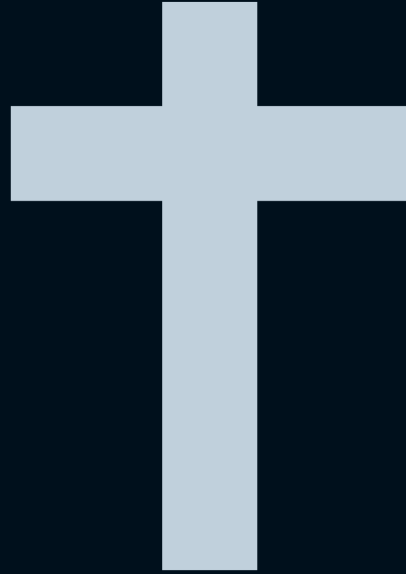

Yai Win Kibiya

The New Testament in the Sepik Iwam Language of Papua New
Guinea

Yai Win Kibiya
The New Testament in the Sepik Iwam Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sepik Iwam long Niugini

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sepik Iwam (Iwam, Sepik)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
5350dc83-93b2-5000-9c98-dcdb728ba84f

Contents

FRT	1
Matyu	3
Mak	76
Luk	120
Jon	193
Aposel	253
Rom	322
1 Korin	358
2 Korin	397
Galesia	425
Efesas	441
Filipai	455
Kolosi	465
1 Tesalonaika	475
2 Tesalonaika	482
1 Timoti	486
2 Timoti	495
Taitas	502
Filimon	507
Hibru	510
Jems	541
1 Pita	551
2 Pita	562
1 Jon	569
2 Jon	579
3 Jon	581
Jut	583
Revelesen	587
Glosari	629

Yai Win Kibiya
**The New Testament in the Sepik Iwam language of
 Papua New Guinea**
**Nupela Testamen long tokples Sepik Iwam long
 Niugini**

Yai Win Kibiya

The New Testament in the Sepik Iwam language of Papua New Guinea
 [iws]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1989 by Bible League International

Web version
 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>*.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Yai Win Kibiya

MATYU

Matyu siya wɔnkika ta yokwowa. Matyu siya Jisis siir mi kɔgna mɔriiyan inkam nwɔr ɛya mi siir inɔg whɔrɔn Livaikin. Ta Yokwowa Matyu siya wɔnkika Jisis siir nomiiyauim Juda iikamim simiiram. Mi sima sima ina boinim Jisis siya pi hinin inkamkin mi sima siir kɔgwinim mi ina boinim krɔma wakaenanaeyin Jisisin ti siya nimbiniyin Matyu siya wɔnkim niwii whiekakim Jisis siya boinimauuwim simiir. Iriig.

*Tiriiginim yim Jisis Krai siir yidiwi wanwiyaeyim simiir inig ima
(Lk 3:23-28)*

¹ Ti kara wɔnkiyim yim Jisis siir yidiwi wanwiyaeyim simiir inig ima. Jisis siya yio inkam komiiyin nu kigriraowiyin Devid siir isidgin mi yio Devidin Ebrahimni isidin siirgin.

² Ebrahim yio Aisakni adgin mi Aisakin yio Jekopni adgin mi Jekopin yio Judani adgin mi siir nomousisim ikim, yio simiir yao adgin. ³ Judain yio Peres Sira sowiir adgin. Mi sowiir yopiiya Temaka. Mi Peresin yio Hesroni adgin. Mi Hesronin yio Ramni adgin. ⁴ Mi Ramin yio Aminadapni adgin mi Aminadapin yio Nasoni adgin mi Nasonin yio Salmoni adgin. ⁵ Mi Salmonin yio Boasni adgin mi Boas siir apua Rehapka. Mi Boasin yio Obetni adgin mi siir apua Rutga mi Obetin yio Jesini adgin. ⁶ Mi Jesiyin inkam komiiyin nu kigriraowiyin Devid siir adgin mi Devidin yio Solomoni adgin mi siir apua biya Yuraiani wig niki oka. ⁷ Mi Solomonin yio Riaboamni adgin mi Riaboamin yio Abaisani adgin. Mi Abaisain yio Esani adgin. ⁸ Mi Esanin yio Jehosapetni adgin mi Jehosapetin yio Joramni adgin. Mi Joramin yio Asaiani adgin. ⁹ Mi Asaiaian yio Jotamni adgin mi Jotamin yio Ehasni adgin. Mi Ehasin yio Hesekaiani adgin. ¹⁰ Mi Hesekaiaian yio Manasani adgin mi Manasain yio Emosni adgin. Mi Emosin yio Josaiani adgin. ¹¹ Mi Josaiaian yio Jekonaia mi siir nomou yaowae ikim simiir adgin. Mi taka iya saeya Isrel simiir sauan omomin sima nikunama om komii Babilon siir nu iir nini primiriinakiya whisarii mi.

¹² Mi iya sima om komii Babilon siir nu iirar niki primiriyim whisarii mi mi Jekonaia siya Sialtiel siir ad nwokin. Mi Sialtiel yio Serababelni adgin. ¹³ Mi Serababelin yio Abiatni adgin mi Abiatin yio Elaiakim siir adgin. Mi Elaiakimin yio Esoni adgin. ¹⁴ Mi Esoin yio Sedokni adgin mi Sedokin yio Ekimni adgin. Mi Ekimin yio Elaiatni adgin. ¹⁵ Mi Elaiatin yio Eliesani adgin mi Eliesanin yio Matani adgin. Mi Matanin yio Jekopni adgin. ¹⁶ Mi Jekopin yio Josepni adgin mi Josepin yio Mariani kamkin. Mi Jisis siirin Maria saeya naokainakin. Sima siirin ha dapikim Krai, inkam Adi Komii siya nikropkiyin.

¹⁷ Mi yineyim Ebrahim siir hirankin nityokiyokiyim Devid siir nakiyan-guniyim isidim iur whiigim mi Devid siir hirankin nityokiyokiyim yineyim ini iya sima om komii Babilon siir nu iir mriiya whisarii mi ini sairar yadigniya, yim iriipi hiriinan iur whiigim. Mi iya sima whisarii mi primiriya om komii Babilon simiir nu iir mi ha nityokiyokiyim mi ini Krai siya nimbiyama iya sairar yakiyanguiniyim inkamin Adi Komii siya nikropkiyin mi yim iriipi hiriinan isidim iur whii. Iriig.

*Maria saeya Jisis Krai siir naokainaka
(Lk 2:1-7)*

¹⁸ Niwiiyin Jisis Kraisi siir naokainan yio hiningin, siir yopiiya Maria sairin Josep siiram bidi boiritmaiya siya nonkwonam. Mi siya iripa piu saika niki o karamaeyar niki owin mi ini saeyar yinokninkinkiya, saeya Adi Komii siir naeyiu iirsiyar nwokika yinkak. ¹⁹ Mi Josepin kamiriin sairam boiritmaiyan, siya inkam wadiekiri. Siir iga hinda tinda bi nokwowikin. Nningaka. Mi siya Maria sairin iikam whwonkam ida kiyopsibgi haiginuwim pi boriisopi. Mi siya hindara nimprio sopkiyam tiri mi saeya wi nididgak nwowisi. ²⁰ Josep siya ta sair saira naingwokwonanaekiri mi Adi Komii siir paekwosimin siirin nhwo siya yikumauu. Paekwosim siya boiri, Josep Devidni yinneyim sim yinisimin, ta kiriir wiga Maria yinkak nwowa kira sair nonkwonasi kipi nidid. Waki yinisimin sair mhinanau hir nwokaiyin, yio Adi Komii siir naeyiu miyikin siyar haigiyumauugin. ²¹ Saeya wi yinisim yinkamiyin naokainaei, siya wi Isrel simiir iikamim simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigi mi wi simiir nanmaiwarkainaei. Mi kira siir inigin wi Jisis asi nokdap haiginuwi.

²² Ti digworaekwo whiekakim nimbibiyamim ini ti yayim bidi bidiniya Adi Komii siya boinkiyim profet inkamiriin siir boinmimauuwam mi simiir swoki boinurwokaigiki. Profet inkamiriin siya hinina boinkiki. ²³ Wakae, wig kopaksim nninga ira inkamaka iripa piu nwo karam nwowa, saeya wi yinkak nwowi mi wi yinisim yinkamiyin naokainaei. Mi sima siir inigin wi Emanyuel nokdap haiginuwi. Mi ti paekwosim siir yayi ini dig ywokiya. Mi ti inigin siir inig mwokimwowin yio hiningin, Adi Komii krimiir Wanin siya ini krimakar nwowin.

²⁴ Mi Josep siya ha kaknanaokaigiyin mi siya ini Biyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin siya boingiki yayim ini simiir hiriinanar swoki tirin. Mi siya siir wiga sairin ina yonkwonan. ²⁵ Mi Josep siya iripa piu saika bi nwomiminkiri mi ini saeyar yaokaina budgiyin yinisim iirar. Mi Josep siya siir inigin Jisis yokdap haiginu. Iriig.

2

Kam nhirim Jisis siir kignakiyam nitkim

¹ Maria saeya Jisis siirin omisim Bethlehem nu Judia hir naokainakin, iya Herot siya nu kigiraowan inkam komii nwowa. Mi mhoiya saeya siir naokainakiyin mi kam nhirim nauuni siyiuin si ninokninkiniyim, bieki nimbiiidniyin hiranim om komii Jerusalema hiriir yit. ² Mi sima ini srini, iya krima ti nauun win komii iir kigim ti yinisim winin naokainan siirin Judami inkam komiiyin simiir nu kigiraowanin ini papi nwowin? Nim krima ina yinokninkiniyim ti yinisimin bidi yaokainakiyin. Mi krima siir inig iir nini hainaniyam nitkim. ³ Mi iya inkam komiiyin Herot siya ta yayi aair wakaewinin mi siya ini hikakar ywokiyin. Dimusi rani, siya hinina naingwokiri ti yinisimin wi siyar nokwokairinanaowidi siir igsopa. Om komii Jerusalem hirin iikam nhirim yim iripi hiriinan ini hikakar mi okiyim. Dimusi rani, Herot siya io komiigakin. ⁴ Mi Herot siya prismi biyan inkamim simiiram yikuna, yipiki Adi Komii siir inig hainaniyim omakam simiir dimin taemin imiir kigiraowiyim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim. Mi siya simiirin ha nikuuna digin mi siya simiir srii, inkamiriin siya nimbingiyin Kraisi siya wi piki hinin omin si naokainaei? ⁵ Sima siirin hinina boiri, om Bethlehem nu Judia hirin profet inkamiriin siya hinina boinkiki, ta yayi siya hinina win boinkiki,

⁶ omisim Betlehem nu Judia hiranin, kira inig karamae omisim tani. Nningaka nningakinga. Mi inkam komii nwirin wi kiriir waraur nimbiamim mi

siya wɛ kariir isidin Isrel hiranin wɛ simiir nu kigriraowan inkam komii nwowi.

⁷ Mi Herot siya ti kamim bieki nimbiiidniyin hiranki nitim, simiirin hindara asi nimprio ikiunakin, nimprio yai boinam. Mi siya simiirin ina sruiyin, tiki nauuni paki hiniin iya sae nimbiamkin, ha? ⁸ Mi iya sima siir boinmauu digiyim mi siya simiirin ina yikropkiyin om Betlehem hiriir mi ina boinkiyin, kima ha dam! Mi kima ti yinisimin siirimin pranae pranae kipi hansran. Mi kima pi siir hansran yiskaii pa swoki it kariir swokini boinmauuni. Mi an kara iriipi hiriinan, wɛ siir inig iir mini hainaniuwu. ⁹ Mi sima Herot siir yai aair wakae dignamim mi sima ina yamim. Mi ti nauunin biya sima niki kignaniyin bieki nimbiiidniyin hir mi siya ha hioraraowamin simiir biyar mi ini omaka yinisim ieyar nwowa ini sairgi sair akou kouwar yakaigikiuwuwun. ¹⁰ Mi sima ti nauun iir kigim mi sima ini maigimaiga komiakakar ywonamim. ¹¹ Mi sima ha napninopkainamim omaka hiriir mi ini Maria sowerbugar youapninopkai kigim. Mi sima ogmwo ha nini waisi huwuwuwim mi ini yinisimin siir inig iirar ini hainaniuwuwim. Mi sima simiir miya sisimsisimim ha haiwaokiyim mi sima dimin kibi nhirim umir komii sainiyim kimidiniya siir prihauu. Diminim sima prihauuwuwim hiniin hiniingim, gold mi paurain piuii miyik nusiin whakiyin mi sandain namswopaini piuii miyiknan whaki ikin.

¹² Mi mhoiia simiirin Adi Komii siya kimidiniya nhwo yikumauuwui. Mi ti nhwo iirin Adi Komii siya hiniina boinki, kima wɛ Herot siiram kipi swoki am mi ti digworaekwowim kima kigim siir kipi boinmauwuwu. Niingaka. Mi sima yaeya siyu whira asi namkim simiir oma hiriirin. Iriig.

Sima nu Isiba hiriir yidamam

¹³ Mi ta sima haiburgika sair mhoiia mi Adi Komii siir paekwosimin siya hiniina boinki, kira dinsiingi mi kariir wigiyim simiir dikunam. Mi kira pi nu Isiba hiriir didamki mi hir tini owou mi wɛ karar swoki ikugi kiriiram. Herot siya wari yinisim iiram hansiri tiri siir nisomaowim. ¹⁴ Mi Josep siya ti yai imiir wakaekiyin mi siya ina yinsiingiyin. Mi siya siir wigiyin imiirin niya whinidamkiwui nu Isiba hiriirin. Mi sima ii kasa bi napiwaiyamkim hiriirin. ¹⁵ Mi Josep siya nu Isib hirar nwowin mi ini Herot siyar yaobudgiyin. Mi sima ta yaiya biiki Biyan Inkam Komiiyin siya boinkiya profet inkam nwirin si mi sair swoki boinurwokaigikim. Saeya hiniina boinkika, kariir yinisim yinkamiyinin nu Isib hir nwowin, kara siiram swoki ikugi siya swoki itim. Iriig.

Herot siya boinkikin yinisimim sima nisomsom aokaokiyim

¹⁶ Mi iya Herot siya hiniina ninokninkinkiyin ti kamim bieki nimbiiidniyin hiranki nitim, sima siir niksisaegigim. Mi siir kwoinin ina iwitpaomaigiyin mi siya kam nhirim yai kirie simiir boinki, sima om Betlehem mi omisisim nhirim siir kingiin nwo ikim simiir hiran yinisim yinkamiyin whiekakim, biewi whwowa nwowim mi nua tiriir wonainiyim simiir nisomsom aowam. Siya digworaekwowim nauun ninokninkini kamim sima boingigim mi simiir swoki aingwokoknakikin iya Jisis siir naokaina. Mi sima asi nisomsom aokaokim yinkamiyinin biewi whwowa nwowim nua tiriir nitim.

¹⁷ Mi tiki digworaekwowim bigi Biyan Inkam Komiiyin profet Jeremaia siya boinkiyim simiir swoki boinurwokaigikin. Siya hiniina boinkikin,

¹⁸ sima wakaeki yaiya om Rama hiran iikamim sima nouubopon prasae bi kinkim. Rachel saeya sair yinisim imiirsi kaouuboponka. Mi iikamim sima sair hiirwokmaiym dig bi nwokim. Niingaka. Dimusi rani, sair yinisimim nwirmim nwirminkin bi swoki okikim. Niingaki,

nɔngaka. Mi ti diminim nimbiamim iya Herot siya nisomsom aokaowim Rachel sair isidin simiir yinisim yinkamiyin imiir omisim Betlehem hir. Iriig.

Josep sima niyin nu Isib hir haiburgigim mi sima ina swoki amim

¹⁹ Mi mhoiya Herot siya ina yaonamin. Mi nu Isib hirin Biyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin nhwo siya yikumauu Josep siirin. ²⁰ Siya hinina boinkikin, kira dinsiingi mi kira kiriir wigynim simiir dikunam mapi nu Isrel hiriir swoki am. Iikamim ti yinisim iir nisomaowam boinim sima bidi yaokaoswowamim. ²¹ Mi Josep siya ha kaknanaokaigiyin mi siya ini siir wigynim simiir yikumamim mi sima ina swoki amim nu Isrel hiriir.

²² Mi siyar wakaewin Akeleas siya siir adin Herot siir mai aair bidi swoki hainaowidin nu Judia siir nu kigiraowan inkam komii nwowam. Mi Josep siya asi nididgin hiriir namsiyin. Mi nhwo whirin Josep siya whinin, Adi Komii siya siirin hinina boinki, kira wi hiriir kipi nam. Mi siya nu Galiliya hinda asi namkin. ²³ Mi siya kimidiniya om whirin Nasaret nikuwiyin siir ini idwoiu. Mi sima ta yaiya biya profet inkamin siya boinkiya sair swoki boinurwokaigim. Sima siirin wi om Nasaretan inkam nikuwu. Iriig.

3

*Jonin inkamin baptaisyin Adi Komii siir yaiya siya boinmimauugin
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Jo 1:19-28)*

¹ Mi biewi nhirim bidi yamkiyim iya Josep Maria Simani om Nasaret hir nwowa. Mi mhoiya Jonin op baptaisyin siya ha natin mi kimidiniya nu Judia hiran nu siyin apain siir hir ini boinmimauu bwakainani, Adi Komii siir yaiya. ² Mi siya hinina boinki, kima dimin biye biyeyim simiirin digumii haimriyugig. Dimusi rani, iya Adi Komii siya siir digworaekwowim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa. ³ Jonin ti siya inkamin Adi Komii siya boinkiyin profet Aisaiani. Bidi bidiniyarin profet Aisaia siya hinina winboinkikin, maeyau siyin nu apain inkam kamaeyin, inkam nwirin siir yaiya hinina kauwok boinkikin, Biyan Inkam Komiiyin siir siyuin sibgu kisisop diriraerarkwokin. Siir siyupai siyupaiyim sibgu diriraerarkwokin siya napnaniyam.

⁴ Jon siya niya yuisa miyik rani, kamelni piokim. Mi siya puwopa ha mi kikog mi naeyim siya naeyim kokmwo graeyis minim mi mhwini yin ikim. Siya yaeya dimin whir bi swoki aeikin, siya inkam paeprkabnankin. ⁵ Mi taka iya, iikamim om komii Jerusalem hiranim mi nu Judian ikim mi iikam whiekakim omom ie Jodan kingiin nwo ikim simar yitswo Jon siiramim. ⁶ Mi sima simiir dimin biye biyeyim ha nomboininiskiyim mi Jon siya simiirin ie Jodan hir baptais haiginu.

⁷ Mi Jon siyar kig Farisi Sadyusimi kam isid komiiyin pi nati siirim op simiir baptais haiginuwam. Mi siya simiir boinki, kima kam miyiknanki mi iuwu, ini wrakiwranan ywowim. Kimiirin nhinga boinkikim kima kariiram nidamnaniyim op kimiir baptais haiginuwam, ha? Mi Adi Komii krimiir Wanin siya wi kimiir nonkwoninwimwirninkin tani iya siya iikamim simiir hidi, aniya? ⁸ Mi kima iikam whiekakim simiirin hinina diisimauu, kimiir dimin biyeyim bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁹ Kimiir kwoinin hinina kipi naingwo Ebrahimin krimiir brougaekin mi kima wi kigugu rani. Nɔngaka. Kara kimiirin yaimwowar boinki, Adi Komii siya siyam simiir mi tirki, Ebrahim siir yinisim nimbiamam wi digar mi owi. ¹⁰ Mi siir ua ini paimii hirar haigin taohaigina mi pae whiekakim nae

miiyik bud karamae nwowim, yim wi paenau sima niyitkaigaigii. ¹¹ Ta op ara kara baptais haiginiuwa ya min nisiimauuga kimiir dimin biyeyim bidi haiyoprindiyumiigiyim. Mi inkamin kariir mhoiia nitin, kouwin ini siyar ywowin. Mi siya ini yaowae adnan ywowin mi an kara ini yinisimnan ywowin. Mi kara siir miisimim wi sibgu inomokninkin mirii rani. Niingaka. Kara kimiirin op arar baptais haiginiuwi mi Adi Komii siir naeyuin wi siya hainuae haiginiuwi mi siir paeya niuyaeiya warar. Kara inkam miiyik rani, siir iga siya niya saiir uridin wi kara waisi hak rani. Niingaka. ¹² Mi Siya iikamim simiirin wi inkamin twonidim twonau haigiyim simiir hiriinan hidi mi ha nokwobrombropiyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi iya iki twonid imiir nikwobrombrop digiyyim mi kasim pa kwuubrugiki. Mi twonid niingam pi simasima namwokaiyuwi. Mi kas imiirin pa nhisopkininaka mi simiirin pi paeya nhisopkin namginkii. Mi ta paeya wi niutingii rani. Niingaka. Saeya wi hiriyyar niuyokiyokikaeyami. Iriig.

*Jon siya baptais haiginiugin Jisis siirin
(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)*

¹³ Mi taka iya Jisis siya nu Galili hir haiburgigin mi ina yitin ie Jodan tiriir. Jon siirim, siirin op siya baptais haiginiuwim. ¹⁴ Mi Jon siya Jisis siir kwoin iir kisina haigigiyam tirkin mi siya ina boinin, Jisis, ambi kira baptais haiginiuwi. Mi kira kariiram dimusi nitkin, ha? Kara inkam miiyik rani. ¹⁵ Mi Jisis siya siir yai anaka hiniina yowarkii boin, kiya, panao kira pi ta kara boina yaiya pi saiir hiriinanar tir. Ini ywokiyyin krima swoki boinurwokaigiyin Adi Komii siir siyu miiyikin siya boinkiyin siirar wakaeyokna diriraerar. Mi Jon siya siir yai aiir asi wakaeyokna diriraerarkin.

¹⁶ Mi siirin ha baptais haiginiugiyin mi siya ina iyig apnaidamin op hirankar. Mi ninomora ina haiwaokiya omaka anonan siiram. Mi siya kigwin Adi Komii siir naeyuin inmabnan siinanaiiniyyin mi ini siir yauni oniyin. ¹⁷ Mi yai kwira ninomor kou hir kauwok boinkiya, saeya hiniina kauwok boinkika, tiriiginin yo kariirgi kariir yinisim ieya. Kariir kwoinin ini siirgi siiramar naingwo iskiyyin. Iriig.

4

*Setan siya Jisis siiram kinankiugin
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)*

¹ Mi taka iya Jisis siya op baptaisaiir mhoiia siirin Adi Komii siir naeyiu ieya yikunam maeyau nu siyyin apa saiir hiriir Setan siya kinankiuwam. ² Mi iyyim mhirima siya mwowim nabeyim kamnwis mi niyyim iriipi hiriinan kamnwis. Mi siya naemin dimin bi naekin mi mhoiia siya mhi komiia ina yaowin. ³ Mi Setan siya kinankiuwan inkamin ha nitin Jisis siiram mi ina yaboiniyyin mi kira Adi Komii siir yinisimkin niuwi mi kira ti siyyam simiir boinki mi sima pi bret nwoki imbiyamim. ⁴ Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, inkamin kwoinbudin omwai sibgu waiyayokiyokiiyyin naesi bi haiigin. Niingaka. Inkamki sibgu haiyyin kwoinbudin ya Adi Komii krimiir Wanin siir hiranki nita yai miiyika sasarga.

⁵ Mi siya ha boin digiyyin mhoiia Setan siya siirin om komii Jerusalem hiriir yikunam mi siirin omaka Adi Komii siira saiir akou yami okmwim okwoki.

⁶ Mi siya ina boinkiyin siirin, kira Adi Komii siir yinisimki niuwi mipi waraur ankar tamiswit natkiigi. Mi kira pi naonam tani. Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Adi Komii siya wi igao yai siir paekwosim imiir boinki kiriir haiwinam. Mi kiriir iga wi siya minki hainwin tani.

⁷ Mi Jisis siya siir yai akan hinina swoki owarkii boinki, kara pi hinina tir tani. Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hinina swoki boinkika, kira kariir Biyan Inkam Komiiyin siiram whisarii kipi kinanku siya kariir Adi Komiiyin mi yaiya yaimwo karamaeya saiir kipi prii boin siya kariir whindiriraeram.

⁸ Siya ha boin digiyin mi Setan siya Jisis siirin kimidiniya mhu komii whirin siir mhu kugi kua hariir yikunam. Mi siya siirin ina yisiimauyokiyokigiyin nupai nupaiyim hinda tindanim ti nu iir nwowim simiirin mi dimin miyik miyik ikim siya ti digworaekwo imiir ha nisiisimauu digiyin, ⁹ Mi siya ina boinkiyin mi kira pi ogmwo kariiram waisi huwi mi kariir inig iir hainani mi ti digworaekwowim kira kigim kara wi kariirarar hauuswoki kira kigiraowim. ¹⁰ Mi Jisis siya siir yai akan hinina yowarkii boin, Setan, damki! Yokwo Komii saeya hinina boinka, Biyan Inkam Komiiyin siir inig iirara hainan iski, siya kariir Adi Komiiyin mi kira siir mi aiirar donkworinu kripkai. ¹¹ Mi siya ha boin digiyin, setan siya siirin ha haiburgigin mi ina yamin mi Adi Komii siir paekwosimim ha nitim, siirin kimidiniya sima yauni whinkinsiisni. Iriig.

Jisis siir miya nu Galili hir mirii bwakainakin.
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

¹² Mi mhoiia Jisis siya hinina wakaewin sima Jon siirin omaka huuyokiyokaiya mi biye miriia saiir bidi hugripkikikaiyin. Dimusi rani, siya igao yai Inkam Komii Herot siir boinkin. Mi siya ti om iir haiburgik mi nu Galili hariir yam. ¹³ Mi siya om Nasaret hir bi sibgu owipisuwikin mi siya om Nasaret siir haiburgikin mi siya kimidiniya om Kapaneam hir ini owou. Ti omin whi Galili whigbida waiyin, ti iikamim Sebyulan Naptalai sowiir isidin sima nwowa maeyau saiir hir ¹⁴ Jisis siya ha nitin ta maeyau aiir mi ini diga ywokiya yai biia Biyan Inkam Komiiyin siya boinkiya profet Aisiani mi siya boinkiya ya saiir swoki boinurwokaigika. Ta yaiya siya winkiya saeya hininga,

¹⁵ mi nu Sebyulan mi nu Naptalai sowiir hiran siyuin whi komii Solwara namim mi ina yuguskiyin ie Jodan iegbid mirmiia mi nu Galili Juda iikam tani mi Juda iikam nhirim hir nwowim simiir hariir yam. ¹⁶ Mi iikamim ti maeyau owiir nwowim nibwomambwonan mi tariinanin sima nokiya dimin komii siir bidi haiyim mi ti hiran iikamim dimin biye tirim ini hapi inkam wirnan ywowim mi tariinanin bienan simiir bidi yokiyakiyim.

¹⁷ Mi taka iia Jisis siya nu Galili hir nwowin siya yaiya saiir boinmimauu bwakainakin. Siya hinina boin, kimiir dimin biye biyeyim simiirin ti haiyoprindiyumiigi. Dimusi rani, iia Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa. Iriig.

Anasu mi miriim kam nwiiim Jisis siya nikiunakim
(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

¹⁸ Mi iia Jisis siya Galili whigbid whigbida hariir nouapamin mi siya iwinyaowo anasu mi miriyo sowiir yao youap kigam Saimon mi siir inig whirin wi Pita dapi mi siir nomousim ieya Endru, yo sowa yaowin haimna nitmaigo whi hir. Mi ta anasu haii miya ya sowiir yao umir miiga. ¹⁹ Mi Jisis siya sowiir yao boinki, biia kowa anasu mi miriiko mi tariinanin kowa kanakar wit mi kowiirin wi kara nisiimauuwi siyuin iikamim sim mhi kwoinim sim ninkpit haigiyim mi sim nanmaiwarkainaeyin. ²⁰ Mi biri kimiminkikin, sowiir haimnan ini hirar kwomaimiigiyin mi sowa ini siir mhoiia yamwo.

²¹ Mi siya ha swoki kwapnamin mi ini iwinyao nwiswo sowiirar swoki kwakigo, Jems Jon sowiirar, Sebedini yinisim nwiswo. Yo sowa i hirar nidwokaii sowiir adin Sebedi saikar. Yim simaniyin simiirni haimna iir mi kisisok diriraerari. Mi sowiirin kimidiniya Jisis siya yikiuna. ²² Mi sowa bi kimiminkiko, sowiir adin siirin ini i hirar kwaewisrimiigigo mi sowa ini Jisis siir mhoiyar yamwo. Iriig.

*Jisis siya iikamim makakim simiir haiswoniskugin
(Lk 6:17-19)*

²³ Jisis siya nu Galili siirar yapyokii irkak. Mi siya iikam imiirin Juda simiir maeyauwa yaimin dimin nidwokai wakaeyim simiir hir yomwimwarkaiyu mi siya yai win kirie kibiya saiirin iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir warar mi boinmimauu. Mi siya iikamim mapai mapaigi niyim simiirin warar mi haiswonimniskiyam. ²⁴ Mi siir yaiya ina yinyokiigiya nu Siria siirar. Mi sima simiir iikamim mapai mapaigi niyim mi yiu bibiyieki nii whwonkaiyim mi iikamim whaowa pugi nwo ikim mi iikamim iga inin ninsimsirunakaeyamim siya simiir yinimniskiswo. ²⁵ Mi iikam whie komiia nu Galiliyankin nitim mi omisisim nhirim maeyau Dekapolis hiranin simiir hiranki nit ikim mi om komii Jerusalemanki nit ikim mi om nhirim nu Judianki nit ikim mi ie Jodan siir kingiin hindanki mi it ikim sima ini siir mhoiyar yamim. Iriig.

5

Jisis siya mhu kiu hir boinmimauugin iikamim maigimaigakakim simiir:

¹ Mi Jisis siya iikam whie komii simiir kigin siir mhoiya namim mi siya kimidiniya mhu whirin siir hiriir iyam. Mi siya hir ha nini ii idwo iuwim mi kamim siir kigna mriiyim ina yitin siirim saika nidwowim. ² Sima hirar nidwowim mi Jisis siya simiirin hinina yowimwarkaiyu. Iriig.

*Jisis siya inkamki maigimaigani siyuin siir boinkin.
(Lk 6:20-23)*

³ Mi iikamim ha naingwowim sima Adi Komii siirimin miigakim mi maigimaigarga wadieyar nwowi. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siyar kigiriraowi. ⁴ Mi iikamim ninouninki kaeyamim mi wadie nwowim mi wi maigimaigarga whisarii nwo rani, simiirin wi op Adi Komii siyar hauukwiyae haiginuwi. ⁵ Mi iikamim yai min ninkisimsio boin karam nwowiyim mi simama naingwona karam nwowiyim, yim sima wadieya dwo mi ha maigimaigarga. Dimusi rani, simiirin wi Adi Komii siyar hauuwi nuin. ⁶ Yipiki iikamkim mhiigi naoni hinin Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknamin wadieyar dwo. Sima ha sibgu maigimaigarga. Dimusi rani, siya wi simiir whindiriraerari wi wadieyar nwowi mi wi siir mhoiyar nami. ⁷ Iikamim, iikam nhirmisi naingwobumbuwiyim sima wadieyar dwo mi ha maigimaigarga. Dimusi rani, Adi Komii siya wi simiirsiyar mi inkin aingwobumbuwi. ⁸ Mi iikamim mhi kwoinin rirmiia nwowiyim sima wadieya dwo mi sima ha maigimaigarga. Dimusi rani, sima wi Adi Komii saikar nwowi. ⁹ Mi kamim yai min nini nansaowi siyuin siir minwokmaiym iripa nongwomamair aeyam sima wadieya dwo mi ha maigimaigarga. Dimusi rani, mhoiya Adi Komii siya wa boini, sima kariir yinisimkim. ¹⁰ Mi iikamim Adi Komii siir yaiya saiir wakaeyoknam hik saiirsi haii sima wadieya timi o mi ha maigimaigarga. Whisarii rani, iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, ya simiir wararga.

11 Mi sɪma kɪmɪɪrɪn ha kɪgɪi, kɪma ɪni kariir siyɪu ɪɪr napɪm mi ɪni kɪmɪɪr tɪom mi ɪni yai bibiyɛ kɪmɪɪr kɪnaop itkaigaiyɪum mi kɪmɪɪrɪn wɪ sɪma nɪksisaei. Mi kɪma wadɛya sibgu ɪdwowi mi wa maɪrgɪmaɪrgaei. 12 Mi biya sɪma profet inkamɪm sɪmɪɪrɪn hɪriinanar mi tɪonanaekɪm. Kɪma ɪrɪpar dɪngwomamair ae. Dimusi rani, mhoyia tɪ digworaekwo mɪyɪk mɪyɪkɪm nɪnomor kou hɪr nwokwokɪnɪm yɪm kɪmɪɪrgɪm. ɪriig.

*Iikamɪm naɪngwo tɪbmɪyɪm yɪm ɪni wa mi pae nɪuyanan ywowɪm
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)*

13 Wɪm kɪma iikamɪm sɪmɪɪr whwonkam ɪdan ɪni wa nan ywowɪm iikamɪm sɪmɪɪr whɪnkɪnsɪsɪm. Mi wa siir hɪiya saeya dɪgɪyɪm mi wɪ panɪna swokɪ tɪri siir hɪiya saiir swokɪ haiyɪm? Nɪngaka. Tɪkɪ hɪnɪn wain yɪo mɪi karamaekɪn. Mi sɪma siirɪn pɪ hindara kabɪtkaigi iski mi ɪga wɪ siirar nɪnkɪn okwowi.

14 Wɪm kɪma ɪni nu tɪran pae nɪuyanan ywowɪm. Mi kɪma siyɪu mɪyɪk napɪyɪn iikamɪm sɪmɪɪr nɪsiimauuwi kɪma om komɪyɪn mhɪu kɪugɪkɪu nwoyɪyɪn siir hɪriinan ywowɪm yɪo bɪ swokɪ kɪmɪrkaiigɪn. Nɪngaka. Iikamɪm arugi aruwanɪm sɪma wa kɪgi. 15 Inkamɪn yɪukɪd hangɪmuwɪyɪn, siya siirɪn twoni bɪ higrɪnɪu haigɪnikɪn. Nɪngaka. Siya siirɪn pɪ romiyasni nɪnankɪi mi iikamɪm ta omaka aiir nwoyɪm, sɪmɪɪrɪn pɪ siyar nɪuya ɪrkaki. 16 Mi ɪriipi hɪriinan kɪmɪɪr siyɪuɪn iikamɪm sɪmɪɪr whwonkam ɪdan paenan tɪmɪ ɪuya ɪrkak. Mi sɪma siyɪu mɪyɪkɪn kɪma tɪriyɪn siir kɪgɪi mi sɪma wɪ kɪmɪɪr Adi Komɪyɪn nɪnomor kouanɪn wɪ siir ɪnɪg ɪɪr nwokɪ hainan prapasɪm. ɪriig.

Adi Komɪi siir siyɪu komɪyɪn siir yaiga

17 Kɪma ha kɪpi naɪngwo kara Moses siir siyɪu komɪyɪn mi profet kamɪm sɪm yai ɪkɪm, sɪmɪɪr kɪndiyɪmdiyɪuwam nɪtkɪn. Nɪngaka. Kara sɪmɪɪr kɪndiyɪuwam bɪ nɪtkɪn. Kara ɪdwo sɪmɪɪr swokɪ ɪnkɪn boɪnourwokaiyam nɪtkɪn. 18 Kara kɪmɪɪrɪn yaimwower boɪni, tɪ siyɪu komɪyɪn Moses siirɪn mi profet sɪmɪɪr yaisɪsɪmɪm mi sowɪir dimɪnsɪsɪmɪm hɪumamakɪuwɪm mi kɪyɪprɪmɪrɪnɪuwɪm wɪ wara dɪg rani. Nɪngaka. Nɪnomor nu sowa wa dɪgɪi mi tɪ Moses siir siyɪu komɪyɪn siir siyɪupai siyɪupaiyɪm mi siir yaipai yaipaiyɪm, yɪm wa nɪmbini. 19 Mi inkam nwoɪrki Moses siir siyɪu komɪi siir dimɪnsɪm whɪr nɪnɪkɪrɪpi mi profet kamɪm sɪmɪɪr ɪkɪm mi siya iikam ɪmɪɪrɪn hɪriinan siyɪu ɪɪrar swokɪ owomwarkaiyɪuwi mi tɪ hɪriinan inkamɪn siya wɪ ɪnɪgak nwo rani. Nɪngaka. ɪiya Adi Komɪi siya siir digworaekwo whɛkakɪm sɪmɪɪr kɪgɪrkakana saiirɪn. Mi inkamɪn Moses siir siyɪu komɪi siir siyɪumwoki siyɪumwowɪn mi profet kam ɪkɪm sowɪir sibgu api mi iikam ɪmɪɪrɪn hɪriinanar swokɪ owomwarkaiyɪuwi mi siya wɪ ɪnɪg komɪigaka nwoyɪ ɪiya Adi Komɪi siya siir digworaekwo whɛkakɪm sɪmɪɪr kɪgɪrkakana. 20 Mi hɪriinankɪnɪuwi kara kɪmɪɪrɪn yaimwower boɪnkɪi mi kɪmɪɪr siyɪu mɪyɪkɪn tɪ kamɪm siyɪu komɪi nɪnoknɪnkɪniyɪm mi Farisi sɪmɪɪr siyɪu ɪɪrɪn haibur karamae nwoyɪ, ɪiya Adi Komɪi siya siir digworaekwo whɛkakɪm sɪmɪɪr kɪgɪrkakana saiirɪn kɪma wɪ wara nwo rani. ɪriig.

Kwoɪn haugɪhauga whiyɛni siyɪugɪn

21 Kɪma bɪdi wakaeyɪm Adi Komɪi siir yayɪm, biya Moses siya wɪn boɪngikɪm, saeya hɪnɪna boɪnka, kira inkam kɪpi nɪsomaɪo mi inkam nwoɪrɪn inkam nwoɪrni nɪsomaɪowi mi siya wɪ yaigak nwoyɪ. 22 Mi kara yai kwɪra pɪ saiir warar nɪnkɪn boɪnki mi inkamɪn siir nomɪyɪauɪn ɪo siir nwoyɪ mi tɪ inkamɪn wɪ yaigak nwoyɪ mi inkamɪn nwoɪrɪn siir nomɪyɪau ɪɪr nɪgbumbuwi mi tɪ inkamɪn siya wɪ yaigak nwoyɪ kaunselmi biyan kamɪm sɪmakɪn. Mi inkamɪn hɪnɪna boɪni kira hab whaowaekɪn mi tɪ inkamɪn siirɪn sɪma wɪ paeya nɪkropki. 23 Mi kira dimɪnɪm Adi Komɪi kɪmɪɪr

Wanin siir p̄ihauuanim siir h̄iya saiir kingiin nini haingigi mi kira ha naingwowaikaigi kiriir nomiiyauin siya kinaka iokakinuwi, whisarii rani, diminin kirar tirkin siirin siya kiriirin io asi nwokin. ²⁴ Mi kira diminim kira p̄ihauuam tirim Adi Komii siir, yim siir h̄iya saiir kingiina tikini haingigi. Mi kira ha tiki am, kiriir nomiiyauwin io kinaka nwowin siiram yai saika nini kisisop boinuam. Mi kira saika nini kisisop boingigi, iripa nongwomamair aeyam mi kira wi haini swoki am mi kiriir diminim kira p̄ihauuwam tirim Adi Komii siir mi siirin haini tini hauu.

²⁵ Mi inkam nwirin kiriirin inkam komiiyin yai hidiiyin yai saika boinam tiri, iya kowa siyu hirar niki apamiya saiirin mi kira kipi kimimin, saika yai ha kisisop boinsasaugi iripa nongwomamair aeyamin. Ni wi ti inkamin si pi boinmauugiyuwisi inkamin yai hidiiyin si mi yo wi polismi in hauugi, sima nini hugripkikaigikim maeyauwa huyokiyokaiya mi biye miriia saiir. ²⁶ Kara kiriirin yaimwowa boini mi kira ta kiriir hik saiir umir iir saisisau kamae nwowi mi ni kira omaka huyokiyokaiya mi biye miriia saiir hiranki wi aisiima niki haiburgig rani. Niingaka. Iriig.

Nonkwonani siyuin siir tirbuwi ikin

²⁷ Kima bidiya iki wakaeyim yayim biya Adi Komii siya boinkiyim Mosesni siyuim sim, siya hinina boinkikin, kira nonkwonani siyuin siir kipi tirbu. ²⁸ Mi kara kimiirin pi yai kwira saiir warar ninkin boinkii. Inkamin siya nhwo ara kigikiigi wig iramin mi tiki hiriinan inkamin siir kwoinin yo nonkwonani siyuin siir bidi tirbuin. ²⁹ Mi kiriir inigan nhwonain kiriirin siya nipiyaokinami siyu biye tiram mi kira siirin habitkiigi. Yo miyik rani, kiriir pu haimiya saeya mi kiguguwi mi iripi hiriinan yo miyiki miyik rani, kiriir pu irkaka saiirin paeya nitkaigi. ³⁰ Mi kiriir ina iniga kiriirin saeya kiyapiyaokinami siyu biye tiram mi saiirin kaigrip itkaigi. Yo miyik rani, kiriir pu haimiya saeya mi kiguguwi, iripi hiriinan miyiki miyik rani, kiriir pu irkaka saiirin paeya nitkaigi. Iriig.

Wigkam sopni siyugin

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

³¹ Biya Moses siya hinina win boinkikin mi inkam nwirin siya siir wig aiir sopkiyam naingwowi mi siya saiir sopkiyam yowko witisim kwira win hauugi. ³² Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, inkamin siir wiga aiir sopkii mi siir wig saeya hi bi nanaemiminka. Ti inkamin siya tirbugikin ta wig aiirin iya saeya kam nwir nini onkwonauwa mi saeya hi asi nanaeka. Ti mhoiyan kam saeya swokini owuwun siya iripi hiriinan sowawaiyin hi asi nanaeko, ti hiriinan siyuin yo biyan kam ieyar tirbugikin. Iriig.

Adi Komii siya nimbini siyugin

³³ Mi yai nhirim biya brougae Moses siya winim yokwoni Adi Komii siir hirankin, siya hinina boinkikin, iya kira Adi Komii siir inigin siir nikopaisisiri mi kira kipi nikopaisasae. ³⁴ Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, kima dimin nhirim nimbina tiriiyim mi mhoiia kipi swoki ikopaisisiri. Niingaka. Mi kima ninomor saiirin whisarii kipi nikopwaisisiri. Whisarii rani, ninomora ya Adi Komii siir maeyauga. ³⁵ Mi kima dimin whiram nimbiniyim nu iirin whisarii kipi nikopwaisisiri. Dimusi rani, nun yo Adi Komii siir iga aiir nokwosiisika. Mi om komii Jerusalem in iripi hiriinan kipi mi tir. Dimusi rani, yo Inkam Komiiyin Adi Komii siya nu kigiraowiyin, yo siir om komiigin. ³⁶ Mi kira kiriir mwoin siir kipi dapboin ikopaisisiri dimin whiram nimbiniyim. Niingaka. Dimusi rani, kira kiriir kana

saiir kanmai whir tirim wi dig nwo rani, whisinin yhiuwinan nwowamin. Nningaka. ³⁷ Iya kima iikamim simiirin dimin mini, kima hinina boin, ihi kara wa tiri, iyie? Kara wi tir tani. Ti siyu hininin yio wadiekin mi kira yaeya yai kwir swoki boini ya saeya Setan siir yaiga. Iriig.

*Yamdiyamdi tirni siyugin
(Lk 6:29-30)*

³⁸ Kima bidi wakaeyim biya Adi Komii siir yayim Moses siya hinina win boinkim, inkam nwirki kiriir nhwo iir mantibugii mi ni kira siir nhwoin yamdiyar ti swoki hopripugi. Mi inkam nwirki kiriir bigmu iir ninouhai mi kira siir bigmiuwun wi yamdiyar ti swoki inouhai. ³⁹ Mi kara kimiirin yai kwira pi warar mi inkim boinkii, kima iikamim kimiir turbumbuwiyim simiirin yamdi kipi swoki tirbu. Nningaka. Mi kimiir yaeka inkam nwirki tokii mi kira yaeka yarmi kwira ha ti swoki inkipit okwoki, siya swoki inkim tokiyam. ⁴⁰ Mi inkam nwirki kiriirin inkam komii yai hidiyin saika boini kiriir yuisa kou ana saiir haiyam mini mi kira siirin yuis praiya piu irkak aiarar nii irkakiya warar dinkin hauugi. ⁴¹ Mi inkam komii nwirki kiriir boini kingiin niimau siir digworaekwo imiir hainamim mi kira saika ha ti swoki hainis apnam arurig mi kira maigimaiga dwonam. ⁴² Mi inkam nwirki kiriiram srii dimin whir siir hauuam mi kira siirin ha hauugi. Mi inkam nwirki kiriir waraurankin priihainami dimin whir mi siirin ha prii hauugi. Iriig.

*Siyuin sau omomin siiram naingwowi ieya
(Lk 6:27-28,33-36)*

⁴³ Kima bidiyar iki wakaeyim yayi biya kam nhirim sima boinkiya saeya hinina boinka, kima kimiir nomiyauwim simiiram daingwo mi kima io kimiir sau omomim simiir dwo. ⁴⁴ Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, kima kimiir sau omomin siirsi daingwobuna mi iikamim kimiir turbumbu ninkin haiginuwiyim kima Adi Komii siiramim simiiram kwisboinki simiir whinkinsiis haiginuwam. ⁴⁵ Mi kima ti hiriinan siyuin siir tiri mi kima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin wi siir yinisim nwowi. Mi siya biyeyin wi siir tirki, iikam biyie biyeyim mi iikam wadie wadie ikim simiir koua niuyaim. Mi siya nao pa mi tirki, iikam biyie biyeyim mi iikam miyik miyik ikim simiiramim. Mi hiriinanin kima iikam whiekakim simiirim daingwokwonanaei. ⁴⁶ Mi kima iikam kimiiram naingwowyim simiiramar timi naingwo. Mi kima wi piki hinin diminin siir haii? Nningaka. Adi Komii siya kimiirin wi dimin whir hauu rani, yio ti hiriinanin dimin komii rani. Mi kam biyeyim omom omomi umir haiiyim yim iripi hiriinanar mi tirikim kamim simiiram naingwowyim. Ti hiriinan diminin yio dimin komii rani. ⁴⁷ Mi kima kimiir nomiyauwim simiiraramar hinina boini, akamie mi kima wi dimu dimin haii? Adi Komii siya wi dimin whir swoki hauu rani. Nningaka. Yio ti hiriinanin yio dimin komii rani. Iikamim naingwo tibmii karamaeyim sima hiriayar mi tirikim, yio dimin komii rani. ⁴⁸ Kima sibgu dwowipisu iikamim simiir whwonkam idan, kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hiranin siya sibgu owipisuwiya saiir hiriinan. Iriig.

6

Iikam Paeprikabim simiir whindiriraerar haiginuwi siyu ikin

¹ Kima sibgu mantarao, kima ha kipi naingwo kimiir inig imiir hainanim mi kima mi miyik miyikim Adi Komii siirim, iikamim simiir whwonkam ida nisiimauim sima nwoki kigim. Nningaka. Mi kima hiriinan tiri mi kima wi

kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, wi siir digworaekwowim simiir hai rani. Niingaka.

² Mi hiriinanki niuwi kira iikam paeprikabim umir digworaekwo simiir hauuwi, kira kamim kid masiyim bii simiir kipi nikropki kimiir bii namk-wokinamin, ti kamim niksisaeyim simiir hiriinan mi iya sima diminim paeprikab iikamim simiir hauuwiyim iki siyuum sim sima hiriinan minam tiri iikamim sima nwoki hainanim simiir inig imiir. Kara kimiirin yaimwovar boinki simiir diminim, yim sima bidi haigiyim mi Mhoiya Adi Komii siya simiirin wi dimin whir swoki hauu rani. ³ Mi kira iikam paeprikabim simiir whinkinsis haiginuwi mi kima digworaekwowim wi iikam nhirim simiir whwonkam ida kipi hauu o iikam nhirim simiir kipi boinmauu. ⁴ Kira hindara haigiprakai hauu mi mhoiya kiriir Adi Komiiyin siya kigi kira siyu miyik tirin mi siya wi dimin miyik miyik imiirar mi hauugi miya kira miriia sairsiyin. Iriig.

*Nhwo kwisboini siyugin
(Lk 11:2-4)*

⁵ Mi iya kima nhwo kwisboiniyim, kira iki kamim niksisaeyim simiir hiriinan kipi tir, yim simiir kwoinim minaramar naingwodikim nhwo iki omakaim yaimin dimin nidwokai wakaeiyim mi iki siyu komiiyim sim siyuumig siyuumigim sim kwisboinamim iki iikam simiir whwonkam ida mi sima simiir inig nwoki hainanim. Kara kimiirin yaimwovar boinkii. Yim simiir diminim bidiyar haiyim biyar. Mi Mhoiya Adi Komii siya simiirin wi dimin whir hauu rani. ⁶ Mi kima nhwo kwisboinam mini kimiir Adi Komii iirim, kira kiriir yapa maeyau krakra damwou, pi inkamki kig karamae kimiir ywo mi mhoiya kimiir Adi Komiiyin inkamki kigmimin karamae nwowin mi ta maeyau krakra airin wi siya siyar kigi. Mi siya kiriirin wi siyu miyik iirar nisiimauuwi.

⁷ Mi iya kira nhwo kwisboiniyim mi yai nhirim kiriir kwoinargar kipi naingwo kiyaiyokiyokiyam, iikam biyeyim naingwo tibmii karamaeyim simiir hiriinan. Niingaka. Sima hinina naingwokim tiki yai prie prieiyim sima kwisboiniyim mi simiir uruwai siyaowaiyim simiirin pa wakaei. ⁸ Kima simiir siyu iir kipi nap. Whisarii rani mi iya kima siiram niki sriboin karamaeyar niki owiyim mi kimiir Adi Komiiyin siya bidiyar yonkwokikaiwinin, diminin kima hainguguin siirin. ⁹ Iya kima nhwo kwisboiniyim kima hinina kwisboin,

krimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin: krima kiriiram kwis boini kiriir inigin siirin dimin whirki bi kibukin. ¹⁰ Iya kira digworaekwo whiekakim simiir kigirkakan aeya witsisau, mi krima nu tirin, wari ninomor kouanin Adi Komii siir paekwosimim sima mi wakaeyokna diriraerariyim simiir hiriinan mi wakaeyokna diriraeraram tiri. ¹¹ Kira panaowin krimiirin naeyim pi taka iya sair naeyiriya whaugi. ¹² Kira krimiir dimin biye biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi, iikamim krimiir tirbum krima haiyoprimdiyumiigiyim simiir hiriinan. ¹³ Mi kira dimin biyeyim krimiirim kipi kigninkinki krimiir kinankuwam mi kira krimiirin ya biyemi biyan inkam komiiyin siirsi ti haiyapyok haiginu!

¹⁴ Wakae mi kima iikamim dimin biye kimiir tirbumbu haiginuwim, simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigi mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, kimiirin wi hiriayar mi tiri. ¹⁵ Mi kima iikam nhirmi dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi karamae nwowi mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, kimiirin wi hiriayar mi tiri. Iriig.

Nae haiyani siyiu iki.

¹⁶ Mi iya kima nae min haiyaeiyim mi Adi Komii siirim kwisboiniyim, kimiir whwonkamim iki kamim niksisaeyim sim ninkikiyim, hariinan kipi ninkiki. Simiir whwonkamim minam ninkiki iki ikkam nhirim sima nwoki boinim, yim nae haiyaeikim mi simiir inig nwoki hainanim. Kara kimiirin yaimwower boinkii, yim sima simiir digworaekwowim bidi haiyim. ¹⁷ Mi iya kira nae min haiyaei mi kiriir whwonkamim sibgu whausok tatao mi kana ha timi sibgu hopsin. ¹⁸ Mi sima kiriirin wa ninokninkin tani kira mhiigi naowi. Nningaka. Kiriir Adi Komiiyin inkamki kig karamae nwowiyin, kiriirin wi sasar ninokninkini. Ti digworaekwowim kira nimprio diriraerarim. Mi mhoyia siya wi siyiu miyik iirar tiri kiriirin wa hauu kiyiwi. Iriig.

Siyiu digworaekwo miyik hangiriyu haigini ikin Adi Komii siir hir
(Lk 12:33-34)

¹⁹ Digworaekwo miyik miyikim kiramair kipi hangiriyu haigina ti nu iirin. Yio tiki nuin kikom tapin aii minim wi sima tirbumbugiyami. Mi kamim hi tauaeiyim pi omaka aiirar ninikirimtio ninopkainami ti digworaekwowim simiir haiyam. ²⁰ Mi kima nu tirin mi miyik miyikim ninomor kou hirin wi Adi Komii siyar hauuwi yio kikom tapin aii minki bi tirbuwikim mi hiyan kamim wi ninikirimtio ninopkainam tani digworaekwo tauae-haiyam. Nningaka. ²¹ Mi maeyauwa kiriir dimin miyik miyikim sima nwowin mi kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi ti om iirar mini owouwi. Mi kira nuan diminim simiiram kipi naingwokwonanae. Kira Adi Komii siir dimin imiiraram daingwo iski. Iriig.

Kwoin niuyani paeka
(Lk 11:34-36)

²² Nhwowin yio piu saiir niuya haiginiuwikin. Mi kiriir nhwowin wadeyar niki owi mi kiriir nhwowin digworaekwo whiekakim simiirin ina kigomok irkakim nhwowin yio piu irkaka saiirar niuya irkakikin, kwoinin yio nhwonakin mi kira sibgu aingwowi mi kira wadeyar nwowi. ²³ Mi kiriir nhwowin siya biyie nwowi mi ni wi hindara natisir whaowae iwi. Mi kiriir kwoinin dimin biyeyam naingwowi mi siya wi niibwomambwo komiiyar namwouiwi mi ti diminim kiriir waraur nwowim yim miyiki miyiki mi iwi. Iriig.

Kwoin whisairni siyugin
(Lk 16:13; 12:22-31)

²⁴ Mi inkamin biyan inkam nwiswo sowiir mi miyik kwiso sowiirar sibgu mirii swowi mi siya wi kwira saiir sibgu mirii mi kwira wi digumii haigingiki mi ta ti aiirarin siya umir mi aiiramar naingwo tibmii iski mi siya Adi Komii siir mi miyiki saiirin wi panina sibgu mirii, ha? Nningaka. Iriig.

²⁵ Mi kara kimiir asi boinki mi kima kimiir kwoinbudin siirsi kipi naingwoyimi yok boin mi ha kipi boin, krima wi dimu dimin naei? Mi wi dimu dimin kwiyaei? Mi kima kimiir piu aiirsi kipi naingwoyimi yok boin, krima wi dimu dimin mi haigiprakai. Mi tari kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin, ini nae siir haiburin mi kiriir piu ini yuis saiir haibura. Adi Komii siya tirkikin kiriir piu kwoinbudin mi kira siirar wakaeyokna iski mi ti diminim kira whaowaeyim wi siyar hauuwi. ²⁶ Kima ipiyin imiir kigninokninkinki, yim sima nae min bi ninkikin aeikim mi naeyim omakanau bi mi mirii haigikim. Nningaka. Mi kimiir Adi komiiyin ninomor kou hir nwowin, simiirin nae siyar hauu aeyiski. Mi wim kima ini ipiyin simiir haiburim mi siya kimiirin wa sibgu kigriraowi. ²⁷ Mi kimiir nwrki ha naingwowi, siya biewi nhirim wi omwaiyar swoki hainis waiyayokiyoki,

aniya? Nningaki nningakinga. ²⁸ Mi kima yuis digworaekwowam dimusi naingwokwonanaei? Kima kipim numir nwowiyim simiir kig, yim sima panin panina nimbiam. Yim sima minan mirii rani. Nningaka. Mi yim sima yuis min bi nonkwokwodikim. Nningaka. ²⁹ Mi kara kimiirin yaimwovar boinki, biya inkam komii Solomon siya puaiyim siir puaipai puaipaiyim, ta kipa saiir hiriinan puai miyik bi nwoka. Nningaka. ³⁰ Ta kowa saeya mi kip aka Adi Komii siyar sibgu tirki mipi miyika nimbiam. Tapa ko kip sowa wadeyar nwowi mi waka sowa waigi mi wi paeya sima nitkaigii. Mi wim kima ini ko kip sowiir haiburo. Mi Adi Komii siya wi kimiirar mi sibgu kigiraowi. Mi kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siirimin kirie nwo karamae dimusi nwowi, ha?

³¹ Mi hiriinanki nuwi kima hinina kipi naingwoyimi yok boin, krma wi dimu dimin naei mi wi dimu mi haigiprakai sasaei puua kima hiriinan kipi naingwo. Nningaka. ³² Yio tiki hiriinan digworaekwowim simiiramin iki iikamim naingwo tibmii karamae nwowiyim, sim ninaingwoyimi yok boinikim. Mi kima simiir hiriinan kipi naingwoyimi yok. Mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin, siya ina ninokninkinin ti digworaekwowim kima hainguguwim simiirin. ³³ Kimiir biyan kwoinin ta iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana mi siir siyu miyik iya minan siiram ti mirii. Mi mhoiia siya ti digworaekwo nhirim wi kimiirarar swoki inkin hauu mimirki. ³⁴ Mi hiriinanki nuwi kima digworaekwowim waka nimbiamanim simiirsi kipi naingwoyimi yok. Mi igwir igwirin dimin hikak hikakim ha nimbiamikim. Mi tapan dimin hikak hikakim nimbiamiyim simiirarar hai, wakanim simiir wara kipi ninkin hai. Ta iya saiir digworaekwowim yim simiiraramar timi naingwo. Iriig.

7

Inkam nwirni kipi hid (Lk 6:37-38,41-42)

¹ Kima inkam nwirni kipi hid wim wi Adi Komii siya mi hidisi. ² Mi ta hiriinan yaiya kima boin huriyuwa iikam nhirimi mi Adi Komii krmiir Wanin siya kimiirin wi hiriinanar mi boin huriyuwi. Mi kima iikam imiirin hiriga mi hauwi mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan iirar swoki iyopkiyuwi. ³ Mi kira paeka sima kiriir nomiyauwin siir nhwo iir nwokaiya saiir dimusi kigi mi kira wara paemir komiia kiriir nhwo iirar nwowa saiir bi naingwowarkainakin, aniya? ⁴ Mi kira kiriir nomiyauwin siirin hinin dimusi mi priiboini, nomiyau, kara wara paeka kiriir nhwo iir nwowa saiir haiyam tiri mi wara paemir komiia kiriir nhwo iir kiikirinua ya dimuga, ha? ⁵ Kira niksisaeyaki waiwigin! Kira biyin wara paemir komiia kiriir nhwo iir nripua saiir tiki inikiibwaeki. Mi mhoiia kira wa nwoki kigomok inikrae haiyim kiriir nomiyauwin siir nhwo hir nwokaiya paeka sima saiirin.

⁶ Kima dimin miyik miyikim Adi Komii siirimin dimin whirki kimbu karamaeyim inkam biyeyim wrananim simiir kipi hauugi. Dimusi rani, mhoiia kimiirin wi simar swoki kwaeniniyokna pii. Kimiir dimin miyik miyikim iikamim hunanim simiir kipi hauu. Dimusi rani, sima ti dimin imiirimin bi naingwokim mi ti diminim wi igani sima ninkin okwonami. Iriig.

Inkamim nhwo kwisboinanaeyim simiir siyu ikin (Lk 11:9-13)

⁷ Mi kima Adi Komii krmiir Wanin siiram kwisboini diminam mi siya wa hauwi kimiirin. Mi kima diminam hansiri mi kima siirin wa kigi. Mi

kima ano iir kaigakani mi Adi Komii siya wa haiwaokii. ⁸ Mi kara kimiirin yaimwower boini, inkamin Adi Komii siiram kwisboiniyin sama pi dimina mi haii. Mi inkamin iki diminam mi hansiriyin yio siya siirin wa hauuwi mi inkamin ano kaigakanii mi Adi Komii siya siiram wa haiwaokii. ⁹ Mi kimiir inkam nwin siir yinisimin siya siir ad iiram nupuam boini mi adin siirin wi siya hauugi, aniya? Ningaka. ¹⁰ Mi yinisimin ad iiram anasuum boini siir hauuam mi adin siirin wi mipug biye siir hauugi, aniya? Ningaka. Siya wi hiriinan tir tani. ¹¹ Mi kima ti iikam bibiyeyim, hi min tauaeiyim sama simiir yinisimin simiirin dimin miyik miyik imiirar mi hauuwikim. Kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siya ini nuan ad imiir haiburin, siya dimin biyekak rani, yio siya wi hiriinan digworaekwo miyik miyik imiirar mi sibgu hauuwi iikam siiram sri.

¹² Kara kimiirin yaimwower boini, ti yayim simiir yaimwokiayimwowa biya Moses mi profet kamim sama winkyim yokwoni sama. Siyu miyik diriraerar iikam nhirim simiirin kira naingwowyim sama diriraeraram kiriir saiir hiriinan. Iriig.

*Ano kopsim mi ano komii
(Lk 13:24)*

¹³ Kima ano sapisapin siirgi siirar dapnopkainam. Dimusi rani, anowin maeyauwa paekaka saiir hiriir namiyin, yio prasae rani, bwaeya komiigin. Mi siyuin siir namiyin bimbuiwi rani mi iikam whiekakim wi siirar nami. ¹⁴ Mi anowin kwoinbudin omwai waiya yokiyokiyin siir hiriir namiyin yio kabigikabi rani. Mi iikam ti siyuin siiram namiyim minan mirinamikim. Mi siirin nwinwira iriraki hansiryiskaii. Iriig.

*Kima profet niksisaeyim simiirsi mintarao
(Lk 6:43-44)*

¹⁵ Kima profet niksisaeyim simiirsi mintarao yim sama kimaka wi yayi iyop nini onii. Mi wim kima wa naingwowi sama inkam miyikim yaimwower boinikim. Ningaka. Mi simiir kwoinim yim miyiki miyiki mi iuwi, ini wranan ywowin, kimiir niksisaeyam mi sama kimiir naingwo tibmii aiir warar mi tirbuwi. ¹⁶ Kima bidiya yinokninkinim simiir siyuin sama tiriyin. Mi ti pae sinin siya wi tab bud rani mi nowin iriipi hiriinan siya wi am mi bud rani. Ningaka. ¹⁷ Mi hirii hiriinankina pae miyik miyikim yimbi paenid miyik miyik imiirar mi budi mi pae bibiyeyim yimbi paenid biye biye imiirar mi budi. ¹⁸ Pae miyikin siya paenid biye bi budigin. Ningaka. Mi pae biyeyin yio paenid miyik bi swoki budigin. Ningaka. ¹⁹ Mi paeyim nae miyik bud karamae nwowyim yim wi paeya sama niyitkaigaigii. ²⁰ Mi kima wa ninokninkini profet niksisaeyim simiir siyuin sama tiriyin.

*Kara kiriir bi ninokninkin
(Lk 13:25-27)*

²¹ Mi kima hinina daingwo iikam whiekakim sama kariirin hinina dapikiuwi, kariir Biyan Inkam Komii, sama Adi Komii siir yinisim tani. Ningaka. Sama wi nhirkimaka nami iya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ninomor koua hiriirin. Mi inkamin kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir kwoin iirar sibgu api mi siya wi siir kigiraowi. ²² Mi taka ii komiia Adi Komii siya iikam whiekakim simiir hidi, wi kariirar dapboin wini, Biyan Inkam Komii, Biyan Inkam Komii, nim krima kiriir inig iir miriigim! Adi Komii siir yayi iikam simiir. Mi iki uridyu biye biyeyim simiirin krima kiriir inig iirar haiswonimniskigim! Mi krima dimin kirie komii komiiyin kiriir inig iirin kasakasa bi tirkim! ²³ Mi taka ii aiirin

kara simiirin wi hinina boinmauu wakaei, kara kimiir bi swoki inokninkin miminkin. Nningaka. Kima siyiu bibiyie tiraki waiwigim, kima damki! Iriig.

Omaka isair miriini siyugun
(Lk 6:47-49)

²⁴ Mi inkamin kariir yai aiir wakaeyokna diriraerari, yio tiki hiriinan inkamin kwoin miyikakin, yio ini inkamin omaka siya idwo miriyyin ini siir hiriinan ywowin. ²⁵ Mi ta iya opud nao owie komiyyin ha nitin ta omaka aiir namitunii mi saeya bi nakainamka. Nningaka. Dimusi rani, ta omaka ini siya kirie kirieyim nu aowa nwokaiyim simakar yauni owiuwim.

²⁶ Mi inkamin ta kariir yai aiir wakaeyokna karamae nwowiyin, yio ini ti inkamin omaka aowi maeyau miriyyin ini siir hiriinan ywowin. ²⁷ Mi iya opud nao komiigi nitiyim mi owie komiyyin ha mi itin mi digworaekwo hiriinanim ta omaka aiir namituniyim mi saeya ina yakainama. Ihi, saeya ina yakai imik iuguskiya.

Jisis siir kirie komii aeya

²⁸ Jisis siya ti diminin siirin ha boin digiyin mi iikam whie komiyya ini hindara yanaakiyim ti yai hiriinanim siya boinmimauuwim simiirsiiyin. ²⁹ Dimusi rani, siya simiirin kamim siyiu komii ninokninkiniyim simiir hiriinan bi boinmimauugin. Nningaka. Siya simiirin inkamin inigakin siir hiriinan boinmimauugin. Iriig.

8

Jisis siya inkamin paowai minkim pisikomkopouwin siir haiswoniskiigin
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

¹ Mi Jisis siya mhiu hiranki nunaiiniyyin mi iikam whie komiyya ini siir mhoiiyar sidkaenamim. ² Mi inkam nwirin paowai minki pisikomkopouwin ha nitin siiram mi siya ogmwo ini siir whwonkam idair ini akaihiuniyyin. Mi siya ina boinin, Biyan Inkam Komii, kira kariirsi naingwobumbuwi mi kira kariirin pa haiswoniskiigi. ³ Jisis siir ina siir ha nonkwokiyin mi siya ina boinkiyin, kara ha naingwowi, kira wadieyar dwoki! Mi paowai minim siir pisikomkopouwin ha digiyim mi biri kimiminkikin siya ini wadieyar ywokiyin. ⁴ Mi Jisis siya siir boinki, kira sibgu wakae! Kira wi inkam nwirni kipi swoki boinmauumimin. Nningaki, nningaka. Mi kira kariir pua pris inkamim simiir tini isiimauuu. Mi kira wi naemin dinkin imiyyaeki, biya Moses siya boina sair hiriinan. Mi iikamim sima wa nwoki inokninkinim kariir ma Adi Komii siya bidi digiya. Iriig.

Jisis siya sauan kamim simiir biyan inkamin siir miyan inkam iir haiswoniskikin
(Lk 7:1-10)

⁵ Mi mhoiyya Jisis siya om Kapaneam hiriir napninopkainamin mi om komii Rom hiran kamim yai niniyim simiir biyan inkamin ha nitin mi siya siirin hinina yasriini, ⁶ Biyan Inkam Komii, kariir miyan inkamin siya makakin, ini omaka hirar whwonkaiyin. Mi siir iga in minim bidi yaowiguskiyim mi siir pua kimpipisu prasae kin tani. ⁷ Mi Jisis siya siirin hinina boinki, siirin pi kara nini haiswo niskiyyiwi mi siya pi wadieyar nwokii. ⁸ Mi kamim yai niniyim simiir biyan inkam ieya boin, Biyan Inkam Komii, kara inkam paii rani mi kira kariir omaka pa nit rani. Kira hinda yaiyarar boinki mi kariir miyan inkamin pi wadieyar nwoki okiyim. ⁹ Mi an kara iripi hiriinan ini iki kam nhirim inigakim kariir kigriarowiyim, ini simiir aowa mi owin. Mi karaki karar kigriarowiyim, kamim yai niniyim simakisimaigim. Mi kara nwirni

boinkii, kira dam! Mi siya pa mi ami. Mi kara nwirni, hinina mi boinkii, kira wit! Mi siya pa mi iti. Mi iki kariir miyan inkam iir boinkiyim, kira ta mi aiir ti mirii mi siya pa diriraerarii. Kara bidi yinokninkinin kira pi yaiyara boinki, kariir miyan inkamin pi wadieyar nwoki.

¹⁰ Mi Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ini hindarar yanaakiyin. Mi siya kimidina iikamim siir mhoiyar namim simiir boinki, kara kimiirin yaimwower boinkii, kara iikamim Isrel mi iikam nhirim simiir hirin inkam nwirin ti inkamin siir naingwo tibmiiya saiir hariinan naingwo tibmii inkam nwir bi kigin. Nningaki, nningaka. ¹¹ Kara kimiirin yamwower boinkii, iikam ombud komiiyin bieki ntiyin mi bieki nikiiyami ikin, wi hiranki niti mi sima wi krimiir brougaeyim Ebrahim Aisak mi Jekop, wi simakar nini idwo aeyuwu, maeyauwa Adi Komii siya iikamim mi digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. ¹² Mi yinie whiekakim nu Isrel hir niyoninkinim simiirin wi Adi Komii siya nhinikriropkii, maeyau imirima saiirim. Mi ta maeyauwa sima kauu prasae kin tani. Mi wi simiir big imiirar naegiyimkiyikaeyami. ¹³ Siya ha boin digiyin mi Jisis siya yaii ninii kamim simiir biyan inkamin siir boinki, kira omaka dam! Kara ha naingwowi, ti digworaekwowim, wi ta kiriir naingwo tibmiiya wadie saeyar swoki imbiyami. Mi ta yaiya saiir mhoiyya biri kimiminkikin, ta ii aiirarin, siir mi mirii inkamin ini wadieyar ywokiyin. Iriig.

*Jisis siya Pita siir nu aiir haiswoniskikin
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)*

¹⁴ Mi mhoiyya Jisis siya ha namin Pita siir omaka hiriir mi siyar kig, Pita siir nuaa hii hirar whwonkaii. Ya ma piu huuwa kinya saeya niiga. ¹⁵ Mi siya saiir ina aiirarar nini onkwokiyin mi ta ma piu huuwa kinya saiir nwowa ina digiya. Mi saeya ha ninsiin idwowa, ini siir nae imiirar swoki kwinsiin diriraerara. Iriig.

¹⁶ Mi mhoiyya naiowaka sima, simiir iikamim uridyu biyieki nitkiiyim, ina yitim Jisis siiram. Mi siya iikamim uridyugi nitkiiyim simiirin hinda yaiyarar boinkiyin mi ti iikamim ini wadieyar ywokiyim. Mi siya iikamim maki niyim simiirin warar yinkin haiswonimniskigi. ¹⁷ Mi siya ha boin digiyin mi yai kwira biya Adi Komii siya boinkiya profet Aisaiani, saiir swoki boinourwokaigikin. Siya hinina boinkin, siya bidi haiyoprimdiyumuigiyim krimiir ma biye biyeyim mi krima miyik asi nwowi. Iriig.

*Siyuin Jisis siir mhoiyya nami ikin
(Lk 9:57-62)*

¹⁸ Jisis siya iikam whie komiyya simiir kigin, siir nakaeyokainiyim mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, nimbi hinda whigbid mirmiiya ninidnaidami. ¹⁹ Mi inkam nwirin siyu komii ninokninkiniyin ha nitin mi kimidina siya yaboini siirin, hae! Ti nowomwarkaiyuan inkamin kara iki omom omomim kira namim tiriiyim kara kinaka warar kainanaowamar tiri. ²⁰ Mi Jisis siya siir boinki, ini wakaeyin, niimauan wra biyeyim, yim nu tirin nokakargim. Mi ipiyinim iriipi hariinan, omakakak. Mi Yaowae Adin nimomor kouanki nitin, yio piu kiksiisan maeyau karamaeyargin. Nningaki, nningaka. ²¹ Mi siir kigna mirii inkam nwirin siya boin, Biyan Inkam Komii, kara biyin kariir ad iir nini haingikaigiki. Mi kara pi kiriir mhoiyya niti. ²² Jisis siya ina yowarkii boinin. Nningaka. Kira kanaka tariinanar kwit! Wari inkam wirin, yio inkamim naingwo tibmii karamaeyim inkam wirnanim yim sima, simar ti swoki haingikai. Iriig.

*Opud komiyya Jisis siya boŋkiya ina digiya
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)*

²³ Jisis siya ha boŋ digiyin mi siya i aiir nani kwiriyyin mi siir kigna miriyyim kamim, yim ini warar mani kwiriyyim. ²⁴ Mi sima ina yinidnaidamim yarmi-
iya mi opud whoimwini rani, whi hir hugnatmairiba. Mi hinina pariiparii i
aiir niswitnatkaiyyim. Mi siya ini inau hirar whwonkai taowin. ²⁵ Mi kamim
siir kigna miriyyim, ha namim, ina yami indguwim siir. Mi sima boŋ, Biyan
Inkam Komii, kira krimiirsi daingwoyimyok mi krimiir whindiriraerarki,
krima pa nokwomwainainami. ²⁶ Mi siya simiirin hinina yowarkii boŋki,
kima dimusi nididi, ha? Wari kimiir naingwo tibmiiya saeya komiigi mi
iwi! Mi siya ha boŋdigiyin ina yinsiin idwokaigiyin mi kimidina io opud
hinin sowiir ywoki. Mi biri kimiminkika opuda ina yinkisanakiya mi opa ini
mokmokuwaiya ywomaimiigiya. ²⁷ Mi siya hiriinan tirkiyin sima ini hindara
yanaakiyim. Mi ini sima simar yomboŋ amboŋkiyim, siya ti inkamin dimu
naeikisae. Opud hinino ini siir yaiyar mi wakaeyoknakiyo, ha? Iriig.

*Jisis siya haiswoniskigigo inkam nwisu uridyugu nitkiyo
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)*

²⁸ Mi Jisis siya whigbid mirmii kwira saiir hiriir ha nimbiamin, Gadarani
nu siir mi inkam nwisu uridyu biyeeki nitkiyo ina yitwo siiram. Mi ti
inkam nwisu sowa maeyauwa inkam haŋgikaiiya saiir hiranki nitko. Mi
inkam nwisu, sowa uridyu biyenani bidi ywokiyo. Mi ikamim ti siyu iir
paninsi yapsi, sowa tiowisi sima hiriinansi nididim. ²⁹ Mi sowa ina kauwok
boŋnamnankiyo, ti Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, kira krimiirin dimu
dimin tiram nitkin, ha? Mi iya digana ina niki owa kira maeyau biyeya saiir
nikropkiyana krimiir tumbumbuamin. ³⁰ Mi ti hu isid komii whirin arurig
hirar nokwo aekin. ³¹ Mi ti uridyu isid komiyyin ha nhinkii kaugiyim mi
ina boŋkiyim Jisis siirin mi kira krimiir nhinkriropkii mi kira krimiirin wari
hu isid komiyyin siirim dikropki. ³² Mi Jisis siya simiirin ina boŋkiyin, kima
damki! Mi ti uridyu biyeyim sowiir ha haiburgiko mi sima ina yamkiyim ti
hu isid komii siiram. Mi ti hu isid komiyyin ha niwitamim, ini siiyeno whirin
siirarar iwit iugugusamim. Mi sima ini mhuno whi kwira saiir kwiyae
haŋgrimkrikiu aokaonamim.

³³ Mi kamim hu imiir waikaowiyim, sima ina yidamkiyim. Mi sima
om komiyya hiriir ha niwit nimbimbiamim mi ina ini boŋmimauuwim
dimin sima kignaniyim simiirin. Sima diminin inkam nwisu, uridyu biyeeki
nitkiyo, sowiir nimbiamin, siir warar ini boŋmimauuwu. ³⁴ Mi saiir
mhoiyya ikam whiekakim ti om komiyyin siir hiranin ina yitim Jisis siir kigam
mi sima ina yididim. Mi ina nhinkriropkiyim siirin, nu maeyau kwira namim.
Iriig.

9

*Inkam in iga in ninsimsiriuwun Jisis siya haiswoniskiigin
(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)*

¹ Mi Jisis siya igopsim ira saiir nani kwiriyyin mi ina swoki iyikidamin
whigbid mirmiiya hiriir. Mi siya ini siir omki om iirar swoki amin. ² Mi
sima simiir inkam nwirin kuminki naoninsimsiriuwun ina hainaniyin, Jisis
siiram. Mi siya ini hai aiirar whinaniyin. Mi siya simiirin hiriinan kigiyin,
sima siiram naingwo tibmii, siya siir haiswoniskiiyim mi siya ti inkamin
kuminkin naoninsimsiriuwun siir boŋki. Nomiiyau, kiriir kwoinin kirie ti
oki. Kiriir dimin biyeyim kara bidi haiyoprindiyumiigiyim. ³ Mi mhoiyya
kamim siyu komii ninokninkiniyim sima simar yimboŋ amboŋ. Mi tari ti

yɔis kaba wɔ saeya swoki mɔmbɔmɔraraokii. Mi nowɔn wɔ komiiyar nasae owɔguskii. ¹⁷ Inkam nwɔrki wain wɔni opa meme kab isa saiir bi naokaigɔn. Mi siya hɔriinan tiri ta op wain wɔna saeya niwɔt iyopiinaini mi ta meme is kaba wa nɔmbɔriyamkii. Mi wainɔn wɔ nu arar naokiinonkwokwonam swokii. Mi meme isa ya wɔ warar nɔnkin ɔguskii. Mi yim sima wain wɔni opa pi meme is wɔn aiirar naokaii. Mi sowa pi wadɛyar naokaii. Mi sowa pi wadɛyar ninan oswowi. Iriig.

Biiyan inkam nwɔrɔn siir yɔnisim yɔnugiyɔna mi wiga siir yɔis aiir nonkwokiyaka sowiirɔn Jisis siya haiswoniskigiko
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Mi Jisis siya yai hɔrar niki boinmɔmauwɔn simiir mi Juda simiir biiyan inkam nwɔrɔn ha nɔtin mi siya ogmwo ini Jisis siir whwonkam idair ini hɔuboiniyɔn. Mi siya siirɔn hɔnɔna boin, kariir yɔnisim yɔnugiyɔna saeya tariinanar kwaonamka. Kira wɔt mi kariir ɔna saiir wɔni onkwoni mi pi omwaiyar swoki waiyam. ¹⁹ Mi Jisis siya ha nɔnsiingiyɔn mi ini siir mhoiiyar yamɔn. Mi kamɔm siir kɔna mɔriiyim sima ini saikar yɔnkin amɔm.

²⁰ Mi wig ira hɔr nwoka ya nhɛki mi apɔdwodwomaimiiga biewiyim iuur whis. Mi ta wiga saeya kimɔdiniya Jisis siir yɔis mwis aiir yaka apiyokna onkwoki. ²¹ Mi saiir kwoinararɔn saeya hɔnɔna naingwoka mi kara pi siir yɔis aiirar nonkwokii mi ta nhɛya pa nɔnkipraenakii. ²² Mi Jisis siya ha haiyug okwokaokiyɔn mi ina boinkiyɔn yɔnisim yɔnugiyɔn kariir kwoinɔn hiisima ti oki. Kira kariiram naingwo tibmiiga mi kariirɔn wadɛ saeyar swoki okika. Mi biri kimɔminkika ta i aiirarɔn ta wiga ini wadɛyar ywokiya.

²³ Mi Jisis siya napnamɔn mi Juda simiir biiyan inkamɔn siir omaka aiir nɔmbiyamɔn mi siyar kɔgam kamɔm tidiyu kuuwi. Mi iikamɔm yaiya hɔnɔn nɔnkinu rani, hapi anaupaekinuwɔ ta yɔnisim aiirɔm nouwi. ²⁴ Mi Jisis siya ina boinkiyɔn, kɔma damki! Ta yɔnisim yɔnugiyɔna bi naonamka. Nɔngaka. Saeya nhwo whini. Iya iikamɔm sima hɔriinan wakaekiyim mi sima yaibu siirɔn hainingɔn bu. ²⁵ Mi sima iikam imiirɔn ha nhɔnkrɔropkiyim mi Jisis siya ha napnɔnopkainamɔn, maeyauwa yɔnisim yɔnugiyɔn aeya whwonkaiya saiir mi siya ha nini onkwo iuwɔn saiir ɔna aiir mi saeya ina yɔnsiin idwokiya. ²⁶ Mi ta yaiya hɔnda tɔnda ina yɔnyokwiigiya. Iriig.

Inkam nhwokwisae nwiso mi waeyai ikɔn, simiirɔn Jisis siya haiswoniskigigim

²⁷ Mi Jisis siya ta maeyau aiir haiburgigɔn mi siya ina yapnamɔn. Mi iya siya niki apamɔn, inkam nhwokwisae nwiso siir mhoiiyar napnamo, sowa siiramɔn, hɔnɔna kauwok boinam, ti Devidni isidɔn siir yɔnisimɔn, Adi Komii siya nɔkropkiyɔn kira krɔriirsi timi aingwobuna. ²⁸ Mi Jisis siya omaka ha napnɔnopkainamɔn mi ti inkam nhwokwisae nwiso ha nɔtwo siirɔm mi siya ina sriwɔnɔn sowiirɔn. Mi tari kowa ha naingwowi kara wɔ digar nwowi ti hɔriinan dimɔn iirɔn, aniya? Mi sowa siir yai aka hɔnɔna yowarkii boin. Ihi, Biiyan Inkam Komii. ²⁹ Mi siir ɔna sowiir nhwo owiir ha nonkwokiyɔn mi siya ina boinkiyɔn, kowa kariirɔm naingwo tibmiigo mi kowa wɔ wadɛ asi nwowi. ³⁰ Mi sowiir nhwonao ini biimiyar kɔnkiyo. Mi Jisis siya sowiirɔn hɔnɔna yowarkii boinki, kowa sibgu wakaenam. Ti dimɔn iirɔn wɔ inkam nwɔrni kipi boinmauu. Wɔ sima pi nɔnoknɔnkɔnisi. ³¹ Mi sowa idowiiya ha namwo mi ti dimɔnɔn Jisis siya tɔrkiyɔn ina haigirɔrɔramɔn hɔnda tɔnda.

Inkam waeyai mikrimɔn Jisis siya haiswoniskigikɔn

³² Mi sowiir mhoiiyarɔn inkam waeyaimikrim nwɔrɔn uridyugɔ nɔtkiyyɔn siirɔn kam nhɔrɔm sima hainani Jisis siirɔm. ³³ Mi ti uridyu biyeyɔn

ti inkamın siir nitkiiyin, siirin kimidiniya Jisis siya yiniskigi. Mi ti inkam waeyaimikrimin yai ina boinaikiyin. Mi iikam ombud komiiyin ha nanaakiyim mi sima ina boinim, biya ti hiriinan diminin nu Isrel tirin bi swoki imbiyamkin. Niingaki, niingaka. ³⁴ Mi Farisi kamim sima boin, wari kirieya uridyiu biye siya ninimniskiiya ya uridyiu biyeyim simiir biyanin siir kirie aeya. Iriig.

Jisis siya Isrelan iikamim simiirsi naingwoyimyokin

³⁵ Mi ti simiir mhoiia Jisis siya om komii komiiyim mi omisisimim, simiirar yapyoki irkak. Mi siya iikam imiirin, simiir omakaim yaimin dimin nidwokai wakaeyim simiir hirar yowomwarkaiyu. Siya simiirin yai win kibiya, iya Adi Komii siya digworaekwowim simiir kigirkakana saiir nowomwarkaiyugin. Mi siya iikamim mapai mapai niyim mi iga in ninsimsiruwim, simiir warar yinkan inimniskiiyam. ³⁶ Mi siya iikam isid komiiyin siir kigin mi siir kwoinin simiirsiyin naingwoyimyok pranae bi kinkan. Dimusi rani, simiir kwoinin bidi whiewhriekiyim. Mi sima ini sibsibim inkamki kigrirao karam nwowiyim hinda sima sima sibap whaowaeyamiyim, ini simiir hiriinan ywowim. ³⁷ Mi siya kimidiniya siir kigna miriiyim kamim simiir boinki, ti iikamim sima ini numiran sasaeyim wai nwowim, simiir hiriinankim mi miyan inkam homgak karamkim simiir ningugu haiyim. ³⁸ Mi kima wi numiran adin siiram srii. Mi iikam nhirim wi siyar nwoki ikropkiyim, ti iikamim sima siirim nwoki amim. Iriig.

10

Aposel kam iuur kwiso simiir inig ima
(Mk 3:13-19; Lk 6:12-16)

¹ Mi Jisis siya siir kigna miriiyim kam iuur nwiso simiiram yikiuna mi sima iripa ha nwowim mi siya simiirin kirieya uridyiu bibiyeyim sin ninimniskiiya mi mapai mapai minim sim mi haiswonimniskiiya ina hauugiya simiir. ² Aposel kam iuur kwiso simiir inigim hinin hinungim. Biigi biyanin Saimonkin mi siir inig whirin, Pitakin mi siir nomousimin Andrugin mi Jems Sebedini yinisin mi siir nomousim ieya, Jon ³ mi Pilip Batolomiyu mi Tomas mi Matyu mi kara, inkamın omom omomi umir haiiyin mi Jamisin Alfiasni yinisin ikin mi Tadias ⁴ mi Saimonin biya ta yaiya saiir boinmamaugun nu whiran inkam komiiyim krimiir kipi kigrirao. Judas Iskariot, inkamın wir Jisis siir napwouwin, siir sau omomin siir. Iriig.

Jisis siya aposel kam iuur nwiso mi simiir hauugin
(Mk 6:7-13; Lk 9:1-6)

⁵ Jisis siya ti kam iuur nwiso simiir nikropkiyim mi siya simiirin hinina boinki, kima wi iki Juda iikam tani simiir nu maeyau imiir kipi nam. Mi kima wi Sameria simiir om komii komii imiir kipi nam. Niingaka! ⁶ Kima wi iki Isrel simiir iikamim simiirgi simiiramar dam! Sima ini sibsibim inkamki kigrirao karam nwowiyim sima sima priiyap whaowaekaeyamiyim ini simiir hiriinan ywowim. ⁷ Kima nami mi kima wi hinina dowomwarkaiyuwam simiirin, iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana kingiin bidi yinyaniya. ⁸ Kima iki makak makak iikamim simiir dinimniskiiyam mi iikamim naokaowim, simiir warar hidninsiin idwowam mi iikamim paowaigi piskomkopouwim simiir wara haiswonimniskiiyam. Mi uridyiu bibiyeyim simiir warar dinimniskiiyam. Ta kirieya whisarii kara hauuwa mi kima iikamim simiirin nunga nunga pridiriraerar haiginu. Mi kima wi umir kipi swoki hai saiirsiyin. ⁹ Mi kima umirim nibnau kipi haiginam. Niingaka. ¹⁰ Mi iya kima napnami mi naeyim wi nibnau kipi haiginam.

Kima yaeya yiuis kipi hainam! Niigaka, niingar dam! Kima iikamim simiir whindiraeraram nami, kimiirin nae minim wi simar hauuwi.

¹¹ Mi kima om komii mi omisim whir napninopkainami mi kima wi sibgu kigrirao hiran iikam miyik miyik imiirin, kimiirin wi sima kigriraowi mi kima ti hiriinan kamim simakar dwokripkai. Mi ti om iirin wi simiir hirankar nhinam. ¹² Mi kima omaka ira nami mi kima omakain iikamim simiirin hinina boin kimiir mhi kwonim hiinsima dwo. Adi Komii siya wi kimakar nwowi. ¹³ Mi ta omaka saiir hiran iikamim sima kimiirin wadie nwowini mi Adi Komii siya wi kimiirar whindiriraerari. Sima kimiirin wadie nwo karamae nwowi mi ta yai miyika wa swoki iti kimiiramar mi Adi Komii siya wi simiir whindiriraerar tani. Niigaka. ¹⁴ Mi inkam nwirki kimiir nikiunam karamae nwowi siir omaka. Mi siya kimiir yai miyik aiir wakaeyona karamae nwowi mi kima ta omaka mi om ikin, siirin ha timi haiburgig. Mi nusinim kimiir igaim kima niyim simiir nwowim, yim hirar dikrimkrinkiigig simiir nisiimauuwam Adi Komii siya hikakin. ¹⁵ Kara kimiirin yai mwowar boinkii ta iya ti iikamim ti om komii siirim kimiir boinwokiyop natkaigiyana, wi om komii Sodom mi om Gomora sowiir hiriinan hik hauuwi rani. Niigaka. Ya ta hiriinana ya wi komiigi komii nwowi. Iriig.

Dimin biye whiekakim wi mhoiya nibiyami
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)

¹⁶ Wakae, kara kimiirin wi sibsibnan nikriropkii, iki niimauan wra biyeyim simiir hinda'im. Mi wra biyeyim sima wi kimiir naeyamar mi naingwowi. Mi diminim kima tiram naingwowim kima sibgu hidnam, itin wraisuim kikaikaowiyin siir hiriinan kimiir siyuum iki iikamim simakan hiinsim hiinsima dwo. ¹⁷ Kima iki iikam biyeyim simiirsi ha timi mintarao. Kimiirin wi sima boinwokiyopnatkaigi simiir kaunsil imaka. Mi sima kimiirin omakam yaimin dimin nidwokai wakaeyim, wi simiir hir nipimpari idguni. ¹⁸ Mi wi sima nikiunami kimiirin inkam komiirim omom omom nhirim sim kigriraowiyim simiiram. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Kima kariir yaiya iki inkam komii komiirim mi iikamim Juda iikam tani simiir warar boinmimauugim. ¹⁹ Mi iya sima kimiir boinwokiyopnatkaigiyim nikiunami. Mi kima wi hinina kipi naingwoyimiyouk idid boin. Kima yai minim wi panin panina boini? Niigaka. Mi ta ii aiirarin yaiya kima boinam tirim, kimiirin yayim wi Adi Komii siya boinmamauu haiginiugi. ²⁰ Mi ti yayim wi kimar boin tani. Niigaka. Kimiir Adi Komiiyin siir naeyuin kimiirin wi siyar hurworwokai boinkii.

²¹ Mi yaowaeyin wi siir nomousim iirar kinmauwuwi mi siirin wi sima nisomaowi. Mi adin wi iriipi hiriinana mi kinmauwuwi siir yinisim iirin kam nhirim sima nisomaowim. Mi yinisimim yim wi simiir yopii ad imiirar mi kinmauwuwi mi kam nhirim sima mi isomsom aokaokiyim. ²² Mi iikam whiekakim wi kwoin biye kimiiram naingwowi. Dimusi rani, wim kima kariirgim mi inkamin kariir mi aiirar niki mriikripkaii. Mi saiir haiburgig karamae nwowi mi dimin taeminim kimiir nibiyami mi mhoiya kimiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei. Mi siyakar nwoyokiyokikaiyami, inokainokin. ²³ Mi iya iikam biyeyim om whiranim sima hik kimiir hauuwi mi wim kima om whira timi idamki. Mi iya iikam biyeyim ti omin siir hiranim, sima hik kimiir hauuwii mi kima ha timi idamki om whira. Kara kimiirin yai mwowar boinkii, kima kimiir miyim wi niki digi rani, Isrel simiir om imiirin. Niigaka. Wi hiriyyar kigwini. Iya kara Yaowae Adin ninomor kauanki nitin siya nitana saiirin.

²⁴ Yinisimɩn siya inkamɩn siir nɩsiisiimauuwiɩn siir bi haiburikɩn. Mi miiyan inkamɩn siya siir biyan inkamɩn siir bi taouugaeikɩn. Nɩngaka. ²⁵ Mi yinisimɩn siya siir nɩsiisiimauuwiɩn inkamɩn siir hiriinanar timi maigimaiga. Mi iriipi hiriinan mi mirii inkamɩn siya siir biyan inkamɩn siir hiriinanar timi maigimaiga. Mi sima kariirin ti hiriinan inig biye iir dapi Bielsebul mi kara wi kimiir adnan nwowi. Mi wim kima wi kariir yinisimnan nwowi mi sima kimiirin wi ti hiriinan inig biye iirar mi dapi, Bielsebul. Iriig.

Iikamɩm Adi Komii siirsi arar didid iski
(Lk 12:2-7)

²⁶ Mi kima ti iikam biyeyim simiirsi kipi nidid. Digworaekwo whiekakim iki aowa aowa nwokiyamim, mhoiɩya wi idowiyar nwokii. Mi nimprio yayim mhoiɩya iikam whiekakim wi simar wakaei mi ta yayi wa haigirirami. ²⁷ Mi yayim niyim niyim kara boinim tariinanin iikamim sima wakae karam nwowi mi mhoiɩya kima simiirin wi idowiya boinimauuwi. Mi sima wa wakaei. Mi yayim, winara kima wakaeyim kima simiirin wi omaka akou hir tamɩ okwo boinimauugi hinda tinda. ²⁸ Mi kima iki iikamim piu aairara nisomaowiyim simiirsi kipi naingwo idid. Dimusi rani, sima kimiir kwoinbudin wi siir wara nonkwobumbuninkin tani. Nɩngaka. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siirsi arar daingwoyimyok. Siya kiriekakin, maeyauwa paeya niutingi karamaeya saeya nwowa, ya nikrani, piu mi kwoinbudin wi saeya nonkwoninwomwirninkini. ²⁹ Mi kima iikamim ipiyin yinisim iso umir kwiruwa, sima pi saiirarar saini. Mi ipiyin sim ira saeya nikii isomaowi. Adi Komii siya kwoinkakaigɩn siirin, siya ina ninokninkinin. ³⁰ Mi wara kimiir kanmaiɩm yim Adi Komii siya bidi mwan digim. Siya ina ninokninkinin simiirin. Mi dimin sisimim simiirin ini warar mi inokninkinin. ³¹ Mi kima wi hiriinanin simiirsi kipi nidid. Kima ini ipiyin sisim whiekakim simiir haiburim. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinasi kigriarowi. Iriig.

Jisis siir inig iir boinimauuwi siyu ieya
(Lk 12:8-9)

³² Mi inkamɩn kariir inigin iki iikam nhirim simiir whwonkam ida boinimauuwi mi an kara wi hiriɩyar mi tiri simiir inigim wi kara mi boinimauuwi kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir whwonkam ida. ³³ Mi iikamim kariirin digumii haimriyuwi iki iikam nhirim simiir whwonkam idain. Mi an kara simiirin wi hiriɩyar mi tiri, kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir whwonkam idain. Iriig.

Jisis siya iikam imiir ninkibirim nitkin
(Lk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Kimiir kwoinim ha naingwokim kara ti yai digworaekwowim iikam simiirim nu tiranim simiir nauuni minwokmainiyam nitkin iripa sima nongwomamaɩ aeyam, ha? Nɩngaka. Mi ta kara nit aiirsiyin isidin wi whisa ninkibirnaei. ³⁵ Kara wi io ninwo anwowi siyuin siirim niti. Mi yinisim yinkamiyinin yo wi io siir ad iirar swoki kwowi. Mi yinisim yinugiyina ya wi io saiir yopii aairar swoki kwowi. Mi yiniwignana ya wi io saiir giwai aairar swoki kwowi. ³⁶ Mi omaka iruwan iikamim, wi io sima sima swoki inwo anwowi.

³⁷ Mi iikamim simiir biyan kwoinin yopii ad mi yinisim simiiraramar naingwowi mi sima kariiram naingwo karamae nwowi mi sima wi kariir yai aair wakae yokna wao rani. Mi sima wi kariir mi kigna miriiyan nwo rani. Nɩngaka. ³⁸ Yipiki iikamim kariirim nwokwokin karamae nwowim mi kariir mhoiɩya nit karamae nwowim mi sima paeyin hiniya nironinkinin siir nao karamae nwowi o siir naoka wɩndi sima kariir mhoiɩya nit karamae

nwowi mi sɪma wi kariir mi kɪgna mɪriyan iikam nwo rani. Nɪngaka. ³⁹ Mi iikamɪm sɪma sɪmiir pɪu aɪrsiyar haiyɪdid naɪngwoyɪmiyoknaeyɪm tɪ hɪriinan iikamɪm sɪma wi Adi Komii saika nwo rani. Nɪngaka, nɪngaka. Yɪpɪki iikamki inkamki nisomaowi sɪmiirin dimusi rani, sɪma kariir yai aɪr wakaeyoknakɪm. Mhoiɪya sɪma wi Adi Komii saika nwowi. Iriig.

Inkamɪn mi miyɪk mɪri mhoiɪya siirɪn dimɪn miyɪkɪn wi Adi Komii siya hauuwi
(Mk 9:41)

⁴⁰ Mi inkamɪn kariir sɪbgu kɪgrɪraowi, yɪo siya kariir warar mi kɪgrɪraowi. Mi inkamɪn kariir kɪgrɪraowi mi yɪo siya Adi Komiiyɪn kariir nɪkropkiyɪn siir warar mi inkɪn kɪgrɪraowi. ⁴¹ Mi inkamɪn profet inkamɪn siir whɪndiraerari. Dimusi rani, siya ɪna nɪnoknɪnkɪnɪn siya profet inkamɪn. Mi wi Adi Komii siya hauuwi dimɪn miyɪk siirɪn. Mi tɪ profet inkamɪn siir warar. Yɪpɪki inkamki, inkam miyɪkɪn Adi Komii siir yai aɪr wakaeyoknaeyɪm. Dimusi rani, siya inkam miyɪkɪn. Mi wi Adi Komii siya hauuwi dimɪn miyɪkɪn siir mi tɪ inkam miyɪkɪn siir warar. ⁴² Kɪma ta yaiya saiirɪn daɪngworɪnukrɪpkai, yɪpɪki inkamɪn kariir kɪgna mɪriyɪm kamɪn ɪnɪg karamaeyɪm sɪmiirin dimɪn sɪm whɪra whɪndiraerar haɪgɪnɪuwi op mobsɪnɪn. Whɪsariɪ rani, sɪma kariir yai miyɪk aɪr wakaeyoknaeyɪm. Mhoiɪya siirɪn wi Adi Komii siya hauuwi dimɪn miyɪkɪn. Iriig.

11

Jon siya siir mi kɪgna mɪriyɪm kam nhɪrɪm Jisɪs siirɪm yɪkropki
(Lk 7:18-35)

¹ Jisɪs siya tɪ mɪni yayɪm siir kɪgna mɪriyɪm kam ɪuur nwɪswo sɪmiir boɪnmɪmauu dɪgiyɪm mi siya sɪmiirin ɪna yɪkropkiyɪn hɪnda tɪnda. Mi mhoiɪya siya ta maeyau aɪr haiiburgik mi siya iikamɪm sɪmiir boɪnmɪmauuwam omom siir om kingɪn nwowɪm sɪmiir.

² Mi ta ɪi aɪrɪn Jon siya maeyauwa hɪuyokyokaiya mi biyɪ mɪriya saiir hɪrar niki owɪn mi siyar wakaewɪn mi whɪekakɪm Kraɪs inkamɪn Adi Komii siya nɪkropkiyɪn siya mɪriyɪm. Mi Jon siir mi kɪgna mɪri kam nhɪrɪm Jisɪs siiramɪn hɪriinansi nɪkropkikɪn. ³ Mi sɪma ha napnɪmbiyamɪm Jisɪs siir hɪriir sɪma siir srɪgi mi kɪra tari tɪ inkamɪn nɪtam boɪnɪn Jon siya, siya, iyɪe? Kɪma yaeya inkam nwɪram tɪ okwokɪn, aniya? ⁴ Jisɪs siya sɪmiir yai aɪr yowarkɪ boɪn, kɪma Jon siir boɪnɪu digworaekwo whɪekakɪm kɪma wakaeyɪm mi kɪma kɪgɪm sɪmiir. ⁵ Nhwokwisae iikam sɪmiir nhwowɪm ɪna swoki kaowɪrɪrkiyɪm mi ɪga biyɪeyɪm ɪna swoki aprɪrɪrkiyɪm. Mi ma biyɪeya ɪga ɪn naonɪnsɪmsɪrɪuwiya ɪni wadiya swoki okiyɪm. Mi wɪngɪrwɪi nwowɪm ɪna swoki wakae omokiyɪm mi iikamɪm paowaɪgɪ pɪskomkopou aokaowɪm mi iikam paeprɪkabɪm. Adi Komii siir yaiwɪn kɪbi aɪrɪn ɪna wakaeyɪm. ⁶ Mi yɪpɪkɪn inkam nwɪrkɪn siya kariiram naɪngwo tɪbmɪi inkamɪn Adi Komii siya nɪkropkiyɪn karaɪgɪn Yaowae Adɪn. Mi siya sɪbgu okworɪnu krɪpkai mi ha sɪbgu ɪdwowi siya ha maɪrgɪmaɪrga Adi Komii siir yaiwɪn kɪbi aɪrɪn ɪna wakaeyɪm.

⁷ Mi Jisɪs siya yai ha boɪn dɪgiyɪn, Jon siir kɪgna mɪri kamɪn ɪna yamkiyɪm. Mi mhoiɪya Jisɪs siya iikamɪm sɪmiirin hɪnɪna boɪn Jon siirɪn, biya kɪma maeyau nu siin apa nɪnga saiir namɪm mi kɪma dimu dimɪn nini kɪgɪukɪm, ha? Mi kɪma inkamɪn yai krɪpiinaniikiigiyɪn au whɪrɪn opudgɪ hugswos-wowiyɪm siir kɪgɪm, iyɪe? Nɪngaka. ⁸ Mi nɪngaka nɪuwi kɪma dimu dimɪn komii kɪgam namkɪm, ha? Mi kɪma tari inkam nwɪrɪn yɪuis miyɪk niyɪn siir kɪgam namkɪm, ha? Iyɪe? Nɪngaka. Mi iikamɪm hɪriinan yɪuis miyɪk

miiyikim simiir niyim yim inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiir omaka hīrar nwowikim. ⁹ Mi nīngakinuwi kima dimu dimin kigam namkim, ha? Kima profet inkam siir kigam namkim, aniya? Ihi, kara kimiir boinmauwuwi siya inkam komiikin inigkakin mi siya ini profet kamim simiir haiiburim. ¹⁰ Ti inkamin siyairgin Yokwo Komii saeya boinin, wakae, kara Adi Komiiyin wi inkam nwarin siir nikropki kariir yaiya saiir boinmimauuwam mi kariir biyyin wi siya namkwokini. Mi kariir kwoin iirin wi siyar kisisop haigikwokini iikamim simiirin. ¹¹ Kara kimiirin yaimwo aiirar boinki, Jonin op baptais haiiginiuanin ini kam whiekakim nu tir nimbiamim ini simiir haiiburim. Biyan ikim mi tariinanan ikim yipikin iikamkim kariiram naingwo tibmiiyim mi iikamim Adi Komii siya kigriraowiyin sima nwowin siya paepri-gab inkamin inig karamaeyin siir hiriinan ywowin. Ti hiriinan inkamin siya ini Jon siir haiiburin. ¹² Mi iya Jonin op baptais haiiginiuanin siya boinmimauuwa ha nityokiyokiya mi tisi tariinanan nadigniya. Maeyauwa Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. Mi ta iya iikamim yaii ninii nansaowim mi ini yaii komiiyar ywowim mi ina yininswomswo ta hiriinan saiirsi, sima Adi Komii siyar kigriraowim iikamim simaka iripa nwowim. ¹³ Mi profet kam whiekakim Moses siya biya sima winim Yokwo Komii saiir, Jonin wi sipi niti. ¹⁴ Mi kima ta yaiya saiirim daingwo tibmii, wakae, Jonin Ilaija siya sima boinin ti inkamin wi siya swoki iti. ¹⁵ Inkamin wīngakaairgin siya wakae ta yai aiirin.

¹⁶ Kara iikamim ta iai aiir nwowim tariinan ti nu iir wi dimu dimin nikrii, ha? Sima ini yinisim sapisapim maeyauwa nae haiginiya saiir nidwowyim mi ha gwowyim ini simiir hiriinan yowim mi sima yinisim nhirim simiirim pi hinina kauwoki, ¹⁷ krīma kidibim kimiirimar huni, kima mwai wao rani, krīma tisa nouuboponim mi kima wara nou rani. ¹⁸ Jon siya ha nitin mi siya nae mi op wainmin bi naekwiyaekin mi sima boin, uridyū biyeyin ini siir hir nwowin. Mi kima siyaka bi maigimaigakim. ¹⁹ Mi kara Yaowae Adin ninomor kouanin ha nitin mi kara nae op minim ina ini aekwiyaenyim mi sima ina boinim, kigi inkamin naenanaeyin hinīngin mi siya op wain whiekak kwiyae kiriekin. Kamim omom omomi umir haii ikim mi dimin biyie tiri ikim siya simiir nomiiyaugin, Adi Komii siir miiyim siya kririir nīsiimauuim, krira bidi miriyyim mi kima kriraka maigimaigra nwo rani, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir bidi yinokninkin digim mi kririir warar, ti diminim krīma boinmimauuwim simiirsi.

Om nhirim simiir iikamim simiirsi daingwoyimyok sima bi naingwo tibmiiyim

(Lk 10:13-15)

²⁰ Mi om komii nhirim Jisis siya dimin kirie komii komii nhirim simiir haiswonimniskigin mi simiir mhi kwoinim bi kisina haiigigim. Mi ta ii aiirin Jisis siya io simiir asi nwokin. Dimusi rani, sima siir mhoiya bi namkim mi siir yai aiir bi wakaeyoknakim. ²¹ Mi siya ina kauwaeyimiyok boinin. Haei! Om Korasinan mi om Betsaidan iikamim kimiirsi naingwoyimiyoki. Mi ti dimin kirie komiiyim krira tirim kimiir. Mi krira om Taia mi om Saidon sowiir hiran iikamim simiirin hiriinan haiswoniskigiswo sima sinin bidi bidiniyar pi masin, sima ha pimi aingwo tibmii Adi Komii siir nīsiimauuim sima dimin biyekakim. Mi wim nīngaka, hiriinan siyū bi tirkim. Nīngaki, nīngakīnga. ²² Mi kara kimiirin yaimwowar boini, iikamim simiir boinwokiop natkaigi Adi Komii siya, om Taia mi om Saidon sowiir hiran iikamim wi hik komiia hai. Mi kimiirin wi hik komiigi komii aiirar hauwi. ²³ Mi kima iikamim om Kapaneamanim, kima hinina naingwowi Adi Komii siya kimiirin iikam

miiyika kigim, aniya? Nningaka. Adi Komii siya kimiirin wi dimin biyie tiran iikam nikiuwi. Mi siya kimiirin wi maeyau paekaka saiir nitkaigi mi kara om Sodom siir iikamim simiir hiriinan kirie komii komiiyim simiir tirkiswo ti dimin hiriinanim simiir, iikamim sima wa pi kisina haigi mi ti omin wa piki owin. ²⁴ Kara kimiirin yaimwower boini, mhoiia Adi Komii siya iikamim simiir boinwokiyop natkaiyana wi taka hika Sodom siya haiya saiir haiburi mi wim kima wi hik komiiikomii aiirar haii. Iriig.

*Yipiki iikamim naingwō tibiimiyim kima ha wit kariiram piusisam
(Lk 10:21-22)*

²⁵ Mi ta ii aiirin Jisis siya hinina kwis boinkin, Adi Komii kira nu mi ninomor sowiir biyan inkamkin. Kara kiriir boin wadieki, kira ti kiriir dimin taeminim simiir haiigiprakaigi inkamim ninokninkin komiikakim sima ninokninkinisi. Kira ta ninokninkina iikamim inig mi ninokninkin komii karamaeyim simiir hauuga. ²⁶ Ihi, Adi Komii, kiriir kwoinin hiriinanargin.

²⁷ Kariir Adin siya digworaekwo whiekakim kariir in bidi yonkwo hauugiyin. Kara kigiraowim. Mi siir Yinisimin kariir kwoin iirin inkam nwrkin ninokninkin tani, kira kariir Adin kinakina ninokninkin iski. Mi kariir Adin siir kwoin iirin inkam nwrkin mi ninokninkin tani, siir Yinisimin kanakana ninokninkin iski mi iikamim siir yinisim ieyar nisiimauuwiyim, simasima asi ninokninkini kariir Adin siir kwoin iirin.

²⁸ Kima iikam whiekakim hik kimpipisu haiiyim kima whiekak kariirama wit mi kimiirin wi mhi kwoin hiinsima mi ningwomamair wi kara nwowaiginuwi. ²⁹ Mi kima kariiram niti mi kariir yai whiekak imiir wakaeyoknaei mi kara dimin miiyik miiyikim wi kiriir diriraerari. Kara inkamin yai iikamim simiir yai miiyik imiirin hiinsima boinikin. Inkamin sau nikwowaishiinaeyin siir hiriinan. Mi kima wi mhi hiinsima nwowi ningwomamair aei mi wi wadiyar sibgu owi. ³⁰ Diminin kara sruiiyim kima tirim mi simiir wakaeyoknam, yio hikak tani. Mi wi hikak nwo rani, ti dimin iir tirsiiyin. Nningaka. Kira wi maingimaingaka nwowi. Iriig.

12

*Judami ii komiia Sabat piu siiskwowakiya dimin taemin tir karamae
nwowiya saiir haiyani yaiga
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)*

¹ Mhoiia Judami ii komii kwira Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya wit numira saiir bopwo hiriir napriokiinamkin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima mhiigi naokim mi witnid nhirim simiir haii mi sima ina yinibrombrop aeyim. ² Mi Farisi kam nhirim sima ti hiriinan kigim mi sima Jisis siirin hinina boin. Kigi, ti siyiu hiriinanin kamim kiriir mii kigna miriiyim sima tirin ya Judami ii komiia Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya igbid kamiyaugak nwowiya saiir taouugakim. ³ Jisis siya simiir boin, kima niwiiyim biia Devid siya tirim simiir bi mwaingim siir isidin sima mhiigi naowim, aniya? ⁴ Devid siya Adi Komii siir omaka aiir yapnropkainam mi naeyim Adi Komii siir ninkin imiiaeyim siya siir kam nhirim simiir warar yinkin hauu ae. Moses siir yaiya biia Yokwo Komiiini wina saiir hiriinan, prismi biyan kamim sima sima naeikim mi sima yaigak bi nwokim ti naeyim sima naeyim simiirsiiyin. Nningaka. ⁵ Mi kima ti yaiyim yokwowa Moses siya wina saiir nwowim simiir siyiu imiir bi mwaingim mi pris simiir miiyim mi maeyauwa huiyokiyokaiya nae ninkin imiiaeyia Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir, aniya? Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir

karamae nwowiya pris kamim sima wara bi siisikim mi sima dimin biyie bi tirkim. Nningaka. Piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya pris sima piu bi siiskim mi sima dimin biyie bi tirbugim. Nningaka. Adi Komii siir digworaekwowim yim ini ta Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya ini sair haibura. ⁶ Kara kimiirin yaimwower boini. Ti diminin nwowin ini omaka Adi Komii siir inig hainaniya ini sair haiburin. ⁷ Mi kira ti yayim Adi Komii siir Yokwo Komii saeya boinim simiir sibgu ninokninkini mi kima wi iki iikamim dimin biyie tirbu karamaeyim io simiir kipi nwo. Adi Komii siir yayia hinina boinka, kara hinina naingwowi kima iikamim simiirsi daingwobumbu. Ti hiriinan siyiuin ini wraisuim kima ninkin imiiaeyim kariir ini simiir haiburin. ⁸ Kimiirin hiriinan dimusi boin tani, kara Yaowae Adin ninomor kouwonin Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya sair Biyan Inkamin karargin. Iriig.

Judami ii komiia piu siisiya Sabat Jisis siya inkam ina biyekakin siir niniskiigin

(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Mi Jisis siya ha boin digiyin mi siya ta maeyau aair haiburgigin mi ina yamin simiir omaka Adi Komii siir yai nidwo wakaeiya sairam. ¹⁰ Mi inkam nwirin hir nwokin mi siir nimwo waeyaowim bidi yaoninsimsiruwim. Kam nhirim sima Jisis siir boinwokiyop natkaigiyam naingwowi, Moses siya winim diminim biya simiirsi. Mi sima siirin hinina srii, Moses siir siyiuin igbid kamiyaugak bidi ywowin makak inkamin siirin wi ii komiia piu siisiya Sabat sairar haiswoniski, aniya? Iyie? ¹¹ Mi Jisis siya simiir boinki mi inkam nwirin kimiir bopwo waraur nwowin siya sibsib irkaki nuwi mi ti sibsibin Judami ii komiia piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya enau sair ninwarkainami mi ti inkamin siir sibsibin pi koua tirirar nonkwokiyitkinki, iyie? Nningaka. ¹² Mi iikamim krma ini sibsibim simiir haiburim, sibsibim yim dimin komii rani. Mi Judami ii komiia piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya krma sairin wi hiriayar whindiriraerari iikamim makakim simiirin. ¹³ Mi Jisis siya ti inkam iir boinki, kariir inib waeyaowim kinanwomwokaigi mi siir inib waeyaowim ina kinanwomwokaigiyin mi siir inib waeyaowim ini wadeyar swoki sibgu okiyin ina kwira sair hiriinan. ¹⁴ Mi siya hiriinan tirkiyin Farisi kamim ina nhamam mi maeyau kwirua yahaingiriyu imprio boinaiyu Jisis siir nisomaowam.

Jisis siya Adi Komii siir miyan inkamkingin

¹⁵ Jisis siya ti diminin sima tiram minim siir, simiir bidi yinokninkinin mi ti omin siirin hiriinansi haiburgigin mi siya ina yamin. Mi iikam whiekakim makakim sima ini siir mhoiyar yamim, simiir haiswonimniskiyamin. ¹⁶ Mi Jisis siya simiir yikiduki siir inigin iki iikam nhirim simiir kipi boinmimauu, diminim siya tirkiyim simiirin. ¹⁷ Mi siya ti diminim ta Adi Komii siir yayia biya profet Aisaia siya wina sair ninkin boinourwokaigikin. Ta yayia saeya hinina boinka,

¹⁸ ti inkamin yo kara nimbingin kariirgi kariir miyan inkamkin, kara siir bidi yimbini. Kara siirimar naingwo iski mi kariirin maingimainga siyar hauwi. Mi kariir naeyuin wi siir hauugi mi wi siir whinkinsis haiginuwu. Mi siya wi iikamim hinda tindainim simiir boinmimauuwam nami kariir kwoin miyik iir. ¹⁹ Mi siya wi io yai boin tani mi ig yai boin tani sima siir yayia wi hinina wakae rani mi siya wi iki siyiuim simiir bopwo nokwo kauwokam tani. ²⁰ Mi siya siir iikamim

kirie karamaeyim auwim opudgi hugswoswowiyim siir hiriinan nwowi wi simiir tirbu rani. Nningaka. Mi iikamim yipiki diminsi nhimimini yim paridsimin tingiyam kingiin nwowin siir hiriinan ywowim ti hiriinanin Adi Komii siya simiirin wi paenan niuwao rani. Mi wi iya kariir kwoin miyikin dimin biyie imiir nikwowaisii ana saiirar nadigiuwi. ²¹ Mi iikam nhirim nu whiekakim simiir hiranim sima wi siirim naingwo tibmii mi wi siirima nwokwokini simiir nanmaiwarkainaim. Iriig.

Jisis mi Bielsebul siir inig whirin Setankin
(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

²² Mi ta ii aairin sima inkamin nwira yikunani siirim mi ti inkamin uridyiu biyeyin siir hiarar nwokin. Mi siya nhwokwisaekin mi siya ini waeyaiya mi owin. Mi siirin Jisis siya haiswoniski haiginuugin mi siya yai ina boinaigiyin mi siir nhwoin ina swoki kaowirirkiyin. ²³ Mi iikam isid komii whiekakim sima ini hindara yanaakiyim mi sima boin, ti inkamin Divid siir isidankin. Biya, Biyan Inkam Komiiyin siya nimbini nitam tari siya, aniya? ²⁴ Mi Farisi kam nhirim sima ti hiriinan yai wakaeyim mi sima ti iikam isid komiiyin io simiir ywoki, ti inkamin siya uridyiu biyie imiirin Bielsebul siir kirie aairar haiswonimniskii, siya uridyiu biyeyim simiir biyan inkamkin. ²⁵ Mi simiir kwoinim Jisis siya ina ninokninkinim mi siya simiir boinki mi om whiruwan iikamim sima isido whisa ninkibirnaki mi yaii sowa sowa ninii mi ti omin wi miyika nwoki, aniya? Nningaka. Mi iikamim piugan kwiruwanim sima isido whisa nwowi mi yaii sowa sowa ninii mi ta piugana wi miyika nwowi, aniya? Nningaka. ²⁶ Mi Setan siya kariir whindiriraerar haiginuwi uridyiu biyeyim simiir haiswoniskiyam. Mi siir isidin wi whisa ninkibirnaki. Mi siya wi paki hiniin kirieya sae haiswoniski, ha? Nningaka. ²⁷ Mi Bielsebul siya kariir whindiriraerari mi kara uridyiu biyeyim siir kirie aair haiswoniski mi kimiir isidin simiirin wi nhinga whindiriraerar haiginuwi, uridyiu biyeyim sim, aniya? Mi Bielsebul? Nningaka. Mi kimiirin Bielsebul siya whindiriraerar tani uridyiu biyeyim simiir haiswoniskiyim. Nningaka. Ti diminin Bielsebul siir nisiimauugin siya kariir bi whindiriraerarkin. ²⁸ Mi Adi Komii kimiir Wanin siir naeyuin siyar whindiriraerari mi kara uridyiu biyeyim simiir asi haiswonimniskii, ti digworaekwowim kimiir nisiimauuwi mi kima wa dinokninkin iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saeya bidi yamwoniya. ²⁹ Mi yai kwira kara kimiir boinmauwi inkam nwirin siya inkam Setan kiriekakin siir omaka hiriir nami mi wi siir digworaekwo imiir tauae haii, aniya. Siya ti inkam kirie iirin weyinsopni tiki inrkaikikingik, siir igga inim hiriinan tiri mi siir digworaekwowim omakanau hir nwokaiyim wi siya hainaki.

³⁰ Inkamin nomiiyau kanaka nwo karam nwowi mi siya io kariir nwowikin. Mi yipikin kariir whindiriraerar karam nwowi iikam simiir kwoinim Adi Komii siirim ninkpit haigiyim, sima ini iikamim dimin biyiekakim sima nhinikriropkiyim hinda tinda ini simiir hiriinan ywowin. ³¹ Kara kimiirin pi hinna boini, Adi Komii siya wi digar nwowi kimiir digworaekwo biyie whiekakim simiirar haiyoprimdiyumiigi mi iikam whiekakim sima nigbumbu boinim simiir warar mi inkamin Adi komii siir naeyiu iir nigbumbu boini mi Adi Komii siya ta yaiya siya nigbumbu boina wi saiir wara haiyoprimdiyumiigi rani. Nningaka. ³² Inkamin Yaowae Adin ninomor kouan kariir nigbumbu boini mi Adi Komii siya siir dimin biyie imiirin wa haiyoprimdiyumiigi. Mi inkamin Adi Komii siir naeyiu iir nigbumbu boini mi Adi Komii siya siir nigbumbu boina wi saiir

haiyoprimdiyumiigi rani. Mi tariinanin, iriipa hiriinan mi mhoiia iriipa hiriinan. Iriig.

*Pae biyeyin pi nae biyeya mi budi
(Lk 6:43-45)*

³³ Paeyin miyik nwowiyin mi siir naeyim pi wadeya mi owi, pae biye mi owiyin mi siir naeyim pi biyeya mi owi. Inkamim sima bi nae imiirar niki kigi mi sima pa ninokninkini, pae miyikin, iyie? Pae miyik rani.

³⁴ Kima ti iikam biyeyim, kima ini mipug biyeyim simiir hiriinan ywowim. Mi kima wi piki hinin yai miyikim simiir nimboboini, ha? Yai panin panin kwoinkim iikam krimiir mhi kwoinawu nwokaiiyim pi simiirar prii boininisami. ³⁵ Inkam miyikin mi kwoin miyikim ini siir mhi kwoinawu hirar nwokaiiyim. Mi siya siyu miyik miyik asi tiri. Inkam biyeyin siir kwoinawun yio yai bibiyie kasaki nwokai rani. Mi mhoiia siya wi yai biye imiirar boini.

³⁶ Kara kimiirin pi ti dimin taemin hininim sim boinki, boinwokiyopnatkaini iya Adi Komii siya wi iikamim simiir hidi yai bibiyeyim sima priiboin priiboinim simiirsi. ³⁷ Mhoiia Adi Komii siya wi krimiir sri yai whiekakim biya krimiir yai aeya boinim. Mi ti kimiir yai whiekakim wi simar nisiimauwi. Kira miyiki pi yamisi owin, iyie? Kira inkam miyik rani. Mi siya kimiirin wa hidi dimin taemin whiekakim kima boinim. Iriig.

*Kam nhirim dimin kirie kirie komii komiyyim simiir kigam kauwok boinkikim
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)*

³⁸ Ta ii aiirin kam nhirim siyu komii ninokninkiniyikim mi Farisi kam nhirim sima boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyin, krima ha naingwowi kira dimin kirie komiyyin whira disimauu haiginu mi krima wa nwoki inokninkinim kira Adi Komii siir yinisimkin. ³⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina ywowarki boin, kima iikamim kariiram kauwokim dimin komii kirie kimiir nisiimauuim, kima iikam miyik rani. Kima Adi Komii siirim bi swoki aingwo tibmiigim. Kara dimin kirie komii pi kimiir swoki isiimauu rani. Diminin whirin kara kimiirin pi siirarar nisiimauuwi iya biya profet Jona siya tira ti nu iir. ⁴⁰ Biya Jona siir hiriinan, siya nwokaiyin anasu komiia saiir mhinawu, nabeyim kwoim mi niyiyim kwoim. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin wi iriipa hiriinan, nabeyim kwoim mi niyiyim kwoim ienau hir nwokaii. ⁴¹ Mhoiia iya Adi Komii siya iikamim simiir hidi. Mi iikamim biya om Niniva hir nwowim mi wi ti iikamim simaka ninkin okwowi. Mi sima wi hinina boini. Kima iikam biyekingim. Mi sima wi hinina boini. Dimusi rani, biya Jona siya Adi Komii siir yai aiir boinimauuun mi iikam whiekakim sima Adi Komii siiram bidiya yaingwo tibmiyyim. Inkamin nwira nwowi tirin, yio ini Jona siir haiburin mi kima siirim bi naingwo tibmiikim. Nningaka. ⁴² Mhoiia Adi Komii siya iikamim simiir hidi, biyan wig komii ira nu nhirim simiir kigriraowiya saeya biya iikamim nu Sivanim simiir kigriraoka. Mi saeya wi ti iikamim tariinan nwowim wi simaka nokwowi. Mi saeya wi hinina boini, kima iikam biyeki biye kuningim. Mi saeya wi hinina boini. Dimusi rani, biya saeya saiir nu iirar mi haiburgigi mapi aru maeyauwar mi rimtioki inkam komii Solomon siir yai wakaeyam. Ti inkamin tir nwowin siya ini Solomon siir haiburin mi kima iikamim siir yai bi wakaeyoknakim. Nningaka. Iriig.

*Uridyiu biyeyin ina swoki itin
(Lk 11:24-26)*

⁴³ Mi iya uridyü biyeyin siya inkam nwirni haiburgigiyin mi maeyau nninga nningaim op karamaeyim pi simiir priyam priyamki siya saiir nini owowim. Mi siya maeyaukwir bi kigin. ⁴⁴ Mi siya hiniina yangwo, kara pa swoki ami maeyaua biya kara nwonaniya saiiram. Mi siya ha swoki amin mi siya kig ta maeyaua sima bidi nhiskiya mi bidi puaiya mi maeyau nhirkim nninga bi nwokim mi uridyü biye nwirki hir nwo rani. Nningaka. ⁴⁵ Mi siya hiriinan kignamin mi ina swoki amin mi uridyü biye iriyyar nwiso simiir swoki ikuna mi siyü bibiyeyim sima tiriym ini ti siir haiburim. Mi sima saika yam mi sima ina yapninopkainamim mi ta maeyaua saiir ini owou. Biya ti inkamin uridyü biye whirin siya nwowin biya siya biye wao bi nwokin. Mi tariinanin ini ti uridyü biye iriyyar nwiso simar yonkwobumbuninkin iuguskiyin ti inkamin siirin. Mi wi hiriinan kinar nibiyamswowi iikam biyeyim tariinan nwowim simiirin. Iriig.

*Jisis siir apua aeya mi siir nomousisim ima siir kigam namkim
(Mk 3:31-35; Lk 8:9-21)*

⁴⁶ Mi Jisis siya yai, iikam imiirar niki boinmimauuin mi siir apu aeya mi siir nomousisim ikim sima yaba yaka okwoni. Sima yai saika boinaiyam nitkim. ⁴⁷ Mi inkam nwirin Jisis siir boinki, wakae, kariir apu aka mi kariir nomousisim ikim sima isi yaba hirar nokwowim mi sima yai kinaka boinaiyam nitkim. ⁴⁸ Mi Jisis siya ti inkamin siir yai aka hiniina yowarkii boinki, siya Adi Komii siir isidin simiir nowomwarkaiyüüm siya hiniina boinkin. Yipiki kariir apua? Mi yipiki kariir nomousisimim, ha? ⁴⁹ Mi Jisis siya siir mi kigna miriyan kamim ina simiir yisiimauugi, kigi! Kariir apua mi kariir nomousisimim ti simargim. ⁵⁰ Inkamin kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir kwoin iirara napi, yim kariir apu mi kariir nomousisim mi kariir yokmankim. Iriig.

13

*Inkamin sasae ninkiniyin numir aiir siir yaiga
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)*

¹ Ta ti aiirin Jisis siya omaka hir haiburgikin mi ina yapnaniyam in yaba hiriir. Mi siya whigbid hir yani idwoü. ² Mi iikam whiekakim siir yani kaeyokaiyü. Mi siya i ira saiir yani kwirii idwokaiyü mi siya i hir nidwokaiyin mi iikam whiekakim opmaiga hir yani okwomaiyü.

³ Mi siya boiniyo yai kasa bi boinkin. Siya boin, wakae mi inkam nwirin siya siir numira witnid saiir nitkinam namkin. ⁴ Mi siya witnidim ha nitkinamim mi nhirim siyü nikiigiyim mi ipiyin nhirim ha nitim sima ini atkin idwo aeni. ⁵ Mi witnid nhirim maeyau siiyakaka saiir nikiyim mi nuin aowa bi namkin mi ti hiriinan witnidim ina whakiyim. ⁶ Mi biyeyin ha whwonaidniyakwokin mi ini simiirar yawhwoniyin. Mi ti witim simiir miyim haimii bi namkim simiirin ini bie siyar whwowaigiyim. ⁷ Mi witnid nhirim urid nimiridgakin siir bopwo nakaigaiyim mi urid nimiridgakin ha nisikiyin mi ini siya yisirimdunugiyin. Mi sasaenidim bi sibgu whakim. ⁸ Mi witnid nhirim nu miyikin siir nikiigiyim, yim nae ina budgiyim. Mi nhirim yim hiniina bud nhirim kamairim iriyyar mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwoim mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwir iuur. ⁹ Inkamin wningakaargin mi siya ti kariir yai imiirar wakae mi ha sibgu daingwo. Iriig.

*Mi Jisis siya boiniyo yayim siya boiniyim simiir bwamkibwamim simiir boinmaugin
(Mk 4:10-12; Lk 8:9-10)*

¹⁰ Jisis siya ta yai aiir boin digiyin mi kamim siir kigna miriyyim sama Jisis siirim nitim mi siirin hinina ini boini, hae! Kira simiirin boiniyo yai dimusi boini, ha? ¹¹ Siya hinina yowarki boin, Adi Komii siya bidi yisiimauuwim nimprio yayim i Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana. Mi siya iikam nhirim simiir wara bi nisiimauugin. ¹² Ti diminim inkam nwirin siya ninokninkin komiigakinuwi mi Adi Komii siya wa swoki inkam hauugi mi siir ninokninkina wi komiyyar nwowi. Mi inkam nwirin siir digworaekwo simim kwisuwakinuwi mi wi Adi Komii siyar swoki haii. ¹³ Mi kara ti hiriinanin simiirin boiniyo yai boini. Dimusi rani, simiir nhwowim ina kaowim mi sama dimin kig rani. Simiir winim ina mauim mi sama yaimwo aiir wakae ninokninkin tani. ¹⁴ Kima ti iikamim yai kwira profet Aisaia siya boina biya saeya bidi yimbiniya saeya hinina boinka.

Kima yai aiirin wa wakaei mi kima saiir yaimwo aiirin wi ninokninkin tani. Mi kima wa kigi mi kima wi siir siirara kignanaei. Mi kima wi ninokninkin tani kima dimu dimin kigim. ¹⁵ Ti iikamim simiir mhai kwoinim ini hindara hugimkikiugiyim. Mi simiir winim ti yai imiir wakaeyim pi piyaowi mi simiir nhwowim ina kwisnamim. Mi simiir nhwowim pi dimin whir kigisi. Mi sama kariir yai aiir sibgu wakaekini mi simiir kwoinim wa sibgu ninokninkinki. Mi simiir mhai kwoinim wa kisina haigii mi wa naingwo tibmii mi kara simiirin wa haiswonimniskii haiginuwi.

¹⁶ Mi kima hiriyar maigimaigra. Mi kimiir nhwowim dimin taemin imiirar sibgu kigikim. Mi kimiir winim yaimin dimin imiirin ha sibgu wakaeyomokikim. ¹⁷ Kara kimiirin yaimwo aiirar boini, biya profet kam whiekakikim mi iikamim dimin whirki kimbu karamae nwo ikim sama ti diminim kima kigam naingwowim simiir kigama naingwokim mi sama simiir bi kigim. Mi sama ti yayim kima wakaeyam tirim, simiir wakaeyamar naingwokim mi sama simiir bi sibgu wakaekim. Iriig.

*Sasaeya ninkinin inkamin numir siir boiniyo yaiga
(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)*

¹⁸ Tariinanin kima inkamin sasaeya ninkinin numir siir boiniyo yaimwokiyaimwo aiir wakae. ¹⁹ Iikam whiekakim sama yai win kibi aiir wakaei, iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saiir wakaei. Mi sama saiir yaimwokiyaimwo aiir bi sibgu ninokninkinkim. Mi Setan siya simiir mhai kwoinawu hiriir namin mi ta Adi Komii siir yayi biya simiir hir nwowa saiir hainiknatki. Iikam whiekakim sama yaiwin kibi aiir wakaei ninomor kouana mi saiir yai aiir ninokninkin karamae nwowi ya hinanga witnidim siyu nikiigiyim mi Setan siya simiirim niti mi simiir boini kima ta yai aiir kipi wakae Adi Komii siya ninkina kimiir mhai kwoin imiir waraur. ²⁰ Mi witnid nhirim nu maeyauwa siyakaka saiir nikiigiyim, yim ini iikamim yai aiirin winwinarar sibgu wakaeyim mi maigimaigra ha nwowiyin ini simiir hiriinan ywowim. ²¹ Mi yim ini witnidim mii grinkii karamae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi sama wi i priei nokwo rani. Mi wa swoki kwaowainami. Mi iikam nhirim simiir naingwo tibmiiya ini ti witnidim simiir hiriinan ywowim mi sama i priei naingwo tibmii rani. Mi iya simiirin hik kimpipisuki nimbiyami, ta sama naingwo tibmiiya Adi Komii siiram, wi digiumii haimriiyugigi mi wa nikii iuguskii. ²² Mi witnid nhirim urid nimiridgakin siir bopwo nakaigaiyim yim ini iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim mi simiir hiriinan ywowim. Mi ti nuan dimin biyeyim simiirim naingwoyimiyoki, umir min hininim, simiiraram naingwoyim, ti hiriinanin ya Adi Komii siir yai aiir higrinuwi wa nikii iuguskii. Mi sama

wi digumii Adi Komii siir haimriyugigi. Mi simiir miya sima mriiya, sima sairin miyik panisi mriisi. ²³ Mi ti witnidim nu miyik nitkinim, yim ini iikamim Adi Komii siir yai sibgu wakaeiyim mi simiir yaimwokiyaimwo sibgu inomokninkiniyim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi ti iikam hiriinanim sima wi mi miyikar mrii, ti sasaenidim kamairim iriyara budiyim mi kamnwoima mi budiyim mi kam nwir iuura mi budiyim ini simiir hiriinan ywowim. Iriig.

Boiniyo yaiya ko biyeya numir whakiya sair boiniyoka

²⁴ Jisis siya yaeya boiniyo yai kwira sairin hinina boin simiirin, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, ya ini ti inkamin witnid ninkin siir numir aair ini siir hiriinan ywowin. ²⁵ Mi iya iikamim ha whwonkai aokaokiwiyim mi siir sau omomin siir inkam nwirin ha nitwiyin mi siya ko biyeya kimidiniya siir numir aair ini itkingig. Mi siya ina swoki idamkiwiyin. ²⁶ Mi mhoiya ti sasaenidim ha ninan igiyim mi sasaeyim wai ha nwokiyim mi siyar kigi ta ko biyeya warar ninkin whakiya. ²⁷ Mi miyan kamim ina yamim numiran adin siiram. Mi sima boin, biyan inkam, krimiir kwoinim ha naingwokim kira numir hirin sasaeya miyikim simiirara ninkini mi ta hiriinan ko biyeya saeya panina nimbiamka, ha? ²⁸ Mi siya simiir boinki, kimiir sauan inkam nwirki nitkingikin ta ko biyeya! Mi siir miyan inkamin siir boinki, kiriir kwoinin panina naingwowi krima iki ko biyeyim simiir pini aku, aniya? ²⁹ Mi siya simiir boinki. Ningaka. Sasaeyim wi ko biyeya saika kima ninkin akisi. ³⁰ Kima sowiirin hiriyar kigninkin whakii mi wi iya sasae ningugu haiyana, wi sairar nadigiuwi. Mi iya sasae imiir ningugu haiyana miyan kam imiirin wi kara boini, ko imiirin maeyau kwiruwa dak haigin mimir. Mi simiirin wi iripa kog hainami mi wi pae namginki. Mi sasaeyim, yim wi kariir omaka nae haigiya wi sair hir haigii. Iriig.

*Boiniyo yaiya mastetnidin mi yis ikin sowiir boiniyoka
(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)*

³¹ Jisis siya yaeya boiniyo yai kwira simiirin hinina boinki, Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini mastetnidin siir hiriinan ywowa. Mi inkam nwirin siirin siya hainam siir numir aair ini inkim iu. ³² Mastetnidin siya nae whirni nidnan bi nwokin. Ningaka. Siya komii rani. Mi mhoiya siya wi komiia nimbiamki mi numir hiran naeyim simiirin siyar mwrri haiburigigi. Siya pae komii nwokiyim mi ipiyinim pi siir kwiya imiirar mi atkikini mi whie minim pi hinar mi haigii. Mi iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekak imiir kigirkakana, siir iikamim sima wi ti mastetin siir hiriinan nwowi mi wi komiayar nasae owiguskii.

Yisin siir boiniyo yai aeya

³³ Jisis siya yaeya boiniyo yai kwira ina swoki boinkiyin. Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini yisnan iyopin bwaembwaekin howoknamin. Iya wig ira saeya ti yis iir haiya, praua aka kaipridgiyam mi ti prauain pa niyopin bwaembwaekii howopnami. Iriig.

*Jisis siya ta boiniyo yaiya iikamim simiir boinka
(Mk 4:33-34)*

³⁴ Jisis siya ti yayim biya siya boinim digworaekwo whiekakim iikam imiirin boiniyo yai ara boinkin. Siya simiirin yai whir wara bi boinkin. Ningaka. Siya simiirin boiniyo yai arar boinkin. ³⁵ Siya simiirin boiniyo yayim hinina boinkin, siya profet inkamin siir yai aair swoki

boinurwokaigikin, biya yokwoni siya win boinkiya yaiya saiir. Ta yaiya saeya hiniinga, kariir yaiya wi boiniyo yai imirara kaonisboini. Adi Komii siya ti nu iir nonkwokwo kamaeya niki owa mi kara ti diminim biya haigiprakaiyim mi tariinan namwoniyim wi simirarar boininkigi. Iriig.

Ko biyeya saiir boiniyo yaiga

³⁶ Jisis siya ha boin digiyin mi siya iikamim simiir haiburgigin mi siya omaka saiir yapnopkainam. Mi kamim siir mi kigna miriirim, sima ina yitim siirim mi ina boinim, kira ta boiniyo yaiya ko biye saiira numir whaka krimiir unki boinimauu. ³⁷ Jisis siya ina yowarki boinin simiir yai aka, inkamin sasaeya miyik ninkiniyin numir, yo karargin, biyan Yaowae Adin ninomor kouanki nitin. ³⁸ Mi numira ya ti nu ieya mi sasaeya miyikim yim iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaeyim, ya simiir nikri boinka. Mi ko biyeya ya iikamim Setan siir yai aiir wakaeyoknaeyim ya simiir nikri boinka. ³⁹ Sauan omomin siir inkamin ko biye aiir nankaiyin yo Setan siya. Mi iya sasae imiir ningugu haiyana, ya ta iya Adi Komii siya iikam imiir hidana ya saiir boinka. Mi kamim numiran sasae imiir ningugu haiyim, yim Adi Komii siir paekwosim ima. ⁴⁰ Mi ko biyeyim maeyau kwiruwa sima haingiriyu haiginim mi ha namginkiyim paeya mi mhoiya wi hiriinanar tiri. Iikamim dimin biye biyekakim, simiirin wi hiriinan hidi. ⁴¹ Mi kara Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, wi kariir paekwosimim simiir nikropkii hinda tinda. Mi sima wi ti nuin siir diminpai diminpai whiekakim iikamim simiir naingwo tibiim aiir kiyopsimsibgiyim mi iripi hiriinan, sima wi iikamim dimin biye tirim, simiirin wi Adi Komii siir isidin simiir hiranki nhinikriropki. ⁴² Mi simiirin wi pae komiia saiir hiriir nitkaigaigi mi sima wi paenau hirar kaouubopboinkaeyami mi wi simiir big imiirar naegingiyikaeyami. ⁴³ Mi ta ii aiirin iikamim dimin whirki kimbu karam nwowim wi bienan simiir whwoyaei. Adi Komii siir iya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. Inkamin wungakarigin siya ta yai aiirin ha timi wakae. Iriig.

Inkamim umir miya nu haingikaiya saiirim hansranin saiir boiniyo yaiga

⁴⁴ Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saeya ini ta umir miya numira saiir haigiprakaiya inkam nhirkim biyar, ini saiir hiriinan ywowa. Mi mhoiya inkam nwirin ha swoki hansir haiyin mi ina swoki haigiprakaigigin ta maeyau aiirar mi siya ini maingimarga ywonamin. Mi siir digworaekwo whiekakim ina hauugiyim inkam nhirmi sima sainam. Mi ti umirim siya haiyim wi ta maeyau aiir nwoki sainim. Iriig.

Umir komii saini siyutin siir boiniyo yaiga

⁴⁵ Mi boiniyo yai kwira ya hiniinga, Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ya ini ti inkamim umir miyik miyik haiyam hansraniyin ini siir hiriinan ywowin. ⁴⁶ Mi siya umir miyik kigiyim mi ti siir umir digworaekwo whiekakim wi iki inkam nhirim simiir umir digworaekwo miyik miyikim simaka ninowana haii. Iriig.

Haimnani boiniyo yaiga

⁴⁷ Mi boiniyo yai kwira ya hiniinga. Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ya ini inkamim haimna whinawu kwira sae humii ikouwiyin, wraisupai wraisupai simiiram, ini siir hiriinan ywowin. ⁴⁸ Mi iya haimnan, wraisuki naokingugininkiniyim mi siirin pa kinaidami nupaiga hiriir. Mi sima pa nidwowi mi anasu miyik miyikim pi two

nħirmi kigmamak isitnoudnankaigii. Mi biyie biyieyim yimbi paeya nisitnoudnankaigi. ⁴⁹ Iiya Adi Komii siya iikam whiekakim simiir hidana, ya wi ti anasuwim simiir hida wi hiriinan nwowi. Mi iya paekwosim ima nitana mi wi sima kigmamak haii, piki hiniin iikam ikim wadieyim mi piki hiniin iikam ikim biyieyim. ⁵⁰ Mi sima simiirin wi pae komiia saiir hiriir nitkaigaigi. Mi ta iya, sima wi kaouu ou prasae kin tani. Mi simiir big imiirar ninin aekiyimkiyikaeyami. Iriig.

Inkamın dimın miyik mi dimın kab sowiir haii ikın

⁵¹ Mi Jisis siya simiir sriigi mi kima ti yai whiekakim, simiir yaimwowim simiirin ina ninokninkinim, aniya? Mi sima ina boinkiyin siirin, ihi. ⁵² Siya simiirin hiniina boinki mi kam siyu komii ninokninkiniyim yipiki kariir kigna miriyan inkam nwowim sima Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, sima saiir bidiyar haiyim. Mi sima ini omakain inkamın siir hiriinan ywowin. Mi siya omaka siir digworaekwo haigiya pi saiir napninopkainami mi siya dimın miyik mi dimın biyie, pa nini hainakinaka mpa sioitkin hauunami iikamim simiir whinkinsiisam. Mi ti hiriinan siyiuin, wi sima boinmimauuami Adi Komii siir yaiya biya profet inkamim sima boina mi ta yaiwin kibiya saiir warar. Iriig.

*Om Nasaret hıran iikam sima Jisis siirin digıumii haimriiyugigin
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)*

⁵³ Jisis siya ti boiniyo yayim simiir boin swokiyim mi siya ti om iirin ina haiburgigin mi ina yamin. ⁵⁴ Mi siya siir omki om iirar swoki amin mi siya iikamim simiir ini boinmimauuu, Adi Komii siir yai aiir omaka yaimın dimın nidwokai wakaeiya simiira saiir. Mi sima wakae digiyim, sima ini hinda yanaakiyim. Mi sima ina yomboin amboinim, ta ninokninkina dimın kirie kirie iikamim sim haiswonimniskiiya siya papi haigin, ha? Siya krimiir hiriinan inkamaırgin. ⁵⁵ Mi ti yinisimın siya inkamın omaka miriıyın, siir yinisim tani, aniya? Mi tari siir apua Maria saeya rani, aniya? Mi tari Jems, Josep Saimon mi Judas, yim tari siir nomousisim tani, aniya? ⁵⁶ Mi tari siir yokman whiekak rani, ti krimakar nwowim, aniya? Mi ti digworaekwo whiekakim siya papi haigin, ha? ⁵⁷ Sima hiriinan yai boinim mi simiir mhi kwoinim ini hikaka ywokiyim. Dimusi rani, sima ninokninkin tani, siya ta kirieya papiyanka haiga. Mi Jisis siya simiir boinki, profet kamim sima inigakim iki om whiekak imiirin mi siir omki om hirin mi siir pugana saiir hıran iikam ikim, siya simaka inigak bi nwokin. ⁵⁸ Mi siir om hirin siya dimın kirie whiekak bi haiswonimniskigim iikam imiirin. Nıngaka. Dimusi rani, sima siiram ha bi naıngwo tibmiıgim, siya ti inkamın Adi Komii siya nikropkiyin. Nıngaka. Iriig.

14

*Jonın op baptais haiginıuanın iikamim simiir siya bidi yaowın
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)*

¹ Ta iya Herot siya nu kigrıraowan inkam komii nwokin Galili hir mi siya dimınim Jisis siya tirim simiir wakaewın, ² Mi siya siir miıyan kamim simiir boin, kara ha naıngwowi, ti Jon siyaki siyaırgın inkamın iikamim simiir baptais haiginıuin op, aniya? Biya kara siir nimbinkan inkamki nisomaowim. Siya ie hiranka swoki insiin idwokın mi ti hiriinan kirie komiia siir hir asi nwowi.

³ Mi biya Herot siir kamim sima Jon siirin hiriinansi nonkworınugin mi siirin wıeyınsopni yınirkai mi maeyauwa hiıyokiyokaiya mi biyie miriıya hir ini haıgıgik. Dimusi rani, Jon siya maırgımaırga bi nwokin,

Herodias saeya Filip siirar wiga mi ini yaowae biyeyin Herot siya swoki hainikonkwonan. ⁴ Biya Jonin op baptais haiginuwun inkamin, siya Herot siir boinainanaekin ti dimin siir, siya hinina boinkin, kira ta wig aiir hainikonkwonan kira nonkwonani siyu komii iir nikripkin yio ti hiriinan siyuin miyik rani. ⁵ Herot siir kwoinin Jon siir nisomaowamar naingwokin mi siya ini Juda iikamim simiirsi yididin. Dimusi rani, sima ha naingwokim Jon siya profet inkamkinuwi.

⁶ Mhoiia igwira iikam nhirim sima ina yitim, iya Herot siirin siir yopiiga naokaina saiir naemirsim aiiram mi taka iya Herodias saiir yinisim kopaka saeya ig simiir bopwo hir ini swaeyu mi Herot siya maingimarga komiika saiirim. ⁷ Mi siya saiirin hinina yimbinki, kara kiriirin yaimwower boini, diminin kira kariirim srui mi kara kiriirin wa hauwi. ⁸ Mi saiir apua Herodias saeya saiir yin kopak aiirin hinina boinmauugi Herot siirim mi saeya ina boina, kira Jonin op baptais haiginuwiyin siir ni iir kaigripki mi siirin mobmir kwirni haiginki mi kira kariirim tirir whauugi mi kara wa ninokninkinim siya bidi yaowin. ⁹ Mi saeya hiriinan yai aiir boin digiya mi inkam komii Herotin siir kwoinin ini hikaka ywokiyin. Dimusi rani, siya iikamim saikar nidwokai aeyim mi siya simiir whwonkam ida nimbingin mi siya simiirsi asi nididgin. Mi siya siir kamim simiir boinki, ha ti hauugi saiirar ti diminin. ¹⁰ Mi Herot siya inkam nwirin maeyauwa huuyokiyokaiya mi biye miriia saiir hiriir namam yikropki Jon siir ni iir kaigriphainakiyim. ¹¹ Mi sima Jon siir mwo kaigriphaii digin mi sima siir mwoin mobmir kwira saiir haiginki mi sima ta yin kopaka saiir hauugi. Mi saeya saiir apu aiirim hainam. ¹² Mi kamim Jon siir kigna miriirim sima wakaewinim mi sima ina yamim siir piuis aiir ini hainaki mi sima saiirin ina haingikaiyim. Sima kikai digim mi sima Jisis siir ini boinmauuu. Iriig.

*Jisis siya hauu aeyim kamim nae 5,000 kim
(Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Jo 6:1-14)*

¹³ Iya Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ti om iir haiburgik mi i ira saiir kwirinam mi maeyau iikam karamaeya miriia hiriir yam. Siya siya namkin. Iikamim sima hiriinan wakaeyim mi sima om iir haiburgik mi sima ini siir mhoiia yapnamim. ¹⁴ Mi Jisis siya ha namasukuin mi i aiirin ina haiburgigin mi siyar yapkigidam iikam isid komiirin hirar nwowi. Mi siya simiirsi yaingwoyimi yokin mi iikamim makakim ini siyar haiswonimniskiiyim.

¹⁵ Mi naiowaka kamim siir mi kigna miriirim sima ina yitim siirim mi ina boinim, ta maeyauwa iikam karamaeka iya ini namkiriba. Mi hainingin niuwi kira ti iikamim simiir dikropki mi sima ti omi sisimim kingin nwowim simiir damtib mi naemin ti sainaeyam tib. ¹⁶ Mi Jisis siya simiirin hinina boinki, sima whisarii pi dimusi nami? Kima hauu ae simiirin. ¹⁷ Mi sima siirin hinina boin, krimiir tirin nae homgaki nwo rani. Nngaka. Bretim iriirar mi anasu whis ha nwowi. ¹⁸ Jisis siya ina boinkiyin, naeyim kariirim hainaki. ¹⁹ Mi iikamim simiir boinki, kima ko aiir didwoki mi siya ti bret iriirarim mi anasu whiswo simiir hai mi ninomor koua hiriir kaoki mi Adi Komii siir boin wadeki mi siya anasu bretim ina yimbimbir yinop hauugiyim kamim siir mi kigna miriirim simiir. Mi kamim siir mi kigna miriirim simiir hauugi mi sima iikam imiir hauunam. ²⁰ Mi sima ha naeyim mi simiir mhiirim ini digar ywokiyim mi kamim siir mi kigna miriirim sima nae haimiiaimiiyim sima naepiruru haiginim simiir swoki haingiriyu haiginam mi nibim sima haigiyim nae haimiiaimii imiir pariig iur is. ²¹ Kamim ti nae imiir naeyim 5,000 kim, sima wigiyin imiir wara bi mwaingim. Iriig.

*Jisis siya whii kwira nunan opa sair idwower napnadamkin
(Mk 6:45-52; Jo 6:15-21)*

²² Mi Jisis siya nae simiir hauwae digikin mi siya kamim siir mi kigna miriyyim simiir boinki, kima i ira sair kwiriinam mi kariir biya damkwokin whiya sair mirmiiya hariir. Mi iikamim simiirin siyar yikropki. ²³ Mi siya iikamim simiirin ha nikropkiyin mi mhuisim whir iirin Adi Komii siirim siya siyar ini kwisboiniu. Mi naiowaka Jisis sasa ywokairib mhuisim iirin. ²⁴ Mi ta i aiirin siir mi kigna miriyyim sima ini igak whii idopwoniya hirar yakiririr mairibim mi opuda ini irib hiranka hugnaniya mi hinin komiia ini i aiarar kaibombokiigiya. ²⁵ Piiunok nugakin bie ha niyok naidniyakwokin iya pirkin kingiin nwoyakwoka Jisis siya ini nunan ta whiya ini sair op ida yapamyakwokin mi kamim siir mi kigna miriyyim simiir hariir yapnimbiiyam. ²⁶ Sima kigwin siya opa sair idwower napni mi sima nidid pranae bi kinkim. Sima boin, wari napniyin wraigin mi ha nididim mi ina yinkau ankauim. ²⁷ Mi Jisis siya bi kimiminkikin ini simiirar boinkiyin, kima kirie dwo! Karargin, kima kipi nidid! ²⁸ Pita siya siir yai aka hinina yowarki boin, Biyan Inkam Komii kirargin niuwi mi kira kariir boinki mi kara pi opa sair idwowa napnani kiririm. ²⁹ Jisis siya ina yowarki boinki, kira ha wit! Mi Pita siya iya sair haiburgik mi ini nunan opa sair idar kwaewiskin apamin Jisis siirim. ³⁰ Siya opuda sair kinankiuwinin siya ina yididwinin mi siya op aowa hiriirin ina yokwokwomairaraonainamin. Mi siya hinina kauwoki, Biyan Inkam Komii kira kariir kibokiinawid! ³¹ Jisis siir ina bi kimiminkika ini Pita siirar yanka nonkwo sasugiya mi siya siir boin, kirir naingwo tibmiiya kabi rani, kirir kwoinin dimusi naingwo yisyiskin. ³² Mi sowa iya sair ini kwirii mi opuda ina hugwokmaigiya. ³³ Mi kamim siir mi kigna miriyyim i hir nwowim sima ti dimin iir kigiyim, sima ini Jisis siir inig iir hainanim mi sima hinina boin, kirie idwai kira Adi Komii siir yinisimkin. Iriig.

*Jisis siya nu Genesaret hiran iikamim make niyyim simiir haiswonimniskigin
(Mk 6:53-56)*

³⁴ Mi sima whii aiir niyikrionaidamim mi sima maeyau kwira nu Genesaret hirana sair yamamasu kuu. ³⁵ Iikamim ta maeyau aiiranim sima ina yinokninkinim, Jisis siya tio. Mi sima yaiya ina hauu ninkinkinika om whiekakim kingiin nwowim simiiram mi sima ina hainaniyyim iikam whiekakim makakim Jisis siiram. ³⁶ Mi sima siir sriinanae, ini mi owin iikamim makakim sima kirir piu aiir nonkwokiyin mi niingaki mi iuwi mi yuis mwis iirarar timi onkwoki inara, aniya? Mi iikamim siir yuis piu owiir nonkwowim sima ini wadieyar swoki okiyim. Iriig.

15

*Adi Komii siir yaiya ini yidiwi wanwiya simiir yai imiir haiburim
(Mk 7:1-13)*

¹ Mi Farisi kam nhirim mi kam nhirim siyu komii ninokninkiniyyim, sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi sima ini Jisis saika yamwoniyyim mi sima siirin hinina sriigi. ² Kamim kirir kigna miriyyim sima yidiwi wanwiyaemi siyuim simiir biri napkim. Moses siya boina mi ina min simiirim biyyin hisok rani, iya sima naeyim krimiir yidiwi wanwiyaemi siyuin kirieyin siir hiriinan. ³ Jisis siya simiir yai aka ina yowarki boinin, kima ti yidiwi wanwiyaeyim simiir siyuim simiir, dimusi napkripkaii. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir siyu iir dimusi nikwo waisigim, ha? ⁴ Biya Adi Komii siya hinina boinkin. Kira, kirir yopii adwo sowerwai yai aiarar

sibgu wakaeyokna mi kira sowiirin siyiu miyyik iirar diisiimauu. Mi dimin whirin siya simiir boinin, nwrki siya sowiirwai nkbumbu boini mi sima wi siir nisomaowi. ⁵ Mi kima ta yai aair bi wakaeyoknakim, kima hinina boinkim. Inkam nwirin siya umir digworaekwo kakiniuwi yopii ad owiir whinkinsiisim. Mi kira yopii ad owiirin hinina kipi boin, ti umirim Adi Komiini umirkim. Mi kara bidi yimbinin ti umirim Adi Komii siirgin mi kara pi kowiirwai hauu rani. Nningaka, nningakanga. ⁶ Mi tiki hiriinan siyiuin siir tiri mi ini mi owin kima sowiirwai mi kigrirao karamae mi owi mi kima Adi Komii siir siyiu iir bidi haigin ikworinugigim mi kamiir wanmi siyiu iiramar yikpitki namim. ⁷ Kima ti iikamim niksisaeyan iikamkim. Ta yaiya Adi Komii siya boina biya profet Aisaia siya kimiiram nimbina ini kaimwowa ywowa mi siya kimiirin hinina boinkikin.

⁸ Ti iikamim sima kariir inig iir hainaniyim sima yai ara nhinkini, simiir mhi kwoinim kanaka namasu rani. ⁹ Sima kariir inigin whisariiyar prihainani ti diminim sima boinmimauuim iikamim simiir, ya kariir yai rani, simiirar yaiga. Iriig.

*Inkamim kwoin biyie nwowiyin yipi miyyik nwo rani,
(Mk 7:14-23)*

¹⁰ Mi Jisis siya simiir boinmimauu digiyin mi siya iikamim simiir yikiuna, sima siirim namim. Mi siya simiirin hinina boin, kima sibgu wakae nonkworinugi, ti diminim simiirin. ¹¹ Diminin inkam ieya nonkwo haiiyin mi ha naeyin, yo iikamim ioki siya bi hio haiginuwigin. Nningaka. Mi kwoin biyie yo nikrani io pi siya hioyi mi inkamim pi siya kiyainami siyiu biyie tiramin.

¹² Mi siya ti dimin imiir boin digiyim. Mi siya kamim siir kigna miriyyim sima ha nitim mi ina yaboiniyim kira ina ninokninkinin ti Farisi kamim sima ti diminim kira boinim simiirar wakaekiyim. Mi sima kinaka io komiiga? ¹³ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin. Adi Komiiyin ninomor kou nwowin, siya numirkakin. Digworaekwo whiekakim siya ninkikin karamae nwowim mi siirin wi migakar kiyop haigi. Mi wa nitkaigi. ¹⁴ Kima Farisi inkamim simiirsi kipi naingwoyimiyok, sima ini nhwokwisae inkamnan ywowim. Nhwokwisae inkam nwirin siirin siyiu bi nisiimauuwikin. Mi siya nhwokwisae inkam nwirin siir nisiimauuwi mi sowa wi ieno iirar napnatkaigai namswowi. ¹⁵ Pita siya Jisis siirin hinina boinki, ta boiniyo yaiya kira saiir yaimwo aairar boiniski mi krma saiir nwoki inokninkinim. ¹⁶ Jisis siya simiir boin kima ini inkam whaowaeyar niki owim iki iikam nhirim simiir hiriinan, aniya? ¹⁷ Kima ninokninkin tani, ti hinin diminin yaiya naekiyim pi mhi kwoina nam tani, pi dini siyiuin pi siir namki. Mi mhoiia pi waisi hir nini iugik rani, aniya? ¹⁸ Mi diminim inkamni mhi kwoinawu nwokaiiyim, mhoiia wi yai saeyar boininkiigi mi ti diminin inkam iirin wi siyar nwowaiginuwi dimin biyekak. ¹⁹ Mi digworaekwowim kwoinawu nwokaiiyim yim hiningim. Kwoin biyie nwowi ikin mi inkam nwirni nisomaoni siyiu ikin. Mi inkam nwirni wig hainkii nonkwonani siyiu ikin. Mi hii inkam nwiraka nanaeni siyiu ikin. Mi hii tauaeni siyiu ikin mi niksisaeni ikin mi nkbumbuni siyiu ikin. ²⁰ Ti digworaekwo biyie biyie hininim inkamim biyie sima nwowi. Mi siyiuin inkamim ina hisok ae karamae nwowiyin, ti hinin diminin yo inkamim io siya bi hioyikin. Adi Komii siir whwonkam idain. Nningaka. Iriig.

*Nu Kenan hiran wiga Jisis siirim naingwo tibiimii kanga
(Mk 7:24-30)*

²¹ Mi Jisis siya ti omin siir haiburgik mi om Taia mi om Saidon sowiir hiriir yam. ²² Mi wig ira Juda wig rani, nu Kenan hirana saeya ta maeyau aiir nwowika mi saeya ha nita mi siirim ini kauwokni. Kira Devid siir isidan inkamkin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin kira kariirsi daingwoyimi yok. Uridyiu biyieyin siya tumbubugin kariir yinisim yinugiyina. ²³ Mi Jisis siya saiirin yaimirsim kwir bi swoki owarkii boinmiminkin. Mi kamim siir kigna miriirim sama siirim nitim mi ina boinim, ta wiga saeya krimiir mhoyia nitka mi yai saeya sisinanaei. Mi kira saiir whindiriraerarki mi saiir dikropki. ²⁴ Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin. Nungaka. Adi Komii siya nikropkikin kariirin Isrel simiir iikamim simiiraramar sibsibnan kigugu iuguskiyim simiiram. ²⁵ Mi ta wiga ha nita mi ina ini waisii huniya siir igmiiga kingiin mi saeya ina boina. Biyan Inkam Komii kira kariir whindiriraerarki! ²⁶ Mi Jisis siya ina yaingwowin krima Juda iikamim Juda iikam tani simiirin wranan naingwokim mi Jisis siya boiniyo yai kwira saiirin hinina boinkin, yo siyu miyik rani krima yinmi naeyim simiir kipi hai mi wrami kipi nitkinu aeki. ²⁷ Mi ta wiga saeya ina boina Biyan Inkam Komii wara yaiya kira boina kaimwoka. Krima wra biye nankim. Wra sama naemirsisimim yin ima naekrimkrinkiiyim pi simiirar mi iumimin aei. ²⁸ Mi Jisis siya saiir yai aka ina yowarkii boinin, wigra, kiriir naingwo tibmiya ini komii ywowa! Diminin kira naingwowin siya wi kiriirar nimbiam! Mi ta ii aiiirarin bi kimiminkin saiir yinisim yinugiyina ini wadiyar ywokiya. Iriig.

Jisis siya iikamim makakim simiir haiswonimniskigin

²⁹ Mi Jisis siya om Taia mi om Saidon sowiir haiburgik mi whikbid Galili saiir hiriir yapam mi siya mhuisimin siir hiriir iiyam mi hir ini idwowiu. ³⁰ Mi iikam whiekakim ini saika yamwoniyim mi sama iga in biye biyekakim mi nhwokwisae mi kiu minim ninsimsiriuim mi waeyai mikrim ikim mi makak iikam nhirim sama Jisis siir igmiiga ini kikinuni. Mi siya simiir haiswonimniskii haiginugig. ³¹ Iikamim sama hiriinan kigim mi sama ina yanaakiyim. Dimusi rani, sama kigi waeyai mikrimim sama yai ina swoki boinaikiyim mi kiu ninsimsiriuwim ini wadiya ywokiyim. Mi iga in biye biyeyim ina sibgu apririkiyim mi nhwokwisaeyim simiir nhwowim ina kaokiyim. Sama Isrel simiir Adi Komiiyin siir inig iir asi hainankim. Iriig.

*Jisis siya hauu aeyim iikamim 4,000 kim
(Mk 8:1-10)*

³² Mi Jisis siya simiir haiswoniski digiyin mi siya kamim siir kigna miriirim simiir yikiuna. Mi siya simiir boinki, kara ti iikamim simiirsi naingwoyimi yokii iiyim kwoim sama kanaka nwokaigiirim. Mi sama nae bi naemiminkim kara pi boriisopi simiirin mhiriima nikropkiyim mi sama pi siyu hir naokaowi mhigi. ³³ Mi kamim siir kigna miriirim ina yowarkii boinkiyim siir yai aka, ta maeyaua iikam kamaeka mi krima naeyim pi papiyanki mi inkiguna haii, ha? Ti iikamim simiir hauu aeyamin. ³⁴ Jisis siya simiir srigi, kima bretim pariiga nwokaii? Mi yim ina boinkiyim, krima bretim iriyyar mi antousisim ikim ina mi okaiyim. ³⁵ Mi Jisis siya iikamim simiir boinki, kima nu iir grinkin idwoki. ³⁶ Mi siya ti bret iriyyar nhiswo simiir haiyin mi ti anasum simiir warar yinkan hai mi Adi Komii siir boin wadieki mi ina yimbimbir yinoop priigikiyim. Mi siir kigna miriirim kamim simiir hauugi mi yim ina yapninkwokwo hauunamim iikam imiir. ³⁷ Mi sama ha nae digiyim. Mi ti nae haimii haimiiyim sama naepipiru haiginaowidim. Mi kamim siir kigna miriirim nibim simiir swoki tau haigiirim iriyyar is. ³⁸ Ti kamim ti nae imiir naeyim sama 4,000 kim. Mi sama wig yin imiirin wara bi ninkin mwaingim.

³⁹ Sima nae digiyim mi Jisis siya iikam imiir nikropkiyin mi siya ina kwiriyin i kopsim ira saiir kamim siir kigna miriyim sima warar mi ina yamim whigbid yarmiya hiriir, nu Magadan hiran maeyau aiiram. Iriig.

16

*Farisi nhirim Adi Komii siir kirie komii komiiyim simiir kigam srugim
(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)*

¹ Mi Farisi mi Sadyusi kamim sima Jisis siir kinankuwam nitkim. Mi sima siiram srugi. Kira ninomor kouan kirie komii komii nhirim Adi Komii siiram krimiir wisiimauu krima nwoki kigim. ² Jisis siya simiir yai aka yowarkii boin. Naiowaka kima pi hinina boin tibi, ninomora ini pariidnan maskwonainamtiba waka ii miyik sapi nikii. ³ Mi nugakin kima pi hinina boinyakwoki. Bieyin iyaka bi maskwonaidniyakwokin mi iya pa swoki imimgi, panao ii miyik nwo rani, pi naokak nwowi. Ihi, kima kigninokninkinikim ninomor saiirin. Mi kima ti hiriinan iyim ina ninokninkinim mi kima Adi Komii siir diminim ti tariinan nimbiamim simiir kigninokninkin tani, aniya? ⁴ Kima iikam bibiyeyim ta ii aiir nwowim Adi Komii siiram nam karam nwowim kima kariiram kirie komii diriraeraram srugim mi kima Adi Komii siiram mhoiia bi namkim. Ningaka. Kara kimiirin wi dimin kirie nisiimauu rani. Ningaka. Kara kimiirin wi dimin kirie komii whiruwan iya Jona siya nwowa pi siirarar nisiimauuwi biya Jonah siya anasu komiia saiir mhinanau nwokaiyin iyim kwoim mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi kima wi Jonah siir kirie komiia saiirara kigi. Mi siya ti yayim simiir boin digiyin mi Jisis siya simiir haiburgik mi siya ina yamin. Iriig.

*Boiniyo yaiya Farisi Sadyusi simiir yisin siir boinkin
(Mk 8:14-21)*

⁵ Kamim siir kigna miriyim sima whiia saiir ninidnamkim i kopsim ira saiir mi bret nhirim ini sima yangwo owougikim simiir wara bi hainamkim. ⁶ Mi Jisis siya simiir boinki kima sibgu mintarao mi aru dwo Farisi Sadyusi simiir yisin siirsi. ⁷ Sima, simasima yimboin amboin. Siya hinina boinkin siya ta yaiya krimiir boina dimusi rani, krima bret biri hainanikim. ⁸ Jisis siya simiir yaiya bidiya yinokninkininkiyin mi siya simiirin hinina sril. Kima ti kamim kimiir naingwo tibmiiya tari kabi rani. Kima hinina dimusi boinkim. Krima bret kamaeka, ha? Kariir kirieya kimiir whinkinsiisim wi dig nwo rani, aniya? ⁹ Kima ini ninokninkin kamaeyar niki owim, aniya? Mi kima bi naingwokim iya kara nimbimbar hauuwim bret iriyyarim 5,000 iikamim sima naeyim mi kima ini yangwo owouwim, aniya? Mi kima nae haimiihaimiiyim nibim pariiga haigi, ha? ¹⁰ Mi kima ti bret iriyyar niswo 4,000 kamim kara hauu aeyim simiir bi naingwokim mi kima ini yangwo owouwim, aniya? Mi kima nae haimiihaimiiyim nibim pariiga haigi, ha? ¹¹ Mi kima ninokninkin kamae dimusi nwowi, ha? Kara kimiirin bret bi boinkin ningaka. Kara hinina boinkin, kima Farisi mi Sadyusi simiir yisin siirsi mintirao. ¹² Mi kamim siir mi kigna miriyim sima ina yinokninkininkiyim, siya simiirin yisin bret aka haiigiyin siirsi mintiraosi bi boinkin. Ningaka. Siya Farisi, Sadyusi simiir yai biyeyin yisnanim simiirsi mintiraosi boinkin. Sima simiir yai kipi wakaeyokna. Iriig.

*Pita siya boinmimauugin Jisis siya Kraiskin siya krimiir nanmaiwarkainam
nitkin
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)*

13 Mi iya Jisis siya om komiiyin Sisaria Filipai nikuwiyin siir kingiin hiriir nimbiamin mi ta iya siya kamim siir mi kigna miriyyim simiir srii iki iikam sima panina boini, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin siya yipikin, ha? 14 Mi sima hinina yowarkii boin. Nhirim ha boini, kira ti Jon op baptais haiginuan inkamin siya mi nhirim ha boini. Ilaijakin mi nhirim ha boini. Jeremaiakin mi yaeya profet inkam nhirim biya naonamim sima. 15 Mi Jisis siya simiir boinki. Mi wim kimar in kariirin panina dapikim, ha? Kara yipikin, ha? 16 Mi Saimon Pita siya ina yowarkii boinin. Kira ti inkamin Kraisi Adi Komii siya nikropkiyin siya. Mi siya Adi Komiiyin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin inokinok mi siir yinisimkin. 17 Mi Jisis siya yowarkii boin, saimon Joni yinisim, Adi Komii siya kiriiramar maigimaigaei. Kiriirin ta yaimwowa nuan inkam nwirkin bi nusiimauugin. Ningaka. Kariir Adi Komiiyin ninomor kou nwowin kariirin siyar nusiimauugin. 18 Kara kariir boinki, kira Pitakin mi ti kariir inigin siir inigmwokimwoin siyak. Mi kariir iikamim naingwo tibmiyyim wi ti siya siir idwo nwowi. Setan siir kirieya wi ti iikamim naingwo tibmiyyim simiir nikwowaisii rani. Mi wi nao rani. Ningaka. 19 Mhoiya kara tidiyinin wi kariir hauwi Adi Komii siir maeyauwa digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sair haiwaowam. Diminin kira nu tir kigninkinkin mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkin siirin. Diminin kira naingwowin nu tir kigninkin owim mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkin owi siirin. 20 Mi siya kamim siir mi kigna miriyyim yai kirie simiir boinikiduki, kima ti inkamin Kraisi Adi Komii siya nikropkiyin kariirin iikamim simiir nanmaiwarkainam nitin, kariirin inkam nwirni kipi boinmauu. Iriig.

*Jisis siya boin kara naowi wa swoki insiin idwowi
(Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27)*

21 Mi Jisis siya ha boinmauu bwakainamin kamim siir mi kigna miriyyim simiir. Mi ii kara om Jerusalem hiriir nami mi kara wi hik kimpipisu kasa hai rani. Mi inkam komiiyin Adi Komii siir mi kigriraowi ikim mi prismi biyan inkam ikim mi kamim siyu komii iir ninokninkini ikim. Mi wi hik kimpipisu kariir hauwi mi kariirin wi sima nisomaoki. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi ie hirankin. 22 Mi Pita siya siir yikunam mi siirin igao yai yani boiniu. Biyan Inkam Komii kibie idwai ti diminin wi kariir kipi swoki imbini mimin. Adi Komii siya wi hinina boini. Ningaka. 23 Mi Jisis siya ha haiyug kaokiyin mi Pita siir boinki, Setan kira ti amki! Kira kariir mi aair kipi kiyopsibgi. Kira Adi Komii siir kwoinin siir biri ninokninkin. Ningaka. Kira inkami kwoinin siirara ninokninkini.

24 Mi siya ti diminim simiir boin digiyim. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki. Mi inkamin kariir siyu imiir napam niti mi siya siir kwoin iir hidnani mi ha haiburgigi mi kariir mhoiya wit inkamin kariir mi imiir mirii. Mi siya hik mi naosi kipi nidid. Kara naowi paeyin hiniya nironinkinin siir hiriinan. 25 Inkamin kariir siyu iir nap karamae nwowiyin siya siir kwoinargar priinaingwo diriraeramar naingwowi. Mi siya naosi nididiyin mi mhoiya siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin wi hindara kigugu iuguski wi omwai Adi Komii saika waiyayokiyokii rani, inokinokin mi yipiki inkamkin sama naingwo karamae nwowiyin, inkamin siya kariir mhoiya niti mi yio siya naosi bi nididkin mi mhoiya ti inkamin siir kwoinbudin wi Adi Komii saika nwoyokyokii kaeyami inokinokin. 26 Mi inkam nwirin digworaekwo whiekakaki nuwi ti nu iirin mi siya Adi Komii siir mhoiya nam karamae nwowi mi siir kwoinbudin wi hindara kigugu iuguski mi ti siir dimin taemin whiekakim nu tiranim wi siirar whinkinsiisi,

aniya? Nningaka. Mi siya wi dimu dimin haii kwoinbud iir whinkinsiisamin inokinokin Adi Komii saika nwowamin, ha? Nningaka. Siya siyu kara-maeka. ²⁷ Mhoiia kara Yaowae Adin ninomor kouanin, kara wi Adi Komii siir kirieyim simaka niti mi saeya wi paenan niuya haiginiuwi krimiirin. Mi Adi Komii siir paekwosimim wi kanaka ninkin iti. Mi taka ii aiirarin kara wi nu tiran iikamim simiir mi imiir hidi mi miyika kara wi dimin miyik iirar hauuwi mi biyieya kara wi dimin biyie iirar mi hauuwi. ²⁸ Kara kimiirin yaimwovar boini ti iikam nhirim tirar nwowim kima wi niki ao rani, kima wa kigwini iya Yaowae Adin ninomor kouanin mi dimin taemin komiirim mi iya siya iikamim simiir kigirkakana saiirin. Iriig.

17

Jisis siir piua ya ina kisinakiya (Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

¹ Mi ii iriyyar kwira yamki mi Jisis siya ina yikiunamin Pita mi Jems mi Pita siir nomousimin Jon siir warar. Mi siya simiir yikiunam mi sima simar inainam mhu whirin siir. Ti mhuwin haruwa rani, ini kougikou hirar nwowin mi sima siir ini owu ti mhu iirin sima simar. ² Sima hirar nwowa mi Jisis siir piua ina kisinakiya simiir whwonkamidar mi siya ini yaeya piu ywokiyin. Mi siir whwonkamim ini bienanar whwoyakiyin mi siir yuisa ini paenanar yuyakiya mi ini whsinanar ywokiyin. ³ Moses, Ilaija sowa Adi Komii siir om iir haiburgiko mi sowa Jisis saika nokwo boinaiko. Mi kamim siir kigna miriirim sima ina kigim sima boinaiyim. ⁴ Mi Pita siya hiriinan kigiyin mi Jisis siir boinki, Biyan Inkam Komii krma tir nwowim ini wadieyar mi owim mi kira naingwowi mi kara amirim pi kwoima mirii, ira kiriirga mi ira Moses siiram mi ira Ilaija siiram? ⁵ Mi siya hirar niki boinaiyin mi wau kwira ini paenana yuyakiya ini simiirar yakikirinuniya. Mi yai kwira ini ta waua saiir hirankar yimbiniya, saeya boinki. Tikinin kariir yinisimkin, kara siirimar naingwo nanaeikin mi kariir mhi kwoinim siirimin wadieya nwowi mi kima siir yai aiir wakae! ⁶ Mi kamim siir kigna miriirim sima ta yai aiir wakaekiyim mi ogmwo nua hiriir waisi kaiyirou hinainam mi sima nidid prasae bi kinkim. ⁷ Mi Jisis siya simiir kingiin ha nitin mi simiir yonkwoni mi siya simiir boini, kima dinsiingi, kima kipi nidid! ⁸ Mi sima ha ninsiingiyim mi koua ha ninansiin kaokiyim mi sima yaeya inkam nwir biri kigim. Nningaka. Sima Jisis siirarar kigi. ⁹ Mi sima ti mhu iir haiburgigim mi ha niunainamim mi Jisis siya igao yai simiir boinki, kima inkam nwir kipi boinmauu ti diminin kima kigin. Nningaka. Iya Yaowae Adin ninomor kouanin siya nitana mi siya ie hiranki ninsiin idwowi mi wi saiirar nhinkigi. ¹⁰ Ti diminim simiir mhoiia mi kam nwoimim siir kigna miriirim sima srigi. Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, sima hinina dimusi boinkim, biyin wi Ilaija siya niti, ha? Mi ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyim wi mhoiia niti. ¹¹ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin. Ihi, kaimwoka, biyin wi Ilaija siya niti mi digworaekwo whiekakim wi siyar diriraerar kwokini. ¹² Jisis siya simiir boin, kara kimiirin, pi hinina boinki Ilaija siya bidi yitin mi iikamim sima siir bi ninokninkinkim nningaka, sima simiir siyu imiir napama naingwokim mi sima siirin siyu biye asi tiraiginugikim mi kariirin Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi hiriinanar mi tumbuwu. ¹³ Mi Jisis siya kam nwoimim siir kigna miriirim simiirin hinina boinki mi sima ina yinokninkiniyim, siya simiirin Jonin op baptais haiginiuwanin siir boini, Iriig.

*Jisis siya yinisim nwirin urid yiu biyiekakin siir haiswoniskigin
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43a)*

¹⁴ Mi sima ha swoki apamim mi ini maeyauwa iikam isid komiiyin siya nwowa saiir yimbiam. Mi inkam nwirin ogmwo siirim ini huuu. ¹⁵ Mi siya ina boinin, Biyan Inkam Komii, kira kariir yinisim iirsi daingwoyimyok, kariir yinisim yinkamiyin iir kigi siya miyiki miyik rani, whaowa piunan nwowi mi nopnopa mi kini. Inokinokin siya paenau nakaigainanaei mi ii nhirim pi opa mi amainami. ¹⁶ Mi kara siirin kamim kariir kigna miriiyim simiirim nikiunamin mi sima siir haiswo niskiyim dig bi nwokim. ¹⁷ Jisis siya simiir yaiyaka ina yowarkii boinin. Kima ti hinin kam isidin naingwo tibmii karamaekim mi kimiir mhi kwoinim wadie sibgu o rani! Iya kara kimaka niki owim pariigim, ha? Mi kima Adi Komii siir yai aiir mi sibgu wakaeyim, kara kimiirin wi pariig iya swoki boini, kima naingwo tibmiiyim kima wara yinisim iirin kariiram wikuunani. ¹⁸ Mi Jisis siya ti uridyiu biyeyin igao yai siir boinki, uridyiu biyie kira damki mi siya ti uridyiu biyeyin biri kiminkikin, ina yamkiyin mi siya ti yinisim iirin ina haiswoniski haiginiugiyin.

¹⁹ Mi mhoiia kamim siir kigna miriiyim simasimar yit, omaka hiriir, Jisis siir ini srini. Mi siir ini boiniu mi krma ti hiriinan uridyiu biyeyin ti siir nwowin siir haiswoniski karamae dimusi nwokim, ha? ²⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, kimiir naingwo tibmiiya kabi rani. Mi kima hiriinanin wi dig nwo rani. Ihi, kara kimiirin yaimwowa boini, kimiir naingwo tibmiiya kabi rani, mastet nidisimin siir hiriinan nwowi mi kima wi ti mhuwin siir boinki, kira pi hinda dinsiin apnam! Mi siya wa nami mi kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi diminin kima boini sima wa nimbiam. ²¹ (Ti hiriinan uridyiu biyeyin siir haiswoniskiyim yo yaeya siyu whir karamaeka. Niingaka. Mi siyu whiruwan siirar haiswo niskiiyin mi nhwo kwis boini siyu ikin mi nae haiyani siyu ikin mi sowa sowairgo.) Iriig.

Jisis siya kwisaka ina swoki boinin kara wi kapi naowi mi wa swoki insiin idwowi

(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

²² Mhoiia Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima nu Galili hir nidwo boinaigim mi Jisis siya simiir boinimamau. Mi kara Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi wir sauam kam nhirim simiir napwouwi. ²³ Mi wi sima nisomaowi siirin mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi mi wi omwaiya swoki waiyaei mi iya kamim siir kigna miriiyim sima ti dimin iir wakaekiyim sima hik prasae biri haigim.

Inkamın omom omomi takis umir haiiyim sima Pita siirim srigim umir haiiyin siyuin siiram

²⁴ Iya Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima om Kapeneam hiriir nimbiamim mi inkamim umir haiiyim Adi Komii siir omaka saiir mi sima Pita siir hiriir yimbiam mi sima siirin hinina srii, kimiir inkamın inkam nowomwarkaiyuwiyin siya takis umira hauwigin omaka Adi Komii siira saiirin, aniya? ²⁵ Mi siya hinina yowarkii boinin, ihi, umirim omaka Adi Komii siira saiirar hauwikin. Mi siya omaka hiriir yapninopkainam mi yaiya biyin Jisis siya boinkinkina mi Pita siir srii, Pita kira panina naingwowi, ha? Mi yipikin inkam komiiyin nu kigraraowiyin simiir hauwi, ha? Sima pi simiir om komii whiruwan isidan inkam ikim mi om komii whiran ikim pi simiir takis umir namisi haii? ²⁶ Mi Pita siya hinin yowarkii boin, iikamim om komii whiranin. Mi Jisis siya siir boinki mi inkam komii nu kigraraowiyin iikamim. Mi nim krma Adi Komii siir yinisimkim. Mi

ta omaka siirga mi takis umirim siirin pi hau rani. Nningaka! ²⁷ Mi krima simiirin hiriinan tiri umir hau karamae nwowi mi sima wi io krimiir nwowi, kira whiyya saiir dam mi sir tini kimaiyu. Mi anasuin biigi bii kira kikaili kira pi siir yai aiirar diinisakwo kig mi kira pa kigi umir kwira ini siir yainau hirar nwokaiya. Mi kira ta umira anasuin siir yainau nwokaiya saiirar sain kamim takis umir haiiyim simiirin. Mi ta takis umira Adi Komii siir omaka saiir saina ya kririirga. Iriig.

18

*Yipikin Adi Komii siir iikamim simiir kigriraowiyim simiir bii nwowin
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)*

¹ Mi ta fiya kamim Jisis siir kigna mriiyim sima siir hiriir yimbiyam mi ina sriiyim, yipikin Adi Komii siir iikamim simiir kigriraowiyim simiir kou nwowin? ² Mi Jisis siya yinisim nwirin siir yikiuna okwo simiir bopwoniya hirin. ³ Mi siya ina boinin, kara kimiirin yaimwowa boini, kima ti yinisim sapisapin siir hiriinan nwowi, digworaekwosi naingwoyimi yok karamae nwowi mi kima Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana saiirin wi wara nwo rani. ⁴ Inkamin siyamar naingwona karamae nwowi mi inig karamae ti yinisim sapisapin siir hiriinan mi ti inkam hiriinanin bii wi siya nwowi, Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana. ⁵ Yipiki kariir yai aiir wakaeyoknaei mi siya iikam nhirim simiirin siyu miyik tiri, ti yinisim sapisapin siir tirin saiir hiriinan. Mi ti hiriinanin yio siyu miyik kariirar tirhaiginiuwi. Iriig.

*Inkamın siir naingwo tibmiiya pi siyu biyie ieyar mi tirbumbuwi
(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)*

⁶ Mi inkamin, inkam nwirin inig karamaeyin siir naingwo tibmiiya saiir tirbumbuwi, yio ini ti yinisimin siir hiriinan ywowin. Mi siya siyu biyie tirnami. Mi kima yiisiiya komii saika kogi ti hiriinan inkamin mi whii solwara saiir bopwoniya hir kimai whiridgi mi siya pi hir kwiyae haingrikui aonamim. Ta hiriinan hika ini wadie ywowa mi Adi Komii siya hauukiswo wi biyekı biyie pi ywowin. ⁷ Mintarao ti nu iirin digworaekwo biyie biyie whiekakim ini tirar nwowim mi sima tirbumbuwi kimiirin mi ti dimin biyie whiekakim sima wi hiriirar nwoyokiyowii. Mi mhoiyya wi Adi Komii siya tirbu iguski inkamin, inkam nwirni naingwo tibmii tirbuwin. ⁸ Mi iga ina sowa siyu biyie tiram mini mi kira sowiir kaigrıp itkiki mi kariir iga ina kwokwira nwowi mi ini mi owin kira iga kwir mi ina kwira namim omwai waiyae yokiyokiyim. Yio wi miyik miyik nwo rani, kira paeya niuyokiyokwiiya saiir hiriir nami iga in kwiiyarar. ⁹ Mi kariir nhwoin siya dimin biyie tiram mini mi kira siir habitkigi mi ini mi owin kira nhwona nhiruwa mi ami omin omwai waiya yokiyokiyin. Yio wi miyiki miyik nwo rani, kira paeya niuyokiyokwiiya saiir hiriir nami nhwona nhisar.

*Boiniyio yaiya sibsib irin whaowaekiyin siir boinka
(Lk 15:3-7)*

¹⁰ Kima mintarao! Kima ha kipi naingwo ti iikam sima kariir siyu iir napin sima iikam nningaki niuwi. Nningaka. Kara kimiirin pi hinina boini, Adi Komii siir paekwosimim sima kigriraowi simiirin. Mi sima ini siir om hirar nwowim. Mi simiirin wi siya boini. ¹¹ Kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikam biyieyim nu tiranim simiir nanmaiwarkainam nitkin. Iriig

¹² Kima panina naingwowi, ha? Inkam nwirin siir sibsibim kamararim iriirarkim (100) mi simiir irin ini niimau whaowaekiyin mi siya wi siirin hansiram tani, aniya? Iyie? Nningaka. Mi siya ti kamnwii iur iriirar idiyim

(99) wɪ mɦuɪsɪmɪn siir hɪr haiburgigi mɪ siya sɪbsɪb ɪrɪn whaowaekiɪn wɪ siirɪm nɪnɪ hansɪrɪuwi. ¹³ Kara kɪmiirɪn yaimwowa boɪnɪ, ɪya siya pɪ siir hansɪr haii mɪ maɪrgɪmaɪrga tɪ ɪrua siirɪm nwowa mɪ ɪnɪ tɪ kam nwɪi ɪur ɪriiyar ɪdiyɪm (99) sɪmiir haibura. ¹⁴ Mɪ ɪriipa hɪriinan nɪnomor kouanɪn siya hɪnɪnɪm naɪngwo rani, siir yɪnisɪm nwɪrki wɪ kɪpi swoki whaowae ɪuguski paeya hɪriir. ɪriig.

Nomiiyau siyɪu biyɪe tɪriyɪn mɪ siir whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwi siyɪu ɪkɪn.

¹⁵ Mɪ kɪriir nomiiyauɪn siya siyɪu biyɪe kɪnaka tɪrbugɪn mɪ kɪra siirɪm dam mɪ kowa maeyauu kwɪruwa dɪdwo mɪ siyɪu biyɪe siya kɪriir tɪrbuɪn mɪ kɪra siir boɪnmauu. Mɪ siya kɪriir yai aɪr wakae tɪ hɪriinan siyɪu biyɪe siya tɪrɪn wɪ digɪumii siir haimriiyɪugigi mɪ siirɪn kɪrar whɪndɪrɪraerar haigɪnɪu mɪ siya wɪ wadɪeya sɪbgu owɪm. ¹⁶ Mɪ siya kɪriir yai aɪr sɪbgu wakaeyokna karam nwowi mɪ kɪma Moses siir yaiya saiir hɪriinan dirɪraerar mɪ kɪra inkamo naɪngwo tɪbmiiyo nwɪsa dɪnkɪn ɪkɪuna mɪ sowa kɪnaka dam, yai kɪriir whɪnboɪnaiyɪm. ¹⁷ Mɪ siya kam nwoɪmɪm kɪmiir yai wakae karam nwowi mɪ kɪra ɪkam nɦɪrɪm Adi Komii siirɪm naɪngwo tɪbmiiyɪm sɪmiir dɪkɪuna mɪ kɪma ɪrɪpa hangiriyɪu boɪnai mɪ siya sɪmiir yai wakae karam nwowi mɪ kɪra siirɪn hɪnɪna daɪngwo siya naɪngwo tɪbmiiyan inkam tani siya siyɪu biyɪeyɪm sɪmiir tɪriikɪm mɪ kɪma siirɪn hindara hɪuriyɪumi ɪuguski.

Igbid kamiyau nwo mɪ kɪgnɪnkɪn o.

¹⁸ Kara kɪmiirɪn yaimwo aɪrar boɪnɪ, dɪmɪnɪn kɪra nu tɪr kɪgnɪnkɪnkɪkɪn, mɪ Adi Komii siya nɪnomor kou hɪrɪn wɪ hɪriinanar mɪ kɪgnɪnkɪnki siirɪn. Dɪmɪnɪn kɪra naɪngwowɪn nu tɪr kɪgnɪnkɪn owam mɪ Adi Komii siya nɪnomor kou hɪrɪn wɪ hɪriinana mɪ kɪgnɪnkɪn owi siirɪn. ¹⁹ Mɪ kara kɪmiirɪn pɪ hɪnɪna swoki boɪnɪ inkam nwɪswo nu tɪrano sowiir kwɪnɪn whɪruwa nwowi mɪ ha kwɪsboɪnɪ dɪmɪnam mɪ kariir Adɪn nɪnomor kou hɪr nwowɪn siya sowiirɪn wa wakaei. ²⁰ ɦɦi. Dimusi rani, inkam nwɪs o nwoɪm sɪma sɪma nwowi maeyau kwɪr mɪ hangiriyɪu owi kariir ɪnɪg ɪiirɪm mɪ kara wɪ sɪmaka hɪrar mɪ ɪnkɪn owi mɪ sɪmiirɪn wɪ karar whɪndɪrɪraerar haigɪnɪuwi. ɪriig.

Boɪniyɪo yaiya mɪiyan inkamɪn dɪmɪn siya prɪhaiyɪn siir boɪnka

²¹ Pita siya Jisɪs siir hɪriir yɪmbiyam mɪ ɪna srɪiyɪn, Bɪiyan Inkam Komii, kariir nomiiyauɪn siya kariirɪn siyɪu biyɪe tɪrbuwi mɪ siir dɪmɪn biyɪeyɪm wɪ pariig ɪya haiyoprɪmɪdiyɪumiigi tɪ dɪmɪn ɪmiirɪn mɪ ɪi ɪriiyar kwɪswo ɪni digar mɪ owɪm, aniya? ²² Mɪ Jisɪs siya siirɪn hɪnɪna yowarkɪ boɪnki, kara kɪriirɪn ha boɪn tani ɪiyɪm ɪriiyar kwɪs. Nɪngaka. Kara ha boɪnki kɪra haiyoprɪmɪdiyɪumiigi ɪiyɪm kam nwoɪm ɪur ɪriiyar kwɪs (77). ²³ Kara kɪmiir boɪnɪ tɪ siyɪuɪn dɪmɪn biyɪe haiyoprɪmɪdiyɪumiyyɪm. Dimusi rani, Adi Komii siya siir ɪkamɪm sɪmiir kɪgɪrkakana ɪni inkam komii nu kɪgɪraowiyɪn siya umɪrɪm siir mɪiyan kamɪm whɪsariɪ sɪma prɪhaiyɪm sɪmiir swoki hauu kɪiyɪuwam tɪri, ɪni saiir hɪriinan ywowɪm. ²⁴ Siya kamɪm umɪrɪm whɪsariɪ prɪhaiyɪm sɪmiirar kwamɪriɪ bwakainamɪn sɪmiir hauukɪiyɪuwam mɪ sɪma inkam nwɪrɪn siirɪm yɪkɪuna mɪ umɪrɪm siya haiyɪm 10 milionkɪm mɪ siya yamdi siir swoki hauuwɪm. ²⁵ Mɪ siya tɪ umɪrɪm siya prɪhaiyɪm sɪmiir umɪr ɪmiir swoki hauukɪiyɪuwɪm dig rani. Mɪ inkam komii ɪna boɪnɪn kɪma wara inkamɪn mɪ siir wig yɪnɪm mɪ siir digworaekwo whɪekakɪm sɪmiir wɪkropki ɪkam nɦɪrɪm sɪma sɪnɪm mɪ tɪ umɪrɪm wɪ ɪkɪ dɪmɪnɪm siya prɪi haiyɪm sɪmiir nwoki hauukɪiyɪuwɪm. ²⁶ Mɪ tɪ mɪiyan inkamɪn siya inkam komii ogmwo saɪka kingiina ɪni hɪuni mɪ ɪna boɪnɪn, kɪra kariirsi daɪngwoyɪmyok mɪ ha tiki o! Umɪr whɪekakɪm kara prɪhai prɪhaiyɪm wɪ kɪriir swoki hauukɪiyɪu digi.

²⁷ Mi inkam komiiyin ti siir miyan inkam iirsi yaingwoyimyok mi siirin ina swoki ikropkiyin mi umirim siya priihaiyim simiir warar yinkan iuguski.

²⁸ Mi ti miyan inkamin yaba hiriir napniyamim mi siir nomiiyau nwirin iripa mi sowa miriyyin siir yani kigu mi umirim siya siir hirankin priihaiyim paeyarin hairkin mi siya siir ni iir yonkwo nhowomwan mi siirin ina boinin, umirim whisarii kira haiyim kariir tirinkin, kira kariir swoki hauugi.

²⁹ Mi siir nomiiyauin ogmwo ha huin mi hinina kauwok boinanae, kira kariirsi daingwoyimyok mi ha tiki o, umirim whisarii kara haiyim simiirin wi yamdiya swoki hauuwi.

³⁰ Mi siya ini boriisop waeyaoim mi siirin maeyaua huuyokiyokaiya mi biye miriyya sair hir ini whinap kinisugik mi siya siir umir yamdi swoki hauu digi mi siya yaba wa niti.

³¹ Mi siir nomiiyauim ti hiriinan siyu iir kigim mi simiir kwoinim miyik bi naingwokikim mi sima ini inkam komii iirima yamim, ti siyu hiriinan siya simiir nomiiyau iir turgigin siir ini boinmimauu.

³² Mi inkam komiiyin siya asi nikiunakikin ti siir miyan inkam iirim mi siirin hinina boinki, kira inkam miyik rani, biya kira kariirima niki kauwok boinanaekin. Kira kariirsi daingwobumbugi mi kara kariirsiyin ina yaingwobumbugiyin mi kara kariirimim ha bi nikiunanaekin kira kariirin ti umir komiiyin siirin yamdiya whaukiyyu sasau.

³³ Dimusi rani, kira kariir nomiiyauin iripa mi kowa miriyyin siirsi bi naingwoyimiyokin kara kariirsi naingwoyimiyoka sair hiriinan, ha?

³⁴ Mi inkam komiiyin siir kwoinin haughauga whwiyeyin mi kam nhirim simiir yikropki mi sima siir yinimnan itkin mi sima siirin maeyaua huuyokiyokaiya mi biye miriyya sair hir ini whinap kinisugik iya siya umir haukiyyuwi wi sair digi.

³⁵ Mi kara kimiirin pi hinina boinki. Mi kimiir kwoinim dimin biye whiekakim kimiir nomiiyauim sima tirbumbuim mi simiir haiyoprimdiyumiigi karamae nwowi mi kariir Adin ninomor kou hir mi owin siya iripa hiriinan, kimiir dimin biyeyim wi simiir mi haiyoprimdiyumiigi rani. Iriig.

19

Jisis siya wigkam hainikinonkwonani siyuin siir boinkin (Mk 10:1-12)

¹ Jisis siya ti siir yayim simiir ha boin digiyim mi nu Galili siir haiburgik mi nu Judia mi yabie komii Jodan siir yarmiyya hiriir swoki haiyug nam. ² Mi ikam whiekakim ini siir mhoiyya kaikwokwo namim. Mi ta maeyau aiirin iikamim makakim simiirin hir haiswonimniskigim.

³ Mi Farisi kam nhirim ina yitim siirim mi sima siirim ini boinkinankuni mi siirin ina sruiyim, Moses siir siyuin ti krima napin siya miyikargin, siya hiriinan bidi boinin inkamin siya siir wig aiirin ha sopki, aniya?

⁴ Jisis siya hinina yowarkii boin mi kima ti yayim Yokwo Komiiya sair nwowim, simiir bi mwaingim, ha? Siya hinina boin, bidi bidiniyarin Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiirar nonkwokwowin mi siya wigkam warar yinkan onkwokwoki.

⁵ Mi Adi Komii kariir Wanin siya hinina boinkin, ti hiriinan siyuin, kamim siir yopii ad owiir haiburgigi mi siir wig anaka namwoiuwi mi sowa ini iripa piu kwiruwa ywokiywo!

⁶ Mi kira hiriinan tiri. Mi sowa ini piu kwiruwa ywokiywo. Diminin Adi Komii siya nokiyopmasugiyin inkamki siir nikripim dig nwo rani.

⁷ Mi Farisi kamim sima siirin hinina sri boin Moses siya ti hiriinan yayi kariir dimusi hauugigim, kamim siya yokwowa ha winki, ta wig aiirim sowiir nonkwona aiir nikripam mi siya hiriinan dimusi winkan, ha?

⁸ Mi Jisis siya simiir yai aka yowarkii boinki. Dimusi rani, kima pi nantamyiriyirkim Adi Komii siir yai aiir. Mi Moses

siya kimiirin asi kigninkinkikin. Wigkam sopni siyiuin mi bidi bidiniyarin Adi Komii siya wig sopni siyiuin siirim bi naingwokin. ⁹ Kara kimiirin pi hinina boinmauugi. Mi kam nwirin siir wiga saeya hii kam nwir aka bi nanae miminka mi ti hiriinan kamn siya saiirin whisariiyar sopkikin mi siya yaeya wig ir yonkwonau, ti hiriinan inkamin siya nonkwonani siyiuin siir tirbugin.

¹⁰ Kamim siir kigna miriyyim sima hinina boinki mi siya hinina boinkiswo wig nonkwonani siyiuin yio ini kirie ywowin mi inkamin siya indima mi owi ini mi owin. ¹¹ Mi Jisis siirin hinina yowarkii boin, iikam whiekakim sima ta yaiya saiir wakaeyokna apam pi boriisopi. Nngaka. Mi iikamim Adi Komii siya nimbinim sima simargim ti siyiuin siir wakaeyoknaei. ¹² Wakae, kam nhirim sima wig nonkwona dig nwo rani. Dimusi rani, iya simiir yopiiga naokaininkinkiyin yim isi hiriinanar mi owin, sima wig aka iripa piu nwowim wi dig nwo rani. Dimusi rani, sima wi dig nwo rani, wiga aka iripi piu nwowim mi kima nhirim kimiir miomaiyim bidi kintowim mi kima wig aka iripa piu wa nwoi mi kima wi yiniekak nwo rani. Mi nhirim sima Adi Komii siir miya saiir miriyyamar naingwowi. Dimusi rani, siya digworaekwo whiekakim simiirar kigriraowikin mi sima wig nonkwonam pi boriisopi. Inkamin ta yaiya saiirim naingwowi mi maigimairga nwoi mi siya wi saiirar wakaeyoknaei. Iriig.

*Jisis siya yinisisim imiir nokboinmamair haiginiugin
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)*

¹³ Ta ii aiirin iikam nhirim sima yinisisim nhirim Jisis siirim hainamkim mi sima hinina naingwokim, Jisis siir ina simiir nonkwo okboinmamairim. Mi Adi Komii siirim kwisboinim. Mi ti kamim siir mi kigna miriyyim sima io simiir ywoki. ¹⁴ Mi Jisis siya boin, kima yinisisimim simiir kigninkinki sima kariiram wit, kima simiir kipi nikidu. Nngaka. Adi Komii siya ti iikamim simiirar kigriraowi mi ini ti yinisisimim simiir hiriinan ywowim. ¹⁵ Mi siir ina simiir mwo idwo yonkwo. Mi siya simiirin ina yokboinmamairin. Mhoiyya siya ta maeyau aiir haiburgigin mi ina yamin. Iriig.

*Umir digworaekwokak inkamin siir niwiiugin
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)*

¹⁶ Mi inkam nwirin Jisis siir hiriir yimbiam mi ina srii boinim. Inkamin iikam nowamwarkaiyuwiyin, kara wi panin dimin miyyikin siir tiri mi kariir inigin wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin inokinokin siir haiyam, ha? ¹⁷ Mi Jisis siir yowarkii boinki, kariiram dimusi srii piki hinin dimin miyyikin siir haiyam sriigin, ha? Adi Komii siyairgin inkam miyyik nwoiyin. Mi kira kwoinbudin omwai waiyaiyin siiram naingwowi mi kira siyiu komiiyin Moses siirin siya winin biya siirarar dapkripkai. ¹⁸ Mi ti inkamin Jisis siirin ina sriiyin, piki hinin siyiu ikim, Moses siirim, ha? Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, ti sima. Kira inkam nwir kipi nitkikai mi kira hii kipi nanae, kira hii kipi tauae, kira inkam nwirni kipi niksise boin huriyiu. ¹⁹ Kira yopii adim simiir yai imiirar wakaeyokna mi sowiirwaiyin siyiu miyyik iirar tir. Mi kira iikam nhirim simiirim naingwoyimiyyokiyim mi kiram naingwoyimiyyoknaeiya mi saiir hiriinana daingwoyimiyyok. ²⁰ Mi whranisimin siya siir boinki, ti siyiu whiekakim, kara simiirarar mi apikin. Kara whaowaeyin piki hinin dimin ikin? ²¹ Mi Jisis siya siir boinki, kira wadie nwoi kiriir digworaekwo whiekakim iikam nhirim simiir hauu sima sainim mi ti umirim kira iki iikam paeprikabim simiir hauugi. Mi kira hiriinan tiri, ninomor kou hirin kira wi digworaekwo whiekaka nwoi. Mi ti kira tirim simiir mhoiyya kira wi kariir mhoiyya wit. ²² Mi iya ti whranisimin ta

hiriinan yai aiir wakaeyin siir kwoinin ini hikaka ywonamin mi siya Jisis siir haiburgikin mi ina yamin. Dimusi rani, siya digworaekwo whiekakakin.

²³ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki. Inkamin umir digworaekwo whiekakakin siya Adi Komii siir mhoiyya namamin wi minan mirii nami yipiki siir digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyim siirim. ²⁴ Kara kimiirin pi hinina swoki boinki hab saeya tidiyinin digworaekwo paniyin siir no iir ninopkai namamin wi dig nwo rani, inkamin umir digworaekwo whiekakin siya ta haba minan saeya miriyya sair hiriinan mi mirii rani. Nngaka. Yio wi mi kamiigikomii miriinami mi siya Adi Komiiyin digworaekwo whiekakim sim kigrakakiyin wi saika namasu rani. Nngaka. Dimusi rani, siya umir digworaekwo imiirimar naingwokwowi mi siirin wi simar nikiduwi. ²⁵ Kamim siir mi kigna miriyyim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima ina yanaakiyim. Mi sima boin mi siya ti hiriinan inkamim siya dig nwo karam nwowi mi yipikin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siirin dig nwowi, ha? Nim krma ha naingwowi inkam nwirki namim wi dig nwo rani. ²⁶ Mi Jisis siya simiirar kao hirirukiiyin mi ina yowarkii boinin. Iikamim sima sima whindiriraerarna simiir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi dig nwo rani, Adi Komii siya ti dikworaekwo whiekak imiir diriraerari wi diga nwowi.

²⁷ Pita siya Jisis siir boinmauugi Kigi! Krma krmiir digworaekwo whiekakim simiir hiriinansi haiburgigim. Mi wi kiriir mhoiyyar niti. Mi mhoiyya krma wi piki hinin diminin siir haii, ha? ²⁸ Mi Jisis siya simiir yowarkii boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki. Ti nu winin kara Yaowae Adin ninomor kou hiranki natin mi kara wi ipiyya Inkam Komii nu kigriraowiyin siira wi sair nidwokaii. Mi wi paenana niyuae mi ti nu winin kima kam iur nwiso kariir mhoiyya nitim kima wi ipiyyim simiir nidwokaii, kariir hiriinan. Mi Isrel simiir iikam isid iur whiso wi simiir siyu imiirar hidi. ²⁹ Mi iikam whiekakim sima simiir omaka mi simiir yinisisim mi simiir yokman mi simiir yopii adim mi simiir nu digworaekwo whiekak ikim, simiir bidi haiburgigim. Dimusi rani, sima kariir mhoiyya nitam bidi yaingwowim. Mi mhoiyya kara simiirin wi yaeya digworaekwo whiekakar swoki inkin hauugi mi sima kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi siir haii. ³⁰ Mi iikamim inig komiigakim tariinan nwowim yim wi mhoiyya hispriprikiini mi iikamim tariinan sima inig komii kamaeyim mhoiyya sima wi inig komiigak nwowi. Iriig.

20

Numir waina sair miyan kamkim

¹ Adi komi siya iikam whiekakim simiir kigrakakana saeya ini numir waina sair adin ini siir hiriinan ywowin. Mi nugak imumain siya ina yamyakwokin kam nhirim simiir nikunakiyim siir numir waina sair miriyyam. ² Mi siya kam nhirim simiir haiyim sima ini wadiyya ywokiyyim ta wain numira sair miriyyam. Sima sair miriyyim umirim pi ii kwokwirani umirim simiirara mirii haii. Mi siya simiir asi nikropkikin siir numir waina sairamim. ³ Mi iyya 9 klok nwowa siya sair yapninopkainam siir numir waina hiriirin mi siya yap kigam kam nhirim maeyauwa nae haiginiya hirar sibokwowi. ⁴ Siya simiir boinki, kima iriipa hiriinan kariir numir waina sair tini miriyyu mi kara umirim pi kimiirar hauu digi. Mi ta mi aiirsiyin umirim wi kwokwirani umir maira hauuwi. ⁵ Mi sima asi namkim. Mi ii bie mwo kou nokwoniyin 12 klok mi 3 klok bie nad nwowin siya ha swoki amin mi siya kigam kam nhirim sima hindara sibokwowi mi siya biyya siya tira mi sair hiriinana swokini

tiriuwɪn. ⁶ Mi 5 klok naɔwaka siya ha swoki amtɪbɪn mi siyar kɪgamtɪb kam nɦɪrɪm hindara sɪb okworɪbi. Mi siya sɪmiir srɪgi mi tɪ bɪewi komiiyɪn kɪma ta maeyau aiiɪrɪn whɪsarii dimusi nokwo kaoikɪgirɪbgɪm, ha? ⁷ Mi sɪma siir yai aka yowarkɪ boɪnɪn, inkam nwɪrɪn mɪi krɪmiir bɪ swoki hauu mɪriigɪn. Mi siya sɪmiir boɪnki, kɪma kariir wain numɪra saiiɪr tɪnɪ mɪriiyɪu.

⁸ Iiya bɪdi kakauugirɪba mi adɪn numɪr wainanɪn siya inkamɪn siir mɪi ɪmiir kɪgrɪraowiyɪn siirɪn hɪnɪna boɪnki, kɪra ɪki mɪiyan kamɪm sɪmiir dikɪunaki mi sɪmiirɪn umɪr hauugi. Inkamɪn mhoɪi nɪtɪn mi umɪrɪn siirar hauu bwakainam mi hɪriinanar hauuyokiyokiyam mi inkamɪn bɪi nɪtɪn nugak ɪmuma siirar tɪna hauu digɪu. ⁹ Mi kamɪm iya 5 klok nwowa ha namɪriiniyɪn bɪi sɪma yɪt mi sɪma umɪrɪm ɪlkwokwɪrani umɪr mairɪn siirar hainamɪm. ¹⁰ Mi sɪmiir mhoɪiya kamɪm biigi bɪiya namɪriiniyɪm sɪma ɪna yɪtɪm mi ɪna yaingwowɪm, krɪma pɪ umɪr komiyya hai. Mi sɪma umɪr komii bɪ haiigɪm mi sɪma hɪriihɪriinankɪnar hai. ¹¹ Mi sɪma hai digiyɪm mi sɪma ɪo ɪna ywowɪm numɪr wainan ad ɪiirɪn. ¹² Mi sɪma ɪna boɪnɪm, tɪ kamɪm naɔwaka namɪriiniyɪm mi sɪma tɪ umɪrɪn krɪma haiyɪn siir hɪriinan dimusi haigɪm, sɪma ɪi pɪrei bɪ nɪnɪ mɪriinikɪm. Mi krɪra nugakiya mɪriibumbuyakwokɪm mi ɪni bɪe ɪeyar yɪkiyamkirɪbɪn mi bɪeyɪn krɪmiirar whwonanaewakɪn. ¹³ Mi numɪr wainan adɪn siya yaiya kwɪra yowarkɪ boɪn sɪmiir nwɪr ɪnakan. Siya hɪnɪna boɪnɪn, nomiiyau kara kɪriir bɪ tirbugɪn. Mi krɪma tari tɪ umɪr ɪuurɪm sɪmiirɪmɪn ɪripa kwoɪn whɪruwa bɪ nwoko, aniya? ¹⁴ Kɪra kɪriir umɪr ɪiir bɪdi haiyɪn mi ha dam. Tɪ umɪrɪn kara kɪriir hauuwɪn kariirar kwoɪnɪn tɪ inkamɪn mhoɪiya nɪtɪn siirɪn hɪriinan umɪrɪn kara siirar mi hauuwi. ¹⁵ Kariirar dimɪnɪn. Kara kariir umɪr ɪmiir mi dirɪraerari yɪo kariirar kwoɪnɪn. Kɪra kanaka dimusi nɪnɪnɪmpɪsuwi, ha? Kara siyɪu mɪiyɪk ɪiirar tɪrɪn. ¹⁶ Yɪo hɪnɪngɪn mi ɪikamɪm mhoɪigi mhoɪiyanɪm yɪm wɪ biigi bɪiyɪn sɪma nwowi. Mi ɪikamɪm bɪi nwowɪm yɪm wɪ mhoɪigi mhoɪiya nwoki. Iriig.

*Jisis siya ɪna boɪnɪn kara naonami mi ɪi kwoɪmaka wa swoki ɪnsiɪn ɪdwowi
(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)*

¹⁷ Jisis siya om komii Jerusalem hɪriir niinainamɪn mi kam ɪuur nwɪso siir kɪgna mɪriiyɪm sɪma warar yɪnɪn am. Mi siyɪu hɪrar napamɪm mi Jisis siya sɪmiirɪn siyɪu miɪg hɪriir yɪkɪunam. Mi siya sɪmiirɪn ɪna boɪnɪn. ¹⁸ Wakae, panaowɪn krɪma pɪ om komii Jerusalem hɪriir nami. Kara Yaowae Adɪn nɪnomor kouanɪn kam nɦɪrɪm sɪma kariirɪn wɪ prismi yaowae adɪm mi kamɪm siyɪu komii nɪnoknɪnkɪniyɪm sɪmiir kɪnmauu ɪti. Mi sɪma bɪdi yɪmboɪn tɪbmiiyɪm kariir nɪsomaowɪm. ¹⁹ Mi sɪma kariirɪn wɪ Juda ɪikam tani wɪ sɪmiir ɪn nonkwo hauugi mi sɪma kariirɪn wa nɪgbumbu boɪni mi ɪdgiu mɪni nɪpɪmpari mi paeyɪn hɪniya nɪrɪonɪnɪnɪn wɪ saika nɪnɪn ɪrɪnugi. Mi ɪi kwoɪmaka kara wa swoki ɪnsiɪn ɪdwowi. Iriig.

*Jems Jon sowiir apua Jisis siir srɪiga sowa bɪiyan inkam nwowam
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Mi taka iya Sebedi siir wiga saeya yɪnisɪm nwɪso Jisis siirɪm yɪkɪunam. Mi saeya ogmwo ɪna ɪni akai hɪuwɪuwa siir kingɪn hɪr mi ɪna srɪiya siirɪm, Jisis siya saiiɪrɪn dimɪn mɪiyɪk whɪr tɪrɪm. ²¹ Mi Jisis siya saiiɪr boɪnki, kɪra pɪ hɪnɪn dimɪn siirɪm naingwowi. Mi saeya siir boɪnki, kɪra kariir boɪnki tɪ kariir yɪnisɪm nwɪso sowa ɪni mi owo, sowa kɪriir ɪn ɪnig yaɔyae owiir mi ɪdwowi mi nwɪrɪn ɪniga mi nwɪrɪn yaɔyaeaya, iya kɪra inkam komii nwowi, aniya? ²² Saeya hɪriinan yai boɪna mi Jisis siya ɪna yowarkɪ boɪnɪn, tɪ dimɪnɪn kɪma srɪiyɪn kɪma siir bɪ sɪbgu ɪnoknɪnkɪnɪm. Ta hɪk hɪriinanana kara haiyya kowa saiiɪr haiyɪm wɪ digar nwowi, aniya? Mi sowa siirɪn hɪnɪna yowarkɪ boɪnki, ɪhi. Krɪra wɪ digar nwowi. ²³ Mi Jisis siya sowiir boɪnki, kaimwoka ta hɪka kara

haiya kowa saiirin hiriinana mi haii. Mi yipikin kariir ina inig yaiyoaeyo sowiir nidwokaii, yo kariir dimin tani. Nningaka. Ti kamim simiir ipiiyim sama nidwokaiiyim, yim kariir Adin siyar bidi diriraerarkwokinin.

²⁴ Mi kam iurim siir kigna miriyyim sama hiriinan yai wakaeyim ti iwinyaowo sowiir apua saeya tirin mi sama io sowiir ywoki. ²⁵ Jisis siya simiirin ina yikunan mi siya simiir boin, kima ina ninokninkinim inkam komii nu kigriraowiyin siya iki Juda iikam tani simiira nikwowaisiigim. Mi sama ti inkam komiyyim simiirin yai kirie aiir yikwao boin, simiirin wi sama niki sibgu kigriraowim. Mi sama wi simiir yai imiirar wakaeyoknam. Mi inkam komiyyim sama iki iikamim simiirar nikwao boinaeikim, sama simiir yai imiirar wakaeyoknam. ²⁶ Ti hiriinan siyuin kimiir tir kipi niki o. Nningaka. Inkamin siya kimiir inkam komii nwowam naingwowi mi siya kimiir miyan inkam nninganan dwo, siyu miyik kimiir tirhaiginuwim. ²⁷ Mi inkamin siya kimiir bi nwowam naingwowi mi siya kimiir mi primiriyan inkamnan dwo. ²⁸ Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara minam bi nitkin iikam whiekakim kima kariir whindiriraerar haiginuwim. Nningaka. Kara kimiir whindiriraerar haiginuwam nitkin. Kara iikam whiekakim dimin biyekakim simiirim naowim mi simiir dimin biye haiyoprimdiyiumiigiyam. Iriig.

Jisis siya inkam nhwokwisae nwiswo sowiir haiswo niskigo
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

²⁹ Mi sama om komii Jeriko siir haiburgigim mi ina yamim. Mi iikam whiekakim sama Jisis siir mhoiyar yamim. ³⁰ Mi inkam nhwokwisae nwiso sowa siyu mig kingiin hirar yidwokwokin. Mi sowar wakaewin Jisis siya tiriir napni mi ina kauwoknanaekiyo, Biyan Inkam Komii, kira Devidni isidin siir yinisimkin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, kririirsi daingwobumbu. ³¹ Mi iikamim sowiir boinainanaeki, kowa yai tanki. Mi sowa ina swoki kauwoknanaekiyo, Biyan Inkam Komii, kira Devid siir yinisimkin, kira kririirsi daingwobumbu! ³² Mi Jisis siya ha namikwouiin mi sowiir yikuuna mi ina boinin, kowa panina naingwowi kara kowiirin pi hinin diminin siir tirki, ha? ³³ Mi sowa siir boinki, Biyan Inkam Komii, kra ha naingwowi kira kririir nhwo owiir haiswoniskiigi. ³⁴ Mi Jisis siya sowiirsi naingwoyimyokin mi siir ina ina yonkwokiya sowiir nhwo nhis owiir mi sowiir nhwowa ha kaokiyo mi ini Jisis siir mhoiyar yapnamo. Iriig.

21

Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin inkam komii nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonamkin
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Jo 12:12-19)

¹ Mi sama om komii Jerusalem kingiin nwowamin mi sama omisim Betfasi hiriir yimbiyam mhu whirin Oliv siir kingiin. Mi Jisis siya inkam nwiswo siir mi kigna miriyo sowiir yikropki bi sowar namkwokinim. ² Mi siya sowiir boinki, kowa iki omin krima kigiyin siir dam mi kowa kingiin tirar kwakig. Mi kowa wi kimiminki rani, donki irin uridni sama nimburuwin paeyaka pi siir kigi mi saiir yinisim ii iirin wara mi kowa pi sowiir whro hainani mi kariirim kiyainani. ³ Mi inkam nwirin siya yai kwir kowiir boinki mi kowa siirin hinina boinki, krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya sowiirin magakin mi mhoiya siir miya dig nwoki mi siya wi kiriirar swoki hauugi mi siya wa nami. ⁴ Ti dimin hiriinanin nimbibiyamim mi yaiyim biya profet sama boinim ini simiirar boinourwokaiyim mi sama hinina boinkim,

⁵ kima iikamim om Saion hiranim simiirin hinina boin, kigi! Kimiir Inkam Komiiyin nu kigriraowiyin isirin kimiiram niti. Siya inkam miuungin mi siya donki haomim siir nidwo namkin mi donki iyyin yopii aeya naokainan siir! Mi iya Jisis siya om Jerusalem hiriir nimbiamin, ti diminim sima ina yimbiamim.

⁶ Mi inkam nwiswo Jisis siir kigna miriwo mi yaiyim siya boinkiyim simiir hiriinana ini tiriu. ⁷ Mi sowa donki iwinbugao sowiir hakainamwo mi sowiir yuisim siir idwo yitimwanu mi Jisis siya yuis idwowa yidwonam donki yinin siir. ⁸ Mi iikam whiekakim simiir yuisim ini siyu iirar haknamin siir biyar mi nhirim paekwowim sikwonanim simiirar kripaknam siyu iirar. ⁹ Mi iikam nhirim biya napnam ikim mi nhirim mhoiya saika ninkin apnam ikim sima ina kauwok boinamim, Devid siir isidan yinisimim Adi Komii siya nikropkiyin siya wadeki wadekin, siir inig iir dokboinmamaigi! Adi Komii siya ti Biyan Inkam Komiiyin nitan siir whinkinsis haiginugin, siya inkam miyikin krima Adi Komii siir inig iir hainan prapraskin.

¹⁰ Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin mi iikam whiekakim om komii hir nwowinim sima hiriinan dimin iir kigwinim ini hindara yanaawinim mi ina boinim, ti inkamin siya yipikin? ¹¹ Ti iikamim napnaniyim sima boin, Jisis siyargin profet inkamin om Nasaret nu Galili hiranin. Iriig.

*Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir napninopkainamin
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Jo 2:13-22)*

¹² Jisis siya Adi Komii siir omaka komiia huyokiyokaiya siir inig nidwokai hainaniya saiir hiriir napninopkainamin mi kam nhirim umir hir ninwowana haiyim mi nhirim pi saingim, siya simiir nhitnowidninkiigi. Mi siya umir haiyim simiir inankrimkrinkiigi mhoiya sima Adi Komii siir ninkinimiyaei. Mi ipii minim kamim umir mi miriirim sima nidwokaiyim simiir warar. ¹³ Mi siya simiir boinki, Adi Komii krimiir Wanin siir yaiya Yokwo Komii saeya hinina boinka, kariir omaka iikamim hinda tinda nwowim sima saiirin hinina dapi, nhwo kwis boini omakaka! Mi kara kimiir boinki, kima kariir omaka ini hi tauae inkamin siir hiriinan omaka biyenan ywonama.

¹⁴ Mi Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir hirar niki owin mi kam nhirim nhwo kwisaeyim mi iga biye ikim sima ina yimbiniyim siirim mi siya ini simiirar haiswonimniskiiyin. ¹⁵ Prismi biyan kamim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim sima Jisis siya haiswonimniskiiya saiir kigim mi sima wakae yinisimim hinina ninkiu anikiuwi krima Devid siir isidan siir yinisimim siir inig iir hainan prapraski. Mi sima io hiriinansi nwokim. ¹⁶ Mi sima io ha nwowim mi sima minam naingwokim ti yinisimim sima kauwok-nanaeyim pi tankiyim mi sima hinina boin, kira ta yaiya yinisimim sima boina ina wakaeyim, ha? Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarki boinki, ihi, kara tisa wakaeyin. Kima Yokwo Komiiya saiir yai imiir bi mwaingim. Saeya hinina boinka, Adi Komiiyin yinisim budrig ikim mi yinpraigak ikim simiir bidi yisiisimauun mi sima Adi Komii siir inig iirin hiriinan asi sibgu hainan prapraskim, aniya? ¹⁷ Mi siya simiirin ha boin digiyin mi siya simiir haiburgik mi om Betani hiriir yam mi hirar whwonkaowi. Iriig.

*Jisis siya boinkiyin pae figin ina whirkiyin mi ina wainamin
(Mk 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Mi nugak imumarin Jisis siya ina swoki haiyug apam yakwokin om Komii Jerusalema hiriir mi siya mhoiya ina yapaowamin. ¹⁹ Mi siya pae fig whirin siyu mig hir nokwoin siir kigam mi siya siirim ha namim mi siya

hiniina bi kigamkin nae bidi budin. Nningaka. Paekwo nninga nwowi mi siya ti pae figin siirin hiniina boin, kira wi nae swoki budminin tani, nningakanga. Mi ti pae figin bi kimiminkikin ina wainamin. ²⁰ Kamim siir kigna miriyim ti hiriinan dimin iir kigim mi ina yanaakiyim. Sima boin, ti pae figin siya dimusi wai sasaunamkin, ha? ²¹ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kima naingwo tibmii kani mi kima wi diga nwowi ti pae figin kara minkiyin siir hiriinan. Mi dimin whirin kira wi diga mi owi. Mi kira ti mhuu iir boinki, kira whi solwara hiriir diswitnatmainam mi siya wi hiriinana mi tiri. ²² Mi kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi ha srii digworaekwo whiekakim kima haiyam srii boini, siya kimiirin wa hauwi. Iriig.

Sima Jisis siir srii yipikin inigak kariir nwo haiginuwun
(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

²³ Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir swoki haiyug apninopkainam mi iikamim simiir yowomwarkaiyu siir yai imiir. Mi siya ha niki boinin, prismi biyan kamim sima mi Isrel simiir biyan inkam komii komiiyim sima siir hiriir yimbiam mi sima siirim sriigi mi yipikin inig komiigak kariir nwowaiginuun mi kariir nambinin yipikin ti digworaekwo simiirin kira piki hinin inigin siir diriraerari, ha? ²⁴ Mi Jisis siya simiir yai aiirin ina yowarkii boinin, kara iriipa hiriinan kimiirin pi dimin whirin siir sriiyim mi tiri. Mi kima saiir sibgu owarkii boini mi kara iriipa hiriinan wi kimiirar boinmauwi inkamin inig komiigak kariir nwowaiginuun ta miya saiir miriyam. ²⁵ Yipikin Jon siir nwowaiginuun inig komiigak iikamim op simiir baptais haiginuwam Adi Komii siya, iya inkamkin, aniya? Mi sima, simasima hiniina yimboin amboina krima siirin pi panin yaiya saiir boini, ha? Mi krima siirin hiniina boini, Adi Komii siya hauugin mi siya krimiirin pi hiniina boini, kima Jon siir yai wakaeyokna diriraerar karamae dimusi nwokim. ²⁶ Mi krima ha boini ti diminin inkamki hauugin mi krima hiriinan yai boini mi wi iikamim simiirsi nididi. Mi sima wi krimiir tiowi. Dimusi rani, sima hiniina naingwo tibmii Jon siya profet inkam komiigin. ²⁷ Mi sima Jisis siir yai aka hiniina yowarkii boin, krima ninokninkin tani yipikin inig komii Jon siir hauuwun ti diminim simiir tiram. Jisis siya simiir boinki. Dimusi rani, kima kariirin bi sibgu boinkikim Jon siirin. Mi kara iriipa hiriinan wi kimiir mi boinmau rani, yipikin inig komii kariir hauuwun ti dimin taeminim simiir tiram. Iriig.

Boiniyo yaiya yinisim nwiswo ad nwiruwaniyo sowiir boinka

²⁸ Kima panina naingwowi, ha? Biya inkam nwirin siir yinisimo nwisko mi mhoiya iya sowa inkamae nwokiyo mi adin siya siir yinisim yaowaeyin siirim yam mi siir ini boinu, yinisim, panaoin kira kariir numir waina saiir kigriraowam dam. ²⁹ Mi yinisimin adin siir yai aka yowarkii boin. Nningaka. Kara pi borisopi. Mhoiya siir kwoinin ina swoki kisina haigiyin mi ini adin siir wain numira saiir swokini miriyuun. ³⁰ Mi adin ina swoki apnamin siir yinisim nwirin siirim mi siya ta hiriinan yai aiirar swoki boinu siirin mi kira kariir wain numira saiir tiram dam. Mi yinisimin hiniina yowarkii boinki, kara pi kapi nami mi siya numira hiriir bi swoki amiminkin. ³¹ Mi siya simiirin hiniina sriigi, tiki yinisim nwiso yipikin adin siir kwoin iir napin, ha? Mi sima ina boinim Biyan iya mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki mi iikam biyeyim omom omomi umir takis haiyanim mi wigim hi nanaei ikim simiir mhi kwoinin bidi kisina haigiyim mi sima Adi Komii siir yai aiiram bidi yaingwo tibmiyim mi kimiir biyin wi simar nami iikamim Adi Komii siya kigriraowiyim kimiiram. Nningaka. ³² Dimusi rani, Jon

siya kimiir waraur nimbiniikin siyiu miyyik miyyikim simiir niisiisimaugim kimiirin mi kima siir yai aiir bi naingwo tibmiigim. Mi kamim omom omomi umir haii ikim mi wigim hii nanaei ikim sima siir yai imiir bidi yaingwo tibmiiyim. Mi kima ti hiriinan diminin simiir bidi kigim mi kimiir kwoinim biri kisina haiigikim mi siir siyiu iir napam bi naingwo tibmiigim. Niingaka. Iriig.

Ta boiniyio yaiya inkam biyeyin numir waina saiir kigriraowiyin siir boinka (Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

³³ Jisis siya simiirar niki boinin, kima wakae, boiniyio yai kwira hininga. Inkam komii nwirin siya nu komiigakin mi wain numir yinkin mi ina huyokiyokaiyin mi numir hirin ie whira yop mi nantwo komiia ienau hir haigi mi sima wain nidim ina whinitkaigaiyim mi simiirin ina yokwo-brombropim simiir hii imiirim mi saiir mhoiia numiran adin siya omaka pada ira mirii ta wain numira saiir kigriraowam. Mi siya ta numira inkam nhirimi hauugi sima kigriraowam mi umir mi saiir warar mi miriyyim. Mi numiran adin ina yamin aru maeyau kwira. ³⁴ Mhoiia iya wain nidim simiir haiyana ini kingiin nwowa mi numiran adin siya whisarii mi prii miriyyan kam nhirim simiir yikrop amki wain nidim simiir ninguguhainakiyam. ³⁵ Mi kamim ta numir aiir kigriraowiyim mi sima siir miyan kam imiirin siyiu miyyik bi tirkim. Mi sima nwirin hindara toki mi nwirin hindara yisomaoki mi nwirin hindara kaigromkrorki siyani. ³⁶ Mi numiran adin kam nhirim miyanim simiir yikropki, siya hoimgakriga yikroki, biyana saiir hiriinan tani. Mi kamim numir aiir kigriraowiyim hiriinan siyiu iirar swoki tirwin simiirin. ³⁷ Mi mhoigi mhoiyan siya siir yinisimki yinisim yinkamiyinin siirgisiirar yikropki simiiram. Adin siya hinina yaingwo, sima wi kariir yinisimin wi siir yaiyar wakae yoknaei. ³⁸ Mi kamim ta numir aiir kigriraowiyim sima ti yinisim iir kigwinim mi sima sima hinina boinaiwin, tiki yinisim hininin siya wi siir adni digwraekwowim wi siya haii. Humbae! Nim siir disom aoki mi ta siir adni numira wi krima haii. ³⁹ Mi sima siirin ha kiyainaniyamim numir yaba hiriir mi sima siirin ina yisomaowin.

⁴⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, kima panina mi aingwokiyyim? Mhoiia iya numir wainain adin siya niti wi panin siyiuin siir natirni ta numir aiir kigriraowan kamim simiirin? ⁴¹ Mi sima siir boinki mi siya ti inkam biyeyim siir numir aiir kigriraowim wi simiir nisomsom aokii. Mi siya numir waina wi iikam isid miyyik nhirimi hauugi sima kigriraowim mi nae haiyan iya mi sima nae haimii, siirin wa hauu aei. ⁴² Mi Jisis siya simiir boinki, tari kima yai haimii kwira profet kamim biya sima wina Yokwo Komii saiir nwowim simiir biri sibgu mwaininokninkinkim, aniya? Saeya hinina boinka, ti yin miyyikin omaka miriyyin kamim sima boriisop waeyaowin tariinanin ini biyan yin yamwowuin. Siya ini bopwonauan kougouwin siir hiriinan yamwowuin. Biyan Inkam Komiiyin siyar diriraerarkikin ti diminin, siya ina yimbiamim mi krima siir kigin ini wadiyar ywokiyyin.

⁴³ Mi kara kimiirin pi hiriinan asi boinki, ti dimin miyyik miyyikim Adi Komii siya kigriraowan iikamim simaka nwowim wi kara swoki haii, Juda iikamim kimiir waraurankar. Mi kara wi iki iikam nhirim om whiranim siir mi sibgu miriyyim wi simiir hauugi. ⁴⁴ Yipikin inkamkin kariiram naingwo tibmii karamae nwowin mi siya wi hindara nonkwobumbuninkin iuguski, hauwa niki iswomswokiya mimirmimir yinin siir idwo saiir hiriinan. Mi inkamkin digumii kariir haimriyuwi mi siya wi hindara nikrimkrip iuguski yin siir hiriinan nisimtl sini.

⁴⁵ Mi iya prismi biyan inkam komii ima mi Farisi sima ta hiriinan boiniyo yai aiir wakaekiyim Jisis siya boinim mi sima ina yinokninkinkiyim ta yaiya simiirar nikiiga. ⁴⁶ Mi sima siir nonkworinuwama naingwokim omaka hiuyokiyokaiya saiir hiriir hainamim. Mi sima iikamim simiirsi nididgim Jisis siir yai wakaeyim. Dimusi rani, sima ha naingwo tibiimikim Jisis siya profet inkam komiigin. Iriig.

22

Ta boiniyo yaiya nae komiia wig nonkwonaeiya saiir boinka (Lk 14:15-24)

¹ Jisis siya yaeya boiniyo yaiya ina swoki boinin simiirin mi siya hinina boinkin, ² Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saeya ini inkam komii nu kigiraowiyin, nae komii siir yinisim yinkamiyinin wig nonkwonain siirim diriraerariyin ini saiir hiriinan ywowin. ³ Biya kam nhirim simiir nimbina ta wigwas naeya saiir naeyam. Mi naeni iya siya siir kam nhirim simiir yikropki. Mi sima nitim pi boriisopi. ⁴ Mi siya siir miyan kam nhirim ina swoki ikropkiyim mi simiir boinmauu, kima kamim kara nimbingim simiir dikunaki mi kima simiirin hinina boin, wakae, kariir naeyim bidi diriraerar haigingim. Mi bulmakau ii ikim mi wraisu hika hikaeyim kara bidi yisomsom haigingim. Mi digworaekwo whiekakim bidi diriraerar haigingim. Kima ta wigwas naeya saiirim wit. ⁵ Siya siir miyan kamim ti yai imiir boinmauu digin mi sima ha namim, sima, simiir yai imiir wakaeyim pi boriisop mi sima ina nhinookiyim. Nwirin siir numiram yam mi nwirin ini umir mi miriyam yamin. ⁶ Mi nhirim inkam komii nu kigiraowiyin siir miyan kam imiir yapiyskai kigwin mi sima simiir yonkwobumbuninkan haiginugi mi simiirin ina yisomsom aokaokiyim. ⁷ Mi ti hiriinanin inkam komii nu kigiraowiyin siir kwoinin haugi hauga ha whiyekiyin mi siir kamim sau ninitiyim simiir yikropki. Mi sima inkam biyeyim simiir yisomao mi om iir warar yinkan haingimugig. ⁸ Mi sima hiriinan tirim, inkam komiirin siir miyan kam imiir boinmauugi, wigwas naeya bidi diriraerar haigin diga, kamim kara nimbimim sima miyiki waeyao paninsi yitsi. ⁹ Mi hiriinanki niuwi kima iki siyu whiekakim simiirar dap kig yokiyokiyam mi kam whiekakim kima simiir kigi mi kima simiir wikunani ta wigwas nae aiirim. ¹⁰ Siya hiriinan yai boinkiyin mi miyan kamim ina nhinookiyim. Mi siyu whiekakim simiir nwowim iikamim simiir yapboinmamauu iikam biye biye ikim mi iikam miyik miyik ikim simiir yikunani wigwas nae aiirim. Mi sima ha nitim ta omaka wigwas nae diriraerara ini iikamkina yinkinugiya.

¹¹ Iikamim sima ha nidwodwokai digiyim mi inkam komii simiir napninopkai kigam namkin. Mi siyar kigi inkam nwirin yuis miyik bi puainanikin wigwas naeya saiir nidwokai aeyamin. ¹² Mi inkam komiirin siir boinki, akam, kira yuis miyik puainani karamae dimusi nwokin ta wigwas nae aiiram, ha? Mi siya ini yai mikrima ywowin. Mi ina yididkiyin. ¹³ Inkam komiirin siya siir miyan kamim simiirin hinina boinki, kima siir iga inim simiir kogrimdinugi. Mi maeyauwa niyim niyim nwowa saiir hiriir ditkaigi. Ta maeyau niyim niyim aiirin siya wi kauu ouu prasae kin tani. Mi siya wi hik komiigikomii aiir haii. Mi wi siir big iirar mi aegiyimgiyikaeyami. ¹⁴ Jisis siya ta boiniyo yai aiir boin digiyin mi siya simiir boinki, ihi, Adi Komii siya iikam whiekakim simiirar nikiunaei. Mi simiirin wi irira nwinwira nikiuna apninopkainani. Iriig.

*Sima Jisis siir sriigim umir Sisa siir hauuwam
(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)*

¹⁵ Mi Farisi kamim sima yaiya ina haŋgiriyyu hid boinaiyim, Jisis siir kinankuwam. ¹⁶ Mi sima simiir kigna miriyyim kam nhirim mi inkam komii Herot siir kamim simiir warar yinkin ikropki. Mi sima Jisis siir hiriir yimbiam mi ina ini sriyyuim yai nhirim simiiram. Inkam yaimin dimin nowomwarkaiyyuwiyin, krima ina ninokninkinin kira yaimwo boinan inkamkin. Mi kira yaimwowa saiirar sibgu owomwarkaiyyu boinikin diminim Adi Komii siir iikamim simiirim. Kira inkam nwirni bi nwowikin kou mi nwirni bi nwowikin nua. Niingaka. Kira iikam whiekakim simiirin whiruwar nwowaiginiuwikin. ¹⁷ Kira krimiirin sibgu boinmauugi, kira panina naingwowi, ha? Moses siir siyyu komiyyin siya boinin ini wadeya mi owin krima omom omomi takis umirim inkam komii Sisa Romanin siir hauwin, aniya? Iyie? Niingaka. ¹⁸ Jisis siya simiir kwoin biyie biyie imiir bidi yinokninkinin mi siya simiir boinki, kima niksisaeyan inkamkim. Kima kariirim dimusi kinankiunikim, ha? ¹⁹ Kima umirim omom omomiyyim kima haiiyim mi miya umira saiir nwowa inkam komii Sisa siir hauwiya kariir wiisiimauugi. Mi sima umira siirim asi hainakikim, siir nisiimauum. ²⁰ Mi siya simiir sriigi, ti whwonkamim mi ti inig ikin umir aiir nwowin siya nhinirgin. ²¹ Mi Jisis siya simiir yowarkii boinki, inkam komii Sisa. Mi siya simiir boinki, dimin Sisa nikin, yio kima Sisa siirar hauu. Mi diminin Adi Komii krimiir Wanin siirgin yio kima siirar timi hauugi. ²² Sima ta hiriinan yai aiir wakaekiyim mi sima ina yanaakiyim. Mi sima siir ina haiburgigim mi ina yaimim. Mi sima Jisis siir kinankiuan yai karamaekim. Iriig.

*Sima Jisis siir sriigi iikamim naonami wa swoki insiin idwowi
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)*

²³ Ta ii aiirarin Sadyusi kam nhirim Jisis siir hiriir yimbiam. Ti kamim sima hinina boinikim, inkamin naonamiyyin sima wi swoki insiin idwo rani. Sadyusi kamim sima ha nimbiamim mi sima Jisis siir ini sriyyu, ²⁴ inkamin nowomwarkaiyyuwiyin, Moses siya hinina boinkin, inkam nwirin siya yinie niyio karam nwowi mi siya ha naonami mi siir wig igabaeya siir nomousim ieyar swoki itkin idwokai naowid. Mi yiniekekakin wi siya nwo haiginiuwi siir yaowae iirin. ²⁵ Mi kam iriyyar nwiskiniuwi mi simiir yaowaeyin wig siya yonkwona mi siya ina yaonamin mi siya yiniekekak bi nwogigin. Mi siir wig igabaeya ini siir nomousim ieyar swoki itkin idwokainaowida. ²⁶ Mi siir nomousimin iriipa hiriinanar mi tir, yinie karamaeyar mi aowin. Mi nwoimaka iriipa hiriinanar mi tir mi ini hiri hiriinanar tir yokiyokiyamin. Mi ti iwiniyao iriyyar nwiso ini yinie karamaeyar yaowim. ²⁷ Sima yaowin naokao digiyim mi mhoigi mhoiyya simiir yao wig igabae aeyar yaonam. ²⁸ Kira boinki, iya iikamim naokaowim sima nnsiin idwowi. Ti iwinyao iriyyar nwiswo ta wiga saiir kamki kamim wi nhinga nwowi? Kira ina ninokninkinin, sima yaowin saiirara nonkwona swokim.

²⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka ina yowarkii boinin, kima Yokwo Komii saiir yai imiir bi ninokninkinkim, ha? Mi kima Adi Komii siir kirie aiir bi ninokninkinkin, ha? Mi kima hiriinanin whaowaeya priiboin, aniya? ³⁰ Mi iya iikamim sima nnsiin idwowi mi sima wi nonkwona rani. Niingaka. Mi sima wi Adi Komii siir oman paekwosimim ninomor kou hir nwowin wi simiir hiriinan nwowi, nhinga nngar. ³¹ Ti iikamim naonamim mi ha swoki insiin idwowi. Kara kimiir sriyyim mini. Adi Komii siir yaiyim Moses siir hauwim, kima simiir bi mwaingim, aniya? Siya hinina boinkin, ³² kara Ebrahim mi Aisak mi Jekop simiir Adi Komii. Adi Komii siya iikamim naonamim simiir

Adi Komii rani. Iikamim kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin simiir Adi Komiiyin. ³³ Iikamim kingiin nokwoim sima ta hiriinan yai aiir wakaekiyim mi sima ini hindara yanaakiyim Iriig.

Adi Komii siir biigi biyan siyug siyiu ieyairgin

(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Ta hiriinan yaiya Jisis siya Sadyusi simiir yai aiir boin tankaigikin. Mi Farisi kamim sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima ina haingiriyu boinainamim. ³⁵ Mi simiir bopwo hirin inkam nwirin siyiu imiir ninokninkiniyin ini hirar nwowin. Siya Jisis siir sriiknankiuwam namkin. ³⁶ Iikam nowomwarkaiyuan inkam piki hinin siyiu ikin, siyiu whiekakim Moses siya winim simiir bi nwowim, ha? ³⁷ Mi Jisis siya siir boinki, Biyan Inkam Komiiyin siya kiriir Adi Komiiyin. Mi kiriir mhi kwoinim mi kiriir kirieya wi saiirar hauu iuguski mi kiriir digworaekwo whiekakim simiir warar. ³⁸ Ti siyiuin siya ini siyiu nhirim Moses siya winim simiir kou ywowin. ³⁹ Mi mhoiyan siyiu whirin yio hinina boinkin, kira inkam nhirim simiirim naingwowyim mi kramar naingwonaeyin saiir hiriinanar daingwo. ⁴⁰ Ti siyiuwo sowa boinkiywo ini Moses mi profet kamim simiir siyiu imiirar higrinu irkakiyim. Iriig.

Jisis siya Farisi kamim simiir srii yipiki inkamkin Adi Komii siya nikropkiyin

(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹ Farisi kamim sima iripa niki haingiriyu owim mi Jisis siya simiir srii, ⁴² kima Kraisi siirin ini panina naingwowyim ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, ha? Siya nhinir pugan ankin, ha? Mi sima siirin hinina yowarki boinki, Devid siir puganankin. ⁴³ Mi Jisis siya simiirin ina swoki sriiyin. Dimusika? Mi Adi Komii siir naeyuin Devid siir nwowin siirin siya nsiimauugin mi Devid siya siirin Biyan Inkam Komii dimusi dapkin, ha? Siya hinina boinkin, ⁴⁴ Devid siya hinina boinkin Adi Komii siya, kariir Biyan Inkam Komiiyin siirin hinina boinkin, kira kariir ina iniga saiir didwo. Mi mhoiya kariir sau omomin wi kara kintioki simiirin. Mi wi kariir aowa nwokaii. ⁴⁵ Kima kigi Devid siya dapkin Inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Biyan Inkam Komii siya mi siya ti inkamin Devid siir isid panina nwokin, ha? Nningaka. Siyiu karamaekin. ⁴⁶ Mi inkam nwirkin bi nowarki boinmimankin ta Jisis siir yaiya. Nningaka. Mi ta ii aiirin sima ina yididbwakainamim siirsiiyin mi mhoiya sima siirim dimin whiram bi swoki srii miminkim. Iriig.

23

Jisis siya iikam imiir boinki, kima mintarao, kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikin simiir siyiu imiirsiiyin

(Mk 12:38-39; Lk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Mhoiya Jisis siya yayim iikam whiekakim mi kamim siir kigna miriiyim simiir boinmimauugin. Jisis siir yaiya hinina boinkin, ² kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikin, sima kimiirin Moses siir siyiu imiir nowamwarkaiyugin. ³ Mi hiriinankinuwu yim ti hiriinan digworaekwowim, simiir boinmimauuwiyim, yim kima simiirin ha wakaeyokna ap. Mi simiir siyiu iirin, yio kipi kigna ap. ⁴ Ti yayim sima kimiir boinmimauuwiyim, yim ini dimin hikakim kima nityiskai apiyim, kimiir waeyao ini hiriinan ywowim. Mi sima wi kimiir whinhai rani, ti dimin hikak imiirin. Nningaka. ⁵ Dimin taeminim sima miriiyim, sima minam mini, iikamim simiir nwoki kigim sima ti inmi op minim minam niigim sima Adi Komii siir yayim simiir hopkaiyam. Mi simiir mwowim hais ha

mi kikog nhwo kwisboini digworaekwowim, simiir haigiyam. Mi iikamim simiir kigii, sima wa nwoki aingwowim, sima inkam wadiekim. Mi yuis priei prieiyim sima niyiyim yim ha mi piuai haiginiu. Sima nhwo Adi Komii siiram kwisboiniyim mi iikamim simiir kigi, sima wa boini, hie wara inkamim, sima inkam wadiekim. ⁶ Mi iya sima yaewou komii komiiyim simiiram namiyim sima iki mhoiiyan ipiiyim simiir bi nidwokaiigim. Niingaka. Sima iki ipiiyim biyyar nwowinim pi simiirar nidwokai omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeya saiirin iriipa hiriinan. ⁷ Sima ha naingwowi, iikamim maeyaua nae haiginiya saiirin sima simiir nwoki boin maigimaigam. ⁸ Iikamim sima kimiirin hinina kipi dap iikam nowomwarkaiyuwan inkam komii komiigim. Niingaka. Inkamin nwiruwaigim kimiir nowomwarkaiyuwiyin, Adi Komii sasairgin. Mi kima whiekakim ini nomiiyaukina yoswowim. ⁹ Mi nu tirin kima inkam nwirniyih hinina kipi dap, krimiir Adi Komiiigim. Niingaka. Adi Komiiyih nwiruwaigim, krimiir Adin. Mi siya ini ninomor kou hirar nwowin. ¹⁰ Mi sima kimiirin hinina kipi dap, inkam komii. Niingaka. Kimiir Biyan Inkamin nwiruwaigim, yio karargin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyih. ¹¹ Yipiki inkamkin kimiir bi inigak nwowin. Siya biyih hinda whisarii mi priimiriyan inkam dwo ¹² inkamin siir inig iirar hainanaeyih mi mhoiia siir inigin wi aoki aowa namiguskii. Mi inkamin siir inig iirar hainana karamae nwowiyih, mhoiia siya wi inig komiiigak nwowi. Iriig.

Jisis siya kamim siyu komii ninokninkiniyih mi Farisi kam ikim siya siyu biyeyih sima tirim io simiir nwokin

(Mk 12:40; Lk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ Ti siyu komii ninokninkiniyih kamim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao! Kima niksisaeyan inkamkim. Mi kima yaiyairga nhinkini. Iikamim Adi Komii siya kigriraowiyim sima nwowam naingwowyih, simiirin kima niksisaeh mi ti iikamim simiir anowin kimar haiginikouwi. Mi simiir kwoinim simaka nwowam wara naingwo rani, simiir siyuin kimar haiginikouwi. Mi kima Adi Komii siir iikamim siya kigriraowiyim simaka bi namasugim. Mi iikam nhirim simiiram namam tiriyim, simiir siyuin kimar haiginikouwi.

¹⁴ Kima kamim siyu komii ninokninkiniyih mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiia kimiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkin iguskii kima yai aigar nhinkini. Kamim naonamiyih simiir wig igabaeyim pi kima mi iksisaeh. Mi simiir omakain digworaekwowim pi kima mi tauae haii. Mi kima iikamim simiir whwonkam idain nhwo pi prieiyar mi kwisboini, simiir dimin biyeyih simiir higriniuwam. Mi iikamim sima wa nwoki aingwowim, kima inkam miyikim. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinansi hauuwi.

¹⁵ Kima kamim siyu komii ninokninkiniyih mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiia Adi Komii siya kimiirin wa nonkwobumbuninkin iguskii. Kima yaiyairga nhinkini. Mi kima whi komiia mi nu ikim simiirar napboinmimauuwi Adi Komii siir yai aiirin iikamim simiir kwoin imiir hurworwokaiyam. Mi sima kimiir yaiyar bidi wakaeyoknam. Siyu biyeh sima diriraerarim ini kimiir imiir haiburim.

¹⁶ Mhoiia Adi Komii kara iikam biyeh kimiirin wi hindara nonkwobumbu iguski. Kima ini iikam nhwokwisaeyim simiir ninkikwona apiyih ini simiir hiriinan ywowim mi kima wi dig nwo rani. Niingaka. Mi sima paninsi sibgu wakaeyokna apsi. Mi kima iikamim simiirin hinina boinikim kara wa diriraerari, kara niksisaeh rani, kara yaimwowar boini. Ti kariir yayih, kara Adi Komii siir hinina boini, ini mi owin yio dimin komii rani. Mi kira hinina boini, kara wa diriraerari. Kara ti yayih simiirin pi golin Adi Komii

siir omaka hir nwokaiyin pi siir nikopaisisirki. Mi siya ti hiriinan yayim simiir boini mi kima siirin wa boin, siya ha diriraerar. ¹⁷ Kima whaowae inkamkim mi inkam nhwokwisaeyim! Dimu diminkim bii nwowiyim mi dimu diminkim mhoi nwowiyim, ha? Fhi, adi Komii siir omaka biyin ini saeyar ywowa. ¹⁸ Krima hiniina boinkim, inkamin hiiya nae haigin inkim imiyyaeiya Adi Komii siira saiir dapikopsisirki mi mhoiyya siya tir karamae nwowi yio dimin kaimwo rani mi inkamin nae Adi Komii siir nikan imiyyae ikopsisir hauuwi. Fhi, yio siya ha diriraerar. ¹⁹ Kima ti nhwokwisaeyim inkam whaowaeyim dimu diminkin bii nwowiyin, ha? Inkamin nae ninkin imiyyaeiyin siya, iyie? Hiiya saeyar minkin ti naeyim dimin whirki paninsi kimbusi. Fhi, hiiya nae haigin ninkin imiyyaeiya biyin ini saeyar ywowa. ²⁰ Inkamin hiiya nae haigin ninkin imiyyaeiya saiir inig iir dapikopsisiri, siya digworaekwo saiir idwo nwowim simiir warar ninkin ikopsisirkikim. ²¹ Mi inkamin Adi Komii siir omaka miyika saiir dapikopsisiri mi siya Adi Komii siir omaka hir nwowin naeyu digworaekwowim simiir wara ninkin ikopaisisiri. ²² Mi inkamin ninomor kou saiir dapikopsisiri mi siya Adi Komii siya mi siir ipiyya sowiir warar nikopaisisiri.

²³ Kima kamim siyu komii ninokninkini ikim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao mhoiyya Adi Komii siya kimiirin wi hindara nonkwobumbuninkin iuguski. Dimusi rani, kima yai kiyimiyok boin kiriekim. Mi kima dimin sisimim pi simiirar mi siotkini mi haimiyyin pa mi hauuwi mi ti hiriinan dimin sisimim kima ina wakaeyokna diriraerarim mi biigi biyan diminin Adi Komii siir yayia kima hiriinan tir tani. Mi biyan dimin komiyyin Adi Komii siir yayia kima digumii saiirar haimriiyugigi. Mi siyu miyik tiri ikim iikam nhirim simiir mi naingwobumbuni siyu mi naingwo tibmiini siyu ikim, kima ti hiriinan dimin komii komiyyim digumii simiir haimriiyugigim. Mi kima dimin komii mi Adi Komii siir dimin simim simiir wara wakaeyokna kiswo mi siya kimiiram in wi maigimaiga komiyya pi ywokiyin mi kima simiir tirim pi boriisopkim. Niingaka. ²⁴ Kima inkam miyik rani, ini nhwokwisaenan ywowim mi kima iikamim simiirin Adi Komii siir siyu iir nisiimauuamar naingwowi mi kima wi dig nwo rani. Mi Adi Komii siir yayisimim kima simiirar nikwowaisii mi wakaeyokna rani. Mi kima Adi Komii siir biyan yai komiyyim simiir wakaeyokna in naingwo rani. Mi kima pi boriisopi. Niingaka.

²⁵ Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiyya Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbuninkin iuguski. Kima yayara nhinkini kimiir mhi kwoinim ini mobmor mob minim idanara kima sibgu hisokiyim mi aowa iokaka nwowiyim mi ini simiir hiriinan ywowim. Kimiir kwoinim ini inkam nwirni diminam kigmairi siyuin mi piu saeya nipiyaokiinami siyu ikin ini sima yinkiniuim. ²⁶ Farisi kamim kima ini inkam whaowae nhwokwisaenan ywowin mi biyin kima mobmir mobim simiir aowa tiki hisok mi idana wi wadieya mi oki. Mi iriipa hiriinan kimiir kwoinim hiriinana timi tir. Mi kira siyu miyikin siir tiram naingwowi kira wa tiri.

²⁷ Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, mhoiyya Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbu iuguski. Kima mintarao! Kima yayarga nhinkini. Kimiir kwoinim ini maeyauwa inkam haingikaiiya ini saiir hiriinan ywowim. Mi idwovin wadieya sibgu kigi mi ienau hirin ini inkam mwokugi yinkiniuim. Iikam kimiir mhi kwoinim hiriinan ywowim. Mi ida wadiyar sibgu kigi mi kimiir aowan kwoinin miyiknan nwoki rani. ²⁸ Kima ini iriipa hiriinana mi owim, iikamim sima kimiir yaimwo whwonkam imiirin wadieya kigi sima hiniina naingwowi, kima iikam wadiekim.

Mi kimiir mhi kwoinim ini niksisaeni siyu ikin mi dimin bibiyeyim ini simasimar nwokaiyim. Iriig.

Jisis siya kamim iikam nowomwarkaiyuwiyim mi Farisi kamim simiir boinkin sima wi hik kimpipisu haii
(Lk 11:47-51)

²⁹ Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikin. Kima mintarao! Mhoiia Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbuninkin iuguski. Kima yaiyarga nhinkini. Kima profet kamim biya naonamim simiir kiu mwowim ie imiirar puai haiginugim. Mi iya sima omwaiya niki waiyam, sima siyu miyik iirar tirkim. ³⁰ Mi kima boin, iya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima nwowa krima saiir nwokiswo mi krima wi simiir di whinini profet kamim simiir nisom aowamin. Nungaka. ³¹ Ta yai hiriinana kima kimar nisiimauunaei, kima ti kamim profet kamim simiir nisomsom aowam, simiir hiran inkamkim. ³² Kara kimiirin yaimwovar boini, kara kimiirin bidi yinokninkinin kima wi kimiir yidiwi wanwiyaeyim, simiir siyu biye imiirar swoki tiri, biya sima tirim saiir hiriinan mi kima wi hiriinana swoki tiri mi wi simiir hiriinana swoki imbiyami. ³³ Kima kam biyekim, kima mipugnankim. Kima kam biyeyim kima kam isid biyeyim simiir hiranki nitkim mipugnan. Adi Komii siya kimiirin wi maeyauwa paekaka saiir hiriir boinwokiyopnatkaigi, kima wi panina nidami, ha? ³⁴ Mi kima wakae mhoiia kara wi profet kam nhirim ninokninkin miyikakim, Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir mi kamim nowomwarkaiyuwiyim wi kimiirim nikropki mi sima kimiir waraur nimbini. Mi nhirim wi kima nisomsom aokaowi mi paeyin hiiniya nironinkinin saika nirinuwi mi nhirim omaka, yaimin dimin nidwokai wakaeiya saiir hirar nipimpari. Mi nhirim kima simiirin wi om komii whirin siir hiranki nhinikropki mi simiirin wi hinda tinda ninkin aeyokiyoki. ³⁵ Mi ti hiriinanin kara wi saiirsi nikropki kam nhirim hik kimiir hauuwim, kam miyik nhirim nuanim biya kima nisom aowim simiirsi. Inkam miyik Ebel siir hiranka nisomao bwakainamkim mi ini profet Sekaraia siirar yadigiuwin Berekaia siir yinisimin. Sima siirin Adi Komii siir omaka yai nidwokai wakaeiya mi maeyaua huyokiyokaiiya nae ninkin imiiaeyia dimin whirki kimbu karam nwowa siirin hir nisom aokin. Dimusi rani, ti dimin hininin mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinansi nonkwobumbuninkin iuguski. ³⁶ Kara kimiirin yaimwo aiirar boini. Dimin biyeyim simiir hik kimpipisuim ti iikam isid whiekakim kima ti nwowim wi krimiirar nimbiam. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalem siir iikamim simiirsi nougin
(Lk 13:34-35)

³⁷ Jerusaleman iikam!! Jerusaleman iikam!! Kima profet kamim kimiir waraur nitim simiirar nisomsom aokaowikim mi iikam nhirim Adi Komii siya nikropkiyim simiirin ini siiyani kima kaiyimik aokaokiyim. Inokinokin kara kimiirin dimin biyeyim simiir hirankar nikiunama naingwowi kanaka nwowim kimiir whindiriraerarim. Kakaruk yopiiya saiir yinim saiir kpida aowa namiyim saiir hiriinan tirama mini mi kimar boriisopi. ³⁸ Kima wakae! Mhoiia kimiir omin wi iikam kamaeyar nwoki. ³⁹ Ihi, kara kimiirin hinina boini mi kima wi kariir kigmimin tani mi iya kima ta yai hinina saiir boini mi wi saiirar nadigiuwi. Adi Komii siya kinsiishaiginuwi ti inkamin. Biyan Inkam Komii siir inig iir nitin siir. Iriig.

24

Jisis siya Adi Komii siir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir boinkin wi sapi nimbiriyami

¹ Jisis siya Adi Komii siir inig hainaniya omaka komiyya yai nidwokai wakaeiya saiir haiburgikin mi ina yapnaniyamın mi kamım siir kigna mırıiyım sima siiram yit. Sima siir nısiimauuam naıngwokım omaka mıiyıkım Adi Komii siirım simiir. ² Mi siya simiir boıinki, kima ti digworaekwowım simiir bıdi kigiyım, aniya? Ihi, kara kimiirın yaimwo aiirar boıinki, ti siiyaim Adi Komii siir omaka saiirım sima wi siya kwırni idwo nwo rani. Nıngaka. Mi kam nıırım sima nıti, wi ti Adi Komii siir omakaım simiir nıınıkınhıınhııngiki mi wi nu saıka dıga swoki amwowııwi. Iriig.

Jisis siya hik whiekakım mhoiyya nimbiniyam simiir boinkin (Mk 13:3-13; Lk 21:7-19)

³ Jisis siya mhu Oliv hir nidwokin mi kamım siir kigna mırıiyım sima simar yit siirımın mi sima siir inı boıni, kira krımıir boınmauugi, ti dimın hırıinanım wi paki hıının iyya saiir nımbiyami krımıir nısiimauuamın, ha? Piki hıının dimının wi bı siya nımbiyami mi krıma wi siir nwoki inoknınkınım iyya kira swoki haiyıug itana saeya nımbiyami mi ti nuın wa dıgi, ha?

⁴ Jisis siya simiir yai aka hıınına yowarkıı boın, kima kima kımasiyar sıbgu mıtıraona wi inkam nıırkım nıksısaesi kımıirın. ⁵ Kam nıırım sima nıti mi sima wi kariir inıg iir nıni iksısaıe dapboıni, karargın Kraısın Adi Komii siya nıkropkiyın mi sima wi iikam whiekakım simiir nıksısaıe ırkaki. ⁶ Mi mhoiyya kima wi yaiini yayım simiir wakaemımıkwıni. Yaiyya hında tında ina nıniyya, kingiın mi aru ırıipi hırıinan mi kima wi kipi nanaawın. Ti digworaekwowım sima wa nımbiyami mi iyya kara nıtana ti nu ieya dıgana ya ina niki owa. ⁷ Nu whıran kamım wi nu whıran kamım yayi simaka nıniı. Mi inkam komiyyın nu kigrıraowiyın wi nu whıranın siir isidın yayi wi inkam komii nwırın siir isid inaka nıniı. Mi nu maeyau nıırım wi mhiı prasae nao rani mi nu maeyau nıırım wi nıın prasae nıt rani. ⁸ Ti digworaekwo whiekakım wi wıga yınısımın hııkrımkrıpın naokainam wi saiir hırıinan hik kımıpıpsu haiı, bııya saeya haiyım wi saiir hırıinan nımbiyami. Ta ii aiirın sima hik kımıpıpsu wi kimiir hauuwi mi sima wi kimiir nısomsom aokaowi. Mi iikam whiekakım hında tında nwowım wi io nhwo kimiir nanaowi. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakım. Ti digworaekwo whiekakım wi wıga yınısımın hııkrımkrıpın naokainam wi saiir hırıinan hik kımıpıpsu haiı bııya saeya haiyım wi saiir hırıinan nımbiyami.

⁹ Ta ii aiirın sima hik kımıpıpsu wi kimiir hauuwi mi sima wi kimiir nısomsom aokaowi. Mi iikam whiekakım hında tında nwowım sima wi io nhwo kimiir nanaowi. Dimusi rani, kima kariir yai wakaeyoknaeikım. ¹⁰ Mi ta ii aiirın iikam whiekakım sima wi simiir naıngwo tıbmıı aiir haiburgigi. Mi sima simiir nomııyauım wi simiir sau omomın siir kınmauu iti mi simiir nıırım wi io sima sima nıınwo anwowi. ¹¹ Mi ta ii aiirarın nıksısaıe profet kam whiekakım sima nıınani mi wi iikam whiekakım simiir nıksısaıeı. ¹² Mi ta ii aiirarın dimın bıııeni sıyıtın wi komııyya nımbiyami mi iikam whiekakım sima wi inkam nwırnısi naıngwokwonanaıe rani. Nıngaka. ¹³ Iikamım sima simiir naıngwo tıbmıııya kırııya nwoyokıyokııı mi mhoııgi mhoıııyana saiirar namwoııwi mi ti iikamım simiirın wi Adi Komii sıyar swoki anmaıwarkainaıeı. ¹⁴ Mi sima wi nu maeyau maeyau whiekakım hında tında nım simiir napboınmamauu ırkaki maeyauwa Adi Komii siya kıgırkakana siir digworaekwo whiekakım saiir mi iikam isid whiekakım sima wa wakae, dimın mııyıkım Adi Komii siya dıırıraerarım. Mi wi ii aeya nadıgiııwi. Iriig.

Dimin biyieki biyieyin wi sipi nimbiam
(Mk 13:14-23; Lk 21:20-24)

¹⁵ Inkamin ta yaiya saiir mwainin siya sibgu daingworinu, Jisis siya boinki mi mhoiia kima wi ti dimin biyieki biyieyin Adi Komii siir omaka io saiir hioanin wi siirar kigi, diminin Adi Komii siir omaka bopwo nwowin igbid kamiyaugakin biya profet Daniel siya boinin nimbiamim mi siya. ¹⁶ Mi ta ii aiirin iikam whiekakim nu Judia hir nwowim sima mhua hiriir yidam ninopkainam. ¹⁷ Mi iikamim yaba hir grinkin okwowim mi sima simiir digworaekwo imiirim kipi swoki iwit ninopkainam omaka hiriirin simiir haiyim sima mhua hiriirar didam iugugusamki. ¹⁸ Mi yipiki inkamkim sima numir nwowi mi sima simiir oma hiriir kipi swoki haiyug am, simiir yuis imiir hainakiyim. Sima hindara didam iugusam. ¹⁹ Mi wigim yinpragagak nwowim simiirsi naingwoyimiyoki mi wigim yinpraigakakim simiirsi warar mi timi aingwoyimiyoki ta ii aiir nwowim. Sima wi nidam sasau rani, sima wi hikak nwowi mi wa kiguguwi. ²⁰ Kima Adi Komii siiram sri boin mi ii kima nidami saiirin wi naoki kipi kin mi wi Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir mi idami ya wi miyik mi o rani, ti ii hiriinanin kima wi nidam sasauni siyuum whaowaei. ²¹ Mi ta ii aiirin wi hik kimpipisu prasae hai rani. Iya nuin siya wina niki owin mi ini tariinana yamwoniin, ti hik hiriinanin biya sima bi niki imbinikim. Mi mhoiia wi hiriinan hiki mi imbiyam tani. ²² Mi Adi Komii siya ti dimin biyieyin simiir iya saiir nikwokripna karam nwokiswo mi iikam whiekakim sima wi hiriirar pi whaowae iuguskiyin. Adi Komii siya siir kamim siya nimbiniim simiirsi naingwoyimiyokiyin mi siya ti ii hiriinana saiir asi nikwokripnakin, ti diminim sima nimbiamam.

²³ Mi ta ii aiirin inkam nwirin siya wi kimiir boini. Kigi, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya tisi tirar nwowin, siya isi hapi nwowin, kima wi siir yai kipi naingwo tibmii. ²⁴ Ta hiriinana kara kimiirin saiir boinki mhoiia kam nhirim sima niti mi wi hiniina nini iksisae boini, Kraisin karargin. Mi kara profet inkam nwirkin. Mi sima wi dimin kirie komii komii nhirim simiirar diriraerari, iikamim Adi Komii siya nimbiniim simiirin wi sima nhinpriginam kinankiugiuwi mi ti iikamim sima wi simiir yai wakaeyokna rani. ²⁵ Wakae, kara kimiirin bi ti digworaekwo imiirar boinmaugim mi bi wi digworaekwowim sima nimbiamim mi mhoiia kima simiir kigi mi kima wi hanngi kigninokninkini.

²⁶ Sima kimiir hiniin yai boini, kigi. Siya maeyauwa inkam karamaeya nu siiyin apa saiir nwowin, kima wi taka maeyauwa saiir kipi nam. Mi sima hiniina boini, kigi, siya ta omaka maeyauwa huyokiyokai saiir hir nwokaiyin. Kima wi simiir yai kipi naingwo tibmii. ²⁷ Kima ina kigim, sinana biek nimbiiidniyin siir hirar sinankiyim mipi biek nikiiyamiyin siir hirar namwoiuwi mi mhoiia iya Yaowae Adin ninomor kouanin kara swoki iti kima kariirin wi hiriinanar kigwini.

²⁸ Maeyauwa inkam whigi nwowiya mi wakikiyao wabim pi simiir piu imiirar natkikin idwo aei. Mi mhoiia kara swoki iti iikam whiekakim sima wi kariirar kigwini. Iriig.

Yaowae Adin ninomor kouanin mhoiia siya wa swoki iti
(Mk 13:24-27; Lk 21:25-28)

²⁹ Hik komiia ta iya saiir haiya saeya dig nwoki mi bieyin wa kakau iuguski mi bwana wi mi whwo rani mi nauunim wi ninomor kou hiranka nikigiki. Mi ninomor kou hiran dimin komii komiiyim, sima wi nini hanina nitki. ³⁰ Mi ta ii aiirin digworaekwo nhirim ninomor kou hiranin mhoiia wi

iikamim wi simiir niisiimauwi ta iya. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin wi saiir swoki iti mi iikam isidin hinda tindanim nu tiranim sima wi nou prasae kin tani. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin sima wi kariirar kigwini waumirsima kariir dimin kirie komiiyim paenan niuyaeiyim wi simaka ninkin iti. ³¹ Iya kara niti, kidin wa maski. Mi iya siya kid maski mi kariir paekwosimim sima wa namki omom omomim hida tinda nwowim simiir, iikamim kara nimbinim sima wi kariiram nikiunani.

Whrougwokiyim iya Jisis siya nitana saiir niisiimauugin iikamim simiir (Mk 13:28-31; Lk 21:29-33)

³² Kima whrou siir bidi yinokninkinim. Iya pi whrou siya woki ti hiriinanin krima pa ninokninkini opin wi sipi niuwi. Mi opud naowo wa mi ikii kini. Ta hiriinan iya saeya opki niuwi aeya. ³³ Ini mi owin, mhoiia kima ha kigi ti dimin taemin whiekakim kara boinim ini nimbiyamim, kima ha dinokninkinki, iya kara nitana ini kingiin nwowa. ³⁴ Kara kimiirin yaimwo aiirar boini, iikamim sima ta ii aiirar niki owim sima wi niki aonam tani mi ti digworaekwo whiekakim wa nimbiyami. ³⁵ Nu ninomor sowa wa digi mi kariir yaiya wi swoki digi rani. Nningaka. Saeya wi hiriirar nwoyokiyoki. Iriig.

Inkam nwirkin ta iya Jisis siya nitana saiir swoki inokninkin tani (Mk 13:32-37; Lk 17:26-30,34-36)

³⁶ Inkam nwirkin ta ii aiirin ninokninkin mimin tani. Mi paekwosimim ninomor kou hiranim sima iriipa hiriinan sima saiir mi inokninkin tani. Kara Yaowae Adin saiir mi inokninkin tani. Nningaka. Adi Komii sasa ninokninkini ta iya kara nitana. ³⁷ Iya Noa siya nwowa mi siyiuim saiir tirim, hiriinan siyiu kaimwowim wi saiirar swoki tiri iya kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara swoki iti. ³⁸ Iya op komiiyin siya niuunani karamaeya niki owin, sima ti hiriinan siyiuim simiir tirkim opin kwiyae mi naemin nongwomamair aeikiyam mi wigmin priinonkwonakaeyam. Mi ini Noa siya yambudkiyin siyaiya hiriir. ³⁹ Iikamim sima bi ninokninkinkim mi sima ini hiriinana mi prii ywowim. Sima ha bi naingwokim ti diminim wi simbi nimbiyami. Nningaka. Mi op komiiyin ha niuunaniyin mi ini iikam whiekakim simiirar kaipri hainamim mi sima ina yaonamim. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara niti wi hiriinanar mi tiri. Sima wi ninokninkin tani mi wi ha nwokwokin tani iya kara nitana saiiram. ⁴⁰ Mi iya kara swoki iti sima wi ninokninkinwin tani. Mi inkam nwisko sowa iripa mi miriiguwaki mi wi nwiruwaniya nikiunani mi nwirin siirin wi hirar haiburgigi. ⁴¹ Mi wig iso sowa iripa mi miriiguwaki mi ira wa nami mi ira wi hirar haiburgigi. Mi hiriinankiniuwi ⁴² kima, kima kimasiiyar mintiraowin. Kima ninokninkin tani, paki hinin iya wi sae swoki iti kara kimiir Inkam Komiiyin. ⁴³ Kima ti dimin imiir daingwo, omakain adin siya ha ninokninkini hii tauaeen inkamin pi sipi niti mi siya pa nidwo kaowi mi hiyan inkamin pi hiriir napninopkainam tani ⁴⁴ Kima iriipa hiriinan ha nhinkaokwokin, kara Yaowae Adin ninomor kouanin igwira kara niti ina nwowa. Mi kima wa ninokninkin tani kara wi ta hinin iya saiir niti. Iriig.

Boiniyo yaiya mi biye mi mi miyik miriyo sowir boiniyoka (Lk 12:41-48)

⁴⁵ Piki hinin miyan inkam ikin kwoin miyikakin mi siir mi imiir sibgu kigriraowiyin, ha? Biyan inkamin siya minam nimbingin siya siir miyan kam nhirim simiir kigriraowim mi nae simiir mi inkin hauu aeyim naeni ii aiir. Iya ti inkam hiriinanin siya ti diminim simiir wakaeyokna diriraerari mi siya inkam miyik ieya. ⁴⁶ Mi mhoiia siir biyan inkamin ha nitin mi

siya ina ini kigniyin ti miiyan inkam iir mi miiyim biya siya boingigim ini hiriinanar miriikwokinim mi ti biyan inkamin siya wi maingmainga nwowi siirin. ⁴⁷ Kara kimiirin yaimwovar boini, mhoiia ti biyan inkamin, wi siir nimbini, siir dimin komii komiiyim siya kigriraowim. ⁴⁸ Mi ti miiyan inkam biyeyin siir kwoinin ha naingwowi, kariir biyan inkamin siya wi nitsisau rani ⁴⁹ mi siya siir iripa mi miriiyim kamim simiirin ina tio bwakainanamim mi siya op biye kwiyaeyim kamim simaka mi aekwiyaeikin. ⁵⁰ Mhoiia ti miiyan inkamin siir biyan inkamin siya niti mi ti miiyan inkamin iya siya nitana saiir ninokninkin tani. ⁵¹ Mi biyan inkamin siya niti wi ti miiyan inkamin siirar tirbumbuninkin mi siya siirin kamim niksisaeyim simaka nikmwain owaiginuwi. Ta maeyau aiirin iikamim sima wi nou prasae kin tani mi sima wi simiir big imiirar ninan aekiyimkiyiki. Iriig.

25

Mwiigak kopak iuurim simiir boiniyo yaiga

¹ Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana mi ini mwiigak kopak iuurim simiir hiriinan ywowin. Inkam nwirin wiga tariinanar kwonkwonakin mi ti mwiigak kopakim simiir yukidim warar hainam, sima siirin siyu hir napyiskaiwinam namkim mi siir nikiunaniyim.

² Mi iriiyarim ninokninkin miiyakakim mi iriiyarim ninokninkin miiyak karamaekim. ³ Mi wigim ninokninkin karamaeyim sima yugid nhingam simiirara hainam mi sima yaeya op (kerosin) haimiiyim simiir wara bi hainamkim. ⁴ Mi wigim ninokninkin miiyakakim, simiir opim (kerosinim) aimwoniya yaokai hainam simiir yukid imakar. ⁵ Ti wig nonkwonain inkamin siya bi niki itsisaugin. Mi ti wig iuurim simiir nhwowim ina yiridim mi sima ina whwonkainamim.

⁶ Mi yai kwira ini nibwopwo komiia saiirar kauwok boiniwiiya wigkam wino nonkwonao ini nitwiiyo. Kima siirin siyu hir dapyiskaiwin mi siirin wikiunani. ⁷ Ti mwiigak kopak iuurim ina nhingiwiiyim mi sima simiir yugid imiirar diriraerar hainamim. ⁸ Mi wigim ninokninkin karamaeyim sima boinki, ninokninkin miiyakak wig imiir, kima op (kerosin) haimiia krimiir whauugi. Krimiir yugidim pi simbi tingiyami. Mi krima diriirar nami. ⁹ Mi wigim ninokninkin miiyakakim simiirin hinina yowarkii boinki. Ningaka. Ta op (kerosin) haimiisima, kima mi krima saiirararin pi dig nwo rani, kima omaka digworaekwo sainiya saiir hir sainaki kimamar. ¹⁰ Mi sima op (kerosin) sainam bidi yamim mi wig nonkwonan inkamin siya ina yitin. Mi wigim siirim waikaokwokinim ina yamim omaka hiriir wigwas nae komii aiirim mi sima anowin ina haiginikougiyin.

¹¹ Mhoiia mwiigak kopak iriiyarim ina swoki itim mi sima ini kauwok boini, Biyan Inkam Komii kira anowin krimiirim haiwaoki. ¹² Mi siya ina yowarkii boinin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kara kimiir bi ninokninkinkin. ¹³ Mi Jisis siya simiir boinki, kima mintarao. Dimusi rani, kima ninokninkin tani, iya mhoiia kara nitana.

Boiniyo yaiya miiyan kamim umir grigak haiyim simiir boinka (Lk 19:11-27)

¹⁴ Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saeya ini biyan inkamin aru maeyau namam minin mi siya siir miiyan kam nwoimim simiirin ha nikiunain mi siir digworaekwo whiekakim simiir in yinkwo hauugik sima kigriraowim mi ini saiir hiriinan ywowin. ¹⁵ Siya siir miiyan kamim simiir siyu ikim mi simiir kirie ikim simiirar kigin mi siya umirim simiirin yapayapa mair asi hid hauugin. Mi nwirin umirim 5,000 kim siir

mi nonkwo hauugikim mi nwirin 2,000 kim siir mi nonkwo hauugikim mi nwirin 1,000 kim siir mi nonkwo hauugikim. Siya simiirin hiriinan turgikin mi siya ina yamin. ¹⁶ Mi siya aru maeyau bidi yamkiyin mi bi kimiminkikin inkamin 5,000 umir haiyin ina mirinamin ti umir imiirar mi yaeya 5,000 nhirim ina swoki mirii haiyin. ¹⁷ Mi ti inkamin 2,000 umir hainaowidin, yio iriipa hiriinan siya ina mi mirii namin mi 2,000 umira swoki mirii hai. ¹⁸ Mi inkamin 1,000 umir hainaowidin, siya ie ini opiuin umirim siir Biyan Inkam Komii ieya hauugikim simiir haigiprakaiyam.

¹⁹ Bwan whiekakim bidi yamkiyam mi mhoiia ti miyan kamim simiir biyan inkamin ina yitin mi umirim siya hauugikim simiir kitibmii boinam nitkin. ²⁰ Mi inkamin umir 5,000 hainaowidin siya ina yitin mi umir 5,000 nim siya mirii haiyim simiir warar hainam mi siya boin, inkam komii kira umirim 5,000 na hauugikim mi kigi mi kara ha mirii nanaeyin mi 5,000 umira swoki inkim mirii hai. ²¹ Inkam komiyyin siirin hiniina boin, kira miyan inkam miyikin, kira mi miyika sibgu miriigin, kira miya sibgu kigriraowikin, kira dimin sisimim simiirar sibgu kigriraowin. Kara hiniina naingwowi kira digworaekwo whiekakim simiirar kigrirao irkak. Mi kira kanakar uni maigimaigani: ²² Mi inkamin 2,000 umir hainaowidin mi siya ina yitin mi siya ina yaboiniyin, inkam komii kira kariirin 2,000 umira hauugigin, kigi. Kara ha swoki mirii nanaeyin mi umirim 2,000 na swoki inkim mirii hai. ²³ Siir biyan inkam komiyyin siir boinki, kira miyan inkam miyikin, kira mi miyika sibgu miriigin, kira dimin sisimim simiirar sibgu kigriraowikin mi kariir digworaekwo whiekakim wi kira kigriraowi mi kira kanakar uni maigimaigani. ²⁴ Mi inkamin 1,000 hainaowidin yio siya ina mi itin mi siya ina boinin, inkam komii, kara bidi yinokninkinin, kira inkampaii rani, sasae digworaekwowim inkam nwirni numiranim kira pi simiirar priiningugu hai. Mi kira twonid isim inkam nhirmi niki okmwim whrami, isim sima, haiginki mi twonidginim sima. Mi twonidginim kira pi kiriir omaka hiriirar swoki hainami. ²⁵ Kara pi nididgin kiriirsi mi kara ha namin mi kiriir umirim nunau ie ini ophaigiyu. Mi kigi! Ha tisi kiriir 1,000 umirim. ²⁶ Inkam komii siirin ina yowarki boinin, kira miyan inkampaii rani! Kira nhakiu kiriekin! Kira kariirin ina ninokninkinin kara inkam nwirni nokmwim inkini numiran sasaeyim mipi kara swoki ingugu haiyirkaki mi iriipi hiriinan kara inkam nhirmiya nokmwim hai twonidim numir hirankin mi ti twonid imiirin pi kara swoki haiyirkaknami omaka hiriir. Kara ti simiirin ina ninokninkin, aniya? ²⁷ Kara kariir umirim omaka umir haigiya saiir haigi karamae dimusi nwokin, saeya yaeya umir swoki inkim mirii haiyim, ha? Mi iya kara swoki itkiswo mi kariir yaeya (profit) umirim simiir wara pi swoki hainiyin. ²⁸ Mi kima ti umir 1,000 nim simiirin siir inankin ti swoki hai mi inkamin 10,000 umirkakin siir ti swoki inkim hauugi. ²⁹ Dimusi rani, kam nhirim dimin taemin whiekakim sima simiirin mi miyik sibgu miriyyim mi kara simiirin wi idwowa swoki inkim hauugi digworaekwo nhirim. Mi inkam nwirin siya siir digworaekwowim kwisuwakinuwi mi siya simiirin mi sibgu mirii karam nwowi mi siir dimin sisimim siya nonkwowin mi wi siir inankar swoki hai. Mi siya wi nninga nwoki. ³⁰ Mi ti miyan inkam biyieyin siir kiyitkaigi maeyauwa nibwomambwo nwowiya saiir hiriir. Ta maeyau aiirin sima hik kimpipisu haii mi sima wi simiir big imiirar naekiyimkiyiki. Iriig.

Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikam isid whiekakim nu tiranim wi simiir hidi

³¹ Mhoiia kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwowi mi siir paekwosim whiekakim mi siya dimin miyikim paenan niyuaeyim simaka warar ninkin iti, ta ii aiirin siya wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir wi siir ipii aiirar nidwokaii. ³² Mi iikam isid whiekakim hida tindanim wi kariir whwonkam idar nwomimiri mi kara simiirin wi isid whisa hidaigini mi inkamin sibsib, meme kigriraowiyin siir hiriinan hidi. Sibsibim maeyau kwira mi memeyim maeyau kwira. ³³ Mi kara wi hinina hidaiginuwi. Iikam miyikim sibsib nanim wi kariir ina iniga namki mi iikam biyeyim meme nanim wi kariir ina yaioyaeya saiir namki. ³⁴ Mi kara inkam komiiyin nu kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir, kara iikamim kariir ina iniga nokwom wi simiir boinki, kima iikamim Adi Komii siya tirhaiginuwim wadie, kima ha dam digworaekwo miyik miyikim biya kariir Adin siya nimbiniim iya ti nu iir nonkwokwowa saiir, simiir tini haiyu. ³⁵ Dimusi rani, iya kara mhirima nwowa mi kariirin kima hauu aekin mi iya kariir kwoinin opam haeyin mi kariirin opa kima hauu kwiaekin. Kara om whiran inkamnanargin mi kariirin kimiir omaka hiriirar mi whinam. ³⁶ Kara yuis karamae nwowin mi kariirin yuis kima hauu iigin. Mi kara maki niyin mi kariirin kima kigriraokin mi ini kariir ma aeyar digiyin. Mi kara omaka huyokiyokaiya mi biye mriiya saiir nwowin mi kima kariirar nap kigraraonakikim. ³⁷ Mi inkam miyik miyikim sima wi siir yai aka nowarkii boini. Biyan Inkam Komii, piki hinin iya krima saiir kigin kira mhiigi naowin, krima naeyim paki hinin iya saiir hauu aekin, ha? Mi kariir kwoinin paki hinin iya saiir haekin opamin mi krima op kariirin ha hauu kwiaekin, ha? ³⁸ Paki hinin iiga krima kariir kigin kira om whiran inkamnan nwowin mi krima kariirin kimiir omaka hiriir whinamin, ha? Mi paki hinin ii aka kira yuis karamae nwowa mi krima yuis kariir hauu iigin, ha? ³⁹ Paki hinin ii aka krima kariir kigin mi kira makak nwowin mi kira omaka huyokiyokaiya mi biye mriiya saiir nwowin mi krima nini ap kigriraonakiyin, ha? ⁴⁰ Mi kara Yaowae Adin siya simiirin wi hinina nowarkii boini, kara yaimwower boini: Mi digworaekwo whiekakim kima tirim ti kariir nomiiyauin inig sim karamaeyin siir mi yio hiriinan siyauin kima kariirar whindiriraerarkim.

⁴¹ Mi mhoiia siya simiir boin digiyin mi iikamim siir yaioyaeya nwowin simiir boinki, kima kigugu iugusan iikamkim! Kima damki, paeya inokinok niyokiyokaiya hik kimpipisu haiya saiiram. Mi inokinoki hirar nwokaeyami mi ta paeya Adi Komii siya Setan mi siir paekwosisimim simiirim diriraerar namginkin. ⁴² Dimusi rani, biya kara mhiigi naoin mi kima kariir bi hauu aekin mi kariir kwoin opam haeyin mi kima op kariir bi hauu kwiaekin. ⁴³ Kara om whiran inkamkin mi kima kariirin bi nikiunamkim kimiir omaka hiriirin. Mi iya kara yuis karamae nwowa mi kima yuis kariir bi hauugim. Mi iya kara makak nwowin mi omaka huyokiyokaiya mi biye mriiya saiir hir nwowin mi kima kariir bi nini apririr kignakikim. ⁴⁴ Mi kara ti yai hiriinanin simiir boin digii mi sima kariir yai aiirin wi hinina nowarkii boini, Biyan Inkam Komii, paki hinin ii aka kira mhiigi naowin mi krima kariir kigin mi kariir kwoinin opam haeyin, kira om whiran inkamkin, kira yuis karamaekin mi kira paki hinin ii aka maki kira niyin mi omaka huyokiyokaiya mi biye mriiya kira saiir nwowin. Mi krima kariir kigin, ha? Mi krima dimininin simiir bi kigin mi krima kariir panansi whindiriraerarsi. ⁴⁵ Mi kara inkam komiiyin simiir yai aka wi hinina nowarkii boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kima kariir nomiiyau nwirin inigsim karamae nwowin siir sibgu grab karamae nwowi

mi ti hiriinan siyiuin yio kima kariir bi sibgu grabgim. ⁴⁶ Jisis siir yaiyim hinina ini boin digi. Mi ti hiriinan iikam isidin sima wi paeya nami, sima wi hik kimpipisu prasae nini haiyu rani, inokinokin. Mi iikam miyik miyikim sima wi omwaiya waiyayokiyokii. Iriig.

26

*Inkam komiiyim sima ina kitibmii boinim siyiuin Jisis siir nisomaowam
(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Jo 11:45-53)*

¹ Jisis siya ti siir yai whiekakim iikamim simiir boinmimauu digiyin mi ta ii aiirin siya siir mi kigna miriiyim simiir boinki, ² kima ina ninokninkinim, ii komiyya wou nikwo aeniya, ii kwisuwa nwowi krima wi saiir naei. Mi ta iya kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin sima kariirin wi sauan omomin siir kinmauu iti mi paeyin hiiniya nironinkinin saika nirinugi.

³ Mi ta ii aiirin prismi yaowae ad ikim mi Isrel simiir biyan inkam komii ikim, sima prismi yaowae adin, siir inigin Kaiafaskin, sima siir omaka komiyya saiirara ywomimiri. ⁴ Mi sima yai minam haingiriyu boinaigim, siyiuin Jisis siir nimprio nonkworimdinu hainim. ⁵ Sima ina boinim, krima ti dimin hiriinanin iiyim wou nikwo aeyim simiir kipi diriraerar. Dimusi rani, iikam sima yai wi krimaka niniisi. Iriig.

*Wiga wa piui miyik whakiyin Jisis siir mwo iir yaokin
(Mk 14:3-9; Jo 12:1-8)*

⁶ Jisis siya om Betani hir nwokin, inkam nwirin ma biyeya paowagi pisikomkopouin siir omaka hir, siir inigin Saimonkin. ⁷ Iya Jisis siya omaka hirar nwowin mi wig ira siirim yit mi wa mobin piui miyik whakiyin, umir kasaka bi sainikin, ira hainani. Iya Jisis siya hiya saiirar niki idwo aeyin mi ti siiya mob wakakin, piui miyik whakiyin Jisis siir mwo iirar yaokinki. ⁸ Kamim siir kigna miriiyim sima hiriinan kigiyim mi io ina ywowim, sima boin, ti wain whisarii dimusi naoki iuguskikin, ha? ⁹ Krima ti siiya mob wakakin inkam nwirni hauuwi, siya sainim mi krima siirin wi umir prasae dihaii mi iki iikam paeprikabim wi simiir pi hauuwi. ¹⁰ Jisis siya simiir yaiya ina yinokninkinkiyin mi siya simiir boinki, kima ta wiga saiirin hiriinan dimusi tiri saeya nididamin, ha? Saeya ti hiriinan siyu miyikin kariirar tirka. ¹¹ Iikam paeprikabim sima wi kimakar nwoyokyoki mi kara kimaka wi ii priei nwo rani. ¹² Mi ta wiga saeya ti wain kariir piu naokinkiyin saeya kariir naoni siyiuin siirim diriraerarka Juda krimiir siyiuin hiriinana tiriikin. ¹³ Mi sima wi saiirar naingwo yokiyoki. Iriig.

*Judas siya minam nimbingin Jisis siir kinmauu itim pris kamim simiir
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)*

¹⁴ Mi ta ii aiirarin kamim siir kigna miriiyim iuur nwisko, simiir nwirin siir inigin Judas Iskariotkin, siya prismi biyan kamim simiirim yam. ¹⁵ Mi siya boin, kima kariirin wi dimu dimin hauuwi mi kara Jisis siirin wi kimiir kinmauu iti, ha? Mi sima siirin umir silva'im kamnwir iuura hauu. ¹⁶ Mi ta ii aiirin siya ina yap hainsran bwakaiyin, Jisis siirin simiir kinmauu itim. Iriig.

*Jisis siya kamim siir kigna miriiyim wou simaka nikwo aekin
(Mk 14:12-21; Lk 22:7-14,21-23; Jo 13:21-30)*

¹⁷ Biigi biyan iya bretin yis karamaeyin siir naeiya mi kamim Jisis siir kigna miriiyim sima ina yitim mi sima ina boinim, kira painina naingwowi krima digworaekwowim papi diriraerar haigini mi kira wou krimaka papi nikwo aei, ha? ¹⁸ Mi Jisis siya simiir boinki, kima om komii Jerusalem hirir dapninopkainam mi kima inkam nwirin siya krimiir bidi yinokninkinin siirin

hiniina tini boinu, inkam yai krimiir nowomwarkaiyuwiyin siya hiniina boinkikin, ii kariira naowana ini kingiin nwowa kara kamim kariir mi kigna miriyyim wou simaka nikwo aeyam naingwowi kiriir omaka waraur. ¹⁹ Kamim Jisis siir kigna miriyyim yayim siya boinkiyim simiir hiriinanar mi tir mi sima wou nikwo aeyamin ina diriraerarin.

²⁰ Mi ta iya sair naioka Jisis siya mi siir miyan kam iuur nwiswo simaka yidwokai aekairib. ²¹ Sima niki idwo aeyim mi siya simiir boin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kariirin wi kimiir nwirkar nap wouwi wir kam biyeyim io kariir nwowi simiir. ²² Mi iya siya hiriinan boin digiyin mi sima hik prasae bi haigim mi siirin sima nwonira nwonira srui, Biyan Inkam Komii mi tari kara, aniya? ²³ Mi Jisis siya ina yowarki boinin, kimiir nwirin in siira kanaka ninkin inopmai two sair mi kariirin wi siyar kinmauu iti. ²⁴ Hi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin naowam, biya ywokwo komii saeya kariir boina sair hiriinan. Ti inkamin kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin wir siir napwouwi siirsi naingwo yimiyokii. Ini mi owin siirin yopiigi mi aokaina kamaekiswo ti inkam iirin. Dimusi rani, ta iya siya wa kigugu iuguski. ²⁵ Mhoiya Judasin, inkamin Jisis siir sauan kam imiir kinmauu itin siya Jisis siirin hiniina srii, iikam nowomwarkaiyuin inkam mi tari kara, aniya? Jisis siya siir boinki, wa kira boina ini kaimwower ywowa. Iriig.

Jisis siya bret ikin mi op wain aka siir miyan kam imiir hauu aekin siir swoki aingwo warkaigiyim

(Mk 14:22-26; Lk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²⁶ Sima ha niki aeyim mi Jisis siya bretin ina haiyin mi Adi Komii siir boin wadieki mi ina yinopkiyin mi kamim siir kigna miriyyim simiir hauugi sima naeyim mi siya ina boinin, kima hai mi ha dae, takina kariir kip aeya. ²⁷ Mi mhoiya siya op mob wainin ira hai mi Adi Komii siir boin wadieki mi siya simiir hauugi mi ina boinin, kima whiekakim ti op wain mob iir kwiyaeki. ²⁸ Ti diminin kima kwiyaeyin siya kariir nhieka. Kara wi minam naokiki Adi Komii siir nimbina wa nimbiam iikam whiekakim simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigiyim. ²⁹ Kara kimiirin yaimwowa boini, kara wi op wain sair swoki kwiyaeyim mimin tani. Mi kara ta op wain wina sairin wi kimaka swoki inkin kwiyaeyi kariir adin siir om hir. ³⁰ Sima ha nae digiyim mi mwai kwira sair wao mi wao digiyim mi sima yaba hiriir yapniyam mi sima mhu Oliv hiriir yam. Iriig.

Jisis siya Pita siir boin kira wi digiumii kariir haimriyuwi

(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Jo 13:36-38)

³¹ Sima mhu Oliv siirin ha nimbiamim Jisis siya simiir boinki, kima whiekakakar ta nii aiirin kima wa nidam ninopki, ta hiriinana Adi Komii siir Ywokwo Komiiya saeya hiniina boinka, kara inkamin sibsib kigriraowiyin siir nisomaoki mi sibsib isidin wa nidam ninopki. ³² Mi kara wi ie hirankar swoki insiin idwowi mi kimiir biyin wi kara nam kwokini nu Galili hiriirin. ³³ Pita siya siir yai aka ina yowarki boinin, sima nidamamki windi kara wi wara nidamam tani. ³⁴ Jisis siya siir boinki, kara kariirin yaimwo aiirar boinki, ta nii aiirin iuumin wi niki ik rani mi kariir inig iirin kira wi kwoima misisaei mi kira wa boini, kara siir bi ninokninkinkin. ³⁵ Pita siya boin, kara kinaka naonamim minki windi mi kara wi hiniina boin tani, kara kiriir bi ninokninkinkin. Nningakinga. Mi kam nhirim kigna miriyyim sima hiriiriinan yaigina boin digi. Iriig.

Jisis siya numir Getsemani hir sri boinkin

(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Jisis siya simaka warar yam numir kwira sair, sima ha dapikim Getsemani. Mi siya kamim siir kigna miriyyin simiir boinki, kima tirar didwo, kara hinda nami nhwo kwis boinuwi. ³⁷ Mi Pita siya mi Sebedi siir yinisim nwis owa simiir yikunam mi ini sima yamim. Tariinanin siya ini hikaka ywowin mi siya hik kimpipisu prasae bi kinkin. ³⁸ Mi siya simiir boinki, kariir mhi kwoinim ini hikaka nwowim, kariirin wi ta hik aeya nisom aowi, kima tapair dwo mi kariirsi whin naingwoyimiyo. ³⁹ Mi siya haimiisima ha namkiyin mi siya itwaomiya yakainam nua hiriir. Mi hiniina sri boin, Adi ini mi owin, kira ta hika sair haigi, kira kariir kwoin iir kipi naingwo ap. Nungaka. Kira kariir kwoin iirar daingwo ap.

⁴⁰ Mi siya ha kwisboin digiyin mi siya kamim siir kigna miriyyim simiiram swoki am mi ina ini kigiuin sima nhwo hirar whwonkai mi siya simiir yinidgu. Mi siya Pita siir boinki, kima kanaka ninkin aingwoyimiyo idwo waikao kamae dimusi nwokim ta ii haimiisima airin, ha? ⁴¹ Kima kimasiyar mintarao mi nhwo ha kwis boin, dimin biyekiki kimiir kinainkiuwi kima wi kiriekak nwo rani, kaimwo kunga. Kwoinin ina naingwoyin mi piu saeya kiriekak nwo rani.

⁴² Mi mhoiya siya ha swoki amin mi hiniina swoki sri boinu, Adi, tiki hik hiriinanin kira sair nikwo waisi uguski kamae nwowi mi ta hik hiriinana kara sairin wa hai mi kira kariir kwoin iirar daingwo apiski mi ha diriraerar.

⁴³ Mi mhoiya siya ha swoki itin mi siyar yap kigni sima nhwo hirar swoki grinkin whini, sima nhwoki nridgim mi sima nhwo asi whwinkim.

⁴⁴ Mi Jisis siya simiir swoki haiburgigin mi kwoimaka ina swokini kwis boinuin, diminin biya siya niki kwis boinim mi simiir hiriinana swokini kwis boinu. ⁴⁵ Mhoiya siya kamim siir mi kigna miriyyim simiirim swoki itin mi simiirin ina yaboiniyin, kima ina niki whinim, aniya? Wakae! Kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir nonkwoniyana iya, kamim io kariir nwowiyim sima, saeya kingiin bidi yiniyaniya. ⁴⁶ Kima dinsiingi mi krma pi nami, kigi, inkamin wir kariir napwouwanin siya ini kingiina nitin.

Judas siya Jisis siir kinmauu itkin kamim io siir nwowiyim simiir

(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Jo 18:3-12)

⁴⁷ Jisis siya ha niki boinaiyin mi Judasin simiir inkam nwirin iur nwisaka kigna miriyyin siya ina yitin. Mi inkam isid komiyyin ini saika yinkin itin, sima kamku minim mi dan minim ini warar hainaniyim. Prismi biyan kam ikim mi Isrelmi biyan inkam komii komiyyim simiirin sima nikropkikim. ⁴⁸ Mi Judasin inkamin wir siir napwouwanin siya simiirin hiniina boinmauu nam, kara pi inkam nwirin siir naki aepirimdiniuwi mi kima pa dinokninkinki ti inkamin Jisis siyarkin. Mi kima pi siir donkworimdinu. ⁴⁹ Mi bi kimiminkikin ini Jisis siiramar yitin mi ina boinin, akamie, iikam nowomwarkaiyuwin inkam. Mi siya siir yaki aepirimdiniu. ⁵⁰ Jisis siya siir boinki, nomiyau, diminin kira minam nitin mi siirin ha minsasau. Sima ina yitim mi simiir inin Jisis siir ini onkworimdinuni. ⁵¹ Inkam nwirin Jisis saika nwokin mi siir kamkuin ina kiwok haiyin. Mi prismi biyan inkamin siir miyan inkam nwirin siir win aair yaki haingrip itkigi. ⁵² Jisis siya siir boinki, kariir kamkuin siir maeyau aair swoki hopkrikugi. Kam biye whiekakim sima kamku imiir hainanii yai niniyim mi wi yandi kwiruwa sima sima hainuwir wir haiginiuwi ⁵³ Panopi kira ina ninokninkinin, kara kariir Adin siir sriikiso diga pi ywowin mi di kimiminki siir paekwosimim kariiram kasa kasa di nikropki kariir whinkinsiisim. Inkam simiir mwianim dig rani. ⁵⁴ Mi kara hiriinan tiri mi ti diminin biya Ywokwo Komii saeya boinin sima wi painina nimbiyami, ha? Adi Komii siya bidi boinin ti diminin sima wa nimbiyami.

⁵⁵ Mi ta ii aairin Jisis siya ti kam isid iirar boinki, kima kariir uni onkworimdinu haini mi kima wasi kamkiu dan minim simiirar nonkwowim, inkam nwinin hii tauaeiyin siir hiriinan, aniya? Inokinokin kara Adi Komii siir omaka iikam simiir nowomwarkaiyuwiyin mi kima kariirin saiirar bi nonkworimdinugin. ⁵⁶ Ti dimin taemin whiekakim nimbiamim profet kamim sima winboinkiyim yokwoni simaigim. Mi kam whiekakim siir kigna miriyyim sima Jisis siir haiburgik mi ina yidamkiyim. Iriig.

Sima Jisis siir boinwokiyop natkaigikim

(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55,63-71; Jo 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Sima kamim Jisis siir yonkworimdinu mi sima prismi biyan inkam komiyyin Kaiafas siir omaka saiir hiriir hainam mi kam whiekakim siir haiburgigim mi kamim siyu ninokninkini ikim mi Isrelmi inkam komii ikim sima sima nwomimarkim hapairin. ⁵⁸ Pita siya siir mhoiyar yam mi siya arurig hirar ini owou. Mi siya prismi biyan inkam komiyyin siir omaka maeyauwa huyokyokaiya saiir yapninopkainam mi kamim yaii niniyyim ta maeyau aair kigriraowiyim simaka ini idwoiu. Mi siya kig ninokninkinam namkin, pi dimu diminkin nimbiamim. ⁵⁹ Prismi biyan inkamim mi Judami inkam komii kaunsil ikim sima ina hainsirim inkamin Jisis siir niksise boin huriyyuim mi sima siir kigi mi wa nwoki isomaowim. ⁶⁰ Mi kam whiekakim ha nimbiniyyim mi niksise yaiyyim sima sima ini apkaina boini siirin. Mi sima siirin dimin biye whir bi swoki hainsir yiskaigim siir nisomaowim mi mhoiyya inkam nwiswo ina yimbiniyo. ⁶¹ Mi sowa ina yaboiniyo, ti inkamin siya ha boinkin mi siya Adi Komii siir omaka komiyya saiirin wa nininkigi mi siya saiirin wi ii kwoimuwar swoki mirii ninokougi.

⁶² Mi prismi biyan inkam komiyyin siya siir yokwao boinki, kira yai kwir nowarki boinam naingwo rani, aniya? Ti hiriinan yaiyyim sima kiriir dimusi boinuriyyuwi, ha? ⁶³ Mi Jisis siya yai bi swoki boin miminkin mi prismi biyan inkam komiyyin siya siir boinki, kara kiriirin Adi Komii omwai waiya yokiyokiyin siir inigin siir nikwao boinki! Kira krimiir boinmauugi kira Kraiskin inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, aniya? ⁶⁴ Jisis siya prismi biyan inkam komiyyin siir boinki, kira bidiya boinkiyin. Mi kara kimiirin pi hinina boinki, mhoiyya wi kima kigi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin natin kara wi Adi Komii siir ina iniga saiir nidwowi mi kara wi kirie whiekakar nwowi. Mhoiyya kara swoki iti kara wi ninomor kou hiran waumira wi saika ninkin onaiini kirie komiigak. ⁶⁵ Jisis siya hiriinan yai boinkiyin mi prismi biyan inkam komiyyin siir yuisa ina yinikiwitkiyin siya iikamim simiir nisiimauugin siya iokakin mi siya ina boinin. Siya Adi Komii siir yai aair nighbumbu boinkin mi krima kam nhirim whinboinam kipi swoki ikuna kima bidi wakaeyim siya nighbumbuwa Adi Komii siir. ⁶⁶ Kima panina naingwowi, ha? Mi sima siir yai aka hinina yowarki boin siya yaigakin mi siya hiriyyar daonam.

⁶⁷ Mi sima ti yai imiir boin digiyim sima Jisis siir whwonkam iirin yaeyopni yaskinpapaki mi sima siir yibwambwaeki mi kam nhirim sima yuisa siir whwonkam iir kikogruginugi mi sima siirin ina yobombwaeyin. ⁶⁸ Mi sima boinki mi kira Kraiski niuwi, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Mi kira profet yai krimiir boinki, kiriirin nhinga tiowi, ha? Iriig.

Pita siya boin, kara Jisis siir bi ninokninkin

(Mk 14:16-72; Lk 22:56-62; Jo 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Pita siya hiira omaka saiir huyokiyokaiya saiir yainau hirar nidwokin. Mi miyan wig ira saeya kingiin ha nita siir kigam mi saeya siir boin. Kira iriipa hiriinan Jisisin nu Galilianin saika warar nwokin. ⁷⁰ Mi Pita

siya kam whiekakim simiir whwonkamida kintirgi, kara wari yaiya kira boina saiir ninokninkin tani. ⁷¹ Mi Pita siya yaba ha namn mi siya aru hir yani idwowiu ano kingiin hir. Mi wig ira saeya siir kiga mi saeya iikamim siir kingiin nwowin simiirin hinina boinki, ti inkamin siya Jisisin om Nasaretanin saika warar ninkin okin. ⁷² Mi Pita siya ina swoki kintir boinkiyin, kara Adi Komii siir inig iirar nikopaisirki, kara ti inkam iir bi ninokninkin. ⁷³ Mi mhoiyarin kam nhirim hirar nokwokim, sima Pita siir boinki, kaimwoki kaimwokinga kira Jisis siir isidin siir hiriinanar inkam nwrkin kiriir yaiya simiir yainana wakaei. ⁷⁴ Mi tariinanin Pita siya ina yikopaisirkiyin, kaimwoki kaimwokinga. Kara ti inkamin siir bi ninokninkin. Niingaki, niingakinga. Mi kariir yaiya kaimwo karamaeki niuwi mi Adi Komii siya kariirin hik pa hauuwi hiriinan yai boinkiyin mi iuumin ina yikiyin. ⁷⁵ Iuumin nik digiyin mi Pita siya yaiya Jisis siya boina ini saiirar swoki aingwowarkainakiyin mi iuumin wi niki ikrani mi kira kariir inig iirin wi kwoima misisaei, kara siir bi ninokninkin mi Pita siya yaba hiriir namn mi ina yani ouwouwin. Iriig.

27

Sima Jisis siirin nu Roman inkam komiiyin Pailat siirin yikiunam (Mk 15:1; Lk 23:1-2; Jo 18:28-32)

¹ Iya pirkiyakwoka mi prismi biyan inkam whiekak ikim. Mi Isrel simiir isidin simiir hiran inkam komii komii ikim sima yayim ina yidwo kitimii boinim, Jisis siir nisomaowam. ² Mi sima siirin wiyinsopni yomboru mi sima siirin ina kiwowitnamim mi simiir biyan inkam komiiyin nu Romanin Pailat, inkam komiiyin nu Judia hiran omim simiir kigriraowiyin siir ini hauugik. Iriig.

Judasin ini sasar diyankriku aowin (Ap 1:18-19)

³ Mi tariinanin Judas siya inkamin Jisis siir kinmauu itin, sauam kamim simiir, siya bidi yinokninkin, inkam komiiyin sima Jisis siir hainamim inkam komii Pailat siirin siya nisomaowim mi siya naingwoyimyok idid prasae bi kinkin, ti diminin siya tirin siirsiyin. Mi siya ti umir silva paeyar haoumim ina swoki hainamin, prismi biyan inkamim simiiram. ⁴ Mi siya umir ha swoki hauuwin. Mi siya simiir boinki, kara dimin biye bidi tirin. Kara inkamin dimin biye tir karamae nwowiyin siirin, sau omomin siir kinmauugin mi siya wa naonami. Mi sima siir boinki, siya krimiir dimin tani. Yio siya kiriirar diminkin. ⁵ Mi Judas siya umir silvaim Adi Komii siir omaka komiia yai nidwokai wakaeiya saiir hir inankrimkrin itkingikin mi siya ha haiburgikin mi ha namn mi yio ina sasar diyankriku aonamin.

⁶ Prismi biyan inkamim sima ti umir imiir haiyim mi sima boin, ti umirin minam saingin inkam nwr nisomaowankin. Krimiir siyiuin hinina boinkin Krima Adi Komii siir omaka saiir umirin simaka kipi ninkin haigi. Niingaka. ⁷ Mi sima yai kwira yimboin tibmikimai mi ti umirin ini nu haimiiyin Jerusalem hir nwowin hau nonkwowowiyin inkamin ini siir sainin. Sima ha naingwowi ta nu maeyaua iikamim om aruwanim simiir haingikaiyan maeyau nwowim ⁸ mi ti nuin ti umir iir sainin mi sima ta nu maeyaua saiir inigin hiriinansi dapkin, nuin nhiekakin. Mi ti inigin ina nwokripkaiyin.

⁹ Ya ta saeya, yai kwira biya Adi Komii siya boinkiya mi profet Jeremaia siya winkiya yokwoni, saeya ina yimbiam kana. Saeya boin, sima ti umir silva kam nwr iuur imiir hai. Isrel simiir iikamim sima bidi yimbimim ti umir hiriinanim ti inkam iir sainam. ¹⁰ Ti umirin sima ini nuin inkam ieya

nonkwokwowyin hau, ini siir sainin, Biyan Inkam Komiiyin siya boinkiyin kariir saiir hariinan mi kara hariinan asi tirkin. Iriig.

*Pailat siya sri kasaka bi srikin Jisis siirin
(Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Jo 18:33-38)*

¹¹ Si ma Jisis siirin inkamin nu Judian omom omomim simiir kigriraowiyin siir whwonkam ida yokmwın okwo haiginu. Mi inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin siya siir sriigi, kira iikamim nu Judia hiranim simiir kigriraowan inkam komiigin, aniya? Mi Jisis siya boin, ihi, wasi kira boinki iskiyin. ¹² Mi prismi biyan inkamim mi Isrelmi inkam komii komii ikim, si ma Jisis siir boin huriyiu boinkim, siya dimin biyie kasaka bi tirkin. Mi siya dimin biyie bi tirkin mi siya yai kwirmin kwirmin bi swoki owarki boinkin, ti yai imiirin. ¹³ Mi Pailat siya siirin hinina boinki, kira ti yai whiekakim si ma kiriir boin huriyiu boinim simiir wakae rani, aniya? ¹⁴ Mi Jisis siya yai kwir bi swoki owarki boinkin Pailat siirin. Mi inkam komiiyin omomom kigriraowiyin siya asi nanaakikin. Iriig.

*Pailat siya bidi boinin, ini mi owin paeyin hiniya nioninkinin Jisis siirin saika niriinim
(Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Jo 18:39-19:6)*

¹⁵ Biewi whiekakim ta iya komiia wou nikwo aeiya pasova mi biyan inkam komiiyin omom omomim sim kigriraowiyin siya inkamin omaka huyokiyokaiya mi biyie mriiya saiir hir nwowiyim, simiirin pi nwira nini ikunaki. Iikamim si ma kauwokiyim inkam nwiramim mi inkam komiiyin siya ti inkamin pi siirar nikropki. ¹⁶ Mi ta ii airin si ma inkam biyie nwirin omaka huyokiyokaiya mi biyie mriiya saiir hir nwokin, siir inigin Barabaskin, si ma ombudim siir bidi yinokninkinim. ¹⁷ Mi iya iikamim si ma maeyau kwiruwa hangiriyiu omimirim mi Pailat siya simiir sriigi, kima panina naingwowi, kara kimiirimim piki hinin inkamin siir haiwao hauugi, ha? Kara Barabas siir pi ikropki, aniya? Iyie, kara Jisis siir nikropki si ma dapiyin Krai inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, aniya? ¹⁸ Pailat siya bidi yinokninkinin, prismi biyan kamim mi Isrelmi inkam komii komiiyin si ma io Jisis siir nwowi. Dimusi rani, iikamim si ma ini Jisis siiraramar yamim. Mi si ma siirin Pailat siiram asi nikunamkim siya siirin kam nhirim simiir nwoki ikmwın isom aowim. Mi siya ta sriya simiir asi sriigin.

¹⁹ Pailat siya inkamin yai hidiyin siir ipii aiarar niki nidwokaiyin mi siir wiga saeya yayim hinina boinimauugi yokwoni. Kira dimin whir kipi swoki tirmintirmim, ti inkam iirin, siya dimin biyie bi tirkin. Mi ta niyaka kara nhwoin whira whinkigmimikwii mi kara hik prasae bi haiga.

²⁰ Prismi biyan inkamim mi Isrelmi inkam komii komii ikim si ma iikamim simiir kwoin imiir boinswoswo. Mi si ma Pailat siirim kauwok boinki. Siya Barabas siir duguski mi Jisis siir disomao. ²¹ Mi inkam komiiyin omom omomim simiir kigriraowiyin siya simiir sriigi. Kima panina naingwowi kara ti inkam nwiswo sowiirin pi nhini duguski, ha? Si ma ina yowarkii boinim Barabas. ²² Mi Pailat siya simiir boinki, kara wi panina tiri Jisis siirin, si ma dapiyin Krai Adi Komii siya nikropkiyin kara siirin wi panina tiri, ha? Mi si ma kauwok boinki, paeyin hiniya nioninkinin saika dirinugi! ²³ Mi Pailat siya ina sriigiyin. Dimusika siya dimu dimin tirbugin, ha? Mi si ma ina kauwoknanaeyim, paeyin hiniya nioninkinin saika dirinugi! ²⁴ Pailat siya bidi yinokninkinin, si ma yayim kara boiniyim simiir wakaeyokna dig nwo rani mi ina nhinkii boinaigiyim yai niniyam. Mi siya opa ina haiyin mi siir ina aiar haisoki. Mi iikamim simiir nhwowim ini siirar kaokiyim simiir nisiimauugin, siya Jisis siir nisomaowam pi boriisopi. Mi siya hariinana

niki tirin mi siya simiir boinki, kara siirin dimin whir bi kigin mi kara siirin wa nisomaoki rani. Kimiirar diminkan. ²⁵ Mi iikam whiekakim sima hinina yowarki boin mi siir naowa saiir mwokankwowa ini mi owa wi krimiiramar swoki iti mi krimiir yinisisim imiiram warar. Kira siir nisomaoki Adi Komii siya wi io kiriir nwo rani. ²⁶ Mi Pailat siya Barabas siirin hiriinansi niuguskikin simiiram. Mi siya Jisis siirin kam nhirim simiir yokmwın tio mi idni ha kogrimdinugiyin mi siya siirin ina yikropkiyin Rom hiran sauan kamim simiiram. Paeya hiniya nirioninkinin saika ninkin irinugiyam. Iriig.

Sauan kamim sima Jisis siir nighbumbu boinkim
(Mk 15:16-20; Jo 19:2-3)

²⁷ Mi sauan kamim Biyan Inkam Komii siirin, sima Jisis siirin simiir Biyan Inkam Komiiyin siir omaka hiriir yikuuna apninopkainam mi sima whiekakim saikar yangiriyuni. ²⁸ Mi sima siir yuisa saiir nisaiyim mi sima siirin yaeya yuis pariidnan kwira saiir ii haiginu. Ta yuis hiriinana inkam komii inigakin siira saiir nikrika. ²⁹ Mi sima urid amridnanin siir hurokikin mi sima siir mwo iir yaki kaigrisiugi. Mi sima paekopin whira yonkwo haiginu siir ina inig aiir inkam komii nu kigriraowiyin siir hiriinan. Mi sima ogmwo siirim hui mi sima siir yigbumbu boin, kira inkam miyikin, Juda iikamim simiir nu kigriraowan inkam komiikin. ³⁰ Mi sima siir yaswaiyugi mi sima ti paekop iir hai mi siir mwo iir tionanae. ³¹ Sima siir yigbumbu boin mi ta siir yuis pariidnan aiir yisaigi mi sima siir yuis ki yuis aiirar ii haiginu. Mi sima siirin paeyin hiniya nirioninkiniyin siirim whinapnam saika ninkin irinum. Iriig.

Sima Jisis siirin paeyin hiniya nirioninkinin saika yirinugi
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Jo 19:17-27)

³² Sima ha napnamim mi sima om Sairini hiran inkam nwirin siir kig, siir inigin Saimonkin, sima siir nikwao boinkim siya Jisis siir paeyin hiniya nirioninkinin siir hainamam. ³³ Sima maeyau kwira saiir yimbiyam, saiir inigin Golgotaka saiir inig mwokimwoin hinigin mwokuni mwokin. ³⁴ Sima Jisis siirin op wain biyeya kausriya dimin biye whir aka pridgiya saiir hauu, siya kwiyaeyam siya hinda kinankugiyin mi siya bi kwiyaekin.

³⁵ Sima siirin paeyin hiniya nirioninkinin saika nirinu digiyin mi sima gwo kwira satu dapiya saiir gwo siir yuis digworaekwo imiir haiyam. ³⁶ Mi sima ta maeyaua saiira yidwo mi sima saiir hirar waikao. ³⁷ Mi yaiya sima wina paemira Jisis siir mwo koua ninkin irinuwa saeya hinina boinka. Tiriiginin Jisikin, Juda iikam simiir nu kigriraowan inkamkin. ³⁸ Jisis siir kingiinin sima inkamwo hitauaeiyo nwisa yinkin irinu inankii mi nwirin iniga mi nwirin yaioyaeya.

³⁹ Mi iikamim sima ha nitim mi sima siir yigbumbu boin mi sima mwo ara kinttir iski mi sima yaebu ina buwim siirin. ⁴⁰ Mi sima boin, kira ti inkamin Adi Komii omaka saiir ninhankigi mi ii kwoimaka wi saiir swoki mirii ninokougi mi kinakina diriraerarna. Mi kira Adi Komii siir yinismkinuwi, kira paeyin hiniya nirioninkinin siir haiburgig mi ha wuwini! ⁴¹ Mi iriipa hiriinan prismi biyan inkamim mi kamim siyu ninokninkini ikim mi Isrelmi inkam komii komiiyim sima siir mi inkin igbumbu boinkim. ⁴² Mi sima hinina boin, siya iikam nhirim simiirara whindiriraeri mi siya siya whindiriraerarnam dig nwo rani. Mi siya hiriinan boini siya Isrel iikamim simiir nu kigriraowan inkamkinuwi mi siya paeyin hiniya nirioninkinin siir haiburgig mi ha wuwini mi krima wi siirima naingwo tibmiiyim. ⁴³ Siya Adi Komii siirima naingwo tibmii mi ha boini, kara Adi Komii siir yinismki yinismkin. Mi Adi Komii siya siirim naingwowi mi siya wi siirar swoki

anmaiwarkainaei. ⁴⁴ Inkam nwiswo hitauaeywo Jisis saika kingiina ninkin irinuwo mi sowa iriipa hiriinan ta hiriinan nigbumbu yaiya saiirara mi boin siirin. Iriig.

Jisis siya bidi yaonamin

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Jo 19:28-30)

⁴⁵ Mi iya hiriir tiriir nabie bopwo nwowa mi hinda tinda iya ina kakau iuguskiya mi hiriinana nwokiya mi bieiin nad nworibin saiirar yadig iuwun. ⁴⁶ Mi ta ii aiirarin bieiin nad nworibin Jisis siya ina kauwoknamnankiyin, Eli, Eli, lema sabaktani? Ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa hinanga. Kariir Adi Komii krimiir Wanin kira kariir dimusi niuguskikin? ⁴⁷ Kam nhirim kingiin hirar nokwoim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima boinki, ti inkamin siya Ilaija siirim kauwok boinki. ⁴⁸ Mi simiir inkam nwirin ina iwitnamin mi hamganin siir yani hainaki mi siirin op waina kausriiya saiir hounginki paekop whirin saika yinkin widgi mi Jisis siir yaki hauugi siya kwiyaeyam. ⁴⁹ Mi iikam nhirim sima boin, ha tiki o krima tiki kigrirao. Mi siirin wi Ilaija siya namisi whindiriraerarki, iyie? ⁵⁰ Mi Jisis siya ina swoki kauwok nanaekiyin mi siir naeyiun siir haiburgigin mi siya ina yaonamin.

⁵¹ Mi iya siya naonamin mi ta yuis komiia Adi Komii siir omaka saiir yainau hir kiburikouwa bopwoniya yinwitamki, kou hirarkar niuguskiya ini nu hirar yadigiwa mi mirkwiisa yimbiyam. Saeya minam nisiimauuga, iikamim sima Adi Komii siiram nwoki kwisboinim, Jisis siya siyu win bidi tirkiyin inkamim sima Jisis siirim nwoki kwisboinim, ninin ina yitkiyin mi siya komii komiyyim ina pampamkiigiyim. ⁵² Mi maeyaua inkam haingikaiiya ina pigikiya mi Adi Komii siir iikam whiekakim biya naonamim mi sima ina swoki insiingiyim. ⁵³ Sima maeyaua inkam haingikaiiya saiir bidi haiburgigim mi Jisis siya mhoiya yinsiindwonam mi sima om miyikin Jerusalem siir yam. Mi iikam whiekakim simiirar kaowinim.

⁵⁴ Mi kamim sau ninitiyim simiir bi nwowiyin mi sauam kam ima sima Jisis saika ninkin okim mi sima Jisis siiram waigaokim mi sima kigi nuin, ninin nitkiyin mi digworaekwowim ina yimbiyamim mi sima nidid prasae bi kinkim. Sima boin, kaimwoki kaimwokinga, ti inkamin siya Adi Komii siirar yinisimkin. ⁵⁵ Wig whiekakim sima hirar nwokim sima Jisis siir mhoiya nitkim mi nu Galili siir haiburgigim mi siir nini whindiriraerarniyam nitkim naemin. Sima ti wigim arurig hirar nokwo kaokim. ⁵⁶ Wig ira simaka hirar ninkin owa saeya Mariaka, om Makdala hiranka. Mi ira Maria saeyairga Jems Josep sowiir apua. Mi ira Sebedi siir yinisim nwiso Jems Jon sowiir apua saeyairga. Iriig.

Sima Jisis siir piuis biyieya siyanoin siir nini kikaigikim

(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Jo 19:38-42)

⁵⁷ Mi bieiin nadnworibin inkam nwirin umir digworaekwokakin om Arimatiankin siir inigin Josepkin siya ina yitin. Mi siya iriipi hiriinan Jisis siir kigna miriyan inkamkin, siya maeyaua Jisis siya naowa saiirim nitkin. ⁵⁸ Mi siya Pailat siir hiriir yimbiyam mi siir ini sriiyu Jisis siir piuis biyie nanga saiiram mi siya saiir ini hunis haiyu. Mi Pailat siya siir sauam kamim simiir boinki, sima Jisis siir piuis biyieya Josep siir hunis hauugiyim. ⁵⁹ Mi Josep siya siir piuis biyieya saiir hunis haiyin mi yuis whisinana saiir whrinhainam. ⁶⁰ Mi yuis aiirin ha whrin digiyin siya siir piuis biyieya ini siir siyano winin siirar kikaigikin biya inkam nwir bi haingikai miminkin mi siya siir kamim simiir boinki, sima siya komii kwira saiir warkikiugiyim. Mi sima hiriinan turgigim mi sima ina yamim. ⁶¹ Mi sima hiriinan tirim mi Maria om Makdalan

aka mi Maria iraka sowa hirar nwoko. Sowa ieyin siir haingikaiyin siir kingiin hirar nidwo kaoko, Iriig.

Sauan kamim sima ieyin Jisis siir piuis biye aiir kikaiyin siir hirar waikaokim

⁶² Mi igwira Judami ii komiia pi siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya mi prismi biyan inkam ikim mi Farisimi kam ikim sima Pailat siir kigam namkim mi sima saika yahangiriyu omimiriu. ⁶³ Sima siir boinki. Inkam komii krima yai kwira ti niksisaie inkamin siya boina krima saiirar naingwokwowi. Siya ha boinkin mi mhoiia ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi. Mi wi omwaiya swoki waiyai. ⁶⁴ Mi kira kiriir sauan kamim simiirin hinina boin mi sima siyan ti ieyin siir no iir warkikiukikin siir waikao. Mi wi siir kigna miriyyim kamim sima nini tauae hainakisi mi iikamim wi sima niksisaie boini, siya ie hirankin bidi yinsiin idwonamin. Mi sima hiriinan tiri, ta niksisaeya siya ie hiranki ninsiin idwowa saeya wi ta niksisaeya biya sima ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya boina wi saiir haiburi. ⁶⁵ Pailat siya simiir boinki, kima sauan kam nhirim simiir dikunam sima ti inkam ie iir waikaowim. ⁶⁶ Mi sima ie iirin diyoin ina ini haingikin. Mi kam nhirim sau ninitiyim ini nii nabe hirar waigaowim. Iriig.

28

Jisis siya ina swoki insiin idwovin
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Jo 20:1-10)

¹ Ii Komiiya pi siisiya bidi yamkiya mi igwir nugaka Sande bieyin ha nimbidiyakwokin mi Maria om Makdalana mi Maria ir aka sowa yam maeyauwa Jisis siir piuis biye aiir kikaiya saiiram sowa saiir kignakiyam.

² Mi bi kiminkikin nin komiyyin ina yitkiyin Adi Komii siir paekwosimin ninomor kou hir haiburgigin mi ina yuniyin mi siya komiyyin ina warnamin mi ieyin siir hirankin mi siya ini siya iirar yidwovin. ³ Mi siir whwonkamin ini sinana ninomir kou hir sinaniya ini saiir hiriinan yuyakiya mi siir yuisa ini waumira biki kainankiya ini saiir hiriinan whisnan siingiya. ⁴ Mi sauan kamim waigaowim sima siirsiyin nidid prasae bi kinkim mi sima ini nopnopa kinkiyim mi sima inkamin naonamiyin ini siir hiriinan ywokiyim.

⁵ Mi paekwosimin siya wig iswo sowiir boinmaugi. Kowa kipi nidid! Kara ina ninokninkinin, kowa Jisis siirim nini hansirniko ti inkamin paeyin hiiniya nironinkinin sima ninkin irinugiyin siirim. ⁶ Siya tapi nwo rani, siya bidi yinsiin idwo namin, yaiya biya siya boina ini saiir hiriinana swoki tirin! Kowa maeyauwa siir kikaiya saiir unkin kigni. ⁷ Mi kowa ha damsasau mi kamim siir kigna miriyyim simiirin hinina tini boinmauuu, siya ie hiranki bidi swoki insiin idwovin. Mi siya ini kimiir biyar yamkwokin nu Galili hiriir mi kima siirin wi ta maeyau aiir nini kiguwi. Kara kowiirin tisa boinkiyin! ⁸ Mi wig iswo ha nanaakiyo mi ini maingimainga ywonamwo mi maeyauwa inkam haingikaiya saiir haiburgik mi ina iwitnamwo kamim siir kigna miriyyim simiiram.

⁹ Mi sowa ha niki iwitamwo mi Jisis siya sowirin siyu hir yapyiskaiwin mi ina boinin. Kowa bidi yito? Mi sowa kingiin ha namwo mi ogmwo ina yakai hiunainamwo mi siir iga aiir ini onkwou mi siir ini hainan. ¹⁰ Jisis siya sowiir boinki, kowa kipi nidid! Kowa kariir nomiyauim simiir tini boinmauuu mi sima nu Galili hiriir dam, kariir kigniyim. Iriig.

Kamim sau ninitiyim simiir yaigim

¹¹ Wig iswo ha niki amwo mi sauan kam nhirim ie iir waikaowim sima ini om Komii Jerusalem hiriir yapninopkainamim mi sima prismi biyan kamim

simiir ini boiniu digworaekwo whiekakim nimbiamim simiir. ¹² Mi prismi biyan kamim sima Isrel simiir biyan inkamim simaka yahangiriyu owiu mi sima yaiya kwira hangiriyu boinai. Sima umir whiekakim sauan kamim simiir hauugi. ¹³ Mi sima simiir boinki, kima wi hiniin yaiya saiir boin. Kamim siir kigna miriyyim sima niyaka nitwiigim mi krima nhwo bidi whinamim mi sima siir piuis biyieya saiir ini tauae hainakiwii. ¹⁴ Mi Biyan Inkam Komiiyin omom omom kigriraowiyim ta yaiya saiir wakaeyin mi krima yai nhirim simiirin wara swoki inkim boinmauugi mi kima wi yaigak nwo rani. ¹⁵ Mi sauan kamim sima umir hiriinansi haigim mi sima ini simiir yai imiirar mi wakaeyoknaim. Mi ta yaiya ini nu Judia siirar yiniyokigiya mi biya mi tariinanim Juda iikam whiekakim sima ti diminim simiir yaingwo tibmiyyim. Iriig.

*Jisis siya kamim siir kigna miriyyim mi simiir nikumauugigim
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)*

¹⁶ Mi wig iswo sowa simiir boin digiywo, kamim siir kigna miriyyim iuur nwrkim sima nu Galili hiriir yapnamim. Mi sima ti mhuisimin siir yimbiam, Jisis siya boinkiyin simasima namam. ¹⁷ Mi sima Jisis siir kigiuwim mi sima siir inig iir hainan mi kam nhirim simiir kwoinim ini whisa ywowim. Mi ha naingwokim siya bi ninsiin idwokim siir aknain aeya niuwi. ¹⁸ Mi Jisis siya kingiin ha nitin mi simiirin hiniina boinki Adi Komii siya kariirin inigak nu ninomor sowiir digworaekwo imiiram nwowaiginugikin. ¹⁹ Kima hinda tinda asi namkim iki iikam isid whiekakim hinda tinda nwowim simiir nini boinmimauuwuim sima kariir kigna miriyyan iikam nwowim. Kima simiirin kariir Adin mi kara Adi Komii siir yinisimin mi Adi Komii siir naeyu ikim wi simiir inig imiirar tini baptais haiginuwu. ²⁰ Mi kima simiirin dimin whiekakim kara kariir nowomwarkaiyuwim simiir tini boinmimauuu. Sima wakaeyokna diriraeraram, waka, mi tariinan mi inokinokim kara wi kimaka nwoyokiyokii mi ii aeya digi. Iriig.

MAK

Mak siya wɔnkika ta yokwowa. Mi Mak siir inɔg whɔrɔn Jon makɔn. Mi siya om Jerusalem hirankɔn mi siya Pol mi Pita sowiir whɔn mɔriigɔn. Mi siya ta yokwowa Rom hiran iikamɔm sɔmiiram wɔnkika. Mak siya ta yokwowa dimɔn kirɛe kirɛyɛm mi dimɔm taemɔnim Jisɔs siya tiriyɛm mi siya Rom hiran iikamɔm sɔmiir boimɔmauugɔn mi Rom hiran iikamɔm ini ta kirɛyɛa sairama yaingwo tɔbmiigiyɛm. Iriig.

Jon siya iikamɔm sɔmiir baptais haigɔnuwigɔn mi Adi Komii siir yaiya saiir warar boimɔmauu
(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Jo 1:19-28)

¹ Ta Yokwo Komiiya Adi Komii krɔmiir Wanɔn siir yɔnisɔmɔn Jisɔs Kraiis siirga, siir yaiga. ² Mi ta yaiya bɔdi bɔdiniya profet inkamɔn Aisaia siya wɔnkiya mi ini saiir hɔriinana yɔmbiyama.

Mi bɔdi bɔdiniyarɔn Adi Komii siya siir yɔnisɔmɔn siirɔn hɔnɔna boinkikɔn, wakae! Kara inkamɔn wi nwɔra nɔkropkii kariir yai aiir boimɔmauuwamam. Mi siya ini kariir biyar yamkwokɔnɔn mi siya wi kariir siyɔu iir kisɔsop haigɔnkwokɔni. ³ [Inkam nwɔrɔn maeyau siiyɔn nu apa saiir hir kauwok boinamnankikɔn. Siya hɔnɔna boinkikɔn, Biyan Inkam Komiiyɔn siir siyɔuɔn sɔbgu kisɔsop dirɔraerarkwokɔn, siya napnaniyam.]

⁴ Jon siya iikam iimiir baptaisam nɔtkɔn niimau siiyɔn nu apa siir. Mi ti niimau siiyɔn apaɔn siirɔn inkamkɔ bi whwonkaiigɔn. Nɔngaka. Mi siya iikamɔm haimii tamii hir napɔm sɔmiir boimauugi ta yaiwɔn kibiya. Mi sɔmiir kwoinɔm wi nwokɔ aingwo tɔbmiiyɛm. Mi sɔmiir dimɔn biyɛyɛm wi Adi Komii siya haiyoprindiyɔumiigi. ⁵ Mi iikamɔm ti nu komiiyɔn Judia hiranim mi om komii Jerusalem siir hiran iikam ikɔm sɔma Jon siir boimauugi digworaekwo biyɛyɛm sɔma tirɔm. Mi Jon siya sɔmiirɔn ina baptais haigɔnuwɔn Jordan ie hir.

⁶ Mi Jon siya niya yɔusa, kamelni pɔokɔm. Mi siya piuwop ha mi kikogikɔn mi naeyɔm siya naeyɔm kokmwo graeyɔs mɔnim mi mhwiina nae nwowiya saiir yɔn ikɔm, siya sɔmiir naekɔn. ⁷ Mi Jon siya ina boimauugiyɔn sɔmiirɔn, inkam nwɔrɔn kariir mhoiia nɔtin siir kirɛyɛa ini kariir kirɛyɛa saiir haiburgika, kariir kirɛyɛa ini aowa saeya ywowa. Kara inkam miyɔk rani, siir iga siya niya saiir uridɔn wi kara waisi hak rani. Nɔngaka. Kara inkam biyɛyɛn ini siir aowa ywokaiyɔn. ⁸ Kara kimiirɔn opni baptais haigɔnuwi mi inkamɔn mhoiia nɔtin kimiirɔn wi siya nuuae haigɔnuwi naeyɔuniyɔn. Iriig.

Jon siya Jisɔs siir baptais haigɔnuugɔn
(Mt 3:13-4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Mi ta iya Jisɔs siya omisɔmɔn Nasaret nɔkiuwiyɔn nu Galili hir nwowɔn siir haiburgigɔn mi siya ina yɔtin. Mi Jon siya siirɔn ie Jordan hir baptais haigɔnu. ¹⁰ Mi siya op hir haiburgigɔn mi ha nɔg apnadamɔn nua hɔriir mi siya kigi, nɔnomora omaka anonan haiwaokiya. Mi Adi Komii siir naeyɔuɔn ipiyɔni hanɔna siinainiyyɔn siiram. Ta ipiyɔna krɔma dapiya inmab mi saiir hɔriinanar siinanainika. ¹¹ Mi sɔmar wakaeki yai kwɔra nɔnomor kou hir kauwok boinkiya, kira kariir yɔnisɔm yɔnkamiyɔnkɔn, kara kiriiramɔn ini maingɔmaingɔr ywowɔnɔn. Kariir kwoinɔn kiriiramɔn ini wadieki wadieyar ywokiyɔn. Iriig.

¹² Mi bɔri kimɔmɔnkikɔn Adi Komii siir naeyɔuɔn siya yɔkropki Jisɔs siirɔn maeyau siiyɔn nu apa siir hɔriir. ¹³ Iiyɔm Jisɔs siya maeyau siiyɔn nu apa

siir nwowim kamnwis. Mi Setanin, biiki biyan yu biyeyin ina kinankuin siirim. Mi siya ini mwanhunan ywowin. Mi Adi Komii siir paekwosimin ha nitin siirim, ini saikar yauni oniyin. Iriig.

*Jisis siya nu Galili hir mirii bwakainakin
(Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Iya Jon siya maeyauwa huyokiyokaiya mi biye miriia saiir hirar niki okaiyin mi ta iya Jisis siya nu Galili hiriirin saiir yimbiniin. Mi Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yayim, siya simiir ini boinmimauuni iikam imiirin.

¹⁵ Siya boin, ta iya bidi yimbiniya, ta iya Adi Komii siya iikamim ti nu komiyyin siirim wi simiir kigriraowi. Mi taka iya ini kingiin nwowa krimiirin wi siyar kigriraowi. Krimiir kwoinim ti kisina haigi mi Yokwo Komii saiir yayim simiiraramar daingwo tibmii iski. Iriig.

¹⁶ Jisis siya nu Galili whigbida hiriir napamin mi siya Saimon, Endru sowiiryao yapkigam, sowa haimna whi hir nitmai. Ta miya sowa miriia anasu kikaiya, sowa umir mi mirii. ¹⁷ Mi Jisis siya boinki, kowayao kariir mhoiia wit mi wi kara nisiimauwi kariir miya kowiiryao. Mi kowayao ta miya kara miriia saiir hiriinan siyu iirar sibgu ap. Mi iikam hoimgakim simiir nwoki ikunam. ¹⁸ Mi sowiir haimna ini hirar kwaiburgigin. Mi sowa biri kimiminko ini Jisis siir mhoiyyar yamo. Mi sowa ini siir mi aiirar ini miriyyuwo.

¹⁹ Mi siya ha swoki apnamin priei biri napkikin mi siya youap kigam, Sebedini yinisim nwiso Jems mi siir nomousim ieya Jon, sowa i hir hinomai. Mi yo sowa, sowiir haimna iir kisisok diriraerari. ²⁰ Mi siya sowiirim yikuana. Mi sowiir adwai biyeyin mi sowiir adin siir mi miriyyim kamim simiirin i hirar kwaiburgig. Mi yo sowa ini Jisis siir mhoiyyar yapnamo mi siir mi aiir yamiriyyu. Iriig.

*Jisis siya haiswoniskigin yu biyeyin inkam nwirin siir nwowin
(Lk 4:31-37)*

²¹ Sima om Kapeneam hiriir yam simiir ii komii aiirim. Jisis siya ta simiir ii komiia simiir omaka komiia yai nidwokai wakaenakiya saiir yapninopkainam. Mi iikamim simiirin Adi Komii siir yai aiir ini boinmimauu haiginuu. ²² Iya sima siir yai aiir wakaeyim, ini hindara yanaakiyim. Siya simiirin kamim siyu komii ninokninkiniyim simiir hiriinan biri boinmimauugin. Ningaka. Siir yaiya ini inkamin inig komiigakin, siir hiriinan ywowin.

²³ Mi ta iya inkam nwirin simiir omaka komiia yai nidwokai wakaeya saiir nwokin. Mi yu biyeyin siir pu hir nii okaiyin mi siya ina kauwok boinkiyin. ²⁴ Jisis om Nasaretanin! Kira dimuam nitkin, dimu tirniyam? Mi kira tari krimiir tirbumbuam nitkin? Kara kiriir bidi yinokninkinin, ni kira Adi Komii krimiir Wanin siir hiranki nit ieya inkam wadeyin. ²⁵ Mi Jisis siya ti yu biye siir nikiyin mi siya ina boinkiyin, yu biye iirin, kira yaiya ti tanki mpa dinkinimnisiaki. ²⁶ Mi ti inkamin siya ha kaunanaekiyin mi siirin siya hainiyop whaowagig. Mi yu biye siya ti inkamin siir pu hiranki yuun iwiskinam mi ina yamin. ²⁷ Mi iikam hoimgakim hiriinan diminin siir kigim, sima ini kakakar ywokiyim. Mi sima ha nanaakiyim mi ini sima simar yomboin amboinamim, tiki hinin diminin tari dimu diminkin, ha? Taka yaiya saeya yai winka. Mi tari ti inkamin siya inig komiigakin. Iya siya yu biye imiir boinkiyin mi sima ini siir yai aiirar mi wakaeyoknam. ²⁸ Mi ti diminin siya tirin biri kimiminkin, ina haigiririr boinamin nu Galili hiran omim simiir hiriir. Iriig.

*Jisis siya Pita siir niua saiir haiswoniskigin
(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)*

²⁹ Sɪma omaka komiɪya yai nidwokai wakaeiɪya saiir haiburgigim mi ha woknaniyamim, siɪma Saimon Endru sowiiryao omaka saiir wokninopkainam. Mi Jems Jon sowayao warar yinkin am. ³⁰ Mi Saimon Pita siir niua hii hɪrar whwonkaiga, saeya piɪu huuwa kini ma saeya niiga. Mi siɪma biri kimiminkim ta wiga maka niɪya saiirin, Jisis siir ini boinmauuu. ³¹ Mi Jisis siya saiiram ha namin mi saiir in aair ini onkwoɪu mi ina kininsiin idwokiya saiirin. Mi ta piɪu huuwa kini ma saiir niɪya, ina digiya. Mi saeya ini simiir naeyim simiir swoki diriraerarin. Iriig.

³² Iya bie nikiiyamtibin mi simiir iikamim makakmakakim ini simar swoki ikunaniyim Jisis siirim. Mi iikamim yugi nonkwowim yim ini warar mi inkim ikunaniyim. ³³ Mi ti om komiɪyin siir hiran iikam homgakim, siɪma ta omaka Saimon, Endru sowiira saiir anoka kingiin hɪrar ini okwoɪu. ³⁴ Mi Jisis siya haiswonimniskiiyim mapai mapaiyim simiir niɪyim mi yu biyeyim siya ninimniskiiyim kasa rani, simiir nwowim. Mi siɪma ti yu biyeyim Jisis siir bidi yinokninkinim mi siya simiir asi nikidugin kima kariir inigin siir kipi dap. Iriig.

*Jisis siya nu Galili hir nap miriugin
(Lk 4:42-44)*

³⁵ Mi igwira Jisis siya nugak imumar yinsiin apnamyakwok, maeyau kwira inkam kamaeya saiirim. Mi siya Adi Komii siirim in nhwo hir ini kwisboinu. ³⁶ Mi mhoiɪya Saimon siya mi siir nomiiyau ima, siɪma ini siir mhoiɪyar yapansrinamim siirim in. ³⁷ Iya siɪma siir nini kigiin siɪma ina boinim, ti iikam isid komiɪyin kiriirim hansrananikim. ³⁸ Mi siya simiirin ina boinin, kiya! Nimbi ti omim kingiin nwowim pi sim nami. Kara Adi Komii siir yayim simiir warar mi boinmimauuam mi aingwowi. Kara ta mi aairimar nitkin, dimin mi miriiyam bi nitkin. Niingaka. ³⁹ Mi siya nu Galili hiran omim simiir asi namkin. Mi siya omakam yai nidwokai wakaeiɪyim simiirar yapninopkai boinmimauuam, Adi Komii siir yai aairin. Mi siya yu biyeyim simiir nwowim ini simiir warar yinimniskiiyamim. Iriig.

*Jisis siya inkamin paowaigi piskimkopouin wadie siir nwo haiginugin
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)*

⁴⁰ Mi inkam nwirin paowaigi piskimkopouin, siya ha nitin, ini Jisis siir igmiiga kingiina ini akai hii ouniɪyin. Mi siya siir boinki mi kira ha naingwowi, kara kiriirin wi digar nwo haiginugii. ⁴¹ Mi Jisis siya siirsi yaingwobumbu mi siir ina ina yonkwokiyin siir. Mi Jisis siya ina boinkiyin, kara ha naingwowi kira wadie dwoki. ⁴² Mi ti paowaiyim siir piskimkopouim biri kimiminkim ina wiskiyim mi siya ini wadieyar ywokiyin. ⁴³ Mi Jisis siya yai kirie aairar boinki siirin. Mi biri kimiminkin siirin ina yikropki sasaugiyin. ⁴⁴ Jisis siya siir boinki, kira sibgu mintarao! Kira wi inkam nwirni kipi boinmauu ti diminin. Niingaka. Mi kira pa dam mi kariir piua pi inkamin naemin krimiirsi ninkin imiɪyaeiɪyin Adi Komii siirim pris, pi siir tini isiimauuu. Mi kira Adi Komii siirin nae pa dinkin imiɪyaeki. Minsi dinkin imiɪyaeki! Kiriir piua wadie nwowa saiirsi, yaiya krimiir brougaeyin Moses siya boina saiir hiriinan. Mi siɪma ti kamim wi nwoki ninokninkinwini kariir paowaiyim bidi wiskiyim. ⁴⁵ Mi inkamin ha namin mi biri nini haigiprakai boinugin ti yayim. Niingaka. Ini hiriɪyar boiniskiyin ti diminin. Mi siya ti diminin ini niɪwiinan siir boinyokiyokiiyam in omom omomim simiirin. Mi Jisis siya om komiɪya hiriir paninsi yamsi iikamim simiir whwonkam idan. Iikamim ini homgak ywom, siya simiir ma miir niniskiiyim wi dig nwo rani.

Mi siya om komiiyim simiir yaba nwowim omim iikam homgak karamaeyim, ini simiir hirirar ywowin. Mi maeyau maeyauan iikamim ini Jisis siiraramar yitswoim. Iriig.

2

*Jisis siya inkamin iga in ninsimsiruun siir haiswoniskigikin
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)*

¹ Ii nhirim bidi yamkiyim mi Jisis siya ini om Kapaneam hiriyar swoki amin. Mi iikamim sima hinina wakaewin, siya ini omaka hir nwowin. ² Mi iikam homgakim haningi yaninkinuuu mi omaka ini digar ywokiya. Mi anoka kingiin, maeyau kwirki niinga bi swoki oka. Niingaka. Mi Adi Komii siir yaiya Jisis siya simiirin sair boinmimauugin. ³ Iiya Jisis siya yaiyar niki okwo boinin mi sima ina hainaniyim ti inkamin iga in ninsimsiruun Jisis siirim. Mi kam nwiiyim sima hainani ti inkam iirin. ⁴ Mi omaka yainaua ini iikamim sima yidwokaisirkiya mi sima Jisis siir kingiin paninsi haiginsi ti inkamin iga in ninsimsiruun. Mi sima akouwa hirii iiyam mi akou haimii iir ini piraku maeyaua siyar nokwo hiririuwa sairar. Mi sima akou haimiiyin ha pirak gririgiyin mi ta hiiya ti inkamin siya whina mi sima idmirim kwiiya boritkikin mi ina yonkwokiiraraokiya. Mi ini Jisis siir igmiiga yauni kikinuuwa. ⁵ Mi Jisis siya simiir naingwo tibmiiya sair kigiyin mi siya ti inkamin siir boinki, yinisim! Kara kiriir dimin biyeyim simiir bidi haiyoprimdiyumuigiyim. ⁶ Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim yim sima hir warar ninkin idwokaigim mi simiir kwoinim aowa aowa ini ta yaiya Jisis siya boina sair saira yaingwokwonanaeyim. ⁷ Siya ti hinin yai boinin mi siya tari Adi Komii siir nigbumbui. Inkam nwirkin biri swoki haiyoprimdiyumii srankin dimin biyeyim. Niingaka. Adi Komii siirar miiga. ⁸ Mi simiir kwoinim Jisis siya bidi yinokninkiniyim mi siya simiir asi boinkin, kima wara hinin kwoinin kimiir waraur dimusi nwowi? ⁹ Piki hinin dimin ikin hinsima nwowiyin? Mi kara ha boini kiriir dimin biyeyim kara bidi haiyoprimdiyumuigiyim mi tiki hinin diminin kara wi diga nwowi? Mi tari wi dig nwo rani? Mi kara ha boini, kira kiriir hii aair hainam mi hininin kara wi digar nwowi, iyie? Wi dig nwo rani, aniya? ¹⁰ Kima dinokninkin, Adi Komii siir yinisimin ninomor kou hirankin nitin karaigin. Kariir kirieya wi digar nwowi kimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumuigiyim. Mi Jisis siya ti inkamin iga in ninsimsiruun siir asi boinkikin. ¹¹ Kara kiriir boinkii, kira dingsingi! Mi kiriir hii aair hainam mi kira pi kiriir omaka damigusam. ¹² Mi siya ini iikamim simiir whwonkam idar yinsiingiyin. Mi siya ini siir hii aair hainamin. Mi siya biri kamiminkin, ina yinsiin apnamin. Mi sima hiriinan kigiyim mi sima ini hindara yanaakiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. Mi sima ina boinkiyim, biya nim krima ti hinin diminin siir biri kigim. Iriig.

*Jisis siya Livai siir nikuunakin
(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)*

¹³ Mi Jisis siya whigbid hiriyar swoki apnamin mi iikam isid komiiyin sima ini siir mhoiyar yamim. Mi siya Adi Komii siir yaiya ini simiir yowimwarkai haiginuuwim. ¹⁴ Mi siya ha napnamin Livai siir kig, Alfias siir yinisimin. Mi siya omaka omom omoman umir nidwokai haiya, yio sair nidwokaii. Mi Jisis siya yikugi, kira kariir mhoiyya wit! Livai siya ha ninsiingiyin mi ini siir mhoiyar yamin.

¹⁵ Iiya Jisis siya Livai siir omaka hir niki idwokai aeyin mi kam homgakim umir haiiyim, nhirim siyu biye tiri kam ima mi kamim Jisis siir kigna

miriyyim, sima simar yidwokai aemimir Jisis saikan. Ti hiriinan kamim kasaka rani, Jisis saika nap miriyyim. ¹⁶ Mi Farisi kam nhirim siyiu komii ninokninkiniyyim sima kig Jisis siya kamim siyiu biyie tiriyim mi kamim umir min haiiyim simaka nidwokai aei. Mi Farisi kamim sima srugi kamim Jisis siir kigna miriyyim simiir, Jisis siya kamim siyiu biyie tiriyim mi kamim umir min haiiyim simaka dimusi nidwokai aei? ¹⁷ Mi Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ina boinkiyin, inkamin ma karamaeyin yio siya paowai widi inkamin siiram biri swoki amikin. Nningaka. Mi iki makak iikamim pi sima simar nami kamim paowai widiyim simiiram. Kara iikam miyyik miyyikim simiir nikiunam ara biri nitin. Nningaka. Kara iikam biyeyim simiir nikiunam nitkin. Iriig.

*Nae haiya aeni siyugin
(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)*

¹⁸ Mi igwira Jon siir kigna miriyyim kamim mi Farisi sima, sima nae haiyakim. Mi kam nhirim sima ina yitim, Jisis siir ini srini mi Jon siir kigna miriyyim kamim mi Farisimi mi kigna mirii ikim, sima nae dimusi haiyaei? Mi kamim kirir kigna miriyyim yim nae haiya karamae dimusi nwowi? ¹⁹ Mi Jisis siya simiirin boiniyio yaiya kwira boinki, iya inkam nwirin siir wig aiir sainam tiri mi siir nomiiyauim mi iikam nhirim sima wa niti ta nae aiirim. Mi sima ta iya wigwas naeya saiir naei mi sima wa haiyaei? Nningaka. Sima wa naei. Mi siir nomiiyauim mi iikam yaisi yaisiyim sima wi maigimaigargar nwonami siir whinsain haiginuwamin. Mi taka iya sima wi nae minar haiyaei. Nningaka. ²⁰ Iya tiki inkamin wig nonkwonain siya om whira nami mi krma hikak saiir dwoki mi nae minim saiir haiyaki. Mi iya kara kimiir haiburgigana mi kima wi hiriinanar timi tirki.

²¹ Jisis siya boiniyio yai kwira ina swoki boinin, dimin winin dimin biyie aka kipi nitapiyok. Inkamin yuis win haimii biri kintio haigin yuis kwira saiir noin siir nitkin panam mi siya hiriinan tiri, siya saiir nitkin pani mi saeya wa swoki imbiryami. Mi wina wi kaba saiir mimbirgi mi noin wi komiiyar swoki okii. ²² Inkam nwirkin wain wini opa wraisu is kaba op two biyenana saiir biri swoki aokaiiga. Nningaka. Mi siya hiriinan tirkiswo mi ti wain winin siir opa saeya niyopiingi mi ta wraisu is kaba saeya wa nimbiryamkii mi wain wini opa wa naokiyamki. Mi wraisu isa wa mi imbiryamki. Mi inkamin wain wini opa saiir naokaii siya wi hinina tir, wi wraisu is wina wi saiir daokai. Iriig

*Juda simiir ii komiia piu siisiya Sabat mi min saiir kipi mirii
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)*

²³ Mi Adi Komii siir ii komii kwira Sabat Jisis siya numira wid ninkina saiir napnamkin mi kamim siir kigna miriyyim sima saika warar yinkan apnam. Iya sima napama, sima witnidim ha kiwromwris haiyamim mi ina yinibrombrop apaeyamim. ²⁴ Mi Farisi kam nhirim sima Jisis siir boinki, waka! Kima ta Juda simiir ii komiia piu siiskuwakiya mi min saiir dimusi miriigim mi nae minim saiir dimusi mi haigim. Mi kima ti siyiu iir bi sibgu apkim. ²⁵ Jisis siya ina yowarkii boinkiyin simiir yai aiir mi kima tari dimin whirin biya kimiir brougaeyin Devid siya tirin siir biri mwaingim? Mi taka iya Devid siya mi siir isid ieya sima nae karamaekim mi simiir mhiyyim ina yaowim. ²⁶ Iya tiki dimin ieya nimbiamin Abaiata siya nwokin pris inkamin nae Adi Komii siir ninkin imiiaeyin. Mi Devid siya mi siir isid ieya simar yapnupkainam Adi Komii siir omaka aiir. Mi Devid siya paimir iir naeyin mi siya paimir haimiyyim siir isid iir yae hauu. Tiki naeyim inkam nningaki bi naeikin. Nningaka. Pris simiiraraigin. Mi sima yai biri swoki boinkikim

ti diminin Devid siya tirin. Mi kima yai krimaka dimusi boini. ²⁷ Jisis siya boinki, ta ii komiyya Juda simiira piu siiskuwakiya Sabat, saeya iikamim hik simiir hauuwim biri nwoka. Niingaka. Ta ii komiyya minam nwoka iikam hoimgakim simiir whindiriraerar haiginiuwam. ²⁸ Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin ta ii komiyya Juda simiira piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya Sabat saiir Biyan Inkam Komii siya asi nwowi. Iriig.

3

Mi Jisis siya Juda simiir ii komiyya inkamin inib waeyaoki naowin saiir haiswoniskigikin

(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

¹ Mi Jisis siya ha swoki apninopkainamin Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir mi inkam nwirin hir nwokin siir inib waeyaowim ini pae-yarwainan ywokiyamim. ² Mi Farisi kam nhirim Jisis siiram hirar kaonanae. Sima biri ninokninkinkim siya ti inkamin siirin pi ii komiyya saiir namisi haiswoniskii mi ta hiriinana saiirsi boiniuriyiu boinam minkim siirin. ³ Mi Jisis siya ti inkamin ina paeyarwainan nwowin siir boinki, kira simiir bopwoniya dinsiin okwoki. ⁴ Mi Jisis siya simiir sriigi, krima wi piki hiniin siyiuin si tiri Juda simiir ii komii aiirin mi krima siyiu miyik ti tir. Iyie!? Farisi sima yai biri wakae boinkim. ⁵ Mi Jisis siya simiir kaoyokiyokigiyin mi siir kwoinin ini haugihauga whiyekiyin. Mi siya simiir mhi kwoin imiir kigiyin miyik biri nwokim, sima ti inkam iirsi bi naingwoyimyokim. Mi Jisis siya hikak asi nwonamkin, ti hiriinan siyiu iirsiyin. Mi siya ti inkamin siir boinki, kiriir indibin ha dinkiyinyinki. Mi siir ina ini wadeyar ywokiya. ⁶ Mi Farisi kamim sima Juda simiir omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya saiir haiburgigim mi sima biri kimiminkim ina yinsiin apnamim Herot siiram mi siir nomiiyau nhirim simiiram warar. Mi sima yayim iripa minam kitibmii boinkim Jisis siir nisomaokiyim. Iriig.

Iikam isid komiyyin whigbid hir nani owugim

⁷ Mi Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima ti omon nu Judia hiranim sima siir haiburgigim mi whi Galiliya hiriir yam. Mi iikam isid komiyyin sima ini siir mhoiyar yamim. ⁸ Mi iikamim ti omom omomim hiranim nu Galili nu Judia mi om komii Jerusalem mi nu Idumia mi ti om whiso Taia mi Saidon yo ini yab komiyyin Jordan, ini siir gimia waiywo. Sima omom omomankin nitkim. Mi ti isid komiyyin Jisis siir yaiya sima wakae winkim digworaekwowim siya tirim simiir mi sima ha nitkim siiram. ⁹ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, iikam isid komiyyin tisa nwowin ambi sima haigin ikwokromkwirisi. I ira pi kariiram dwomaigi, kara pi saiir kwirii nami. ¹⁰ Biya siya i aiir niki apni kwiriinam karamae niki owin mi siya iikam kasa bi haiswonimniskigim. Mi tariinanin iikam whiekak nhirim makak makakim sima ina yapiyaonamim siiram, simiir inam siir piu aiir nini onkwoiim. Mi sima iikam nhirim simiir asi napkinyamya amkim. ¹¹ Mi kamim yiu bibiyekin nii whwonkaiyim sima Jisis siir kigiyim mi sima ini siir igmiigar ini akaigai huniyim. Mi sima ina kauwok boinkiyim. Kira Adi Komii siir yinisimkin. ¹² Mi Jisis siya yiu biyie imiir ninimniskigiyin mi siya iikam imiirin ina boinikidugiyin. Kima kariir inigin wi kipi haigiririr boinam. Iriig.

Jisis siya kamim iuur nwisa yimbingi siir mi aiir nap miriiyam

(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³ Mi Jisis siya mhiu iir niinainamin mi siya ina dapikiuna kamim siya naingwowim simiir inigim. Mi kamim siya dapikiunam sima ina yamim siiram. ¹⁴ Mi siya aposel kamim iuur nwisa yimbingi hinda tinda saika nap

mariyam, Adi Komii siir yai aiir nap boinmamaauam. ¹⁵ Mi siya aposel kamim simiirin ini inigakar ywowaiginugiyim, yiu biyeyim iikamim simiir piu nii whwonkaiyim, simiir ninimniskiyamamin. ¹⁶ Mi Jisis siya aposel kamim iuur nwisa yimbingi. Mi Saimon siir inig whirin Jisis siya nokdap haiginuin, Pitakin. ¹⁷ Mi Sebedi siir yinisim nwiso Jems, Jon sowiirin Jisis siya yaeya inigar swoki kisina okdap haiginu, Boanesis. Tiki inigin siir inig tipmwoki tipmwowin, ta diya tiowiya saiir yinisimkin. Sowiir yaiya ini hiriinan ywowa. ¹⁸ Mi Endru, Filip, Batolomiyu, Matyu, Tumas mi Jems Arpias siir yinisim ieya mi Taitias. Mi Saimonin biya ta yaiya saiir boinmamaugin nu whiran inkam komiiyim krimiir kipi kigrirao. ¹⁹ Mi nwirin Judas Iskariotkin. Mi ti inkamin mhoiia wi wir siya napwouwi, kam nhirim io Jisis saika nwowiyim siir nisomaowam naingwowyim simakan. Iriig.

Ta miya biigi biyan yiu biyeyin Biesebul siirga
(Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Mi Jisis siya ina swoki amin omaka hiriir. Mi iikam isid komiiyin ini Jisis saikar swoki amwonyim. Mi Jisis siya mi siir kigna mariiyim kamim sima nae nidwosiis aeni ii karamaeka. Nungaka. ²¹ Mi Jisis siya siir iripa o nhieyim mi siir yopii ad owa, sima hiriinan nini wakaeniyim, Jisis siya mi kamim siir kigna mariiyim, sima nae min ningugu ae karamaeyar nwowi mi sima ina yitim siir nikunakiyam. Mi sima siir boin mi tari siir kwoinin pi whaowaekin, siya ti nae min ningugu ae karamae nwowin.

²² Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi ina yitim. Mi sima ina boinim mi tari biigi biyan yiu biyeyin Biesebulin ini saika nwoin. Mi nhirim ina boinim mi tari Jisis siirin Biesebul siya hauuga ta kirieya yiu biyeyim inkam piu nii okwokaiiyim simiir ninimniskiiya. ²³ Mi Jisis siya simiiram yikiuna, sima siir kingiin nitim. Mi siya simiirin boiniyo yai arar boin. Mi siya boin, yiu biye simiir apu budin Setanin, siya wi yiu sima simar swoki inimniskinaei, aniya? ²⁴ Mi ti om komiiyin siir hiran iikamim sima isidin whisa ninkibirnaei mi sima wi kiriekakar sibgu owi, aniya? Nungaka. Sima wa nidam ninoopki. ²⁵ Mi iikam nhirim omaka iruwanim sima isidin whisa ninkibirnaei, yaii niniyam mi sima wa sibgu owi iripar, aniya? Nungaka. Sima wa ninoopki. ²⁶ Mi yiu biye Setan siir isidin sima siman isidin whisa nwowi mi siir isidin sima sima wi kiriekakar nwowi, aniya? Nungaka. Sima wa ninoop iuguski. Mi hiriinan tiri, Setan siirin, wi Setan siya swoki haiswoniskiinae, aniya? Nungaka. Siir kirieya ini kariir kirieya saeya haibura. Mi siir miya wi kara tirbugi.

²⁷ Iya inkam nwirin inkam kirieni omaka napninpokainami mi siir digworaekwowyim simiir nini tauae hainakiyam mi siya wi digar nwowi, siir digworaekwo imiir tauae haiyam, aniya? Nungaka. Mi siya inkam kirie iirin bi idni tiki kogrimdinugig. Mi siya hiriinan tiri siirin mi iki siir digworaekwowyim, iki siir omaka nwokaiyim, simiirin wa nini tauae hainaki.

²⁸ Kara kimiirin yaimwowa boini, digworaekwo biye biyeyim iikam hoimgakim kimiir waraur nwokaiyim, wi Adi Komii siyar haiyoprindiyumii swoki. Mi yai bibiyeyim kima mi boinbumbuwiyim simiirin wi warar mi inkin haiyoprindiyumiigi. ²⁹ Mi inkam nwirin Adi Komii siir naeyuin siir nigbumbuwi mi Adi komii siya tiki inkamin siir dimin biyeyim, simiirin wi warar ninkin haiyoprindiyumiigi rani. Nungaka. Tariinan mi mhoiia iriipi hiriinan, wi ningar mi owi. Jisis siya hinina boinkin, tiki inkamin, Adi Komii siir naeyuin siir nigbumbuin mi tiki siir dimin biyeyim siya inokinokin wi hik simiirsiyar hainanaei. ³⁰ Jisis siya ti yai whiekakim hinin dimusi bi

boinkin, simiir kwoinim ha naingwokim, Jisis siya yiu biyie siir kirieya saiir mirii. Mi siya ti yaiyim hiniin asi boinkin. Iriig.

*Jisis siir apu aeya mi siir nomousim ima
(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)*

³¹ Mi ta iya Jisis siir apu aeya mi siir nomousim ima, sima ina yimbiniyim. Mi simainii omaka akpitga hir yaka okwoniyim. Kira unki it krimiiram. ³² Mi iikam isid komiiyin siir nidwo ywokaiyim sima boinki siirin, ha? Wakae! Kiriir apu aeya mi kiriir nomousim ikim mi kiriir yokman ima, sima isi kiriirim idwowiya hirar nidwo kaowim, kiriiram in sima nikiugikim. ³³ Mi siya ini simiir yai aka yowarkii boinkiyin, yipiki iikamkim kariir pugana saiir hiriinan nwowim? ³⁴ Mi iikamim siir nidwoyokaiyim siya ini simiirar kaoyokiyokiiyin. Mi siya ina boinkiyin simiirin, kigi! Kariir apu mi kariir nomousim, ti kimargim, ti tirar kwowim. ³⁵ Iikam hoimgakim Adi Komii siir yai aiirim naingwo tibiimiyim mi siir miya saiir miriiyim sima wara. Mi sima wi kariir apu mi kariir pomou yokman nwowi. Iriig.

4

*Inkam nwirin witnid nitkinamkin numir
(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)*

¹ Jisis siya simiirin Galili whigbid hir swoki owomwarkaiyuuu. Mi iikam isid komiiyin saika nwowim kasa rani. Mi Jisis siya i aiir asi kwiriigin. Mi siya saiir kwirii idwokaiyim mi iya ini whigbid hirar ywowa. Mi iikamim ini whigbid hirar yokwowim mi siya simiirin i hirar yidwokai owimwarkaiyugi. ² Dimin taeminim siya nowimwarkaiyuwim simiir, siya boiniyo yai arar nowomwarkaiyugim. ³ Mi Jisis siya boin, kima wakae! Inkam nwirin witnid numir hir bidi yitkingikin. ⁴ Mi iya siya ha nitkinamin mi witnid nhirim siyiu nikiigiinaowidim, yim ini ipiyinki sim ini iugi aeniyim. ⁵ Mi witnid nhirim siiyakak maeyauwa saiir nikiigiirim, maeyauwa nun idar nwowa, nuginin aowa nam kamae nwowa saiir. Mi ti witnidim biri briprigim ina whakidudugiyim. ⁶ Mi iya biyeyin ha whwokiyin mi ini witnid ibairim simiirar yaowhwoniyim. Mi ti witnid ibairim simiir miyim aowa nam karam nwowim yim ina wainamim. ⁷ Mi witnid nhirim urid nimiridgakin siir bopwo yakaigai. Mi ti urid amridnanin ha whakiyin mi ti witnid ibairim simiirin ini siya yisiwamwarkaigiyim mi ti witnidim nae bi budgin. ⁸ Mi witnid ibair nhirim nu maeyau miyik nikiigiirim, yim ini komiiyar ywokiyim mi yim nae hiniina hiniina bud, nhirim kamairim iriiyar mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwoim mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwir iuur. ⁹ Mi Jisis siya simiir boinki, inkamin wungakaingin mi siya ti kariir yai imiirar wakae mi ha sibgu daingwo omok. Iriig.

*Jisis siya boiniyo yai aiirarar boinmimaugin
(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)*

¹⁰ Mi igwir mhoiia Jisis siya sasair ywoki hirin. Mi mhoiia kam iuur nwiso siir kigna miriiyim mi iikam nhir ikim sima ina yitim Jisis siirim. Mi sima ini srini siirin boiniyo yaiyim simiir yaimwokiayaimwaim simiiram. ¹¹ Mi Jisis siya simiir yowimwarkaiyugi. Mi ta Adi Komii siir oman yaiya kara kimiir bidiyar iki owomwarkaiyugiyim. Mi iikam nhirim saiir wakaeyim, sima biri ninokninkinkim sima boiniyo yaiarar wakae. Mi sima saiir yaimwowa siir biri ninokninkinkim, sima pi whaowaekim.

¹² Mi sima wa kigi ti diminin mi sima wi sibgu kigsib rani. Mi sima wa wakaei mi sima ta yaiya saiirin wi sibgu wakaesib rani. Niingaka. Mi simiir kwoinin bi kisina haigikim mi sima Adi Komii siiram paninsi

yaingwo tɪbmiisi. Mɪ Adi Komii siya sɪmiir dimɪn biyɛyɛm sɪmiir panɪnsi haiyoprimdiyɪumiigisi. Iriig.

Jisis siya ta boɪniyɔ yaiya inkamɪn witnid nitkɪnɪn siir yai sɪmiir nowomwarkaiyugɪm

(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)

¹³ Mɪ Jisis siya sɪmiir boɪnki, kɪma ta boɪniyɔ yai kwɪra saiir bi nɪnoknɪnkɪm, aniya? Mɪ kɪma wɪ panɪna sɪbgu owomwarkai boɪn haigɪniuwɪ tɪ boɪniyɔ yai whɛkakɪm sɪmiir yaimwowɪm, ha? ¹⁴ Kara kɪmiir niki boɪnmauu wakaeki, tiki inkamɪn witnid nitkɪnɪn ini tiki inkamɪn Adi Komii siir yai boɪnmɪmauwuyɪn ini siir hɪriinan ywowɪn. ¹⁵ Iikam nhɪrɪm sɪma Adi Komii siir yaiya pa wakae nami mɪpi sɪma siyɪu hɪr napami mɪpa naingwo ouwouami Adi Komii siir yaiya. Sɪma Adi Komii siir yaiya panaowar wakaenaki mɪ Setan siya panaowar swoki kwɪtkigi Adi Komii siir yaiya sɪmiir kwoɪnau haigɪnama. Mɪ tiki iikamɪm ini tɪ witnidɪn siyɪu nikɪiyɪm, sɪbgu whak karamae nwowiyɪm, ini sɪmiir hɪriinan ywowɪm. ¹⁶ Iikam nhɪrɪm sɪma ini tɪ witnidɪn siyakak nuɪn, siir nakaigaiyɪm mɪ sɪma tɪ iikamɪm ini hɪriinan ywowɪm. Yaiyɪm sɪma wakaeɪm pa wakae nɪngruramsasaugi, ta Adi Komii siir yaiya sɪmiir mhɪi kwoɪnau. Mɪ sɪma pi maɪrgɪmaɪrgar nwo nami, ta yai aiiramɪn. ¹⁷ Tiki iikamɪm ini witnidni mɪiyɪm aowa nam karamae nwowiyɪm, ini sɪmiir hɪriinan ywowɪm. Mɪ sɪma panɪnsi ywokwo bripriisi. Mɪ iya hɪkɪn nɪmbiniyɪm sɪmiir kɪnankɪuwam mɪ sɪma wɪ i priei nokwo rani. Mɪ sɪma Adi Komii siir yai aiirɪn wɪ digɪumii haigɪngigi. Mɪ sɪma whɛkakɪm wa nikɪiyam uguskii. ¹⁸ Mɪ iikam nhɪrɪm ini tɪ witnidɪn maeyauwa urid amridkakɪn siya nwowa saiir nakaigaiyɪm ini sɪmiir hɪriinan ywowɪm sɪma wakaeɪm Adi Komii siir yaiya. ¹⁹ Mɪ sɪmiir kwoɪnɪn ini umɪrminɪm mɪ nuan digworaekwowɪm ini sɪma kiyainamɪm. Mɪ ta Adi Komii siir yai kɪbiya ini tɪ digworaekwo imar higrɪniugiya. Mɪ Adi Komii siir siyɪuɪn siir panɪnsi sɪbgu apsi. ²⁰ Mɪ iikam nhɪrɪm ini tɪ witnidɪn nu maeyau mɪiyɪk nikɪiyɪn, ini siir hɪriinan ywowɪm. Sɪma ina sɪbgu wakaeɪm Adi Komii siir yaiya. Mɪ sɪmiir nhɪrɪm kam nwɪr iura mɪ budi mɪ nhɪrɪm pi kam nwoɪma mɪ budi mɪ nhɪrɪm pi kamairɪm iriyyara mɪ budi. Iriig.

Sɪma yɪukidɪn nɪuyaiyɪn wɪ two aowa higrɪniuwɪ

(Lk 8:16-18)

²¹ Mɪ Jisis siya sɪmiir boɪnki mɪ iya inkamɪn yɪukidɪn nɪuyaiyɪn siir hangɪmunanii mɪ siya wɪ two aowa haigɪprakaii, iyɛ? Wɪ hɪi aowa haigɪprakaii, aniya? Nɪngaka. Kɪra bopwonauan romyasɪn siir dinankii! Mɪ yɪukidɪn pa sɪbgu iuyakii. ²² Tiki inkamɪn siir kwoɪnpai kwoɪnpaiyɪm tariinanɪn tiki idowɪiya nwo karam nwowɪm mɪ mhoɪiya sɪma wɪ idowɪiya nwo uguskii mɪ wɪ dimɪn whɪrkɪn swoki haigɪprakai rani. Nɪngaka. ²³ Kɪma tɪ iikam whɛkakɪm kɪma wɪngakaɪrgɪm, kɪma timɪ wakae.

²⁴ Mɪ siya sɪmiirɪn ina swoki boɪnkiyɪn, yaiyɪm kɪma wakaeɪm kɪma sɪbgu daingworɪnukripkai. Siyɪuɪn inkam nwɪrni kɪma tiriyɪn mɪ Adi Komii siya kɪmiirɪn wɪ hɪriinan siyɪu iirar swoki inkɪn tiri. ²⁵ Mɪ inkam nwɪrɪn siya nɪnoknɪnkɪn mɪiyɪkaki niuwɪ mɪ mhoɪiya Adi Komii siya siirɪn wɪ hɪriinan nɪnoknɪnkɪn aiirar swoki inkɪn idu hauuraraokii. Mɪ inkamɪn nɪnoknɪnkɪn haɪmiisimakaki niuwɪ wɪ Adi Komii siya swoki haii. Mɪ siya wɪ nɪnoknɪnkɪn karamaeyar nwoɪuguski, wɪ haɪmii sɪma hai naowid rani. Nɪngaki nɪngakɪnga. Iriig.

Ta boɪniyɔ yaiya inkamɪn witnid nitkɪn whakiyɪn siir yaiga

²⁶ Jisis siya hɪnɪna boɪnkɪn, iya Adi Komii siya iikamɪm mɪ digworaekwo whɛkakɪm sɪmiir biyan nwowɪn, siya ini tɪ inkamɪn witnid nitkɪnamɪn mɪ

siir numir aiar sibgu kigriraowin ini siir hiriinan ywowin. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinanar mi sibgu kigriraowi. Mi siir numiran naeyim wi hoimgakar nimbiamyami. ²⁷ Mi inokiiinokin ti inkamin niyaka pi nhwo nib whwonkaowi mi nugakin siya pa ninsiin apririramyakwoki. Ti inkamin siya kigiyin mi siya ini siya siyar yaingwowin, ti witnidin siya komii panina nwokikin, siya biri ninokninkin. ²⁸ Nu siya minki mi ti witnidin pa kinan grimgrinkiigi mi siya mhoiia pi nae kakar namwo iuwi. Bi pi kwo aeyar nimbiamyami mi mhoiia nae pa budgi. ²⁹ Iiya sasaeyim wai nwowiyim mi ti inkamin pa ningugu haii. Iriig.

*Ta boiniyo yaiya mastet yinika
(Mt 13:31-32,34; Lk 13:18-19)*

³⁰ Mi Jisis siya boinki, krima Adi Komii siir iikamim mi siir digworaekwo whiekakim simiir biyan iikam nwowi mi krima wi paka hinin boiniyo yaiya sae nikri boini siirin. ³¹ Mi ti mastetnidin siir hiriinan ti ikrii boin. Mi mastetnidin siya iki paenid nhirim simiir hiriinan tani. Niingaka. Siya sapkisapisimkin komii rani, ara krinankin. Mi siir nidim kasa rani, hoimgakim. Mi Adi Komii siir isidin ini ti mastetnidin siir hiriinan ywowin kasa rani, hoimgakim. ³² Mi inkamin ti mastetnidin siir ninkin digiyin mi siya pa whakii mipi komiiyar namwo iuwi. Mi siya iki sasae hoimgakim pi simiira mrwi haiburgigi. Mi siya kwiya komii kakargin mi ipiyin minim simiir whieyim pi siir kwiya imiirar mi haigii. Iriig.

³³ Iiya sima Jisis siir boiniyo yai imiir ninokninkinim mi mhoiia siya iikam imiirin boiniyo yai kasa biri boinkin, Adi Komii siir yaiyim. ³⁴ Diminim siya boiniyim pi simiir boininkii iuguski rani. Niingaka. Siya pi boiniyo yai ara boinkii. Mi iya siir kigna miriiyim kamim pi sima sima nwoki saikain mi Jisis siya yaimwokiyaimwowim pi haning boiniski. Iriig.

*Jisis siya opud hinin komiia sair boinkikin mi opud hinino ina digiyo
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)*

³⁵ Mi naiowaka ta iya aiararin siir kigna miriiyim kamim siya simiir boinki, krima pi whi yarmiya kigidamtibi. ³⁶ Mi sima ta iya Jisis siya nidwokaiya sair kwiriinam mi sima siir wara yuginam. Mi sima i nhirim ini warar yinkin kwirii namim. Mi iikam isid komiiyin sima siir haiburgigim mi sima ina yamim. ³⁷ Mi opud komiia ha hugnaniya mi hinin komiia ha mi it mi simiir iyin ini wara kaibombokiigiyin, hinin aeya. Taka hinin opud komiia prasaeki mi iuwi. Mi iya opa mirkimirki ninkinim pariiparii. ³⁸ Mi Jisis siya iya sair idao hir kikinaniu whwonkaigin nhwo mipiyinanin siir. Mi sima siir yinidgu insiin mi sima ina boinim, hie! Ti krimiir Adin, krima pi inigak nwo rani, pi tirar nwomainainami. Mi tari kira krimiirsi naingwoyimi yok rani, aniya? ³⁹ Mi Jisis siya ha ninsiingiyin mi siya io opud hinin sower ywoki. Mi siya ina boinkiyin, kowa dig dwoki! Mi Jisis siya hiriinan boinkiyin, opuda ina digiya mi opa hinin simki biri swoki itkika, ini ningar ywomaigiya mokmowaiga. ⁴⁰ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki. Kima hinin dimusi nididnanaekim, ha? Mi kima tari naingwo tibmii karamaekim ini ningar ywowim, aniya? ⁴¹ Mi sima ini mounana siinkaokiyim mi nidid prasaeki biri kinkikim. Mi simasimar yomboin amboina. Tiki inkamin siya yipikin tiki hinina tirin? Opud hinino ini siir yaiyar mi wakaeyoknakiyo? Iriig.

5

*Inkam nwirin siir nwowim yiu biyeyim Jisis siya ninimniskigikim
(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)*

¹ Sɪma whi yarmiia hiriir yimbiam Garasa sɪmiir nu iir. ² Mɪ iya Jisɪs siya i aiir haiburgigin mɪ inkam nwirin uridyu biyekakin siya biri kimiminkikin ina yamin siirim mɪ tiki inkamin uridyu biyekakin siya maeyauwa inkam hangikaiiya saiir hir nwowikin. Siya saiir hiranki nitkin. ³ Siya inkam hangikaiiya maeyauwa saiir whwonkaiigin. Inkam nwirkin siir nonkworinu dig nwo rani. Mɪ wɛyɛn sopni siir mɪ udkikini wɪ iriipi hiriinan, wɪ dig mɪ o rani. Nɛngaka. ⁴ Ii kasa rani, sɪma siir iga in imiir udim wɛyɛn sopni mɪ tidop mini ha mɪ kurimdinu. Mɪ ti dimin whiso siir kogo, pi sowiirar mɪ ankabimbirnamɪ. Siir kirɛya prasae rani. Inkamki siir nonkworinu mɪ siir udrinu dig nwo rani. Nɛngaka. ⁵ Inokininokin siya nai nabie pi inkam hangikaiiya maeyauwa mɪ mhu, pi hirar nwowi. Iki siya kauwaryimyoknamiyim mɪ siya pa hai pi siir pu aiirar nikrimkripi. Mɪ siir puua nhie aunawaigi nwowi.

⁶ Siya kigi Jisɪs siya aru hirar nwowin mɪ siya ina iwitnaniyin. Mɪ siya ini Jisɪs siir igmiiga kingiina ini akai huniyin. ⁷ Siya ina kauwok boinkiyin, Jisɪs! Kira Adi Komii siir yinisimkin ninomor kouankin nitin kira kariirin dimu tiram mini? Kara kiriir nikopwaisirki Adi Komii siir inig iir, kira wɪ kariir kipi diriraerar bumbugi. ⁸ Mɪ Jisɪs siya ti yu biyeyin siir pu nii okwokaiyin siir boinki, yu biye, kira ti iuguski siir pu hiri kipi nwo. ⁹ Mɪ Jisɪs siya srii, kiriir inigin yipikin? Mɪ siya ina yowarki boinin, krɪma hoimgakim. Mɪ kariir inigin siirin hinin asi dapkin, hoimgakim. ¹⁰ Mɪ siya Jisɪs siiram kauwok boinanaeki, kira krimiir kipi nikropki ta nu maeyau aiir haiburgigim.

¹¹ Hu isid komiiyin mhusimin kingiin nwowin ini siir mhaeyim. ¹² Mɪ yu biye sɪma Jisɪs siirim kauwok boinanae, kira krimiirin ti hum sɪmiiram dikropki. Mɪ krɪma pi sɪmiir nii whwonkainami. ¹³ Mɪ Jisɪs siya ini wadɛya ywokiyin sɪmiirin. Mɪ ti yu biyeyim ti inkam iir haiburgigin, ini hu sɪmiir pu ii whwonkainamim. Mɪ ti hu isid komiiyin sɪma mhu iir haiburgigim mɪ sɪma ina iwit iniwamwirkinaniyamim siiyenan iir. Mɪ sɪma ig hinin biri niwit namkim, nhwo bidi kwisnamim. Mɪ sɪma ina iwit natatamim opa hiriir. Ti hu whiekakim hiriigim, 2,000 kasaka rani, hoimgakim. Mɪ sɪma ini op aiir kwiyae aokaonamim.

¹⁴ Mɪ hu imiir kigiraowiyim kamim sɪma ina yidamkiyim. Mɪ sɪma ha niwit amim mɪ ina boinmimauuamim om komii hiran iikam imiir mɪ omisisimim ti om komii siir yaba nwowim sɪmiir hiran iikamim sɪmiirin warar mɪ iwit boinmimauuam. Mɪ iikam whiekakim ta maeyauwa hu ima nwowa saiir ini kignaki mɪ diminin Jisɪs siya tirin ta maeyau aiir. ¹⁵ Mɪ sɪma Jisɪs siir hiriir yimbiam mɪ sɪma ti inkam iir ini kigu biya yu biye isid komiiyin siya nwowin. Biya ti inkamin yuiskak biri nwokin mɪ tariinanin siya yuis bidi kaiyin. Mɪ siir kwoinin ini haningi yaingwo omokiyin. Mɪ siya hirar nidwowi mɪ iikamim sɪma siir kaowim mɪ sɪma ina yididim siirsiyin. ¹⁶ Mɪ iikam whiekakim ti diminin siir kigim mɪ sɪma ina yapboinmimauuamim ti diminin ti inkamin Jisɪs siya haiswoniskigiyin yu biye biya ti inkam iir nwowin. Mɪ sɪma hu imiir warar mɪ ikin boinmimauu. ¹⁷ Mɪ iikamim sɪma Jisɪs siir boinki, kira ti krimiir nuin siir kipi nwo. Kira maeyau kwira damki!

¹⁸ Iya Jisɪs siya i aiir kwiriyyin mɪ inkamin biya yu biyeki nwokaiyuin siya srii Jisɪs siir, Jisɪs, kara kinaka namam naingwowi? ¹⁹ Mɪ Jisɪs siya wadie biri nwokin siirin. Nɛngaka. Siya ti inkamin siir boinki, kira kiriir omaka dam, kiriir yopii yokman imiiram. Mɪ kira sɪmiir tini boinmimauu digworaekwo hoimgakim Biyan Inkam Komiiyin Jisɪs siya tirkiyim. Mɪ siya kiriirsi naingwobumbugin. ²⁰ Mɪ ti inkamin siya ti om iir haiburgigin mɪ siya ina yamin. Mɪ siya nu Dikapolis hiriir yimbiam. Mɪ siya hiran iikamim sɪmiir

ini boinmauuu diminin Jisis siya tirkiyin siir. Mi iikamim sima hariinan wakaekiyim ini mouni hanina siinkaokiyim. friig.

Jisis siya inkam komii nwirin siir yinisim yinugiyina saiir haiswoniskigika (Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Mi Jisis siya ha swoki iyikidamin whi saiir mirmiiya hariir mi iikam isid komiiyin sima ini saikar yamwomimrniyim whigbid hir. ²² Inkam komii nwirin Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir kigriraowiyin mi siya ina yitin. Siir inigin Jairaskin. Mi siya Jisis siir kigin mi ina yamin mi ini ogmwo Jisis siir igmiiga kingiinar ini huniyin. ²³ Mi siya ti inkamin Jisis siirim srinanae. Kariir yinisim yinugiyina ini nao kingiinar nwowa. Kiriir ina saiir wini hainini saeya pi naonamisi mi saeya wadie nwoki owim. ²⁴ Mi Jisis siya Jairas saika asi namkin. Mi iikam isid komiiyin ini siir mhoiiyar woknamim. Mi nhirim ini siir priska priska miya yapamim. Mi Jisis siir wara biri kigwinkin, ini simiirara kigwin iskiyin.

²⁵ Mi wig ira hir nwowa saeya nhieki mi napidwodwomaimiiya, saiir biewiyim iurwhis nhieki saeya napidwodwomaimiiya. ²⁶ Naeyugak inkamim kasaka rani, saiiram nankabgugunanaeyim. Mi ta wiga saiir umirim whisariiyar niuguguskim simiirin. Mi saiir ma wadie bi swoki okika. Ningaka. Ma saiira ini komiia yasae owuguskiya. ²⁷ Ta wiga saeya Jisis siir yai aiir wakaewina mi saeya ha nitka siiram. Mi saeya ti iikam isid komiiyin simaka nitka. Mi saeya Jisis siir mhoiia yit mi saiir ina siir yuis aiir yaka onkwoki. ²⁸ Mi saeya saiir kwoin arar yaingwokwokai mi kariir ina pi siir yuis aiirara maka onkwokii mi kara pi wadiyar nwoki. ²⁹ Mi biri kimiminkika saiir nhieya ina yinkisaenakiya mi saiir pua ini saeyar kinankugiya nismikinkiya. ³⁰ Mi Jisis siya ina yinokninkinkiyin siir kirie nhirim namkiyim. Mi siya iikamim simiir bopwoniya haimisiyao okwokaokiyin mi ina boinkiyin, yipikin kariir yuis aiir nonkwokiyin? ³¹ Mi Jisis siir kigna mriiyim kamim sima boinki siir, kira kigi! Iikam isid komiiyin wasi kiriirar nokwoyokaiyim mi krima wi panina ninokninkini? Kira hinin dimusi boinkin, yipikin kariir nonkwokiyin? ³² Mi Jisis siya ina kaoyokiyokiyin ti inkamin siir nonkwokiyin siir kigsibgiyam. ³³ Mi ta wiga saeya ina yinokninkinkiya diminin saiir tirkiyin mi saeya ini nididkakar ywokiya, saiir kiim kirie biri nwokim. Mi saeya ha nita ogmwo ini Jisis siir igmiiga kingiina ini akai kaiyirou huniya. Mi saeya ina boinmauugiya digworaekwo hoimgakim siir. ³⁴ Mi Jisis siya ta wig aiir boinki, yinisim! Kiriir naingwo tibmiiya kariir kirie aiiram naingwo tibmiiya, kiriirin wadie saeya nwowaiginugika. Mi kira ha dam! Kiriir kwoinin sibgu dwowipisunam mi kiriir ma dig nwoki oki.

³⁵ Mi Jisis siir yaiya ha niki boinin mi kam nhirim Jairas siir omaka hiranki nitkim mi sima yaboini siir, kariir yinisima bidi yaonama. Kira kigi wara inkamin nowamwarkaiyuwiyin saika hirii kipi nankinanae. ³⁶ Mi siya ta yaiya sima boina saiirin ini hindara wakaemumuin. Mi siya Jairas siir boinki, kira kipi nidid! Kira kariirim hinदारar daingwo tibmii iski. ³⁷ Mi Jisis siya iikamim simiir yikidugig, sima pi saika kipi nam. Pita, Jems mi siir nomiiyau ieya Jon, Jisis saika simasimar yinkin am. ³⁸ Mi sima Jairas siir omaka saiir nimbiamim mi Jisis siya kigu, sima pi nankaninouwi, sima hinin biri nougim, wamki kimaii, nhwokou nhwokouim ini warar youwonikiyim. ³⁹ Mi Jisis siya ha napninopkainamin omaka apinaua hariir mi siya simiir ini boiniu, kima dimusi nankaninouwi ta yinisim aiirsiyin? Ta yinisima saeya biri naonamka. Ningaka. Saeya nhwo whini. ⁴⁰ Mi sima yaibu siir yiewaiyugi, Jisis siya iikam hoimgakim omakanau hir nwowim siya simiir

yikrop apniki. Mi Jisis siya mi saiir yopii ado sowawai mi kam nwoimim siir kigna mirii ikim, hiriirin simasimar youapninopkainam maeyauwa yinisim aeya nwo aiirin. ⁴¹ Mi Jisis siya saiir ina aiir yonkwoki mi ina boinkiyin saiirin, Talita kumi! Krima ta yaiya saiirin hanina boinkim, yinisim yinugiyin. Kara kiriir boinki, kira dinsiingi! ⁴² Mi biri kimiminkika ta yinisim yinugiyina ha ninsiin idwokiya ina yapririrama. Saiir biewiyim iurwhisko. Mi sima ti diminin siir kigim mi sima ini mouni hanina siinkaokiyim. ⁴³ Mi Jisis siya ina boinikidugiyin kima inkam nwir kipi boinmauu ti diminin. Mi siya simiir boinki, ta yinisim yinugiyina nae saiir ti hauu ae. Iriig.

6

Om Nasaretan iikamim sima Jisis siirin digiumii haimriiyugigim (Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

¹ Jisis siya ti omin siir haiburgigin mi ini siir omki om iirar swoki amin. Mi kamim siir kigna miriyyim sima ini saikar yinkin amim. ² Mi Juda simiir ii komiyya Sabat, Jisis siya omaka yaimin dimin nidwokai wakaeya saiir yapninopkainam. Mi Adi Komii siir yaiya simiirin hir ini boinmimauuu. Mi iikam kasa rani, siir yai wakaeyim mi sima mounan asi siinkaokikim. Mi sima boin, tiki inkamin ta ninokninkina siir hir nwowa mi siya papi haigin, ha? Mi ti hanin dimin komiyyin siya panina tirkin, ha? ³ Mi tari ti inkamin omaka miriyyin mi siya, aniya? Mi siya ini iikamim nuanim krimiir hiriinan ywowin, aniya? Mi siya Jems siir yaowaekin, aniya? Mi Josis, Judas mi Saimon mi siir yokmanim sima ini krimaka tirar nwowim, aniya? Mi sima hiriinan kwoin naingwowim mi ini simasimar priidwo boinaiyamim. ⁴ Mi Jisis siya simiir boinki, profet inkamin iki siya hinda tinda namiyim sima siirin pi ha kigi, siya inkam komiigin. Mi siir omki om hirin siir yopii adim mi siir iripa o nhieyim yim sima pi ha kigi, siya inkam komii rani. ⁵ Mi siya dimin komii komii bi swoki miriigin siir om hirin. Nningaka. Mi siir ina simiirin wi nhirmi arar hainiwokmaigi, siya iikam homgak wao biri hainiwokmaigin. Nningaka. ⁶ Mi Jisis siya iikamim simiir kigiyin sima biri naingwo tibmiigim mi siya ini ingas arar pikrimgribgiyin. Mi siya ini omim siir omin siir kingiin nwowim, ini simiir yamin. Mi siya hiran iikamim simiir boinmimauuwam Adi Komii siir yaiya saiir. Iriig.

Jisis siya kam iur nwiso mi simiir hauugikin (Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

⁷ Mi Jisis siya aposel kam iur nwiso simiiram yikiuna. Mi siya simiirin nwonisa nwonisa yikropki. Mi siya simiirin kirie ini warar yinkin hauugiyin, yiu biyeyim simiir ninimniskiyam. ⁸ Mi Jisis siya simiir boinki, kima nae digworaekwo homgak kipi hainam. Kima pi paekopin hugwokwo apiyin siirara hainam. Mi umir minim onau kipi haiginam. Nningaka. Kima pi kimiir piu nninga nninga dam! ⁹ Kima iga pa diyopkimkikunam. Mi kima yuisa koua niyya saiirin pi kwokwisa kipi niinam. Nningaka. Kwokwira diinam. ¹⁰ Mi Jisis siya yai kwira ina swoki boinkiyin aposel kamim simiir, iyya nwisko mi apnimbiiyami om hir mi inkam nwirkin ha boinwini, kowa ta omaka saiir uni oni mi yaeya omaka iram kipi swoki amimin. Nningaka. Ta omaka irua kowa nwowa saiirara dwo kripkai kipi kisae kimrae. Mi iyya kowiir miyya dig nwokii ti om iir mi kowa wi haninggi dam. Mi ta omaka aiirin wi haninggi haiburgig mi kowa wa dam. ¹¹ Mi iyya kima om whir napnimbiiyamiyim mi sima kimiir yai biri wakaekim mi kima ti om iirin ha timi haiburgik mi yaeya om whiram timi am. Mi sinim kimiir iga imiir nwowim simiirin wa dikrimkrinkiigig. Mi sima wa nwoki aingwowoknakiyim simiir siyuin miyik

rani. ¹² Mi aposel kamim sima Jisis siir yai aiir wakaenamim mi sima ina yamim. Mi sima ina yapboinmamauwamim Adi Komii siir yaiya saiir, iki omom omom imiir. Mi sima boin, kimiir mhi kwoinim ti kisina haigi, hiriayar kipi nwokripkai. ¹³ Mi sima yu biyie hoimgakim iikam imiir nwowim simiirin haniing haiswonimniskiyam. Mi sima wa waekimnanin pi siirar mi iyopi iikam makak imiirin mi sima pi wadieyar mi okii. Ti wa waekimnanin siir kirie rani, Adi Komii siir kirieya wadie saeyar nwoaiginuwi. Iriig.

*Jonin op baptais haiginuwiyin siya bidi yaonamin
(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)*

¹⁴ Tariinanin inkam komiiyin nu kigriraowiyin Herot siyar wakaewin, ta yaiya Jisis siir inigin omom omomim bidi yiniyokiiyin. Iikam nhirim sima boinki, Jonin op baptais haiginuwiyin iikam imiir, siya bidi yinsiin idwowin ie hirankin. Mi ti siya dimin komii komiiyim simiir asi mi inimniskii. ¹⁵ Mi nhirim sima boin mi tari llaijakin, aniya? Mi nhirim yim ina boinim mi tari ti profet inkamin biyanin siya, aniya?

¹⁶ Iya Herot siya Jisis siir inig iir wakaewinin haigirirniyin mi siya ina boinkiyin, biya Jon siir niyin kara bidi iki kaigrp haiyin mi tariinanin siya ina swoki insiin idwokiyin, aniya? ¹⁷ Biyin Herot siya kam nhirim simiir nikropkikin Jon siir nonkworinuam mi weyinsopni kogrinukikaiyam omaka huyokiyokaiya saiir hir hugripkikikaiyam. Mi Herot siya ti diminin dimusi bi tirkin, Herodias saiirsi tirkin. Mi Herodias saeya io Jon saika nwoka. Saeya Filip siir wiga. Herot siir nomousimin. Mi ta Filip siir wiga ini Herot siya hainiki onkwona. ¹⁸ Mi Jon siya Herot siir boinki, kira ti kiriir nomousimin siir wiga saiir hainiki nonkwonain yo ti hiriinan siyiuin miyik rani. ¹⁹ Mi Herodias saeya kwoin biyie Jon siiram ywo siir nisomaowam mi saeya dig bi nwoka. Nngaka. Dimusi rani, Jon siya ini omaka huyokiyokaiya saiir nwokaiyin. ²⁰ Herot siya Jon siirsi nididigin. Siya ina ninokninkinin Jon siya inkam wadiekin, siya dimin whir bi swoki tibusrankin. Nngaka. Siya inkam komiiyim simiir siyu aka bi nantamyiryirikin. Nngaka. Mi siya Jon siir asi kigriraokin. Mi siya siir yai aiir wakaeyin mi siya ina yaingwoyimiyyokiyin. Siir kwoinin miyik biri nwokin, siya ini hikak ywokiyin.

²¹ Herot siya nae komiia kwira diriraerarkwokin iya siir apugi naokainakiya saiir naingwokikin. Siya ta naeya inkam komiini mi mriiyim kamim mi inkam komiiyim omom omomim sim kigriraowiyim mi yaii niniyim simiir biyan kamim mi nu Galiliyan inkam komii ikim simiiram diriraerarkin. Herodias saeya Jon siiram in miyik amar niki oka Jon siir nisomaonin. ²² Mi Herodias saiir yinisim yinugiyina ha napninpokainaniya ta omaka nae naeya saiir mi saeya ini ig ini swaeniya. Mi Herot siya mi inkam komii komii nhirim saika naeyim sima ini maigimaiga ywokiyim saiirimin. Mi inkam komii Herotin nu kigriraowiyin siya ta yinisim yinugiyina saiir srigi, kira dimuam naingwowi, ha? Kira kariir ti boinmauugi mi kara kiriir nwoki hauugi. ²³ Mi Herot siya ina yokopaisirkiyin ad isao! Ti diminin kara nimbini mi kira kariiram boini dimin whir kiriir hauuwam mi kara kiriirin wa hauugii. Mi kira kariir nu mi kariir digworaekwowim simiirim boini, bopwoniya kikitokiyam haimii kiriir hauugiyim mi kara kiriirin wa mi hauugi. ²⁴ Mi ta yinisima ha napnaniyama mi ini saiir yopii aiir yani srinakiya, kira pi dimu haiyam boini, ha? Mi yopiiya ina boinkiya, kira pi ti Jonin op baptais haiginuwiyin pi siir mwo iir kaigrp haiyam tini boinu. Mi kira pa whainani kariirim. ²⁵ Mi biri kimiminkika ta yinisim yinugiyina, ti inkam komiiyin nu kigriraowiyin Herot mi saeya siir boinki,

kara minam naingwowi, kira pi Jonin iikam baptais haiginuiyin siir mwowin pi mobmirni kaigr̃ip haiginki m̃ipi kariir whauugi. ²⁶ Mi saeya hiriinan boina mi ti inkam komii Herotin nu kigr̃iraowiyin siir kwoinin ini hikakar ywokiyin. Mi siyar yaingwowarkaigi, kara b̃idi iki imbinkiyin mi iikamim saika nidwo aeyim simiirsi warar mi aingwokin. Mi siya ta wiga saiir yai pañinsi yiriyu boinsi. ²⁷ Mi bi kimiminkin ti inkam komiiyin nu kigr̃iraowiyin Herotin, siya ina yikropkiyin, inkam nwirin yaii ñiniyyin siir Jon siir mwo iir nini kaigr̃iphainakiyim. Mi ti inkamin yaii ñiniyyin ina yamin, maeyauwa siir huigr̃ipk̃ikikaiya saiir. Mi Jon siir ñi iir ini kaigr̃iphainaki. ²⁸ Mi Jon siir mwoin mobmorni haiginam. Mi siya ha hainaniyin mi ta yinisim yinkopaka saiir ini hauuni. Mi ta yin kopaka ya ini saiir apu aiir ini hauuua, saeya kigam. ²⁹ Mi kamim Jon siir kigna m̃iriyim sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima ina yitim Jon siir p̃uis biyeya saiir hainakiyam. Mi sima ie ini kikaiyiu saiirin. friig.

*Jisis siya hauu aeyim kamim 5,000 kim
(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Jo 6:1-14)*

³⁰ Mi Jisis siir aposel kamim ha swoki haiyug apnaniyim, sima ini saikar swoki amwonyim. Mi sima siir ini boinmauuni miyim sima m̃iriinaniyim mi yayim sima boinm̃imauum iikamim simiir. ³¹ Iikam kasa rani, haimii tamii ñinap anapim. Mi Jisis siir aposel kamim mi Jisis siyar, sima naeni ii karamaeka. Mi Jisis siya simiir asi boinkim, humbae! Kr̃ima nami maeyauwa iikam karamaeya saiir. Kr̃ima p̃iu haimiisima nwoki siisi. ³² Mi sima i aiir kw̃iriyim mi ina yamim simasimar maeyaua iikam karamaeya saiir.

³³ Mi iikam kasa rani simiir kigwo kw̃iriigiyim. Mi sima ina yinokñink̃inkiyim simiirin. Mi iikamim om komii komiiyanim ini ta maeyauwa saiirim yamim. Mi b̃ii ini simar iw̃it okwokwokinim. Jisis siya mi siir aposel kam ima, yim mhoiyya yimbiam. ³⁴ Mi Jisis siya mi siir aposel kam ima, sima ha nakuiim mi Jisis siya iikam hoimgakim simiir kigin mi siya simiirsiyin naingwoyim yok prasae biri kinkin. Sima sibsibnankim inkamki bi kigr̃iraowikim simiirin. Ñingaka. Mi siya simiirin digworaekwo kasa biri nowimwarkaiyugin. ³⁵ Iya b̃ieyin nikiiyamtibin mi siir aposel kamim sima saikar ini boiniu, ta maeyaua inkam karamaeka, b̃ie isi nikiiyam kingiin nwowamtibin. ³⁶ Kira iikamim simiir dikropki sima pi hinda tinda nwoki amtibim iki omim simiir. Mi sima pi nae nwoki sain aeyamtibim. ³⁷ Jisis siya simiirin ina yowarkii boinkiyin, simiirin nae kimar hauu ae. Mi sima Jisis siir boinki, kira minam naingwowi kr̃ima umirim kamarim kam nwira K400.00 hainamim nae simiir sain hauu aeyim, aniya? ³⁸ Mi siya simiir sr̃igi, kimiir waraurin naeyim pariiga nwowi, ha? Kima tikina kignaki. Sima nini kigninokñink̃inkiyim mi sima boin, kr̃ima bretim iriyyar mi anasu whis ha nwowi.

³⁹ Mi Jisis siya siir aposel kamim simiir boinki, kima ti iikam isid komiiyin simiir boinki sima maeyau maeyau didwowam tib, ta ko kibi aiir. ⁴⁰ Mi sima h̃inin h̃inina yidwonam, nab whirin kamarim iriyyar (100) mi whirin, kam nwis iuur (50). ⁴¹ Mi Jisis siya ti bret iriyyarim mi anasu whis iko, siya simiir haiyin mi siya ninomor koua h̃iriir kaoki mi ina boin wadiekiyin. Mi siya bretin hañing̃in yinibimbir p̃rig̃inki mi siya siir aposel kamim simiir hauugi. Mi iikam imiirin sima nwoki hid hauunamim. Mi anasu whiso iriipi h̃iriinanar mi tirki ina mi insp̃imsp̃ak inoop p̃rig̃inkiyim. Mi ini iikamim simiir swoki hid hauunamim. ⁴² Mi sima nae dig nwokiyim mi simiir m̃hiyim ina yaekiniugiyim. ⁴³ Mi sima bret anasu haimii haimiiyim ina yaep̃ipuru haiginkiyim. Mi nae haimii haimiiyim sima naep̃ipuru haiginkiyim, nibim

iiur isa swoki haiginam. ⁴⁴ Kamim ti bret anasu imiir naeyim 5,000kim. Kasa rani. Hoimgakim. Mi wig yinim hir warar ninkin okim mi sima simiir wara biri mwaingim. Kamim simiirarar mwaingim. Jisis siir kirieya naeyim homgak saeya nwokikim. Iriig.

*Jisis siya whii hirin op idwower napnikin
(Mt 14:22-33; Jo 6:15-21)*

⁴⁵ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir yikrop kwiriigi sima i aiir kwiriinamim. Mi sima siir biya yamkwokin whii mirmiya om Betsaida hiriir iyikidam. Mi siya iikam isid komiyyin simiir nikropkiyam warar mi aingwo. ⁴⁶ Siya iikamim simiir nikropkiyin mi yio siya mhua hiriir iiyam, siya nhwo hir ini kwisboiniu. ⁴⁷ Mi naiowaka kamim siir kigna miriyyim ini whii hirar yakiririr mairibim. Mi Jisis siya ini whigbid hirar yokworibin. ⁴⁸ Mi siya kigi opud komiyya simiir i aiir namituwua, sima igwir hinin biri kignamkim minan mirii idamkim. Mi iya imimar niki oyakwoka biri niki pirkin iuguskika mi Jisis siya opa saiir ida yapamyakwok simiirimim. Siya minam naingwokin, simiir nap haiburgikam. ⁴⁹ Mi kamim siir kigna miriyyim simar kigwin, siya whii aiirin op idwower nouwapniyakwoki. Mi simiir kwoinim ha naingwokim, siya wraig mi iuwi. Mi sima hanngi yinkau ankau siirsiyin. ⁵⁰ Iya sima siir kigwinim mi sima ina yididwinim. Mi Jisis siya biri kimiminkin siya ina yanka boinkiyin, kima kipi nidid! Kima kirie dwowin! Karairgin ti nitin. ⁵¹ Mi siya i aiir kwiriuiin mi siya ini simakar ywowin. Mi biri kimiminkika opud komiyya ina digiya. Mi sima ini mouni hanina siinkaokiyim. Mi simiir kwoinim ini warar whriewhriekiyim. ⁵² Sima biri naingwowoknakim ti bret anasum Jisis siya hid hauum iikam imiir. Nningaka. Simiir kwoinim ina niki whriewhrie kripkaiyim. Iriig.

*Jisis siya haiswoniskiiyim iikam makakim om Genesaret hiranim kasa rani,
(Mt 14:34-36)*

⁵³ Mi sima whii aiir iyikidnaidam mi ini om Genesaret hiran maeyau aiir yaka kuu. Mi simiir iya hir yaka kunimborugig. ⁵⁴ Iya sima i aiir haiburgika mi ti omin siir hiran iikamim sima biri kimiminkim, Jisis siirin ina kigninokninkinwinim. ⁵⁵ Mi simiir iikamim ina yitirinkiyim om Genesaret siirar. Ta maeyaua sima kua saiirar biri nwokim. Mi iya sima wakaekiya Jisis siya ini hapi nwowin mi simiir iikamim makakim simiirin hini yohaiginam. Mi sima ina hainamim siiram. ⁵⁶ Mi omisisim whiekakim mi om komii ima mi ti omom omomim Jisis siya bidi yapyokii digim. Mi simiir makak iikamim maeyauwa iikam homgaki ninkinuwiya maket pi saiir hirar nini haiginuwi. Mi iikamim ti makak iikam imiir hainaniyim sima Jisis siiram yikugi, kira wadie simiir nwokii mi ti iikam makakim simiir inim kirir yuis aiirarar piki onkwokii mi sima pi wadieyar nwoki okiyim, aniya? Mi iikam hoimgakim siir yuis aiir nonkwowim, sima ini wadieyar ywowim. Mi sima whiekakarim, ini wadiekinar ywokiyim. Iriig.

7

*Yidiwi wanwiyae simiir niwiiyin Adi Komii siir siyu komii saika dig biri
nwokin
(Mt 15:1-9)*

¹ Farisi kamim sima mi kam nhirim siyu komii ninokninkini ikim, sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi sima ini Jisis saika yamwoniyim. ² Mi sima kig, kamim siir kigna miriyyim sima pi naei. Sima ina min simiirim bi biri hisokim mi sima krimiir yidiwi wanwiyaeeyim simiir siyu iir bi sibgu apkim. Mi simiir inam miyyik biri nwokim.

³ Mi Farisi kamim mi Juda hiran iikam homgak ikim, sima simiir yidiwi wanwiyae simiir siyu imiirar niki tirkrpkaaiyim. Iya simiir ina op hisok karamae nwowiyim, sima pi nae niki ae rani. Nningaka. ⁴ Iya sima maeyaua nae haiginiya maket sair namiyim mipi sima nae sainaki mipa swoki iti. Mi naeyim sima hainaniyim sima pi op nini hisokni karamae nwowi mi sima pi nae rani. Siyuim sima tiriyim sima siyu whiruwani biri tirikim. Nningaka. Sima simiir yidiwi wanwiyae siyu imiirar tirikim simiir digworaekwowim. Mi simiir digworaekwo whiekakim hiriirar hisok digikim. Mobmir mob mi yhi two ikim sima simiirin bi swoki kimbuwikim.

⁵ Farisi kamim sima mi kamim siyu komii ninokninkini ikim mi sima Jisis siir asi srigim mi sima ti kamim kiriir kigna miriyim, sima krimiir yidiwi wanwiyae siyuim simiir nap karamae dimusi nwowi? Simiir inam miyik biri nwokim, sima isi hiriinanar nonkwo aeyim. ⁶ Mi Jisis siya simiir boinki, biya Aisaia, profet inkamin siya ta yai aiarar niki win boinkikin kimiiram. Kima niksisaeyakawaiwigim. Siir yokwowa hinina win boinkika, ti iikam isidin sima kariir inig iir hainanam boiniyim, sima yai ara nhinkini.

Simiir kwoinim kanaka biri namasugim. Nningaka. ⁷ Mi kamim simiir siyu imiirara boinmauwuyim mipa boini ta yaiya Adi Komii siirga.

Mi sima kariir inigin whisariya hainani mi sima kariir inig iirim naingwo tibmii rani. Nningaka.

⁸ Mi Jisis siya simiir boinki, kima Adi Komii siir siyuin bidi haiburgigim mi ini kimiir yidiwi wanwiyae siyu imiirar napim. ⁹ Mi siya ina boin taraowamin simiirin, kara ina ninokninkinin kimiir niksise siyuin. Mi kima hiriya naingwowi, ti simiir siyuin siyu wadieyairgin. Mi wim kima Adi Komii krimiir Wanin siir siyuin digiumii siir haimriyugigi. ¹⁰ Mi panao kara pi kimiir siyu iir boinmauu wakae haiginiwi. Biya Moses siya hinina boinkin, kira, kariir yopii ado sowerwai yai sibgu wakaeyokna. Mi inkamin siir yopii ad owiir nigbumbuwi mi siirin wi hindara disomaokangi.

¹¹ Mi panao kara pi kimiir siyu iir boinmauu wakae haiginiwi. Biya Moses siya hinina boinkin, wim kima hinina boinkim, inkamin umir digworaekwokakin mi siya wa hauuwi siir yopii ad owiirin. Nningaka. Siya wi hauu rani. Mi siya ha boini, ti umirin Adi Komii umirkin kara pi kowerwai swoki hauu rani. Nningaki, nningakanga. ¹² Mi siya ti inkamin wi sowerwai whindiriraerar haiginiu rani. Nningaka. ¹³ Mi kima kimiir yidiwi wanwiyae siyuim simiirar napi mi kima Adi Komii siir yaiya sair wakaeyim pi boriisopi. Mi kimiir siyu imiirara napama naingwowi. Mi kima ti hiriinan tirim mi kimiir kwoinim hinina naingwowi, kimiir siyuin kima tiriyin wadieyairgin. Iriig.

*Inkamin kwoin biye nwowiyin mipi miyik nwo rani.
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Mi Jisis siya iikam imiir yikuna mi siya simiir boinki, kima ta kariir yaiya sairar wakae nonkworinugi. ¹⁵ Diminin inkam ieya nonkwo haiyin mi ha naeyin, yo inkamin io siya biri hohaiginiuwikin. Nningaka. Mi kwoin biyeyin inkam siir kwoinawu nwokaiyin yo nik rani, pi siya tirbumbugi inkam iirin. ¹⁶ Inkamin winwo rino kakaigin, siya yaimin diminin ha wakaeyimok.

¹⁷ Mi siya ha haiburgigin iikam isid komiiyin siir mi siya ina yamin omaka. Mi kamim siir kigna miriyim sima siir srii biyan boiniyo yaiya siya boina sairim. ¹⁸ Mi siya boinki simiirin, wim kima wandi kimiir kwoinim biri naingwo omokikim, aniya? Mi kima tari biri ninokninkinkim, diminin inkam ieya nonkwo haiyin mi ha naeyin, yo inkamin io siya biri hohaiginiuwikin.

Niingaka. ¹⁹ Ti hiniin diminin mhi kwoinan tani. Niingaka. Pi dini siyu siir namki. Mi mhoiia pi waisi hir nini iugigi. Ta yaiya Jisis siya boina saiir yaimwokiyaimwowa ya hiniinga, iki naepai naepaiyim dimin karamaekim kima simiirin hiriya siba siba. ²⁰ Mi Jisis siya ina bointiraowin, diminin inkam siir mhi kwoinaw nokaaiyim mipi idowiiya nitinaka mi ti hiniin inkamin pi miyik nwo rani. ²¹ Mi kwoin biyeyim inkamni mhi kwoinaw nokaaiyim mipi hiranka hugrimkripnanini mi inkam iirin pi simar turbumbugi. Mi sima ti siyu biyeyim hiniin hiniingim, kwoin biye naingwo, hii nanae mi hii tauae mi inkam ninitkikaigai aokao mi inkam siyamar naingwona. ²² Wig hainiki nonkwona, kigmair mi digworaekwo biye biye ikim mi niksasae mi hindara mwrakboin mi inkamin siyamar naingwonaeyin mi nwirni dimin mi boinbu mi nantamyiriyir mi whaowae diriraerar. ²³ Ti digworaekwo biye biyeyim inkam siir kwoinaw hir nokaaiyim mi iya sima idowiiya nitiiyim mipa boiniski. Mi ti hiriinan siyuin inkamin pi biye sima nwowi. Iriig.

*Nu Finisia hiran wiga saeya Jisis siirim naingwo tibmiiga
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Jisis siya ha niingiyin mi ti om iir haiburgig mi siya nu Taia hir nwowim omim simiir yam. Mi siya omaka ira saiir yapninopkainam. Mi siya pi boriisopi inkam nwirkin siir kipi ninokninkin. Mi siya asi mi aguprakaiyim wi dig mi owi. Niingaka. Siya wi dig nwo rani. ²⁵ Mi wig ira saeyar wakae Jisis siya ini tir nwowin mi ta wiga saiir yinisim yinugiyina yu biyeyin ini saiir hir nokaaiyin. Mi saiir apua biri kimiminkika ina yitsisaua Jisis siirim. Mi saeya ini siir igmiiga kingiinar ini akai huniya. ²⁶ Saeya ta wiga nu whiranka saeya Juda wig rani. Saeya nu sim Finisia nu komii Siria hir nwowin mi siir hiranka. Mi ta wiga saeya Jisis siirim srinananae saiir yinisim yinugiyina saiir nwowin yu biyeyin siir haiswoniskigiyam. ²⁷ Mi Jisis siya saiirin boiniyo yaiya saiir boinki, krima biyin yinisimim simiir naeyim simiir tiki hauu ae. Krima krimiir yinim simiir naeyim simiir kipi haii mi wra kipi nitkiniugi. Niingaka. ²⁸ Mi saeya ini siir yaiyaka yowarki boina, Biyan Inkam Komii kiriir yaiya yaimwowainga. Iki wra sima kingiin nwowiyim mi naeyim pi yin ima nae krimkrinkiigii mipi wra ima niimimin aei. ²⁹ Mi Jisis siya saiir boinki mi kira ta hiniina boina mi kira ha ti swoki am kiriir oma hiriir. Mi yu biyeyin kiriir yinisima saiir nwowin diyio kara bidi hugitkiigiyin. Mi kariir kirie aeyar nwo haiginiugika kiriir yinisima wadie asi nwokika. Mi kariir naingwo tibmiya ini kirie ywowaowa. ³⁰ Mi saeya ha swoki ama saiir omaka hiriirin mi saeya ini kigu saiir yinisima hii hirar whini. Mi ti yu biye saiir nwowin bidi yamigusamin. Iriig.

Jisis siya haiswoniskigikin inkam waeyai wingirwiiyin

³¹ Mi Jisis siya ha haiburgigin nu Taia hiran om iirin mi siya om Saidon siir om bopowar yapam. Mi siya ina swoki amin nu haimii komii whirin Dikapolis hiriir. Mi siya whi Galilia hiriir yapnimbiiyam.

³² Mi sima inkam nwirin Jisis siirim yinkikwona apnam. Siya ti inkamin wingirwii waeyaigin. Mi sima Jisis siirim srinananae, siir ina ti inkam iir hainiwokmaigiyim. ³³ Mi Jisis siya siir nikunamin mi iikam imiirin hirar haiburgig. Mi ini sowa sowar ini owouwo. Mi Jisis siir inanan ti inkamin siir win aiir yaka hopkaigi. Mi yaeyapa ha piginkiyin siir ina iir mi ini ti waeyaiyin siir kwiryae aiir yaka hougwokiyin. ³⁴ Mi Jisis siya ninomor kou hiriir kaoki mi siya ina iyaeniskiigiyin. Mi siir kwoinin ha naingwoyimiyyokiyin mi siya siir boinki, Efata, ta yaiya Jisis siirar yaiginka. Mi krimiir yaiya hiniina boinika, kira wakaeki! ³⁵ Mi biri kimiminkin ti inkamin siir wina ina wakaemokiya. Mi siir yaiya ina mi boinomokiya.

³⁶ Mi Jisis siya simiir boinikidukikinki, kima ti diminin inkam nwir kipi swoki boinmauumimin. Mi yim sima ta yaiya siya boin nikidukiya simiir saiir biri swoki wakaekim. Nningaka. Yim sima ti diminin ini siirar swoki haigiririr boinamim. ³⁷ Mi sima ini hindara yanaakiyim mi ina boinim, digworaekwo hoimgakim siya tiriiyim pi wadie kinar nwowi. Mi siya inkamin wiingirwii nwoiyin siir mi diriraerari mi wi wadieyar mi okii. Mi siya inkamin waeyai nwoiyin siir mi diriraerari wi digar mi owi. Iriig.

8

Jisis siya hauu aeyim iikamim 4,000 kim (Mt 15:32-39)

¹ Mi ta iya iikam isid komiiyin ina swokini oniyim mi sima nae kara-maekim. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiirim yikuna. Mi siya simiir boinki, ² kara ti iikamim simiirsi naingwoyimiyoiki iiyim kwoim sima kanaka nwokaigiyim. Mi sima nae karamae asi nwokim. ³ Mi sima mhirima nwowi mi kara simiirin ha nikropki simiir oma hiriirin mi nhirim kingiinanki nitki waeyao, yim wi siyiu hir pi napakaigai yamisi. ⁴ Mi kamim siir kigna miriiyim ina yowarki boinkiyim siir yai aka, ta maeyauwa inkam karamaeka mi krima naeyim pi papiyankin mi inkiguna haii, ti iikamim simiir hauu aeyamin? ⁵ Jisis siya simiir sriigi, kima bretim pariiga nwokaii? Mi yim ina boinkiyim, krima bretim iriayar nhisa nwokaii.

⁶ Mi siya iikamim simiir boinki, nu iir grinkin idwokiyim. Mi siya ti bret iriayar nhiswo simiir haiiyin mi Adi Komii krimiir Wanin siirim boin wadieki mi ina yinibimbirpriiginkiyim. Mi siir kigna miriiyim kamim simiir hauugi mi yim sima ina yapninkwokwo hauuwamim iikam imiir. ⁷ Mi simiir antiou sisimim ha mi haiyim mi Jisis siya Adi Komii siirim simiirim wara mi boin wadieki. Mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, sima antiousisimim simiirin warar mi hidninkwokwo hauunamim. ⁸ Mi sima ha nae digiyim mi simiir mhiyim ina yaekinugiyim. Mi ti nae haimii haimiiyim sima naepipiru haiginaowidim, nibim simiir swoki haigiyim iriayar is. ⁹ Ti iikamim sima iriparin 4,000 kim kasaka rani. Mi Jisis siya simiir yikropki mi sima ina yamim. ¹⁰ Mi siya biri kimiminkin siir kigna miriiyim kamim simaka kwirii namin i aiirin. Mi sima nu Dalmanuta hiran maeyau aiirim yam. Iriig.

Farisi nhirim Adi Komii siir dimin komii komiiyim simiir kigam sriigim (Mt 16:1-4)

¹¹ Mi Farisi kamim sima yai Jisis saikar yinkinwaomwarki boin. Mi sima siirim boinki, kira ninomorani dimini komii komii nhirim krimiir wisiimauu mi krima nwoki inokninkini kira Adi Komii siir yiniminkin. Mi sima siiram kinankiugim. ¹² Mi Jisis siya ha niyeniskiigiyin mi siir pua ini hikak warar ywokiya. Mi siya ina boinin simiirin, ti iikamim ta ii aiir nwowim, kima ti dimin komii komiiyim simiir kigam dimusi kauwok boinanaekim, ha? Kara kimiiirin tisa boinkiyin, kara wi yaeya dimini komii komii nhirim simiir swoki diriraerarki rani, ti iikamim ta ii aiir nwowim simiiramini. Nningaka, nningakanga. ¹³ Mi siya simiir haiburgikin, ini i aiir swokani apni kwirii namini whii yarmiiya hiriir swoki iyikidnadamim minkin. Iriig.

Farisi mi Herot sima niksisaekim simiir mi simiir yaiya ini ti yisin bret niyopiiniyin siir hiriinan yowowa (Mt 16:5-12)

¹⁴ Mi kamim siir kigna miriiyim sima pi naingwo owouugikim. Mi sima bretim wara biri ninkin hainanikim. Nningaka. Mi sima bretin hara nwokai twonau hirin. ¹⁵ Mi Jisis siya simiir boiniyokin, kima sibgu mintirao! Farisi

kamim simiir diminin bret niyopiiniyin yisin wi siir kipi kigna diriraerar. Mi Herot siirin iriipi hiriinan. Mi kima ti simiir hiriinan siyiuin siir kipi nap! ¹⁶ Mi sima sima whrie boinam, krima bret karamaekim mi siya ta yai hinina krimiir asi boinkikin. ¹⁷ Jisis siya ina ninokninkinin siyiu biyieyin inkam nhirim sima tiriyin. Mi siya simiir boinki, kima hinin yai dimusi whrie boini, krima bret karamaekim? Mi kima tari biri naingwowoknakim? Mi tari kimiir kwoinim ini hu habni kwoinan ywowim, aniya? ¹⁸ Kima nhwokakaigim mi kimiir nhwoim ti digworaekwo imiir kig rani, aniya? Kima wiingakaigim kimiir winim wakae rani, aniya? Mi tari kimiir kwoinim ini yaingwo owouu iuguskiyim, aniya? ¹⁹ Mi iya kara ninibimbir priiginim bret iriyyarim 5,000 iikamim simiirim mi kima nibim pariiga haigii ti bret haimii haimiiyim kima naepipiru haiginim? Mi sima boin, nim krima nibim iuur isa yae haigi. ²⁰ Mi iya kara ninibimbir priiginim bret iriyyar nhiswo 4,000 iikamim simiirim, kima nibim pariiga yiu haigi ti nae haimii haimiiyim kima naepipiru haiginim? Mi yim ina boinim, krima nibim iriyyar isa yae pipiru haigi. ²¹ Mi Jisis siya simiir boin mi kima tari kariir kirie aair biri ninokninkinkim, aniya? Iriig.

Jisis siya haiswoniskigiyin inkam nwirin om Betsaida hirankin

²² Mi sima om whirin Betsaida hiriir yimbiam. Mi hiran inkam nhirim sima inkam nhwokwisae nwirin Jisis siiram yinkikwona apnam. Mi sima Jisis siirim boinki, kariir ina ti inkam nhwo kwisaeyin siir donkwoki. ²³ Mi Jisis siya siirin om mwisa hiriir yinkikwona apnam. Mi siirin haningin yasaiginugi Jisis siya. Mi siya siir ina siir yaka onkwoki mi siya ina srigiyin siirin, kira digworaekwowim ina kigomokiyim iyie? Nungaka. Aniya? ²⁴ Mi tiki inkamin siir nhwonain ina kigomokiyin. Mi siya boin, kara inkam nhirim simiirin ina kigim. Mi siya boin, kara simiirin paenan kigi mi sima ina napriririm. ²⁵ Mi Jisis siya ina ina swokini onkwoniyin ti inkamin siir nhwo iir. Mi taka iya ti inkamin ini haningi sibgu anaokigomokiyin. Mi siir nhwonain ini biiimiyakinkiyin. Mi digworaekwo hoimgakim siya kigiyim waugi biri kimirkaigikim. Nungaka. Ini idowiyar ywokiyim. ²⁶ Mi Jisis siya ina yikropkiyin siir omaka hiriir. Mi siya ina boinkiyin, kira pi om hir kipi swokini apririr iu. Pi kira namkin mipi kariir omaka dapiiyam iuguski. Iriig.

Pita siya boinkin Jisis siya Kraiskin (Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

²⁷ Jisis siya kamim siir kigna mriiyim simaka nhinam, ti omisisimim ti om komii sowiir kingiin nwowim, Sisaria Filipai simiirim yam. Mi Jisis siya siyiu hirar yap srii yam kamim siir kigna mriiyim simiir, iikamim sima kariirin panina naingwokim, ha? ²⁸ Mi sima siirin ina boinkiyim, nhirim kariirin hinina dapikim, kira Jonin baptaisiyin siya. Mi nhirim hinina dapikim Ilaija mi nhirim sima hinina boini, kira profet inkamkin. ²⁹ Mi Jisis siya simiir srii mi wim kima kariirin panina naingwowi? Mi Pita siya siir yai aka hinina yowarkii boinki, ni kira Kraiskin, inkamin inkam whinkinsiis haiginuwiyin mi siya. ³⁰ Mi Jisis siya simiir boinikidukikinki, kima ti diminin inkam nwirin kipi swoki boinmausran. Iriig.

Jisis siya min boinmauugin siya nao nami mi siya ninsiin idwo aeya (Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

³¹ Mi Jisis siya haningin boinmauubwakainam kamim siir kigna mriiyim simiirin. Mi siya boin, ninomor kou hiranki nitin inkamin karaigin. Mi kara wi hik kimbipisu kasa hai rani. Mi inkam adiyaowaeyin siyiu komii kigriraowiyim mi inkamin naemin krimiirsi ninkin imiyyaeyin Adi Komii siir

pris mi kamim Adi Komii siir siyu komii iir ninokninkin ikim. Mi sima wi digumii kariir haimriyugigi. Mi kariirin wi sima nisomaoki. Mi i kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi ie hirankin. Kara ini kimiir inkam komii yauni oniyin mi ini inkam kinar swoki owin. Jisis siya hinina boinkikin. ³² Yaiyim Jisis siya boinim, siya biri nimprio boinkin. Nningaka. Siya ini idowiyar boinmauu wakaekiyin, siya biri nimprio boinkin. Nningaka. Mi Pita siya siir yikunanam mi siya ini siir yani ikuin. ³³ Mi Jisis siya ha haiyug kaokiyin kamim siir kigna mriiyim simiir mi siya Pita siir ywo io. Mi ina boinkiyin, Setan kira kariir diguwa damki! Kira Adi Komii siir bi ninokninkin. Nningaka. Kira inkami kwoinin siirrarar ninokninkin.

³⁴ Mi Jisis siya iikam whiekakim simiir yikuna, sima siirim nitim. Mi kamim siir kigna mriiyim simiir warar yinkin ikuina. Mi siya simiir boinki, inkam nwirin kanakar niti mi siya siir digworaekwom simiiram kipi naingwokwonanae ti aingwo owou. Mi siya siir piu aiirsi kipi naingwoyimiyo mi siir piu hik kimpipisukak dwo. Mi siya ti paeyin hiniya nrio ninkin kara haiyin siir hiriinan hik aiir haii mi siya kariir mhoiya wi haini wit. ³⁵ Mi inkamin siir piu aiirsiya naingwoyimiyo knanaeyin mi tiki inkam hiriinan siya wi omwai waiya rani, siya wa kigugu iuguskii. Mi inkamin siyama naingwona karam nwowiyin mi naonam minsi nidid kamae nwowiyin yo wi hriiyar nokwoyokiyokii. ³⁶ Mi inkamin ti nuin siir digworaekwo hoimgakim simiir haii mi siya ha nao nami mi ti digworaekwo whiekakim siirin wi simar whin diriraerar naowidi, aniya? ³⁷ Ti inkamin digworaekwo hoimgakakim mi siirin wi sima swoki saininiyoknanaowidi omwai waiyam? Nningaka. ³⁸ Ti iikamim tiki nwowim sima siyu miyik tir tani, simiir iga hinda tinda nokwowikim mi sima Adi Komii siir yaiya digumii haingigi. Mi inkam nwirin krimaka nwowi mi siya yaewan kindiyu wani mi siya kariir yai aiirin warar mi kindiyu wani. Karaigin ti inkamin ninomor kouanin biya kimiir tir nikauni onakiyin. Mi mhoiya kara swoki iti nua tiriir mi kara wi yamdiyar swokauni kindiyu wani ti inkam iirin. Mi iya kara swoki iti mi wi kariir Adi Komiiyin siir dimin kirie komiiyin paenan niuwiyaiyin, wi saikar ninkin iti. Mi Adi Komii siir paekwosimin kintid kintidnanim ninomor kou hiranim wi saikar ninkin owi. Iriig.

9

¹ Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwowa boinkii, ti kam nhirim krimaka nokwom, sima wi niki ao rani. Nningaka. Wa niki owi. Mhoiya wa kigwini Adi Komii siya wi iikam hoimgakim simiir Biyan Inkam Komii nwowi simiir kigiraowam. Mi siir kirieya wi warar ninkin iti. Iriig.

*Jisis siir pua ya ini saa yimbiyamkiya
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)*

² Mhoiya iiyim iriyyar kwira yamki mi Jisis siya ina yikunamin Pita Jems mi Jon simiirin. Mi sima mhu whirin siir iinainam. Ti mhuin haruwa rani, ini kougi kou hirar nwowin. Mi simasimar ini owu ti mhu iirin. Mi Jisis siir pua ina kisinakiya simiir whwonkam idar. Mi siya ini yaeya piu ywokiyin. ³ Mi siir yuis minim ini whisanan ywowim mi sima ini namnamiinan ywowim. Inkamkin hisokiyim yuisim hiriinan whisanan biri swoki imbiyamikim. Nningaki, nningakinga. ⁴ Mi Ilaija Moses sowa bidi bidinan inkamko mi sowa warar yimbiyam. Mi sowa ini kigu sowa Jisis saika boinai. ⁵ Pita siya ti hiriinan diminin siir kigin mi siya ina boinkiyin Jisis siir, dimin taemin nowomwarkaiyuan inkam! Wadieka, krima tirrar nwowim mi krima amirim kwoima mirii ira Mosesnika mi ira Ilaijanika mi

ira kiriirga. ⁶ Sîma tiki kam nwoimim ini nididkakar ywokiyim. Mi Pita siya taka yaiya nhin nhin asi boinkikin. ⁷ Mi wau kwira ha nita simiir yauni kiikirinuni. Mi yai kwira waunau hirar yimbiamki ina boinkiya, tikin kariir yinisimkin kariir kwoinin ini siiramar naingwokwonanaeyin, kima siir yaiya saiir wakae. ⁸ Mi kamim siir kigna miriyyim sîma ina dikaoraekaokiyim mi sîma inkam nwir biri ninkin kigim. Nîngaka. Sîma Jîsis siirar kig, simaka saisar nwowi.

⁹ Mi mhiukiu hir haiburgigim mi ha nuunaiiniyyim mi Jîsis siya ina swoki kauwok boin taraokiyin. Ti diminin kima kignamin wi inkam nwirni kipi swoki boinmauumimin. Nîngaka. Kima kariirama tiki o. Inkamin ninomor kouanki nitin kariiram. Iya siya naonami mi siya swoki insiin idwowi ie hirankin mi wi haningi boinkii ti diminin kima kigin. ¹⁰ Mi sîma ini ta yaiya saiirar yaingwokwokaiyyim. Mi simasimar boin, saeya ta yaiya ie hiranki ninsiin idwonaniya saeya dimu yaiga, ha? ¹¹ Mi sîma Jîsis siir srii, sîma ti kamim siyiu komii ninokninkininiyyim sîma hinin dimusi boinkim, biyyin wi Ilaija siya niti, ha? Mi inkamin krimiir whankinsiisiyyin Mesaia yio wi mhoiyya niti, ha? ¹² Jîsis siya simiir boinki, hiiipa! Kaimwoairga. Mi bi wi Ilaija siya niti digworaekwo hoimgakim simiir diriraerarkwokinam. Yokwo Komiiya ya hinina boinka, ti inkamin ninomor kou hiranki nitin siya iriipi hiriinan yaigakin. Ta Yokwo Komiiya saeya hinina boinkika, ti inkamin ninomor kouanki nitin, wi hikpai hikpai kasa hai rani. Mi sîma siirin wi yai miyyik swoki boin tani, aniya? ¹³ Kara kimiirin tisa boinkiyin, Ilaija siya bidi yitin. Mi kamim simiir kwoin imiirarar napim mi sîma siirin siyupai siyupai haningi tîrbumbuninkin haiginu. Mi Yokwo Komii saeya hinina boinka Ilaija siirin. Iriig.

*Whran nwirin yiu biyekakin Jîsis siya haiswoniskigigin
(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43a)*

¹⁴ Mi ti kam nwoimim ina swoki itim, ti kam nhirim Jîsis siir kigna miriyyim simiiram. Mi sîma ini simaka swokini owiuwim. Mi sîma kig, iikam isid komiyyin simakar nwowi. Mi kam nhirim Adi Komii siir yai ninokninkiniyyim sîma Jîsis siir kigna miriyyim kamim, simakar ninkinwamwarkii boini. ¹⁵ Mi ti iikam hoimgakim sîma Jîsis siir kigwinim mi sîma ina yanaawinim. Mi sîma siirim iwitnam. Mi sîma siir ini boiniu, hie! Akamwai! ¹⁶ Mi Jîsis siya kamim siir kigna miriyyim simiir sriigi, kima ti kamim Adi Komii siir yai ninokninkiniyyim simaka dimu yai boinaikim, ha? ¹⁷ Mi inkam nwirin ti iikam isid komiyyin simakar nwowin mi siya Jîsis siir yai aiir wakae boinki, hae, dimin taemin nowomwarkaiyuan inkam! Yinisimin yiu biyie waeyai mikrimin ini siir nwowin. Mi kara siirin kiriirim asi nikunankin. ¹⁸ Inokininokin ti yiu biyeyin pi siir piu iyyam mi siirin pi siya nitirimtîowi. Mi siir yaiya yaeyopa hapi whopiigi nakii ibirgini. Mi siya siir big imiirar swoki aegiyimgiyiki. Mi siir pua iki kirie namwoiuiwiyim, swoki onkwo sipkaiyyim. Nîngaka. Mi kara kiriir kigna miriyyim kamim simiirim boinkin, ti yiu biyie iirin sîma mi haiswoniskigiyim. Mi sîma dig biri nwokim. Nîngaka. ¹⁹ Jîsis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya iikamim simiir yaiyaka yowarkii boinki, kima ti iikamim naingwo tîbmii karamaekim! Nîngaka. Wim kima ti hinin hikim kariir hauwi. Kara iyyim kimaka wi pariiga nwowi ti hik imiir haiyyim, ha? Kima yinisimin kariirim wiku nanani. ²⁰ Mi sîma ti yinisimin Jîsis siirim yikunani. Mi yiu biyeyin Jîsis siir kigin mi ti yinisim iirin haningi haigitirimtîo. Mi yinisimin nu iirar yikiwariyimiyyokin mi ina diwartaewarnamin. Mi yaeyop biyeya hapi whopiigi nakii ibirginkin siir yaiya. ²¹ Mi Jîsis siya siir ad iir sriigi, iyyim pariigim siya hiriinan nwokaiyyim,

ha? Mi siir adin ina boinkiyin, iya siya yinisim sapisapar nwowin saiirar nwobwakainakin. ²² Finokininokin ti yiu biyeyin siya haigitiirimtio nanaei siirin mi pi paeya mi itkaigi mi pi opa mi itmaigi siya siir tio aokiyamar tirkin. Mi kira dig nwowi mi kira krimiirsi daingwoyimiyok mi krimiir whindiriraerar haiginiu! ²³ Jisis siya boinki siirin, haipa! Kaimwoka! Mi kira ina naingwo tibmiyyin siiram, aniya? ²⁴ Mi ti yinisimin siir adin biri kimiminkikin ina kauwokiyin kara bidi yaingwo tibmiyyin mi kariir naingwo tibmiya komii rani! Kira kariir naingwo tibmiya saiir kinsis haiginiugi kirie nwokiyam!

²⁵ Mi Jisis siya kig iikam isid komiyyin namwoniyyin. Mi siya ti yiu biyeyin siir asi nikwao boinkikin, kira ti yiu biye waeyai wungirwii tirbumbu haiginiuwiyin kara kiriir boinki, kira ti yinisimin siir duguski. Yio hiniin kipi tirbumbu haiginiu. Mi kira siir piu kipi swoki omamin. ²⁶ Mi yiu biyeyin ina dikauraekaukiyyin. Mi siya ti yinisim iir haigitiirimtiogig. Mi siir pua ina yinkinimnisnakiya mi siya ina yamin. Mi ti yinisimin siir pua ini naoni piunan ywokiyin. Mi iikam nhirim sima boin, siya bidi yaonamin. ²⁷ Mi Jisis siya siir ina aiir nonkwo kininsiin okwokiyin mi siya ina yinsiin okwokiyin.

²⁸ Mhoiyya Jisis siya omaka namin mi kamim siir kigna miriyyim sima ina sriyyim siirin, krima dig nwo karamae dimusi nwowi? Yiu biye simiir ninimniskiiyyim, ha? ²⁹ Mi siya simiir boinki, Adi Komii siirin srii boina sasairga ti yiu biye siir niniskigiyin, dimin whirin dig nwo rani. Iriig.

*Jisis siya kwisaka ina swoki boinin siya wa naonami
(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)*

³⁰ Mi sima ti om iir haiburgigim mi nu Galili hiriir yapriokinam. Mi Jisis siya pi borisopi inkam nwirkin siir ninokninkinim, maeyauwa siya nwowa. ³¹ Mi siya kamim siir kigna miriyyim simiirin hanngi sibgu siboboiniu haiginiu, inkamin ninomor kouanki nitin siirin wi siya nikropki simiiram, sima nisom aokiyam. Mi siya iyyim wi kwoima nwokwowaki ienau hirin. Mi siya wa swoki insiin idwowi. ³² Mi sima biri ninokninkinkim ta yaiya siya boina. Mi sima siir sriiyam tirkim mi sima ini siirsi swoki ididim. Iriig.

*Yipikin siya kougikou nwowin, ha?
(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)*

³³ Mi sima om Kapeneam hiriir yimbiyam. Mi sima omaka bidi yapninopkainamim mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir ini sriiyu, kima siyu hirin dimu yai napboinainikim, ha? ³⁴ Mi sima ini yai mikrimar yokwonainmimikim. Yim sima siyu hirin min napboinainikim, yipikin krimiir kou nwowin, ha? ³⁵ Mi Jisis siya ha nidwowin mi siya kam iurnwiso siir kigna miriyyim simiirim yikiuna, sima nitin siirin. Mi siya ina boinkiyin, inkamin kmiir kou nwowam naingwowi mi siya wi siyamar kipi naingwona. Siya hiniina daingwo, an kara iikamim simiir aowa dwo. ³⁶ Mi siya yinisim sapisapin nwira yinkikwona apnani mi simiir bopwoniya hirar ini okmwon okwoni. Mi Jisis siya yinisimin siir ina aiir yonkwo mi siya simiir boinki, ³⁷ Inkamin kariirim naingwowi mi siya yinisim nwir kigriraowi mi siya kariirarar kigrirao haiginiu rani. Ningaka. Siya Adi Komii siirin wara mi kigriraowi, siya nikropkikin kariirin mi kara ha nitkin. Iriig.

*Inkamin io krimiir nwo karamae nwowiyyin mi wi krimiir nomiiyau nwowi
(Lk 9:49-50)*

³⁸ Jon siya Jisis siir boinki, dimin taemin nowamwarkaiyyuan inkam! Krima inkamin nwira kigi, yiu biyeyim simiir ninimniskiiyyin kiriir inigin siir kirie aiir. Mi siya krimaka biri namasugin mi krima siirin asi boinikidugin

siya wɪ yɪu biyɛ pɪ nɪnɪmɪnskɪiisi. ³⁹ Jisɪs siya Jon siir boɪnki, krɪma siir kɪpi nɪkɪdu! Inkam nwɪrɪn kariir inɪg ɪiir tɪri dimɪn komii whɪr mɪ siya kariirɪn wɪ yai biyɛ wara nɪnɪn boɪn tani. ⁴⁰ Inkamɪn ɪo krɪmiir nwo karamae nwowiyɪn yɪo siya krɪmiir nomiiyaugɪn. ⁴¹ Kara kimiirɪn yaimwowar boɪnki, wɪm kɪma Kraisi isidgɪm mɪ inkam nwɪrɪn kimiir hauu kwiyaei op mɪ tɪ inkamɪn digworaekwo wɪ ta mɪi aiirsi haii. Mɪ ta yaiya, ya yaimwoka. Iriig.

*Siɪu biyɛkɪ nɪpiyaokɪgɪn inkamɪn siir naɪngwo tɪbmiiya
(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)*

⁴² Mɪ inkamɪn tɪ yɪnisɪmɪn siir whɪnkiyopsɪbgi haigɪnɪuwi, ta naɪngwo tɪbmiiya Adi Komii siiram saiirɪn mɪ biɪ siya mɪ aonami yai karamaeka. Mɪ tɪ hɪriinan inkamɪn siiramɪn siya komii nhɪra hai siir nɪi ɪiir nomborugiyam. Mɪ siirɪn wɪ whɪi komii solwara hɪr tani omboru kimai whɪridgi. ⁴³ Mɪ kɪra ha naɪngwowi ɪn kɪriira saiirɪn siɪu biyɛ tɪ tɪrhaigɪnɪu mɪ kɪra saiirɪn kaigrɪp itkiigi. Mɪ kɪra ɪna kwɪruwa sasa mɪ onami tɪ omɪn Adi Komii siya kɪgrɪraowiyɪn siir iikam whɛkak ɪmiir siirɪn wɪ wadɛyar mɪ owi. Mɪ kɪriir ɪna kwɪso hɪriiyar nwokrɪpkaii mɪ wɪ siɪu biyɛ sowa tɪri. Yɪo tɪ hɪriinan siɪuɪn, siɪu mɪiyɪk rani. Mɪ kɪriirɪn wɪ sowa nɪpiyaokɪnami maeyauwa paeya nɪutingi karamae nwowiya saiir hɪriirɪn. Mɪ tariigɪna ya mɪiyɪk rani. ⁴⁴ Mɪ ta maeyauwa saiir hɪran ɪiyɪm bɪri swokɪ aokaowikɪm. Nɪngaka. Mɪ wɪ inkami kip sima naei. Mɪ paeya hɪr mɪ ɪuiya, bɪri swokɪ ɪutingimɪminika. Nɪngaka. ⁴⁵ Mɪ kɪra ha naɪngwowi ɪga kɪriira saiirɪn siɪu biyɛ tɪ tɪr haigɪnɪu mɪ kɪra saiirɪn kaigrɪp itkaigi. Mɪ kɪra ɪga kwɪruwa sasa mɪ onami tɪ omɪn Adi Komii siya kɪgrɪraowiyɪn siir iikam whɛkakɪm sɪmiir mɪ siirɪn wɪ wadɛyar mɪ owi. Mɪ kɪriir ɪga kwɪso hɪriiyar nwokrɪpkaii mɪ wɪ siɪu biyɛ sowa tɪri. Yɪo tɪ hɪriinan siɪuɪn, siɪu mɪiyɪk rani. Mɪ kɪriirɪn wɪ sowa nɪpiyaokɪnami, maeyauwa paeya nɪutingi karamae nwowiya saiir hɪriirɪn. Mɪ tariigɪna ya mɪiyɪk rani. ⁴⁶ Mɪ ta maeyauwa saiir hɪran ɪiyɪm bɪri swokɪ aokaowikɪm. Nɪngaka. Mɪ wɪ inkam kip sima naei. Mɪ paeya hɪr mɪ ɪuiya, bɪri swokɪ ɪutingimɪminika. Nɪngaka. ⁴⁷ Mɪ kɪra ha naɪngwowi nhwona kɪriirɪn siirɪn siɪu biyɛ tɪ tɪr haigɪnɪu mɪ kɪra siirɪn habitkiigi. Mɪ kɪra nhwona nhɪruwa sasar mɪ o nami, omɪn Adi Komii siya kɪgrɪraowiyɪn digworaekwo whɛkakɪm sɪmiir, wɪ wadɛyar mɪ owi. Mɪ kɪriir nhwona nhɪswo hɪriiyar nwokrɪpkaii mɪ wɪ siɪu biyɛ sowa tɪri. Yɪo tɪ hɪriinan siɪuɪn mɪiyɪk rani. Kɪriirɪn wɪ sowa nɪpiyaokɪnami maeyauwa paeya nɪutingi karamae nwowiya saiir hɪriirɪn. Mɪ tariigɪna ya mɪiyɪk rani. ⁴⁸ Mɪ ta maeyauwa saiir hɪran ɪiyɪm bɪri swokɪ aokaowikɪm. Nɪngaka. Mɪ wɪ inkam kip sima naei. Paeya hɪr mɪ ɪuiya, ɪriipi hɪriinan bɪ swokɪ ɪutingimɪminika. Nɪngaka.

⁴⁹ Paeya wɪ iikamɪm sɪmiir ɪdwowar nɪkrɪmkrɪnɪnami wa krɪma nɪkrɪmkrɪnɪniyɪn siir hɪriinan. ⁵⁰ Wa siya dimɪn wadɛkɪn. Mɪ wa siir hɪiya dig nwokɪiyɪm mɪ kɪma wɪ panɪna swokɪ tɪri tɪ wain siya hiigak swokɪ okiyɪm? Kɪmiir kwoɪnɪn hɪi karamae nwowiyɪn wain siir hɪriinan kɪpi nwo. Nɪngaka. Kɪma tɪ wa kɪbiyɪn hiigak nwowiyɪn naemɪn sɪbgu pɪdaeyɪn mɪ krɪmiir kwoɪnɪm hɪriinan dwo. Mɪ kɪma, kɪmiir nomiiyaum sɪmaka kwoɪn hiinsɪma nwokɪ owi. Iriig.

10

*Jisɪs siya wig hanikɪ nonkwonani siɪuɪn siir boɪnmɪmauugɪn
(Mt 19:1-12; Lk 16:18)*

¹ Jisɪs siya ta maeyau aiir haiburgigɪn mɪ siya ɪna yamɪn Judia sɪmiir nu komii ɪiir. Mɪ siya Jodan ɪe mɪrmɪi hɪran om ɪmiir yam hɪr nwo ɪmiir. Mɪ iikam hoɪngakɪm ɪna swokɪ ɪtim ɪni saikar swokɪ amwoniyɪm. Mɪ siya

inokinokin simiirin Adi Komii siir yaiyim biya siya niki owomwarkaiyuum mi ini simiirar swoki owomwarkaiyuin. Siir siyuin hiriir tirikin.

² Farisi sima ha nitim mi sima Jisis siiram ini ikunani. Mi sima siir srii, krimiir siyuin wadieki pi yamisi owin siir wig aiir sopkiyim, aniya? Mi sima Jisis siiram kinankiuwam tirkim. ³ Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin simiir yai aiirin, siyu komiiyin biya krimiir brougaeyin Moses siya hauugiyin krimiir mi siya panina boinkikin, ha? ⁴ Mi sima boin, Moses siya wadie bidi ywokiyin. Inkamin yokwo win hauugi siir wiga saiir sopkiyam mi saeya wa swoki ami saiir pomou adim. ⁵ Mi Jisis siya simiir boinki, kima pi nantamyiriyirkim kimiir siyu inakar. Mi Moses siya ti siyu komiiyin kamiirin yokwo hiriinansi win hauugikin. Siya Adi Komii siir siyukin tani. Nningaka. ⁶ Bidi bidiniyarin Adi Komii siya nonkwokwokiym digworaekwo hoimgakim mi siya ina yinkin onkwokwokiym wigkam sowerwai warar. ⁷ Mi kamn siir yopii ad owiir asi haiburgigi mi siya siir wigaka asi namasu kripkaii. ⁸ Mi sowa wi piu kwiruwar nrowi. Mi sowa wi yapa yapa nwo rani. Nningaka. Siya mi saeya sowa wi hinina nwo rani, yapa yapa. Nningaka. Sowa wi piu kwiruwar nwoiski. ⁹ Diminin Adi Komii siya nokiyopmasugiyin inkamki siir nikripim wi dig nwo rani.

¹⁰ Mi mhoiya sima omaka hiriir swoki amim mi siir kigna mriiyim kamim sima srii siirin ta yai aiiramn. ¹¹ Mi siya simiir boinki mi ti inkamin siir wig aiir sopkii mi siya yaeya wig nonkwonaei, yio ti kamn siir wig aiir sopgigin. Mi siya siir biyan wig aiirin siyu miyik biri tirikin. ¹² Mi wig ira saeya saiir kam iir sopgigi mi yaeya kam nini owiwi mi ta wiga saeya pi sopgika saiir kam iirin. Mi ta wiga saeya saiir biyan kam iirin siyu miyik biri tirgika.

Jisis siir dimin miyik miyikim yinisisimim simiir hauu piuai haiginiugim piuanan

(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

¹³ Mi sima yinisiim sapisap nhirim Jisis siirim yinkikwona apnani. Sima minam naingwokim, siir ina simiir nonkwokiym. Mi kamim siir kigna mriiyim sima io simiir ywoki. ¹⁴ Jisis siya hiriinan kigiyin siir kwoinin miyik biri naingwokikin. Mi siya simiir boinki, kima ti yinisisimim simiirin kariiram kignankinki yimbi niti kariiram. Kima simiir kipi nikidu naowid. Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin ti hiriinan yinisisimim simiirgin. ¹⁵ Kara kamiirin yaimwowa boini, inkamin Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin siir namim naingwowi mi siir naingwo tibmiya yinisiim praigakni kwoinan dwo. Mi Adi Komii siya wi siirar sibgu kigriraowi. Mi siir kwoinin hiriinan nwo karamae nrowi mi siya wi ti omin siir napninopkainam tani. Nningaki. Nningaka. ¹⁶ Mi Jisis siir ina simiir yonkwo. Mi siir ina ha nonkwowa mi siya simiirin ina whinkinsis haiginiuin. Iriig.

Inkamn digworaekwoki naokingunankai ikin

(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

¹⁷ Jisis siya ha napnamn mi inkam nwirin siirim iwit nani. Mi siya ogmwo siir igmiiga kingiina ini akai hiuni. Mi siya siir sriigi, dimin taemin nowomwarkaiyuwan inkam kibi! Kara wi panina tiri kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin inokinok siir haiyamn, ha? ¹⁸ Jisis siya siir boinki, kira kariirin inkam wadie dimusi nikiugin, kariir kwoinin ha naingwokin kanakanargi niuwi inkam wadieyin, aniya? Adi Komii sasargin inkam wadieyin. ¹⁹ Kira ti siyu komiiyin siir bidi yinokninkinin: Kira inkam kipi nit mi wig kipi sop mi kira hii kipi tauae mi kira inkam nwirni kipi niksisea boin huriyu. Mi kira kariir yopii adwo sowerwai aowa dwo. ²⁰ Mi ti

inkamın siya Jisis siir boı̄nki, dimın taemin nowomwarkaiyiıwan inkam! Kara yınisim sapı̄sapar nwonaniyin mi tisa nadı̄gniyin. Kara ti siyiıu komiiyin siirar napikın. ²¹ Jisis siya siir kigin mi siir kwoınin ina yaı̄ngwo bunan siirsi. Mi siya siir boı̄nki, dimınin whir tir karam kira nwowin. Kira kiriir digworaekwo hoı̄ngakim tini hainaki inkam nhirim sima sainim. Mi kira umir simiir haii mi wi inkam paeprıkabim simiir hauu. Mi mhoiıya kira Adi Komii siir omın siya kigrı̄raowiyin digworaekwo hoı̄ngakim simiir, siir hirin wi dimın miıyıkakar mi owi. Mi kira kariir mhoiıya wit. ²² Ti inkamın ta yai aiir wakaeyin mi siir whwonkamın miıyık biri swoki onamkın. Mi siir kwoınin ini hikakar ywokiyin. Mi siya hikak dimusi biri nwokin siir digworaekwowim kasaki waeyao.

²³ Mi Jisis siya ina kaoyokiyokı̄giyin. Mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boı̄nki, inkamın digworaekwo hoı̄ngakakın siya wi miinan miriınami Adi Komii siir omın siya kigrı̄raowiyin digworaekwo hoı̄ngakakim siir napnı̄nopkainamim. Whısarii rani, simiir kwoınim ini simiir digworaekwo imar nwowim. Sima pi boriisopi inkam nwir hauuwim. ²⁴ Mi kamim siir kigna miriiyim sima ta yai aiir wakaeyim, sima ini hinda yanaakiyim. Mi Jisis siya ina swoki owarki boı̄nkiyin simiir yai aiirin, ti yınisisimim inkamın Adi Komii siir omın siya kigrı̄raowiyin digworaekwo hoı̄ngakakın simiir kigrı̄raowiyin siir hiriir nami, siya wi miinan mirii nami. ²⁵ Mi hab saeya tı̄diyınin yuis panyin siir no iir nı̄nopkainamim wi dig nwo rani mi inkamın umir digworaekwo whiekakakın siya wi ta haba miinan saeya miriıya saiir hiriinan mi mirii rani. Nı̄ngaka. Siya wi mi komiıgi komii mirii nami Adi Komii siir omın digworaekwo whiekakim simiir kigrı̄raowiyin siir hiriir namamın. ²⁶ Mi kamim siir kigna miriiyim sima ini hindara yanaakiyim. Mi sima, sima sima yomboın amboınam mi hiriınanki niıwi mi wi nhinga haii kwoınbudın omwai waiyayokiyokı̄iyin inokı̄inok, ha? ²⁷ Mi Jisis siya simiir kaokiyin mi ina boı̄nkiyin, inkam wi dig nwo rani. Adi Komii kırı̄miir Wanın siya wi digar nwowi. Adi Komii sasar whı̄nkı̄nsiis haı̄gı̄niıwi siirin, ti dimın taeminim.

²⁸ Mi Pita siya Jisis siir boı̄nki, wakae! Krı̄ma digworaekwo hoı̄ngakim bidi haı̄burgigim mi krı̄ma tisi kiriir mhoiıya nitim. ²⁹ Mi Jisis siya boın, kara kırı̄miirin yaimwowa boını̄ iikam whiekakim kariirim naı̄ngwo tı̄bmii mi ha haı̄burgigi ti digworaekwo hiriınanım, omaka, nomiiıyau yokman, apu, adi, yınisim mi numir ³⁰ mi Adi Komii siya kırı̄miirin wi hiriınan, digworaekwo homgak imiirar swoki hauu kiiyiıwi, kamim kariir kigna miriiyim kırı̄miirin. Mi kima wi dimın kasa hai rani. Wi ti hı̄niın digworaekwowim simiir hai. Omaka nomiiıyau, yopii, yokman, yınisim mi numir, taka iıya kam nhirim siyiıu biıye wi kırı̄miirar mi tirbumbugi. Mhoiıya kima wi kwoınbudın omwai waiyayokiyokı̄iyin wi siir haii. ³¹ Mi tariınanın kam nhirim inı̄gak nwowim mi sima mhoiıya simiirin wi aowa nikworı̄nugigi. Mi ti kamim aowa nwowim, mhoiıya wi inı̄gak sima nwowi. Iriıg.

Jisis siya kwoımaka ina swoki boınin siya nao nami mi siya wa swoki #nsiin idwowi

(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

³² Sima om komii Jerusalem hiriıram yapnam mi Jisis siya simiir biıya yamkwokin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima ina yanaakiyim. Mi ini sima simar yomboın ididnamim. Mi iikamim simiir mhoiıya napkiyim sima ini nı̄didkakar mi owim. Mi Jisis siya kam iıur nwı̄swo siir kigna miriiyim simiir yı̄kına. Mi siya simiirin hanı̄ngi boınmı̄mauu dimınin mhoiıya siir tiranin.

³³ Mi siya boın, wakae! Tariınanın krı̄ma om komii Jerusalem siir niıyami. Mi prismi yaowae adim mi kamim siyiıu komii nı̄noknı̄nkini ikim mi sima

inkamin ninomor kouanki nitin saikan wi yaigaka mi owi. Mi sima wi siir nisomaowama boinaii. Mi sima wi Juda iikam tani wi simiiram nikropki sima nisomaowam siirin. ³⁴ Mi sima siirin yai bibiyie wi haningwi mi boinaiginuwi. Mi yaeyop wi siir mi yasi mi siirin wa mi tiowi mi siirin wa mi itaoki. Mi siya iiyo wi kwisa nwokwowaki ienau hirin. Mi ii kwoimaka siya wa swoki insiin idwowi. Iriig.

*Jems Jon sowa inig komiigak nwowam sriigo
(Mt 20:20-28)*

³⁵ Mi Sebedi siir yinisim nwiswo Jems Jon sowa Jisis siirim yit mi siir ini boini, dimin taemin nowomwarkaiyuwan inkam! Mi krira dimin whirin kiriir sriiyam mini. Mi nikrira minam naingwowi ti diminin kira kririir tirkiyim. ³⁶ Mi siya sowiir boinki, kowa dimuam naingwowi, kara kowiirin dimu mankiyim? ³⁷ Mi sowa siir boinki, iya kira Adi Komii siir om hiran digworaekwo hoimgakim simiir kigriraowi mi kira kririirin wi haningin dimbingi, nwirin wi iniga dikmwon idwo mi nwirin wi yaioyaeya timi okmwon idwo. ³⁸ Mi Jisis siya sowiir boinki, kowa tari biri sibgu ninokninkinko ti diminin kowa sriiyin kariir? Mi kowa ta hika kara haiya sair hiriinan hika wa haii? Mi kowa wi digar nwowi ti mob opkakin kara kwiyaeyin siir kwiyaeyim? Mi kowa wi digar nwowi kariir hiriinan op baptaisim, aniya? ³⁹ Mi sowa siir boinki, nikrira wi digar nwowi. Mi Jisis siya sowiir boinki, kaimwoka ti op mobin kara kwiyaeyin mi wo kowa wa timi kwiya. Mi ta opa kara baptaisa, wo kowa hiriinan wa timi baptais. ⁴⁰ Wi nhinga namisi idwowi kariir iniga mi kariir yaioyae aka. Ti diminin yio kariir dimin tani. Nningaka. Wi Adi Komii krimiir Wanin siyar hidi simiirin. Mi wi nhinga namisi idwowi iniga yaioyaeya.

⁴¹ Mi kam iurim Jisis siir kigna mriiyim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima io prasae bi swoki okim Jems, Jon sowakan. ⁴² Jisis siya simiirim yikuuna, sima siirim nitim. Mi siya simiir boinki, kima bidi yinokninkinim inkam komiyyin omom omom kigriraowiyin sima nikworinuwi wi digar nwowi. Mi sima inokininokin mi wa hauunanaei. ⁴³ Mi ti siyu hininin yio kimiir tir kipi nwo. Nningaka. Mi inkam nwirin kimiir yaowae nwowim naingwowi mi siya whisarii mi prii mriiyan inkam dwo. Kimiir mi imiir whinmriiyam. ⁴⁴ Mi inkam nwirin kimiir biyan inkam nwowam naingwowi mi siya inkam nnganan dwo wigkam whiekakim simiir mi imiir whinmriiyam. ⁴⁵ Mi ti hiriinan inkamin ninomor kou hiranki nitin siya minam biri nitkin kam nhirim siir mi imiir mriiyim. Nningaka. Siya hininam biri nitkin. Siya minam nitkin simiir miyan inkam nwowam. Mi siya biri naingwoyimyokin naosiyin. Nningaka. Siya naowamar nitkin iikam whiekakim simiir nanmaiwarkananaowidam. Mi simiir dimin biyeyim siya bidi haiyoprindiyumiigiyim mi sima ini rirmiiyar ywokiyim. Iriig.

*Jisis siya haiswoniskiiyin inkam nwirin Batimiaskin
(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)*

⁴⁶ Mi sima om komii Jeriko hiriir yimbiam. Mi iya sima om komii Jeriko hir haiburgigim mi ina yamim. Mi kamim siir kigna mriiyim sima mi iikam isid komii ikin, sima ini saika yinkin amim. Mi sima kig Batimiasin Timiasni yinisimin siya siyugbid hirar nidwowni mi siya nhwokwisaekin. Mi siya iki iikamim simiiramar prikau prikauwikin umir minamin. ⁴⁷ Mi siya wakae Jisisin om Nasaretanin ini tir nwowin. Mi siya ina kauwok boinkiyin, Jisis Inkam Komii! Devidni isidin siirin kira kariirsi timi aingwobuna! ⁴⁸ Iikam hoimgakim sima siir yik, kira yai tanki. Mi siya yai ini komiiyar swoki kauwok boinkiyin, kira ti Devidni yineyim simiir yinisimin, kira kariirsi

timi aingwobumbu. ⁴⁹ Mi Jisis siya ina yamokwo naingwoyokiyokiyuin. Mi siya ina boinkiyin, siirin wiku nani. Mi sima ti nhwokwisae inkamin siirin yikiunam mi sima siirin ina boinmauu wakaekiyim kiriir kwoinin kirieya dwonam mi kira dinsiin siya kiriiram nikunaei. ⁵⁰ Mi siir yuisa ina kiwhro itkingiga. Mi siya biri kimiminkin, ina yinsiin iwitnamin Jisis siirim. ⁵¹ Mi Jisis siya siir boinki, kira dimuim naingwowi, kara kiriirin pi dimu minki? Mi ti nhwokwisae inkamin siya Jisis siir boinki, dimin taemin nowomwarkaiyuwan inkam, kara minam naingwowi, kariir nhwonan pi nanaokigimokiyim. ⁵² Mi Jisis siya siir boinki, kira ha dam! Kiriir naingwo tibmiiya saeya nwoaiginiugikin, wadie kiriirin. Mi biri kimiminkin siir nhwonan ini wadieyar ywokiyin mi ina kigimokiyin. Mi siyu hirin siya ini siir mhoiya yapnamin. Iriig.

11

Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonamkin
(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Jo 12:12-19)

¹ Mi sima omisim whiswo om komii Jerusalem siir kingiin hir nwowo sowiir hiri yimbiyam. Mi sima ti om whiswo Betfasi Betani mhu Oliv kingiin hir nwowo sowiir hiriir bidi yimbiyamim mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir nwisni yikropki. ² Mi siya sowiir boinki, kowa ti omin kingiin tirar kwowin siir dam! Mi iya kowa ti omisim iir napnimbiiyami mi kowa pi donki haomisimin siirar napkigami. Siirin sima bidi yimboruninkin biya inkam nwrkin siir biri niki idwokin mi siya wa wakaeyokna rani. Niingaka. Mi uridin siir nimbhoruninkin pi hirar hakaigingig. Mi siirin pa whainani kara nidwonamam. ³ Mi inkam nwrki srigii, kowa dimuam nikunami siirin, ha? Mi kowa wi hinna dowarkii boin, Yaowae Komii siya miigakin siirin. Mi siya pi kimimin tani pa swoki ikropki kiriiramar. ⁴ Mi sowa ina yamwo. Sowa kig donki haomin omaka ira saiir anoka hir nimbhoruninkini mi siya ini idowiiya hirar nwowin siyuka kingiin hir mi sowa siir hakainam. ⁵ Mi kam nhirim kingiin hir nwowim sima boinki sowiirin, kowa ti donki haomin siirin dimusi hakainami, ha? ⁶ Mi sowa simiirin Jisis siya boinmauugiya yaiya saiir hiriinanar boinki. Mi sima ini wadieyar ywokiyim sowiirin. ⁷ Mi sowa ti donki haomin Jisis siirim hainani. Mi sowiir yuiso siir idwo hir haigin mi Jisis siya siir idwodar yidwo. ⁸ Mi iikamim simiir yuisim siyu iirar hakinwin mi nhirim paeya kwiya undimtio hainaki siyu iir haiginwinam. Sima siirin hiriinan minam tirkim, siir inigin siir hainanwinam inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan. ⁹ Iikam nhirim bi ywo mi nhirim mhoi ywo. Mi sima ina kauwok boinkiyim,

Hosana! Kira ti inkamin Adi Komii krimiir Wanin siir kirieni nitin siir kinsiis haiginu. ¹⁰ Siya krimiir kigriraowam nitkin biya krimiir brougaeyin Devid siya kigriraowa saiir hiriinan. Krima ini maigimaigra nwowinim mi kira siir kinsiis haiginu, kira inkam komii kingin.

¹¹ Mi Jisis siya ha namin om komii Jerusalem hiriir yimbiyam. Mi siya ina yapninoipkainamin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir mi siya ina yapkigyokiyokiyin omaka yainau hir mi omaka akpitga warar. Mi siya digworaekwo hoimgakim simiir napkig digiyin mi siya mi nhirim simiir miriyyim naingwokin. Mi bieyin ina yikiyamtibin. Mi kam iuur nwiso siir kigna miriyyim sima mi siya, sima om Betani hiriir asi nam tbgim. Iriig.

Jisis siya pae fkin siir boinkin siya wi yin kipi bud
(Mt 21:18-19)

¹² Mi iigwir nugakin sima om Betani hir haiburgikyakwokim mi ina swoki amyakwokim om komii Jerusalem hiriir. Mi Jisis siir mhiya ina yaokiya. ¹³ Jisis siya pae fikin wira kigi, arurig hirar nokwowini mi kwo saeyara nopki kaisisi. Mi siya siir kigiya mi ina yamin hiriir siir yinim ini hansiru siya naeyam. Mi siya ini ninga yaka kigiin, yin biri budgin, nhiruwa sim karamaeyar ywowin. Ningaka. Siya kwo ara ninkinugin. Mi ti pae fikin siir iya yin siya budiya saeya waeyao ¹⁴ Mi Jisis siya ti paeyin siir boinki, kira wi yin kipi swoki bud mimin. Ningakinga. Mi kamim siir kigna miriyyim ina wakaekiyim ta yaiya siya boinkiya. Iriig.

Jisis siya nipimparnatnowidninkigikim kamim Adi Komii siir omaka digworaekwo saiir haiginim

(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Jo 2:13-22)

¹⁵ Mi sima om komii Jerusalem hiriir nimbiyamim mi Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiriir yapninopkainam. Mi siya kamim digworaekwo haiginim ta omaka aiir mi kamim ti nae digworaekwo imiir sain ikim, siya simiir ini nhinikriopnatnouwidninkigi. Mi siya kamim umir ninowana haiyyim simiir haiyyim simiir wara yinakinhimnhin itkiigigi. Mi kamim ipiyyin mi haiginim simiir haiyyim warar mi inkin inakinhimnhin itkiigigi. ¹⁶ Mi Jisis siya simiir boinikidugi, sima nae digworaekwowim ti siyiuin Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiirim napriokinamiyyin siir pi haiginisi. ¹⁷ Mi siya simiir boinki, Adi Komii siir yaiya hinina boinka, kariir omaka wi hinina dapi, iikam hoimgakim simiir omakaka Adi Komii siirim kwisboinika. Mi ta omaka nae min kima nini haiginiya mi kima ini inkamin hai tauaeiyyin si nini idam oniiyyim inkamki kigsi mi siir hiriinan nini tirnikim.

¹⁸ Mi prismi inkam komii komiyyim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim, sima ta yai aiir wakaewinim mi simar kig iikam whiekakim Jisis siir siyiu iirara napim mi sima ini nididkakar ywowim. Dimusi rani, iikam whiekakim sima siir siyiu iirar napi mi sima siir nisomaoni siyiuam asi hansirkim.

¹⁹ Mi naiowaka kamim siir kigna miriyyim sima mi siyar, sima om komii Jerusalem hir haiburgikrib mi sima ini om Betani hiriirar swoki am tibim. Iriig.

Inkam naingwo tibmii mi siya ha kwisboini mi diminin siya sriyyin wa haii

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mi iigwir nugakin sima ha napnamyakwokim mi ina kigamim ti pae fikin bidi waiyugusamin. ²¹ Pita siya ta yaiya Jisis siya boina saiir swoki aingwokiyyin mi siya ina boinkiyin, dimin taemin nowomwarkaiyyuan inkam, kira kigi ti pae fikin ii kira boingikin, siya bidi waiyugusamin. ²² Mi Jisis siya simiir yai aiir yowarkii boinki, kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi ti hiriinan diminin kima wi siirar mi tiri. ²³ Mi kima ti mhiu iir boinkii hinin, kira damki, whii komiyya saiir hir damikwomaiyyu. Mi ti inkamin siya kwoin whisair naingwo karamae nwowi, siya hindara naingwo tibmii iski mi ha boini, ta kariir yaiya wi kaimwowar nwowi. Kara kimiirin yaimwowa boini, diminin ti inkamin siya boini mi wi siir hiriinanar nimbiyami. ²⁴ Mi iya kira nhwo kwisboinkii dimin whir haiyam mi kira naingwo tibmii mi ha boini mi wi kaimwowar nwowi kira wi ti dimin iirar haii. Kara kimiirin yaimwowa boini, ti diminim kima kwisboinkiyim mi wi simar swoki imbini. ²⁵ Iya kima Adi Komii siirim kwisboiniyyim mi inkam nwiirkin kimiir tirbugin mi kima kwoin biyye siirim kipi nwo io saika nwowam. Ningaka. Kima nae saikar dombudninkin ae. Mi kima hiriinan tiri mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan siyiu iirar swoki tir haiginuwi. ²⁶ Mi kima ti inkamin kimiir tirbuin saika nongwomamair ae karamae nwowi mi Adi Komii siya kimiir dimin biyyeyim

wi simiir haiyoprimdiyumiigi rani. Mi siya wi kimaka mi ingwomamair ae rani. Nningaka. Iriig.

*Sima Jisis siir srigim ta miya nhinga hauuga siirin
(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)*

²⁷ Mi sima ina swoki amim om komii Jerusalem hiriir. Mi Jisis siya ina yapninopkai namin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir. Mi kam nhirim pris nwowim mi kam nhirim Adi Komii siir siyiu komii iir kigriraowi ikim mi Judami kam adiyaowaeyim siyiu komii kigriraowiyim, sima yitswo Jisis siiram. ²⁸ Mi sima siir ini srini, kiriirin kirie nhinga hauugin, ta miya saiir Biyan Inkam Komii nwowin? ²⁹ Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, kara iriipi hiriinan pi kimiir mi kwasrii dimin whirin siirim. Mi kima kariir yai aiir wakae boini mi kara kimiirin pa mi boinmauuwi inkamin ta miya kara miriia saiir boinkiyin. ³⁰ Mi yipikin Jon siir nikropkiyin iikamim simiir baptais haiginuwam? Adi Komiiyin ninomor kouanin siya piyamisi ikropkiyin, iyie? Mi tari nuan inkamkin piyamisi ikropkiyin, aniya? ³¹ Mi sima io simasimar yinwo anwo mi krima ha boini, ti diminin ninomor kou hirankin mi siya wa boini mi kima dimusi nwokim siirim biri naingwo tibmiigim, ha? ³² Mi krima ha boini, siya inkami diminkin, ta yaiya wi dig nwo rani. Nningaka. Mi sima iikamim simiirsi swoki ididi. Iikam hoimgakim ina ninokninkinim Jon siya profet inkamkingin. ³³ Mi sima Jisis siir yai aiir asi wakae boinkim, krima ninokninkin tani. Mi Jisis siya simiir boinki, kara iriipi hiriinan pi kimiir mi boinmauu rani. Nningaka. Inkamin kariir boinkiyin ta mi aiirim. Iriig.

12

*Boiniyo yaiya inkam biyeyim wain numira saiir kigriraokim
(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)*

¹ Mi Jisis siya boiniyo yai nhirim simiir boinki, siya boin, inkam nwirin numir waina ha yiyokninkinam mi ina yitkii ninkin iuin. Mi siya ie komiiyin ina yopin. Mi diyamar komiia ira yopkikaigi ti ie iir, wain imiir warbrompropnamim. Mi pada bripriya haini miriinainam koua hiriir, kamim saiir kigriraowim simiirim. Mi siya simiir boinki ta numira kima sibgu kigriraao. Mi iya ti paeyim sima budgin mi sima higi mi nhirim wi kimar whin haii mi nhirim wi kariir whin hauugi. Mi iya siya simiir boingigin mi siya ina haiburgigin siir om iirin. Mi siya ina yamin aru maeyauwa. ² Mi iya ta wain numira saeya higiya mi numiran inkamin siya yikropki inkamin whisarii mi priimiriyyin siir, kamim wain numira saiir miriyyim simiirim. Siya minim nikropkikin ta numira saiir nae nhirim siir hauugiyim. ³ Mi kamim numir kigriraowiyim sima ti inkamin whisarii mi priimiriyyin siir yankabrimdinu okwo mi sima siirin ina yipimpar haiginugiyim. Mi siirin ini nningar swoki ikropkiyin. ⁴ Mi siya whisarii priimiriyyin inkamin nwira swoki ikropki simiiram. Mi siirin sima mwo iir yikirki mi siirin haini yigbumbu haiginugi. ⁵ Mi siya whisarii priimiriyyin inkam nwirin nwoimaka ina swoki ikropkiyin. Mi ti inkamin yio hiriinan, ina mi isomaokiyin, sima mi siya kamim whisarii mi priimiriyyin simiirin hoimgakar yikropki. Mi sima nhirim hindara mi tioki mi nhirim ina yisomsom aokiyim. Mi sima ti hiriinan siyiuin nwiruwani biri tirkin. ⁶ Mi siir hiran nwiruwar nwoi siya siirar yinisimkin, siir kwoinin siiramar naingwokwonanaeikin. Mhoigi mhoiia ini siir yinisim iirar yikropkiyin ti kamim numir aiir kigriraowiyim simiiram. Siya hiniina boinkikin, sima wi kariir yinisimin wi siir yaiyar wakae yoknaei. ⁷ Mi ti kamim ta numir aiir kigriraowiyim sima, sima simar yomboin amboin, ti inkamin siir

adni digworaekwo whiekakim wi siya hai. Hundie! Krɛma siir nisomaoki. Mi ta numira wi krɛma krɛmar nwoki. ⁸ Mi sima siir nisom aowam kauwok boinkikim mi siirin numwowa hiriir yisom itkaigi.

⁹ Mi Jisis siya ina swoki sriiyin, ta wain numira saiir adin wi panina tiri? Mi iya siya niti mi wi ta numir aiir kigriraowim kamim wi simiir nisomsom aoki. Mi ta numira wi inkam nhirim simiir boinki, sima kigriraowim saiirin.

¹⁰ Mi kima tari Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir nwowim simiir biri mwangim? Siya hinina boinkikin,

ti kougouwin yaewan kima kindiyu wangigin mi tariinanin siya ini bopwouan kougou yamwouin. ¹¹ Siirin biki biyin, Biyan Inkam Komiiyin siya tirkin mi ti diminin ha nimbiamkin. Mi krɛma siir kigiyim ini wadieyar ywokiym.

¹² Mi ti Judami inkam adiyaowae komii komiiym sima bidi yinokninkinim Jisis siya ta boiniyo yaiya simiirar kwaboinka. Mi sima Jisis siir nonkworindinu hainamim tirkin omaka huyokiyokaiya saiir hugripkikikaigim mi sima ini ikamim simiirsi yididim. Mi sima siir haiburgim mi sima ina yamim. Iriig.

Mi sima Jisis siir srigim umir hauuim inkam komii Sisa om whiranin siirim (Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³ Mi sima Farisi simiir nhir ima mi Herot siir kam nhir ima simiir yikropki mi sima yam Jisis siirim. Mi sima Jisis siirin minam kinankiugim siya yai biye boinim. Sima bidi yinokninkinim, siya hinina boinkiswo, ihi Farisi kamim Judami isidin sima wi io pi yowin siirin. Iye? Siya ha boinkiswo. Niingaka. Mi Herotni isidin sima wi io simiir pi mi owin.

¹⁴ Sima ha nitim mi siir ini boini, inkamin nowomwarkaiyuwiyin, krɛma bidi yinokninkinim yaiym kira boiniym kaimwowaigim. Kira inkam nwiruwaniym biri naingwowikin mi kira inkamin inigakin yaeya yai biri swoki boinikin mi inkamin inig karamaeyin yai whirni. Niingaka. Mi kira ikamim simiirin Adi Komii siir siyuin siir yaimwo imiirarar boinimauwi. Kira panina naingwowin? Mi krɛma takis inkam komii Sisa siir hauuwi mi wi wadieyar nwowi. Iye? Niingaka. Wi hauu rani, aniya? ¹⁵ Mi Jisis siya bidi yinokninkinin, simiir niksisaeya. Mi siya simiir boinki, kima kariiram dimusi kinankiwi, kariir niksisaeyim? Kima umira kwira whainani kara kigam. ¹⁶ Mi sima umira kwira hainani siirim. Mi siya srii taka hinin umir whwonkama nhiriir inigin nwoka, ha? Mi yim sima ina boinkiyim, inkam komii Sisa siirga. ¹⁷ Mi Jisis siya ina wakae boinin simiir yai aka, Sisa siir diminin kima Sisa siirar hauu. Mi Adi Komii krɛmiir Wanin siir diminin yo Adi Komii siirar timi hauu. Mi sima ini siir siirara yaingwokwowim. Iriig.

Sima Jisis siir srii inkamin naonamiyin mipa swoki insiin idwowi (Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

¹⁸ Mi mhoiia Sadyusi nhirim Jisis siirim yit. Sadyusi sima hinina naingwokim, inkamin naonamiyin wi swoki insiin idwo rani. Mi sima siir ini sriini. ¹⁹ Inkamin ikam nowimwarkaiyuwiyin Moses siya hinina winkikin yai kwira krɛmiirim, iya inkam nwirin siya naonami mi siya yinisimkak biri nwogigin mi wiga ina ywokiya mi ti kamim siir nomousimin wi siya swoki onkwonaei ta wiga? Mi mhoiia siya yiniekak nwowi siir yaowaeyin siir igsopa wi siya nwoki okwokairinanaowidi? ²⁰ Mi simayao iriyyar nwiskiniwi, yaowae wig siya yonkwona mi mhoiia siya ina yaonamin. Mi siya yinie biri niyogigin, ini niingar yaoyopnisugika siir wiga. ²¹ Mi yaowae saika nwokaiyin mi ini siya swoki onkwona ta wiga, yo iripi hiriinan ina mi aonamin. Mi siya ini yinisim karamaeyar mi ogigin, yinie bi mi iyogigin.

Mi nwoimakan iriipi hiriinanar mi tir. ²² Hirii hiriinankina ti kamiyao iriyyar nwiswo ta wig irua saiirara nonkwonakim. Mi sima yinie biri swoki iyogigim. Mi mhoiyya ta wiga ina mi aonama ²³ mi mhoiyya ti kamiyaowim naonamim sima swoki insiin idwodwo digi ieyankin mi ta iyya, ta wiga wi nhinir wig nwowi? Kira bidi yinokninkinin ta wiga simiiryao wigar niki oka, Sadyusi sima hinina srigim siirin.

²⁴ Jisis siya simiir boinki, kima Yokwo Komiiya saiir yai biri ninokninkinkim. Mi kima Adi Komii siir kirieya saiir biri mi inokninkinkim? Mi kima yaimwoni bi mi inokninkinkim? Mi kimiir kwoinim miyyik paninsi yaingwosi. ²⁵ Iya kamim naonamim sima ninsiin idwowi ie hirankin, sima wi wig nonkwonakak nwo rani. Ningaka. Sima wi ninomor kouan paekwosimim simiir hiriinan nwowi. ²⁶ Mi ta yaiya sima kamim naonamim simiir boina, sima wa swoki insiin idwowi, ie hirankin. Mi kima tari yokwowa Moses siya winkiya saiir biri mwaingim, ti niwiiyin paeya paekikopim simiir niuwa. Mi Adi Komii krimiir Wanin siya Moses siirin saiir boinmauukin, siya hinina boinkikin, kara Ebrahim, Aisak, Jekop omwai waiyayokiyoyim simiir Adi Komiiyin. ²⁷ Adi Komii siya ti kamim naonamim simiir Adi Komii rani. Ningaka. Siya kamim omwai waiyayokiyoyim simiir Adi Komiiyin. Wara kimiir kwoinin miyyik rani, ini biyie ywowin. Iriig.

*Adi Komii siir siyiu whiekakim simiir biyan siyiu ieya
(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)*

²⁸ Inkam nwirin siyiu komii ninokninkiniyin siya ina yitin. Mi siya wakaeni sima yalinan nini. Mi siya wakae Jisis siya boiniyim yayim simiir, siya yai wadie imiirara boini. Mi siya Jisis siir asi srigin, piki hinin siyiu ikin, siyiu whiekakim simiir bi nwowin? ²⁹ Jisis siya siir yai yamdi hinina yowarki boin, biyan siyiuin sima hinina win boinkikin. Wakae! Kima ti ikkamim Isrelanim, kima ti biyan siyiuin siir sibgu wakae! Krimiir Adi Komii nwiruwani siyargin Biigi Biyan Inkam Komiiyin ³⁰ kira kiriir Biyan Inkam Komiiyin siirim daingwo. Mi kiriir mhi kwoinim mi kiriir kirieya siirara hauu iuguski. ³¹ Mi mhoiyyan siyiuin yio hinin gin kira inkam whiekakim simiiramar daingwo irkak, kira naingwokwonanaeiya kiriir piu aisi saiir hiriinan. Siyiu whirkin ti siyiu whiswo sowiir kou biri nwokin. Ningaka. ³² Mi ti inkamin siyiu komii ninokninkiniyin siya Jisis siir boin, inkamin ikkam nowimwarkaiyuiyin! Kira yai wadieya boini. Hiipa, kaimwoka! Adi Komii siyargin Biyan Inkam Komiiyin, inkam nwir karamaeka. Ningaka. ³³ Mi krimiir mhi kwoinim mi krimiir kirieya siiraramar daingwokwonanaei. Krima naingwokwonanaeiya krimiir piu aiiram saiir hiriinan. Krima ti siyiu whiswo sowiirar dap iski. Mi ti siyiuin ini ti Adi Komii krimiir Wanin siiram nanag hauuiyin siyiuin wraisu minim sim mi ini siir kou ywowin. ³⁴ Mi Jisis siya ta siya wakae boinkiya saiir wakaekiyin mi siya ina yaingwokiyyin ti inkamin ninokninkin wadiekakin. Mi Jisis siya siir boinki, kira aru nwo rani, ini kingiinar nwowin kariiram nitim mi kariir aowa nwowim. Mi kara wi kiriir Biyan Inkam Komii nwowi kiriir kigriiraowam. Mi ikkam hoimgakim sima Jisis siirsi yidid mi siirim yai nhirim paninsi swoki srisi Iriig.

*Jisis siya simiirin Kraisi siirim srigin
(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)*

³⁵ Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir nwowin mi siya yayim ikkam imiirin hirar yowomwarkaiyiu. Mi siya simiir srii mi sima ti kamim siyiu komii ninokninkiniyim, sima hinin dimusi boinkim, Kraisin Devidni yinieyim simiir yinisimkin, ha? Mi ta yai hiriinana sima boina, kima panina

naingwokim? ³⁶ Adi Komii siir naeyiun Devid siir niisiimauugin. Mi Devid siya hinina win boinkikin,

Adi Komii siya kariir Biyan Inkam Komiiyin siirin hinina boinkikin, kira kariir ina inig aiir didwo. Mi mhoiya kara kiriir sau omomin wi siir waorimtiokiigi. Mi sima kinaka wi kirie nwo rani, wi kiriir aowa nwowi.

³⁷ Mi ta yaiya yokwoni siya win boinkika. Devid siya siirin hinina dapikiuwi Krai siya Biyan Inkam Komiiyin. Mi siya Devid siir apu dimusi nwokin? Ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin Mesaia mi iikam isid komiiyin ini maingimaingar ywokiyim, siir yai wakaeyamin. Iriig.

*Jisis siya kamim siyu komii ninokninkiniyim simaka yaigakin
(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)*

³⁸ Mi Jisis siya simiir nowimwarkaiyuwim mi siya ina boinin, kima sibgu mintarao siyu komii ninokninkiniyim kamim simiirsiiyin. Mi sima yuis bripri kaiiyim mipa nouaptatao ami. Sima minam naingwowi, iikamim maeyau kwiruwa nidwowyim sima simiir nwoki boin winim, akamnaei.

³⁹ Sima minam naingwowi Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya iikamim simiir whwonkam ida minam nidwokaii, iya nae komii aiir naei mi nae miyik miyikim wi simiirar nwoki hauuim biyyin. ⁴⁰ Sima wig igabaeyim simiir omaka imiir kinimbiramikim simiir kamim naonamim. Mi sima nhwo kwisboiniyim mi yai priei boiniyim, sima pi niksisei. Mi mhoiya sima inkam komiiyin yai hidiiyin saika nokwo boini mi sima wi hik hiriinansi haii. Iriig.

*Wig igabaeya digworaekwo karamaeya Adi Komii siir hauuga umir mirmii kwisuwa sairo
(Lk 21:1-4)*

⁴¹ Jisis siya miya umir haiigiya Adi Komii siir omaka hir nwokaiya saiir kingiin hirar nidwokin. Mi siya ina nidwo kigriraowin iikamim umir nitkaigaiyuwim umir haigi miya saiir. Mi umirkak kamim yim umir hoimgakar mi itkaigaiyu. ⁴² Mi wig igabae ira digworaekwo karamaeya saiir kamim bidi yaowin, saeya ha nita saiir umir mirmisim kwiswo ina mini itkaigaiyugiga. Mi ti umir mirmii mirmii kwiswo saeya nitkaiyugigo iriparin ini kwiruwar ywowa. ⁴³ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiiram yikuuna, sima siirim nitim. Mi siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwowa boini, ta wig igabeya digworaekwo karamaeya saiir kamim bidi yaowin, saeya umir prasae biri nini itkaiyugiga ta umir miya saiirin. Mi iikamim umir saiir nitkaigaiyuwim ini ta wiga saeya taouugam. ⁴⁴ Ti iikam omkakim sima umirkakim, simiir umirim ina nwokaiyim. Mi sima nhirim umir miya aiir haigigi. Mi ta wiga saeya ningakinairga mi saiir umirim ina yitkaiyu swokiyim. Mi saeya ini ningar ywokiya. Nhirim nae sainaeyim biri swoki onaowidgim. Ningaka. Iriig.

13

*Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir boinkin wi sapi bimbirigiyami
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)*

¹ Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir haiburgigin mi siya ina yapamin. Mi inkam nwirin siir kigna miriiyin siya boinki siirin, dimin taemin nowimwarkaiyuwan inkam! Ti siiya komii komiiyim simiir kigi. Mi omaka miyik miyikim Adi Komii siir omaka kingiin nwowim simiir kigi! ² Mi Jisis siya siir yai aiirin hinina yowarkii boinki, kira ina kigin ti omaka komii komiiyim, aniya? Mi kira wa kig rani, siiya nhirim ini siiya nhirim simiir idwo

haiginim. Nningaka. Mi sima wa nhimnhinkinainami. Mi nhirim wa niki ipimpamki. Iriig.

Jisis siya boin hikpai hikpai whiekakim wa nimbiam
(Mt 24:3-14; Lk 21:7-9)

³ Jisis siya mhu Oliv siir nidwokin mi siya yidwo kigi yarmiya hiriir, Adi Komii siir omaka komiia hapi nwowi mi Pita, Jems, Jon mi Endru simasimar yit Jisis siirimin. Mi sima siir ini sriini, ⁴ kira krimiir boinmauugi, wi paka hinin iya saiir nimbini ti digworaekwowim. Wi piki hinin dimin iki nimbini biyin krma ninokninkinamin. Mi ti digworaekwowim ini kingiin nwowim wi simbi nimbini, ha?

⁵ Mi Jisis siya simiir boinki, kima ha hiirtarao, kimiirin wi inkam nwirkin pi niksisaesi. ⁶ Kam nhirim sima wi kariir inig iir nini kinsina dapnii. Mi sima wa boini, ti inkamin yo karaigin. Mi sima wi iikam hoimgakim simiir niksisaesi mi sima wa nwoki aingwo tibmiyim. ⁷ Mi iya kima ha wakaei yaiiya ini kingiin tirar kwiniya mi yaii kwira ini hindankin mi kirirniya mi kima wi kipi naingwoyimyokwin, takina ya wi bi nimbini. Mi iya digiyana ya ina niki owa. ⁸ Kam nhirim om whiranim wi om whiraka nini iniiyuwi. Mi nu whiran kamim wi nu whiran kamim yaii simaka nini iniiyuwi. Mi maeyau nhirim ninin wa mi iti mi mhi wa mi aowi. Mi tiki hinin dimin pai dimin paiyim sima nimbiam, mhoiia wi komiia nasae owiuguski wi gwo rani. Nningaka.

⁹ Kima kimasayar timi mantirao, kimiirin wi sima nonkworimdinu hainami kamim yai hidwiniyim simiirin. Mi sima kimiirin wi omaka yai nidwokai wakaeiya hirar tioki. Mi sima kimiirin wi inkam komii komiiyim omom omom kigriraowiyim mi inkam komiiyim nu kigriraowi ikim, wi simiir whwonkam ida nini okmwun okwoiwi. Mi kima wi kariir yaiwin kibiya saiir niki boinmauuwim simiirin. ¹⁰ Iya digiyana wi aisiima niki digi rani, iikamim omom omanim hinda tinda nwowim sima ta yaiwin kibiya saiir tiki wakae digi. ¹¹ Mi iya sima kimiir nonkworimdinu hainami inkam komiiyin yai hidwiniyin siirin mi kima wi kipi nidid mi wi ha kipi naingwo, krma wi panin yaiyim sim boini, ha? Nningaka. Yai hoimgakim Adi Komii siya wi ta ii aiarar boinmauugi. Mi yaiyim kima boini mi wi kima boin tani. Nningaka. Wi Adi Komii siir naeyuin siyar boini. ¹² Mi yaowae wi siir nomousim iirar nikropkii kamim sau ninitiyim simiirin, sima nitim siirin. Mi adin siir yinisim iirin wi ti hiriinan siyu iirar mi tiri. Mi yinisimim yim wi simiir yopii adim simaka ninii yaii. Mi simiirin wa nikropki kamim sau ninitiyim simiirin, sima nitkikikinim simiirin. ¹³ Mi iikam hoimgakim sima kimaka io wi whisarii nwo rani, kima kariir siyu iir napikim. Mi sima wi ti hiriinan siyuin siir asi tiri kimiirin. Iya digiyana saeya digi mi ti inkamin hikpai hikpasi nikii karam nwowin mi siirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkanaei. Iriig.

Dimin biyieki biyeyim wi sipi nimbini
(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

¹⁴ Mi iya kima ti dimin biyieki biyeyin om kopbumbuwiyin siir kigi, siya wi maeyauwa haiyaeiya wi saiir nokwowini. Mi inkamin ta yaiya saiir mwaini, siya wi sibgu dinokninkin mwain. Mi ta iya iikamim nu Judia hir nwowim, sima wi mhua hiriir nidamami. ¹⁵ Mi inkamkin piu aeyin hii hir nidwo siiswaki, siya wi siir omaka hiri swoki iwit iiyam tani, siir digworaekwo imiir hainakiyim. Nningaka. ¹⁶ Iya inkamin siya siir numir aiir tirkwowaki, siya wi swoki haiyug am tani, siir yuis aiir hainakiyim. Nningaka. ¹⁷ Mi yimbisimim wigim yinpiugak nwowim mi nhirim yinisimim mwiiyar niki aeyim mi sima wi hik prasae hai rani. ¹⁸ Mi kima nhwo kwisboin ti diminin

ta iya nao komiigi kiniya saiir kipi nimbini. ¹⁹ Mi ta iya wi hik prasae hai rani. Mi iya Adi Komii kirmiir Wanin siya ti digworaekwo whiekakim simiir nonkwokwowin mi ta hiriinan hika bi nimbiamka, tariinanin tasa niki oyokiyokwiya. Mi mhoiia iriipi hiriinan, ta hik hiniina wi nimbiam tani. Niingaka. ²⁰ Mi Adi Komii siya ta ii aiirin haruwa nikwoninkikripna karamae nwowi mi iikam whiekakim sima wi hinda priyop itkaigii. Mi siya iikamim siya nimbingiyim simiirsi naingwoyimiyo kin mi siya ta iya haruwa asi nikwoninkikripnakika.

²¹ Mi ta iya inkam nwirin kimiir boinkin, kigi! Kraisin tisi tapi nwowin. Mi nwirin yio wa mi kwaboini, kigi! Kraisiya isi hapi nwowin. Mi kima wi kaimwo kipi nwo ta yai aiirin. ²² Mi mhoiia kam nhirim wi ha niksisaei, kara Kraiskin mi kara profet inkam nwirin, wi simiir hiriinan nwonanii. Mi sima dimin komii komiyyim mi miipai miipaiyim wa mi kininankiuwi iikamim Adi Komii siya nimbingiyim simiir niksisaeyam. ²³ Mi kima sibgu mintarao, ti digworaekwowin tapa kara boinmimauu digiyim kimiir, mhoiia wi simar swoki imbiyami. Iriig.

Mi mhoiia yaowae adin ninomor kouanin wi sipi niti
(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²⁴ Mi iya ta hik komiia saeya digi mi taka iya bieyin wi hindara kakauu iuguskii. Mi bwana wi mi who rani. Niingaka. ²⁵ Mi nauunim wi ninomor hiranka nikikii nainii. Mi digworaekwo kirie kirieyim ninomor kouanim wa kiisiskii. ²⁶ Mi wi sima kigwini Yaowae Adin ninomor kouanin wau mirsima saika ninkin iti. Mi siir kirie komiia mi siir dimin miyikin paenan niyaeiyin wi warar ninkin iti. ²⁷ Mi ta iya siya wi siir paekwosimim simiir nikropki. Mi siya wi iikam whiekakim nuanim siya nimbinkiyim hinda tinda nwowim, wi simiir nikuuna digi, maeyau kwiruwa nangiriyuniyim. Iriig.

Whrou siya ii hidni siyuun siir nikrigin
(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸ Kima whrou siirar dinokninkin, iya pi whrou siya woki ti hiriinanin krima pa ninokninkini opin wi sipi niuwi. Mi opud naowin wa mi ikii kini. Ta hiriinan iya saeya opki niuwiya. ²⁹ Mi hiriinankiniuwi mhoiia wi kimar kigi ti diminin ini yimbiyamin. Mi kima wi nwoki inokninkinkiyim, iya Yaowae Adin ninomor kouanin siir iya tiriir nitana kingiin bidi ywowa. ³⁰ Kara kimiirin yaimwowa boini, ti iikamim nwowim sima wi niki ao rani mi ti digworaekwo hoimgakim wa nimbiam. ³¹ Mi nu ninomorwo yo wa digii mi kariir yaiya wi wara digi rani. Niingaka. Iriig.

Inkam nwirkin ninokninkin tani ta iya siya niti
(Mt 24:36-44)

³² Inkam nwirkin ninokninkin tani ta ii aiirin nugak, nabie mi naiowaka. Niingaka. Mi paekwosimim ninomor kouanim yim hiriinan ta iya saiir mi inokninkin tani. Mi Adi Komii siir yinisimin iriipi hiriinan ta ii aiirin wara mi inokninkin tani. Niingaka. Adin sasar ninokninkin iski ta ii aiirin. ³³ Kima mintarao mi kima wi nhwo kipi whwonkai kima ninokninkin tani, tikinin wi paka hinin iya sae nimbini. ³⁴ Siya inkam nwirin siir hiniingin siir omaka saiir haiburgikin mi ina yapnamin maeyau gwira. Mi kamim whisarii mi priimiriyyim siir mi imiir, siya miyim simiirin yapa yapa yonkwo digig. Mi siya inkamin ano iir kigriraowiyin siir boingig, kara sibgu kigrirao nhwo kipi whwonkai. Jisis siir boiniyio yaiya dig ywokiya. ³⁵ Jisis siir yaiya tasa niki ama. Mi kima wi asi kigriraowi kima ninokninkin tani, iya omakan inkamin siya niti. Siya wi paka hinin iya sae namisi iti, siya nibopwo namisi iti, iyie?

Wi iuumaka namisi iti, iyie? Wi nugak namisi ityakwoki kima ninokninkin tani. ³⁶ Mi kima sibgu kigrirao, siya kimiirin wi hindara nhingaknisi. Siya wa kignisi, ina niki whwonkaiyim. ³⁷ Ta yaiya kara kimiir boinmauugiya, kara iikam hoimgakim simiir warar boinkika, kima mintarao! Iriig.

14

Prismi yaowae adim mi kamim siyiu komii ninokninkiniyim sima Jisis siir nisomaowam boinkim

(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Jo 11:45-53)

¹ Mi ta ii komiia Pasova dimin whirkin kimbu karam nwowiya, bretin waisikaiyin yis karamaeyin siir nikwo aeiya iya mi ta nae komiia uga nikwo aebwakainami. Mi prismi yaowae adim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim sima boin, krima Jisis siirin wi panina nonkworimdinu hainprakaii?

² Mi sima boin, krima wi ta ii komiia Pasova wi saiir kipi nisikiina nim wi ti iikamim siir whin nwowim wi sima pi whininiisi siirsiyin. Iriig.

Wiga saeya wain Jisis siir mwo iir naokinkika

(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)

³ Jisis siya om Betani hir nwokin Saimon siir omaka aiir. Ti inkamin paowaigi piskimkopouin. Mi iya Jisis siya ha niki idwo aeyin mi wig ira ina yapninopkainaniya siirim. Mi ti wa mobin umir prasae bi saingin. Mi saeya kwaigwowa ina kinis haigiya ti wa mobin siir kibokouwa. Mi ti wa mobin piuii miyikakin ini Jisis siir mwo iirarar yaokin swokiyin. ⁴ Mi iikam nhirim ta omaka saiir nwowim, simiir kwoinim miyik biri naingwokikim ini io kwoin yaingwokiyim. Mi sima, sima simar yomboin amboin, saeya ti wa kibiyin siirin whisarii dimusi priidiriraerarkikin, ha? ⁵ Mi tiki wa krimiir tirankin sainakikiswo mi siya pi umir prasae di saini. Mi siya umir paeyarim kamairim pi iuur iriyyar K300.00 nanar pi sainin. Mi siir umirim pi iki iikamim digworaekwo umir minam whaowaeiyim simiir pi hauuin. Mi sima io ta wig aiir ywoki. ⁶ Mi Jisis siya boinki, kima ta wiga saiirin hindara kig ninkinki. Mi kima saiirin yai whisarii dimusi boini? Saeya kariirin siyiu wadieki wadieyin siirar tirkika. ⁷ Mi iikam paeprikabim inokinokin sima wi kimakar nwokripkaii ti nu iirar. Mi kima digworaekwo simiir hauuwi, wi hiriyyar ti hauu. Mi ankara kimaka wi ii priei nwo rani. Niingaka. ⁸ Diminin wig aeya tiram naingwowi, saeya wa tiri. Saeya ti wa wadieyin kariir pi naokinkiyin, ie haingikaiyam naokin haiginugikin. ⁹ Kara kimiirin yaimwowa boini mi ti nuim hinda tinda nwowim wi yai win kibiya saiirar mi boinmimauwuwi. Mi ti omom omomim wi ti diminin siirar mi haigiririr boiniyokiyokiii, ta wiga saeya tirkiyin. Mi sima wi siirimar naingwokwowi. Iriig.

Judas siya ini apwougig wira inkam komiiyim simiir

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰ Mi Judas Iskariot siya kam iuur nwiso simiir nwirkin. Mi siya prismi yaowae adim simiirim yam, wir simiir nini apwougigim. ¹¹ Sima ta yaiya saiir wakaewinim, sima ini maigimaigra ywowim. Mi sima ina yimbingiyim umir siir hauuwam. Mi ta ii aiirarin Judas siya ina yap hansir bwakaiyin, Jisis siirin simiir kinmauu itim. ¹² Mi biiki biyan iya bret waisikaiyin yis karamaeyin siir naeiya ina yimbiniya. Mi sima sibsib yinisimim saiir yisomsom aokao ta nae komiia Pasova saiirim, saiir naekwowakam. Mi kamim siir kigna miriyyim sima siir srii, krima nae pi papi nini diriraerariuwi, ta nae komiia saiir naeyim, kira naeyamin, ha? Mi sima Jisis siirin hinina sriigim. ¹³ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim nwisa yikropki. Mi siya sowiir boinki, kowa om komii iirar dapninopkainam. Mi inkam nwirin op two komiia opkaka

saiir hainani mi siya kowiirin pi om komii hir napyiskaigin mi kowa wi siir mhoiia dam. ¹⁴ Mi siya omaka ir napninopkainamkin mi kowa saikar dinkin apninopkainam. Mi kowa ta omaka saiir adin siirin pi hinina tini boiniu: Dimin taemin nowomwarkaiyuwan inkamin siya hinina boinkikin, kariir maeyau ini papi nwowa ta nae komiia Pasova kamim kariir kigna miriim simaka naeyana, ha? ¹⁵ Mi kowiirin wi siya nisiimauwi, maeyau kwira omaka anauwa kouana saiir nwowa. Mi ta maeyau hii ipii saiirara. Mi kowa krimiir naeyim wi ta maeyau aiir tini diriraerar kwokin, krima naeyam. Siya sowiirin hinina boinkikin. ¹⁶ Mi inkam nwiso siir kigna miriio ina yamwo. Mi sowa om komii hiriir yimbiyam. Mi digworaekwowim Jisis siya boinkiyim sowa ini simiirar ini kigiuwim. Mi sowa nae komiia ina diriraerar kwokino ta Pasova nae komii aiiram.

¹⁷ Mi naiowaka Jisis siya siir kigna miriim kam iuur nwiso sima yitrib. ¹⁸ Mi iia sima hiiya nae haigin aeiya saiir hirar nidwoyokai aeyim mi Jisis siya boin, kara kimiirin yaimwowa boini, inkam nwirin krimaka tir nidwokai aeyin kariirin wi wir siya napwouwi. ¹⁹ Mi kamim siir kigna miriim sima ini hikakar ywokiyim. Mi sima, sima sima yinsrii ansrii siirin mi tari kara, aniya? ²⁰ Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, kima ti kam iuur nwiso kimiir nwirkin niuwi ini tirar nwowin. Mi ti inkamin in kanakar ninkin inopkai haiiyin ta twowa nae haigiya mi wi siyar napwouwi wira kariirin. ²¹ Hii! Ti inkam yaowae adin ninomor kouankin nitin siya wi sipi naowi. Siya karaigin. Adi Komii siir Yokwo Komii saeya hinina boinkika mi wi mintarao ti inkamin wir kariir napwouwin sau omomin siir, siirin wi hik prasaeki nimbiyam tani. Mi ti inkamin siir yopiiya siir naokaina karamae nwokiswo, ini wadieki wadieya mi owin. Dimusi rani, ti inkamin siya wi hik prasae hai rani. Iriig.

*Jisis siya komunion kamim siir kigna miriim simiir hauu aekin
(Mt 26:26-30; Lk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)*

²² Mi sima ha niki aeyim mi Jisis siya bretin nhira hai mi siya Adi Komii siir boin wadieki. Mi siya ina yinibimbir hauugiyin kamim siir kigna miriim simiir. Mi siya boin, kima hai, tikin yio kariir kipka. ²³ Mi siya mob wainin ira mi hai. Mi siya ina mi boin wadiekiyin Adi Komii siirim. Mi siya ina hauugiyin simiir, sima kwiaeyam. ²⁴ Mi siya simiir boinki, takina ya kariir nhieka Adi Komii siya nimbingig aeya. Mi kariir nhieya wa naokiinainami iikam whiekakim simiir whindiriraerar haiginiuwam. ²⁵ Kara kimiirin yaimwovar boinkii, ti op wainin kara wi idip idip swoki kwiaey rani. Nungaka. Mi hiriirar namiyokiyokii mi wi iia kara wainin Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin wi siir hirar nini kwiaeyu iski. Jisis siya hinina boinkikin. ²⁶ Mi sima mwai kwira wao. Mi sima mhu Oliv hiriir yam. Iriig.

*Jisis siya Pita siir boinki siya wi digumii siir haimriyugigi
(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Jo 13:36-38)*

²⁷ Mi Jisis siya simiir boinki, kima wa nidamgrirgigi wi kanaka nwo rani. Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir nwowa hinina boinka, inkamin sibsib kigriraowiyin Adi Komii siya nisomaokii mi siir sibsibim wa nidam ninookii. ²⁸ Mi kara wa swoki insiin idwowi ie hirankin. Mi biiyin wi karar namkwokini nu Galiliya hiriirin. Mi wim kima wi kariir mhoiia niti. ²⁹ Pita siya ina yowarkii boinkiyin siir yai aiirin, yim sima kiriirin wa nidamgrirmiigigi mi ankara nungaka. Kiriirin wi kinisu rani. Nungaki, nungakinga. ³⁰ Mi Jisis siya siir boinki, kara kiriirin yaimwowa boini mi ta niyaka iuumin kwisaka wi niki ik rani mi kira kariir inigin wi hiriirar misisaei kripkaii. Mi kwoimaka wi kira wakaeki iuumin ini nikiyakwokin. ³¹ Mi Pita siya ini igao yaiyar

boinkiyin, kara kiriirin wi swoki imprio rani. Nningaki! Nningaka! Mi kara kinakar ninkin aowama mini mi kara kiriir inigin wi mi imprio rani. Mi kam nhirim siir kigna miriyyim yim iriipi hiriinan yai aiirar mi boinki. Iriig.

Jisis siya maeyau miyika Getsemani nhwo saiir kwis boinikin Adi Komii siirimin
(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

³² Mi sima maeyau kwira saiir yimbiyam Getsemani. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boingig, kima tapaiir didwoki, kara nhwo nikini kwis boiniuwi. ³³ Mi siya Pita Jems mi Jon simiirarar yikunam, saika namam. Mi siya ini hikakar ywokiyin. Mi siir kiuin kiugak bi nwoikikin. ³⁴ Mi siya simiir boinki, kima whaowae nwowi kariir kwoin siyarin ini wara yiyiuamwankiyin. Mi kariir piua ini warar yinkisimsibnakiya. Kima tirar dwoki mi kima sipgu mintarao. ³⁵ Mi siya ha kwapnamin mi ini hindara yakai whinamin nu hirar. Mi siya ina kwisboinkiyin Adi Komii siirim. Adi Komii, kira digar mi owi mi ta hika wi kariir mi imbini rani. ³⁶ Mi siya boinki, adiyo! Iya kira digworaekwo hoimgakim simiir tiramar naingwowi, kira wi digar mi owi. Mi ankara hinina naingwowi, ta kariir hika kira saiir hainaowid. Mi kira kariir kwoin iirara kipi nwo, kiriir kwoin iirar timi o.

³⁷ Mi siya ha swoki itin mi ina kigniyin, sima nhwo ara grinkin whini. Mi siya Pita siir ini boini, Saimon! Kira nhwo whini, aniya? Mi kira pi haimisima nidwo kao rani, aniya? ³⁸ Kima didwo kao mi kima nhwo min timi srilboin. Mi dimin whirkin kimiiram kinankiuwi, wim wi nikiisi. Kwoinin ina naingwowin dimin taemin tiramin mi piu saeya kinii rani.

³⁹ Mi siya ina swoki amin nhwo ina swokini kwisboiniu. Mi siya yaiyim biya siya nikini srilboiniu, simiirar swokini srilboinu. ⁴⁰ Mi siya ina swoki itin kamim siir kigna miriyyim simiiram. Mi yim sima nhwoki niridnanaekim mi sima nhwo asi grinkinwhinkim. Mi sima siirin ini yai kaonis boinam whaowae yim.

⁴¹ Mi siya kwoimaka ha swoki itin simiiram mi siya ina ini boiniyin simiirin, kima ina niki grinkinwhinkripkaiyim, aniya? Ini dig ywoki, kima ti kigi, iya ti inkam yaowae adin ninomor kou hirankin nitin siir nonkwonakiyana kam bibiyeyim sima, bidi yimbiniya. ⁴² Kima dinsiin, krima pi nami. Ti kigwin, inkamin wir kariir napwougigin isi nitin. Iriig.

Sima Jisis siir nini onkworimdinu hainakikin
(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Jo 18:3-12)

⁴³ Jisis siir yaiya biri niki digika mi Judasin kam iuur nwiso simiir nwirin siya ina yitin. Mi kam isid komiyyin saika yinkin it. Mi sima kamkuu minim mi dan minim simiir warar yinkin hainani. Mi prismi yaowae adim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim mi kam adi yaowae yim siyiu komii kigriraowi ikim simiirin sima nikropkikim siir nonkworimdinu hainakiyam. ⁴⁴ Mi inkamin wir Jisis siir napwouwin mi siya hinina boinirargig kima pa kigin, inkamin pi kara nini aepirimdinuwi mi ti inkamin siyairgin. Mi kima pi siir donkworimdinu hainam.

⁴⁵ Mi Judas siya ha namin mi siya ini Jisis siirimar youap hiririu namin. Mi siya ina ini boiniuwin, dimin taemin nowomwarkaiyiuwan inkam. Mi siya ina yaka aepirimdinuwin siirin. ⁴⁶ Mi sima Jisis siirin ina yonkworimdinu kihainamim. ⁴⁷ Mi Jisis siirar inkam nwirin siir kingiinar nokwoin siir kamkuuin ha kwakiwokhaiyin mi ini ti prismi yaowae adin siir mi whisarii prii miriyyan inkamin siir win aiir yaka haingrip itkigiyin. ⁴⁸ Mi Jisis siya simiir boinki, kima ti kariirim nitim mi kima ti kamkuu minim mi dan minim simiirin wara dimusi hainanikim, kariir nonkworimdinuwamin, ha? Kima

ha naingwokim kara kimiir hiiyan inkamkin, aniya? ⁴⁹ Hi kasa rani, kara kimiir nowomwarkaiyuwin Adi Komii siir omaka saiir hir. Mi kima kariir bi nonkworimdinugim. Mi Yokwo Komii saiir yaiya ini kaimwower ywowa. ⁵⁰ Mi kamim siir kigna miriyyim sima ha haiburgigim siirin mi yim sima ina yidamkiyim. Iriig.

⁵¹ Mi whran nwirin Jisis siir mhoiia namin siya yuis arar kainamkin. Mi sima siir nonkworimdinu haiyam tirkim. ⁵² Mi ta siir yuisa ini sima yinikiwhro hainaowida. Mi siya ini parurar iwit amin. Iriig.

*Jisis siya inkam komiyyim yai hidiyim simiir whwonkam ida ini okwo iu
(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55,63-71; Jo 18:13-14,19-24)*

⁵³ Mi sima Jisis siirin prismi biiki biyan yaowae adin siir omaka hiriir yikunam. Mi prismi yaowae adim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim mi sima ina yitim ta omaka ailara namwonyam. ⁵⁴ Mi Pita siya Jisis siir mhoiia yam. Mi siya kingiin bi nwokin, ini aru hirar ywokiyan. Mi siya ina yapninopkainamin hira saiir ano iir, prismi biigi biyan yaowae adin siir omaka maeyau hiriir. Mi siya kamim waikaowiyim pae simaka ini idwo oniyu. ⁵⁵ Mi prismi yaowae adim mi inkam komiyyim yai hidiyim mi sima kam nhirim simiir yikuna sima boinmauwim siyu biyeyim Jisis siya tirim simiir. Mi sima siirin wi hiriinansi nwoki isomsomim. Mi sima ha kigim siirin mi siya dimin biye whir bi tirkin. Ningaka. ⁵⁶ Mi ti kamim sima yaimwoni bi boinkim, sima hindara priiboinkim. Mi simiir yaiyim iripa bi nwokin ini yapa yapa ywowim. ⁵⁷ Mi kam nhirim siirin pi whisariya priinnsiin okwo boinki. Mi sima hinina boinkim. ⁵⁸ Nim krima ha wakaekim siya hinina boinkin, ta Adi Komii siir omaka inkamkar nonkwo miriia saiirin wi kara nipirgigi. Mi ti kwoimim dig nwoki mi kara saiirin wa swoki haininansiin mirii nami. Saiirin wi inkamki nonkwo mirii rani. Ningaka. ⁵⁹ Mi ta yaiya ti kamim sima boina, yim sima iripa hiriinan yaimwoni bi mi boinkim. Simiir yaiyim iripa bi namasugim, ini yapa yapa ywowim.

⁶⁰ Mi prismi biiki biyan yaowae adin siya simiir whwonkam ida yinsiin okwoki. Mi siya ina sriiyin Jisis siirin mi kira ti yaiyim sima priiboin priiboinin simiir yai yamdi nowarkii boin tani, aniya? ⁶¹ Mi Jisis siya yaimin yaiminkin, ini hindara yokwo tanin. Siya yaimirsim bi nowarkii boinkin. Mi ti prismi biiki biyan yaowae adin siya ina swoki sriiyin mi kira ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyan mi siya aniya, iye? Mi kira ti yinisimin Adi Komiiyin dimin whirki kimbu karam nwowin siir ieya, aniya? ⁶² Mi Jisis siya ina boinin, ihi, karargin. Mi kima wi kariirar kigi ti Inkam Yaowae Adin ninomor kouankin nitin, ini Adi Komiiyin kiriekakim siir ina iniga saiir nidwowin. Mi kara niti, kara wi waumirsisim whisinanim ninomor kou hiranim, simakar ninkin onaiinii. Mi kima wi kariirar kigwini. ⁶³ Mi prismi biiki biyan yaowae adin siya yinakiwomwitki siir yuis briipriya siya niya saiirin. Siya whisarii bi ninikiwomwitka, siya iokakin. Mi siya ina boinkiyin, krima pi inkam nhiram kipi swoki ikuna yai whinboinamin. Ningaka. ⁶⁴ Kima bidi wakaekiyim yai bibiyeyim siya boinkiyim Adi Komii siir mi kima ini panina yaingwokiyan? Mi sima hoimgakarim ini yai kwiruwat kiritkin boinkiyim, siya siyu biye bidi tirin, siya wa dao.

⁶⁵ Mi kam nhirim yaeyop siir yaswaiyugi mi sima siir yaimwo whwonkamim yuisni kogrinugi mi siirin ina tiom. Mi sima boin, kira profet yai ti boinki, kiriirin nhinga tiowi, ha? Mi kamim waikaowiyim sima yikunam siirin. Mi sima siirin haningi yipimpar. Iriig.

*Pita siya miisisaekin Jisis siirin
(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Jo 18:15-18,25-27)*

⁶⁶ Mi iya Pita siya omaka maeyau akpitga nu hiarar niki okin mi wig ira prismi biigi biyan yaowae adin siir mi miriia saeya ina yita. ⁶⁷ Mi iya saeya Pita siir kiga siya pae hir nidwo oniyin mi saeya siir whwonkam iirar ini kigsib boinu. Ni kira iriipi hiriinan Jisisin om Nasaretanin saika mi okin. ⁶⁸ Mi Pita siya ini hindara miisisaekiyin. Niingaka. Kara ninokninkin tani siirin, kara ta yaiya kira boina saiir warar whaowaei. Mi siya ina youapnaniyam in hira saiir ano kingiin hiriir. Mi iuum in yikiyakwok in. ⁶⁹ Mi ta wiga mi miriia saeya Pita siir swoki kiga mi saeya kam nhirim saiir kingiin hir nwowim simiir boinki, tiki inkamin Jisis siir kigna mirii inkam nwir ieyairgin. ⁷⁰ Mi Pita siya ina swoki miisisaekiyin. Niingaka. Mi mhoiya kam nhirim saikar nokwowim sima swoki boinhuriyugi siirin, kaimwoki kaimwowainga kira kipi nksisae ni kira iriipi hiriinan Jisis siir mi kigna miriian inkam nwirkin, nu Galili hiran inkamkin. Sima hinina boinkikin. ⁷¹ Mi Pita siya ina yikopaisirkiyin, kaimwoki kaimwo kinga! Kara ti inkamin kima boinin siir bi ninokninkinkin. ⁷² Mi biri kimiminkikin, iuumin kwisaka ina yikiyin. Mi Pita siya ina swoki aingwowoknakiyin yaiya biya Jisis siya boina siir. Jisis siya hinina boinkin, iuumin kwisaka niki ik karam nwowi mi kira kariir inigin wi kwoima miisisaei. Mi Pita siya nou prase bi kinkin. Iriig.

15

*Sima Jisis siirin Pailat siirin yikiunam
(Mt 27:1-2,11-14; Lk 23:1-5; Jo 18:28-38)*

¹ Mi prismi yaowae adin sima nugak imumar yamyakwok adiyaowayim siyu komii kigriraowiyim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi inkam komiiyim yai hidi ikim simiiram, sima yai iripa hangiriyu boina. Mi sima Jisis siirin weyin sopni yimboru kinam Pailat siirin. ² Mi Pailat siya Jisis siir srii, kira Juda ikamim simiir nu iir kigriraowan inkam komiigin, aniya? Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, wa yaiya kira boina ini mi owa. ³ Mi Pailat siya yaowae adin simiir wakaeyin sima yai whiekakim siirara boin huriyugi. ⁴ Mi Pailat siya Jisis siirin ina swoki srugiyin, kira yai wakae boin tani, aniya? Wakae! Sima yai whiekakim ini kiriirarar boin huriyuum. ⁵ Mi Jisis siya yai kwir biri swoki wakae boin srankin. Niingaka. Mi Pailat siya asi kintuigikin. Iriig.

Pailat siya boinkin Jisis siirin pae hiiniya nironinkinin siir ninkin irinu inankiyim

(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

⁶ Biewi biewiyim ii komiia Pasova wou nikwo aeiya mi Pailat siir siyuin hiriyar tirikin, siya maeyauwa mi biye miriia kamim hugripkikikaiyim simiirin pi nwira nokmw in apniki. Iikamim simiir kwoinkin naingwowin inkamin siir. Mi Pailat siya simiirimin pi siirar nikropki. ⁷ Mi ta iya inkam nwirin Barabas nikuwiyin, omaka huyokiyokaiya saiir nwokaiyin mi kamim wra nwowiyim inkam komii komiiyim omom omom kigriraowiyim io simaka nwowim mi simiir nhir imiir nisomsom aokaowim siya simakar nwokaigin. ⁸ Mi ikkamim ha naninkinuniyim mi sima Pailat siir boinki, tiki siyuin, biya kira tirin biewi nhirim digiyim mi kira pa nikrop apniki ta maeyauwa mi biye miriia huyokiyokaiya saiir nwowin simiir inkam nwirni. Mi tariinanin kira siira ti swoki tir. ⁹ Mi Pailat siya simiir yai yaka yowarkii boinki, kima minam naingwowi kara Juda simiir inkam

komiiyin nu kigriraowiyin siir nuguskiyim, aniya? ¹⁰ Mi Pailat siya hiniin asi boinkikin. Dimusi rani, siya bidi yinokninkinin prismi yaowae adim simiir kwoinin. Sima Jisis saika whwokwoka nwo rani, simiir kwoinin i eyar kwaewaowi bi siima nwowim. Mi siima siirim asi nikiunanikim siirin. ¹¹ Mi iikamim simiir kwoinin prismi yaowae adim siima ini boinurwokaiyu. Mi siima pi hiniin nwoki boinkiyim Pailat siya Barabas siir dikrop apniki. ¹² Mi Pailat siya simiirin ina swoki boinkiyin mi kara pi panina tiri ti inkamim kima boiniyin Judami iikam simiir inkam komiiyin nu kigriraowiyin, ha? ¹³ Mi siima siir yai yamdi ina kauwok boinkiyim, siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika dinkin irinugi! ¹⁴ Mi Pailat siya simiir sriigi, dimusika, ha? Siya dimu dimin tirbukin, ha? Mi siima ina kauwok boinamnankiyim, siirin ti paeyin hiiniya nirioninkinin saikar dinkin irinugi! ¹⁵ Mi Pailat siya iikam isidin simiirim hiirgin mi siya Barabas siir asi kigninkin apnikikin. Mi siya Jisis siirin kamim yaii niniyim simiirim iyopmauugi, siima nipimparim siirin. Mi mhoyiya siima siirin ina yikropkiyin paeyin hiiniya nirioninkinin saika ninkin irinugiyim. Iriig.

*Mi kamim yaii niniyim siima Jisis siir nigbumbugim
(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)*

¹⁶ Mi kamim irim haiiyim siima Jisis siirin inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin siir omaka maeyauwa hiriir yinkikwona apnam. Mi siima kam nhirim yaii niniyim simiirim yikuna, siima ta maeyau kwiruwa saiirar naninkiniuniyim ¹⁷ mi siima Jisis siirin yuis paridnana kwira yitomwanu haiginiu. Mi siima urid nimridgakin whira hopwhro mi siima siir mwo iir kaigrisiugi. ¹⁸ Mi siima siir yigbumbu, akamie! Juda iikamim simiir nu kigriraowi inkam komiigin! ¹⁹ Mi siima siir mwowin paekopin hougwokwo apiyin siir yikrimkrae. Mi siima siirin yaeyop haini mi yaswaiyu mi siima ogmwo ha hium mi ina kaiyirou kisanaim siir inig iir hainanam. ²⁰ Mi siima siir mingigin digiyim mi ta yuis pariidnan bripriya ina swoki isaiya. Mi siima siirin ini siir yuis aiirar swoki ii haiginugiyim. Mi siima Jisis siirin ina yikunamin paeyin hiiniya nirioninkinin saikar ninkin irinugiyam. Iriig.

*Mi siima Jisis siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika yinkin irinugi
(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Jo 19:17-27)*

²¹ Inkam nwirin Saimonkin siya om Sairini ankin Aleksanda Rufas sowiir yaowae adgin. Mi siya omisisimim om komii siir yaba nwowim simiir haiburgigim mi siya ina yapamin siyu maeyau nunga aiir. Mi siima siyu bopwo hir yinapyiskai om komii siir kingiin. Mi siima kimidiniya igao yai siir boinwin paeyin hiiniya nirioninkinin Jisis siirin siya haiyam. ²² Mi siima Jisis siirin maeyau kwira saiir hiriir yikunam ta maeyauwa saiir iniga Golgota. Mi ta maeyauwa saiir inig mwowin inkam mwo kiuni maeyauga. ²³ Mi siima op wain simiir naba saikar yinkin aepibmigiya siir hauuwam minkin mi siya biri kwiyaekin. ²⁴ Mi siima paeyin hiiniya nirioninkinin siirin saikar yinkin irinugi. Mi siir yuisim ini siima hidnonkwokwo hainamim. Mi siima gwo kwira sae gwo satu, siima minim gwokim ti hiniin diminin pi nunga haii. ²⁵ Iya nugakar niki oyakwoka 9:00 klok mi siima paeyin hiiniya nirioninkinin siirin saiirar yinkin irinugiyakwok. ²⁶ Mi siir mwo kouga ta yaiya siir boina saiir winki yokwoni. Siima hiniina win boinkikim, Juda iikamim simiir nu kigriraowi inkam komiigin. ²⁷ Mi siima Jisis siir kingiinin inkam nwiso haii tauaeiyo sowiirin warar yinkin irimdinugik paeyin hiiniya nirioninkinin siir. Mi nwirin iniga mi nwirin yaiyaeya. ²⁸ [Mi Adi Komii siir Yokwo Komii saiir yaiya ini kaimwowa ywowa bidi bidinan siima wina mi tariinanin saeya

bidi yimbiniya. Mi ta yaiya hiniinga, sima siirin kamim hai tauaeiyim simaka yinkin huwiyopmasugi.]

²⁹ Mi iikamim haimii tamii napim siir yapikbumbu mi sima mwo ina yapkintirim. Mi sima siir boinki, biya kira hiniina boinkin, Adi Komii siir omaka wi kara nipirgi mi ii kwoimim dig nwokii mi wa swoki haininansiin okwoki. ³⁰ Mi kira kinakina tamii diriraerarna mi kira pa nwoki iuuniyim wari paeyin kiriir nioninkin siir waraurankin! ³¹ Mi prismi yaowae adim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim, sima Jisis siirin warar yapikbumbu. Mi sima, simasimar yomboin amboin, siya inkam nhirim simiirin bidiyar whindiriraerar haiginuin. Mi siya, siya siyar diriraerar namim panopi, ha? ³² Mi ti inkamin siya nimbinkiyin siya Israel simiir inkam komiigin, simiir nu kigriraowikin. Mi siya paeyin hiniya nio ninkin siir hirankin krimar kigwokwoiungi. Mi krima wa nwoki aingwo tibmiikiyim kiriiramim. Mi inkam nwiso Jisis saikar ninkin irimdinugiyo paeyin hiniya nioninkininsi yo sowa iripi hiriinan siirin warar mi inkin igbumbu. Iriig.

Jisis siya bidi yaonamin

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Jo 19:28-30)

³³ Mi iya nabe bopwo nwowa mi iya ina kakauugiya. Mi hinda tinda ini niyyar ywokiyim. Mi iya bie nad nwowamtibin, iya ii kwoim nwowiya saiir yadig iurib. ³⁴ Mi ii kwoim namwoiwiya mi Jisis siya ina kauwok boinkiribin, Eloee, Eloee, lema sabaktani? Ta yaiya saiir yaimwokiya imwowa hiniinga, kariir Adi Komii, kariir Adi Komii kira kariirin digumii dimusi haimriiyugin, ha? ³⁵ Mi kam nhirim kingiin hir nokwowim sima siir yai wakaeyim mi sima ina boinim, wakae! Siya Ilaija krimiir wanwiyaeyin siirim nikiuwi. ³⁶ Mi inkam nwirin ina iwitnamim hamgan hainakiyim. Mi ta op kausira siir idwo yaokinki. Mi kimidiniya paekop inakar yinkin udgi mi Jisis siir yaiga yaka onkwo mauugi siya kwiyaeyim. Mi ti inkamin siya boin, ha tiki o. Krima niki kigriraowi siirin pi Ilaija siya nasi whindiriraerar iuungi paeyin hiniya nioninkin siir hirankin. ³⁷ Mi Jisis siya ha kauwankii boinkiribin mi siya ina iyie hikainamtibin.

³⁸ Iya Jisis siya naowa ta yuis komiyya Adi Komii siir omaka saiir nitiyisiuwa saeya ini bopwoniyar yinwitamnainiya. Mi ina yugusnainama nua hiriir. Mi ta yuis prieiya ini kwisa ywokiya. ³⁹ Mi kamim yaii niniyim simiir bii nwowi inkamin siya Jisis siir whwonkam ida nokwokin mi siya kigiya siya hiriinan niyae hikainamtibin mi ini siya siyar boinkiyin, kaimwok kaimwokinga! Tiriiginin Adi Komii siirar yinisimkin. ⁴⁰ Mi wig nhirim hirar mi inkin okim mi sima arurig hirar nokwo kaokikim. Mi nhirim simaka hir ninkin okwo kaokim. Ira Maria om Makdalanka mi ira Maria Jems sapisapin mi Josis sower apu aeya. Mi ira Solomonika. ⁴¹ Biya Jisis siya nu Galili hir nwowin mi ta iya ti wigim siir mhoiya namkim. Mi sima siir nae diriraeranim mi wig isid komii whirin yim sima iripi hiriinan Jisis saikar yinkin am om komii Jerusalema hiriirin. Mi sima hir ini owou. Iriig.

Sima Jisis siirin siyano siir haigigi

(Mt 27:57-61; Lk 23:50-55; Jo 19:38-42)

⁴² Mi naiowaka Josepin om Arimatianin ina yitribin. Siya yai hidan inkam wadiekim. Mi yo siya iripi hiriinan iya Adi Komii siya iikam simiir kigriraowana iya saiirimar mi owini. ⁴³ Mi Juda simiir ii komiyya waka nwokwowaki mi tapa ya nae diriraerar haigigik ni iiga mi Josep siya asi napnupkainamkin Pailat siir kigam. Siya biri nidid namkin. Ningaka. Siya Jisis siir piuis biyeya saiir hainakiyim sriiyugin. ⁴⁴ Mi Pailat siya ini

hindara yanaawin ta yaiya saiir wakaewin, Jisis siya naonama. Mi siya kamim yai niniyim simiir biyan inkamin siirim yikuuna mi siya siir srii, Jisis siya bidinanar naonamkin, iye? Tariinanar kwaokin. ⁴⁵ Mi iya siya yai nini kamim simiir bi nwoyiyin siir yai aiir wakaeyin mi siya Josep siir boinki siya Jisis siir piuis biyeya saiirin hati hainam. ⁴⁶ Mi Josep siya yuis whisinana kwira sainam. Mi siya Jisis siir piuis biyeya ina ini hunis hainakiya paeyin hiiniya nironinkin siir hirankin. Mi siya siirin yuis whisinana saiir whrinainam mi siirin siya siyano whirin siir ini haigigik. Mi ti siyanowin inkamkar nopkinkin. Mi siya siya komiia kwira warnani ie iir warkin tinugigam. ⁴⁷ Maria om Makdalana mi Maria Josisni yopi aka, sowa kogwokwo haigikigo maeyauwa Jisis siir piuis biyeya saiir haigigiya. Iriig.

16

*Jisis siya bidi yinsiin idwowin ieyankin mi ini omwaiyar swoki waiyan
(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Jo 20:1-10)*

¹ Mi Juda simiir i komiia dig nwokiya mi Maria om Makdalana mi Maria Jemsni yopii aka mi Salomi saeya sima waim piuii miyik whakiyim simiir sainam. Sima Jisis siir pi aiir naokanam sainamkim. ² Mi igwira sima biyeyin bidi maskwokiyakwokin mi saiirar yamyakwok Sandeya, siyanowin inkam haigigigiyin siirim. ³ Mi simasimar yapboinaiyam, krimiirin pi nhinga whin mirii ta siya komiia saiir waritkinkiyim, ha? ⁴ Mi iya sima siyanowin siir nini kigiuwim mi simar kigi siya komiia hir nwo rani. Nngaka. Bidi inabaki itkinkiya iemiga. Taka siya, siya prasae rani. ⁵ Mi sima siyano iir napnropkainamin mi sima kigam whranisim nwirin simiir ina inig miya nidwokai. Siya yuis whisinan bripriya kwira nii idwokai. Mi sima siir nini kigiim mi ini hindara ini anaaiuwuwim. ⁶ Mi siya simiir boinkaiwin, kima kipi kignanae kara bidi yinokninkin, wim kima Jisisin om Nasaretanin siirim hansiri paeyin hiiniya nironinkin sima ninkin irinugiyin siirin. Mi siya tapaiir nwo rani, bidi yinsiin idwonamin! Mi ini omwaiyar swoki waiyan! Kima ta maeyauwa sima haigigiga saiir ti kwakig siya hir nwokaii. ⁷ Kima dam! Mi kima pi kamim siir mi kigna miriyyim pi simiir tini boinu mi Pita siirin warar. Mi kima pi hinina tini boinu, Jisis siya kimiir biya bidi yamkwokin nu Galilia hiriir. Mi kima siirin wi hir nini kigiwi. Biya kimaka siya niki boina saiir hiriinan! ⁸ Mi ti wig oumim ina yidamniyamim idowiya hiriir, ti siyano iirsi. Mi sima ina yidam iugusamim, kugak bi nwonamkim simiir kiim ini hindara yinrkinamim. Mi sima inkam nwiraka yai paninsi yimboboinamsi. Nngaka. Sima pi nididnamkim. Iriig.

*Jisis siya Maria om Makdalana saiir hiriir yimbiyam
(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)*

⁹ [Jisis siya Sande nugak imumar yinsiin idwonamyakwok. Mi siya biigi biyin Maria om Makdalana saiir hiriir yimbiyam. Mi ta wiga, biya Jisis siya ninskigiya yiu biye iriyyar nwiso sima nwokaiya saiir mi saeyairga.] ¹⁰ Maria saeya ini kigu ti siir nomiyauim naingwoyimiyyok ou prasae biri kinkim siirsiyin. Maria saeya biyin siir nomiyauim biya saika nwokaiyiuim simiir ini boinmauuu. ¹¹ Mi Maria saeya simiir boinki Jisisin ini omwaiyar swoki waiyan kara siir bidi kignaniyin. Mi sima ta yaiya saiir wakaeyim mi sima biri naingwo tibmiigim. Iriig.

*Jisis siya siyu hirin inkam nwiso siir kigna miriyyo sowiir hiriir yimbiyam
(Lk 24:13-35)*

¹² Mi ta saiir mhoiyya inkam nwisoo siir kigna miriyywo sowa om komii hir haiburgigo mi ha napamwo mi sowa siirin siyuu hir yapiyiskai. Mi Jisis siya sowiir hiriirin yaeya piu kwir yam. ¹³ Mi sowa ha swoki amwo mi kimidiniya kam nhirim simiir ini boinmauuu. Mi yim sima sowiir yai aairim bi swoki aingwo tibmiigim. Niingaka. Iriig.

*Jisis siya kam iuur nwirim siir mi kigna miriyyim simiir hiriir yimbiyam
(Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)*

¹⁴ Mi kam iuur nwirim siir mi kigna miriyyim iya sima naeyar niki idwo aeyim mi Jisis siya ina yimbiyam in simiir hiriir. Mi siya simiir ini iku whisarii rani, sima bi naingwo tibmiigim. Mi kam nhirim sima pi nantamyiriyirkim kam nhirim sima naboiniyim Jisis siya bidi yinsiin idwowin ieyankin mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. ¹⁵ Mi siya simiir boinki, kima iki omom omomim hinda tinda nwowim simiir dam mi Yai Win Kibiya saiir dapboinmamauuam iikamim simiir. ¹⁶ Mi inkam in naingwo tibmi mi siya ha baptais mi siirin wi Adi komii siyar kaoprigiokwowi. Mi yipiki inkam in naingwo tibmi karam nwowi, yim wi siya griritkaigi. ¹⁷ Mi iikam whiekakim naingwo tibmiyyim simiirin kirie wi Adi Komii siya hauuwi dimin komii komiyyim simiir diriraeraram. Mi sima wi kariir inig iirar ninimniskiiyami uridyuu bibiyeyim simiirin. Mi sima wi yaeya yaigin kwira boini. ¹⁸ Mi simiir inam mipugin biyuu dapiyin siir nonkwowi mi op biyeya kwiyae aokaowiya saiir kwiyae mi ti hiriinan diminin wi simiirsi nao rani, sima. Mi simiir inam makak inkamim simiir mi hainii mi sima wi wadiyar mi oki. Iriig.

*Adi Komii siya Jisis siirin ninomor koua hiriir yikunam
(Lk 24:50-53; Ap 1:9-11)*

¹⁹ Mi mhoiyya krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya siir yayim simiirin dig nwogigim mi Adi Komii krimiir Wanin siya ina yikunamin siirin ninomor koua hiriir. Mi tariinanin siya ini siir ina inigmiiya ini idwoiun. ²⁰ Mi kamim siir kigna miriyyim, sima ina yamim hinda tinda. Biyan Inkam Komiiyin siya ini simakar yinkin miriyyamin. Mi siya simiir yai imiirin warar mi whinkinsiis haiginuwam dimin komii komiyyim sima tir imiirin. Mi ti diminin iikamim simiir nisiimauugin. Mi ta simiir yayia kaimwokikaimwowaiga, Adi Komii krimiir Wanin siir yaiga. Iriig.

LUK

Luk siya wɔnkika ta yokwowa mi yio siya paowai udikin. Mi siya Pol saikar nwowikin mi siya Judan inkam tani, siya Grik inkamkin. Mi ti niwiiyin siya wɔnkikin Grik hiran iikamim simiiram, yio Jisis siirgin. Grik hiran iikamim sima minam naingwowi, sima siyu miyik iirar nwoki idwowim. Luk siya ti niwiiyin Jisis siir boinkin, siya inkam wadiekwadie ieyairgin. Mi siya iikamim simiirsi naingwoyimiyokin mi simiir dimin biyeyim ini siyar mi inakiyim. friig.

¹ Biya iikam whiekakim sima simiir yapa yapa kwoin imiirar wɔnkɔnkugugikim inkam komii Tiofilas siiram, dimin taeminim krimiir tiriir nimbiniyim. ² Yim sima dimin taeminim yipiki aposel kamim sima kigim mi iikam nhirkim, sima mi boinmimauuim simiir mi wakaeyokna apikim. Mi ti niwiiyim. Yim tariinanin ini krimar nonkwowim. ³ Kara Lukgin, niwii whiekakim biyanim mi tariinanin ikim simiirin kara bidi sibgu hidgiyim. Mi kara ti niwiiyim bigi biyanim mi tariinanin ikim, simiirin kara kiriiram bidi wɔnkiyin inkam komii Tiofilas kiriiram. ⁴ Mi kira wi hinina ninokninkinim, ta yaiya sima nowomwarkaiyuwa kiriir, saeya kaimwo kinga.

Adi Komii siir paekwosimin Sekaraia siir boinki Jonin wi sipi nimbini

⁵ Mi iya Herot siya nu kigriraowan inkam komii nwowin, nu Judia hiran pris inkamin nwira nwokin, siir inigin Sekaraiakin. Siya Abaisani pris isidin siirgin. Mi siir wiga, ya Eroni isidin siirga, saiir inigin Ilisabetka. ⁶ Mi sowawaiyin Adi Komii siir whwonkam idan dimin whirki bi kimbugo ini wadieki wadieyar ywowo. Mi sowa Biyan Inkam Komiiyin siir siyupai siyupai whiekakim simiirar napiko. Mi siir yaiyim simiirin ha mi wakaeyoknaeikim. ⁷ Mi sowawaiyin yinie bi niyio miminko. Dimusi rani, Ilisabet saeya wig pioa ningaka. Mi sowawaiyin wai bidi ywowo.

⁸ Ya Sekaraia siir isidin siya miriia iya saeya. Mi Sekaraia siya pris inkamin krimiir kaoprige okwowyin siir miya Adi Komii siir whwonkam ida miriigin. ⁹ Mi siirin sima yimbingi maeyauwa huuyokiyokaiya dimin whirki kimbu karamae nwowa Biyan Inkam Komii siira dimin taemin min ninkin imiiaeyia siirin hiriir yokmwɔn apninopkaigi. ¹⁰ Mi ta ii aiirin iikam isid komiiyin sima idowiiya hirar ywo. Mi yio siya dimin taemin imiirar niki inkin imiiaeyiin mi yim sima ini idowiiya hirar kwisboinim. ¹¹ Mi Biyan Inkam Komii siir paekwosimin ina yimbiyam in siir hiriir. Mi ini hiiya dimin taemin haigin ninkin imiiaeyia ini saiir kingiin hirar yamkwoniyin. ¹² Mi iya siya Biyan Inkam Komii siir paekwosimin siir kigiyyin mi siya ini hindara yanaakiyin mi siya ini nididkakar ywowin. ¹³ Mi Adi Komii siir paekwosimin, siya siir boinki, Sekaraia, kira kipi nidid. Adi Komii krimiir Wanin siiram kira kwis boina, siya bidi wakaewinin. Mi kiriir wiga Ilisabet saeya yinisim yinkamiyin wi nwira naokinaei. Mi siir inigin wi Jon dokdap haiginu. ¹⁴ Mi kira wi maigimaigra taokitaoka siirim nwowi. Mi iikam whiekakim iriipi hiriinan, wi maigimaigra taokitaoka siiramar mi owi. ¹⁵ Mi siya Adi Komii siir whwonkam idan wi inig komiigak nwowi. Mi siya wi op wain mi iki op bibiye nhirim, kwiyae whaowaiyim, wi simiir wara kwiyae rani. Mi iya siir naokinaei, Adi Komii siir naeyuin wi siirar naninkinuuwi. ¹⁶ Mi Isrel simiir iikam nhirim, wi siya nikunami Biyan Inkam Komiiyin, simiir Adi Komii krimiir Wanin siirim. ¹⁷ Mi siya Adi Komii siir naeyuwin mi siir kirieya biya Ilaijani nwowa wi saiir hiriinankak nwowi. Mi siya wi Biyan Inkam

Komii siir biya namkwokini. Mi adim simiir kwoinim wi siya kisina haigii mi sima wi simiir yin imiiram nwoki aingwowim. Mi iikamim nantamiriirim, simiir kwoinim wi siya kisina haigii. Mi sima wi iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowim, ninokninkin komiigakim wi simiir kwoin hiriinan kinar nwowi. Mi iikamim simiir kwoinim wi siya kisisop haigiwini Biyan Inkam Komii siiram. Adi Komii siir paekwosimin hinina boinkin.

¹⁸ Mi Sekaraia siya paekwosimin siir yai aka hinina yowarkii boin mi ta yaiya saeya kaimwoki niuwi mi kara wi panina ninokninkini, kara waibiyie bidi ywowin mi kariir wiga ya iripi hiriinan waibiyie bidi mi owa. Siya hinina boinkikin. ¹⁹ Mi Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosimin siir yai aka hinina yowarkii boin, kara Gabrielkin, kara Adi Komii siir whwonkam ida nokwowikin. Kariirin siya nikropkikin kiriir nauuni boinmauniyam. Kara ta yaiwin kibiya kiriir boinmauniyam hainanikin. ²⁰ Kira wakae! Dimusi rani, kira kariir yai aiir naingwo tilmii rani. Mi panao kiriir yaiya pi kara tirbugii mi kira pi waeyaimikrim nwowi. Mi wi iya ti digworaekwo whiekakim sima nimbiniyana wi saiirar nadigiuwi mi ta kariir yaiya wi kaimwowa nwowi. Adi Komii siir paekwosimin hinina boinkin.

²¹ Mi iikamim Sekaraia siiram nwowim sima ina yinaingwoyimiyok boinim, siya dimu dimin minkimimini, maeyaua huuyokiyokaiya dimin whirki kimbu karamae nwowa saiir hirin? ²² Mi iya siya idowiiya ha napaniniyin mi siya yai simaka bi nani boinikin. Mi sima ina yinokninkinkiyim mi tari siya yaeya dimin win bidi kignaniyin maeyaua dimin whirki kimbu karamae nwowa saiir hirin. Mi siya simiirin ini inarar yani kinmauuuin mi siya ini waeyaimikrimar ywokripkaiyin.

²³ Mi siir mini iyim dig nwokiyim mi siya ina swoki amin siir omaka hiriir. ²⁴ Mi taka ii aiirarin siir wiga Ilisabet saeya ini yinpiugakar ywokiya. Mi idowiiya napririr karamae saeya nwowim bwanim iriiyar. Saeya hinina boinka, ²⁵ mi Biyan Inkam Komiiyin siya kariirsi naingwobumbugin mi siya kara nididnanaekaigiya iikam whiekakim simiir whwonkam ida, siya bidi yitkiigiya. Iriig.

Paekwosimin siya Maria saiir boinkin, Jisis siirin wi saeya naokinaei

²⁶ Mi bwan iriiyar whir aka, paekwosim Gabriel siirin Adi Komii siya yikropki nu Galili hiran omisim whirin Nasaret siirim. ²⁷ Mi kopaksim ira, saiir yopiigar whausokninkin prapraskiya, saeya hii min bi nanaeka, sima saiirin whran nwirin siiram boiritmaiga siya nonkwonaim siir inigin Josepkin, siya Devidni isidin siir hirankin. Mi ta kopaka saiir inigin Mariaka. ²⁸ Mi paekwosimin saiiram ha namim mi siya saiir ini boinu, Akam, Adi Komii siya kariirsi naingwobumbugin. Mi siya ini kinakar nwowin. ²⁹ Mi Maria saeya ta yai aiir wakaeya saeya ini hindara yanaakiya. Taka yaiya saeya panin, panin yaiga. ³⁰ Mi paekwosim siya saiir boinki, Maria, kira kipi nidid. Adi Komii siya kariirsi naingwobumbugin. ³¹ Wakae! Kira wi yinpiugak kipi nwowi. Mi kira yinisim yinkamiyinin wi nwira naokinaei mi kira siir inigin wi Jisis nokdap haiginu. ³² Mi siya wi inig komiigak nwowi. Mi siirin wi hinina boini, Adi Komii ninomor kouanin siir yinisimkin. Mi Biyan Inkam Komii Adi Komii siirin wi siir brougaeyin Devid nu kigriraowiyin wi siir hiriinan nokmwun okwo haiginuwi. ³³ Mi siya inokinokin wi Judami inkam komii nwowi. Miiya inkam komii nu kigriraowiyin wi siir hiriirar nwoyokiyokikaeyami. Nningaka.

³⁴ Mi Maria saeya paekwosim siir yai aka hinina yowarkii boin, triiginin wi panina nimbiam? Kara kamkak rani. Kara inkam nwir aka bi nwoka mi kara wi yinkak ha nwo rani. ³⁵ Mi paekwosim siya saiir yai aka hinina

yowarkii boin, Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiwin wi kiriir naninkinuni mi siir kirieya kiriirin wi saeya kinsis haiginiuwi. Mi mhoiia kira wi ti yinisimin siir naokainaei. Mi sima wi ha boini siirin dimin whirki bi kimbugin. Siya Adi Komii siir yinisimkin. ³⁶ Wakae! Biya kiriir yopiiya Ilisabet saeya wai bidiyar ywowa mi saeya ini yinkakar swoki owa. Saeya bwanim iriiyar whira ywo Biya sima ha boinkim saeya wi yinpiugak nwo rani. ³⁷ Dimin whirkin Adi Komii siya tir kamae bi nwokin. Niingaka.

³⁸ Mi Maria saeya siir yai aka hinina yowarkii boin, wakae! Kara Biyan Inkam Komiiyin siir miyan wiga. Wa kira boina siya kariirin wi hiriir mi tiri. Mi paekwosimin siya saiir haiburgigin mi siya ina yamin. Iriig.

Maria saeya Ilisabet saiir ini kigi

³⁹ Mi ii nhirim bidi yamkiyim mi Maria saeya bi kimiminka, ina nhinama, mhu nhirim om whirin nu Judia hir nwowim simiir hiriir. ⁴⁰ Mi saeya Sekaraia siir omaka aiir napninkainama mi saeya kimidiniya Ilisabet saiir ini boinu, akam. ⁴¹ Mi iya Ilisabet saeya ta akam Maria saeya boina saiir wakaeya mi ti yinisimin ina kakninaokaigiyin. Mi Adi Komii siir paekwosimin ini saiirar yaninkinuiuwim. ⁴² Mi saeya ha kauyikiya mi ina boinkiya, kira ini kina wigar ywowa. Mi iki wig nhirim simiir kouwin ina kirar ywowa. Mi wari yinisimin kiriir mhinu nwokaiyin, yo ini sakisar mi owin. ⁴³ Kara panin wiga, ti Biyan Inkam Komiiyin siir apua ta kariiram nita? ⁴⁴ Wakae! Kariir wina, kiriir yai aiir wakaekiya, akam, kira boinkiya mi ti yinisimin kariir mhinu nwokaiyin ina kaknanaokaigiyin mi siya ini maigimaigara ywokiwin. ⁴⁵ Kira Adi Komii siiram naingwo tibmii wiga kira maigimaigara ha dwo. Mhoiia kiriirin wi Biyan Inkam Komiiyin siya boina wi saiir hiriinan tiri. Ilisabet saeya hinina boinka. Iriig.

Maria saiir mwaiga

⁴⁶ Maria saeya mwai waowa saeya hinina boinka, Kariir mhi kwoinim ini Biyan Inkam Komiiyin siiramar naingwo irkakim. ⁴⁷ Kara Adi Komii siiram maigimaigara, kariir nanmaiwarainan inkamkin. ⁴⁸ Kara miyan wig niingaka. Mi siya ini kariirsiyar swoki aingwo bunan. Mi Tariinanin mi mhoiia iripi hiriinan, iikamim sima kariirin wi hinina boini, kara wig bimbui rani. ⁴⁹ Dimusi rani, Adi Komiiyin kirieki kiriekakin, siya kariirin dimin komiigi komii iirar tirkin. Mi siir inigin dimin whirki bi kimbugin. ⁵⁰ Yaiyayae yaiyayeyim hiri hiriinan kinairgim. Sima pi inan ii okwoki mi Adi Komii siya iikamim siirsi naingwo ididim wi simiisi naingwobumbuwi. ⁵¹ Adi Komii siir ina mi kirie kirieyim saeyar nonkwo mriigim. Mi iikamim simamar naingwonaeyim, simiirin siya bidi nhinikriropkiyim hinda tinda. ⁵² Mi inkam komii komiiyim nu kigiraowiyim, simiir miyim wi Adi Komii siya nikripkii mi iikamim inig kamaeyim, simiirin wi siya hainan-prapasi ⁵³ Siya dimin miyik miyikim wi iikamim mhiigi naowim wi simiir hauwi. Mi iikamim iki digworaekwoki naokinguguninkinim simiirin wi piu niinga niinga siya nhinikriropkii. ⁵⁴ Mi siya ini naingwobumbuwa biya siya nimbina ini saiirar swoki aingwowoknakiyin. Mi siya Isrel simiir iikamim simiir whinkinsis haiginiugin.

55 Siya kr̄miir brougaeyin Ebrahim saika b̄idi yimbinin m̄i siya siir yin̄ieyim mhoīiya n̄iti, simīirsi naingwobumbuwi. Maria saeya hin̄ina waoboboinka.

56 Maria saeya Ilisabet saikan bwanim whwoima ywo. Mi saeya ina swoki ama saiir oma hiriir. Iriig.

Ilisabet saeya Jon siir yaokaina

57 Ilisabet saeya naokainani iya yinisim iir, ina yimbiyama. Mi saeya yinisim yinkamiyin iir yaokaina. 58 Mi saiir inkamnanim, saiir omaka kingiin nwowim, simiir hiranim m̄i saiir nomiiyau ikim, sima ta yai aiir wakaeyim Biyan Inkam Komii siya Ilisabet saiirsi naingwobumbuwin m̄i sima ini mairgimairga wara m̄i inkin owim saikan.

59 Mi ii iriyyar kwoimaka sima yinisimin siir mio isa ina kitiyopnir haiyim. Mi sima minam namkim siir adin Sekaraia siir inig iirar swoki okdap haiginuwim. 60 Mi siir apua saeya boin. N̄ingaka! Siir inigin Jon dokdap haiginu. 61 Mi sima saiir boin, kr̄miir brougae wanwiyaeyim biya ti hiriinan inig iir bi nokdapkim. 62 Mi sima siir adin siiram kinmimauu srii, kr̄ma yinisim siir inigin wi panina dapi? 63 Mi mhoīiya Sekaraia siya simiir boinki, yokwo siir hauugiyim pi winmauugiyim. Mi siya hin̄ina winmauugi, siir inigin Jonkin. Mi sima ini hindarar yanaakiyim. 64 Mi bi kimiminkikin, Sekaraia siya yai ina swoki kaonis boinkiyin. Mi siya ini Adi Komii siir inig iirar hainanprapraskiyin. 65 Mi simiir inkam inkamnanim simiir omaka kingiin nwowim sima nidid prasae bi kinkim. Mi ta yaiya ini mhuim nu Judia hiranim ini simiirar yiniyokiigiya. 66 Mi iikamim ta yai aiir wakaeyim, sima ini sima simar yinaingwoyimyok boinim. Ti yinisimin siya wi panin panina nwowi. Sima ina yinokninkinkiyim, Biyan Inkam Komiiyin siir kirieya ini saika nwowa. Iriig.

Sekaraia siir mwaigim

67 Jon siir adin, Sekaraian Adi Komii siir paekwosimkin b̄idi yinkinukikaiyin. Mi siya diminin mhoīiya n̄imbiyamanim simiirin ina kauwok boinkiyim.

68 Kr̄ma Biyan Inkam Komiiyin, kr̄miir Adi Komiiyin siir inig iir hainanprapraskii. Mi siya siir iikamim, Isrel hiranim simiir whinkinsiisim nitkin. Mi sima ini rirmiyya ywokiyim. 69 Siya ninansiin okwokikin nanmaiwarkainan inkam komiiyin, kr̄miir nanmaiwarkainam Davidni isidin siir inkam nwirin siir. Siir miyan inkam nwowam. 70 Siya siir profet inkamin dimin whirki kimbu karame nwowin siirin b̄idi bidiniyarin hin̄ina boinkin. 71 Siya kr̄miirin, kr̄miir sau omomin simiir hiranki nanmaiwarkainaei. Mi siya kr̄miirin wi kamim kr̄maka nombon ii ae karam nwowim, wi simiir in kirieya saiir hirankar nispimspaki hainakii. 72 Siya nimbina kr̄miir brougae wanwiyaeyim simaka m̄i saeya. Mi siya ta naingwobumbuwa kr̄miir nisiimauuga. Ta nimbina kibiya siya haiyaprapraskiya, siya saiir swoki aingwowoknakikin. 73 Ta siir nimbina kibiya kr̄miir brougaeyin Ebrahim saikar nimbinkin. 74 Mi siya kr̄miirin kr̄miir sauan omomin siir in hirankar nanmaiwarkainaei. Mi kr̄ma siir m̄i aiir mirii, kr̄ma wi nididgak nwo rani. 75 Mi kr̄ma siir whwonkam idan wi dimin whirki kimbu rani, wi wadiyar haiyaprapras okwowi. Mi wi rirmiyya dwo. Mi igwir igwirin kr̄ma wi hiriyyar nwoyokiyokii. 76 Mi kira ti kariir yinisim yinkamiyinin mhoīiya sima kiriirin wi Adi Komiiyin ninomor kougikouanin siir

profet inkam dapi. Mi kira wi Biyan Inkamin siir biya namkwokini. Siir siyu iir kisosop diriraerarkwokinim. ⁷⁷ Mi siya yayim wi siir iikam imiir boinmauuim. Mi simiirin wi siya nanmai-warkainaei. Mi simiirin dimin biyeyim igbid kamyau siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁷⁸ Whisarii rani, Adi Komii siir kwoinin krimiirsi naingwobumbugin mi hiinsima krimiirsi nwokin. Mi siya wi ti siir nikropkii, bienan krimiir whwoyakiyam. ⁷⁹ Mi siya wi iikamim niibwomambwo nwokaeyamim mi naokao kingiin nwowim, wi simiir nokya haiginuwi. Mi krimiirin wi siyar nisisiimauu api kwoin miyikin hiinsima nwowiyin siirin.

Sekaraia siya hinina boinkikin.

⁸⁰ Mi yinisimin ina mwriiyin mi siir kwoinin mi siir piu aka ini kirie warar yinkin okiyim. Mi siya maeyau siyin nu apa nanga saiir hiarar nwoninaeyin mi ini Isrel simiir iikamim simiir hiriyar yimbiyam. Iriig.

2

Maria saeya Jisis siir yaokainaki

(Mt 1:18-25)

¹ Mi taka iya Sisa Ogastasin nu komii Rom hiran inkam komii nwokin. Mi siya siir biyan inkam komii komiyyim simiir boinki ti omisisimim siir hir nwowim siya kigriraowiyim simiir hiran iikamim simiir inig imiir nini winakiyam. ² Mi siyuin inig haiyin iikamim omom omanim simiir mi ta ii aiir haibwakainakim. Mi taka iya Sairinias siya nu Siria hiran omom simiir biyan inkam komii nwokin. ³ Mi iikam whiekakim sima ini simiir yapayapa omamar swoki amim. Mi simiir inigim simiir om hiarar ini winaki yokwoni.

⁴ Mi Josep siya om Nasaretin, nu Galili hir nwowin siir haiburgigin mi siya ina yamin siir brougaeyin Devid siir om iiram, Betlehem nu Judia hir nwowin siirim. ⁵ Josep siya mi wiga siya boritmaiya Maria, sowar yam. Sowa minam namkwo, inig nini dapmauwuwam. Mi taka iya Maria saeya yinpiugakar nwonamka. ⁶ Mi iya sowa om Betlehem hiarar nwowa mi yinisimin ina kaknanaokaiyin. ⁷ Mi taka iya sowiir yinisim yinaomiyinin ini saiirar yaokainan. Mi saeya yinisim iirin yuis mirmiiya saiir higrinu. Mi siirin bulmakaumi twowa nae haigiya saiir kikaiyu whwonkai. Mi simani bulmakauni omaka saiir whwonkaigim. Dimusi rani, omakam inkamki whwonkaiiyim inkam kina bidi digiyim. Iriig.

Adi Komii siir paekwosimim sima ini boinmauwuu kamim sibsib kigriraowiyim simiirin

⁸ Mi kam nhirim sibsib kigriraowiyim, niyaka sima omin siir kingiin hir waikaowigim, maeyauwa sibsib ima naeiya saiir. ⁹ Mi Biyan Inkam Komii siir paekwosimim simiir hirir yimbiyam. Mi Biyan Inkam Komii siir paeya namnamiinan ha wokinaiiniyin mi ini simiirar yamtkinuwun. Mi sima nidid prasae bi kinwinkim. ¹⁰ Mi paekwosimin ina boinin simiirin, wakae! Kima kipi nidid. Kara yaiwin kibiya kimiir nauuni boinmauugigam nitkin. Mi ta yayia iikam whiekakim simiir kwoinin wi maigimaigra komii saeya nwowaiginuwi. ¹¹ Mi taka iya brougae Devid siir om hirin wig ira yinisim yinkamiyinin nwira yaokaina. Mi ti inkamin kimiir nanmai-warkainankin. Adi Komii siyar nimbinkikin siirin, Biyan Inkam Komii Kraiis nwowam. ¹² Mi kima siirin hinina nini kigninokninkinuwu mi siyairgin. Mi kima wi yinisim nwirin yuis mirmimi saeya higrinuun wi siir nini kiguwi. Mi siya ini bulmakaumi twowa nae haigiya, ini saiir whwonkaiyin. Adi Komii siir paekwosimin siya hinina boinkikin. ¹³ Mi bi kimiminkikin ninomor kou

híran paekwosím whiekakím ina yíuunaiiniyím mí síma íni tí paekwosímín saíkar yauní oniyím. Mí síma íni Adí Komii síir iníg ììr hainan prapraskiyím. Mí síma mhoíya hínná boínki,

¹⁴ Adí Komii krímiir Wanín nínómor kou híranín síir iníg ììr hainankí. Dimusi rani, Adí Komii síya big nasmírwaiya bídi ywokiýín símiirín mí iikam whiekakím nuáním síma írípá dínghwomamáir aeikiyam.

¹⁵ Mí íya Adí Komii síir paekwosímím mí síma swokí ama nínómor kou híriir, símiir haiburgigím mí kamím síbsib kígríraowiyím síma síma yomboín amboínki, humbae! Kríma om Betlehem híriir nami. Tí díminín hír nímbyamín síir níni kígnakí. Bíyan Inkam Komii síya boínkiýín krímiir.

¹⁶ Mí síma bíri kímmínkím ina yamsauwím mí síma María, Josep mí yínisímín twowa bulmakaumi nae haigíya saír kíkaiyíu whwonkaiýín, símiirni iní kígiú.

¹⁷ Mí íya tí kamím síbsib kígríraowiyím síma síir níni kígiúwím mí síma tí yaiyím Adí Komii síir paekwosímím síma boínmímauugigím símiir tí yínisímín síirím mí síma íni sowíirwai boínmímauuniyím. ¹⁸ Mí iikamím tí kamím síbsib kígríraowiyím símiir yai aír wakaeyím mí síma íni hínda yanaakiyím. ¹⁹ María saeya tí yaiyím saeya wakaeyím símiir símiira naíngwokwokaigíka. Mí saír kwoínau hírar haígí okai, saeya bíri naíngwo owouga.

²⁰ Mí kamím síbsib kígríraowiyím síma ha swokí apamím mí síma mwai ina yapwowaowamím Adí Komii síir iníg ììr hainanam díghworaekwówím síma wakaeyím mí síma kígím símiir. Mí díghworaekwo whiekakím Adí Komii síir paekwosímím síma boínmímauugíkím bídi yímbyamkiyím. íriig.

Síma síirín Jísís yokdap haígíníu

²¹ Mí mhoíya í íríyar kwoímím namkiyím mí síir míoísa ina kítiyopnír haiya. Mí síma síir inígín Jísís yokdap haígíníu. Mí Adí Komii síir paekwosímím síma bíyar dapkíkínkín, íya síya síir yopíya saír mháináu hír níki okai karamaeyar níki owín saír. íriig.

Simion Ana sowa Jísís síirín omaka komíya Adí Komii síra saír hír iní kígiú

²² Ta íya sowa buga níyíopríkmaíya sowa buga síyíuín bíya Móses síya wínboínkiýín mí síir híriinanar mí tír. Mí síir ad yopíyo ina hainamwo síirín om komii Jerusalem híriir, Bíyan Inkam Komii síir ìn níni onkwo hauugiyám. ²³ Yai komii kwíra Adí Komii síir Yokwo Komíya saír nwowa, saeya hínná wínboínkíka, bíki bíyan yínisím yínhaomiyínín, yíó míním nímbingín, Bíyan Inkam Komíyín síir hauugiyám, síir yínisímar nwowím.

²⁴ Yokwo Komii saír yai kírie kwíra saeya hínná boínkíka, íya wíghkamwo sowa yínisím yínkamíyín yínhaomiyínín, Adí Komii síir omaka komíya saír hainam mí yo sowawaiyo írípí híriinan ìnmab haomwo ísa tími ísom hainam. Mí ìnmab aírám mí whaowaekín, mhautám haomwo ísa tími ísom hainam. Mí Josep, María sowawaiyín om komii Jerusalem híriir así namkwo.

²⁵ Mí ínkam nwírin om komii Jerusalem hír nwokín, síir inígín Simion. Mí tí ínkamín síya dímin whírki bí kímbugin. Níngaka. Síya ínkam wadíekín. Síya Adí Komii síramar mí kwísbóínkín mí síya í aírímár níki owí, íya Adí Komii síya ínkam nwírin síir níkrópki, Ísrel híran iikamím símiir mhí kwoín ímiir kírie haígíníuwám. Mí Adí Komii síir naeyíuín iní saíkar nwowín. ²⁶ Adí Komii síir naeyíuín síir bídi yíisímauuín mí síya wí níki aosau rani. Níngaka. Síya Bíyan Inkam Komíyín Krais íya síya níтана saírámár níki owí. ²⁷ Adí Komii síir naeyíuín síyar híurworwokai ínsíngíkín mí síya Adí Komii síir omaka saír híriir yapnínopkainám mí yopí adwo yínisím Jísís síirín ina hainaniyín Adí Komii síir omaka saírím, Adí Komii síir hauugiyám, símiir síyíu íeya

boinin siir hiriinan. ²⁸ Mi Simion siir ina ti yinisim iirar yinkwo mi siya Adi Komii siir inig iirin hiniina hainan prapas boinki,

²⁹ Biyan Inkam Komii diminin biya kira nimbini, kara siir bidi kigin. Mi tariinanin kara naonami, kira kariirin ha kigninkinki. Tariinanin kara kiriir miyan inkamin wi maigimaigar nwowi.

³⁰ Inkamin krimiir nanmaiwarkaininin kara siir bidi kigin.

³¹ Kira ti dimin iirin iikam whiekakim hinda tandinim simiir whwonkam ida diriraerarkin.

³² Siya paenan minam niuyakin iikam whiekakim Juda iikam tani, simiir kwoin imiir nanaakninki haiginuwam. Isrel kiriir iikamin inig komii simiir hauu haiginuwam.

³³ Mi iya siir yopii adwo sowawaiyin hiriinan wakaeywo ti hiriinan yayim Simion siya boinim sowirwai yinisim iir mi sowawaiyin naingwoyimyok pranae bi kinkwo. ³⁴ Mi Simion siya simiirniyyin haningi yigboinmamair haiginu. Mi siya Maria Jisis siir apua saiirin hiniina boinki, waka, ti kowirwai yinisimin, Isrel simiir iikamin wi higa siya ninuwi. Mi nhirim wi siya swoki anmaiwarkinaei. Ti inkamin siya, Adi Komii siya nimbini. Mi siir siyu iirin wi siya nisiimauwi mi nhirim wi saikar ninkinwamwarki boini. Mi nhirim wi yaewan siir kindiyuwangigi. ³⁵ Mi iikam whiekakim simiir kwoin aowa aowanin wi idowiyar nwoki. Mi mhoiya sima siirin wi siyu miyik miyiknan tir tani. Mi kira siirin hiriinan kigi mi kiriir kwoinin wi hindara hugimkikugi, siirsiyin. Mi ta hik hiriinana wi sauin, inkam piu nitiyin mi ha kimpisugiyin, wi hiriinan kimpisugi. Simion siya hiniina boinkikin.

³⁶ Mi profet wig ira om komii Jerusalem hir nwoka, saiir inigin Anaka, saeya Fanyuel siir yinisimka. Asa siir isidin siir hiranka, saeya waibiyie bidi yowa. Biya saeya kam pua niki owa, saeya biewiyim pariiga ywo, iriyyar whis (7). ³⁷ Mi mhoiya saiir kam in yaonamin mi wig igabae nhinga saiir biewiyim pariig, kamnwii whii (84). Mi saeya inokinokin Adi Komii siir inig hainanim bi siisika, saeya Adi Komii siir inig iirin ni nabie ni nabie hainanika. Mi ii nhirim, saeya nae minim pa mi haiyaei iyyim saeya nhwo Adi Komii siiram kwisboiniyim Adi Komii siir omaka komiia saiir. ³⁸ Mi iya Josep Maria sowawaiyin ta omaka Adi Komii siira saiir hirar niki owo, Adi Komii siir ninkin imiiaeyim mi Ana saeya ha nimbiniya mi saeya ini Adi Komii siir inig iir ini igboinmamairniya. Mi saeya kimidiniya ti yinisimin siir yay imiir boinimauu, iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranin, siirin nwokwokinin, Isrelan iikamin hir nwowim simiir nanmaiwarkainam. Iriig.

Josep siya om Nasareta hiriir swoki haiyug apnam

³⁹ Sima digworaekwo whiekakim diriraerar digiyim, Biyan Inkam Komiiyin siir siyu ieya boinin siir hiriinan mi sima ina swoki amin nu Galili, simiir oma Nasareta hiriir. ⁴⁰ Mi ti yinisimin ha mwrigiyin mi siirin ma minkin bi nipiyaokimiminkin siya ini kiriekakar ywokiyyin mi siya ini ninokninkin miyik whiekakar mi okiyin. Mi Adi Komii siir naingwoyimyoka ini saikar nwowa. Iriig.

Yinisim Jisis siya ina yamin Adi Komii siir omaka saiirim

⁴¹ Mi biewii biewiiyim ta ii komiia wou nikwo aeya Pasova Jisis siir yopii adwo, sowawaiyin om komii Jerusalem hiriyyar namnanaeiko, sowawaiyin bi nwokaigiiko. ⁴² Jisis siir biewiyim iur whisa namwo iuwim mi siya wara yinkin am, siir yopii ad owakan, ta ii komiia wou nikwo aeya saiirim. Biewii biewiiyim biya sowawai niki tirkiyim simiir hiriinan. ⁴³ Mi wou nikwo aeni iya dig nwokiya mi sima ina swoki amin mi yinisim Jisis siya om komii

Jerusalem hirar ywoki. Mi siir yopii adwo sowawaiyin ha bi naingwoko siya ini hirar ywokiyin. Nningaka. ⁴⁴ Mi sowawaiyin ha naingwoko siya ti iikam whiekakim sowaka waiyar napamim simaka napami mi ta nabe kirieya sowa sowa asi napamko. Mi sowa sowiir nomiiyauim mi sowiir ad igrimim simiirim hansiram siya simaka mi owi. ⁴⁵ Mi sowawaiyin ha hansiranaeyo siir bi swoki kigin. Nningaka. Mi sowawaiyin, om komii Jerusalema hiriir asi swoki haiyug hansranamko siirim. ⁴⁶ Iiyim sowawai siirim hansiro, kwisa hansir mi kwoimaka saiir ini kigu, omaka Adi Komii siira saiir hir nwowi siya, Juda simiir inkamim siyupai, siyupaiyim sim nowomwarkaiyuwiyim simiir bopwoniya hir nidwokai wakaemimiki, simiir yai min dimin imiir mi siya simiirin ina mi kinawaomwarkii sriiyin. ⁴⁷ Mi kamim siir yai imiir wakaekiyim mi sima ini hindarar yanaakiyim ti yai whiekakim siya ninomokninkin boinkiyim simiirin. ⁴⁸ Mi sowawaiyin siir nini kiguwin mi sowa ini hindara yanaakiyo. Mi siir yopiiya saeya siirin hinina ini boinu, yinisim! Kira kririrwaiyin hinin dimusi tirgikin, ha? Krirawaiyin kiriirsiyin pranae pranae bi naingwoyimyok hansirko. ⁴⁹ Mi siya sowiirwai yai aka hinina yowarkii boin, kowawaiyin kariirim dimusi hansirko? Mi kowa bi ninokninkinko, kara pi kariir Adin siir omaka tirar nwowi, ha? ⁵⁰ Mi sowawaiyin bi ninokninkinko ta yaiya siya boina saiir yaimwokiyaaimwo aiirin.

⁵¹ Mi siya ini sowakawai warar swoki inkim amin om Nasareta hiriirin. Mi siya ini yopii ado sowiirwai yaiyar mi wakaeyoknan. Mi ti yaimin diminim siya boinim, ini yopiiya saiir kwoinawu hirar haigi okaiyim. ⁵² Mi Jisis siya komii namwoiwin mi siir ninokninkina ini warar mi inkim opnirtaraokiya. Mi iikam ikim sima ini siiramar yaingwokinim. Iriig.

3

Jonin op baptais haiginuwiyin yai siya boinmimauugin (Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Jo 1:19-28)

¹ Taibirias Sisa siya kigriraakiyim omom omom nhirim nu Rom hiranim, biewiyim iuur iriir (15). Mi Pontias Pailat siya nu Judia siir kigriraowan inkam nwokin. Mi ta ii aiirin Herot siya iikamim nu Galili hiranim, simiirin saiir kigriraokin. Mi siir akamin Filip siya nu Itaria mi nu Trakonaitis sowiir kigriraowan inkam komii nwokin. Mi Laisenias siya nu Abilini siir kigriraowan inkam nwokin. ² Anas, Kaiafas sowa prismi biyan inkam nwoko. Mi ta iya Jonin Sekaraiani yinisimin maeyau siiyin nu apa saiir hir nwowin mi Adi Komii siir yaiya siir hiriirin, saiirar nibiyamkin. ³ Mi Jon siya omom omom whiekakim ie Jodan siir kingiin hir nwowim, simiir hiran iikamim simiirin siya hinina boin, kima kimiir dimin biyeyim digumii simiir haimriiyugigi mi op wa nwoki baptais haiginuim mi Adi Komii siya kimiir dimin biye biyeyim biya kima tirkaiyuim wi haningin haiyoprimdiyumiigi. ⁴ Jon siya hinina boin profet inkamin siir yai aiirin. Yai nhirim profet Aisaia siya winboinkiyim Yokwo Komii saiir, yim haningim, mi inkam nwirin maeyau siiyin nu apa nninga, hir kauwok boinkiyin siya hinina kauwok boinkikin, Biyan Inkam Komiiyin siir siyuim simiir kisisop diriraerarkwokin. Siir siyu iir sibgu diriraerarkwokin. Profet Aisaia siya hinina boinkin.

⁵ Mi maeyauwim ieno ieno whiekakakim yim ha timi hainkrimkrinkinkwokin. Mi mhu komii komiiyim mi mhuisisim ikim, wi sima dopkiyimikina mi siyuim mipugnan wrieyokim yim

timi oprimtioki mi siyiuim haigi inamnaniyim, yim timi iyiohimikmai diriraerarkwokin.

⁶ Mi iikam whiekakim wa nwoki kigninokninkinkiyim, inkamin Adi Komii siya nimbiniin krimiir nanmaiwarkainanin siirin. Profet Isaia siya hiniina boinkikin.

⁷ Jon siya iikam isid komiiyin siiram nitim saika nwowim simiirin hiniina boinki, kima iikam miyiknanki mi iuwi, ini wrakiwranan ywowim. Mi kimiirin nhinga boinkikim kariirim nidamnaniyim, op kimiir baptais haiginiugiyim? Mi Adi Komii siya wi kimiir nonkwoninwomworninkin tani, aniya? ⁸ Mi kima iikam whiekakim simiirin hiniina diisiimauu, kima kimiir dimin biyie whiekakim, simiirin bidi haiyoprimdimiigiyim. Mi kima, kima kima hiniina kipi ninkinwamwarki boin, nim krima Ebrahim krimiir brougaeyin siir iikamkim mi siya wi digar nwowi mi krima wi iikam miyikar nwowi. Nningaka. Mi Adi Komii siya naingwowi mi tiki siiyam siyar mi diriraerarii, siya wi digar mi owi mi sima wi Ebrahim siir yinisimar namwoiuwi. ⁹ Ua ini paemii hirar haigin taowaigina mi pae whiekakim nae miyik bud karamae nwowim yim wi paenau sima niyitkaigaiki. Mi wim kima ini ti paeyim simiir hiriinan ywowim.

¹⁰ Mi sima siirin hiniina srii, krima wi panina tiri. Simiirin hiniina niisiimauuim, krimiir dimin biyeyim bidi haiyoprimdiyimiigiyim, ha? ¹¹ Mi Jon siya simiirin boiniyo yaiya hiniin boinki, inkamin yuis kwisairgakinuwi mi siya kwira, inkamin nninga nwowin, siir timi hauu. Mi inkamin naeminkin naokingugunankaiyin yo iriipa hiriinanar timi tir. ¹² Mi kamim omom omomi umir haiiyim, yim iriipi hiriinan ina mi itim Jon siirim, op simiir baptais haiginiuim. Mi sima siirin hiniina srii, iikam nowamwarkaiyuan inkam, krima wi panina tiri, simiirin hiniina niisiimauuim, krimiir kwoin biyeyim, bidi haiyoprimdiyumiigiyim? ¹³ Mi Jon siya simiirin hiniina boinmauugi, kima umirmairin gavman siya boinkiyin siirarar hai. Yaeya umir nokii kipi swoki inkin hai. ¹⁴ Mi kamim yaii naniiyim yim iriipi hiriinan siirin ina mi sriiyim, krima wi panin panina tiri? Mi siya simiirin hiniina boinki, kima inkam nhirmi hindara kipi priitoprutio mi kima simiirin whisarii kipi priiboin huriyiu mi simiir umirim whisarii kipi priiyiksasae hai. Mi kimiir kwoinin hiinsima dwo ti umirsimin kima haiiyin kimiir mai aiirsi.

¹⁵ Mi iikam whiekakim sima ina yinaingwoyimiyo boinim, ti inkamin siya Kraisin Adi Komii siya nikropkiyin iikamim sim nanmaiwarkainam, aniya?

¹⁶ Jon siya simiir yaiyaka hiniina yowarki boin kara kimiirin op ara baptais haiginiuwi, inkamin kariir mhoiia nitin kariir kouwin ini siyar ywowin mi siya ini yaowae adnan ywowin, kara ini yinisimnan ywowin. Mi kara siir miyim wa sibgu inomokninkin mirii rani. Kara inkam miyik rani. Nningaka. Mi kara op arar baptais haiginiuwi mi Adi Komii siir naeyuin siirin wi siyar hainuae haiginiuwi mi ti dimin biyie imiirin wi paenan siyar nu iuguski.

¹⁷ Siya ini inkamin twonidim twonau haigiiyin mi ha nokwobrombropiyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi iya iki twonid imiir nokwobrombrop digiyim mi kasim pa kuubrukigi. Mipi twonid nningam simasima namwokaiyiuwi mi simiirin pi omaka nae haigiiya hir nini haigiyiuwi. Mi siya kas imiirin pa nhisopkininaka mi simiirin pi pae nhisopkin namginki. Mi ta paeya saeya wi nuting rani. Nningaka. Saeya wi hiriyyar niuyokiyokiikaeyami.

¹⁸ Mi Jon siya ti hiriinan simiir boinmauu digiyin mi siya Yaiwin Kibiya saiir yai kiriekirie kibi whiekakim simiir warar yinkin boinmimauu.

¹⁹ Jon siya gavmanin siir biyan inkamin Herot io siir nwokin. Dimusi rani, siya siir nomousimin Filip siir wiga Herodias saiir hainiki nonkwonan mi siyiu biyie nhirim siya tirim io simiirsi wara mi inkin okin. ²⁰ Mi Herot siya

siyü biyie komii whirin ha swoki tirin mi ini ti biyanim simakar swoki inkin haiginkiyin. Whisarii rani, Jon siirin siya huugripkikikaigin. Iriig.

*Jon siya baptais haiginuun Jisis siirin
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)*

²¹ Iiya Jon siya ikamim simiir baptais haiginuun mi siya Jisis siirin ini warar mi inkin baptais haiginuun mi iya Jisis siya nhwowar niki kwisboinin mi ninomora ini omaka anonanar haiwaokiya. ²² Mi Adi Komii siir naeyuun ina yuwiniyin. Mi sima kigwin siir naeyuun inmabnan siinaini siiram. Mi yai kwira ninomor kou hir kauwok boinkiya saeya hinina kauwok boinkika, kira kariir yinisim wadieki wadie kingin. Mi kariir kwoinin ini kiriramar naingwokwonanaeyin. Mi kariir mhi kwoinim, kiririmin ini maingmairga ywokiya. Iriig.

*Jisis siir yidiwii wanwiyaeiyim simiir inig ima
(Mt 1:1-17)*

²³ Iiya Jisis siya siir biewiyim, kamnwir iuura nwowin mi siya ha mirii bwakainakin. Ikamim simiir kwoinim ha naingwokim, Jisis siya Josep siirgisiir nhekinuwi. Nungaka. Siya Adi Komii siirgisiir yinisimkin. Mi Josep siya Hilai siir yinisimkin.

²⁴ Mi Hilaiyin, yio Matatni yinisimkin. Mi Matatin, yio Livaini yinisimkin. Mi Livaiyin, yio Melkaini yinisimkin. Mi Melkaiyin yio Janaini yinisimkin. Mi Janaiyin, yio Josepni yinisimkin. ²⁵ Mi Josepin yio, Matataiasni yinisimkin. Mi Matataiasin, yio Emosni yinisimkin. Mi Emosin, yio Neamni yinisimkin. Mi Neamin, yio Eslaini yinisimkin. Mi Eslaiyin, yio Nagaini yinisimkin. ²⁶ Mi Nagaiyin, yio Meatni yinisimkin. Mi Meatin, yio Matataiasni yinisimkin. Mi Matataiasin, yio Semeni yinisimkin. Mi Semenin, yio Josekni yinisimkin. Mi Josekin, yio Jodani yinisimkin. ²⁷ Mi Jodanin, yio Joanani yinisimkin. Mi Joananin yio, resani yinisimkin. Mi Resanin, yio Serababelni yinisimkin. Mi Serababelin, yio Sialtielni yinisimkin. Mi Sialtielin, yio Neraini yinisimkin. ²⁸ Mi Neraiyin, yio Melkaini yinisimkin. Mi Melkaiyin, yio Edaini yinisimkin. Mi Edaiyin, yio Kosanamani yinisimkin. Mi Kosanamain, yio Elmadamni yinisimkin. Mi Elmadamin, yio Erni yinisimkin. ²⁹ Mi Erniyin, yio Josuani yinisimkin. Mi Josuain, yio Eliesani yinisimkin. Mi Eliesain, yio Jorimni yinisimkin. Mi Jorimin, yio Matatni yinisimkin. Mi Matatin, yio Livaini yinisimkin. ³⁰ Mi Livaiyin, yio Simioni yinisimkin. Mi Simionin, yio Judani yinisimkin. Mi Judanin, yio Josepni yinisimkin. Mi Josepin, yio Jonamni yinisimkin. Mi Jonamin, yio Elaiakimni yinisimkin. ³¹ Mi Elaiakimin, yio Meliani yinisimkin. Mi Melianin, yio Menani yinisimkin. Mi Menanin, yio Matatani yinisimkin. Mi Matatanin, yio Netani yinisimkin. Mi Netanin, yio Devidni yinisimkin. ³² Mi Devidin, yio Jesini yinisimkin. Mi Jesiyin, yio Obetni yinisimkin. Mi Obetin, yio Boasni yinisimkin. Mi Boasin, yio Salmoni yinisimkin. Mi Salmonin, yio Nasoni yinisimkin. ³³ Mi Nasonin, yio Aminadapni yinisimkin. Mi Aminadapin, yio Atmini yinisimkin. Mi Atminin, yio Anaini yinisimkin. Mi Anaiyin, yio Hesroni yinisimkin. Mi Hesronin, yio Peresni yinisimkin. Mi Peresin, yio Judani yinisimkin. ³⁴ Mi Judain, yio Jekopni yinisimkin. Mi Jekopin yio Aisakni yinisimkin. Mi Aisakin, yio Ebrahimni yinisimkin. Mi Ebrahimin, yio Tirani yinisimkin. Mi Tirain, yio Nehoni yinisimkin. Mi Nehoin yio Serakni yinisimkin. ³⁵ Mi Serakin, yio Reuni yinisimkin. Mi Reunin, yio Pelekni yinisimkin. Mi Pelekin, yio Ebeni yinisimkin. Mi Ebenin, yio Selani yinisimkin. ³⁶ Mi

Selain, yio Kenani yinisimkin. Mi Kenanin, yio Apaksatni yinisimkin. Mi Apaksatin, yio Siemni yinisimkin. Mi Siemin, yio Noani yinisimkin. Mi Noain, yio Lemekni yinisimkin. ³⁷ Mi Lemekin, yio Matusalani yinisimkin. Mi Matusalain, yio Inokni yinisimkin. Mi Inokin, yio Jaretni yinisimkin. Mi Jaretin, yio Mahalalelni yinisimkin. Mi Mahalalalelin, yio Kenani yinisimkin. ³⁸ Mi Kenanin, yio Inosni yinisimkin. Mi Inosin, yio Setni yinisimkin. Mi Setin, yio Adamni yinisimkin. Mi Adamin, yio Adi Komii ni yinisimkin. Iriig.

4

Setan siya siir nipiyaokiyam tirkin (Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Adi Komii siir naeyiuin ini Jisis siir yaninkiniuniyin mi siya ie Jordan siir haiburgigin mi ina swoki amin. Mi Adi Komii siir naeyiuin siya yikunam maeyau siiyin apa nninga inkam karamaeya saiir hiriir yam. ² Mi siya ta maeyau siiyin apa inkam karamaeya saiir nwowin, iiyim kam nwisa ywo (40). Mi ta iya Setan siya Jisis siirimin saiir kinankiukin. Mi ta ii aiirin Jisis siya nae bi naekin nningaka. Siya mhiirima nwokin.

³ Mi Setan siya siir boinki, kira Adi Komii siir yinisimkiniuwi mi kira pi ti siiyain siir boinki mi siya pi bret nwoki imbiyamim. ⁴ Mi Jisis siya siir yai anaka hinina yowarki boinki. Yokwo Komii saeya hinina boinka inkamin nae aram naingwowyin siya wi kiriekak nwo rani. Nningaka. Inkamin bret ara naeyam naingwowyin siya siirin wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siir hauu rani. Nningaka.

⁵ Mi Setan siya siirin ina yikunainamin mhiukua hiriir mi bi kimiminkikin, siya ina yisiimauwim nu tiran omom omom whiekakim simiir. ⁶ Mi siya boinki, kara ti kariir omom omomim mi kariir dimin taemin whiekakim wi kiriir hauuwi. Mi kira wi nu kigriraowan inkam komii nwowi, whisarii rani, yim ti digworaekwowim kariirargim mi kara inkam nwir mi hauuwi kara wa mi hauuwi, kariirar kwoinkin. ⁷ Kira ogmwo kariiram hui mi kariir inig iir hainani, ti digworaekwo whiekakim yim kiriirgim. ⁸ Jisis siya siir yai aka hinina yowarki boinki, Yokwo Komii saeya hinina boinka. Kira Biyan Inkam Komiiyin siir inig iirarar hainan siya kiriir Adi Komii kin mi kira siir mi aiirarar donkwo iski.

⁹ Mi Setan siya Jisis siirin om komii Jerusalem hiriir yikunam. Mi Jisis siirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir akou hir ini okmwon okwoiu. Mi siya siir boinki mi kira Adi Komii siir yinisim knginiuwi mi kira pa diswit natkinainam. ¹⁰ Yokwo Komii saeya hinina boinka mi Adi Komii siya wi siir paekwosimim simiir boinki. Sima kiriirar sibgu kigriraowim mi kira wi nao rani. ¹¹ Mi sima wi kiriir nonkwowini simiir inam mi kiriir iga wi siya kwirki swoki hain tani. Nningaka. ¹² Mi Jisis siya siir yai aka hinina yowarki boin, Yokwo Komii saiir yaiya saeya hinina boinka, kira Biyan Inkam Komiiyin siirim kipi kinankiu mi siirim kipi srii, ti hiriinan dimin biyeyin siya kiriir whindiraraerarkiyim. Nningaka. ¹³ Mi iya Setan siya siirim kinankiuguguwin, ti dimin taemin whiekakim simiir mi Jisis siya bi wakaeyoknakin. Mi Setan siya Jisis siirin ina haiburgigin mi ina ini sinsin wokmainakiyin. Iriig.

Jisis siya nu Galili hir mirii bwakainakin (Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Mi Jisis siya nu Galili hiriir namin mi Adi Komii siir naeyiu miyikin siir kirieya ini siyakar ywowin mi dimin taemin whiekakim Jisis siya diriraerarin simiir yaiya ina haigiririr boinama omom omomim simiir. ¹⁵ Mi siya

iikam whiekakim simiirin, simiir omaka yai nidwokai wakaeya saiir hir boinmimauugin mi sima ini siir inig iirar hainan prapraskiyim. Iriig.

*Mi om Nasaretan iikamim sima digiumii Jisis siir haimriiyugim
(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)*

¹⁶ Mi Jisis siya omin yinisim sapisap siyar naemrwii okwonaniyin Nasaret siirimar swoki am. Mi Jisis siya Judami ii komiyya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwoyiya ta omaka yai nidwokai wakaeya saiir yapninopkainam. Hinokiinokin siya tiriya saiir hiriinan mi siya ini Yokwo Komiiya saiirar yokwo mwaingiyin. ¹⁷ Mi sima siirin profet Aisaia siya wina yokwowa bidi bidiniyar saiir hauu mi siya mi kwira hinina boina saiiram hansirkin,

¹⁸ Adi Komii siir naeyuin ini kariir tir nwowin. Mi siya kirie kariirin minam hauugin mi ha nimbinkin, siir yaiwin kibiya iikamim sima sima sipiyimiyokmaeyamiyim simiir boinmimauuim. Siya kariirin minam nikropkikin kara ta hiriinan yaiya iikam simiirin hinina boinmauuim mi digworaekwowim uridnan kimiir nitkiyim mi kimiirin wi rirmiyya kara nwowaiginuwi mi iikamim nhwokwisae nwowim simiir nhwowim wi wadie kara nwowaiginugi. Mi iikamim hikak nwowim simiirin wi rirmiyya kara nwowaiginugi.

¹⁹ Siya kariirin minam nikropkikin. Iiya Adi Komii siya nanmaiwarkainana iikamim simiir kara saiir boinmimauukin.

²⁰ Mi siya ha mwain digiyin mi yokwowa ina swoki haiginikougiya. Mi ina swoki hauugiya inkamin yokwo imiir kigiraowiyin siir. Mi siya ha swoki idwowin mi ta omaka yai nidwokai wakaeya saiir nwowim iikamim simiirin ta ii aiir nowomwarkaiyu bwakainamkin mi simiir nhwowim siirara kaonanaekiyim. ²¹ Mi siya simiir boinki, yaiya tariinan kima kwawakaekiya Yokwo Komii saeya boina, tariinanin saeya tasi nimbiraraowa. ²² Mi sima siirin ina boin wadiyin mi sima naingwoyimi yok prasae bi kikinkim yai miyik miyikim siir yai hiranka nimbiniyim simiirsiyin mi sima boin. Ti yinisimin siya tari Josep siir yinisimkin, aniya? Mi siya krimiir hiriinanargin mi siya ti hiriinan yai miyik miyikim papiyanki haigim? ²³ Mi siya simiir boinki, kara kimiirin pi boiniyo yai kwira saiir yaimwokiyaimwo aiir boinmauugi, inkam iikam nhirmi whindiriraerariyin yo ti hiriinan inkamin sasar timi whindiriraerarna. Siyu hininin Kapaneam kira tirnaniyin mi ti kariir ombud om iirin hiriinan siyu iirar timi tir. ²⁴ Mi siya boin, kara kimiirin yaimwower boini, iikamim sima simiir omki oman profet inkamin siir yai bi wakaeyoknaeikin. Nningaka. ²⁵ Wakae! Kara kimiirin yaimwokiyaimwowa boini, bidi bidiniyarin Ilaija siya nwowa mi wig igabae nninga nhirim nu Isrel hir nwokin. Mi taka iya naoki bi swoki kinmiminka biewiiyim whwoim haimii (3 ½ yia). Mi iikam whiekakim ti nu iir nwowim sima mhi prasae bi naokin. ²⁶ Mi Adi Komii siya Ilaija siirin iki wig igabae nningam nu Isrel hir nwowim simiirin bi nikropkikin. Nningaka. Siya siirin, wig igabae nninga irua om Sarefat nu Saidon hirana saiiram nikropkikin nae saiir hauu aeyim. Mi ya saeya nu Isrel hiran wig rani. ²⁷ Mi profet Ilaija siir iya iriipi hiriinan mi siya iikam nhirim nu Isrel hiranim paowaigi piskomkopouwim, simiir nwirni miyik bi nwokin. Nningaka. Mi nninga nwokiyin Neman sasargin. Neman siya Isrelan tani, siya Sirian inkamkin. Jisis siir yaiya hiriinanka. ²⁸ Mi ta iya iikam whiekakim sima ta omaka yai nidwokai wakaeya saiir hir nwowim sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima bidi yinokninkinkiyim ta yaiya Jisis siya simiirar huriyu boinkin. Mi simiir mhi kwoinim haugihauga asi whwiyiekikim. ²⁹ Mi sima ha ninsiin okwokwokiyim mi Jisis siirin ina kiyaiwowitnaniyamim omin siir yaba hiriir.

Mi sima siirin mhuusim whirin simiir om ieya nwowin mi sima siirin hiranki nitkiigiyim tirkim. ³⁰ Mi sima dig bi nwokim whisarii rani, Adi Komii siyar nikidukin simiir kwoinim mi sima asi nididkim. Mi Jisis siya ini simiir bopwovar yapnamin. Mi siya ina yugusamin. Iriig.

*Jisis siya inkam nwirin uridyiu biyekakin siir haiswoniskikin
(Mk 1:21-28)*

³¹ Mi Jisis siya om komii Kapaneam nu Galili hiranin siir namkin. Mi Juda simiir ii komiia pui siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya siir iikam nhirim saiirar mi owomwarkaiyugun Adi Komii siir yai aiir. ³² Mi sima ta siir yai aiir wakaeyim mi sima ini hindara yanaakiyim. Dimusi rani, siir yaiya inkamin inig komiigakin siir hiriinan boinkin ta yaiya kirie komiigaka. ³³ Mi omaka yaimin dimin nidwokai wakaekiya, inkam nwirin yiu biyekakin hir nwokin. Mi siya ina kauwok boinamnankiyin, ³⁴ hie! Jisis om Nasaretanin, kira dimu dimin tiram nitkin, ha? Kira krimiir nonkwoninwomwairninkinam nitkin, ha? Kara kiriirin ina ninokninkinin kirargin Adi Komii siir yinisimin dimin whirki kimbu karamae nwowin mi iikam whiekakim krimiir nanmaiwarkainanin. ³⁵ Mi Jisis siya igao yai ti yiu biye siir yikwao boinki, kiriir yaiya ti tanki! Mi yiu biyeyin siya ti inkam iirin iikam whiekakim simiir whwonkam idar haigi irimtiogigin mi siya ina yamin. Mi siya siir bi nonkwoninwomwairninkingigin. ³⁶ Mi iikam whiekakim sima hiriinan kigiyim mi sima ini hindara yanaakiyim. Mi simasimarin hinina yimboin amboin, ae! Ta yai hinina saeya panin panin yaiga. Mi siya yiu biyeyim simiirin wi inkamin kirie komiigakin mi inigak ikin mi siir hiriinan boinmimauwi. Mi sima hiriinan wakaeyim mi sima ti inkam iirin ina haiburgigim mi sima ina yamin. ³⁷ Mi ti dimin hiriinanin Jisis siya tirkiyin ina haigiririrkiyin, omom omom imiirin. Iriig.

*Jisis siya iikam kasa bi haiswonimniskigin
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)*

³⁸ Mi Jisis siya ta omaka yaimin dimin nidwokai wakaeya saiir haiburgigin mi Saimon siir omaka aiir yam. Mi Saimon siir nua saeya ma pui huua kiniya saeya niiga. Mi kamim sima ini ikunaki Jisis siirin saiir nini kigniyam. ³⁹ Mi siya ha namin, kimidiniya hiiya saeya whina saiir kingiinar ini okwowiuwun mi siya ta ma huua kiniya igao yai saiir boinki mi ta ma pui huua kiniya ina haiburgiga. Mi saeya biri kimiminkika saeya ina yinsiin idwo sasaugiya mi saeya ini simiir nae imiirar swoki insiin diriraerara.

⁴⁰ Mi iya beyin nikiiyamki tibiin, iikamim nomiiyaugakim, sima simiir nomiiyauiim mapai mapaigi niyim simiirin ina yikunaniyim, Jisis siirim. Mi siir ina ti iikamim makak makakim simiir pui imiir nonkwokiyim mi siya simiirin ina yinimniskigiyim. ⁴¹ Mi ti uridyiu bibiyeyim iikam whiekakim simiir hir nwowim sima ini warar yinkin amkiyim mi sima igao yaigak hinina ywonamim. Hie! Kira Adi Komii siir yinisimkin. Mi Jisis siya igao yaigak simiir ywoki mi siya yai simiir bi kigninkin boinaikin. Dimusi rani, sima ina ninokninkinim siya inkamin Mesaia Adi Komii siya nimbiniin siya krimiir nanmaiwarkainanin.

*Jisis siya yai omakam yaimin dimin nidwokai wakaeyim simiir hir boinmimauugin.
(Mk 1:35-39)*

⁴² Mi bienainakar in siya tiki om iir haiburgigin mi siya maeyauwa inkam karamaeya saiir yam, nhwo Adi Komii siirim kwisboinim. Mi iikam whiekakim sima ina yamin Jisis siirim hansiram. Mi iya sima siir hansiryiskaiyin mi siir kwoinin kimidiniya sima yikpitmaiylim ti simiir om

iiir haiburgigsi, siya pi om whira namisi. ⁴³ Mi siya simiir boinki, kara yaiwin kibiya iya Adi Komii krimiir Wanin siya digworaekwo whiekakim mi iikam ikim, simiir kigirkakana sairin pi iki omom omom nhirim simiir mi boinmimauuwi. Kariirin Adi Komii siyar nikropkikin mi kara hiriinan asi tiri. ⁴⁴ Mi siya ha boin digiyin mi siya ina haiburgigin simiirin mi siya ina yamin Adi Komii siir yaiya sairin iki omakam, yaimin dimin, nidwokai wakaeiyim nu Judia hiranim simiir asi boinmimauuwamkin. Iriig.

5

Jisis siya boinkin Pita siya anasu hoimgak asi haigin (Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Mi igwira Jisis siya Genesaret whigbid hir nwokin. Mi iikam whiekakim sima ha nitim, ini saikar yaninkinuniyim. Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiir wakaeyam. ² Mi siya igopsim iswo sowiir kigi sowa whigbid hir nwowi. Mi kamim anasu haiiyim sima ti i iswo sowiir bidi haiburgigo. Mi sima haimna haisoki. ³ Mi Jisis siya iisim ira sair kwirii, ta iya Saimon Pita siirga. Mi siya Saimon Pita siir boinki siya i aiirin hamiisima wokiyopkiyim yaba hiriir mi siya ta ikopsim aiir yidwokai boinmimauugi Adi Komii siir yai aiirin, iikam whiekakim simiir.

⁴ Mi Jisis siya yai ha boin digiyin mi siya Saimon Pita siir boinki, iya whidopwoniya kinaniyam, kira mi kiriir isidin kima haimna ditmai anasu kikaiyim. ⁵ Saimon Pita siya ina yowarkii boinin, inkam komii ta nii kirieya krima whisariiyar mirinanaemaowikim, anasu whirmin whirmin bi swoki igimiminkin. Mi kira pi boinkin, kara pi asi nitmai. ⁶ Mi sima ha nitmaikiyim mi simiir haimna anasu kasa bi nigikim mi haimnain pi hiriyyar pi inanbirgiyin. ⁷ Mi sima simiir iripa miyan kamim i ira sair nwowim simiirim kinkina, simiir whinmiriyyim mi sima ha nitim mi anasum ina yiskaina haigimimarkiyim. Mi i iso ini hindara iyimiminkiywo. ⁸ Saimon Pita siya hiriinan kigiyin mi ogmwoin Jisis siir kingiina ini hiiu mi ina boinin, Biyan Inkam Komii, kira kariir haiburgik mi kira ha dam! Dimusi rani, kara dimin biye tiran inkamkin. ⁹ Siyar mi kamim saikar nwowim, sima ti anasu whie komiiyim sima haiyim simiir kigiyim ini hindara yanaakiyim. ¹⁰ Sebedi siir yinisim nwiso Jems, Jon sowa Saimon Pita sima iripa mi kwiruwa miriigim. Sowa iripa hiriinan ini warar mi inkim anaakiyo. Mi Jisis siya Saimon Pita siir boin, kira kipi nidid ti anasu kira haiyim, mhoiyya kira iikamim simiirin wi hiriinan haii, kariir mhoiyya nitamin. ¹¹ Mi sima i iso ha nadu hiiwamasukuniyim mi simiir digworaekwo whiekakim ini hirar iyopnisugikim mi sima ini Jisis siir mhoiyyar yamim. Iriig.

Jisis siya inkamin paowaigi piskomkopouin siir haiswoniskigin (Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Iigwira Jisis siya om whirin inkamin paowaigi piskomkopouin siya nwowin siir ini owou. Mi ti inkamin siir piua paowaigi bidi yinkinua mi iya siya Jisis siir kigwinin mi siya ini Jisis siir igmiga whwonkam ida kingiinar yakai kaiyirou whinainamin. Mi ina boinaiyin, Inkam Komii kira naingwowi mi kariirin wi dig kirar nwowaiginugi. ¹³ Mi Jisis siir ina ha ninkikiya mi siir yanonkwowuin mi siya boin, kara ha naingwowi, kiriir ma ha digi! Mi ta ma bi kimiminkika ina digiya. ¹⁴ Jisis siya igao yai siir boinki, kira sibgu mintarao! Kira wi inkam nwirni kipi boinmauu ti diminin. Niingaka. Mi pa dam inkamin naemin kimiirsi ninkin imiyyaeiyin Adi Komii siirim pris inkamin kimiir kaoprigi okwowyin siir tini boinmauuu. Mi kira Adi Komii siirin nae pa dinkin imiyyaeki! Kiriir piu wadie nwowa sairsi. Mi

yaiya kr̄im̄ir brougae Moses siya w̄nkiya saiir h̄iriinan. Mi ti kam̄im nwoki inokn̄ink̄in w̄ni k̄iriir paowaiȳim b̄idi w̄skiȳim. ¹⁵ Mi dim̄in̄im J̄is̄is siya t̄ir̄im sim̄iir yaiya ina ȳin̄iyok̄iigiya. Mi iikam wh̄iekak̄im siir yai wakaenakiȳim n̄it̄kim mi māim sim̄iir p̄iu nwokaiȳim sim̄iir warar haiswon̄isk̄iigiya. ¹⁶ Mi īi nh̄ir̄im siya maeyau inkam karamae p̄i saiir nap̄inopkainami m̄ipi nhwo h̄ir n̄ini kw̄isbōin̄iuwi. Iriig.

*J̄is̄is inkam̄in īga īn̄ n̄ins̄ims̄ir̄iuw̄in siir haiswon̄isk̄iiḡin
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)*

¹⁷ Mi īigw̄ir nab̄ie J̄is̄is siya iikam nh̄ir̄im sim̄iir n̄isiimauuḡin mi Farisi kam̄im mi kam̄im siȳu kom̄ii kom̄īiȳim sim̄ n̄inokn̄ink̄iniȳim sima h̄ir warar n̄ink̄in idwok̄im. Sima ti omom omom wh̄iekak̄im nu Galili mi nu Judia mi om kom̄ii Jerusalem sim̄iir h̄irank̄im n̄it̄kim. Mi Biyan Inkam Kom̄īiȳin siir k̄ir̄eya in̄i J̄is̄is saikar nwowa, makak iikam̄im sim̄iir haiswon̄isk̄īiȳim. ¹⁸ Kam nh̄ir̄im sima ha n̄it̄im, inkam nw̄ir̄in īga īna n̄ins̄ims̄ir̄iuw̄in siir̄in h̄igakar hainam̄in, sima siir̄in omakanau h̄iriir hain̄opkainam̄im t̄irk̄im, J̄is̄is siir̄in īgmīiga n̄ini haiḡin̄iuim. ¹⁹ Dimusi rani, in̄i iikam̄ki ȳink̄in̄iu waow̄im, sima in̄i siȳiuim ȳink̄inyaeyan̄am̄im, ti makak inkam̄in siir hain̄opkainam̄im. Mi sima siir̄in akoua h̄iriir hain̄ainam mi sima maeyau kw̄ira saiir yami īin̄ikin̄ingi. Ta h̄īya saiir d̄igar mi ti inkam̄in ta h̄īi āiir whwonkaiȳin sima siir̄in h̄igakar yonkwosiis̄in̄ainam iikam̄ ima nwowa maeyau saiir bopwoniya. Mi sima J̄is̄is siir whwonkam̄ id̄a yauun̄i k̄ikin̄iu. ²⁰ Iya J̄is̄is siya sim̄iir naingwo t̄ibm̄ii k̄ir̄ie saiir k̄igiȳin mi siya ina bōin̄in, nom̄īiyau, k̄iriir dim̄in biȳeȳim kara b̄idi haiyoprimdiȳium̄iigiya. ²¹ Mi kam̄im siȳu kom̄ii n̄inokn̄ink̄iniȳim mi Farisi kam̄im īkim simas̄imar̄in ina yombōin ambōin̄im. Ȳip̄ikin̄in ti inkam̄in Adi Kom̄ii siir h̄iriinan bōin̄in? Inkam nw̄ir̄in̄in bi swoki haiyoprimdiȳium̄ii srank̄in dim̄in biȳeȳim. N̄ingaka. Adi Kom̄ii siirarar m̄īiga. ²² Mi sim̄iir kw̄oin̄im J̄is̄is siya b̄idi ȳinokn̄ink̄iniȳim mi siya sim̄iir bōin̄, dimugin? Ti h̄in̄in kw̄oin̄in k̄im̄iir waraur nwokaiȳin, ha? ²³ P̄iki h̄in̄in dim̄in k̄ir̄ie īkim kara m̄ir̄ii karamae nwowiȳim mi p̄iki h̄in̄in dim̄in īkim h̄īns̄ima nwowiȳim kara m̄ir̄ii karame nwowiȳim? Mi kara ha bōin̄i k̄iriir dim̄in biȳeȳim kara b̄idi haiyoprimdiȳium̄iigiya ta m̄īi h̄iriinana ya m̄īi k̄ir̄ie, o m̄īi kom̄ii rani, aniya? Mi kara ha bōin̄ki, k̄ira d̄insīingi mi k̄iriir h̄īi āiir hainam ya m̄īi kom̄īiga, iȳie? Mi kom̄ii rani, aniya? ²⁴ Yaowae Ad̄in̄in̄im n̄inomor kou h̄irank̄in n̄it̄in kararḡin. Mi k̄im̄iir̄in w̄i karar n̄isiimauuwi k̄ir̄eya dim̄in biȳeȳim sim̄iir haiyoprimdiȳium̄iigiya mi J̄is̄is siya ti inkam̄in īga īna n̄ins̄ims̄ir̄iuw̄in siir̄in asi bōin̄k̄in̄in. Kara k̄iriir bōin̄ki, k̄ira d̄insīingi! Mi k̄iriir h̄īi āiir d̄insīin̄in hainam mi k̄ira p̄i k̄iriir omaka dam̄igusam! ²⁵ Mi siya b̄iri k̄im̄im̄ink̄in̄in ina ȳin̄sīin̄in hainam̄in siir h̄īya mi siya in̄i iikam̄im sim̄iir whwonkam̄ id̄ar yapnam̄in mi siya mwai in̄i Adi Kom̄ii siir in̄iḡ īirar hainan ap waowaowam̄in. ²⁶ Mi sima ina yanaakiȳim mi sima naingwoȳimiyok prasae bi k̄ik̄ink̄im mi sima in̄i Adi Kom̄ii siir in̄iḡ īirar hainanprapraskiȳim mi ina bōin̄im, ae! Dim̄in prasae rani, tapa kr̄ima kwak̄igiȳin. Iriig.

*J̄is̄is siya Livai siir n̄ik̄iunak̄in
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)*

²⁷ Mi ti dim̄in̄in siir m̄hōīya, J̄is̄is siya napnam̄in mi siya k̄igi inkam nw̄ir̄in omom omomi umir h̄aīiȳin siir in̄iḡin Livaik̄in, siya omaka siya n̄idwokai m̄ir̄īiya saiir h̄ir n̄idwokai. Mi J̄is̄is siya siir bōin̄ki, k̄ira kariir m̄hōīya w̄it. Mi Livai siya ha n̄in̄sīingiȳin mi siir digworaekwow̄im in̄i h̄irar gr̄ir̄inḡik̄im mi siya in̄i J̄is̄is siir m̄hōīya yam̄in. ²⁸ Livai siya ha n̄in̄sīingiȳin mi siir

digworaekwowim ini hirar yinsiin haiburgigin mi siya ini Jisis siir mhoiiyar yamin.

²⁹ Mi Livai siya nae komiia ina diriraerarin siir omaka hirar, Jisis siiram. Mi kam hoimgakim omom omomi umir haiiyim mi kam nhir ikim, sima warar yinkin idwokai ae sowakan. ³⁰ Mi Farisi kamim mi kamim siyu komii komii ninokninkiniyim sima Farisi simiirar isid whirkin. Kamim Jisis siir kigna miriiyim, simiirin hinina yiniinansao boin, kima wari kamim omom omomi umirim yaeya swoki inkin haiiyim mi kamim siyu biyie tiriyikim, nae op min simaka dimusi nidwokai ae kwiyae, ha? ³¹ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, inkamin ma karamaeyin, yo siya inkamin paowai widiyin siiram bi swoki amikin. Nningaka. Mi iki makak iikamim pi simasimar nami kamim paowai widiyim simiiram. ³² Kara inkamin paowai widiyin siir hiriinankin, kara iikam miyik miyikim sima ha naingwowim krma iikam miyikim simiir mhi kwoin ninkpit haigi aram bi nitkin. Nningaka. Kara iikam biyeyim hinina naingwowim krma miyik rani, simiir mhi kwoin imiir ninkpit haigiyim nitkin. Iriig.

Nae haiya aeni yaiga

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Mi Ferisi iikam nhirim sima Jisis siir boin, Jon siir kigna miriiyim kamim, sima ii kasakasa bi haiyaeikim mi nhwo pranaepranae bi kwisboinikim. Mi Farisi simiir kigna miriiyim kamim yim iripi hiriinan. Mi kamim kiriir kigna miriiyim, yim hiriinan bi tirkim, yim sima nae pa mi aei mi opa pa mi kwiyaei. ³⁴ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boinki, kima ha naingwowi, iya iikamim ti inkamin wig nonkwonain siir wigwas nae aiiram niti, saiir naeyam mi kima wi saiir haiyaki, aniya? Nningaki, nningaka. ³⁵ Mi mhoiia iikam biyie nhirim sima ninkaknan nwowi siir nikunakiyim. Mi siya siir inkam inkamnanim simiir haiburgigi mi taka iya ya nikrani sima nae wi saiir haiyaki.

³⁶ Jisis siya min boiniyiookin, inkamin, yuis win haimiia saiir kipi kintio hai, yuis kaba saiir nitkin panim. Mi siya hiriinan tiri mi ta yuis miyika wi saeya nonkwobumbuwi. Mi ta yuis wina saeya wi yuis biyieya saika wi miyik kig rani. Nningaka. ³⁷ Inkamin wain opa wraisu is kaba saiir bi naokaiigin. Nningaka. Mi siya hiriinan tiri mi ti wain opa saeya niyopiinainii mi wi ta wraisu is kaba saiir mimbimbirgi mi ta wain opa wa naokininkwokwo iuguski. ³⁸ Nningaki, nningakinga. Mi kira ta wain opa wraisu is miyik aiirar daokai. ³⁹ Ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa saeya hninga. Iikamim Moses siir siyu iir napiyim sima boriisopi Jisis siir siyu iir swoki apim mi sima wi hinina boini ti siyuin siyu paii rani. Mi sima siyu winin digumii siir haimriyugigim mini mi sima siyu biyanin siiramar naingwowi. Iriig.

6

Judami ii komiia piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saeya mi haiyani iiga

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Mi Juda simiir ii komii kwira piu siisiya dimin taemin tir karam nwowiya Jisis siya witnid numirim simiir bopwowa napriokinamkin. Mi kamim siir kigna miriiyim witnid nhirim simiir kigrimgrirgi haiyamim mi sima ina yinibromprop yonkwomromrok apaeiyamim. ² Mi Ferisi nhirim sima boin mi kima Moses siir siyu komii iir dimusi taouga diriraerarkim, ti diminin Judami ii komiia piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir haiyam mi kima simiir dimusi tirkim, ha? ³ Jisis siya simiirin hinina yowarkii boin,

kima ti diminin biya Devid siya tirin Adi Komii siirin, siir bi nwankim, iya siir isidin sima mhuigi naowim mi sima naeyim, aniya? ⁴ Mi Devid siya omaka komiyya Adi Komii siira saiir napninopkainamin mi siya kimidiniya Bretin Adi Komii siir ninkin imiyyaeyin siir haiyin mi siya ina yaeyin. Mi haimeiyin, kimidiniya siir isid iir hauu ae. Mi kima tari siir biri mwaininokninkinkim, siyu komii siir siyiuin, hinin boinkin. Tiki Bretin inkam ningaki bi swoki aeikin. Ningaka. Yio pris simiraraigin. ⁵ Mi Jisis siya ina swoki boin, kara Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitan siya, ta Judami ii komiyya pu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir Biyan Inkam Komii asi nauuni onikin. Mi kima io kariir dimusi nwowi, ha? Iriig.

Jisis siya inkamin ina biyekakin siir haiswoniskigin
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Mi Juda simiir ii komii kwira pu siiskuwakiya, dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya simiir omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya, saiir yapninopkainam. Mi siya simiir yowomwarkaiyu. Mi inkam nwirin hir warar ninkin okin, siir ina iniga bidi yinsimsirunamim ini pae-yaryaowainan ywokiyama. ⁷ Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, sim Jisis siirim hirar kaonanae. Sima biri ninokninkinkim, siya ti inkamin siirin pi Judami ii komiyya pu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir nasi haiswo niskii mi ta hiriinana saiirsi huriyyu boinam minkim siirin. ⁸ Mi Jisis siya bidi yinokninkinin simiir kwoin imiirin mi siya ti inkamin inakin naoninsimsiruwun siir boinki, kira tiriir winsiin apnani. Mi tiki inkamin siya ina ini okwowuwun. ⁹ Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiir srui, siyu komiyyin siya panina boinkikin, Judami ii komiyya pu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiirin? Mi krima siyu miyyik ti tir iyie? Mi siyu biye ti tir, aniya? Mi krima siir ti haiswoniski haiginu, ta ii komii aiirin, iyie? Mi krima siirin hiriyyar ti kignisu ao, iyie? ¹⁰ Mi Jisis siya iikam imiir kaoyokiyokigiyin mi siya ti inkam iir boinki, kariir indibin ti inkiyinyinki. Mi ti inkamin hiriinan tirkiyin mi siir ina ini wadieyar swoki okiya. ¹¹ Mi simiir kwoinim ini haugi haugar whwiyekikaigiyim. Mi ini sima simar whrieboinamim mi krima Jisis siirin wi panin panina tiri? Iriig.

Jisis siya aposel kamim iuur nwisa yimbin
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Mi taka iya Jisis siya ina iyamim mhuwisim whirin siir, nhwo Adi Komii siiram kwisboinam. Mi ta nii kirieya siya ini hirar kwisboin pirinkaiyin, Adi Komii siiram. ¹³ Mi biyein ha maskwonaidniyakwokin mi siya kamim saika mriiyim simiiram yikiugi mi siya ti kam iurnwiso simiir yimbin. Mi siya simiir inigin ina dap haiginuim aposel. ¹⁴ Simiir inigin hinin hiningim. Mi Saimon siir inigin Pita yokdap haiginu mi siir nomousimin yio Endrugin mi nhirim yim sim inigin hinin hiningim Jems, Jon, Filip mi Bataromiu. ¹⁵ Matyu, Tumas mi Jems Alpiasni yinisimin mi Saimon siir inig whirin Selot. Ti inig Selotin siir yaimwokiyaimwowa hiningin miya siya mriiya bi mrii kikipikin. ¹⁶ Judas, Jemsni yinisimin mi Judas Iskariot inkamin wir Jisis siir napwouwin siir sau omomni. Iriig.

Jisis siya makak iikamim simiir haiswonimniskigin
(Mt 4:23-25)

¹⁷ Mi siya ha digikin mi Jisis siya ini simakar yinkan apniyamim mi siya maeyau hikmainana saiir yokwo iikam isid whiekakim simakar. Mi iikam whiekakim nu Judanim mi om komii Jerusalem, an ikim mi omom om komii Taia mi om komii Saidon sowiir hiriir wainam ikim. Whigbid whigbida

wainamim, simiir hiran iikamim sima warar yinkin it. ¹⁸ Mi sima siir yai aiir wakaeyam nitkim mi siya simiir ma imiir mi haiswonimniskiyim mi iikam nhirim uridyiu biyeku ninkinuuwim simiir warar. Mi siya ina haiswoniskii haiginuwin. ¹⁹ Mi iikam whiekakim sima ina Jisis siir nonkwowim minkim. Dimusi rani, siir kirieya sima bidi kigiyin, iikam whiekakim makakim siya haiswonimniskigim. Mi sima ini wadieyar ywokiyim. Iriig.

Jisis siya iikamim maigimaigakakim mi iikamim hikak nwowim simiir boinmauugim

(Mt 5:1-12)

²⁰ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir kaoki mi ina boinkiyin, kima ti iikam paeprigabim kima maigimairga dwo. Dimusi rani, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim kima miriyyim simiirar kigriraowikim.

²¹ Kima ti iikamim tariinanin miigi naowim kima maigimairga dwo. Dimusi rani, mhoiyya kima wi digworaekwoki naokingugunankaii. Mi kima iikamim ti tariinan ninouninkiyim, mhoiyya kima digworaekwo whiekakak nwowi mi kima wi yaibu simiir grinkin iei.

²² Kira iikamim kinaka nombopboin ae karam nwowiyim mi io kinaka nwowiyim mi yai biyie kiriir nigbumbu boiniyin mi digumii kiriir haimriiyugigiyin kira siiramim maigimairga dwo. Sima ti diminin kiriir whisarii tir tani ni kira ti Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir siyiu iir napkin.

²³ Biyya krimiir brougae wanwiyaeyim, hiriinanar mi tirkim, profet inkam imiirin. Mi kira ti hiriinan diminin siya nimbiyami kira maigimairga prasae kipi nwo, ogmwo warar dinwomwokam. Dimusi rani, mhoiyya kira wi digworaekwo miyyik miyyikak nwowi mi ti digworaekwowim ini Adi Komii siyar niki onkwo idwowim, ninomor kou hir.

²⁴ Kima ti iikamim umir digworaekwoki naokingugunankaiyuwiyim mi wadie sibgu owipisukaeyamim, kima sibgu mintirao, mhoiyya kima wi hik whoimoni hai rani. Dimusi rani, kima wi ninomor kouan digworaekwowim simiir hai rani. Nungaka. ²⁵ Kima mintirao kima wi mhii naekak nwo rani, mhoiyya wim wi mhigi naowi. Mi kima mintirao ti iikamim yaibu niniemamairim kima wi ninouninki prasae kin tani. ²⁶ Mi kima sibgu mintirao iyya iikamim sima kimiir nikboin praprasa mi biyya krimiir brougaeeyim, iriipi hiriinanar mi tirkim, profet niksisaeyim imiirin. Iriig.

Siyuin io nwowi inkamim simiiram napiyaowi ikin

(Mt 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Mi kara kimiirin pi hinina boinmauugii, iikamim kariir yai aiir wakaeyim simiiram dapiyao. Mi iikamim io nhwo nanaowiyim, kima simiirin siyiu miyyik iirar swoki tir haiginu. ²⁸ Mi iikamim yaibiyie kimiir nikbumbuwi mi kima simiirin yai miyyik aiirarar boinaiginu mi iikamim sima siyiu biyie kimiir tirhaiginuwi mi kima simiiramim Adi Komii siiram sruii, siya simiir whinkinsiis haiginuuwim. ²⁹ Mi inkam nwirkin kiriir yaeka aiir naka tioki mi ha ti swoki inkipit okwoki, yaeka kwira saiir swoki tiokiyim. Mi inkam nwirki kiriir yuis prieiya saiir nishaii mi kira siirin hiriyyar kigninkin haigi. Mi kira yuis haruwa kwira, saiir warar swoki inkin hauugi.

³⁰ Mi inkam nwirkin dimin whiram sruii mi kira siirin ha hauugi. Mi inkam nwirki diminin kiriir maeyau hiranki nini hainaki mi kira ha kipi swoki boin, kariir swoki hauugi. Nungaka. ³¹ Diminin kira naingwowyin sima kariir tiram mi kira simiirin hiriinan dimin iirar swoki tir.

³² Mi iikamim kariiram naingwowyim simiiram naingwowi, yio dimin komii rani. Mi Adi Komii siya kariirin wi hinina boin tani kira inkam

wadiekin. Nningaka. Mi iikamim dimin biyiekakim yim sima iikamim simiiram naingwowiyim, simiiramar naingwowikim. ³³ Mi iikamim siyiu miyik kiriir tiriirim mi kira simiirin siyiu miyik mi tiri, yio dimin komii rani mi Adi Komii siya kiriirin wi hinina boin tani, kira inkam wadiekin. Nningaka. Mi iikamim dimin biyiekakim yim sima iriipi hiriinanar mi tirikim. ³⁴ Mi kiriir diminin inkam nwirni hauugi, hindara haisasae mriinakiyam, siya kariirin wa swoki hauuwi, yio tiriiginin yio dimin komii rani, Adi Komii siya kiriirin wi yaigak saiirsi nwo rani. Nningaka. Mi iikamim dimin biyiekakim yim sima iikamim dimin biyiekakim simiir dimin imiirar mi hauu mriisasaekim mpa swoki hainani. Mi yim sima iriipi hiriinan dimin imiirar mi ingigir haiigim. ³⁵ Nningaka! Kira iikamim io kinakar nwowiyim simiiram dapiyao mi simiirin siyiu miyikar timi tir. Mi diminin hindara haisasae mriiirin, siirin haiyim kipi swoki aingwo. Nningaka. Mi kira hiriinan tiri mi Adi Komii siya kiriirin wi dimin miyik miyik imiira hauuwi. Mi kira wi Adi Komiiyin ninomor kouanin siir yinismkin nwowi. Dimusi rani, Adi Komii siya iki iikam bibiyeyim siirin naingwo karam nwowiyim simiiramar naingwobunaekin. Mi wim kima hiriinanar timi tir. ³⁶ Mi kima simiiramn Adi Komii siya naingwobumbuwa saiir hiriinanar timi aingwobumbu. Iriig.

*Kima inkam nwirni siyiuin siir kipi hid
(Mt 7:1-5)*

³⁷ Mi kima iikamim simiirin kamim yai hidiyim simiir hiriinan hid kara-mae nwowi mi Adi Komii krimiir Wanin siya kimiirin wi mi hid rani. Nningaka. Mi kima iikamim simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi mi Adi Komii siya kimiir dimin biyeyim simiirin wi hiriirar mi haiyoprimdiyumiigii. ³⁸ Mi kima digworaekwowim iikamim simiir hauuwi mi Adi Komii siya digworaekwo kimiir wa mi iyopkiyuwi mi siya wi yaeya digworaekwo miyik whiekak nhirim warar swoki inkin iyopkiyugi kimiirin. Mi kima ti hinin diminin siir hauugin iikamim simiir. Mi Adi Komii siya kimiirin wi ti hiriinan dimin iirar swoki hauuwi.

³⁹ Mi Jisis siya boinyio yaiya kwira boin simiirin, inkam nhwokwisae nwirin, siya wi inkam nhwokwisae nwirin siir swoki isiisiimauu ap rani. Nningaka. Mi siya hiriinan tiri mi sowa nwisairarin wi ieyar napnatkaigai swonami. ⁴⁰ Yinisimin iki ninokninkinam namiyin, siya inkamin iki siir nowomwarkaiyuwiyin siir ninokninkin aiir biri swoki haiburikin. Nningaka. Mi iya yinisin siya ninokninkin komiigak nwowi mi mhoiya siya wi inkamin siir nowomwarkaiyuwiyin wi siir hiriinana swoki owi.

⁴¹ Mi kira paeka sima kiriir nomiiyauwin siir nhwo iir nwowa saiir dimusi boinkin mi kira wari paemir komiia saiir biri kigin kiriir nhwo iir nwokaiya, aniya? ⁴² Mi kira, kiriir nomiiyauwin siirin panin panina ninokninkin? Nomiiyau, kara paekasima kiriir nhwo siir nwowa saiir haiyam mini. Mi kira paemir komiia kiriir nhwo iir nwowa saiir biri ninokninkin, aniya? Kira niksisaeyan inkamkin! Biyin kira, kiriir nhwo iir nwowa paemir komiia saiir tiki hai. Mi kiriir nhwowin wadie nwowi mi mhoiya kira paekasima kiriir nomiiyauin siir nhwo iir nwowa saiirin wi haningi haii. Iriig.

*Pae biyeyin siya nae biyeyar mi budikin
(Mt 7:16-20; Mk 12:33-35)*

⁴³ Pae miyikin siya nae biyie bi budikin. Mi iriipi hiriinan pae biyeyin siya nae miyik bi budikin. ⁴⁴ Iya inkamin siya bidi kigninokninkinin ti paenid hininin tabgin o amka. Inkamin amin nio siir hiranka bi nirkuuwigin. Mi inkamin tabnidim pae twaa siir hiranka biri whinaigin. Nningaka. ⁴⁵ Iikamim paenankim. Mi inkamin kwoin miyikakin, siya mai miyik mriiirin mi

inkamın kwoın biyiekakın yio wı mıı biyie mırıi. Tı hının dimınım. Yai aeya boınıkkııgiyim mı kına dınoknınkı tı inkamın siir mhi kwoınım tı dimın hının bıdı yınkııukıkaiyin. Iriig.

Omaka mırıini siyu whisko

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ Mı kına kariirın hınına dimusi nıkuwi, Bıyan Inkam Komii Bıyan Inkam Komii mı kına kariir yai wakaeyokna karamae dimusi nwowi?
⁴⁷ Yıpıki iikamkım kariir yai aıirım nıtım mı kariir yai aıir wakaeyam nıtım. Mı ha wakaeyoknaım, tı iikam hınınım yım hınıngım. ⁴⁸ Tı iikamım yım sıma tı inkamın omaka mırıiyın siir hırıınankın. Bıya siya ie komii iir iki opnainam mı yınım ina inansiingiyım mı op komiiyın siya ha nıunaniyın mı owıe komiiyın ha mı aıkinani mı ta omaka gobmi wanmi bı swokı kınmımınka. Nıngaka. Dimusi rani, siya omaka mıyık bıdı sıbgu mırıiyın.
⁴⁹ Mı inkamın kariir yai bıdı wakaeyın. Mı siya bıri wakaeyoknakın mı yio ini tı inkamın ie ida haımbwaenaeyın mı ie mı sıbgu priigi karamae nwowiyın, ini siir hırıınan ywowın. Mı mhoıya op komiiyın ha nakiınamainiyın mı ini omaka aıırar kaiııomai namiyamın. Jısis siya sımiirın hırıınan boınkın. Iriig.

7

Jısis siya sauan isidın sımiir bıyan inkamın siir mı mırıiyın siir haiswonıskıgın

(Mt 8:5-13)

¹ Jısis siya ha boın dıgiyın iikamım sımiirın mı siya sımiir haıburgıgın mı om Kapaneam hırıir yımbiyam. ² Mı nu Rom hıran sauan isidın sımiir bıyan inkamın siya, siir mııyan inkamın siirıma naıngwonanaeıkın mı siya nııya ma komııka, siya nao kingiına nwokın. ³ Tı sımiir bıyan inkamın siya Jısis siir yai bıdı iki wakaeyın mı siya iki Juda sımiir bıyan inkamım sımiir yıkropki sıma Jısis siir nıkuunakiyim. Mı siir mııyan inkamın siir haiswonıski haıgııuwım. ⁴ Mı sıma Jısis siir hırıir nımbiyamın mı kımıdiniya sıma yıkuıurwırna siirın. Tıki inkamın siir bıyan inkamın siya inkam bıyieki mı iıwi. Nıngaka. Inkam wadıe ieyargın mı kıra siirın sıbgu tırhaıgıııu. ⁵ Siya Juda krımiir iikamım sımiiramar naıngwokwonanaeıkın mı krımiir omaka yaimın dimın nıdwokai wakaeyıa saıirın siyar mırııga.

⁶ Mı sıma ta yaiya ha boındıgiyim mı Jısis siya ini sımakar yınkın amın. Mı iıya sıma tı inkam makakın siir omaka kingiın namwowııım mı bıyan inkamın siya siir nomııyau nıhırım sımiir yıkropki Jısis siiram siyu hır napıyıskaı boınwınam. Mı sıma hınına yaboıni, Inkam Komii! Kıra yakı prii it, an kara inkam mıyık rani mı kıra kariir omaka aıirın pa nıt rani. Nıngaka.
⁷ Mı an kara ırııpa hırıınan kırııram panınsi mı itsi. Kara ha naıngwowi, kıra yaiıarar boınki mı kariir mııyan inkamın pı wadıe nwokı okiyım. ⁸ Dimusi rani, an kara ini inkamın inıg komııgakın mı kariir hauuwiyın, ini siir aowa ywowın. Mı an kararın ini sauan isidın kara kıgrııaowiyın ini sımiir kou ywowın. Mı kara iki nwırni boınkiyim mı siya pa mı amı mı kara nwırniyın iki hınına boınkiyim, kıra wıt mı siya pa mı iti mı kara kariir mııyan inkamın siirın ha boıniyım, kıra ta mı hınına saıir mırıi mı siya pa mı mırıi.

⁹ Mı iı Jısis siya ta yai aıir wakaeyın mı siya ini hindara yanaakiyın. Mı siya tı iikam isid komııyın siir mhoıya nwokiyım sımiir haiyıugkaokiyın mı hınına boınki mı Isrel hıran iikamım kara ta hırıınan naıngwo tıbmıı saıir bıri kıgın. Nıngaka. ¹⁰ Mı tı bıyan inkamın siya nıkropkiyim kamım sıma ina swokı amım sımiir omaka hırıir mı sıma kıgni tı siir mııyan inkamın wadıeki wadıe bıdı swokı okiyın. Iriig.

Jisis siya igabae ɪra saiir yinisimɪn siir haiswoniski okwonaowidgin

¹¹ Mi mhoiɪya Jisis siya om komii whirin siir yam, siir inigin Nen. Mi kamim siir kigna miriɪyim mi iikam isid komiiyin saika ninkin amkin. ¹² Mi ɪ siya om komii siir omwois kingiin nwowamin mi iikam isid komiiyin sima ti isidin inkam wɪrin siir nio haiginamim sima om komii siir omwois hiranki napnimbini. Ta igabaeya saiir yinisim nwiirkinwuruwan sisiyaargin. Mi om komii hiran iikam whiekakim saika ninkin itkim. ¹³ Mi ta ɪiya Biyan Inkam Komii siya saiir kigiyin mi siir kwoinin saiirsiiyin naingwoyimiyok pranae biri swoki kinkin. Mi siya saiir boinki, kira kipi nou. ¹⁴ Mi siya kingiin ha namin mi ta hɪiya inkam wɪrin siya whina saiir yonkwoki. Mi ta hɪi aiir hainamim kamim sima ini hindara yamkwouim. Mi siya siir boinki, whranisim, kara kiriir boinki, kira dinsiin okwoki. ¹⁵ Mi whranisimɪn niki aonamin siya ina yinsiin idwokiyin mi siya ina boinaikiyin. Mi Jisis siya siirin ina swoki boinkiyin siir apu aiiram. ¹⁶ Mi iikamim sima asi nididgim. Mi sima ina yomboin ididnamim, amburii, tiki profet inkamkin. Mi sima ini Adi Komii krimiir Wanin siir inig iirar hainanim mi sima boin, profet inkam komii nwirin krimiir bopwoniya tir bidi yimbiniyin, Adi Komiiyin bidi yimbiniyin siir iikamim simiir nanmaiwarkainam. ¹⁷ Mi ti diminin Jisis siya tirkiyin siya ini nu Judia siirar haigiririr boinamim mi nu maeyau nu Judia siir kingiin hir nwowim simiir warar. Iriig.

Jon siya siir kigna mirii inkam nwiso sowiirin Jisis siiram yikropki (Mt 11:2-19)

¹⁸ Mi Jon siir kigna mirii kamim sima dimin whiekakim Jisis siya tirim, Jon siir boinmauu mi siya inkam nwiso sowiirim boinki, sowa siirim nitim. ¹⁹ Mi Biyan Inkam Komii siirim yikropki mi siirin hinina tini sriiyu mi kira ti profet inkamin nitim boinin siya mi krima kiriirim dwokwokin, iyie? Siya rani, nwiirkin?

²⁰ Mi ɪiya sowa Jisis siir hiriir nimbiamo. Mi sowa hinina boin, Jonin op baptais haiginuwiyin kiriirin siya nikropkikin kiriirim nitim mi siya boin mi kira ti inkamin profet inkamin sima boinin nitam siya. Iyie? Krima wi yaeya inkam nwirim dwokwokin? ²¹ Mi taki ɪiya Jisis siya iikamim mapai mapaikakim kasaka biri haiswoniskikin. Mi iikamim uridyu biyekakim ha haiswonimniskigi mi iikam nhwokwisae kasaka biri diriraerarkikin mi sima ina swoki kigomokiyim. ²² Mi Jisis siya Jon siir kigna mirii inkam nwiso sowiirin hinina yowarkii boin, kowa ha dam, Jon siir tini boinmimauuu ti diminim kowa kig namim mi kowa wakaeyim simiir mi nhwo kwisaeyim ha swoki kaokiyim mi iikamim iga bibiyie nwowim ina swoki sibgu apririramim. Mi iikamim paowaigi piskomkopouwim sima ini wadiyar swoki okiyim. Mi inkam wɪrim ina swoki insiin idwowim mi inkam paeprikabim sima ini Adi Komii siir yokwo yaiwin miyika saiirar wakaeyim. ²³ Yipiki inkamkin siya io kariir nwo karamae nwowiyin siya ha maigimaiga. Mi siir naingwo tibmii kina mi siya hiriyar maigimaiga yokiyoki.

²⁴ Mi inkam nwiso Jon siya nikropkiyo mi sowa ina swoki amo mi Jisis siya Jon siirin iikamim simiir boinmauu. Mi siya ina boinin, kima maeyau nu siin apa saiirin dimu dimin kigam namkim? Mi kima tari au whirin opudgi hugswoswowin siir kigam namkim. Aniya? Niingaka. ²⁵ Kima dimu dimin komii kigam namkim? Mi kima tari inkam nwirin yuis miyik miyik niyyin siir kigam namkim, aniya? Mi inkamim yuis miyik niyyim mi dimin taemin miyik miyikakim sima ti hiriinan inkamim yim ini inkam komiiyim nu kigiraowiyim simiir omaka hirar nwowim. Jon siya ti hiriinan inkamin siya rani. ²⁶ Kariir boinmauu, kima dimu dimin kigam naingwowi profet

inkam? Hɪ kara kimiir boinmauwɪ, siya profet inkamaɪrgin mi siya in profet nɦirim simiir haiburin. ²⁷ Tɪ inkamin Jon, Yokwo Komii saeya hinina boinkin siirin, wakae, kara inkamin kariir yaiya saiir boinmauwuanin wi siir nikropki mi siya wi kariir biyar namkwokini. Mi kariir siyɪun wi siyar kisosop haigikwokini. ²⁸ Kara kimiir boinmauwɪ Jon siya inkam komiikin mi siya in inkam komiiyim yopiigim naokainam in simiir haiburim mi tiki isidin iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir sima inig komiigag wao rani. Nɪngaka. Siya in simiir aowa ywowin.

²⁹ Mi iikam whiekakim mi kamim omom omomi umir haiiyim sima ta Jisis siir yai aair bɪdi wakaeyim mi sima Adi Komii siir inig iirar hainanprapraskiyim mi sima in siir yai aiarar wakaeyoknam mi sima op Jon siir hiranki baptais. ³⁰ Mi Farisi kamim mi kamim siyɪu komii komiiyim simiir ninokninkiniyim mi siyɪu miyikin Adi Komii siya hauuwɪn, digumii siir haimriyugig. Mi Jon siya simiirin op panansi baptais haiginiusi.

³¹ Mi Jisis siya simiir boinki, ti iikamim nuanim tapa digumii Adi Komii siir haimriyugigim, kara simiirin panin panin iikam nimbɪn haiginiuwɪ, sima panin panin iikamkim? Mi kara pi kimiir boinmauugi. ³² Sima in yinisimnan ywowim maeyaua nae haiginiya simiir yopii ad aka namiyim saiir hiriinan. Mi iya sima maeyaua nae haiginiya saiir nwowim mi sima yinisim nɦirim simiirin hinina boinki. Mi krɪma kid ina masim kimiiramɪn mi kɪma mwai wao rani. Mi krɪma tisa nouuboponim mi kɪma krɪma nouuim pi boriisopi. ³³ Jonin op baptais haiginiuwiyin ha nitin mi nae op wain minim ina haiyakiyim. Mi kɪma hinina boinkim, uridyɪu biyeyin in siir piur hir nwowin. ³⁴ Kara Yaowae Adin ninomor kou hirandin bɪdi yitin. Mi kara nae op wain mina mi kwiyae aeikin. Mi kɪma boin, kigi! Tiki inkamin siya hunan naeikin. Mi siya waina mi kwiyaeikin. Tiki inkamin kamim omom omomi umir haiyim mi kamim dimin biyiekakim simiir nomiiyaugin kɪma hinina boinkim. ³⁵ Iikamim Adi Komii siir siyɪu imiir napim mi iikam nɦirim sima hiriinan kigiyim mi sima ina yaingwokiyim Adi Komii siir siyɪun mi siir yaiyim sima wadiekɪ wadie kɪngim. Jisis siir yaiya hiriinanka in dig ywokiya. friig.

Wig ɪra dimin biyiekaka wa Jisis siir iga aair niyopka

³⁶ Mi Farisi inkam nwirin Jisis siirim yikugɪ nae siir omaka hir nidwokai aeyim mi siya ina iyamɪn mi nae in saika in idwokai aeyun. ³⁷ Mi wig ɪra dimin biyiekaka ti om iir nwoka. Saeya wakaewin Jisis siya Farisi inkam nwirin siir omaka hir naei. Mi ta wiga saeya wa mobin piuii miyikakin ɪra hai mi saeya ina yita. ³⁸ Mi wa mobin ha hainaniyim mi saeya Jisis siir igmii kingiin ha ninɪ idwowa mi saeya ina youa. Mi saiir ouwobim in siir iga aiarar yauni hougin ium. Mi in saiir mwowan kana saiirar yinak whwosinkiya. Mi ha ninak digiya in siir igrɪb iirar yankabmamaɪra. Mi saeya hiriinan tir digiya mi wa in siir iga aiarar iyopa. ³⁹ Mi ti Farisi inkamin Jisis siir nikuna aeyin nae, siya ti diminin siir kigiyin mi siya hinina yaingwo mi ti inkamin siya profet inkam kɪnginiuwɪ mi siya pa ninokninkini ta wiga in siir nokwowa saiirin mi saiir siyɪu iir warar. Ta wiga saeya dimin biyie tiran wiga. ⁴⁰ Mi Jisis siya hinina boin, saimon, kara yai nɦirim kariir boinmauwam mini. Mi Saimon siya boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuiwiyin kira kariir yaiyim ha boinki.

⁴¹ Mi Jisis siya boin, inkamo nwisa nwowi sowa umirim hindara niki priihainaniko inkam nwirin siir hirankin. Mi nwirin paeyarim iur mi nwirin paeyarin hara mi hai. ⁴² Sowa tiki umir iir swoki hauukiyyu dig nwo rani. Mi tiki inkamin siya ina kisina boinin, kowa umir kariir kipi swoki

hauukiiyiu, yio dimin komii rani. Yipiki soweri nweri wi maigimaiga komiigak nrowi ti inkamin siirim? ⁴³ Mi Saimon siya hinina yowarki boin, kariir kwoinin hinina naingrowi ti inkamin umir komii haiyin wi siyar nrowi maigimaiga komiigakin. Jisis siya boin, wa kariir yaiya kaimwoka. ⁴⁴ Siya ha boin digiyin, Jisis siya ta wig aiir kwakaowin mi siya Saimon siir boinki, kira ta wiga tir nrowa saiir kigi. Kara kariir omaka napninpokainaniyin mi op kariir iga aiir hisokim bi swoki hauugin. Ningaka. Mi ta wiga saeya kariir iga saiir ouwob aiirar hisoka mi ini saiir kan aiirar yinak waisinkiya. ⁴⁵ Mi iya kara kariiram nin, kira kariir bi nankabmamarwinkin. Ningaka. Karar napninpokainaniyin mi saeya ini kariir igrib iir yankabmamarwanaeya. ⁴⁶ Mi kira wa piuii miyikakim kariir mwo biri swoki aokin haiginugin. Ningaka, ta wiga saeya wa miyikni saeyar hisok haiginugin kariir iga. ⁴⁷ Kara kariir boinki, saeya kariirimar naingwo kini. Ta wiga saeya aknainan nsiimauuga ikam whiekakim simiir. Dimusi rani, saiir kwoin komiiyin kariiramar naingwo kinga mi kara saiir dimin biye biye whiekakim simiir asi haiyoprimdiyumiigi swokikim. Mi kara inkamin dimin biye sim tirin siir haiyoprimdiyumiigi, ti inkam hiriinanin siya kariiramin haimisima naingrowi. Mi siya ta yai aiir ha boin digiyin. ⁴⁸ Mi Jisis siya wig aiir boinki, kara kariir dimin biye imiir bidi haiyoprimdiyumiigiyim. ⁴⁹ Mi ikam nhirim ta hiya siya nidwokaiya saiir nrowim sima sima yomboin amboinim Yipiki siya pi krimiir dimin biye biyeyim pi simiir haiyoprimdiyumiigii? ⁵⁰ Mi Jisis siya ta wig aiir boinki, kariir naingwo tilmiiya kariir dimin biye biyeyim saeyar haiyoprimdiyumiigi, kira ha dam mi kariir mhi kwoinim hiisima dwonam. Iriig.

8

Wig nhirim sima Jisis siir mhoiya yapnam

¹ Mi mhoiya Jisis siya om komii komii ikim mi omisisim ikim simiir hiriir yapnam. Siya Adi Komii siir yaiwin kibi aiir boinmimauugin iya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim nuanim simiir kigirkakana mi kam iuur nwise ini saikar yinkin amim. ² Mi wig nhirim biya Jisis siya haiswoniskiyim uridyiu biyekakim mi makak makak ikim sima saika yinkin apnam. Ira Mariaka, Makdalanka. Biya Jisis siya uridyiu biyeyim saiirin iriyar nwise haiswoniski. ³ Joana saeya inkam nwin Susa inkam komiiyin Herot siir yaimin dimin winiyin siir wig aeya mi Susana saeya mi wig nhirima sima ini saika yinkin amim. Ti wigim sima Jisis mi kamim siir kigna miriyim simiir nae digworaekwo imiir whindiraerar hauu aekim simiir yapayapa umir imiirar. Iriig.

Inkam nwin wit nid nitkinin numir (Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Ikam nhirim ha niki woknaniyim om komii komii nhirim simiir hirankin, Jisis mi ikam whiekakim ha nahaingiriyuniyim. Mi Jisis siya boiniyio yai kwira simiir boin, ⁵ Inkam nwin witnidim siir numir hir nitkinin namkin mi siya ha nonkwo krimkrinki itkinamin mi nhirim siyiu hir yamikigiyiu mi ini ikamkim yinkin okwo brombrop namim mi ipiyin minim sim yatkikin idwo aenamim. ⁶ Mi witnid nhirim maeyau siyakaka saiir nakaiyim, yim ha whakiyim mi nun opkak bi nwokin mi ti witnidim ina waiyugusnamim. ⁷ Mi witnid nhirim urid nimiridgakin siir bopwoniya nakaiyim, yim ini sima yisirimdinunamim. ⁸ Mi tiki witnid nhirim nu miyikni nikiiyim mi sima ini wadeyar whaknainamim mi ini nae hoimkakar budkiyim mi simiir nhirim wowira wowira kamarim iriyar iriyara bud. Siir yaiyim ha digiyim mi Jisis

siya ina swoki boinkiyin, kira inkamin wingakaingin ta kariir yai aiir waka, kira sibgu daingworinu kripkai. Iriig.

Ta boiniyo yaiya saiir yaimwo aeya
(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Mi kamim siir kigna miriyim sima Jisis siir srii, wari boiniyo yaiya saiir yaimwokiyaimwowa paninga? ¹⁰ Mi siya simiirin hinina yowarkii boinki, Adi Komii siya simiir yaimwok yaimwoim aowa aowan yayim kimiir bidi boinmimauwin, iya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, kimiir bidi boinmamauwun iki boiniyo yai ara kara boiniyim simiir nhwowim isa kigim mi winim isa wakaeyim, sima ninokninkin wao rani, ti dimin iirin. Iriig.

Wit nidin siir boiniyo yaiya saiir yaimwo aeya
(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ Taka boiniyo yaiya saiir yaimwok yaimwowa hininga, tiki witnidin Adi Komii krimiir Wanin siir yai aeyarga. ¹² Mi ti witnidim siyu nikiyim, yim ini iikamim Adi Komii siir yai wakaeyim simiir hiriinan ywowim mi mhoyiya Setan siya ina swoki itnoutninkikiyim, simiir naingwo tibmiini siyuin siir kikinokou mi Setan siya ha naingwokin simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaeisi. ¹³ Mi witnid nhirim maeyau siiyakaka saiir nikiyim yim ini Adi Komii siir yai wakaeyoknam mi sima ini maingmairga ywowim mi ta yaiya simiir kwoina bi nigruramka simiir naingwo tibmiya komii bi nwoka sima haimisima naingwo tibmigim, iya simiirin dimin whirkin kinankuwiyim mi simiir naingwo tibmiya asi niki iuguski. ¹⁴ Mi witnidim uridin nimirgakin siir bopwoniya nakaigaiyim, yim ini iikamim Adi Komii siir wakaeyoknaeyim simiir hiriinan yowim mi iya sima ha napnamim mi hikpai hikpaiyim mi maingmairgaim umir digworaekwowim nu tiranim ini simar yisirimdinu waigiyim mi simiir naeyim miyik paninsi budsi. ¹⁵ Mi witnidim nu maeyau miyik nikiyim yim ini iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna nonkworinukripkaiyim mi simiir mhi kwoinim hiinsima nwowim ini simiir hiriinan ywowim. Mi simiir kwoinim Adi Komii siirim naingwo tibmi kungim mi sima siir yai aiirar wakaeyokna diriraerar yokiyokiyim. Yim ini ti nae whiekakim numiran sasaeyim wai sibgu okiyim simiir hiriinan ywowim. Iriig.

Sima yukidin niyaeiyin two aowa hangumu haigikin
(Mk 4:21-25)

¹⁶ Mi inkamin sima yukidin niyaeiyin siirin twoni biri higrinuwikin mi hi aowa biri haigiprakaiigim. Ningaka. Siya romiyasin bopwoniya nwowin siir ninankiigin. Mi iikamim sima omaka hiriir napninopkainami mi sima pi pae aiirar kigami. ¹⁷ Tariinanin dimin nhirim aowa aowa nwowim mi sima mhoyiya wi idowiyar nimbiam. Mi digworaekwo nhirim inkamki higrinuim mi mhoyiya wi Adi Komii siyar haiginki idowiya mi iikamim sima siirin wa kigi.

¹⁸ Kima mintarao mi kima yayim sibgu wakaeyokna. Yipiki inkamkin ninokninkin miyikak nwowin mi Adi Komii siya siirin wi hiriinan ninokninkin miyik aiirar swoki inkin hauugi. Mi yipiki inkamkin siya kwoinarar naingwowi siir kwoinaw hirar ta yai saiir nonkwowim mi ha wakaeyoknai mi hiriinan inkamin yai miyikim siir kwoinaw hirara nwokaiyim, ti yayim simiirin wi Adi Komii siyar swoki hai siir hirankin. Iriig.

Jisis siir apu aeya mi siir nomousim ima
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Ta iya Jisis siir apua mi siir nomousisimim sima siir kigam nitkim mi iikamim ini yinkinukikanim mi sima siir kingiin panansi yamsi. ²⁰ Mi inkam nwirin siir boinki, kiriir apua mi kiriir nomousisimim sima ini yab hir nokwowim, sima kiriir kigam mini. ²¹ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, yipiki iikamkim Adi Komii siir yai miyika saiirim naingwo tibmiiyim mi ha wakaeyoknam, yim ti hiriinan iikamim yim kariir apu mi nomousisimkim. friig.

Opud komiyya Jisis siya boinkiya ina digiya
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Mi iigwira Jisis siya mi kamim siir kigna mriiyim sima ina kwiriinamim i kopsim ira saiir. Mi siya simiir boinki, krima pi whigbid yarmiiya nami. Mi sima ina yamim. ²³ Mi isima ha hugainama mi Jisis siya nhwo bidi whwonkaiyin mi opud komii kwira ha hugnatmaiya mi opa pariiparii mirmekirka ninkanim ta i aiirin. Mi sima nwomainainamim pariipariisim. ²⁴ Mi kamim siir kigna mriiyim, sima Jisis siir yami indguwu mi sima ina boinim, Biyan Inkamti, Biyan Inkamti, hae, nimbini nwomainainamiri. Mi siya ha ninsiin idwokaiyin mi io ti opud hinin komiyya saiir ywoki. Mi opud hinin komiyya ina digiya mi opa ini mokmokwaiyar yomaikiya. ²⁵ Mi siya simiir boinki, kimiir naingwo tibmiiya ini pinda yama? Mi sima ha nididim mi ina yinaingwoyimiyokim. Mi sima sima yimboin amboinim, ti yipikin? Ti opud hinino sowiir boinkiyin mi sowa ini siir yai aiirar wakaeyoknakiyo. friig.

Jisis siya inkam uridyiu biyekakin siir haiswoniskikin
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Mi mhoiyya sima ina kignaidamim Gegesan iikamim simiir oma hiriir. Tiki omin ini nu Galili siir whigbid yarmiiya nwowin. ²⁷ Mi Jisis siya isima saiir haiburgigin mi ha kunamin mi inkam nwirin ti omin siir hirankin, siya ina yitin siirim. Mi uridyiu biye nhirim ti inkamin siir nwokim. Fi haruwa rani ti inkamin siya yuis biri kaigin mi siya siir omaka biri nwowikin. Nningaka. Mi siya siyanowim inkam kikaiiyim simiir nwokin. ²⁸ Mi iya siya Jisis siir kigiyin mi siya ha kauwaeyimiyok ougiyin mi siya ogmwo ini siir igmiiga kingiinar ini huuwuin mi siya ina kauwok boinkiyin, Jisis o! Adi Komii ninomor kouanin siir yinisimin, kira kariirin dimu tiram mini? Wakae! Kira kariirin hik kipi hauu. ²⁹ Mi Jisis siya ti uridyiu biyeyin siir boinki, siya ti inkam iir haiburgigin. Fi kasa rani, ti uridyiu biyeyin siya nonkwowin ti inkamin siir. Mi kamim inokanok siir kigiraowiyim, sima siirin weyinsopni (sen) mi tidop (hankap) kurimdinuwikim siir iga in imiirin. Mi siya ti weyinsop minim pi simiirar mi anka bambir nami. Mi uridyiu biyeyin siya siirin maeyau siin apa nninga inkam karamaeya siirin pi hiriir mi inkin aeyokiyok nami ti inkamin siirin. ³⁰ Mi Jisis siya siir srigi, kiriir inigin yipikin? Mi siya boin, kariir inigin uridyiu biye whiekakim. Dimusi rani, uridyiu biye whiekakim ini siir yaninkinuwuim. ³¹ Mi ti uridyiu biyeyim sima ini Jisis siirima kauwoknanaekiyim, kira krimiirin ie biyeyin paekakin siirim kipi niyopriyugi.

³² Hu isid komii whirin ti mhu kopsim whirin kingiina kwowin siir naekim. Mi ti uridyiu biye whiekakim sima Jisis siirim asi kauwok boinaekim. Kira krimiirin ti hu isid komiyyin siirim dikropki. Mi Jisis siya simiirin asi kignankin amkikin. ³³ Mi ti uridyiu biyeyim ti inkamin siir haiburgigin mi ti huim simiir puar yamkiyim. Mi ti hu isid komiyyin mhukiu hiranki niwitnaniniyim mi ini siyapai amounana saiirar yamim. Mi sima ini ta whii aiirar yani amaimaiyuwim mi sima opa ha kwiyayeyim mi sima ina yaonamim.

³⁴ Mi kamim ti hu imiir waikaowiyim sima ti dimin iir kigiyim mi sima ina yidam namim. Mi ta yaiya sima ina haigiririr boinama iikam whiekakim hinda tindanim simiir. ³⁵ Mi iikamim sima ti diminin siir ini kigu. Mi sima Jisis siir hiriir nimbiamim mi ti inkam iir kig uridyiu biyeyim siir bidi haiburgigim. Mi siya yuis bidi kaiyin mi siir kwoinin ini wadieya nwowin mi siya Jisis siir igmiiga kingiinar nidwowi. Mi iikamim sima hiriinan kigim mi sima ina yididgiyim. ³⁶ Mi iikamim ti diminin siir kignakiyim sima iikam nhirim simiir boinmamauu siyiuin Jisis siya haiswoniskiyin ti inkamin siir. ³⁷ Mi iikam whiekakim Gegesa hiran nu maeyauwim sima Jisis siir boinki, kira krimiir haiburgik mi ha dam. Sima nidid prasae bi kikinkim mi sima hiriinan asi boinkim mi Jisis siya isim aiir kwirii mi siya namim swoki minkin. ³⁸ Ti inkamin uridyiu biyeyim sima haiburgigin, siya Jisis siirim kauwok boinanaeki, kara kinaka nami. Mi Jisis siya siirin ina swoki ikropkiyin mi ina boinkiyin, ³⁹ Kira kiriir oma hiriirar swoki am. Mi dimin whiekakim Adi Komii siya tirkiyim simiir tini boinmamauwu. Mi ti inkamin siya ha namim mi ti yaiyim iikam whiekakim om komii siir hiranin ini simiirar boinmamauwuwun dimin whiekakim Jisis siya tirim simiir. Iriig.

Jisis siya haiswoniskikin wiga siir yuis nonkwowa
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Mi iya Jisis siya ha swoki amin whigbid yarmiiya hiriir mi iikam whiekakim sima hirar nwowinim mi sima siirin ina boin maigimaigawa winim. ⁴¹ Mi inkam nwirin ina yimbiniyin siir inigin Jairaskin. Siya maeyauwa iripa yai boinaiya huuyokiyokaiya saiir biyan inkamkin. Mi siya igmwowin Jisis siir igmiiga kingiinar ini huuu mi ina kauwok boininaekikin, kira kariir omaka wit. ⁴² Mi siir yinisima irki iruwaka mi saeya yinkopaka. Mi saiir biewiyim iur whisko. Mi saeya naowamar tiri. Mi Jisis siya ha napnamim mi iikam isid komiiyin sima ini Jisis siir mhoiiyar yamim. Mi sima ini iripa iripa yonamim. ⁴³ Mi wiga ira nwowi, inokinokin saeya piu biyieka napidwodwomaimiiga biewiyim iur whis, kamim paowai udiyim simiir nwirkin saiir ma aiir bi swoki owaiginiukin miyik. Nnngaka. ⁴⁴ Mi ta wiga saeya Jisis siir digiuwa kingiin ha nita mi saeya ini siir yuis prieiya saiir mwois iirar yaka onkwokiya mi saeya hiriinan tirkiya mi bi kimiminkika ta piu biyieya saeya nwowa ina yinkisanakiya mi mhoiia saeya bi swoki imbiyamka. ⁴⁵ Mi Jisis siya sriigi, yipikin ina kariir naka onkwokiyin? Mi iikam whiekakim ina boinkiyim, an nnnga, an nnnga. Mi Pita siya ina boinkiyin, inkam Komii iikam isid komiiyin wasi kariirar nokwoyokaiyim, simar kwakikin namkim. ⁴⁶ Mi Jisis siya boinki, ina kariirin nwirka nonkwokikin. Mi kara ina kinankiugiyin, kirie nhirim kariir bidi haiburgigim. ⁴⁷ Mi ta wiga saeya ninokninkinkiya mi saeya ini nidid komi-igakar yowa mi saeya siirsi bi swoki imprioka mi saeya igmwo ini Jisis siir imiiga ini huuwuwa. Mi iikam whiekakim simiir whwonkam ida saeya ina boina, iya kara Jisis siir yuis aiir nonkwokiya, kariir ma biri kimiminkika saeya ina digiya. ⁴⁸ Jisis siya boinki, kariir yinisim yinkopak, kariirin kariir nangwo tibmii miyika saeyar nwowaiginiugika mi kira ha dam mi kariir mhi kwoinim hiinsima dwonam.

⁴⁹ Mi Jisis siya ha niki boinaiyin mi biyan inkamin Jairas, siir omaka hiran inkamin siya ha nitin mi ina ini boiniuwun siirin, kariir yinisim yinkopaka bidi yaonama. Kira inkamin dimin taemin nowimwarkaiyuwiyin kiigi siir kipi ninki. ⁵⁰ Mi Jisis siya ta yaiya aiir wakaekiyin mi siya Jairas siir yai anaka hiniina yowarki boin, kira kipi nidid. Mi kira hindara daingwo tibmii iski mi kariir yinisim yinkopaka saeya wi miyika nwoki owim. ⁵¹ Mi Jisis siya

Jairas siir omaka hiriir yam mi siya iikam whiekakim simiirin omakanau hiriirin saika biri kigninkin apninopkai namkim. Nungaka. Pita, Jon, Jems mi ta yinisim yinkopaka saiir yopii ad owa simasimar yapninopkainam saikan. ⁵² Mi iikam whiekakim sima ta yinisim yinkopaka saiirimar nanka ninougim mi sima hirar nounanaekim. Mi Jisis siya simiir boinki, kima kipi nou, saeya biri naoka, saeya nhwo whwonkaii. ⁵³ Mi sima siirin yaibu prasae biri niekim. Dimusi rani, sima bidi yinokninkinim, saeya bidiya yaonama. ⁵⁴ Mi Jisis siya ta yinisim yinkopaka saiir in aiir yonkwoki mi ina boinkiyin, yinisim yinkopak, kira dinsiingi. ⁵⁵ Mi ta yinisim yinkopaka saiir piugina ina swoki ita saiirim. Mi biri kimiminkika saeya ina yinsiin idwokiya. Mi Jisis siya simiir boinki, kima nae nhirim saiir hauu ae. ⁵⁶ Mi ta yinisim yinkopaka saiir yopii ado sowa ini mounana sinkaokiyo. Mi Jisis siya sowiirin ina boinkiyin, ti diminin siirin kowa inkam nwirni kipi swoki boinmauu mimin. friig.

9

Jisis siya kamim siir kigna miriirim mi simiir hauugin (Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Jisis siya kam iuur nwiso siir kigna miriirim simiir yikuuna iripa hangiriyuim mi siya kirie komii mi inig komii simiir hauuwim. Uridyiu biyie biyeyim mi mapai mapaiyim simiir haiswonimniskiiyim. ² Mi siya simiirin ina yikropkiyim iya Adi Komii siya siir digworaekwowim simiir kigirkakana saiir boinmimauuam mi makak iikamim simiir mi inimniskiiyim. ³ Mi siya simiir boinki, kima digworaekwo wara kipi hai apnam mi kima nae minim mi umir hoknibim mi paekopim hogwokwo apiyim simiir wara kipi hainam. Mi kima yuiso kwokwisa kipi hainam. ⁴ Mi omaka kima napninopkainami mi sima wadie kimiir nwowini mi kima ta omaka aiirar dwokripkai. Mi ti om iirin wi ta omaka saiir hirankar haiburgig. ⁵ Mi sima kimiirin simiir omaka hiriir namamin wadie nwowin karamae nwowi mi kima ti om iir haiburgik. Mi nusin imiir dikrimkrinkiigig sima wa ninokninkinkiyim, krima miyik rani. ⁶ Mi kamim Jisis siir kigna miriirim sima ina yitikrinkiyim omom omomim simiir mi Adi Komii siir yaiwin kibiya saiir yapboinmamauuam mi iikam makakim omom omomanim hinda tindanim simiir warar mi inkin haiswonimniskiiyam. friig.

Herot siya Jisis siir yai wakaekin (Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

⁷ Mi inkam komiiyin Herot nu Galili kigriraowiyin ti yai whiekakim simiir wakaekiyin mi siir kwoinin ini hindara whriewhriekiyin. Dimusi rani, nhirim ha boini, Jonin op baptais haiginuwiyin ieyankin bidi swoki insiin idwowin. ⁸ Mi nhirim hiniina boin, Ilaija bidi yimbiamin. Mi nhirim hiniina boini, biyan profet inkam nwirin bidi swoki insiin idwowin. ⁹ Mi Herot siya hiniina boinki, Jon siir niyiyin karar bidi kaigrikipiyin. Mi ti inkamin siya yipikin kara ti siir yaiya hiniina wakaewinin, ha? Mi siya Jisis siir kigam mini. friig.

Jisis siya naeyim 5,000 kamim simiir hauu aekim (Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Jo 6:1-14)

¹⁰ Mi aposel kamim ha swoki itim mi dimin whiekakim sima tirim sima Jisis siir ini boinmimauuni. Mi siya simiirin warar yinkin ikuunam mi sima iikam nhirim simiirin hirar haiburgik mi simasimar yam om whirin siirin. Mi ti omin siir inigin Betsaidakin. ¹¹ Mi iya iikamim sima wakae digiyim mi sima ini siir mhoiyar yamim. Mi sima siirim ha namim mi siya ini maigimaigra ywowinin simiirin. Mi siya Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana

saiir yowomwarkaiyi u simiirin mi iikamim makakim, simiir warar mi inkim haiswonimniskii haigini u.

¹² Mi iya bieyin ha nikiiyamtibin, kam iuur nwiso siir kigna miriiyim sima ha nitim siirim mi sima boin, kira iikamim simiir dikropki sima iki om nhirim hinda tinda nwowim pi simiirim nwoki amim mi sima pi hir nwoki whwonkaowiyim mi nae minim pi hir nwoki inkiguna aeyamwiyim. Whisarii rani, ta maeyauwa krima nwowa om karamaeka. ¹³ Mi Jisis siya simiirin igao yaigakar ywoki, simiirin nae kimar hauu. Mi sima ina boinim, krima nae hirii hirii karamaekim. Krima bretim iriiyar mi anasu whis simasimar nwowi. Mi kira hinina naingwowi ti iikam whiekakim nwowim, krima naeyim simiir digar pini sainaki, aniya? ¹⁴ Kamim hir nwowim 5,000kim mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, kima simiir boinki, sima kam nwis iuur iura kiiyop idwodwoam. ¹⁵ Mi kamim siir kigna miriiyim sima ini hariinanar mi tirim mi sima iikam imiirin ina yokmwim idwowim. ¹⁶ Jisis siya ti bret iriiyarim mi ti anasu whis iko ha haiyin mi siir nhwowin ninomor koua hariir ha kaokiyin mi siya ina boin wadiekiiyin Adi Komii siirim. Mi siya ina yinop hauugiyim kamim siir kigna miriiyim simiir mi iikam simiirin ini simar hid nonkwokwo hauunamim. ¹⁷ Mi iikam whiekakim ha naekini u digiyim mi nae haimii haimiiyim sima naepiru okiyim mi nibim sima haigimrnrnkinkiyim iuur is. Iriig.

*Pita siya Jisis siir boininkigin siya Kraiskin
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)*

¹⁸ Hi gwira Jisis siya Adi Komii siirim in nhwo sasar ini kwisboini u. Mi kamim siir kigna miriiyim sima ina yamim siirim. Mi siya simiir sriigi, iikamim kariirin panin nikiiuwigim? ¹⁹ Mi nhirim yim hinina boinikim, Jonin op baptais haiginiuwiiyin siya. Mi nhirim yim hinina boini, kira Ilaijakin mi nhirim yim hinina boini, profet inkam nwirin bidi yinsiin idwowin. ²⁰ Mi siya simiir sriigi boinki, wim kima panina dapikim? Mi Pita siya ina ywowarkii boinin, kira ti inkamim Adi Komii siya nimbingiiyin Mesaia siya. Iriig.

*Jisis siya boin kara naonami wa swoki insiin idwowi
(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)*

²¹ Mi Jisis siya simiir boinki, ta yaiya inkam nwirni kipi swoki boinmauumimin. ²² Mi Jisis siya ina swoki boinkiiyin kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara wi hik kimpipisu prasae hai rani. Mi biyan inkamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigriraowiyim mi prismi biyan inkam mi kamim siyu komii komiiyim sim ninomokninkiniyim, sima wi digiumii siir haimriiyuwi mi sima siirin wa nisomaowi mi siya ii kwoimaka wa swoki insiin idwowi ie hirankar.

²³ Mi siya simiir boinki mi inkamim kariir siyu imiir napam niti mi siya diminim siir kwoinawu hir nwokaiyim digworaekwowim simiir haiburgigi mi siya kariir mai imiir mirii mi kariir siyu imiir dap iski. Mi siya kariir mai aiararar miriiyokiyokii mi kariir siyu imiirarar timi apiyokiyokii. Mi siya ti paeyin hiniya nironinkinin siirin hiriiyar haiyokiyokii kariir hiriinan. ²⁴ Mi yipiki inkamkin digiumii siir digworaekwo mi diminim siir kwoinawu nwokaiyim simiir haimriiyu karamae nwowi mi siir kwoinin omwai waiyaiyin wi miyik nwo rani. Mi siya wi hindara kigugu iski. Mi yipiki inkamkin digiumii siir digworaekwo mi diminim siir kwoinawu nwokaiyim simiir haimriiyuwi mi siya wi omwai hiriiya waiyayokiyokii. ²⁵ Mi yipiki inkamkin ti nu siir digworaekwo whiekakim simiir haingiriyu haigin mimiri siyamar mi inig komiigak ha mi owi mi ti digworaekwowim wi sima whinkinsiis haiginiuwii siirin omwai waiyayokiyokikaeyamim, aniya?

Niingaka. ²⁶ Mi yipiki inkamkim kariiram maingimainga karamae nwowi mi digiumii kariir yai aiir haimriyuwi mi mhoiia kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya swoki iti digworaekwo whiekakim Adi Komii siya kariir hauuwim paenan niuyaeiyim mi Adi Komii siir paekwosimim simaka niti mi taka iya kara kiriirin wi digiumii saiir swoki haimriyuwi. Mi mhoiia siya wi Adi saika nwo rani. Niingaka. ²⁷ Kara kimiirin yaimwower boini, ti iikam nhirim tirar nwowim, kima wi niki ao rani. Mi diminim iya Adi Komii siir dimin taemin imiir kigirkakana wi saiirar nimbiyami. Iriig.

*Jisis siir pua ya ini saa yimbiyamkiya
(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)*

²⁸ Mi Jisis siya ti yayim ha boin digiyim mhoiia ii iriayar kwoimim namkiyim mi siya Pita Jon mi Jems simiir yikunam mhuusim whirin siir kua hiriir, nhwo Adi Komii siirim kwisboinim. ²⁹ Mi siya hirar kwisboinin mi siir whwonkam in a yigiyin mi siir yuisa paenan ha niuyakiya mi saeya ini whisinana ywokiya. ³⁰ Mi biri kimiminkikin inkam nwiso ini saikar yamokwo boinainiyo. Moses, Ilaija so. ³¹ Mi sowa Adi Komii siir diminin paenan niuyaiyin saika ninkin imbinikin. Mi sowa iya Jisis siya naonama saiir nimbiyami diminin Jerusalem hir, Adi Komii siya nimbinin bidi bidiniyar simiir boinimauugim. ³² Mi Pita siya mi siir nomiiyau nwis owa sima nhwo whwonkaigim mi sima ha ninsiingiyim mi simar kigi paeya Jisis mi inkam nwiso saika nokwowo simiir hir niuyaki. ³³ Mi sowa Jisis siir haiburgigim minko mi Pita siya siir boinki, Biyan Inkam Komii, kima tir nwowim wadieka. Mi kima omaka amirim wi ouuma mirii, ira kiriirga mi ira Moses mi ira Ilaija Pita siya ta yai aiirin whaowaeya priboinkin, siya bi ninokninkin. ³⁴ Mi siya yai aiirar niki boinin mi waua ini simiira yauni kikirinuniya, sima ina yididgiyim. ³⁵ Mi yai kwira ta wau aiir kauwok boinkiya, saeya hinina kauwok boinkika, wari yinisimin kariir yinisimkin. Mi kara siir bidi yimbinin. Kima siir yai aiirar wakaeyokna. ³⁶ Mi ta yayi ha boinkiya mi sima kigi, Jisis sasar nwoki. Mi kamim siir kigna miriyyim sima yai ha ninkin tankiyim mi ta iya ti diminin sima kignamin, sima inkam nwir bi swoki boinmauumiminkin. Iriig.

*Jisis siya yinisim nwirin uridyu biyekakin siir haiswoniskiiyin
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)*

³⁷ Mi igwira sima mhuusim whirin siir haiburgigim mi ha niuunamim mi iikam isid komii whirin, sima Jisis siirin siyu hir yapyiskaiwin. ³⁸ Mi ti iikam isid komiiyin simiir hiran inkam nwirin siya ina kauwok boinamnankiyin, iikam nowomwarkaiyuan inkamin mi kara kariiramar kwisboinki. Kara kariir yinisim yinkamiyin iir kigi, siya kariir yinisim yinkamiyin nwirki nwiruwa ieyairgin. ³⁹ Mi uridyu biye whirin siya nonkwokin siirin. Mi bi kimiminkikin, siya ha kauwok boinkiyin mi ti uridyu biye ieyar haigi itiwamwakikingig. Mi yaeyopa pa nimbinaniyami siir yai hirankar mi siya ti yinisimin siir piu aiirar nonkwobumbuninkinikini mi siya siir bi swoki haibur sranikin. Niingaka. ⁴⁰ Mi kara kamim kiriir kigna miriyyim simiiram bidiyar kauwok boinanaeyin ti uridyu biye siir haiswoniskiiyim mi sima dig bi nwokim. ⁴¹ Mi Jisis siya ina yowarkii boinin mi ti iikamim tariinananim kima naingwo tibmii karamaekim. Kimiir mhi kwoinim miyyik nwo rani. Mi kara kimaka wi pariig iya nwowi, ha? Mi kara kimiirin wi pariig iya whindiriraerar haiginuwi mi kima wa nwoki aingwo tibmiiyim, ha? Mi siya ti inkam iir boinki. Yinisimin tiriir whainani. ⁴² Mi siir yinisimin ha niki apnaniyin mi ti uridyu biyeyin ini siyar haigi owomwak inamnaniyin. Mi Jisis siya igao yaigak ti uridyu biyeyin siir boinki mi siya ti yinisim iirin

ina haiswoniski haiginiugiyin. Siya ini siir ad iiramar swoki ikropkiyin. ⁴³ Mi iikam whiekakim sima Adi Komii siir kirie komiia sair kigiya sima ini hindara yanaakiyim. Iriig.

Jisis siya kwisaka ina swoki boinin kara wi kapi naowi

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Mi iikam whiekakim ina niki aingwoyimyokripkaiyim, ti diminim siya tirim simiirsiyin mi siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, ⁴⁴ kimiir wanim sibgu mauugi. Mi mhoiia Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi wir nhirim sima napwouwi. ⁴⁵ Mi sima ta yaiya siya boina sair bi ninokninkinkim, ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa simiirsi nimprioka mi sima sair paninsi sibgu yinokninkinsi. Mi sima pi nididgim ta yai airamim siir paninsi sriisi. Iriig.

Yipikin siya kougikou nwowin

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Mi kamim Jisis siir kigna miriyyim sima yaiya kwira yiniinsao boin, yipikin simiir kougikou nwowin. ⁴⁷ Mi Jisis siya bidiya yinokninkinin kwoinin simiir hir nwowin. Mi siya yinisim sapisap nwirin siir asi nikiunakin. ⁴⁸ Mi siya simiir boinki, inkamim ti yinisim sapisap siirin kariir inig iir kigriraowi yio siya kariir kigriraokin. Mi inkamim kariir kigriraowi mi siya inkamim kariir ikropkiyin siirin warar ninkin kigriraowi. Mi inkamim yinisim sapisapnan kimiir waraur nwowi mi kimiir kougikouin ini siyar ywowin. Iriig.

Inkamim io nhwo kimiir nanao karamae nwowiyin siya kimiir nomiiyaugin

(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Jon siya ina yowarki boinin, Biyan Inkam Komii, krma inkam nwira kig, uridyiu biyeyim simiirin kariir inig iir haiswonimniskigin. Mi siya krmiir yai bi wakaeyoknakin mi krma siirin hiriinansi nikidugim. Dimusi rani, siya krmiir isid rani. Ningaka. ⁵⁰ Mi Jisis siya siir boinki mi kam nhirim siir kigna miriyyim sima, kima siir kipi nikidu. Inkamim io nhwo kimiir nanao karamae nwowiyin yio siya kimiir nomiiyaugin. Iriig.

Sameria hiran om whirin siir iikamim sima Jisis siir siyiu iir haiginikougim mi siirin ina swoki ikropkiyin

⁵¹ Iya Adi Komii siya Jisis siir swoki ikunamana ninomor koua hiriir saeya ini kingiin nwowa. Mi Jisis siir kwoinin om komii Jerusalema namim asi naingwokin. ⁵² Mi siya kam nhirim simiir yikropki, yai siir biyyin sima nwoki haigiririramim mi sima ha namim nu Sameria hiran om whirin siir yapninpokainam. Mi sima siir digworaekwo nhirim simiir diriraerarim minkim. ⁵³ Mi omin siir hiran inkam nhirim sima siir biri nikiunamkim simiir omaka hiriir. Dimusi rani, Sameria iikam sima iripa mhai kwoin biri nwowikim Judami iikam simakan sima ina ninokninkinim siya pi om komii Jerusalem hiriir nami. ⁵⁴ Inkam nwiso siir kigna miriyo Jems, Jon sowa, sowa hiriinan siyiuin siir kigin mi sowa siir boinmauu, Biyan Inkam Komii, krma paeya ninomor kou hirana sairim nikugi, saeya ti iikamim tiranim simiir nwoki uniyim, aniya? ⁵⁵ Mi Jisis siya ha haiyug okwokiyin mi siya io sowiir ywoki. ⁵⁶ Mi sima om whira yapnam. Iriig.

Inkamim Jisis siirim nami

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Mi sima siyiu hiran niki apamim mi inkam nwirin siir boinki, kira omom omomim kira nami mi kara wi kariir mhoiia ninkin apiyokiyokiii. ⁵⁸ Mi Jisis siya siir boinki, niimauan wraim yim ieno kakargim mi ipiyinim yim

iriipi hiriinan whie kakargim. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin yio omaka maeyau whwonkai karamaekin. ⁵⁹ Mi siya inkam nwirin siir boinki, kira kariir mhoiyyar wit. Mi siya boin mi kira kariirin wadie tiki oki. Kariir adin siir piuis biyieya saiir niki hangikaigigi. ⁶⁰ Mi Jisis siya siir yowarkii boinki mi inkam wirim yim inkamim kariir mhoiyya nit karamae nwowiyim sima haingikai. Mi ni kira iya Adi Komii siya siir digworaekwowim mi siir iikamim simiir kigirkakana saiir yai imiir tini boinmimauuwu.

⁶¹ Inkam nwirin siya siir boinki, Biyan Inkam Komii, kara kiriir mhoiyya nitam mini mi kira kariirin pi wadie dwoki. Kara yai minim kariir isidin simaka nini idwo boinaigigi. ⁶² Mi Jisis siya siir boinki, inkam i kigririyin, siir nhwowin idaowa hiri hiriya kaonanaei mi ti hiriinan inkamim siya wi Adi Komii siya kigrirao tani. Nngaka. Iriig.

10

Jisis siya kamim kam nwoim iuur nwisa yikropki Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwam

¹ Mi mhoiyya Biyan Inkam Komiiyin siya ina swoki imbinin kamim kam nwoim iuur nwiso. Mi siya simiirin nwinnwisa yikropki mi sima siir biyyar yamkwokin. Mi siya simiirin om komii komiiyim mi omisisimim mhoiyya siya namanim simiirin simiir hiriir yikropki. ² Mi siya simiir boinki, iikam whiekakim simiir kwoinim wadie bidi ywowim sasaeyim wai nwowim simiir hiriinan. Mi iikam whiekakim sima ta yai aiir wakaeyama tiri. Mi iikam whiekak rani, simiirim namim mi simiir nikiunakiyim mi sima bidi gririgiyim. Mi numiran adin, Adi Komii siyargin, siirim srigi siya kam nhirim simiir nikropkiyim mi simiir kwoin imiir hiurworwokaiyim mi sima siir mhoiyya nwoki amim. Ti hiriinan inkamim siya numira sasaeyim wai nwowiyim simiirim namiyin mi ha nngugu haiswonaniyim ini siir hiriinan ywowin. ³ Kima dam! Kara kimiirin huyinsim prikriknan nikropkikin niimau mie komii komiiyim wra bibiyeki nwowim simiir hiriir. Mi kimiirin wi kigriraowan inkam kakar nwowi. ⁴ Mi kima umir hoknibim wara kipi hainam mi iga nii aka mi kima siyu bopwo hirin inkam napkigami mi simiirin yai kipi kainanam. Hindarar daparkaknam, ii naeisi. ⁵ Mi kima omaka ir napninopkainami mi biyin kima wi hinina tini boiniu, kima ha maingimainga iikamim ti omaka aiir nwowim. ⁶ Mi inkam nwirin kwoin hinsima nwowiyin siya ta omaka aiir nwowi mi siya wi kimiir yaiyar wakaeyoknaei mi siir kwoinin wi hinsima nwowi. Mi hiriinan inkam karamaeki niuwi mi kira hikak nwowi mi ta yaiya hiriyyar swoki okainani. ⁷ Mi kima ta omaka irua aiirar dwokripkai. Mi kima nae op minim sima hauuwi simiir dae kwiya. Mi kima ti nae imiirsiyin umir kipi hauu simiirin. Dimusi rani, kima dimin miyik miyikim simiir bidi hauuwim. Mi sima kimiirin hiriinansi hauu aei. Kima omaka irni irni kipi whwonkaiyam. ⁸ Mi kima om komii whira napninopkainami mi inkam nwirkin kimiirin wadie nwowini, siir omaka hiriir namim mi nae minim siya hauu wini mi kima wi kipi boriisop wa dae. ⁹ Mi kima ti om komii hiran inkamim makakim simiir warar timi haiswonimniskii haiginu mi kima simiirin hinina boinki, iya Adi Komii siya siir dimin taeminim mi siir iikamim simiir kigirkakana, saeya kimiir kingiin bidi yamwoniya. ¹⁰ Mi kima om komii whirin siir napninopkainami mi sima kimiir bi boin wadie winkim simiir omaka hiriir namamin mi kima ti om komii siir siyuin siir yaba hir dikwowin kima hinina boin, ¹¹ ti kimiir om komiiyin siir nu sinim sima ini krimiir iga imiir nwowim mi krima pi kimiirar swoki hauugigi. Mi kima sibgu daingworinu. Dimusi rani, kima krimiir yai imiir bi wakaeyoknakim, iya Adi Komii siya siir digworaekwo

whiekakim, simiir kigirkakana ini kingiin yamwoniya mi kima ta yaiya digiumii saiir haimriiyugim. ¹² Kara kimiirin pi hinina boinki, mhoiia iya Adi Komii siya iikamim dimin biyekakim simaka boinaini iya saeya nimbiamyami mi ta hika wi hika om komii biyekibiyeyin Sodom hiran iikamim dimin biye tirim wi simiir haiburi. Ti omin Isrel siir omkin. Iriig.

*Om nhirim naingwo tibmii karamae nwowim simiirsi naingwoyimiyoiki
(Mt 11:20-24)*

¹³ Jisis siya ha niki boinin mi siya boinki, kima Juda iikamim om Kolosiyanim Adi Komii siya kimiirin wi hik prasae hauu rani mi om Betsaidan Juda iikamim kima iriipa hiriinan, Adi Komii siya kimiirin wi hik prasae mi hauu rani. Dimusi rani, dimin miyik miyik whiekakim Adi Komii siya kimiir tirim mi kima simiir biri kigim mi kima simiir biri wakaeyoknakim. Niingaka. Kima ini digiumii simiirar haimriyukripkaiyim. Mi biya Adi Komii siya dimin miyik miyikim iikamim Juda iikam tani om Taia om Saidon sowiir hiranim simiirin hiriinan hauugiso mi sima ha kigiso mi sima sinin wa pi masin mi aknainan bidi pi yisiimauuin Adi Komii siirin, dimin biye biyeyim sima tirim simiirsiyin mi sima ha pi yaingwo tibmiyyin Adi Komii siirim. ¹⁴ Mi ta iya Adi Komii siya iikamim simiir hidi mi hika kimiir nimbiamyami saeya wi komiigi komii nwowi. Wi hika om Taia mi om Saidon sowiir nimbiamyami saiir haiburi. ¹⁵ Kima ti iikamim om Kapaneamanim, nu Isrel hiranim kimiir kwoinin ha naingwowi, Adi Komii siya kimiirin ini kougikou haiginin, aniya? Niingaka. Adi Komii siya kimiirin iikam miyiki miyiknan mi ikuwu. Mi kima wi inkam biyenan nwowi. Mi siya kimiirin wi maeyau biyeya paekaka wi saiir nitkaigi.

¹⁶ Mi siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki. Yipiki inkamkin kimiir yai aiir wakaeyoknaei. Mi yipiki inkamkin digiumii kimiir haimriyuwi. Mi yipiki inkamkin digiumii kariir haimriyuwi mi siya inkamim kariir nikropkiyin digiumii siir warar mi inkin haimriyuwi, yo Adi Komii siyairgin. Iriig.

Kam, kam nwoim iuur nwisio sima ina swoki itim

¹⁷ Mi mhoiia ti kam, kam nwoim iuur nwisio ha swoki itim mi sima ini maingimairga komiigakar ini oniyim. Mi sima hinina boin, Biyan Inkam Komii, kima kiriir inig iirar boinkiyim mi uridyu biyeyim sima ini krimiir yai aiirar mi wakaeyoknam. ¹⁸ Mi siya simiir boinki, kara bidi kigiyin Setanin diyanan tionaiiniyin ninomor kou hirankin. ¹⁹ Wakaei! Kara kirie komiia kimiir bidi hauugiya mi owiniyai mipug minim kima wi simiirar ninkin okwo mirii nami mi sima wi kimiir pi rani. Mi Setan siir kirieya wi kimar nikwowaisii. Mi kimiirin wi dimin whirki swoki tirbu rani. Niingaka. ²⁰ Mi kima hinina kipi boin maingimairga. Uridyu bibiyeyim ini krimiir yai imiirar wakaeyoknam. Niingaka. Kima Adi Komii siiramar maingimairga kimiir inigim siya bidi win haiginim ninomor kou hir. Mi sima wa nwoki inokninkinim kima Adi Komii siir yinisimkim. Iriig.

*Jisis siya maingimairga ha nwowin mi ina boin wadiekinyin Adi Komii siirim
(Mt 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Mi taka iya Adi Komii siir naeyuin Jisis siir mhai kwoin imiir hurworwokai mi siya ini maingimairga ywowin. Mi Jisis siya boin, Adi Komii, kira nu ninomor sowiir Biyan Inkam Komiigin. Kara kiriir boin wadieki, kira dimin nhirim kamim ninokninkinkakim mi kwoin miyik miyikakim simiirsi nimpriokin nu tiranim mi kira inkamim naingwo omok karamaeyim simiir yisiimauu. Ihi, Adi Komii, kiriir kwoinin siya hiriyyar nwowikin.

²² Kariir Adi Komiiyin siya digworaekwo whiekakim, kariir ina bidi hauu digim. Inkam nwirkin kariir biri ninokninkinkin, Adi Komii sasar ninokninkini kariirin. Mi inkam nwirkin Adi Komii siir ninokninkin tani. Kara siir Yinisimin kanakanar ninokninkini siirin. Mi iikamim kara boinmimauuim yim ina ninokninkinim Adi Komii siirin.

²³ Mi kamim Jisis siir kigna miriyyim simasimar nwokim mi siya ina haiyug boinkiyin. Iikam nhirim sima dimin kirie kirieyim wari bi kigim. Adi Komii siya kimiirim naingwokwonanaeikin mi siya dimin kirie kirieyim kimiir asi nsiimauugim. Mi kima nhirim simiir kou asi nwowi. ²⁴ Kara pi kimiir boinki. Biya profet kamim mi inkam komiiyim nu kigriraowiyim, sima ti diminin tariinan kigim, simiir kigamar naingwokim mi sima bi kigim. Mi sima ti yayim tariinan kima wakaeyim, simiir wakaeyamar naingwokim mi sima simiir bi wakaekim. Niingaka. Iriig.

Nu Samerian inkam nwirin Juda inkam nwirin siir whinkinsiisgin

²⁵ Mi inkam nwirin siyiu komii ninokninkiniyin, siya Jisis siirim kinankiugin. Mi siya boin, iikam nowomwarkaiyuwan inkam, kara wi panina tiri kwoin budin inokinok omwai waiya yokiyokiiyin siirin, ha?

²⁶ Mi Jisis siya siir yai aka ina yowarkii boinin, Yokwo Komii saeya panina boinka? Kira panina mwaingin sair yaimwokiyaimeyowa, ha? ²⁷ Mi siya hinina yowarkii boin, Yokwo Komii saeya hinina boinka, Biyan Inkam Komiiyin siya kariir Adi Komiiyin mi kariir mhi kwoinin siiramar daingwo irkak mi kariir pugina mi kariir kirieya mi kariir kwoinbud ieya simiir hauu irkak siirin. Kira kariir nomiiyau iirimhin hinina daingwo kira kramar naingwonaeyin sair hiriinan. ²⁸ Mi Jisis siya siir boinki, ihi, kira ini wadeya yowarkii boinin. Mi kira hiriinan tiri mi kira wi omwaiya waiya yokiyokiii.

²⁹ Mi inkamin siyiu komii ninokninkiniyin siya siir inig iirar sibgu diriraeraramar naingwowi. Mi siya Jisis siirin hinina srii, Yokwo Komii saeya boina yaiya kira hinina boinkin kira nomiiyau nwirniyam naingwowyim, kira kramar naingwonaeyia sair hiriinan daingwo. Mi ti nomiiyau nwirin kira boinin siya yipikin, ha? ³⁰ Mi Jisis siya hinina yowarkii boin, inkam nwirin om Jerusalem hir haiburgigin. Mi om Jeriko hiriir yapnam. Mi siyiu hirin siirin inkam biye nhirim sima yapiyiskaiwin mi sima siir digworaekwo whiekakim simiir haii mi sima siirin ina yipamparin. Mi sima hiriinan tirkikim mi ina yamim. Mi siya ini siyiu hirar ywokiyin mi siya naowim pariiparii. ³¹ Mi taka iya pris inkam nwirin krimiir kaoprige okwowyin ti siyiu iir napniyamkin. Mi siya ti inkam iir kigin mi siya kimidiniya siirsi yapiyoknam mi siya siyiu miga hiriir yapnam. ³² Mi iriipi hiriinan Livai inkam nwirin nu Judianin ta maeyau kaimwo aiir mi imbiniyin mi siya ti inkam iir kigin mi siya ina mi apiyoknamin siyiu miga hiriir. ³³ Mi inkam nwirin nu Sameria hirankin. Simiir sau omomin siya ti siyiu iir mi apnam mi ti inkamin siir hiriir yimbiam mi siya siir kigin mi siir kwoinin siirsiyin naingwoyimi yok prasae bi kikinkin. ³⁴ Mi siya siir kingiin ha namim mi wa op wain minim siir paowai imiir yaokinki, wadie simiir nwowaiginugiyim mi siya ina udgiyim siir paowaiyim. Mi siya ti inkamin siirin ha kininsiin idwokiyin mi siirin siir donkiyin siir idwo yaki kikinidwoki. Mi siya siirin omaka ira inkamki sain whwonkaiiya sair hiriir yikunam mi siirin ina sibgu kigriraowin. ³⁵ Mi igwir nugakin siya ti inkamin omakanin siirin umirim kam nwira hauugik mi siirin hinina boinmauugi, ti inkamin siirin kira sibgu kigrirao. Mi kariir umir nhirim siir hauu saini mi iya kara swoki iti wa swoki hauukiyyuwi kariirin. ³⁶ Jisis siya boin mi tariinanin kira panina naingwowi, yipikin ti inkam nwoimim simiir

nwirin ti inkamin, kamim hii tauaeiyim sim nonkwobumbu ninkingikin siirsi naingwoyimi yokin, ha? ³⁷ Mi inkamin siyiu komii ninokninkiniyin siya boin, ti inkamin siirsi naingwoyimi yokin mi siir whindiriraerin siya. Mi Jisis siir boinki mi kira ha dam mi hiriinanar tini tiriu. Iriig.

Mata Maria so

³⁸ Mi Jisis siya mi kamim siir kigna miriyyim sima ha napnamim mi sima om komii whirin siir yapnopkainam. Mi wig ira saiir inigin Mataka, siirin saeya yikuuna apnopkainam saiir omaka hiriir nae hauu aeyim. ³⁹ Mata saeya nomousima ira nwowi, saiir iniga Mariaka, Maria saeya Biyan Inkam Komiiyin siir igmiiga kingiina ini idwoni, saeya siir yai imiir wakaemimika. ⁴⁰ Mi Mata ya ini nae diriraerarnanaeya mi saiir kwoinin ini haughauga whiyekiyin. Mi Mata saeya Jisis siiram yam mi ina boina, Biyan Inkam Komii kariir nomousima kariir bidi haiburgika mi naeyim kanakana diriraerarnanaei. Mi kira saiirim naingwo rani, aniya? Kira saiir boinki, saeya kariir whindiriraerarniyim. ⁴¹ Mi Biyan Inkam Komiiyin siya hinina yowarkii boin Matara, Mata! Kiriir kwoinin haughauga kipi whiyeki mi kipi naingwoyimi yok. Waridimin whiekakim kira miriyyim simiisiyin. ⁴² Kariir yai aiir ninokninkinim miriyyim, saeya ini mi nhirim simiir haibura, ta miya Maria saeya nimbina saeya ini mi nhirim simiir haibura. Mi kara saiirin pi nikropki rani. Nungaka. Iriig.

11

Siyiun Adi Komiiyin srui boini ikin

(Mt 6:9-13; 7:7-11)

¹ Mi iigwira Jisis siya maeyau kwira saiir kwisboinkin Adi Komii siirim. Mi mhoiia siya ha kwisboin digiyin mi inkam nwirin siir kigna miriyyin siir boinki, Biyan Inkam Komii, kira krimiir dowomwarkai haiginu Adi Komii siiram kwisboiniya biya Jon siya kamim siir kigna miriyyim simiir nowomwarkaiyiun saiir hiriinan. ² Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, iya kima Adi Komii siirim kwisboiniyim kima hinina kwisboin, krimiir Adi Komiiyin krima ha naingwowi iikamim sima kiriir inig iir hainanam daingwo. Mi iya kira kiriir iikam whiekakim simiir kigirkana iya saeya nimbiamana krima saiirim naingwowi.

³ Mi inokinokin krima naeyim whaowaeiyim mi krima kiriiram sruiiyim mi kira naeyim pi krimiir digar mi hauuwi.

⁴ Mi kira krimiir dimin biyeyim iriipi hiriinan wa timi inkin haiyoprimdiyumiigii. Mi iriipa hiriinan krima haiyoprimdiyumiigiyim iikam krimiir tirbuwiyim simiir dimin biyeyim simiir hiriinan. Mi kira hik komii krimiiram kipi kigninkinki krimiir kinankuwam.

⁵ Mi siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki mi kimiir inkam nwirkin siya nomiiyau miyikaki nuwi mi kira siir omaka hiriir nami hiri tirii nibopwo kira kiriir nomiiyau iirimin hinina nini kauwuwi, nomiiyau kira kariirin bretim nhouma whauugi. ⁶ Dimusi rani, kariir nomiiyau nwirin siya siyiu hir napniyin mi kariir omaka tiriir yimbini, kara nae siir hauugi karamaeka. ⁷ Mi ti inkamin omaka hiranin siya ina yowarkii boinin, kira kigi kariir kipi ninki. Anowin bidi haiginikouwin. Kariir yinim krima nib bidi whwonkaiyim. Kara pi nini rani, dimin kiriir hauugiyim. ⁸ Kara kimiir boinki, ta omaka saiir adin siya hinina naingwokin, ihi, siya kariir nomiiyau topmwokin mi kara nae siirin pi hiriinan ni komiia pi saiir hauu rani. Nungaka. Mi siya ti inkamin kira kauwoknanaeyin saiirsi nhakugin. Mi siya ti inkamin pa ninsiini mi siir naeyim pa hauugi. ⁹ Kara kimiir

boŋki mi kima Adi Komii siirim kwisboini mi siya kimiirin diminin wa hauwi. Mi kima diminim hansiri mi kima siirin wa kigi. Mi kima ano kaigakani mi Adi Komii siya anoin kimiiram in wa haiwaoki. ¹⁰ Mi iikam whiekakim sima Adi Komii siirim kwisboiniyim, sima diminin wa hai. Mi inkamin diminim hansiriyin mi siya wa kigi. Mi inkamin ano kaigakani mi Adi Komii siya anoin siirimin wa haiwaoki. ¹¹ Mi kimiir inkam nwiirkin, siir yinisimin anasum siir ad iirim kauwi mi adin siirin wi mipug biyeyin siir nama hauugi, aniya? Nningaka. ¹² Mi yinisimin ad iirimin ipiyin yin kaskakam srii mi adin siirin pi owinyai biyeyin siir nama hauugi, iyie? Yio iriipa hiriinan. Nningaka. ¹³ Mi krima iikamim dim in biyeyar tirikim krima dim in miyikin hindara mi priihauuwikim, krimiir yinisim imiirin mi krima hiriinanar dinokninkin, Adi Komiiyin ninomor kouanin siya naeyu miyikin, pi iikamim siirim kwisboiniyim pi simiirar swoki inkin hauwi. Iriig.

*Sima hinina boŋkim Jisis siya Bielsebul saikar miriigin
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)*

¹⁴ Uridyiu biyeyin inkam waeyaiyin siir nwokaiyin Jisis siya haiswoniskiiyin ti inkamin siya waeyaigin. Mi uridyiu biyeyin siya ha nam in mi ti inkam waeyaiyin siya ina swoki boinaigiya in. Mi iikamim sima in hindara yanaakiyim. ¹⁵ Mi kam nhirim sima bo in, siya uridyiu biyie biyeyim simiirin Bielsebul siir kirieya sair haiswoniskiiyin. Uridyiu biyie simiir biyan inkamin siir inig whirin Setank in. ¹⁶ Mi kam nhirim sima siirim kinankiuwam naingwokim mi sima siirim asi kauwoknanaekikin kiriepai kiriepaiyim ninomor kou hiran in simiirim, simiir nsiimauuam. Mi sima wa nwoki inokninkin in Adi Komii siya nimbink in iikamim simiir whindiraraerarin. ¹⁷ Mi siya simiir kwo in imiir bidiyar yinokninkinkiy in mi siya simiir boŋki mi nu whiruwan iikamim sima isido whisa nwowi, yaii niniyam mi ti iikamim sima wi miyik nwo rani mi ad nwirni yinisimin simani isido whisa nwoki, yai niniyam mi simani wi miyik nwo rani. ¹⁸ Mi Setan siir isidin whisa nwowi mi yaii sowa swoki inii mi siir isidin wi kirie pan in panina nwowi, ha? Kima hinina boŋkim kara uridyiu biyeyim Bielsebul siir kirieya sair haiswoniskiiyin. Ta yaiya sair yaimwowa hinina, Setan siir isidin whisa ywoki mi yaii ina yiniyim. Mi Setan siir isidin hiriinan tiri mi sima wi kirie nwo rani. Nningaka. Sima wi hindara kigugu iuguskii. ¹⁹ Mi kaimwokinuwu, Bielsebul siya kariir whinkinsiisi mi kara uridyiu biyeyim simiirin ha haiswoniskii mi kimiir kamim simiirin nninga whindiraraerarkim mi uridyiu biyeyim ha haiswoniskikigim, ha? Nningaka. Kiriir isidin sima bidi yinokninkin in simiirin Adi Komii siir kirieya saeyar haiswoniskigim, Bielsebul siir kirieya sae rani. Nningaka. Wari yai hiriinana kima kariir boŋkiya, kima pi niksisaekingim. ²⁰ Nningaka. Adi Komii siir kirieya saeyar haiswoniskigim uridyiu biyeyim. Mi iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sair nsiimauuwi saeya kimiir bidi yimbiam.

²¹ Mi inkam kirie nwirin siya sau minim siir omaka hirar sibgu hai okwokaowi mi siir digworaekwo whiekakim wi wadiyar sibgu owi. ²² Mi inkam nwirin siya kirie komiigakin in ti inkamin omaka hai okwokaowin siir kirie aiir haibur in mi siya siir sau kamku minim siir kinsiisiyim simiir siinaiyin mi ti siir digworaekwo minim ina hid hauugiyim, siir nomiiyau nhirim simiir.

²³ Inkamin kariir whindiraraerariyin yio kariir ioan inkam tani. Inkamin kariir whindiraraerar karamae nwowiyin yio siya kariir ioan inkam ieya. Mi ti inkamin iikamim kariirim naingwo tibmiyim simiir tirbumbuwiyin

mi ti hiriinan inkamın yio siya iikamım simiir kwoın imiir whriewhrie haiginiuwiyin mi ha ninoopamiyim ini simiir hiriinan ywowin. Iriig.

*Uridyiu biyieyin siya ina swoki itin
(Mt 12:43-45)*

²⁴ Mi iya uridyiu biyieyin siya inkam nwrni haiburgigiyim mapi maeyau kwira nami piu nini siisnakiyam. Mi siya hiriinan kig karamae nwowi mi siya pa boini, amba swoki ami omaka biya kara haiburgiga sairamar. ²⁵ Mi siya ina swoki amin ti inkamın biya siya niki owin siiramar mi siya ina ini kigiuwin ti inkamın siya nunga nunga nwowi. Mi siya ini omaka inkamki nhsiya mi ha piuaiya inkamki nitam ini sair hiriinan ywowa. ²⁶ Mi siya ha namın, uridyiu biyie iriyyar nwiso simiir siyiu biyieyin ini simiir siyiu biyie imiir haiburim mi siya simiir warar yinkin ikunam. Mi sima omakanan ti inkamın siir mhınau hiriyyar yapnınopkainam. Ti inkamın biya biyie nwowin mi tariinanın siya ini biyieki biyieyar yasae owoguskiyin. Iriig.

Mairgimairga haini siyugın

²⁷ Jisis siya ta yai aiirın iikam isid komiyyin sima nwowa sair boınkin. Mi wig ıra simaka hir nınkin owa saeya ina kauwok boınanaekiya, ta wiga biya kiriir naokaina mi mwowi kiriir haigiyu imiyyaeya, saeya ina mairgimairga. ²⁸ Mi Jisis siya boınki, ihi mi iikamım Adi Komii siir yai wakaeyim mi siir mhoiyya namım, sima ha mairgimairga. Mi sima ini wadie nwowim, simiir mairgimairga ini kariir apua sair mairgimairga aiir haiburim. Iriig.

Kam nhirim sima kirıepai kirıepaiyim nikiugım
(Mt 12:38-42)

²⁹ Mi iikam whiekakım siir nokwoyokaiyim mi siya simiirın ina boınmımauwın, kima ti iikamım tir nwowim, kima dimın biyiekakım. Iikamım kirıepai kirıepaiyim nikiuım simiir nısiımauwam, Adi Komii siir kirıeya kara boriisopi kimiir nısiımauım. Mi kara dimın komii whırın pi kimiir nısiımauwi, Jona siyargin. ³⁰ Biya Jona siya anasu komiyya sair mhınau namkiyin mi mhınau hirar yokai mi ti dimının Adi Komii siya nısiımauugın, siir kirıeya iikamım om komii Niniva hiranım simiir. Mi iriipi hiriinan, kara Yaowae Adın nınomor kouanın ti iikamım tariinanınım kimiir nısiımauwi Adi Komii siir kirıeya. Dimının wı kariirar dirıeraeri mi kima Adi Komii siir kirıe aiirın wı hanıngı kigi. ³¹ Bıdi bıdiniyarın wig ıra inıg komiigaka saeya nu Siva hirankın napiyokiyokınika saeya ii kasa bı napka. Saeya yai miyyik miyyikım inkam komiyyin nu kigrıraowiyın Solomon siya boınım simiir wakaeyim nitka. Kariir yayım ini Solomon siir yai imiir haiburim mi kima kariir yai bı wakaeyoknakım. Mi ta hiriinan iya, Adi Komii siya siir iikamım simiir hidni mi ta wig komiyya inıgaka saeya kimiirın wı hınına nınsiin okwo boini, Adi Komii siya kimiirın wı hik komii hauwi. Dimusi rani, kima siir yai miyyik miyyik imiir bı wakaekım. ³² İya Jona siya Adi Komii siir yai kirıeya sair boınmımauın mi om Niniva hiran iikamım simiir mhi kwoınım bıdiyar kisına haigiyım. Mi kariir yai kirıeya saeya ini Jona siir yai kirıe aiir haibura mi kimiir mhi kwoınım bı swoki kisına haigikım. Mhoiyya Adi Komii krımiir Wanın siya iikamım simiir hidım niti mi om Ninivan iikamım sima wı hınına nınsiin okwo boini, Adi Komii siya kimiirın wı hik prasae hauu rani. Dimusi rani, kima siir yai kirıe aiir bı wakaeyoknakım mi kimiir mhi kwoınım bı kisına haigikım. Nıngaka. Iriig.

Krimiir kwoın iirın paenan krımiir nhwo ieyar niuya haiginiuwı
(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ Mi iikamim paeya niuyaeiya ienau mi twonau min bi haigiika. Niingaka. Mi sima romiyas iirar ninankiii mi iikamim sima napninopkainami mi sima wi pae aiirar nwoki kigim. ³⁴ Kimiir nhwoim paenan simar niuya haiginiuwi kwoin iirin mi kimiir nhwoin dimin miyik kigi mi kwoinin iriipa hiriinan pi wadiyar mi naingwowi mi ini yukidin omaka bopwoniya hangomu haiginiyin mi omaka irkak aiirar niuya irkakiya ini siir hiriinan ywowin. Mi kiriir nhwoin siya dimin biye kigi mi kiriir kwoinin wi biyeyar mi ink in owi, omaka yukid haingimu haigin karamae nwowiya saiir hiriinan mi omaka irkaka wi saiir niuya rani. ³⁵ Mi kima sibgu wakaeyok, kimiir nhwoim omaka anonan kipi haiwaoki, wi dimin biyeki wara ninkin amisi. Mi wi kiriir kwoin iir tumbuwu. ³⁶ Mi kiriir kwoinin siya miyik nwowi mi kiriir siyuin ini wadiyar mi ink in owin. Ti hiriinan inkamin siir kwoinin paeya inkam niuya haiginiuwiya ini saiir hiriinan ywowin. Siya digworaekwo whiekakim simiir sibgu kigomokim. Iriig.

*Siyu biyeyim Farisi kamim mi kamim nowomwakaiyuwiyim sima tirkim
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)*

³⁷ Mi Jisis siya ta yaiya saiir ha boin digiyin mi Farisi inkam nwirin siya yikuuna siirin saika naeyim. Mi siya ha napninopkainamin siir omaka hiriir mi hii aiir yidwokai. ³⁸ Mi ti Farisi inkamin siya Jisis saika nidwokai aeyin siya ini nanaakakar yokiyin. Mi siyar kig Jisis siya op bi whaugin, Juda simiir siyuin siya boina saiir hiriinan mi siya nae ha bi naekin mi siya ina yaingwoyimi yokin. ³⁹ Mi Biyan Inkam Komiiyin siya siir boinki, kima Farisi kamim, kima kimiir piu aiirin idananar hisokpraprasu mi kwoin kimiirin yo miyik nwo rani. Mi kima ini inkamin mobmor mob minin idanara hisokiyin mi aowa okakar nwowiyim mi kimiir mhi kwoinin ini simiir hiriinan ywowim. Inkam nwirniyim kigmar mi hii tauae ti hiriinan siyuum. ⁴⁰ Kima habwhaowaenankim! Adi Komii siya piu kwoin sowerar nonkwokwokikin. Kima ti diminin siir bi ninokninkin, aniya? ⁴¹ Mi kimiir diminpai diminpaiyim inkam paeprikabim simiir hauuwi, naeyim mobmor mobnau nwokaiyim simiir hiriinan mi kimiir mhi kwoinin Adi Komii siir whwonkam ida wi wadieki wadiyar nwowirkaki.

⁴² Farisi kamim kima mintarao! Dimusi rani, digworaekwo whiekakim kima haiiyim haimii pi Adi Komii siirar mi hauuwi. Ti siyu hiriinanin yo wadiyairgin. Mi kima iikam nhirim simiir swoki haimriiyugii mi kima Adi Komii siiram bi naingwowaokim. Biya kima siyu miyik iir tiki tir mi Adi Komii siiram daingwo mi ti dimin komii komiiyim simiir tir, ti hiriinan siyuin siya wadiyin. Ti siyuin kima tirin dimin haimiiyim Adi Komii siir hauuim yo siyu wadiyin siir kipi haiburgik. Mi ti dimin komii whirin Adi Komii siiram naingwonanaeyin siir warar dinkin tir.

⁴³ Farisi kamim, kima mintarao! Kima omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeya, pi iikamim simiir whwonkam ida hirar nidwokaiyamar maingamaingaeikim sima kimiir boin maingamaingam. Mi kima minam mi aingwodikim maeyaua iripa yai nidwo boinaiya iikamim sima kimiir inig imiir nwoki hainanim. ⁴⁴ Kima mintarao! Kima ini ieyin inkam whigi nwokaiyin owainie krin karamae nwowiyin mi iikamim sima siir idwower nnap anapi, sima ninokninkin tani. Mi iikamim sima kimiirin hinina kigi kima mi miyika mirii mi ta mi miyika ini nuin inkam whi priigintimdinuiyin siir hiriinan ywowin. Mi kimiir mhi kwoinin ini biyeki biye ywowim mi sima ninokninkin tani mi sima kimiir yai imiir asi naingwo tibmiigim.

⁴⁵ Mi inkam nwirin siyu komii ninokninkiniyin siya siir yai aka hinina yowarkii boin, inkamin yaimin diminim sim nowomwarkaiyuwiyin, wara yaiya kira boinkiya kira hik krimiir wara ninkin hauugii. ⁴⁶ Jisis siya ina yowarkii boinin, kima kamim siyu komii nowomwarkaiyuwiyim kima ha timi inkin mintarao! Dimusi rani, kima siyu kasaka bi haiginkim Adi Komii siir siyuin saika ninkin owim mi inkamim simiirin wi wakaeyokna dig rani. Kima siyupai siyupai imiirar haigini mi sima kam nhirim siyu komii siir sibgu ninokninkin karamae nwowiyim simiir bi whindiriraerikim. Nningaka. Mi simiirin hik komii komii imiirar hauuwi. ⁴⁷ Kima mintarao! Biya kimiir yidiwi wanwiyaeyim sima profet inkamin Adi Komii siir yai aair boinmimauuim simiir nisom aowim mi simiir ieyim kimar puuai haiginiu. Mhoiia sima nwoki kigninokninkinim. ⁴⁸ Ti siyuin, kima kam nhirim simiir mhi kwoin imiirin hinina nusiimauugin mi kima siyuim biya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima tirim simiiramar maigimaigaei mi ti hiriinan kwoinin ini simiir hirar nwowin. Mi profet inkamim kima nisomsom aokaokim mi ieyim simiir haingikaiyim ini kimar puuaiyim. ⁴⁹ Mi Adi Komiiyin bidiya yinokninkinin biyan Yokwo Komiiya siya hinina win boinkikin, kara wi profet kamim mi aposel kamim simiirin wi iikamim Isrelanim simiiram nikropki mi simiirin wi kam nhirim sima ninkinaeyokiyok isomsom aokaowi. Mi nhirim hik kimpipisu ara hauugigi. ⁵⁰ Mi tariinanin kara wi iikamim nu Isrel tiranim wi hik kimiir hauuwi, biya kimiir yidiwi wanwiyaeyim sima nisomsom aokaowim profet kamim simiir. Mi kara kimiirin wi saiirsi swoki itrinaei. Mi Adi Komii siya bidi bidinana nidwo kigiyokiyokiigin ti nu ieyar whiuwiniuna kima profet kamim simiir nisomsom aokaowim mi ini tarinana yamwonyin. ⁵¹ Biiki biyan profetin Ebel siir yisomao mi ini mhoigi mhoiyan profetin Sekaraia siirar yadigniyin. Sima siirin Adi Komii siir omaka saiir bopwo hirar nisomaokin. Ihi, kara kimiir boinki, ti iikamim nu tir nwowim. Kara kimiirin wi dimin biye iirar nonkwobumbuninkin haiginiuwi, ti siyu biyeyin biya kima tirin siirsiyin!

⁵² Kima kamim siyu komii nowomwarkaiyuwiyim kima mintarao! Kima siyuin Adi Komiiyin namiyin siirin ina ninokninkinin. Mi kima ti siyu iir wakaeyoknam naingwo rani. Mi inkam nwirkin Adi Komii siir siyu iir napim naingwowi. Sima wi dig nwo rani. Dimusi rani, kima siyu kasaka bi haiginkim mi simiir siyuin ini kima haiginokouwin. Kima inkam biye kingim. Kima ini inkamin omaka nae haigiya saiir anowin siir haiginokougigiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi kima nae simiir bi hauugin mi sima yaba hirar nwowim ina yaonamim.

⁵³ Mi Jisis siya ta omaka aair haiburgigin mi ha napniyamim mi kamim siyu komii sim nowomwarkaiyuwiyim sima yai siir boin huriiyuim yinkinyaeyaowim. Mi sima siir yai aairim mi kininku siya yai bibiyie boinim, dig bi nwokim. ⁵⁴ Mi sima ini siiramar kaowim, yai biye kwirki pi siir yai hiranka kwimbini mi sima siirin wa nwoki isomaowim. Iriig.

12

Nikisaeni siyuin siirsi mintarao (Mt 10:26-27)

¹ Iikam kasaka rani, hir nwomimirim. Sima ini iripa iripa ywonamim. Mi nhirim simiir iga idwovar ninkin okwo nami. Mi taki iya Jisis siya kamim siir kigna miriim bi simiir iki boinmimauugig, kima sibgu mintarao Farisi simiir yis iirsiyin. Kara simiir siyuin yaiyargi nhinkiniyim simiir boinkin. ² Mi Farisi simiir yayim mi siyu biye whiekakim tariinanin aowa

aowa nwowim mi mhoiia sima wi idowiiyar nimbiyami. Mi nimprio yai whiekakim mhoiia simiirin wi inkamkar ninokninkin iuguskii. ³ Mi yai whiekakim biya niyim niyim kima nimprio boinim mi mhoiia iikamim sima simiirin wi idowiiyar kigirkaki nabienan. Mi yai whiekakim hiinsim hiinsima kima boinim omakanau hir mi mhoiia wi Adi Komii siyar niisiimauu iuguski mi wi iikam whiekakim wi simar wakae irkaki. Iriig.

Inkamın dimın whirua siirsi arar didid iski
(Mt 10:28-31)

⁴ Kariir nomiiyauwim, kara kimiirin pi hinina boinkii kima inkamki kimiir nisomaosi kipi nidid. Mhoiia sima kimiirin dimin whir swoki tirbu rani. Nningaka. ⁵ Mi inkamın kima nididanin mi kara kimiirin wi siir niisiimauuwi. Kima siirsi didid Adi Komii siiyairgin sima kimiir nisom aowi. Mi Adi Komii siya kiriekakaingın mi mhoiia siya inkamim simiir pugina wi maeyau biyieya paekaka saiir mi itkaigi. Ihi, kara kimiir boinki, kima Adi Komii siirsiyar didid.

⁶ Kima dinokninkin, inkamim sima ipiyin sisim iriiyarim umirsim kwiso (02 toea) sowiir saingın. Mi Adi Komii siya ti hiriinan ipiyin sim ira saiir bi swoki aingwowowouwika iya saeya naowiya. Nningaka. ⁷ Mi kanim kimiir mwo nwowim siya bidi mwainim mi nuan iikamim kima simiirsi kipi nidid, kima ini ipiyin sisim whiekakim simiir haiiburim mi Adi Komii siya wi kimiirar kigriraowi. Iriig.

Jisis siir inig iir boinmimauuni siyu ikın
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Kara kimiir boinkii mi inkam nwrkin kariir inigin iikam whiekakim simiir whwonkam ida boinmimauuwi mi iriipa hiriinan, Yaowae Adin ninomor kouanin kara kariir inigin wi Adi Komii siir paekwosimim simiir whwonkam ida mi boinmimauuwi. ⁹ Mi inkamın kariir inigin iikam whiekakim simiir whwonkam ida nimpriowi mi iriipi hiriinan kara siir inigin wa mi impriowi Adi Komii siir paekwosimim simiir whwonkam idain.

¹⁰ Mi inkam nwrkin Yaowae Adin ninomor kouanin yai biyie kwir siir boini mi Adi Komii siya siir dimin biyeyim wa haiyoprimdiyumiigi. Mi inkamın Adi Komii siir naeyuin siir nikbumbuwi mi Adi Komii siya siir dimin biyeyim simiirin wi haiyoprimdiyumiigi rani. Nningaka. ¹¹ Mi sima kimiir niku nami omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya saiir hiriir. Mi inkam komii komiiyim gavmaniiyim mi kamim inigakim simiir whwonkam ida hiriir mi kima kipi nidid mi ha kipi naingwo. Mi krıma simiir yai aka wi panina nowarkii boini, ha? Mi krıma wi paka hinin yaiya saiir boini simiirin? ¹² Mi tariinanin kimiirin pi Adi Komii siir naeyuin siyar kwisiimauuwi, yaiya kima nini boinuwi simaka. Iriig.

Boiniyo yaiya inkam umirkakin whaowaeyin siir boinka

¹³ Inkam nwrin ti iikam isid komiiyin siir hiranin, siya Jisis siir boinki, iikam nowomwarkaiyuwiyin kira kariir yaowaeyin siirin pi hinina boin, siya kririir adin siir digworaekwowim pi kwisa soitkin hid. Mi kwira pi kariir whauu. ¹⁴ Mi Jisis siya siir yai aka hinina yowarkii boinki, pi panina tiri, yipiki kariir nimbınin kimiir digworaekwo minim simiir hidam, ha? ¹⁵ Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, kima mintaraa! Kima sibgu kigriraowi mi kima wi dimin whirim kigmair tani. Mi inkamın digworaekwo whiekakakin siirin kwoin miyyik wi ti digworaekwowim sima hauu rani. Nningaka, nningaka.

¹⁶ Mi Jisis siya boiniyo yaiya kwira boin simiirin mi umir digworaekwo whiekakak, inkamın mi siir nuin sasae miyyikar niigin. ¹⁷ Mi siya siir

kwoinau hirin hiniina yaingwokai, kara pi panina tiri? Kariir numiran sasae whiekakim simiirin omaka haigi dig karamaeka mi simiirin wa haigi dig rani. ¹⁸ Mi siya boin, kara wi hiniina tiri. Kara wi kariir omakaim nae haigiim wi simiir niinimnhinkigi mi wi komii komii ara mirii. Mi kariir wit whiekakim mi sasae miyik miyik whiekak ikim, wi ti omaka imiir haigii. ¹⁹ Mi mhoiia kara wi hiniina nwoki boinim, kara dimin miyikak inkamkin. Ti kariir nae dimin miyik whiekakim wi biewii kasaka nwo rani. Mi kara nae opmin kwiyaei mi kara wi hiinsimhiinsima maingimainga nwowi. ²⁰ Mi Adi Komii siya siir boinki, kira inkam habwowhaekin, ta niyaka kira pi saiirar nao nami mi digworaekwo whiekakim kira diriraerargikim wi nhinga haii? ²¹ Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin iriipi hiriinan inkamin siya digworaekwo whiekak imiir haingiriyu haiginmimriiyin siyamar mi siya Adi Komii siir whwonkam ida wi digworaekwokak nwo rani. Niingaka. Siya wi inkam paeprkabnan nwowi. Iriig.

Naingwoyimiyokni siyugin

²² Mi Jisis siya kamim siir kigna miriim simiir boinki, kara kimiirin pi hiniina boinki, kima kimiir piu airsi kipi naingwoyimiyok mi hiniina kipi boin, krima wi dimu naei? Mi kima kimiir piu airsi kipi naingwoyimiyoknae. Mi hiniina kipi boin, krima krimiir puua wi dimu dimin nitimwanuwi? ²³ Kwoin budin yio nae siir hiriinan tani. Mi puua ya yuis saiir hiriinan tani. Niingaka. ²⁴ Kima ipiyinim simiir kigninokninkinki sima sasae bi ninkinikim mi sima sasae bi ningugu haigim mi sima nae biri haingiriyu haiginikim. Mi sima nae digworaekwo minim, simiir omaka karamaekim. Mi simiirin naeyim Adi Komii siyar hauuwikim. Adi Komii siir kwoinin hiniina naingwowi, kima ini ipiyin imiir haiburim! ²⁵ Mi yipiki inkamkin siya biewii nhirim omwai swoki hainis waiyayokiyokiyim swoki aingwowin, ha? ²⁶ Mi kima hiriinan diminsim whir tir karamae nwowi mi kimiir kwoinim ti hiriinan dimin whir iirsi dimusi naingwoyimiyokim, ha? Mi kima hiriinan kipi tir. ²⁷ Kima kip imiir kigi sima mwriiyim mi sima yuis minim sima sima bi miriinanaeikim. Niingaka. Biya Solomon siya puuai miyik whiekakaingin. Mi siir puuaiyim ti kipim simiir bi haiburgim. Niingaka. ²⁸ Ihi, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim wadiekwadieyairgim. Kowim panaoin sima pi numir hir whaki mi ko imiirin wakar swoki akitkaigaigi paenau hiriir. Mi ti kip hiriinanim yim Adi Komii siya puuaiigim mi kipa ya dimin komii rani. Mi kimiir naingwo tibmiiya komii rani mi iikam kima ini kou ywowim. Mi kima hiriinana timi inokninkinkin. Adi Komii siya wi kimiirar mi sibgu kigiraowi mi kimiir digworaekwo whiekak ikim. ²⁹ Mi kima hiniina kipi naingwoyimiyok boin, krima wi dimu dimin naei mi wi papiyan op mi kwiyaei. ³⁰ Sima kamim naingwo tibmii karamaeyim ti nuin siir tiranim, simiir kwoinim ti dimin hiriinanim simiirimar naingwokwo nanaeikim. Mi kimiir Adin siya bidi yinokninkinin, kima wi piki hiniin diminin siir haii. ³¹ Mi kima Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana kimiir kwoinim saiirim naingwokini mi ti dimin hiriinanim siya wi kimiirar ninkin hauuwi. Iriig.

Siyuin dimin miyikim ninomor kou haingiriyu haigini ikin (Mt 6:19-21)

³² Kima kariir iikamim sibsib nanim kima kipi nidid. Dimusi rani, kimiirin Adi Komii siya bidi yimbinin siir digworaekwo whiekakim yim wi kima kigiraowi. ³³ Mi kima digworaekwo whiekakim kam nhirim simiir hauuwi mi sima saini mi ti umirim inkam paeprkabim simiir hauu. Ti hiriinan siyuin mhoiia wi siya whindiriraerar haiginuwi dimin miyik miyikim. Adi Komii

siir omin dimin biyie whirki bi swoki tirbuwikin. Mi ninomor kou hirin diminki bi swoki kiguguwikin mi hiyan inkam karamaekin mi dimin imiirin kikomki bi swoki kripikin. Ningaka. ³⁴ Mi maeyauwa kiriir dimin miyik miyikim sima nwowim mi kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin wi ti om iirar mini owouwi. Iriig.

Miyan kamim diriraerar kaowim simiir yaiga

³⁵ Mi kima yuisim haruwa kisina kainam mi puwop aka kigoknam. Mi yukidin kima hangumuwi mi ha dwo, diminin mhoiya nimbiniyanin siirim. ³⁶ Kima ini kamim simiir biyan inkam iirim nwokwokiniyim simiir hiriinan ywowim. Sima wigwas naeya saiir naenakiyim mi ina swoki itim. Mi siya ninmiga hir naka okwo kiekikomni mi sima anowin wa haiwao sasaugi. Mi Adi Komii siiram in hiriinana sibgu okwokin. ³⁷ Mi biyan inkamin siya niti, siya siir miyan kam imiirin hinina nini kiguwi sima nhwo bi whwonkaigim mi ti miyan kamim sima ha maigimaiga. Kara kimiirin yaimwowar boini mi biyan inkamin siyarin wi yuisa miyana wi saiir kisina kaii puwopaka mi siya wi kimiir boinki, kima hiya saiir didwo mi kimiirin nae wi siyar hauu aei. ³⁸ Mi siya nibopwo niti mi biyan iuumin haigigi mi siya ha kigi sima ini siir miyar miriyyim mi ti miyan kamim sima ha maigimaiga. ³⁹ Kima ti dimin iir daingwo. Mi omakain adin siya biya ninokninki hiyan inkamin pi kariir omaka niti mi siya ti hiyan inkamin siirin wi kigninkin apninopkai rani, siir omaka hiriirin, siir digworaekwo imiir haiyam. Ningaka. ⁴⁰ Kima iripi hiriinan ha timi o kuguu kariiram. Dimusi rani, kara Yaowae Adin ninomor kouanin iya kara niti kima wi saiir ninokninkin tani. Ningaka. Iriig.

Miyan inkam miyik mi miyan inkam biyie simiir boiniyo yaiga (Mt 24:45-51)

⁴¹ Mi Pita siya Jisis siir sri, Biyan Inkam, kira ta boiniyo yaiya krimiirarar hauuwi, iyie? Mi inkam nhirim simiir wara rani. Aniya? ⁴² Mi Jisis siya ina yowarki boinin, panin biyan inkam ikim, kwoin miyikakin siir miyan kamim simiir sibgu kigiraowiyin? Ti hiriinan inkamin yo siya biyan inkamin siya nimbinkin siir miyan kamim simiir kigiraowim. Simiir naeni ii airin wi siyar nwoki inokninkin haiginuwim. ⁴³ Mi mhoiya Biyan Inkam Komiiyin siya wi sipi swoki iti. Mi siya ti miyan inkamin siirin hinina nini kigni, biya siya boingigin saiir hiriinana swoki miriyyin mi siya wi siir boini Kiriir miya wadieka, ti hiriinan miyan inkamin siya wi maigimaiga komiigaka mi owi. ⁴⁴ Kara kimiirin yaimwowar boini, Biyan Inkam Komii siya siir miyan inkamin wi siir digworaekwo whiekakim simiir kigiraowan biyan inkam nokmw in owaiginuwi. ⁴⁵ Mi ti miyan inkam nwin siir kwoinin tari wi hinina naingwowi, kariir Biyan Inkam Komiiyin niki itsisau rani. Mi siya siir miyan ikamim simiirin ha toin mi siya nae op minim mi opa kwiyaeha whaowaeiya mi siya saiirin ina kwiyaeyin. ⁴⁶ Mi siya hiriinan tiri mi ti inkamin siir biyan inkamin siya niti, iya ti miyan inkam ieya nwowin karamae nwowa saiir mi siya wi ninokninkinwin tani iya siya hindara kinkak iti. Mi siir biyan inkamin, siirin wi hanngi nonkwobumbuninkin haiginuwi. Mi siya siirin wi iki siir miyan kam nhirim siir yai aiir wakaeyokna karamae nwowim, wi simakar ninkin ikropkii.

⁴⁷ Mi inkamin siya siir biyan inkamin siir yai imiirin bidiyar yinokninkin mi siya biyan inkamin siya boinin simiir bi wakaeyokna diriraerarkin mi siirin biyan inkamin siya idguni wi kasaka nipimpar tani. ⁴⁸ Mi miyan inkamin siya biyan inkamin siir kwoin iir ninokninkin karamae nwowi mi siya mi miyik mirii karamae ha nwowi mi siirin idguin wi komii nipimpar tani, biyan inkamin siya. Mi yipiki ikamkim digworaekwo whiekak Adi

Komii siya hauuwim mi sima hoimgak mirii digworaekwowim simiir swoki iyopkiyuuwim yamdi. Mi yipiki iikamim digworaekwo Adi Komii siya swoki inkin hauuwim mi ti iikamim sima ti digworaekwowim simiir swoki iyopkiyuuwamin, kima mi nhami nhami kipi mirii. Iriig.

*Jisis siya iikam isidin simiir niinikibirim nitkin
(Mt 10:34-36)*

⁴⁹ Mi Jisis siya boin, kara iikamim simiir niinikibirim nitkin inkamin pae nikrimtiowiyin haimii haimiia siir hiriinan. Kara hinina naingwowi ti diminin siya dimbiyamki. ⁵⁰ Biyyin kara hik mi kimpipisu mi wa naonami, wi simiir niki haii. Mi ti diminin siya nimbiniisiiyin ta kariir hika wi hiriya niki oyokiyokwii. ⁵¹ Mi kimiir kwoinim ha naingwowi, kara nu tirin yayiim simiir nikwowaisiiyim nitkin. Nningaka. Kara kimiir boinki. Kara iikamim simiir niinikibirim nitkin. ⁵² Mi tariinan mi mhoiia iriipi hiriinan iikam iriayarim sima omaka irni nwowi mi isidin wi whisa nwowi ouumim wi iso sowaka ninii mi iso wi ouumim simaka ninii. ⁵³ Mi iikamim sima wi yapayapa nwoki. Mi adin wi siir yinisim yinkamiyinin saika swoki kwinii mi yinisim yinkamiyinin wi siir adin saikar swoki inii. Mi yopiiya wi sair yinisim yinugiyina saika swoki kwinii mi yinisim yinugiyina wi sair yopi anakar swoki kwinii. Mi giwaiya wi sair yiniwig anakar kwinii mi yiniwiga wi sair giwai anakar mi ninii. Iriig.

*Siyuun diminki nimbiamiyin siir ninokninkini ikin
(Mt 16:2-3)*

⁵⁴ Mi Jisis siya ha boin digiyin, siya iikamim simiir boinki, kima ha kigikim waua maeyaua bieki nikiiyamtibiyin hiranki nimbiniya mi kima bi kimiminkikim pa boinki, naoin kinim mini? Mi kaimwowainga naowin ha kinikin. ⁵⁵ Mi kima hinina kigiwii iya krakarwaiga mi kima pi hinina boini waka biewii prasae nikii rani. Mi saeya wi hiriinana mi imbiyami. ⁵⁶ Kima yayairgi nhinkini inkamim! Kima nu ninomor sowiir diminim simiirar bidi sibgu kigninokninkinim. Mi kima ta miya Adi Komii siya miriia sair ninokninkin karamae dimusi nwowi, ha? Iriig.

*Kira inkamin kiriir boinuriyu boiniyin saikar kitibmii boin
(Mt 5:25-26)*

⁵⁷ Mi kima siyu miyikin siir sibgu naingwo hid karamae dimusi nwokim mi ha diriraerarim, ha? ⁵⁸ Iya kira boinam nami inkamin kiriir boinhuriyu boinin saika boinim, kowa siyu hirar niki owamiywo mi ta iya kowa iripa yai sairar sibgu boinam. Mi kowa hiriinan tir karamae nwowi mi siya kiriirin wi inkamin yai hidiyin siirim niku namisi mi inkamin yai hidiyin siya wi poris inkamin siir in hauugiisi mi poris inkamin kiriirin wi maeyaua huuyokiyokaiya mi biye miriia sairim nikropkisi. ⁵⁹ Kara kimiir boinkii, kira maeyauwa huuyokiyokaiya sairin wi niki haiburgig sasau rani. Bi kira digworaekwo whiekakim kira niki prii haiyim, simiir tiki hauukiyu dig. Iriig.

13

Inkamin siir mhi kwoinim ninkpit haigi karamae nwowi yio wa kigugu iuguski

¹ Mi ta ii aiirin iikam nhirim hirar nwokim mi sima Jisis siirin kam nhirim Galiliyanim simiir boinmauu. Mi kamim wraisu Adi komii siir ninkin imiiaeyim, Adi Komii siir omaka aiir sima ha namim mi Pailat siir isidin warar yinkin apninopkainam. Mi simiirin ini simar yisomaowim mi simiir nhieyim ini wraisu nhieyim simaka yinkin okiyim. ² Mi Jisis siya simiir

boŋki, kimiir kwoŋim ha naingwowi, ti Galiliyan inkam nħirim ħinina naowim, simiir dimin biyeyim ini iikam nħirim Galiliyanim simiir dimin biyie imiir haiburim, aniya? Nŋngaka, nŋngakŋnga. ³ Kara kimiirin pi ħinina boŋi. Nŋngaka, nŋngakŋnga! Mi kimiir mħi kwoŋim kisina haigi karamae nwowi mi kima wi hindara kigugu iuguski simiir ħiriinan. ⁴ Mi biya ti iikam iur iriyyar nwoimim om Siloam siir ħiran omaka bripriya saeya nirimdinu aokaowim, kima panina naingwowi ti iikamim simiir dimin biyeyim ini iikam nħirim om komii Jerusalem ħiranim simiir dimin biyie imiir haiburim, aniya? Nŋngaki, nŋngaka. ⁵ Kara kimiirin pi ħinina boŋi. Nŋngaka, nŋngakŋnga! Kimiir mħi kwoŋim kisina haigi karamae nwowi mi kima wi hindara kigugu iuguski. Iriig.

Paeyin nae miyik bud karamaeyin siir boŋiyio yaiga

⁶ Mi Jisis siya boŋiyio yai kwira ina swoki boŋin, inkam nwirin siya swapwo wira yŋkin siir wain numira saiirin mi mħiyya siir paenid iirim yt. Mi ini nŋnga ywowin. ⁷ Mi siya numiran miyan inkamin siir asi boŋkikin, kigi. Mi biya biewii whoimim kara ti swapwoŋin siirin ħinina bi kigin. Siya naekak bi di ywowin. Nŋngaka. Siya ini ħiriinana swoki okripkaiyin. Mi kira siirin diigi. Mi siya nu siir ħiyya whisariyyar nŋugugusi. ⁸ Mi numir ħiran miyan inkamin siya ina yowarkii boŋin siir yai anakan, Biyan Inkam Komii, kira siirin ti biewii iirara tiki kignŋkin osasae. Kara siir miyin wa hambimbiri mi whrinim wa krŋkinki. ⁹ Mi nae wi iki biewii whrin siir budi. Mi nŋngakiniuwu mi kira wa diigi. Iriig.

Mi Juda simiir i komiyya pi siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Sabat Jisis siya wig ira saiir haiswoniskigin

¹⁰ Mi Juda simiir i komiyya pi siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya iikamim simiirin maeyauwa Adi Komii krimiir Wanin siir yai nidwokai wakaeiya saiir ħir nowamwarkaiyugin. ¹¹ Mi wig ira ħir nwoka mi uridyu biyie whrin saiir nwokin mi ti uridyu biyeyin siya ma saiir hauuwŋin biewiyim iur iriyyar whoimgim. Mi ta wiga saiir digiukuŋin asi nŋnsimsirugin mi saeya paninsi sibgu okwosi. ¹² Mi Jisis siya saiir kigin mi saiirin ina yikunanan mi siya saiir boŋki, ta wiga kiriir dimin biyeyim kara bi di haiyoprimdiyumiigiyim. Mi kira ini wadiyyar sibgu okiya. ¹³ Mi siir ina ta wiga saiir yonkwoki mi bi kimiminkika saeya ina sibgu okwo tidwokiya. Mi saeya ini Adi Komii siir inig iirar hainankiya. ¹⁴ Mi prismi biyan inkam komiyyin maeyauwa Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya saiir bi nwowiyn, siir mħi kwoŋim ini haugihauga whiyekiyin Jisis siya ta wiga Judami i komiyya Sabat pi siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya ini saiir haiswoniskiyin. Mi siya simiirin ħinina boŋki. Mii mirii iyyim iriyyar kwirkim. Mi kima minam naingwowi inkamki kimiir ma imiir haiswoniskiyim. Mi kima miini i imiirar wit. Kima ti dimin ħininin Judami i komiyya pi siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir kipi nit. ¹⁵ Mi Jisis siya siir yayaka ħinina yowarkii boŋ, kima yai airta nħinkinin inkamkim! Judami i komiyya pi siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Sabat saiirin, kima whiekakim pa nami omaka bulmakaumiya saiir mi simiirin pa mi ikunami sima op nini kwiyaeyuwim. ¹⁶ Mi taka wiga saeya, Ebrahim siir isidin simiir yinisimka. Biewiyim Setan siya nonkwowim saiir iur iriyyar whoimgim. Mi ini wadiyyar mi owa, ta wiga saeya ini ti bulmakauwim simiir haiburim mi kara ta wiga Judami i komiyya Sabat saiir asi haiswoniskigin. ¹⁷ Mi Jisis siya ħiriinan boŋin mi kamim io siir nwowim sima nidid prasae bi kŋkim mi sima ini yai mikrima ywokiyim. Mi iikam whiekakim sima ini

mairgimairga ywokiya m ti dimin komii komiiya siya tirkiya simiiram. Iriig.

Mastet nid mi wit sowir boiniyo yaiga
(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

¹⁸ Mi Jisis siya ina swoki owarki boini, Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana, saeya ini dimu diminan ywowa? Kara sairin pi dimu nikrii, ha? ¹⁹ Adi Komii siir isidin sima ini ti paenid whirin siir hiriinan ywowin, krma dapiyin mastet. Mi mhoiya siya wi pae komiinan namwouwun mi siya ini pae nhirim simiir haiburin. Mi ipiyan whieyam ini siir kwiya imiir haigiiyam.

Yisni boiniyo yaiga.
(Mt 13:33)

²⁰ Mi siya ina swoki boini, kara Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana wi dimu dimin nikrii, ha? ²¹ Ti iikamim sima yisnankim. Mi wig ira yisin plaua two komii saika pridgika. Mi mhoiya ti plauan ina iyopingiyin mi ini saa yimbiiyam. Mi Adi Komii siir iikamim wi hiriinan nimbiiyam. Iriig.

Ano simkin
(Mt 7:13-14,21-23)

²² Mi iya Jisis siya om komii Jerusalem hiriir namim mi om komii komii mi omisimim simiir hiran iikamim simiir warar yowimwarkaiyuam Adi Komii siir yai aair. ²³ Mi inkam nwirin siir sriigi, Biyan Inkam Komii, Adi Komii siya krmiirin wi nirmiyarar nanmaiwarkinaei saika nini owouwam iyie? Nngaka, aniya? Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarki boinki, ²⁴ kima kimasiyar mintaraona. Mi kima minan mirii ti ninomor kouan anosimin siir napninopkainamamin. Anoin karargin, iikam whiekakim sima hiriir namamar naingwowi mi sima wi dig nwo rani. ²⁵ Mi omakan Adin sair anoin wi siyar ninsiin haiginikouwi. Mi kima wi yaba hirar nini okwo kaigakan boini, Biyan Inkam Komii, kira anoin krmiiram haiwaoki! Mi kimiirin wi hinina nowarki boini, kara kimiir ninokninkin tani, kima papiyan omanki nitkim? ²⁶ Mi krma siir yai aairin wi hinina nowarki boini, biya krma nae op minim kinakar nae kwiyaekin. Mi kira krmiir oman siyu iir nokwoin mi krmiirin ini kirar yowomwarkaiyuun dimin taemin imiirin. ²⁷ Mi siya wi kimiir swoki boinki, kara ninokninkin tani kima papiyankim, kima siyu biyie tiran iikamkim, kima dimin biyekak kamkim kariir haiburgik mi ha dam! ²⁸ Mi kima wi Ebrahim, Aisak, Jekop mi profet inkam whiekakim Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana sair nwowim mi wim kima damki yab hirar dwoki! Mi kima wa kauwaeyimiyok ouwi mi kimiir bigmuim wi kikiyikikiyika kini io nwowimin. ²⁹ Mi iikam bieki nimbiniyin mi bieki nikiiyamiyin mi maeyau kwiran ikim, sima wi iya Adi Komii siya siir dimin taeminim mi siir iikamim simiir kigirkakana wi sairar ninkin idwokai aei. ³⁰ Ihi, iikamim tariinan inig komii karamae nwowim mi mhoiya inig komiigak wi sima nwowi. Mi iikamim tariinan inig komiigak nwowim mhoiya sima wi inig komiigak nwo rani. Iriig.

Jisis siya Jerusalem siirsi nougin
(Mt 23:37-39)

³¹ Mi bi kimiminkin ta ii aairarin Farisi kam nhirim sima ina yitim mi siir boinmauu, kira ti omin siir haiburgik mi maeyau kwira dam. Herotin kiriir nisomaowam tiri. ³² Mi Jisis siya simiir boinki, kima wra biyeyin siirin hinina tini boiniu. Wakae, panao waka kara pi uridyu biyeyim mi kamim makakim pi simiir niki haiswonimniskii. Mi mhoiya kariir miyim digi mi

kara pi u wa siisi. Herot siya wi kariir nisomao rani mi wi kariir mi aeyar nadigiuwi. ³³ Mi panao waka uga kara wa napnami. Dimusi rani, sima profet inkamin kariirin om whir kipi nisomao. Nningaka. Sima kariirin Jerusalem hirar disomao iski.

³⁴ Jerusalem, Jerusalem, profet inkamim kirar nisomsom aokaowikin mi kamim Adi Komii siya kimiiram nikropkiyim, kima siiyani simiirar mi kaiyimikikim. Mi ii kasa rani, kara kiriir yinisisimim simiirin iripa haingiriyu kigriraowama tiri, kakaruk yopiiya saiir hiriinan ywowin saeya saiir yinim saiir pidga aowa hopkrimkrikiuwiyim. Mi kima pi boriisopi. ³⁵ Wakae! Tariinanin Adi Komii siya digumii kimiir om iir bidi haimriiyugiyin kimiir omin kimar kigrirao, kara kimiir boinki. Mi kima wi kariir kig rani mi ti ii aeya nadigiuwi iya kima hinina boini, Adi Komii kira ti inkamin kiriir inigi nitin siir whinkinsiis mi wadie siir dwowaiginu! Iriig.

14

Jisis siya inkamin pi u minkin noni aokaowin siir haiswoniskigin

¹ Mi Juda simiir ii komii kwira Sabat pi u siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya Farisimi biyan inkamin siir omaka hir nini aeyiugin. Iikamim sima ini siiramar kaoraraowim, siya inkam haiswoniskiyim. ² Mi inkam nwirin siir piua noni aokaowin, Jisis siir kingiinar nwokin. ³ Mi Jisis siya ti inkam iir kigin mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, Farisi kamim siya simiir sriigi mi ina boinim, Moses siir siyuin wadie bidi ywokiyin. Mi krma inkam makakin ta Judami ii komiia pi u siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya saiirar haiswoniski, iyie? Nningaka? ⁴ Mi sima ini wakae-mumuim. Mi Jisis siya ti inkamin siirin ina yikiunan mi ina haiswoniskiyin mi siirin ina yikropkiyin. ⁵ Mi Jisis siya simiir boinki mi inkam nwirin kimiir bopwoniya waraurin, siir yinisisimim mi siir bulmakauin siya ie whira namai whiriidami mi ti inkamin siya siirin wi Judami ii komiia pi u siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya wi saiir haisasauki rani, iyie? Nningaka? ⁶ Mi sima ta yaiya siya boina, saiirin yai kwir bi nowarki boinkim. Iriig.

Inkamın siya hinina kipi naingwo kara inig komiigakin

⁷ Jisis siya ta nae aiiram nitim kamim simiir kigin sima biyan ipiiyim simiir nidwokaigim. Mi siya boiniyo yai kwira simiir asi boinkin, siya ina boinin. ⁸ Mi inkam nwirki kiriir nikiunami, wigwas nae komiia saiirim. Mi kira ipiia biyana saiir kipi nidwokai. Dimusi rani, ti inkamin siya wi inkam inig komiigakin kiriir haiburin siir nikiunaeisi. ⁹ Mi hiriinanki niuwi, ti inkamin kiriir nikiunain siya kiriirin wi hinina boini, kira ta biyan ipiia ti inkamin siir hauugi mi kira wi nidid komiigakar nwowi kira mhoigi mhoiyan ipiia saiir nini idwoiwi. ¹⁰ Mi kira hiriinan kipi tir mi iya inkam nwirin kariiram nikiugi naeyam kira mhoiyan ipiia saiirar tini idwoi. Kira hiriinan tiri mi ti inkamin kiriir nikiunain siya niti mi siya wi kiriir boini, nomiiyau kira ta biyan ipiia saiir wini idwokaini. Mi siya hiriinan tiri. Mi kira wi inig komiigakar nwowi ti iikamim kinaka nidwokai aeyim simiir whwonkam ida. ¹¹ Inkamin siir inig iirar hainanaeyin, siirin wi Adi Komii siya nikwowaisii. Mi inkamin siyamar naingwona karam nwowiyin mi siir inigin wi Adi Komii siya haiginki kougikou. Iriig.

¹² Mi Jisis siya ti inkamin naeyim siirim nikiunain simiir boinki mi kira nae kwir diriraeri, kira kiriir nomiiyau nomousim mi kiriir iripa isidin simiir kipi nikiuna mi kiriir iripa omom umir hoimgakakim. Mi mhoiia wi sima nikiunaeisi kira simiir omaka hir nini aeyiim mi sima wi nae kiriir swoki hauukiysi. ¹³ Nningaka. Kira nae komii diriraerari mi kira wi inkam

paeprikabim mi iikamim piu simiirim biyie nwowim mi iga biyekakim mi nhwokwisaeyim simiir dikuna. ¹⁴ Ti hiriinan iikamim sima naei wi kiriir swoki ikuna hauu ae rani mi kira wa maigimaiga. Dimusi rani, mhoiya nae kiriirim, wi Adi Komii siya swoki hauwi dimin miyikim kimiir, iya iikam miyik miyikim sima swoki insiin idwowi ie hirankin saiir. Sima inokinokin wi saikar nwoyokiyokii. Iriig.

*Nae komiini boiniyo yaiga
(Mt 22:1-10)*

¹⁵ Ti iikam nae saika naeyim simiir nwirin siya ta yai aiir wakaekiyin mi siya Jisis siir boinki, inkamin Adi Komii siir iikamim simiir maeyaua kigirkakana, saiir nidwokai aei siya ha maigimaiga. ¹⁶ Mi Jisis siya siir boinki, inkam nwirin nae komii bidi diriraerarin. Mi siya iikam whiekakim simiir bidi yimbinin ta naeya saiirim nitimin. ¹⁷ Mi naeni iya ha nimbiamama mi siya siir miyan inkam iir yikropki, siya iikamim biya siya nimbiamama simiir nikiunakiyim. Siya simiirin hinina boin: Kima wit. Digworaekwo whiekakim bidi diriraerar digim. ¹⁸ Mi iikamim sima sima hinina yomboin amboin, krima wi nam tani. Inkam nwirin siya miyan inkamin siir boin, kara numira kwira sain, kara pi saiir nini kiguwi. Kaimwoka kara pi nam tani naeyimin. Kara kiriir naeyam bi nitkin mi kara pi boriisopi kira io saiirsi kipi nwo. ¹⁹ Mi nwirin ina mi boinkiyin, kara mi miriyyim bulmakauim iuura sain mi kara simiir nini kiguwam mini. Wakae! Kara pi nam tani. Kara kiriir naeyam bi nitkin mi kira pi io kariir kipi nwo kara pi boriisopi. ²⁰ Mi nwirin ina mi boinin, kariir wiga tapa nonkwonaka kara pi nam tani, kiriir nae aiiram. ²¹ Mi ti miyan inkamin ha swoki amin siir biyan inkam iiram mi ti yayim simiir ini boinmimauuu. Mi omakin adin siir kwoinin ini haugihauga whiyekiyin mi siir miyan inkam iir boinki, kira ha damsisaau siyusisimim ti omin siirim mi kira kam paeprikabim mi kamim piu simiirim biyie nwowim mi nhwokwisaeyim mi iga biyie ikim. Kira simiirin kariir omaka tiriir wikunani. ²² Mi mhoiya ti miyan inkamin siya boin, biyan inkam, kara kiriir yai aiirar bidi wakaeyoknan mi ipii nhirim ini nanga niki owim. ²³ Biyan inkamin miyan inkam iir boin, kira siyu komii simiir omisisim whiekakim simiir dam. Mi iikamim simiir wikuna ninopkainani. Kara minam nangwowi kariir omaka mirninkinkiyim. ²⁴ Kara kiriir boini. Ti iikam whiekakim biya kara niki ikunam, sima wi kariir naeya saiir swoki ae rani. Iriig.

*Inkamin tiki sibgu aingwo Jisis siir mi aiir miriyyamin
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Iikam isid komiyyin Jisis saikar napnamkim mi siya ha haimasiyao kaowin mi simiir boinki. ²⁶ Mi inkamin kariirim niti mi siya siir ad yopii wig mi yokman mi siir nomousismim digumii simiir haimriyyugig mi digworaekwowim siir kwoinki naingwo ikim mi hiriinan tir karamae nwowi sima wi kariir mhoiya nit rani. ²⁷ Yipiki inkamkin kariir mhoiya niti mi siya paeyin hiiniya nriioninkinin siir haisi dididi mi ti hiriinan inkamin siya wi kariir mhoiya sibgu it rani. Nangaka. ²⁸ Mi kimiir nwirkin siya omaka bripri ira miriinainamim mini koua hiriir mi bi siya pi niki sibgu idwo hidi, ta omaka saiir miriyyan naemar imiiram siya niki inokninkinim siir naeyim wi ta omaka saiirar digi, iyie? Nangaka. ²⁹ Mi siya bi hiriinan tir karamae nwowi mi mhoiya sima yin ninansiingiyim mi siya ta omaka saiir mirii ninokou karamae nwowi. Mi iikamim sima wi siir niewaeyuwu. Mi sima wi hinina boini, ³⁰ ti inkamin ta omaka saiir miriyyin, siya wi saiir mirii ninokougik rani. ³¹ Mi inkam komiyyin nu kigiraowiyin, siya

inkam komii nwirin nu kigriraowiyin yaii saika ninii mi siya pa niki idwo hidnami. Mi siyarin siir sauan kamim (10 Tausen) hoimgak karamaeki niuwi mi inkam komii nwirin siir sauan kam ima ywo hoimgak (20 tausen) mi siya bii tiki sibgu hid mi siirin wi ti inkam komii nwirin siir isid ieya niyopakaiyuwi, iyie? Nimgaka? ³² Mi siya hinina naingwowi, kara wi dig nwo rani mi siir sauan omomin aru hirar niki owim, kam nhirim saiirar nikropki, ti io aiir nokwowaisiim. ³³ Mi iriipi hiriinan mi kimiir nwirkin siya siir digworaekwo whiekakim digumii simiir haimriiyuwi mi siya sibgu naingwo karamae nwowi mi siya wi kariir kigna mriiyan inkam nwo rani. Iriig.

*Wa kirie karamaekin
(Mt 5:13; Mk 9:50)*

³⁴ Wa siya dimin miyikin. Mi wa siya hii karamae nwowi mi ti wa siirin wi panina swoki tiri, siya wadie swoki amwoiuuwamin, ha? ³⁵ Ti hiriinan wain naeyaka siir bi pridikin. Mi krima siirin nu miyik nitkiigi numiran sasaeyim wi miyik sibgu ii rani. Wakae, kima hindarar prii itkaigi. Iriig.

15

*Sibsibin whaowaeyin siir boiniyo yaiga
(Mt 18:12-14)*

¹ Mi igwira kamim omom omomi umir haiyim mi kam nhirim dimin biyie tiriyim mi kam nhir ikim, sima Jisis siir kingiina yit siir yai imiir wakaeyam.

² Mi Farisi kamim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim sima io nwokim Jisis siirin mi sima hinina boin, ti inkamin kamim dimin biyie tiriyim nae simaka nidwokai aekin. ³ Mi Jisis siya ta boiniyo yaiya simiir asi boinkin

⁴ mi kimiir inkam nwirki siir sibsibim kamairim iriyyarki niuwi, (100) mi siir sibsib irin whaowaei mi siir adin wi panina tiri? Mi siya ti sibsib kamnwii iuur iriyyar idiyim (99) wi hirar haiburgigi mi yim wi hirar nokwo aekii. Mi siya wi ti sibsib irin siirim nini hansir iuwi. ⁵ Mi siya siir hansir haii mi siya siirin wi siir waeyao niwouu apnami. Mi siya pi maigimaiga nwonami. ⁶ Mi iya siya siir omaka hiriir swoki imbiyami mi siya wa kauwok boinami siir nomiyauim mi siir inkamnanim, simiiramim, iripa saika haingiriyu owim. Mi siya wi simiir boinki, kima kanaka timi maigimaiga! Dimusi rani, kariir sibsib irin niki whaowaekiyin kara siir bidi hansiryiskai haiyin. ⁷ Kara kimiir boinkii mi ninomor kou hirar iikamim yim ini, iriipi hiriinanar mi owim. Mi iikam kamnwii iuur iriyyar nwiim, (99) sima ha naingwowi, sima dimin biyie bi tirkim mi sima ti hiriinan iikam imiirin maigimaiga wao kintani. Mi dimin biyie inkam nwiruwakar tiri mi siir kwoinin ha kisina haigii mi ninomor kou hirin wi maigimaiga komiia nwowi siiramim. Iriig.

Umira whaowaeya saiir boiniyo yaiga

⁸ Mi wiga umir iurgaki niuwi mi mhoiya kwira ina swoki whaowaekiya mi saeya wi panina tiri, ha? Saeya wi iriyyasmir pae bignaei. Mipa bigna nhiskig kaeyami, saiir bidi mi kiga. ⁹ Mi saeya hansir haii mipa kauwok boinki saiir nomiyauim mi saiir inkam inkamnanim, sima iripi nwowim. Mi saeya ina boinkiya, kima maigimaiga kanaka dwo! Kariir umir kwira niki whaowaekiya bidi swoki hansiryiskaiya! ¹⁰ Kara kimiir boinkii mi iriipi hiriinan Adi Komii siir paekwosimin siya inkamin dimin biyekakin naingwo tibmiyin siirimar maigimaigaekin. Iriig.

Whranisim nwirin ad haiburgigin siir boiniyo yaiga

11 Jisis siya boin, inkam nwirin siir yinisim yinkamiyino nwisko. 12 Mi nomousimin ad iir boin, adi, kara minam naingwowi, kira digworaekwo whiekakim kiriir yao whid hauu kariirin panaowar whauu. Mi adin ina hidgiyin siir digworaekwo whiekakim siir yinisim nwis owiiram. 13 Mi bi kimiminkin, ti nomousimin siir umir digworaekwo whiekakim ina hauugiyim, inkam nharikim sainim. Mi siya om whirin kingiin tani, siir ini owou. Mi siya ti om iir nwowin mi siir umir digworaekwo whiekakim ini siyu biyeyim siya tirim simiir yuguguskiyim. 14 Mi siya siir digworaekwo whiekakim hiriinan nuguguskiyim mi mhoiya ti omin siirin mhi komiia ina yamaoua. Mi siya ini dimin whirmin whirmin karamaeyar yamwo iuwun. 15 Mi siya ti om whirin siir hiran inkamin siir mi asi nini miriyugin. Mi ti inkamin siya yikropki siirin, maeyaua hu nimiyaeiya sairim, siya kigiraowim simiirin. 16 Siya minam naingwowi siir mhiya ti binim simiir isim hugi sim naemimin itkikinim simiir naeyim. Mi siirin nae minim, inkam nwirki bi swoki hauugin. 17 Mi mhiinae karamae siya nwowa mi siya ha naingwoyimyokin mi siya ina boinkiyin, kariir adin siir miyan kamim yim sima naeyim wara whaowae rani. Mi kara tir namwoniya mhi ina yamaoniya. Mi kara hiriirnanar nwowi, an wi kapi naowi. 18 Mi haningi niuwi, an ti swoki am kariir adin siirim. Mi kara siirin wi hinina boini, adi kara siyu biye Adi Komii mi kira kowiir whwonkam ida bidi tirin. 19 Kara inkam miyik rani mi kira kariirin kiriir yinisim kipi niku. Mi kira kariirin, kiriir miyan inkamnan boin. 20 Mi siya hiriinan boinkiyin mi siya ina swoki amin siir ad iiramar. Mi siya aru tirar nwowamin, siir adin sairar kigwinin. Mi siir adin siirsiyin naingwoyimyok prasae bi kinkin. Mi siya niwitnamin mi ini yinisim iir yaka iwit ankabmamairiuwun. 21 Mi yinisimin ina boinkiyin Adi, kara dimin biye Adi Komii mi kira, kowiir whwonkam ida tirin. Mi kara inkam miyik rani, kira kariirin, kiriir yinisim kipi niku. 22 Mi adin siir miyan kam imiir boinki, kima biyan yuis prieiya sair whainanisasa mipi siir wini kaiyaginuni. Mi siirin indihop ha timi iyopkiku haiginu. Mi siirin su ha timi ii haiginu. Mi siya siiramin pranaepranae bi maigimaigakim. 23 Bulmakau irpakiyinin ira tini hainaki mipa disomao. Mipi krimar nongwomamae aei. 24 Dimusi rani, ti kariir yinisimin siya naonamnan bidi yowin. Mi tariinanin siya ini omwaiya swoki waiyan siya bidiyar iki whaowaekiyin. Mi kara siir bidi swoki kigin mi sima nae komii asi naekim.

25 Mi yaowaeyin numir nwokin mi mhoiya siya ha nitin omaka kingiin hiriir mi siyar wakaeni, ii kidim, pi ninkinuwu. Yim sima mwai waowi. 26 Mi siya siir miyan inkam nwir iir yikuna mi ina sruiyin, sima dimu dimin tiri? 27 Mi siir miyan inkamin siirin ina boinin, kiriir nomousimin bidi swoki itin. Mi kiriir adin siya kao irpakiyinin ira yisomao siirim. Dimusi rani, siya siir yinisim iir bidi swoki kigin. Mi siir dimin whirki bi kimbugin. 28 Mi yaowae siir kwoinin ini haughauga whiyekiyin. Mi siya omaka hiriir paninsi yapninpokainamsi. Mi siir adin ha napnaniniyin mi siirin yai miyik imiirar yani boini siya napninpokainamim. 29 Mi siya adin siir yayaka hinina yowarkii boin, biewii kasaka rani, kara kiriir miyan inkamnan nwowin mi kara kiriir yayaka igwir bi nantamyiriyirkin. Mi kira meme ii kariir bi swoki hauugin. Kara kariir nomiyauim maigimaigara simaka mi owim. Niingaki, niingakinga. 30 Mi ti kiriir yinisimin siya kiriir digworaekwo whiekakim ini iki wigim hii nanaeyim, simiir yugugusgikin mi siya ha swoki itin mi kira ini siirsi yaingwoyimyokin. Mi kira bulmakau yinisim irpakiyinanin ina mi isomin siirim. 31 Mi adin siir boinki, yinisim, inokininokin kira kanaka nwokin mi kariir digworaekwo whiekakim, yim kiriirgin. 32 Mi tariinanin krima ha

mairgimairga mi krimiir mhi kwoinim, wadieyar dwo. Ti kiriir nomousimin siya naonamnan bidiyar iki owin. Mi tariinanin siya ini omwaiyar swoki waiyain. Siya bidiyar iki whaowaekiyin mi tariinanin krma siir bidi swoki hansiryiskaiyin. Iriig.

16

Biiyan inkam nhirim simiir boiniyo yaiga

¹ Mi Jisis siya kamim siir mi kigna miriyyim simiir boinki mi inkam nwirin umir digworaekwokakin siya biiyan inkam bidi yimbini, siir digworaekwo whiekakim simiir kigriraowim. Mi inkam nhirim sima ini boini ti inkamin digworaekwo whiekakin siir, ti kiriir biiyan inkamin siya kiriir umir digworaekwowim kasaka bi niuguguskikim mi iya ini kingiina nwowa kiriir digworaekwowim sima digi. ² Mi biiyan inkamin siir hiriinan wakaeyin mi siya biiyan inkamin siiram yikiugi mi ina boinin siirin, panin panina tirkin ta yaiya kara wakaeya kiriir? Kira kariir digworaekwo whiekakim kiriir in nwowim simiir tini win naki. Kira wi kariir biiyan inkam nwo rani. ³ Mi ti biiyan inkamin siir kwoinin aowa aowa hiniina yaingwo. Kara pi panina tiri? Biiyan Inkam Komiiyin siya kariir huriyyumigiyim tiri. Mi kara kiriekak rani, nu wa nop rani. Kara inkam nwirni nae umir digworaekwo kaugiki aeyim pi nididi. ⁴ Mi tariinanin kara bidi yinokninkinkiyin, diminin kara tiranin mi iya inkamin siya kariir huriyyumigi siir mi saiir hirankin mi ta hiriinana sairsiyin kariirin wi inkam nhirim sima nikunami, simiir omaka hiriirin. ⁵ Mi siya inkamim siir biiyan inkamin siir dimin priihaiyyim simiirin nwinwira yikuuna mi siirim in yamim. Mi biiyin nwira ieya yam mi mi kigriraowan inkamin ina sriyyin siirin. Diminim kira priihaiyyim kariir biiyan inkamin siir hirankin pariigim? ⁶ Mi siya boin, wel twowim kamairim iriyyarkim. Mi mi kigriraowi inkamin ina boinin, kira ti diminim kira priihaiyyim simiir yokwo aiir hai mi kira kamnwis iuruuwa 50 simiirar kwidwo winki. ⁷ Mi mhoiyya inkam nwirin ina swoki itin, biiyan inkamin mi kigriraowiyin siya ina sriyyin, diminim kira priihaiyyim pariigim? Mi siya ina boinin, wit nibim kamairim iriyyarkim 100 mi siya siir boinki, kira ta yokwowa kira wina diminim kira priihaiyyim saiirim pi kam nwiyyuwa winki. ⁸ Mi mhoiyya biiyan inkamin siya ini ti inkamin mi kigriraowiyin siir inig iir hainankiyin. Dimusi rani, siya inkamin kwoin miyyikakin, siir siyyuun siir hiriinan tirkin. Mi Jisis siya ha niki boinin mi nu tiran iikamim simiir kwoinim umir diriraerar sainiyim ini Adi Komii siir iikamim simiir haiburim, sima ninokninkin miyyikakim.

⁹ Mi Jisis siya hiniina boinki simiirin. Mi umir digworaekwo whiekakim kima nonkwowim kima iikam nhirim umir digworaekwowim whaowaeyim simiir hauu. Mi sima wi kimiir nomiiyau kin nwoki owim. Mhoiyya kima naonami mi kima wi Adi Komii siir om miyyikin siir nami. Mi siya kimiirin wi hiniina boini, kima siyyu miyyik bidi tirim. Mi inokiinokin kima wi kanaka nwoyokiyoki. ¹⁰ Mi inkam nwirin siya dimin simim simiir sibgu kigriraowi mi siya wi dimin komii komiiyyim simiir warar mi sibgu inkin kigriraowi. Mi inkamin miisimim simiir sibgu mirii karamae nwowi mi siya mi komii komiiyyim simiirin wi mi sibgu mirii rani. ¹¹ Mi kima umirim nu tiranim simiir sibgu kigrirao karamae nwowi mi kima Adi Komii siir dimin miyyik imiirin wi panina sibgu kigriraowi, ha? Ningaka, kima inkam wi dig nwo rani. ¹² Mi kima inkam nwirni dimin sibgu kigrirao karamae nwowi mi Adi Komii siya dimin miyyikin wi panina hauwi, inokiinok nwoyokiyokiiyin, ha?

¹³ Mi miyan inkam nwirin siya, biyan inkam nwiso sower miyim ikwiruwa bi swoki miriikin. Ningaka. Mi siya kwoin biye wi nwirin siir nwowi mi nwirin wi miyik siir nwowi. Mi siya wi nwirin siir wakaeyoknaei mi nwirin wi digumii haimriyuwi. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siirim miriim, umir sairim wara kipi naingwo. Iriig.

Jisis siir yaiya Adi Komii siya ikam whiekakim simiir kigirkakana sair boinkin

(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

¹⁴ Farisi sima umirim naingwokwodikim. Mi sima ti hiriinan yai whiekakim Jisis siya boinkiyim simiir wakaekiyim mi sima siir yikbumbu boin. ¹⁵ Mi Jisis siya simiir boinki mi kima kimiir siyu miyikin ikam whiekakim simiir whwonkam ida hinina nisiimauuwi kima ikam miyikim. Mi Adi Komii siya kimiir kwoin imiir bidi yinokninkinim. Diminim inkamki hainaniyim, yim Adi Komii siir whwonkam idain dimin komii rani.

¹⁶ Moses siir siyu komiini yai mi profet kamim simiir yai aka sowa iya Jonin op baptaisiyin siya nwowa sairar yadigiuwa. Mi Jon siir iya tasi tariinana namwoniya mi Adi Komii siya siir ikam whiekakim simiir kigirkakana mi sair yaiwin kibiya omom omom whiekakim simiir nimbiam. Mi ikam whiekakim sima Adi Komii siya siir ikam whiekakim simiir kigirkakana sair namamar naingwokwowi. ¹⁷ Ninomor nu sowa wa digi. Mi Moses siir siyu komii siir yaisisimim sima wi wara swoki kigugu rani.

¹⁸ Mi kamn siya siir wig aair sopki mi irni swoki inkwonaei, yio wig nonkwonani siyugi siyu iirar nikripkikin. Mi inkam nwirin siya wig ira inkam nwirki sopkiya sair nonkwonaei, yio wig nonkwonani siyuin siir taouugakin mi siya hi nanaenanaei. Iriig.

Umirkak inkam mi Lasaras so

¹⁹ Biya inkam nwirin umirki naokingugunankaiyin, siya tir nwokin mi inokinokin siya yuis miyik miyik imiirar niigin. Mi inokinokin siya nae miyik imiirar haiikin mi simiirar naeikin siya wadie nwowim. ²⁰ Mi inkam paeprikab nwirin hirar mi inkin okin siir inigin Lasaraskin, siir pua paowai biyeya. Mi siirin siir isid ieyar hainam umirkak inkamin siir omaka anoka kingiin hir ini kikinugik. ²¹ Mi siya ti umirkak inkamin naeyim siir hi aowa naekrimkrinkiyim simiir numimin aeyamar naingwowi mi iya ti umirkak inkamin siir miyan kamim sima nhiskiyim naemimin priiginim naeyim simiir mi ti inkam paeprikabin siir mhiya ini simiirar yaekinuin. Mi waim sima ntiyim pi siir paowai imiir taowaei. ²² Mhoiya ti inkam paeprikabin ha naonamin mi siirin Adi Komii siir paekwosimim sima hainam mi siya Ebrahim saika ini owou. Mi ti inkam umirkakin ina mi aowin mi siirin ina haingikaiyin. ²³ Mi siya ini maeyau paekaka sair nwowin mi hik kimpisu komii hir haiyin. Mi siya koua hiriir kaokiyin mi siya kigi Ebrahim siya kingiin nwo rani mi Lasaras siya saika ninkin owi. ²⁴ Mi umirkak inkamin ina kauwokiya, adi Ebrahim kira kariirsi daingwoyimiyo mi kira Lasaras siir dikrop iuungi siir inain op hopmaiym mi opa kariir kworiyaeya sair hougin noksisaekiyim. Kara ta pae aairin hik kimpisu prasae hai rani. ²⁵ Mi Ebrahim siya boin, yinisin tariinanin kira dimin whirin ina naingwokiya. Biya kira omwaiya niki waiyan mi kira digworaekwo whiekakakar nwokin. Mi Lasaras siya dimin biye biyeyim simiir haiigin. Mi tariinanin siir kwoinin ti om iirin ini wadieyar yamwoniya mi ni kira ini hik kimpisu yama haiyuin. ²⁶ Mi dimin whirin Adi Komii siya bidi haiginin, ie komii whirin kimiir mi krimiir bopwoniya tir. Mi ikamim tir nwowim sima ti ieyin siir niyapidnadamim sima dig nwo rani. Mi ikamim yarmiia mi owi, krimiir

tiriir niyapidnaidniyim siima wi dig mi o rani. ²⁷ Mi umirkak inkamin siya boin, adi kara kiriirin hiriinansi srii, kira Lasaras siirin kariir adin siir omaka hiriir dikropki. ²⁸ Kariir nomousimim iriiyarkim. Mi Lasaras siya simiirin yai kirie ailarar tini boiniu. Mi siima wi ti om biyieyin hik kimpipisu kara haiiyin siirar swoki inkin itisi. ²⁹ Mi Ebrahim siya ina boinin, siima Moses mi profet kam ikim simiir yaigakargim. Siima simiirin igao yai bidiya boinin siima ta yai ailarar wakaeyokna. ³⁰ Mi umirkak inkam ieya boin. Niingaka. Adi Ebrahim ta yaiya saeya simiirin wi dig nwo rani. Mi inkam wir nwin siya ie hiranki ninsiin idwowi mi simiiram in ha nami mi simiir mhi kwoinin wa ninkpit haigii. ³¹ Mi Ebrahim siya ina boinkiyin siirin mi siima Moses mi profet kamim simiir yai imiir wakaeyokna karamae nwowi mi inkam nwin ie ankin ninsiin idwowi mi siima iriipi hiriinan wi siir swoki aingwo tibmii rani. Niingaka. Iriig.

17

Dimin biyieni siyugun

(Mt 18:6-7,21-22; Mk 9:42)

¹ Aiyo, aiyo mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, diminpai diminpaiyim wa nimbiam iikam whiekakim simiir kwoin imiir nipiyaokiyam mi siima dimin biyie tiram. Mi simiir naingwo tibmiiya wa whaowae iuguskii. Aiyo, aiyo mi inkamin, inkam nwin naingwo tibmiiya saiir tirbuwiyin kira mintarao mhoiia kira wi hik komiigi komii haii. ² Mi siya ti yinisiim sapisapim simiir nwin iir tirkii, siyu biyie tiram mi hiriinankinuwi, ini mi owin kam nhirim siima siir niyiyin siiya komiia saika dinkin kog. Mi siirin whi komii solwara saiir ditmai whiridgi, yipi nwoki aeyikriku whiridamim. ³ Kimakimasiyar mintaraona! Mi kimiir nomiiyauin, siya siyu biyie tiri, kima io saiir dwo mi siya siir kwoinin kisina haigii mi kira siir dankabmamair boin. ⁴ Mi siya dimin biyie kiriirin ii kwiruwa saiirararin idip idipin iriiyar kwisa tiri mi siya kiriiram in idip idipin iriiyar kwisa niti mi ha nin boini, kara pi naingwoyimyoki kira kariir dimin biyieyim simiir haiyoprindiyumiiyim. Iriig.

Naingwo tibmiini siyugun

⁵ Aposel kamim siima Biyan Inkam Komiiyin siir boinki, kira krimiir naingwo tibmiiya saiirin komii swoki inkin hauugi. ⁶ Mi Biyan Inkam Komii siya simiir boin mi kariir naingwo tibmiiya saeya mastid nidni hanin sapisapki nuwi mi Adi Komii siya kiriirin wi dimin komii iilarar tirhaiginuwi. Mi kira paeyin siirin ha boinkii, kira, wara kariir miyim ti ophainam whi komii solwara hiriir! Mi siya wi kariir yai ailarar mi wakaeyoknaei. Iriig.

Miiyan kamim simiir siyugun

⁷ Mi kimiir inkam nwin siya miyan inkamkaki nuwi, siir numir aiir hainopam mi siir sibsib imiir kigriraowam mi mhoiia siya ha swoki iti mi siir biyan inkamin siirin wi hinina boini, kira ha witsisau, nae kanaka wini idwokai aeni. Mi kira wi hinina boini, aniya? ⁸ Niingaki, niingakinga. Mi kira wi siir boinmauwu, kira kariir nae imiir diriraerar mi kira yaeya piuwopa ha kikognani mi naeyim ha diriraerar hainani. Bi op nae minim pi kara niki ae kwiyae mi mhoiia kira op nae minim pa timi ae kwiyae. ⁹ Mi siya ti siir miyan inkamin siirin pa boin wadie ta siya siir yai aiir wakaeyokna diriraerara saiirsiiyin, aniya? Niingaki, niingaka. Ya siirar maiga. ¹⁰ Mi kima iriipi hiriinan digworaekwo whiekakim Adi Komii siya boinin, kima simiir diriraerari mi kima wi hinina boin, krima miyan iikam miyik rani. Diminin krima diriraerariyim krima Adi Komii siir kwoin iilarar diriraerari. Iriig.

Kam iuurim paowaigi piskimkopouwim Jisis siya haiswoniskiigim

¹¹ Jisis siya siyiuin om komii Jerusalem hiriir namiyin siir namkin mi siya nu Sameria nu Galili sowiir bopwovar napnamkin. ¹² Mi siya om whirin siir nimbiyamın mi kam iuurim paowaigi piskimkopouwim siirin siyiu hir yapyiskaiwin. Mi sima aru hirar niki okwowim ¹³ mi sima ina kauwok boininaekiyim, Biyan Inkam Komii, Jisis kira krimiirsi daingwoyimiyo. ¹⁴ Mi Jisis siya simiir kigin mi siya ina kauwok boinkiyin simiirin, kima ha dam, wara kimiir piuum prismi tini iisimauiui. Mi sima ha napnamim mi simiir piuum ini miyikar ywokiyim. ¹⁵ Mi simasimar yinkig ankigna simiir piuum wadie nwokiyim. Mi simiir nwirin sasa swoki iwitamin. Mi siya ina kauwok boin hainan prapasamin Adi Komii siir inig iir. ¹⁶ Mi siya Jisis siir igmiiga whwonkam ida ini huiui. Mi siya ina boin wadiekiyin siirin. Ti inkamin siya nu Samesian inkamkin. ¹⁷ Mi Jisis siya hiriinan kigiyin mi siya ina boinkiyin, ti kam iuurim paowaigi piskimkopouwim, simiirin kara haiswoniskiigiyim mi iriyyar nwiiyim ini papi nwowim? ¹⁸ Mi ti iriyyar nwiiyim Adi Komii siir inig iir hainanam bi nitkim, aniya? Mi ti inkam nwiruan om whiranin sasar yit Adi Komii siir inig iir hainanamın. Mi ti kam iriyyar nwiiyim Isreliiyim, yim ini panina tirim, ha? ¹⁹ Mi mhoiyya Jisis siya boinki, kira dinsiingi mi ha dinsiin apnam, kira naingwo tibmiyya kariiram, kiriirin wadie saeyar nwowaiginugin. Iriig.

Iiya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana wi sapi nimbini (Mt 24:23-28,37-41)

²⁰ Mi Farisi kamim sima Jisis siir sriigi, iyya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana wi paka hinin iyya sae nimbini? Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, iyya Adi Komii siya siir iikam whiekakim, simiir kigirkakana saeya nimbiyami, iikamim simiir nhwowim wi dimin kirie kirie komii komii kig rani. ²¹ Mi sima wi hinina boin tani, kigi, siya tisi tapi nwowin. Niingaka. Wakae, iyya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana saeya ini kimiir mhi kwoinaw waraurar nwowa kima wi sair kig rani. Niingaka.

²² Mi siya ha boin digiyin mi siya kamim siir kigna mriiyim, simiir boinki, mhoiyya iyya wa nimbiyami mi kimiir mhi kwoinim Yaowae Adin ninomor kouanin kara nitana iyya, sair kigamar naingwowi mi kima wi siir kig rani. ²³ Mi mhoiyya kam nhirim wi sima boini kimiirin, kigi, siya isi hinda nwowin, kigi siya tisi tinda nwowin. Mi wim kima wi hiriinan inkamim simiir yai kipi wakaeyokna yim sima kimiir niksisaie. ²⁴ Kima ina ninokninkinim iyya ninomora yakii mi ta ninomor kwirkaka wa yaarkakii. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin siya nimbini, wi hiriinanar tiri. Mi iikam whiekakim sima siirin wa kigirkakwini. ²⁵ Mi bi kara wi hik kimpipisuwar niki haii mi iikamim ta ii aiirar niki owim, sima digiumii wi kariir haimriyuwi. ²⁶ Siyiuin biyya Noaki nwowa iyya sair tirin. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin siir iyya siya nitana yo wi iriipi hiriinanar mi tiri. ²⁷ Mi sima nae hirar niki aeyim mi op minim hirar niki kwiyaeyim mi wigkamim ha nonkwonam iyya Noa siya siyaiyya hiriir napninopkainamin mi op komiyyin ha nitin, simiirin ini siya yakiirindipugiyim. ²⁸ Mi Lot siir iyya, ya iriipi hiriinanar mi tir. Mi sima naemin hirar niki aeyim mi opmin hirar niki kwiyaeyim mi digworaekwo minim hirar niki sainim mi digworaekwo nhirim, inkam nhirmi hauuwim sima sainim mi numir sasae ha ninkikinim mi omaka minim ha mi mirii. ²⁹ Mi Lot siya om komii Sodom siir haiburgigin mi ha namın mi ta ii aiirin Adi Komii siya pae aiir yikropki. Mi siyya komii komiyyim paekak paekakim, ina kinanainiyim ninomor kouankin iikamim simiir tioidwomaiyam. ³⁰ Mi

iriipi hiriinan iya Yaowae Adin ninomor kouanin siya swoki iti, wi idowiiyar nimbini, iikamim simiir whwonkam idar. Mi sima wi digworaekwo kasa tir tani.

³¹ Mi ta hiriinan iya inkam nwirin siya omakanau hir nwowi mi siir digworaekwowim, nu hir nwowi mi siya wi siir digworaekwo imiiram niuunainam tani, simiir hainakiyam. Mi siya wi hindara nidam iuguski. Mi iriipi hiriinan inkam nwirin siya numir hir nwowi mi siya wi omaka tiriir swoki it rani, yuismn imiir hainankiyam. Nningaka. Siya wi hindara nidam iuguski. ³² Mi kima Lot siir wig aiir dinokninkinki, saeya om komii Sodom siir swoki haiyug kaokiya mi saiirin Adi Komii siya diriraerarki mi saeya sol ha nwokiya mi yinpae yamwoia. Mi iriipi hiriinan, kima kipi swoki haiyug kao hindara didam iugusam. ³³ Mi inkamin siyamar naingwonaeyin, Adi Komii siiram naingwo karamae nwowiyin, yo wi hindara kigugu iuguskii. Mi inkamin siyamar naingwo karam nwowiyin mi Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaeyin mi siir kwoinin wi hiriyyar nwoyokiyokikaeyami, Adi Komii saikar. ³⁴ Kara kimiir boinkii, ta ni aiirarin, inkam nwiso hi kwiruwa saiirarar whwonkai mi Adi Komii siya sowiir nwirin siir hainami mi siir nwirin, yo wi hirar nwokii. ³⁵ Mi wig iso sowa mi iripa miriiguwaki mi Adi Komii siya sowiir ir aiir nikuunami mi ira, ya wi hirar nwokii. ³⁶ Mi inkam nwiso sowa numir hir nwowi mi Adi Komii siya wi nwir iirara nikuunami mi nwirin yo wi hirar haiburgigi. ³⁷ Mi kamim siir kigna mriiyim, sima ta yai aiir wakaeyim mi sima ina sruiyim, Biyan Inkam Komii ti diminin wi papi nimbiam? Mi Jisis siya simiirin boiniyo yai boinkin, maeyauwa inkam whigi nwowa, wakikiyao wabim saiir nwowikim mi inkam whiyyim pi simar mi aei. Iriig.

18

Wiga inkamin yai hidiyin siirim nikuunain saiir whindiriraeraram saiir boiniyo yaiga

¹ Jisis siya boiniyo yai kwira simiir boin simiir nisiisiimauugin sima inokinokin nhwo Adi Komii siirim kwisboinim mi sima kipi nhaku. ² Siya hinina boin mi om komii whirin yai hidi inkam nwirin hir nwokin. Ti yai hidi inkamin siya Adi Komii siirsi bi swoki ididikin. Mi iriipi hiriinan inkam imiirsi bi mi aingwoyimiyokikin. ³ Mi wig igabae ira ti om iir nwoka. Inokinokin saeya ti inkamin yai hidiyin siirin hinina nini boinuwika, kariir ioan inkamin siya kariir nonkwobumbuwam tiri mi kira siir boin huriyyunatkaigi. ⁴ Biya ti inkamin yai hidiyin saiir whindiriraeraram bi naingwokin. Mi mhoiyya siya siir mhi kwoinauin hinina yaingwo, kara Adi Komii siirsi nidid rani mi kara iikam imiirsi bi mi aingwo ididkin. ⁵ Mi taka wig igabaeya kariirin kigi saeya ninkinanaei. Kiya saiirin yai pi kara whinboini mi inokinokin saeya wi kariiram nitnanaeisi mi kariir pua mhoiyya wa nhaku iuguski. ⁶ Mi Biyan Inkam Komii siya ina boinin, kima ti yai hidan inkam biyeyin siir yai imiir wakaeki mi ti yai hidan inkam biyeyin, siya ta wiga saiir yai bidi whindiriraerarin. ⁷ Mi wi panina tiri? Mi iikamim Adi Komii siya nimbimim siirim mi ni nabie siirim nouim mi tari Adi Komii siya yai wi simiir whinboin tani, aniya? Mi siya kaoguguwi mi tari wi simiir whindiriraerar tani, aniya? Nningaka. Adi Komii siya yai hidan inkam miiyikingin. ⁸ Kara kimiir boinki mi siya simiirin siyu wa whindiriraerar sasagi. Mi mhoiyya Yaowae Adin ninomor kouanin siir iya, siya wi saiir kigi iikamim simiirin sima bidi yamsi aingwo tibmiiyim, iye? Nningaka? Iriig.

Farisi kamim mi kamim omom omomi umir haiiyim simiir boiniyo yaiga

⁹ Kam sima hiniina naingwowi, sima inkam miyikim mi sima hiniina naingwowi inkam nhirim sima inkam miyik rani. Ti hiriinan inkamim Jisis siya boiniyo yaiya simiir boinkin, ¹⁰ inkam nwiso nhwo kwisboinim namko omaka Adi Komii siira saiir hiriir. Mi nwirin inkamin omom omomi umir haii ikin mi nwirin Farisi inkamkin. ¹¹ Mi ti Farisi inkamin sasa ha nokwokiyan mi siir mhi kwoinawu hirin hiniina kwisboinki, Adi Komii kara ti inkam nhirim simiir hiriinan tani, kara ti kiriirim sriiyin. Mi sima hiiya tauaeikim mi siyu biyeyar mi tirikim mi wiga mi sopikim. An kara, ningaka. Kara ti inkamin omom omomi umir haiiyin siir hiriinan tani. ¹² Mi wik whiekakim simiirin kara ti kwokwisa haiyaeikin nae karamae. Mi digworaekwo whiekakim kara haiiyim, kara iuura soitkinikin mi haimii pi kiriir mi hauwi. ¹³ Mi inkamin omom omomi umir haiiyin siya arurig ha nokwokiyan mi siya ninomor koua hiriir kaowim pi boriisopi. Ningaka. Mi siir niyyin ina kaiyirounainamin mi siya ina boinin, Adi Komii kara dimin biyeyan inkamkin. Kira kariirsi daingwobumbu! ¹⁴ Kara kimiir boinki, ti inkamin omom omomi umir haiiyin, Adi Komii siya siirin inkam miyik yikiuwun. Mi siya siir omaka hiriirar swoki amin. Mi ti inkam nwirin yo. Ningaka. Mi inkam sama naingwonaeyin, yo wi Adi Komii siya nikwowsii. Mi inkamin saam naingwo karamae nwowiyin mi Adi Komii siya siir inigin wi kougikou haiginki. Iriig.

*Jisis siya yinisim sapisapim simiir nokboinmamaingin
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)*

¹⁵ Mi sima yinisim sapisapim Jisis siirin nikiunanikim. Sima minam naingwokim, Jisis siya in simiir nonkwowim. Mi kamim siir kigna mriiyim sima ti hiriinan kigiyim mi sima io simiir ywoki. ¹⁶ Mi Jisis siya yinisim sapisapim simiirin ina yikiunan siir kingiin hiriir mi siya ina boinin kima yinisimim kariirim kigninkinki, kima simiir kipi nikidu. Dimusi rani, Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana ti hiriinan iikamim simiirgin. ¹⁷ Kara kimiirin yaimwovar boini, inkamin iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir nitam naingwowi mi siya ti yinisim sapisapim simiir hiriinan dwo mi hiriinan karamki niuwu mi siya wi saiir napninopkainam tani. Ningaki, ningakinga. Iriig.

*Biyan inkamin umir digworaekwo whiekakakin siir yaiga
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)*

¹⁸ Mi Judami biyan inkam nwirin siya Jisis siirin hiniina sri nowom-warkaiyuwan inkam miyik mi kara wi panina tiri. Kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin inokinok siir haiyamin, ha? ¹⁹ Mi Jisis siya siir boinki, kira kariirin inkam miyik dimusi dapkin, ha? Adi Komii sasaingin inkam miyikin. ²⁰ Kira siyu komii iir bidiyar yinokninkinin. Kira wig kipi hainikii nonkwona. Mi inkam kipi mi isom ao. Mi hii kipi mi tauae mi kira inkam nwirni kipi mi iksisae boinhuriyu, kira kiriir yopii ado sowiirwai yai imiirar wakaeyokna. ²¹ Mi biyan inkamin ina boinin, iya kara yinisima nwonaniyan mi ini tariinanar yamwoniyan kara ti siyu iirar wakaeyoknakin. ²² Jisis siya ta yai aiir wakaekiyin mi siya siir boinki, diminin whira niki whaowaei. Kira kiriir digworaekwo whiekakim inkam nhirim simiir hauu sima sainim mi kira ti umirim inkam paeprikabim simiir hauu. Mi kira hiriinan tiri mi ninomor kou hirin kira wi digworaekwo whiekakakar nwowi. Mi kira kariir mhoiiyar wit. ²³ Mi ti biyan inkamin ta yai aiir wakaekiyin mi siya ini hikakar ywokiyan. Dimusi rani, siya umir digworaekwo whiekakak inkam kingin.

²⁴ Jisis siya ti inkamin siir mhi kwoinim hikak nwokiyim simiir kigiyin mi ina boinin, inkamin digworaekwo hoingakakin, siya Adi Komii siir omin siya

kigriraowiyin dimin taemin imiir siir namimin wi minan mirii. ²⁵ Mi haba ti tidiyinin yuis paniiyin siir no iir ninopkainamimin wi minan mirii. Mi inkamin umir digworaekwo whiekakin siya wi ta haba minan saeya miriia saiiir hiriinan mi mirii rani. Nningaka. Yio wi mi komiigi komii mirii nami Adi Komii siir omin digworaekwo whiekakin simiir kigriraowiyin siir namimin. ²⁶ Mi kamim sima hiriinan wakaekiyim mi sima ina boinim mi hiriinanki niuwi mi kwoinbudin inokinokin omwai waiyayokiyokiyin wi nhinga haii? ²⁷ Mi Jisis siya ina boinin, diminin inkamki tir karamae nwowiyin yim wi Adi Komii krimiir Wanin siyar diriraerari.

²⁸ Mi Pita siya ina boinin, wakae, krima krimiir omin mi krimiir digworaekwom simiir bidi haiburgigim mi krima tisi kiriir mhoiia nitim. ²⁹ Mi Jisis siya simiir boinki, ihi, kara kimiirin yaimwovar boini mi yipiki inkamkin Adi Komii siya siir iikam whiekakin simiir kigrirakina saiiirim sibgu naingwowin mi siya omaka mi wig mi nomiiyau mi yopii ad yinisisim, simiir haiburgik ³⁰ mi ti iiyim Adi Komii siya wi hiriinan i imiirar swoki inkin hauukiyiwi. Mhoiia iya saeya nimbiyami mi sima kwoinbudin inokinokin omwai waiyayokiyokiyin wi siir haii. Iriig.

Jisis siya kwoimaka ina swoki boinin kara naonami wa swoki insiin idwowi (Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Mi Jisis siya kam iuur nwisio siir kigna miriyyim simiir yikiuna mi simiir boinmauu, wakae, panao krima om komii Jerusalem hiriir nami. Mi yai whiekakin profet kamim sima win boinim, Yaowae Adin ninomor kouanin kariiram, sima wa nimbiyamkini. ³² Mi sima kariirin wi kam nhirim isid whiranin Juda inkam tani simiir hauugi. Mi sima wi kariir nigbumbu tirbumbu haiginiuwi mi wi yaeyop kariir mi yaswaiyuwi ³³ mi sima kariirin wi idgiu mini nipimpari mi wi kariir nisomaoki mi sima kariirin hiriinan tiri mi i kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi ie hiranki. ³⁴ Mi kamim siir kigna miriyyim sima ta yai aiiir bi ninokninkinkim. Ta yaiya saiiir yaimwokiyaimwowa saeya simiirsi nimprioka mi sima ta yaiya siya boina saiiir bi sibgu naingwokim. Iriig.

Jisis siya inkam nhwokwisae nwirin siir haiswoniskikin (Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Mi Jisis siya om komii Jeriko kingiin ha nimbiyamin mi inkam nhwokwisae nwirin siya siyu mig hirar nidwowikin. Mi siya inkamim simiiramar mi priikau priikauwikin umir digworaekwom. ³⁶ Mi siyar wakaewin iikam isid komiyyin napnaniyyim mi siya kam nhirim simiir sriiwin, sima dimu mini? ³⁷ Mi sima siir boinki, Jisisin omisim Nasaretanin isi napnaniyyin. ³⁸ Mi siya ina kauwok boinanaekiyin, Jisis kira Devidni isidin siir yinismkin, kira kariirsi daingwobumbu! ³⁹ Mi kamim bi napnamim sima io siir ywoki, kira yai tanki. Mi siya ina swoki kauwok boinanaekiyin, kira Devidni isidin siir yinismkin kira kariirsi daingwobumbu! ⁴⁰ Mi Jisis siya ha namikwoniyyin mi simiirin ina boinkiyin, siirin kariiram wikuunani. Mi siya kingiin ha nitin mi Jisis siya siir sriigi. ⁴¹ Kira panina naingwowi, kara kariirin pi dimu tiri, ha? Mi siya boin, Biyan Inkam Komii kariir nhwoin wadie swoki okiyim tiri. ⁴² Mi Jisis siya siir boinki, kariir nhwoin ha kaoki, kariir naingwo tibiyya, kariir nhwoin miyyik saeya nwowaiginugikin. ⁴³ Mi bi kimiminkikin siir nhwoin ina swoki kaokiyin. Mi siya ini Jisis siir mhoiyyar yamin mi ini Adi Komii siir inig iirar boin wadiekiyyin. Mi iikam isid komiyyin sima hiriinan kigyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. Iriig.

19

Sakias siir niwiiḡin

¹ Jisis siya om komii Jeriko siir yapninopkainam mi ina yapnamin. ² Mi inkam nwirin hir nwokin, siir inigin Sakiaskin. Siya kamim omom omomi umir haiiyim simiir biyan inkamkin mi siya umir homgakakin. ³ Siya Jisis siir kigsibim minkin, siya yipikin. Mi iikam isid komiyyin sima hirar nwokim mi Sakias siya inkam priei rani. Mi siya Jisis siir paninsi kigsi. ⁴ Mi siya biya iwitamkwokin mi pae wirin siir iiyam, Jisis siir kigwinam. Siya bidi yinokninkinin Jisis siya pi ti siyiu iir napnani mi siya ti pae iir asi nii winkin. ⁵ Mi Jisis siya ta maeyauwa saiir nimbiyam in mi siya koua hiriir kaokiyin mi siya siir boinki, Sakias, kira ha wiuuni. Pano kara pi kiriir omaka hir nwowi. ⁶ Mi siya ha nuun idudunaiiniyyin mi siir mhi kwoinim maigimaigra ha nwonaiiniyyin mi siya Jisis siirin siir omaka hiriir yikunam. ⁷ Mi iikam whiekakim sima hiriinan kigiyim mi sima io siir ywo. Siya inkamin dimin biyekakin siir omaka whwonkaiyam dimusi namkin? ⁸ Mi Sakias siya ha ninsiin okwokiyin mi siya Biyan Inkam Komii siir boinki, Biyan Inkam Komii kira wakae! Kara panaoin digworaekwo whiekakim pi bopwoniya tir haigin mimiiri mi kara haimii pi kam paeprkabim simiir hauuwi. Mi kara inkam nwirni diminim kara niksise haiiyim mi kara siirin idip idipin wi kwiya swoki hauukiyyuwi. ⁹ Mi Jisis siya siir boinki, tapa Adi Komii siya bidi swoki anmaiwarkainam iikamim ta omaka saiir nwowim simiirin. Ti inkamin siya iriipi hiriinan Ebrahim siirar yinisimkin. ¹⁰ Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikamim kiguguwim simiirim hansirikin simiir nanmaiwarkainam. Iriig.

Miiyan kam iuurim umir haiiyim simiir boiniyo yaiga (Mt 25:14-30)

¹¹ Iikamim sima ta yai aiir wakaekiyim mi Jisis siya boiniyo yai kwira simiir warar mi inkin boin. Mi siya om komii Jerusalem siir kingiin bidi ywowamin, sima hinina nangwokim Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigrakakana, saeya wi kingiina kwombini. ¹² Mi siya ina boinin, inkam komii nwirin siya hir nwowin om whir nami mi sima siirin wi nu kigriraowan inkam komii dikmwon owaiginu. Mi mhoiia siya wa swoki iti siir oma tiriir. ¹³ Mi siya miiyan kamim simiir haiburgigim tirin mi siya siir miiyan kam iuurim simiirim yikiugi mi siya umirim simiirin paeyarim hasisa hid hauugi. Mi siya simiirin ina boinkiyin mi kima umir mii simiir mirii mi kima wi kariirar mirii kigwin. ¹⁴ Mi tiki inkamin siir oman iikamim simiir mhi kwoinim ini hauugi hauuga whiyekiyim siiram in. Mi kam nhirim sima kam nhir imiir boin siir mhoiia namim. Mi sima boin, krima pi boriisopi ti inkamin siya krimiir nu kigriraowan inkam komii kipi nwo.

¹⁵ Mi sima siirin ini nu kigriraowan inkam komiir yokmw in owaiginu in mi mhoiia siya ina swoki itin. Mi siya boin, ti miiyan kamim simiirim dikiugi, biya umir kara niki hauugikim. Mi kara ninokninkinim tiri sima ti umirim kara hauuwim sima nwinwira pariiga swoki inkin mirii hai. ¹⁶ Mi nwirin bii siya yit, yio hinina boin, biyan inkam kara umir mii ti umir paeyar haso sowiirin, umir paeyarim kam nwira (200 Kina) mirii hai. ¹⁷ Mi biyan inkam ieya boinki, kira miiyan inkam wadiek in mi mii miiyikar sibgu miriikin. Mi kira dimin simin siirin bidi sibgu kigriraowin. Mi kara kiriirin pi inig komiigak nwowaiginiugi, kira wi om komii komii iuurim simiir kigriraowi. ¹⁸ Mi nwisaka ina mi itin, yio ina mi boinin, biyan inkam kara kiriir umir paeyar haso, sowiirin umir paeyarim iuura (100 Kina) swoki inkin mirii hai. ¹⁹ Mi biyan inkamin siya siir boinki, kara kiriirin om komii iriirarim simiir

kigriraowan inkam ninkwɔn owaiginiuwɔ. ²⁰ Mi nwirin ina mi itin, yio ina mi boinin, biyan inkam kiriir umir paeyar haso tisi tapi nwowo. Kara sowiirin kwankab aka kogin. ²¹ Kara kiriirsiyin dimusi bi nididgin, kira inkam paii rani. Diminin inkam nwirki haiginiyin mi kira siirsi bi naingwoyimiyokikin pi kira mi haii. Mi sasaeyim inkam nwirki ninkiniyim, iriipi hiriinan pi kira swoki ingugu haii. ²² Mi biyan inkamin siya ti miyan inkam iir boinki, kira miyan inkam biyekin! Kiriir yaiya kara kiriirin wi saiirsi boin wokiyopnatkaigi. Mi kira hiriinan ninokninkini, kara inkam miyik rani mi kara diminin inkam nwirki haiginiyim pi kara mi haii mi sasaeyim inkam nwirki ninkiniyim pi kara mi ingugu haii. ²³ Mi kira umirim miyanau haigi karamae dimusi nwokin mi kara swoki itkiswo wa pini haini, yaeya umir nhirim simiir warar. ²⁴ Mi siya kamim siir kingiin nokwowim simiirin hinina boinki, kima wara umir paeyar haso sowiir hai, iki inkamin umir paeyarim kam nwirkakin siir hauugi. ²⁵ Mi sima siir boinki, biyan inkam, siya umir paeyarim kam nwira bidi haiyin. ²⁶ Mi siya ina boinin, kara kimiir boinki, yipiki inkamkin digworaekwo whiekak nonkwowim mi mi miyik miriim kara simiirin digworaekwo nhirim wi idwowa swokin hauugi. Yipiki inkamkin digworaekwo hoimgak karamae nwowin mi mi miyik mirii karamae nwowin mi mhoiia siya wi nninga nninga nwowi, digworaekwowim wi karar swoki hai. ²⁷ Mi yipiki iikamim sima io kariir nwowiyim, sima pi boriisopi, kara simiir mi kigriraowan inkam komii nwowim, kima simiirin triir wiku nani mi simiirin kariir whwonkam ida disomaoki. Friig.

Jisis siya Jerusalem hiriirin inkam komii nu kigriraowiyin siir hiriinan napninopkai namkin

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jo 12:12-19)

²⁸ Mi Jisis siya simiir yai aiir nowarkii boin digiyin mi siya biyar yapnamkwokin, siyuin om komii Jerusalem hiriir namiyin siir. ²⁹ Mi siya om Betfasi om Betani, mhu whirin sima dapiyin Oliv siir kingiin nwowamin mi siya biyin inkam nwiso siir kigna miriyo sowiir yikropki. ³⁰ Mi siya sowiir boinmauugi, kowa iki omin hapi nwowin siirim dam mi kowa pi donki haom irin siir kigi, sima bidi yeyok okwowin pae aka. Mi siirin inkam nwirkin bi nidwokin. Mi kowa pi siir whakainani. ³¹ Mi inkam nwirin siya kowiirin hinina srii, kowa wara donkiyin dimusi hak hai nami? Mi kowa hinina dowarkii boin, Biyan Inkam Komiiyin siya migakin siirin. ³² Mi Jisis siya sowiirin ina yikropkiyin mi sowa ha namo mi sowa ti digworaekwo whiekakim siya boinkiyin simiirar ini kigu. ³³ Mi sowa weyinsopin ti donki haomin siir neyokan siir houwhroko mi siir adin siya sowiir srii, kowa wari donki haomin siirin whisarii dimusi haki, ha? ³⁴ Mi sowa ina boino, Biyan Inkam Komii siya siirin migakin. ³⁵ Mi sowa donki haomin ina hainaniyin Jisis siirim. Mi simiir yuisim donki siir idwo yitimwanu. Mi sima Jisis siirin siir idwo yokwɔn idwo. ³⁶ Mi siya donki siir idwo ha nidwo namin mi iikamim simiir yuisim ini siyu iirar piuai winim. ³⁷ Mi siya mhu Oliv siir haiburgigin mi ina yuunamin mi siyuin om komii Jerusalem siirim namiyin, siir kingiin nwonyim mi iikam isid komiiyin siir kigna miriim sima ina maigimaiga bwakai namim. Sima min swoki aingwokikim, kiriepai kiriepaiyim biya sima kigim mi sima ha kauwoknanaekiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. ³⁸ Mi sima ina kauwokiyim, Adi Komii kira ti inkam komii nu kigriraowiyin Biyan Inkam Komiiyin siir inigi nitin siir whinkansiis haiginiu! Iikamim ninomor kouanim sima Adi Komii siiram wɔ wadeyar nwowi mi wɔ mhi hiinsima nwowi. Krɔma Adi Komii krimiir Wanin ninomor kouanin siiramar daingwo iski siir inig hainanim.

³⁹ Mi Farisi kam nhirim sima ti iikam isid komiiyin saika ninkin okim mi sima Jisis siir boinki, nowamwarkaiyuan inkam, kira io kamim kiriir kigna miriiyim simiir dwoki sima yai tanki! ⁴⁰ Mi siya ina yowarkii boinin, kara kimiir boinki mi yai mikrim nwowi mi wi siiya imar kauwok boinki, kariir inig hainanam. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalem siirsi nougin

⁴¹ Mi Jisis siya om komii Jerusalem kingiin nwowamin mi siya om komii iir kigin mi siya ini siirsiyar youwin. ⁴² Mi siya boin mi ta ii aairin kira hinina ninokninkini, siyiuin hiinsima kiriir nwowaiginuwiyin, yio wi wadeyar mi owi mi tariinanin ti diminim aowa aowa nwowim, kira simiir bi kigin. Mi kima wi miyyik nwo rani. ⁴³ Kira wakaeki! Mhoiia ii kwira nimbiamy mi sima wi io kiriir nwowi mi sima ieyin wi whira nopi yai kinaka niniiyim. Mi kiriirin hinda tinda wi simar kaeyokwai irkaki. ⁴⁴ Mi sima wi kiriir nonkwobumbu ninkini mi iikamim ta hiir aair kinaka nwowim simiir warar. Mi sima siyam wi siiya nhirni idwo kigninkingik rani. Ningaka. Dimusi rani, kira iia Adi Komii siya kiriir nanmaiwarkainanaei saiir bi naingwokin. Iriig.

Jisis siya iikamim omaka Adi Komii siira umir saiir ninwowana haiyim simiir nhinikropkikim

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jo 2:13-22)

⁴⁵ Mi Jisis siya omaka Adi Komii siira saiir napninopkai namim mi siya iikamim umir mi ta omaka aair miriiyim simiirin ina yikrirop atkiigiyim.

⁴⁶ Mi siya simiir swoki boinki, Yokwo Komii saeya hinina boinka, kariir omaka Adi Komii siirim kwisboinan omakaka. Kima saiirin hiiyan kamim simiir omakanan diriraerarkim.

⁴⁷ Mi inokininokin siya iikamim simiirin omaka Adi Komii siira saiirar nowomwarkaiyuwikin. Mi prismi yaowae adim mi siyiu komii ninokninkiniyim mi iikamim simiir biyan kam ikim, sima Jisis siir nisomaoni siyiuim noksirkim. ⁴⁸ Mi iikam whiekakim sima Jisis siir yai wakaeyamar naingwokripkaii mi kamim simiir bi nwowiyim siir nisomaoni siyiuim asi noksirgugim. Iriig.

20

Sima Jisis siir sriigim siirin inigak nhinga nwowaiginuugin

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Mi iigwira Jisis siya omaka Adi Komii siira, iikamim simiirin yai saiir hir boinmimaugun mi yaiwin miyyika saiir warar mi inkin iisiisiimaugun. Mi prismi biyan inkamim mi kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi kamim bi nwowi ikim. Sima siirim nitkim. ² Mi sima siir boinki, kira krimiir boinmauugi, kira inig komii papi haigin kira ta miya saiir miriiyin? ³ Mi siya simiirin hinina yowarkii boinki mi an kara iriipi hiriinan yai kwira kimiir sriiyim tiri. Kima kariir boinmauugi, ⁴ ta baptaisa Jon siya hauuwa ya Adi Komii siirga, iyie? Inkamniyar diminka? ⁵ Mi sima ini sima sima yomboin amboinin mi krima hinina boini siya Adi Komii siir hiranka nitkin. Mi yio siya wi hinina kwaboini, kima Jon siirim naingwo tibmii karamae dimusi nwokim, ha? ⁶ Mi krima ha boini, yio inkamniyar diminkin mi iikam whiekakim sima wi siyani krimiir kaiyimiki whisarii rani, sima hinina naingwo tibmiikini Jon siya profetkin. ⁷ Mi sima Jisis siir yai aair asi nowarkii boinkim, krima ninokninkin tani, Jon siirin nhinga nimbingin. ⁸ Mi siya simiir boinki mi ankara iriipa hiriinan kara kimiirin pi hinina mi boinmauu rani. Kara ta miya saiir miriiyin ti hinin inig komiiyin nhinga hauugin. Iriig.

*Inkam biyieyim numir waina saiir kigriraowiyim simiir boiniyo yaiga
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)*

⁹ Jisis siya ta boiniyo yaiya iikamim simiir boinka. Inkam nwirin wain ninkinkin numir. Mi ta wain numira kam nhirim simiir in yonkwo sima umir mi saiir miriyyim. Mi siyarin om whirin aru nwowin ii haruwa bi nin owoukin siirin. ¹⁰ Mi iya numir waina saiir ningugu haiyana mi siya whisarii mi primiriyan inkam nwirin siir yikropki, ti kamim numir waina saiir miriyyim simiirim. Siya minam naingwokin ta numira saiir nae nhirim siir hauuwim. Mi kamim sima ta numir aiir miriyyim sima ti whisarii mi primiriyan inkamin siir yipamparki. Mi siirin ini nanga nanga swoki ikropkiyin. ¹¹ Mi siya miyan inkam nwirin ina swoki ikropkiyin simiirim. Mi siirin iripi hiriinan ina mi tirbumbu haiginiugiyin mi sima siirin ini nanga mi ikropkiyin. ¹² Mi siya miyan inkamin nwoimaka ina mi ikropkiyin. Mi sima siir tirbumbu haiginiugi mi siirin yaba hiriir yikrirop apniki. ¹³ Mi numiran adin siya boin, kara wi panina tiri? Kara wi kariir yinisim yinkamiyinin kara naingwokwonanaeyin wi siirar nikropki mi sima wi siir yaiyar nwoki wakaeyoknaei. ¹⁴ Mi ti kamim ta numir aiir miriyyim sima kigwin siir yinisimin namin. Mi sima hinina boin, ti yinisimin siya numiran adin siir yinisimkin. Humbae, krima siir nisomaowi mi ta numira saiirin wi krimar nwoki onkwowim. ¹⁵ Sima siirin numira saiir hiranki kinaniyamim mi siirin numwo hir yisom itkingik. Mi Jisis siya simiir srugi mi ta numira saiir adin siya simiirin wi panina tiri, ha? ¹⁶ Mi siya wa niti, ti kamim ta numir aiir miriyyim wi siya nisomsom aokaowi. Mi siya ta numir waina kam nhirimi hauugi. Mi ti iikamim sima hiriinan wakaeyim mi sima ina boinim, siya hiriinan kipi tirmimin. ¹⁷ Jisis siya simiir kaokiyin mi ina srugiyin, ta yaiya Yokwo Komii saiir nwowim saiir yaimwoka yaimwowa panina boinka?

Ti yinpaeyin omaka miriyan kamim sima nitkaigiyin tariinanin siya ini biyan yinin omaka kougou nwowin siir hiriinan yimbiyamim.

¹⁸ Iikamim sima ti yinpaeyin siir idwo nikii, wi hindara niki ikrimkrip iuguguski. Mi ti yinpaeyin siya inkam nwirni idwo nikii mi siya wi ti inkam iir nisimsin iuguski mi wi dimin sisimnan namwo iuwi, Jisis siya hinina boinkin.

Umir hauuni siyugin.

(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

¹⁹ Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi prismi biyan inkam ikim sima ina ninokninkinim Jisis siya ta boiniyo yaiya simiirar boini. Mi ta ii aiirarin sima ina nhangiyim siir nonkwowam mi ini iikam imiirsi yididim. Iriig.

²⁰ Mi sima siirimim ina kaowim. Mi sima kam nhirim simiirin umir saingi mi ina yikropkiyim siir kanau kigam. Mi ti kamim sima inkam miyiknan niksisaenamkim, sima siirim kinankiugim. Siya pi yai biye kwir boini mi sima siirin wi inkam komiyyin nu kigriraowiyin wi siir in hauuwi siya hidam mi siir wi hik kimpipisu siya hauuwi. ²¹ Mi ti kamim kanau kaowim sima Jisis siirin hinina boinki, inkamin dimin taeminim sim nowamwarkaiyuwiyim krima bidi yinokninkinim, kiriir yaiya saeya ini wadiyar ywowa, kira iikamim simiirin yai miyik imiirar sibgu boinmamauwikin. Kira kamim inigakim simiirsi bi nididikin. Nngaka. Kira Adi Komii siir siyuum mi siir yaimwokiayaimwowim, iikamim simiirin saiirar boinmamauwikin. ²² Kira panina naingwowi? Krima umirim takisa inkam komii Sisa om komii Rom kigriraowiyin siir hauu, aniya? Iyie? Nngaka? ²³ Mi Jisis siya bidi yinokninkinin, ta sima siir kinankua. Mi siya simiirin hinina asi boinkin, ²⁴ umir kwira kariir wiisiimauugi. Ta aknan inig minim ta umir aiir nwowim

nhiniirga? Mi sima boin, Sisa siirga. ²⁵ Mi siya simiir boinki mi Sisa siir diminin yo kima om komii Rom siir kigriraowiyin Sisa siirar hauu. Adi Komii krimiir Wanin siir diminin yim kima Adi Komii siirar timi hauu. ²⁶ Mi ta yaiya saiirin iikamim simiir whwonkam ida wi swoki kinankiu rani. Dimusi rani, siya yai biyie kwir bi boinkin mi sima ta yaiya saiir saiirar yaingwokwonanaeyim mi sima yai bi wakae boinkim. Iriig.

Sima Jisis siirin iikamim naonamiyim mi ha swokiinsiin idwowyim simiirim srigim

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Mi kam nhirim Sadyusini isidin simiir hiranim sima Jisis siirim nitkim. Sadyusi sima hinina boinkim: Inkamin naonamiyim bi swokiinsiin idwodikim. ²⁸ Mi sima siir srigi, inkamin dimin taemin nowomwarkaiyuwiyin Moses siir yai kwira biya krimiirimin hinina winboinkika mi inkam nwirin wig nonkwonaei mi siya yiniekak bi nwokin mi ha naonami mi ti inkamin siir wiga wi siir nomousim ieyar swoki haii. Mi siya wi siir yaowaeyin siir yinisim imiir nwoki iyowim. ²⁹ Mi iwinyaowim iriyyar nwisawowi. Mi yaowaeyin wig siya yonkwona mi siya ini yinisim karamaeyar yaonamin. ³⁰ Mi nwisaka siya swoki onkwona ta wig aiirin. ³¹ Mi mhoiyya nwoimaka iriipi hiriinana mi tir. Mi ti iwinyaowim ta wig aiir nonkwonam sima ini yinie niyo karamaeyar yaokaowim. ³² Mi mhoiyya ta wiga iriipa hiriinan ina mi aonama. ³³ Mi iyya inkamim naonamiyim sima ninsiin idwowi, ta wiga saeya wi nhiniir wig nwowi, ti iwinyao iriyyar nwisawo saiir nonkwonam sima?

³⁴ Mi siya simiir yai aka hinina yowarki boinki mi tariinanin ti nu iirin wigkamim wa napninkwonaei. ³⁵ Mi iikamim naokaowim sima ha swokiinsiin idwowi mi omwai waiyaei mhoiyya sima wi wigkam ninap nonkwonani siyugak nwo rani. ³⁶ Mi sima wi nao rani. Sima wi Adi Komii siir paekwosimim simiir hiriinan nwowi. Adi Komii siyar hidninsiin idwokin ie hirankin. Mi sima wi siir yinisim asi nwowi. ³⁷ Moses siya krimiirin bidiyar sibgu boinmauwun, iikamim ie anki swoki ninsiin idwowyim simiirin. Yokwo Komii saeya ti paekikopim, paeya niutingi karamae nwowi saeya niunamin simiirin hinina boinka, Biyan Inkam Komiiyin siya Ebrahim siir Adi Komiiyin mi Aisak, Jekop sowiir Adi Komii warargin. ³⁸ Mi iriipi hiriinan kamim naowim, Adi Komiiyin simiir Adi Komii rani. Ningaka. Ti Adi Komiiyin kamim omwai waiyayokiyokiyim ieyankin ninsiin idwowyim simiir Adi Komiiyin. Mi iikamim Adi Komii siya nimbimim mi omwai swoki waiyam mi sima inokininokin wi Adi Komii saikar nwoyokiyokiikaeyami. ³⁹ Mi siya hiriinan boinin, kam nhirim siyiu komii ninokninkiniyim, sima siir yai aka ina yowarki boinin, inkamin dimin taemin nowamwarkaiyuwiyin, kira yai waiyeyar boinkin. ⁴⁰ Mi sima yai nhirim siir swoki sriyamim ini yididim. Iriig.

Jisis siya Farisi simiir srigin inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Kraisin krimiir nanmaiwarkainanin siirim

(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Mi Jisis siya simiir boinki mi sima hinina dimusi boinkim, kraisin Devidni yinisimkin, ha? ⁴² Mi yokwo Samim Devid siya hinina boinkin, kariir Biyan Inkam Komiiyin siya kariir Biyan Inkam Komii iirin hinina boinkin, kira kariir ina iniga saiir didwo.

⁴³ Devid siya Kraisin siirin hinina boinkin, mhoiyya kara kiriir sau omomin wi kiriir aowa nokmwun owaiginuwu.

⁴⁴ Devid siya siirin Biyan Inkam Komii dapikin. Mi siya siir yinisim dimusi swoki kwokukin mi Farisi kamim sima hinina srigim, ha? Iriig.

Kamim siyiu komii nowamwarkaiyuwiyim simiir siyug'in
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

⁴⁵ Mi iya iikam whiekakim sima hirar nwowim sima Jisis siir yaiya saiirar wakaekim. Mi siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, ⁴⁶ kima ti kamim siyiu komii ninokninkiniyim simiirsi mintarao. Sima yuis priei ara nii apamar naingwowikim. Mi sima minamar mi aingwowikim, iikam whiekakim sima simiirin maeyauwa iripa nwowiya saiir nokboinmamarim. Mi sima minamar mi aingwowikim iikam whiekakim simiir whwonkam ida omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeya mi saiir biyan ipii imiir nidwokaiyim. Mi biyan ipiyya nae komii nidwokai aeyim saiir mi idwokaiyim. ⁴⁷ Mi sima wig igabaeyim simiirar mi iksisaeikim. Simiir omaka imiir nii kinimbimbir haiikim. Mi sima nhwo priei minam kwisboini iikamim simiir inig hainanim. Mi mhoiyya Jisis siya niti sima wi hik ti hiriinan dimin imiirsi haii. Iriig.

21

Wig igabaeya saeya umir Adi Komii siir hauuga
(Mk 12:41-44)

¹ Jisis siya ha kaoyokiyokigiyin mi siya kam umirkakim sima umir miyya Adi Komii siir omaka saiira, saiir nitkaikaiyuwi. ² Mi siya kig wig igabae paeprikaba mi saeya umirsim kwiso Adi Komii siir miyanau hiriir haigigi. ³ Mi siya ina boinkiyin, kara kimiirin yaimwowar boinki, wig igabae paeprikaba saeya umir komii iirar haigigika mi saiir siyiuin saeya hauugiya umir ini ti iikam whiekak imiir haiburim. ⁴ Ti kara hiriinan dimusi boin tani. Mi ti iikamim sima umir whiekakakaigim mi sima haimeiyara hauugikim, diminin Adi Komii siir priihauunan. Mi ta wiga saeya umir karamae kinga. Mi saiir umir haimeisima ini simiirar hauuswokiyyim. Mi saeya nae sainan umir karamaeya ywokiya. Iriig.

Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir boinkin wi sapi bimbirgi
(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)

⁵ Kam nhirim sima hinina boinkim Adi Komii siir omaka aiirin, ta omaka saeya omaka wadieka sima siyya miyyikim simiir puuagim mi dimininim Adi Komii siir priihauuwim simiir warar mi puuagim. Mi Jisis siya boin, ⁶ ti digworaekwowim tariinan kima kigim, iyya nimbiyami mi sima siyya nhirin wi siyya nhirni idwo kigninkin o rani. Mi sima wa nhimnhinkii iuguguski mi simiirin wa nitkaigaiki. Iriig.

Jisis siya hik whiekakim nimbiyamanim simiir boinkin
(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)

⁷ Mi sima siir srigi, inkam nowamwarkaiyuwan inkam, ti diminin wi paka hinin iya sae nimbiyami? Mi wi piki hinin diminin siya nimbiyami biyyin mi krima wa nwoki inokninkinim, ti diminin ini kingiina nwowim wi simbi nimbiyami, ha? ⁸ Mi Jisis siya ina boinin, kima mintarao, kimiirin wi sima niksisaesi. Mi sima whiekakim sima wi kariir inig iir nini dapni mi sima wa boini, ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyyin, yio karargin! Mi sima wi hinina boini, iyya kingiin nwowa mi kima simiir mhoi kipi nam. ⁹ Mi mhoiyya kima wi hinina wakaei saua ini ninita mi yaiyya ini mi iniyya mi kima kakak kipi nwo. Ti hiriinan diminin bil wi sima nimbiyami mi kima iyya Jisis siya nitina wi asiima niki imbiyam tani. Ningaka. ¹⁰ Mi siya simiirin hinina boinki, nu whiran iikam isid whirin, wi nu whiran iikam isid whirin yaii sima ninii. Mi inkam komii nwirin nu kigiraowiyin siir isidin, wi inkam komii nwirin iriipi nu mi kigiraowiyin wi yaii siir isid inaka mi ninii. ¹¹ Mi ti nu iirnin nin komii komiyyim wa nimbiyami. Mi maeyau nhirim mhi komii wa mi

aowi mi naokao komii komiiyim wa mi imbiyami. Mi ninomor kou hirin wa nimbiamyami dimin kirieyim kimiir kwoin imiir kimainokam.

¹² Mi ti digworaekwo whiekakim wi niki imbiyam tani mi sima kimiir nonkworimdinu diriraerar bumbuwu. Mi sima kimiirin wi omaka Adi Komii siira wi saiir hir boinhuriyiu boini mi sima kimiirin wi maeyau biyie hiuyokiyokaiiya mi biyie miriia wi saiir nikmwun apninopkaigi mi sima wi kariir inig iir nikwowaisiyim tiri, whisarii rani, kima kariir mi kigna miriigim mi kimiirin wi sima nikiunami, inkam komiiyin nu kigriraowiyin mi kamim omom omom kigriraowiyim simiiram. ¹³ Ti hiriinan iya saeya wi kimiir siyiu miyik nwowi kariir yaiwin kibi aiir boinmimauuwim. ¹⁴ Mi kima yaiya kima nowarkii boinana simiir saiirsi kipi naingwoyimiok. ¹⁵ Mi yaiya kima boinana wi kara hauuwi mi ninokninkin aka. Omomim sima ta yaiya kara hauuwa wi saika nantamyiriyir tani. ¹⁶ Kimiir yopii ad mi nomousisim nomiiyau mi kimiir iripa o nheyim kimiirin wi sima kinmauu iti kimiir sau omomin simiirin. Kimiirin nhirim kimaka nwowim wi simar nisomaowi. ¹⁷ Iikam whiekakim simiir kwoinin haughauga wi dimusi whiyie rani kimiiram, kima kariiram naingwo tibmiigim. ¹⁸ Mi kima kariiram naingwo tibmiikini mi kariir mi aiir sibgu onkworinu mirii mi kima wi swoki kigugu rani. Ningaka. ¹⁹ Kima kirieyar sibgu o mi kima kimiir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wa swoki haiyim. Iriig.

*Jisis siya om komii Jerusalem siir boinkin wi sipi nidwomaii
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)*

²⁰ Mi mhoiia kima ha kigi sauan omomin ini om komii Jerusalem siir namwokwoyokainiyim mi kima ha dinokninkin, iya ti om komii iir nidwomwaiyana ini kingiin nwowa. ²¹ Mi taka iya nu Judia hiran iikamim sima wi mhu iir nidamami. Mi iikamim hir nwowim sima ti om komii siir haiburgik mi maeyau kwira dam. Mi iikamim om komii siir yaba nwowim, sima siir hiriir kipi swoki am. ²² Dimusi rani, taka iya ya saeya Adi Komii siya swoki tirbuwana iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranim simiir dimin biyie whiekakim simiirsi mi yai whiekakim Yokwo Komii saiir hir nwowim wa nimbiamkini. ²³ Mi naingwoyimiok komiiga wigim yinpiugak nwowim mi wigim yinisim mwii haigiyiu imiiaeyim ta iya saiirin! Hik komiia wi ti nu iir nimbiamyami mi Adi Komii krimiir Wanin siir kwoinin haughauga whiyieya wi ti iikam isidin siir naeyiskaiyiuwi. ²⁴ Mi simiirin wi kamkiu ieyar niuguguski. Mi simiirin wi simiir sauan omom ieyar ninkinikou hainami mi simiirin nu whiran isidin simiir bopwoniya nini hauugigi. Mi iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir iga om komii Jerusalem siir namkwoni mi ti iikam isidin sima wi hiriyar diki mi om komii Jerusalem wi simiir iniga nwowi mi wi simiir iya Adi Komii siya nimbina simiiram wi saiirar diki. Iriig.

*Yaowae Adin ninomor kouanin siya nitni ii aeya
(Mt 24:29-31; Mk 13:24-27)*

²⁵ Diminpai diminpai wa nimbiamyami bie bwan nauun simiirin. Mi nu tirin iikam isid whiekakim simiir kwoinim wa noki, hinin komiia bipibipiyakina whii komii Solwara hir saiirsi. ²⁶ Mi iikam whiekakim simiir kwoinin wa naingwowi. Aei! Dimu dimin biyekin krimiir nimbiamin mi simiir kwoinin wa noki mi nhwo wa mi aowabrombrokainami. Dimusi rani, dimin komii komiiyim ninomor kouanim wi ninanar nitki. ²⁷ Takana saeya nimbiamyami iya mi wi sima kigwini kara Yaowae Adin ninomor kouanin ini waumirsim kwira saika ninkin itin, siya kirie komiigakin. Mi dimin komiiyin paenan niuyaeiyin wi saika ninkin iti. ²⁸ Mi mhoiia ti dimin hiriinanim sima nimbiamyami bwakaii mi ta iya kima wa dokwo. Mi kimiir mwowim wa

kininsiina kaoki. Dimusi rani, iya Adi Komii siya kimiir nanmaiwarkainana saeya kingiin bidi yamwoniya. Iriig.

*Whrou siya ii nãisiimauuwikin
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)*

²⁹ Mi Jisis siya boiniyo yai kwira simiir boinki. Siya ina boinin, kima whrou siir kigi mi pae nhirim simiir warar. ³⁰ Mi kima hiniina kigi auwim ini nisabim whrou wokam, kima ha dinokninkin op komiigi niuni iya ini kingiin nwowa. ³¹ Mi iriipi hiriinan kima ti digworaekwo whiekakim nimbiamim simiir kigi mi kima wa dinokninkinki, iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa. ³² Kara kimiirin yaimwowar boinkini, iikam whiekakim ta ii aair niki owim sima wi niki ao rani mi ti dimin whiekakim sima wa nimbiamim. ³³ Nu ninomoro yo wa digi mi kariir yaiya wi wara dig rani. Niingaka. Iriig.

Mi kamim siir kigna miriyim sima mintarao

³⁴ Mi kima, kimasiyar mintarao inokinokin kima nae naeyarimar kipi naingwo, kima opa kwiyae whaowaeiya saiir kipi kwiyae. Mi kima dimin taeminim piu aair nwowaiginuwiyim wadie, simiiram kipi naingwo. Mi siyu hiriinanin kimiirin wi siya nikwowaisii, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir iya saeya wi kimiirar nimbini, sauin wraisu namituwiyin siir hiriinan. ³⁵ Iya kara swoki iti, ta iya iikam whiekakim mi nu haimiihaimiyim hinda tinda nwowim wi simiir nimbiamim. ³⁶ Inokinokin kima hindara waikao. Mi inokinokin kima nhwo Adi Komii siirimar kwisboinanae, siya kirie kimiir hauuwim. Mi ti diminin siya nimbiamim mi kima wi wadiyar nwoki mi kima wi Yaowae Adin ninomor kouanin wi siir whwonkam ida nokwowi.

³⁷ Mi inokinokin Jisis siya iikamim simiirin Adi Komii siir omaka saiir hir nowamwarkaiyugin. Mi niyaka siya pi mhu whirin sima dapiyin Oliv pi siir nini whwonkaowi. ³⁸ Mi iikam whiekakim sima imuma nhingiyakwokikim Jisis siir yaiya saiir wakaeyim Adi Komii siir omaka saiir hir. Iriig.

22

Prismi biyan kamim mi kamim siyu komii ninoknikini ikim, sima Jisis siir nimpryo hainam tirkim.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Jo 11:45-53)

¹ Mi iya wou nikwo aeiya dimin whirki kimbu karamae nwowiya bretin yis karamaeyin siira, sima saiirin Pasova dapikim saeya wi sapi nimbiamim. ² Mi prismi yaowae adim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, sima Jisis siir nisomaoni siyuam hansirkim. Mi sima ini iikam imiirsi yididim. Mi sima ina boinim, krima Jisis siirin wi panina nisomaowi?

*Judas siya Jisis siirin bidi yimbiniin bii nwowi kamim simiir napwouuwim.
(Mt 26:14-16; Mk 14:10-11)*

³ Mi Setan siya Judas Iskariot, sima dapiyin, siir kwoin iir hurworwokaigin. Mi siya ti kam iur nwiso Jisis siir kigna miriyim simiir nwirkin. ⁴ Mi Judas siya prismi yaowae adim mi kamim Adi Komii siir omakam simiir kigiraowiyim, simaka ini boiniu. Siya hiriinan minam tirkin, Jisis siir nisomaoni siyuin siirin hansirkin simiir in hauuim. ⁵ Mi sima ini maigimaigra ywokiyim. Mi sima ina kitibmii boinim umir siir hauuwim. ⁶ Mi Judas siya simiir yai aairin ini wadieya ywokiyin. Mi siya ina hansirin Jisis siirin simiir kinmauu itim. Mi siya minam naingwokin iikamim sima ti diminin siir kipi ninokninkin. Jisis siir kinmauu iti. Iriig.

Inkam nwisɔ Jisɩs siir kigna mɩriyo yaewouwa saiir naeyim sowa ini diriraerarkwokin

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jo 13:21-30)

⁷ Iya wou nikwoaeiya, dimin whirki kimbu karamae nwowiya, bretin yis karamaeyin ina yimbiyama. Mi ta iya sima sibsib yinisim iirin wi saiir nisomaowi, ta Pasova nae komiia saiir naeyam. ⁸ Mi Jisɩs siya Pita, Jon, sowiir yikropki mi siya sowiirin, ina boinmimaugiyin, kowa dam, krimiir naeyim wou nikwo aeyim, pasova, pi kowa tini diriraerarkwokin, krɩma naeyam. ⁹ Mi siirin ina yowarkii boinkiyin, kira panina naingwowi, krɩra pi papi diriraerar haigin kwokini? ¹⁰ Mi siya sowiirin ina boinmaugiyin, wakae! Kowa pi om komiia hiriir napninopkainami mi inkam nwirin op twokak haiyapni, siya kowiirin pi siyu hir napyiskaiwini mi kowa pi siir mhoiyar dam. Mi omaka siya mi apninopkainami, wo kowa pi saiir warar timi apninopkainam. ¹¹ Mi kowa pi ta omaka saiir adin siir tini boinu, inkamin dimin taemin nowomwarkaiyuwiyin, siya hinina boinkikin, siir maeyau huyokiyokaiya, nae diriraeraranana ini papi nwowa? Kara mi kariir mi kigna mriiyim kamim, krɩma nidwokai aeyam, ta Pasova aiir. ¹² Kowiirin wi siya nisiimauwi, maeyau komiia huyokiyokaiya koua nwowa pi saiir nisiimauwi. Ta maeyau hi mi ipii digworaekwo whiekakim nae min kowa diriraeraranim ini hirar nwokwokinim. ¹³ Mi sowa ha namo mi sowar kig, digworaekwo whiekakim, Jisɩs siyar boinkiyim hirar nwowi. Mi sowa yaewouni naeyim Pasova ina ini diriraerariuwo. Iriig.

Jisɩs siya bret mi op wain opa siir kigna mriiyim simiir hauugin

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Mi iya ha nimbiyama Jisɩs siya, siir aposel kamim simaka yidwokai hiya saiir. ¹⁵ Mi siya simiirin ina boinin, kara kimaka ta yaewou komiia Pasova, saiirara gwomamair aenami. Kara wi kapi naowi. ¹⁶ Kara kimiirin yaimwouwar boinkii, kara ta yaewou komiia Pasova kara wi yaeya yaewou swoki ikwonikripna rani. Wi iya Adi Komii siya, siir iikam whiekakim simiir kigirkakana, wi saiir nadigiuwi. ¹⁷ Mi Jisɩs siya mobisimin op wainkakin ira hai mi siya nhwo Adi Komii krimiir Wanin siiram ha kwisboinkiyin mi siya ina boin wadiekiyin, Adi Komii siirin mi mhoiya siya ina boinin, ha, ti hai, kima kimar ti onkwokwo kwiyaeyam. ¹⁸ Kara kimiirin pi hinina boinkii, kara pi ta wain opa tariinanana pi saiir kwiyae rani. Nningaka. Wi iya Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana wi saiir nadigiuwi. ¹⁹ Mi Jisɩs siya bretin ina mi haiyin mi siya ina mi kwisboinkiyin, Adi Komii siiram mi siirin ina boin wadiekiyin. Mi siya simiirin ha ninooop hauuwun mi ina boinkiyin, tariigina ya kariir kip aeya, kara kimiirin minam hauugin, kimiir kirie haiginuwam. Mi kima hiriinan tiri mi wi kariiram nwoki aingwokiyim. ²⁰ Mi sima ha nae digiyim mi siya op mobin iriipi hiriinana swoki tir. Mi siya simiir boinki, tiki mobin op wainkakin, ya kariir nhie aeya, ya nimbun win aeya. Kara kimiir whinkinsiis haiginuwam naingwokin.

²¹ Kima kaoki! Inkamin wir kariir napwouwanin, ini kanaka warar ninkin idwokaiyin ta hi aiirin. ²² Yaowae Adin ninomor kouanin wi sipi naowi, Adi Komii siya nimbina wi saiir hiriinanar tiri. Mi kara minsi naingwoyimiyoiki, ti inkamin wir kariir napwouwin, siirin wi hindara nonkwobumbuninkin iguskii. ²³ Mi siya hiriinan boinkiyin mi kamim siir kigna mriiyim, sima ini sima, simar yinsrii ansriiyim, ti hiriinan siyuun siirin wi nhinga diriraerari? Iriig.

Jisɩs siir kigna mriiyim sima yai minam ninkinwaomwarkii boinkim yipikin biyan inkamin

²⁴ Kamim siir kigna miriyyim sima yai kwira saiir ninkinwaomwarkii boinkim. Sima boin, krimiir bii nwowan inkamin yipikin, ha? ²⁵ Mi Jisis siya simiir boin, nu kigriraowiyim inkamim yim inig komiigak bidi yowim, iikamim simiir kigriraowamin. Mi sima ha naingwowi iikamim simiirin nomiiyau dapim. ²⁶ Kima, kima kima hiriinan kipi tir. Niingaka. Inkamin krimiir bii nwowam tiri, siya inkamin i idao nwowiyin siir hiriinan dwo. Mi krimiir biyan inkamin siya miyan inkamnan dwo. ²⁷ Yipikin biyanin, ha? Mi tari ti inkamin hindara priiyidwo aeyin siya, iyie? Si rani mi tari inkamin nae diriraerariyin mi tari siya, aniya? Krimiir kwoinim ha naingwowi siyairgi niuwi, aniya? Niingaka. Yio inkamin nae naeyin, siya. Mi an kara ti kimakar mi idwokai aeyin, ini iripi miyan inkamar mi owin, krimiir kinsis haiginiuwam.

²⁸ Iya dimin taeminim, kariir kinanankiium, wim kima kanakar nwokim. Kima kariir bi haiburgim, kima ini kanakar yitnakiukripkaiyim. ²⁹ Mi iya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim, simiir kigirkakana ya kariir bidi hauugiya. Mi iripi hiriinan kara krimiir bidi mi hauugiyin. ³⁰ Mi kariir iya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana kima wi kanakar nidwo ae kwiyaei, kariir hii aiirarar. Mi kima wi ipiia, inkam komiyyim nu kigriraowiyim simiira wi saiir nidwokaii. Mi kima wi Isrel simiir isid iuur whiso wi simiir yai hidan inkam nwowi. Iriig.

*Pita siya digiumii Jisis siir haimriiyugin
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jo 13:36-38)*

³¹ Mi Jisis siya Saimon Pita siir boinki, saimon, saimon! Wakae! Adi Komii siya wadie bidi yokiyin Setan siirin, krimiir kinankiuwam. Mi siya krimiirin wi widim sim ninibrombropiyim, wi hiriinan ninibrombropi, witnidim yim sima mi kasim yim sima. ³² Mi kara nhwo Adi Komii siiram bidi kwisboinin kiriiramin. Mi kiriir naingwo tibmiiya wi digi rani. Mi mhoiia kiriir kwoinin kisina haigii mi wi kariirim nwoki itim. Mi kira wi kiriir nomiiyauim. Simiir nwoki whindiriraerim. ³³ Mi Pita siya siir boinki, Biyan Inkam Komii, kara maeyaua huuyokiyokaiya kinaka nikin hugripkikikaiyim nidid rani mi kara wi kinakar mi aowi. ³⁴ Mi Jisis siya ina boinkiyin, Pita, kara kiriirin pi hinina boinkii, panao niyaka iuumin pi nik karama niki owi mi kira kariir inig iirin, idip idipin wi kwoima misisaei, hinin, kara Jisis siir bi ninokninkin. Iriig.

Umir miya mi nib mi kamku ikin simiir yaiga

³⁵ Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir srii, biya kara nikropkiya krimiir mi kima umir miya mi nib min, kamku min bidi hainamim, aniya? Mi yim sima ina boinim. Niingaka, niingakiinga. ³⁶ Mi mhoiia Jisis siya simiirin hinina boinki mi tariinanin inkamin umir miya mi nib minkaki niuwi, yim simiir warar timi inkain hainam. Mi inkamin kamku karamki niuwi, yio wi siir yuis aiirar timi hainam, inkam nirkim sim sainim mi yio siya, wi siir kamku iir nwoki sainim. ³⁷ Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hinina boinkika, sima siirin wi iki inkam biyeyim wi simiir in hauugii. Kara krimiirin pi hinina boini, tiki diminin kariirin wa nibiyami. Kaimwoka, tiki yayim Yokwo Komii saeya boinkiyim, tariinanin tisi bidi yimbiniyim. ³⁸ Mi kamim siir kigna miriyyim sima boin, inkamin nowomwarkaiyuwiyin, kira kigii! Krima kamkuwo whisa nwowi, tirin. Mi siya simiir boinki, hindara daingwo owougi, kima kariir yai aiir ninokninkin tani. Iriig.

*Jisis siya nhwo mhu Oliv hir kwisboinkin
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)*

³⁹ Mi Jisis siya ha namɪn mi siya mɦu Oliv hiriir yam, nugak siya niki tɪryakwokɪn saiir hiriinan. Mi kamɪm siir kɪgna mɪriiyɪm sɪma siir mɦoiiyar yam. ⁴⁰ Mi siya ha nɪmbiyamɪn ta maeyau aiir mi siya sɪmiir boin, wɪm kɪma nhwo tɪr kwisboin, Adi Komii siiramɪn. Mi tɪ dimɪnɪn wɪ kɪmiiram pɪ kɪnankɪuwisi. ⁴¹ Mi siya sɪmiirɪn ha haiburgigɪn mi yɪo siya arurɪg sa inɪ owɪu. Siiya Inkamkɪ kabɪtkiya mi arurɪg ha namɪkaiyɪuwiya saiir hiriinan. Mi siya Adi Komii siiramɪn ogmwo hir inɪ hɪuu, nhwo siiram kwisboinɪm. ⁴² Mi siya ina boinkiyɪn, Adi Komii, dimɪnɪn kɪra tɪrimar naingwowi, tɪ dimɪn biyeyɪm, tɪ kariir nɪpiyaokiyɪm, sɪmiir swokɪ haiyam tɪri, yɪo kɪriirar kwoinkɪn. Kɪra kariir kwoin iir kipi nwo. Nɪngaki, nɪngakɪnga. Kɪra kɪriir kwoin iirar dwo. ⁴³ Mi Adi Komii siir paekwosɪmɪn ha nitɪn siiram, siya yaunɪ kɪnsiis haigɪnɪuni. ⁴⁴ Jisis siya hik prasae bi haigɪn mi siya nhwo ina kwisboinɪn. Mi siir pɪua bidɪu inɪ wara yanka nɪnitkiya. Mi ta bidɪuwa inɪ nhɪenan nua hiriir yaokiinainama.

⁴⁵ Mi siya nhwo ha kwisboin digiyɪn mi siya ina swokɪ insiɪn apnamɪn kamɪm siir kɪgna mɪriiyɪm sɪmiiram. Mi siyar kɪgam sɪma nhwo hirar whɪni. Ta hɪka inɪ komii yowa mi sɪma nhwo asi whɪnamkɪm. ⁴⁶ Mi siya sɪmiir boin, kɪma nhwo dimuam grɪnkɪn whɪni, ha? Kɪma dɪnsiɪn idwoki mi nhwo kwisboin yɪ mɪiyɪk rani, Setan siya kɪmiiram kɪnankɪuɪm. Iriig.

*Judas siya Jisis siir sau omomɪn siir ɪn hauugi
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jo 18:3-11)*

⁴⁷ Mi Jisis siya ha niki boinaiyɪn mi iikam isid komiiyɪn ina yitɪn siirɪm. Mi inkamɪn sɪma dapiyɪn Judas, tɪ kam iuur nwiso Jisis siir kɪgna mɪriiyɪm sɪmiir nwɪrkɪn. Sɪmiir biyɪn siya nwonanikɪn. Siya siir kingiɪn mɪnam namkɪn siir nankabmamaɪr boinɪm. Yɪo sɪmiir ad wanmi siyɪugɪn. ⁴⁸ Mi Jisis siya siir boinki, Judas, kɪra Yaowae Adɪn nɪnomor kouankɪ nitɪn siir dimusi napirɪmdɪni mi tɪ hiriinan siyɪu kɪra siirɪn wɪ sau omomɪn siir ɪn asi hauugii, aniya? ⁴⁹ Mi kamɪm Jisis siir kɪgna mɪriiyɪm sɪma tɪ dimɪnɪn nɪmbiyamɪn siir kɪgɪm mi sɪma ina boinɪm, Biyan Inkam Komii, kɪra hɪnɪna naingwowi, kɪma siirɪn kamkɪuni tɪ hampɪmpɪt, aniya? ⁵⁰ Mi sɪmiir nwɪrɪn, prɪsmi biyan inkamɪn siir mɪ mɪriiyɪn inkamɪn, siir inigan wɪna siya haingrip itkiigi. ⁵¹ Mi Jisis siya hiriinan kɪgiyɪn mi siya boin, tɪ hiriinan siyɪuɪn kɪra tɪ itkiigi. Mi Jisis siir ɪna siir wɪn aiir ha nonkwokiyɪn mi inɪ wadɪeyar swokɪ okiya.

⁵² Mi mɦoiiya Jisis siya prɪsmi yaowae adɪn mi kamɪm omaka Adi Komii siir inɪg hainaniya saiir bi nwowiyɪm mi kamɪm siyɪu komii nɪnoknɪnkɪnɪ ikɪm, kɪma siir nonkworɪnuwam nitkɪm, kɪma wara kamkɪu dan mɪnim hainaniyɪm, pɪ hɪiyan inkamɪn saika nɪntiowi, aniya? ⁵³ Inokɪinokɪn, kara kɪmakar nwokɪn Adi Komii siir inɪg hainaniya omaka saiir mi kɪma kariirɪn, hir bi nonkwokɪm. Mi ta kɪmiir ɪi aeya Setan siya kariir nikwowaisiiyana. Iriig.

*Pita siya boin kara Jisis siir bi nɪnoknɪnkɪnkɪn
(Mt 26:57-58,69-75; Mk 14:53-54,66-72; Jo 18:12-18,25-27)*

⁵⁴ Mi siya ha boin digiyɪn mi sɪma siirɪn ina yonkworɪmdɪnu inkikwona apnamɪn. Mi sɪma siirɪn prɪsmi yaowae adɪn siir omaka hiriir hainam. Mi Pita siya sɪmiir mɦoiiyar yapɪraowam. ⁵⁵ Mi sɪma paeya hira omaka aiir hɪuyokiyokaiya saiir yainau hir yangɪn oni. Mi Pita siya inɪ sɪmaka warar mɪni oniyɪuwɪn. ⁵⁶ Mi mɪiyan wig ira saeya Pita siir kɪga, siya pae hir nwoniyyɪn mi saeya boin, tɪ inkamɪn Jisis saikar nwokɪn. ⁵⁷ Mi Pita siya ina boinɪn. Nɪngaka. Wig! Kara Jisis siir bi nɪnoknɪnkɪnkɪn. ⁵⁸ Mi mɦoiiya inkam nwɪrɪn ina swokɪ boiniyɪn, ni kɪra tɪ isidɪn siir inkam nwɪrkɪn. Mi Pita siya ina boinkiyɪn, nhɪnga boinkɪn! Ankara wara rani. ⁵⁹ Mi mɦoiiya

bi kwamhiimhiigin, inkam nwirin, ha swoki kwitin, igao yai siya ini boini, kaimwokinga, ti inkamin siir inkam nwir ieyairgin. Mi siya nu Galili hiran inkamkin. ⁶⁰ Mi Pita siya ina boinkiyin, nhinga boinkin! Nningaka. Kara wara diminin kira boinin siir bi ninokninkinkin. Mi siya hiriinanar niki boinin mi iuumin ina yikiyin. ⁶¹ Mi Biyan Inkam Komiiyin ini Pita siirar haiyug okwo kaokiyin. Mi Pita siya, ta yaiya biya Jisis siya niki boina siir, saiir swoki aingwokiyin, tapa niyaka, iuumin pi niki ik karam nwowi mi kira kariir inig iirin idip idipin wi kwoima misasaei, kara Jisis siir bi ninokninkinkin. ⁶² Mi Pita siya idowiya ha napniyamini mi siir noua hir yani iyop bwaemaiyu. Iriig.

Sima Jisis siir yipimpar mi yaebu siir yiewaiyu
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Mi inkamin Jisis siir kigiraowin siya siir yigbumbu mi siirin ina mi ipimparin. ⁶⁴ Mi sima siir whwonkamini, yuisni kikogropikou. Mi siirin ina sriiyin, kira profet inkamnanki niuwi mi kira krimiir boinki, kariirin nhinga tiowi, ha? ⁶⁵ Mi sima siirin yai bibiyie nhirim simiir warar yinkin igbumbu. Iriig.

Sima Jisis siirin kaunselmiyam yikiunam
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jo 18:19-24)

⁶⁶ Mi mhoiia biyein ha nimbi idniyakwokin mi Isrelmi biyan inkam komii komiiyim mi prismi yaowae ad ikim mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, sima iripar yamwoni kaunsel simiir omaka aiararar. Mi sima Jisis siirin simiiram yikiunam. ⁶⁷ Mi sima boin, kira krimiir boinki, kira Kraiskin, iyie? Kira Krai rani, aniya? Mi siya simiir boinki, kara kimiirin pi hinina boinkii, pi kara kimiir mi boini mi wim kima pi kariir yai aiir mi aingwo tibmii rani. Nningaka. ⁶⁸ Mi kara, kimiiramini pi diminam srii mi wim kima pi kariir wakae boin tani. ⁶⁹ Mi tariinanin mi mhoiia iriipi hiriinan, kara Yaowae Adin, ninomor kouanin, wi Adi Komiiyin, kirie komiikakin, siir iikam whiekakin, simiir kigirkakana wi siir ina iniga saiir inigmiiya nidwowi. ⁷⁰ Mi sima boin, ana, kira Adi Komii siir yinisimkin? Ihi. Yio ina yowarkii boinin, wasi kimar bidi boinki iskiyin. Karargin. ⁷¹ Mi sima ina boinin, krima yaeya yai kwiram dimusi swoki hansrani? Krima whiekakarini, yaiyim siya boinkiyim bidi wakaekiyim. Iriig.

23

Sima Jisis siirin inkam komii Pailat siir whwonkam ida boin wokiyop-natkaikim
(Mt 27:1-2,11-14; Mk 15:1-5; Jo 18:28-38)

¹ Sima Jisis siir yai wakae digiyim mi sima whiekakar nhinki mi Jisis siirin ina yikiunamin inkam komii Pailat Romanin siirim. ² Mi siirin haningin boiniuriyu bwakainam, inkam komii Pailat saika mi sima ina boinin, krima ti inkamin siir bidi kigim siya Isrel krimiir isidim simiir siyu imiir bidi haiprid haiginiuwun. Mi krimiirin siya mi boinkin takis umirim inkam komiiyin om komii Romanin siir hauusiyin. Mi siya hinina mi boinkin mi Mesaia Kraisin karargin mi nu kigiraowan inkam komiiyin iriipi karargin. ³ Mi Pailat siya Jisis siir srii, kira Juda iikamim simiir nu kigiraowan inkam komiikin, aniya? Mi siya Pailat siir yai aiirin ina yowarkii boinin, kirar bidi boinki iskiyin. ⁴ Mi Pailat siya ha haiyug kaowin pris simiir biyan kamim mi iikam ikim simiir boinki, kara ti inkam iirin dimin whir bi hidiyiskaikin siya dimin whir bi tirbukin. ⁵ Mi sima ini komiia kauwok boinkiyim mi siya ta yai aiirin siyar boinkin iikam whiekakin nu Judianim simiir boinimauuwun mi

sima ina yanaakiyim. Mi siya ti hiriinan siyiuin nu Galili hiranki diriraerar yokiyokiniyin mi tisi tirar namwoniyin. Iriig.

Sima Jisis siirin inkam komii Herot siir whwonkam ida boinwokiyopnatkaigikim

⁶ Mi Pailat siya hiriinan yai aiir wakaekiyin mi siya simiirin ina sriigiyin mi ti inkamin siya nu Galili hiran inkamkin, aniya? Mi sima ina boinin ihi siya nu Galiliyan inkamkin. ⁷ Mi iya sima hiriinan boinin Jisisin nu haimiyyin Herot siya kigriraowiyin mi siir hirankin mi siya siirin Herot siirin asi nikropkikin. Mi ta ii aiirin Herot siya om komii Jerusalem hirar mi okin. ⁸ Mi Herot siya Jisis siir kigin mi siya ini maingimarga ywowin. Siya siir yai imiir wakaekin mi ii haruwa rani, siya naingwokwonanaeyin Jisis siir kigamin. Mi siya minam kaokin Jisis siya dimin kirie komii whir diriraerarim siir whwonkam idan, biya iikamki kig karamae nwowim simiir. ⁹ Mi Herot siya Jisis siiram in yai kasa bi kinwamwarkii srinanaekin. Mi Jisis siya siir yaiisim kwir bi swoki wakae boinkin. ¹⁰ Mi pris simiir biyan kamim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim sima Jisis siir kingiin hirar yamikwoni mi sima siirin ina boin huriyiu kripkaiyim. ¹¹ Mi saiir mhoiya Herot siya mi siir sauan kamim sima Jisis siir yikbumbu. Mi siirin siyiu miyik bi tirkim mi sima yuis win kibiya kwira hai mi sima ta yuisa siir kaihaiginu mi sima siirin ina swoki ikropkiyin Pailat siirimar. ¹² Biya Herot sowa Pailat io sowa sowa ninwo anwowiko. Mi ta ii aiirarin sowa io bi nwoko ina yimboino. Dimusi rani, Pailat siya Jisis siirin Herot siirin nikropkikin. Iriig.

Pailat siya Jisis siirin boinkin paeyin hiniya nriio ninkinin siir nriinum (Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Jo 18:39-19:16)

¹³ Mi Pailat siya ina yikunan prismi yaowae adim mi kamim Isrel simiir bii nwowi ikim mi iikam ima simiirar yikuna. Mi sima maeyau kwiruwar hangiriyiu omim. ¹⁴ Mi siya simiirin ina boinin, ti inkamin kariiram kima nikiunaniyin mi kima siirin hinina boin, siya iikam whiekakim simiir siyiu imiir bidi haiprid haiginuw. Mi kara siirin kimiir whwonkam ida bidi sriiyin. Mi kima wakae, ti digworaekwowim kima boin huriyiu natkaikiyam tirim siir, kara siirin simiir bi hidiyiskaikin. Siya dimin whir bi swoki turbukin. ¹⁵ Herot siya iriipi hiriinan. Mi siya ini krimiirimar swoki ikropkiyin. Wakae, ti inkamin siya dimin whir bi turbukin mi krima siirin wa nisoma rani. Ningaka. ¹⁶ Mi kara pi kariir kam nhirim simiir nikropki siirin idgiuni nipimparim mi kara siirin pa swoki iuguski. ¹⁷ Mi simiir siyiuin hininkin, simiir yaiwou Pasova whiekakim Pailat siya inkamin pi nwira nikrop apniki maeyauwa mi biyie mriiya huyokiyokaiya saiir hirankin. ¹⁸ Mi iikam whiekakim, sima hinina kauwok boinki komiiyar ti inkamin Jisis, siirin disomaoki mi Barabas siirin duguski krimiiram. ¹⁹ (Biya yaii kwira Barabas siya niniika om komii hir biyan kamim omom omom kigriraowiyim simarkar mi siya inkam nisomaokin mi sima siirin maeyauwa mi biyie mriiya huyokiyokaiya saiir asi nikrop apninopkaikikin.) ²⁰ Mi Pailat siya simiirin yai ina swoki boinin. Siya Jisis siir duguskiyam naingwokin. ²¹ Mi iikamim sima ini komiia kauwok boinkiyim, siirin paeyin hiniya nriio ninkinin siir dirinugi! Siirin paeyin hiniya nriio ninkinin siir dirinugi! ²² Mi Pailat siya kwoimaka simiirin ina swoki boinkiyin, dimusika? Ti inkamin siya dimu turbukin? Kara siirin dimin whir bi hidiyiskaikin mi krima siirin pi kariir kam nhirim simiiram nikropki sima pi nipimparim mi siirin pa swoki iuguski. ²³ Mi sima ina kauwok boinanaeyim, siya Jisis siirin pae hiniya nriio ninkinin siir nriinum. Mi ti yayim sima kauwok boinin Pailat

siir yaiya aairin ini sima ikwowaisigiyim. ²⁴ Mi Pailat siya ini simiir yai aairar wakaeyoknan. ²⁵ Mi iikamim sima ti inkamin yaii niniiyin biyan kamim omom omom kigriraowiyim simaka mi inkam nisomaowin siirim kauwok boin siir swoki ikrop apnikiyim simiiramim mi Pailat siya siirin ina yuguskiyin. Mi siya simiir yai aairar wakaeyokna mi siya Jisis siirin ina hauugiyin sauan kamim simiir in mi sima siir wa nwoki isomaowim.

*Sima siirin paeyin hiniya nriio ninkinin siir yirinugi
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jo 19:17-27)*

²⁶ Mi om komii Rom hirin sauan kamim sima Jisis siirin ina yikunamim mi sima inkamin nwira yapyiskai, Saimonin om komii Sairiniyanin siir. Mi siya om komiia hiriir napn nopkainamim nitkin mi sima siir yankabrinu mi ti paeya hiniya nriio ninkinin siir yikmwon itiyiskai mi siya ini Jisis siir mhoiia yitiyiskai apamin.

²⁷ Mi iikam kasa rani, siir mhoiia napnamim mi wig kasa rani, Jisis siiram ninou mwamwanamim. ²⁸ Mi Jisis siya ina haiyug boinkiyin, kima ti om komii Jerusaleman wigim, kima kariirim kipi nou. Kima kimasiyar douna mi kimiir yinisisim imiirsi warar. ²⁹ Wakae, mhoiia igwira nimbiamim mi iikamim sima wi hiniina boini, wigim yinisisim naokaina karamae nwowim, yinisisim imiirin nwoi haigiyu imiiae karamae nwowim, sima ha maigimaiga.

³⁰ Mi ta iya sima wi iki mhu komii mi mhuisisimim simiir boinki, kima krimiir idwo wini pamkirinuni! ³¹ Mi om komii Rom hirin iikamim sima siyu biye kariir tiri, kara inkamin dimin biye tir karamae nwowin mi mhoiia sima tari simiirin siyu biye komii warar ninkin tiri, kamim dimin biyekakim. Mi sima wa diguguski.

³² Mi kamim yaii niniiyim sima inkam nwiswo sowiir warar yinkin ikunam, sowa siyu biye diriraerarko. Mi sima sowiirin Jisis saika ninkin isomaowam naingwokim. ³³ Mi sima maeyau kwira saiir yimbiam, ta maeyauwa saiir inigin mwokiuka. Mi ta maeyauwa sima Jisis siirin hir nirinugim paeyin hiniya nriio ninkinin siir. Mi sima ti inkam biye nwiswo sowiir warar yinkin irinugi mi nwirin Jisis siir iniga mi nwirin yaiyaeya. ³⁴ Jisis siya ina boinin, Adi Komii, kira simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi. Sima ninokninkin tani ti diminin sima tir iirin. Mi sauan kamim sima satu ina gwowim siir yuis aairim mi inkamin pi kaigrinuwu mi ta yuisa pi siya haii. ³⁵ Mi iikamim sima ini hirar yokwowim mi ina kaowim. Mi biyan kamim nu Judianim sima siirin hiniina yigbumbu, siya iikam nhirim simiirarar whindiriraerarkin. Mi Krai kangi niuwu siirin Adi Komii siya nimbingi mi siya, sisiyar whin diriraerarna. ³⁶ Mi kamim sauanim yim iriipa hiriinan kingiin ha mi itim siir mi igbumbu. Mi sima op waina kwoin kausriiya siir yaka hauu. ³⁷ Mi sima ina boinkiyim, kira Juda simiir nu kigriraowan inkam komiiki niuwu mi pi kinakinar whindiriraerarna. ³⁸ Mi siir mwo koua nwowa yaiya, hiniina winboinka. Ti inkamin Juda simiir nu kigriraowan inkam komiikin.

³⁹ Mi ti inkam biye nwiswo Jisis saika ninkin irimdinuwo mi nwirin Jisis siir yigbumbu. Kira Mesaia Kraiskin, aniya? Mi kira kinakinar diriraerarna mi pi kririir warar mi whindiriraerar. ⁴⁰ Mi nwirin siya ta hiriinan yai aair wakaekiyin mi io siir yo mi krira ta siir hiriinan hik aair haii mi kira Adi Komii siirsi naidid rani, ha? ⁴¹ Sima kririir nisomaowi siyu biye krira tirin siirsi, sima siyu miyik iirar mi tiri. Mi ti inkamin siya dimin whir bi tirbugin, siya wi whisariiyar naowi. ⁴² Mi siya ina boinin, Jisis mhoiia kira kririir nu kigriraowan inkam komii nimbiamim mi kira kariirin wi timi naingwo.

⁴³ Mi Jisis siya siirin ina boinin, kara kiriirin yaimwowa boini, kira panaoin pi kanakar nwowi ninomor kou hir. Om miyikin ikkam miyikim omwai sim waiya yokiyokiyin siir. Iriig.

Jisis siya naonamaeya

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jo 19:28-30)

⁴⁴ Mi iya hiriir tiriir nabie bopwo nwowa. Mi hinda tinda iya ina kakau iuguskiya mi ti nu whirkakin ini niya ywokiyin. Mi bieyin nad nworibin ii kwoim hiniin mi iya ina swoki pirinkiriba. ⁴⁵ Mi iya niya niki owa ta yuis komiia omaka komiia Adi Komii siira maeyauwa hiuyokiyokikaiya dimin whirki kimbu karame nwowa siir nitomanouwa ini bopwoniya yinwhitamkiya mi mirkwisa yimbiyam. Mi ti siyiuin Adi Komii siya krimiir nisiimauugikin. Mi krima nhwo siirin kwisboini siyugak bidi yamwouiin. ⁴⁶ Mi dimin taeminim nimbiyam digiyim. Mi Jisis siya ini komiia kauwok boinkiyin, Adi Komii, krimiir Wanin kariir inigin yokiyokiyin pi kiriir in hauugigi. Siya hiriinan boinkiyin mi siya ina yaonamin. ⁴⁷ Mi sauan kamim simiir biyan inkamin siya ti dimin iir kigiyin mi siya ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyin, siya ina boinin, ihi, kaimwoki kaimwokinga, ti inkamin siya inkam miyiki miyikin. ⁴⁸ Mi ikkam whiekakim sima siir kaowam nitim mi sima ti digworaekwowim nimbiyamim simiir kigiyim mi sima ini simiir ingas imiirar pikrimgribgiyim mi ina swoki amim simiir omaka. ⁴⁹ Mi Jisis siir nomiyau whiekakim, siir sibgu ninokninkinim mi wigim nu Galiliyanim biya Jisis siirin nitim, sima aruriga ywokwo mi sima ina kigmimikim ti digworaekwowim nimbiyamim. Iriig.

Mi sima Jisis siir piuis biyeya siyenowin siir ini kikaigik

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jo 10:38-42)

⁵⁰ Mi inkam nwirin hirar nwokin, siir inigin Josepkin. Siya wadieki wadiekin, siya Juda kaunsel inkamkin. ⁵¹ Mi iki kaunsel kam nhirim omisim kigiraowiyim simiir kwoin aka bi nwokin, ti diminim sima Jisis siir tiram minim. Siya om Arimatia nu Judia hiran inkamkin. Yio siya iya Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiiram nwowikin. ⁵² Mi ti inkamin siya ina yamin inkam komii Pailat siir omaka mi ina sriiyin, siya Jisis siir piuis nhinga saiir hainamin mi siya ini wadieya ywokiyin. ⁵³ Mi Jisis siir piuis biyeya siya saiir hiunis haiyin, pae hiiniya nironinkinin siir hirankin. Mi yuis whisiinana saiir higrinu mi siya siir piuis biye aiirin siyano whirin siir kikaigik. Mi ti ieyin sima siya komiia saiir nopkikaikin. Mi biya sima ti ie iirin inkam nwir bi kikai miminkin. ⁵⁴ Taka iya Fraideka sima Juda simiir ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir nae digworaekwo imiir diriraerar haiginkim saeya wi sapi nimbiyami.

⁵⁵ Mi wigim nu Galili hiranki nitim Jisis saika mi sima Josep siir mhoiyar yam. Mi sima ti ie iir warar kigmimik. Mi sima Josep siir warar ninkin kaokim siya Jisis siir piuis biyeya wi panina namisi diriraerar haigi. ⁵⁶ Mi sima ha kig digikim mi sima ina swoki amim simiir yapa yapa omaka. Mi sima wa minim mi digworaekwo miyik miyikim piui miyik whakiyim ina diriraerar haiginim. Jisis siir piuis biyeya saiir naokinim, pi whiisi mi simiir ii komiia Sabat nikiuwiya sima piu siiskuwak, siyu komii siya boina mi saiir hiriinan. Iriig.

24

Jisisin ieyankin bidi yinsiin idwowin

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jo 20:1-10)

1 Mi wik kwira saiir biyan iya Sande sima nugak imumar yamyakwok sima maeyauwa Jisis siir haingikaiya saiir hiriir yam. Sima wain piui miyik whakiyin siir hainam, biya sima niki diriraerar haiginin mi sima ina hainamim. Mi sima Jisis siir pu aiir naokinim tirkim. 2 Sima ta siya aiir kig, sima niki warkikua, saiirin sima bidi warakpitkikiya. 3 Mi sima ha napninopkai namim mi sima ninomor kouan, Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir piuis biye aiir bi kigim. 4 Sima ina yangwoyimiyokim mi sima inkam nwiso sowiir kig simiir kingiin hirar nokwowi sowiir yuiso hindara kigniniyaei. 5 Mi ti wigim sima sima nidid prasae bi kikinkim. Mi sima ogmwo nimwowim nua hiriir kaiyirou nam mi simiir whwonkamim ini nua hiriir kaowim. Mi ti inkam nwiso simiir boin, kima inkamin omwai waiyokiyokiiyin siiram dimusi hansiri ta maeyauwa inkam haingikaiya, inkam wirniya saiir, ha? 6 Siya tapair nwo rani. Bidi yinsiin idwo namim! Kima yaiya biya siya kimiir boinmauuwa saiir ti swoki aingwowarkaigi, ii siya nu Galili hirar niki owin. 7 Siya kimiirin hinina boinmimauugin, sima Yaowae Adin ninomor kouanin kariirin wi iikamim dimin biyekakim simiir hauuwi mi siirin wi paeyin hiiniya nironinkin saika sima ninkin imdinu inankii. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi! 8 Sowa hiriinan boino mi ti wigim sima ina yangwowarkaigiyim ta yaiya biya Jisis siya boina saiir 9 mi sima ta maeyauwa inkam haingikaiya saiir haiburgik mi ina swoki amin. Mi sima kam iuur nwirim siir mi kigna miriyyim simiir ini boinmauuu mi kam nhirim simiir warar, ti digworaekwo whiekakim sima kigim simiir. 10 Mi Maria om Makdalanaka mi Joana mi Maria Jemsni yopii aka, simar nwokim mi wig nhirim simakar ninkin okim sima ti yayim aposel kamim simiir boinmimauuu. 11 Mi ti aposel kamim simiir kwoinim ha naingwokim ti wigim sima niksisaie mi simiir yai aiir bi naingwo tibmiigim. 12 Mi Pita siya ha ninsiinin mi maeyauwa inkam haingikaiya saiir hiriir iwitnam mi siya ti ie iir ini waisi kaowu mi yuis imiirara kig sima sima nwokai. Mi siya omaka hiriir swoki am mi ini ti dimin iir ini aingwoyimiyokiuin. Iriig.

*Inkam nwiso Jisis siirin siyuuin omisim Emeasa namiyin siir hir kig
(Mk 16:12-13)*

13 Mi ta ii aiirarin inkam nwiso simiirairgo, sowa omisim whirin sima dapiyin Emeasa siir hiriir napnamko. Ti omin siya om komii Jerusalem siir aru ywowin. Mi ini omisim Emeas hirar yamwouuin, siir praiyin kilomita iuur kwirkim. 14 Sowa ha napnamo mi sowa digworaekwo whiekakim ti ii imiir nimbiamim simiir yapboinaiyam. 15 Mi sowa ha napboinaiyamo mi ini sowa sowa yinsrii ansriiyamo mi Jisis siya ina yimbiamin sowiir kingiin hirin mi ini sowaka yapamin. 16 Mi sowiir nhwowo dimin whirki bi kimirkaigo mi sowa ha bi ninokninkinko, siya Jisiskin. 17 Mi Jisis siya sowiir boin, kowa dimu nouapboinaiyami, ha? Siya hiriinan boinin mi sowa ha nokwowo mi sowiir mhi kwoinino ini hikakar ywowo mi sowiir whwonkamo miyik bi nwoko. 18 Mi inkam nwirin, siir inigin Kliopaskin siya siir yai aka hinian yowarkii boin mi iikamim omom omomiyim Jerusalem hirarar bidi yamwomimiruim. Mi tari kinakinairgin ti diminin Jerusalem hir nimbiamin siir ninokninkin karamae nwowin, aniya? 19 Siya hiriinan boinkiyin mi Jisis siya sowiir srii, dimukin, ha? Mi sowa siirin hinina boin, ti diminin Jisisin om Nasaretanin siir nimbiamkin. Siya profet inkamkin mi siya mi miyik miyik komii komiiyim mi yai miyik miyik komii komii ikim Adi Komii siir whwonkam ida mi iikamim simiir whwonkam ida miriikin. 20 Mi prismi bi nwowi kamim mi kaunselmi biyan kam ikim, sima hauugin Jisis siirin sauan kamim simiir in, sima nisomaowim, paeyin

hĩniya nĩrionĩnkĩnĩn siir nĩnkĩn irĩnuwĩm. ²¹ Krĩra biya hĩnĩna naĩngwo tĩbmiigo, ti inkamĩn siya Isrelmi iikamĩm sĩmiir whĩnkĩnsiis haĩgĩnũwĩyĩn. Hĩi, mi yai kwĩra hĩnĩnga. Ti digworaekwo ima nĩmbiyama, ti kwoimĩm bĩdi yamkiyĩm digworaekwo whĩekak nĩrĩm sĩmaka nĩmbiyamkĩn. ²² Mi tapa wig nĩrĩm krĩmiir isid iĩrĩn sĩma nĩnĩ boĩnananikĩm krĩmiirĩn. Sĩma nugak imumar namiyakwokĩm maeyauwa inkam haĩngikaiya saiir. ²³ Mi sĩma Jisĩs siir piĩis biyĩe aĩir bi kĩgĩm. Nĩngaka. Mi sĩma ina swoki haiyũg apnamĩm mi sĩma hĩnĩna inĩ boĩnũ, krĩma paekwosĩm nwiiso sowiirĩn nhwonan whĩn kĩgnanikĩm sĩma hĩnĩna boĩnkikĩm, Jisĩs siya inĩ omwaiyar swoki waiyain. ²⁴ Sĩma ha boĩn digiyĩm mi krĩmiir kam nĩrĩm sĩma ha namĩm maeyauwa inkam haĩnkikaiya saiir mi sĩma digworaekwowĩm wig ima boĩnĩm sĩmiir hĩriinanar swoki kĩgĩu. Mi yĩm sĩma Jisĩs siir bi kĩgĩm.

²⁵ Mi Jisĩs siya io sowiir ywoki, kowa kwoĩn karamaeko! Kowiir mhĩi kwoĩnĩm inĩ hiĩnsĩma ywowaowĩm profetkĩm boĩniyĩm yai whĩekakĩm sĩmiiram naĩngwo tĩbmiiyĩm. ²⁶ Pi panĩna tĩri, ha? Mi kowa tari bi nĩnoknĩnkĩnko, Mesaia Kraĩsĩn Adi Komii siya nĩmbĩnĩn siya wi hĩk kĩmpĩpisu prasae hai rani, biyĩn mi siya mhoiya wi Adi Komii siir hĩrankĩ haii inĩg komiĩyĩn, aniya? ²⁷ Mi Jisĩs siya Moses siir yaiyĩm sĩmiirar kwaboĩnbwakainam mi profet whĩekakĩm sĩmiir ima mi siya sowiir boĩnmĩmauu. Mi siya Yokwo komii saeya boĩnĩm yaiyĩm siir, sĩmiir boĩnmĩmauu.

²⁸ Mi sĩma ti omĩn sowa namĩm tĩrĩn siir kingiĩn hĩr yĩmbiyam. Mi Jisĩs siya hĩriinan tĩrĩn mi siya ina yapsasaeyamĩn. ²⁹ Mi sowa siir yĩkidu mi ina boĩno, kira krĩraka tĩrar dwo. Biyĩn bĩdi yĩkiyamkiyĩn mi iya pi sapi kakauui. Mi siya ina yapnĩnopkainamĩn mi inĩ sowakar ywowĩn. ³⁰ Mhoiya sĩma naeyĩm tĩrĩm mi Jisĩs siya sowakar yĩdwo. Mi siya bretĩn ha haiyĩn mi ina boĩn wadiėkiyĩn Adi Komii siir mi haĩmĩhaĩmĩiyo sowiir yĩnop hauu. ³¹ Siya hĩriinan tĩrĩn mi sowiir nhwowo inĩ bĩmi siya kĩnkiyo mi sowa siirĩn ina yĩnoknĩnkĩnkiyo. Mi siya hĩr bi swoki omĩmĩnkĩn ina kwakĩgugugiyĩn, sowa siir bi swoki kĩgmĩmĩnkĩko. ³² Mi sowa boĩn, krĩra siyũ hĩrar nĩkĩ apniyo mi krĩriirĩn yaiyĩm siyar nĩkĩ apboĩnmamauunikĩn mi Yokwo Komii saiir yaimwovĩm sĩmiirar boĩnmĩmauugĩn, krĩriirĩn. Kaimwoka ta ti aĩirarĩn krĩriir mhĩi kwoĩnĩm maĩrgĩmaĩrga bĩdiyar ywowo!

³³ Sowa hĩriinan boĩnaiyo mi bi kĩmĩmĩnkĩko, sowa ta ti aĩirar swoki inĩsiin haiyũg apnamo om komii Jerusalem hĩriirĩn. Mi sowa ti Jisĩs siir kam iuur nwĩrĩm sĩmiir inĩ kĩgĩu mi nomiiyau nĩrĩ ikĩm, sĩma maeyau kwĩruwa haĩngiriyũ owi. ³⁴ Mi sĩma sowiir boĩn, kaimwoki kaimwokĩnga, Yaowae Adĩn nĩnomor kouanĩn bĩdi swoki inĩsiin idwovĩn. Saimon siya bĩdi kĩgĩn siirĩn. ³⁵ Mi sowa ina mi boĩno, digworaekwo whĩekakĩm sowiir nĩmbiyamo siyũ hĩr. Mi sowa boĩn, siya bret iĩr nĩnopkĩn mi krĩra siirĩn ha kĩgnĩnoknĩnkĩnkĩn. Iriig.

*Kamĩm siir kĩgna mĩriiyĩm sĩma Jisĩs siir bĩdi kĩgĩm
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)*

³⁶ Sĩma ta yai aĩirar nĩkĩ idwokai boĩnaiyĩm mi Jisĩs siya bĩri kĩmĩmĩnkĩkĩn sĩmiir bopwoniya hĩrar yamĩkwou. Mi siya sĩmiir boĩnki, naĩngwobumbua kĩmakar dwo. ³⁷ Mi sĩma inĩ hindara yanaakiyĩm mi inĩ nĩdidkakar ywonamĩm. Sĩmiir kwoĩnĩm ha naĩngwokĩm sĩma aknain kwĩr kĩgĩ. ³⁸ Mi siya sĩmiir boĩn, kĩma dimusi nanaai, ha? Mi kĩmiir kwoĩnĩm hĩnĩna dimusi sĩbnaĩngwoyokiyokiyami, ha? ³⁹ Kariir iga iina owiir kĩgĩ. Karaĩrgĩn ti nokwovĩn, kĩmiir iĩnĩm kariir donkwou mĩpa kĩg. Aknain saeya kĩpkak kũguk rani, ta kĩma kĩga kariirĩn saiir hĩriinan. Nĩngaka. ⁴⁰ Siya hĩriinan

boinin mi siya siir iga inwo simiir yiisiimauu. ⁴¹ Mi sima ini maingimarga ywowim mi sima bi niki aingwo tibmiigim. Mi sima ina yinaingwoyimi yokim. Mi siya simiir sriigi mi kima tari nae nhrkakim tapaiirin, nwo rani, aniya? ⁴² Mi sima anasu ha mi iyin sima nanagin siir hauu. ⁴³ Mi siya ha haiyin mi ini simar kigwo aeyin siirin.

⁴⁴ Mi siya ha nae digiyin mi siya simiir boin, biya kara kima niki owin, kara kimiir bidi boinmauwun. Digworaekwo whiekakim biya kariir winboinim, Mosesni siyu komiyyin yokwoni sima winin mi profetmi yokwo aka mi yokwo Sam sima ti digworaekwo whiekakim sima wi hriiyar nimbiam digi. ⁴⁵ Mi Adi Komii siir yai imiirin siyar nanaaknkii haiginugikin iikam imiirin ta omaka aiir nwowim. ⁴⁶ Mi siya simiir boin, Yokwo Komii saeya hinina boinka, Mesaia Kraisin wi hik sipi hai mi ii kwoimaka wa swoki insiin idwowi ie hirankin. ⁴⁷ Mi iikam miyikim sima siir inigin wi iikam isid whie komiyyim ti nu irin wi simiir boinmauwuwi mi simiir dimin biyeyim wi Adi Komii siya nwoki haiyoprimdiyumiigiyim. Kima ta mi aiirin om komii Jerusalem tirar mirii bwakainam ⁴⁸ mi ti digworaekwo imiir boinmauwam. ⁴⁹ Ini wakaeyim, ti diminin biya Adi Komii siya boinin kimiir hauuwim, yo tariinanin kara kimiirim nikropkiyim tiri. Kima ti om komii siirar dwo mi iya ninomor kouan kirieya saeya niti kimiirim wi saiirar dadigu. Iriig.

*Adi Komii siya Jisis siirin ninomor kou hiriir swoki ikunam
(Mk 16:19-20; Ap 1:9-11)*

⁵⁰ Mi Jisis siya ha boin digiyin mi siya simiirin ina yikunamim mi om Betani hirar yadigu. Mi siir ina ha ninansiinakiya mi nhwo ina kwisboinkiyin mi siya iikam imiir yikboinmamairin. Adi Komii siya simaka nwowam. ⁵¹ Siya nhwo simiirar niki kwisboinmamairin mi siya simiirin ini hirar iyopnisugikin mi Adi Komii siya siirin ini hirankar yikunakiyin mi ninomor kou hiriir yam. ⁵² Mi sima siir inig iir hainan mi ini om komii Jerusalem hiriir swoki amim mi sima ini maingimarga komiigakar ywonamim. ⁵³ Mi inokinokin sima Adi Komii krimiir Wanin siir omaka saiirama nami, siir inig iir hainanim. Iriig.

JON

Jon siya wɔnkika ta yokwowa. Jon siya Jisis siir mɔi kɔna miriiyan inkam nwɔr ieya mɔ ta yokwowa siya iikam whiekakɔm sɔmiirɔm wɔnkika iki hɔnda tɔnda nwowɔm tiki nu iirar. Mɔ siya mɔnam wɔnkikɔn iikam whiekakɔm wɔ ha nwoki aingwowɔm Jisis siya Adi Komii siir yɔnisɔmkɔn mɔ sɔma wɔ siiram nwoki aingwo tɔbmii kɔnɔm mɔ kwoɔn mɔiyikɔn omwaiwaiyayokiyokiiyɔn siir nwoki haiyɔm. Jon siya mɔiyɔm sɔmiir bi wɔnboɔnkikɔn, siya yaiyɔm, siya boɔnɔm sɔmiirara boɔnkɔm. Iriig.

Bidi bidiniyarɔn inkamɔn ha nwokɔn mɔ krɔmiirɔn wɔ yai mɔiyik mɔiyik siya boɔnmɔmauuwi

¹ Bidi bidiniyarɔn iya Adi Komii krɔmiir Wanɔn siya nu iir nonkwokwowɔn mɔ yio tɔ inkam nwɔrɔn yɔpiki yai mɔiyik mɔiyik krɔmiir boɔnmɔmauuwanɔn yio ha nwokɔn. Mɔ yaiya siyairgɔn. Siya Adi Komii saika nwokɔn mɔ sowa nwɔsairarɔn nwɔruwar nwowɔskiko mɔ siya ini siir hirɔnanar swoki owɔn.

² Mɔ bidi bidiniyarɔn iya dimɔn whirki niki imbiyam karamaeyar niki owa mɔ yio siya Adi Komii saika hirɔn saiirar nwokɔn. ³ Tɔ inkamɔn siyairgɔn digworaekwo whiekakɔm sɔmiir bwamki bwamɔn. Mɔ Adi Komii siya digworaekwo whiekakɔm sɔmiirɔn hirɔnan saiirsi nonkwokwokɔn. Dimɔn whirki saisar bi nɔmbiyamkɔn. Nɔngaki, nɔngakɔnga. ⁴ Tiki inkamɔn siyairgɔn digworaekwo whiekakɔm omwai waiyaiyɔm sɔmiir bwamki bwamɔn. Mɔ tɔ omwai waiyaiyɔm yɔm iikam krɔmiir pae nɔyuanan ywowɔm ya iikam imiir whɔnkɔnsiis haigɔnɔuwika, sɔma Adi komii siir nɔnoknɔnkɔnɔm mɔ omwai nwoki waiyam. Ya ini paeya siyɔu kigimok apiya ini hirɔnan yɔyakiya. ⁵ Mɔ tɔ inkamɔn mɔ siir yai aeya hɔnda tɔnda pɔ paenan sowar nɔyukaii. Mɔ tɔ dimɔn biyɔeyɔm nɔibwomambwonan iikam krɔmiir mɔhi kwoɔnau nwokaiyɔm, tɔ dimɔnɔn paenan nɔyuyaiyɔn siir nɔmuɔm wɔ dig nwo rani. Nɔngaki, nɔngaka.

⁶ Inkam nwɔrɔn Adi Komii siya nɔkropkiyɔn dimɔn taemɔnɔm iikam krɔmiir boɔnmɔmauuwam, siir inɔgɔn Jonkɔn. Siya Adi Komii siir yaiyan inkamkɔn ⁷ Siya mɔnam nɔtkɔn, tɔ inkamɔn siir yai aiir boɔnmɔmauuniyɔm iikam imiir yɔpiki paenan nɔyuaeiyɔn mɔ sɔma Jon siir yai aiir wakaei mɔ sɔma tɔ inkam iiramɔn wa nwoki aingwo tɔbmii kɔnɔm. ⁸ Mɔ yio siyarɔn, tɔ inkamɔn paenan nɔyuaeiyɔn si rani. Nɔngaka. Yio siya tɔ inkam komiiyɔn dimɔn whirki kɔmbu karam nwowɔn, yɔpiki paenan nɔyuaeiyɔn siir yai aiir boɔnmɔmauuwam nɔtkɔn, iikam whiekak imiir. ⁹ Mɔ tɔ inkamɔn paenan nɔyuaeiyɔn siya nu tɔriir bidi yɔtɔn iikam imiir whɔnkɔnsiis haigɔnɔuwam mɔ ta hirɔnanana saiirsika yɔpikim tɔ tir nwowɔm sɔma wɔ nwoki inoknɔnkɔnɔm Adi Komii siirɔn.

¹⁰ Mɔ bidi bidiniyarɔn, Adi Komii siya nu tɔran digworaekwo whiekakɔm siirsiyar nonkwokwokikɔn. Mɔ siya tɔ nu iir nɔtɔn mɔ iikam whiekakɔm sɔma tɔ inkam iirɔn ha bi naingwokim, digworaekwo whiekakɔm siyar nonkwokwokikɔm. Nɔngaka. ¹¹ Mɔ siya tɔ nuɔn siyar nonkwokwowɔn siir nɔtɔn mɔ siirgɔsiirar iikamɔm Isrel hirɔnɔm, sɔma saika bi nomboɔnkɔm. ¹² Mɔ iikamɔm yɔpiki siir yai aiir wakaeiyɔm mɔ ha naingwo tɔbmii kɔnɔm, siya sɔmiirɔn ha boɔni, ini ywowɔm sɔma Adi Komii siir yɔnisɔsɔm mɔ owi. ¹³ Sɔma Adi Komii siir yɔnisɔm yopii adɔm sɔmiir naokainakiyɔm sɔmiirsi bi nwokim. Nɔngaka. Sɔma Adi Komii siir yɔnisɔm mɔnki nwokim, siir kwoɔnkar tɔrkikɔn mɔ sɔma siir yɔnisɔsɔm asi nwokim.

¹⁴ Mɔ tɔ inkamɔn nua tɔriir nɔtɔn, siya ini inkam krɔmiir hirɔnanar yauni oniyɔn. Mɔ krɔma siir dimɔn kɔrie kɔrieyɔm paenan nɔyuaeiyɔm sɔmiir bidi kigim, siya inkam bɔmbɔuwigi bɔmbɔuwi rani. Siya ini Adi Komii siir

hiriinanar swoki owin mi siya iikam imiir bi kimbuwikin. Mi siya bi swoki iksisaemiminikin. Niingaki, niingaka. Yaimwo boinan inkamkin. Siya yai iyopan inkam tani. Siya ti hiriinan siyu kibikibiyim simiir asi tirkin. Dimusi rani, Adi Komii siir yinisim nwirki nwiruwan, iya siir naokaina, siirin hiriinanar naokainakikin.

¹⁵ Jon siya simiirin ti inkamin siir boinmauu wakaekin. Siya hinina boinkin, ti inkamin bi kara boinin kimiir, yio siyairgin. Mi ti inkamin kariir mhoiyya nitin, kariir kouwin ini siya ywowin. Dimusi rani, bidi bidiniyarin siya ha nwokin. Kariir bi niki aokainakin.

¹⁶ Mi iikam krima Adi Komii siir dimin miyik miyikim simiir asi haigim. Dimusi rani, ti inkamin, Adi Komii siir dimin miyik miyikim ini siya nonkwowin. Mi siya ti dimin miyik miyikim krimiirin wi hiriyar hauunanaei. ¹⁷ Adi Komii krimiir Wanin siya siyu komiyyim Mosesni hauugikin mi yio siya kimidiniya krimiir swoki kwahauu, krima wakaeyokna apam. Mi krimiirin Jisis Kraissasar hauu iski naingwobumbu komiyya mi siyuin, siyu miyiki miyik sibgu tiri ikin. Mi siya krimiirin siir yai miyika sair warar mi inkin hauugi. ¹⁸ Inkam nwirmn nwirmnkin Adi Komii siir bi swoki kigmiminkin. Niingaki, niingaka. Inkamin nwirki nwiruwaargin, saika kingiin nwowin. Yio Adi Komii siir yinisim ieyargin mi krimiirin siyar nanaakninkii haiginiugin Adi Komii siirin hinin, siya panangin? Mi krima siirin wa nwoki inokninkinim. Iriig.

Jonin, iikam baptais haiginiuwiyin siya simiirin ha boinkin, siya yipikin (Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

¹⁹ Isrel simiir biyan kamim, pris imiirin mi Livaimi pugana sair kam ikim, yipiki pris imiir whindiraerariyim Adi Komii siir omaka aair, simiirin sima yikropki, Jon siiram. Mi sima siir hiriir ha nimbiamim mi sima siir ini sriiyu, kira dimu mi mriigin, ha? ²⁰ Mi siya dimin whir bi nimpriokikin. Siya ini hiriyar haknoudninkinswokiyin. Mi siya boin, kara ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin Isrel simiir iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwam, Mesaia, kara si rani. Niingaka. ²¹ Mi sima siirin hinina srii mi kira ti inkamin Isrel simiir iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwamin siya kamaeki niuwi mi kira yipikin, ha? Mi kira tari Ilaijakin, ha? Mi Jon siya ina yowarkii boinkiyin. Niingaka. Kara Ilaija rani. Mi sima siirin ina swoki sriiyim mi kira ti profet inkamin krima nwowinin nitam siya, ha? Mi siya ina swoki owarkii boinkiyin, kara si rani. Niingaka. ²² Mi sima siirin ina swoki sriigiyim mi kira tari yipikin, ha? Krima ti kamim krimiir nikropkiyim simiirin hinina nini boiniuwam tiri, kira ti si. Mi kira krimiir boinki hinin, kira yipikin, ha? ²³ Mi Jon siya simiirin hinina boinki,

Kara ti si. Kara inkamin maeyau siiyin nu apa hir kauwok boinamnankiyin siya hinin, iikam kima siyuin sibgu kisosop diriraerarkwokin. Biyan Inkam Komii siiram siya napnaniyam.

Biya profet Aisaia siya yokwo komii sairin hinina winboinkikin.

²⁴ Mi Farisimi iikamim yipiki ninokninkin komiigakim Mosesni siyu si siiram, iki sriipai sriipaiyim sim nini sriiyuwam. ²⁵ Mi sima Jon siirin hinina boin mi kira ti inkamin Adi komii siya nimbingiyin Isrelmi iikamim simiir whinkinsiis haiginiuwam kira siya kamaeki niuwi mi kira ti inkamin Ilaija siya kamaeki mi iuwi mi kira ti profet inkamin krima nwokwokin siya kamaeki mi iuwi mi kira iikam imiirin op dimusi baptais haiginiugin, ha?

²⁶ Mi Jon siya hinina yowarkii boinki mi kara iikam imiirin op arar baptais haiginiuwi. Inkam nwirin ini kimaka waraurar nitapiyokin mi wim kima siir

mi inokninkin tani. ²⁷ Yio siya ini kariir mhoiyya nitin. Mi siya inig komiigakin, kariir kouwin ini siya ywowin. Mi an kara inkam paeprkab ningakin mi kara iga siya niiya saiir uridin wa kara waisi hakrani. Ningaka.

²⁸ Mi ti diminim yim om Betani hir nimbiamkim, Jordan iegbid mirmiyya maeyauwa op Jon siya baptais haiginuwa iikam imiir. Iriig.

Jisis siya ini krimiir sibsibnan ywowin krimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumuigiyam

²⁹ Mi igwira, Jon siya Jisis siir kigwinin siya siiram napniyin mi siya iikam imiir boinki, kima ti kigwin, i inkamin nitin. Siya ini sibsibnan ywowin siirin Adi Komii siya nikropkikin krimiir dimin biyie biyeyim krma tirim simiir haiyoprimdiyumuigiyam naowim. ³⁰ Yio ti inkamin biyya kara kimiir niki boinin hinin, inkamin kariir mhoiyya nitin kariir kouwin ini siya ywowin. Mi ti inkamin siyairgin. Dimusi rani, siya bidibidiniyar nwokin Adi saikan kariir apua kariir bi niki aokainakin. ³¹ Biyya kara siirin ha bi ninokninkinkin, siya pindankin mi kara iikam imiirin op baptais haiginuwim. Ti tapa kara tira saiir hiriinan, Isrel kimiir iikamim simiir nisiimauwam. Mi kima wi ha nwoki inokninkinim siya yipikin.

³² Mi Jon siya digworaekwo whiekakim siya kigim simiirin ina boinmimauu digim. Mi karar kigwin Adi Komii siir naeyuin inmabnan siinanaiiniyin, Adi Komii siir om hirankin mi ini siirar yauni siinatkiniiyin. ³³ Mi biyyarin kara ti inkam iir bi ninokninkinkin, Adi Komii siya nimbingiyin iikam whiekakim simiir whinkinsiis haiginuwam. Ningaka. Kariirin Adi Komii siya nimbingikin iikam imiirin op baptais haiginuwam. Mi siya kariirin hinina boinki, kira wi Adi Komii siir naeyu iir kigwini, siya siinanaiini mi siya wi inkam nwirin siir pu nasiinatkinii. Mi ti inkamin yio iikam imiirin wi Adi Komii siir naeyu iirarar baptais haiginuwi. Mi siirin wi siyar tirki, iikamim simiir mhi kwoinaw kwirii idwokaiyam. ³⁴ Jon siya hinina boinkin, an kara siir bidi kigin mi kara kimiirin pi ha boini, siya Adi Komii siir yinisimkin Iriig.

Jisis siya kamim siir kigna mriiyim nwiyya yikiuna

³⁵ Mi igwir nugakin, Jon siya siir kigna mrii inkam nwiso sowaka nwoyakwoko Jordan iegbid. ³⁶ Mi ta maeyau aiararin siyar kigwin Jisis siya pi napni. Mi siya ina boinin ti inkamin siya ini sibsibnan ywowin, siirin Adi Komii siya nikropkikin, iikam imiir whindireraeram naowam. ³⁷ Mi siir kigna mriiyo inkam nwiso sowa hiriinan wakaeyo mi sowa ini Jisis siir mhoiyyar yamo. ³⁸ Mi Jisis siya ha niyaekaowinin mi siyar kigwin sowa siir mhoiyyar niti. Mi siya sowiirin ina sriwinin, kowa dimu diminim kigi, ha?

Mi sowa ina yowarkii boino siirin, Rabai, kira papi nwokaiigin. [Ti inigin siir inig mwoki mwowin, iikam nowomwarkaiyuwigin.] ³⁹ Mi siya sowiir yai aka hinina yowarkii boin, kowai winikignaki. Mi sowa ini saikar yinkin amo, siir maeyauwa siya whwonkaiyya saiir nini kignakiyam. Mi sowa saika hirar nwoninaekwowako, ini ii aeyar digiriba. [Bieyin nad bidi ywowin ii kwiinanairga.]

⁴⁰ Inkam nwirin siir inigin Endrukun, siya Saimon Pitani nomousimkin. Ti inkam nwiso Joni yai wakaeyo mi Jisis siir mhoiyya ha namo sowiir nwir ieya.

⁴¹ Mi biri kimiminkikin Endru siya ina yamsauwin siir yaowaeyin Saimon Pita siiram. Mi siya nini kiguwin mi siya siir ini boiniu, krira Mesaia siir bidi kigo. [Mi inkamin siir inig mwokimwowin, Kraiskin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin iikam imiir whinkinsiis haiginuwam] ⁴² Mi ti siya boina siir saiir mhoiyya mi siya Saimon siirin ina yikunamin Jisis siiram. Mi Jisis siya siir kigwinin mi siya siirin hinina boin, kira Saimonkin, kira Joni yinisimkin.

Mhoiyya kiriir inigin wi Sifas kisina dapi. [Ti inigin siir inig mwoki mwowin Pitain. Grik simiir yaigina ha dapikin siiya.]

Jisis siya Filip Nataniel sowiram nikiunakin

⁴³ Mi igwira Jisis siya nu haimii whirin Galili hiriir namam tirin mi siya Filip siir kigin mi siya kimidiniya siir boin, kira kanakar wit. ⁴⁴ Filipin yio om Betsaida hiran inkamkin. Endru Pita sima iripa om whiruwankim. ⁴⁵ Filip siya ha namin mi siya Nataniel siir nini kiguwin mi siirin hinina ini boiniu, ti inkamin biya Moseskin si winboinkiyin, Yokwo Komii saiir, siirin krira bidi kigin. Mi profet kamim yim iriipi hiriinan siirar mi win boinkikin. Yio Jisiskin, Josephi yinisimin, om Nasaret hiranin siya. ⁴⁶ Mi Nataniel siya siir boinki, ti om Nasaretin dimin kibi whirki bi swoki imbiyamiminkin. Nningaka. Mi Filip siya siir yai aka hinina yowarkii boin, kira unkini kignaki siirin.

⁴⁷ Mi Jisis siya Nataniel siir kigwinin, siya siiram namin mi siya siirin hinina boinwin, kima hoimgakin ti Isrelan inkam kibiyin siir kigwin, siya bi niksiseikin mi siya yaimir bi nwowikin. Nningaka. ⁴⁸ Mi Nataniel siya siir yai aka hinina yowarkii boin, kira kariirin panin panina ninokninkin, ha? Mi Jisis siya siir yai aka hinina swoki owarkii boin, kara kinaka nwo kamaeki wandi, kara kariirin iya Filip siya niki ikiuna kamae-yar niki owin, kara kariirin pae pigin siir mi hirar niki idwowin saiirar ninokninkin. ⁴⁹ Mi Nataniel siya siir yai aka hinina yowarkii boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyin, kara kariirin ina ninokninkinin, kira Adi Komii siir yinisimkin. Mi kira wi Isrel simiir iikamim simiir kigirkakan inkam nwowi. ⁵⁰ Mi Jisis siya siir yai aka hinina yowarkii boinki, kira ha naingwo tibmii kungin, kara Adi Komii siir yinisimkin mi ta yaiya kara boina kiriir hinin kara kariirin pae pigin siir mi hir kigin, kira siir mi hir nidwowin mi kira ha naingwo tibmiigikin, aniya? Ya tariingina, ya dimin komii rani, mhoiyya kira wi dimin kirie komii komii kasa kig rani. Yim triiginim ini saiir haiburim. ⁵¹ Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, kara kimiirin yaimwovar boini, mhoiyya wi kimar kigi Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir anowin haiwaokiyin. Mi Adi Komii siir paekwosimim wi kimar mi kigi ini haimii tamii wokuun apuunim kariir kigam, Biyan Inkam Komiiyin siiram. Iriig.

2

Inkam nwirin om Kena hir nonkwonakin mi op nninga saiirin Jisis siya tirkiya ini op waina yimbiyama

¹ Mi ii kwoimaka wigkamwo om Kena nu haimii Galili hirano pi nonkwonam tirko. Mi Jisis siir apua ya hir warar ninkin oka. ² Mi sima mi Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim simiiram warar yinkan ikiuna. Ta sowa nonkwonaina saiir kignakiyim. ³ Mi mhoiyya sima wain opa ha kwiyae swokiyim mi Jisis siir apua kimidiniya siir boin. Wain opa sima bidi kwiyae swokiya, haimii simki bi swoki omaigikin. Nningaka. ⁴ Mi Jisis siya saiir yai aka hinina yowarkii boin, wig, kira kariir kipi boin, hiriinan tiramin, yio kariirar diminkin. Kariir iya bi niki imbinika, kara kanakana nisisiimauunana hinin kara yipikin. ⁵ Mi siir yopiiya ti kamim ti digworaekwo imiir diriraerarim simiirin hinin asi boinka, diminin pi siya boini, kima tiram mi kima pa tir.

⁶ Mi Isrel simiir iikamim sima winboinkiyin, siyu whirin siya hinina boinkin. Iya sima nae naeyam tiriyim, biyin inop tiki diu mi mhoiyya dae. Mi sima kamhau komii komiiyim Judamiyim iriirar ira nwowi mi ti kamhau iriirar irim sima irira opim 20 galans mi 30 galans minanar pi ywowin. ⁷ Mi

Jisis siya simiir boŋki, wara kamhau imiirin op kunaokaigi. Mi sima ha kunaokaiyim ini yaigiyaiyi yaki inkikiniyim. ⁸ Mi iya sima ha kunaokai digiyim mi siya simiirin ina boŋkiyim, kima op nhirim ti inkamin ta wigwas naeya saiir kigriraowin siiram tiki tibna kunanam. Mi ta Jisis siya boina saiir mhoiia sima opa ina tibna kuna hainamim siir hauuwam. ⁹ Mi ti inkamin siya ta opa Jisis siya tirkiya wain nikpitmaigiya saiir kwiyae kiuwin, op wain nimbiniyama mi siya bi ninokninkinkin, sima ta opa papi namisi haiga. Mi ti kamim ta op aiir nonkwo diriraerarim yim sima ina ninokninkinim, maeyauwa sima haiya. Mi ti inkamin ta wigwas nae aiir kigriraowiyin, ina yikiugiyin ti inkamin wig nonkwonain siiram, ¹⁰ nim krima hinina tirikim, iikam imiirin bi pi wain kibiki kibi iirar hauu kwiyaei. Mi iya sima hoimgak kwiyaeenanaekiiyim mi iki wainin biyerigsim nwowiyin yipi hainingi hauu kwiyaei. Mi nikira hiriinan bi tirkin. Nikira wain kibiki kibiyin kimidiniya mhoiia hauu iikam ima kwiyaeayamin.

¹¹ Ya tariigina ya dimin kirie komiia Jisis siya tira biigi bi saeya. Siya ta saiirin om Kena nu haimii Galili hir nwowin siir hir tirkin. Mi ta iya siya siir kirie komiia mi siir dimin miyik miyikim Adi Komii siya hauuwain siir, siya kamim siir kigna miriiyim simiirin saiir nusiimauugin. Mi wa ha nwoki aingwo tibmii kinim Jisis siya Adi Komii siir yinisimkin. ¹² Mi ta saiir mhoiia Jisis siya mi siir apu aeya mi siir nomousisim ima mi kamim siir kigna mirii ikim, sima ina yamim om whirin siir Kapaneam. Mi sima ii nhirim hirar mi o. Iriig.

*Jisis siya iikamim Adi Komii siir omaka aiir haiginim digworaekwo iikam nhirkim sainam simiir nhinikriropkikin
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)*

¹³ Mi Juda simiir iikamim wou sima nikwo aeyana Pasova ini kingiin nwowa. Mi Jisis siya om Jerusalem hiriir asi namkin. ¹⁴ Mi iya siya Adi Komii siir omaka aiir nouapninopkainamin mi siyar kig iikamim sima bulmakau, sibsib mi ipiyin, sim haigini iikam nhirkim sainim. Mi yim sima umir pi simiirsiyar mi haii. Mi siyar kig, ti kamim sima kam nhirim nu whiranim simakar nidwokaiyokaii, ipii kwiruwar Isrel simiirgi simiir umira saiirgisaiir ninowana haiyam. ¹⁵ Mi siya ti hiriinan digworaekwowim simiir kigin mi siya uridin ha haiyin, kimidiniya brouwisidnan yonkwokwo mi siya ina nhinkii paryimyoknamin sibsib, bulmakau minim simiir mi kamim umir ninowana haiiyim simiir warar. Mi siya simiirin ina yinkinaeyokiyok paryimyoknaniyam. Mi hi minim simiir warar yinkan iriid nhimnhinkiiyam mi simiir umirim ini maeyau maeyau iswapiyar ywowamim. ¹⁶ Mi siya iikamim yipiki ipiyin min haiginim iikam nhirim sima sainam siya simiir boŋki, ti kimiir ipiyin minim ti hainaniyam. Kara pi boriisopi kima kariir Adin siir omaka saiirin hinin tirim. Maeyaua iikamim ninkinuwiya dimin taemin wokiyok sainiya saiir hiriinan nwowim. ¹⁷ Mi kamim siir kigna miriiyim sima yai kwira Yokwo Komii sima mwan kiga, saiir swoki aingwowarkaigi. Saeya hinina boŋka, Adi Komii, kariir kwoin komiiyin kiriir omaka aiir sibgu kigriraowam naingwowi, kara ha naingwowi, saeya wadie hiriayar dwo.

¹⁸ Mi ta siya tirkiya saiir mhoiia Isrel simiir kaunselin simiir biayan kamim ina yitim. Mi sima ha nitim siiram mi kimidina siir ini boini mi kiriirin Adi Komii siya nwowaiginuwi inig komiigak hiriinan tiram mi panao kira pi dimin kirie komii whir tir krimiir whwonkam idain, krimiir nusiimauuwam. ¹⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarki boin, kima ta Adi Komii siir omaka aiir nininkii mi kara saiirin wi ii kwoimuwar swoki kwamirii

ninikougii. ²⁰ Mi sɪma siir yai aka hinɪna yowarkii boin, ta Adi Komii siir omaka saiir miriyya biewiyim kamnwɪs iriyyar whira miriiga. Mi nikira ha boinkin, saiirin wi ii kwoimuwar kwamirii ninikougii wi dig nwo rani. ²¹ Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir bi boinkin. Nɪngaka. Siya siir piu aiirar boinkin. ²² Mi mhoiyya kamim sɪma Jisis siir nisomaokiyim mi siya ha naonamin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo ie hirankin. Mi kamim siir kigna miriyyim sɪma yaiya biyya Jisis siya boina saiir swoki aingwowarkaigiyim mi sɪma haningɪ yaingwo tibmii kɪngi Adi Komii siir yaiyim biyya sɪma winkiyim Yokwo Komii sɪmiiramɪn. Ya ta yaiya ya Jisis siir yaimwo aeyairga.

Jisis siya iikami kwoin bidi yinokninkin

²³ Mi Jisis siya om komii Jerusalem hirar niki owin, Judami iikamim sɪmiir ii komiyya wou nikwo aeiya Pasova mi ta maeyau aiirarin iikam kasa rani, dimin kirie komii komiyyim Jisis siya tirim sɪmiir kigim. Mi ti dimin hiriinanin sɪma kigim iikam kasa rani, naingwo tibmii kɪngiyim siirim. ²⁴ Mi Jisis siya sɪmiir naingwo tibmiikɪn aiir bi naingwo tibmiigikin. Nɪngaka. Mi ti hiriinan saiirsika siya, hinɪn panɪnsi yaingwosi siirin sɪmiir ɪn hauuwim. Dimusi rani, siya iikam sɪmiir kwoin imiir bidi yinokninkin kɪnin. ²⁵ Siya iikamim sɪmiir kwoin imiirin bidiyar yinokninkin. Mi siirin inkam nwirki bi haiburgin iki iikamim sɪmiir kwoin imiir ninokninkinim mi sɪma siirin wi inkam nwirki swoki boinmauu rani, iikam sɪmiir kwoin imiirin. Nɪngaka. Iriig.

3

Jisis siya Nikodimas saika boinaigɪn

¹ Inkam nwirin siir inigɪn Nikodimaskin, siya Isrel sɪmiir iikamim sɪmiir kigriraowiyim biyan inkamim sɪmiir nwirkin siya Farisi inkamkin. ² Mi igwir niyyaka siya Jisis siiram yamwi. Mi kimidiniya siir in boinu, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyin, krɪma bidi yinokninkinim, kiriirin Adi Komii siyar nikrop iuungikin dimin kirie komii komii krɪmiir nɪsiimauuwam. Inkamki sɪmiir tirim wi dig nwo rani, Adi Komii siya siir whinkinsiis haiginu karamae nwowi ti dimin iiram. Nɪngaka. ³ Mi Jisis siya siir yai aka hinɪna yowarkii boin, kara kiriirin pi ha boini ta yaiya yaimwowaigra. Inkamin yinisimnan yaeya swoki aokaina karamae nwowi siya wi Adi Komii siya kigirkakiyim digworaekwo whiekakim wi sɪmiir kig rani. Nɪngaka. ⁴ Mi Nikodimas siya siir yai aka hinɪna yowarkii boin, inkamin walbiyie niki owiyin mi siya wi panina swoki ami siir yopiini mhinauwɪn, siir swoki aokainakiyim, ha? ⁵ Mi Jisis siya siir yai aka ina swoki owarki boinkiyin Kara kiriirin yaimwowa boinki, inkamin op baptais karamae nwowi mi Adi Komii krɪmiir Wanin siir naeyuin siirin kwoin rirmiyya nwowiyin siir hauu karamae nwowi siya wi dig nwo rani, Adi Komii siya kigirkakiyim siir digworaekwo whiekakim sɪmiir kigim. ⁶ Mi inkamin siir yopiigi naokainakiyin yio nu tiranar inkamkin mi yipiki inkamin Adi Komii siir naeyuin kwoin win siya hauuwiyin, yio siya wi inkam win nwowi. ⁷ Kira ta yaiya kara boinkiya kiriir saiirsi kipi nanaaki Adi Komii siir naeyuin kiriirin wi kwoin win siyar hauu haiginuwi. ⁸ Opuda ya hindanki pa hugnani mi tindanki pa mi hugnani. Mi kira saeya hugiyim pa wakaei mi kira saiirin ha ninokninkin tani saeya pindanki hugnaniya mi ini pinda hugnama. Adi Komii siir naeyuin ini ta saiir hiriinan yowoin. Krɪma ninokninkin tani siya dimin taemin imiirin panin panina tiri mi iikam imiirin panin panin whinkinsiis haiginuwi. ⁹ Mi Nikodimas siya Jisis siir swoki srii, ti dimin hiriinanin wi panina nimbiam,

ha? ¹⁰ Mi Jisis siya siir yai aka hinina yowarkii boinki, kira inkam komi-iyairgin mi kira iikamar mi owomwarkaiyuwikin mi kiriir ninokninkina iki digworaekwo whiekakim simiir ninokninkina ini Isrel simiir iikamim simiir ninokninkina sair haibura. Mi kira ti digworaekwo imiir ninokninkin karamae dimusi nwokin, ha? ¹¹ Kara kiriirin yaimwovar boinkii, nim krma diminin krimar ninokninkinim mi krimar kigim simiirarar boinikim. Mi wim kima inokinokin ti yaiyim krma boiniyim pi yaewan simiir kindiyuwani. ¹² Mi kira ti digworaekwoim nuanim kara kiriir boinmimauuim ti dimin hininim yinisimnan yopiigi swoki aokainaki mi opud kira simiiram naingwo tibmii kin karamae nwowi mi kira wi panina naingwo tibmii kini kara Adi Komii siir omin ninomor kou hir nwowin siir digworaekwowim simiir boinmimauuwi, ha? ¹³ Mi karaiggin Adi Komii siir omin siir hiran inkamin, karaiggin inkamin Adi Komii siir omin ninomor kou hir nwowin siir hiranki nuunaiiniyin. Kanakanairgin Adi Komii saikar nwowin siir om iir bidi bidiniyar.

¹⁴ Ini Moseski si nonkwokwowin mipugin mi paeyaka ha nikin koginanki-igiyin ini siir hiriinan ywowin, maeyau siiyin nu apa nunga sair hir. Mi ti hiriinan siyuin iikamim sima kariirin ninomor kouan inkamin paeyin hiniya nironinkinin saikar wi hiriinanar mi inkin irinu inansiingii. ¹⁵ Mi iikam whiekakim kariirim naingwo tibmii kini sima wi omwai Adi Komii saikar waiyayokiyokikaeyami inokinokin. ¹⁶ Adi Komii krmiir Wanin siya iikam whiekakim nuanim simiiram naingwokwonanaeikin mi siya siir yinisim nwrknwruwan siir asi nikropkikin. Mi yipiki siiram naingwo tibmii kini sima wi nao rani mi wi kigugu iguski rani. Nungaka. Sima wi omwai hiriyyar waiyayokiyokikaeyami Adi Komii krmiir Wanin saikar ¹⁷ Adi Komii krmiir Wanin siya siir yinisim iirin iikamim nuanim simiir hidam bi nikrop iuungikin. Nungaka. Siya minam nitkin iikamim nuanim simiir nanmaiwarkainam naowam.

¹⁸ Mi yipiki Adi Komii siir yinisimin siiram naingwo tibmii kini Adi Komii siya siirin wi warar ninkin hid rani mi siya wi maeyaua paeki nwowa wi sair wara nam tani. Nungaka. Mi yipiki Adi Komii siir yinisimin siiram naingwo tibmii kin karamae nwowin siirin Adi Komii siya bidi hidin. Dimusi rani, siya ti Adi Komii siir yinisim nwrki nwrwan siiram bi naingwo tibmiigin. ¹⁹ Adi Komii siya iikam imiirin hinina hidgin, kariir yaiyim ini beki whwoyanan ywowim. Kara ti nu iirin minam nitkin Adi Komii siir dimin taeminim simiir nisiimauuwim mi sima Adi Komii siir dimin miyik miyikim simiiram bi naingwokim, sima nuan dimin biyeyim simiiramar naingwo krpkagim. Dimusi rani, sima dimin biyie tiram naingwokim. ²⁰ Mi yipikin siyu biyie tiriyim, yim Adi Komii siir yinisimin paenan nuayaeiyin yim siir io omokin. Sima Adi Komii siir yinisimin siir siyu iir sibgu apim pi boriisopi. Dimusi rani, dimin taemin biyeyim sima tiriyim wi si nhinkiisi. ²¹ Mi yipiki siyu miyik tiram naingwowim yim Adi Komii siir yinisimkim bienan whwoyaeiyim kariiram wit. Mi siya iikam imiirin siyu miyikin Adi Komii siya naingwoin siya tiram wi simiir nwoki isiimauuim. Iriig.

Jon siya ha boinkin Jisis siya yipikin

²² Mi ta sair mhoiya Jisis siya mi kamim siir kigna miriyyim sima om komii Jerusalem siir haiburgigim mi sima omisim whirin nu Judia hir nwowin siir yam. Mi sima ii nhirim hirar ywo mi sima iikam imiirin op ina baptais haiginuwim. ²³ Mi Jonin yo iriipi hiriinan iikam imiirin op ina mi baptais haiginuwun om Inon Selim kingiin hir. Dimusi rani, ta maeyau aairin op kasa rani mi iikamim siirin minam nini kignikim siya op simiir baptais

haiginiuwim. ²⁴ Herot siya Jon siir bi niki hugripkikikaigin maeyaua mi biyie miriyya saiir.

²⁵ Mi Jon siir kigna mirii kam nhirim sima Judami inkam nwirin Isrelanin saikar ninkinwamwarkii boinkim. Sima op baptaisni siyiuin siir ninkinwamwarkii boinkin. ²⁶ Mi sima asi nitkim Jon siir kigniyam. Mi sima siir boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyin, kira ina ninokninkinin inkamin kinaka nwowin Jordan iegbid mirmii hirin siirin kira krimiir boinin. Tariinanin siya iikam kasa bi baptais haiginiugin. Mi iikam whiekakim ini siiramar ninantonanamim mi sima krimiiram nit rani. ²⁷ Mi Jon siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, inkamin dimin whirin siir kwoin aigi bi swoki haigin, kiriirin siyar bidi boinki pi kira hai. ²⁸ Kima bidiyar wakaeyim yaiyim kara boinim, kara ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin iikam imiir whinkinsiis haiginiuwam si rani. Nningaka. Yio siya ini kariir mhoiyya nitin. An kara biyya minam nami, hindara boinmimauuami sima siir nwoki inokninkinim. ²⁹ Inkamin wig nonkwonaeiyin ta wiga ya siirgisiirairga. Mi Jisis siya ini ti inkamin siir hiriinan ywowin mi nim krima iikamim yipiki siiram naingwo tibmiyim nim krima ini siir wignan ywowim. Mi iyya siyar wakaewiniyim siir nwirin ini nitin mi siya pi maigimaigra nwowini. Mi siya dimin taeminim siya boinim simiir wakaeyim siya pi maigimaigra nwowi. Kariir hiriinan ta maigimaigra komiigak kara mi owa saiir hiriinan. Kara Jisis siir nwirkin. Kara siir yai aiir wakaesibwinin kara hikak bi nwowinkin, kara ini maigimaigra ywowinin. Kara hik karamaeka iikamim siiram ninantonanamim simiiramim. Nningaka. ³⁰ Mi kara ha naingwowi siir inigin kougikouwa damki mi an kara ha mi aingwowi kariir inigin yio nuginuwa dokwokopoukimaigik.

Siya yipikin ninomor kouanki nitin.

³¹ Jisis siya Adi Komii siir omin siir hiranki nitkin mi nuan iikamim simiirin ini siyar haiburim. Mi yipikin nuanki nitim, yio ini nuan digworaekwowim simiiramar naingwowin. Mi yipikin Adi Komii siir omin siir hiranki niti, yio wi digworaekwo whiekakim simiir haiburi. ³² Dimin taeminim siya kigim mi siya wakaeyim siya simiir asi boinmimauugin. Mi inkam nwirkin simiir bi swoki wakaeyokna diriraerarkin. Nningaka. ³³ Mi yipiki siir yai aiir sibgu wakaeyokna api, yio hindara nanaakninkii haiginiuwi ta Adi Komii siir yaiya ya yai kaimwoka. ³⁴ Mi inkamin yipiki Adi Komii siya nimbingiyin mi ha nikropkiyin, siya wi Adi Komii siir boinmimauuwi. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiuin siirin siya bidi yinkinukikaiyin mi siirin siyar whinkinsiis haiginiuwi ta mi aiir miriyyamin. ³⁵ Adin siya siir yinisimin siiramim pranaepranae bi naingwokwonanaeikin. Mi siya pi siirar mi kigninkini digworaekwo whiekakim simiir kigirkakamin. ³⁶ Mi yipiki Adi Komii siir yinisimin siiram naingwo tibmii kuni, siya wi inigakar nwoyokiyokii inokininokin. Mi yipiki siiram wakaeyokna karamae nwowiyin siya wi omwai waiyayokiyokii rani, inokininokin. Nningaka. Adi Komii siya siirin wi io prae nwo rani. Mi siya siirin wi hiriyyar nonkwoninwoimwainrinkin kripkaii. Iriig.

4

Jisis siya nu haimii Sameria hiran wiga saikar boinaigin

¹ Farisi kamim Mosesni siyu komii siir napiyim, simar wakae, iikam whiekakim ini Jisis siiramar yamim, simiirin op siya baptais haiginiuwam. Mi Jon siirin ini siya haiburin. ² [Simiirin Jisis siyar bi baptais haiginiugin. Nningaka. Simiirin kamim siir kigna miriyyim sima baptais haiginiugin.]

³ Mi iya Jisis siya hiriinan wakaeyin, Farisi kamim sima bidi yinokninkinim mi siya nu haimii Judia siir asi haiburgigin. Mi nu haimii Galili hiriir asi swoki amkin. ⁴ Mi iya siya ti siyiuin nu haimii Galiliya namiyin siirar niki apamin mi siir kwoinin Adi Komii siya swoki haurworwokaigi, siyiuin nu haimii Sameria namiyin siir napriokinamim.

⁵ Mi siya omisim whirin nu haimii Sameria hiranin siir yimbiam. Ti omin siir inigin Saikakin. Ti omin ini nu maeyaua Jekopki si hauuwa siir yinisim iir Josepni numirim ini saiir kingiin hir nwowin. ⁶ Mi ti aeyaweyin op sima kunaeyin ta maeyau aiir nwowin, siirin Jekop siyar nopgikin. Mi Jisis siya piugi piyaokin mi siya ti aeyaweyin saika kingiin hir ini idwo mi ta iya ya nabiebopwoka.

⁷ Mi Jisis siya hirar niki idwowin mi wig ira Sameria hirana ina yita op kunanakiyam, ti aeyawie iir. Mi Jisis siya kimidiniya saiir boinki, kira kariirin op kuna hauugi, kara kwiyaeyam. ⁸ [Mi kamim siir kigna miriyim yim ini om komiia hiriir yamim nae sainam.] ⁹ Mi Jisis siya saiirin hiriinan boinkiyin mi ta Samerian wiga ina yowarkii boina, ni kira Isrelan inkamkin mi ankara Samerian wiga mi kira kariiram opam dimuam boinkin, kira kwiyaeyam, ha? [Isrel simiir iikamim mobmir mob minim Samerian iikamim krima nae kwiyaeyim simiirara bi ninggir ae kwiyaekim. Sima ha naingwo tibiim kinni wi Adi Komii siya pi boinisi yim miyik rani.] ¹⁰ Mi Jisis siya saiir yai aka hinina yowarkii boin mi kira diminim Adi Komii siya priihauuwiyim kiriir mi kira kariir mi inokninkini ti opam kariiram sriiyin mi kira kariiram pi op miyika iikam imiir whinkinsiis haiginuwiya omwai Adi Komii saika waiyayokiyokiyam pi saiiram nwoki sriiyim. ¹¹ Mi ta wiga siir yai aka hinina yowarkii boin, inkam komii, kira two karamaeka mi tiki aeyaweyin siir opa kingiin kingiin nwomai rani. Mi kira ta op aiirin pi panin panina haii, iikam imiir hauuwam simiir whinkinsiis haiginuwam, omwai sima waiyayokiyokiyim, ha? ¹² Ti aeyaweyin krimiir brougaeyin Jekop siyar hauugigin krimiirin mi siya mi siir yinisim ikim yim sima siirar mi kwiyaekim. Mi siir bulmakau sibsibim yim iripi hiriinan ta op aiirar mi kwiyaekim. Mi kira ha naingwowi, kira ini Jekop siir haiburin, ha? ¹³ Mi Jisis siya saiir yai aka hinina yowarkii boin, iikamim ta op aiir kwiyaeyim, yim wi kwoinkar swoki haei. ¹⁴ Mi yipiki kara hauuwi ta op aiir, yio wi kwoinki haei rani. Ningaka. Mi taka opa kara hauuwana, siir whinkinsiis haiginuwam, ya wi sinkai rani, ya wi hiriir nwoyokiyokikaeyami inokinokin. ¹⁵ Mi ta wiga saeya ina swoki boinkiya siirin. Inkam komii, kira wara op hiriinana kariir whauugi mi mhoiia kariir kwoinin wi haei karamae nwoki owim. Mi kara wi tiriir swoki it rani, op kunanakiyam.

¹⁶ Mi Jisis siya saiir boinki, kira kariir kam iir tini ikunaki. ¹⁷ Mi ta wiga siir yai aka hinina yowarkii boin, kara kam karamaeka. Mi Jisis siya saiir yai aka hinina yowarkai boin, kira kaimwowar boini, kira kam karamaeka. ¹⁸ Biya kiriirin kamim iriyara iki onkwona mi wara kam kinaka nwowin yio kiriir kamki kam tani. Ta kiriir yaiya ini kaimwowar ywowa. ¹⁹ Mi wig saeya siir boinki, inkam komii, kara ini hainningi yinokninkinkiya, kira profet inkamkin. ²⁰ Krimiir brougaeyim yim sima Adi Komii siir inig iirin iripa ti mhu iir haingiriyu hainanikim. Mi wim kima Isrelan iikamim, wim kima ha boini, krima Adi Komii siir inig iirin om komii Jerusalem hirarar hainan iski.

²¹ Mi Jisis siya saiir yai aka hinina yowarkii boinki, wig, kira kariir yaiya kaimwo saiir dwoki. Figwira saeya nimbini, krima Adi Komii siir inigin wi ti mhu iir hainan tani mi wi om komii Jerusalem hir mi hainan tani. Ningaka. ²² Mi wim kima Samerian iikamim, wim kima diminim kima kig

karamae nwowiyim simiiram hainanikim. Mi nim krɪma diminim krɪma kigninokninkinim simiiram hainanikim. Dimusi rani, Adi Komii siir miya iikam nanmaiwarkainaeya Juda iikam krɪmiir hiriir nimbiniika. ²³ Mi iya ta ii aeya nimbiamana ini kingiin nwowa. Mi iikamim yipiki naingwo tibmii kingikinim mi Adi Komii krɪmiir Wanin siir naeyiun siya simiir whinkinsiis haiginiuwu mi sima siir inigi inig iirir siyu miyiki miyik iirar hainani mi Adi Komii siya ti hiriinan iikamim siiram naingwo tibmii kiniyim mi siir inig iirgi iir hainaniyim simiiram naingwowikin. ²⁴ Adi Komii siya pu karamaekin, siya ini siir naeyiun siir hiriinan ywowin. Mi yipiki siir inig iir hainani, sima wi daingwo tibmii kin. Sima wi pu ara kipi hainan, sima simiir mhi kwoinim warar hauu iuguski.

²⁵ Mi wig saeya siir boin, kara bɪdi yinokninkina Mesaia siya wi sɪpi niti, inkamin Adi Komii siya nimbiniyɪn krɪmiir whinkinsiis haiginiuwam, sima dapiyɪn Krai. Mi iya siya niti, siya krɪmiirin wi dimin kasakasa nowomwarkaiyu rani. ²⁶ Mi Jisis siya saiir yai aka hinina yowarkii boin, karaigin, kraisin, ti kinakar boinin.

²⁷ Mi iya siya saika niki boinaiyɪn mi kamim siir kigna miriyyim ina yimbiniyɪm. Mi iya sima hiriinan kigim sima ini mouni hanina siinkaokiyim. Dimusi rani, siya ta wig anaka boinaigin. Mi siirin inkam nwirki bi swoki boinkin hinin, kira dimu diminim naingwowi? Mi kira saika dimuam boinkin?

²⁸ Mi ta wiga saiir op twowa ini hirar kwaiburgika. Mi saeya ina iwitama oma hiriir. Mi saeya iikam imiirin dimin taeminim siya boinim saiir simiirar ini boinoudninkiniu. ²⁹ Mi saeya kimidiniya simiir ini boinu, kima unki it, iki inkamin dimin taeminim kara tirim biya simiir haknoudninkinin, tari Krai siya piyamisi owin? ³⁰ Mi sima om hir haiburgigim mi sima ina yamim Jisis siir kignakiyam.

³¹ Mi iya ta wiga saeya om hirar niki owa mi kamim siir kigna miriyyim sima naeyim siiram ha nonkwowim mi ina boinim, inkamin nowomwarkaiyuwiyɪn, kira nae ti ae. ³² Mi siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, kara bɪdi yaeyɪn, naeyɪn kima ninokninkin karamae nwowin siir. ³³ Mi kamim siir kigna miriyyim sima, sima simar yinsrii ansrina. Mi siiram nae inkam nwirki hainanikin, ha? ³⁴ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, kariir naeyɪn yo hiningin, kara ti inkamin kariir nikropkiyɪn kara siir kwoin iirarar dap. Mi kara miya siya nimbiniya kariir saiir dankabimbid digi.

³⁵ Wim kima hinina boinikim, bwanim pi whiia nwokii mi sasaeyim pi sasae wai haningin nwokii. Mi kima pi hainii ningugu haii. Mi kara kimiirin pi hinina boinkii, kima iki numiran sasaeyim simiir kigi, sima sasae wai bɪdi ywowim. Kima simiirin hindara ti inguguae. ³⁶ Mi inkamin numiran sasaeyim simiir ningugu haiiyɪn, iikam nhirkim sim sainam yo ini ti inkamin, hinda tinda namiyɪn, iki iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyam ini siir hiriinan ywowin. Mi sima ha sibgu wakaeyoknaei mi wa nwoki aingwo tibmii kinim. Mi inokinokin sima wi omwaiyar nwoki waiyayokiyokikaeyamim. Mi inkamin ti sasae imiir ninkinin mi inkamin ti sasaeyim wai nwowiyim simiir ningugu haiiyɪn, sowa nwisairarin pi maigimaigra nwoswowi. Mi yipiki Adi Komii siir yai aiir boinimauwiyim mi yipiki iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyyim, Adi Komii siir yai aiir wakaeyim, yim ini ti inkam nwiso sowiir hiriinan ywowo. ³⁷ Ta yaiya ya kaimwowaigra. Inkam nwirin yo hindira niyokninkinami mi nwirin yo wi hindira ningugu haiyami. ³⁸ Ta kara nikropkiya kimiirin ya numirim inkam nhirkim niyokninkinim simiir sasae imiir ningugu hainan ywowa. Ti numirim yim inkam nhirkim

niiyokninkinkim. Ya ini biigi bii sama boinmimauuwa kariir yai win kibiya iki iikam nhirim simiir, ini saiir hiriinan ywowa. Mi win kima ti yai win kibi kibiym iki iikamim biya naingwo tibmiiym wi simiir swoki boinmimauuwami.

³⁹ Mi mhoiia nu haimii Sameria hiran iikamim sama Jisis siiram in yaingwo tibmiiym. Whisarii rani, sama ta wiga saiir yai aiir wakaekim. Saeya hinina boinka, siya dimin taeminim biya biya kara tirim mi tariinan mi tir ikim, siya simiirin ini hiriayar haknoudninkin digiyin. ⁴⁰ Mi iikam whiekakim om Saika nu haimii Sameria hiranim sama Jisis siiram ha nitim mi sama kimidiniya siir srii siya simaka hir mi owim. Mi Jisis siya sama iiyim kwisa ywo.

⁴¹ Mi iikam whiekakim siir yai aiir wakaeyim sama ina yaingwo tibmii kinim. Dimusi rani, sama siirgisiir yayar wakaekim. ⁴² Mi sama ta wig aiir boin, tariinanin krima siir yai aiiram in bidi yaingwo tibmii kingiyim. Krima yaiya kira boina krimiir saiir bi naingwo tibmii kingim. Niihgaka. Krima asi naingwo tibmii kani krima krimiir wangi wungar wakaekim. Mi krima bidi yinokninkinkiyim siya Kraiskin, nuan iikam whiekakim krimiir nanmaiwarkainan inkamin siya. Iriig.

Jisis siya gavmani mi miriyyin inkam nwirin siir yinisim iir haiswoniskiiigikin

⁴³ Jisis siya hapaiirin iiyo kwisa ywo. Mi mhoiia siya hir haiburgigin mi ini nu haimii Galili hiriayar swoki amin. ⁴⁴ Jisis siyarin, hinina boinkin, siir oman iikamim sama profet inkamin siirin ha bi naingwowikim siya inkam komiigin mi inigakin. Niihgaka. Sama hinina bi naingwowikim. ⁴⁵ Mi iia Jisis siya siir oma hiriir swoki amin mi Galili hiran iikamim sama siiram in maigimaigra ywowinim. Dimusi rani, dimin taeminim siya tirim Judami ii komiia wou nikwo aeya Pasova om komii Jerusalem hir sama bidi kigmimikim.

⁴⁶ Mi Jisis siya om Kena nu haimii Galili hiriir swoki amin, omin opa siya tirkiya wain nikpitmaigiya siir. Mi om Kapaneam hir nwowin gavmani inkam komii nwirin siir yinisim yinkamiyinin makakin. ⁴⁷ Mi siya wakae Jisis siya nu Juda hir bidi haiburgigin mi siya nu haimii Galili tirii nitam tari. Mi siya ha nam in Jisis siiram mi kimidiniya siir ini boinu, saika namim om Kapaneam hiriir siir yinisim iir nini haiswoniskiiyuwim. Siir yinisimin ini nao kingiin nwowin. ⁴⁸ Mi Jisis siya siir boinki mi kima, kara dimin kirie komii komii tir karamae nwowi mi kima wi kariiram naingwo tibmii kin tani. Niihgaka. ⁴⁹ Mi ti inkam komiyyin siya hinina boinki, Biyan Inkam Komii, kira kanakar wit, kariir yinisim iir kignakiyam. Yinisim ieya naonamin yio miyyik rani. ⁵⁰ Mi Jisis siya siirin ina yikropkiyin, kira ti am kiriir yinisimin wi omwaiyar swoki waiyai. Mi ti inkamin siya Jisis siir yai aiir wakaeyin mi ina yamin. ⁵¹ Mi iia siya ha swoki haiyug apnam in mi kamim siir miriyyim, sama siirin siyu hir yapiyiskaiwin. Mi sama boin siirin, kiriir yinisimin ini wadiyar swoki owin. ⁵² Mi siya kimidiniya simiir srii, paki hinin iia wadie sae nwokikin kariir yinisimin, ha? Mi sama siir boin, siir piu hua kaniya ii nabe bopwo digika. ⁵³ Mi ta yaiya sama boina siir, saiir mhoiia mi siir adin ina swoki aingwokiyyin yaiya Jisis siya boina ii nabe bopwo hinin kiriir yinisimin wi omwaiyar swoki waiyai. Mi siya mi siir yinwig ima simaniyyin ini hiriayar yaingwo tibmii kin swokiyyim Jisis siiram.

⁵⁴ Mi ya tariigina ya dimin kirie komii kwisaka aeya, Jisis siya tira iikam iiriir nisiimauuam, iia siya nu haimii Judia hir haiburgigin mi ha napnam in nu haimii Galiliya hiriir. Iriig.

5

Jisis siya inkam nwirin whinausim kwira Betesda dapiya saiir hir haiswoniskiigin

¹ Mi tiriiginim yim dig nwokiyim mi Juda simiir ii komii kwira nae iripa haingiriyiu aeiya ina yimbiam. Mi Jisis siya asi swoki amkin om komii Jerusalem hiriirin. ² Mi om komii Jerusalem hirin anowin napninopkainamiyin iikamkim sim kiyaininopkainamiyin sibsib siir kingiin hirin whinausim kwira ini hir nwowa. Mi iikamim sima Hibru simiir yaigina hinina dapikim Betesda. Mi ta whinausima saiir kingiin hirin iuruwim iriyyara nwowi iikamkim sim nidwowa. ³ Mi iikam whiekakim makak makakim ini hirar ninidwodwokaowim. Iikamim nhwokwisaeyim mi iikamim igrib iindib nimmwowaeyao minkin kipiyyim mi iikamim kiun min naoninsimsiriyiu ikim. Sima minam ninidwodwokaowi Adi Komii siir paekwosimin siya tirkiyim op aairin imigak nwokiyam. ⁴ Mi ii nhirim Adi Komii siir paekwosimin iki siya niunainiiyim mi ta whinausima pi imig iga siya nauni inunii. Mi inkamin iki biigi bi natmainamiyin ta opa Adi Komii siir paekwosim ieya tiriya mi ta siir ma pa digi. ⁵ Mi inkam nwirin iuru hir nidwowa biewiyim maki siya niyyim kam nwir iur iriyyar whoimgim (38). ⁶ Mi Jisis siya ti inkamin siir kigin siya hir whinin mi siya ina yinokninkinkiyin siya maki kwokiyae ya bi niigin. Mi Jisis siya siirin hinina boinki, kira hinina naingwowa kira wadie swoki okiyim, aniya? ⁷ Mi ti inkamin maki niinanaekaigiyin siya siir yai aka hinina yowarki boin, Biyan Inkam Komii, iya Adi Komii siir paekwosim ieya tirkiyim ta op aairin mi kariirin inkamki haidunamam whaowae ta whinausima saiir aowa hiriirin. Mi kariirin pi nhirkim swoki haiburi, bi pi sima natmaidunami.

⁸ Mi Jisis siya siir boinki, kira dinsiin okwoki mi kariir nibmir aair hai mipa dapnam. ⁹ Mi biri kimiminkikin, ti inkamin siir ma ina digiya mi siya ini siir nibmir aairar yinsiin hainamin. Taka iya ya Judami ii komiyya piu siisiya Sabat, iya dimin taemin sima tir karamae nwowiya saeya. ¹⁰ Mi siya nibmir ha hainamin mi gavmani inkamim sima ti inkamin Jisis siya nwowaiginugiyin wadie siir sriwin, tapa Judami ii komiyya piu siisiya Sabat, dimin taemin tir karamae nwowiya saeya mi kira wara kariir nibmira saiir dimusi hainanikin. Moses siir siyiuin hiriinanin siirin igbidgak bidi ywowin. ¹¹ Mi siya simiir yai aka hinina yowarki boin, inkamin wadie kariir nwowaiginugiyin kariirin siya nokmwun haigikin ta kariir nibmir aair ninsiin hainaniyam. ¹² Mi sima kimidiniya ti inkam iir swoki kwasrii, yipikin kariir boinkiyin ta kariir nibmir aair hainaniyam, ha? ¹³ Mi ti inkamin wadie Jisis siya nwowaiginugiyin siya bi ninokninkinkikin ti inkam iirin. Dimusi rani, Jisis siya siir bidi haiburgigin mi siya paninsi yinokninkinkisi, iikam kasakiwaeyao hir nokwowim.

¹⁴ Mi mhoiyya Jisis siya siirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hir kigin mi siya kimidiniya siir boin, wakae, kira mhoiyya wi dimin whir kipi swoki tir. Niingaka. Kira hiriinan tiri mi ta hika mhoiyya kira haii, ya wi hika biyya kira haiya wi saiir haiburi. ¹⁵ Mi ti inkamin ha namin siya kimidiniya Juda simiir inkam komii komiyyim simiir ini boiniu, ti inkamin wadie kariir nwowaiginugiyin yio Jisis siyargin. ¹⁶ Mi ti Isrelmi inkam komii komiyyim sima Jisis siirin siyiu biyie asi tirkim. Dimusi rani, iikamim maki niyyim simiirin siya Juda simiir ii komiyya piu siisiya Sabat, dimin taemin whir tir karamae sima nwowiya siya saiir haiswonimniskiigin.

¹⁷ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarki boin, kariir Adin siya inokainokin hiriyyar miriigin. Mi an kara iriipi hiriinan asi mi mirii.

18 Mi ta yai hiriinana Jisis siya boina mi Isrel simiir biyan inkam komii komiiyam siir nisomaowam asi tirkim. Dimusi rani, ti makak iikamim siya haiswonimniskiiyam Judami ti komiia piu siisiya Sabat, dimin taemin tir karamae nwowiya sasa rani. Niingaka. Sima siirin io minsi nwokim ta siya boina hinin, Adi Komiiyin kariir Adgin. Mi siya ini inkam komii siya siyar swoki onain Adi Komii siir hiriinanin. Mi siirin sairsi nisomaowam tirkim. Iriig.

Adi Komii siya siir yinisim iirin inigak bidi ywohaiginuwin siir mi aiir mriiyamin

19 Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarki boin, kara kimiirin yaimwowar boini, kara siir yinisimin dimin whirin kariir kwoin aingi bi swoki aingwo tirkin. Niingaka. Kara diminim kara kigmimikim kariir Adin siyar tirim kara simiirrarar tiri. 20 Adi Komii siya kariiram nhami nhami bi naingwokwowikin mi siya digworaekwo whiekakim siya mriiyim kariir asi nisiimauugim. Mi digworaekwowim siya nisiimauuwi wi digworaekwowim ti kara tirim wi simiir haiburi. Mi ti dimin taeminim kima simiir kigi mi kima wi nanaa pranae kin tani. 21 Adi Komii siya hidninsiin idwowyim iikamim naokaowim omwai swoki waiyam siir hiriinan. Mi kara siir yinisimin iikamim yipikim kara hauuwam tiriyim kwoin miyik yio kariirar kwoinkin. 22 Mi kariir Adin iikam imiirin siyar bi hidikin. Niingaka. Mi siir kirieya siir yinisimin kariir bidi hauuwim mi siirin kara bidi kisina owin mi iikam imiirin wi karar hidi. 23 Mi iikam whiekakim wi kariir inig iir asi hainani, kariir Adin siir inig iir sima hainana sair hiriinan. Mi yipikin kariir inig iir hainan karamae nwowi siir yinisimin kima tira sair hiriinan mi sima kariir Adin yipikin kariir nikropkiyin wi siir inig iir mi hainan tani. Niingaka.

24 Kara Jisiskin kara kimiirin yaimwowar boinkii mi yipikin kariir yai aiir wakaeyoknae mi ha naingwo tibmii kini mi sima wi kariir Adin yipikin kariir nikropkiyin wi siir yai aiir warar mi wakaeyokna aingwo tibmii kini. Mi yipikin kariir nikropkiyin siya wi siir naeyiu iir hauu haiginuwi simiirin mi kima wi inigak nwoyokiyokiikaeyami. Adi Komii siya wi simiir wara hid rani mi sima wi nao rani. Niingaka. Mi sima wi yaeya kwoin win haii omwai waiyayokiyokiikaeyamin. 25 Kara kimiirin yaimwowar boinkii, iya Adi Komii siya nimbina iikamim naokaowim simiiram ya bidi yimbiniya. Mi sima wi kariir yai aiirar wakaekii, Adi Komii siir yinisimin. Mi sima wi yaeya kwoin win haii omwai waiyayokiyokiigiyamiyin. 26 Adi Komii siya bi naowikin, siya kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin siir bwamki bwamin siyargin. Mi ti hiriinan siyiuin siya kariirin digworaekwo whiekakim omwai waiyayokiyokiyyim simiir bwamki bwam iir asi mi tirikin. 27 Adi Komii siya ha boinkin, kara siir yinisimkin mi iikam imiirin wi kara hidi. Dimusi rani, kara ini inkamnan ywowin. Mi kara simiir kwoinim ina ninokninkin. 28 Mi kima wi ta sairsi kipi nanaaki. Mi iya saeya nimbiam mi iki iikamim niki aokaowim mi simiir ienau hir nwokaiyam sima wi kariir yai aiir wakaekii, Adi Komii siir yinisimin. 29 Mi sima wi ie hirankar ninsiin idwonani. Mi yipiki siyiu miyik tirim yim wi omwaiyar waiyayokiyokiigiyami. Mi yipiki siyiu biye tirim iya sima ninsiin idwowi wi yaigak nwowi. Mi sima wi paeya nami mi inokinokin simiirin wi hriiyar niunanaei.

Jisis siirin iikam nhirkim yanaakninkii haiginu

30 Kara dimin whirin kariir kwoin aingi bi naingwo mriigin. Niingaka. Dimin taeminim kara wakaeyim Adi Komii krimiir Wanin siya boinim kara simiirrarar tiri mi kara iikam imiirin asi hidi. Mi kara iikam imiirin wadiyar

sibgu hidi. Dimusi rani, kara kariir kwoin ara naingwo diriraerar tani. Kara Adi Komii siir kwoin iirar napi yipikin kariir nikrop iuungiyin nua tiriir.

³¹ Mi ti yayim kariir kwoinkar priinaingwo boinkiswo mi kima wi ha di ninokninkini ti yayim kara boinim kaimwoki piyamisi owim, iyie? Kara hindara priiboini. ³² Mi inkam nwirin yio ina mi owin yio siya Jonkin siirin Adi Komii siya nimbingikin, kariir yaiya saiir sibgu boinmimauuwam. Kara bidi yinokninkinin yayim siya boinmimauuwim kariirim yim kaimwowaigim. ³³ Mi wim kima kam nhirim kimidiniya Jon siiram yikropki mi ti inkamin siya boinkiyin simiir yio karaigin. ³⁴ Kara kamim kariir yai aiir nanaakninki haiginuwim simiirin yai kamaeka. Niingaki. Niingaka. Mi ti digworaekwowim ti kara boinmimauuwim kimiir, kima simiirin wi nwoki sibgu inokninkinim. Mi kima wi kariir yai aiirim nwoki wakaeyokna aingwo tibmii kinim. Mi kimiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei. ³⁵ Jon siya ini pae niuyanan ywowin kimiir niuya haiginuwam. Mi Adi Komii siir dimin taeminim simiir niisimauuwam. Mi ta iya siya omwaiyar niki waiyan, kima siiram nhami nhami bi naingwo tibmii kingim. ³⁶ Dimin nhirim ini ta yaiya Jon siya boina kariir ini saiir haiburim ya hinnga. Mi dimin miyik miyikim Adi Komii siya boinkiyim kara tiram yim iikam kimiir nanaakninkii haiginugim kariirin hinin, kariirin Adi Komii siya nikropkikin. ³⁷ Kariirin Adi Komii siyar nikropkikin mi kariirin siya boininkigikin mi siyar mi anaakninkii haiginugikin. Mi wim kima siir yai aiir bi wakaekim mi siir whwonkam iir bi kigim. Niingaka. ³⁸ Mi siir yaiya kimiir kwoinai bi haigi nonkworinuga. Niingaka. Dimusi rani, kima kariir yai aiirim bi naingwo tibmii kingim, kara ti inkamin Adi Komii siya nikrop iuungikin. ³⁹ Wim kima Yokwo Komii saiir yayim simiirin ha sibgu mwainikim. Dimusi rani, kima saiir sibgu ninokninkinam mi saiir naingwo tibmii kinam tiri. Mi kimiirin wi Adi Komii siya nwoki hauuwim kwoin winin omwai waiyayokiyokiigiyamiyin. Mi wara miyim kima mwainkigmimikim yim kariir yai imairgim. Mi wim kima hininam naingwo mwananaei, Adi Komii siir miyim kimiirin wi omwai simar nwoki waiyayokiyokii haiginuwim. Mi wara miyim kima mwan kigmimikim yim kariir mugim. ⁴⁰ Mi wim kima kariirim naingwo tibmii kinim pi boriisopi, kwoin winin omwai waiyayokiyokiyyin kara kimiir hauuwim.

⁴¹ Kara pi boriisopi iki iikamim kariir inig iir hainan praprasim. Niingaka. Ya tariigina ya dimin komii rani. ⁴² Mi kara kimiirin ina ninokninkinin kimiir kwoinim Adi Komii siirim naingwo hiriru kin tani. ⁴³ An kara kariir Adin siir inigni nitkin mi ta kara nita ya Adi Komii siya nitni hananaka tisi kara nitiskiyin. Mi wim kima kariir yai aiir bi naingwo tibmii kingim. Mi wim kima simiirin ini yimiiyuwim. Mi inkam nwirki nitkiswo mi siya siir yai imiir nini boinmimauuniyim mi wim kima siir yai imiirin wa pi wakaeyin mi kariirin iyie? ⁴⁴ Mi kima kariir yai aiiramim wi panina naingwo tibmii kini, ha? Kima wi dig nwo rani. Mi kima, kima kimar ninan hainanamar tiri mi kimiir inigim Adi Komii siya hainanim pi boriisopi. Niingaka. ⁴⁵ Kima ha kipi naingwo kimiirin kara wi kariir Adin siir boinmauwu, kimiir boinwokiyopnatkaigiyim. Niingaka. Mi Mosesin yipikin naingwo tibmii komiigak kima nwowiyin wim kima ha naingwowi kimiirin wi siyar whinkinsis haiginuwu. Mi Adi Komii siya kimiirin wi dimin whirki kimbu kamae saiirsi nwoki ikuwim. Kimiirin wi siyar boinmauwu kariir Adin siya boinwokiyopnatkaigiyamin. ⁴⁶ Mi kima Moses siir yai imiiram naingwo tibmii kini, kima tira saiir hiriinan mi kima kariir yai aiiramim wa mi aingwo tibmii kini. Dimusi rani, yayim Yokwo Komii hir nwowim kariirim siyar

wınboınkiyım mi kima simiiram bi naıngwo tıbmii kınngım. ⁴⁷ Mi ti yayıım Moses siya wınboınkiyım kima simiiram naıngwo tıbmii kın karam nwowi mi kima kariir yai imiiramın wı panına naıngwo tıbmii kını, ha? Yi siyıu karamaeka. Nıngaka. Iriig.

6

Jisis siya hauu aeyım kamım 5,000kım, siya wigyınım simiir wara bi mwaıngım

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

¹ Mi mhoıya Jisis siya ti yayıım ha boındıgiyım mi siya ina iyıkıdamın Galili whıgbıda hıriir, saiir inıg whırın sima dapiyın ta whıı aiirın whıı komii Taibiriaska. ² Mi iikam whiekakım sima inı Jisis siir mhoıyar sıdkaenamım. Dimusi rani, sima dimın kırıe komii komii kasa bi kıgım iikam makak makakım siya nınımnskıiyım. Mi sima siir mhoıya asi sıdkaenamkım. ³ Mi Jisis siya mhuısım whırın siir iıyam. Mi siya kimıdiniya siir kamım siir kigna mıriiyın simakar inı ii idwoıu. ⁴ Mi Juda simiir ii komiıya wou nikwo aeiya Pasova inı kingiın nwowa. ⁵ Mi Jisis siya ha niyaeyok kaokiyın mi siyar kıgwın, iikam isid komiıyın nıtın siiram. Mi siya Pilip siir boınki, krıma bretım pi papi haii ti iikam ima naeyamın, ha? ⁶ Mi Jisis siya Pilip siirın hıriinan boınkiyın mi yıo siyarın bıdi yonkwokiyın siyıuın pi siya tiri. Siya Pilip siirın mınam kınankıugın, siir kwoının pi panına namisi aıngwokii. ⁷ Mi Pilip siya siir yai aka hınına yowarkii boın mi krıma bretım K200.00 saını. Mi ti hıriinan iikam isid komiıyın krıma simiirın haimii haimiıya hauuwım pi dıgı dıg nwo rani. Nıngaka. ⁸ Mi siir kigna mırii inkam nwırın, Endru nıkuwıyın Saimon Pitani nomousımın, siya Jisis siirın hınına boın, ⁹ whranısım nwırın tir nwowın, siya bret baliyım iriıyara nwowi mi anasuwo whısa mi owi. Mi ti hıriinan bret iriıyarıuwam mi anasu whısuwa iko, ti hıriinan iikam isid komiıyın pi dıg swoki o mıın tani. Nıngaka. ¹⁰ Mi Jisis siya simiir boınki, kima simiirın nab nab dokmwın idwo. Mi ta maeyaua sima nıdwowa ya kokaka. Mi ti 5,000 kamım inı ta maeyaua kokaka inı saiırar prııgrınkın idwonamım. [Sıma wigyınım simiir warar bi mwaıngım.]

¹¹ Mi sima ha grınkın idwokiyım mi Jisis siya ti bret iriıyarım ha haıgiyın mi siya ina boın wadıekiyın Adi Komii siir. Mi mhoıya siya ina yınıımbıır hauugiyım kamım siir kigna mıriiyım simiir mi ti bret haimiıyım simiirın kimıdiniya sima yap hauuwam iikam imiir sima naeyam. Mi mhoıya siya anasuwo ha mi haiyın, ina mi inoop inıspamspak hauugiyın kamım siir kigna mıriiyım simiir, bret imiir siya niki tırkiya saiir hıriinan. Mi iikam imiirın ha nonkwokwo hauunamım mi sima inı simiir kwoınkar prııgrınkın idwo aenamım. ¹² Mi mhoıya simiir mhuıyım dıg ha nwokiyım mi Jisis siya siir kigna mıriiyım kamım simiir boınki, wara nae haimii haimiıyım sima naepııru okiyım ti swoki tauhaıgınam irıpa. ¹³ Mi ta siya boınkiya saiir mhoıya, nae haimii haimiıyım simiir swoki taugın haiyam mırisım kwırki bi swoki okikın inı hıriıyar taugın haiswokiyım mi sima simiirın nıı komii komiıyım iıur isa tauhaıgi. Mi ti nıı komii komii iıur iswo inı yaıgiyaıga yaki itkikıniyım ti nae haimii haimiıyım sima naepııru okiyım.

¹⁴ Mi ti iikamım sima ti dimın kırıe komii komiıyım siya tırım simiir kıgım mi sima ina boınım. Ti profet inkamın Adi Komii siya boının, nua tırıi nıtam siyaırgın. ¹⁵ Mi Jisis siya bıdi yınoknınkıniyın, sima siir nonkwonamam tiri simiir kıgırkakan inkam komii nwowam. Mi siya mhuıa hıriirın sasar asi swoki amkın. Iriig.

*Jisis siya whiyya saiir op idwower napnaidamkin
(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)*

¹⁶ Mi mhoiyya iyya bieyin ha nikiiyamtibim mi kamim Jisis siir kigna miriiyim sima ina yapniyamtibim whiyya hiriir. ¹⁷ Mi sima kimidiniya i ira saiir yani apni kwiriinam. Mi ina iyikidamim whiyya saiir mirmiiya hiriir. Mi iyya bidi kakauu iuguskiya mi Jisis siya simiiram bi niki amsisaukin. ¹⁸ Mi ta iyya opud komiyya ha hugnaniya mi hinin komiyya ina mi ii okwonaniya. ¹⁹ Mi kamim Jisis siir kigna miriiyim sima kignaidamim kilomitisim iriiyar kwir nanairgim. Mi simar kigwin Jisis siya op idwower napnii. Mi siya simiir iya saiir kingiin napamin mi sima nidid pranae bi kinwinkim. ²⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, kima kipi nidid, ti karaigin nitin. ²¹ Mi sima maigimairga siiram ha nwowim mi siirin ina yinkikwona kwiriiyin. Mi biri kimiminkim, sima ina yimbiamim ta maeyaua sima namam tira saiirin. Iriig.

Iikamim yim Jisis siiram naphansirkim

²² Mi igwira iikamim sima bidi yinokninkinyim, tapaiir nwomaiya iya iruwairga. Mi sima Jisis siirin wara bi kigwo kwiriigikim kamim siir kigna miriiyim simakan. Nningaka. Sima siirin tirar haiburgigim. ²³ Mi siyaii nhirim om komii Taibirias hiranki nitiiyim yim ta maeyaua Jisis siya boin wadikiya Adi Komii siiram mi bret siya hauu aeya kam 5,000nim sim saiir kingiin hiriir nitikim. ²⁴ Mi iikamim sima hiriinan kigim, Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim, sima tir nwo rani mi sima kimidiniya siyaii sim nhirim sim kwiriinaidam om komii Kapaneama hiriirin Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim simiiram hansiram. Iriig.

Jisis siya ninomor kou hiran bret miyiknankin

²⁵ Mi iikamim sima Jisis siirin whigbid mirmiiya hir kigiuwim mi sima kimidiniya siir srii, inkamin nowomwarkaiyuuiyin, kira tiriirin paka hinin iyya sae nitkin, ha? ²⁶ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwower boinkii, kima kariiramim minam swoki aingwo hansirnikim bretim kara hauu aeyim kimiir mi kimiir mhiyim ha nae kinugiyim simiiram. Mi kima kariiramim dimin kirie komii komiiyim kara tirim kima kigim simiiram bi hansirnikim. Nningaka. ²⁷ Kima naeyim biyie nwowiyim simiiram kipi mirii. Kima naeyin kwoinbud hauu haiginuuiyin omwai waiyayokiyokiyam siiram miriinanane. Mi kara ti inkamin ninomor kouanki nitin, kimiirin wi kara hauuwi siirin. Dimusi rani, Adi Komii krimiir Wanin siya kariirin inigak bidi ywohaiginugiyin. Mi kara siir mi aiir miriiyam nitkin.

²⁸ Mi sima siir swoki srii mi krima wi dimu dimin ti tir big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowamin krimiiramim, ha? ²⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, tiki diminin kima tiranin, big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowi mi maigimairga siir nwowaiginuwi, kima kariir yai aiiram daingwo tibmii kin, inkamin yipikin Adi Komii siya nikrop iuungiyin nua tiriir.

³⁰ Mi sima siir yai aka hinina swoki owarkii boin, kira wi piki hinin dimin kirie komii komiiyim sim tiri, krima kigamin. Mi krima wa nwoki aingwo tibmiiyim kiriir yai aiiramim, ha? ³¹ Krimiir yidiwi wanwiyaeyim iyya sima nu siiyin apain siir hir nwowim sima dimin whirin mana dapiyin siirarar naekim Yokwo Komii saeya hinina boinka, ti naeyin ninomor kouanki nitkin Moses siyar hauu aekim simiirin. ³² Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boinki, kara kimiirin yaimwower boinkii ti bretim ninomor kouanki nitin kimiirin Moses siyar bi hauugin. Nningaka. Kariir Adin kimiirin siya hauugin ninomor kougi kou hiran breti. Mi tiki hiriinan naeyin kimiirin wi omwai siya waiyayokiyokii haiginu rani. Nningaka. Kariir Adin

ti hiriinan nae kibiyin siir om hiranin siyar hauuwikin bretnanin omwai kima waiyayokiyokiyam. ³³ Mi bretin Adi Komii siya hauugiyin ninomor kouwanin iikam kimiir, yio Jisis karaigin. Mi kimiirin kwoin win wi karar hauu haiginuwi omwai waiyayokiyokiyam. ³⁴ Mi sima siir boinki, Biyan Inkam Komii, wari kiriir bretin krimiirin inokinok hiriir whauunanae mi nim wi omwai hiriir nwoke waiyayokiyokiyam. ³⁵ Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, ti bretin kwoin win hauu haiginuwiyin iikam imiir omwai sima waiyayokiyokiyam, yio karaigin. Yipiki kariirim niti yio wi mhiigi nao rani. Mi yipiki kariirim naingwo tibmii kani, yio wi kwoinki haei rani. Nningaka.

³⁶ Kara kimiirin pi hinina boinkii, kima kariir bidiyar kigim mi kima bi naingwo tibmii kungim. ³⁷ Mi iikamim yipiki Adi Komii siya hauugiyim kariir in nonkwowim, yim sima wi kariir siyu iirar napi. Mi kara iikamim kariirim nitim mi kariirim naingwo tibmii kanim, simiirin wi huyarmai rani. Nningaka. ³⁸ Kara ninomor kou hir haiburgigin mi ha nuunaiiniyin, kara kariir kwoin iirara napam bi nitkin Nningaka. Kara nua tiriirin minam nuunaiinikin, ti inkamim kariir nikropkiyin siir kwoin iirarar napim. ³⁹ Mi ti inkamim kariir nikropkiyin siir kwoinin yio hinigin. Kara ti iikamim siya hauugiyim kariir, kara simiir nwirni kipi haiburgig. Nningaka. Iikam imiirin wi karar swoki hidninsiin idwowi, iya Adi Komii siya iikam imiir hidana. ⁴⁰ Ti diminin kariir Adin siya naingwowin kara tiram yio hinigin mi ti iikamim yipiki kariir yai aiir wakaeyim mi ha ninokninkinim kariir, siir yinisimim. Mi sima kariiram naingwo tibmii kanim mi ha mi wakaeyoknam kariir yai aiir, simiirin wi kara hauu haiginuwi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin siirin. Mi simiirin wi karar swoki hidninsiin idwowi. Mi sima wi omwaiyar waiyayokiyoki iya Adi Komii siya simiir hidana.

⁴¹ Mi ti yayim siya boinkiyim simiir mhoiya Isrel simiir kamim io ha nwowim mi ina nhinkii boinainamim Jisis siir. Dimusi rani, siya hinina boinkin, bretin ninomor kouanki nitin yio karaigin. ⁴² Sima hinina boin, tiki inkamim siya Jisiskin, Josepni yinisim ikin. Krima siir yopii ad owiirin bidiyar iki inokninkinim. Mi siya hinina dimusi boinkin, kara ninomor kou hir haiburgigin mi ha nuunaiinikin, ha?

⁴³ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarki boinki, kima, kima kimar kipi nomboinyokaina. ⁴⁴ Inkam nwirki siir kwoin aigi bi swoki aingwo tibmii kungin pi siya yaingwo tibmii kani kariiramim siirin Adi Komii siyar hurworwokaigikin. Mi siirin wi siyar swoki hidninsiin idwowi mi siya wi yaeya kwoin win haii. Mi wi omwaiyar swoki waiyayokiyokii. Ya tariigina wi iya Adi Komii siya iikam imiir hidana wi saiir nimbiyami. ⁴⁵ Yaiya profet kamim sima winboinkiya Yokwo Komii saiir ya hiniga. Adi Komii siya wi iikam kasa nowomwarkaiyu rani, dimin taeminim wadie simiir nwowaiginuam. Mi iikamim yipiki kariir Adin siir yai aiir wakaeyim mi ha ninokninkinim, kariiramim wi sima naingwo tibmii kani. ⁴⁶ Ti iikam whiekakim simiir nwirki Adi Komii siir bi swoki kigimiminkin. Nningaka. Kana kanaigin siir kigin ti inkamim Adi Komii siya nikrop iuungiyin nua tiriir.

⁴⁷ Kara kimiirin yaimwower boini, inkamim kariiram naingwo tibmii kaniyin, yio wi yaeya kwoin win haii. Mi siya wi omwai hiriir waiyayokiyokiyami. ⁴⁸ An kararin ini bretnan ywowin, iikam imiirin karar whinkinsiis haiginuwi omwai waiyayokiyokiyamin. ⁴⁹ Biya kimiir yidiwi wanwiyaeyim iya sima nu siiyin apain siir nwowim, sima manaim Adi Komii siya hauuwim simiirarar naeyaonamkim. ⁵⁰ Mi an kara ti inkamim Adi Komii siir om iir haiburgigin mi ha nuunaiiniyin nu tiriir, an kara

ini bretnan ywowin, iikam imiir whinkinsiis haiginuam. Mi yipiki kari-irram naingwo tibmii kani, yim wi nao rani. Nningaka. Yim wi omwai hiriyar waiyayokiyokiyami. ⁵¹ An kara ini bretnan ywowin, iikam imiir whinkinsiis haiginuwam omwai sima waiyayokiyokiyim. Ankara Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiranki nitkin. Mi iikamim ti bret iir naei, yim wi omwai hiriyar waiyayokiyokikaeyami. Yio ti bretin nuan iikamim sima naeyanin ya kariir piu aeyarga. Mi simiirin wi kara nwoki whinkinsiis haiginuim, yaeya kwoin win haiyam in omwai waiyayokiyokiyamin.

⁵² Mi ti dimin taeminim siya boinim simiir mi Isrel simiir iikamim simiir kwoinim ina iwitpaomaigiyim. Mi sima ini sima simar yinkinwamwarkii whrie boinamim. Sima hinina boin, ti inkamin siir pua krimiirin wi panina hauuwi, krma naeyamin, ha? ⁵³ Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, kara kimiirin yaimwovar boini. Mi kima ta kariir kip aiir nae karamae nwowi ti inkamin ninomor kouanki nitin mi kima kariir nhie aiir kwiyae karamae mi owi mi kima wi yaeya kwoin win hai rani, omwai waiyayokiyokiyamin. Nningaka. ⁵⁴ Mi inkamin kariir kip aiir naei mi kariir nhie aiir mi kwiyaei, yio wi yaeya kwoin win haii, omwai waiyayokiyokiyamin. Mi siirin wi karar swoki hidninsiin idwokii mi siya inkamnan wi omwaiyar swoki waiyai iya Adi Komii siya iikam imiir hidana. ⁵⁵ Kariir kipa saeyarga diminki dimina naeiya. Mi kariir nhieya saeyarga diminki dimina kwiyaei. ⁵⁶ Mi inkamin kariir kip aiir naei mi kariir nhie aiir mi kwiyaei, yim sima kanakar nwowi mi ankara simaka mi owi. ⁵⁷ Adi Komii siyargin digworaekwo whiekakim omwai waiyayokiyokiyim simiir Adin mi yio siyarin omwai hiriyar waiyayokiyokikaeyamin. Mi kariirin siya nikropkikin mi ankara iriipi hiriinan omwai asi mi waiyayokiyokii. Mi yipiki kariir kip aiir naei, yio wi omwai hiriyar waiyayokiyokikaeyami ti digworaekwo imiirsi. ⁵⁸ Karargin ti bretin, Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiranki nitin. Ti bretin yio ti bretin kimiir yidiwi wanwiyaeyim biya sima naeyin siir hiriinan tani. Nningaka. Sima ti bret iir naeyim mi iya sima walbiyie nwowa mi sima ina yaonamim. Mi yipiki ti bretin kara hauuanin siir naei, yim wi omwai hiriyar waiyayokiyokikaeyami. ⁵⁹ Jisis siya yayim omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya om Kapaneam hirana saiir hir boinmimaugin. friig.

Jisis siir yaiya saiir miyim, iikam imiirin wi sima whinkinsiis haiginuwi omwai waiyayokiyokiyamin

⁶⁰ Mi iikam whiekakim yipiki siir kigna miriim sima ta yai aiir wakaeyim sima hinina boin wara yai hiriinanim kira boinim, krma simiirin ninokninkin tani. Mi krimiirin hikak sima nwowi. Mi ti hiriinan yayim simiiram p nginga nwowi, simiir wakaeyamin, ha? ⁶¹ Mi Jisis siya bidi yinokninkinkiyin ti yai hiriinanim sima boinim. Mi siya simiir boinki mi ti yayim kara boinim simiir miyim kimiir kwoinim sima haipridkikaigim, aniya? ⁶² Mi kima ti inkamin Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin kariir kigi kara swoki ami, ti omin kara niki itin siir mi kima wi panina naingwokii, ha? ⁶³ Iikam kima, kima kimar whinkinsiis ankinsiisnaim omwai waiyayokiyokiyamin wi dig nwo rani. Nningaka. Adi Komii siir naeyuin mi ta yaiya kara boin aka mi sowa sowaigo kimiir whinkinsiis haiginuwano omwai waiyayokiyokiyam. ⁶⁴ Mi kimiir nhirim yim kariirim bi naingwo tibmiiigim. [Mi Jisis siya bidiyar yinokninkinkiyin iya siya kamim siir kigna miriim simiir nimbim mi yipiki inkamkin siiram naingwo tibmii kin karamae nwowin, siirin wi wir siya napwouwi siir sau omomin siya

hainim siirin.] ⁶⁵ Mi Jisis siya simiirin hiniina boinki, kara kimiir bidiyar iki boinkiyin, inkam nwrki kariiramn siir kwoinairga bi swoki aingwo tibmii knmimnkn. Nngaka. Pi siya yaingwo tibmii kn m siir kwoinin Adi Komii siyar bidi hurworwokaigiyin.

⁶⁶ Mi ti yaiyim siya boinim simiir mhoiya ikam whie komiia biya siir niki kigna apim mi tariinanin sima siirin ini digiumii haimriiyugigim. Mi sima siir haiburgigim mi ina yinoopamim. ⁶⁷ Mi mhoiya Jisis siya siir kigna miriyyim kam iuur nwiso simiir srii mi wim kima tari kariir haiburgigam warar mi aingwowi? ⁶⁸ Mi siir yai aka Saimon Pita siya yowarki boin, biyan Inkam Komii, krma wi nhaniiram nami, ha? Kiriir yaiya sasaiga krmiir whinknsiis haiginiuwana, omwai krma waiyayokiyokiyamin. ⁶⁹ Nim krimarin ina ninokninkinim kiriirin, yipikin ti krma wakaeyokna aingwo tibmiiyin kiraigin ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin. ⁷⁰ Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarki boin, kimiirin kara bidi yimbinin kariir kigna miriyan kam iuur nwis nwowam. Mi kimiir nwirin yio miyyik rani, ini yumi biyan inkamin Setan ini siir hiriinan ywowin. ⁷¹ Siya Judas siir boinkin, Saimon Iskariotni yinisimin. Siya ti kam iuur nwiso siir kigna miriyyim simiir nwrkin. Mi mhoiya Jisis siirin wi wir siya napwouwi iki kam biyeyim simiir, sima hainim siirin. Iriig.

7

Jisis siir nomousisimim sima siiramn hiniina bi naingwo tibmii kngim siya Kraiskn, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin

¹ Mi tiriiginim dig nwokiyim mi Jisis siya ini nu haimii Galili hirar yapmiriyyin. Dimusi rani, inkam komii komiyyim bi nwowiyim hiranim sima siir nisomaowam tirkim. ² Mi Isrel simiir ikamim simiir iya kingiin nwowa, iripa sima haingiriyu owiya yaewou naeya sair nikwo aeyam amar omaka sair. Ya ta iya simiir ii aeya numirin sasaeyim wai bi nwowim, simiir ninkin imiiaeyam Adi Komii siir. ³ Mi Jisis siir nomousisimim sima siir boin, kira ti om iir haiburgik mi kira nu haimii Judia hiriir dam mi ikamim yipiki kiriir yai aair naingwo tibmii wi sima nwoki kigim, dimin taeminim kira tiri. ⁴ Mi inkamin ha naingwowi ikamim siir dinokninkin mi siya siir dimin taeminim hindara kipi nimprio diriraerar. Nngaka. Mi kira ti hiriinan dimin taeminim simiir tiri mi biyyin kirar tiki isiimauuna hinda tinda. Mi ti dimin taeminim ikamim sima nwoki kigim kira diriraerarim dimin miyyik miyyikim. ⁵ Mi siir nomousimim yim simiir hiriinan yaiyim hinda puairga mi boinkim, sima bi mi aingwo tibmii kngim. ⁶ Mi simiir yaiyim ha boin digiyim mi Jisis siya simiir boin, kariir iya bi niki imbinika karar nisiimauunana hiniin, kara ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya. Mi kima paki hiniin iya sae mi ami ta iya Isrel simiir ikamim yaewou iripa sima ninkin imiiaeyana, numiran sasaeyim wai bi nwowiyim sim Adi Komii, yio kimiirar kwoinkin. ⁷ Ikamim nu tiranim sima io kimiir bi nwowikim Nngaka. Sima io kariir nwowikim. Whisarii rani, simiir aowa aowan dimin taeminim sima tiriyyim kara haknoudninkinikim. ⁸ Kimar ti am simakan, ta yaewou airamn. Ankara nngaka pi wara nam tani. An kara ii hirim tirar niki owamar naingwowi. Kara simiirin hiniinin asiima niki isiimauuwim pi boriisopi, kara ti inkamin Adi komii siya nikropkiyin siya. Nngaka. Ya ina niki owa. ⁹ Mi siya simiirin hiriinan boinkiyin mi siya ini nu haimii Galili hirar ywokiyin. Iriig.

Jisis siya yaewou naeya amar omaka sair naeya sairin warar ini ikwo aeyu

10 Mi Jisis siir nomousisimim ha namim sima ta yaewouwa saiir nikwo aeyam mi yio siya ini mhoiyar mi amin. Siya iikam whiekak aka bi namkin. Siya sasar yimprio am. 11 Mi Isrel simiir iikamim iya sima ta yaewou aiir nikwo aeya, yim sima kimidiniya Jisis siiram yoksirboin. Mi sima ini simasimar yinsrii ansriiyim siya ini papi nwowin. 12 Mi Jisis siiramim simasimar whrie boinam. Nhirim yim hiniina boin, siya inkam wadiekim. Mi nhirim hiniina boin, kiya yio inkam paii rani, iikam ima naingwo tibmii yamin, siir kwoinkar priinaingwo boini iikamim simiir nikpitmaiyaamin. 13 Iikam hoimgaki bi boinkim Jisis siir nhinkiiyaamin. Nningaka. Dimusi rani, sima minsi nididkim, Isrel simiir biyan inkam komii komiiyim pi sima wakaei mi simiirin pi sima niki.

14 Mi ii kwoimim yaewou sima nikwo aeyim simiir mhoiyya Jisis siya iikam imiirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hirin, ini idowiiyar boinmimauuin. 15 Mi Isrelmi inkam komii komiiyim sima hiriinan kigim, sima ini hindara yanaakiyim. Mi sima boin, ti inkam hiriinanin ti dimin taeminim yokwo tir nwowim, siya simiirin panin panina ninokninkinkim? Mi siya ti iikam imiir kwomwarkaiyuuin, inkam ninokninkin komiigaknan siya skulam bi swoki amiminkin. Nningaka. 16 Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, ti dimin taeminim ti kara nowomwarkaiyuuwim kimiir, yim kariir tani. Nningaka. Ti yayim yim Adi Komii siirgim, inkamin kariir nikropkiyin. 17 Mi inkamin siir kwoin komiiyin Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiiram naingwowi mi siya pa ninokninkinkii ta yayi kara boinmimauuwa. Kara kariir kwoinkar priinaingwo boini iyie? Kara Adi Komii siir yai imiir boini. 18 Mi inkamin siir kwoinkar naingwo boini, yio ti hiriinan inkamin yio siir inig iirar hainanamar tiri. Mi inkamin ti inkamin siya nikropkiyin mi ha nitin, siir inig iir hainani mi yai ha boinmimauuwi mi yio ti inkam hiriinanin, yio inkam wadiekim bi iksisaeikin. Nningaka.

19 Biyya Moses siya siyu komii siir siyuim kimiir hauuwun mi kimiir nwirki ti siyu iir bi swoki sibgu apkim. Nningaka. Mi kima kariir nisomaowam dimuam tiri, kara ti Moses siir siyu iir nap karamae nwowin, ha? 20 Mi iikam nhirim siir yai akan sima yowarkii boinki, yipikin kiriir nisomaowam tirin. Mi kira ti hiriinan yai boinin mi tari kiriirin uridyug biidi ii okwokaiyin, aniya? 21 Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kima io kariir dimusi nwo rani mi kibi kwira, iikamim makiniiyim simiir kara ninimniskiiyim, Judami ii komiyya piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir mi kima kwoin bibiyie kariiramim saiirsi naingwowi. 22 Mi biyya Moses siya kimiirin min boinkin, kimiir yinisim yinkamiyininim simiir miois imiir kitiyopnir haiyim. Nningaka. Yio kimiir brougae ima tirkin biyyin. Mi wim kima kimiir yinisim yinkamiyininim simiir mioisim Juda simiir ii komiyya piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya, saiirar mi kitiyopninnir haiigim. Mi Moses siir siyuun siirar mi apkim. 23 Wim kima ti diminim Judami ii komiyya Sabat piu siiskuwakiya dimin taemin whir tir karamae nwowiya saiirin ini Moses siir siyu iirar mi apim. Mi kima pi io kariir dimusi nwowi, ti makak iikamim kara ninimniskiiyim simiirsiiyin ta Judami ii komiyya piu siiskuwakiya Sabat dimin taemin whir tir karamae nwowiya saiir, ha? 24 Diminim kara kimiir boininim kima simiirin hindara whisariiya kipi hid. Wim kima ha naingwowi kara Moses siir siyu iir mi ikwowaisii. Kima sibgu daingwo omoki mi kima pa nwoki inokninkininim kariir yayim kaimwowaigim. Iriig.

Mi iikam nhirim sima boin Jisisin Kraiskin inkamin Adi Komii siya nikrop iuungiyin iikam imiir whinkinsis haiginiuwam siya

²⁵ Mi iikam nhirim om komii Jerusalem hiranim sima boin, ti inkamin siya sima nisomaowi. ²⁶ Kima siir kigi! Siir dimin taeminim iikam imiir siya boinim, siya isi hindara krinkinkiyim. Mi siirin inkam nwrki bi swoki boin huriyiu miminkin. Mi inkam komii komiiyim sima hiriir yaingwo mi tari Krai siyargi sae, ti inkamin Adi Komii siya nikrop iugiyin, iyie? Si rani? ²⁷ Mi ti inkamin Adi Komii siya siirin panin panina nimbingikin. Krma ina ninokninkinim siir om iirin. Mi mhoiia ti inkamin Krai nikuiwiyin, Adi Komii siya nimbingiyin, siya swoki iti mi iikamim sima wi ha ninokninkin tani, siya pindanki nitkin. Mi hiriinanki niuwi siya tari Krai rani.

²⁸ Mi ti dimin taeminim iikam ima boinkiyim simiir mhoiia, Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hirar niki owin mi siya ini komiiyar kauwok boinkiyin. Wim kima ha naingwowi kara yipikin mi kara pindankin nitkin. Kara kariir kwoinargi bi priinaingwo itkin. Kariirin Adi Komii siyar nikropkikin mi kara asi nitkin. Kwoinim siyar naingwowyim yim kaimwowaigim mi kima siir ninokninkin tani. ²⁹ An kara siirin ina ninokninkinin, whisarii rani, kara biya saika hirar niki okin mi kariirin nua tiriirin siyar nikropkikin. ³⁰ Mi ti dimin taeminim siya boinim simiir mhoiia, inkam komii komii nhirim ina yamim siir hugripkikikaiyam mi siir nonkwonamim maeyauwa mi biye miriia saiir hiriir. Mi sima siir bi nonkwokim. Dimusi rani, iya siya namana ya kingiin niki o rani. ³¹ Mi iikam whiekakim, dimin taeminim siya nowomwarkaiyuwim simiir wakaeyim, sima ina yaingwo tibmii kingiyim siiramim. Mi sima boin, mhoiia ti inkamin Krai nikuiwiyin Adi Komii siya nimbingiyin tiriir nitam, dimin kirie Komii komiiyim siya tiri wi tari ti inkamin siya tirim dimin kirie komii komiiyim wi tari simiir namsi haiburi? Nngaka. Iriig.

Mi sima polis inkam nhirim simiir yikropki, Jisis siir nonkwowam

³² Mi Farisi kamim sima hiriinan wakaeyim, iikamim sima Jisis siir haihirir boini mi sima mi prismi biyan inkam ikim, sima polis inkamim simiir asi nikropkikim siir nonkwowamin. ³³ Mi iya sima nita Jisis siiram mi Jisis siya ina boinwinin simiirin, kara kima tapaiirin ii priei nwo rani mi kara wi kapi swoki ami ti inkamin kariir nikrop iugiyin nua tiriir siiram. Mi wi saikar swokini owouwi. ³⁴ Mi mhoiia kima kariiram hansirni, kima wi kariir kig rani. Mi ti omin kara namanin kima kariiramim wi mhoiia siiram nintrop it rani. Nngaka. ³⁵ Mi ti yai hiriinanim siya boinkiyim simiir mhoiia, Isrel simiir biyan inkam komii komiiyim sima simasimar yinwhrie anwhrie boinamim, siya ti hiriinan boinin mi siya wi pinda nami krma siir kig karamae nwowi, ha? Mi siya wi iki omom pugan kwirniyim Isrel simiir pugana saeya wara nwo karamae nwowim wi simiir nami? Mi siya wi iki omom Isrel simiir iikamim simiir kam nwonwirakin ninkin hopkai waiyim wi simiir nami? Mi siya Adi Komii siir yaiya wi Grikmi isidin hiranim wi simiir nini boinimauuwuwu, aniya? ³⁶ Mi siya hiniin dimusi boinkin? Mhoiia kima kariiram hansirni kima wi kariir kig rani, kara wi omin kima nintrop it karamae nwowin wi siir nami. Iriig.

Jisis siya opa iikam imiir hauu haiginuwana kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyam saiir boinkin

³⁷ Mi iikam ta yaewou naeya saiir nikopkaini iya saiirar niki ikwo aeyim amar omaka saiir hir mi Jisis siya ha ninsiin okwokiyin ini komiiyar kauwok boinamnankiyin. Yipiki kwoinki haei yio kariir wini kigni mi siirin wi op kara hauu kwiyae haiginugii. ³⁸ Ya ini Yokwo Komii saeyar boina yaiya ini saiir hiriinana ywowa. Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kani, yio wi Adi Komii siir naeyuin hiriirar namyokiyokiyin wi siir haii. Yio wi opa ieno

anki niriidkinnmwimoinaniniya wi sair hiriinan niriidkinnmwimoinanini siir kwoin hirankin mi wi siya whinkinsiis haiginuwi iikam nhirim simiirin. ³⁹ Jisis siya ta hiriinan yaiya Adi Komii siir naeyu iir boinkin. Mi yipiki siiram naingwo tibmii kani, tiriiginin wi ini hanin siir kwoin iir kwirii idwokaii. Mi ta iya Adi Komii siir naeyuin bi niki itkin. Dimusi rani, Jisis siya bi niki aonamkin mi bi niki insiin idwonamkin omwai waiyayokiyokiyamin. Mi Adi Komii siir omin ninomor kou hiranin siir hiriir bi niki amkin, kirie komii haiyamin. Ningaka. Iriig.

Mi iikamim isido whisa yinibirgi. Nhirim yim sima kwoin mi aingwo mi nhirim yim sima kwoin

⁴⁰ Mi iikam whiekakim hir nwomimirim sima boin, kaimwoka, ti profet inkamin krima nwokwokinin siyairgin. ⁴¹ Mi nhirim sima boin mi tari Kraisi siya ti inkamin krima nwokwokinin Adi Komii siya nikropkiyam. Mi Jisis siya nu Galili hirankin nitkin mi nhirim yim hinina boin, ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyanin siya wi nu haimii Galili hirii nimbiam. Ningaka. ⁴² Adi Komii siya Yokwo Komii sairin hiriyar boinkikin. Ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyanin yio Devidni namougin. Siir yopiya siirin wi om Betlehem omin biya Devid siyar nwowin wi siir hir naokinaei. Mi hiriinanki nuwi mi siya tari Kraisi rani. ⁴³ Mi iikam whiekakim hir nwowim kasa rani. Mi sima isido whisa yinikibirnam, nhirim yim sima dimin mi boin mi nhirim yim sima dimin mi boin, Jisis siirin. ⁴⁴ Mi ti yayim simiir mhoiia, nhirim kimidiniya Jisis siir yonkwowam tir, maeyauwa mi biyie miriia sair hir hugripkikikaigiyim. Mi sima siir bi nonkwokim. Dimusi rani, ta iya siya naowana ya bi niki imbinika. Iriig.

Inkam komii komiyyim sima Jisis siiram bi naingwo tibmiiyim

⁴⁵ Mi ti dimin taeminim simiir mhoiia, polis inkamin sima Jisis siir haiburgigim mi sima ina swoki amin prismi biyan inkamim mi Farisi kam ikim simiiram. Mi sima simiirin hinina boinwin, kima siir nonkwonani kamae dimusi nwokim, ha? ⁴⁶ Mi polis inkamim sima simiir yayika hinina yowarkii boinki, biya inkam nwirki ti inkamin siir hiriinan yai bi swoki boinmin boinminkin. Ningaka. ⁴⁷ Mi Farisi kamim sima hinina yowarkii boin mi siya iki iikam nhirim simiir kinsinan mi tari kamiirin ini warar yinkin huspak haiyin siir siyu iir napam, aniya? ⁴⁸ Mi kima hiriyar kigi, inkam komii komiyyim kamiir kigirkakiyim mi Farisi krima, krimiir inkam nwirkin ini warar wakaeyoknan siir yai airam, aniya? Ningaka. ⁴⁹ Yim ti iikamim, yim Moses siir siyu komiyyim siir siyu imiir bi ninokninkinkan krimiir hiriinan. Mi simiirin wi Adi Komii siya tibusii, iya siya iikam imiir hidana. ⁵⁰ Mi Nikodimasin ti inkamin Jisis siiram namwiiyin niyaka yio ti Farisi inkamim simiir inkam nwirkin. Mi siya simiir boin, ⁵¹ Krimiir siyuin yio ha boinkin, krima kamim simiir kigirkakiyim, krima inkamin yai boiniyin siir yai airim tiki mauugi mi diminin siya tiranin siiram tiki kigi mi mhoiia krima wi haini boinim, siya wadiki piyamisi owin, iyie? Wadie rani. ⁵² Mi sima siir yai aka hinina yowarkii boin mi ni kira iriipi hiriinan nu haimii Galili hiran inkam paeprikabgin, aniya? Kira Yokwo Komii sair sibgu mwaini mi kira wa nwoki inokninkinim, profet inkam nwirin wi nu haimii Galili hir swoki imbiyamimin tani. Ningaka. Iriig.

8

Wiga, kamkaka wig nirmi kam aka nwowiya saeya

¹ [Mi iya sama simiir yai imiir digiyim mi ti iikamim hir haingiriyu owim ina nhinmaigiyim simiir yapa yapa oma. Mi Jisis siya yo kimidina mhu whirin Oliv nikiuwiyin siir yam. ² Mi igwir nugak imuma Jisis siya ina swoki amyakwokin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir. Mi iikam whiekakim ha nitim ini siirar ini idwo kaeyokainiyim. Mi siya ini simiir bopwonau hirar yidwokai owomwarkaiyuwin. ³ Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim sama wiga kamkaka wig nhirmi kam aka nwowa saiirin warar yikunani. Mi sama kimidina saiir boinki, saeya iikamim simiir whwonkam idar ninsiin okwokiyim. ⁴ Mi sama kimidiniya Jisis siir boinki, inkamin nowomwarkaiyuwiyin ta wiga, wig nhirmi kam aka nwowa krima saiir bidi kigim. ⁵ Krimiir siyu komiiyin Moses siya winkiyin yo hinna boinkikin, ta hiriinan wiga krima saiirin siyani kaiyimik aoki. Mi ni kira pi panina boini ti hiriinan siyu iirin, ha? ⁶ Sama ti hiriinan yayim minam boinkim sirni hanin siya kiyiskaiyim mi siirin pa nwoki boin huriyiuim. Mi siirin pa nwoki onkwonamim maeyauwa mi biye miriia saiir higrpkikikaiyam. Mi sama siir bi swoki iksisaekim. Ningaka. Siya bidiyar yinokninkinin. Mi Jisis siya ha waisiinainamin mi siya kimidiniya nu iir win.

⁷ Mi sama hirar niki okwowim mi sama siiramim ina kintinu sriiraraokiyim. Mi Jisis siya ha ninkiyinyin okwokiyin mi siya ina boinkiyin simiirin, yipiki kimiir nwirin dimin biye tir karamae nwowin, bu pi siya dit saiirin siyani. ⁸ Mi siya ha swoki waisiinainamin mi siya yai nhirim ina swoki winamin nu iir. ⁹ Mi yayim Jisis siya boinim simiir mhoiya, sama ina kiwomwokairaraokiyim nwonwira nwonwira simiir oma namim. Mi biyin adiyaowae waibibiyeyim sama haiburgig hirin. Mi mhoiya yainan whran, kopak mwigak ima. Mi sama ina yamim simiir oma. Mi hapaiirin Jisis saisar ywoki ta wig anakan. ¹⁰ Mi Jisis siya ha ninsiin okwoyinyinkiyin mi siya kimidina saiir srii, wig, sama ini papi nwowim? Tapaiirin inkam nwirki swoki o rani, kiriir boin huriyiuwamin war dimin biyeyim kira tirim simiirsiyin, ha? ¹¹ Mi wiga siir yai aka hinna yowarkii boin, inkam Komii tapaiirin inkam nwirki swoki o rani. Ningaka. Sama bidi yamswokiyim. Mi Jisis siya saiir boin, an kara iripi hiriinan war siyu biyeyim kira mi tirim pi simiirsi boin huriyiu rani. Mi kira tapaiir haiburgig mipi ti am. Mi kira wi dimin biye kipi swoki tirmimin. Ningaka. Iriig.]

Jisis siya ini bieki whwoyanan ywowin nu iir

¹² Mi Jisis siya yipiki siir kigna apim, simiirin ina swoki boinkiyin, kara ti nu iirin ini bienan whwoyan. Mi yipiki kariirim naingwo tibmii kni mi kariir yai imiir wakaeyoknaei mi siya wi siyu biyeyin nibwomambwonan nwokiyamin wi siir nap rani. Ningaka. Siya wi yaeya kwoinwinin omwai waiyayokiyokiiyin wi siir haii bienan whwoyaeiyin. ¹³ Mi Farisi kamim sama Jisis siir boinki, war dimin taeminim kira boiniyim yim kiriir kwoinkar priinaingwo boini. War dimin taeminim kira boiniyim yim dimin komii rani, yim krimiirin ha nisiimauu rani, kira yipikin. Ningaka. ¹⁴ Jisis siya hinna yowarkii boin. Ningaka. Ti dimin taeminim kanakanar boin wakaenam yim kaimwowaigim. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin omin kara nitin mi omin kara namanin. Mi wim kima ha ninokninkin tani kara pindanki nitkin mi kara wi pinda nami. ¹⁵ Wim kima kariirin nuan dimin imiirarar hidikin. Kima kariirin dimin mwoni bi boinikim. Mi kima kariirin ini huriyar boin huriyiu krpkaiyim. Mi an kara inkam imiirin hiriinan bi hidikin. Ningaka. ¹⁶ Mi kara iikamim kariir whwonkam ida nokwowim simiir dimin taeminim sama tirim simiir hidi, kara wi wadieyar hidi. Dimusi rani, kara kariir kwoin

airgi p̄inaingwo hid rani. N̄ngaka. Adi Komiiȳin ȳipiki kariir nikropkiȳin siya ini kanakar nwow̄in. ¹⁷ Kimiir siȳūin ȳio hin̄ina bōnkin, inkamwo p̄i nwisa ywoki kwōin whiruwa iki dim̄in sowa bōnin p̄i kaimwo siya nwoki. Dimusi rani, sowa kwōin whiruwa b̄idi ywokiyo. ¹⁸ Kara kimiir̄in dim̄in taemin̄im kariir̄im simiir̄ bōni, kara ti inkam̄in Adi Komii siir̄ omanki nit̄in. Adi Komiiȳin kariir̄ Ad̄in, ȳipikin kariir̄ nikropkiȳin, siya mi kara, kr̄ira kimiir̄ n̄nokn̄nkin haiḡin̄uwam̄ tiri kariir̄in hin̄in, kara ȳipikin. ¹⁹ Mi sima siir̄in hin̄ina s̄ri, kiriir̄ Ad̄in ini papi nwow̄in? Mi Jisis siya simiir̄ yai aka hin̄ina yowark̄i bōn mi kima kariir̄in ha n̄nokn̄nkin karamae nwowi kara ȳipikin mi kima kariir̄ Ad̄in siir̄in w̄i wara mi inokn̄nkin tani. Mi kima kariir̄ n̄nokn̄nkini mi kima kariir̄ Ad̄in siir̄in wa mi inokn̄nkini.

²⁰ Jisis siya omaka Adi Komii siir̄ in̄ig hainaniya saiir̄ maeyau kw̄ira h̄uyokiyokaiya maeyaua um̄ir̄im̄ Adi Komii siima hauuwiȳim, sim̄ haiḡiia saiir̄ h̄ir bōnm̄imauuḡin. Mi sima siir̄ bi nonkwokim̄ maeyaua m̄i biȳe m̄riiia saiir̄ h̄ir h̄ugr̄ip̄k̄ikikaiyam̄in. Dimusi rani, siir̄ iya naowana ya bi niki imbinika. Iriig.

Kima om̄in kara naman̄in siir̄in w̄i wara nit̄ rani

²¹ Mi Jisis siya simiir̄in ini h̄iriyar̄ swoki haingiyas bōn taraowam̄in. Kara w̄i kapi namkr̄ip̄kainami. Mi m̄hoiia kima w̄i kariir̄im̄ hans̄rnanaei. Mi m̄hoiia kima wa naonami. Dimusi rani, ti dim̄in biȳeȳim̄ kima tir̄im̄ simiirsika. Mi kima om̄in kara naman̄in w̄i siir̄ wara nam tani. N̄ngi, n̄ngaka. ²² Mi Isrel̄ simiir̄ biyan̄ inkam̄ komii komiiȳim̄ sima hin̄ina bōn mi siya hin̄ina dimusi bōnkin, kima om̄in siya naman̄in w̄i siir̄ wara nam tani? Mi ti yaȳim̄ ti siya kwabōnkiȳim̄, ȳim̄ tari hin̄ina bōnkim̄, siya w̄i siya siyar̄ swoki isomaonaei. Mi kr̄ima w̄i wara n̄nkin am tani, ha? ²³ Mi Jisis siya hin̄ina yowark̄i bōn, w̄im̄ kima nu tir̄an̄ iikam̄kim̄ mi an kara ninomor̄ kouan̄ inkam̄kin w̄im̄ kima ti nūin siir̄ tir̄ankar̄ nit̄kim̄, an kara kouanki nit̄kin. ²⁴ Kara kimiir̄in ti h̄iriinan̄ siirsi bōnm̄imauuḡin. Kima wa naonami. Dimusi rani, kimiir̄ dim̄in biȳeȳim̄ kima tir̄im̄ simiirsika. Mi kima ha bi naingwo tibm̄ii k̄inḡim̄ kara ti Inkam̄in Adi Komii siya nikropkiȳin siya. ²⁵ Mi sima siir̄ yai aka ina swoki owark̄i bōnim̄, ih̄i mi kira ȳipikin? Mi Jisis siya ina swoki owark̄i bōnin, kara ti yaȳim̄ kimiir̄ b̄idiyar̄ iki bōnm̄imauūin, iya kara biiḡi bīi Adi Komii siir̄ yai aiir̄ bōnm̄imauūin. ²⁶ Kara kimiir̄in wa p̄i bōnin mi wa p̄i mi hid̄in dim̄in biȳe biȳeȳim̄ kima tir̄im̄ simiirsiȳin. Mi tariinan̄in iȳe? Ȳio ini n̄nga ywow̄in. Mi tariinan̄in kara nuan̄ iikam̄im̄ kimiir̄in p̄i yaim̄in dim̄in̄im̄ kara hainaniȳim̄ siir̄ h̄iranki, inkam̄in ȳipiki kariir̄ nikropkiȳin p̄i simiir̄ bōnm̄imauuwi. Siyair̄gin̄ kaimwoki kaimwow̄in. Mi ta saeyair̄ga kara bōnm̄imauuwiya iikam̄im̄ nuan̄im̄ kimiir̄.

²⁷ Sima ha bi n̄nokn̄nkin̄im̄ ti dim̄in taemin̄im̄ siya bōnm̄imauuw̄im̄, ȳim̄ siir̄ Ad̄in siir̄gin̄. N̄ngaka. ²⁸ Mi Jisis siya simiir̄ bōnki, m̄hoiia iya kima kariir̄ hainani, inkam̄in ninomor̄ kouanki nit̄in paeȳin h̄iniya n̄ion̄nkin̄in siir̄ mi kara ha naonami mi kima w̄i haini n̄nokn̄nkini, kara ȳipikin. Mi kima w̄i haini n̄nokn̄nkini, kara ti dim̄in taemin̄im̄ kanakanar̄ bi p̄inaingwo bōnkim̄. Mi ti yaȳim̄ kara bōnm̄imauuw̄im̄ kimiir̄, ȳim̄ kariir̄ Ad̄in Adi Komii siyar̄ hauugikim̄ kariir̄in. ²⁹ Mi kariir̄ Ad̄in, Adi Komii siya ȳipiki kariir̄ nikropkiȳin, siya ini kanakar nwow̄in, siya kariirara bi k̄ign̄nk̄ink̄iik̄in. Dimusi rani, siir̄ yaȳim̄ karar̄ wakaekim̄ mi kara siir̄ kwōin iir̄ar̄ napikin. ³⁰ Mi iikam̄ wh̄iekakim̄ ta yaȳia Jisis siya bōna saiir̄ wakaeȳim̄ sima ina yaingwo tibm̄ii k̄inḡiȳim̄ siir̄im̄. Iriig.

Jisis siya simiir̄in m̄insi bōnm̄imauuḡin siya simiir̄ wh̄ink̄insiis haiḡin̄uḡin siima dim̄in biȳeȳim̄ r̄irm̄iia simiirsi nwow̄im̄

³¹ Mi mhoiyya Jisis siya Isrel simiir iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmii kungiyim ti yayim siya boinim simiiram. Mi kima ti yayim kara boinim simiiram naingwo tibmii kuni mi kima wi kariir kigna miriyan inkam nwowi. ³² Mi mhoiyya kima wi haini ninokninkini yaimwokiyaimwowa. Mi ta yaimwokiyaimwowa kimiirin wi saeya whinkinsiis haiginiuwi rirmiiya dimin biyeyim simiirsi nwowim inkamin maeyaua mi biye miriyya saiir hir hugripkikikaiyin mi ha haiburgigiyin, siir hiriinan.

³³ Mi sima ina yowarkii boinim, nim krma Ebrahimni namouwim, krma biyya inkam nwrniyim nunga nunga bi swoki mirii miminkim. Mi kira hinin dimusi boinkin, kima wi inkamin maeyaua mi biye miriyya saiir hir hugripkikikaiyin mi hir ha haiburgigiyin mi rirmiiya ha nwowiyin wi siir hiriinan nwowi.

³⁴ Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwower boinkii, iikam kima yipiki dimin biye tirim, yim ini iikamim maeyaua mi biye miriyya hir hugripkikikaiyim dimin biyeyim ini hanin simiir kwoin imiir kwirii idwokaiyin ini simiir hiriinan ywowim. ³⁵ Iikamim maeyauwa mi biye miriyya saiir hir hugripkikikaiyim, sima diminim sima naingwowyim wi tir tani. Mi inkamin yipiki om hirar nwowiyin yo nikrani, diminin iki siya naingwowyim tiram, yim wa tiri. ³⁶ Mi kara ti yinisimin kimiirin wadie tir haiginiuwi mi kima iki dimin biyeyim simiirsiyin wi rirmiiyar nwowi mi kima mhoiyya wi rirmiigirirmiiyar nwoki.

³⁷ Kara ina ninokninkinin, kima Ebrahim siir namougim. Wim kima kariir nisomaowam tiri. Dimusi rani, kima yayim kara boinim mauuim simiiram naingwo tibmii kun tani. ³⁸ Kara kimiirin yayim kariir Adin biyya siya nisiisimauuim kariir, simiir boinim mauuwi. Mi wim kima ini dimin taeminim biyya kimiir ad ima boinim mauuim ini simiirar swoki tirim.

³⁹ Mi sima siir yai aka hinina yowarkii boin, krmiir adin Ebrahimkin. Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin mi kima Ebrahim siir yinisimki niuwi mi kima wi dimin taeminim siya tirim wi simiir hiriinanar ti tir. ⁴⁰ Mi ti yayim kara boinim mauuwim, yim yaimwowaigim, yim ti yayim yim kara wakaenani ima Adi Komii siirim. Mi wim kima ini hiriyyar niksisea kripkaiyim kariir nisomaowamin. Abraham siya ti hiriinan siyu iir bi swoki tirmiminkin. Nungaka. ⁴¹ Wim kima dimin taeminim kimiir ad ima tirim simiirarar tirkim. Mi sima siirin ini igao yayar boinkiyim, krma hiyyin tani. Krma ad nwuruwani yinkim Adi Komii siirgisiirgim. ⁴² Mi Jisis siya simiirin hinina boin mi Adi Komii siya kimiir Adgi niuwi mi kima kariiram warar timi aingwokwo, ti inkamin yipikin Adi Komii siya nikrop iuungiyin nua tiriir siir om hiranki. Kara tiriirin kariir kwoin ara napam bi nitkin. Kariirin siyar nikropkikin. ⁴³ Mi kima ti yayim kara boinim simiir ninokninkin karamae dimusi nwokim? Kima wi ninokninkin tani. Dimusi rani, kima, kima nwowa saiir hiriinan nwo rani mi kima kariir yai aiirin wi ha wakaeyoknarani. ⁴⁴ Wim kima kimiir adin Setan siir yinisimkim. Mi wim kima dimin biye biyeyim siya naingwowyim simiirar mi aingwodikim. Mi bidi bidiniyyarin, siya inkam nisomsom aowaki waiwigin siya miyiknansim bi swoki omin ominkin. Dimusika, minsika siya simiir whinkinsiisamin yaimwoni wara bi boinikin. Siya niksiseayaki waiwigin, iikamim simiir kwoin imiir nikpitmayam. Mi iyya siya niksiseaiyim, siya siir kwoin iirar napikin. Dimusi rani, siyairgin iikamim niksiseaiyim simiir adin. ⁴⁵ Kara kimiirin yaimwower boini yayim kara boiniyim kara yaimwo imiirarar boini. Kara bi niksiseaikin mi kima simiiram bi naingwo tibmii kunikim. Dimusi rani, kara kimiirin Setani dimin taeminim sim boinkin. ⁴⁶ Mi kimiir nwirki hiriinan boin karamae dimusi nwowi, ti dimin taeminim kara tirim yim kipii rani,

ha? Kara kimiirin yaimwowar boini mi kima kariiram naingwo tibmii kɛninim payop. ⁴⁷ Mi tiriiginim yipiki Adi Komii siir yinisim nwowi, yim sima dimin taeminim Adi Komii siya boinim simiir wakaeyoknakim. Wim kima Adi Komii siir yinisim tani mi kima dimin taeminim siya boiniyim simiir panisi wakaeyoknasi. Iriig.

Ebrahim siir apu aeya naokaina siir, an kara hiriyar nwokin

⁴⁸ Mi inkam komii komiiyim Isrel simiir iikamim simiir kigirkakiyim sima siir boin, biya krɛma kiriirin yaimwowar boinkikim, ti nu haimii Samerian inkamin, kiriirin yiu biyekɛ bɛdi ii okwokaayin. ⁴⁹ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkɛ boin, kariirin uridyugɛ bi nii okwokaigin. Kara, kariir Adin siir inig iirarar hainan praprasɛ. Mi wim kima kariir swoki igbumbuwi mi kima kariir inig iir bi hainanikim. ⁵⁰ Kara dimin taeminim minam bi tɛrkim, iikamim kima kariirin hinina boinim, kara inkam wadɛkin. Nɛngaka. Adi Komii siya iikam kimiirin wi mhoiya nɛsiimauuwi kariirin hinin kara inkam wadɛkin. Mi dimin taeminim kara tirim, wi siyar hɛdi. ⁵¹ Kara kimiirin yaimwowar boini, yipiki kariir yayim kara boinim simiir naingwo tibmii kɛninim yio wi nao rani. Nɛngaki, nɛngakɛnga. Sima wi omwai hiriyar waiyayokiyokiyami. ⁵² Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim, simiir kigirkakiyim, sima siir boin, krɛma ini haini yinoknɛnkɛniyim kira asi whaowaei, kiriirin uridyugɛ bɛdi yitkiiyin. Mi kiriir kwoinin siya kiyipiyaokiinaowidi. ⁵³ Mi inkamin Ebrahim nikuwiyin mi profet inkam ikim yipiki Adi Komii siir yai aair nowomwarkai haiginugigim yim bɛdi yaonamin. Mi ni kira kimidiniya hinina boin, yipiki kariiram naingwo tibmii kɛni wi nao rani. Yio wi omwai hiriyar waiyayokiyokiii. Mi kira hiriyar naingwowi Ebrahim siya mi profet inkam ikim, simiir kouwin ini kira ywowin, ha? Mi kira hiriyar mi naingwowi kira ini Adi Komii siir hiriinan ywowin? ⁵⁴ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkɛ boin mi kara kariir inig iirar swoki hainan praprasɛ, yio dimin komii rani. Kara wi hiriinan tir tani, Adi Komii, kariir Adin yipikin kima boinin hinin kima siiram naingwo tibmii kɛni, siya siyargin kariir inig iir hainan praprasɛ. ⁵⁵ Kima ha boinkim, kima siirin ina ninoknɛnkɛnin mi kima siiram naingwo tibmii kɛn tani. Nɛngaka. An kara siirin ina ninoknɛnkɛnin mi kara ina mi wakaeyokna aingwo tibmii kɛnin siiram. Mi kara ha boini, kara siir bi ninoknɛnkɛnin. Kara wi iikam kimiir hiriinanar pi mi owin niksisaeyan inkam. Nɛngaka. Kara siirin ina ninoknɛnkɛnin mi kara siiram asi wakaeyokna aingwo tibmii kɛni. ⁵⁶ Kimiir brougaeyin Ebrahimin minam naingwokwonanaekɛn, iya kara haiburgigana Adi Komii siir om iir mi nua tiriir nitim, inkam nauuni oniyim nuan iikamim kimakar. Siya bɛdi yinoknɛnkɛnin mi siir kwoinin maingimaingak komiigak asi nwokin. ⁵⁷ Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim sima siir boin, kira waibiyɛ bi niki okin mi kira Ebrahim siirin ha kigin, aniya? Kiya, nipi niksisaei. ⁵⁸ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkɛ boin, kara kimiirin yaimwowar boini, biya Ebrahim siir yopiiya siir naokaina, ankara hiriyar nwokin. ⁵⁹ Mi ti yayim siya boinim simiir mhoiya, kamim siya ina haiyim siir kaiyimik aowam. Mi Jisis siya idowiiya bi nwokin. Mi siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair haiburgigin mi ina yapnaniyamɛn idowiiya hiriir. Iriig.

9

Inkam nhwokwisaeyin siir niwiigin

¹ Mi Jisis siya ha napnamɛn sasar mi siya inkam nhwokwisaeyin siir kig, siir yopiiya siirin hiriinan nhwokwisaeyar naokainakika. ² Mi kamim siir kigna

m̄riiyim s̄ima siir s̄rii, inkam̄in nowomwarkaiȳuwiyin, siȳu biȳe nh̄inga t̄irkin, t̄i inkam̄in siir yop̄iia siir̄in h̄iriinan nhwokwisaeayar naokainain. Siyar, iȳe? Siir yop̄ii ad owa? ³ M̄i J̄isis siya s̄imiir yai aka h̄in̄ina yowark̄ii boin, t̄i inkam̄in m̄i siir yop̄ii ad owa s̄imani dim̄in biȳe b̄i t̄irkim? Siya nhwokwisae h̄iriayar nwokin. Dimusi rani, Adi Komii siya siir̄in w̄i dim̄in kibiki k̄ibi iir t̄irhaigin̄uwi, iikam̄im s̄imiir n̄isiimauuwam. ⁴ Kr̄ima Adi Komii siir dim̄in taem̄in im̄iirar t̄irkr̄ipkai, inkam̄in ȳipikin kariir nikropkiyin t̄iriir̄in. Kr̄ima t̄i īiyim siya n̄imbiingiyim kr̄imiir h̄iriayar t̄ir. Dimusi rani, mhoīiya ta īi aeya n̄iti, iikam̄im s̄ima w̄i t̄i h̄iriinan dim̄in iir t̄ir tani. ⁵ M̄i kara t̄i nu t̄irar niki ow̄in, kara ini paenan n̄iuya haigin̄unan ywow̄in, iikam̄im s̄imiir siȳu iir. Kara s̄imiir̄in Adi Komii siir dim̄in taem̄in im̄iir n̄isiimauuwi. ⁶ M̄i t̄i yayim siya boin̄im, s̄imiir mhoīiya siya yaeyopa nu h̄iriir ha yaskiigiyin m̄i siya kim̄idiniya nu inakar ȳinkin h̄iubrombropki nu bropair nwokiyam. M̄i siya kim̄idiniya siir nhwo iir yaki it̄imakiugiyin. ⁷ M̄i t̄i siya n̄itimakiugiyin inkam̄in siir nhwona iir saiir mhoīiyain, siya siir boinki, kira wh̄iia Siloam n̄ikiuwiya saiir tani whaunaki.

⁸ M̄i siya ha swoki it̄in m̄i iikam̄im saika kingiin h̄ir nwowim m̄i iikam̄in h̄irim ȳipiki siir k̄igim, siya nu h̄ir n̄idwowin um̄iram iikam̄in im̄iiram kauin, s̄ima, s̄ima s̄imar ȳinsrii ans̄riina, t̄i inkam̄in bīiya h̄ir n̄idwowin m̄i um̄iram iikam̄in im̄iiram kauin siir hauuwam m̄i tari siyārgin t̄i inkam̄in, iȳe? Si rani? ⁹ M̄i iikam̄in h̄irim s̄ima boin, t̄i inkam̄in siyārgin nu h̄ir n̄idwowin kr̄imiiram kauin. M̄i h̄irim s̄ima boin. N̄ingaka. T̄i inkam̄in si rani, siir whwonkam̄in t̄i inkam̄in nhwokwisae nwowin siir whwonkam̄in. ¹⁰ M̄i siya s̄imiir boinki, karārgin, t̄i inkam̄in bīiya nhwokwisae niki ow̄in. M̄i ta siya boinkiya s̄imiir saiir mhoīiyain, s̄ima kim̄idiniya siir s̄rii, kira pan̄in pan̄ina t̄irkin wara k̄iriir nhwoin wadie nwokiyin m̄i kira h̄inda t̄inda ha k̄igomokiyin? ¹¹ M̄i siya s̄imiir boinki, inkam̄in J̄isis n̄ikiuwiyin siir yaeyopa nu h̄iriir ha yaskiigiya m̄i siya kim̄idiniya nu inaka ȳinkin h̄iubrombropki, brop nwokiyam m̄i mhoīiya siya kim̄idiniya kariir nhwo iir yaki it̄imakiugi. M̄i siya ina boinkiyin kariir̄in, kira k̄iriir whwonkam̄in wh̄i Siloam saiir tani whausoknaki. M̄i ta saiir mhoīiyain, kara ina yamin kariir nhwo iir whausoknakiyim. M̄i kariir nhwoin ini ta saiirsiyar k̄igomokiyin, h̄inda t̄inda. ¹² M̄i ta siya boina saiir mhoīiya, s̄ima siir s̄rii, siya ini papi nwowin? M̄i siya ina yowark̄ii boinkiyin, kara siir n̄inokn̄inkin tani. Iriig.

M̄i Farisi kam̄im s̄ima t̄i inkam̄in iir s̄rii J̄isis siya dimu dim̄in t̄irkin

¹³ M̄i mhoīiya s̄ima t̄i inkam̄in bīiya nhwokwisae niki ow̄in siir ȳik̄iunam, Farisi kam̄im s̄imiiram ȳipiki Mosesni siȳuim s̄im sibgu inokn̄inkiniyim. ¹⁴ M̄i īiya J̄isis siya nu bropair̄in t̄i inkam̄in nhwokwisaēyin siir nhwo iir naki it̄imakiugiyin m̄i siir nhwoin wadie ha swoki okiyin m̄i siya ina dikao-raekaokiyin h̄inda t̄indain. Siya t̄i dim̄inin Juda s̄imiir īi komīiya p̄iu si-iskuwaikiya dim̄in taem̄in t̄ir karamae nwowiya Sabat saiir t̄irkin. ¹⁵ M̄i siya h̄iriir̄in s̄imakar yam Farisi kam̄im s̄imiir k̄igamin. M̄i s̄ima kim̄idiniya siir s̄rii siya s̄imiir swoki boinmauim, siya wadie pan̄in pan̄ina nwokikin, t̄iki sibgu k̄igomokiyin. M̄i siya ina yowark̄ii boin̄in, kariir nhwonain inkam̄in nw̄irin nu bropair̄in siya n̄itimakiu haigin̄ugikin m̄i kara op ha nani whausoknakiyim m̄i kara h̄inda t̄inda ina priik̄igomokiyin. ¹⁶ M̄i Farisi s̄imiir iikam̄im s̄imiir h̄irim boin t̄i inkam̄in Adi Komii siya b̄i nikropkikin. N̄ingaka. Dimusi rani, siya m̄i Juda s̄imiir īi komīiya p̄iu siisiya dim̄in taem̄in wh̄ir t̄ir karamae nwowiya Sabat saiir m̄iriigin. M̄i siya Moses siir siȳu komii iir b̄i napkin. M̄i h̄irim s̄ima boin m̄i siya uridyugiswo w̄i t̄i h̄iriinan dim̄in m̄īiyik m̄īiyik

imiirar pi tirin? Mi sima, sima simarin isido whisa yinibir. Nhirim yim hinina boin, Jisis siya inkam paii rani mi nhirim sima boin, siya inkam wadiekim.

¹⁷ Mi sima inkamin biya nhwokwisae niki owin, siir sriigi, kira panina naingwowi inkamin wadie kiriir nhwo iir nwowaiginugiyin, ha? Mi siya simiirin hinina boinki, siya profet inkamkin? ¹⁸ Mi Isrel simiir kigriraowiyim inkam komii komiiyim, sima ti inkam iir bi ninokninkinkim mi sima paninsi yaingwo tibmii kinsi hinin, ti inkamin biya nhwokwisae niki okin mi tariinanin siya ina sibgu kigomokiyin. Mi sima ti yayim siya boinim simiir bi naingwo tibmii kisingim. Sima wi siir yopii ad owiirar srii iski. ¹⁹ Mi sima sowiirwai srii, ana tiriiginin kowiirwai yinisimkin kowawaiyin hiriinan nhwokwisaeayar naokainakikin siirin? Mi siya panin panina kigimokikin, tariinanin ti dimin taemin imiir kigomokiyin? ²⁰ Mi siir yopii ado sowawai boin simiirin, krira ina ninokninkino, tiriiginin kiriir yinisimkin yipikin krirawai naokainakiyin siirin hiriinan nhwokwisaeayar naokainakikin. ²¹ Krirawaiyin ninokninkin tani siya panina nanao kaowirirkin, siya ti dimin taeminim simiir sibgu kigomokiyin. Krira ninokninkin tani, siirin nhinga namsi tir haiginugikin siya ti dimin taeminim simiir sibgu kigomokiyin. Kima siir srii. Siya inikamae bidiyar ywowin, pi siyar nwoki boinim. ²² Mi siir yopii ado sowa hiriinan yai asi boinko, sowa Isrel simiir inkam komii komiiyim simiir iikamim simiir kigirkakiyim simiirsi nididgo. Inkam komii komiiyim biya sima hinina boinkim, inkam nwirki ha boini, Jisis siya Kraiskin, yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginuuwam nitin. Mi sima sowiirin omaka yaimin dimin nidwokai wakaeya wi saiir hiriir kigninkin apninopkaigi rani. ²³ Mi siir yopii ado sowawaiyin bidiyar yinokninkino siirin. Mi sowawaiyin simiir boinki, siya inikamae bidiyar ywowin, kima siirar srii.

²⁴ Mi sima ina swoki ikunain ti inkamin yipiki biya nhwokwisae niki owin siiram. Mi sima siirin ina boinim, kira Adi Komii siir hainanprapraski mi mipi yaimwovar boinki. Krira ina ninokninkinim tiki inkamin siya Adi Komii siir siyugi siyu iir sibgu ap rani. Kira hinina dinokninkin wari inkamin, yio inkam paii rani.

²⁵ Mi siya simiir boin, kara ninokninkin tani tiki inkamin siya wadieki piyamisi owin, iyie? Miiyik rani. Kara ti siirarar ninokninkini, biya kara nhwokwisae nwokin mi tariinanin kara iki digworaekwo whiekakim simiirin ina sibgu kigomokiyim. ²⁶ Mi sima siirin ina swoki sriiyim, siya kiriirin dimu dimin tirikikin? Mi siya kiriir nhwo iirin wadie panina nwowaiginugigin? ²⁷ Mi siya simiir yai aka hinina yowarki boin, kara kimiir bidiyar iki boinmauwun. Mi kima bi sibgu wakaekim. Mi kima pi idip idip wakaeyam dimuam swoki tiri? Mi kima siir wakaeyokna apam naingwowi, aniya? ²⁸ Mi ti siya boinkiya hiriinan saiir mhoiiyan mi sima siirin yai miiyikni bi boinkikim, sima hinina boinki mi ni kira tari siir yai aiir mi wakaeyokna apam mi tiri. Nim krira nungaka. Nim krira Mosesni miiyim si wingikim sim wakaeyokna apikim. ²⁹ Krira Adi Komii siir miiyim Mosesni boinim siya winam simiirarar ninokninkini. Mi wari inkam paeprikab hiriinanin krira siir ninokninkin tani, siirin nhinga nikropkikin tiriirin. ³⁰ Mi ti inkamin siya simiir boin, ti diminin yio ini saika sa ywowin. Kima ninokninkin tani siirin nhinga namisi ikropkikin. Siya nitkin mi kariir nhwoin wadie siya nwowaiginugikin. ³¹ Krira ti siirin ina ninokninkinin, Adi Komii siya ti hiriinan inkam biyeyim dimin taeminam siiram sriiyim simiir yai bi swoki wakaekim. Siya iki iikam miiyik miiyikim yipiki siir kwoin iirara napiyim, simiir yai imiirarar wakaekim. ³² Mi bidi bidiniyarin iya Adi Komii siya nu iir nonkwokwokiyan mi ini tariinanar yadigniyin, krira hiriinan bi swoki

wakaemiminkim, inkam nwirin, inkamin nhwokwisae nwowiyin siir bi swoki whindiraerarkin, siya sibgu kigomokiyim iki dimin taeminim sim. ³³ Mi ti inkamin Adi Komii siya nikropki karamaekiswo siya wi ti hiriinan dimin miyikar pi tirin? Ningaka. ³⁴ Mi ti kamim sima siir boinki, kiriir yopiiya kiriir naokainakiya, saeya kiriirin siyu biyeyan inkam naokainakikin. Mi tariinanin kira dimin taemin krimiir niisiimauuwam tiri, aniya? Mi ta sima boina hiriinan saiir mhoiiyan sima siir yikidu mi sima siirin omaka yaimin dimin nidwokai wakaeya saiir hirankar yikropki. Iriig.

Iikamim Jisis siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim yim ini iikamim nhwokwisae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim

³⁵ Mi Jisis siya hiriinan wakaewinin, sima siirin idowiiya hiriir nikrop apnikiyim mi siya kimidiniya siiram hansiram. Mi mhoiiya siya siir hansiryiskaiyin mi siya kimidiniya siir srii, kira inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siir om hirankin, kira siiram in naingwo tibmii kinin? ³⁶ Mi ti inkamin ina yowarkii boinin Biyan Inkam Komii, kira kariir boinmauu ti inkamin siya yipikin mi kara pi siir yai aiir niki wakaeyokna apim. ³⁷ Mi Jisis siya siirin hinina boin, kira siir bidiyar iki kigin ti siyargin ti kinaka boinaiyin. ³⁸ Mi ti inkamin siir yai akan hinina yowarkii boin, Biyan Inkam Komii, kara ina naingwo tibmii kinin kiraigin inkamin Adi Komii siir om hirandin. Mi siya ogmwo ha waisii hunanaainamin mi siya kimidiniya siir inig iir hainan.

³⁹ Mi mhoiiya Jisis siya ina boinin, kara ti nu iirin minam nitkin iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kinim mi iikamim yipiki siiram naingwo tibmii kin karamae nwowim simiir hidam. Kara tiriirin minam nitkin iki iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim yipiki iki iikamim nhwokwisae nwowim simiir hiriinan nwowim simiir whinkinsiis haiginuwam nitkin. Mi sima wi siiram nwoki sibgu aingwo tibmii kinim. Kara minam nitkin iikamim yipiki ha naingwowim, sima Moses siir siyu komiiyin siir yai imiir bidi sibgu inokninkinim, iikamim sibgu kigomokiyim simiir hiriinan. Kara simiir niisiimauuwam nitkin. Tiriiginim, yipiki Adi siiram naingwo tibmii karamae nwowim iki iikamim nhwokwisae nwowim simiir hiriinan, sima nwowa saiir hiriinan. ⁴⁰ Mi Farisi kam nhirim yim saika hir warar ninkin okwokim mi sima bidi wakaekiyim dimin taeminim siya boinkiyim mi sima kimidiniya siir boin mi kira hiriyyar naingwowi nim krma iriipi hiriinan nhwokwisaekim ti iikamim simiir hiriinan, aniya? ⁴¹ Mi Jisis siya simiir boinki, kimiir kwoinim ini ti iikamim nhwokwisae nwowim ini simiir hiriinan ywowim. Mi ta hiriinan saiirsika, kimiirin wi Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigi rani. Mi wim kima inokinokin hiri hiriyyar boinaeikim, kimiir mhi kwoinim dimin whirki swoki kinyiskai rani. Mi kima ina ninokninkinim Adi Komii siirgisiir dimin taemin imiirin. Mi hiriinanki nuwi kimiirin Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigiyim wi digar nwowi. Mi kimiir dimin biyeyim wi haiyoprimdiyumiigi rani, sima wi hiriyyar nwokripkaii. Iriig.

10

Jisis siya iikam imiirin inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan kigriraokin

¹ Kara kimiirin yaimwowar boinkii, inkamin hira sibsib imiir huuyokiyokaiiya saiirgisiir ano iir napninopkainam karamae nwowi mi siya hinda kaina iiyami hir aiirin, yo ti hiriinan siyuin, yo ini inkamin digworaekwo tauaehaiyam namiyin ini siir hiriinan ywowin. ² Mi inkamin anoki ano iirar napninopkainamiyin, yo siya inkamki inkamin sibsib imiir

kigriraowikin. ³ Mi inkamin ta hira saiir anowin napn nopkainamiyin siir kigriraowiyin, siya pi ti inkam iir kigwini, siya siirin pa kigninkin apn opkaigi. Mi sibsibim pi siir yai aiir waka sibgii mi siya sibsibim simiir inigim irira irira pa dapki mi siya simiirin pa whinapnaniyami idowiiya hiriir. ⁴ Mi siya siir sibsib imiirin pa nikuunaniyami mi simiir biyin pi siyar nwonami. Mi ti sibsibim siir mhoiia asi sidkaenamkim. Dimusi rani, simiirin siya nikuunam mi sima siir yai aiir wakaesibgiyim mi sima ini siir mhoiisar sidkaenamim. ⁵ Mi inkam nwrkiswo, sima wi siir di wakaeyoknaei mi wi siir mhoiia di mi ami. Nngaka. Sima wi siirsi pi yididin mi wa pi yidamin. Dimusi rani, sima inkamin yipiki simiir kigriraowiyin siir yainan wakaeki rani. ⁶ Jisis siya ti yayim Farisi kamim simiirin boiniyo yai ara boinkin. Mi sima simiir bi sibgu ninokninkinim siya tiriiginim, yo siyar boinakin. Iriig.

Jisis siyargin inkam kibiyin yipikin sibsib sibgu kigriraowiyin

⁷ Mi ti kamim sima ti dimin taeminim Jisis siya boinim simiir bi ninokninkinim. Mi siya simiirin ina swoki boinkiyin, kara kimiirin yaimwower boinkii, karargin sibsibim simiir anowin. Iikamim yipiki sibsibnan nwowi mi Adi Komii siiram ha niti simiirin wi kara whinkinsiis haiginuwu. ⁸ Iikamim yipiki biya kariiram niki itim Isrelmi iikamim sima kigriraowim, yim hiiyan iikam niki okim. Sima inokinokin sibsib imiir tauaehaiyamar nitikim. Mi sibsibim simiir yai imiir bi swoki waka sibgim. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir sibsibnan nwowim yim wi ti hiriinan inkamim simiiram kipi naingwo tibmii kin. Nngaka. ⁹ Anowin karargin. Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kinin yo ini sibsibin hira saiirgisiir ano iir napn nopkainaniyin ini siir hiriinan ywowin. Mi ta hiriinan saiirsika, siirin wi asi nanmaiwarkinaei. Mi mhoiia siya idowiiya nami mi siya wraisu nae mi ki minim simiir kigi mi wi hani naei. ¹⁰ Mi yo hiiyan inkamin, yo dimin taemin imiir tauaehainaki aramar nitikin. Mi sibsib imiir nisomsom aokaogig mi digworaekwo imiir nonkwobumbunkingig aramar niti. Mi ti kara nitan sima wi nao rani, sima wi omwai waiyayokiyokii siyiuin Adi Komii siya naingwowin siir.

¹¹ Kara ini inkam miyikin sibsib sibgu kigriraowiyin ini siir hiriinan ywowin. Kara wi mnsi naowi, kariirgi kariir sibsibim simiir whinkinsiis haiginuwam wadie sima sibgu owam. ¹² Mi ti miyan inkamin yipikin umir aramar mriiyin, yo inkamin sibsibgi sibsib kigriraowiyin si rani. Mi sima wi siir sibsib nwo rani. Mi siya niimauan wra biyeyin siir kigwini mi siya siirsi nididwini mi wa nidamnani. Mi niimauan wra biyeyin pi sibsib imiir ninkin aeyokiyoknami. Mipi siya simiir irni yonkwo, iki nhirim yimba kakidamkii hinda tinda. ¹³ Mi ti inkamin ti hiriinan nidamamin, yo siir sibsib imiiram bi naingwowikin. Yo siya sibsib imiirin umiraramar kigriraowi. ¹⁴ Kara ini inkam kibiyin sibsib sibgu kigriraowiyin ini siir hiriinan ywowin. Kara ti iikamim kariir sibsibnan nwowim simiirin ina sibgu inokninkinim mi sima ina mi sibgu inokninkinim tiki iikamim yipiki kariir sibsibnan nwowim simiirin. Mi sima kariirin ina ninokninkinim mi ina naingwo tibmii kinim kariirim. ¹⁵ Kara mi kariir Ad ieya kriraniyin, krira krira ina sibgu ninan inokninkinao. Mi krira nwrni nwrniyamim ina ninan aingwokwowo. Mi krira ini nwiruwar ywowiskiyo. Mi ti hiriinan siyiuin, kara ina ninokninkinin tiriiginim yipiki kariir sibsibnan nwowim mi sima kariirin ina mi inokninkinim. Kara mi kariir sibsib ima krima krima irni nwrniyamim ina ninan aingwokwonam. Mi kara wi hiriirnansi naowi simiir whinkinsiis haiginuwam. ¹⁶ Mi iki iikam nhirim kariir sibsib nwowim, yim sima kariir piugana Isrel simiir iikam tani. Kara simiirin wi tiki nhir imakar

ninkin kigriraowi. Mi sima kariir yai aiir wakaei mi sima wi kariir siyiu iirar napi. Mi mhoyiya sima wi pugan kwiruwar nwowi. Mi simiirin wi kanakanar kigrkaki.

¹⁷ Kariir Adin siya kariiram in naingwokwonanaeyin. Dimusi rani, kara iikam imiirsi naowam naingwokin. Mi kara wa swoki insiin idwowi mi wi omwaiyar swoki waiyai. ¹⁸ Kariirin wi inkam nwrki tir tani, kara naowamin. Nngaka. Kara kariir kwoin iirar nwowi. Ti dimin taeminim Adi Komii siyar boinkikim mi kara asi tiri simiirin. Kariirin siyar bidi boinki iskiyin naowamin mi kariirin wi siyar swoki kiwaki omwai kara swoki waiyayokiyokiyamin.

¹⁹ Mi Isrel simiir inkam komii komiyyim isido whisa yinikibir mi sima ta yai aiir yinkinyaeyo boin. Nhirim, yim sima dimin whir boin mi nhirim yim sima dimin whir mi boin. ²⁰ Mi iikam whiekak ima boin, siirin uridyugi bidi ii okwokaiyin mi siir kwoinin siya kiyapiyaokii. Mi siya ti hiniin dimin taeminim sim asi priwhaowae boini. Mi kima waraur dimusi nokwowi siir yai aiir wakaeyamin? ²¹ Mi nhirim sima boin, siir yayim siya boinim, siya iki inkamin uridyugakin siir hiriinan swoki boin tani. Nngaka. Uridyiu biyeyin ti inkam nhwokwisaeyin siir nhwonain pi hiriinan wadie di swoki ohaiginuwi, iki dimin taeminim sim sibgu dikaoraekaokiyamin. Iriig.

Mi Isrel simiir inkam komii komiyyim sima Jisis siir nikwowaisiigim

²² Jisis siya ti diminim om komii Jerusalem hir boinkin, iya iikamim iripa sima haingiriyu owa saiir. Ta iya sima swoki aingwokiya kamim simiir digworaekwo biye imiir ninikinhnin hin itkiigigiya Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir hirankin mi saeya bidi swoki haiwaokiya Adi Komii siir inig iir hainanam. Mi ta iya ya naopii iga. ²³ Jisis siya omaka Adi Komii siir inig hainaniya Solomongi si miriia saiir iuru aiir napririrkin. ²⁴ Mi iya siya hirar niki apriririn mi Isrel simiir inkam komii komiyyim ha nitim kimidiniya siir ini kaiyokaini mi sima ina srriyim mi kira ti hiriinan yayim krimiirin iyyim wi pariga kinanankiuwi? Kira krimiirin hindara boinmauu kin iski, kira ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin iikam krimiir whinkinsiis haiginuam siya, iye? Si rani? ²⁵ Mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiir bidiyar iki boinmauim mi kima kariir yai aiir bi naingwo tibmiigim. Ti dimin miyik miyikim ti kara tirim, kara kariir Adin siir kirie aiirar mirii, tiriginim yim min nisiumauugim kara yipikin. ²⁶ Mi kima kariir yai imiirim bi naingwo tibmii kungim. Dimusi rani, biya kara kimiir bidiyar iki boinim, kima kariir sibsib rani. ²⁷ Kariir sibsibim sima kariir yai aiirin pa wakaei mi ankara simiirin irira irirain ina ninokninkinin. Mi sima pi kariir yai aiirar mi wakaeyoknaei. ²⁸ Mi simiirin kara wi hiriinansi whinkinsiis haiginuwi. Mi sima wi inigak hiriyyar nwoki waiyayokiyokikaeyamin mi sima wi nao rani. Mi kariir iikamim sibsibnanim, simiirin wi inkam nwrki kariir inanki nispaki hainaki rani. Mi sima kariiram naingwo tibmii kin karamae wi ha nwo rani. Nngaki, nngaka. ²⁹ Kariir Adin yipikin ti iikam imiir hauugiyin, siyairgin iki digworaekwo whiekakim simiir kougi kou nwowin. Mi iikamim yipiki siir siyiu iir sibgu apim simiirin wi inkam nwrki swoki ispakii hai rani, siir in ankin. Mi sima siirin hiriinansi nikwowaisiyyim wi digmin digmin nwo rani. ³⁰ Kara mi kariir Ad ieya krirani ini nwiruwar ywowiskiyo.

³¹ Mi ti yayim siya boinkiyim simiir mhoyiyain mi Isrel simiir inkam komii komiyyim, siya ina yuhaiyim siir kaiyimik aowam. ³² Mi Jisis siya simiir srigi. Kara tapairin dimin miyik miyik kasa bi tirkin, kimiir whwonkam idain ti dimin taeminim kariir Ad ieya nimbingiyim kara tiram. Mi kima siya kariirin piki hiniin diminim simsi kaiyimikam tiri? ³³ Mi Isrel simiir

kigriraowiyim sima siir boŋki, krɪma siiya ti dimin kibikibiyim kira tirim simiirsi kaiyimikam tir tani. Niŋgaka. Krɪma kiriirin siiya pi dimusi kaiyimik rani, kira yai miyiknan bi boŋkin kira inkamaŋgin mi kira hinin dimusi boŋkin, kira ini Adi Komii siir hariinanar swoki owin. ³⁴ Mi Jisis siya simiir yai akan hinina yowarki boŋ, Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir hir nwowa hinina boŋka, iikamim sima hinina boŋkim, kara hinina boŋkin wim kima ini Adi Komiiinan ywowim. ³⁵ Krɪma ina ninokninkinim, Adi Komii krɪmiir Wanin siir yayim Yokwo Komii saiir hir nwowim yim kaimwowaŋgin mi sima wi digmin digmin nwo rani, simiir kisinaim. Mi Adi Komii siya iikamim yipiki siya siiboboŋuim siir yai aiir, yim sima ini Adi Komii siir hariinan ywowim. ³⁶ Kariirin Adi Komii siyar nimbingiyin mi siya kariirin ina yikropkiyin nua tirir mi kima kariirin hariinan dimusi boŋkim, kara dimin biye boŋnimauuwi. Dimusi rani, kara kimiirin pi hinina boŋni, karaŋgin Adi Komii siir yinisimin. ³⁷ Mi kara diminim kariir Adin siya nimbingiyim kariir simiir tir karamae nwowi mi kima wi hariinan saiirsi nwowi ti yaimin diminim simiiram naŋgwo tibmii kin karamaeyin. ³⁸ Mi kara siir mi aiir mirii mi inkam nwirki kariir yai aiirim naŋgwo tibmii kin karamae nwowi mi kira wa ti aŋgwo tibmii kin ti miyim ti kara tir imiiram. Mi kima wi hariinan nwoki sibgu inomokninkinim Adi Komii siya mi kara krira ini iripar yinkiamasuwo. Mi krira ini nwiruar ywowiskiyo. Mi kririr kwoino ini whiruar ywoki iskiyin.

³⁹ Mi sima ina swoki kinankuim siir nonkwoim mi siirin maeyau biyeya mi biye miriia saiir hir hugripkikikaigigam. Mi siya simiir haiburgigin mi ina yamin. ⁴⁰ Mi siya simiir haiburgigin mi ina swoki amin. Mi siya ie Jordan siirar swoki iyapidnam mi siya kimidiniya maeyaua biya Jonki si baptais haiginua iikamim sim, saiir hirir yimbiam. Mi siya kimidiniya hir ini owou. ⁴¹ Mi iikam whiekakim ha nitim mi kimidiniya sima ini boŋni, Jon siya iikamim makiniyim simiirin hariinan dimin miyik bi tirkin ti inkamin siir hariinan. Mi dimin taeminim ti inkamin siya boŋnimauuwim krɪmiir yim kaimwowaŋgin. ⁴² Mi iikam whiekakim hir nwowim, sima ina yaŋgwo tibmii kŋngiyim siyaŋgin Kraisin inkamin yipiki Adi Komii siya nikropkiyin, iikam krɪmiir nauuni whinkinsiis haiginuniyam. Iriig.

11

Inkamın Lasaras nikiuwiyin, bidi yaonamin

¹ Inkam nwirin Lasaras nikiuwiyin siya om Betani hir nwowikin mi siya makiniigin. Ti om Betaniyin yio omin Maria mi saiir yaowae aeya Mata sowa nwowi ieya. ² [Ta wiga Maria nikiuwiya biya Biyan Inkam Komii siir iga kwis owiir naokina wain puui miyik whakiyin si mi mhoiya saeya siir iga kwis owiirin, kimidiniya saiir kan aiirar swoki iyaoki. Mi ti saiir pomou ieya makiniyin.] ³ Mi siir yokmano yaiya ina boŋkiyo Jisis siiram, Biyan Inkam Komii, kiriir nomiyauin kira naŋgwokwonanaeyin siya makinii. ⁴ Mi Jisis siya ta yai aiir wakaewinin mi siya ina boŋkiyin, Lasaras siya ta ma hariinana siya wi saiirsi nao rani. Niŋgaka. Mi ti hariinan diminin siya nimbiam mi ti iikamim wi siir inig iir hainanprapraskii mi sima kariir inig iirin wi warar mi hainanprapraskii, ti Adi Komii siir yinisimin.

⁵ Jisis siya Mata mi saiir nomousim aeya mi Lasaras siya sowiir pomouwin simiiram naŋgwokwonanaeikin. ⁶ Mi Jisis siya hariinan wakaewinin, lasaras siya makinii mi siya bi niki amsaugin. Mi siya maeyaua siya nwowa hirarin iiyim kwisa swoki okiyunam. ⁷ Mi ti ii kwiso ha digiyo mi siya kimidiniya kamim siir kigna miriylim simiir boŋ. Humbae, nimbi swoki ami, Judia

nu haɪmii hɪriir. ⁸ Mi siir kɪgna mɪriiyim kamim sima siir boin, inkamin nowomwarkaiyuwiyin, kira ti om iir namam swoki tirin, ti omin siir hiran kamim hir nwowiyim, sima siyani kiriir kaiyimik aowamar niki tirkim krɪma tir mi owi pi wadieyar mi owi, aniya? ⁹ Mi Jisis siya hiniina naingwokin siya paenankin mi siya simiir boinki, aniya igwira, ii aeya pirinkiyim mi ii aeya kakaugiyim, aoiim iuur kwiskak rani, aniya? Mi inkamin nabie napriiriyin, yio bi swoki akaiikin. Mi wi pa nopi? Dimusi rani, yio siya nabieyar kigomok api. ¹⁰ Mi siya niyaka, napamwii mi siya ha nakaii mi wi pa nopi. Dimusi rani, siirin dimin whiki niyua haiginiu karamaeka. ¹¹ Mi ti hiriinan Jisis siya boinkiya saiir mhoiyan, siya simiirin ina swoki boinkiyin, tariinanin Lasaras siya ini nhwo whinin mi kara hiriirin, pa nami, siir nini indguuwamin mi siya pa nwoki insiin idwowim. ¹² Mi siir kɪgna mɪriiyim kamim sima siir yai akain ina swoki owarkii sriiyim, Biyan Inkam Komii mi siya nhwo whini mi mhoiia siya wadie ha swoki owi mi krɪma wi tirar timi o, aniya? ¹³ Mi Jisis siya hiniina boinki, lasaras siya bidi yaonamin mi simiir kwoinin ha naingwokim siya nhwo whini. ¹⁴ Mi diminki diminin, Jisis siya simiirin ini haini boimauuniskiyin. Lasaras siya bidi yaonamin. ¹⁵ Mi kara maigimaiga asi nwowinkin, kara siya naonama kara saika hir bi nwokin. Dimusi rani, kima wi haini ninokninkini kariirin Adi Komii siya nikropkikin tiriirin, iya kara siir whinkinsis haiginiuwi. Mi tapa krɪma pi siiram nami siir nini kigiuwam. ¹⁶ Mi inkamin Tumas nikiuwiyin, sima dapiyin siir inig whirin hiniingin. Itmwoyin, siya boin, kam nhirim Jisis siir kɪgna mɪriiyim simiir, humbae nimbi nami inkamin nowowarkaiyuwiyin saikar mi krɪma pi saikar nwoki aonamin. Iriig.

Jisis siya ha nitin, siya kimidiniya Lasaras siir yokman iso sowakar ini boini

¹⁷ Mi Jisis siya ha nitin mi siirin hiran kam ima boinwin, Lasaras siya naonama iiyim kwiiya yamki. Mi krɪma siirin ini siyano whirin siir ini wokaigigin. ¹⁸ Mi om Betaniyin, yio ini om komii Jerusalem siir kingiinar kwowin 3 kiromita nanaargin. ¹⁹ Mi iikam whiekakim Isrel hiranin ina yitim om Betaniya tiriir, Mata mi Maria sowiir kignakiyam mi sowiir nini kinsis haiginiuniam. Dimusi rani, sowiir pomouwin Lasarasin bidi yaonamin.

²⁰ Mi Mata saeya hiriinan wakaewina, Jisis siya ini nitin mi saeya ha nama, siirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi Maria saeya ini omaka hirar ywokiya. ²¹ Mi Mata saeya Jisis siir boin, Biyan Inkam Komii, kira biya wakaewina saiirar nitkiswo mi tirar nini onikiswo mi kariir pomouwin, wi di yaowi. Niingaka. ²² Mi kara ina ninokninkinin, Adi Komii siya dimin taeminim kira srii siiram, siya wa hauugii kiriirin. ²³ Mi Jisis siya saiir boinki, kiriir pomouwin siya wa swoki insiin idwowi ie hirankar mi wi omwaiyar swoki waiyayokiyokiii. ²⁴ Mi saeya ina yowarkii boina, kara ina ninokninkina, iya dig nwokii, iya Adi Komii siya iikam imiir hidana, siya wi omwaiyar swoki waiyai. ²⁵ Mi Jisis siya saiir boinki, karaigin iikamim ieyanki ninsiin idwowiyim mi omwai ha waiyayokiyokiiyim simiir bwamki bwamin. Mi iikamim omwai swoki waiyayokiyokiii, sima wi yaeya kwoin win haii. Mi yipiki kariir yai aiir wakaeyoknaim, sima wa naonami mi mhoiia sima wa swoki insiin idwowi ie hirankar. Mi sima wi omwaiyar swoki waiyayokiyokiii. ²⁶ Mi yipiki omwaiyar niki waiyai mi siya kariiram in ha naingwo tibmii kani, sima wi yaeya kwoin miyik haii mi sima wi omwai hiriir waiyayokiyokigiyami. Mi kira ti yai imiiram in naingwo tibmii kana? ²⁷ Mi saeya ina yowarkii boina, ihi, Biyan Inkam Komii, kara kiriir yai imiiram in naingwo tibmii kana. Kara kariiram in dimusi naingwo tibmii kan tani, kara ina ninokninkina, kira Adi

Komii siir yinisimkin, inkamin Adi Komii siya nimbingiyin ti nu iir nitam. Iriig.

Jisis siya inkam wɔrin siirsi nougin

²⁸ Mi Mata saeya hiriinan boinkiya mi saeya ina swoki ama. Mi saeya kimidiniya saiir nomousima Maria saiiram yikiugi. Mi sowa sowa ha nwowo mi saeya saiir boin, Biyan Inkam Komiiyin siya ini nitin mi siya kariir boinkikin, kiriir nini boinmauuniyam hinin, siya ini papi nwowin. Mi ta saeya boinkiya hiriinan, saiir mhoiyain, saeya ina yama ti dimin iir tiram. ²⁹ Mi Maria saeya ti yai imiir wakae digiya mi saeya bi kimiminkika, ina iwitnam sasaua Jisis siir kiguam. ³⁰ [Jisis siya oma hiriir bi niki imbiyamkin, siya ini maeyauwa Mata saeya napyiskaiwina siir, ini hirar niki owin.] ³¹ Mi Isrel simiir iikamim Maria saika omaka hir nwowim saiir whinkinsiisim, sima hiriinan kigiyim saeya ninsiin iwitnaniyama mi sima bi kimiminkikim, ini saiir mhoiyar yamim. Sima hinina naingwokikim, saeya ieyin siir wokaigikin hiriir nami, hir nini ouwouwam.

³² Mi Maria saeya maeyaua Jisis siya nwowa hiriir nimbiyama mi saeya siir kiga mi saeya ini siir igmiigar ini akai huua. Mi saeya siir inig iir ha hainana mi saeya ina boinkiya, Biyan Inkam Komii, kira biyar nitkiswo tiriirin mi kariir pomouwun wi di naowi. ³³ Mi Jisis siya saiir kigiyin, saeya noua mi iikamim saika nitim simiir mi kigiyim sima mi ouim mi Jisis siya hik prasae bi nwokin siir pua ini warar yinkin whiridgiyin. Mi siya maigimaigra bi nwokin. ³⁴ Mi Jisis siya ina boinkiyin, kima siirin ini papi haingikaiyin? Mi sima siirin ina boinim, Biyan Inkam Komii, kira unkin kigni. ³⁵ Mi Jisis siya ini hindara iyisrimripugiyin. ³⁶ Mi siya ha nouwin mi Isrel simiir iikam ima boin, siir kaoki, siya siiramim, pranae pranae mi aingwokwowi. ³⁷ Mi kam nhirim sima boinki, biya siya inkam nhwokwisaeyin siir nhwonain, siya niki tirkiiyin mi siya bi kigimokikin aniya, ihi mi siya ti inkamin Lasaras nikuwiiyin mi siya siirin wi naonamsi nikidu rani, aniya? Iriig.

Lasaras siirin Jisis siya hidninsiin idwokin mi siya ini omwaiyar swoki waiyan

³⁸ Jisis siir kwoinin ini hindara wrieyimyokiyin mi siya ina yamin ieyin sima kikaigiyin siir, siiram. Mi ti siyanoin sima wokaigiyin siir, siir iiyin siiyani sima bidi warkintopokgigin. ³⁹ Jisis siya boinki, ti siiyaan ti warnam. Mi ti inkamin naonamin siir yokmana Mata saeya wakae boinki, Biyan Inkam Komii, siya kwokiyaeaya bi naokin, iiyim kwiiya yamki mi siya tariinanin pi nhami nhami whak rani. Kipi haiwaoki. ⁴⁰ Jisis siya saiir boinki, kara kiriir boinkii, kira siir yai imiiram naingwo tibmii kani, kira wa kigi Adi Komii siir kirie aairin, saeya tirkii. ⁴¹ Mi sima siiya ha warnama mi Jisis siya ha kigiyin mi ina boinkiyin, Adi, wadieka, kira bidi wakaeyim dimin taeminim kara kiriiram sri boinkiyim. ⁴² Kara ina ninokninkinin, kira inoknokinin kariir yai imiirar wakaeikin. Mi kara ti siirin pi dimusi boinki rani, ti iikamim ti tir nwowim, sima wa nwoki inokninkinim kariirin kira nikropkikin nua tiriirin. ⁴³ Mi ti diminin siya kwisboinkiyin Adi Komii siiram, siir mhoiyan mi siya ini komiiyar kauwok boinkiyin, Lasaras, kira tiriir idowiiya wapnanini. ⁴⁴ Mi ti inkamin yipiki niki aonamin ina yapnaniniyin idowiiya. Mi siir iga inim yuisni sima bidi whrinkiyim iya sima siir haingikaigiya. Mi yuisa siir whwonkam iir bidi yitimwanugiya. Mi Jisis siya simiir boinki, wari yuisim siir nwowim haigi. Mipi siirarar kigninkinki. Iriig.

Mi Isrel simiir inkam komii komiiyim sima minam kitibmii boinam tirkim Jisis siir nisomaowam

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

⁴⁵ Mi iikam whiekakim, yipiki Maria saika namim, sima ti dimin iir kigiyim, Jisis siya tirkiyin, sima ina yangwo tibmii kingiyim siiram. ⁴⁶ Mi kam nhirim ha namim, kimidiniya sima ini boinmauuu Farisi kam imiirin ti diminin Jisis siya tirin. ⁴⁷ Mi mhoiia Farisi kamim mi prismi inkam komii komii ikim mi kaunsil inkam ikim, sima iripa ha haingiriyu owim mi ina boinim, krima wi panin panina tiri? Siya dimin komii kirie kirie kasa bi tirkin. ⁴⁸ Mi krima siirin ti hiriinan dimin iirar kigninkin tirkipkaii mi iikam whiekakim wi siiraramar nami. Mi iikam whiekakim sima siiraramar nami mi om komii Rom hiran inkam komii komiiyim sima simiir kamim yaii niniiyim simiir nikropkii mi ta omaka Adi Komii siir inig hainaniya sairin, wi sima nini ipirgini mi Isrel krimiir iikamim wi warar ninkin onkwobumbunkingigi.

⁴⁹ Mi inkam nwirin Kaiafas nikuwiyin, yipiki ti biewi iir nwowin prismi bigi Biyan Inkam Komiiyin siya simiir boinki, kima, dimin sim whir swoki inokninkinmimin tani. Nngaka. ⁵⁰ Kima tari ta sair ninokninkin tani, ti inkam nwiruwan siya siyar mi aowi, yo ini mi owin. Mi Isrel krimiir pugana sair iikamim yim wi wara nao rani. ⁵¹ Siya ti diminin siir kwoin aigi bi pinaingwo boinkin. Nngaka. Siya ti biewiyin siir bigi biyan prismi inkam komii nwokin. Mi yayim siya boinkiyim, siya profet inkamnan boinkikin, siya hinina boinkikin, Jisis siya wi sipi naowi Isrel simiir iikamim simiir whinkinsiis haiginuwam. ⁵² Siya wi simiiram ara nao rani. Nngaka. Siya wi iki iikamim yipiki Adi Komii siir yinisisimnan nwowim, iki hinda tinda nwowim, wi simiir ninkiamasuam warar naowi. Mi sima iripar nahaingiriyu iuwi mi wi pugan komii kwiruwar nwokii. ⁵³ Mi taka iya mi mhoiia iripi hiriinan, Isrel simiir inkam komii komiiyim, wi Jisis siiram kinankiuwi siir nisomaowam. ⁵⁴ Mi ti hiriinan sairsika, Jisis siya idowiya nu haimii Judia simiir iikamim simiir bopwonau paninsi yapririrsi. Mi siya hir haiburgigin mi siya kimidiniya nu siiyin apa nngain siir hiriir yam, om komii whirin sima dapiyin, Ifrem. Mi hiran siya siir kigna miriyyim kamim, simaka ini owou.

⁵⁵ Mi ii komiia Isrel simiir iikamim iripa sima haingiriyu owiya yaewou nae komiia Pasova sair nikwo aeya ini kingiin nwowa. Mi biya ta hiriinan yaewou nae komiia pi saeya yimbiam mi iki iikamim, simiir yapa yapa om hirar nwowim, sima pi om komii Jerusalem hiriirarar nami. Mi simiir dimin taeminim sima ninkin imiiaeyanim Adi Komii siir pi prismi inkam imiir nini hauuwi. Mi Adi Komii siya wi ha niki boinim, sima dimin whirki bi kimbugim. Moses siir siyu komii siir yai aeya boinkiya sair hiriinan. ⁵⁶ Mi iikam whiekakim ha nitim om komii Jerusalema hiriir mi sima kimidiniya Jisis siiram ini hansirni. Mi sima omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair omaka yainau hirarar namwo iuwim mi sima irni nwirniyin sima, sima simar yinsrii ansriina, kima panina naingwowi Jisis siirin? Krima hinina naingwowi, siya wi nit rani, nae iikam krimaka nini aeniyam. ⁵⁷ Mi prismi inkam komii komiiyim mi Farisi inkam ikim sima iikam imiir boinki, yipiki Jisis siir kigi, siya ini papi nwowin mi sima wi simiir wini boinmauuni. Mi biyan inkam komii komiiyim, wa nwoki amim siir nonkwowam. Iriig.

12

Maria saeya wain umir komii sainin Jisis siir iga kwis owiir naokinkikin (Mt 26:6-13; Mt 14:3-9)

¹ Mi iiyim iriiyar kwira niki owim, iikamim iripa sima haingiriyu owam, yaewou nae komiyya Pasova dapiya saiir nikwo aeyam mi Jisis siya ini om Betani hiriyar swoki amin, omin, Lasaras siya nwowiyin siir, inkamin yipiki biyya Jisis siya hidninsiin idwowin, ie hirankin, iya siya naonama saiir mhoiyya. ² Mi sima nae ina diriraerarim Jisis siya hirar naeyam. Mata sasar yinkin diriraerar kamim nae diriraerarim simakan. Mi inkamin Lasaras nikiuwiyin, yio nae Jisis saikar yidwo ae. ³ Mi mhoiyya wiga Maria nikiuwiya, Lasaras siir yokmana saeya wa yukidin, puii miyik whakiyin, kimidiniya Jisis siir iga kwis owiir yaokinki mi ti wa hiriinanin siirin umir prasae bi sainikin. Mi mhoiyya saeya kimidiniya saiir kan aiirar swoki iyaonam. Mi ta siir puiiya omaka ini warar yitnopkiya mi digworaekwo whiekakim ini wadiekinar whakiyim. ⁴ Mi Jisis siir kigna miriyyin inkam nwirin Judas Iskar-iot nikiuwiyin, inkamin yipiki mhoiyya wir Jisis siir napwouwi Isrelmi inkam komii komiyyim simiir in hauugi, siya boinki siirin. ⁵ Mi sima ti hiriinan wain puii miyik whakiyin siirin umir hai kamae dimusi nwokin? Mi sima siirin umirim pi 300 kina pi haiyim mi ti umirim wi iki iikam paeprikab nhirim sim pi hauuwun. ⁶ Siya iki iikam paeprikabim simiiram bi naingwokin siya hiyan inkam nwokin. Tipnairin umir Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim sima haigiyin siyar kigriraokin. Mi umirim siya tauaehaiyim, yim ini siya haigiprakaiyim. ⁷ Mi Jisis siya siir boinki, saiirarar kigninkinki. Ti diminin ti saeya niyopkiyin kariir, yio minam diriraerarkwokinka, mhoiyya iya sima kariir kikaigii enau, saiiramka. Dimusi rani, kariir iya ini kingiin nwowa. ⁸ Mi iikam paeprikabim yim wi kimiir bopwo waraurar nwowi inokinokin. Mi ankara ningaka. igwirki niuwi, kara wi kimiir haiburgigi. Iriig.

Prismi biyyan inkamim Lasaras siir nisomaowam kitibmii boinkim

⁹ Mi Isrel simiir iikamim hiriinan wakaeyim, Jisis siya ini om Betani hir nwowin. Mi sima ina yamim hiriir siir kigam. Sima siir kigam bi namkim, sima Lasaras siir kigam namkim, yipikin Jisis siya swoki hidninsiin idwowin ie hirankin. ¹⁰ Mi prismi Biyyan Inkam Komii komiyyim, sima minam kinankugim Lasaras Jisis sowiir nimprio isomaowim. ¹¹ Dimusi rani, dimin taeminim Jisis siya tirim mi iikam whiekakim sima Isrel simiir inkam komii komiyyim simiir yayim, simiirin ini hindara ikworipukimaigikim. Mi sima ini siiraramar yinmiininkinamim. Iriig.

Jisis siya om komii Jerusalema hiriirin, inkam komiyyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonamkin

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹² Mi igwir nugakin, iikam whiekakim ta yaewou nae komiyya pasova nikiuwiya saiiram nitim, sima iripa ha nahaingiriyuniyim mi simar wakaewin, Jisis siya wi sipi niti om komii Jerusalem tiriirin. ¹³ Mi sima sikwowim ha haiyim mi kimidiniya siyu iirar haiyikwokwowin. Mi mhoiyya sima ina kairwao boinkiyim, Adi Komii kira wadiek. Kira ti inkamin siir inig iir hainanprapraski, yipiki ti tiriir nitin Adi Komii kariir ogsop aiir nokwokairinam. Kira ti inkamin siir whinkinsiis haiginiu, Isrel krimiir iikamim simiir kigriraowim. ¹⁴ Mi Jisis siya donki ha haiyin mi siya ina yidwonamin siir idwo. Yokwo Komii saiir yai aeya boinkiya saiir hiriinan,

¹⁵ iikamim yipiki om komii Saion siir hir nwowiyim, yim kipi nidid! Tariinanin kariir inkam komiyyin nu kigriraowiyin ini nitin, siya ini donki haomin siir idwo nidwonaniyin.

¹⁶ Mi kamim siir kigna miriyyim, sima bi ninokninkinkim sima ti hiriinan dimin tirim. Mi mhoiyya iya Jisis siya swoki iti, omwai siya waiyai mi siya ha

nami Adi Komii siir om iir mi siya wi inig komiigak ha nwowi. Mi mhoiia siima ina boinim, krɪma yayim Yokwo Komii saeya boinim simiir ti swoki aingwowoknaki mi siima ti hariinan diminin siir dimusi tiri.

¹⁷ Mi iikam whiekakim yipiki biya Jisis saika nwowim, iya Lasaras siya swoki insiin idwowa ie hirankin mi ti iikamim, siima ti dimin iir kigim mi kimidiniya siima haigiririr boinam ti diminin siya tirin. ¹⁸ Mi ti hariinan siirsi bwaekiinaniyamkim iikam whiekakim Jisis siir kigwinamin. Siima bɪdi wakaewinim hinin, Jisis siya ti hinin dimin komiyyin si tirkin. ¹⁹ Mi Farisi simiir kamim, yai siima simar yomboin amboin, simiir kigi, diminim siya tirim kima kaiyaonaowidi kima wi dig nwo rani, iikam whiekakim ti nu iiranim, wi siiraramar nankirionaei. Iriig.

Grik simiir iikam nhirim Jisis siir ini kignaki

²⁰ Mi iikam nhirim Grik simiir piugana saiirim, siima om komii Jerusalem hariir nitim, Isrel simiir iikam nhirim simaka yinkan it yaewou nae komiia Pasova saiir nikwo aeyam. ²¹ Siima kimidiniya inkamin Pilip nikiuwiyin siiram yam siir nini kigiuwam. [Siya om Betsaida hirankin.] Siima boin, inkam Komii, krɪma minam naingwowi, Jisis siir kigim mi yai saika boinim. ²² Mi Pilip siya ha namin kimidiniya Endru siir ini boinu mi mhoiia kimidiniya sowar yam, Jisis saika boinamin. ²³ Mi Jisis siya sowiir boinki, iya kingiin bɪdi yitkiya, kararɪn ti inkamin Adi Komii siir om hiranki nitin, Adi Komii siya wi kariir hauwi, siir inig komiyyin mi siirin wi kara haii. ²⁴ Kara kimiirin yaimwower boinkii, twonidim nua nikiigiyam karamae nwowi mi hapairin nhisuwakar nwokii mi kira simiirin nu ha haingikaii mi mhoiia siima wi yin kasa budgi rani. Mi ti hariinan siyiuin kara naowi mi inkamim kariirin ha haingikaii mi mhoiia kara ha swoki insiin idwowa mi wi iikam kasa whinkinsiis haiginu rani, kariiram naingwo tɪbmiiyim. ²⁵ Mi yipiki simiir kwoin iirar napi, siima wi siima simar swoki onkwobumbuninkinaei. Mi yipiki simiir kwoin imiirar nap karamae nwowi ti nu iirin mi siima Adi Komii siir kwoin iiraramar naingwo iskii, yim wi omwai hiriyyar waiyayokiyokikaeyami. ²⁶ Mi iikamim yipiki kariiram naingwowim mi kariir mi aiir miriiyim, yim wi maeyaua kara nwowa wi saiir warar mi owi. Mi kariir Adin, Adi Komii siya, simiirin wi inkamim inigakim wi simiir hariinan nwo haiginuwi. Mi siima wi inig komiigak dimusi nwo rani, siima kariir kigna apkim. Iriig.

Jisis siya naonama saiir boinkan

²⁷ Tariinanin kariir kwoinin miyyik miyyik nwo rani, kariir kwoinin ini warar yaowhriewhrieyuwun mi kara pi panina ti boin? Mi kara hinina boini, adi, kara ti haiburgik ti diminin nimbiniyyin kariir nisomaowam siirsi? Nningaka. Dimusi rani, kara ti nu iirin hariinanamar nitkin. ²⁸ Adi Komii, kira kiriir inigin siir tirki, komii nwokiyamin. Mi Jisis siya ti hariinan yai imiir boinkiyin mi yai kwira ninomor kouana ina kauwok boinkiya, kara kariir inigin, komii bɪdiyar iki okiyin mi tariinanin pi komiyyar swoki okii.

²⁹ Mi iikam whiekakim saika kingiin hir nokwowim, siima ta yai aiir wakaekiyim mi siima boin, ninomorka. Mi iikam nhirim yim hinina boin, paekwosimkin, Adi Komii siir inkamin siya boinkii siirin. ³⁰ Mi Jisis siya simiir boinki, taka yayi kariiram bi boinkika, kariir whinkinsiis haiginuwam. Nningaka. Ya kimiiram boinkika, kimiir whinkinsiis haiginuwam. ³¹ Mi tariinanin taka iya nita, Adi Komii siya wi ti iikamim ti nu iir nwowim wi simiir dimin biyie biyeyim siima tirim wi simiirsi hɪdi. Mi tariinanin siya Setan siirin wi hani nikwowaisiigii, yipikin dimin biyie biyeyim ti

nuin siirim simiir kigirkakiyin. ³² Mi mhoiyya inkamim kariirin paeyin hiiniya nironinkinin saika ninkin irinugii mi simiir kwoinim wi kara kiyaii, kariiram naingwo tibmiyim mi kariir mhoiyya nitim. ³³ Jisis siya ti yai hiriinanin minam boinkin, iikamim simiir nsiimauuwam hinin, siya wi panina namisi aonami. ³⁴ Mi mhoiyya iikam whiekakim sima siir yai aka hinina yowarkii boin, Moses siir siyiu komiiyin krma napiyin, ti inkamin biyya siya winkiyin Yokwo Komii aiir, yim hinina boinkikim inkamin yipiki Adi Komii siya nimbingiyin, iikamim omwai waiyayokiyokiiyanim simiir whinkinsiis haiginuwam. Mi kira hinin dimusi boinkin, inkamin Adi Komii siir om hiranin, siirin wi paeyin hiiniya nironinkinin saika ninkin irinugi mi siya wa naonami, ha? Yipiki siya ti inkamin Adi Komii siir omin siir hiranin? ³⁵ Mi Jisis siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, bieyin wi ii priei whwoki rani, iikam kimiir waraurin. Kima iyya bie ieya whwokii mi kima wi wadie haini nwokii. Mi niyya wi ti siyiu iir higrinu rani. Mi kara kimiir haiburgigi mi kima wi inkamin, niyhim niyhim napiyin, siyiu iir sibgu kigomok ap karamae nwowiyin maeyaua siya namam tira saiir hiriir, ini siir hiriinan ywowin. ³⁶ Kima kariiram kigna ap mi kariiram daingwo tibmii kin, karaigin bienan whwoyaei iyya kara ti nu iir nwowi. Mi mhoiyya kima wi dimin miyikimiyik imiiram naingwo tibmii kini. Iriig.

Isrel simiir iikam whiekakim sima Jisis siir yai imiiram bi naingwo tibmiigim mi siir siyiu iir bi kigna apkim

³⁷ Mi ti iikamim sima dimin kirie komii komiiyim siya tirim, iikamim makiniyim simiir siya haiswonimniskiiyim simiirin bidiyar iki kigim mi sima siiram hinina bi naingwo tibmiigim siya Mesaiakin yipiki Adi Komii siya nikropkiyin. ³⁸ Sima siiram bi naingwo tibmii kingim ta yaiya profet Aisaiakin siya win boinkiya ya wi kaimwowar nwowi, siya hinina boinkikin, Biyan Inkam Komii, wi nhinga naingwo tibmii kini, ti krmiir yai imiiram?

Mi Biyan Inkam Komiiyin siir kirieya wi nhinir nsiimauuwi? Ini inkam karamaeyar ywowiskiyin.

³⁹ Mi iikamim sima wi siiram naingwo tibmii kin tani mi wi siir mi kigna ap rani. Dimusi rani, biyya yaiya Aisaia siya kaimwowar swoki winkiya yai kwira yokwoni, ya hinina win boinkika, ⁴⁰ simiir kwoinim Adi Komii siya bidi kinkripim mi sima wi hindarar nanaingwoyimiyok iuwi. Mi sima hirii hiriyyar naingwo whriewhriei mi sima dimin taeminim wi sibgu naingwo omok rani. Mi sima sibgu naingwo omoki mi simiir nhwowim sibgu kigi mi sima wi haini naingwo tibmii kini mi wi haini sibgu wakaeyokna api siiramim mi simiirin wi haini haiswonimniskii. Mi yim sima, wi dig nwo rani. ⁴¹ Aisaia profet inkamin siya ti hiriinan dimusi bi boinkikin, siya Jisis siir bidi kigin, siya siir inig komii iir haiyin mi siya hiriinansi boinourwokaigikin.

⁴² Mi tiki iiyim inkam komii komiiyim Isrel simiirim, sima ini Jisis siiramar yamim. Sima Farisi inkamim simiirsi nididgim mi sima hinin paninsi boinsi, sima Jisis siiram naingwo tibmii. Mi sima hiriinan boini, sima siiram naingwo tibmii kini mi simiirin wi Farisi inkam ima kiytkikinkii idowiiya hiriirin, omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiyya saiir hirankin. ⁴³ Mi simiir kwoin komiiyin ha naingwowi, iikam nhirim simiirin hinina boinim, sima inkam wadiekim mi simiir inig imiir hainanprapraski. Mi sima Adi Komii siiramim komiiwao naingwo rani mi Adi Komii siya wi ha niki boinim, sima inkam wadiekim. Mi simarin, yio ini ningaki, ningar ywowiskiyim. Iriig.

Mi mhoiyyan iikamim simiirin wi Jisis sikisiyar hidi

⁴⁴ Mi Jisis siya ini komiiyar kauwok boinkiyin, yipiki kariiram naingwo tibmii kini, siya wi kariiramar kipi naingwo tibmii kin. Siya wi ti yipikin

kariir nikropkiyin, nua tiriir wi siiram warar ti aingwo tibmii kiin. ⁴⁵ Mi ti iikamim yipiki kariir kigim mi sima yipiki kariir nikropkiyin ti nu iir siir warar timi kig. ⁴⁶ Kara ti nu iir nitin, kara ini bienan whwoyanan ywokiyin. Mi ta hiriinan saiirsika mi yipiki kariiram naingwo tibmii kini mi kariiram niti, siya wi biyie nwo rani, inkamin nibwomambwo nwowiyin siir hiriinan. ⁴⁷ Mi yipiki kariir yai imiir wakae karamae nwowi mi simiir mi wakaeyokna ap karamae mi owi mi kara siirin wi hid rani. Kara ti iikamim nu tir nwowim simiir hidam bi nitkin. Nningaka. Kara simiir whinkinsiis haiginuam nitkin. ⁴⁸ Mi kimiir iikam nhirkim kariir nikwowaisii mi kariir yai imiir mi wakae karamae mi owi mi mhoiia inkam nwirin siirin wi siya hidi. Mi yayim biya kara boinmimauuim, siirin wi simiirar swoki hidi, iya Adi Komii siya iikam imiir hidi. ⁴⁹ Tiriiginim yim kaimwo dimusi bi nwokim, kara kariir kwoin ara bi diriraerarkin mi ha bi boinmimauugin. Nningaka. Adi Komiiyin, yipiki kariir nikropkiyin, kariirin siya boinkikin boinamin. Mi kara simiir asi boinourwokai haiginuugin. ⁵⁰ Kara ina ninokninkinin yayim siya boinkiyim, iikamim omwai sima waiyayokiyokigiyamim siya tirkiyim. Mi ti dimin taeminim ti kara boinmimauuim, yim kariir Adin siya boinmimauugi ima kariir. Iriig.

13

Kamim Jisis siir kigna miriyyim simiir igam siya hisokim

¹ Mi ii komiia wou nikwo aeiya Pasova, waka nikwo aei. Mi Jisis siya bidiyar yinokninkinkiyin siir iya siya naowana, ti nu iir haiburgigna siir Adiyin siiram swoki amim siir swoki kigiuwam ya bidi yimbiniya. Siya inokininokin yipiki siir iikam nwowim, siir iikamim ti nu iir siya simiiramar naingwokwonanaeikin mi tariinanin siya wi simiir nusiimauuwi, siya pariga naingwokwowi simiiram.

² Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim, sima nae ina yaeyim. Setan siya Judas siir kwoin iirin bidinanar kwirii idwokaigin, Saimon Iskariotni yinisimin wir Jisis siir napwouwin mi siirin iki inkam biyeyim sim in hauugiyam. ³ Jisis siya bidiyar yinokninkinin, ti digworaekwowim siir Adin siir inarar nonkwokikin. Mi siya bidiyar mi inokninkinin hinin, siya Adi Komii siir hiranki nitkin mi siya wi siir hiriirar swoki ami. ⁴ Mi mhoiia Jisis siya ha nansiin okwokiyin, ipiia siya nidwokaiya maeyauwa nae sima nidwokai aeya saiir hirankin mi siya siir idan yuisa ina yiskiya. Mi siya siirin yuisa piu niyaowiya saiir kaihaiginu. ⁵ Mi siya siirin yuisa piu niyaowiya ha kaiyaiginuin mi mhoiia siya opa kimidiniya two ira saiir yaomaigi. Mi siya, siir kigna miriyyin inkam nwirin siir iga kwis owiir hisoki mi mhoiia siya sowiirin yuisa piu niyaowiya saiir yiyaoki. ⁶ Mi Jisis siya ha namin Saimon Pita siir hisok haiginuwam mi siya siir boinki, Biyan Inkam Komii, kira kariir iga kwiso pi warar ninkin hisokii?

⁷ Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, tariinanin kira ninokninkin tani, ti diminin kara tirkiyin mi mhoiia kira wi haini ninokninkini. ⁸ Pita siya Jisis siir boinki, kira kariir iga owiir kipi hisok. Nningaka. Mi Jisis siya ina boinkiyin mi kara kiriir iga kwis owiir hisok karamae nwowi mi kira wi kariir kigna miriyyan inkam nwo rani. ⁹ Mi Saimon Pita siya ina yowarkii boinkiyin, Biyan Inkam Komii, kira kariir iga owiirara kipi hisok, kira kariir ina mwo minim warar dinkin hisoki. ¹⁰ Jisis siya boinki, inkamin kariiram naingwo tibmii kini, yio ini inkamin op whaugiyyin mi whauriyyinan ha nwokiiyin, yio mhoiia op whauam bi swoki naingwowikin. Nningaka.

Siya wɛ siir iga aiararar hɛsoki. Kɛma ombudarɛn ini whauriyɛnkɛnar nwoswowɛm inkamɛn op whauwiyɛn mɛ whauriyɛnan ha nwokiiyɛn siir hiriinan. Nwɛruwakɛn hiriinan nwo karamaɛ nwowɛn. Yɛo ini inkamɛn op mɛn whauaɛ karamaɛ nwowiyɛn hiriinan tainakiyɛnar nwowiyɛn ini siir hiriinan ywowɛn. ¹¹ Jisɛs siya bidɛnanar ninoknɛnkɛnkɛn, yɛpɛki wɛr siir napwouwi mɛ siirɛn inkam biyɛyɛm sɛm ɛn hauugi sɛma hainam. Siya kamɛm siir kɛgna mɛriiyɛm sɛmiir boɛn, kɛmiir kwoɛnim ini inkamɛn op whaugiyɛn mɛ whauriyɛnan ha nwokiiyɛn ini siir hiriinan ywowɛm. Mɛ inkam nwɛrɛn siir kwoɛnin yɛo mɛiyɛk rani, yɛo ini inkamɛn op mɛn whauaɛ karamaɛ nwowiyɛn, hiriinan tainakiyɛnar nwowiyɛn, ini siir hiriinan ywowɛn.

¹² Mɛ mhoɛiya Jisɛs siya sɛmiir iga imiirɛm ha hɛsok digiyɛm mɛ siya siir yɛuɛsa ha swokɛ iiyɛn mɛ siya ha swokɛ idwokaiyɛn ipii aiar. Mɛ siya sɛmiirɛn ina srɛiyɛn, kɛma ina ninoknɛnkɛnkɛn, tɛ kara tɛrkiyɛn hiriinan? Kara kɛmiirɛn pɛ hinɛna boɛnkii, ¹³ wɛm kɛma kariirɛn hinɛna boɛnikɛm, Biyan Inkam Komii mɛ Inkam Nowomwarkaiyɛuwiyɛn, yɛo ini ywowɛn kɛma kariirɛn hiriinan boɛnin yɛo. Dimusi rani, kararɛn, kara ini inɛg komiigak ywowɛn. ¹⁴ Kara kɛmiir Biyan Inkam Komiiɛn mɛ kɛmiir Nowomwarkaiyɛuwan Inkamkɛn mɛ kɛmiir igam kara bɛdi hɛsokiyɛm. Mɛ kɛma tɛ dimɛnin kara mɛ tɛrɛn wɛ siir hiriinanar timɛ tɛr. Mɛ kɛma kɛmiir nomiiyauwɛm sɛmiir igam wɛ hiriinanar timɛ hɛsok haigɛnu inkamɛn, inkam nwɛrni mɛi pɛrimɛriiyɛn umɛr hai karamaɛ nwowiyɛn. ¹⁵ Kara tɛ dimɛnin kɛmiirɛn mɛnam nɛsiimauugikɛn, kɛma wɛ tɛ kara tɛrim wɛ sɛmiir hiriinanar tɛr. ¹⁶ Kara kɛmiirɛn yaimwower boɛnkii, inkamɛn whɛsarii mɛi pɛrimɛriiyɛn siya inkamɛn siir kɛgrɛraowiyɛn siir kou bɛ nwokɛn. Mɛ siya hiriinanam bɛ namkɛn iki digworaekwo whɛkakɛm sɛmiirɛn siir inɛgi wara nwowɛm. Nɛngaka. Inkamɛn iki inkam nwɛrni nikropkiyɛn siya siirɛn pa boɛnkii hinɛn, tɛ inkamɛn yɛpɛki siir nikropkiyɛn siya ini siir kou ywowɛn. ¹⁷ Mɛ tariinanɛn kɛma bɛdi yɛnoknɛnkɛnkɛyɛm tɛ dimɛnim kara boɛnim mɛ kɛma tɛ dimɛn imiir sɛbgu api mɛ kɛma wɛ mairgimairga prasae nwo rani.

¹⁸ Mɛ kara kɛmiir hoɛngakar boɛn tani. Nɛngaka. Kara bɛdi yɛnoknɛnkɛnkɛn yɛpɛki kara nɛmbinɛm kariir iikam nwowi. Mɛ Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hinɛna boɛnkika, tɛ dimɛnin wɛ sipi nɛmbiyami. Inkamɛn nae kara hauuwi mɛ tɛ inkamɛn kariirɛn wɛ siya tɛrbuwi. ¹⁹ Mɛ tɛ dimɛnim tɛ kara boɛnmɛimauuwɛm kɛmiir kara mɛnsi boɛnmɛimauugin mhoɛiya tɛ dimɛn ima nɛmbiyami mɛ kɛma wa nwokɛ inoknɛnkɛn kɛnim, kara tɛ inkamɛn Adi Komii siir om hirankɛ nɛtin siya iikam whɛkakɛm tɛ nuɛn siir tɛranɛm sɛmiir whɛnkɛnsiis haigɛnuwankɛn. ²⁰ Kara kɛmiirɛn yaimwower boɛnkii, iikamɛm yɛpɛki kara nikropkiyɛm sɛmiir sɛbgu kɛgrɛraowi, yɛo kɛma ini kariir kɛgrɛraowan iikam ywowɛm. Mɛ yɛpɛki kariir sɛbgu kɛgrɛraowi, yɛo ini Adi Komii siir boɛn mairgimairganɛn ywowɛn, yɛpɛkɛn kariir nikropkiyɛn. Iriig.

Jisɛs siirɛn Judas siya iyopmauugi sau omomɛn siir ɛn
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-33)

²¹ Mɛ mhoɛiya Jisɛs siya tɛ dimɛn imiir boɛn digiyɛn mɛ siir kwoɛnin hik prasae bɛ kɛnkɛn. Mɛ siya sɛmiirɛn hinɛn boɛnmauu wakae, kara kɛmiirɛn yaimwower boɛnkii, kɛmiir nwɛrɛn, kariirɛn wɛ wɛr siya napwouwi mɛ kariirɛn wɛ iki kam biyɛyɛm sɛmiir ɛn nonkwokii sɛma nɛsomaowam. ²² Mɛ kamɛm siir kɛgna mɛriiyɛm sɛma, sɛma sɛmar yɛnkao ankaona. Dimusi rani, sɛma bɛ ninoknɛnkɛnkɛn siya yɛpɛkɛn. ²³ Mɛ kara inkamɛn Jisɛs siir kɛgna mɛriiyɛn siya naɛngwokwonanaeyɛn, an kara saɛka kingiɛnar kɛnmasu idwokɛn. ²⁴ Mɛ Saimon Pita siya kɛmidiniya kariir kɛnmauugi kɛra siir srɛigi, kɛra siir srɛigi hinɛn, siya yɛpɛkɛn? ²⁵ Mɛ ta Pita siya srɛigiya kariir saiir mhoɛiyɛn, kara ina yamasunamɛn Jisɛs siir kingiɛn mɛ ina yaki srɛiyɛn, Biyan Inkam Komii, wɛ

nhinga tiri hiriinanin, ha? ²⁶ Mi Jisis siya kariirin hinina boinki, kara pi ti bret iir haii mapi op hopmaigii mi pa hauugii mi ti inkamin siya kariir tiri hiriinan mi ta yaiya siya boinkiya saiir mhoiiyan siya ti bretin ina hauugiyin Judas siir siya naeyam. ²⁷ Mi mhoiyya Judas siya ti bret iirin ha naeswokiyin mi Setan siya kimidiniya siir kwoin iir kiyaiigi mi Jisis siya siir boinki, diminin kira tiram naingwowyin, kira kipi kimimin, kira ha tirsauigi. ²⁸ Mi kamim nae hir nidwokai aeyim, sima ta yaiya Jisis siya boinkiya siir, sima saiir bi ninokninkinkim, siya dimu nasi boinkikin. ²⁹ Mi krima kamim siir kigna mriiyim krima bidi yinokninkinim, krimiir umir tipnairin Judas siya nonkwowikin. Mi krimiir nhirim yim ha naingwokim siya siirin naeyam boinkii, nae sainakiyam ta yaewou nikwo aei ii komiyya saiir nikwo aeyam. Mi siya ha mi boinkii, iki iikam paeprikabim umir simiir tini hauuwuu. Iriig.

Siyu winin siir yai aeya.

³⁰ Mi Judas siya bret iir nae swokiyin mi siya biri kimiminkikin ina yamsaugiyin idowiiya hiriir, ya nibwomambwo komii aeyairga. ³¹ Mi Judas siya namkiya idowiiya saiir mhoiiyan mi Jisis siya ina boinkiyin, kara ti inkamin Adi Komii siir om hiranki nitnin, kara wi inig komiigi komii iirar haii. Dimusi rani, dimin taeminim kara tirim iikam imiir whinkinsii haiginuwam simiirsika. Mi Adi Komii siya wi iriipi inig komiigi komii iirar mi haii. Dimusi rani, ti dimin taeminim kara tiri simiirsika. ³² Mi kara ti inkamin ninomor kouanki nitin iikam imiirin dimin kirie komii komiyyim paenan niyuaeiyim Adi Komii siirim simiir nisiimauuwi mi Adi Komii siya iriipi hiriinan iikam imiirin wi kariir kirie komii komiyyim paenan niyuaeiyim wi simiir mi isiimauuwi. Mi Adi Komii siya ti siirin wi kimimin tani, siya wa tirsauigi. Dimusi rani, siyairgin ti kariir dimin kirie komii komiyyim paenan niyuaeiyin simiir bwamkibwamin. Yim tiriiginim, yim ini siir hirirar nwowim. ³³ Ti kariir yinisimim kara ti nu iirin kimaka wi ii priei nwo rani. Mi mhoiyya kima wi kariiram swoki hansirni. Mi kara kimiirin pi hinina boinkii, ti yaiyim biyya kara niki boinim Isrelmi inkam komii komiyyim sim hinin, kima omin kara namanin wi siir wara nam tani. ³⁴ Mi kara kimiirin pi yaeya yaiwin swoki boinkii, siyuun kima sibgu napanin kima irni nwirniyam nhami nhami kipi naingwokwo, ti siyu hiriinanin kara naingwokwowyin kimiiram siir hiriinan. Mi kima irni nwirniyam wi hiriinanar timi inan aingwokwo. ³⁵ Mi kima irni nwirniyam ninan aingwokwowi mi iki iikamim hinda tinda nwowim sima kimiir kigi mi sima wi hinina boini, kima Jisis kariir kigna mriiyan inkamkim. Iriig.

Jisis siya Pita siir boinkin siya wi digiumii siir haimriyugigi
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶ Saimon Pita siya siir yai aka hinina yowarkii boin, Biyan Inkam Komii, kira wi pinda nami? Mi Jisis siya hinina yowarkii boin, kira wi kariir mhoiyya nit rani, maeyauwa kara namana saiir hiriirin mi mhoiyya kira wi haini niti kariir mhoiiyan. ³⁷ Pita siya siir yai akan hinina yowarkii boin, Biyan Inkam Komii mi kara kiriir mhoiyya tariinanar mi itin ini mi owin? Kara naowam asi naingwowi. Dimusi rani, kara kariiram naingwo tibmii kungin. ³⁸ Jisis siya ina yowarkii boinkiyin, ana kira kanakar ninkin aowamar naingwowi. Dimusi rani, ni kira kariiram naingwo tibmii kungin, aniya? Kara kariirin yaimwovar boinkii, iuumin niki ik karamaeyar niki owi mi kira idipidipin kariirin wi kwoima misisaei hininin, kira kariir bi ninokninkinkin. Iriig.

14

Jisis siyairgin siyuun Adi Komii siir hiriir namiyin

1 Jisis siya ina swoki boinkiyin, kariir kwoinin kwoin biye biye naingwowam mi hikak nwowam kipi kiwaki. Mi kira Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmiikinin mi kira tariinanin wi kariiram warar timi aingwo tibmiikinin. 2 Kariir Adin siir omaka maeyauim huyokiyokaiyim kasa rani. Hiriirin biyin wi kara nami mi digworaekwowim wi bi kara nini diriraerarkwokini kimiiram. Kara kimiirin pi ti sim boinmauwuwi. Dimusi rani, ti digworaekwowim yim kaimwowaigim ina nwowim. 3 Mi mhoiia kara ti om iir diriraerar digigi mi kara wa swoki iti kimiir nikunakiyam mi taka iya kima wi ti omin kara nwowin siir hirin wi haini nwowi. 4 Mi kima ina ninokninkinim siyuin kara namanin maeyaua kara nini owouwi. 5 Mi inkamin Tumas nikuwiyin siya Jisis siir boinki, Biyan Inkam Komii, krima ninokninkin tani maeyaua kira namana. Mi krima wi panina ninokninkini siyuin hiriir namanin? 6 Mi Jisis siya siir boinki, siyunanin ini karar ywowin mi inkamin Adi Komii siir kigi, inkamin yaimwokiyaimwovar boiniyin siyuin ini karar ywowin. Mi iikamim simiir whinkinsiisiiyim digworaekwowim inokinok kanaka waiyayokiyokiyam simiir siyuin ini karar ywowin. Mi yipiki Adi Komii siiram nami mi sima wi kariiram warar timi it, yipiki simiir hiriinan ti siyu iir mi apin. 7 Mi tariinanin kima kariir bidi yinokninkiiyim mi kima kariir Adi Komii iirin wi warar mi inokninkini. Mi tariinanin kima siirin ina ninokninkinim mi ina mi kigim.

8 Mi inkam nwirin Filip nikuwiyin siya Jisis siir boinki, Biyan Inkam Komii, Adi Komii siirin krimiir disimaau mi krimiir kwoinin wi ta hiriinan saiirsi nwoki wokmai haiginuwim. 9 Jisis siya siir boinki, kara kimaka kwokiyae ya bi nwokin mi tariinanin kima ina niki whaowae kripkaiyim. Filip kira kariirin ina ninokninkinin? Yipiki kariir kigin mi siya kariir Adin siirin warar bidi mi kigin. Mi kira kariiram kariir Adin siirin kariir nsiimaauam dimuam srigin hinin, kariir Adi Komiiyin siya paningin? 10 Filip kira ninokninkin tani, kariir Adi Komiiyin siya kanaka tir nwowin mi kira nwiruwar nwowo? Digworaekwowim kara niki boinmimauwuwim kimiir, yim kariir yai rani. Adi Komiiyin yipiki ti kariir kwoin iir kwirii idwokaiyin siya siir kwoin iirarar napikin siir mi imiir mariiyamin. 11 Kima ti yayim kara boinmimauwuwim simiiram daingwo tibmiikinin kara mi kariir Ad ieya, krira ini nwiruwar ywowiskiyo. Mi kima ti yayim simiiram naingwo tibmii karamae nwowi mi kima wi haini kigi, diminpai diminpaiyim kara tirim iikamim simiir whinkinsiis haiginuam. Mi kima wi haini ninokninkinki ti siirin hinin kara mi kariir Ad ieya, kriraniyin ini nwiruwar ywowiskiyo. 12 Kara kimiirin yaimwovar boinkii, iikamim yipiki kariiram naingwo tibmiikininim mi digworaekwowim sima tiri, yim wi ti digworaekwowim kara tirim wi simiir haiburi. Dimin taeminim sima tiri, yim wi kara tirim wi simiir haiburi. Dimusi rani, kara wi kariir Ad iiram swoki ami mi wi saika nini owouwi mi wi Adi Komii siir naeyu iir nikropkii, simiir whinkinsiis haiginuam. 13 Dimin taeminim kima Adi Komii siiram srui kariir inig komii iir mi kara simiirin wa hauugii kimiir. Mi iikamim wi ta hiriinan saiirsi hainan prapraskii Adi Komii siir inig iirin. Dimusi rani, yio karar tirikin. 14 Mi kima diminamin kariir inig komii iir srugii mi simiirin wi karar tirkii mi wa hauugii kimiir. Iriig.

Jisis siya ha boinkin, Adi Komii siir naeyuin wi siya nikropkii simiiram

15 Mi kima kariiram naingwokwonanaei mi kima yayim kara boinmimauwuwim simiirin wa wakaeyokna api. 16 Kara wi kariir Adi Komiiyin siiram srugii mi siya kimiirin wi yaeya hauugii, yipiki kimiiram niti, kimiir whinkinsiis haiginuam mi siya kimaka wi hiriyar nwokripkaigiyamin.

17 Siya Adi Komiigin mi Adi Komii siir naeyiugin yipiki yaimwokiyaimwo boiniyin iikam imiir mi siya simiir kwoin imiirin yaimwo imiirarar boinkikin. Siya wiki iikamim nu tiranim simiir kwoin nau nwokai rani. Dimusi rani, sama siir bi kigim mi siir bi mi inokninkinkim. Mi kima wi haini ninokninkini siirin. Dimusi rani, siya wi kimakar nwowi mi mhoiia siya wi kimiir kwoin nau kwirii idwokaii.

18 Kara wi kimiir haiburgig rani mi kima wi kima kimar nwo rani, yinisimin yopii ad kamaeyin siir hiriinan. Kara wa swoki iti. 19 Iya kingiin bidi yitkiya mi ti iikamim ti nu iiranim sama wi kariir swoki kig rani mi wim kima kariirin wa kigi. Mhoiia kima naowi mi kima wi omwaiyar swoki waiyai. Dimusi rani, kara wi kapi naowi mi kara wa swoki insiin idwowi. 20 Mi mhoiia kara swoki insiin idwowi omwai swoki waiyam mi kima wi haini ninokninkini ti siirin, kara mi kariir Ad ieya Adi Komii krira wi nwiruwar nwowi. Mi kima ta saiirin ina mi inokninkinin, kara mi kima krima ini nwiruwar mi owim.

21 Mi yipiki kariir yai aiir ninokninkini mi simiir wakaeyokna api, sama kariiramar daingwokwo iski. Mi hiriinankinuwi, kariir Adi Komiin siya wi simiiram mi aingwokwowi. Dimusi rani, sama kariiram naingwokwokim. Mi hiriinankinuwi mi kara wi simiiramar mi aingwokwowi. Mi simiirin wi hinina nsiimauwi kara ini simakar nwowin. 22 Mi inkamin Judas nikuwiyin siya boinki, (yio tiriiginin yio Judas Iskariot si rani) Biyan Inkam Komii, kira, kirar nsiimauunaei krimiir, wi panina nsiimauwi mi iikamim ti nu iir nwowim ninokninkin kamae sama ywo, ha? 23 Mi Jisis siya siir boinki, yipiki kariiram naingwo tibmiikini mi kariir yai imiir wakaeyoknaei mi kariir Adin, Adi Komii siya wi siiram mi aingwokwowi mi siya mi kara krira wi ini hanin siir kwoin iir kwirii idwokaii. 24 Mi yipiki kariiram naingwo tibmiikin kamae nwowi mi yaiyim kara boinim simiir wakaeyokna ap kamae nwowi mi ti yaiyim kara boinim, yim kariir kwoinairga bi priinaingwo boinkim, yim kariir Adin, Adi Komii siir hiranki nitkim yipiki kariir nikropkiyin ti nu iir nitam.

25 Kara ini kimakar niki owin mi ti dimin taeminim kara kimiir asi boinimauwi. 26 Mi whinkinsiisan inkamin Adi Komii siir naeyiugin, yipiki mhoiia Adi Komii siya nikropkii kariir maeyau aiir nokwokairinaowidim kimiirin wi siya nsiimauwi dimin taemin whiekakim mi kimiirin wi siya whinkinsis haiginuwi yaiyim biya kara niki boinim kimiir simiir swoki aingwowarkaiyam. 27 Mi kara kimiir haiburgigi mi kara kimiirin wi kwoin hiinsima nwoaiginugigi. Mi ti kwoinin hiinsima nwowiyin kara kimiir hauuwi, yio ti kwoinin hiinsima nwowiyin, iikamim ti nu iiranim sama hauuwin yio siir hiriinan tani. Yio ini siir kou ywowin mi yio ini sakisa ywowin. Kima wi kipi nidid mi wi kipi nidgin, ti diminin siya nimbiyami. Ningaka. 28 Kima bidiyar wakaeyim kara boinim yaiyim hanin, kara wi kapi niki amkii mi kara wa swoki iti kimiiram. Mi kima kariiram naingwokwonanaei mi kima wi maingmairga nwokii, kara kariir Ad iiram nami. Dimusi rani, siya ini kariir kou ywowin mi kimiirin wi siyar whinkinsiisi dimin taeminim simiir tiramin. 29 Ti diminim kara kimiir boinimauwim biya, yim ina niki owim bi niki imbiyamkim. Mi mhoiia sama nimbiyami mi kima wi haini ninokninkini mi wi haini naingwo tibmiikini kariiram hinin kara ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya. 30 Kara kimaka pi hirihirii yai boin tani. Dimusi rani, inkam biyeyin Setan nikuwiyin yipikin, iikamim ti nu iirar nwowirkakim simiir kigirkakiyin, siya ini nitin kariir nonkwonakiyam siya kariir kou bi nwokin. Ningaka. 31 Mi kara ha naingwowi iikamim ti nu iiranim sama hinina daingwo, kara ini Adi Komii siiramar naingwokwowin. Mi ti hiriinan saiirsika, kara wi hiriinan asi tiri inokinokin. Siya inokinokin kariir

kariirar boinanaei. Mi kara wa kiwakii siiram, Setan siya nonkwonamim kariirin. Mi tariinanin kima dinsiingi, krɪma pi ta maeyau aiir haiburgigi mɪpi pi namkii. Iriig.

15

Jisis siya ha boinkin urid kibiyin iikam whinkinsiis haiginiuwiyin karaingin

¹ Jisis siya boin, uridgiuridin karaingin. Kariir Adin yio ini inkamin siir numiran urid iir kigriraowiyin ini siir hiriinan ywowin. ² Mi iikamim yipiki kariiram naingwo tibmiikini, yim ini kariir kwiyakwiyanan ywowim. Mi yipiki kariiram sibgu wakaeyokna ap karamae nwowi, yim ini kwiyam waiwhwokaiyim nae bud karamae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim mi simiirin wi kariir Ad ieya kaibwaembwae itkiigi. Mi kwiya nae budiyim, yim wi kariir Ad ieya niyikii yaeya kwo swoki sainam. Mi biewi whirki niuwi sima wi nae kasakasa bud rani. ³ Wim kima wadie bidinanar nwokim. Dimusi rani, kariir yayim kara boinmimauuwim kimiir, yim ini kimiir kwoinaw waraurar nwokaiyim. ⁴ Mi kima kariiram naingwo tibmii kini mi kara wi kimiir kwoinaw kwirii idwokaii. Mi kwiya uridbud iir nitinaku karamae nwowi, ya wi naesim whir swoki bud rani. Mi iikam kima kariiram naingwo tibmii karamae nwowi, kima wi mi mii miyik sibgu mirii rani.

⁵ Kara ini uridnan ywowin mi wim kima ini kariir kwiyakwiyanan ywowim. Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kini, kara wi inan siir kwoinaw kwirii idwokaii. Mi siya wi mi mii miyik aiirar mirii. Mi kima kwoin whiruwa kanaka nwo karamae nwowi mi kima wi mi mii miyik swoki mirii mimin tani. ⁶ Mi yipiki kariiram naingwo tibmii kin karamae nwowi, simiirin wi Adi Komii siya nhinikriopkii, inkamin iki kwiya biye biyeyim sim kainiyimnik itkiigigiiyin nua biki whwoswomsweeyim wi simiir hiriinan tiri. Mi mhoiia ti hiriinan kwiyam ha haii mi wi paeya nitoudnankaigii mi yim wi hirar nwoki iusomsweekiyamim. ⁷ Mi kima kariiram naingwo tibmii kini mi kariir kwoinin kimiir kwoinaw nwokaii mi kimiirin siya kiyaii, siir napam mi mhoiia kima Adi Komii krimiir Wanin siiram srɪi, diminin kima naingwowin siiram mi siya wi hiriinanar mi imbiyami, ti kima srɪigiyim Adi Komii siiram. ⁸ Mi kima mi mii miyik mirii mi iikamim sima wi kariir Adin Adi Komii siir inig iir hainanprapraskii. Mi kima iikam imiirin wi hinina nisiimauuwi, kima kariir kigna miriyan inkamkim mi kariiram naingwo tibmiigim. ⁹ Kara ini kimiiramar naingwokwonanaeyin Adi Komii siya mi aingwokwonanaeya kariiram saiir hiriinan. Mi kima kariiram kiwaki, kara kigriraoyokiyokiyam mi kara naingwokwowam kimiiramın. ¹⁰ Mi kima kariiram naingwo tibmii kini mi kima wi kariiram nwoki kiwakiyim kara kigriraoyokiyokiyam mi kara naingwokwonanaeyam kimiiramın, ta kara mi wakaeyokna apa kariir Adin siir yai aiir, saiir hiriinan. Mi siya kariirin ta hiriinan saiirsiyar kigriraokin mi saiirsiyar naingwokwonanaekin. Mi an kara ta siya naingwoyimok naingwokwonanaeya ini saiir warar ninkin owin.

¹¹ Kara ti yayim kimiir boinmimauuwim, kara minsi boinkin, kara hininam naingwowi kariir maigimaigra kimiir waraur dwo mi ta maigimaigra wi kimiir kwoinaw waraur nwoki inkinukikaiyim. ¹² Kara kimiir boinki, ti yayim kima wakaeyokna apanim, kima irni nwirniyam dinan aingwokwo, ta kara naingwokwowa kimiiram saiir hiriinan. ¹³ Inkam nwirki wi yaeya dimin komii whir swoki tir tani, ti iikamim siya naingwokwonanaeyim simiirin. Ningaka. Dimin komii ta siya naowi simiirsi wi sasar tiriskii. ¹⁴ Mi kima ti dimin taeminim kara boinmimauuwim simiir wakaeyokna api mi kima wi kariir nomiyau nwowi. ¹⁵ Mi tariinanin

kara kimiirin pi hinina boin tani, kima kariir mi primiriyan inkamkim. Dimusi rani, iikamim ti hiriinan nwowim yim sima diminin simiir kigriraowiyin inkamin siya tiriyyim simiir bi ninokninkinikim. Nningaka. Mi ankara kimiirin pi hinina boini, wim kima kariir nomiiyaugim. Dimusi rani, yaimin diminim kariir Adin siya boinmimauuwim kariir, kara kimiir bidi boinmimauuwim. ¹⁶ Kima kariirgi kariir bi hiriyugim mi kariir siyu iir bi napkim. Nningaka. An kara kimiir nimbingin kima kariir siyu iir napim mi mi miyyik miriyyim. Mi ti diminin wi hiriyar nwoki okripkaiyim. Mi kima ti dimin iir tiri mi Adi Komii siya kimiirin wa hauuwi diminin kima sriiyin siiram. Dimusi rani, wim kima kariir yai aiir wakaeyoknaeikim. ¹⁷ Mi ti hiriinanki niuwi mi kariir yaiya kimiirin pi hinina boini, kima irni nwirniyam nhami nhami kipi naingwokwo. Iriig.

Mi nuan iikamim sima wi iikamim Adi Komii siir siyu iir napim wi simiir sau omom nwowi

¹⁸ Mi nuan iikamim sima wi kimiiram naingwo rani mi kima ta saiirin wi hiriyar daingwokwonanae, sima biya kariiram bi naingwokim. ¹⁹ Mi kima ti nu iirin hinda tindan dimin taemin tiri mi iikamim ti nu iiranin wi kimiiram naingwowi, wi simamar naingwonaeya wi saiir hiriinan naingwowi. Kimiirin kara bidi yimbiingiyim kariir siyu iir napim. Mi wim kima ti nuin siir tiran tani mi iikamim ti nuin siir tiranin sima wi kimiiram naingwo rani. ²⁰ Kima yaiyim kara niki boinmimauuwim kimiir, simiiram ti swoki aingwowoknaki. Inkamin yipiki inkam nwirni miriyyin, yo siir biyan inkamin siir kou bi nwokin. Mi sima dimin biye kariir mi tiri mi sima kimiirin wi hiriinan siyu biyeyar mi tiri. Mi sima kariir yai aiir mi wakaeyoknakiswo mi sima kimiir yai imiirin wa pi wakaeyoknan. ²¹ Mi sima ti hiriinan siyu biyeyin wi kimiir tiri. Dimusi rani, kima kariir siyu iir napikim. Sima Adi Komiiyin yipiki kariir nikropkiyin tiriir sima siir siyu iir nap rani. ²² Mi kara simiir boinmimauuwam nit karamaekiswo mi dimin miyyik tir karamaekiswo mi Adi Komii siir nikwowaisiigiswo, yo wi dimin komii di ywowi. Mi an kara simiirin dimin taeminim bidiyar iki boinmimauuwim. Mi kara dimin miyyik miyyik imiirar bidi mi tirin. Mi tariinanin sima Adi Komii siirin ini digiumii swoki haimriyugigim. Mi Adi Komii siya hinina boinkikin, sima siyu miyyiknan bi tirkim mi simiirin Adi Komii siya nonkwobumbuninkini. ²³ Mi yipiki kariiram naingwo karamae nwowi mi io whwonkam kariir kaowi mi kariirim naingwo tibmii kin karamae nwowi mi yim tiriiginim sima, kariir Adin io whwonkam siir kaowiyim mi siiram naingwo tibmii kin karamae nwowiyin ini hiriinan ywowim. ²⁴ Mi kara diminin biya inkamki tir karamae nwowin, siir tir nwowi mi sima Adi Komii siirin ha nikwowaisiigiswo, yo tiriigin sima wi dimin biye di tiri. Mi sima diminim kara tirim simiirin bidiyar kigin mi sima Adi Komii siirin ina swoki ikwowaisiyyim mi sima io whwonkam karar mi kariir Ad ieya, kimidiniya kririirni swoki anao. Mi tiriiginin wi dimin biye komiigi komii nwowi. ²⁵ Mi ti dimin hiriinanin ti sima tirin siya nimbiamy mi ti yaiyim Yokwo Komii hir nwowim sima kigna apiyim, yim wa nimbiamy ti kamim sima boinkiya saiir hiriinan. Ti yaiyim yim hinina boinkikim, sima kariirin wi hinda whisarii io whwonkamar mi anaowi.

²⁶ Mi mhoiyya yipiki iikam imiir whinkinsiisi, siya wi sipi niti. Siya Adi Komii siir naeyugin, yipiki wi yaimwo ara boini. Siya wi Adi Komii siir omin siir hiranki niti. Mi siya wi Adi Komii siir haiburgigi mi siirin wi kara nikropkii iikam kimiiram mi kariir dimin taeminim wi siya ninomokninkin haiginuwi. ²⁷ Wim kima iriipi hiriinan, kariirin mi kariir mi aka, saiirin wi yaimwowa mi boini. Dimusi rani, iya karar mirii bwakaina, kara

kimiirar ninokninkin haiginuugin, kariir yaiya mi kariir maiya iya kima kanaka nwowa. Iriig.

16

¹ Jisis siya boin mi kara ti kariir yayim pi kimiir boini mi kima ta kariir yai aiirin wi kipi naingwo owouumimin mi wi iki dimin biyeyim simiiram kipi kigninkwonam. ² Mi sima kimiirin wi omaka yaimin dimin nidwokai wakaeya wi sair hiranki hnikriropkii. Mi mhoiya ii aeya nimbiamy mi iikamim yim wi hinina naingwowi, sima kimiir nisomaowi, sima Adi Komii siir whinkinsiisi. ³ Mi sima ti dimin hiriinanim kimiirin wi hinina tiri. Dimusi rani, sima kariir Adin, Adi Komii siya mi kara, kriir bi ninokninkinko mi sima wi kriiram mi aingwo tibmii rani. ⁴ Mi ti diminim, ti kara boinmimauuwim kimiir mi mhoiya ti dimin ima nimbiamy mi sima ti dimin hiriinanin siya kimiir nimbiamy mi kima wa nwoki aingwowaigiyim ti diminim kara boinim simiir. Mi ti diminim yim wi Adi Komii siir naeyiu ieya tiri.

Adi Komii siir naeyiun siir mi aeya.

⁵ Mi tariinanin kara pi kariir Adin, Adi Komii siir kigam nami, yipiki kariir nikropkiyin mi kara ha nitin. Mi kimiir nwrki kariiram in hinina bi swoki aingwokin mi hinina bi swoki sriigin, kira pinda nami? ⁶ Mi tariinanin kara kimiirin pi hinina boinki. Kimiir kwoinim maigimairga nwo rani. ⁷ Mi kara kimiirin yaimwowa boinkii. Tiriiginin yio wi wadiyar nwowi. Mi kara nami kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginuwi. Dimusi rani, kara nam kamae nwowi mi ti inkamin kimiir whinkinsiis haiginuwanin, siya wi niki it rani, kima nwowamin. Ningaka. Mi kara nami mi siirin wi kara nikropkii, kimiiram, kima nauuni oniyam. ⁸ Mi mhoiya siya niti, iikamim ti nu iiranin wi siya nauuni isiimauuni, ti dimin biyeyim sima tirim sima ninokninkin kamae nwowim simiirin. Mi sima ninokninkin tani, piki hinin ikin wadiyin. Mi Adi Komii siya simiirin wi hiriinan sairsiyar hidi. ⁹ Mi iikamim yipiki dimin biye tirim simiirin wi siya nisiimauuwi. Dimusi rani, sima kariiram bi naingwo tibmii kingim. ¹⁰ Siya iikam imiirin wi diminim dimin whirki kimbu kamae nwowim simiirarar tiri. Dimusi rani, mhoiya kara nami kariir Ad iiram mi kariir igsopa wi siya nokwokairinanaowidi. Mi kima kariirin wi kig kamae hiriinan sairsi nwowi. ¹¹ Mi iikam imiirin wi siya nisiimauuwi hininin, iikamim ti nu in siir tiranim yipiki siyu biyeyim sim napim, simiirin wi Adi Komii siya hidi. Dimusi rani, Adi Komii siya ti inkamin Setan nikuwiyin yipiki ti nu iir kigiraowiyin siirin wi warar ninkin hidi.

¹² Kara dimin kasa naingwo rani, kimiir boinamin. Mi kara simiirin pi kimiir boin tani. Dimusi rani, tariinanin sima simiir ninokninkin tani. ¹³ Mi mhoiya Adi Komii kriir Wanin siir naeyiun yipiki yaimwo boiniyin siya niti mi wi siya nisiimauuwi, dimin wadie wadiyem mi dimin kingi kinim. Siya yayim wi siir kwoin aigi naingwo boin tani. Ningaka. Yayim siyar wakaeyim, siya wi simirgi simiirar boinmimauuwi kimiirin ti diminim mhoiya nimbiniyanim. ¹⁴ Siya wi kariir inig iir hainanprapras. Dimusi rani, ti dimin taeminim ti kara boinmimauuwim, siya wi simiir haii mi wi simiirar swoki hurworwokai haiginuwi kimiir kwoin imiirin. ¹⁵ Digworaekwowim kariir Adin, Adi Komii siirim yim kariirgim. Mi kara hiriinan asi boini, Adi Komii siir naeyiun kariir yayim wi siya hainaowidi mi wi siya boinmimauuwi kimiirin, kimiir kwoin nau haigi okaiyam. Iriig.

Tariinanin kima ini ma'rgima'rga karamae niki owim mi mhoi'ya kima wa ma'rgima'rgaei

¹⁶ Hi p'iei rani, kima kariir kig karamae niki oki. Mi mhoi'ya ikwirki ni'uwu, kima kariirin wa swoki kwakigwini. ¹⁷ Mi kam n'irim siir kigna miri'iyim sima, sima simar yinsrii ansriina, ta yaiya saiir yaimwoki'yaimwowa ta siya bo'inkiya ya pan'inga? Siya hiniina bo'inkin, mhoi'ya kima wi kariir kig rani. Mi mhoi'ya kima kariirin wa swoki kigwini. Mi siya ti siir warar mi bo'in, kara kariir Adin siiram nami mi siya hiriinan dimusi bo'inkin? ¹⁸ Mi sima diri'iyar bo'inki, ti siya bo'inkiyin siya dimu kwabo'inkikin, siya ii p'iei bi kwabo'inkikin? Kr'ima ta yai aiir bi swoki inokninkinkikim. ¹⁹ Jisis siya b'idi yinokninkinkiyin kwo'inin sima na'ngwowin siir sri'iyam ti dimin i'iram. Mi siya simiir bo'inki, kima, kima kima minam ninsrii ansri'igim, ti diminin kara bo'inkiyin hiniin, mhoi'ya ii p'iei rani, kima kariir kig karamae n'owu. Mi mhoi'ya ikwirki ni'uwu, kima kariirin wa swoki kigwini. Ana kima ti dimin i'iram sri'igin? ²⁰ Kara kimiirin yaimwower bo'inkii, mhoi'ya kima wi kariiram nougii mi kima wi nouuboboin prasae kinki rani mi kima wi ma'rgima'rga nwo rani. Mi ikkamim nuanim, sima wi ma'rgima'rga prasae kinki rani. Mi kima wi ma'rgima'rga nwoki rani mi mhoi'ya kima wi ma'rgima'rga haini n'owu. ²¹ Mi wiga yinisim naokainam tiri'iyim, saeya ina ninokninkina i'ya yinisim i'eya kaknanaokaiyana. Kariir i'ya ini kingiin nita. Mi saeya pi kimp'ipisu prasae swoki kin tani mi saeya pi ma'rgima'rga nwo rani, ti siiram'in. Mi mhoi'ya saeya pi yinisim i'ir yaokainaki mi saeya pi ta kimp'ipisu aiir swoki a'ngwoki rani. Ni'ngaka. Saeya ma'rgima'rga dimusi nwo rani, saeya yinisim i'irin b'idi yaokainakiyin. ²² Tariinanin kima ma'rgima'rga nwo rani. Dimusi rani, kara wi kapi naowi. Mi mhoi'ya kara swoki insiin idwowi, kara wi omwaiyar swoki waiyai. Mi kara wi kimiir swoki kigi mi kima wi ma'rgima'rga prasae nwo rani. Ta ma'rgima'rga kimiir kwo'inau waraur nwokaiya saiirin wi inkam n'irki niniskii hai rani. Ni'ngaka.

²³ Mi mhoi'ya ta i'ya saeya nimbini, kima wi diminam kariiram srii rani. Kara kimiirin yaimwower bo'inkii, kima Adi Komii siiram'in diminam srii, siya kimiirin wa hauugii. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. ²⁴ Mi bi'ya mi tariinanin iri'ipi hiriinan, kima Adi Komii siiram'in diminamin kariir inig komii i'ir bi srii bo'inkikin. Ni'ngaka. Mi kima siiram'in diminam sri'igii mi kima wa haiwini. Mi siya kimiirin wi ma'rgima'rga komiiyar nwokii. Iriig.

Jisis siya nuan dimin biyie biyeyim b'idi ikwowaisiigim

²⁵ Kara kimiirin bo'iniyo yai bo'ini mi mhoi'ya ta ii aeya nimbini mi kara ti diminim simiir yaimwoki'yaimwowim wi bo'inmimauu rani. Ni'ngaka. Kara kimiirin wi yaimwo imiirarar bo'ini, Adi Komii siirin. Mi mhoi'ya kima siir ninokninkini, kima wi wadie nwoki owim. ²⁶ Mi mhoi'ya ta ii aeya nimbiam, kima Adi Komii siiram'in wi kariir inig komiiyin siir inig i'ir kwisbo'inki. Mi kara siiram'in dimin taeminamin wi kimiiram srii rani. Ni'ngaka. ²⁷ Dimusi rani, kr'imiir Adi Komii kr'imiir Wanin, siyarin ini kimiiramar na'ngwokwokripkaiyin. Mi siya diminin kima sri'igii siiram, siya wa wakaei. Siya kimiiram'in ina na'ngwokwowin. Dimusi rani, kima kariiram na'ngwokwowikim. Mi kima wi haini ninokninkini, kara Adi Komii kr'imiir Wanin siir haiburgigin mi nua tiriirin ha nitkin. ²⁸ Bi'ya kara Adi Komii siir haiburgigin mi kara ti nu i'irin ha nitkin. Mi tariinanin kara ti nu i'ir haiburgigi mi kara wi hiri'iyar swoki ami Adi Komii siir kigam.

29 Mi kamim siir kigna miriyyim sima siir boin, yayim tariinan kira boiniyyim kira nimprio boin tani, ini hindara haknowidninkinkiyim. Kira boiniyyo yai boin tani. 30 Mi tariinanin krima ini haini yinokninkinkiyim, dimin taemin whiekakim kira simiirin ina ninomokninkin digin mi krima pi kiriir sriyam swoki min tani. Nningaka. Diminim kira boini yim kaimwowaigim. Krima hiriyyar ninokninkini, kira Adi Komii siir haiburgigin mi ha nitkin ti nu iir nauuni oniyam. Dimusi rani, wara yayim kira boiniyyim krimiir, yim bwamkibwamim simiirar nanaakninkii haiginuwi. 31 Jisis siya boinki, tariinanin, kima ini hiriyyar naingwo tibmii kinim, kara Adi Komii siir haiburgigin mi tiriirin ha nitkin, aniya? 32 Iya bidi yimbiniya. Nningaka. Sima bidi yitim. Mi iikamim kimiirin wi yapa yapa sima nwowaiginugii mi kima wi hinda tinda ninoopami. Mi an kara ti inkam nwiruwan an wi kanakanar nwoki kara wi kanakana nwoki rani. Nningaka. Adi Komii siya wi kanakar nwowi. 33 Kara ti diminin kimiir bidiyar iki boinmauwun, kima kanaka nitanakukripkaii mi kima mhi hiinsima nwowi. Mi ti nuan iikamim dimin biyie kimiir tirhaiginuwi, kima wi kipi krii, wi sibgu dokworinu. An kara ti siyu bibiyeyim ti nuan iikamim sima tirkiyamiyim simiirin bidi yokworipukimaigim. Iriig.

17

Jisis siya Adi Komii siiram in minam sriigin siir kigna miriyyim kamim simiir whinkinsiis haiginuwim

1 Mi ti dimin taeminim Jisis siya boinkiyim simiir mhoiyan, siya koua ha ninansiina kaokiyin mi siya ina boinkiyin, Adi, kariir iya bidi yimbiniya. Kira kariir inig iir hainanki ti dimin taeminim wi kira tiri kariir simiirsi. Mi ti hiriinan siyuun kara, kiriir yinisimin wi kiriir inig iir nwoki hainankiyim.

2 Dimusi rani, kira kariirin inig komii bidi hauugiyin, kira hinina boinkikin, yio ini ywowin. Mi kara wi ti nuan iikamim simiir nwoki hauuwim, yipiki kira hauugiyim kariir. Mi simiirin wi yaeya inig win kara hauu haiginuwi mi sima wi wadie hiriyyar nwoki oyokiyokikaeyamim. 3 Iikamim kiriirin ina ninokninkinim, Adi Komii nwirki nwiruwan kinakinairgin. Mi kira mi Jisis Krai kara inkamin kira nikropkiyin, kara hiriinanam nitkin sima kririir ninokninkinim mi kririir siyu iir nwoki apim. Mi hiriinanki nuwi, iikamim yipiki ti digworaekwo imiiram naingwo tibmii kinim yim wi wadie hiriyyar nwoki oyokiyokikaeyamim. 4 Mi iikam imiirin kiriir inig komii iirin kara bidi yisiimauuwim ti nu iiranim. Kara dimin taeminim kira nimbingiyim kariir kara tiram, yim bidi digiyim. 5 Adi, kira ti inig komiyyin biya nu iir niki onkwokwo karamaeyar niki owin, iya kara kinakar niki owa mi ha haiyin mi kira siirin kariirar swoki hauugi.

6 Kara ti iikamim yipiki kira hauugiyim kariir, ti nu iiranim simiir nanaakninkii haiginuwam tiri mi simiir boinmauwam tiri hinin, kira paningin. Sima kiriir iikamim mi kira simiirin kariir bidi hauugiyim mi sima ini kiriir yai imiirar wakaeyokna apim. 7 Mi tariinanin sima bidi yinokninkinkiyim dimin taeminim kara tirim simiirin, biya kira hauugiyim kariir, kara tiram. 8 Kara yayim biya kira boinim kariir simiir bidi boinmimauuwim mi sima, simiiram ina naingwo tibmii kinim. Mi sima ina ninokninkinim kiriirin, kariirin kirar nikropkikin mi kara kiriir om waraurankar nuunainikin tiriirin.

9 Kara kiriirin minam sriigii ti kamim ti tir nwowim simiir whinkinsiis haiginuwim. Kara kiriirin minam bi sriigikin, iikamim yipiki ti nuan dimin taeminim sim napiyim simiir whinkinsiisim. Nningaka. Kara kiriiram in

minam sriigikin iikamim yipiki kira hauugiyim kariir simiir whinkinsiis haiginuwim. Dimusi rani, sima kiriir iikamkim. ¹⁰ Dimin taeminim kara nonkwowim yim kiriirgim. Mi tiriiginim kira nonkwowim yim kariirgim. Iikamim wi kariir inig komii iir nwoki hainanim. Dimusi rani, tiki iikamim ti tir nwowim simiirsika. ¹¹ Mi tariinanin kara wi kapi niti kiriir kigamin. Mi mhoiia kara wi ti nu iir nwo rani mi yim sima wi tirar nwowi. Adi Komii, kira wadiekim simiirin kira kigrirao, kiriir kirie komii aeya. Ta kirieya biya kira hauugiya kariir. Mi ti iikamim ti tir nwowim sima wi iripa kinaka ta kirie aiirsi nwowi. Kiriir hiriinan, ta iripa krira mi owiya saiir hiriinan. ¹² Mi iya kara simakar nwoa, simiirin karar kigriraokim, kiriir inigin siir kirieni. Mi yim sima ini wadie kinar nwowim, nwirki nwiruwaingim, yipikin wi sasar nonkwobumbuninkini. Mi ti kiriir yayim Yokwo Komii hir nwowim biya, biyan kamim sima winkyim, wi hiriinanar mi imbiyami. ¹³ Mi tariinanin kara wi kapi niti kiriiram. Mi ti yayim ti kara boinim kara ti nu iir nwowin mi sima bidi wakaekiyim ti yayim kara boinkiyim kiriir. Mi kariir maigimaiga wi simiir kwoinaw nwoki owim. ¹⁴ Kara simiirin yayim kira boinimauugiyim kariir simiir boinimauugin. Nuan iikamim sima wi io whwonkam simiir nanaowi. Dimusi rani, ti iikamim sima nuan digworaekwuwim simiir nap rani, kariir hiriinan, ti simiir nap karamae kara mi owa saiir hiriinan. ¹⁵ Kara kiriirin minam bi sriigin simiir nikunam, ti nuin siir tirankin. Ningaka. Kara kiriiram minam sriigikin, simiir kigriraowim. Mi ti inkam biyeyin Setan nikuwiyin, simiirin wi nonkwobumbuninkin tani. ¹⁶ Sima ti dimin taeminim ti inkamin siya boiniyim simiir bi wakaeyokna apikim. Ta wakaeyokna ap karamae kara mi owiya simiir saiir hiriinan. ¹⁷ Kira ti kam imiir dimbingi kiriir inkam nwowam ta kiriir yaimwowa kara boinimauuwa simiir saiirsi. Kiriir yayim yim yaimwowaingim. ¹⁸ Kara bidi yikropkiyim simiirin iki iikamim nuanim simiiram kariir mi aiir mriiyam. Ta biya kira nikropkiya kariir mi kara ha nitin nuan iikamim simiiram kiriir mi aiir mriiyam saiir hiriinan. ¹⁹ Kara, kanakanar hauunakin kariir pu aiirin pi naonamim kiriiram. Mi ti iikamim kira nimbimim sima wi kiriir siyu iir nwoki apim, ta kiriir yai kibiya kara boinimauuwa simiir, saiirsi.

²⁰ Kara ti kamim ti tir nwowim simiiraram kwisboinki rani, kara kiriiramim ti iikamim yipiki kiriir yai aiir wakaei mi sima kariiramim wi haningi naingwo tibmii kangikini. ²¹ Adi, kariir kwoin komiyyin ha naingwowi, sima nwiruwar dwowiski, ti kira mi kara krira mi owiya nwiruwa saiir hiriinan. Kariir kwoin komiyyin ha naingwowi, sima kiriiraramar wakaeyokna ap iski. Mi ti iikamim ti nuin siir tiranim, sima wa nwoki inokninkinim, kariirin kira nikropkikin tiriirin. ²² Kara kariir kirieya mi kariir dimin kirie komiyyin biya kira hauugiyin kariir, kara simiir bidi hauugiyin mi sima wi nwiruwa asi nwowi, ta nwirua krira mi owiya saiir hiriinan. ²³ Kara wi simiir kwoin iir kwirii idwokaii, ta kira mi kwirii idwokaiya kariir kwoin iir saiir hiriinan. Mi sima wi nwiruwar nwoki owim mi iikamim ti nuin siir tiranim, sima wa nwoki inokninkinkiyim hinin, kariirin kira nikropkikin ti nu iir nitamin. Mi kira simiiramim wa timi aingwokwonanae ta kira naingwokwonanaeiyi kariiram saiir hiriinan.

²⁴ Adi, kira ti kamim kariir bidi hauugiyim mi sima ini kariir ywowim. Kariir kwoin komiyyin ha naingwowi, sima wi kanakar wini oni, omin mhoiia kara nwowanin siirin mi sima kariir dimin komiyyin paenan niyaeiyin wi siir nwoki kigim. Dimusi rani, kira kariiram naingwokwonanaeikin iya kira ti nu iir nonkwokwowa mi kira ti dimin komiyyin paenan niyaeiyin kariirin hiriinansi hauugin. ²⁵ Adi, kira dimin whirki bi kimbugin. Iikamim nuanim sima kiriir ninokninkin tani mi sima

kiriir siyiu iir mi sibgu ap rani. Nɔngaka. Ini kanakanar ywowskiyɔn mi ti kamim ti tir nwowim yim sima ina ninokninkinim, kariirin kirar nikropkikin tiriirin mi ha nitkin. ²⁶ Kara simiirin, kiriir bidiyar iki boinin mi kara simiirin pa swoki boinmauwuwi hininin, kira wi simiiram daingwokwonanae, kira naingwokwonanaeiya kariiram saiir hiriinan. Mi kara wi simiir kwoin imiir nwoki kwirii idwokaiyim. Iriig.

18

Jisis siirin Judas siya hauugin sau omomim simiir in.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53)

¹ Mi mhoiia Jisis siya Adi Komii siiram ha kwisboin digiyin mi mhoiia siya mi kamim siir kigna mirii ikim, sima ta maeyau aiir haiburgigin mi sima ha namim mi kimidiniya ieiim whirin Kidron nikiuwiyin siir iyapidnam. Ya tariigina ya numir aeya, hir nwowa. Mi Jisis siya mi siir kigna mirii ikim kamim sima hir ini idwowiu. ² Mi inkamin Judas nikiuwiyin wir Jisisni napwouin, siya ta numir aiir bidi yinokninkinin. Dimusi rani, Jisis siya mi kamim siir kigna mirii ikim sima inokinokin iripa hir haingiriyiu owikim. ³ Mi mhoiia Judas siya kam nhirim yaii niniiyim mi kam nhirim yipiki omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigriraowiyim yipiki prismi biyan inkam nwowim mi Farisi kam ikim, siya simiir yikropki hiriir namamin. Mi Judas saikan sima simar yam ta numira saiir hiriirin. Mi sima sau, irim hipig minim warar yinkan hainam mi sikwo paeyim warar mi inkin bigna apnam. ⁴ Jisis siya ti dimin taeminim iikam ima tiranim siir, siya bidiyar yinokninkinin. Mi siya simiir kingiingikingiin ha nitin mi ina ini sriniyin, kima nhiniram kigi? ⁵ Mi sima siir boin, krima Jisisin om Nasaretanin siiram nitkim siir nonkwonamam. Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, karaigin Jisisin.

Mi inkamin Judas nikiuwiyin, yipiki wir Jisis siir napwouin, yio ini simaka hirar ninkan okwouin. ⁶ Mi Jisis siya ha boinkiyin hinin, karaigin Jisisin. Mi ti kamim hir nwowim, sima siir kigim mi sima ha swoki krinamim mi ina yakaigainamim nua. ⁷ Jisis siya simiirin ina swoki srigiyin, kara kimiirin bidiyar iki boinkiyin hinin, kima nhiniram kigi? Mi sima siir yai aka hinina yowarkii boin, krima Jisisin om Nasaretanin siir nokwonamam nitkim. ⁸ Mi Jisis siya ina swoki boinkiyin, kara kimiirin bidiyar iki boinkiyin hinin, karaigin Jisisin. Mi kima kariir nonkwonamam niti mi kima ti kariir kamim simiirin pi hindara kigninkan amki. ⁹ Mi siya ti dimininim ha boinkiyim mi ti yayim biya siya boinin, wi simiir hiriinanar mi imbiyami. Biya siya hinina boinkin, adi, iikamim yipiki kira hauugiyim kariir, kara simiirin wi nwirni nonkwo iuguski rani. Nɔngaka. ¹⁰ Saimon Pita yio kamkiuwun whira nwowi mi siya ha kiwokhaigiyin maeyauwa siir hopkrikiuwa hiranki mi siya ha kinawana yomkiyin mi siya kimidiniya inkam nwirin Malkas niukiwiyin siir wuin aiir haingrip itkiigi yipikin prismi biyan inkam komiiyin si mi miriiyin. ¹¹ Jisis siya Pita siir boinki, kira, wara kiriir kamkiuwun maeyauwa siir hopkrikiuwiya saiir ti swoki hopkrikiugi. Kara ti kamim simiirar mi kigninkan diriraeramar mi tiri, ti diminin sima tiram tirin kariir. Kariir Adin siya nibingiyin kariir siya hiriinanamar nimbingikin ti hiriinan dimin iir tiram. Sima kariirin wa tiowi mi kariirin wa kimbipisu haiginuwi. Iriig.

Sima Jisis siirin inkam komiiyin Anas nikiuwiyin siirim yikropki

¹² Mi kamim yaii niniiyim mi kamim simiir kigriraowi ikim, sima simar ywoki kamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigriraowiyim simakan. Mi sima Jisis siirin ha nonkwonamim mi sima siir inao ha kogrimdinunamim, ¹³ mi sima siirin bi kimidiniya inkamin Anas nikiuwiyin

siiram yikunam, siir kiguwim. Siya Kaiafasni nugun, yipiki prismi biyan inkam komii nwowin ti biewi iir. ¹⁴ Ti inkamin Kaiafas nikuwiyin biya Isrelmi iikamim sim niki boinin hinin, siya siyar mi aowi ini mi owin, iikam whiekak krimiirsiyin. Iriig.

*Pita siya Jisis siir wokinomokou boinkin
(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lk 22:55-57)*

¹⁵ Mi sima Jisis siirin ha nikunanamim hiriir mi Saimon Pita mi inkam nwirin Jisis siir kigna mriiyin, sowa siir mhoiyar yam. Mi prismi biyan inkam komiiyin yio siya bidi yinokninkinin ti inkam nwirin siir kigna mriiyin siirin. Mi siya ha namim, kimidiniya hira omaka aiir ndiyokiyokaiya saiir bopwo hir ini okwokaiyu. ¹⁶ Pita yio hiriinan bi tirkin, yio siya ini anowin napninopkainamiyin hiira saiirin, ini hirar yokwowin. Mi inkamin Jisis siir kigna mriiyin yipiki prismi biyan inkam komiiyin siya ninokninkinin siya idowiiya ha swoki apnaniyamim mi siya wiga anowin napninopkainamiyin siir hir nokwowa saiir yani boiniu, Pita siir nikunanimopkainamam hiriir. ¹⁷ Mi wiga hira saiir ano iir kigraowiya saeya Pita siir boinki, ana kira Jisis siir kigna mriiyan inkam nwirkin, iyie? Mi Pita siya ina boinkiyin, kara wara rani.

¹⁸ Ya taka iya pan prasaeki bi nwoka mi iikamim yipiki prismi biyan inkam komiiyin siir mi mriiyim mi kamim omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigriraowi ikim sima pae aiirar nokwoyokai onikim simiir puim huua kinam. Mi Pita siya ha mi amin mi siya simakar mini okwo oniyu, siir puua huua mi kinim. Iriig.

*Prismi biyan inkam komiiyin siya Jisis siir srii, srii nhirim
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lk 22:66-71)*

¹⁹ Prismi biyan inkam komiiyin siya Jisis siir srii, yaiyim biya iikam imiir siya boinmimauuim simiiram. ²⁰ Mi Jisis siya siir boinki, inokninkin kara maeyauwim iikam hoimgaki haingiriyu owiyim simiir hirar mi boinmimauugin. Mi kara kariir yaiyim omaka yaimim dimim ndwokai wakaeiyim mi omakam Adi Komii siir inig hainani ikim, simiir hir bidiyar mi boinmimauuin. Kara, kariir yaiyim bi swoki imprio boinmiminkin. Nngaka. ²¹ Dimusika, kira ti hiriinan diminim kariir sriiyin, ha? Kira iki iikamim kariir yai aiir wakaeyim simiirar srii. Kira kara boinim yaiyim simiiramim simiir srii sima ina ninokninkinim dimim taeminim kara boin imiirin. ²² Mi mhoiyya Jisis siya hiriinan ha boinkiyin mi inkam nwirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigriraowiyin saika kingiin hir nokwowin, Jisis siirin siya yobwaeki mi ina boinkiyin, ti hinin yai biyeyim prismi biyan inkam komiiyin siir kipi boin. ²³ Jisis siya siir boinki mi kara yai biyie boinkswomi mi kira nhirmiyin ha mi boinkiswo yio nikrani mi kara ti yai wadie aiirar boinkiyin mi kira kariirin whisarii dimusi tiokin, ha?

²⁴ Mi sima Jisis siir srii digiyim mi sima siirin ina kogrimdinuwim mi ti inkamim sima siirin hiriinankakar yikropki prismi biyan inkam komii nwirin Kaiafas nikuwiyin siir nini kiguwam. Iriig.

*Pita siya Jisis siir misisaekin mi siya ina swoki boinkiyin kara siir bi ninokninkin
(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lk 22:58-62)*

²⁵ Pita siya pae hirar niki okwo onikripkaiyin siir puua huua kinam mi kam nhirim sima srii siirin, ana kira Jisis siir kigna mriiyan inkam nwirkin, iyie? Si rani? Mi Pita siya ini hriiyar misisae boinkripkaiyin. Nngaka. ²⁶ Mi inkam nwirin prismi biyan inkam komiiyin siir mi mriiyin, ti inkamin yipiki Pitaki si haingrip itkiigiyin siir win aiir mi siir pugani inkam nwir ieya. Mi

siya srii siirin hinin, biya kara ta numir aiir nwowin kara kiriirin hir kigin, kira saikar nokwokin, ana kira? ²⁷ Pita siya ha swoki misisaeyin mi siya ina boinkiyin, kira kariir bi kigin. Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyan kakarugin ina yikiyin. Iriig.

*Sima Jisis siirin gavmani inkamin Pailat nikuwiyin siiram yikropki
(Mt 27:1-2,11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)*

²⁸ Mi kamim Jisis siir nikuunamim sima Kaiafas siir omaka aiir haiburgigim mi sima siirin gavmani inkam komiyyin siir omaka hiriir yikunam. Ya tariigina ya iya bidi parkinkiyakwoka. Mi inkam komii komiyyim Isrel simiirim sima gavmani inkam komiyyin siir omaka hiriir paninsi yamsi. Dimusi rani, pi sima omaka inkamin yipikin Isrel simiir pugana saiir karamaeyin pi saiir napninopkainami mi Moses siir siyiu komiyyin yio ha boinkin, sima wi miyiknan nwo rani, Adi Komii siir whwonkam idan wi iki inkamim piu iokak nwowiyim wi simiir hiriinan nwowi. Mi sima naeyim ii komiyya yaewou nikwo aeiya Pasova saiir naeyim wi kipi mi ae. ²⁹ Mi sima hiriir bi napninopkainamkim. Mi gavmani inkam komiyyin Pailat nikuwiyin siya idowiiya ha napnaniyin mi ina yani sriiyuin simiir, kima ti inkamin siir dimusi boin huriyugun? ³⁰ Mi sima siir yai aka hinina yowarkii boin, siya dimin tirbu kamaekiswo mi krima siirin pi tiriir di yikunani. Ningaka.

³¹ Mi Pailat siya simiir yai aka hinina yowarkii boin, siirin kima kima ti ikunam mipi kima kima tini hidu siirin kimiir yapa kaunsil aka. Mi kimiir yapa siyiu iirar tini tiru kimiir brougae wanwiyae ima boingigim kimiir inkamin dimin biyie tiriyin mi siirin ha tiriyin, siir hiriinan. Mi sima siir yai aka ina yowarkii boinim, om komii Rom hiran gavmanin siya wi krimiir kigninkin tir tani siir tioamin mi siir nisomaowamin. ³² [Mi ti diminin nimbiamin mi sima wi yaiya biya Jisis siyar niki boina wi saiir hiriinanar swoki tiri, siya naowamin.] ³³ Mi ta Pailat siya boinkiya saiir mhoiyan siya ina swoki apninopkainamin gavmani omaka saiir hiriir. Mi siya siir kam imiir boinki, sima Jisis siirin kingiin hiriir nikuunamim. Mi siirin ina sriiyin, ana kira Isrelmi iikamim simiir kigirkakan inkamkin, iyie? Si rani?

³⁴ Mi Jisis siya siir yai aka hinina yowarkii boin mi yio tiriiginin yio kiriirar kwoinkin, ti kira boinkiyin hiriinan, iyie? Kira nhirmi yai wakaekin? ³⁵ Mi Pailat siya siir boinki, kira hiriyyar naingwowi kara Isrel simiir pugana saiir inkam nwirkin, aniya? An kara ningaka. Kiriirin Isrel simiir pugana saiir iikamim mi simiir prismi biyan inkam komii komiyyim sima nonkwonakikim mi kiriirin sima nikuunanikin tiriirin. Kira dimu tirkin? ³⁶ Mi Jisis siya siir boinki, kara ti iikamim ti nuin siir nwowim simiir kigriraowan inkam tani. Mi kara ti iikamim ti tiranim simiir, kigriraowan inkam nwokiswo mi iikamim yipiki kariir siyiu iir napim yim wi kariirar pi whinkinsiis haiginuwun yaii simaka niniiyamim. Mi sima kariirin wi di yonkwonani. Ningaka. Mi kara wi tir di yowowi, iikam imiir kigriraowam. Ningaka.

³⁷ Mi ta Jisis siya boinkiya saiir mhoiyan mi Pailat siya siirin ina swoki sriigiyin. Ana kira inkamin iki iikam nhirim simiir kigriraowan inkamkin, iyie? Si rani? Mi Jisis siya siirin ina boinkiyin, kira kariirin ha boini, kara Inkam Komiigin. Kariir apua kariirin ti nu iir naokainaka mi kara ti nu iir asi nwowi mi ti hiriinan saiirsika, kara wi ti dimin whiruwan siirara asi tiri iikamim simiir ninokninkin haiginuwam mi yaimwo simiir boinam. Mi yipiki yaimwokiyaimwo aiir sibgu wakaeyokna api, yio siya kariir yai aiir wakaeyoknaekin. ³⁸ Mi Pailat siya siirin ina swoki sriigiyin, yaimwokiyaimwowa ya paninga. Iriig.

Pailat siya simiir boŋki, Jisis siirin paeyin hiniya nironinkinin saika ninkin irinugiyim

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)

Mi ti yayim sowa boŋkiyim simiir mhoiyan mi Pailat siya ina swoki apnaniyamın idowiiya hiriir Isrel simiir kam imiiram. Kara ha naingwo rani, siya dimin biye whir bidi tirin mi siya wa nao rani. Niingaka. ³⁹ Mi kimiir siyiuin yio hiniingın kara inokinokın inkamın nwira nikropkiikın maeyauwa mi biye mriiya saiir hir hugripkiikikaiyim saiir hirankın ii komiia wou nikwo aeiya Pasova saiir. Mi kima ha naingwowi ti Isrelmi inkam komiyyin siirin kara pi yikropki rirmiia nwowamın kimiiram, iyie? Hinin kipi tir? ⁴⁰ Mi sima ha kauwok boŋkiyim mi ina boŋkiyim, si rani! Krıma minam naingwowi, kira Barabas siir dikrop apniki. Ti inkamın Barabas nikiuwiyin, yio hiyan inkamkin mi inkam nisomsom aokaowan inkamkin. Iriig.

19

¹ Mi mhoiia Pailat siya Jisis siirin ha swoki ikunananopkainamın mi siya siir kamın yai niniyim simiir boŋki, Jisis siirin idgiuni sima nipimparim. ² Mi sima siirin idgiuni ha nipimparim mi sima uridin amridamridkakin ha haiyin, kimidiniya siir mwo iir kaigrisiuhaiginu. Mi sima yuis paridnana mi urid amridamridkakin ha mi haiyo inkam komiyyin nu kigriraowiyin siya niyo hiriinana kimidiniya siir ii haiginu. Mi sima siirin haini hopmimın gwo mi ina boŋkiyim, ³ krımıir kwoın komiyyin hiriayar naingwowi, ti Isrelmi inkam komiyyin wi hiriia nokwoyokiyokigiyami. Mi sima siir kingiin ha nitim mi kimidiniya siir tio. ⁴ Mi Pailat siya idowiiya ha swoki apnaniyamın mi siya kimidiniya iikamın hir nwowim simiir swokani boŋnu, kima ta saiir ti wakaeki, siirin pi kara nini ikunanakii mapi idowiiya waraur nikrop apnikii. Mi kima ta saiir dinokninkinkii, kara siirin ha naingwo rani, siya dimin biye whir bidi tirin mi siya pa nao rani. Niingaka. ⁵ Mi mhoiia Jisis siya idowiiya ha napnaniyamın, ti urid amridamridgakin, siir mwo iir kaigrisiugiyin mi yuis paridnana sima mi ii haiginugiya aka, yo ini hiriinanar ywonaniyamo. Mi Pailat siya ina boŋkiyin, siir kigi, ti siya inkamın. ⁶ Mi prismi Biyan Inkam Komii komiyyim mi kamın omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir kigriraowiyim, sima siir kigiyim mi sima ina kauwok boŋkiyim, siirin paeyin hiniya nironinkinin, saika dinkin irinugi, siirin paeyin hiniya nironinkin saika dinkin irinugi. Mi sima ti hiriinan yai kauwok boŋkiyim mi Pailat siya simiir boŋki, kimar ti onkwonam siirin mapi kimar nwoki inkin irinugiyim paeyin hiniya nironinkinin siir. Kara siirin dimin whir siya tirbu bi hidyiskaigin mi siya pi saiirsi ha nao rani. Niingaka. ⁷ Mi Isrel simiir inkam komii komiyyim sima boŋki, yayim siyu komii siirim krıma napiyim yim hiniina boŋkim, siya wa dao. Dimusi rani, siya hiniina boŋkin, siya Adi Komii siir yinisimkin.

⁸ Mi Pailat siya ti hiriinan yai imiir wakaekiyin mi siya nidid prasae bi kinkikin. Dimusi rani, Jisis siya ha boŋkin, siya Adi Komii siir yinisimkin. ⁹ Mi siya Jisis siirin ina swoki ikunananopkainamın gavman simiir omaka komii aiir. Dimusi rani, siya ha naingwokın, Jisis siya Adi Komii siir yinisimkin. Mi siya siir boŋki, kira kariir boŋki, kira pındankin. Mi Jisis siya bi wakae boŋkikin siya ini yai mikrimar ywowin. ¹⁰ Pailat siya siir boŋki, kira kariir yai aiir wakae boŋn karamae dimusi nwowi? Mi kira ha naingwo rani, kara kirie komiigakin mi kiriirin wa nonkwo iuguski rani mi kiriirin paeyin hiniyin nironinkinin saika wa mi inkin irinugi rani, aniya? ¹¹ Mi Jisis siya siir boŋki, kira ini kariir kou ywowin, dimusi rani, kiriirin Adi Komii siya

kigninkin tirkın ti dimin iirin. Dimusi rani, inkamın yipiki kariir nikropkiyin tiriir, kiriir ɛngi nonkwowam, yio siya dimin biyie prasae bi tirkın. Mi ni kira, dimin komii bi tırbugin. ¹² Mi Pailat siya ta hiriinan yai aiir wakaeyin mi siya hiniina yaingwo, siya Jisis siirin wi paniina nonkwo iuguskii. Mi Isrel simiir kam ima boinki siirin mi kira siir nonkwo iuguskii karam nwowi mi kira tari om komii Rom hiran inkam komiiyin Sisa simiir kigirkakiyin siir whinkinsiis haiginu rani. Mi inkamın ha boini, iki iikam nhirim simiir kouwin ini karar ywowin mi simiirin ini karar kigirkakim mi yio ti hiriinan inkamın yio Sisa siir sauan omomkin. ¹³ Mi Pailat siya ta yai aiir wakaekiyin mi siya Jisis siirin ina yikunaniyamın idowiiya hiriir. Mi siya kimidiniya ipiia maeyaua inkam komiigi nidwokai hidiya yaimın dimin saiir yidwokai, maeyaua ha dapiya siya siyu. Mi Hibru simiir yaigina ya hiniina dapika, Gabata.

¹⁴ Ya ta iia, ya Isrel simiir iikamın nae sima diriraeraran ti aeya, wou nikwo aeni ii komiia Pasova nikiuwiya saiiram ya saeya ya nabiebopwoka ta Pailat siya boinkiya hiriinan simiir, tisi kimiir inkam komiiyin, kima siir kigi. ¹⁵ Mi sima ina swoki kauwok boinkiyim, siirin disomaoki, siirin disomaoki. Mi siirin paeyin hiniya nirioninkinin saika dinkin irinugi. Mi Pailat siya simiir sriigi. Dimuka? Mi kima ha naingwowi, kara kimiir inkam komiiyin kimiir kigriraowiyin siirin paeyin hiniya nirioninkinin saika ninkin irinugiyim, aniya? Mi prismi biyan inkam komii komiiyin siir yai aka hiniina yowarkii boinki, Sisa sasargin krimiir kigriraowiyin inkamın, yaeya inkam nwir kamaeka. ¹⁶ Mi ta sima boinkiya saiir mhoiiyan mi Pailat siya siirin kimidiniya siir kamim simiir in yonkwoki mi siirin sima yonkwonam mi siirin ha kiyainamin mi sima paeyin hiniya nirioninkinin saika yinkin irinugi. Iriig.

*Jisis siirin kam ima ninkin irinugikin paeyin hiniya nirioninkinin saika
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)*

¹⁷ Mi kamim yaii niniyim sima siirin ha nonkwonamim mi paeyin hiniya nirioninkinin siir ninkin irinugiyam tirin, yio ini siir waeyaowar swoki itiyiskainamin. Mi siya kimidiniya maeyaua ha dapiya inkam mwokiu saiir hiriir yam. (Mi Hibru simiir yaigina ha dapika Golgota.) ¹⁸ Sima siirin ta maeyau aiir yinkin irinu inankigi. Mi sima inkam nwiso saika hir warar yinkin irinu inankigi paeyin hiniya nirioninkinin siir. Nwirin yio iniig miia mi nwirin yaoyae miia. Mi Jisisin yio ipwoniya ywokai. ¹⁹ Mi diminin Pailat siya winboinkiyin mi siya kimidiniya siir kam imiir boinki, sima saiirin paeyin siir nirioninkinin saika dipakiugi. Mi yayim siya winkiyim yim hiniina winboinkikim, tikin yio Jisisin om Nasaretanin siya, Judami inkam komiiyin simiir kigriraowiyin. ²⁰ Mi Juda simiir iikamim ti yayim simiirin ina mwainim. Dimusi rani, maeyaua kam ima ninkin irinu inankigiya Jisis siir, paeyin hiniya nirioninkinin siir, ya ini om komii Jerusalem siir kingiin hir nwowa. Pailat siya ta yayi Hibru simiir yaigin aiir win boinkikın, Rom, Grik simiir yaigino sowiir warar. ²¹ Mi mhoiia Isrel simiir prismi biyan inkam komiiyin ha namın, siya Pailat siir ini boinu, kira hinin kipi winboinki Judami iikamim simiir inkam komiigin, simiir kigriraowikin. Ningaka. Kira hiniina ti winboinki, ti inkamın siya siyar boinan hinin kara Juda simiir iikamim simiir kigriraowan inkamkin. ²² Mi Pailat siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, diminin kara winkiiyin, yio bi swoki kisiinaeikin hiriirar nwowikin.

²³ Mi kamim yaii niniyim, sima siirin ha ninkin irioninkin inankigiyin mi ti kam nwiyim sima Jisis siir yuisim ha haiyim mi ina siotkin hidim. Sima whieyim kwiiya siotkin mi sima nwonira nwoniran whieyim kwokwira inan

hai. Mi sima siir yuus bripriya sima nii haiginugiya pan karamae nwowiya saiir warar yinkin hai. ²⁴ Mi kamim yaii niniyim sima boin, ta yuisa ya hiriinanar dwo, krima saiirin pi kipi niinikiwomwit. Krima saiiram in pi gwo kwira satu nikiuwiya pi saiir gwowi. Mi krima pa nwoki kigim saiirin pi nhinga hai, kira, iye kara? Mi sima saiirin hiriinanar mi tir. Mi ti yayim biya profet kamim sima winkiyim Yokwo Komii aiir ini hiriinanar mi imbiyamim. Mi ti yayim yim hinina boinkikim,

kamim wi kariir yuus imiir nonkwokwo hidhainami mi simiirin wi nwiirni nwiirni hauugii. Mi sima gwo kwira satu nikiuwiya wi kariir yuus bribriya wi saiiram mi gwowi.

Mi ti kamim yaii niniyim yim ti dimin imiirin hiriinanar mi tir.

²⁵ Mi Jisis siir yopiiya mi siir yokman aeya mi Maria saeya yipiki biya Klopasni wig niki owa sima mi Maria Makdalan aka, sima maeyaua kam ima nirioninkin inankigiya Jisis siir paeyin hiiniya nirioninkininsi, siir kingiin hirar yokwo. ²⁶ Mi Jisis siya hiriinan kigin, siir yopiiya kariir kingiina nokwowi, Jonin, yipikin Jisis siya naingwokwonanaeyin mi siya siir yopii aiir boinki, wig, kiriir yinisim yinkamiyin wa siyairgin kinaka kingiinar nokwowin. ²⁷ Mi ta siya boinkiya kariir siir kigna mirii inkamin saiir mhoiiyan, ta wiga ta tir nokwowa ya kiriir apuga. Mi ta iya siyar boinkiya mi saeya ha nama mi saeya ini kariir omaka hirar yasae owiugusama. Iriig

Jisis siya nao aeya

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Mi mhoiia Jisis siya ina yinokninkinkiyin, ti dimin taeminim tirim yim ini digidig ywokiyim yayim biya profet kamim sima winboinkiyim Yokwo Komii saiir. Mi ti yayim Yokwo Komii saiir nwowim yim kaimwowaigim siya hinina boinkikin. Kara kwoinki haei. ²⁹ Mi two ira hir nwowa wain opkaka mi sima dimin whirin haimgan haimgankakin siir hopmaigi wain op aiir mi sima siirin paeyin hisop nikiuwiyin siir kwiya anaka yinkin udgi. Mi sima ina yaki hopkaigiyin Jisis siir yai aiir. ³⁰ Jisis siya ta wain op aiir kwiyaeyin mi siya ina boinkiyin, dimin taeminim ini digidig ywokiyim. Mi ta siya boinkiya yai hiriinana saiir mhoiiyan siir mwoin ha kaiyirounaiinamin mi siya ina yaonamin. Mi siir kwoinbudin siir haiburgigin ini Adi Komii siiramar swoki amin. Iriig.

Mi kamim yaii niniyim ha nitim Jisis siir pris aiirin sima yaki hainwitki

³¹ Mi Isrel simiir biyan inkam komii komiiyim ha namim mi sima Pailat siir ini sriiyu, siya siir kam imiir nikropkiyim iki kamim paeyim hiiniya nirioninkinim simiir ninkin irinugiyim simiir igrib imiir nini irimtiokiyim mi sima pi nwoki aosasauunamim. Dimusi rani, ya taka iya ya nae iikam ima diriraeraran aeya, Judamii ii komiia piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya. Sima pi boriisopi ti kamim paeyim hiiniya nirioninkinim simiir hirar nwowim. Dimusi rani, Sabata ya Judami ii komiia piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya yaewou nae komiia saiir nikwo aeya Pasova saeya nimbiyamiyim ya ii komiigi komii aeyairga. ³² Mi ti sima sriiya Pailat siir saiir mhoiiyan, siya kamim ina yikropkiyim. Mi sima ha namim, kimidiniya inkam nwiso Jisis saika ninkin irinu inankiyo sowiir igrib imiir ini okwimkwaki. ³³ Mi sima Jisis siiram ha nitim mi sima ina ini kigniyim, siya bidi yaonamin. Mi sima siir igribo wara paninsi yokwimkwakisi. ³⁴ Inkam nwiirin yaii niniyin siya bidi yaka haingripkiya siir pris aiirin sauni. Mi nhie, bwiya minim ina naokiinaiinamim. ³⁵ [Kara Jonkin ti dimin imiir kigin mi ti hiriinan siyuum kara kigim. Mi kara simiirin ta yokwo aiir asi winkikin mi kima wa nwoki inokninkinim siya Adi Komii siir yinisimkin. Mi ti dimin

taeminim kara winboinkiyim, yim kaimwowaingim mi kima simiiram in ha ti aingwo tibmiikin.] ³⁶ Mi ti dimin taeminim nimbimbiniyim, yim ini Adi Komii siir yayim yipiki biya profet kamim sima winboinkiyim Yokwo Komiiya saiir ini hiriinanar mi imbiyamim. Ti yayim hinina winboinkikim, sima wi siir kiu whir niinirio rani. ³⁷ Mi yai nhirim Yokwo Komii saiirim yim hinina boinkikim, iikamim sima wa kigii, inkamin yipiki siir priska aiir haingripkii. Iriig.

*Inkam nwisio Jisis siirin siyano whirin siir ini wokaigig
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)*

³⁸ Mi ti diminin ti kam ima tirim simiir mhoiyan mi inkamin Josep nikiuwiyin, om Arimatianin siya kimidiniya Pailat siir srii, Jisis siir piuis biyieya paeyin hiiniya nironinkinin siir hiranki hunis hainamim. Josep siya Jisis siir yai aiiram naingwo tibmiigin mi siya ta naingwo tibmiya idowiiya bi nwoaka. Dimusi rani, siya Isrel simiir inkam komii komiiyim simiirsi nididgin. Mi Pailat siya siirin wadiyar ywokiyin. Mi siya ha nam in mi Jisis siir piuis biyieya ina ini hunishaiyiun. ³⁹ Mi inkamin Nikodimas dapiyin, yipiki biya Jisis siiram namwiiyin niyaka, siya warar yinkin am Josep saikan. Mi siya wain piuii miyik whakiyin 50 kilowa hainam. ⁴⁰ Mi sowa Jisis siir piuis biyieya ha hunis haiyo mi sowa siir piu aiirin wain ha hainiyopkiyo mi yuis wina saiir whrinki siir piu aiirin. Ti siyu hiriinanin Isrel simiir iikamim naonamiyim, simiir diriraerarkiiyim simiir hiriinan mi mhoiia sima siirin pa haingikaigii ienauin. ⁴¹ Mi maeyaua kam ima ninkin irinugiya paeyin hiiniya nironinkininsi Jisis siir, ya numira ini hir nwowa mi ta numira saiir hirin, siyano whirin biya inkam haingikai karam niki owin yio ini hir nwowin. ⁴² Mi sowa Jisis siir piuis biyieya siir ini wokaigig. Dimusi rani, taka iya ya Judami ii komiiya piu siiskuwakiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir nae imiir diriraeraranka. Mi hiriirin ii hoingak nwokwokin tani mi sima wi yaeya maeyau kwiram ha hansiram tani, siir haingikaiyam in. Niingaka. Iriig.

20

*Jisis siya ha swoki insiin idwowin ini omwaiyar swoki waiyan
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)*

¹ Mi tariigina ya Sande nugaka, iya bi niki kinipimpirkin waokika, imumar niki oyakwoka mi Maria Makdalana ina yama maeyaua ti siyano ieya nwowa ti inkam nwisowa wokaigiga Jisis siir, saiir hiriir. Mi saeya ha nita mi saeyar kig, siya biya ti siyano iir niki haigin topokougiga, saiirin inkamki bidi waritkinkiyin ti ieyin siir hirankin. ² Mi saeya ha niwitnaniya kimidiniya Saimon Pita siya mi kara kririir ini kigni, inkam nwirin siir kigna miriiyin yipiki Jisis siya naingwokwonanaeyin. Mi saeya kririir ini boini, krimiir Biyan Inkam Komiiyin siir piuis biyieya inkamki bidi hainama ti siyanoin siir hiranki mi krima ninokninkin tani, sima saiirin ini papi haiginim. ³ Mi Pita krira ha haiburgigo mi krira ina yamwo siiyano iiram. ⁴ Mi krira ha niwitamo mi Pita siirin kimidiniya kara iwit haiburgig mi ti siyano siir biyin kara iwit imbiyam. ⁵ Mi kara ha nini waisii kaokiyin, yuis aiirarar kigi, ya hirar nwokaii. Mi kara hiriir bi napninopkainamkin, ⁶ Saimon Pitan yio mhoiia ha niwit nimbiniyin, yio ini ti siyano iirar iwitninopkai iugusamin. Mi siya yuis aiirarar ini kigiu, yuisa ya hirar nwokaii. ⁷ Siya yuis kwira siir mwo iir sima wrieyimyok kogiya saiirarar kig. Mi yuis kwira siir piu aiir sima nitimwanugiya ya hir wara bi nwoakaiga. Niingaka. Ya maeyau gwir bidi whrinhaigiya. ⁸ Mi an kara iriipi hiriinan ti inkam nwirin Jisis siir

kigna m̄riiyin, yipiki bii ti siyano iir niwit imbiyamin an kara siir mhoiia ha mi apninopkainamin mi kara ti digworaekwo imiir mini kigiuwun mi kara ina yinokninkinkiyin. ⁹ Mi b̄iia mi tariinanin iriipi hiriinan kr̄ima ta yaiya saiir bi sibgu inokninkinkim. Adi Komii siir yaiyim Yokwo Komii saiir winboinkiyim hiniin, siya wa swoki insiin idwowi ie hirankar. ¹⁰ Mi kr̄ima ina swoki amim oma hiriir. Iriig.

*Jisis siya Maria om Makdalana saiir hiriir yimbiyam
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)*

¹¹ Maria saeya siyano in siir iemig hirar niki okwo ouwa. Mi saeya ha nouu hiunanainama mi ina ini waisiikaokiya. ¹² Mi saeya ha nini waisiikaokiya mi saeya paekwosim nwis owirarar kigi, yuis whisinankak nii idwodwokaiyo h̄iia Jisis siir piuis biyieya saiir niohaiginkiya saiir. Mi nwirin yo siir mwoki nwowin hiriir yidwokai mi nwirin yo siir iga owa nwowo hiriir yidwokai. ¹³ Mi saiirin sowa sr̄igi, wig kira dimusi nouwi? Inkamin kr̄imii Biiyan Inkam Komiiyin siir piuis aiir hainamin, kr̄ima ninokninkin tani, sima saiirin ini tari papi yamisi haiginim. ¹⁴ Mi ta saeya boinkiya hiriinan saiir mhoiian mi saeya ha kwaeyaeyokaowa mi saeya ini Jisis siirar kwakiga saiir kingiin hirar namikwoniin. Mi saeya ha bi naingwoka siya Jisiskin. Niingaka. ¹⁵ Jisis siya saiir srii, wig, kira dimuam nouwi? Mi kira nh̄iniiram hansirni? Saiir kwoinin ha naingwoka, siya ti inkamin numir aiir kigr̄iraowiyin siya niuwi. Mi saeya siir boinki, inkam, kira siir piuis biyie aiir hainami m̄pi kariir boinmauugi. Kira saiirin ini papi haingigin. Mi saiirin pi kara nini hainakii. ¹⁶ Mi Jisis siya saiir boinki, Maria mi saeya ha haiyug inansiina kaokiya mi ini siirar kigiya. Mi saeya siirin Hibru yaigina saiir boin, Robonai Tiriiginin yi h̄iniina boinkikin, Inkamin Nowomwarkaiyuwiyin. ¹⁷ Jisis siya saiir boinki, kariir kipi nonkwo. Niingaka. Kara pi kariir Adin siiram niki am tani. Kira dam m̄pi kariir nomiiyauim simiir tini boinmauuu. Kara wi kapi nami siiram, yipiki kariir Adin mi yipiki iriipi kariir Adin. Kariir Adi Komiiyin mi iriipi kariir Adi Komiiyin siiram. ¹⁸ Mi mhoiia Maria om Makdalana ha swoki ama, kimidiniya kamim siir kigna m̄riiyim simiir ini boinu, hiniin, saeya Biiyan Inkam Komiiyin siir b̄idi kignaniya, saeya yaiyim siya boinm̄mauugiyim saiir simiir ini boinm̄mauuu. Iriig.

*Jisis siya kamim siir kigna m̄riiyim simiir hiriir yimbiyam
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)*

¹⁹ Mi Sande niyaka, kamim siir kigna m̄riiyim sima omaka iripa hirar nwomimirkim. Mi simiir anowin haini kimiknam iikamim simiirsi, sima kigisi simiirin. Dimusi rani, sima pi nididgin Isrel simiir inkam komii komiiyin simiirsi, sima pi nonkwonakiisi simiirin sima nisomaowam. Mi sima hirar niki owim mi Jisis siya ha nitin ini simiir bopwonau hirar yamikwoniin. Mi siya simiir boinki, kimiir kwoinim kirie dwoki. ²⁰ Mi siya hiriir niki boinkripkaiyin mi siya siir inao mi siir pris aka ina yisiimauuwun simiir. Mi kr̄ima ti han imiir kigim mi kr̄ima maigimaigra prasae bi kinkim Dimusi rani, kr̄ima hiriir yaingwoki, kr̄imii Biiyan Inkam Komiiyin b̄idi swoki insiin idwowin ie hirankin. ²¹ Mi Jisis siya kr̄imii boinki, kimiir m̄hi kwoinim hiinsima dwoki. Kimiirin wi kara nikropkii, kariir m̄i aiir m̄riiyam, kariir Adin siya nikropkiya kariir tiriir nitam, saiir hiriinan. ²² Mi ta siya boinkiya saiir mhoiian, siya ha kuugiyin kr̄imii mi ina boinkiyin, Adi Komii siir naeyu iir haigi. ²³ Mi kima dimin biyie biyieyim ini hanin inkami kwoin kwirii idwokaiyim wi simiir haiyoprimdiyumuigi. Mi kima simiirin haiyoprimdiyumuigi karamae nwowi, sima wi hiriir nwokripkaii simiir kwoinawu hirin. Iriig.

Jisis siya Tumas siir hiriir yimbiam

²⁴ Mi iya Jisis siya nita siyar nini isiimauniyam siir kigna miriyyim kamim simiir mi inkam nwirin Tumas nikuwiyin yio simaka hir wara bi nwokin. Siir inig whirin Didimaskin ²⁵ Mi mhoiyya krīma kamim siir kigna miriyyim, krīma siir kigim mi krīma siir boin, krīma Biyan Inkam Komii siir bidi kigim. Mi Tumas siya ina yowarkii boinin mi kara noim siir ina hir nwowim simiir kig karamae nwowi mi kariir ina nowin siir pris aair nwowin siir mi hopkaigi karam mi owi mi kara pa naingwo tibmii kin tani, siya omwai bidi swoki waiyan.

²⁶ Mi ii iriyyar kwisim namkiyim simiir mhoiyyan, krīma iripa maeyau kwira hugripkiya sairarar haingiriyu omimirkim mi krīma anowin ha mi haiginikounam mi yio Tumasin yio krimaka hir warar nwokin. Mi krīma anowin bidiyar mi haiginikouwin mi biri kimiminkikin Jisis siya ha napninopkainaniyin mi siya krimiir bopwoniya ha namikwokainiyin mi ina boinkiyin krimiir, kimiir mhi kwoinim hiinsima dwoki. ²⁷ Mi ta sair mhoiyya siya Tumas siir boinki, kariir inam tiriir dwoki mi kariir ina owiir kigi mi kariir ina kariir pris aair timi hopkaigi. Kira kariirin digumii kipi haimriiyu. Nningaka. Kira daingwo tibmii kin. ²⁸ Mi Tumas siya siir boinki, kira kariir Biyan Inkam Komii gin mi kira kariir Adi Komii gin. ²⁹ Mi Jisis siya siir boinki, kira kara swoki insiin idwowa mi ha bi naingwo tibmii kingin. Dimusi rani, kira kariir kigin mi ha naingwo tibmii kingin, aniya? Mi yipiki kariir kig karamae nwowim mi ha naingwo tibmii kinim hinin kara ini omwaiyar swoki waiyan, simiir maigimaigra ini kariir haiburim. Iriig.

Jon siya ha boinkin siya ta yokwo aairin dimuam winkikin

³⁰ Jisis siya dimin taemin miyik miyik kasa bi tirkin iikam imiir whinkinsiis haiginuwam. Mi krīma kamim siir kigna miriyyim ti dimin taeminim simiir kigim mi kara simiirin hiriyyar bi win digim ta yokwo aairin. Nningaka. ³¹ Kara ti dimin taeminim simiirarar kwaowinkikin. Mi ti iikamim yipiki ta yokwo aair mwainim kima wa nwoki inokninkinim hinin, Jisis siyairgin inkamin Krai nikuwiyin yipikin Adi Komii siya nikropkiyin ti nu iir iikam krimiir whinkinsiis haiginuwam. Siya Adi Komii siir yinisimkin mi kira siiram naingwo tibmii kin, kira wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin wi siir hiranki haii. Iriig.

21

Jisis siya kam iriyyar nwiso siir kigna miriyyim simiir hiriir yimbiam

¹ Mi mhoiyya igwira Jisis siya kimidiniya krimiir hiriir yimbini, kamim siir kigna miriyyim whi Taibirias kingiin hir. Siya hinina tirkin. ² Saimon Pita mi Tumas, siir inig whirin Didimaskin mi Nataniel om Kena nu haimii Galilianin mi Sebedi siir yinisim nwiso krira mi inkam nwiso Jisis siir kigna mirii iko, krīma iripa hirirar haingiriyu omimirkim. ³ Mi Saimon siya krimiir boinki, kara iya kwiriinami, haimna anasu simki niigiyam nitmaii. Mi nim krīma ina mi boinkiyim, krīma pi kinakar nami. Mi krīma ha namim mi ina yani kwiriiuim i aair. Mi haimnam ina yitmaiyyim. Mi ni kirieya krīma anasu whirmin whirmin sim bi swoki kibokiin miminkim ini ii aeyar yinkiyanonkwokiyakwoka. ⁴ Mi iya biyyin ha kaiidowarkinaniyin, Jisis siya opkamaiga kingiin hirar yokwoyakwok. Mi krīma siir kigna miriyyim kamim ha bi ninokninkinkim siya Jisiskin. Krīma ha naingwokim siya inkam nwirkin. ⁵ Ti whranim, kima whiruwasiim bidi kibokiinim, iyie? Nningaka? Mi krīma ina yowarkii boinkiyim, krīma anasu bi kibokiingim. Mi siya krimiir boinki, ⁶ kima wari kimiir haimnan inig miya ditmaigi mi kima pi anasu

niki kikaiyim. Mi krɪma krɪmiir haɪmnan ha swoki itmaigiyin mi krɪma siirin kibokiinim dig bi nwokim. Dimusi rani, siirin anasu kasaki bi niigigin. ⁷ Mi kara, inkamin siir kigna miriyyin Jisis siya naingwokwonanaeyin, kara Pita siir boinki, tiriiginin Biyan Inkam Komii ieyairgin. Mi Pita siya hiriinan wakaeyin, iriiginin hapi nokwowin yo Biyan Inkam Komii ieya mi siya siir yuisa ina iya. [Dimusi rani, siya siir yuisa minsi niki isaigiga, anasu haiyam niki isaigiga.] Mi siya siir yuisa ha niya mi ina yami atamin mi siya ina kiyaidamin Jisis siiram. ⁸ Mi krɪmiir kam nhirim Jisis siir kigna miriyyim yim igwirni i aairar kignaidam nua hiriirin mi sima haɪmnan anasugin ninkiniuin siirin warar yinkin kaiginaidam. Krɪma aruwao bi nwokim, 100 mita nanaigim. ⁹ Mi krɪma ha namim, nu hir ha nadu okwoiuwim mi krɪmar kig, paeya hirar niuwi. Mi anasu, bret minim yim hir warar mi owi. ¹⁰ Mi nu krɪma nadu kuikwoniya saiir mhoiyan Jisis siya krɪmiir boin, wara anasu nhirim haɪmna anki kima niskainam tiriir whainani. ¹¹ Mi ta siya boinkiya hiriinan saiir mhoiyan, Saimon Pita siya ina swoki amin mi siya i hir nani okwokaiyiun mi siya haɪmna iirin ina kiwarkinaidniyin nua tiriir. Haɪmnan anasugi bidi yinkiniuin mi anasum haɪmnanau hir nwokaiyim 153 gim mi haɪmnan bi nimbiryamkin. ¹² Mi Jisis siya kimidiniya krɪmiir boin, wit kima unkin aeni. Mi krɪmiir nwirki ha bi sriigim siirin, siya yipikin. Dimusi rani, krɪma omkakarɪn bidi yinokninkinim, siyairgin Biyan Inkam Komiiyin. ¹³ Mi krɪma hirar niki okwowim mi Jisis siya ha nitin, bret iir ha nini haiyin mi siya kimidiniya krɪmiir hauu. Mi siya anasuin ha mi haiyin mi ina mi hauuwɪn krɪmiir.

¹⁴ Ya tariigina ya kwoimaka aeya Jisis siya nimbiyama kamim siir kigna miriyyim simiir hiriir ieyanki siya ninsiin idwowa saiir mhoiyan. Iriig.

Jisis siya dimin taeminim Pita siir srii

¹⁵ Mi ta nae krɪma naeya saiir mhoiyan, Jisis siya Saimon Pita siir boin, Saimon, Joni yinisimin kira kariiram nhami nhami naingwokwo rani, ini iki nhirim simiiram naingwokwowiya ini saiir haiburin, aniya? Mi Pita siya siir boinki, ihi, Biyan Inkam Komii, kira ina ninokninkinin kara ini kariiramar naingwokwowin. Jisis siya siir boin, kira iki kamim yipiki kariir siyu napiyim simiir kigrirao, inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. ¹⁶ Jisis siya siirin ina swoki sriigiyin, Saimon, Joni yinisimin kira kariiram in naingwokwowin? Mi siya siirin ina swoki boinkiyin, ihi, Biyan Inkam Komii, kira ina ninokninkinin ta saiirin, kara kariiram in naingwokwowin. Jisis siya boinki, iikamim yipiki kariir siyu iir napi, simiirin wi kira kigriraowi, inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. ¹⁷ Mi Jisis siya ina swoki sriigiyin, Pita, Joni yinisimin kira kariiram in naingwokwowin? Mi Pita siya ini yididin. Dimusi rani, Jisis siya siirin idip idipin kwoima srii mi siya ina yowarki boinkiyin, Biyan Inkam Komii, kira digworaekwo whiekakim simiirin ina ninokninkinim. Mi kira ta kara mi aingwokwowa kariiram saiirin ina mi inokninkinin. Mi Jisis siya siirin ina swoki boinkiyin, kira iikamim kariir siyu iir napiyim simiir kigrirao inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. ¹⁸ Kara kariirin kaimwovar boinkii. Biya kira whranisimar niki owa, kira kariir yuisim kinakina niinakin kira pi kariir kwoin iirar priyapriyapi hinda tindan. Mi mhoiya kira waipiu namwoiwi mi kariir yuisim wi inkam nwirki nii haiginiwi mi wi inkam nhirkim sim udrimduwi, uridni. Mi kariirin wi aka maeyaua kira nam karamae nwowiya wi saiir hiriir nikiunami. ¹⁹ [Jisis siya ti dimin iirin min nikri boinkin, mhoiya Pita siya naowi, siya wi Adi Komii siir inig iir hainan

prapraskii.] Mi ta saiir mhoiiyan Jisis siya siir boinki, kariir mhoiiyar wit. Iriig.

Jisis siya inkam nwirin siir kigna miriyyin, yipikin siya naingwokwowyin siir boinkin

²⁰ Mi Pita siya ha niyaeyimyok kaokiyin mi siya ini kariirar kaokiyin, inkamin siir kigna miriyyin, yipikin Jisis siya naingwokwowyin siir diguwa nokwowin. Kara ti inkamin siir kigna miriyyin siya yipikin biya ipiyya saiir niki idwokaiyin Jisis siir kingiin siir ina inig miya mi siirin kara srigin Biyan Inkam Komii, kiriirin wi wir nhinga napwouwi iki inkam biyeyim simiir in hauugiyamin, ha? ²¹ Pita siya kariir kaokiyin mi siya Jisis siir srigiyin mi ina boinkiyin. Biyan Inkam Komii, mhoiyya krima ti inkam iirin wi panina tiri? ²² Mi Jisis siya siir boinki mi kara ha naingwowi ta saiirin siya wi hiriyyar niki owi mi wi iya karar swoki iti wi saiirar nadiigni. Yio tiriiginin, yio kimiir dimin tani. Wim kima kariir kigna ap. ²³ Mi ti yayim wi iikamim yipiki Jisis siir siyu iir napiyim wi simiiram haigiririrki. Mi kara ti inkamin siir kigna miriyyin wi nao rani. Jisis siya hiriinan bi boinkikin, kara wi nao rani, siya ha boinkin. Mi kara ha naingwowi ti siirin, ti inkamin wi hiriyyar tiki okwokin kariiramar, yio tiriiginin yio kimiir dimin tani. Nningaka.

²⁴ Karairgin ti inkamin siir kigna miriyyin, yipiki ti dimin iir boinin mi simiirin kara winkikim ta yokwo aiirin. Kima ta saiirin ina ninokninkinim ti yayim kara boinkiyim yim yaimwo imairgin, kara bi niksisaekikin.

Mhoigimhoiyan yai aeya.

²⁵ Jisis siya dimin kasa bi tirkin. Mi iikamim sima simiirin yokwoni hiriyyar winswokikiswo kara ha naingwowi, wi maeyau nokiigak di ywowi ti nu iirin, ti hiriinan yokwo imiir nonkwowim. Nningaka. Iriig.

APOSEL

Biiyin Luk siya yokwo Luk sair wɔnkɔn mi ta sair mhoiiyan siya kimidiniya yokwo Aposel sair wɔn. Yi ti niwiiyin yɔ miyim aposel kamim sima miriyyim simiir boɔnkɔn. Siya yokwowa inkam nwɔrin Tiofilas nikuwiiyin siiram wɔnkika mi siya Tiofilas siiraram bi wɔnkikɔn. Nɔngaka. Siya iki iikamim hinda tinda nwowim simiiram warar nɔnkɔn wɔnkikɔn. Mi ta yokwowa sair yaigiyaiyim yim min boɔnkikɔn Biiyan Inkam Komii siir naeyuɔn aposel kam imiirin panina kisɔsop diriraerarkɔn mi ti aposel kamim ha namkɔn dimɔn taeminim Jisis siya tirim simiir boɔnmimauuwamin. Iriig.

¹ Nabie Tiofilas. Biiya kara yokwoni kirir niki wɔn hauugiyim mipai mipaiyim Jisis siya miriyyim mi yaipai yaipaiyim siya boɔnmimauuwim. ² Biiya yokwoni kara mi wɔn boɔnkiiyim, iya Jisis siya nua tirir nita. Mi miyim siya nap miriyyim. Mi iya Adi Komii siir naeyuɔn siya mi boɔnmimauuim yayim siir aposel kamim siya nimbinim simiir. Mi siya simiirin ina boɔnamimauuim iya siya swoki amana ninomor koua hirir. ³ Biiya siya hik prasae bi haigin mi siya asi naonamkɔn. Mi siya ina swoki insiin idwowin ie hirankɔn. Mi siya ha nitɔn, iyyim kam nwisa ini oni aposel kamim simakan. Mi sima nwoki inoknɔnkɔni siya ini omwaiya swoki waiyan. Sima bidi kigim, siya simaka nidwo boɔnaiyin. Mi siya simiir boɔnmimauu, Biiyan Inkam Komiiyin iikamim simiir kigiraowim. ⁴ Mi igwira sima maeyau kwiruwa ywomimir Jisis saikar. Mi Jisis siya yaiya kwira boɔnmauu wakae simiirin. Mi iya sima nidwo aeya mi ta yaiya sair boɔnkɔn. Kima om komii Jerusalem tirin wi asiima kipi niki haiburgik ha tiki o. Adi Komii siya bidi iki imbinkiiyin ti dimɔn komiiyin siiram. Adi Komii siir naeyuɔn kara biiya kimiira bidi iki boɔnmauu wakaekiiyin. ⁵ Jon siya baptais haiginugikim iikam imiirin op. Mi wi ii prɔei nwo rani, Adi Komii siir naeyuɔn wi kimiir naninkiniuni.

Jisis siya ina yamigusamin ninomor koua hirir.

⁶ Mi igwira aposel kamim sima Jisis saikar ywoyakwok. Mi sima Jisis siir srii. Hae! Ti krimiir Biiyan Inkam Komiiyin taka iya saeya Isrel simiir iikamim simiir kirie haiginuwanka. Mi sima wi biiya niki owɔn isid komiiyin, wi siir hiriinanar swoki owim, aniya? ⁷ Mi Jisis siya ina swoki owarkii boɔnkiiyin, siya ti dimɔn hiriinanɔn kima sriyyin kima ninoknɔnkɔn tani, wi paka hiniin iya sae nimbiam. Adi Komii siirar dimɔnkɔn, wi siyar nimbinkii, iya digworaekwo ima nimbiamana. ⁸ Mi mhoiia ta iya Adi Komii siir naeyuɔn kimiir naninkiniuni mi kima wi kariir yaiya sair boɔnmauwami om komii Jerusalem mi nu Judia mi nu Sameria mi hinda tɔndan nuim wi digar nwo ɔrkaki. Iriig. ⁹ Mi iya Jisis siya siir yaiya dig nwokiya mi Adi Komii siya yikiuna siirin ninomor koua hirir namim mi sima ini siirar kigninkwokwokiiyim. Mi siya ina yokwoninopkainamin waua sair hirir.

¹⁰ Mi simiir nhwonaim ini siirar kaoyokiyokiiyim. Mi inkam nwiso biri kimiminkiko ina yimbiniyo. Mi ini simiir kingiina yamkwoniyo. Mi ti inkam nwiso sowa kaiya yuisa whisinanka. ¹¹ Mi sowa boɔn, kima ti nu Galiliyan kamim kima tirara dimusi nokwo kaowi ninomora hiririn. Ti inkamin Jisis, Adi Komii siya nikunainamin mi siya wi hiriinanar swoki iti, iya siya swoki iti. Iriig.

Mi sima inkamin nwira yimbin Judas siir mi aiir hainaowidim Adi Komii siir mi aiir miriyyam.

¹² Mi iya Jisis siya nama mi yim sima ina mi haiburgigim ti mhuu iirin. Mi ti mhuuin siir inigin mhuu oripkin. Mi sima ini om komii Jerusalem hiriir swoki amim. Mi tiki mhuuin ini om komii Jerusalem siir kingin hira nwowin. Siya aru biri nwokin. ¹³ Mi sima om komii Jerusalem siir napnropkainamim mi sima ini simiir whwonkai omaka saiirar yapiiyamim. Mi simiir inigin hininkim. Pita mi Jon mi Jems mi Endru mi Pilip mi Tumas mi Batolomyu mi Matyu mi Jems Alfiasni yinisimin mi Saimon Selot siya, Judas, Jemsni yinisim ikin. ¹⁴ Mi sima tiki kam whiekakim sima ini kwoin whirua ywokiyim. Mi sima nhwo ina kwisim Adi Komii siirim. Mi wig nhirim mi Jisis siir apu aeya Maria mi Jisis siir nomousim ikin sima wara mi srii Adi Komii siirim.

¹⁵ Mi igwira ti iikam, kamar iriiyar nwirim (120) Adi Komii siirim naingwo tilmiiyim sima hirar nwomimirkim. Mi mhoiia Pita siya ina yinsiin okwokiyin. Mi siya yai ina boinmimauukiyim simiirin. ¹⁶ Hae, ti kariir isidin. Bidi Bidiniyarin ti inkamin Judas nikiuwiyin Adi Komii siir naeyuin siya boinmimauukikin, krimiir wanwiyae Devid siir. Mi mhoiia wi siya nisiimauuwi Jisis siirin simiir. Mi ta yaiya Devid siya winkiya saeya wi sapi nimbiam. Ta yaiya saeya ini kaimwowa yowowa. Mi tariinanin saeya bidi yimbiniya. ¹⁷ Biya Judas siya krimiir isidar niki owin mi siya ta mi hiriinana krima mi miriia saiira mi miriigin. Pita siir yaiya hinina boinkikin. ¹⁸ Judas siya ti nuin umir siya saingin. Ti umirin ta mi biyeya Jisisni siya tira saiirsi haigin. Mi siya ini sasar swoki diriraerarbumbunan. Mi siya whisin ha haiyin Mi ini sasar diyankriku aomamin. Mi siya ha nikiinaiiniyim mi siir mhiya ina hambirgiya. Mi mhi kwowim ina yikikiigiya. ¹⁹ Mi om komii Jerusalem hiran iikamim sima ina wakaewinim yaiya haigirirniya. Simiir yaigina hinina dapika ta maeyau aiirin Akeldama. Mi saiir yaimwokiyaimwowa hinina dapika nhieni maeyauka. Mi sima hinin asi dapkim ti nuin umir siya saingin, inkam nisom aowam. Mi siir nhieya ta maeyau aiir naokiinainamka.

²⁰ Mi ti yaiyim yokwo Sam nwowim hinina win boinkikim, siir omaka wi sasar dokwobimbirginkiyam. Wi inkam nwirkin kipi nii apririr mimin. Mi yokwo saiir yai haimii whirin hinina boinkika, siir miya wi inkam nwirki kisina onaowid. Wi nanga kipi nwoki.

²¹ Mi yai kwira Pita siya boina hininga, krima tariinanin inkam nwira ti okmwirin okwo ti isidin krimaka napriririyim simiir inkam nwirni iya Jisis siyar niki owin mi krimaka napriririn siir. ²² Mi krima ti inkam nwirin siir ti imbin Jonin iikam baptais haiginuwirin op siir kigin mi Jisis siya mi owa nu tir mi siya mi am aka koua hiriir. Mi krima wi ti hiriinan inkamin wi siir nimbini. Pita siya hinina boinkikin ²³ mi yim sima ina yomboin amboinim, krima piki hinin inkamin si boini, mi sima inkam nwisa boin ti inkamo sowiir inigo hiningo. Nwirin Basabaskin mi siir inig whirin Jastas mi nwirin Matiaskin. ²⁴ Mi iya sima nhwo kwisim mi ina boinkiyim, ti krimiir biyan inkam komiiyin kira bidi yinokninkinin iikam whiekakim simiir kwoinim kira wiisiimauu haiginu krimiirin, ti inkamin kira nimbinkiyin siirin. ²⁵ Judas siir mi aiir hainawidam. Mi Judas siya nidamami mi siya wi hindara natisir whaowae iuwi. ²⁶ Mi sima inkam nwiso sowiira inan dapswo. Mi Jastas siya ini yikiigiya. Mataias siya yokwo naowid. Mi sima siirin minam nokmwirin okwokin aposel kam iuur nwirim simaka miriirim siya. Iriig.

2

Adi Komii siir naeyuin nu tirir nitkin.

¹ Ta ii komiia Juda sima naekwowa nae komiia sae mi ta ii komiia saiiir iniga Pentikoska mi saeya tariinanin bidi yimbiamama. Mi iikam hoimgakim Jisis siirim naingwo tibmiyim sima ini ta maeyaua nae naekwowa ini saiiirar yaninkiniuwim. ² Mi iia sima omaka hir nidwokaiya Mi dimin komii whirin ini omaka yainau hira yimbiamkiya. Mi krima hapi opudga naukwhaowanikin. Mi omaka irkaka ini wara yinyokiigiyin ti diminin. ³ Mi siya paeyionan nimbiamkiyin mi ini pariidnan yuupimarkiyin. Mi ini iikamim simiir irira nwinira yakaigimkiku uwim. ⁴ Mi Adi Komii siir naeyuin mi ini simiira yaninkiniuwim. Mi Adi Komii siir naeyuin kirie siya siya hauugikin simiirin. Mi sima omom omomi yayim sim asi boinamkim iia ti dimin komii siya nimbiamama.

⁵ Mi Juda iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranim sima maeyau kwiruwa ywo ta ii komiia nae naekwowa saiiirin. Mi simiir siyuin hiriya tirikin, Adi Komii siir inig iir hainaniyim. ⁶ Mi ti dimin komiyyin whinmamaoni hinin naukwhaowanikin. Mi sima ti iikam isidin ini ta omaka aiiirara yamwomimirniyim. Mi sima ini hinda yanaakiyim. Mi sima wakaeki sima irira nwinira simiir yapa yapa yai imiirar boinami ⁷ mi sima ini hindarar yanaakiyim. Mi sima ina yaingwoyimiyyokiyim. Mi sima boin, ti iikamim tari nu Galili hirankimargim, aniya? ⁸ Mi krimiir yaigina saiiir dimusi swoki wakaeki. ⁹ Mi nim krima nhirim nu Batiyankim mi nhirim nu Midia ankim mi nhirim nu Iramankim mi nhirim nu Mesoptemiyankim mi nhirim nu Judankim mi nhirim nu Kabadusiyankim mi nhirim nu Pontasankim mi nhirim nu Esiyankim ¹⁰ mi nhirim nu Prisiyankim mi nhirim nu Pamfiliyakim mi nhirim nu Isip ankim mi nhirin Ribianim om Sairini kingiin nwo ikim mi nhirim om komii Romanki nitkim. ¹¹ Mi om komii Roman iikam nhirim yim Judan iikamkim mi nhirim simiir siyuin sima tiriyin siir haiburgigim mi sima ini Juda simiir siyiu iirara yapim mi nhirim mhuisim whirin Krit nikiuwiyin siir hiranki nitkim mi nhirim nu Arebiyankin nitkim mi krima ti iikam hoimgakim om whiruwan tani. Nningaka. Krima om whir om whirankim. Mi krima whiekakarini ini krimiir yapa yapa yaigin imiira swoki wakaeyim dimin komiyyin Adi Komii krimiir Wanin siya tirin. Pita siya hinina boinkikin. ¹² Mi sima ti iikam whiekakim ini mouni hanina siinkaakiyim. Mi simiir kwoinim ini wara whiewhriekiyim mi sima ina nhinkii boinaigiyim. Ti diminin panin panina nimbiamkikin, ha? ¹³ Mi kam nhirim sima simiir boinbu mi yaibu sima yiewaiyu. Mi sima ina boinim, sima ti kamim waini opa saiiir kwiyaekim mi sima asi whaowaei. Iriig.

Pita siya yai boinmimauugin

¹⁴ Mi Pita aposel iuur nwinim simaka yisiin okwoki. Mi siya ina kauwok boinkiyin iikam whiekakim simiiram, kima ti Judan iikamim aru maeyauankin nitim mi kima ti Judan iikamim om komii Jerusalem tiran ikim kara kimiirin ti isidin omom omomi yai boinim simiir boinmimauuam tiri. Mi kima kariir yai aiiir wakaeki. ¹⁵ Kima ha naingwokim ti kamim op biye kwira wain dapiya sae kwiyae whaowaei. Nningaka. Siya biyeyin nad nadu okwoniwakwokin ha bi kwiyaekin. ¹⁶ Mi profet inkamin Joelin siya yayim Adi Komii siya boinmimauukiyim siir siya hinina win boinkikin. Mi tariinanin ti yayim bidi yimbiniyim. Bidi bidiniya siya hinina win boinkikin,

¹⁷ mi Adi Komii siya boinki, siya dig kingiin nwowi mi kariir naeyuin siirin wi kara nikropki iikam whiekakim kimiiram. Mi kimiir yinugiyin yinkamiyininim sima wi kariir yai aiiir boinmimauuwami. Mi whranim dimininim kara nisiimauuin sima wi siir kigi. Mi kimiir waibibiyeyim simiirin wi nhwo kara nikiumauu haiginiwi. ¹⁸ Mi taka iia iriipi

hiriinan kariir naeyiun wi kariir mi miriim iikamim wi simiir hauugi mi sima wi kariir yai aiir boinmimauuwami ¹⁹ mi dimin komii whirin wi kara nini diriraerariuwi ninomor kou hir. Kara diminpai diminpaiyim wi nu tir diriraeri. Mi nhie mi pae mi wau wi nua tirir nimbini. ²⁰ Mi bie wi whwo rani mi iya wa nimituugi. Mi bwana wi nhienan nimbiamki mi mhoiya ii komiia nimbini mi kima wa kigwini Biyan Inkam Komiiyin nitin. Taka iya saeya wi ii komii kin nwowi. ²¹ Mi iikam whiekakim Biyan Inkam Komiiyin siir inig iir dapikiuwini mi simiirin wi Adi Komii siya niniski hainaki mi sima wi omwaiya waiyayokiyoki.

Profet Joel siya hinina win boinkikin.

²² Pita siir yaiya tasa niki ama. Kima ti iikamim ti Isrelmi isidin siirim kima ta kariir yaiya saiir ti wakae. Kara kimiirin Jisisin om Nasaretanin siir digworaekwowim siya tirim simiir boinmimauuim tiri. Adi Komii krimiir Wanin siya hauuga kirie komiia siirin. Mi siya mi kirie kirie asi miriigin kimiir whwonkam idain. Yim kima bidi kigin. ²³ Biya Adi Komii siya hindara naingwo kikaigin siir kwoinarar. Sima Jisis siirin kimiirim yikunani siirin kima nwoki isomaowim. Mi siirin kimar yikropki inkam biyeyim simiirim. Mi sima siirin paeyin hiniya nironinkinin saika yaka inkim tirinugi mi siirin ina yaka isomaokiyin. ²⁴ Mi ta siya nao nama Adi Komii siya siir hika hiriinansi naoyopnisugikin. Mi siya omwaiya swoki waiyan mi ieyin siir haiginikou dig bi nwoyin.

²⁵ Mi Devid siya hinina win boinkikin siirin, kara bidi kigin ti Biyan Inkam Komiiyin. Mi siya inokinokin kariir ina iniiga saiir kingiin minam nokwowi kariirin kirie siya hauu haiginuim. Mi kara wi dimin whirsi naingwoyimiyok rani. Niingaka. ²⁶ Kara wi maigimaiga asi nwowi. Kara mwai minam waowi pua nhinmi kinim. Iya kara nao nami mi kara wi kariir piu aiirsi naingwoyimiyok rani. Mi saeya wi wadieya swoki owi. ²⁷ Mi kira kariir piugina wi yumi om hir niyopnisugik rani. Niingaka. Mi kira kariir piu aiirin wi nu hir kignisu whigrimgrinkinam tani. Niingaka. Kara ini kiriir yinisim topmwo ywowin. ²⁸ Kara bidi swoki iyopmauugiyin kariir inigin. Mi kara maigimaiga asi nwoyin.

Mi yayim Devid siya winkiyim Mesaiyani, siya hinina win boinkikin.

²⁹ Pita siir yaiya tasa niki ama. Hae! Ti iikamim kara kimiir boinmauu wakaeki krimiir wanwiyaeyin Devid siirin. Mi Devid siya bidi bidinanar naokin mi sima siirin ini ienau haingikaigiyim. Mi tariinanin krima siir ieyin ina kigyokiyokikaeyimim. ³⁰ Devid siya Adi Komii siir profet inkamkin. Mi Adi Komii siya Devid siir isidin simiir yinisim nwirin siir yimbingi iikam hoimgakim simiir kigriraowam inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hinin. Mi Devid siya bidi wakaewinin mi bidi mi inokninkinin. ³¹ Mi siya bidi yinokninkinkiyin dimin Adi Komii siya tirkiyin hiningin. Mi siya hinina win boinkikin,

inkamin siya Mesaia siya nimbongi siya wi sipi naowi mi siya wa swoki insiin idwowi ie hirankin. Mi Adi Komii siya siir piugina wi yuni om hir niyopnisugik rani mi saeya wi ienau hir mi whigrimgrinkinam tani. Niingaka.

Devid siya inkamin siya nimbinkiyin Mesaia siirin hinina win boinkikin.

³² Pita siir yaiya ina nika ama. Tiki inkamin Jisis siyargin. Mi siirin Adi Komii siya bidi kininsiin idwokiyin ie hirankin. Mi krima kigninkinkikin siirin. Mi krima asi boinmauugim. ³³ Mi Jisis siya bidi yamin ini ninomor kou hir nwowin. Mi siya ini Adi Komii siir ina iniiga saiir nidwowin. Mi

taka iya Adi Komii siya siir naeyiun siir yikropki simiirim biya siya nimbina simiiram naeyiun ini nu tiriir yitin. Mi ti sima tariinanin kima kigim mi kima wakaeyim. ³⁴ Devid siya ninomor koua hir bi namkin. Niingaka. Siya hinina boinkikin,

Adi Komii, kira Kariir Biyan Inkamin siirin kira kariir ina iniiga saiir didwo.

³⁵ Mi wi kara nikwowaisigi kamim kinaka nomboin ii ae kamae nwowiyim. Mi wi kira nokwonaowid iski.

³⁶ Mi Pita siir yaiya tasa niki amyokiyokiya. Hae! Ti Isrelan iikamim kima ti wakaenokninkin. Adi Komii siya Jisis siirin, inigin whisaira yokdap. Biyan Inkam Komii mi inkamin siya nimbingiyin Mesaia. Ti inkamin Jisisin paeyin hiiniya nioninkinin saika kima naka inkin irinugiyin mi kima siirin ina yaka isomaokiyin. Pita siya hinina boinkikin. Iriig.

Iikam whiekakim simiir kwoinim ina kisina haigiyim mi sima op ina baptaisim

³⁷ Mi sima ta yai aiir wakaeyim mi simiir piua ini hikak wara ywokiyim. Mi sima Pita siir boinkiyim mi aposel kam nhirim simiir warar yinkin boinki, hae! Nomiiyauim krima pi dimu dimin tiri? ³⁸ Mi Pita siya simiir boinkin, kimiir kwoinim ti kisina haigi. Mi Jisis siir inigin op siir ti baptais mi kimiir dimin biyeyim wi Jisis siya ninak iuguskii. Mi kima hiriinan siyiun siir tiri mi Adi Komii siir naeyiun wi kimiirim nwoki itim. ³⁹ Biya Adi Komii siya hinina boinkin, kariir naeyiun wi simiir hauugii. Simiirin kara niki ikunakim, taka yaiya kara hauua kimiir mi kimiir yinisitim mi kimiir iikamim aru maeyau ankin nitim, simiirin wi Adi Komii siir Biyan Inkam Komiiyin wi siya hauuwi iikamim siya nikunam simiirin. Mi Adi Komii siya ta yaiya bidi bidinanar boinkin mi Pita siya saiir asi bommimauugin.

⁴⁰ Mi Pita siya simiirin yai whirni whirniya boinmimauuam. Mi siya yai kwiruwa biri boinkin. Mi siya ina yimbisu boinkiyin, kima mintarao, ti iikamim miyik rani, wim wi siyu biye sima nisiimauuwi. Kimiir kwoinim ti kisina haigi. Ti iikamim simiir kwoinan kipi nwo. ⁴¹ Mi taka iya iikamim Pita siir yai aiir wakaeyokiyim mi sima ina yaingwo tibmiikiyim mi op ina baptaisim. Mi ti iikam hoimgakim kasa rani, 3,000 kim. Iriig. ⁴² Tiki iikamim simiir piuim bi nhakiukim. Niingaka. Mi simiir kwoinim simiiramar naingwokwonanaekim. Aposel kamim sima boinmimauuwim diminpai diminpaiyim simiir Adi Komii siirimin ini iripar boin wadiyem. Mi sima, sima sima swoki inkinsiis ankinsiisnam mi nae iripa sima mi aeyim iripi hiriinan.

Ti siyu miyikin iikam winim naingwo tibmiiyim simiir siyugin.

⁴³ Mi aposel kamim sima dimin komii komiiyim kasa biri tirkim. Mi sima kigim mi sima ini wara yanaakiyim. ⁴⁴ Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima ini om whiruwar waiyim. Mi simiir digworaekwowim nwiruwani inigin biri nwokim. Niingaka. Ini simiir ombudni inigar ywowim. ⁴⁵ Mi iikam nhirim umir digworaekwowam whaowaeiyim mi sima simiir digworaekwo hoimgakim mi simiir nuin pi iikam nhirimi niyopmauugi sim sainim mi ti digworaekwowim simiir umirim nwiruwani inigin bi nwokim. Niingaka. Ini simiir omkakni inigar ywoim mi inkam nwirkin umiram mi whaowaei mi sima siirin pa mi hauugi. ⁴⁶ Mi inokininokim sima Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir hangiriyu onanaekim. Mi sima pi simiir omaka simiirar nii idwodwokai aeyarkaki. Mi simiir mhi kwoinim ini wadiyar ywokiyim. Dimin whirkin bi tirkikim mi sima ini maigimaigra ywokiyim. ⁴⁷ Mi sima Adi Komii siir inigin ha mi hainanim mi siirin ina mi boin wadikeiyim. Mi iikam nhirim sima boin, ti iikamim, iikam wadie imaigim. Mi iikam nhirim Biyan Inkam Komiiyin siir yai aiir wakaeyim mi simiir kwoinim ina kisina

haigiyim mi sima ini naingwo tibmiiyan iikam ywowim. Mi sima ini iripar ywowim yapa yapa biri nwokim. Iriig.

3

Inkam nwirin iga biyeyin mi mhoiia ini wadieya ywokiyin

¹ Mi Pita, Jon sowa igwir naiowaka bieyin nad nwowamin mi sowa ina yapantibwo. Mi naiowaka sowa Adi Komii siir omaka saiir yapninopkainam, nhwo kwisam. ² Mi inkam nwirin om komii Jerusalemanin siir iga miyik rani. Mi siir apua saeya naokainakiyin siirin hiriinanar naokainakin. Siir iga miyik rani. Finokinokin sima siirin Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir omaka ano hir kikinuu idwogikikin. Mi ti anowin siir inigin wadiekin. Tiki inkamin siya hindara prikau prikauwikin iikamin iki Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir niyamiyim umir digworaekwowam simiiram. ³ Mi tiki inkamin iga biyekakin mi siya Pita Jon sowiir kigwinin sowa Adi siir omaka saiir namo mi siya ina sriwinin umirim sowiiram. ⁴ Mi Pita sowa Jon ini tiki inkamin ini siir ywokwo kaonanaeyo. Mi Pita siya boinki, kira kririir kaoki. ⁵ Mi tiki inkamin siya ha kaokiyin mi siir kwoinin hinina yaingwoki pi kara kwaeyae kaowi mi kariirin pi umir sowa hauuwi. ⁶ Mi Pita siya boinki, ao! Kara umir karamaeka. Nningaki, nningaka. Kara diminin, whira nrowi pi kririir hauugi. Tiki diminin biyan diminkin. Mi Jisis Kraisin om Nasaretanin siir kirieya mi kira ha dinsiin apririrki. ⁷ Mi Pita siya tiki inkamin iga biyekakin siir ina aiir ini onkwo kininsiin okwoki. Mi siya biri kiminkikin ina yinsiin okwotidwokiyin mi siya ina yapnamin. Mi siir ogmwo paimwowim biri naptidwomwoknamkin. Nningaka. Ini wadieyar ywonamin. ⁸ Mi siya ini wadieyar yinsiin okwotidwok apnamin. Mi siya Adi Komii siir omaka hiriirin ini sowaka yinkin apninopkainamin. Mi siya ina yopnatkiigi boinamin, hae! Adi Komii kira wadiekin. ⁹ Mi iikam whiekakin sima siir kigiyim siya napririramin mi siya ini Adi Komii siir inigin siirar hainan yokiyokiigiyamin. ¹⁰ Mi tiki iikamin sima bidi yinokninkinim tiki inkamin umirim prikau prikauin mi siya. Adi Komii siir omaka saiir omaka ano in siir niki idwokin. Mi tiki ano in siir inigin wadiekin mi sima ini wara yanaakiyim ti diminin siir tirkiyin. Iriig.

Pita siya yai Adi Komii siir omaka saiir boinmimaugin.

¹¹ Mi iya ti inkamin siir ina Pita Jon sowiir nonkworinuwun mi iikam whiekakin ha niwitnaniyim, ini simaka yamwoniyim. Mi sima imii imii simaka yinkin apninopkainamin ta maeyau haimiia hugripkiikikaiya Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir omaka yainau hir. Mi ta maeyau saiir iniga Solomonka. Mi sima ini kakakar ywokiyim ti inkamin siir nini kigiuwim. ¹² Mi Pita siya kigwinin mi siya iikamin simiir boinwin, kima Isrel hiran iikamkim kima kakak dimusi nwokikim ti dimin iirsiyin? Mi kima kririir dimusi kaowaiyuwi? Kima ha naingwokim kririir kirieya saeya niuwi? Mi kririir siyu miyikin siya niuwi? Nningaka. Kririir kirieya saeya bi tirkikin mi tiki inkamin ha bi napririrkin? Nningaka, nningakanga. ¹³ Jisis siir kirieya saeya nwowaiginugigin ti inkamin wadie. Mi krimiir brogaeyim Ebrahim, Aisak, Jepop simiir Adi Komiiyin iriipi hiriinan Jisis siir inig iirar mi hainankin. Mi Jisis siirin kimar kwikropkikim Pailat siirimin, siya nisomaowam. Mi Pailat siir kwoinin siir nikropkiyamar tirkin. ¹⁴ Mi wim kima inkam miyikin siir boriisop. Kima inkam biye siir nikunam naingwokim. Ti inkamin digumii kima haimriiyuin inkam biye rani, inkam wadie ieyairgin. Siya dimin whir biri tirbusrankin. Nningaka. Mi kima ti inkam nwirin inkam nisomaokiyin mi omaka hiuyokiyokaiya saiir

nwokaŷin mi kima kimidiniya siir yikiuna. ¹⁵ Mi kima ti inkamin kwoin miŷiŷin inigak nwowaiginiuwiyin inokinok nwokripkaigiyamiyin krima siir yisomaoki. Mi siirin ini Adi Komii siyar swoki kininsiin idwokiŷin ie hirankar. Mi Jon krira siir bidi kigiyin. ¹⁶ Mi Pita, Jon sowiir yaiya tasa niki ama. Jisis siir kirieya saeya kininsiin okwokin tiki inkam iga biyeyin. Kima siir bidi kigim mi siir bidi yinokninkinim. Siya wadie asi nwokin naingwo tibmiya Adi Komii siya hauugiya kririr mi siirin wadie saeya nwowaiginiugin.

¹⁷ Hae! Tiki iikamim, kima biri ninokninkinkim tiki hiriinan siyuin kima tirin. Mi kimiir yaowaeyim sima biri mi ninokninkinkim. Nningaka. ¹⁸ Biya profet kamim sima winkyia Jisis siya wi hik sipi haii mi siya wa naonami. Mi ti digworaekwo whiekakim biya sima winkyim, yim Adi Komii siyar tirkikim. ¹⁹ Pita siya nu Isrel hiran iikamim simiir asi boinkikin, kimiir kwoinim ti kisana haigi mi Adi Komii krimiir Wanin siiram daingwo tibmi. Mi krimiir dimin biyeyim wi siyar niinak itkiigigi. ²⁰ Mi Adi Komii siir kirieya wi krimaka asi nwowi. Mi Adi Komii siya Jisis siir nikropkii mi siya wi krimaka namwoni. Tiki inkamin biya siya niki imbinin siyargin, Mesaia. ²¹ Mi tariinanin Jisis siya ini ninomor kou hirar niki idwo kaowin. Siya minam niki idwo kaowi ti digworaekwowim win kina nimbiamkiyim. Mi siya nua tiriirin wa swoki iti. Biya Adi Komii siya profet kamim simiir hurworwokai haiginiugin. Yim sima ini saiirar mi boinmimauuim. ²² Mi Pita, Jon sowa ina niki boinyokiyokiyamwo. Moses siya hinina boinkikin, wi Adi Komii siya nokmwın okwo haiginiuwi kimiir inkam nwirin profet inkam nwowam. Ta siya mi okmwın okwo haiginiuwa mi ta siya mi ikropkiya kariir saiir hiriinan. Mi digworaekwo whiekakim siya boinmimauuwim kima sibgu wakaeyoknam. ²³ Mi iikam whiekakim ti profet inkamin siir yai wakae kamae nwowim mi simiirin wi Adi Komii siya tirkii mi sima wa naokaoki. Mi sima wi iki Adi Komii siir iikam nhirim simaka nwo rani. Nningaka. ²⁴ Mi profet Samyuel mi profet kam nhirim siir mhoii nit ima sima boinki, tiki digworaekwo whiekakim wi simbi nimbiamy tariinanin. ²⁵ Kima ti iikam whiekakim kima profet kamim simiirarar isidgin. Adi Komii siya nimbini tibmiikikim kimiirin. Mi kimiir isidin siir inkam nwirki niuwi wi siya whin diriraerar haiginiuwami iikam whiekakim, omom omom anim simiirin. Adi Komii siya ta yaiya kimiir brogaeyin Ebrahim siir boinmimauugikin. ²⁶ Mi Adi Komii siya Jisis siirin Isrel krimiir isidin siir waraur yikropki biyeyin, kimiir whin diriraerar haiginiuwam mi kimiir kwoin imiir kisina haigiyam dimin biyeyim kima tirim simiir si. Iriig.

4

Mi Isrel hiran inkam komii komiyyim sima yikropki Pita, Jon sowiirin omaka huuyokiyokaiya saiir hirir sowiir huugripkikikaiyam.

¹ Iya Pita, Jon sowa yaiya niki boinmimauuwo iikamim simiir mi pris inkamim mi inkamin Adi Komii siir omaka saiir biyanin mi Juda iikamim naokaowim mi ha ninsiin idwowim simiiram naingwo tibmi karam nwowim mi simiirin hinina dapikim, Sadyusi. Mi sima sowiiramın iokakar namkim. ² Mi tiki isidin sima ini owiu io komiyya Pita, Jon sowiir ta sowa boinmimauuwa yaiya iikamim simiir ta Jisis siya naonama mi siya swoki insiin idwowa ie hirankin saiirsi. ³ Mi sima sowiirin naiowar kaeyokairibim iya biyeyin nad nwowamtibin mi ini ii aeyar pirkinkiyakwoka. ⁴ Mi iikam nhirim sima taka sowiir yaiya saiir wakae digiyim mi sima ina yaingwo

tibmiiyım Adi Komii siiram. Mi kamım naıngwo tibmiiyım sima irıparın 5,000 kım. Kasa rani. Iriig.

⁵ Mi igwir nugakın bii nwowi kamım mi Juda simiir isidin siir biyan inkamın mi kamım Adi Komii siir siyıu komii ninokninkiniyım sima ha nitim, sima om komii Jerusalem hirırar yamwoni, ⁶ Ananias saıkar. Prismi biyan inkam komiiyın mi Kaiafas mi Jon mi Aleksanda sima tiki biyan inkam komiiyın pris siir isidin mi yım sima wara yınkin am om komii Jerusalema hirirın sima hirıra yanınkinıııııı. ⁷ Mi sima Pita, Jon sowiir yikiunaki. Mi sowa ha nito ini simaka yamıkwoniyım. Mi sima sowiir sııgi, nhinir kirıe aka inkam ıga biyeyın siir haiswonıskiıgiya. Mi nhinir inig ıkin ti diminın kowa tırın. ⁸ Mi Adi Komii siir naeyıuın Pita siir pıu ara nanınkinıunıyın mi siya simiir boınki, kıma inkam komiiyım Isrel hiranım mi Juda simiir isidin siir biyan inkamım ⁹ mi kıma krııir sııı? Ti dimın kibiyın krıra tirkiyın ti inkamın ıga ın nınsımsıriıuın siir mi siya wadıe panına nwokikın, ha? ¹⁰ Kara kımıir boınkii, Isrelan inkamım simiir warar nınkin boınkii, kıma siirın inar kigım ti inkamın ıga ın nınsımsıriıuın siya isi wadıeyar nwowın. Krıra ti diminın Jisis Kraısın om Nasaretanın siir inig ııir tirkikın. Mi kıma Jisis siirın paeyın hınıya nırıonınkinın saıkar nınkin ırınugigın mi kıma ina yaka isom aokiyın siirın. Mi Adi Komii siya siirın ie hiranka swoki kinınsiin idwowın. Mi ta hirıinan kirıe kaimwowa mi tiki inkamın wadıe saeya nwokikın. ¹¹ Mi Jisis siya ini siya omaka mıriiyın ini siir hirıinan ywowın. Yokwo Komii saeya hınına boınkika, wım kıma ini inkamın omaka mıriiyın ini siir hirıinan ywowın.

Mi wım kıma ti siyan omaka kougounanın siir nonkwo mıriiyım pi boriisopi.

Mi kıma siirın ini digıumii haimriiyıugigım. Adi Komii siya tirkikın ti siyan omaka kougounan.

¹² Mi krımiir dimın biyeyım wı inkam nwırkın swoki ınak itkiki rani. Mi krıma inıgak wa swoki o rani, ınokıınokın. Nıngaka. Jisis siyaırgın. Inkam nwırkın krımiir dimın biyie simiir nınakım dig bı nwowikın. Nıngaka. Jisis siir inıgın wadıe siya nwowaigınıugın. Inkam nwırkı bı nwowaigınıugın. Nıngaka. Pita siya hınına boınkikın.

¹³ İya kamım siyıu komii ninokninkiniyım. Kaunsil, sima Pita, Jon sowiir kigwıno sowa yai nokwo boınmımauuniyo mi sowa biri nididko yaowae komiiyım simiirsıyın. Mi sima ina yınokninkinkiyım Pita, Jon sowa biri swoki skul mıınko. Sowa nınokninkinkak rani. Mi sima hinda asi nanaakikım. Mi sima hınına naıngwokım sowa Jisis saıkar nwoko mi sowa yai boınmımauusıyın panınsi yıdidsi. ¹⁴ Mi sima kigwın ti inkamın siir ıga ınım nınsımsıriıunamın sowa dirıraerırkıyın. Mi sima sowiirın yaıgak panınsi ywosi. Ti inkamın ıga ın biyeyın siya ini sowiir kingiin hir yokwowın mi sima hirıinansi nwokım. ¹⁵ Mi sima yıkropki Pita, Jon sowiirın idwowıya hirıir kamım siyıu komii ninokninkiniyım, kaunsil, omaka saıir akpitga hir yani okwo ıu. Mi sima mhııya ini sima sima swoki boınkiyım sowiirın. ¹⁶ Mi sima boın, krıma wı panına tiri tiki inkam nwıso sowiirın? Sowa dimın komiiyın whıra yıniskıi. Mi ikam whiekakım om komii Jerusalemın sima kigın mi sima wakaeyın mi sima ina boınım, krıma wı panına haıgıprakaii? ¹⁷ Krıma pi boriisopi ti diminın siya nhınkiiki mi wı ikam nhırkıım pi wakaeisi. Mi sowiirın wı krıma boınıkıduwı. Sowa ta Jisis siir yaiya saıirın hiri kipi boınmımauunanae. ¹⁸ Mi sima ina swoki ıkıunam Pita, Jon sowiirın. Mi sima sowiir boınıkıduki kowa Jisis siir inıgın wı kipi swoki boın nhınkıımın. Wı nınga dwoıuguski wı kipi nısiısiımauu. Nıngaka.

¹⁹ Mi Pita, Jon sowa ina yowarkı boınkiyo simiir yai aıir, kıma kıma tiki aıngwo hıdna. Krıra wı Adi Komii siir yai aıir nasi wakaeyoknaei krıra niki

inokninkin tani. ²⁰ Ni krira kririir yaiya wi pan tani. Krira wa boinmimauuwii ikamim simiirin digworaekwo whiekakim krirar kigim mi krirar wakaeyim. ²¹ Mi sima yai paenan haningin yiu mi ina boinim, duguski, wari inkam nwiswo yopi nami. Mi kamim siyiu komii ninokninkiniyim, kaunsil, sima ini sowiir tioni siyuam whaowaeyim. Mi sima ini tiki iikam whiekakim simiirsi yididgiyim. Adi Komii siir inig iir hainankiyim. Mi ti inkam iga biyeyin siir bidi kigiyin, iga siira wadie nwokiya mi sima asi naingwo tibmiigim. Mi sima asi nididgim sowiir tiosiyin. ²² Mi tiki inkamin Pita, Jon sowa haiswoniskigiyin siya adi yaowae komiigin siya yinisim tani. Mi ti inkam iga biyeyin siir biewiyim tari kam nwis, kwis kwoim nanaigim. Iriig.

Kamim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim sima nhwo minam kwiskim Adi Komii siir kirie aiir haiyim.

²³ Mi iya sima Pita, Jon sowiir duguskiya mi sowa ina swoki haiyug apnamo sowiir nomiyauim simiir naboimamauuamim ti diminin sowa tirin siir. Mi prismi biyan inkamin mi kam adiyaowaeyim siyiu komii kigriraowiyim sima sowiir boinki. ²⁴ Mi tari Pita, Jon sowiir nomiyauim sima ta sowiir yai aiir wakaewinim mi sima ini kwoin whirua ywokiya. Mi sima nhwo ina kwisboinkiyim Adi Komii siirim, hae! Ti Biyan Inkam Komiiyin kirar nonkwokwokim ninomor nu mi whii komii aka mi tiki digworaekwowim, nu tir nwowim kinakinar nonkwokwoswokim. ²⁵ Biya kirir naeyuin, yai kwira siya boinkika krimiir brougaeyin Devid siir, kirir mi miriyyin siir. Devid siya hiriinan bidi boinkiyin,

tiki iikamim sima Judan iikam tani. Mi simiir kwoinin haugihauga dimusi whiyekim? Mi sima ti iikamim iikam nirmi tirbuam dimusi naingwokim, ha? ²⁶ Mi inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin mi kamim bi nwowi ikim sima maeyau kwiruwa ywomim. Mi sima Adi Komii siya nimbinkiyin Mesaia mi inkamin siya. Sima sowakar nintiwam tiri. Devid siya hinina boinkikin.

²⁷ Mi nhwo sima kwisboinkiya yaiya ta saeyairga niki amyokiyokiya. Hiipa! Taka yaiya, yai kaimwoka. Mi tariinanin ta saeya nimbiyama. Herot mi Pontias Pailat mi iikamim Juda iikam tani ikim mi Isrelan iikam ikim, sima om komii Jerusalem hirirar yamwo iuim. Sima minam haingiriyuugim ti inkamin kira nimbingiyin Mesaia, ti miyan inkam kibiyin Jisis siir nisomaowam. ²⁸ Mi sima iripa yai hiriinanam haingiriyu boinaikim, ta yaiya biya kirar boinkiya saiir tiram. Mi sima tariinanin saiir tiram naingwowi. ²⁹ Mi kira ti biyan inkam tapa kira bidi kigiyin, yaiya sima ninii nintiowa. Mi kirir kirieya krimiir whauugi kirir miyan kamim mi krima wi simiirsi nidid rani, kirir yai aiir boinmimauuwim. Nningaka. ³⁰ Kira kirie krimiir whauugi iikamim makakim simiir ninimniskiiyam. Mi kira krimiir hauugi mi krima wi mi prasae mirii rani. Jisis siir inigin kirir miyan inkam miyyikin, sima Adi Komii siir boinki. ³¹ Iya sima nhwo kwis digiyim mi ini sima kinankugiyim, ta omaka ninii hanin nitkiya mi ini praprasa kinkiya. Mi ti Adi Komii siir naeyuin ini iikamim simiir yapa yapa pua yaninkinuuim mi sima ini Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuwim mi tiki iikamim sima biri nidigim. Nningaka. Iriig.

Iikam whiekakim siiram naingwo tibmiiyim sima ini kwoin whiruwar ywowim.

³² Mi iikamim naingwo tibmiiyim, sima ini kwoin whirua ywowim. Inkam nwirin ha bi boinikin ti diminin kariirairgin. Nningaka. Mi simiir digworaekwo whiekakim ha biri boinikim nwiruwanikim. Nningaka. Simiirin pi sima ombudka wokiyok haii. ³³ Mi aposel kamim sima Biyan Inkam

Komiiyin Jisis ie hirankin siya ninsiin idwowa saiirin nididmir nididmir biri boinmimaugim simiirin. Ningaka. Mi Adi Komii siya simiirin hiriinansi kirie haiginugin. ³⁴ Mi simiir inkam nwirkin dimin whiram paninsi whaowaesi. Dimusi rani, simiir nhirim nu digworaekwo omakakin ninkinuwiyim pi sima nokmwın sainsi inkam nhirmi. Mi sima umir pa haii ti digworaekwo imiirsi. Mi sima ti umirim pi ti kamim digworaekwowim whaowaeyim pi simiir hauuwi. Mi simiir inkam nwirki dimin whiram paninsi whaowaesi. ³⁵ Mi ti digworaekwo whiekakim simiir umirim sima pa hainani, aposel kamim simiir hauugikim mipi sima hid hauuami kamim digworaekwowim whaowaeyim simiir.

³⁶ Mi inkam nwirin om komii Jerusalem hir nwokin, siir inigin Josepkin. Mi kimidiniya aposel kamim sima swoki kisina dap siir inigin Banabas. Ti inigin siir inig tipmwowin kaoprige okwowikin. Mi siya Livaini isidgin mi siya nu Saipras hirankin. ³⁷ Siya iriipi nugakaigin. Mi ti siir nuin ini inkam nwirkin sainin mi ti nuin siir umirim siya ini aposel kamim simiir ini hauugikin. Iriig.

5

Ananias Sapaira sowawaiyairgo

¹ Inkam nwirin Ananias nikuwiiyin mi siir wig aeya Sapaira, sowiirwai nuin ini inkam nwirkin sainin. ² Mi Ananias siya umir haimeiyin ini siyar yonkwonaowidin. Mi siir wiga saeya bidi yinokninkina, ti umir haimeiyin saiir kam ieya hainaowidin. Mi umir haimeiyin siya haipirugigin, siya ha hainamin, ini aposel kamim simiir ini hauugikin, ti umir haimeiyin. ³ Mi Pita siya Ananias siir boinki, kiriirin yu bibiyie whiekakim simiir biyanin, Setan, siya nipiyaokinamkin mi kira Adi Komii siir naeyu iir asi niksisaekin. Ti nuin siir sainin umirim mi haimeii ini kirar hainaowidin. Mi kira hiriiran dimusi tirkin? ⁴ Biya tiki nuin kiriir inigin nwokin. Mi kiriir kwoin ieyar naingwo prihauugikin, umir hai yamin. Mi ti hiriinan kwoinin, kiriir dimusi nimbiamkin? Ni kira inkam ara bi niksisaekin. Ningaka. Ni kira Adi Komii krimiir Wanin siir warar niksisaekin. Pita siya hinina boinkikin. ⁵ Iya Ananias siya ta yaiya Pita siya boinkiya saiir wakaeyin mi siya ina yakai aonamin. Mi kamim ta yai aiir wakaeyim, sima ina yididgiyim. ⁶ Mi whranim ha nitim, siirin ina ini kog hainakiyin. Mi ina hainamin mi sima siirin ina ini haingikaigikin.

⁷ Mi mhoiyya Ananias siir wiga ina yita. Mi saeya biri ninokninkinka, sima saiir kam iir haingikaiyin. ⁸ Mi Pita siya Sapaira saiir sriiwin, kiriir kamim ti nuin siir umir whiekakim siir sainim ini krimiirara hauuswokiyim, aniya? Mi saeya ina yowarkii boinkiya, ihi. Mi saeya ya pi niksisaeka. ⁹ Mi Pita siya saiir sriiwin, nhinga boinkin, kowiirwai kwoinin whiruwa nwoki iskiyin ti dimin iir tiramin? Kowiir kwoinin ha naingwokin, Adi Komii siya biri ninokninkinkin, aniya? Mi kowa Adi Komii siir naeyu iiram dimusi kinankugin? Wakae! Ti whranim kiriir kam iir nini haingikaigikin mi sima isi ano hir nokwowim mi sima kiriir kogainamam mini ienau swokini haingikaigikin kiriirin. Pita siya hinina boinkin. ¹⁰ Mi taka wiga biri kimiminkika, saeya ini Pita siir igmiiga kingiinar yaowakainama mi ina yaowugusama. Mi tiki whranim ina yapninopkainamim mi ina ini kigium, taka wiga bidi yaowugusamkiya. Mi sima twowai ina haiyim, saiir kogainamim. Mi saiirin, ini saiir kamim siir kingiinar swokini haingikaigika. ¹¹ Mi iya iikamim naingwo tibmiiyim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima ini mouni hanina siinkaokiyim mi sima ini nididkakar ywokiyim. Mi iikam

nhirim yim iriipi hiriinan ini mouni hanina mi siinkaokiyim mi ini kakak wara mi okiyim. Iriig.

Dimin kirie komii komii whiekakim ina yimbiyamim.

¹² Mi aposel kamim sima tirim dimin kirie komii komiiyim, iikam whiekakim sima bidi kigim. Mi iikam whiekakim naingwo tibmiiyim, sima inokininokin Adi Komii siir omaka haimiiyin hugripkikikaiyin, pi siir hirar nwowi. Mi ta maeyau haimiyya huyokiyokaiya saiir inigin Solomonka. Mi iyya sima hir nwowiyim, simiir mhi kwoinim pi whiruwa nwo iski. ¹³ Mi iikam nhirim naingwo tibmii karam nwowim, sima boin simiir siyiuin siyiu wadiekin. Mi sima pi nididgim simaka paninsi yamasusi. ¹⁴ Mi iikam whiekakim ta yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmiikiyim. Mi ti iikamim sima ini Adi Komii siir iikamim simaka iripa isid whiruwar ywowim. ¹⁵ Mi sima iikamim makakmakakim, simiirin siyiuim om komiyya namiyim, ini simiir hiriir hainamim. Mi nhirim sima hi idwo ini haiginu mi nhirim nibmir idwo ini haiginu. Sima hinina naingwokim, iyya Pita siya tiriir napni mi siir aknaina pi krimiir namitkini mi krima pi wadieyar nwoki. ¹⁶ Mi omisisimim om komii Jerusalem siir kingiin nwowim, simiir hiran iikamim simiir makak iikamim ina mi hainamim, om komii Jerusalem hiriir. Mi iikamim yu biyekininkinukikaiyim yim sima ini warar mi inkim amim. Mi simiirin aposel kamim sima yinimniskii haiginugi. Iriig.

Aposel kamim simiirin ina yonkwobumbuninkin haiginuim.

¹⁷ Mi biyan pris inkamin mi Saidyusi kam ikim sima aposel kamim simiir mi aiiram kigmairgim. Mi sima io asi nwokim simiirin. Sima hinina naingwokim, iikam whiekakim w aposel kamim simiir yai aiirara wakaei mi w krimiir yai aiir wakae rani. ¹⁸ Mi sima ina nhinamim, ini aposel kamim simiir ini onkwoim. Mi simiirin omakanau hir ini hugripkikikaigig. ¹⁹ Mi tapa niyaka Adi Komii siir paekwosim nwirin ina yuunainiyin ta omaka aposel kamim simiir, kiyitkaigaigiya saiir omaka anoin siir ini haiwaoki. Mi sima ina yapnaniniyim idowiiya tiriir. Mi Adi Komii siir paekwosim ieya boinki simiirin. ²⁰ Kima taka Adi Komii siir omaka saiir kwapiiyam, siir yayim iikamim simiir tini boinmimauuu. Mi siyiuin kwoin miyik haiyin simiir dsiisiimauu. Adi Komii siir paekwosimin siya hinina boinkikin. ²¹ Mi aposel kamim sima ti Adi Komii siir paekwosimin siir yai aiir wakaeyim mi sima nugakar yamyakwok Adi Komii siir omaka saiir. Mi sima siir yayim, iikamim simiir ini boinmimauuu. Mi iyya sima yayi boinmimauuwa mi ti Saidyusiyan kamim mi biyan pris inkam ikim mi Isrelmi isidin si inkam komii ikim sima ini maeyau kwiruwa ini owuwim. Mi sima kamim yaii niniyim, simiir yikropki sima nini ikunakiyim, aposel kamim simiirin. ²² Mi kamim yayi niniyim, sima ha namim omaka aposel kamim simiir hugripkikikaiya saiir simiir ninkikwonanakiyam mi sima hir biri nwokim. Mi kamim yayi niniyim, sima asi swoki amkim mi ini inkam komi komiiyim simiir ini boinmimauuwim. ²³ Mi sima boin, ano bidi haiginokoukripkaigigin. Mi krima ti kamim omaka hugripkiyya saiir kigriraowiyim simiir ini kigu. Yim sima omaka huyokiyokaiyim, simiir omaka anowim simiira nokwo kaoirkaki. Mi krima anowin ha nini haiwauuwim, simiirin inkam nwir biri haiwao kigim. Ningaka. Ini omaka nunga nunga haiwao hinsisirkiyim. ²⁴ Iyya tiki inkamin, Adi Komii siir omaka kigriraowiyin mi biyan pris inkam ikim, sima ta yai aiir wakaewinim mi sima ini warar yanaawinim. Sima biri ninokninkinkim, iyya ti dimin ieya nimbiamin. ²⁵ Mi inkam nwirin siya ini kignaki mi siya ina ini boinuin simiirin, kamim kima hugripkikikaigaigigim sima isi Adi Komii siir omaka saiir nokwokai boinmimauuim, iikamim simiir.

²⁶ Mi bëyan inkamın Adi Komii siir omaka saiir kigriraowiyın mi siir isidin, siir whınmiriıyın sima yamswoki aposel kamım simiir swokini kiyitnimnır hainakiyam. Mi sima simiirın nhımbwonhımbwo bı kiyitnimnır hainakikım. Sima ini iikamım simiirsi yididım. Dimusi rani, simiir kwoınım hınına naıngwokım, nımbi siiyani sima pi kaiyimikisi. İriig.

²⁷ Mi sima ha nıkıunaniyim, ini kamım siyü komii ninoknınkiniyim kaunsel simiir whwonkam ida ini okwoniyim. Mi bëyan inkamın pris siya simiir sıiı. ²⁸ Bıya krıma kımıırar niki boınwakaekikım. Kima Jisis siir yaiya hırııhırıı kipi boınmımauunanae. Mi wım kima krımiir yaiyaka nantamyıriyırnamkım. Mi yai ina swoki boınmımauuamım, iikam whiekakım om komii Jerusalem hıranım simiir. Mi wım kima simiirın hınına nini boınmımauuıu Jisisın krıma mi ısomaokii. Sima hınına boınkım. ²⁹ Mi Pita siya mi aposel kam nhırıma, sima ina yowarkı boınkiyim, Adi Komii siir yaiya kou ini saeyar ywowa mi kima saiirara wakaeyokna iski. Kımıir yaiya saiir aowa ywokaiya. ³⁰ Mi kima Jisis siirın paeyın hınıya nırıonınkının saika yınkın ırınugi mi siya ina yaonamın. Mi krımiir wanwiyaeyım simiir Adi Komii siya swoki kinınsiin idwonaowid ie hırırankın siirın. Mi siya tariınanın ini krımiir Adi Komii wara nınkın owın. ³¹ Mi Adi Komii siya yıkıunainam Jisis siirın nınomor kou hırıir. Mi siya ini Adi Komii siir ına iniıga saiir kingıınar yaka kınmasu idwowın mi Jisis siya krımiir Bıyan Inkam Komııgın. Mi siyairgın krımiir dimın biyıeyım simiir nınak ıtıkıgııgıyın. Mi nu Isrelmi iikamım, simiir mhıı kwoınım pi siyar kisına haıgi mi simiir dimın biyıeyım pi Jisis siya nınak ıtıkıgııgi. ³² Tı digworaekwowım krıma kıgprıgıınım mi krıma ini whınboınan kam ywowım. Mi Adi Komii siir naeyıuın ırıipi hırıınan, ha mi whınboınıkın. Adi Komii siya siir naeyıuın mınam hauugıkın, iikam whiekakım siir yai aiir wakaeyoknaım simiiram. Pita siya hınına boınkın.

³³ Sima ta yaiya saiir wakaekiya simiir kwoınım ini hauugıhauuga whıyıekıyım, aposel kamım simiiram. Mi sima simiir nisomsom aowam asi naıngwokım. ³⁴ Mi inkam komii nwırın Farisi simiirgın siir inıgın Gamelielkın. Tiki inkamın siyü komii ninoknınkınıkın. Mi iikam whiekakım, ini siir inıgın siir hainankıyım. Mi Gamiel siya omaka yai nıdwokai wakaeyıya, saiir omaka yainau hır yınsiin okwokai boınki, kima warı aposel kamım simiirın idwowıya dınkıkıwona apniyam. ³⁵ Mi tı inkamın siya kaunsil kamım siyü komii ninoknınkiniyim simiir boınki, kima tı nu Isrelan kamım, kima sıbgu mıntırao, dimının kima tıram naıngwowın tı kam imiir. ³⁶ Mi bıya inkam nwırın Tiudas nıkıuwıyın, siya hınına boınkın, karaırgın bıyan inkam komııyın. Mi iikamım kamairım kam nwır 400 sima ini siir isid ywowım. Mi mhııya siirın kam nhırkım sima yısomaoki mi siir isidin ina yıdam nınoopkıyım mi siir mııyım ina yıkıgıyım. ³⁷ Mi mhııya Judasın om Galiliyanın siya ina yıtın. Mi taka ıı hınına iikamım simiir inıgım saiir wınamkım gavman siya. Mi tiki inkamın Judasın siya iikam kasa biri nıkıunakın, siir siyü ııir napam. Mi siirın ırıipi hırıınan, ini kam nhırım sima yısomaokıyın. Mi siir isidin ina yıdam nınoopkıyın. ³⁸ Mi wım kima wara kam nhırım simiirın kipi nisomsom aoki. Kima simiirın hında kıgnınkınki. Mi taka mııya inkamni inıg ara hainanıkwıo mi wa pi yıkıgıyın. ³⁹ Mi ta mııya Adi Komii siirgı nıuwı mi inkamkı ta mııya saiir nıkıduım wı dıg nwo rani. Nııngaka. Kima wı inkam tıo rani, kima wı Adi Komii siirar tıowı. Gamiel siya hınına boınkın kaunsil imiirın mi yım sima ini Gamiel siir yaiya mi wakaeyoknaım. ⁴⁰ Mi kaunsil sima yıkıunaki, aposel kam imiirın. Mi sima simiirın ha tıokıyım mi sima ina yıuguskıyım. Mi sima ina boınkiyim, kima ha dam! Mi kima Jisis siir inıgın pi kipi swoki apboınmamauuwam. ⁴¹ Mi

apospel kamim sima kaunsil simiir haiburgigim mi sima ina yamim. Mi sima ini hindara boin maigimaigra namim. Mi sima boin, ini wadieyar mi owin krima Jisis siir inigin hik siira mi haiyim. ⁴² Mi inokinokin sima yai pi Adi Komii siir omaka mi ikkamim simiir omaka ikim, pi simiir hir boinmimauuwi. Jisis siyairgin, Mesaia ti inkamin Adi Komii siya nimbingiyin siya. Iriig.

6

Mi sima kamim iriyyar nwisa yimbin aposel kamim simiir whin miriyyim

¹ Mi taka iya Jisis siir isidin ini komiyyar yoraraowamin. Mi Judan iikam nhirim nu Grik hir nwowim, io sima ywo Judan iikam nhirim nu Isrel hir nwowim simiirin. Mi sima io dimusi biri nwokin, Isrelan isidin sima wig igabae ningam Grik hiranim, simiirin sibgu biri kigriraokim. ² Mi ti aposel kam iuur nwiso sima, kamim kigna diriraerariyim simiirim asi nikunakim. Mi sima boin, nim wi Adi Komii siir yaiya saiir pi haiburgikisi, nae hidamin. Yio ti siyiu hininin yio miyyik rani. ³ Ti nomiyauim kima kamim iriyyar nwisa tiki hansran hainaki krimiir isidin siir kam nhirim simiir ta miya, wig igabaemi hidauwiya nae saiir kigriraowim. Mi ti kam iriyyar nwiso Adi Komii siir naeyiun simiir ti inkinkukikai. Mi sima ninokninkin inkam dwo. ⁴ Mi nim krima inokinokin nhwo ara kwisnanaei, iikamim simiir boinmimauuwim, Adi Komii siir yai aiir. Ya ta hiriinan miya, ya krimiir miiga. ⁵ Mi iikamim naingwo tibmiyyim, iya sima ta yai aiir wakaeyim mi sima boin, ta yaiya, yai wadieka. Krima ini maigimaigra wara nwowim. Mi sima Stiven siir yimbin, inkamin Adi Komii siir naeyiugin ninkinuwim. Mi kam nhirim sima nimbimim simiir inigim hinin hinigim, Filip, Prokoras, Naikena mi Taimon, Pamenas mi Nikolas. Nikolas siya om Antiok hirankin. Biya siya Juda simiir isid biri nwokin mi tariinanin siya simiir isid bidi ywowin. ⁶ Mi kam iriyyar nwiso ha nimbingiyim mi simiirin ina yikunaniyim aposel kamim simiiram. Mi ina simiirin ha nonkwokiyim simiir mi sima Adi Komii siiram in ina sriigiyim.

⁷ Mi Adi Komii siir yaiya maeyau kwiruwa biri nwoka. Ningaka. Hinda tinda bidi yiniyokiya. Mi Jisis siir isidin om komii Jerusalem hiranin, ini hoimgakar yamwoiim. Mi prismi isid komiyyin, simiir mhi kwoinim ina yinkpit haigigiyim. Iriig.

Juda inkamim sima nokwoyokaigim Stiven siirin.

⁸ Stiven siya inkam imiirsi naingwoyimiyyok prasae biri kinkin. Mi siya iriipi hiriinan kiriekak. Mi siya dimin kirie komii komii whiekakar mi tiriikin, iikam imiirin. ⁹ Mi Stiven siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuin mi iikam nhirim saikar yinkinwamwarkii boin. Mi iikam nhirim saika boinim, Juda inkamim. Mi nhirim nu haimii whirin Sairini hiranki nitkim mi nhirim nu Aleksandriankin nitkim. Mi nhirim nu Silisiankin nitkim mi nhirim nu Esiankin nitkim mi tiki iikam isid komiyyin sima Stiven saikar ninkinwaomwarkii boinamar tirkim. ¹⁰ Stiven siir yaiya ini saeya yokwonaowida. Mi simiir yaiya ini yikigiya. Stiven siirin kwoin miyyikin Adi Komii siya hauugin mi siir yaiya asi nokwonaowidga. ¹¹ Mi sima kam nhirim simiir ini ikunaki mi ina boinim, pi kima tini iksisaeyiu. Mi ti kamim niksisaeyim sima boin, Stiven siya Moses siir nigbumbugin mi siya Adi Komii siirin wara mi inkin igbumbu. Tiki kamim niksisaeyim sima Stiven siirin hinina boinkim. ¹² Mi kamim priyiksasaeyim sima kam adi yaowaeyim siyiu komii kigriraowiyim, simaka ini boiniu. Mi kamim siyiu komii ninokninkiniyim simiirin wara mini boiniu mi sima yai biyie Stiven saika ini boiniu. Mi sima Stiven siirin omaka inkam komiigin nidwokai

wakaieya yai, saiir hiriir kiyitnimnir hainam. ¹³ Mi tiki kamim niksisaeyim mi sima niksisaeyaiyim simiir boinkikim mi tiki kamim sima ina boinim, inokinokin Stiven siya Adi Komii siir omaka saiir nigbumbuwikin. Mi Adi Komii siir siyiu komiiyin siir wara mi ikbumbu. ¹⁴ Krima bidi wakaekiyim siya hinina boinkin, taka omaka Adi Komii siira, wi Jisisin om Nasaretanin siya tumbugi. Mi siya siyiuim Moses siya hauuwim krimiir, wi siya kisina haigini. Ti kamim niksisaeyim sima hinina boinkim. ¹⁵ Mi iikam whiekakim ta omaka yai nidwokai wakaieya saiir nwowim sima Stiven siir whwonkam iir kigiyim ini Adi Komii siir paekwosimnir siir whwonkamnan ywokiin. friig.

7

Stiven siir yaiga

¹ Mi biyan inkamin pris siya srigi Stiven siirin, ta yaiya kaimwowaiga, aniya? Ta sima boina. ² Mi Stiven siya boin, hae! Kima ti nomiiyauim mi ti inkam komii komiiyim kima ini wakaekiyim, biya krimiir brougaeyin Ebrahim siya nu Harana hiriir biri niki amkin. Siya nu Mesopotemia hirar niki owin mi Adi Komiiyin ninomor kouanin ina yimbiyamnir siir hiriirin. ³ Mi Adi Komii siya boinki Ebrahim siirin, kira kiriir omin siir ti haiburgig mi kiriir piugan aka mi kira, kima iki nu kibi whirin si tini owiu. Tiki nuin wi kara nusiimauu haiginiuwi kiriirin. Adi Komii siya hinina boinkin siirin. ⁴ Mi Ebrahim siya Kaldian iikamim simiir nuin siir haiburgigin mi siya ini nu Harana hiriir yamin ini hir yamwoiun. Mi iya siya nu Haran hir nwowin mi siir adwai biyeyin ina yaonamin. Mi Adi Komii krimiir Wanin siya yikropki Ebrahim siirin ti nu kima nwo iirim. ⁵ Mi Adi Komii siya tiki nuin Ebrahim siir biri nikiu iuguskikin. Nngaka. Siya hindira nikumauu aekin siir nu tipmwo rani, siya haimiisima biri nikumauugin. Tiki nuin ini nngar mi owin. Adi Komii siya yimbingi siirin, mhoiya kara tiki nuin wi kiriir nikumauu iuguskii. Kiriir yinisisimim simiir wara ninkin ikumauugi tiki nuin. Ta iya Adi Komii siya nimbingiya, Ebrahim siya yinisisimim wai iki om whirni nuin kimiir kingiin nwo karam nwowin wi siir nwoami. Ebrahim kiriir yinisisimim wai kam nhirim simiir mi mirii. Sima wai mi nngar mirii, wai umarkak nwo rani, simiirin. Mi kamim simiir kigiraowi sima simiirin wai siyiu miyiknan tir tani. Sima miriyokiyokiyim biewiyim kamairim kamnwir (400). ⁷ Mi mhoiya ti kamim mi simiir kigiraow miriyim simiirin wai hik hauugi. Iya kara hik simiir hauuwi mi kiriir yinisisimim wai ti om iir haiburgigi. Mi sima wai kariir mi aair namiriini mi wai kariir inig iir hainani nu Isrel hirin. Adi Komii siya hinina boinkin. ⁸ Mi Adi Komii siya Ebrahim siir nusiimauuin, siyiuin miois kitiiyin, yio Adi Komii siya nimbingi ieya. Mi iya kima ti siyiuin miois kitiiyin siir kigiyim mi kima pa ninokninkinki, kimaigim Adi Komii siir kamim. Mi iya Aisak siir naokaina Ebrahim siir yinisisimim mi ii iriiyar kwoimim namkiyim mi siya siir mioisa ina kitiiyopnir haiya. Mi mhoiya Aisak siya Jekop siir ad ywo. Mi Jekop siya ini kam iuur nwiso ini simiir ad ywowin. Mi yim sima ini ti hiriinan siyiu kaimwowin miois kitiiyin ini siirar swoki tirim.

⁹ Mi ti Josep siir nomiiyau iuur nwirim sima io siir ywo. Mi siirin sima iyopmauugi kam nhirkim sainam. Mi sima siirin wara yinkin ikunam nu Isiba hiriirin. Mi iya siya nu Isib hir nwowa mi Adi Komii krimiir Wanin siya ini saikar ywowin. ¹⁰ Mi hikpai hikpaiyim Josep siir nimbiamim mi

Adi Komii siya ta miiya kariir nimbangiya. Siya minam nimbangikin. Isrelan iikamim simiir whinidamkiyim nu Isib tir nwowisi. Mi Isrelan iikamim sima hinin biri naingwokim. Nungaka. ²⁶ Mi igwir nugakin, Moses siya ina yapamyakwokin. Mi siya kigam, inkam nwiso Isrel hirankinaro sowa yaii ninii. Mi siya ti inkam nwiso sowiir yaii aiir yibirmiigi. Mi siya sowiir boin, kowa om whiruwaniarairgo mi kowa kowa yaii dimusi ninii? ²⁷ Mi ti inkam nwirin yaii bi niniiyin, siya yiriyu boinki, Moses siir yaiya saiir mi siirin ina iyop isiskiyin. Mi siya boin, nhinga boinkin, kira krimiir yaowae komii nwowin mi krimiir mi hid miriiyam? ²⁸ Mi tari kira kariirin ii kira niki isomaokiyin nu Isib hiran inkamin siir hiriinanam swoki boini? Mi kariirin pi hiriinan swoki isomaokiyim, aniya? ²⁹ Mi iya Moses siya tiki inkamin siir yaiya saiir wakaekiyin mi siya ina yidamkiyin, ini Midian simiir nuin ini siir yamwoiun siya. Mi mhoiia siya wig nokwonain mi siya yinisim yinkamiyino nwisa iyioninkin.

³⁰ Mi biewi kam nwiso dig nwokiyim iya siya ti nu siiyin apa nhinga siir nwoa. Mi igwira Adi Komii siir paekwosimin ha nitin siirim mi siya paeya paekikopim sim nimbiyama saiir yainau hir yimbiyam, mhu Sainai kingiin hir. Ta maeyau nu siiyin apa nhinga saiir hir. ³¹ Mi Moses siya kigiyin mi siya ini hindara yanaakiyin. Mi siya ha napriraoamin kingiin kigam mi ini siya wakaeki, Biyan Inkam Komii siir yaiya boinkiya, ³² kimiir brougae wanwiyaeyim simiir Adi Komiiyin kara Ebrahim, Aisak mi Jekop kimiir wanwiyaeyim simiir Adi Komii warairgin. Mi Moses siir pua ini nopnopar kinkiya. Mi siya ti paekikopim simiir kaowin mi siya ina yididin. ³³ Mi Biyan Inkam Komii siya siir boinki, wari kiriir uga souwa diski. Wari nuin kira nokwowin nu kibiki kibi ieyairgin, bimbuiwi rani. ³⁴ Kara bidi kigin, ti dimin biyeyim sima tir haiginuwim kariir iikamim nu Isib hir nwowim simiirin. Kara bidi kigin, simiir noua. Kara hiriinanam nitkin, simiir whindireraeraram mi simiir hika saiir ninakiyim. Mi kiriirin wi kara nikropki nu Isiba hiriir namim. Mi simiirin wi kira nini kigiraowuwim.

³⁵ Biya Moses siir oman iikamim sima siir boinki, nhinga boinkin kiriirin, krimiir yaowae komii nwowin mi krimiir mi hidin? Adi Komii siya nikropkikin ti inkamin Isrel simiir yaowae komii nwowim. Mi sima wi nu Isib hir nwoki haiburgigim mi sima wa nwoki amim. Adi Komii siir paekwosimin ti paekikopim paeki nugiyim Moses siirim nitkin siir nauni kirie haiginuniyim. Mi Adi Komii siya boinkiya yaiya, siya simiirim namim, simiir whindireraerar haiginuwam mi siya hiriinanam nitkin. ³⁶ Mi Moses siya nu Midian hir haiburgigin mi siya simiirin nu Isib hirankar ini ikunanaki mi sima ina yamigusamim. Mi siya nu Isib simiir nuin dimin kirie komii komii whiekakim haini tirbumbugik mi simiir nuin ini biyeya ywokiyin. Mi mi kwira siya miriia op paridnana sae, siya kimprinaidama mi biewi kam nwiso siya nwowim ti nu siiyin apan siir mi mi komii komii nhirim ini hirar yimbiyamim. ³⁷ Biyarin ti inkamin Moses nikuwiyin siya Isrel hiran iikamim simiir boinkin, krimiir inkam nwirin wi Adi Komii siya nokmwim okwowi profet inkam nwowam. Mi siya wi kaoprige okwowan inkam nwowi, kariir hiriinan. ³⁸ Mi Moses siya Isrel simiir isidin simakar nwowin, krimiir brougae wanwiyaeyim nu siiyin apa nhangan siir mi Adi Komii siir paekwosimin siya Moses siirim mhu Sainai hiriir yam, siir yaiya inokinok nwoyokiyokiiya saiirin hir ini boinmimauugig iikam whiekakim krimiir boinmimauuam. Mi ta yaiya Moses siya nini hauuniya krimiir, saeya kiriekaka, kwoin miyikin omwai waiyayokiyokiiyin inokinok krimiir hauu haiginuwam.

³⁹ Mi křimiiir wanwiyaeyim sima Moses siir yaiya saiir biri wakaekim. Mi sima Moses siir yaiya ini digumii haigngikim. Simiir kwoinim ini nu Isib siirimar swoki aingwo hisraenamim omin biya sima nwo iiram. ⁴⁰ Mi Isrelan iikamim sima Eron siir boinki, kira tidiyu min ti ikrimtio iupimpit krma kuuwam mi sima wi křimiiir adi komiinan nwoki owim. Mi krma wi simiir yai imiir niki wakaeyoknam. Mi tiki inkamin Moses nikiuwiyin křimiiir niki ikuunaniyin nu Isib hirankin siya mhua hiriir namim mi siya biri swoki itkin. Niingaka. Krma biri ninokninkinkim diminin siir tirin. ⁴¹ Mi taka iya bulmakau yin irin aeyini sima nonkwokwokikin. Mi sima wraisu ira yisom siir nmiyaeyam. Mi sima mnsi hauugikim, wi simiir pi nonkwowisi. Mi iya sima ti dimin iir kigim mi ini ogmwomir karamaeyar ywokiyim. Mi sima yaewou nae komiia ina ikwo aekiyim. ⁴² Mi Adi Komii siya digumii simiirin whisarii biri haimriiyugin. Mi siya simiirin ini hindara kignnkin diriraerarkiyin. Mi bie bwan nauunim ini simiir adi komiinan ywowim. Bilki biyin profet kamim simiir yaiya hiniina win boinkikim,

kima ti Isrelan iikamim iya kima nu siiyin apa hir nwowa ti biewi kamnwiso mi ti wraisuin nhinir nisom hauugikin? Mi kima kariirim bidi yaingwowim, aniya? ⁴³ Niingaka. Kima ti wraisuin Adi Komii niksise Molok siir nisom hauugikin. Mi ta kimiir wraisu is omaka kima haiyapyokyaiya ti nu siiyin apa siir, ti biewi kamnwiso kima minam hainamkim Molok kimiir adi komii niksiseeyin siir inig iir hainanam. Mi kima ti nauunin Refan nikiuwiyin siya kimiir adi komii niksisaenan nwokin mi kima ini siir inig iirar mi hainanim. Mi ti tidiyuin kimar nikrimtio diriraerarim, kima simiir inig imiir hainankim. Mi kima hiriinan tiri mi kimiirin wi kara nhinikriropki, nu Babilon hiriir. Mi kima wi simiir aowa mirii kaeyami.

⁴⁴ Adi Komii siir yaimwowim saiir yimbiam. Mi Adi Komii siya minam nsiimauugin, sima wa nwoki aingwowim, Adi Komii siya ini křimaka nwowin. Mi Adi Komii siya yisiimauu Moses siirin, ta omaka wraisu isa saiirin. Biya iya křimiiir brougae wanwiyaeyim nu siiyin apa siir nwowim, sima omaka wraisu isa saiir yapninopkainam Adi Komii siir inig iir hainanam. Moses siya ini hiriinana swoki miriyyin. ⁴⁵ Siya křimiiir brougaeeyim sima nu siiyin apa siir hiriir namim mi ta omaka wraisu isa saiirin warar yinkin hainam. Mi sima ini simiir inkam komiyyin Josua, saikar yitim. Mi iikamim ti nu iir nwowim, simiirin Adi Komii siya nikrirop nhingiyim mi sima ina yidamkiyim. Mi ti nuin křimiiir brougaeeyim simiir inigar nwoyokiyiyyin mi ini Devid siyar yimbiniyyin. ⁴⁶ Mi Adi Komii siya ini Devid siirimar yaingwokwonanaeyin. Mi Devid siya Adi Komii siir sriigi mi kara omaka ira ti mirii, kiriir inig iir hainanam, kira ti Jekopni Adi Komiiyyin mi kira wi saiir nwoki owim, aniya? Siya ina boinkiyin. Niingaka. ⁴⁷ Mi Devidni yinisimin Solomonin Adi Komii siir omaka siya bidi miriigika.

⁴⁸ Mi Adi Komii křimiiir Wanin siya ninomor kou hirankin, siya taka omaka inkamkin nonkwo miriia saiir biri nwowikin. Niingaka. Bidi bidinanarin profet inkamin siya ta yaiya hiniina win boinkikin, ⁴⁹ Adi Komii siya boinki, ninomora ini kariir ipiinan ywowa kara nidwowika. Mi tiki nuin kariir iiga siir nokwowikin. Kima wi paka hiniin omaka sae mirii, kariiramim. Kara wi piki omin si nidwosiisnaki. ⁵⁰ Mi kariir ina tiki digworaekwowim simiir biri nonkwo diriraerarkim, aniya? Niingaka. Kara nonkwokwokim tiki digworaekwo whiekakim.

Adi Komii siya boinkiyim, profet kamim sima winkiyim.

⁵¹ Stiven siir yaiya tasa niki ama. Kima tiki kamim nantamyiryiyim kimiir wiina panina wakaei. Mi kima inokininokin Adi Komii siir naeyuin siir yai

pannsi wakaei. Mi kima ini kimiir brougae wanwiyaeyim simiir siyu biye biya sima tirkaiyuwim mi kima ini simiir hariinanar swoki tirim. ⁵² Kimiir brougae wanwiyaeyim hik prasae biri hauugim profet kamim simiirin. Mi simiir nwrkin niinga biri nwokin, hik hai kamae. Mi profet kamim sima boina hinin, ti inkam wadieki wadieyin wi sipi niti. Mi kima ti profet kamim simiirin ina yisomsom aokiyim. Mi mhoiya siya ha nitin mi siirin ini warar yinkin isomaokiyin. ⁵³ Mi Stiven siir yaiya tasa niki amyokiyokiya. Adi Komii siir siyu komiyyin siir paekwosimin siir boinmauugiyin mi siir paekwosimin kimidina Moses siir kwaboimauu mi Mosesin kimiir swoki kwaboimauu mi kima ti siyu iir bi sibgu apkin. Niingaka. Iriig.

Sima Stiven siir kaiyimik aoki siyani

⁵⁴ Mi sima bidi wakaeyim yai whiekakim Stiven siya boin huriyugiyim mi simiir kwoinin ini haugihauga whwiyekiyim mi bigim ini kikiyikikiyikar kinkiyim. ⁵⁵ Mi Adi Komii siir naeyuin ini Stiven siirarar yaninkinuniyin. Mi siir nhwoin ninomor koua hariir ninansiina kaokiyin mi ini siyar kigiyin dimin komiyyin paenan nudkwakwakiyin, yio Adi Komii siyargin. Mi siyar mi kigi Jisis siya Adi Komii siir ina iniiga saiir kingiina naka kinamasu okwowi. ⁵⁶ Mi Stiven siya boinki simiir, wakae! Kara bidi kigiyin ninomora piigigiya. Mi kara inkamin nwira kig ninomor kou hirin, siya ini Adi Komii siir ina iniiga saiir kingiina yaka kinamasu okwowin. ⁵⁷ Mi sima biri wakaeyokim mi sima yai ina nhinki boinainamim. Mi sima whiekakar, ini siiraramar yinoopnamim. ⁵⁸ Mi sima siirin ti om komiyyin siir idwowiya hariir kiyitninnirnaniam. Mi sima siya komii komiyyim ha haiyim, ina kaiyimikim siir. Mi kamim biya yai siir niki boin huriyuwim, simiir yuis nhirim ina yisitkikinkiyim. Mi inkam nwirin Sol nikiuwiyin siir igmiiga hir haigingig mi sima siya ina kaiyimikim siirin. ⁵⁹ Mi iya sima siyani Stiven siir kaiyimikim mi siya ina kauwanki boinkiyin, Biyan Inkam Komiiyin siiram. Mi siya ina boinkiyin, Biyan Inkam Komii, Jisis, kira kariir paekwosimin siir haigi. ⁶⁰ Mi Stiven siya ogmwo ha hugiyin mi siya ina kauwok boinkiyin, Biyan Inkam Komii, kira wi yamdi simiir kipi swoki onkwobu, ta sima kariir tirkiya saiirsi. Niingaka. Mi kira simiir dimin biyeyim simiir dinak itkiigigi. Mi siya ti yaiyim simiir boin digiyin mi siya ina kwaonamin. Iriig.

8

¹ Sol siir kwoinin ini maingimarga ywokiyin, sima Stiven siir nisomaokiyin.

Sol siya kamim Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuwiyim simiirin siya nisomsom aokaokim.

Mi taka iya iikam whiekakim sima Adi Komii siir isidin om komii Jerusalem hir nwowin, siir diriraerar bumbuninkin haiginugim. Mi sima om komii Jerusalem hir asi haiburgigim. Mi sima ina yinoopkiyim ti omim ti nu whiso sowiir nwowo, simiir. Nu Judia mi nu Sameria. Mi ini hariir yamim. Mi aposel kamim sima om komii Jerusalem hirin wara biri haiburgigim, simaka. Niingaka. ² Mi kam nhirim Adi Komii siiram naingwo tibmii kaniyim, sima youu haingikaiwak, Stiven siirin. Sima nou prasae biri nougim.

³ Mi ti inkamin, Sol nikiuwiyin, siya siyu whiruwa biri tirkin Jisis siir isid iirin. Mi omaka omakam siya tionhintaraoami. Mi simiirin pi hirankar kiyit kigiki. Mipi omaka sima hugripiikikaiya pi saiir kiyitnoudnankaigi simiirin. Iriig.

Sima yai win kibieya saiirin nu Sameria hir boinmimauugim.

⁴ Mi iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim, sima ini omom omomim simiir yinoopamim. Mi sima ini Jisis siir yai kibieya ini tiki omom simiir

yap boinmimauuamim. ⁵ Mi Filip siya nu komii whirin Sameria siir hiriir yapiinam. Mi siya inkamin Adi Komii siya nimbini Kraist, siya siir yai imiir boinmimauuamkin. ⁶ Mi iikam whiekakim sima ini ta Filip siir yaiya, saiiramar maugiyim. Mi sima kigi, dimin kirie komii komiyyim siya diriraerarim. ⁷ Mi iikam whiekakim ti om iir nwowim uridyiu bibiyie saiirara, bidi yinkiniukikaiyim. Mi tiki uridyiu bibiyeyim, Filip siya ninimniskiiyim sima ina nhinki kaunamim. Mi iikam whiekakim igga in ninsimsirunakiyamim, simiirin Filip siyar yinimniskii digi. ⁸ Tiki iikamim nu Sameria hiranim, sima ini maigimaigaywokaeyamim.

⁹ Mi ti nu komii Sameria hirin, inkam nwirin hir nwowin, siir inigin Saimonkin siya nop nao kiriekin. Mi iikam whiekakim siir kigiyim ti diminin siya tirin mi sima ini hindara yanaakiyim. Mi siya simiir boin, adi yaowaeyin karaigin. ¹⁰ Mi iikam whiekakim ti omin siir hiranim mi iikam nhirim inigakim mi nhirim inig karamae ikim mi sima ini Saimon siir yaiya saiirar wakaeyim. Mi sima boin, warinkamin kiriekakin Adi Komii siya hauugin siirin kirie. ¹¹ Saimon siya diriraerarim sima bidi bidinana kignanaekim, ta nopa siya nanaowiya. Mi sima tiki iikamim Saimon siir yaiya saiir asi wakaeyoknakim. ¹² Mi Filip siya ta yai win kibiya ini saiir boinmimauuwim iikamim ti omin siir hiranim simiir. Siya minam boinmimauugin, iya Biyan Inkam Komiiyin siya iikamim simiir kigiraowi mi Jisis Kraist siir inigin siir wara yinkin boinmauu simiirin. Mi sima ini ta yaiya siya boina, ini saiirim yaingwo tibmikiyim mi siya iikam imiirin op ina baptais haiginuswowim. ¹³ Mi ti inkamin Saimon nikiuwiyin siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ina yaingwo timiigiyin. Mi Saimon siya ini saikar ywowin. Mi ti dimin kirie komii komiyyim siya simiir kigin Filip siya diriraerarim. Mi siya ini kakakar ywokiyein.

¹⁴ Mi aposel kamim om komii Jerusalem hir nwowim, sima wakaewin, nu komii Sameria hiran iikamim sima bidi wakaeyoknam Adi Komii siir yai aiirim. Mi sima ina yikropkiyim Pita Jon sowiirin, sowa kignakiyam. ¹⁵ Mi sowa om komii Jerusalem hir haiburgiko mi sowa ha napdinamo mi nu komii Sameria hiriir yapnimbiiyam. Mi sowa nhwo iikamim naingwo tibmiiyim simiiram ha nini kwisiuwo mi Adi Komii siir naeyuin simiira yaninkiniuiuin. ¹⁶ Sowa bidi yinokninkino, biya sima whisariiya baptaiskim Jisis Biyan Inkam Komiiyin siir inigi iirin. Sima Adi Komii siir naeyuin siir biri niki haigin ningar niki okim. ¹⁷ Mi Pita, Jon sowiir inao simiir mwo imiir ha nonkwowim mi sowa ina boinkiyoy, Adi Komii, kiriir naeyuin simiir waninkiniuni.

¹⁸ Mi Saimon siya kigi, aposel inkam nwiso sowa iikamim simiir mwowim simiir nonkwokiyein. Mi ini siyar kigi, naeyuin simiir naninkiniuiuin. Mi siya umir asi nini hainakikin sowiir sainam. Mi siya ina boinkiyin, ¹⁹ mi kowa warinkirieya kariir warar mi hauugi. Mi kariir ina inkam nwirin mwo mi onkwowi mi Adi Komii siir naeyuin wi nwirni mi aninkiniuiuwim. ²⁰ Mi Pita siya boin Saimon siir, diminin Adi Komii siya priihauugiyin kira ha naingwowi pi umir aka sainim, aniya? Ningaka. Warinkiriir umirim wi kinakar ninkin kiguguki. ²¹ Kira taka kirie aiir haiyim, wi dig nwo rani. Minsika, kiriir kwoinin Adi Komii siir naeyuin saika miyik nwo rani. Ningaki, ningaka. Ini biyieki biyie ywokiyein. ²² Kiriir kwoinin ti kisina haigi, kira Adi Komii siiram ti srinanae kariir dimin biyeyim igbid kamiyau simiir haiyoprindimiigiyim kariir mhi kwoinnau nwokaiyim mi kira wi wadiyay nwoki owim. Mi Adi Komii siya wi saiir saiira naingwokwonanae rani. ²³ Pita siir yaiya tasa niki amyokiyokiya. Kara bidi kigin kiriir mhi kwoinin

whwokwoka bi nwowikim. Mi kira siyiu miyikin siiram paninsi yaingwosi. ²⁴ Saimon siya ina boinkiyin, kowa Adi Komii siirim ti srinanae kariir dimin biyeyim simiir ninak itkiigiyim ti dimin biyeyim kariir kwoinau tir nwokaiyim. Mi kariirin wi sima nonkwoninwomwirninkinisi.

²⁵ Iya Pita, Jon sowa swoki haiyuk apnama om komii Jerusalem hiriir mi sowa Adi Komii siir yai win kibiyim ini ti ikamim ti omi sisimim nu Sameria hir nwowim, ini simiir swoki apboinmamauamo. Iriig.

Filip siya Adi Komii siir yaiya nu Itiopia hiran inkamin siir boinmimauugin

²⁶ Adi Komii siir paekwosim nwirin Filip siir boinki, kira om komii Jerusalem siir ti haiburgik mapi ti siyiu komiyyin Gasa namiyin pi siir hiriir dapniyam. Mi kira pi ti siyiu siiyin nu apa ningan siir dam. ²⁷ Mi Filip siya ha napiinamin ti siyiu iir mi siya nu Itiopian inkamin om komii Jerusalem hir nin hainangikyakwokin Adi Komii siir inig iir mi siya siirin siyiu hir yapiduna, ti nu Itiopian inkamin. Mi siya ti inkamin simiir wig komiyya nu Itiopiya hir kigriraowiya, saiir umir digworaekwowim simiir biyan inkamkin, ti inkamin. Mi ta wiga saiir inigin Kandesika. ²⁸ Mi tiki inkamin ina swoki amim, siir oma hiriir. Mi siya karisa saiir ii idwokainam. Mi hos iso sowar kiwowotnam, ta karisa. Mi siya yokwo kwira biya profet Aisaia siya wingiga, saiir nidwokai mwainamkin. ²⁹ Mi Adi Komii siir naeyuin siya boinki Filip siir, kira pi ta karisa pi saiir pida dapam. ³⁰ Filip siya ha niwtnamin kingiin hiriir mi siya yap wakaeyam, tiki inkamin ta yokwowa biya profet Aisaia si wingiga siya saiir nidwokai mwainnami. Filip siya siir boinki, kiriir kwoinin ta yokwowa kira mwaina saiir bidi yinokninkinkiyin, aniya? ³¹ Mi tiki inkamin siya ina wakae boinkiyin, Filip siir yaiya saiirin. Inkam nwirkin kariir boinmimauu karamae nwowi, kanakana wi panina ninokninkini. Ningaka. Tiki inkamin siya boinki, kira wiinaini, Adi Komii siir yaiyim kariir wini boinmimauuni. ³² Ta yaiya siya mwainama saeya hinnga. Inni sibsib yinisimnan ywowin, sima siirin ha haimim mi ina yisom aowin. Mi siya yaimin dimin biri nomboboinkamkin, siya ini sibsibnan ywowin. Sima, simiir kan imiir kinkrimkrip haiiyim mi sima biri kauwigim. Ningaka. ³³ Mi sima siir yigbumbu haiginu. Mi sima siirin yai miyiknan biri boinkim. Mi siirin simar swoki isom aoki. Siir iya ti nu iir nwowa ini dig ywokiya. Mi siir igsopa bi nokwokairinanaowidgin. Mi siir niwiiyin wi nhinga boinmimauuwi siir ikam imiirin. Ningaka.

³⁴ Tiki inkamin nu Itiopianin, siya yokwowa ha mwain digiyin mi siya Filip siir boinki, kara kiriir srii, tiki inkamin profet, siya ta yokwowa nhaniiram winkika? Mi siya, siyamar winaka, iyie? Mi tari inkam nwiram nasi winkika? ³⁵ Mi Filip siya siir yai imiir wakae digiyin mi siya ina kwaboinmamauun ti yaiyim siir. Siya ina boinin, siya ta yai win kibiya yokwoni Jisis siirim winkika. ³⁶ Mi sowa ha namwo ti siyiu iir mi sowa whiisim kwira saiir yimbiiyam. Mi tiki inkamin siya Filip siir boinki, kira Kigi! Tasi opa kwomaiya, kara op baptaisam tiri. Mi dimin whirki, kariir siyiuin op baptaisiyin siir biri haiginikougim? ³⁷ Mi Filip siya swoki boinki, kiriir kwoinin naingwo tibmiikinkiswo mi kira wa pi tibin. Mi tiki inkamin siya ina swoki wakae boinkiyin, kariir kwoinin ina naingwo tibmiigiyin Jisis siirim, Adi Komii siir yinisimin. ³⁸ Mi ti nu Itiopiya hiran inkamin siya boin, kariir karisa pi tir kugiki. Mi Filip sowa ti inkamin nu Itiopianin sowa ina yapnatmaimainaniyamwo. Mi Filip siya siirin ina baptais haiginuun. ³⁹ Mi sowa opa saiir haiburgikwo mi sowa ina yapnaidamwo. Mi biri kimiminkikin Adi Komii siir naeyuin, ini Filip siirar yikunamin. Mi tiki inkam komiyyin Filip siir biri swoki kigikin. Ningaka. Mi siya ini maigimaigra ywowamin.

40 Mi Adi Komii siir naeyiun Filip siirin om Asdot hir ini diyankinisugik. Mi siya omom omomim simiira yap boinmamauuam Adi Komii siir yai win kibiya saiirin. Mi mhoiia siya nu Sisaria hiriir yapnimbiiyam. Iriig.

9

Sol siir kwoinin ha kisina haigikiyin mi siya ina yaingwo tibmiiigiya Kraissaiirin.

¹ Mi taka ii aiiirarin Sol siir kwoinin miyik biri nwokin. Siya kamim Jisis siir kigna miriiyim simiir nisomsom aowam tirkin. Mi siya prismi biki biyan yaowae adin saika ini boinu. ² Sol siya siir sriiyin mi siya ina boinkiyin, kariirin wi yokwo kira win hauugi mi wi kara hainami Juda simiir Biyan Inkam Komiiyin om Damaskas hir nwowin siiram. Mi siya yokwowa, ha win digiya mi ina kwauugiya siir. Taka yokwowa siir kirie aeyairga. Siirin saeyar kinsis haiginuwi Jisis siir isidin saikar nap miriiyim simiirin wi saeyar kiyitnimnir hainami, omaka sima hugripkikikaiya om komii Jerusalem hir nwowa saiirin saiir kiyitkaigaikiyam. ³ Mi Sol siya ha napamin om Damaskas kingiin hir mi bi kiminkikin parid komii whirin ninomor kou hiranki nikiinainiyin, ini Sol siirar kaigikunainiyin, hinda hinda bi namkin. ⁴ Mi siya ina yakainamin nua hiriir. Mi siya ina wakaekiyin, yai kwira siiram nikiugiya, Sol! Sol! Kira kariir diriraerarbumbuam dimusi tirkin? ⁵ Mi Sol siya boinki, ti inkam komiiyin kira yipikin? Mi siya ina boinkiyin, kara Jisikin, inkamin kira diriraerar bumbukiyin siyairgin. ⁶ Kira dinsiin apnam mipi om komiia hiriir dam. Mi kira pi kariiramar didwo hirgiugu. ⁷ Kamim Sol saika napnamim sima ini kakakar ywokiyim. Mi sima ini yai kaonis boinam yankabguguwim. Mi sima yaiya saiirar wakaekim sima inkamin siir biri kigim. Nngaka. ⁸ Sol siya ina yinsiin okwokiyin. Mi siir nhwoin ini waugiwauga yigiyin, bi sibgu kigomokin. Nngaka. Mi sima siir ina saiir yinkikwona apnam om Damaskasa hiriir. ⁹ Mi iiyim kwoim, Sol siir nhwoin nhwokwis nhwokwis nwokiyim. Siya naeisin biri naekin mi opisim biri kwiaekin. Nngaka.

¹⁰ Inkam nwirin Adi Komii siir mi kigna miriiyin, om Damaskas hir nwowin, siir inigin Ananaiskin. Mi siyar whin kig mimikwin, Jisis siya siir boinki. Ananais! Mi siya ina boinkiyin, Biyan Inkam Komii, kara tisi tirar nwowin. Kira dimuam nikiuwi? ¹¹ Biyan Inkam Komii siya siir boinki, kira dinsiingi! Mipi tiki siyiun nap wrieyok karamae nwowiyin pi siir dapnam. Tiki siyiun, siir inigin biri nap wrieyokin. Mi kira pi Judas siir omaka saiir dap iiyam. Mi inkam nwirin om Tasas hiranin mipi siirin tini sriiyu. Siir inigin Solkin. Siya ini nhwo hirar kwisin. ¹² Mi siya nhwowa niki kwisin mi ini siyar kwiskigmimikwinin inkam nwirin, Ananias nikiuwiyin, siya Sol siiramar swoki iti mi siir ina siir nini onkwoni mi siir nhwoin pi nwoki nanaokigimokiyim. Biyan Inkam Komii siya Ananias siirin nhwo hinina nikumauugin. ¹³ Mi Ananais siya waka boinki, Biyan Inkam Komii, kara bidi wakaeyin iikam whiekakim sima siirsiira haigiririr boininaei. Mi siya kiriir isidin om komii Jerusalem hiranin, simiirin siyu miyik miyiknan biri tirkin. ¹⁴ Prismi yaowae adim sima siirin inigak bidi yowaiginuwim yokwo hirin ti hiriinan siyu iir tirim. Siya minam nitkin iikamim kiriir yai aiiiram naingwo tibmiiyim simiirin uridni nombiru kiyitnimnirnamim, omaka hugripkikikaiya saiir nini kiyitkaigaigikim. ¹⁵ Mi Adi Komii siya boinki Ananais siirin, kira ta kariir yaiya saiira ti wakaeyoknanam. Sol siirin kara bidi yimbiigiya. Mhoiia siya wi hinda tinda nami mi wi kariir yaiya saiir nap boinmamauwami iikam whiekakim Judami isid nwo kamaeyim

simiir. Mi siya Juda simiir iikamim simiirin wi wara ninkin boinmimauuwi mi inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiirin wi wara ninkin boinmimauuwi. ¹⁶ Siirin wi kara nnsimauuwi mi siya hikpai hikpaiyim, wi kariir mi aiirsi hai.

¹⁷ Mi siya Adi Komii siir yai aiir wakaeyin mi siya ina yamin Judas siir omaka. Mi siir ina ini Sol siir piu aiir ini onkwoiun. Mi siya siir boinki, nomiiyau Sol! Ti Biyan Inkam Komiiyin Jisisin siyu kira kigni kariirin siya nikropkikin kariimin. Kara kariir nhwona iir haiswoniskiiyam nitkin. Mi Adi Komii siir naeyiun wi kariir piu niki anikinuniyim. ¹⁸ Mi diminin Sol siir nhwonau hir nwokaiya, opsu srananka. Mi saeya biri kimiminkika. Saeya nhwonau biri nwokaiga. Nngaka. Siir nhwonain ini biimiya kinkiyin. Mi siya ha nnsiin apnamin mi siirin op ina tibaiginun.

Sol siya yai win kibiya saiir boinmimauugin om Damaskas hiran iikamim simiir.

¹⁹ Mi mhoiia siir nhwoin wadie ha nwowin mi siya nae minim ina yaeyim. Mi siir pua ini kirieya ywokiya. Sol siya ii nhirim Jisis siir isidin simakar ywo om Damaskas hir. ²⁰ Mi siya ha napamin mi simiir omaka komiia yai nidwokai wakaieya saiir yapninpokainam. Mi Jisis siir yayim simiir ini boinmimauu. Mi siya boin, Adi Komii siir yinisim tipmwoki tipmwo ieyargin. ²¹ Mi iikam whiekakim sima siir yaiya saiir wakaieya sima ina yinsiin whriewhriekiyim. Mi sima ina boinkiyim, tiki inkamin, siya yipiki inkamkin? Tiki inkamin, iikamim biya Adi Komii siir inigin siir niki hainanim mi siya niki tirbumbuninkin haiginugim siyu bibiyeyim om komii Jerusalem hirin. Mi tariinanin tisi mi imbiniyin krimiir tiriir. Mi krimiirin wi siya kiyitkaigaigi, omaka hiuyokiyokaiya saiir. Mi krimiirin prismi yaowa adim simiiram in wa mi ikiunamim.

²² Mi Sol siir yayia biri kiyikrikukika. Mi Juda iikamim om Damaskas hir nwowim, sima ini siir yayia saiirar wakaeyoknam. Mi sima ina yinsiin whriewhrie boinim tiki inkamin Jisis Adi Komii siya nimbingiyin siya Mesaia kin.

²³ Ii nhirim kasa rani, namkiyim. Mi igwira sima maeyau kwiruwa yidwo boinai, sima minam nidwo boinaigim, Sol siir nisom aokiyim. ²⁴ Mi Sol siya Juda simiir ioyaiya sima saowa hira saiir anowin om komii hir nwowa saiir hir waikaowam boina, nii nabie nii nabie, siir nisomao ni siyuam, siya bidi wakaewinin kam nhirim sima naboimauuniya siir. ²⁵ Mi igwir niyaka Sol siir isidin ina iiyamwiiyim, ta siya hira om komii siir nidyokiyokaiya saiir. Mi sima hir nami ii okwowim mi Sol siirin nibni yami kikaiyugi. Mi uridin ina yimborugiyin nib iir. Mi sima ina yonkwo kikiraraokiyin siirin, nua hiriir mi siya ina iwiski idamamin. Iriig.

Sol siya om komii Jerusalem hir nwokin.

²⁶ Mhoiia Sol siya om komii Jerusalem hiriir yam, siir kwoinin minam naingwokin, Jisis siir mi kigna mriiyim kamim siya simiir isid mi owim. Iikam whiekakim sima saika biri nidwo boinaigim, ini siirsi yididim. Simiir kwoinin ha pi naingwokin, Jisis siir isidin simiir inkam nwirkin. Nngaka. Sol siyargin. ²⁷ Banabas siya Sol siirin ina yikiunamin, aposel kamim simiiram. Mi siya simiir ini boinmimauu Sol siirin. Siya boin, siya Biyan Inkam Komii siirin ti siyu iir napiyiskainikin. Biyan Inkam Komiiyin siya sirar boinkikin mi Sol siya iikam imiirin Jisis siir inigin om komii Damaskas hir boinmimauugin. Banabas siya hiniina boinkikin. ²⁸ Mi Sol siya aposel kamim simaka asi nwokin om komii Jerusalem hirin. Siya biri naingwo ididkin. Nngaka. Siya ini Jisis siir inigin siirar boinmimauuyokiyiyin om komii

Jerusalem hirin. ²⁹ Sol siya ini Juda simiir iikamim simiir boinmimauuin. Mi sima Grik simiir yaigina saiir bidi yinokninkinim. Sol siya simaka ninkinwamwarkii boinkin. Mi siirin pi sima pi kwisomaowin. ³⁰ Mi kam nhirim naingwo timiiyim, sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima siirin ina yikiunaniyim om Sisaria tiriir. Mi sima siir boinki, kira om Tasas hiriir dam. Mi siya simiir yai aiir wakaeyin mi siya ina yamin.

³¹ Isid whirin ti Jisis siir isidin nu Judiyanim mi nu Gaririyanim mi nu Sameriyani ikim simiirin dimin whirkin bi tirbugim. Ningaka. Sima ini wadieya ywowim. Mi sima ini Adi Komii siiraramar yaingwo iskiyim. Mi Adi Komii siir naeyuin siya yowomwarkai haiginu simiirin. Mi simiir isidin ini hiriir yamiyokiyokiyamin mi ini komiia yasae okiyin. Iriig.

Pita siya Inias siir haiswoniskiigin.

³² Omom omomim hinda tinda nwowim, Pita siya bidi yapyokiyim. Mi siya Adi Komii siir isidin om Lidia hir nwowin, simiir hiriir yapnimbiiyam. ³³ Mi tiki omin inkam nwirin ini hir nwowin, siir inigin Iniaskin. Mi siir piu minim bidi yinsimsirunakiyamim. Mi biewiyim omaka ara siya nwokaigiyim iriiriyar whoim. Mi ti biewi iriiriyar whoimim siya bi napririrkin. Ningaka. Siya omaka hirira nwokaigigin. ³⁴ Pita siya Inias siir boinki, Jisis Kraisiya kiriirin wadie bidi yowoaiginugiyin. Mi kira dinsiingi maeyaua kira whwonkaiya sibgu diriraerargig. Mi siya ina yinsiin idwosasaugiyin. ³⁵ Iikamim tiki om whiswo sowiir hirano Lida mi Saron simar kigiyin Inias siya ninsiin okwokiyin mi siya ini wadieyar ywokiyin. Mi tiki iikamim simiir kwoinim ina yaingwo tibmiigiyim. Mi simiir kwoinim ini Adi Komii siiraramar yaingwo tibmiigiyim.

³⁶ Wig ira Adi Komii siiram naingwo tibmiia, ini om Jopa hir nwowa saiir inigin Tabitaka. Grik simiir yaigina hinina dapika, Dokas. Taka wiga saiir siyiuin, bimbuiwi rani, saeya tiriyim iikamim simiir. Pi sima nae digworaekwowim whaowae pi saeya mi hauuwi. ³⁷ Mi saeya taka wiga ii kwira maka niiga. Mi saeya ina yaowigusamkiya. Mi sima saiir puis biyeya ina hisok hainanaimim mi sima saiirin mowinau hir ini haigigig. ³⁸ Om Lida ini om Jopa siir kingiinar kwowin. Mi kamim Jisis siir mi kigna miriiyim om hir mwowim, sima wakaeki, Pita siya om Lida hir nwowi. Mi sima inkamwo nwisa yikropki siiram. Mi sowa ha namwo mi Pita siir ini boinaki, hae! Kira ha witsisau! ³⁹ Mi Pita siya ini tiki inkam nwiso ini sowakar yito. Mi siya ina yimbiiyamim om Jopa hiriir mi sima siirin mouwiya hiriir whiniyam. Mi ti wig igabaeyim, sima yokwo ouwin Pita siir whwonkam idan. Mi ti yuisim Dokas saeya panim, sima Pita siir yisiimauu. Iya saeya krimakar nwowa mi ti digworaekwowim saeya nonkwokwokim. ⁴⁰ Pita siya iikam whiekakim simiir nikrop iuungiyin mi siya ogmwo yami hugi simiir mhoiiyan. Mi nhwo Adi Komii siiram yami kwisboinki. Mi Pita siir whwonkamim ini taka wiga saiir piu is nhinga ini saiir swoki kwaimisyao kaowin. Mi siya boin, Tabita! Kira dinsiin idwoki. Mi saiir nhwoin ina yanao kaowirirkiyin mi saeya ini Pita siirar yinsiin idwo kaowirirkiya. ⁴¹ Mi Pita siya ta wiga saiir ina aiir ini kiyai mi ina kininsiin okwokiya. Mi siya simiir yikiuna iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim mi wig igabaeyim simiirin wara yikiuna. Mi Dokas saeya ha niuunaiiniya mi ini simiir whwonkam ida yauni iuun okwoniya. Mi sima saiir kigim mi sima ina yaingwokiyim, saeya ini omwai swoki waiya. ⁴² Mi taka yaiya ina haigiririrkiya om Jopa siirar. Mi iikam whiekakim ta yai aiir wakaewinim mi sima ina yaingwo tibmiigiyim Biyan Inkam Komii siiram. ⁴³ Ii kasa rani, Pita siya om Jopa hir nwowin, Saimon siir omaka aiir. Saimon

siir miya iki wraisupai wraisupaiyim, naeyim simiir isim, simiir diriraerar nonkwokwowikin. friig.

10

Mi Adi Komii siir paekwosimin siya Konilias siir hiriir yimbiyam mi siir yaiyim siir ina boinmimauugig.

¹ Inkam nwirin nu komii Sisaria hir nwowin, siir inigin Koniliaskin. Siya kam kamair iriyarim (100) yaii niniyim, ini simiir biyan inkam komii ywowin. Siya kamim irim haiiyim nu Itali hiranin mi sima iripa nu komii whiruakim. ² Mi siya Adi Komii krimiir Wanin siiraramar naingwokwonanaeikin mi siir inig iirar hainanikin. Mi siir omakan iikamim yim iriipa hiriinan Adi Komii siiraramar mi aingwowikim. Mi siya umir digworaekwo nhirim iki Judan iikamim umir digworaekwowim whaowaeyim, pi simiira mi hauuwi. Mi siya inokinokin Adi Komii siiramar mi sriininaeikin. ³ Mi iigwira bie nad nwowam tihin mi dimin whirin nhwonan siya whinkigiyin, ini paenan yuyakiyin. Mi ini siya kigwinin, Adi Komii siir paekwosim nwirin nouapninopkainaniyin. Mi Adi Komii siir paekwosimin siya ina ini dapikuuin, Konilias siir inig iir, Konilias! ⁴ Mi Konilias siya ina kigididwinin Adi Komii siir paekwosim iirsiyin. Mi siya boin, Biyan Inkam Komii, dimukin kira boinin kariir? Adi Komii siir paekwosimin ina boinkiyin, kara bidi wakaeyin nhwo kira kwisboinin mi umir digworaekwo minim kira hauuwim, iikamim sipimiyokmaeyamiyim sim. Adi Komii siya bidi kigin ti hiriinan siyuuin kira tirin mi kara kiriiram asi nitkin. ⁵ Mi kira pi kam nhirim pi simiir dikropki, sima pi om Jopa hiriir dam. Mi kima pi inkam nwirin Saimon mi siir inig whirin Pitakin mi kima pi siir wikunani. ⁶ Tiki inkamin ini Saimon nwirin siir omaka saiir hir nwowin. Mi siya wraisupai wraisupaiyim sim isim simiir diriraerar nonkwokwowikim. Mi siir omaka ini whi komiia solwara nikuuwiya, ini saiir whigbid hir miriia. ⁷ Mi iya Adi Komii siir paekwosimin ha namkiyin mi Konilias siya inkam nwiso siir omaka miriyo sowiiram yikuna. Mi ti inkam nwiso sowiir nwirin yo yaii niniigin mi tiriiginin yaii niniyin siir kwoinin Adi Komii siiraramar naingwokwonanaeikin. Mi ti inkamin siir miya Konilias siir whinmiriigin. ⁸ Mi Konilias siya yaiyim Adi Komii siir paekwosim ieya boinmimauugiyim mi siya kam nwoimim simiir swoki boinmimauugi. Mi siya simiirin ina yikropkiyim om Jopa hiriir.

⁹ Mi ti kam nwoimim ha napnamim mi sima bopwo yapwhonkainamwi. Mi ii gwira sima ha swoki insiin apnamyakwokim mi ini om Jopa kingiin hiriir yapnimbiiyamim. Mi taka iya Pita siya omaka akou hiriir iiyam. Mi simiir omaka akouwin yo ini hindara yitkinin. Mi siya nhwo kwisboinam hiriir niyamkin. Mi bie mwokou bidi yamikwoniyin. ¹⁰ Mi Pita siya mhiigi naokin, siya pi naeyim tirkin. Mi sima nae ina iki diriraerarim. Mi dimin whirin nhwonan siya whinkigwinkin, siir hiriir nimbiiyamim. ¹¹ Mi ini siyar kigiyin ninomora pigikiya. Mi dimin whirin ina yikiinaiiniyin. Tiki diminin, ini nibmirnan yowowa. Mi ta dimina saiir mwis mwis whiiyim, bidi yinkiamamasugiyim. Mi saiirin ina yonkwokiikiiraraokiya nua tiriir. ¹² Mi nibmira saiir yainau hir nwokainaiiniyim wraisupai wraisupaiyim kasa rani. Mipug ipiyin mi hu hab mi it ti hinin hinin wraisu ikim. ¹³ Mi Pita siya ti digworaekwowim simiir kigiyin mi yai kwira ina kauwok boinkiya siiram, Pita! Kira disiin idwoki mipi ti wraisu imiir disomsom anagae. ¹⁴ Mi Pita siya ina yowarkii boinkiyin, Biya Inkam Komii, kibie idwai kara pi ti hinin wraisu biyeyim pi simiir swoki isomsom anagae rani. Nngaka. Juda simiir

siyuuin igbidgak bidi ywowin, ti nae hiriinanin simiir naeyim. Mi an kara iriipa hiriinan igbidgakin. ¹⁵ Mi taka yaiya kwisaka ina swoki boinkiya Pita siiram. Bidi wakae! Diminin Adi Komii siya boinkiyim kira kipi nantamyiryir mi ha kipi naingwo wi biyie nwowi. Niingaka. Wi biyie nwo rani. ¹⁶ Mi ta yaiya kwoimaka ha swoki boinkiya Pita siir mi biri kimiminkikin ti diminin ina swoki kwankaiinamin ninomor koua hiriir.

¹⁷ Mi Pita siya ina yaingwo whriewhriekiyin tiki diminin nhwonan siya whinkigwinin siirsiyin. Mi siya ini siir siira yaingwowin, tiki diminin siya dimuam nimbiniin? Mi iya siya siir siira niki aingwokwonanaeyin mi ti kam nwoimim Konilias siya nikropkiyim sima Saimon siir omaka aiir naka apyiskaiyuum mi sima ini ta omaka saiir omaka anoka yaka okwoiuwim. ¹⁸ Mi sima ina yaka ikuiuwim, ta omaka! Saimon Pita ini tir nwowin, aniya? ¹⁹ Mi Pita siya diminin nhwonan siya whinkigin ini siirar niki aingwokwo kripkaiyin. Mi Adi Komii siir naeyuun siya boinki siir, bidi wakae! Kam nwoimim sima kiriiram hansrani. ²⁰ Mi Pita siya ha nuunamin mi ina yauni uun boinin ti inkamin kima hanranin siya karaigin. Mi kima dimuim nitkim. ²¹⁻²² Mi sima ina boinkiyim, krimiir biyan inkam komii Konilias siya nikropkikin mi krima asi nitkim. Mi siya kam kamair iriayarim (100) yaii niinyim simiir bi nwowikin. Mi krimiirin siya nikropkikin. Mi siya inkam wadiek, dimin biyie bi diriraerarikin. Mi siya bidiya mi aingwo tibmiyyin. Mi siya Adi Komii siirsiyin, pa mi ididi. Mi Judan iikamim sima Konilias siir boin, siya inkam wadiek. Mi Adi Komii siir paekwosimin siir boinmaugikin. Mi Konilias siya krimiirin asi nikropkikin, siir omaka namim kiriir yaiyim simiir mi wakaeyim. ²³ Mi Pita siya simiir boinki, sima ta omaka aiir priiyamim. Iriig. ²⁴ Mi ii gwir niugakin, Pita siya ini simaka yinkin amyakwokin. Mi Jisis siir isidin om Jopa hiranin, sima wara yinkin amyakwok simakar. Iigwira sima ha napnamyakwokim mi siyiu hir yapwhwonkainamwi. Mi ii gwir niugakin ina yinsiin apnamyakwokim. Mi sima kimidiniya om Sisaria hiriir yapnimbiiyam. Mi Konilias siir piugana mi siir nomiiyauim simiirin, biyar yikunakwokin. Mi sima ini hirirar yokwokinim Pita simiirim. ²⁵ Pita siya ina yapnimbiiyamin, Konilias siir omaka saiir hiriir. Mi siya ha mi apnaniyin mi sowa ini omakanau hirar yiniyapyiskaiyo. Mi Konilias siya ini Pita siir igmiiga nini akai huniyin siir inig iir hainanam. ²⁶ Mi Pita siya kinsiin okwoki siirin mi siya boin, kira ti insiin okwoki. Kara kiriir hiriinan inkamaigin. ²⁷ Mi Pita siya Konilias saikar naboinai iiyamin siir omaka hiriir mi ini siyar ii kiginamin, iikam whiekakim sima hirarar nidwokaaimirkwokini. ²⁸ Mi Pita siya boinki simiir, Judan iikamim, ina ninokninkinim nim krima om whiran iikamim simaka kingiin bi napkinmasuwikim. Niingaka. Krima igbidgak hiriinasi nwokim, Adi Komii siya kariirin hiniina boinmaugikin, kara inkam nwirin hiniina kipi dap inkam biyie. Niingaka. ²⁹ Mi kara kimiiir yaiya pi saiir wakae boin tani. Niingaka. Kariirin kima nikiunakikin mi kara tiriir asi nitkin. Mi kara panaoin pi kimiiir swoki kwasrii? Kima dimuam nikugikim kariiram?

³⁰ Mi Konilias siya boinki, mhisi biya ti ii kwoimim namkiyim mi dimin whirin iya bie nad nwowamtibin kara nhwo kwisa Adi Komii siiram kariir omakanau hir mi ini kara kigi Adi Komii siir paekwosim nwirin kariir whwonkam ida namikwoniyyin. Mi siir yuisa ini twakwo hignan yinyakiya. ³¹ Mi siya boinki, Konilias, Konilias! Adi Komii siya bidi wakaekiyin kira sriigiya siiram mi siya iikamim umir digworaekwowam whaowaeyim kira priihauuwim mi tariinanin Adi Komii siir kwoinin ini simiirar naingwokwokaigiyin. ³² Mi kira kam nhirim simiir dikropki om Jopa

hiriir namim Saimon Pita siir nini ikiunakiyam. Mi ti inkamin ini Saimon nwirin siir omaka saiir nwowin. Mi siya ti inkamin wraisupai wraisupai is mi miriigin. Mi siir omaka ini whii komiia solwara nikiuwiya, ini saiir whiigbid miriia. ³³ Mi kara kam nhirim kiriir waraur asi nikropkisasaugim. Mi kira siyu miyik tirkin mi kira ha nitkin. Mi krma omakakim ti tirarar namwoniim Adi Komii siir whwonkam ida krma minam nitkim, yai whiekakim Biyan Inkam Komiiyin, siya boinmimauugikim simiir wakae-nakiyam. Konlias siya hiniina boinkikin. Iriig.

Pita siya Adi Komii siir yaiya Konlias siir omaka saiir hir boinmimauuu.

³⁴ Pita siya iikam imiirin hiniina swoki boinki, kibe idwai! Kara tapa tisa ninokninkinin, Adi Komii siir kwoinin hiniina bi swoki naingwowikin, kimiir isid ikin mi siir isid ieya. Niingaka. Adi Komii krimiir Wanin siya whiekak krimiiramar naingwo irkakikin siya isid whirua whisuwamar bi swoki naingwowikin. ³⁵ Niingaka. Siya iikam whiekakim iki hinda tinda nwowim siirim naingwo tibmiyim mi siyu miyik napiyim siya simiiram naingwowikim. ³⁶ Kima bidi yinokninkinkiyim taka yaiya Adi Komi siya hauugika Isrel simiir isidin siir. Mi siya krimiir Biyan Inkam Komiiyin, Jisis Krai siir yaiwin kibi imiir boinmimauuwi. Mi krimiirin siya ninkiyamasu haiginiugim, Adi Komi saika kwoin whirua nwowam. ³⁷ Mi taka yaiya biyin nu Galili hir nimbiamka. Mi ini nu Judia hir nwowim omisisimim ini simiira yinyoki irkaka. Ta yaiya kima bidi yinokninkinim bi Jon siya bidi boinmimauuwim, op baptais haiginiuni siyuin. ³⁸ Taka yaiya Jisis siirga. Mi siya om Nasaret hirankin. Adi Komii siya nimbingikin siirin. Mi siir naeyuin ini wara yinkin ikropkiyin. Mi siir kirieya mi iripi hiriinan ini wara mi inkim hauugiya saiir. Mi siya omom omomim ini simiir yamin mi kibiya saiir napmiriyamam. Mi siya iikam biyeyim yu biye siya diriraerarbumbuninkin haiginiim, ini siya haiswonimniskiyamim. Mi Adi Komii siya miya siya miriia ini saika ywowin. ³⁹ Kima bidi kigim digworaekwo whiekakim Jisis siya tirim, nu Judia mi om komii Jerusalem hir. Mi nu Judan inkam komii komiiyim sima Jisis siirin ini paeyin hiniya nironinkinin, saika yinkin irinugiyin. Mi sima siirin ina yaki isomaokiyin. ⁴⁰ Mi ii kwisaka dig nwokiyo mi siirin ini Adi Komii siyar swoki kininsiin idwowin ie hirankin. Mi siya Jisis siirin krimiir nisiimauu haiginiugin. ⁴¹ Mi Judan iikam whiekakim sima siir biri kigikim. Niingaka. Siirin krma krma kigikin. Biyan Adi Komii siya nimbiniim siir yai boinmimauuam. Mi siya kininsiin idwoki siirin ie hirankin. Mi krma ini saikar yidwo aeyim. ⁴² Mi siya hiniina boinmimauugikin krimiirin, ta Adi Komii siir yaiya iikamim simiir sibgu boinmimauu haiginiu. Adi Komii siya nimbingikin Jisis siirin. Mi siya wi krimiir Biyan Inkam Komii nwowi. Adi Komii siya nimbinkin siirin Inkam Komii nwowam, iikamim nuanim simiir yai hidam. Mi siya wi iikamim omwai waiyayokiyoyim mi iikamim naokao ikim, siya wi simiir hidi. ⁴³ Biya ti profet inkamim Jisis siir diminpai diminpaiyim yokwoni sima winpriginkim profet kamim sima boinim, inkamim Biyan Inkam Komiiyin siirim naingwo tibmi mi siir dimin biyeya wi siya ninak itkiigi. Iriig.

Mi iikamim Juda iikam tani mi Adi Komii siir naeyuin ini simiir wara yaninkiniuniyin.

⁴⁴ Mi iya Pita siya yaiya niki okwo boinin mi Adi Komii siir naeyuin ina yaninkiniuniyin iya sima Pita siir yai imiirar niki wakaeya saiirar. ⁴⁵ Mi tiki Judan kamim naingwo tibmiyim Pita saikar ninkin itim, sima kigiyim ti kamim Judan iikam tani mi sima iripi hiriinan Adi Komii siir naeyuin ini simiir wara mi aninkiniuiuin. Mi sima ini hindara yanaakiyim. ⁴⁶ Mi

sima wakaeki, sima omom omoman yayim sim boinamim mi sima Adi Komii siir inigin siir hainanim. Mi Pita siya hinin asi boinkin. ⁴⁷ Mi wi nhinga haiginikouwi ta opa ta iikamim simiir tibaiginuwiya saiir siyuin. Mi Adi Komii siir naeyuin ti krimiir mi aninkiniuniyin mi simiirin ini hiriinanar mi inkiniuin. Pita siya hinina boinkin. ⁴⁸ Mi Pita siya simiir boinmauu wakaeki, kima Jisis Kraiis siir inigin op siir ti baptais. Mi sima siir boinki, kira ii nhirim krimaka tira timi o. Iriig.

11

Pita siya om komii Jerusalem hiran iikamim naingwo tibmiiyim yai simiir boinmimauugin.

¹ Aposel kamim sima mi Jisis siir isidin nu Judia hir nwowim sima bidi wakaekiyim, nhirim Juda iikam tani mi simiir nhirim Adi Komii siir yaiya saiir wara mi ikin wakae. Mi sima ina yaingwo tibmiikiyim. ² Mi iya Pita siya om Komii Jerusalem hiriir napnimbaidinamin mi kamim miois kitiyim sima saikar yinkin waomwarkii boin. ³ Sima boinki, kira ti kamim miois kit karamae nwowiyim nae simiir omaka bidi ini idwokai aenakiyin. ⁴ Mi Pita siya boinmauugin iikamim simiir digworaekwo whiekakim mi siya boinki.

⁵ Kara om Jopa hir nwowin mi kara nhwo ha kwisboinin mi dimin whirin nhwonan kara whin kig winkin ninomor kou hiranki nitin ini nibmirnan ywowa. Taka nibmira saiir haimii haimii whiyyim uridni bidi yinki amamasukiyim iripa. Mi saeya ini kariiramar hirirunaiiniya. ⁶ Kara bidi sibgu kigninokninkiyim, tiki diminim saiir yainau nwokainaiiniyim. Wraisupai wraisupaiyim niimauanim mipuk ipiyin mi it, ti hinin hinin wraisuim, saiirara nwokainaiinikim. ⁷ Mi ini kara wakaekiya yai kwira kauwok boinkiya kariirim. Kira wara wraisuim simiir disomsom anagae! ⁸ Mi kara ina wakae boinkiyin, Biyan Inkam Komii. Kibie idwai! Kara pi hiriinan wraisuim krima haiyaiyim kara pi simiir swoki ae rani, sima wraisu paiigi waeyao. ⁹ Mi ta yaiya, kwisaka ha swoki boinkiya ninomor kou hir, saeya hinina boinkika, dimin wadie Adi Komii siya tirkiyin siirin ha kipi boin, dimin biyiekin. Nungaka. ¹⁰ Mi tiki diminin kwoimaka, ha ninkinyaeyaogugunamin mi siya ina swoki amin ninomor koua hiriir. ¹¹ Mi biri kimiminkikin tiki kam nwoimim, omaka kara nwowina ini saiir akpitga yamikwonyim. Inkam komii nwirin nu Sisaria hiranin siya kariiram nikropkikin simiirin. ¹² Mi Adi Komii siir naeyuin siya boinmauugin kariirin, kira simaka dam. Kiriir kwoinin kipi naingwoyimyoknanae. Mi tiki nomiiyau iriiyar nwirim sima ini kanakar yinkin itim. Mi krimar yapiiyam siir omaka aiir. ¹³ Mi siya krimiirin Adi Komii siir paekwosimin siya kigin, siir omakanau hir nimbiamin, siir boinmauwun. Adi Komii siir paekwosimin siya hinina boinkin, om Jopa hiran kam nhirim Saimon siirim dikropki. Mi siya pi simaka swoki inkin itim. Mi siir inig whirin Pitakin. ¹⁴ Mi siya wi kiriir boinmauwu Adi Komii siya kiriir dimin biyeyim wi panina ninak itkiigigii? Mi siya wi kiriir omakain inkamim simiir dimin biyeyim wi simiir warar mi inak itkiigigii mi simiirin wi siyar swoki ikunaei. ¹⁵ Iya kara yai simiirar niki boinmimauuin mi Adi Komii siir naeyuin ina yaninkiniu iuwun simiir. Biya krima niki tira saiir hiriinan. ¹⁶ Mi ini kara swoki aingwowarkaigiyin, ta yaiya Biyan Inkam Komii siya boina. Siya hinina boinkin, Jon siya baptais haiginugim inkamim simiirin op aiir. Mi wi kara hauugi Adi Komii siir naeyuin wi krimiir naninkiniuni. ¹⁷ Biya krima, Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siiramar naingwo tibmiikim. Mi Adi Komii siya naeyuin krimiirin ini hindara priihauuginan ywokiyin. Mi tariinanin iripi hiriinan, Adi Komii siya

ta hiriinan priihauua ini saiir kaimwower swoki kwahauuin, ti iikamim Juda iikam tani simiir. Mi kara wi digar nwowi Adi Komii siir yai aiir niriyyu boinim, aniya? Nningaka. Pita siya hinina boinkikin. ¹⁸ Mi iya sima ta Pita siir yai aiir wakaeyim mi sima ini hindara wakaemumuim, yai biri waka boinkim. Mi sima Adi Komii krimiir Wanin siir inig iir hainanim mi sima boin mi Adi Komii siya ti iikamim Juda iikam tani simiir mhi kwoin imiir asimkpit haigikim. Mi sima wi omwaiya nwoki waiyayokiyoyim. Friig.

Om Antiok hiran inkamim ina yangwo tibmiikiyim.

¹⁹ Iya sima Stiven siir kaiyimik aokiyin mi ti kamim naingwo tibmiiyim, sima ini hikakar ywokiyim. Mi sima nu komii whiswo Finisia mi Saipras mi om Antiok hir ini o naki. Sima ta Adi Komii siir yai aiirin iki om nhirim simiir wara bi boinmimauugim. Nningaka. Sima Juda iikamim simiirara boinmimauu haiginugim. ²⁰ Mi kam nhirim simaka hirar ninkin okim. Mi ti kamim, ti nu whiswo Saipras mi Sairini sowiir hirankim. Mi iya sima om Antiok tiriir nimbiniyim mi sima Judan iikam tani Grik simiir wara mi boinmimauu. Mi sima Biyan Inkam Komii Jisis siir Yai Kibiya Yokwo Komii saiir nwowa, saiirin wara mi inkin boinmimauu. ²¹ Mi Biyan Inkam Komii siir kirieya simaka hirar nwoka. Mi iikam whiekakim sima ina yangwo tibmiiyim. Mi sima ina yamim Biyan Inkam Komii siirim.

²² Om komii Jerusalem hiran iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim, sima ta yai aiir wakaewinim mi sima Banabas siir yikropki om Antioka hiriir. ²³ Mi iya siya ha nimbiamin mi siya ina ini kiguu, Adi Komii siir naingwobumbuwa simiir hir nwowi. Mi siya ini maigimaiga ini owiwin. Siya iki iikam whiekakim simiir kwoin imiir boinurwokaigin, simiir Biyan Inkam Komii siirim nwoki ami inokinokin. ²⁴ Banabas siya inkam wadiekim mi Adi Komii siir naeyuin ini siirar yaninkinuniyin mi ta siir naingwo tibmiiya kirie asi namwoiga. Mi iya sima siir yai wakaeyim mi iikam isid bripriyin, sima ini Biyan Inkam Komii siir isid iirarama swoki itim. ²⁵ Mi mhoiya Banabas siya ina yamin, om whirin Tasas dapiyin siir. Mi siya Sol siirim ini haniru. ²⁶ Siya siir nini kiguun mi siirin ini om Antiok hiriir yikunamin. Biewiyyin whir sowa nwowin. Sowa iikamim om Antiok hiranin naingwo tibmiiyim simaka nidwo boinaigim. Mi iikam isid komiyyin sowa boinmimauu Adi Komii siir yai aiir. Om Antiok hiran, kamim kigna miriyyim bigi biyyin simiir inigim hinina dapkim Kristen.

²⁷ Mi ta iya profet kamim sima om komii Jerusalem siir haiburgigim mi ini om Antiok hir yamwoiim. ²⁸ Profet inkam nwirin siir inigin Agabaskin. Mi siya Adi Komii siir naeyiu siir kirieya saiir yokwoki. Mi siya yai komiyya kwira boinmaugi. Siya ina boinkiyin, mhoiya mhi komiyya wa naoki, ti omom omomim ti nu iir nwowim. Mi iya ti diminin siya nimbiamin mi Krodias siya inkam komii nwokin omom omom kigiraowam. ²⁹ Mi kamim om Antiok hiranin kigna miriyyim, sima iripa yai minan nombointibmiikimaigim, umir nhirim simiir nomiyyauim nu Judia hir nwowim, simiir hauugiyim nae sima sain aeyim mi simiir diriraerar haiginuwam. Mi sima yapa yapa nwonira simiir kwoin ara yangwoki, umir nhirim simiir hirar nwowim. Mi sima haimii simiir hauugi. ³⁰ Sima hiriinan tirim mi sima Banabas mi Sol sowiir hauugi ti umirim. Mi ti umirim kimidiniya sowa hainam, inkam adiyaowaeyim siyiu komii kigiraowiyim om komii Jerusalem hir nwowim simiiram. Friig.

12

Herot siya yisom aoki Jems siirin mi Pita siirin omaka huyokiyokaiya saiir ini haigigik.

¹ Mi taka iya inkam komiiyin nu kigiraowiyin Herot mi siya tirbumbunin haiginiugi, kamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim simiirin. ² Siya tibao simsiokikin simiirin Jon siir nomiiyauin Jems, siirin nhiridni nikrip aokiyam. ³ Mi Juda simiir iikamim sima maigimaigra dimusi bi nwokikim, Jems siirin siya nisomaokikin. Mi siya Pita siirin wara asi ninkin haiginikoukripkiigikin. Mi siya Pita siirin ta iya yaewou komii nikwo aeya saiir hiuninikougikin. Mi ta iya Juda simiir iikamim nipu waisikaiyin siirar niki aekim. Mi ta nae komiia saiir iniga pasovaka. ⁴ Mi siya Pita siir yankabrinunaowid. Mi siya Pita siir ini huyokiyokaigik. Mi siya Pita siirin kamim yai niniyim iur iriyar nwirkim simaka ini whinapiyikiugig. Mi sima siirin ni nabie ni nabie waikaokim. Mi ti kamim irim haiiyim hinin hinina waikaokim, nwiyim nugak mi nwiyim nabie mi nwiyim naioka mi nwiyim niyaka. Mi Herot siir kwoinin ina yaingwokiyin, iya ta yaewou nikwo aeya nae komiia Pasova dapiya saeya digi mi siya Pita siirin wa nini haiwao ikiunakii, Juda simiirim sima nisomaokiyam. ⁵ Mi Pita siya omaka sima huyokiyokaiya saiir nwokaiyin mi sima siirin ina waikaowim. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima ina srinanaeyim Adi Komii siirim, siya whindiraerarin siirin. Iriig.

Pita siirin omaka huyokiyokaiya hirankin nini ikiunakikin paekwosim ieya.

⁶ Herot siya ina yaingwowin, Pita siirin waka omaka inkam komiigin nidwokai wakae waniya yai wi saiir hiriir nikiunami. Iya bi niki pirinka mi niyaka Pita siya inkam nwiso yai niniyo sowiir bopwoniya whwonkaowiigin. Sima siir ina kwiso ti inkam nwiso yai niniyo sowaka ninkin widgikin. Whisin ha wrokikin kam nhirim siir kigiraowiyim, sima ta omaka huyokiyokaiya saiir ano iirar waikaowiyim. ⁷ Mi Biyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin biri kimiminkikin ini Pita siir kingiina yamikwoniyin ta omaka huyokiyokaiya saiir hir. Mi ta paeya niuyaiya ini ta omaka saiir hira yimbiyamkiya. Mi Adi Komii siir paekwosimin siya Pita siir prisai saiir ini hogwo iyopswoswo boinu. Mi siya ina boinin, kira ha dinsiinsasau. Mi Pita siya ina yinsiingiyin. Mi wiiyin sop whiswo ini siir indib hiranki huwrokiyo mi ini nua yamikiigiyo. ⁸ Mi Adi Komii siir paekwosimin siya boin siirin mi kira kiriir piuwopa kikogi mi kiriir iga ha timi iigi. Mi siya hiriinana mi tir mi Adi Komii siir paekwosimin ina swoki boinkiyin mi kiriir mwinsa toyonani mi kira kariir mhoiia wit. ⁹ Mi Pita siya ta maeyaua huyokiyokaiya saiir haiburgigin mi siya ini Adi Komii siir paekwosimin siir mhoiia yamin. Mi siya bi mi inokninkinkin ti diminin Adi Komii siir paekwosim ieya tirin. Mi siya ina yaingwowin, kara tari nhwo namisi whini iye? Tari nhwo whin tani. ¹⁰ Mi sowa ha napniniyo, bi nwowinin inkamin yai niniyin siiram waikaowin siir kwaiburgiko, ha swoki kwapnaniyo nwirin ano whirin si swoki kwaowaikaowin siir swoki kwaiburgiko mi ha napnaniyamwo ano komiiyin, aiyini haiginikouwun idowiiyanin ini sasa haiwaowinin. Mi sowa ini hinda yapigusnaniyamwo. Mi sowa om komii siir yam. Mi siyu whirin siir youapam. Mi biri kimiminkikin Adi Komii siir paekwosimin ina kwaiburgigin Pita siirin.

¹¹ Mi Pita siir kwoinin ina yaingwokiyin mi siya boin, kara bidi yinokninkinin, Biyan Inkam Komiiyin siya nikropkikin siir paekwosimin. Mi kariirin Herot siir inankin siya nispaiki hainakikin. Mi siyu whiekakim

mhoiyya Juda simiir isid ieya tirim naingwowim mi simiir hirankar nikiunakin.

¹² Siya ti dimin iir ninokninkinamin mi siya ina yamin Maria, Jon siir apua saiir omaka aiir. Mi Jon siir inig whirin Makin. Mi iikamim kasaka rani, ta omaka aiir nwowim. Sima Adi Komii siirim hirar srinanaekim. ¹³ Mi Pita siya ta omaka saiir anoin yabanin, siirar yaki kaigakanu. Mi wig ira hir miriyya saiir inigin Rodaka ano saeya yami haiwaoki Pita siirimin. ¹⁴ Mi saeya wakaesibnama, Pita siir yai aiirin mi saeya ini maigimairga ywonama. Mi saeya ano bi niki haiwaokika. Mi saeya ha niwitnama mi kimidiniya simiir iikamim simiir boinmauugik Pita siya ini ano hira nokwowin. ¹⁵ Mi sima saiir yanugaugau, kira pi whaowaei! Mi imiiimii saeyar nwowa mi ina boinkiya. Niingaka. Kibie idwai. Siya tisi tirar nwowin! Sima boin, wara siir piunain aeya. ¹⁶ Mi Pita siya ini ano iirar kaigikankripkaiyin. Mi sima anoin ha haiwaokiyin siir kigam mi sima ini hindara yanaakiyim. ¹⁷ Mi Pita siya simiir yikidugi, kima yai kipi sisi. Mi sima yayim ina tankiyim. Mi siya simiirin ina boinmimauuim, Biyan Inkam Komii siya nikiunakikin kariirin, omaka hiuyokiyokaiya saiir hirankin. Mi siya ina boinin, kima Jems siir boinmauu mi nomiiyau nhirim simiir warar ti diminin. Mi Pita siya simiir haiburgigin mi siya ina yamin om whira.

¹⁸ Mi iyya ha pirinkiyakwoka kamim yaii niniiyim, sima ini hindara hinsir whaowaekiyakwokim. Dimusi rani, sima Pita siir bi kigim. Mi sima boin, Pita siya ini pinda yamin? ¹⁹ Mi Herot siya minan napmiriigin Pita siirim hansirin mi siya siir bi kigin. Mi siya kamim yaii niniiyim ini simiir yikin. Mi siya yai ina boin tibmikimaiyin kamim yaii niniiyim simiir nisomaowam. Mi Herot siya nu Judia hir haiburgik mi siya om komii Sisaria hiriir yam mi hir ini owou. Iriig.

Herot Siya bidi yaonamin.

²⁰ Herot siya io prasae bi nwokin iikamim ti om whiso, Taia Saidon hiranim simiirin. Mi iripa haingiriyunani mi ina yitim siirim. Mi sima yai Blastas saika kitibmii boinkim, omaka haimeiyin bidi hiuyokiyokaiyin ti inkam komii nu kigriraowiyin siya whwonkaiyin mi ta maeyaua siya kigriraowika. Mi sima ina boinanaeyim inkam komii siir ta simiir iowa pi digiyim mi krimiir kwoinim ha naingwowi iikamim krima ti nu iir nwowim, krima naeyim inkam komii siir nu iir sainaekim. Mi sima asi boinanaekim ta iowa pi digiyim.

²¹ Mi Herot siya ikwira yimbinki. Mi ta ii aiirin, siya siir puuai miyikim simiirar puuai mi siya ini siir ipii aiirar yidwokaiyin. Mi siya simiirin ina yowarkii boinin. ²² Mi iikamim ina kauwok boinkiyim. Mi sima ina boinim, ta yayi tari inkamni yai rani? Saeya Adi Komii siirar yaiga. ²³ Mi Herot siya Adi Komii siir inig iir bi hainankin. Mi biri kimiminkikin, Biyan Inkam Komii siir paekwosimin siya diriraerarkiyin mi Herot siya ini igi yaewimwhirkii aonamin.

²⁴ Mi ti Biyan Inkam Komiiyin siir yayi ini komiyya ywokiya. Mi omom omomim ini saiirar haigiririr boinyokiyokiyamim. ²⁵ Mi Banabas, Sol sowa om komii Jerusalem hir mirii dignaniyo mi sowa ina swoki itwo, om Antioka tiriir. Mi sowa Jon mi siir inig whirin Mak dapiyin siir wara yikiunam mi siya ini sowaka yinkin amin. Iriig.

13

Mi sima yimbinki Banabas Sol sowiirin Adi Komii siir yai boinmimauuim.

¹ Mi iikamim naingwo tibmiiyim om Antiok hiranim simiir kam nhirim profetkim mi nhirim tisakim sima ini wara ninkin owim. Ti kamim simiir inigim hininin hiningim, Banabas mi Saimon siir inig whirin piu yhuwinankin mi Lusias om komii Sairini hirankin. Sol, Maneyen sowa biya inkam komii Herot siir omaka irua saiirara whwonkaigo. ² Mi iya iikamim Biyan Inkam Komiiyin siir inig hainanim mi sima nae minim ini wara yinkan haiyakiyim. Mi Adi Komii siir naeyiu miyikin ina boinkiyin, kima Banabas, Sol sowiirin, ta miya kara boina saiir mriiyim ti imbin tibmii. ³ Mi sima nae minim ha haiya digiyim mi Adi Komii siirim mi srii digiyim mi simiir inanim ina yinkwokiyim sowiirin. Mi sowiirin ina swoki ikropkiywo Adi Komii siir mi aiir mriiyim. Iriig.

Banabas Sol sowa nu Saipras hir boinmimauugo yai kibiya saiir.

⁴ Adi Komii siir naeyiun siya nikropkikin Banabas, Sol sowiirin. Mi sowa ini om Selusia hiriir yapiinamwo. Mi om komii Selusia hirin sowa ini siyaiini yani kwiriinamwo. Mi siyaiiya sowiirin ini mhu whirin Saipras nikuiwiyin siir hiriir yuginam mi sowiirin hir yatkanugig. ⁵ Sowa om komii Salamis hir yamasu. Mi Juda simiir inkamki nwoyiya maeyuim Adi Komii siir yayim simiir boinmimauu. Jon siya sowaka warar yinkan owin sowiir whindiriraerarim.

⁶ Sowa ti mhuiisimin Saipras siir yapyokiyokwiiywo mi om Komii Pefos hiriir yimbiam. Sowa inkam nwira ini kigu ti omin siir hirin. Ti inkamin siya nop nao kiriekin. Siya Juda hirin profet inkamnan ywowin. Mi siya pi Juda simiirar mi iksisaei. Siir inigin Ba Jisiskin. ⁷ Mi siya simiir inkamin bi nwoyiyin siir inigin Sesias Polaskin. Mi siya saika yamwoni Sesias Polas siir kwoinin bimbiiuwi rani. Mi siya yikugi Banabas, Sol sowiirim. Siya sowiirin minin nikunakin, siir kwoinin Adi Komii yai wakaeyam naingwowi. ⁸ Mi sowiirin Elimas siya yikidu. Mi ti inkamin nop prasae bi naowikin. Mi sima siirin Ba-Jisis dapikim Grik simiir yaigina hinina dapikim Elimas. Mi siir kwoinin ti simiir inkamin bi nwoyiyin, siir kwoin iir kisina haigiyam naingwowi. Mi ti siir kwoin miyikin pi nwoki itkiigiyim. ⁹ Mi Sol siir inig whirin Polkin. Mi Adi Komii siir naeyiun siirar yaninkinuu. Mi siya siir kaonanaeki ti inkamin nop naowiyin mi siya ina boinkiyin siirin, ¹⁰ Kira Setan siir biyan yinisim kuingin. Kira siyu miyikim io simiirar nwoyikin. Mi niksisaeni siyu mi siyu biye whiekak ikim, ini kiriir waraurar nwoyim. Mi kira Biya Inkam Komiiyin siir siyu miyik imiir tir bumbuwikin. Mi kira ti hiriinan siyu biyeyin siir bi niugiskikin, aniya? ¹¹ Mi wakae panaowin Biyan Inkam Komiiyin siir ina pi saeya tiowi kiriirin. Mi kiriir nhwona pi nhwo kwisae nwoki. Mi panaowin kira pi bie iirin kigninokninkin tani mi kira wi ii prieirig sim kipi niki oki. Pol siya hiriinan yai boinkiyin mi bi kimiminkikin Elimas siir nhwona ini nhworiikaka ywokiyan. Mi siya ina priiap priiap amin. Siya minam naingwokin inkam nwirkin siir ina nnkwoim mi siyu siir niisiisimauu apamim. ¹² Mi inkam komiiyin omom omomim kigiraowiyin siya ti diminin siir kigiyin mi siya ina yangwo tibmiikiyan. Mi siya ini kakar ywokiyan, yayia Biyan Inkam Komii siya boina saiirsiyin. Iriig.

Sowa om Antiok hiriir yam nu Pisidia siir.

¹³ Pol siya mi inkam nwiso sima siyaiiya saiir kwiriinam. Mi sima om Pepos siir haiburgigim mi sima ina yakiyamim mi om Pega hir yamasu iu. Mi nu Pamfilia hiriir yam. Mi Jon siya simiir haiburgik. Mi siir inig whirin Makin. Siya om Komii Jerusalema hiriir swoki amin. ¹⁴ Sowa om Pega siir haiburgig mi ina yapnamwo om Antioka yimbiam nu Pisidia siir. Mi Juda

simiir ii komiia sɪma ɪna yamɪm maeyaua yai boɪnaiya saiir. Sowa ɪna ɪni ɪdwokaiyɪuwo sɪmaka warar. ¹⁵ Simiir maeyaua yai nɪdwo boɪniya saiir kigrɪraowiyɪm yaowae komiyyɪm siyɪuni yayiyɪm, bɪdi bɪdinanɪn Moses siya winɪm mɪ bɪdi bɪdinan profet kamɪm sɪma mɪ wɪnkiyɪm, sɪma simiir mwain digiyɪm mɪ mhoiia sɪma ɪna sriiyɪm, Pol kira mɪ kinaka miriyyɪm kamɪm kɪma yaigakinɪui mɪ yayia kɪma naɪngwonaniya pɪ saiirar kwaboɪn iikamɪm krɪmiir kwoɪn imiir kirɪe haigɪniugikɪm.

¹⁶ Mɪ Pol siya ha nokwokiyɪn mɪ siir ɪna ɪna yiisiimauugiya. Mɪ siya ɪna boɪnkiyɪn, kɪma tɪ iikamɪm Isrelranɪm, kɪma kariir yayia saiir wakaeki. Mɪ tɪ Judan iikam tani ikɪm tɪ tɪr mɪ owɪm mɪ kɪma kɪmiir kwoɪnɪm Adi Komii krɪmiir Wanɪn siir hauuam nɪtɪm mɪ kɪma kariir yayia saiir wara dɪnkin wakaeki. ¹⁷ Tɪ Isrel simiir Adi Komiiyɪn siya bɪdi yɪmbinkiyɪn kɪmiir yɪdwi wanwiyaeyɪm simiir. Mɪ iia sɪma nu komii Isib hirar niki priywokaigiyɪm, sɪma om whɪrni omɪn siir nwokɪm. Adi Komii siya dirɪraerarkikɪn mɪ sɪma ɪni isid komii ywokiyɪm. Mɪ mhoiia siir kirɪeka nikiunamkɪn mɪ sɪma nu komii Isib siir haiburgigɪm mɪ sɪma ɪna yamɪm. ¹⁸ Mɪ nuɪn iikam karamaeyɪn mɪ Isrel sɪma siir nwokɪm. Mɪ sɪma whisariia priywokɪm, sɪma nu karamaekɪm. Mɪ simiirɪn Adi Komii siya kigrɪraowɪm biewiyɪm kam nwis (40) sɪma priywokaigiyɪm. ¹⁹ Adi Komii siir kirɪeya saeyar tɪrkiya mɪ tɪ nu komii Kenan hirar iikam isid iriyyar whiswo sɪma ɪna yaokaokiyɪm. Mɪ sɪma yapa yapa omkɪm mɪ yapa yapa yaigingɪm. Mɪ tɪ omɪm simiir nuɪn ɪni Adi Komii siya hauugiyɪn Isrel simiir. ²⁰ Biewiyɪm sɪma tɪ nu komii siir nwowɪm 450 gɪm. Mɪ ta iia Adi Komii siya nɪmbina kamɪm yai hidiyɪm simiir mɪ simiir kigrɪraowɪm mɪ ɪna ywowɪm mɪ profet Samyuel siya ɪna yɪmbiyamɪn. ²¹ Mɪ mhoiia sɪma ɪna sriiyɪm profet inkamɪn Samyuel siirɪm, kira krɪmiirɪn inkam komiiyɪn nwɪra dɪmbingi siya krɪmiir kigrɪraowɪm. Mɪ Adi Komii siya hauugin kwoɪn mɪiyɪk Samyuel siir, siya ɪni Sol siirar yɪmbingiyɪn, siya Kis siir yɪnisimkɪn, siya Bensamin siir pɪugana saiir hirar inkamkɪn. Biewiyɪm siya kigrɪraowɪm simiir kamnwisikɪm (40). ²² Mɪ Adi Komii siya nhɪnikrɪropki siirɪn. Mɪ kimɪdiniya Devid siir yokmwɪn okwo haigɪni u simiir inkam komii nwowɪm. Mɪ siya boɪnki, kara bɪdi kigɪn Devid siirɪn Jesini yɪnisimɪn. Kariir kwoɪnɪn ɪni tɪ inkamɪn siiramar naɪngwo iskiyɪn. Siya wɪ kariir siyɪu imiirar napi. ²³ Bɪdi bɪdiniya Adi Komii siya ha boɪnkin, inkam nwɪrɪn wɪ kara nɪkropkii Isrel simiir isidɪn siir whɪndirɪraerar haigɪni uam. Mɪ siya hɪriinan tɪrɪn mɪ siya Jisis siir yɪkropki krɪmiiram krɪmiir dimɪn biyɪe biyɪeyɪm simiir nɪnak ɪtkiigigiyɪm. Mɪ siya Devidni pɪugana saiir hirankɪn. ²⁴ Jisis siya bɪ niki ɪtkɪn. Mɪ taka iia Jon siya yayiyɪm saiir boɪnmɪm auugɪm Isrel simiirɪn mɪ simiir mhi kwoɪnɪm wɪ nwoki kisɪna haigiyɪm mɪ op wa nwoki baptaisɪm. ²⁵ Jon siya ta mɪiya saiir mɪrii digiyɪn kingiina nwokɪn. Mɪ siya boɪn kɪma panɪna naɪngwowi, kara yɪpikɪn? Tɪ inkamɪn kɪma nwokwokɪnɪn kara si rani. Kɪma wakaekɪ! Inkam nwɪrɪn wɪ kariir mhoiia nɪti, siya inkam komii gɪn, kara inkam kɪngɪn, komii rani. Nɪngaka. Kara inkam biyɪenankɪn. Iga siya niinaniya wɪ saiir uridɪn siirɪn wa whro rani. Nɪngaka. Jon siya hɪniina boɪnkikɪn.

²⁶ Kɪma tɪ nomiiyauɪm, kɪma kariir brogaeyɪn siir yɪnisimkɪm, kɪma tɪr nwowɪm. Mɪ kɪma kariir yayia saiir wakaeki mɪ tɪ iikamɪm Judan iikam tani mɪ kɪma ɪni tɪrar nɪnkin owɪm mɪ kɪma kɪmiir kwoɪnɪm Adi Komii siir hauugiyam nɪtɪm mɪ kɪma kariir yayia saiir warar dɪnkin wakaeki. ²⁷ Iikamɪm om komii Jerusalem hir nwowɪm mɪ simiir biyan inkam ɪma mɪ tɪ inkamɪn siir bɪ sibgu nɪnokninkinkɪn. Mɪ digworaekwo hoɪngakɪm sɪma Jisis siir tɪrɪm bɪdi bɪdinanɪn profet kamɪm sɪma winɪn tɪ digworaekwowɪm tariinanɪn bɪdi yɪmbiniyɪm. Juda simiir ii komii komiyyɪm sɪma tɪ profet kamɪm simiir

yaiyim pi simiir mwaini. Mi sima simiir sibgu ninokninkin tani. Niingaka. ²⁸ Mi sima siirin yai biye kwir bi tisiryiskaigim. Niingaka. Mi sima ina kauwok boinkiyim Pailat siiram, siya ti tirki siyiuin siir prii isomaokiyanin. ²⁹ Sima bidi diriraerar digiyim digworaekwo whiekakim biya profet kamim sima winkyim yaiyim siirim. Mi sima siirin paeyin hiiniya nironinkinin siir hirankar swoki iniski hai. Mi sima siirin siyano whirin siir ini haigigik. ³⁰ Mi Adi Komii siya swoki hidninsiin idwoki siirin ie hirankin. ³¹ Ti kamim biya Jisis saika napmriiyim mi sima nu Galili siir haiburgigim mi ini om komii Jerusalem hiriir yamim. Mi ti kam kaimwowim Jisis siya simiir hiriir swoki imbiyam. Mi sima ini siirar kigim ii whiekakim. Ti diminin sima kigin mi ini iikamim simiir boinmimauuwim.

³² Mi krima ta yai kibiya kimiir asi boinmimauwi ti diminin Adi Komii siya nimbinkikin, krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir hauugiyim. ³³ Diminin Adi Komii siya nimbinkiyim krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir mi tariinanin simiir yinisimim krimiir tiriir bidi yimbiniyim, Jisis siya wa swoki insiin idwowi ie hiranki, hiriinanam tirkikim. Ti yaiyim ta yokwo Sam kwisa saiir winkyim. Mi saeya hinina boinkim, kira kariir yinisimkin. Mi tariinanin kara ini kiriir Adi ywowin.

³⁴ Mi siya siir ie hiranki kinisiin idwoki. Mi siya mhoiya wi swoki ao rani. Niingaka. Adi Komii siya hiriinan boinkikin.

Dimin kibiki kibiyin kara wakiimiir hauugii. Biya kara ti diminin Devid siiram niki boinkin siir hauuim.

³⁵ Mi yokwo Sam kwira ya iriipi hiriinanar mi boinkika.

Mi kira wi kiriir inkam kibiki kibiyin siirin wi ienau hirar kignisu whigrimgrinkinkaeyam tani. Niingaka.

³⁶ Iya Devid siya niki owin mi siya ta Adi Komii siir mai miyika saiira niki miriyyin mi siya ina yaonamin. Mi siirin, siir brogaeyin siir hiriinanar swoki haingikaigi. Mi siya ini ie hirar whigrimgrinkinkaeyamin. Siya ta yaiya yokwo Sam nwowa saeya Devidni biri win boinkika. Niingaka.

³⁷ Ti inkamin Adi Komii siya ieyankin hidninsiin idwowin siir pua ienau hir bi whigrimgrinkinka. Niingaka. ³⁸ Kima ti nomiiyauim kima bidiya yinokninkin ninim. Krima ta yaiya saiirin hinina boinmimauwi kimiirin, ti inkamin siya krimiir dimin biyeyim simiirsi nankab ougin. ³⁹ Moses siir siyu komiyyin krimiir dimin biyeyim wi siya ninak rani mi krimiirin wi siya nikuanaowid rani mi krimiirin wi inkam miyik dap rani. Niingaka. Ti inkamin siyargin iikam whiekakim krimiir dimin biyeyim simiir ninak itkiigiiyanin. Mi yipikin inkamin naingwo tibmii mi siirin wi Jisis siya priiyao haiginiuwu mi siya wi rirmiia nwowi. Mi krimiirin wi siyar swoki ikunawidi. Mi siya krimiirin wi iikam wadeya nikiuwu. ⁴⁰ Mi kima ha hirigugiuwin ti diminin profet kamim biya sima wina yaiya saeya nitisi. Sima hinina boinkikim, ⁴¹ bidi bidinanin propet kamim sima hinina boinkikim, krima ti kamim nighbumbuwanim kima wa timi kinankiuraraowin mi wi saiir saiira timi naingwokwonanae. Wim wi saeya griritkaigii. Kara ta kimiir iya kima niki owa, kara mai komiia tariinanin saiirar miriigin. Mi inkam nwrki ta miya saiir miriyyim naboinkin kima saiirimin wi naingwo tibmiinam tani.

Pol siya hinina boinkikin.

⁴² Mi iya Pol, Banabas sowa ta maeyaua yai nidwo boinaiya saiir haiburgiko mi ina yapniyamwo idowiiya hiriir. Mi sima ina nhankigiyim. Mi sima ina boinkiyim, sowerin, ini wakae namwo kowa! Aka Judami ii komii kwira kowa wa swoki it. Mi wi ta yaiya saiir swokini boinmimauuni krimiirin.

⁴³ Mi iikamim ta maeyaua yai nidwo boinaiya hir wakae dignamim mi sima

ina nħinkiiġiyim. Mi Juda iikam nħirim mi kam nħirim, Juda iikam tani mi tiki Juda iikam tani simiir kwoinim ina kisina haigiyim. Mi sima ini Juda iikamim simiir siyiu siirarar ywowim. Ta maeyaua yai nidwo boiniya saiir haiburgigim mi sima ini Pol, Banabas sowiir mħoiya yamim. Mi sowa yayim ina boinmimauuim, ħinin kima daingworinu ta Adi Komii siir naingwobumbuwa wi kimiir hauugii.

⁴⁴ Juda simiir ii komii kwira iikamim ti om komii iir nwowim, sima nit swokiyim pariiparii, ta Adi Komii siir yayia sowa boina saiir nini wakaeniyim. ⁴⁵ Iriipi ħiriinan Juda ħiran Biyan Inkam Komiiyim ina kigim iikam whiekakim maeyau kwirua nwowi. Mi sima ina kigmairim ta sowiir mi aiirimim mi simiir kwoinim simiirim ini haugihaugi whyiekiiyim. Mi sima ini yai biyeyim simiir yigbumbuim mi ini Pol siir yayim simiir yanugau-gauwim. ⁴⁶ Mi Pol sowa Banabas simiirin yaimwo aiirar boinmimauugo. Mi sowa boin, krira ta yai kibiya Adi Komii siira bi Juda iikamim kimiir boinmimauuniyam nitkwo. Mi kima ta yai aiirin digiumii haigingigi, aeya wim kima boinae mi nim krima ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siirin wi hai rani. Mi wakae kima! Pano krira pi kimiir haiburgigi mi krira pi iki isid whirin siyim nami. Mi ta yayia pi simiir nini boinmauugigi, sima Juda simiir iikam tani. ⁴⁷ Biyan Inkam Komii siya ħinina boinkikin kariirin, kara kimiir nimbingikim siyiu miyik iki iikam isid whirin simiir nisiimauuwim Juda iikam tani siyiuin nitmaisok okwowyin siir. Mi kira ini pae niuyanan ywowin, simiir niuya haiginiuwam. Mi iki om whiekakim ti nu iir nwowim, simiirin wi ti yai aiir boinmauuwu kira. Mi simiirin wi siyiuin nitmaisok okwowyin wi kira pi yisiimauu haiginiuwim.

⁴⁸ Mi iikamim Juda iikam tani sima ta yai aiir wakaeyim mi simiir mħii kwoinim ini wadiya ywokiyim. Sima ini maigimaigra ywokiyim ti Biyan Inkam Komiiyim siir yayia aiirimim. Mi iki iikam whiekakim Adi Komii siya nimbinim, kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siir haiyim. Mi sima ina yaingwo tibmiiyim.

⁴⁹ Mi Adi Komii siir yayia ini ta maeyau aiir yamkiya. ⁵⁰ Mi Juda simiir biyan kamim sima ini hopsowoiu wigim inigakim Adi Komii siir inig iir hainaniyim simiir kwoin imiir. Mi Biyan Inkam Komiiyim ti om komii siir nwowiyim simiirin warar. Mi sima ina yigbumbuim Pol, Banabas sowiirin. Mi sima ina kauriirgiyim sowiirin sowa ti nu iir kipi nwo. ⁵¹ Iriipi ħiriinan mi sowiir iga ħir nwowim sinim ini ti omin siir yikrimkrankigigin. Mi dimin biyeyin ini simiir ħirar ywokiyim. Mi sowa ini om komii Aikoniam ħiriir yamwo. ⁵² Mi iikamim naingwo tibmiiyim om Antiok ħiranim sima ini maigimaigra kina ywowim. Mi Adi Komii siir naeyiuin siir kirieya ini simiir yaninkiniu iuwim. Iriig.

14

Inkam nwiso sowa om Aikoniam ħir mriigo.

¹ Mi om Aikoniam ħirin, sowa ħiriinana swokini tiriu. Sowa ina yapninopkainamwo Juda simiir maeyaua yai nidwo wakae saiir mi yai ħir ini okwo boiniu. Mi iikam isid komiiyin Judainim mi Grik an ikim, sima ina yaingwo tibmiigiyim. ² Mi Juda iikam nħirim bi naingwo tibmiigim mi sima iki iikam nħirim Juda iikam tani, simiir kwoin imiir ini hopsowoiu. Sima io ti Jisis siir isidan inkam nwiso sowiir nwowim. ³ Mi aposel inkam nwiso sowa om Aikoniam ħirin ii kasaka bi nwoko. Mi sowa ini kirieya ywonamwo. Ti Biyan Inkam Komii siir yayia aiir boinmimauuwim. Mi sowiir ħinim ti

Biiyan Inkam Komiiyin siya kirie haiginiu mi sowa kiriepai kiriepaiyim ina tiramwo. Ta kirieya Biiyan Inkam Komiiyin siya nisiimauuga iikamim simiir. Ta siir naingwobumbuwa mi saiir yaiyim ini kaimwowa ywowim. ⁴ Mi ti om komiiyin siir hiran iikamim sima isido whisa ywo. Mi nhirim Juda maka ywo mi nhirim aposel inkam nwisso sowakar ywo.

⁵ Mi mhoiia kam nhirim Judan iikam rani mi Juda sima ina nhinamim. Mi ti isid whiso simiir biiyan iikamim sima nhinam sima Pol, Banabas sowiir diriraerarbumbuwa naingwokim. Sima sowiirin siiyani kaiyimik aokiyim naingwokim. ⁶ Mi sowa ta io aiir bidi hirnao. Mi sowa nu Likionia hiran om komiiyo Litra mi Debi om nhirim sowiir kingiin nwowim, simiir hiriir yidamam. ⁷ Mi sowa ta yai win kibiya Jisis siira ini omom omomim simiir yaboinmamauyokiyokiiyamwo. Iriig.

Pol, Banabas sowa om Litra hir miritigo.

⁸ Mi om Litra hiran, inkam nwirin ini hir nidwowin, siir igao bidi yinsimsiriunamwo, siir apua aeyar naokaininkinkiyin siirin mi hiriinana nwokin. Tiki inkamin siya bi swoki apririr sranikin. Niingaka. ⁹ Mi siya wakaeki Pol siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuin. Mi Pol siya siirsiira kaonanaei. Mi ini siyar kigiyin ti inkamin naingwo tibmii dig namwo iuwun mi siya wi wadieyar nwowi. ¹⁰ Mi Pol siya igao yaiya boinki, kira dinsiin okwoki! Mi siya bi kimiminkikin ina yinsiin okwokiyin mi ina yopnatkiigiyamin mi siya ina yapririrkiyin. ¹¹ Mi iikam whiekakim ti diminin Pol siya tirkiyin siir kigiyim mi sima nu Likionia simiir yaigina saiir kauwok boinki! Krimiir wanin ini inkam piua swoki imbiniiyin. Mi tapa tisi krimakar nwowim. ¹² Mi sima Banabas siirin hiniina mi dap Sus mi Pol siya yai boinan inkamkin mi Sima Pol siir inigin Hemis asi dapkim. Ti inig whiso Sus mi Hemis dapiyo, yim simiir wanmi digworaekwokim, simiir inig imiir hainanikim. ¹³ Ta omaka Sus siir inig hainaniya ini ti om komiiyin siir yaba mriiia. Mi prismi yaowae adin ta omaka saiir kigiraowiyin mi bulmakau ii nhirim ina hainamim. Mi kipim ina yomboboriuninkinim mi ina hainamim. Mi ti om komii siir anoin siir kingiin yamwoiu. Mi iikam whiekakim sima warar yitim digworaekwowim sowiir hauugiyim. Mi ti digworaekwowim sima sowiir hauuwim, biia sima simiir wanin Sus siirin hiriinan naeyim simiirar mi inkim imiiaekim. ¹⁴ Mi aposel inkam nwisso Banabas, Pol sowa, ta hiriinan yaiya saiir wakaeyo mi sowa ina kigo. Mi sowa ini io simiir ywowo. Mi sowiir yuiso ina yinikibimbirgiyo. Mi sowa ini iikamim simiir bopwoniya iwitninopkainamwo. Mi sowa ina kauwokiyo, ¹⁵ kima ti kamim kima hiniin dimusi tirkim? Kira inkamaigo, kira kimiir hiriinanaigo. Kira Jisis siir yai win kibiya kimiir boinmimauuam nitko. Mi kima ti siyu biyeyim simiir duguski. Mi kima Adi Komiiyin krimiir yaimin dimin wakaeiyyin siiramar daingwo tibmii. Nu ninomor mi whii komii ikim mi digworaekwo hoimgakim ti nwowim siya nonkwokwokim. ¹⁶ Kibie! Biiyan iiyim iikam whiekakim ti nu iir nwowim siya simiirar kigninkinkin. Sima simiir kwoinka naingwo diriraerarkim. ¹⁷ Mi siya bi naguprakaigin. Mi kima pi siirim whaowae rani. Niingaka. Mi siya kimiirin dimin miyik iirar diriraerar haiginiugin. Mi naowin ninomor kou hir nwowin pa mi diriraerarki kimiirim mipa mi kinaini. Mi naeyim siya diriraerarkiyim ini wadieya yimbiyamim. Mi naeyim siya dig haiginiuwi mi kimiir kwoinim maigimaiga asi nwowi. ¹⁸ Mi sowa ta yaiya saiir boin digiyo mi sowa miinan nap mrii nanaeko iikamim simiir nikiduwim. Mi sima ti wraisuim nanag hainamim sowiir kipi hauu biia simiir wanin Sus siir hauuwim mi siir hiriinan. Iriig.

¹⁹ Mi Juda iikam nhirim om Antiokanim mi om Aikoniaman ikim, sima ina yitim. Mi iikamim simiir kwoinim sima ini hopswoni. Mi sima siiya minim ina kaiyimikim Pol siir. Mi sima Pol siirin ini om komii siir yaba hiriir kinaniyam. Simiir kwoinim ha naingwokim, siya naowigusami. ²⁰ Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima ini siirar yokwo kaeyokaiyim. Mi siya ha ninsiingiyin, ini oma hiriirar swoki apninopkai namin. Mi iigwira siya Banabas saika yam om whirin min nikuwiyin Debi hiriirin.

Mi Pol Banabas sowa nu Siria hir nwoin omisimin Antiok mi sowa hiriir swoki am.

²¹ Mi sowa ta yai win kibiya ti omin siir hiran iikamim simiir boinmimauu haiginu. Mi sowa hiriinan tirkiywo mi iikam whiekakim ina yaingwo tibmiiyim. Mi mhoiia sowa ina swoki amwo ti simiir om whoimim Litra mi Aikoniam mi om Antiok hiriir. ²² Mi ti om whoimim iikamim naingwo tibmiiyim sowa nwoki whinkinsiis haiginuwi simiirin. Mi sowa simiirin haning boinanae. Mi kima kimiir naingwo tibmii aiirin donkworinukripkai. Biya krma siyuin hikpai hikpai haiyin mi siir tiki hopnin apnam. Mi mhoiia krma wi ti Adi Komii siir om kibiyin iikam whiekakim mi digworaekwo ikim simiir kigirkakiyin wi siir nami. ²³ Mi sowa kam adi yaowae nhirim simiirin siyu komii kigriraowam yimbin. Mi omkakim Adi Komii siir inig hainaniyim omom omanin simiir hiran iikamim naingwo tibmiiyim simiirim warar. Mi sowa Adi Komii siirim sriyo mi nae minim ini wara haiyakiyim. Mi sowa ti iikamim naingwo tibmiiyim Inkam Komiiyin siirara hauuswokiyim, siya kigriraowam.

²⁴ Mi mhoiia sowa nu Pisidia sowiir boponau aiir yapam. Mi nu Pamfilia hiriir yapnimbiiyam. ²⁵ Mi sowa om komii whirin Pega yai hir boinmimauugik. Mi mhoiia sowa om Atelia hiriir yapiinam. ²⁶ Mi om Atelia hirin, sowa siyaiini yani kwiriinam. Mi siyaiia sowiirin, om Antiok hir swokaka atkinugig. Biya ti omin iikamim Adi Komii siirim naingwowyim mi sima Adi Komii siirim kwisboinki, ti inkam nwiso sowiiram miya sowa miriia saiir kirie haiginuwim. Mi sowa hiriinana tiro mi sowa ina swoki imbiyamwo ti om iirar.

²⁷ Mi iia sowa om Antiok hiriir nimbiiyamwo mi sowa iikamim naingwo tibmiiyim simiiram in yaikuna digim, sima maeyau kwiruwa nwowim. Mi sowa ina boinmimauuim digworaekwo whiekakim Adi Komii siya sowiir whindiriraerarim. Mi sowa ina boino, Adi Komii siyar niyok haiginugikin kririir siyuin iikam nhirim Juda inkam tani ta Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuim. Mi sima wi nwoki aingwo tibmiiyim. ²⁸ Mi sowa iikamim naingwo tibmiiyim simaka ii kasa bi nwoko. Iriig.

15

Iikam Whiekakim naingwo tibmiiyim ini om komii Jerusalem hirara yaingiriyuuuim

¹ Mi nu Judia hiran kam nhirim, sima ina yapiinamim om Antioka hiriir. Mi iikamim naingwo tibmiiyim yai simiir ini boinmimauugig. Mi sima boin mi kima siyuin Adi Komii siya hauugiyin Moses siir kima siir tir karam mwowi mi kimiir mioisim kituyopnir hai karamae mwowi mi Adi Komii siya kimiirin wi wara kaoprigi okwo rani. Ningaka. ² Mi sima hiriinan yai boinkiyim mi Pol sowa Banabas sowa io prasae bi nwoko simiirin. Mi sowa simaka yai prasae bi niniinansaoko. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima yikropki Pol, Banabas sowiirin. Mi kam nhirim om Antiok hiran sima ini wara yinkan

amim om komii Jerusalema hiriinin, ta yaiya saiir nini bointibmii kimaigikim aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim simakar.

³ Mi simiirin iikamim naingwo tibmiyyim sima nikropikim. Mi sowa ti nu komii whiso Finisia mi Sameria sowiir bopwo hir napamko. Mi iikamim naingwo tibmiyyim ti nu whiso sowiir hir nwowim omisisimim simiir hiran iikamim simiir ini boinmimauuwu ta yaiya. Mi sowa simiirin hinina ini boinu, Adi Komii krimiir Wanin siya bidi kisina haigiyin iikamim Juda iikam tani simiir kwoinim. Mi nu Finisia mi nu Sameria hiran iikamim mi sima ini maingmairga taokitaoka ywokiym Pol siir yai airamim.

⁴ Mi sowa om komii Jerusalem hiriir nambiyamwo mi iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiyyim mi aposel kam ikim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim, sima sowiir boin wadiewin. Mi Pol, Banabas sowa digworaekwo whiekakim Adi Komii siya tirim sowiir mi simiir ini boinmimauuwu. ⁵ Mi Farisi simiir iikam nhirim naingwo tibmiyyim sima ina yinsiin okwo boinkiyim, kam nhirim Juda iikam tani simiir, simiir moisim ti kitiyopnimmir hai. Mi kima simiir boinki, sima Moses siir siyu iir dap.

⁶ Mi ti aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima iripa yidwo hid boinai ta yai airim. ⁷ Sima yai whiekakim boinai digiyim mi Pita siya ina yinsiin okwokiym. Mi siya simiirin ina boinkiyin, ti nomiyauim! Kima bidi yinokninkinim. Adi Komii siya hid haiginugikin miyyim krimiir. Mi bidi bidiniya kariirin siyar nimbingikin ta Jisis siir yai win kibiya saiir boinmimauuwam iikam nhirim Juda iikam tani sima wakaei mi sima wi wara nwoki aingwo tibmiyyim. ⁸ Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yinokninkinin simiir kwoinim. Mi siya ina mi inokninkin iikamim Juda iikam tani simiir kwoinim. Mi siya siir naeyuin ini simiir hauugiyin krimiir hauugiya saiir hiriinan. ⁹ Mi siya Juda iikam tani simiirin yaeya siyu whir bi tirikin mi Juda iikamim simiirin yaeya bi mi tirkin. Ningaka. Iikamim siiram naingwo tibmiyyim simiir dimin biyeyim wi Jisis siyar whinkaopriigi okwowi. ¹⁰ Mi kima tariinanin Adi Komii siirim dimusi kinankiuwi? Mi kima ti iikam nhirim Juda iikam tani naingwo tibmiyyim mi kima hik simiir dimusi hauugim? Biya krimiir yidiwi wanwiyaeyim mi krima ti hik hininim simiir haiyim wi dig nwo rani. Ningaka. ¹¹ Mi krima ha naingwo tibmii mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir naingwobumbua wi saeyar swoki kaoprigenaowidi krimiirin. Mi simiirin iripi hiriinan wi wara mi inkim kaoprigei okwowi. Pita siir yaiya ini dig ywokiya.

¹² Sima ti iikamim yai bi boinmiminkim simiir winim Pol mi Banabas sowiir yaiyama mauugim. Mi sowa simiirin min boinmimauugim dimin kirie komii komiiyin Adi Komii siya diraraerim Juda iikam tani simiir mi sowa simiir boinmimauugim.

¹³ Mi sowa ta yai aair boin digiyo mi Jems siya ina yisiin okwo boinkiyin ti nomiyauim! Kima kariir yai aair ti wakaeki. ¹⁴ Saimon siya kimiiir bidiya iki boinmauwun hinin, Adi Komii siir kwoinin ini simiiramar yaingwo hirirugiyin ti iikamim Juda iikam tani simiiram. Mi siya kiyaina iikam nhirim simiirin, sima siir isid nwowim. ¹⁵ Mi taka yaiya profet kamim sima boina mi saiir hiriinanairga. Mi sima David siir isid iiram win boinkikim. Taka yaiya hinina boinkika,

¹⁶ krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya hinina boinkikin, mhoiya kara swoki iti mi ta Devid siir omaka nakainam ya wi kara swoki haininasiin okwowi. Mi iki saiir digworaekwo nhirim, biye nwowim, yim wi yaeya kara swoki grab mirii. ¹⁷ Mi iikam nhirim Juda iikam tani yim wi kariiram wit. Mi iki iikam whiekakim nu whiranim kariiram naingwo tibmiyyim, yim iripa hiriinan kariir waraigim. Mi siya

hiniina boinkin. ¹⁸ Biki Biyan Inkam Komiiyin, siya ta yai aair bidi boinin.

Mi tariinanin siya ina swoki boinkiyin,

¹⁹ mi Jems siir yaiya tasa niki amyokiyokiya. Kariir kwoinin hiniingin, iikamim Juda iikam tani simiir kwoinin ina kisina haiginamin Adi Komii siirim mi krima simiirin kigi kipi ninki. ²⁰ Ningaka. Krima simiirimin yokwo ti win hauugi. Mi simiir yokwowa hiniina win boinki mi sima siyu biyie whiekakim uruwai siyaowainiyim simiir duguski. Mi sima hinanaeni siyuin siirsi dapiyok. Mi sima iki wraisuim niyara sima nimborkrimkriku aokiyim simiir kipi nae. Mi sima wraisupai wraisupaiyim simiir nhie imiir kipi mi kwiyae. ²¹ Krima dinokninkin, biya hiriinan mi tariinanin iriipa hiriinan iki om komii komii whiekakim inkam kakaingim, Moses siir siyu komii siir yai imiir boinmimauuam. Mi sima siir yai aiarar mwainikim maeyauim yai sima nidwo wakaeyim simiir. Mi Juda simiir i komii komii ikim. Iriig.

Sima yokwo iki iikam nhirim Juda iikam tani Adi Komii siirim naingwo tibmiyim simiirim win hauugika

²² Mi aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowi ikim mi inkam ima sima yai maeyauu kwiruha minam nidwo binaigim, inkamwo nwisa nimbinkiyim Pol, Banabas sowaka namim, om Antiok hiriir. Mi ti inkam nwiso sima nimbino sowiir inigo Judas mi siir inig whirin Basabas mi nwirin, Sailaskin mi iikamim naingwo tibmiyim simiir biyin ini sowa ywowo.

²³ Yokwo kwira sima sowiir win hauugiya Juda iikam tani simiiram mi saiir yayim hiniina win boinkikim, krima aposel kamim mi krima inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim krima kimiir nomiiyaukim. Krima winkika ta yokwowa kimiirim ti nomiiyau nhirim, Juda iikam tani om Antiok anim mi nu Sirianim, kimiirim. Ti akamim! ²⁴ Krima bidi wakaeyim! Krimiir kam nhirim kimiirim nitkim mi yayim sima boinim kima ini kakar ywokiyim. Mi kimiir kwoinim sima pridaiginugim. Mi krima simiirin hiriinan bi boinkikim. ²⁵ Krima ta yaiya saiir wakaeyim mi krima ini kwoin whirua ywowim. Mi krima ina boinim, nim inkamo nwisa ti ikropki kimiirim ti krimiir nomiiyau wadie nwiso sowaka Banabas Pol. ²⁶ Mi sowa naosi bi naingwoyimiyoko, krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraisi siir mi aair napmiiyamim. ²⁷ Mi krima Judas Sailas sowiir asi nikropkiko, ta yai aiarin pi sowiir yaiga nini boinmimauuniyim kimiirin. ²⁸ Mi Adi Komii siir naeyu miyikin ini krimaka nwowin. Mi krima yai bidi kitibmii boinim mi krima kimiirin pi yapa hik kwiri swoki inkim hauugi rani. Ningaka. Mi kima ti hiriinan dimin iirarar tir. ²⁹ Mi kima wraisuim sima nisomaowim mi uruwai siyaowaini hauuim, kima simiir kipi nae. Mi kima wraisuim ni ara sima nomboru aokiyim simiir kipim kipi mi ae. Mi simiir nhieyim kipi mi kwiyae. Mi kima hinanaeni siyuin siirsi dapiyok. Kimasiya kigriraona mi ti hiriinan siyu iisi dapiyok. Mi kima wi wadieya sibgu okripkai. Ta yokwowa ini digyokiya.

³⁰ Iikamim sima nikropkikim mi sima om Antiok hiriir yapiinamim. Mi sima iikamim naingwo tibmiyim simiirin ha nikunamim maeyau kwirua hangiriyu owim mi ta yokwowa ina hauua simiir. ³¹ Mi iikamim naingwo tibmiyim sima ta yokwowa saiir mwainim mi sima ini maingimainga ywokiyim. Ta yaiya simiir whinkinsiis haiginuga sima winkiya. ³² Mi profet inkam nwiso Judas, Sailas sowairgo mi sowa yai miyik miyikim iikamim naingwo tibmiyim simiir asi boinmimauugo mi simiirin sowa whinkinsiis

haiginiugo. ³³ Mi sowa om Antiok hirin ina iki onanaeyo bi namsasaugo. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima sowiirin ina boin wadiekiywo. Mi sima ina swoki ikropkiywo simiirimar. ³⁴ Mi Sailas siir kwoinin ina yaingwowin, kara wi om Antiok tirar nwowi.

³⁵ Mi Pol, Banabas sowa om Antiok hir nwoko. Mi sowa kam nhirim simaka yinkin miriiyim, iikamim simiir nisiisimauuam Adi Komii siir yai aiir. Mi Biyan Inkam Komiiyin siir yai win kibiya saiir boinmimauuam.

Pol, Banabas sowa ini yapa yapa yamkiywo

³⁶ Mi mhoiia bwan nhirim bidi yakaigiyim mi Pol siya Banabas siir boin, krira swoki ami iki nomiiyauim om komii komiiyim simiir nwowim simiir swoki apkig ami biya krira boinmimauuim Biyan Inkam Komii siir yaiya saiir. Mi krira simiir ninokninkinim, sima ina namisi sibgu owim, iyie? Niingaka. ³⁷ Banabas siya minam naingwokin Jon siya saikar namim mi siir inig whirin Makin. ³⁸ Mi Pol siya ina boinin, ti inkamin biya krimiirin nu Pamfilia hir haibugikin mi siya mi kriraka miriiyam wara bi nitkin mi krira siirin wi wara kipi nikunam. ³⁹ Mi sowa io ti dimin iir haningyi ywonanae. Mi sowa iripa bi miriigo. Mi Banabas siya Mak siir yikunam mi sowa siyai ira saiir kwiriinam mhuusim whirin Saipras siir hiriir namam. ⁴⁰ Mi Pol siya Sailas siir yikunam mi ini sowa yamwo. Mi iikamim naingwo tibmiiyim sima boin, Adi Komii siir naingwobumbuwa saeya wi kowaka nwonami. ⁴¹ Sailas sowa Pol nu Siria mi nu Silisia ti nu komii whiswo sowiir bopwo hir napamwo mi iikamim naingwo tibmiiyim simiir whinkinsiiskim sowa. Iriig.

16

Pol siya Timoti siir yimbini saika namam.

¹ Pol siya wara yinkin am om Debi mi om Listra sowiir hiriirin. Mi om Listra hirin inkamin naingwo tibmiiyin nwira nwowi. Siir inigin Timotikin mi siya Juda wiga saiir yinisimkin. Saeya bidi yaingwo tibmiiya. Mi siir adin Grik inkamkin. ² Sima iikamim naingwo tibmiiyim om Listra mi om Aikoniam hiranim, sima siir siyiu imiir boinkim, Timoti siya inkam wadiekin. ³ Pol siir kwoinin ha naingwowi Timoti siya saika wara namim. Mi siya siirin ina yikunaniyin. Mi siir mioisa ina kitioyopnar haiya. Siya Juda kamim hir nwowim simiirsi naingwokin mi ti hiriinan siyiuin siir asi tirkin. Juda iikam whiekakim siir ninokninkinim Timoti siir adin Grik inkamkin. ⁴ Pol, Sailas mi Timoti sima ina yapnamim om komiiyim simiir. Mi ta yaiya aposel kamim mi inkam adiyaowaeyim siyiu komii kigriraowi ikim, biya sima nimbointibmii kimaiya iikamim naingwo tibmiiyim om komii Jerusalem hiranim simiiram mi sima ti kam nwoimim simiirin saiirar swokini boin naingwo iu. Mi sima boin, kima ti siyiu iirar ti swoki ap. ⁵ Mi omom omomim ti kam nwoimim sima naboimamauuim simiir hiran iikamim naingwo tibmiiyim ini komiiyar wwokiyim. Mi inokinokin simiir isidin wi komiiyar nworaraowi. Iriig.

Pol siya whinkigmimikwinkin nu Masedonia hiran inkamin siirin.

⁶ Mi sima ti nu whiso Frisia mi Galesia sowiir boponiya napamo mi Adi Komii siir naeyiun siya boinikidugi, kima nu Esia hirin wi yai kipi nini boinmimauuiu. ⁷ Mi sima nu Misia hir ini apieyokmainaki. Mi sima minam tirkim, pi nu Bitinia hiriir napninopkainamim. Mi ini Jisis siir naeyiu ieya yikidunaowidim simiirin. ⁸ Mi sima nu Misia hirin asi napkindiyugikim. Mi sima ina yapnaniyim om Troas tiriir. ⁹ Mi niyaka Pol siya dimin whirin nhwonan whinkigwinkin. Mi inkam nwirin nu Masedonia hiranin siya ina yinsiin okwo kauwok boininaekiyin Pol siiram. Kira wara whi komiiya solwara nikuiwiya saiir whi mirmiiya tiriir wit! Nu Masedonia tiriir, krimiir

nini whindiriraerar haiginiuniam. ¹⁰ Pol siya ti dimin iir bidi kigiyin mi krīma bi kimiminkikim ini digworaekwo imiirar diriraerar namim nu Masedonia hiriir namimin. Krīma bidi yinokninkiyim Adi Komii siya nikugikin krimiirimin. Yokwo Komii saiir yai win kibiya simiir boinmimauuim. Iriig.

Lidia Saeya bidi yaingwo tibmiya.

¹¹ Mi krīma siyaii aiirin om Troas hir nwowa saiir yani sain kwiriinam. Mi ta siyaiya ini om Samotras hiriirar kigiriunama. Mi igwira om Niapolis hiriir yakiyam. ¹² Mi krīma ti om iir haiburgigim mi om Filipai hiriir yapnimbiam. Biya siya ti omin Rom hiran iikam nhirim sima nini kripkii whinikin. Mi ti om komiyyin ini nu Masedonia siir nu haimii iir nwowin. Krīma ii kasa bi niki onakikim ti om iirin. ¹³ Mi Juda simiir ii komiyya krīma om iir haiburgigim mi ina yapniyamim ti ie siir kingiin hiriir. Ha naingwokim ta opa saiir kingiin hiran, saeya nhwo kwiskak maeyaugi niuwi. Mi ta opni maeyaua krīma kigi wig nhirim hir nwowi. Mi krīma yai simaka yidwo boinai.

¹⁴ Wig ira saiir inigin Lidiaka. Saeya ta wiga Adi Komii krimiir Wanin siir inig hainan kirieka. Mi saeya ta yai aiir wakaeya mi saiir omin Taiatairakin. Mi saeya yuis pariidnan pani miya saiir mriiga. Mi saeya umir pi saiir siyar mi hai. Biyan Inkam Komiyyin siya kisina haigikin saiir kwoinin mi saiir wina ini yaiya Pol siya boinkiya ini saiirima mauugiya. ¹⁵ Mi saiirin op ina baptais haiginaua mi saika iripa omaka irua whwonkaiyim simiirin warar. Mi saiirin op ha baptais digiya mi saeya boinki krimiirin, kima kariirin ha naingwowi kara Biyan Inkam Komiyyin siirim bidi yaingwo tibmiikikina mi kima pa nwoki itim kariir omaka aiirin. Mi saeya krimiir boinanaeya mi krīma ini saiir yai aiirar mi wakaeyoknanamim. Iriig.

Pol, Sailas sowiirin omakanau hiugripkikikaigo om Filipai hir.

¹⁶ Mi igwira krīma ti ieyin siir kingiin hiriir napnamim mi Adi Komii siirim ini sriiyu ta maeyau aiir. Mi wig ira mi nninga priimiriya saeya krimiirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi saeya ta wiga uridyu biyieki bidi yinkinukikaiya. Mi saeya iki boskwonauwan yaimin diminim pi saeya nisiisimauuwi. Mi ta wiga saiir biyan iikamim sima umir komii pi miya saeya mriiya pi saiirsiyar mi haii. ¹⁷ Ta wiga saeya ini Pol siya mi krīma, saeya ini krimiir mhoiyya yita. Mi saeya inokinokin pi hinina kauwok boinkii, kima ti kamim Adi Komiyyin ninomor kou hir nwowiyin siir mi mriiyim, kima krimiirin siyuin Adi Komii siya kaoprige okwowyin siir boinmimauu. ¹⁸ Inokinokin ta wiga hiriinan siyu iirar tirnanaeka. Mhoiyya Pol siir pua ina piyaokiya mi siya ha haimisiyao okwo kaokiyin ta wig aiirim mi siya yu biyie iir boinkii, kara kiriirin Jisis Kraisiir inig iir boinki, kira ta wig aiir duguski! Mi ha damki! Mi ti uridyu biyieyin bi kimiminkikin, ta wig aiirin ina yuguskiyin mi siya ina yamkiyin.

¹⁹ Mi ti omin siir biyan inkam komiyyim sima bidi kigii, ti diminin mi sima ina yinokninkiyim, ta wiga saiir umir miya nikiigiya. Mi sima Pol, Sailas sowiir yonkworimdinu mi sima sowiirin ina kiyainamwo mi sima maeyaua sima nidwo boinaiya biyan inkam komiyyin saika hir ini boinaiyu, sowiir boiniyopnatkaigiyam. ²⁰ Mi sima sowiirin biyan inkamin yai wakaeyiin, siirim yikunam. Mi sima ina boinim, ti inkam nwiswo Juda hiranko. Ti krimiir om komiyyin sowa nini pridiriraerarbumbuniko. Mi krimiir iikamim kakak asi nwokim. ²¹ Mi sowa simiirin yaeya siyu whir bi nisiisimauugo. Mi nim krīma om komii Rom simiir siyuin siir napikim. Mi ti siyarin yo iripa bi namasugin. Mi krīma ti siyuin sowa nisiimauuwun siir kipi nap, yo ini yaeya siyu ywowin. Mi ti yaiyim sima boinim ini dig ywokiyim. ²² Mi iki

iikamim simiir yaiyim ini sowiirar swoki inkin boinhuriiyugiyim. Mi inkam komii komiiyim yai hidiyim sima yinikiwimwitki sowiir yuiso. Mi sima boinki, sowiirin idgiu hankak dwoki. ²³ Mi sowiirin idgiuni yipimparnanae. Mi sowiirin omaka huyokiyokaiya saiir dokmwın apninopkaigi. Mi inkamın ta omaka huyokiyokaiya saiir waikaowiyın siir boinki, kira sowiirin wi sibgu waikao. ²⁴ Mi ti inkamın waikaowiyın, ta hiriinan yai kirie aiir wakaekiyın mi ta omaka huyokiyokaiya sowiirin saiir omaka igibopwo hir yami okmwın idwokaiyu. Mi siya sowiir iga kwiiyim pae komii komii wiso sowaka yınkin irionınkin widgig.

²⁵ Mi hirii tirii nibwopwowın Pol, Sailas sowa Adi Komii siirım sriiwil. Mi Adi Komii siir mwaiyim ini simiir warar waokaowiiyo. Mi kamim sowaka nınkin hugripkiyim, sima ini sowiirar wakaemimikwiiyim. ²⁶ Mi bi kimimınkikin nın komiiyin ina yitkiwiiyin. Mi ta omaka saiir iyyınpaeyın whiekakim ini praprada kinkiyim. Mi ti omaka simiir hugrimkripkiikikaiyim simiir anowım ini sima sima haiwaokiyım mi ti kam whiekakim wıeyinsopım simiir ninimnirkaiyim ini sima simar huwhromwhro ikiigiyamim. ²⁷ Mi inkamın ta omaka saiir waikaowiyın siya ha ninsiingiyın ta omaka huyokiyokaiya saiir ano whiekakim simiir kigiyım haiwaokiyım mi siir kwoının ina yaıngwokiyın tari kam whiekakim tapaiir hugripkiikikaiyim bidi yıdamkiyim. Mi siya siir kamkıu iir asi kiwokhaigın siya siyar swoki hampımpıtnam. ²⁸ Mi Pol siya ini komiıya kauwok boinkiyın! Kira kinakına kipi diriraerarbumbuna. Krıma bi nidamamkim krıma tisi tirirar nwowım. ²⁹ Mi ti inkamın waikaowiyın ina kauwok boinkiyın, paeya niuyaeıya saiirım mi siya ina iwıt ninopkainaniyin omaka apanauwa hirıir mi siya nidid prasae bi kikınkin, siir kıu minım ini nopnopa warar kınamın. Mi ini Pol, Sailas sowiir igmiıga ini akai hııuwın. ³⁰ Mi siya ina yikıuna apninaniyamo sowiirin yaba hirıir. Mi ina boının, kowa inkam komiıko kara piki hının dimının siir ti tir? Mi Adi Komii siya pi kariir niki animaiwarkainam. ³¹ Mi sowa ina boıno, kira krımiir Biıyan Inkam Komiiyin Jisıs siirım daıngwo tıbmii. Mi Adi Komii siya wi kirıir nwoki anmaiwarkainaei. Mi kirıir omakan iikamım irıipi hirıinan, wi siyakınar nanmaiwarkaina swowi. ³² Mi sowa ta yai wın kibiya Biıyan Inkam Komiiyin siira simiir boınmımauugım siya. Mi iikamım siir omakanım simiir warar yınkin boınmımauu. ³³ Mi ta ii aiirın, ti inkamın omaka huyokiyokaiya saiir waikaowiyın sowiir paowaiyim ini siya hiısokim. Mi bi kimimınkikim siya mi iikamım siir omaka iruanım sima op ina baptaisım. ³⁴ Mi siya sowiirin ina yikıunamın siir omaka hirıir. Mi siya sowiirin nae minım ina hauu aeyın. Mi maırgımaırga prasae rani, siya nwowa iikamım omaka irua saıka whwonkaiyim simakan. Mi sima Adi Komii siirımın ina yaıngwo tıbmiiyim.

³⁵ Mi igwir nugakın, inkam komiiyim yai hidiyim om komii Rom hiranim sima swoki ikropkiyakwok, kam nhirım yaii niniıyim simiirin omaka huyokiyokaiya saiir hirıir. Mi sima ini boınıu, kira ti inkam nwıso sowiirin ti ikrop apniki. ³⁶ Mi ti inkamın omaka huyokiyokaiya saiir waikaowiyın siya Pol siir ini boınmauuu. Mi siya boın, iki inkam komiiyim yai hidiyin om komii Rom hiranim sima bidi boinkiyım kowiirin pi kara nikropkii mi kowa ta omaka huyokiyokai aiirın haıburgig mi ha dapniyam mi kowiir kwoının hiınsım hiınsıma dwo. ³⁷ Mi Pol siya simiirin ina boınmauuın, krıra ini om komii Rom hiranim inkam ywowo mi sima krıriirın yai miıyık bi sibgu boınkim. Mi dimının krıra tirbuın siir bi boınmauugım. Nıngaka. Sima krıriirın iikamım simiir whwonkam ida, hindara prıitıokim. Mi sima krıriirın omaka huyokiyokaiya saiirın whısariıya nokmwın apınopkaigiko. Mi tari

sima kririirin hindara haigiprakai ikrop apniyamam naingwokim, aniya? Nningaki, nningakunga. Om komii Rom hiran inkam komii komiiyim simar wit. Mi kririirin simar swoki ikrop apniki idwowiya hiriirin.

³⁸ Mi kamim yai niniyim, sima ta yaiya saiir wakaenamim mi ina yamim mi biyan inkam komiiyim yai hidiyim, simaka ini boinu mi biyan kamim yai hidiyim, sima ha wakaewinim, sowa ini om komii Rom hiran inkamar mi owo mi sima ina yididim. ³⁹ Mi sima ha namim mi sima sowiirin ina ini ouumikmik boinuwym. Mi sima boin, krima kowiirin siyu miyiknan bi tirkikim. Mi sima ina whinapniyamim idowiiya hiriir. Mi sima boinki, kowa ti om komiiyin siir haburgik mi kowa maeyau kwira dapnam. ⁴⁰ Mi sowa ina haiburgigo ta omaka hiuyokiyokai airin. Mi sowa Lidia saiir omaka hiriir yam. Mi sowa iikam nhirim naingwo tibmiiyim simiir ini kigu. Mi sowa yai nhirim simiir boinmimauu, simiir kwoinim kirie nwoki owim. Mi sima ha haiburgigim mi sima ina yamim. Iriig.

17

Mi om komii Tesalonaika hiran iikamim sima Pol Sailas sowiir tiom minkim

¹ Mi sowa ha napnamo mi sowa om whirin Amfipolis hiriir yapnimbiiyam. Mi sowa ti om iir haiburgigo mi sowa om komii whirin Apolonia hiriir yimbiiyam. Mi sowa ti om iir mi haburgigo mi sowa om komii whirin Tesalonaika hiriir yimbiiyam. Mi omaka ira Juda simiirga yai nidwokai wakaeiya ini ti om iir nwowa. ² Pol siir siyuin iki om komii komiiyim siya namim, siya pi Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya mi siya pi simaka ninkin apninopkainami. Mi Juda simiir ii komii komii kwoinim siya simaka yinkinwamwarki boin, Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yai imiir. ³ Mi siya Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir yai imiirin minam boinmimauugin simiirin, Adi Komii siya bidi yimbinin inkam nwirin, hik haiyamim. Mi siya wa naonami mi siya wa swoki insiin idwowi. Mi siya boinki, ti inkamin Adi Komii siya nimbini, siya Jisis siyairgin. ⁴ Mi Juda iikam nhirim simaka hirar nwowim, sima ini Pol siir yai airim yaingwo tibmiiyim. Mi sima ini Pol, Sailas sowiir isid ywowim. Mi iikam whiekakim Grikanim, yim sima iriipi hiriinan Adi Komii krimiir Wanin siirima mi hainanikim. Mi simiir iikam isid bripriyin sima ini sowaka yinkin itinakuum. Mi bi nwowi wigim, yim ini hiriinanar mi tirim.

⁵ Mi Juda simiir kwoinim whwokwoka bi nwokikim mi sima inkam biyeyim siyu hir napamim simiiram yikuna. Mi sima iikam whiekakim ina yikuna digim. Mi ta yaiya sima nini boinua mi simiir kwoinim ini haugihauga whiyekiyim. Mi sima ini yaiiyamar yaingwokiym. Mi sima Jeson siir omaka saiir nokwoyokaigiyim mi sima ina hansranim simiirim. Sima minim tirkim, simiirin iikam whiekakim simiir niyopmauugiyim. ⁶ Mi sima simiir bi kigim. Mi sima Jeson mi iikam nhirim naingwo tibmiiyim simiir yikunam ti om komiiyin siir biyan iikamim simiirim. Mi sima hinina kauwok boinam, ti kamim siyu bibiyie tərbumbuwi ima ti omom omom imiir. Mi tariinanin sima tisi om iir mi atərbumbuniyim. ⁷ Mi Jeson siya yikunam simiirin siir omaka hiriir. Ti iikam whiekakim sima om komii Rom hiran inkam komiiyin Sisa siir siyu imiir nanugaugaugim. Sima ina boinim, inkam Komii nwirin ina nwowin, siir inigin Jisiskin. ⁸ Mi iikamim mi biyan inkam komii ikim ti om komii siir nwowim, sima ti hiriinan yai imiir wakaeyim mi sima ina yanaakiyim. ⁹ Mi biyan inkam komiiyim sima boin, kimiir yaiya yai paii rani mi kima pi ta yai aair saingig. Mi Jeson mi iikamim naingwo tibmii ikim, sima umirim ha saingigim mi sima ina yamim. Iriig

Mi Sol siir isidin sima om Beria hir miriigim.

¹⁰ Mi ta iya saiir niyaka iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim, sima Pol, Sailas sowiirin om Beria hiriir yikropki. Mi iya sima om Beria hir nimbiamim mi sima ina yapnropkainamim Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeya saiir. ¹¹ Mi Juda iikamim om Beria hiranim, simiir kwoinim iikamim om Tesalonaika hiranim simiir hiriinan tani. Ningaka. Mi sima ini maingimainga nwowim, simiir yai aiir wakaeyamin. Mi inokinokin sima Adi Komii siir yaiyim yokwo hir nwowim, simiira mwainanaeikim. Mi sima nwoki inokninkini, simiir yaiya yai kaimwoka. ¹² Mi Juda iikam whiekakim om Beria hiranim, sima ina yaingwo tibmiiyim. Mi Grik wig whiekakim inigakim mi Grik kam ikim, sima ina mi aingwo tibmiiyim. ¹³ Mi mhoiia Juda iikamim om Tesalonaika hiranim sima wakaeki, Pol siya Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuwi om Beria hirin. Mi sima asi namkim ti om iirin. Mi sima ini hopswoiu iikamim simiir kwoinim mi sima ina yanaakiyim. ¹⁴ Mi bi kimiminkim iikamim naingwo tibmiiyim sima Pol siir yikropki whigbida hiriir. Mi Sailas Timoti sowa ini om Beria hirar ywokiyo. ¹⁵ Mi sima Pol siirin siyaiini minam nani whinapyikiu kwiriigim, siirin om Atens hir nadu atkinugigim. Mi Pol siya yaiyim ina boinmimauugigin simiirin, Sailas, Timoti sowiirim. Siya simiirin hinina boingig sowiiramim, sowa wa witsisau kariiramim. Mi sima ina swoki haiyug apnamim om Beria hiriir. Iriig.

Pol siya om komii Atens ta Adi Komii siir yaiya hir boinmimauugin

¹⁶ Pol siya om komii Atens hir ywokwokim, Sailas, Timoti sowiirimim. Mi siya ina kigin ti om komiirin sima uruwai siyaowaini inigin siirara hainani mi siir kwoinin miyik bi naingwokim. ¹⁷ Mi siya omaka Juda simiira yai nidwokai wakaeya, saiir yapnropkainam. Mi siya Judan iikamim mi nhirim Juda iikam tani Adi Komii siir inig hainaniyim, siya yai simaka yinkinwamwarki boin. Mi siya inokinokin pa mi ami maeyaua iikamki ninkinuwiya saiir. Mi siya yaiyim pi iikamim simiir hirar mi boinmimauuwi. ¹⁸ Mi kam nhirim Epikuriamni siyu ninokninkiniyim mi kam nhirim Stoikni siyu ninokninkini ikim sima yai saika yinkinwaomwarki boin. Nhirim yim ha boin, ti inkamin yai priiboin priiboiniyin siya dimu minam naingwowi? Mi nhirim ina boinim, siya uridyiu biyeyin om whiranin siir yai imiir boinmimauuwi. Pol siya Jisis Kraiis siir yaiwin kibi aiir boinmimauugin simiirin. Siya boin, Jisis siya ie hiranki ninsiin idwokim. Mi siya ta hiriinan yaiya saiir boinkiyin mi sima ta siir yaiya saiir bi wakaenokninkinkim. Mi sima siirin yai biye asi nikbumbugim. ¹⁹ Mi sima Pol siirin asi nikunamkim simiir biyan inkam komiirin siiram, maeyaua yai nidwo boinaiya mhukiu Ariopagas hirana saiirim. Mi sima boin, krima ta yaiwin kibiya kira boinmimauua iki iikamim simiir mi krima saiirim naingwowi saiir wakaeyim. ²⁰ Krima ta kiriir yaiya saiir wakaeyim mi krima ini wara wakaeyimyokiyim. Ta yaiya, ini saa ywowa. Mi krima ta yaiya saiir yai mwo imiir ninokninkinim naingwowi. ²¹ Mi iikamim om komii Atens hiranim mi nhirim om whiran iikam ikim, sima om komii Atens hirara yamwoni. Mi sima inokinokin yaeya yai whir bi boinikim. Ningaka. Sima ti yaiwin imiirara whrie boinanaeikaigim.

²² Mi Pol siya biyan inkam komii komiiyim mhuu Aripagas hiranim, simiir whwonkam ida yinsiin okwo boinki. Mi siya boin, kima ti kamim om komii Atens anim kara kimiirin bidi kigim, kima mani hanin miriigim wou nikwo aeyamin. ²³ Mi iya kara waraura nwowa mi karar bidi kigim digworaekwowim wou kima nikwo aeyim simiirin. Mi kara biya kwira kig. Mi sima yaiya hir wina hinina winboinka. Ti Adi Komiiyin krima

ninokninkin karamae nwowin. Mi ti Adi Komiiyin kima whaowaeyin mi kima siir inigin hindara whisariiyar, priihainani. Mi kimiirin ti Adi Komiiyin, kima ninokninkin karamae nwowin siir boinmauwam tiri.

²⁴ Adi Komii siyairgin nu ninomor mi digworaekwo whiekakim simiir nonkwokwokiyeim. Siya, nu ninomor sowiir nwowim digworaekwowim mi simiir Biyan Inkam Komiiyin. Mi siya omaka inkamki nonkwo miriyeim, siya simiir bi nwowikin. Niingaka. ²⁵ Siyar hauugikim digworaekwo whiekakim iikam imiirin. Mi omwai waiyayokiyokiiyin kwoinbudin pi siyar nwowaiginuwi mi simiir kwoinim asi niyaei. Mi digworaekwo whiekakim simiirin hiriinanar mi hauu haiginu. Mi Adi Komii siirin digworaekwowim, inkam nwirkin bi hauumauu haiginuugin. Mi siya dimin whiram bi whaowaekin. Niingaka. ²⁶ Biiki biyin Adi Komii siya inkam nwirin Adam siir nonkwokwokikin. Mi siir yinieyim, ini hoingakar ywokiyeim. Mi sima piyim kwirua bi nimbiamkim, ini piupai piupai yimbiamim. Mi simiir nu maeyauim sima nwowanim siyar yimbingi, bidi bidiniya siya tiki kwoinin siira naingwokwokaigikin nu maeyau simiirin yapayapa kikintimtio haiginuim. Mi siya tiki iyeim ti digworaekwo whiekakim sima nimbiamiyim, simiir warar yinkin imbingi. ²⁷ Mi Adi Komii siya hiriinan minam tirkin, krima siir kigninokninkinim. Mi siya aru nwo rani, ini krimiir kingiinar nwowin. ²⁸ Mi siir kirieya krimiirin omwai saeya waiyayokiyokiii mi krima asi nongwomamair aekiyami ti nu iirin. Kimiir inkam nwirin siya hinina winboinkikin,

krima ti ombud komiiyin Adi Komii siirara yinisisimkim.

²⁹ Mi krima ini Adi Komii siir yinisin ywowim, mi krimiir kwoinin ha kipi naingwo, Adi Komii siya uruwai siyaowai mi siya pae minim krima nonkwokwowyim siya simiir hiriinan tani. Niingaka. ³⁰ Biya kamim ninokninkin karamaeyim mi Adi Komii siya simiirin yai hiri bi boinkin digworaekwowim sima tirim ta ii airin. Mi tariinanin siya yai ina boinaeyin iikam whiekakim iki omom omomim simiir nwowim. Mi siya boin, kimiir kwoinim ti kisina haigi. Mi dimin biyeyim simiir haimriyugig. ³¹ Mi siya iya kwira yimbin simiir yaimin diminim simiir hidam. Mi siirin Adi Komii siya ie hiranki swoki hidninsiin idwokin. Mi krima nwoki ninokninkini, siya Adi Komii siirgisiira inkamkin. Ti inkamin Adi Komii siya nimbiniyayin siyairgin, yai hidiyin.

³² Mi iya sima ta yaiya, Pol siya boina inkamin ieyanki ninsiin idwown siira sair wakaekiyim mi nhirim ini siir boin grinamim. Mi nhirim ina boinim, krima wi kiriir yai aiarar swoki wakae ti dimin iirin. ³³ Mi Pol siya simiirin ha haiburgigin mi siya ina yamin. ³⁴ Mi iikam nhirim yaeya naingwo tibmiigiyim, sima asi namkim saikan. Mi Daionisias siya nu Ariopagas hiran kamim siyu komii ninokninkinim simiir inkam nwirkin. Mi wig ira sair inigin Damariska. Mi iikam nhirim sima ini simakar yamim. Iriig.

18

Pol siya om Korin hir miriigin.

¹ Mi mhoiya Pol siya om komiiyin Atens siir haiburgigin mi siya om whirin Korin siir yam. ² Mi siya Judan inkamin nwira kig siir inigin Akwilakin. Mi siya nu maeyaua Pontas dapiya sair hiranki nitkin. Siya mi siir wig aeya sowa waiyin nu komii Itali hiran aii bi haiburgigo. Mi siir wiga sair inigin Prisila. Mi Biyan Inkam Komiiyin om komii Rom hir nwowiyin siir inigin Klodias. Siya nhinikriropki Judan iikam whiekakim om komii Rom hir nwowim simiirin. Sowawai ti om komiiyin Rom siir asi haiburgigo mi

ina yito. Mi Pol siya sowiirin hir ini kigiu. ³ Siya ta miya sowawai miriia wraisu is pani miya omaka miriia saiir hiriinan mi aiirar mi miriigin, umir mi haiyim. Mi siya sowiirwai omaka asi whwonkaigin. ⁴ Mi Juda simiir ii komii komiiyim, Pol siya Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir napnropkainamkin. Mi siya yai simaka yinkinwaomwarki boin. Mi siya Juda mi Grik hiran iikamim simiir kwoin imiir ini boinurwokaiyiu sima Jisis siirim naingwo tibmiiyim.

⁵ Mi mhoiya Sailas sowa Timoti ina haiburgigo nu Masedonia hirin mi sowa ina yitwo Pol siirim. Mi Pol siya inokinokin yaiwin kibiya saiirara boinmimauuwikin. Mi siya Juda simiirin ina boininaekiyin. Jisisin Biyan Adi Komii siyar nimbingikin, Judan iikamim kimiir kaoprigi okwowam. ⁶ Mi sima siir yai aiir yanugaugau mi sima siirin ina yigbumbuwym. Mi sima nu sinim siir yuis aiir nwowim asi nhiskigikim. Dimusi rani, siya pi brombropnamkin. Mi siya ina boinkiyin simiirin, kima kigugukaeyami kimiirar diminkin, yaikakin wi kimakima nwowi. An kara yai karamaeka. Panaowin kara pi iki iikamim Juda iikam tani kara pi simiirim nami. ⁷ Mi Pol siya ta Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir haiburgigin mi siya inkam nwirin siir omaka saiir yam. Ti inkamin siir inigin Tisias Jastaskin. Siya Juda inkam tani, siya ti inkamin Adi Komii krimiir Wanin siir inig iirar hainanikin. Mi siir omaka ini ta Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya ini saiir akpitga ywowa. ⁸ Mi ta Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir biyan inkamin saiir kigriraowiyin, siir inigin Krispaskin. Mi siir wig yin ima, simani bidi yaingwo tibmiiyim simiir Biyan Inkam Komii iirimin. Mi om Korin hiran iikam whiekakim sima ta Pol siir yai aiir wakaekiyim mi sima ina yaingwo tibmiigiyim. Mi simiirin op ina baptais haiginuwim.

⁹ Mi igwir niyaka Pol siya dimin whirin nhwonan siir whin kig. Mi Biyan Inkam Komiiyin siya boinki siir, kira kipi nidid. Niingaka. Kira ha boinmimauugi, mi kira yai mikrim kipi nwo. ¹⁰ Mi kara kinakar nwowi mi inkam nwirin wi kiriir hopswo rani mi kiriirin wi siya tirbumbu rani ti om komiiyin kariir iikam whiekakim ini tirar nwowim. Ta yaiya Adi Komii siya boinkika. ¹¹ Pol siya om Korin hirin, biewiyin whira ywo. Mi bwanim iriayar whira yinkin o. Mi siya simiirin Adi Komii siir yai aiir boinmimauugin.

¹² Mi ta iya Galio siya nu komiiyin Grik hiran biyan inkam komiikin, hir nwowikin. Mi ta iya Juda sima wara yinkin nhin, Pol siir nwowam io. Mi sima siir yikunam biyan inkam komiiyin yai hidiyin, saika nokwo boinam. ¹³ Mi sima boin, ti inkamin, iikam whiekakim simiir kwoinin siya boinurwokaiyugin Adi Komii siir inig hainanam. Mi ta siir yaiya ti siyiu komii saika iripa bi namasuga. Niingaka. ¹⁴ Pol siya ina naingwowin simiir yai aka nowarki boinamin. Mi Galio siya Judan kamim simiir boin mi ti inkamin siya siyiu biye tiriikiswo mi kara kimiir yai aiirin wa pi wakaeyin. Mi siya ti inkamin krimiir oman siyiuin saika bi nantamyiryirkin mi siyiu biye bi tirkin. Niingaka. ¹⁵ Mi tiki diminin siya krimiir oman dimin tani. Niingaka. Juda hiran iikamim kimiir siyiuin mi siir diminkin. Mi digworaekwo whiekakim simiir inigin, yim kimiirar diminkin kimakima ti kitimbii boin. Mi kara ti hiriinan diminin siir yai nidwo wakaeyim pi boriisopi. ¹⁶ Mi siya simiir maeyaua yai inkam komii aka nokwo boiniya, saiir hiranka yikriropnatkiikigi. ¹⁷ Mi sima Sostenis siir yankabrinunaowid. Siya Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeiya saiir biyan inkamkin. Mi sima siirin maeyaua yai nokwo boiniya, saiir kingiin hirar yipimpar. Mi Galio siya ti diminin sima tirkiyin, siirsi bi swoki naingwoyimyokikin. Iriig.

Pol siya om Antiok nu Siria hir nwowin siir hiriir swoki am.

¹⁸ Pol siya om Korin hirin, ii kasa bi nwokin. Mi mhoiyya siya iikamim naingwo tibmiiyim simiir boingig, ha dwoki! Mi siya ha nhinamin siyaii aiir kwirinam mi Akwila sowa wai Prisila ini saika yinkan amwo Senkria hiriirin, maeyaua siyaii ima namasuwiya om Korin kingiin hir nwowa saiirim. Mi kana ina piiriyaonama. Dimusi rani, siya Adi Komii saika bidi yimbinin, dimin whir tiramin. Mi siya Juda simiir siyiuin siir napkin. Mi siyaiiya ha huyuanama mi sima ina yamim nu Siria hiriir. ¹⁹ Sima om Efesas hiriir yimbiam. Mi Pol siya sowiirin ti om iir haiburgig. Mi siya ina yapninopkainamin Juda simiir omaka yai nidwokai boiniya saiir. Mi siya Juda kamim simaka ini whrieboinaiyiu. ²⁰ Mi sima siirin ina sriiyim, kira krimaka wi ii prieiriga nwonami, aniya? Mi siya ina boinin, kara wi dig nwo rani. ²¹ Mi mhoiyya siya simiir boinki, ha dwoki! Mi Adi Komii siya kariirim naingwowi mi kara wi kimiirima swoki iti. Mi siya om Efesas siir haiburgig mi siyaiiya saiir yani kwirinam.

²² Mi siyaiiya ina yamamasu iuwa om Siria hir. Mi Pol siya siyaiiya saiir haiburgigin mi ina kunaidamin. Mi siya om komii Jerusalem hiriir yam. Mi iikamim naingwo tibmiiyim siya simiir ini boiniu ti akamim! Mi siya hiriinan tir digigin mi ini om Antiok hiriir yapiinamin. ²³ Pol siya om Antiok hirin, ii prieiriga nwokin. Mi mhoiyya siya ina yamin. Siya ti nu whiswo sowiir yam, Galesia mi Frisia hir nwowim omisisim nhirim simiir nap mariiyamkin. Mi siya iikam whiekakim naingwo tibmiiyim, simiir whinkinsis haiginugin.

Apolos siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwikin om Efesas hir.

²⁴ Mi Juda inkam nwirin ti om komiiyin Aleksandria hirankin. Siya om Efesas hir namwonikin, siir inigin Apoloskin siya yai miyik miyik ara boinikin. Siya Adi Komii siir yai aiirin, bidi yinokninkin digin. ²⁵ Mi yio siya bidiyar mi inokninkinin, dimin taemin nhirim Jisis siya diriraerariyim. Mi siya ini simiirar kauwok boinamin. Mi siir yaiya siya boina Jisis siir, siya bi kiyikrikiu boinkikin. Ningaka. Mi siir yaiya ina yinyokigiya hinda tinda. Biya Jon siya, siir boinmimauuwun yayim, simiir kwoin kisina haigiyam mi op baptaisim. Mi siya simiir boinmimauugin. ²⁶ Siya Juda simiir omaka yai nidwokai wakaeya saiir yam. Mi siya yayim ini hindara ini boin iskiyim mi siya simiirsi nidid kwoin bi naingwokin. Prisila Akwila sowawaiyar wakaeyo mi sowa siirin ina yikunamin sowiirwai omaka hiriir. Mi sowawaiyin siirin haninggin yanaakninkii haiginu Adi Komii siir siyu imiirin siirin. Mi siya wi nwoki sibgu inokninkinim. ²⁷ Mhoiyya Apolos siya nu komiiyin Grik hiriir namim minin mi iikamim naingwo tibmiiyim om Efesas hiranin sima boin maingamainga haiginugi siirin. Mi yokwowa sima win hauugi, nu komii Grik hiran iikamim naingwo tibmiiyim simiirim. Mi sima hinina win boinki, kima siirin wi dikunam kimiir omaka hiriir. Mi iya siya nu komii Grik hir nimbiamin mi iikamim naingwo tibmiiyim simiir pu nhinmi siya ini kin haiginu. Biya Adi Komii siya naingwobumbuwa simiir kwoin imiir kisina haigiyam. ²⁸ Mi siya ini igaokaka ywowin, Juda sima boinin yai bibiyeyim iikamim simiir whwonkam ida mi siya simiirin yayim Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir nwowim Jisis siya inkamin biya Adi Komii siya nimbingiyin krimiir whindiriraerar haiginuwam mi siir boinkika. Mi sima asi nongwomamair aekiyamkim. Iriig.

19

Pol siya om Efesas hir mariigin

¹ Apolos siya om Korin hir mariigin. Mi ta iya Pol siya iki nupai nupaiyim simiir nap mariiyin. Mi siya om Efesas hiriir yap nimbiam. Mi ti omin

híran iikam nhírím naíngwo tíbmiíyím, símiir ini kííú. ² Mí siya srííyú bíiya kima naíngwo tíbmiíyím mí kima Adi Komii siir naeyú miiyík iír bídi yaeyín? Mí síma boín, níngaka. Kríma Adi Komii siir naeyú miiyíkin siir yai bí wakaemíminkim. ³ Mí Pol siya boínki símiirín, kima píki híniín siyúín sí baptaisím. Mí yím ina yowarkí boínkiyím, ním kríma Joni siyúín op siya baptaisín mí siir baptaisím.

⁴ Mí Pol siya boín, bíiya Jon siya iikamím símiirín op baptais haigínúgím mí siya tí siyúín mín nísiimauugín, síma naíngwo tíbmiíyím. Jon siya Juda iikamím símiir boín, kima tí inkamín kariir mhóíya nítin síirim daíngwo tíbmií. Tí inkamín siya Jísísín siyaírgín. ⁵ Mí síma ta Pol siir yaiya saír wakaeyím mí ini Bíyan Inkam Komiiyín Jísís siir iníg iírar dapím mí op ina baptaisím. ⁶ Mí Pol siir ina símiir yonkwoki mí Adi Komii siir naeyúín ini símiir yanínkiníuniyín. Mí síma ini yaipai yaipaiyím nínomor kou híraním, ini símiirar boínamím profet kamím yaiya síma boíniya mí síma símiir híriinana boínkim mí síma Adi Komii siir yaiya ina boínmímáuwamím. ⁷ Tí kam whiekakím iúur nwísko, Adi Komii siir naeyú miiyík iír haiyím.

⁸ Mí Pol siya ina yapnínopkainamín omaka Juda símiira yai nídwokai boínaiya saír. Mí yaiya siya níni boínúwa, siya ini híndara ini boíniskiyín. Siya nídidmír nídidmír bí boínkin mí siya ini símakar yínkinwamwarkí boínín símiir kwoín imiir boínúrwokaiyam. Mí siya símiirín Adi Komiiyín siir iikam mí siir dígworaekwówím símiir kígríraowiyín siir boínmímáuwím bwanim parig whoím. ⁹ Mí nhírím ini boríisop waeyaowím, bí naíngwo tíbmiígím mí iikam whiekakím símiir whwonkam ídan mí síma yai bíyie Bíyan Inkam Komiiyín siir siyú iír yígbumbu boíním. Mí Pol siya símiir haiburgigín mí siya iikamím naíngwo tíbmiíyím símiirar yíkúnám mí inokínokín Pol síma skulam Tíranas híriir namikím, Adi Komii siir yaiya saír whíe boínaiyúwam. ¹⁰ Siya híriinanar díraeraryokiyokíyín bíewiyo whís. Mí iikamím nu Esia híraním, síma bídi wakaeyím Bíyan Inkam Komii siir yai imiirín. Mí Judan iikam mí Grik an iikam yím ina mí wakaeyím. Íriig.

Síva siir yínisím yínkamíyín íma.

¹¹ Adi Komii krímiir Wanín siya hauugíkin Pol siirín kírieni, tí dímin kírie komiiyín mí tí díminín, yío ini sa ywoískiyín. ¹² Mí síma yúús mírim pí Pol siir píu aír naka íprakna háii mí mhóíya pa hainami iikamím makakím símiir píu imiir níni hainiiyúwi mí ta símiir ma símiir níiya pí dígar nwoki. Mí íkí uridyú bíyie bíyeyím símiir nwowím ina haiburgigím mí ina yamím. ¹³ Mí tí Juda iikamím omom omom nhírím sím yapyokiyokí inkamím uridyú bíyiekakím símiir yínimniski. Mí síma boín, ním tí yú bíbiiyeyím sím nínimniskíyíyámí tí Jísísni inígín sí níki kánankúwi. Mí síma yú bíyie siir boínki, tí inkamín Pol siya boínín siir iníg íeya níuwi mí kára damki. ¹⁴ Juda símiir yaowae adín prís Sipakín, siir yínisísímím íriiyar nwísko. Mí síma tí híriinan siyú imiir tírikím. ¹⁵ Mí tí uridyú bíyeyín siya símiir yaiyaka híniína yowarkí boín, kára Jísís Pol sowiir bídi yínoknínkinín mí wím kima yípíkím. ¹⁶ Mí tí uridyú bíyeyín tí inkamín siir píu hír nwokín, síma díraerar nískínakím mí síma ta omaka saír haiburgigím mí ini paru parura yídám natkiígínamím. Nhíe aunowaiga. ¹⁷ Mhóíya Juda iikam whiekakím mí Grik iikam whiekak íkim, síma om Efesas hír nwowím, síma ta yaiya saír wakaeyím mí iikam whiekakím síma nídid pranáe bí kínkim. Mí síma Bíyan Inkam Komiiyín Jísís siir iníg iírar hainanim. ¹⁸ Iikam whiekakím naíngwo tíbmiíyím mí síma ina yítím. Mí dígworaekwo bíyie whiekakím bíiya síma tír kaiyúúm, ini símiir ini boínínkiníyím, iikamím símiir whwonkam ída. ¹⁹ Mí iikam whiekakím nop mín nanaowiyím mí naeboín wír míním

pa samsakikini wigam. Mi simiirin ina ikom swokiyim pae arar, iikam whiekakim simiir whwonkam ida. Mi digworaekwowim yokwo sima winim simiir iripar mwainim, hinina yimbiam. 50,000. ²⁰ Mi ti hiriinan siyuin sima tirin mi Biyan Inkam Komii siir yaiya ina kirirama mi ta yaiya ini komiia ywokiya. Iriig.

Mi om Efesas hiran inkam whiekakim sima Pol siirimin io yai prasae bi saokim.

²¹ Mi saiir mhoiia, Pol siir kwoinin Adi Komii siir naeyu miyik ieya yowomwarkaiyu, nu Mesedonia mi nu Grik hiriir napamim mi mhoiia siya om komii Jerusalem hiriir namam naingwokin. Mi siya boin, kara ti omom simiir nini kignaki. Mi mhoiia kara wi om komii Roma hiriir nami. ²² Mi siya inkam nwisu siir whin miriyo sowa, Timoti, Irastan sowa nu Mesedonia hiriir namim. Mi Pol siya nu komii Esia hirar iki okiyin.

²³ Mi taka iya hik komiia om Efesas tiriir yimbini. Mi sima nansao prasae bi kinkim. Mi ta hik komiia whisarii bi nimbiamka, Pol siya siyuin iikamim sima naingwo tibmiyiyin Jisus siirim mi siir boinmauugin. Mi ta hika asi nimbiamka. ²⁴ Inkam nwirin hir nwowin siir inigin Demitrias siya ti inkamin digworaekwo paipaiyim silvani nonkwokwowikin. Ta omaka wiga Atemis saiir inignana saiir inig iir hainanam. Mi siir miyan kamim, ti digworaekwowim simiir nonkwokwowiyim mi sima umir prasae bi haiigim. ²⁵ Mi siya siir mi miriyo simiirim wara yinkin ikuna. Mi siya simiir boinki, krima mi kwiruwa miriigim, kima dinokninkin, krima umir komii asi haii, ti miyiyim krima miriyo simiirsi haii. ²⁶ Mi ti inkamin Pol, iikam isid komiyyin pi siya nhinpriiginaei. Mi simiir kwoinin pi siirima naingwowi. Mi kima bidi kigim mi kima bidi wakaeyim siya ti hiriinanin om Efesas hirira bi tirkin. Nningaka. ²⁷ Ta Pol siir yaiya ini krimiir umir miya saiirar yikripkiya mi hiriinana sasa rani. Nningaka. Mi sima wi ta omaka komiia Atemias wi saiir haimriyugigi mi wi ta wiga saiir inig iir mi hainan tani. Nningaka. Mi ta omaka komiia mi ta wig aeya, yo wi hiriirar nokwosaoaekayami. Ta wiga inig komiigaka mi iikam whiekakim nu komii Esia hiranin, sima saiir inig iir hainanikim. Mi ta Pol siir yaiya wi ta simiir wiga inig komiikak nwowa, wi saiir nikworinuwi. Siya hinina boinkin.

²⁸ Mi sima ta yai aiir wakaekiyim mi simiir kwoinin ini haugihauga whwiyeekiyim mi sima ini komiia kauwok boinkiyim, Atemias! Saeya om komii Efesas krimiir biyan wig komiiga. ²⁹ Mi ti om komiyyin siir hiran iikamim, yai ini komiia nhinkii kauwokiyim. Mi sima diriyar yinsiin iwitnam, maeyaua iripa yai sima nidwo boiniya saiirim. Mi sima Gaias, Aristakas sowa wara yinkin kiwowit hainam. Ti inkam nwisu nu komiyyin Mesedonia hiranko sowa ti inkam nwisu Pol saika nap miriigo. ³⁰ Mi Pol siya iikam whiekakim, simiir bopwo napnupkainamim minkin. Mi iikamim naingwo tibmiyiyim sima yikidu siirin. ³¹ Mi nu komii Esia hiran inkam komii nhirim sima Pol siir nomiiyaugim. Mi sima yai siirim boinki mi sima siirin ina boinikidukiyim, kira maeyaua yai iripa nidwo boinaiya, wi saiir kipi napnupkai. ³² Ti iikam isid komiyyin, ta omaka yai nidwokai wakaeya saiir nwowim sima omkakarim ini diriyar nhinki kauwok boinkiyim. Mi sima yai whiruwani biri kauwok boinkikim. Nhirim yai whirni, nhirim yai whirni hinin hinina kauwok boinki. Mi iikam hoimgakim sima biri ninokninkinkim ta iripa sima nwowa mi sima bi ninokninkinkim inkamin ta iripa sima nwowa saiir bi nwowanin. ³³ Juda sima Aleksanda siirin bopwoniya hiriir iyopnupkaigi, simiir bi nwowam. Mi iikam whiekakim sima ini whiekakar kauwok boinkiyim. Mi Aleksanda siya ina yiisimaugiyin, simiir yai imiir

niribmi boinim. Mi siya simiir yai aiir nowarki boinkiyim tirkin. ³⁴ Mi iikam whiekakim sima ina kigninokninkinkiyim siya Juda inkamkin. Mi sima whiekakim ini diriya nhinkiikauwok boinkiyim. Atemisa om Efesas krimiir biyan wig komiiga. Mi sima idip idip ini ta yaiya saiir saiirar iyop boininaeyim.

³⁵ Inkamin omaka komii nidwokaiyin yaimin winiyin om Efesas hiran iikamim simiir yayim siya yinsiin okwo paringigi. Mi siya ina boinin, kima ti om Efesasan iikamim kima wakae! Krima ta omaka aiirin minam kigriraowi, Atemis saiir inig iir hainanam. Mi ta siya haiya praprasa ninomor kou hiranki nikiinainiya saiir wara kigrirao. Mi iikam whiekakim sima bidiya yinokninkinim. ³⁶ Mi ta yai aiirin wi inkam nwirki nanugaugau rani. Ningaka. Mi kima yai tanki! Mi kimiir kwoinim haeya kipi kinki mi dimin whirin ha kipi nanka diriraerarki. ³⁷ Kima bidi yikiunaniyim ti inkam nwiso sowiirin. Mi sowa ta omaka Atemisa saiir dimin whir bi tauae haigo. Ningaka. Mi sowa krimiir biyan wig komiiga saiir bi nigbumbugo. Ningaka. ³⁸ Mi Demitras siya mi kamim mi saika mriiyim sima yaigakinuwi, inkam nwirin saikain mi sima iya ta omaka yai wakaeiya mi sima saiir dam, yai boinamin. Mi sima ta yaiya, inkam komiyyin saika tini boinu. ³⁹ Mi kima yaigakinuwi, kimiir kwoinaw waraurar tiki okainam. Mi wi yaowaeyim yai nidwokai wakaeiyim, om Efesas hiranim, simaka tini boinu. ⁴⁰ Mi om komii Rom hiran iikamim sima krimiirin wi yaigak nwowi, ta krima ninii nansaowa maeyau iripa nidwo boinaiya saiir. Mi krima hiriinan wi whisarii dimuim ninii nansaowi? Mi sima krimiirin inkam komii komiyyim simaka boini mi krima wi yai karamaeyar nwowi. Siya hinina boinkin. ⁴¹ Mi yai siirim dig nwokiyim mi siya simiirin ina boinkiyin, kima ha ti nhinkiinam. Iriig

20

Pol siya nu Masedonia mi nu Grik hir napmriigin.

¹ Mi ti yaiya sima ninii nansaowa dig nwokiya mi Pol siya iikamim naingwo tibmiyyim simiir yikiunam. Mi siya yai nhirim simiir boinmauugi, simiir kwoin imiir kirie haiginuwim. Mi siya simiir boingig, ha dwoki kima mi siya om Efesas hir haiburgigin mi ina yamin nu Madedonia hiriir. ² Mi siya om whiekakim simiira yapmrii, siya yai kasa biri boinmauugin iikamim naingwo tibmiyyim simiirin, simiir kwoin imiir kirie haiginuwim. Mi siya mhoiya nu Grik hiriir yimbiam. ³ Mi nu Grik hirin siya bwanim whwoima ywo mi mhoiya siya nu Siria hiriirin siyai aiir kwiriinamim yaingwo. Mi siya wakae, Juda sima yaiya siirim nomboin tibmiikimaigim, siir nisom aokiyim. Mi Pol siir kwoinin ina yaingwowin, kiya? An wi nu Masedonia hiriyyar swoki ami. ⁴ Sopata siya om Beria hirankin, siya Piras siir yinisimkin, siya Pol saika namkin. Mi inkam nwiswo om Tesalonaika hiranko, Aristakas mi Sekandas. Mi Gaias siya om Debi hirankin. Mi Tikikas mi Trofimas yo nu komii Esia hirankin nitko. Mi Timoti siya sowaka yinkin am. Mi sima ini Pol saika yamim. ⁵ Sima ti kamim biya namim, krimiirimin sima om Troas hir ywokwokin. ⁶ Mi iya Juda simiir i komiiga wou sima nikwo aeya, bretin niyopiin karamae nwowiyin siira, ya bidi yamkiya. Mi mhoiya krima siyaiya saiir yani kwiriinam mi om Filipai siir haiburgig. Krima i iriyyar aka om Troas hiriir yimbiam mi krima iyyim iriyyar kwisa ywo om Troas hirin. Iriig.

Mi om Troas hirin Pol siya Yutikas siirin ie hiranki hidninsiin idwokin

⁷ Mi biyan i komiiga krima iikamim naingwo tibmiyyim simaka maeyau kwiruwa ywo. Mi sima nae ina yaeyim. Mi Pol siya yai iikam imiirin ina

boinmimauugigin. Siya asi boinmimauugigin, siya waka namim naingwowi. Mi siya yai priei asi boinyokiyokiyamkin mi nibwobwo boin digiwii. ⁸ Mi krma omaka anaua kouana saiir nwokin. Mi ta omaka pae hoimgakim niuyaiyim haninggin haingomu ininankinam. ⁹ Mi inkam nwirin, whrankin, siir inigin Yutikaskin. Mi siya ounib nidwokin. Mi Pol siya yai ina boinanaeyin. Mi Yutikas siya ta yai aiir wakaeninidin mi siir nhwoin ina yasae whinwowam iuguskiyin. Mi siya ina warinwarkiinanamin nua hiriir. Mi ti ounibin omaka anau kwoimaka saiir nwokin. Mi sima ha nhinuungiyim siir haiyim mi sima yauni kigu, siya bidi yisom aokiyin. ¹⁰ Mi Pol siya wara yinkin iunainam. Mi siya ti whranin siir yauni ankab idwo iu. Mi siya ina boinin, kima kipi naingwoyimiyo, siya tisi irkak puar swoki owin. ¹¹ Mi Pol siya ha swoki iyammin koua hiriir mi siya paimirim ina ini inikimkir hauu iuwun. Mi sima ina yaeyim. Mi siya yai simaka boinainanaewiiyin mi ini ii aeya yinkiyanonkwokiyakwoka. Mi siya simiirin haiburgiyakwokin mi siya ina yamin. ¹² Mi ti whranisimin siya ini wadieya swoki owin. Mi sima siirin ina yikunamin siir omaka hiriir. Mi simiir kwoinim ini wadieyar yaingwoiyim. Iriig.

Pol siya om Troas hir haiburgig mi om Mailitas hiriir yamin.

¹³ Krma biya namkwokinim mi siyaiya saiir yani kwirinam. Mi om Asos hiriir yimbiyam. Mi ti om iirin krma Pol siirim ini hansriu. Mi siirin siyaiini krma pi yuginamin. Biya siya niki boinkin siyaiini kwirinamamin. Mi Pol siya simiirammin nua yapriokiwun om Asos hiriir. ¹⁴ Mi Pol siya krmiirin om Asos hir ini kigni mi krma siirin siyaiini yuginam. Mi krma om komii Mitilini hiriir yimbiyam. ¹⁵ Mi krma ti om komii Mitilini siir haiburgigin mi ina kwirinamim siyaiini. Mi igwira krma mhuwisimin Kaios siir kingiin yakii parkin idamyakwok. Mi igwira krma ha swoki iyikidnaidamim mi mhuwisim whirin Semos siir kingiin parkinnaidamyakwok. Mi igwira ha swoki iyikidnaidamim mi krma om komiiyin Mailitas siir kingiin yakii parkin idamyakwok. ¹⁶ Mi Pol siya om Efesas hir namasunamim pi boriisopi. Mi siya nu Esia hiriir mi amim pi mi boriisopkin. Dimusi rani, siya minam nankanamkin om komii Jerusalem hiriirin, ii komiia nae naekwowakiya Pentikos nikuwiya saiir wara ninkin owouwim. Iriig.

Pol siya om Efesas hiran biyan inkam komiiyim simiir boingigin ha dwoki.

¹⁷ Mi krma om komii Mailitas hir nimbiyamim mi Pol siya yaikuin ina hauugiyin om Efesas hiriir, inkam adiyaowaeyim siyu komii kigiraowiyim simiirim boinkikin sima siirim nitim. ¹⁸ Mi sima siir hiriir nimbiyamim. Mi siya yai ina boinmimauuwun simiirin. Kima bidiya yinokninkinim iya kara winwina nita nu Esia hiriirin mi siyuim kara direraerim, iiyim kara nwokaigiyim kima bidi kigim. ¹⁹ Ii kasa rani, Judan iikamim sima siyu biye kariir tirim naingwowim. Mi ti hiriinan siyuin, kara pi hika mi haii. Mi an kara kariir inigin ini aowar ikworinugigin mi ini Adi Komii siir inig iirar hainan iskiyin. ²⁰ Kara ta yaiya kimiir boinmimauuwiya, saiirsi nidid rani. Mi kimiir omaka ima mi maeyaua iripa yai boini aka kara kimiirar niki boinmimauugin, ta yai kibiya. ²¹ Kara Juda iikamim mi Grikan iikam ikim, kara simiirin yai prasae bi boinkim simiir kwoinin Adi Komii krmiir Wanin siirim kisina haigiyim. Mi sima krmiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siirim daingwo tibmii. ²² Adi Komii siir naeyuin siya boinkikin kariirin mi kara tapa ha napnamkin, om komii Jerusalem hiriirin. Mi iya kara hiriir nimbiyami, kara ninokninkin tani sima kariirin wi dimu tir wini. ²³ Iki omom omomim kara nami, Adi Komii siir naeyuin siya boinkikin kariirin. Sima hik

wa hauuwi mi kariirin wi omaka huuyokiyokaiya wi saiir hukripkiikikaigigi. ²⁴ Kara hininam naingwo rani, kara irkak piua nwokripkaiyim. Nningaka. Siya dimin komii rani, kara wi ta kariir piu aiirsi naingwoyimiyok rani. Nningaka. Kariir kwoin komiyyin dimin komiyyin Adi Komii siya hauugiyin ini siyar nwowin. Mi siir digi, ta miya siya hauugiya kariir mi kara siir yai win kibiya saiir boinmauu siir naingwobumbuwa krimiir hauugiya.

²⁵ Biya kara kimaka napmariigin mi kara Adi Komiiyyin siir iikam imiir kigriraowiyin mi siir digworaekwo ikim kara siir yai imiir boinmimaugun. Mi tariinanin kara ina ninokninkinin mhoiyya kima wi kariir whwonkam iir swoki kig rani. Nningaka. ²⁶ Mi kara tapa kimiirin pi yai asi boinmimaugigigi ta yaiya prasae rani. Mi kimiir nwirkin siya siyu biye tirkin mi ti hiriinan siyuin yo yaiya wi kariirim kipi nit. ²⁷ Mi kariir kwoinin nidid kwoin naingwo rani, Adi Komii siir yaiyim mi siir digworaekwowim mi siir siyupai siyupaiyim kimiir boinmimausiyin. Nningaka. ²⁸ Kima, kima kimasiya kigiraona, Adi Komii siir iikam nhirim naingwo tibiimiyim simiir kigrirao. Adi Komii siir naeyuin siya hauugin ta miya simiir kigriraowam. Mi kima sibgu kigrirao, Adi Komii siir isid iirin. Mi Jisis siir nhieya paeyakwiya siya naowa mi ha naokiinaiiyya simiirin saeyar yanmaiwarkaina. Mi kima simiirin sibsibim kima kigriraowiyim mi simiir hiriinan kigrirao. ²⁹ Kara bidi yinokninkin iya kara kimiir haiburgigi mi kara nami mi mhoiyya inkam biyeyim niti wi kimakar namwoni. Mi sima kimiirin wi wra biyeyin sibsib pirimtio aokaowiyin mi wi siir hiriinan pirimtio aokaowi. ³⁰ Mi kimiir inkam nhirim, wi yaimwoni boin tani wi hindara niksise boini. Iikamim naingwo tibiimiyim sima, simiir siyu imiir nwoki apim. ³¹ Kima sibgu kaorara inokinokin. Biya kara piugi bi piyaokin ti biewi whoimim, kara ni nabie ni nabie boinmimaugun ta yai win kibi aiirin. Mi kara kimiirsiyin naingwoyimiyok prasae bi kinkin nhwo kariirin ouwoba pi wara griekiinaiini mi kima kipi naingwo owouu.

³² Mi tariinanin kara kimiirin ini Adi Komii saika yinkiamasukikinim paeni hanin, kimiirin siya kigriraoin. Mi ta siir yaiya naingwobumbukaka, ti hiriinanin wi kimiirar kirie haiginuwi. Mi wi siya hauugi dimin miyik miyikim kimiir. Mi siir isidin dimin whirkin bi kimbugin simiir warar yinkin hauu. ³³ Kara inkam nwirni umir digworaekwowim simiirim bi kigmairgin. ³⁴ Mi kima bidi yinokninkinim. Iya kara kimaka nwowa, kara kanakana mirii inkiguna hainae. Mi kariir digworaekwowim pi kanakana swoki saini. Mi kariir isidin kanaka nwowiyin mi kariir whinmariiyim simiirin pi wara mi sain hauuwi. ³⁵ Kara kimiirin bidiya yisiisimauuim siyuin umiram kara mariinanaeyin. Mi wim kima hiriinanar timi mariinanae iikamim umir digworaekwo karamaeyim simiir hauuwam. Mi kima sibgu donkworinu Biyan Inkam Komiiyyin Jisis siir yaiya. Siya hinina boinkin, inkamin digworaekwo haiwiniyin siya wi wadeyar mi owi. Mi inkamin digworaekwo hauuwi yo ini wadeyar ywokiyyin. Pol siir yaiyim hiningim.

³⁶ Mi Pol siya ti yai imiir boin digiyin mi siya ogmwo ina hunainamin. Mi siya ini simaka kwisin, nhwo Adi Komii siirim. ³⁷ Mi sima nou prasae biri kinkim siirsiyin. Mi sima Pol siirar yankab ouugi. ³⁸ Mi sima yaiya Pol siya boina saiirar naingwokim kima wi kariir whwonkam iir swoki kig rani mi sima hik prasae biri swoki okikim mi sima ina whinapnaniyamim siyaii hir yani whinap kwiriigi. Mi sima ina boinkiyim siirin, ha dam! Iriig.

21

Pol siya siyaii aiir kwirinam mi siya om komii Jerusalem hirii yam

¹ Kríma símiir haiburgigim mí kríma siyáii aírím yam. Mí siyáiiya ina híunísnama. Mí kríma omín Kos níkiúwiyín, síirím híriiúnaidam. Mí ígwír nugakín kríma mhíu sím whírín Ros níkiúwiyín, síir yímbyíamyakwok. Mí kríma síir haiburgigim mí om Patara híriir yímbyíam. ² Kríma siyáii íra nu Finisia namana saírím hansrani. Mí kríma ta siyáiiya saír kwíríiyím mí ta siyáiiya ina híunísnama. ³ Mí kríma ha namím, mhíuisím whírín Saípras níkiúwiyín bopwóniya nídwomáiyín síir kwakíg kígam yío yaíoyáeya kwomáimígíi. Mí kríma nu Siria híriir yímbyíam. Mí kríma om Taia hír yamamasu íu. Mí siyáiiya dígworaekwówím tí om íir yígíngíg. ⁴ Mí kríma íikamím náingwo tíbmíiyím símiir íní kígíu. Mí kríma tí om íirín íyím íriiyar kwísa ywówak. Mí Adí Komíi síir naeyíu míiyíkín síya híurworwokaíkín íikamím náingwo tíbmíiyím símiir kwoín ímíirín. Mí síma Pol síir bóinmauu, kára om komíi Jerusalem híriirín wí kípí nam. ⁵ Íya kríma nímbinámím tí om íirím íní híriiyar dígígím mí kríma tí om íirín ha haiburgigim mí ina yamím. Mí kamím náingwo tíbmíiyím mí símiir wígyín íma mí krímiirín síma yana whínápkínísugíg om komíi síir yaba hír. Mí kríma whígíbid hírín ogmwo ha naní híuúím mí ina sríiyím Adí Komíi síirím. ⁶ Mí kríma símiir bóingík, ha dwokí! Mí yím síma íriipí híriinan krímiir maní bóinki, ha dam! Mí ním kríma siyáii íra saír kwíríinam. Mí síma ina swokí amím símiir omaka híriir.

⁷ Mí kríma om komíiyín Taia síir haiburgigim mí om komíi whírín Tolémes síir yímbyíam. Mí kríma íikamím náingwo tíbmíiyím símiir bóingíg, náíowaka kíma! Mí kríma íya kwára ywówak símaka. ⁸ Mí ígwíra kríma om komíi Tolémes hír haiburgíg mí om komíi whírín Sísaría híriir yímbyíam. Kríma ínkamín Adí Komíi síir yai nápbóinmamáuwíyín Fílip, síir omaka híriir yam. Mí síya kam íriiyar nwíso aposel símiir whínáp míríiyím mí símiir nwírín mí síyaírgín. Mí kríma saíka íní owou. ⁹ Síir yínísím yínugíyíním ídígím. Símiirín kamkí bí níki onkwonakím. Adí Komíi síir naeyíu síya tírkíkín símiirín mí síma Adí Komíi síir yai aír así bóinmámauugím, tí yínugíyín ídíyím. ¹⁰ Kríma íi kasa bíri nwokím tí om íirín. Mí profet ínkamín Agabas níkiúwíyín, síya nu Judía hírankín nítkín. ¹¹ Síya krímiirím nítkín mí Pol síir píuwopa saír íní hainakí mí síir íga ínim símiira swokí kogrímdínunam. Mí síya bóinki, Adí Komíi síir naeyíuín, híniína bóinkíkín, om komíi Jerusalem hír nwówím Judá símiir íikamím síma ta píu wopa saír ad íirín, wí híriinana kogrímdínuwí. Mí síma síirín, wí íkí íikamím Judá íikam tani wí símiiram níkrópki. Agabas síya híniína bóinkíkín ¹² mí kríma ta yaíya saír wakaewíním mí kríma tí ínkam nhírím krímake nwówím, kríma íní Pol síirar bóinínaeyím, síya wí om komíi Jerusalem híriir kípí swokí amímín. ¹³ Mí Pol síya ina ywówarkí bóinín mí kíma dímusí nounanaei? Mí kariir kwóinín bíyíe kíma nwowaígíníuwí. Mí kariir kwóinín ha náingwówí, síma kariirar kogrímdínukí wíndí mí kariirar mí ísom aoka wíndí om komíi Jerusalem hírín. Dímusí rani, kara krímiir Bíyan Ínkam Komíiyín Jísís síir íníg íir bóinmámauwí. Kara yai mán karamaeka, yío dímín komíi rani. ¹⁴ Mí kríma síirín wí yaeya kwóin pa swokí kísína haígí. Mí kríma ta yai aírín así níuguskíkím. Mí kríma ina bóiním, krímiir dímín tani, kríma Adí Komíi síir kwóin íirara nápíski.

¹⁵ Mí íi nhírím bídí yamkíyím mí kríma dígworaekwówím ina díríraerar haígínámím om komíi Jerusalem híriir námím. ¹⁶ Mí ínkam nhírím náingwo tíbmíiyím om komíi Sísaría híraním, síma krímake warar namkím. Síma krímiirín síir omaka hír whínápyíkíugíg. Síya tí mhíuúsím whírín Saípras síir híran ínkamkín. Síya bídíniya náingwo tíbmíigín mí kríma síir omaka hír ywo.

Mi Pol siya om Komii Jerusalem hiran biyan iikamim yai simiir boinmimauugin.

¹⁷ Iya krɪma om komii Jerusalem hiriir nimbiamim mi iikamim naingwo tibmiiyim sima krɪmiir kigwinim, ini maigimaiga ywowinim. ¹⁸ Mi igwira Pol siya krɪmaka yam, inkam komii komiiyim Jems sima iripa mi kwiruwa mriiyim siyu komii kigriraowiyim, simiir kignakiyam. ¹⁹ Pol siya simiir boingig, nabie kɪma! Mi siya simiirin haningɪn sibgu boinmimauugi, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya tirim siir miya saiir, iki iikam nhirim Juda iikam tani simiir. Pol siya biyan kamim simiir yai wakaewinin mi siya ina yamin simiir omaka aiirim.

²⁰ Iya sima wakae digiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainanim. Mi siirin sima boin, nomiiyau! Kira wakae! Juda simiir iikamim kasa rani, tauskim, Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim. Mi sima ini Moses siir siyu komii iiraramar naingwo tibmiiyim mi sima siir napam naingwowi. ²¹ Mi kam nhirim sima kiriirin hinina mi boinki, Pol siya Juda simiir iikam nhirim iki iikamim Juda iikam tani simiir nu nwowim simiir mi boinmimauuwi, sima Moses siir siyuin ha boinin siir haiburgigim, kɪma kimiir yinisimim simiir moisim simiir kipi kitiyopnir hai. Mi kɪma Juda simiir biyan siyu iirar kipi napkripkai. Mi sima hinina boinkim, ²² krɪma bidi yinokninkinim kiriirin mi ta kiriir yaiya bidi yama. Mi sima wa ninokninkini kira bidi yitin mi krɪma kiriirin wi panina tiri! ²³ Mi krɪma kiriirin pi siyu whirin siir boinmimauuwi. Mi kira wi hiriinan siyu iirar tir. Mi ti kam nwiirim ti tir nwowim, sima dimin whirin Juda simiir siyu iir tiram naingwowi. ²⁴ Mi kira ti kamim simaka dinkin am. Mi kira simaka nami mi ti Juda simiir siyuin ti kam nwiirim sima tiri mi simaka timi inkin tir, whauriyinan nwowam. Mi kira umirim wara timi haigin simiir kan aiir pariyaowim. Mi iikam whiekakim wa ninokninkinki. Mi ta yaiya sima boina kiriir mi saeya hindara niksisaeka kaimwo rani. Mi sima nwoki ninokninkinki kira siyu komiini yayim simiirar mi wakae yoknaeikin. ²⁵ Mi iikam nhirim Juda iikamim naingwo tibmiiyim krɪma yokwo bidi win hauugiyim simiiram. Mi ta yokwowa hinina boinki, kɪma kigrirao! Mi wraisuim kamim sima hauuwiyim, uruwai siyaowainiyim, kɪma simiir kipi nae. Mi kɪma wraisuin ni ara sima nomboru aowiyin siir kipi nae. Mi nhie aiir kipi mi kwiyae mi kɪma hai kipi nanae. Ti yokwo saiir yayim hinina boinkim. ²⁶ Igwira Pol siya kam nwiirim, simiir yikunam, op whauim. Mi sima op ha whau digiyim mi sima ina yapninopkainamim Juda simiir omaka Adi Komii, siir inig iir hainanam. Mi sima, simiir boin wakaeki wi paka hinin iya sae digi, ti siyuin op whaiyin! Mi wraisuim sima wi nwonira yapayapa nanag hauugi Adi Komii siirin. Iriig.

Juda sima Pol siirin hirar yonkworɪmdinuin.

²⁷ Mi mhoiya ii iriyyar kwisaka dig kingiin nwowim mi Juda iikamim nu komii Esia hir nwowim, simar kig Pol siya simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya, saiir nwowi. Mi iikam whiekakim simiir kwoinim sima ini hopswo iu Pol siir nonkworɪmdinuim. ²⁸ Mi sima haningɪn kauwok nanaeki. Kɪma ti Isrelan iikamim, kɪma krɪmiir whin diriraerarki. Ti inkamin siya iki omom omom whiekakim simiir kamim siya niisimauuwi. Mi Moses siir siyuin mi Isrelan iikam ikim mi ta Juda simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya wi siya nanugaugauwi. Mi ti diminin sasa rani. Nningaka. Siya pi iki Grik simiir iikam nhirim simiir wara mi ikmwɪn apninopkainami, ta Juda simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiirin. Mi taka omaka miyik bi nimbiamka. Sima hinina boinkikim. ²⁹ Biya sima kigin ti inkamin Judan inkam tani Trofimasin, siya om Efesas hirankin. Mi siya Pol saikar

nwokin om Komii Jerusalem hirin. Mi simiir kwoinin ha naingwokim Pol siya nikiunami siirin simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiriirin. Mi ta yaiya asi nimbiamka. ³⁰ Mi om Komii Jerusalem hiran iikam whiekakim sima ini hindira yanaakiyim. Mi iikamim ina iwitnamim mi maeyau kwiruwa yamwomiriu mi sima Pol siir yankabrinu. Mi sima siirin ini simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir yaba hiriir kiyainaniyam. Mi sima ta omaka saiir ounibim ina kwaiginimokounamim.

³¹ Mi sima Pol siir nisom aokiyam tirkim mi yaiya ti kamim yaii niniyim simiir bi nwowiyin ofisa inkamin siir hiriir yimbiam. Sima hinina boinkim, iikam whiekakim om komii Jerusalem hiranin ini hinda yanaakiyim. ³² Mi siya bi kimiminkin kam nhirim yaii niniyim mi simiir biyan ieya, simiir yikunam mi ina iwitnaniyamim iikam hoimgakim simiirim. Mi iya sima kamim yaii niniyim mi simiir biyan kamim simiir kigwinim mi sima Pol siir bi swoki tiokim, ina yuguskiyin. ³³ Mi kamim yaii niniyim simiir biyan inkamin ofisa siya ina yamin Pol siir kingiin mi ina yonkworinuwun siir. Mi kamim yaii niniyim simiir boinki, sima siirin weyinsopo whisa kogrimdinu. Mi siya ina sriiyin simiirin mi ti inkamin siya yipikin? Mi siya dimu tirkin? ³⁴ Iikam isid komiyyin hirar nwokim mi nhirim yaeya yai gwir kauwok boinki mi nhirim yaeya yai gwir. Mi sima yai prasae bi ninkinugim. Mi biyan inkamin siya yai mwowa saiir sibgu wakaeyok rani. Mi siya ina boinkiyin, kima kamim yaii niniyim simiir omaka hir tini whinapyikiugig siirin. ³⁵ Sima Pol siir hainamim mi sima siirin ta omaka saiir ninmiga ini kikinuuu. Mi iikam isid komiyyin sima kigin, sima minam nitkim Pol siir nisom aokiyam. Mi siya kamim yaii niniyim simiir waeyao yidwokainam mi sima ina yamim. ³⁶ Iikam isid komiyyin simiir mhoiia yam. Mi sima ina kauwok boinamim, siirin disom aoki. Iriig.

Pol siya Juda iikamim simiir boinmimaugun biki bi naingwo tibmiya saiir

³⁷ Mi kamim yaii niniyim sima Pol siir nikiunamim naingwokim simiir omaka. Mi Pol siya boin simiir biyan ofisa inkam iir mi kara yai gwira kiriir piki boinmauu? Mi simiir biyan ofisa inkam ieya boin mi kira Grik simiir yai aiirin ha boinikin? ³⁸ Kariir kwoinin ha naingwokin aingwo kira ti nu Isipan inkamin siya niuwi. Biya inkam komii komii gavman simaka yaii kira niniigin. Mi kira ti inkamin 4,000 kamim yaii niniyim simiir nikiunamin nu siiyin ap hiriir mi kira ti inkamin siya? ³⁹ Mi Pol siya boin. Ningaka. Kara Juda inkamin nu komii Silisia hiranin siya. Mi kariir omisimin Tasaskin mi kara ti omin siir hirankin. Mi kariir omin siya inigakarigin. Ini wakaeyin? Kara iki iikamim yai simiir pini boinmimauuu. ⁴⁰ Mi biyan inkamin siya ini wadiya ywokiyin. Mi Pol siya ti nin iirar ywokwokaigi mi siir ina ina yinkiyiniyainainama koua hiriir, iikam whiekakim simiir whwonkam idar. Mi ti iikam whiekakim yai ina yinkan tankiyim. Mi Pol siya simiirin Hibru simiir yai aiir boinki. Iriig.

22

¹ Pol siya ina boinin, kima ti yaowae adim, kima wakae! Kara kimiir yai yamdi pi hinina nowarki boini tariinanin. ² Mi simar wakaeki, Pol siya Hibru simiir yaigina saiir boinki mi sima yai ina tankiyim yai bi sisimiminkim. Mi Pol siya ina boinin.

³ Kara Juda inkamkin, apu kariira, kariirin om Tasas hir naokainaka, ti nu komiyyin Silisia siir hir. Mi hirin kara yinisim sapisapar haiburgigin. Mi kara om komii Jerusalem tir nae mwri okwonamkin. Inkamin kariir nisiimauuwun, krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir siyusae siyusae

imiir yio Gamelielkin. Mi kara kirie asi nwokin, Adi Komii siir siyu iir napamin. Wa kirie kima mi haiya mi hiriinan saeyairga. ⁴ Kara diriraerarbumbugin iikamim naingwo tibmiiyim simiirin, ta kara naingwo tibmiiya saiir hiriinan. Iikam whiekakim kara simiir nisomsom aokaowima naingwokin. Mi kara simiirin pi wieyin sopni mi kogrimdinu hainami, omaka huuyokiyokaiya pi saiir hir mini kiyitkaigaigigi. ⁵ Mi prismi yaowae adin mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigiriraowiyim, sima bidi kigninokninkinim kariirin. Mi yayim wi sima boinmimauuwi. Yokwowa sima win hauugika kariirin Juda simiir iikam isid komiiyin om Damaskas hir nwowim siirim mi kara ina yapamin om Damaskas hiriir iikamim naingwo tibmiiyim ti om iir nwowim simiir udrimdinu haiyam mi simiirin om komii Jerusalem tiriir nikunaniyam naingwokin. Mi sima hik nwoki haiyim, siyu biyeyim sim tirim simiirsiiyin. Iriig.

Iiya Pol siya naingwo tibmiiya mi siya saiir boinmimauugin.

⁶ Mi iya kara napyokiyokiyama siyuin om Damaskasa namiiyin hiriir mi om Damaskas kingiin hirin, nabie bopwo hir ywowam. Mi bi kimiminkikin, pae komiia ninomor kou hiranki nitkiya ini kariiramar hiririu naiiniya. ⁷ Mi kara nu ha namikiyuin mi kara wakaeki inkam nwirin siir yayi kariir boinki, Solti! Solti! Kira kariir dimusi tərbumbu haiginuwi. ⁸ Mi kara siir yai yamdi ina yowarkii boinin, Adi Komii kira yipikin? Mi siya kariirin ina boinin, kara Jisisin om Nasaret hiranin siya. Kira kariir tərbumbu haiginuwi. ⁹ Kamim sima kanaka nwowim sima ina kigim paeya niuyakiya. Mi inkamin yai kanaka boinaiyin sima siir yai bi wakaekim kanakana wakaekin siir yayim. ¹⁰ Mi kara boinki, Biyan Inkam Komii kara pi dimu tiri? Mi siya ina boinki kariirin, kira dinsiin apnam om Damaskas hiriir. Mi tiki om iirin inkam nwirin wi siya nikumamauuwini mi whiekakim kara nimbiniim kiriirim. ¹¹ Mi ta paeya saeya prasae bi niuyakika mi kara dimin taeminim bi nanaokigimokikim. Mi kamim kanaka nwowim, sima kariir ina aiir asi nonkwokim. Mi kariirin ina yinkikwona apnamim om Damaskasa hiriir.

¹² Mi inkam nwirin hirar nwokin ti inkamin siir inigin Ananaiskin. Ti inkamin siyairgin siyu komiini sibgu apiyin. Mi Juda iikam whiekakim om Damaskas hir nwowim sima siirin hinina boinkikim, ti inkamin inkam miyikin. ¹³ Mi siya kariir kingiina yamikwoni mi siya kariirin ina boinin, nomiiyau Solti! Kiriir nhwona ha kaowirirki. Mi ta iya kariir nhwona ina kigomokiyin mi kara dimin taeminim ina kigirkakiyim. Mi Ananais siirin ini wara yinkin kigiyin. ¹⁴ Mi siya kariirin ina boinmauun, krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir Adi Komiiyin bidi yimbiniim kiriirin. Kira siir kwoin iirin wa ninokninkini mi kira ti inkamin siya nimbinkiyin siirin wa kigi mi siyar boiniyim yayim kira wa mi wakaei. ¹⁵ Kira siir yayi wi saiir boinmimauuwi iikam whiekakim simiir, ti digworaekwowim kira kigim mi kira wakaeyim. ¹⁶ Mi kira dimuim swoki owi? Kiriir kwoinin op baptaisim daingwoki. Mi Jisis siir inig iiram kauwoki mi siya wi kariir digworaekwo biye imiir nwoki haiyoprimdiyumiigi. Iriig.

Adi Komii siya nikropkikin Pol siirin iki iikamim Juda iikam tani simiiram.

¹⁷ Mi mhoiia iya kara ti om komii Jerusalem tiriir swoki ita mi kara Juda simiir omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hir sriiyin Adi Komii siirimim mi kara digworaekwowim nhwonan whinkigmimikin. ¹⁸ Mi kara krimiir Biyan Inkam Komiiyin siir kig. Mi siya kariirin hinina boinki, ini wakaeyin kira! Kira wi kipi kimimin wi om komiiyin Jerusalem siir haiburgig mi ha dam. Mi kira kariir yai aiirin ti om iir boinmimauuwi mi sima wi wakaeyokna rani, ta yai aiirin. ¹⁹ Mi kara ina boinin, Biyan Inkam

Komii, sima bidi yinokninkinim biya kara omaka whiekakim yai nidwokai wakaeyim, simiira namkin. Mi kariir siyuuin iikamim kiriirim naingwo tibiimiyim simiirin omaka hirar ninkinikou tiokin. ²⁰ Mi biya sima Stiven siir yisomaoki. Siya kiriir yai boinmimauuan inkamkin. Ta iya kara simaka kingiin warar ninkin okin. Mi kariir kwoinin hiriir mi naingwo ti hiriinan siyuuin wadiyairgin. Mi kamim siir nisomaowim mi simiir yuis minim kara simiir kigiraokim. Kariir siyuuin hinngin. Iikamim naingwo tibiimiyim pi simiir nipimpari. ²¹ Adi Komii siya kariir boinkikin, kira dam! Mi kiriirin wi kara nikropki aru maeyaua, ta yaiwin kibiya inkam nhirim Juda iikam tani simiir boinmimauuam. Pol siya hinina boinkikin.

²² Mi Juda iikam whiekakim sima ta yaiya Pol siya boina, saiir yikidugi. Mi sima ina kauwok boinkiyim siirin, disomaoki! Ti hiriinan inkamin siya omwai kipi waiya. Nngaka. ²³ Mi sima io prasae bi nwokim. Mi sima asi priikauwok priikauwokim. Mi simiir yuis minim ina yisim mi ina yonkwo whriwridamim. Mi nu whrinanin ina yop kabitkiyin koua hiriir. ²⁴ Mi kamim yai niniiyim simiir biyanin siya simiir boinki, Pol siirin dinkikwona apnam yai niniiyim simiir omaka hiriir mi siirin kima dipimpar. Mi siirin yaimwokiyaimwowa saiirim srii. Kima wi nwoki sibgu inokninkinim iki iikamim sima siirimhin hinin dimusi kauwok boinkim? ²⁵ Mi sima Pol siirin idni kogrinu okwo sima tioam idgiuni. Kamim irim haiiyim simiir biyan inkamin ini Pol siir kingiina ywokwowin. Mi Pol siya hinina boinki siirin, inkam komiyyin yai wakaeyin siya kariirin hinina bi boinkikin, kara dimin whir bidi tirbuin. Nngaka. An kara om komii Rom hiran inkamkin mi kima kariir kipi tio. ²⁶ Bi nwowiyin inkamin ta hiriinan yai aiir wakaeyin mi siya biyan inkamin kamim yai niniiyim simiir kigiraowiyin, siir ini boinmauuu. Kira panin tirim naingwowi? Ti inkamin siya om komii Rom hirana inkamkin. ²⁷ Mi simiir biyan inkamin ina yitin Pol siirim. Mi siir ini boini, kira kariir boinmauu, kira om komii Rom hiran inkamkin, aniya? Pol siya ina boinin, ih! Kara om komii Rom hirana inkamkin. ²⁸ Mi simiir biyan inkamin siya ina boin. Mi kara umir prasae bi saingin mi kara ini om komii Rom hiran inkam ywowin mi Pol siya boin, an kara, nngaka. Kariir adin siya om komii Rom tiranaingin mi an kara iriipa hiriinan Rom tiran inkam asi mi owi. ²⁹ Mi kamim yai niniiyim saika kingiin nokwowim, siir tioam, sima bi kimiminkim, sima ina yagimgigiuim. Mi simiir biyan inkamin siir kwoinin ha naingwokin Pol siya om komii Rom hiran inkamki niuwi mi siya asi nikidugin. Mi kara wara asi nidigin.

Pol siya inkam komiyyin yai wakaeyin siir whwonkam ida nokwokin

³⁰ Mi simiir biyan inkamin siya ta yai aiir sibgu wakaeyam naingwowi. Ti Juda iikamim simiir tirim, Pol saika dimu diminkin? Mi siya ii gwira ina hakiyin weyin sopin siir ninirkaiyin. Mi yaiya ina yikukiya prismi yaowae adim mi Judami kamim siyu komii ninokninkiniyim simiirim, sima nitim, iripa yai nidwo boinim. Mi siya Pol siir yikunaiini nua tiriir mi sima siirin ina yikunamim simiir whwonkam ida nokwoam.

23

Pol siya Judami kamim siyu komii ninokninkiniyim yai simiir boinmimauugin

¹ Pol siya kamim siyu komii ninokninkinim simiir simiira kaonanaeyin mi siya ina boinkiyin. Ti nomiiyauim! Kariir siyuuin Adi Komii siir whwonkam ida kara dimin whir bi tirbugin. Kariir kwoinin ini wadiki wadiya ywowin, dimin whirki bi tirbugin kariir napririr aiirin mi ini tariinanar

yadigniyin. ² Mi prismi yaowae adin Ananias nikuwiyin siya kamim siir kingiin nokwom simiir boinki sima siir yai aiir nripugiyim. ³ Mi Pol siya siir boinki, Adi Komii krimiir Wanin siya wi kiriir tiowi, kira tioa kariir mi saiir hiriinan. Mi iikamim sima ha naingwokim, kira inkam wadieki niuwi mi kiriir kwoinin ini biyieki biyie ywowin. Kira ti tir nidwowin mi kira kariir hidam tirkin siyu komii iirin. Kiraigin siyu komii iir sibgu ap kamae nwowiyin. Iya kira boina, simiirin kariir tioam. ⁴ Mi kamim Pol saika kingiin nokwowim sima boin mi kira tari Adi Komii siir biyan prisin siir nighbumbuwi, aniya? ⁵ Pol siya boinki, ti nomiiyauwim! Kara bi ninokninkinkan, siya Adi Komii siir biyan priskin piyasi owin? Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hinina boinkika, kira kimiir biyan inkamin siir kipi nighbumbu.

⁶ Pol siya ina ninokninkinin, kam nhirim siyu komii ninokninkiniyim simiirin. Mi nhirim Farisimi siyuin siir napikim. Mi nhirim Sadyusimi siyuin si napikim. Mi siya siyu komii kigriraowiyim simiiram hinina kauwok boinki, kima ti nomiiyauwim an kara Farisimi inkamkin. Mi kariir adin, iriipi hiriinan Farisi inkamkin. Kara ha naingwowi iikamim naokaowim sima wa swoki insiin idwodwowi ie hirankin. Mi kara bidi boinkiya ta yaiya mi ti hiriinan siyuin kima yaigak kariir asi nwokim. ⁷ Mi siya ta yai aiir boinkiyin mi ti isid whiso Farisi Sadyusi sima io ina yinwo anwowim mi sima ina yinkibirnakiyim. ⁸ Mi Sadyusiyam kamim sima boin, inkamin wi ie anki swoki insiin idwo rani. Nungaka. Mi Adi Komii siir paekwosim kamaeka mi siir pugana iriipi hiriinan. Nungaka. Mi Farisiyam kamim sima ti digworaekwowim simiirin ini kaimwowa ywowim. ⁹ Mi sima yai komii asi kauwoknanaekim. Mi kam nhirim siyu komii nisiisiimauwiyim, sima Farisi simiir isidin siir hirankim. Mi sima ini yai kirie aiirar yinsiin okwo boinkiyim. Krima ti inkamin siirin siyu whir bi kigin. Mi tari naeyugin nasi boinaigin saikain iye tari Adi Komii siir paekwosimin siya nasi boinaikin, aniya?

¹⁰ Simiir iowa ini komiia ywokiya. Mi yaii ninii kamim simiir biyan inkamin siya ini nididkakar ywokiya, ti isid whiso sowiirsiiyin. Pol siirin wi sima pi nonkwobumbu ninkan haiginuwisi. Mi siya kamim yaii niniiyim simiir asi boinkikin, kima diuunam! Mi Pol siir donkworinu naowid mi siirin kimiir omaka hiriir dikunam. ¹¹ Mi igwir niyaka krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya wi Pol siir kingiina nokwokaowi. Mi siya boin, kira kipi nidid! Biya kariir yaiya kira boinmimauugin om komii Jerusalem hirin mi kira kariir yaiya om komii Rom hirin wi hiriyar swoki boinmimauuwi. Adi Komii siya hinina boinkan. Iriig.

Judan kamim sima Pol siir nisom aowam boin tibmiikikaigim

¹² Mi nugakin Judan kamim sima maeyau gwiruwa ywoyakwok, yai kitibmii boinam. Sima boin, kibie idwai! Krima wi naemin nae rani mi wi op mi kwiyae rani. Mi iya krima pol siir nisomaoki mi wi ha nae. ¹³ Judan Kamim ta yai aiir nimbintibmiikimaiyim kam nwis nanaigim. ¹⁴ Mi sima biyan prisim mi inkam adi yaowaeyim siyu komii kigriraowiyim simiiram yam. Mi sima boin krima bidi yimbini tibmii kimaiyim. Krima wi naemin niki ningugu ae rani. Krima iya Pol siir nisom aowi mi krima nae minim wa naei. ¹⁵ Kima mi kamim siyu komii kigriraowi ikim, kima inkam komiiyin om komii Rom hir nwowin siirin dikugi. Mi siirin pi hinina boin Pol siirin siya wiku naiini tiriir. Mi krima siir yaimwoki yaimwowa krima niki wakaeyam mini. Mi iya Pol siya kimiiram napnani mi krima wi siiram naguprakai wini siyu hir, siir nisom aowam.

16 Mi siir yokmana saiir yinisim yinkamiyinin siyar wakaemimik ta yai aiirin, Pol siir nisom aowinam boina mi siya asi namkin kamim irim haiiyim simiir omaka. Mi siya ina yapninopkai boinmauu siir papiyeyin Pol siirin. 17 Mi Pol siya kamim irim haiiyim simiir biyan inkamin siir yikiuna mi ina boinin, ti whranisim iirin dikunam yai niniyim kamim simiir biki biyan inkam iirim. Siya yaigakin, siya saika boinim mini. 18 Mi biyan inkamin siya siirin ina yikunamin biki biyan inkam iirim. Mi siya boin, Polin inkamin sima hugripkikikaiyin siya boinkikin kariirin ti whranisimin siir nikunaniyim kiriirim. Siya yaiya kwira nwowi mi siya kiriir boinmauwim naingwowi. 19 Mi biki biyan inkamin siir in aiir yinkwoki mi siirin ina yikunamin maeyaua inkam kamaeya saiir. Mi siya sri, kira kariirin pi paka hinin yaiya saiir boinmauwu? 20 Mi whranisim ieya boinki, Judan kamim sima yai bidi yomboin tibmikimayim kiriir sriiyim, waka kira Pol siir wikunaiini kam whiekakim siyu komii ninokninkiniyim simiirim mi sima wi siir niksise. Mi sima siirin haningi sriisase ta yaiya saiir yaimwokiyaimwo aiirim. 21 Mi kira simiir yai aiir kipi wakaeyokna. Mi simiir inkam nhirim kamnwisnanaigim. Mi sima ina boinim, krima wi nae minim wi mi ae rani mi op minim wi mi kwiyae rani. Mi iya krima Pol siir nisomaowi, wi saiirar nadigiuwi. Mi tariinanin sima ini siyu nwokwokinim siirim. Sima krimiiramini minam nwokwokini, kiriir kwoinin wadie nwowi mi kira Pol siir dikropki. 22 Mi biki biyan inkamin siya ti whranisimin siir boin ta yaiya kira niki boinmauu kariir mi kira wi inkam nwir kipi boinmauu mimin. Mi siya siirin ina yikropkiyin. Iriig

Kamim irim haiiyim simiir biki biyan inkamin siya yikropki Pol siirin inkamin Filiks nikuwiyin omom omom nhirim sim kigiraowiyin siirim.

23 Mi biki biyan inkamin yai niniyim simiir bi nwowiywo inkam nwiso, sowiirim yikugi. Mi ina boinkiyin kowa kam kamaar nwoim iuurim 70 hosim simiir idwo nidwo ikim mi yai niniyim kam kamaar iuurim 200 sima warar. Mi kima tapaiirin pi iriyyar kwii min haiburgig mapi om komii Sisaria hiriir damwii niyyar. 24 Kima hosin ira timi inkin haii Pol siya nidwo namim. Mi krima siirin inkamin omom omom nhirim sim kigiraowiyim Filiks mi siirim dikunam. 25 Mi biki biyan inkamin yokwowa kwira win hauugi Filiks siirim. Ta yokwowa hinina boinki,

26 kara Klodias Lisiaskin, ta yokwowa kara win hauugika biyan inkamin omom omom nhirim sim kigiraowiyin Filiks kiriirim. Nabie! 27 Mi ti inkam iirin Judan kamim sima yonkworinu mi siirin sima pi yisomaowin mi kara siirin bidi wakaeyin siya om komii Roman inkamkin. Kara mi kamim yai niniyim, krima simiir hiriir yimbiam mi siirin simiir in hirankar yikunaki. 28 Kara ta yaiya sima priboin huriyua ti inkam iir, kara saiir yaimwo iir ninokninkinim mini. Mi kara simiir kamim siyu ninokninkiniyim kausil simiirim yikunam. 29 Mi kara simiir asi sriigin. Mi kariirin sima boinmauugi yai nhirim simiir siyuniyim. Mi ta yaiya sima siir boinuhuriyugi. Mi Kara siirin dimin whir bi kigwo tirkin, siir nisom aowamin mi siir hugripkikikaiyim. Nungaka. 30 Mi yaiya ini kariirima yimbiniya. Tariinanin sima yaiya kwira boinimprio kimai ti inkam iir nisom aowam. Mi kara bi kimiminkikin, siirin ina yikropkiyin kiriirim. Kara kamim yai siir priboin huriyuum simiir boinki, sima kiriir whwonkam ida wa mi okwo boini piki hinin diminkan ti inkamin siya tirin. Siir yaiyim hinina win boinkikin.

31 Mi Kamim yai niniyim sima ini siir yaiya mi wakaeyoknam. Mi Pol siirin ina yikunamim, om komii Antipatris hiriir niyyakar yamwii. 32 Iya

ha pirkinkiyakwoka mi kamim yai niniyim ini simiir omaka hiriirar swoki amim. Mi kamim hos idwo nidwonamim sima sima whinam Pol siirin om komii Sisaria hiriirin. ³³ Kamim hos idwo nidwonamim ina yimbiamim om komii Sisaria hiriir. Mi sima yokwowa ina ini hauu iuwa ti inkamin, omom omom kigriraowiyin siir. Mi sima Pol siirin siir, whwonkam ida yokmwın okwo. ³⁴ Mi siya ta yokwo aiir mwainin mi siya Pol siir srii, kira piki hinin nu komii siir nwowikin? Mi Pol siya boinki, kara nu komii Sailisia ankin. ³⁵ Mi inkamin omom omom kigriraowiyin siya boinki, iya kamim yai kiriir priiboın huriyiuim sima nimbini mi kara pi kiriir yai aiir wakae. Mi siya simiir boinki, sima Pol siir nikunamin omaka komiia biyan inkamin Herot siya miriia sairim mi wi kam nhirkim nwoki waikaowim. Iriig.

24

Juda simiir biyan iikamim sima Pol siir boinwokiopnatkaigi.

¹ Mhoiia iiyim iriyara yamki mi biyan prisin Ananias mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima ina yapiniyim. Mi inkam nwirin siir inigin Tetalaskin, siya simaka wara yinkin apini. Tiki inkamin siya siyu komiini siyu bidi yinokninkin digin. Mi sima inkamin Filiks nikiuwiyin omom omom kigriraowiyin, siir boinmauu ta sima niniinansaowa Pol saika. ² Inkamin omom omom kigriraowiyin siya Pol siirim yikiuna. Mi siya ha namın mi Tetalas siya yayim ini siir boinhuriyiu bwakainamin. Siya ina boinin, inkam komii Filiks! Kira sibgu kigriraokin krimiirin mi krıma wadie asi nidwowi mi krıma yai min bi niniigim. Kiriir kwoin miyikin krimiirin wadie siya whinwohaiginiukin. ³ Mi bwan bwanım hinda tında dimin whirkin bi tirkin. Krimiir kwoinin ti hiriinanın krıma kiriir boın wadieki. ⁴ Mi kiriirin kara wi ii priei nikidu o rani. Mi kara kiriir sriiyim naingwowi, kira kariir yaimrsima sair wakae, pi kara boini. ⁵ Krıma ti inkamin Pol siir bidi yinokninkinim siya inkam paii rani. Mi io biyin pi siya nwowi. Mi omom omomim siya namiyim mi siya pi Judan iikamim simiir nigbumbuwami. Mi sima asi nanaakikim tiki inkamin siya om Nasaret hiran isidin siir biyan inkamkin. ⁶ Siya Adi Komii siir omaka sair diriraerarbumbuwin kinankugın mi krıma siir asi nonkworınugim. Mi krıma siirin, wi krimiir siyu komii iirsi nwowi yaigak. ⁷ Mi yai nini kamim simiir biiki biyan inkamin Lisias siya ina yitin. Mi siya ini igaokaka ywowin. Mi siya siirin ini krimiir in tiranka yispaki hainamin. ⁸ Mi Lisias siya boın, kamim Pol siir boinwokiopnatkaiyim sima wi kariir whwonkam ida nimbini. Mi wi kira srii ti inkam iirin. Mi kira wi siir yaiga yaiya sairar wakae, ti dimin taemin whiekakim krıma boinhuriyiuwim siir, kaimwowaigim. Tetalas siya hinina boinkin. ⁹ Mi Juda iikamim yim iriipa hiriinan siir mi whinwo mi sima yai Pol siirara boinhuriyiu. Sima ina boinkiyim, ti yai whiekakim yaimwowaigim. Iriig.

Pol siir yayim inkam Komii Filiks siir boinmauugin.

¹⁰ Mi ti inkam komiyyin siir ina ina kinmauugiya, siya pi ninsiin okwokiym. Mi Pol siya siir yai yamdi ina yowarki boinin, kara bidi yinokninkinin, biawi kasa rani, kira ti iikamim simiir kigriraowim. Ta yaiya kara kiriir yai yamdi nowarki boina, kariir kwoinin ini wadieya ywokiym. ¹¹ Kira simiir srii, kira ti hiriinan yayim wi simiirar swoki wakae. Mi iiyim iuur kwisa yamki, kara om komii Jerusalem hiriir namın mi Adi Komii siir inig iir hainaniuin. ¹² Mi sima kariirin ha bi kigim, Adi Komii siir omaka kara inkam nwiraka yai bi niniinansaokin. Mi simiir omaka yai nidwokai wakaei aka mi kimiir om komii hirin. Niingaka. ¹³ Taka yaiya tapa sima

boinhiuriyiuwa mi saeya. Mi sima kariirin wi yaimwoni boin tani. Mi sima wi kariir boinwokiyopnatkaini siyiuam whaowaei. ¹⁴ Mi kara ta yai kwira pi kariir boinmauwuwi, kariir kwoinin Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwowyin ini krimiir brougae wanwiyaeyim simiir kwoin hiriinanar swoki owin. Mi kara Jisis siir siyu iir sibgu apkin. Mi sima boin, ti siyiuin pi niksisaei, kaimwo rani. Mi kara yai whiekakim siyu komiiyin Moses siya hauugiyin simiirim naingwo tibmii. Mi kara Adi Komii siir yayim profet kamim sima winkiyim biya, simiiram wara ninkin aingwo tibmii. ¹⁵ Mi kara ina naingwo tibmiiyin. Mi kara Adi Komii siirima nwokwokini siya iikamim naonamim, simiir hidninsiin idwowim. Mi iikam miyik ikim mi iikam biye ikim. Mi sima iriipa hiriinan, ina ninokninkinim tiriiginin. ¹⁶ Kariir kwoinin inokinokin kirieya nwowikin, dimin biye tumbusi. Mi Adi Komii siir whwonkam ida mi iikam whiekakim simiir whwonkam ida warar. ¹⁷ Mi kara biewi nhirim om nhirim simiirar mi okin. Mi mhoiia kara ina swoki itin om komii Jerusalem tiriir. Mi kara umir digworaekwowim iki iikamim whaowaeyim simiirim hainanikin. Mi kara nae nhirim ina minin inkin imiiaegikim Adi Komii siirim. ¹⁸ Mi kara hiriinan siyu iir tirkin, Adi Komii siir omaka saiirin. Mi sima ini kariirar kigim siyiuin op sibgu whau aeyin, kara tirin. Mi iikamim kanaka nwowim hoimgak rani. Mi inkam nhirkim yai bi sisikikim. Nungaka. ¹⁹ Mi Judan inkam nhirim nu komii Esia hiranki nitim, sima tir warar ninkin okim mi sima ti kamim kanaka yaigakin niuwi mi sima ha wit, kariir whwonkam ida wini okwo boini, ta yaiya. Mi ti hiriinan siyiuin yio wadie ieya mi sima bi nitmiminkim. ²⁰ Mi hiriinanki niuwi mi sima ti kamim diminin kara tirbuin sima kigin pi siir boinmauu kariirin, iya kara kaunsil kamim siyu komii kigiraowiyim simiir whwonkam ida nokwo boina. ²¹ Mi tari yai kwiruwainga biya kara simiir boina? Mi kara hinina boinkin iikam whiekakim naonamim mhoiia sima wa swoki insiin idwowi mi ta yaiya yai biyieka, aniya? Mi wi simar swoki boinim? Pol siya hinina boinkin.

²² Filiks siya bidi yinokninkin digin iikamim naingwo tibmiiyim simiir siyiuim, sima tiriirim. Mi siya Juda iikamim simiirin asi boinmauugin, sima Lisias siirim nwokwokinim. Mi ta simiir yaiya wi siyar hidi. ²³ Mi siya bi nwowiyin kepten inkamin siir boinki, siya Pol siirin omaka mi biye miriia huyokiyokaiya saiir nokmwun apninopkaigiyim. Mi kira siirin hirii kipi nikidu okripkai. Mi kira iki siir nomiiyau imiirin kipi nikidu, siirin dimin taemin hauusiyin. Iriig.

Filiks siya Pol siirin omaka huyokiyokai aiirin biewiyo whisa hugripkikikai.

²⁴ Ii nhirim bidi yamkiyim mi Filiks siya siir wiga Drusila saika yit. Mi saeya Judan isidin siir hiran wiga. Mi siya Pol siir yikuna siir yai aiir wakaeyam, iikamim Jisis Kraiis siirim naingwo tibmiiyim simiir. ²⁵ Mi Pol siya ti siyu miyikni napiyim siyiuim simiir boinmauugin. Mi siyiuin digiumii haimriiyugigi ikin. Mi mhoiia Adi Komii siya wi iikamim simiir hidi. Pol siya hinina boinkin. Mi Filiks siya ina yididgiyin. Mi siya boinki, kira ha dam! Mi mhoiia kara igaki niuwi, wi kapi nikugi kariirim. ²⁶ Mi Filiks siya dimin whirin siirim nwowi, siir kwoinin ha naingwokin Pol siya umir nhirim pi kariir hauuwi. Mi inokinokin siya siir asi nikunakin yai saika boinaiyim.

²⁷ Mi Filiks siya Juda iikamim simiirim hiirugin mi sima siiram nwoki aingwowim mi siya Pol siirin omaka huyokiyokaiya saiir asi kigninkin okaigin. Mi mhoiia biewi whiso digiyo mi Festas siya Filiks siir mi aiir kwainaowid. Iriig.

25

Pol siya Sisa siir yikiuna siir yai aiir wakaeyim.

¹ Festas siya bidi yitin nu komii Sisaria hiriirin. Mi siya iiyim kwoimuar ywowak. Mi siya ina yamin om Jerusalem hiriir. ² Mi biyan prisim mi Judami inkam komii komii ikim, sima ina yamin mi sima yai Pol siir boinuriyiu. Mi siya simiirsiyin minsi nikripkikin, sima Festas siir boinainanaekim. Mi sima hinina boinkim, ³ kira krimiirin hindara whindiriraerar haiginu. Mi kira Pol siirin om komii Jerusalema tiriir dikropki. Mi sima hiriinanam mini siirin, siyiu hir nisomaowinim. ⁴ Mi Festas siya ina yowarkii boinin, Pol siirin om komii Sisaria hir hugripkikikaiyin, iya ini kingiina nwowa, kara wi kapi swoki ami ti om iir. ⁵ Mi kimiir inkam komii komiiyim sima wi kanaka winkan it. Mi ti inkamin siya dimin whir tirbuwi mi wi kima nwoki hid boinin.

⁶ Festas siya Juda kamim simaka nwowim iiyim iriyyar kwoim iurnankim. Mi siya om komii Sisaria hiriir yam. Mi igwira siya omaka yai boiniya saiir hir ini owou. Mi siya ina boinkiyin, Pol siirin omaka huyokiyokaiya saiir hirankin wikuunanini. ⁷ Mi Pol siya bidi yimbiniyin. Mi Judan iikamim sima om komii Jerusalem siir haiburgig mi ina yapiniyim. Mi sima siir kingiina yamikwoni mi yai bibiyeyim sima Festas siir boinimauu ti dimin biye whiekakim Pol siya tirim simiir. Mi sima siirin whisariya priiboin huriyugim. Siirin inkam nwirkin bi kigin dimin biye siya tirin. ⁸ Mi Pol siya Festas siirin hinina yowarkii boinki, kara dimin whir bi swoki tirbusrankin, Judan iikamim simiir siyiu komii iirin. Mi kara simiir Adi Komii siir omaka saiirin dimin whir bi tirbugin mi simiir inkam komiiyin Sisa nikuwiyin siirin iriipa hiriinan. Nngaka. ⁹ Mi Festas siya Judan iikamim simiirim hiiram minkan. Mi siya Pol siir boinki, kira om komii Jerusalema hiriir namim, wi wadeyar mi owi, aniya? Mi hiriinanki nuwi mi ta kiriir yaiya kara saiirin wi om komii iir wakaemiki. ¹⁰ Mi Pol siya boin, ta omaka yai boiniya kara nwowa mi inkam komiiyin Sisa om komii Rom hiranin mi siya kigiraowiya mi kara Rom tirana inkamkin, ta omaka saeyairga kariir yai wakaeya. Kira bidi yinokninkin kinin, kara Juda iikamim simiir dimin whir bi tirbugin. Nngaka. ¹¹ Mi kara simiir siyiu nikripkiswo mi an kara wi pi yaowin, ya yai karamaeka. Sima wira wi isid whirni napwouni mi kariirin wi sima nisomaowi. Mi ta yaiya sima boinuriyiuwa kariir saeya kaimwo karamaeki nuwi mi kara wi simiir omaka yai wakaeya wi saiir namtani. Nngaka. Kara inkam komiiyin Sisa nikuwiyin saika boinam naingwowi. Kara Rom hiran inkamkin. ¹² Mi biyin Festas siya siir kam kantidnanim simaka iki boin. Mi siya boin mi kira inkam komiiyin Sisa nikuwiyin, siirim nikuunam minkan mi pi siya niki wakaeyim kiriir yai aiirin. Mi kira ha dam siirim! Iriig.

Festas siya Agripa siir sri ta Pol siir hik aiirimin.

¹³ Ii nhirim bidi yamkiyim mi inkam komiiyin nu kigiraowiyin Agripa mi siir wiga Benaisi saeya sowa om komii Sisaria tiriir nitko, Festas siir nankabmamair boinkaeyami. Akamie! ¹⁴ Sowa ii kasaka bi nwoko mi Festas siya boinimauugi Pol siir hik imiirin. Siya hinina boinkin, inkam nwirin tiranin ini tir hugripkikikaiyin Filiks siya hugripkikaigigin mi siya ina yamin. ¹⁵ Biya kara om komii Jerusalem hir nwowa mi Judami biyan pris ikim mi inkam adiyaowaeyim siyiu komii kigiraowi ikim, sima kariiram nitkim. Pol siya simiir siyiu imiir tirbumbugin. Mi Judan iikamim sima kariir nini srinikim Pol siirin sima nisomaowam. ¹⁶ Mi kara simiir yai aka hinina yowarkii boinki, om komii Rom krimiir iikamim krimiir siyiuin hinin tani, inkamin yai wakae boin karamae nwowiyin siirin whisarii bi nisomaowikin. Mi inkamin iki yaigakin bi pi siya nokwowi, kamim yai siir boin huriyiuwim

simiir whwonkam idan. Mi krimiir ii haamiya siirim tiki oki, siir yayim sima boin huriyiuim simiir mi boinim.

¹⁷ Mi sima kariiram nitkim mi kara bi kimiminkin, ini omaka yai boiniya saiir yamidwokaiyuin. Mi kara kamim yaii niniiyim simiir boinki kima Pol siir wonkwonani. ¹⁸ Mi kamim yai siir boinhuriyiuim sima ina yinsiin okwokiyim. Mi kariir kwoinin ha naingwokin, sima Pol siir boinhuriyiuugi ti dimin biyie whiekakim siya simiirsi naowi. Mi sima hiriinan yayim simiir bi nokwo boinkim. Niingaka. ¹⁹ Mi sima wou nikwo aeni siyuin saiirsi ninkinwamwarkii boinkim. Mi ti inkam nwirin naonamin Jisiskin. Pol siya ina swoki boinin, siya bidi yinsiin idwowin. Mi sima siirin warar mi inkwamwarkii boinkim. ²⁰ Mi kara ina boinin, ta yaiya saiir yai mwo aiir ninokninkinam naingwowi. Mi kara siir wani siyuin siir bi ninokninkin mi kara wi dig nwo rani. Mi kara Pol siir asi sriigin mi wi wadeyar nwowi krira om komii Jerusalem hiriir namamin. Mi ti kiriir yayim kara pi ti om iir nini wakaeyiuim. Mi sima kririir boinmauwini mi krira wa ninokninkini, aniya? ²¹ Mi Pol siya hinina boinkin. Niingaka. Kara omaka huyokiyokai aiir nwowima naingwowi mi mhoiia kara om komii Rom hiriir nami mi inkam komiiyin Sisa siya nwoki sibgu boinaiginuwi kariir yai aiirin. Mi Festas kara, kamim yaii niniiyim simiir boingig, sima sibgu waikaorarao siirin. Mi wi kara niki ikropkiyim inkam komii Sisa siirim. ²² Mi Agripa siya Festas siir boinki, kariir wiinga wakaeyama mini ti inkamin siir yayia. Mi Festas siya ina boinin, kira waka wakae siir yayim.

²³ Mi igwira Agripa mi Benaisi sowawaiyar yit mi sowawai mi inkam nhir ima sima piuai kasa bi piuananikim. Mi sowawaiyin ina yapninopkainamo omaka yai nidwokai boinaiiya saiir. Mi kamim yaii niniiyim simiir bii nwowi ikim mi om komii hir nwowiyin inkam komii ikin, sima iripi hiriinan ini warar yinkin apninopkainamim. Mi Festas siya bidi boinkiyin, sima Pol siirin wara yinkin whinapninopkainani. ²⁴ Mi Festas siya ina boinin, inkam komiiyin nu kigriraowiyin Agripa mi ti kamim krimakar ninkin owim kima ti inkamin siir kigi. Mi iikam whiekakim om Jerusalem an ikim mi tiran ima mi tiki Juda inkam ima sima kariir whwonkam ida bidi boinwinim. Mi sima ina kauwoknanaekiyim kima siirin disomaoki! Siya wi irkak nwowisi. ²⁵ Kara siirin dimin whir bi kigwo tirkin mi siya wa naonam tani. Niingaka. Mi siya ti yayim Sisa siir nini boinmaugikam tirkin. Kara siir nikropkiyim bidi boinin. ²⁶ Mi kara diminin siya tirin siir bi ninokninkin mi yokwo paninsi win hauugisi inkam komii Sisa siirim. Hae! Ti inkam komii nu kigriraowiyin Agripa, kara ti inkamin kiriirim nikiunanikin mi ti iikam whiekakim kimiiram warar. Kima siir yai aiir sibgu wakaeyim mi kara pi yayiam wakaeraraoki yokwoni win hauugiyam. ²⁷ Kara inkamin Sisa siirim whisarii nikropki rani. Niingaka. Kara yokwo win hauu karamae nwoki, siyu biyie biyeyim sima boinim siirin, siya tirim simiirin, yio ti hiriinan siyuin miyik rani. Iriig.

26

Pol siya yayim Agripa siir boinmaugin

¹ Mi Agripa siya boinki Pol siir, kira, kiriir yai imiira boinki. Mi Pol siya siir ina ina yisiimaugiya koua hiriir mi ina boinkiyin.

² Inkam komiiyin nu kigriraowiyin Agripa, kariir kwoinin ini wadeya ywokiyin. Ta kariir yayia pi kiriir whwonkam ida boini kara pi ta yayia Juda iikamim sima boinhuriyuwa pi saiir nowarkii boinki. ³ Kira bidi yinokninkin digin Juda iikamim simiir siyu whiekak imiirin. Mi sima yayim

ina yinkinwamwarkii boinin simiir wanmi siyu imiir. Mi kara ha naingwowi kira pi kariir yai aiir sibgu wakaeyoki. Mi kariir yaiya prieiki niuwi mi kariir piua wi kipiki piyao.

⁴ Mi iya kara yinisima nwowa mi Juda hiran iikam whiekakim sima bidi yinokninkinim kariir siyu iirin. Mi inokinokin mi tariinanin iriipi hiriinan, tisa nwowin. Mi kariir omki om hirar nwo aka mi mhoiia kara om komii Jerusalem hir mi o aka, sima bidiyar yinokninkinim. ⁵ Mi iikamim kariirin bidinanar ninokninkinim. Mi sima hiriinan naingwokiswo mipa pi boinin. Mi sima kariir bidi yinokninkinim kara Farisi simiir wanmi siyuuin siir naingwo diriraerarkin. Ti siyuuin ini kie waiwii ywowin. ⁶ Mi kara minsi naingwo tibmiigin, Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yimbiingiyin Jisis siya wi ie hirankin swoki insiin idwowi. Mi sima kariirin hiriinansi boinwokiyopnatkaigikin. ⁷ Mi Juda iikam iuur whiswo, sima nii nabe hainankim Adi Komii siir inigin. Mi sima iriipa hiriinan ta siya nimbina saiirim warar ninkin okwokin, Jisis siya ie hiranki ninsiin idwowi. Inkam komii ti hiriinan siyuuin kara naingwo tibmiia mi sima saiirsiya boinwokiyopnatkaigi kariirin. Juda iikamim sima boinwokiyopnatkaigi. ⁸ Mi iikam whiekakim kima ti tir nwowim kima naingwo tibmii karamae dimusi nwokim Adi Komii siya wi iikamim naokaowim simiir hidninsiin idwowi.

⁹ Biya kara hinina naingwokin, iikamim Jisisin om Nasaret hiranin siir siyu imiir napiyim, pi kara nipimpar itkini. ¹⁰ Mi kara om komii Jerusalem hirin hiriinana tirkin. Mi kariirin biyan prisim inigak sima nwowaiginugin. Kara Adi Komii siir iikamim omaka huuyokiyokaiya saiir hirin kasa bi hugrimkripkiikinoudnankaigikim. Mi iya sima kariir sriya simiir nisom aowam mi ini wadieya ywokiyan. ¹¹ Mi ii kasa rani, omaka whiekakim yai nidwokai wakaeyim hik kara hauuwim. Mi kara simiirin minim tirkin, sima Jisis siir nigbumbuwm mi sima siirin digiumii haimriiyugigim. Mi kara io prasae bi nwokin simiirin mi iki omom omomim sima namiyim kara pi simiir mhoiivar mi siuyokiyokiii, simiir nipimpar itkinam. Iriig.

Pol siya iya siya naingwo tibmiinama saiir boinmauugin.

¹² Mi igwira kara om Damaskas hiriir namim mi kariirin biyan prisim inigak sima nwowaiginugikin iikamim naingwo tibmiiyim simiir tioam. ¹³ Inkam komii Agripa, nabe bopwowin kara siyu hir napamin mi ini karar kigwinin paeya ninomor kou hiranka niyanaiiniya. Mi ta paeya prasae bi niuyakika mi bie siya saika dig bi nwokin ini saeya hiigrinugiya. Mi saeya ini kariirar yauuni iuyaniya mi kamim kanaka ninkin apniyim simiir warar. ¹⁴ Mi krima ina yamakaigaiyuim nu hirar. Mi kara wakaeki yai gwira ninomor kou hir boinki, Hibru simiir yai aiir. Siya hinina boinki, Solti! Solti! Kira kariir dimusi diriraerarbumbuwi? Mi kira kariirsi dimusi nidamkin? Ni ti hininin kinakinar swoki idimdirginakin pae minaka. ¹⁵ Mi kara ina yaki owarkii boinkiyin ta yaiya ninomor kou hir boinkiya saiir. Biyan Inkam Komii kira yipikin? Mi Biyan Inkam Komiiyin siya ina boinkiyin, kara Jisiskin, inkamin kira diriraerarbumbuwin siya. ¹⁶ Kira dinsiin okwoki, kara kariirimim ti diminin siiram nitkin. Kara kariir nimbiningi kira kariir miyan inkam nwowim. Mi diminin tapa kira kigin simiir tini boinmimauui. Mi kira digworaekwo nhirim mhoiia kara nisiimauuwi mi kira wi simiir wara ninkin boinmimauui. ¹⁷ Mi kara kariir nikropkii, iki iikamim Juda iikam tani simiiram. Mi yai kariira simiir nini boinmimauuiuwim. Mi wi kara swoki anmaiwarkinaei kariirin mi kariir isid ieya mi Juda iikam tani ikim, simiir hirankin. ¹⁸ Mi sima Setan siirin wi digiumii haigingig mi simiir kwoinim wi nwoki kisina haigiyim. Mi sima sibapsibapni siyuuin niibwomambwo napiyin

wi siir haiburgig. Mi sima siyiu miyyikin nabienan kigomok apiyin wi siir nwoki apim. Mi sima ta Setan siir kirieya wi saiir haiburgig mi wi Adi Komii siiram niti, sima wi kariiram naingwo tibmii. Mi simiir dimin biyeyim wi kara ninak itkigigi. Mi sima wi Adi Komii siir isidin siir nwoki owim inigak. Jisis siya hinina boinkikin.

Pol siya boinmauugin inkam Agripa siirin Adi Komii siir miya siya napmariya saiirin.

¹⁹ Inkam komii Agripa nu kigriraowiyin, kara ti diminin ninomor kouwanin nhwonan siir whinkigmimikwinkin. Mi kara siir yai aiir nanugaugugin. ²⁰ Nningaka. Kara yayim bii om Damaskas hir boinmimauugin. Mi kara om komii Jerusalem hiran inkam imiirin mhoiyya boinmimauugin. Mi om whiekakim nu Judia hiranim mi iikam nhirim Juda iikam tani mi kara yai simiirin hinina boinmimauu, kima kimiir kwoinim ti kisina haigi Adi Komii siiram mi siyiu miyyik iir dap. Mi sima nwoki kigi. ²¹ Kara simiirin hiriinan boinin mi Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim mi sima kariirin asi nonkworinugim, Adi Komii siir omaka akpitga hirin mi sima kariir nisom aowam minkim. ²² Mi ta iya kariirin Adi Komii siya whindiriraerar haiginugugin. Mi kara tirin minam nwowi yai kimiir boinmimauuwam, inkam komii komiyyim mi inkam nhinga ikim. Mi kara yaeya yai bi swoki boinmimauugin. Kara ta yayia biya profet kamim mi krimiir brougaeyin Moses, simiir yayia saiirar boinmimauukin. ²³ Mi sima hinina boinkim, siya hika wa haii mi ie hirankin wi bii siya swoki insiin idwowi. Mi siya siyiu miyyikin nabienan kigimok apiyin wi siir boinmimauuwi, Juda iikamim mi Juda iikam tani.

²⁴ Pol siya yayiar niki okwo boinin mi Festas siya ini komiyya kauwok boinkiyin. Pol! Kira pi whaowae! Mi kira skul prasae bi kinkin mi ta kiriir ninokninkin komiyya kiriirin saeya tirowhriei haiginuwi. ²⁵ Mi Pol siya ina boinin inkam komii Festas, kara whaowae rani. Nningaka. Kara yai mwowa boini mi kara kwoinkakin mi ti hinin yayim sim asi boinkin. ²⁶ Mi inkam komiyyin nu kigriraowiyin siya ti digworaekwo whiekakim ina ninokninkin. Mi kara siir asi boinmauugin. Mi kara bi nididigin ti digworaekwo whiekakim kara boinmimauuim siir winga wakaeyim mi siir nhwoka kigimokim. Ti diminim boskwo bi nimbiamkim. ²⁷ Inkam komii Agripa, nu kigriraowiyin kira profet kamim simiir yai imiiramim ina naingwo tibmiyyin, aniya? Mi kara bidi yinokninkin, kira bidi yaingwo tibmiyyin. ²⁸ Mi Agripa siya Pol siirin hinina boinki, kariirin kira kiyagin pi naingwo tibmii sasaugiyamin. ²⁹ Mi Pol siya boinki, kira tariinanamar mi naingwowi ini wadieyar mi owin. Mi kira mhoiyam mi naingwowi iriipi hiriinan ini wadieyar mi owin. Mi kara Adi Komii siirimin kiriirim sri boinkikin inkam Agripa mi inkam nhirim kimiiram warar, kariir yai aiir wakaeyim. Tapa kara ha naingwowi, kima ta kariir naingwo tibmiyya saiir hiriinanar timi naingwo tibmii. Kara ti weyin sopin sima kogin siir bi boinkin. Nningaka.

³⁰ Pol siya hiriinan boinkiyin mi inkam komiyyin nu kigriraowiyin, siya inkam komii nwirin mi Benaisi saeya mi iikam whiekakim hir wara nwo ikim, sima ina yinsiin okworirigiyim. ³¹ Mi sima ha napnamim mi ina yimboin amboinnamim sima simar ti inkamin siya dimin whir bi tirbugin. Mi sima siirin wi whisarii nisom ao rani. Nningaka. ³² Mi Agripa siya Festas siir boin mi ti inkamin siya Sisa siirim nikuna karamkiswo siir yai aiir wakaeyam mi krima siirin wa pi yuguskiyin. Friig.

27

Sima Pol siir'in siyaiiya om komii Roma hiriir nama saiir yani whinapyiiku kwiriigi.

¹ Sima bidi boin tibmiigiyim krīma siyaii aiir'in nu Itari hiriir nana. Mi Pol siya mi kam nhirim hugripkiikinowidnankai ikim omaka huyokiyokaiya saiir mi simar kwiriinam siyaii aiir'in. Mi yaii nini kamim simiir bi nwowiyin Julias mi siya kigriraowidam simiir'in. Mi ti inkamin yaii niniy'in siya ti isid'in yaii niniy'in om komii Rom hiran inkam komiyy'in mi siir isidgin. ² Mi krīma siyaii aiir'in om Adramitiam hir yani kwiriinam mi ta siyaiiya ini ti nu komiyy'in Esia siir omisisimim simiir gaeya hiriira kikinama. Mi Aristakas siya om Tesalonaika nu Masedonia hiran inkamin siya krimaka yinkin am. ³ Mi igwira om Saidon hir yamasuu. Mi Julias siya Pol siir'in ini siyu miyik iirar tirin. Mi siya siir biri nonkwobugin, siir nomiyau miir kignakiyamim mi naesim simiir hir nini hainakiyamim. ⁴ Mi krīma ti om iir haiburgigim mi ina swoki huyananim. Mi krimiir siyaiiya opudga hugriyugika mi krīma mhuusim whirin Saipras siir yaeka yaeka yokigiyam. Mi opuda krimiir bi namitunika. ⁵ Mi krīma nu Silisia mi Pamfilia sowiir kingiin hiriir iyikrio naidam. Mi krīma om whirin Maira nu komii Lisia hir nwowin siir yadu amasu. ⁶ Mi tiki om iir'in kamim yaii niniyim simiir biyan inkamin siya siyaii ira om Aleksandria hiranki nita saiir kigin mi siyaiiya saeya pi nu komii Itali hiriir namam tirka. Mi siya krimiir'in ta siyaiiya saiir asi niugipriiginamkim.

⁷ Krīma ha haiburgigim mi ii kasa rani, siyaii hir kigwai amim. Mi krīma miinan miriinaidnikim mi ini om Naidas kingiin tiriira yimbi idniyim. Mi opud komiyya ha hugnaniya mi krīma mhuusim whirin Krit siir hiriir wokmainaidam mi ini mhu yaekayaeka yakiiyamim. Mi Salmoni idnabin ina yakii owarkinamin. Mi opuda krimiir bi namitunika. ⁸ Krīma miinan miriinanamkim, iya krīma ti mhuusim siir yaekayaeka nakiiyokiyokiyama. Mi mhoiyya krīma maeyau gaenau kwira miyika huiimasu kuwiya, om Lasia kingiin hir nwowa, saiir yaka amasu.

⁹ Mi ii hoimgakim bidi digiyim mi Juda iikamim simiir ii komiyya mi nae sima haiyaeiya iya ya iripi hiriinan bidi mi digiya. Mi Pol siya simiir asi boinmimauugin. ¹⁰ Ini wakaeyim, kima! Ii paii rani, pi nam tani mi siyaiiya mi digworaekwo whiekak ikim mi sima sima rani mi krīma iripi hiriinan pi wara mi ink'in omainainami. Mi kara bidi yinokninkin. Pol siya hiniina boinkin. ¹¹ Mi kamim yaii niniyim simiir biyan inkamin siya Pol siir yai bi wakaeyoknakin. Niingaka. Siya ini siyaiiya saiir biyan inkamin mi saiir nonkwo saini ad ieya, siya ini sowiir yai aiir wakaeyokna iskiyin. Mi sowa boin, humba! Nimbi nami. ¹² Mi ta maeyaua tapa krīma namasua panki nwowi, iya miyik bi nwowika. Mi sima ta maeyaua saiir haiburgigim minkim. Mi sima om Finiks hiriir namam kininkugim. Mi iya panki nwowiya digikiswo mi wi ha pi yamin. Mi Finiks maeyaua siyaiigi namasuwiya, ini mhuusimim Krit nikuwiyin ini siir pida nwowa. Iriig.

Mi opuda ha hugnaniya mi hin'in komiyya whi komii solwara hirana ina hugnatmainaniya.

¹³ Mi opudsima, simiir yaioyae miya hugnani. Mi simiir kwoinim ha naingwokim sima pi wadiyar sibgu iwaoidami. Mi sima idmira siiya komii si nomboru itmaiyya ina kiboknainiya. Mi sima mhuusim whirin Krit siir yaeka aiirar kinkripkainamim. ¹⁴ Mi biri kwakimiminka, opud komiyya ina yimbiyama. Mi ta opuda saiir iniga whinmamaoka, saeya not is ankin nitka mi saeya mhuusimim Krit hiranki hugnatmainanika. ¹⁵ Mi opuda ini siyaii

aiirar yamitiuniya. Mi siyaiiya ini opud aeyar hughainama. Mi krɪma ini daogugugiyim mi ini saeyar yaninkinkripkaiya. Mi krɪma maeyau kwɪra asi nakiiyamkim. ¹⁶ Mi krɪma mhuusim whirin Koda siir yakii haiburgig mi ina yamim. Mi krɪma maanan mirii naidamkim, ta siyaiisim ira mhoii nomborukiyitkiya sairin. ¹⁷ Mi sima sairin siyaii komiia sair idwo yami haiyitkin mi sima ta siyaii komiia saika yinkan kogrinu. Mi sima nidid prasae bi kinkim nu Libiya hiran siiyinin siir niyikiusi mi sima ta yuusa koua nitkina asi whrohaigikim. Mi ini indimindima yakiidamim. ¹⁸ Mi ii gwira opud komiia ina swoki huga mi siyaiiya saeya kairimdiyauam hinda tinda mi sima sasae digworaekwo nhirim opa asi nitnowidnamaigikim. ¹⁹ Mi ii gwira krɪma digworaekwo kirie kirie nhirim siyaii aiir nwoyaiyim ina yitnowidnamaigiyim opa. ²⁰ Mi iiyim kasa rani, krɪma bie nauun sowiir kig karam nwowim. Mi opud komiia ya ini hiriyar hugkripkaiya. Mi krɪma ina yaingwokiylim, krɪma ombudarin pi hiriyar nwomainainami.

²¹ Fi kasaka rani, sima naemin ningugu ae karam nwowim. Mi mhoiia Pol siya simiir yinsiin okwo boinki, kima ti kamim, kima kariir yai aiir wakaeyok-nakiswo kara boina ti mhuusimin Krit siir kipi haiburgig. Mi ta hiriinan dimina pi krɪmiir di yimbiyami. ²² Mi tapa kara pi kimiir boinmauwu, kimiir kwoinin kirieya dwo kipi naingwo idid, krɪmiir nwirki pi kigugu rani. Ningaka. Pi siyaiiya sasa nwomainaowidi. ²³ Kara Adi Komii krɪmiir Wanin siir inkamkin mi kara siir inig iirar hainanikin. Mi ii niyaka Adi Komii siir paekwosimin kariir kingiin tirar nokwoidniwigin. ²⁴ Mi siya boin, Pol, kira wi kipi nidid! Kira wi inkam komiyyin Sisa wi siir whwonkam ida tini okwo boiniu. Mi Adi Komii siya bidi wakaeyin kiriir sri aiirin. Mi waka iikam whiekakim kinaka nwowim siyaii waraur mi sima wi wara kigugu rani. Adi Komii siir paekwosimin siya hinina boinmauugigin, ²⁵ kima ti kamim, kima kipi nidid! Kara Adi Komii siirima naingwo tibmiigin mi digworaekwowim siya kariir boinmauukiyim mi wi sipi nimbiam. ²⁶ Krɪma ha dakiyam mi krɪma pi mhuusim whirin pi siir namamasuwu. Pol siya hinina boinkin.

²⁷ Mi iiyim krɪma nakii waiwaiylim iur kwii. Mi krɪma whii komiia Edria sair yimbiyam mi iya ni bopwo kingiin nwowa mi kamim siyaii aiir miriylim simiir kwoinin ina yaingwoidamwiiyim, sima mhuusim whirin siir kingiin mi owidami. ²⁸ Mi sima idmira siyani yimboru itmai mi ina humiikiuim. Mi ta idmira sima humiikuua 120 pida yimbiyam. Mi krɪma ha swoki amim mi ina swoki humii kuuiim mi pariiga yimbiyam 90 pid. ²⁹ Mi sima ini nidid kwoin yaingwowim. Sima nidid kwoin minsi naingwokim, siyaiiya pi siya komii sae naeyikuuwisi. Mi sima siya komii komii kwiiyim asi nomborbu itmaigikim ta siyaiiya sair idao hir. Mi ta siyaiiya ini hirar yakiririra. Mi sima ina sriyim Adi Komii siirim bieyin pi nimbidni sasauim. ³⁰ Mi kamim ta siyaii aiir miriylim, sima pi nidamam tirkim mi sima ta siyaiisima idwo haiyitkina, sair asi haiyitmai namkim. Mi sima simiir yiksisaenam, krɪma siya nhirim pi siyaiiya sair irib hir nimbibu itmaigi. ³¹ Mi Pol siya kamim yaii niniyim simiir biyan inkamin siir boin mi ti kamim siyaii tirin wara nwo karam nwowi mi sima whiekakarim wa niuguski. ³² Mi kamim yaii niniyim sima siyaiisima mhoiia nomboru kaimikiya sair id aiir asi nikripkikim mi ya ina yakiiyama.

³³ Mi iya bieyin maskwo kingiin nwoyakwokin mi Pol siya iikam whiekakim simiirin ina boinmaeyakwokin, kima nae ti aeyakwok. Fi kasa rani, kima naingwoyimwokim mi kima nae bi naekim, mhuirima nwoyokiyokigim ti ii iur kwiiyim. ³⁴ Mi kara pi kimiir boinmauugi kima nae nhirim simiir hai mi wi saeya kirie haiginuwi kimiirin mi kima wi

kigugu rani. Nɪngaka. Kɪma whɛkakarɪn wɪ hɪriinana swokɪ o dɪgɪ wɪ dɪmɪn whɪrkɪn kɪmbu rani. ³⁵ Mɪ siya hɪriinan boɪnkiyɪn mɪ siya paimɪrɪm ɪni sɪmiɪr whwonkam ɪda haiyɪn mɪ ɪna boɪn wadɛkiyɪn Adi Komii siirɪm. Mɪ siya ha nɪɪnɪkɪmkɪr prɪɪgɪnkiyɪn mɪ ɪna yaeyɪn. ³⁶ Mɪ iikam whɛkakɪm sɪmiɪr kwoɪnɪm ɪni wadɛya ywokiym mɪ yɪm ɪriipa hɪriinan, ɪna mɪ aeyɪm. ³⁷ Mɪ iikam whɛkakɪm krɪma ta siyaii aɪr nwowɪm ɪriparɪn kamarɪm ɪuur nwoɪm mɪ nɪnga ɪuur ɪriiyar nwɪr 276. ³⁸ Mɪ sɪma nae dɪgiyɪm mɪ sɪma wɪtnidɪm ɪna yɪtmaikiyɪm whɪi komii solwara hɪriir. Mɪ sɪmiɪr siyaiiya pɪ nwokɪ bokiyɪm. friig.

Siyaiiya ɪna yɪmbuwamkiya

³⁹ Mɪ ɪiya ha pɪrkɪnɪuguskiyakwoka mɪ kamɪm siyaii aɪr mɪriiyɪm sɪma nu ɪiirɪn ɪna kɪgiyakwokɪm. Mɪ sɪma tɪ nu ɪiir bɪ nɪnoknɪnkɪnkɪm. Mɪ sɪma gae komii kwɪra saiir kɪgɪ ɪna hɪriiyar yonakaeyama. Mɪ saiir hɪrɪn siiyɪn kɪbiyɪn whɪra nwowɪ. Mɪ sɪma saiirɪm yombɔɪntɪbmiinam, siyaiiya hɪr naka ɪkɪrɪpkɪnɪuɪm. ⁴⁰ Mɪ sɪma ɪdmɪr whɛkakɪm sɪma borɪtmaimaiyɪm siiyani ɪni hɪrar yɪkrɪmkɪrɪp prɪimiigigim. Mɪ sɪma wɛyɪnsopɪn igwɪra siyaii aɪr kɪndimdiyɪugiya saiir nwowɪn ɪna hakiyɪn. Mɪ sɪma yɪuis komiiya ɪna yɪtkɪnɪm siyaiiya saiir koua hɪriir. Mɪ sɪma ha naɪngwokɪm, siyaii aɪrɪn pɪ opud aeya nwokɪ hugainaidamɪm siiyɪna hɪriir. ⁴¹ Mɪ siyaiiya nuyɪn whɪrɪn whɪi idopwoniya nɪdwomaiyɪn siir yaka iyɪkiuɪu. Mɪ ɪrɪbɪn ɪna yɪniyaekɪn ɪuguskiyɪn nua hɪriir. Mɪ ɪdaowɪn ɪni opnau hɪrar ywomaigiyɪn. Mɪ hɪnɪn komiiya ha nɪta ɪdao ɪiir yaki ɪtiɪuɪu mɪ ta siyaiiya saiir ɪdaowɪn ɪna yɪnkɪramkiyɪn.

⁴² Mɪ kamɪm ɪrɪm haiiyɪm sɪmiɪr kwoɪnɪn kamɪm omaka hɪuyokiyokaiya saiir nwowiyɪm sɪmiɪr nɪsomsom aowam naɪngwokɪm, pɪ sɪma natmaimaikiya ami mɪpɪ simbi nɪdamami. ⁴³ Mɪ kamɪm ɪrɪm haiiyɪm sɪmiɪr biyan inkamɪn Pol siirsi yaɪngwoyɪmiyok. Mɪ siya sɪmiɪrɪn asi nɪkɪdugɪn. Mɪ siya iikamɪm kiyaeiyɪm bɪi sɪmiɪr yɪkrop atmaimai kiyaki, siiyɪna hɪriir. ⁴⁴ Mɪ iikamɪm kiya karamae nwowiyɪm yɪmbi ɪpɪi mɪmɪrɪm siyaiiya saiirɪm hɪnɪnkɪn kaiyɪtikɪmkɪrkiyɪm, yɪm sɪmiɪr yonkwosiiskwo mɪgidam. Mɪ krɪma hɪriinan tɪrɪm mɪ krɪma whɛkakarɪn ɪni wadɛyar yadu owɪuɪm siiyɪn hɪrɪn. friig.

28

Pol siya Molta hɪr nwokɪn

¹ Mɪ krɪma wadɛya yaki kuwɪu. Mɪ krɪma wakaeki, tɪ mɪhɪuisɪmɪn bopwonau nɪdwomaiyɪn siir ɪnɪgɪn sɪma hɪnɪna dapi, Molta. ² Iikamɪm tɪ mɪhɪuisɪm siir hɪranɪm, sɪma krɪmiɪrɪn siyɪu mɪiyɪk ɪiirar tɪrkɪm. Mɪ nao ha kɪnanɪyɪn mɪ krɪmiɪr pɪuɪm ɪni noknoka kɪnkiyɪm. Mɪ sɪma pae ha namgɪnɪm mɪ sɪma ɪna yɪkiunam, krɪma nɪni oni ɪuwɪm. ³ Mɪ Pol siya paeyar nhɪrɪm ɪna ɪni ɪugɪnkaeyɪs hainakiyɪm. Mɪ siya ha nɪni amgɪnɪuwɪn paeya. Mɪ mɪpug ɪrɪn siir pɪua huua kɪnkikɪn mɪ ɪna wokɪtkɪn nanɪniyɪn. Mɪ kɪmɪdɪniya Pol siir ɪndɪbɪn siir yaki tɪpnɪnkɪn. ⁴ Mɪ iikam tɪ omɪn, mɪhɪuisɪmɪn siir hɪranɪm, sɪma mɪpugɪn Pol siir ɪndɪb ɪiir tɪpkɪkiu kɪrɪpkaiyɪn ɪni siirar kɪgiyɪm siya siir ɪndɪb hɪrar kiririyɪn. Mɪ sɪma boɪn mɪ tari kamwonkɪn tɪ inkamɪn inkam nɪsomaowɪn mɪ siyaɪrgɪn. Siya whɪi komii solwara hɪr bɪ naokɪn mɪ Adi Komiiyɪn siyɪu mɪiyɪk tɪriyɪn siya tari siirɪn pɪ boriisopi, siya omwai waiyasiyɪn. ⁵ Mɪ Pol siya tɪ mɪpug ɪiirɪn, paeya iyarkɪrɪp ɪtkaigi mɪ ɪni paenau yamɪkaiyɪuwɪn. Mɪ Pol siya biyɛ bɪ swokɪ okɪn. Nɪngaka. ⁶ Mɪ sɪma ɪni hɪrar ywowɪm. Sɪmiɪr kwoɪnɪm ha naɪngwokɪm siir ɪndɪbɪn pɪ sɪpɪ noniki mɪ sɪmiɪr kwoɪnɪm ha mɪ naɪngwokɪm siya pɪ sɪpɪ naowakainami. Mɪ sɪma ɪni hirgugukiyɪm ɪi haruwa rani mɪ sɪma ha bɪ kɪgikɪm siir pɪua ɪni biyɛ ywokiya

mi sima yaeya kwoin asi kisina haigigim. Mi sima ina boinim, siya tari Adi Komii siir paekwosim kirie nwirkin.

⁷ Mi nu maeyauim ta maeyaua krima nwowa saiir kingiin hir nwowim ti simiir biyan inkamin ti mhuwisimin siir hiranin, siirgin. Mi siir inigin Pabliaskin. Mi siya ini maigimaiga ywowin krimiiramin mi krimiirin siya yikiunam, siir omaka hiriir. Mi krima iiyim kwoima ywo siir omaka hirin. ⁸ Mi Pablias siir adin makakin ma siir niya piu huua kini aka mi mhinaugi wara mi inkin iugin. Mi Pol siya siirim yam. Mi nhwo siirim ini kwisu mi ina sriiyin. Mi siir ina ina yonkwowin siir piu aair mi siya ini wadieya ywokiyyin. ⁹ Mi siya hiriinan tirkiyyin mi iki iikam nhirim makakim ti mhuwisimin siir hiranin, ina yitim siirim, simiir ma imiir ninimniski haiginugiyim. Mi simiirin ini wadieyar ywo haiginugiyin. ¹⁰ Mi sima krimiirin siyiu miyik asi diriraerar haiginugikim. Mi sima digworaekwo kasa bi hauugikim. Mi iya krima siyaii aair nani apni kwiriyyim mi sima digworaekwo whiekakim ina swoki ani apni haigigiyukiyim, ta krima nakiidama saiirsi haigigiyumamaugikim. Iriig.

Mi Pol siya om komii Rom hiriir yimbiam

¹¹ Mi biya krima ti mhuisimin siirin bwanim whoima niki okim. Mi mhoiyya krima ta siyaii ira om Aleksandria hiranki nita saiir yani kwiriinam mi ta siyaiyya saiir iniga hiniinga paekwosim niswo itmwoyin naokainako. Mi ta siyaiyya ti mhuisimin siir hir nwoka, iya panki nwo digiya saiirim mi krima saiir yani apni kwiriinam. ¹² Mi krima ha namim mi krima om whirin Sairakyus hiriir yimbiam mi krima hirin iiyim kwoima ywo. ¹³ Mi krima ti om iir haiburgigim mi ina swoki kwiriinamim siyaiini mi om Risiyam hiriir yimbiam. Mi igwira krima ha swoki kwiriinamim mi opuda krimiir digiumiyya hugnani mi krimiirin saeya hugainaidam mi ii kwisaka krima Pyutiolai hiriir yimbiam. ¹⁴ Mi krima ti omin iikam nhirim naingwo tibmiyyim simiir ini kigiu. Mi sima boin, kima wi krimaka tir nwowi iiyim iriyyar kwis mi mhoiyya krima simiir haiburgigim mi ina yani kwiriinamim siyaiini om komii Roma hiriir namim. ¹⁵ Mi om komii Rom hiran iikamim naingwo tibmiyyim sima krimiir wakaenaniyyim, krima bidi yimbiamim mi sima ina yitim maeyaua nae haiginiya Apias krimiir nini kigniyim. Mi nhirim krimiiramin omaka ouumim whwonkaiyyim simiir hir ini kigni krimiirin. Mi Pol siya simiir kigwinin mi siya ina boin wadiekiyyin Adi Komii siirin mi siir kwoinin ini kirieya ywokiyyin.

Pol siya yai win kibiya om komii Rom hir boinmimaugin.

¹⁶ Krima om komii Rom hiriir yapninopkainam mi sima Pol siirin yapa omaka yokmwun whwonkai, siir kigiraowam. Iriig.

¹⁷ Iiyim kwoima yamki mi Pol siya Judan iikamim, simiir inkam komii komiyyim ti omin siir hir nwowiyyim simiirim yikiuna, sima maeyau kwiruwa namwoniyyim. Mi sima ha namwoniyyim mi siya simiirin ina boinkiyin, kima ti nomiyyauim! Kara dimin whir bi tirbugin krimiir isidin siir nikworinuum mi krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir siyiuim kara simiir bi nanugaugaugin. Sima kariirin om komii Jerusalem hiran omaka maeyaua huyokiyokaiya mi biyie mriiyya saiirin whisariyyar hugripkikikaigin. Mi sima tapa kariirin om komii Rom tiran inkam komii komiyyim kimiirim asi nikropkikim. ¹⁸ Om komii Rom hiran iikamim sima kariir yaiya saiir wakaeyim mi sima ina yinokninkinim kara dimin whir bi tirbugin mi sima kariirin pa nisomao rani. Simiir kwoinim kariir nuguskiyama naingwokim. ¹⁹ Mi Juda iikamim sima kariir nuguskisi nanugaugaugim mi kara yaeya siyiu whir karamaeka. Mi kara inkam komii Sisa siirim namim asi naingwokin, kariir yaiya siya wakaeyim. Mi kara Juda iikamim simiirin yai kwir boin huriyyuwim

whaowae. ²⁰ Mi kara kimiirin hiriinansi nikiunakin. Kara kimiir kigam naingwowi mi yai kimiir boinmimauuim wara mi naingwowi. Kara ta yai aiirin minim boinmauugin inkamin Isrel hiran iikamim sima nwokwokinin siirim. Mi kara minam naingwo tibmiigin, inkamin Adi Komii siya nimbingiyin Mesaia mi siya bidi yimbiniyin. Mi sima kariirin ti wiewinsopin hiriinansi kogrinugin. Pol siya hinina boinkin. ²¹ Mi sima boinki siirin mi krimiirin Juda hiran inkam nwrki bi win hauugikin yokwoni krma kiriir ninokninkinim. Mi krimiir nomiiyauim nu Judia hiranim sima krimiir bi boinmimauunikim yai bibiyie kiriir nigbumbuwanin. ²² Mi krma kiriir yayim simiir wakaeyam naingwowi krma bidi yinokninkinim omom oman iikamim, sima ti isidin kira namasuwun siir nigbumbugim. Sima hinina boinkin,

²³ sima iya kwira yimbingi mi iikam whiekakim ta omaka Pol siya nwowa sima saiir namkim, nugaka namkripkaiyakwokim mi ini naiowaka nhingigiyim. Mi siya simiirin yai win kibiya saiir saiira boinanaekin, iya Adi Komii siya kigriraowana iikamim simiir. Mi siya yai nhirim Moses siir siyu aka nwowim, simiir boinmimauugin. Mi profet inkamim biya sima win boinkiyim Jisis siir saiir wara yinkin boinmimauu. ²⁴ Iikam nhirim siir yayi saiirin ina yaingwo tibmiiyim mi nhirim bi naingwo tibmiikim. ²⁵ Mi sima kwoin whiruwa bi nwokim mi nhirim sima asi namkim. Dimusi rani, ta yayi Pol siya hinina boinkiyin, Adi Komii siir naeyuin bidi yikopsisirkiyin profet Aisaia siirin. Mi Aisaia kimiir brougae wanwiyayim simiirin hinina boingik.

²⁶ Kira ti am iki iikamim simiirim mi simiirin pi hinina boinu, kima yai aiirin wa wakae mi kima wi saiir yaimwo aiir ninokninkin tani. Mi kima siirin wa kigi mi kima wi siir kig ninokninkin tani. Nningaka. ²⁷ Ti iikam isidin, simiir kwoinin bidi hugimkikiunamim mi simiir win minim yai wakaesi boriisopi. Mi simiir nhwowim bidi kwisnamim mi sima kwisnam karamaekiswo mi wa pi yanao kigomokin mi win minim yai bidi pi mi wakaeyin. Mi simiir kwoinim ta yayi saiir yaimwo aiir bidi pi yaingwowarkai. Mi simiir kwoinim, wa kisina haigi mi sima wi kariirima pi swoki iti mi simiir wi kara ninimniski haiginiugi.

Adi Komii siir naeyuin hinina boinkikin mi Aisaia siya yokwo asi winkin.

²⁸ Ta Pol siir yai aeyarga niki boiniyokiyokiam. Siya boin, kima dinokninkin, ta mi miyika Adi Komii krimiir Wanin siya minkika krimiir ninimiskii hainakiyim. Siya bidi yikropkiyin iikam nhirim Judan iikam tani simiirim mi sima wi nwoki wakaeyoknaim. ²⁹ Mi iya Pol siya ta yayi saiir boin digiyin mi Juda iikamim sima ina swoki amim mi sima sima yai prasae bi ninkin wamwarkii boiniugim.

³⁰ Mi Pol siya biewiyo whisa ywo, ti om iirin mi ta omaka siya whonkaiya siya saiirin ina sain tarain mi iikamim siir omaka nii apririr boinaeyim, siya simiirin pi wadiyar nwowini. ³¹ Mi siya iya Adi Komii siya kigriraowi iikamim mi digworaekwo ikim, simiir boinmimauugin. Mi siya iki iikam whiekakim simiirin Biyan Inkam Komii Jisis Kraisiir yayi aiirar boinmimauugin. Mi yayim siya boinmimauuwiyim, siya bi nimprio boinmimauugin. Nningaka. Siya ini idowiyar boinmimauuwamin mi inkam nwrkin saiir nikiduamin wi dig nwo rani. Nningaki, nningakinga. Iriig.

ROM

Mi iya Pol siya om Korin hir nwowin mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim om Rom hiranim simiiramim mi siya yokwowa kimidiniya wig ira Fibi dapiya saiir hauugi mi ya saeya kimidiniya iikamim naingwo tibmiiyim Judamiyim mi Judami tani ikim simiir ini hauu. Siya tariigina minam warar ninkin winkika iikamim Judamiyim mi iikamim Juda iikam tani ikim naingwo tibmii karamae nwowim dimin biyieki naokingugunankaiyim sima Jisis siiraramar naingwo tibmii iskiyim mi simiirin wi wadie siyar nwoki owaiginuim Adi Komii saikan. Jisis siya paeyin hiiniya nironinkinin siirin krimiirsi naokin rirmiia krimiir nwowaiginuwim dimin biyeyim simiirsi. Moses siir siyu komiiyin iikam imiirin wi rirmiia siya nwowaiginu rani. Nningaka. Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii sasarga iikam ima nwowana wadie.

Ta yokwowa mi whiekakim Adi Komii siya nimbiniim aposel Pol siya mriiyam simiir boinka

¹ Kara Polkin ta yokwowa iikamim om komii Rom kimiiram winkika. Kara Jisis siir miyan inkamkin mi kariirin aposel inkam siya nokmwon okwo haiginugin mi kariirin siya bidi yimbiniin Adi Komii krimiir Wanin siir yai win kibiya saiir boinmimauuwam iikamim simiir.

² Bidi, bidiniyarin Adi Komii siya bidi yimbiniin ti siir yai miyik miyikim iikamim simiir boinmimauuwim. Mi ti profet kamim sima yai win kibiya saiir hai mi sima yokwo komiia dimin whirki kimbu karamae nwowiya saiir winki. ³ Ta yai win kibiya saeya Adi Komii siir yinisimin Jisis Kraiis siir yaiga, krimiir Biyan Inkam Komiiyin. Siya inkam kungin yopiiga naokainakin mi siya Devidni isidin Juda simiir hiranki nitkin. ⁴ Adi Komii siya bidi yisiimauun, siya inkam ara rani. Mi siya krimiirin dimin kirie whira yisiimauu iya siya siirin ie hirankin hidninsiin idwowin. Jisis siya Adi Komii siirgisiirar yinisimkin Adi Komii siya siirin mansi tirkin siir naeyiun dimin whirki bi kimbugin. ⁵ Adi Komii siya kariirin Jisis Kraiis siir kirieniyin minam nimbingin ti dimin taeminim Jisis Kraiis siya tirim simiir aposel inkam nwowim. Mi siya kariirin minam nikropkikin simiir boinmimauuwamin iki iikamim hinda tinda nwowim mi iikamim Juda iikam tani ikim sima wi siir yai imiirar nwoki aingwo tibmiiyim mi siir yai imiiram nwoki wakaeyoknam. ⁶ Adi Komii siya iikamim om komii Rom hiranim kimiirim wara bidi yimbiniin mi siya kimiiram bidiyar mi ikunan, kima Jisis Kraiis siir yinisim timi inkin o.

⁷ Mi kara ta yokwowa iikamim om komii Romanim Adi Komii siiram naingwokwonanaeyim kimiiram asi winkika. Mi siya krimiir bidi yimbiniin kima siir iikamim. Kara minam naingwowi, krimiir Adi Komii mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis sowa wi krimiirar nwoki tirim dimin miyikim mi naingwoyimiyok mi nongwomamair aei aka. Iriig.

Pol siya om komii Rom hiran iikamim simiir kigam naingwokin.

⁸ Kara biyin pi ta yaiya saiir niki boini: Hinda tinda sima kimiirin hinina haigiririr boini, kima Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmiiyan iikamim. Mi Jisis Kraiis siir inig iirin kara kimiir asi boin wadieki Adi Komii siir. ⁹ Kara Adi Komii siir mi aiir mriiyin mi kariir kwoin komiiyin ina yaingwokiya siir Yinisimin siir yai win kibi aiir boinmimauuim. Mi Adi Komii siya ina ninokninkinin kariirin inokinokin siyar whinkinsiis haiginuwikin iya nhwo kara kwisboiniyim. ¹⁰ Mi inokinokin kara Adi

Komii siiramar sriigin, siya kariir whinkinsiis haiginuwim mi i nhirim kara siyugaki nuwi kimiiram in wa nwoki itim kimiir kiginin. ¹¹ Kariir kwoinin kimiir nini kignakiyam in naingwokinin mi kara dimin miyikim kimiir hauuwam mini, Adi Komii siir naeyu ieya hauuwim mi ti dimin hiriinanin wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginuwi kirie kima nwowim. ¹² Saeya hinnga, kimiir naingwo tibmiya saeya kariir kinsiis haiginuim mi kariir naingwo tibmiya kimiir mi kinsiis haiginuim. Mi ti hiriinan siyuuin siya wi krimiir whiekakar nwoki kinsiis haiginu irkakim.

¹³ Ti nomiyauim kara ha naingwowi kima ti inokninkin i whiekakim kara kimiir kigamar naingwowi kariirin dimin whirki nipiyaokii rani. Kara iikam nhirim Juda iikam tani simiir bidi whindiriraerarin mi sima ini naingwo tibmiyan inkamkin ywowim. Mi kara kimiirin hiriinan whindiriraerarimar naingwokin. Mi iripi hiriinan kimiir waraurin wi naekaka niki owim. ¹⁴ Adi Komii siya kariir bidi yimbini siir yai win kibiya saiir boinmimauuim nu Grik hiran iikamim dimin taeminki naokingugunankaiyim mi iikam nhirim nu whiranin dimin taemin karamaeyim simiiram mi iikamim ninokninkin whiekak karamaeyim simiiram warar. ¹⁵ Mi ti dimin hiriinanin, kara iikamim om komii Romanin kimiiram in simiirsi nikwokrimkripnaniyam tirkin Jisis Kraiis siir yai win kibiya saiir warar nanaakninkiiyim. Iriig.

Ta Kraiis siir yai win miyika saeya kiriekaka.

¹⁶ Kara ta Kraiis siir yai win miyika saiirsi bi nididgin. Nngaka. Dimusi rani, saeya Adi Komii siir kirieka, iikamim wakaeyoknam mi ha naingwo tibmiyim simiir whinkinsiisi. Ta yaiya saeya bi Juda iikamim simiir hiriir yam mi mhoiya saeya Juda iikam tani simiir hiriir yam. ¹⁷ Mi Kraiis siir yai win kibiya saeya krimiir nisiimauuga Adi Komii siir yipiki hinina nisiimauuin siya dimin whirki bi kimbugin siya dimin miyikim krimiir diriraerarin simiir. Mi siya iikamim krimiirin dimin whirki kimbu karamae inkam asi dapkim mi iikamim krma wi iripa mhi kwoin saika ninkin owi. Adi Komii siir yaiya saeya hinina boinka, ta kimiir naingwo tibmiya saeyar dapi kimiirin Adi Komii siir whwonkam idan, dimin whirki bi kimbugim mi kima wi omwaiya waiyayokiyokii. Siyu whir karamaeka. Nngaki, nngakanga. Iriig.

Ta yaiya iikamim Adi Komii siir yai aiir haimriyuim simiir siyu imiir boinka.

¹⁸ Adi Komii siya ninomor kou hir nidwowin siir om iir. Mi ta siir io yaiya saeya wi nimprio rani saeya wi idowiya nimbini iikamim diguumii siir yai aiir haimriyuim simiir mi iikamim dimin biyie tiriiyim ta Adi Komii siir yai win miyikina ini simar ikworimdinukiya. ¹⁹ Dimusi rani, Adi Komii siya bidi yisiimauuin siir dimintaemin whiekakim simiirin mi sima wa pi sibgu inokninkinin. Mi Adi Komii siya simiirin bidiyar sibgu isiimauuin. ²⁰ Bidi bidiniyarin Adi Komii siyar nonkwokwowim digworaekwo whiekakim simiir mi ta iya saiir hirankar ntiyokiyokiiya mi tisi tariinanar namwoniin. Mi iikamim ti digworaekwowim siya diriraerarin simiirin ha pi kigninokninkinim mi sima Adi Komii siirin ha pi yinokninkinsasaeyin ti digworaekwo imiirsiyar. Ya hinnga, sima digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim simiirin wa kigi mi sima siir whwonkam in wi kig rani. Mi sima wa nwoki kigninokninkinim siir kirie komiia inokinok nwoyokiyokiiya saiirin. Mi sima hinina boin karamaeka, krma Adi Komii siir bi ninokninkinkim mi krma siir inig iirin wa hainan tani. Nngaka. ²¹ Sima ina ninokninkinim Adi Komii siya ina nwowin mi sima hinina naingwo rani, siya Adi Komii kngin mi sima siir inig iir bi hainanikim

mi siir bi boin wadiekim. Nningaka. Simiir kwoinim pi whaowaekim mi simiir kwoinim miyik bi nwokim. Sima habwhaowaenan nwokim.

²² Simiir kwoinim ha naingwowi sima digworaekwo whiekakim simiir bidi yinokninkin digim. Nningaka. Simiir kwoinim ini habwhaowaenan ywowim.

²³ Mi sima Adi Komiiyin naonam karamae nwowiyin digiumii siir haimriiyugim mi sima siir inig bi hainankim. Mi sima kimidiniya diminim inkamkar nonkwokwowyim simiir inig imiir hainan ti uruwai, siyaowai, ipiyin, mi it mi mipug minim mi wraisupai wraisupai ikim.

²⁴ Mi Adi Komii siya simiir haiburgigin mi simiirin, simiir siyu biyeyin siya kiyainankim. Mi sima siyu biyeyin siiram nikwokwo nanaeikin, iraka nwiraka iripa piu nwowamin. ²⁵ Mi ti hiriinan iikamim sima Adi Komii siir yaimwo aiirin digiumii bidi haimriiyuim mi sima pi yaeya niksisaeyaiyar haii. Mi sima pi diminim Adi Komii siya nonkwokwowyim pi simiir inig imiir swoki hainani. Mi sima pi Adi Komii siir inig iir hainan tani, yipiki ti digworaekwowyim simiir nonkwokwowyim. Nningaka. Siyairgin wadieki wadeyin mi iikam krma siir inig iirarar hainan, inokinokin.

²⁶ Mi Adi Komii siya simiirin siyu biyeyin siir hirar haiburgik mi sima ini siyu biye tiri siyuin siirar yapim. Mi simiir wigim, sima siyuin iripa piu simiir kam aka nwowiyim ini yimiiyunamim mi sima iripa piu kimidiniya wig nhirmaka ini owou. ²⁷ Mi kamim yim iripi hiriinanar mi tir, sima iripa piu simiir wig imaka bi nwokim, simiir kwoinin iripa piu inkam nwiraka nwowam nikwokwokim mi sima siyu biye sima simar yinwo anwona. Mi Adi Komii siya simiir asi tirbugikin, ti siyu hiriinan sima tirin siirsika. Yio ti hiriinanin yio dimin karamaeka.

²⁸ Mi ti iikam hiriinanin Pi boriisopi simiir kwoinin Adi Komii siiram nwowim mi siir digworaekwo ikim. Mi siya simiirar kigninkinki mi sima ini simiir kwoinkar yaingwo diriraerar namim ti siyubiyieki siyu biye kin iirin mi sima wi siyumwoni nap rani. Nningaki, nningakinga. ²⁹ Simiirin ti dimin biye biye hininim sima bidi yaokingugunankaiyim. Digworaekwo whiekakam naingwo mi kwoin biye biye iikam nhirmiyam naingwo mi kigmar mi ninkinwamwarkii boin, niksisaeyai boin, inkam nisomao, kwoin inkam nwiram niwitpaomai inkam nhirmi boinikikasna. ³⁰ Mi whisariiyar haigiririr boin mi io whwonkam Adi Komii siir nanaonanaei. Mi inkam nwirnasi kiginiyokna karam nwo mi simamar naingwona mi diminpai diminpai sima tiraraowam mi yopii adni yai nantamyiriyir. ³¹ Mi siyu mwoni nap karam nwo mi nimbini aiir nikrimkrip mi inkam nhirmisi naingwoyimiyok karam nwo mi nhirmaka nomboin ii ae karam nwo. ³² Adi Komii siir siyu miyikin siya hinina boinkin, iikamim hiriinan siyu biyeyim simiir tiri yio daonam. Sima bidi yinokninkinim mi sima ti siyu biyeyin siirin ini hiriyar tiryokiyokiyamin. Mi ti hiriinan siyuin sasa rani. Nningaka. Sima ini hindara yininopkainamim mi iikamim ti hiriinan siyu tiriyim sima simiirin pa mi ikboinmamari. Iriig.

2

Yaiya Adi Komii siya hidiya ya ninokninkin wadiekawadieyairga

¹ Juda iikam kima Juda iikam tani, simiir simiira priboin huriiyunanaei, siyu biyeyim sima tiriyim simiirsi, kima hiriinan kipi boin. Dimusi rani, wim kima iki siyu hiriinanin kima boiniyim simiir, siirar mi tirikim. Mi kima simiir boini mi ta yaiya wi kimar swoki kwaeyopkwonaei. ² Mi Juda iikam kima bidi yinokninkinim, Adi Komii krmiir Wanin siya krmiirin wi kipa kipa hid rani, siya krmiirin wi hiriinankinar hidi. Mi ti iikamim, ti

hiriinan siyɔu iir tiriyim, Adi Komii siya simiirin, wi siyɔu miyikimiyik iirar nonkwobumbuninkin uguskii. Mi ta siya hindana saiir bwamkibwamin wi wadiyar namki. ³ Kima iikamim ti hiriinan siyɔu iir tiriyim simiir boinhiuriyuwiyim mi wim kima ti hiriinan siyɔu biye iirar mi tirikim. Kima panina naingwowi, kima wi digar nwowi, iya Adi Komii siya iikamim simiir nonkwobumbuninkinana, simiir dimin biyeyim simiirsi, ha? Nningaki, nningakinga. ⁴ Pi panina tiri, ha? Adi Komii siya kimiirin wi hiriyyar naingwoyimiyyokiyokiii mi siya kimiiramim wi ii haruwa nwo rani mi siya kimiir dimin biyeyim asiima bi niki diriraerar bumbu sasauwokin. Nningaka. Mi hiriinanki niuwi mi kima Adi Komii siir siyɔu miyikin siir dimusi kiyopsigii. Mi Adi Komii siya ha naingwowi krimiir kwoinin ti kisina haigi mi siya kimiirin wi ti hiriinan siyɔu iirsi tir haiginuwi. Mi kima tari ninokninkin tani, aniya? ⁵ Kimiir kwoinim bidi yinkisaiowaeyim mi kimiir kwoinim paninsi kisina haigisi. Mi ti hiriinan siyɔuin, wim kima kimiir dimin biye imiir haingiriyu haigin ii raraoinami. Mi iriipi hiriinan Adi Komii siya kimiir io yayim wi hiriyyar mi haiginonkworinukripkai, siya wi haiginirkii rani ti dimin biyeyim kima haingiriyu haiginmimirim. Mi ta iya Adi siya kimiir dimin biyeyim wi haningi nitkiigigii mi siya iikam kimiirin wi haningi nonkwobumbu ninkin haiginuwi. ⁶ Adi Komii siya iikamim, simiirin irira nwinwira, wi siyɔuin sima tirin, wi siir hiriinan yamdiyar swoki hidi. ⁷ Mi iikam nhirim sima minan miriinanai siyɔu miyik iiramim, Adi Komii saika sibgu idwowanin ninomor kou hir mi sima wi inig komiigak nwowi mi kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokiiyin siya wi nonkwobumbuninkin tani. Adi Komii siya wi kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokiiyin inokinok wi ti iikam imiir hauwi. ⁸ Mi iikam nhirim yim simamar naingwonaie mipi yaimwo aiir haimriiyugigi digumii mipi siyɔu biye iir diriraerar nami mi Adi Komii siir kwoinin ti iikam hiriinanim simiiramim wi haughauga whiyie mi siya simiirin wi haningi nonkwobumbuninkini. ⁹ Mi mhoiia Adi Komii siya wi hik kimpipisu komii iikam whiekakim siyɔu biye tiriyim wi simiir naninkinuni. Bii wi Juda iikamim siyɔu biye tirim simiir mi mhoiyyin wi iki Juda iikam tani hinda tindanim siyɔu biye tirim simiir. ¹⁰ Mi Adi Komii siya wi iikam whiekakim siyɔu miyik tiriyim, wi nidwo miyik mi inig komiigak mi iripa nningwomamaie aie wi simiir hauwi ninomor kou hirin. Bii siya wi Juda iikamim simiir tiri mi mhoiia Juda iikam tani hinda tinda nwowim simiir warar. ¹¹ Adi Komii siya ha bi naingwowokin, iikamim inig komiikakim, sima mi iikamim inig karamaeyim yim sima. Nningaka. Kima ini hiriinan kimar ywowim. Mi siya irira nwinira kimiirin wi diminim kima tirim wi simiir digar mi sibgu hidaiginuwi.

¹² Iikamim Juda iikam tani mi sima Adi Komii siir siyɔu komii iir bi ninokninkinkim mi sima siyɔu biye ha tirikim mi Adi Komii siya simiirin wi hiriinansi nwo rani. Nningaka. Siya simiirin wa nonkwobumbuninkin haiginuwi. Mi Juda iikamim simiirin nningaka. Sima Adi Komii siir siyɔu iirin ina ninokninkinim mi sima siyɔu biye ha tiri mi Adi Komii siya simiirin wi ti siyɔu iirsi boinwokiyop natkaigi. ¹³ Iikamim Adi Komii siir yai aiirin hindara wakae kimaigiyim mi Adi Komii siya simiirin wi ha boin tani, sima iikam miyikim. Nningaka. Iikamim siyɔu komii iir wakaeyokna apiyim, ti hiriinan iikamim simasimargim Adi Komii siya nikiuwanim iikam miyik. ¹⁴ Mi iikamim Juda iikam tani, tinda tinda nwowim, Adi Komii siir siyɔu iir ninokninkin karam nwowim, sima diminin simiir kwoinkar naingwokiyin, pi siyɔu miyik siirar mi tiri. Adi Komii siir siyɔu komii ieya boina saiir hiriinan siyɔuin, yo krimiir nisisiimauugin. Mi yim sima ina ninokninkinim, piki hinin

dimin iki wadiëyin mi piki hiniin dimin iki biyëeyin. ¹⁵ Mi siyü hiriinanin sima tirin yio simiir kwoinawin Adi Komii siir siyü komiiyin ini hanin siya bidi kwirii idwokaiyin. Mi simiir kwoin ieyar niisiimauwi, piki hiniin dimin ikin wadiëyin mi piki hiniin dimin ikin biyëeyin. Mi hiriinanki niuwi, simiirin ini simiir kwoin ieyar nowomwarkaiyüim. ¹⁶ Mi mhoiia ii komiia, yaimin dimin imiir hidana Adi Komii siya wi Jisis Kraisi siir boinkii, ti kwoinpai kwoinpaiyim, iikamim hinda tindanim simiir kwoinawu kwirii idwokaiyim, simiir kinawhiyimiye itkikinam. Mi siya simiirin wi ti digworaekwo imiirsi boinwokiyop natkaigi. Mi ti digworaekwowim, sima wa nimbiam mi Adi Komii siir yai win kibiya kara boinmimauwiya saeya ta hiriinan yaigaka.

Yaiya Juda iikamim mi siyü komii ikin simiir boin aeya

¹⁷ Juda iikam sima ha naingwowi, Adi Komii siya mi kima, kima iripar nongwomamair aeikim. Mi kimiir kwoinim ha naingwowi kimiir bopwowa paeki bi namai ikougin mi Adi Komii siya ti siyü komii siir yayim kimiir hauugiyim mi kimiirin wi siya whinkinsis haiginuwi, aniya? Niingaka. Mi kima kimiir inig imiirar hainaniyim, kima pi ha boini, nim krima Adi Komii siir iikamim. ¹⁸ Kira Adi Komii siir kwoin iirin siir bidi yinokninkinim. Mi kira ina hid ninokninkinin piki hiniin dimin ikin biyëeyin mi piki hiniin dimin ikin miyikin, kira siyü miyik iirar napikin. Dimusi rani, sima kiriirin Adi Komii siir yaiya yinisimar nowomwarkaiyükin. ¹⁹ Kima hiniina naingwowi, Adi Komii siir yaiya kima saiirin ninokninkin miyikakim mi kima iikamim habwowaenan nwowim simiir aknainan niisiimauwam mini Adi Komii siir yai miyika saiirin, ha? Mi kima siyü miyikin siir niisiimauwam mini mi sima kimiir nwoki wakaeyoknam. ²⁰ Kima hiniina naingwowi kima digar nwowi, iikamim habwowaenanim simiir nowomwarkaiyüwim Adi Komii siir dimin miyikim simiir, ha? Mi kima iikamim yinisim sapisapnan Adi Komii siir dimin miyikim simiir nowomwarkaiyüwam mini mi kima simiir sibgu owomwarkaiyüwamar naingwowi Adi Komii siir dimin imiirin. Dimusi rani, kima hiniina naingwowi Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir bidi yinokninkininin. Mi sima wi kimiir hiriinana nwoki owim, ha? ²¹ Niingaka. Kima iikam nhirim simiirin ha nowomwarkaiyüwigin, Adi Komii siir dimin imiirin mi kimakima nowomwarkaiyüuna dimusi nwowi, ha? Kima ha boinikim, kima hii kipi tauae mi tari hii kimar tauaeikim, aniya? ²² Kima hiniina boinikim kima hii wig iraka kipi nanae mi kima hiriinan siyü iir bi tirikim iyie? Niingaka. Mi kima pi boriisopi iikam nhirim sima uruwai siyaowaini nikwo aeyim. Mi kima nae nhirim Adi Komii siir omaka hiranka tauae hainakikim. ²³ Kima kimiir inig imiirar hainanei inkamim mi kima ha boinikim, krima Adi Komii siir siyü iirin bidiyar yinokninkinin. Mi kimar taouugaikin ti siyü komii iirin, yio ti hiriinan siyüin kima Adi Komii siir inig iir haigin ikworinugin. ²⁴ Yokwo Komii saeya hiriinan yai kaimwo aiiirar mi boinka, iikamim Juda iikam tani sima Adi siir Komii inigin whisarii bi haigin ikwowsiigin. Dimusi rani, Juda iikamkinim kima niisiimauugim, simiirin.

²⁵ Kaimwoka, iya kima yinisim sapisapa nwowa mi sima kimiir miois aiiirar kitiyopnir haiya yio wadiëkin ti hiriinan siyüin, siyü komii siyar boinkin. Mi kima ti siyü komii iir haigin ikworinuwi mi sima kimiir miois imiir bi kitiyopnir haigim, iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir hiriinan. ²⁶ Mi kamim simiir mioisa kitiyopnir hai karamae nwowi mi sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api mi Adi Komii siir yai imiir wakaeyoknaei mi siya simiirin wi dimin whirki kimbu karam iikam nokdap haiginuwi mi ti iikamim sima wi kamim miois kitiyopnir haiiyim wi simiir hiriinan nwowi. ²⁷ Kaimwoka, kima Juda iikam kinim, wim kima kimiir mioisim

bidi kitiyopnir haiyim mi iripi hiriinan, kima ti siyu komiiyin siir haiyim mi inokinokin kima ti siyu iir bi wakaeyoknaeikim. Nningaka. Mi iikamim Juda iikam tani hinda tindanim sima simiir mioisim bi kitiyopnir haigim mi sima Adi Komii siir siyu iirar wakaeyoknakim. Sima yai wi kimiir boin huriiyu boini. ²⁸ Mi kimiir yopiiyim sima kimiirin Juda simiir isidin siir hirar naokainaka wandi mi sima kimiirin wi Juda iikamkin hiriinansi niku rani. Nningaka. ²⁹ Mi iikamim Adi Komii siir siyuin siir yaimwokiayaimwowa simiir kwoinawu nwokaiya saiir sibgu apiyin, yim simakisima Juda iikam kinim. Mi ti hiriinan siyuin kwoin ara sima priinaingwo tibmiiyin yio ina Adi Komii siir naeyuin kimiir miois imiir kitiyopnir haiyim ini hiriinan ywowin. Mi yipiki ti Adi Komii siir siyu komiiyin biya Moses siya winkiyin siir yai imiir nap karamae nwowim mi iikam nhirim sima ti hiriinan iikamim wi simiir inig imiir hainan tani. Nningaka. Mi yio Adi Komii siya simiiramim wi nhami nhami naingwokwonanae rani. Iriig.

3

Siyu biye siya wi siyu miyik iir nikwowaisii rani.

¹ Kima panin panina naingwowi Juda iikam wadie kimar yowiski mi iki Juda iikam tani yim miyik rani, iye? Mi ti kimiir siyuin miois kitiyopnir haiyin, siya wi kimiirar whinkinsiis haiginuwi iye? ² Ini mi owin, yio hiriinan siyuin yio dimin karamaeka, yio kimiir whinkinsiis haiginugin, bigibiiyin Adi Komii krimiir Wanin siya siir siyuin Juda iikam kimiir hauugin kima ninokninkinam mi kima siir napim. ³ Kaimwokikaimwoka, Juda kimiir iikam nhirim ti Adi Komii siir siyu komiiyin siir yaiya saiir siyu iir nap karam nwowim simiirin wi panina tiri mi Adi Komii siya wi digumii siir yai aiirar haimriiyuwi, aniya? ⁴ Nningaki, nningakinga! Iikam whiekakim ti nu iirar nwoirkakim, sima niksise yai boini mi Adi Komii siya wi niksise yai wara boin tani, yio wi yaimwokiayaimwo imiirarar boin iski. Adi siir Yokwo Komiiya saeya Adi Komii siirin hinina boinka, inokinokin iikamim yai kariir boinhuriiyuwiiyim mipi kirar swoki atkin okwonaowidi. Mi sima wa nwoki inokninkinim, kariir yaiya ini kaimwokikaimwowa ywowa.

⁵ Mi ta iya Adi Komii siya krimiir dimin biyeyim, simiirsi nonkwobumbu ninkini, iikamim sima kigninokninkinam mi sima wa naingwowi, Adi Komii siya dimin whirki bi kimbuwikin. Mi krima wi panin panin boini, ha? Mi inkamim ha boini, kiya, siya krimiirin siyu miyik bi tirkin mi krima wi kwoin whiruwa siir kwoin iirarar nwoki, aniya? ⁶ Nningaki, nningakinga, Adi Komii siir siyuin siya dimin whirki kimbuwikiswo mi siya iikam imiirin wi panin panina pi sibgu hidin, ha?

⁷ Mi ta kariir niksise yaiya saeya Adi Komii siir yaimwokiayaimwowa saiirin idowiya nwowaiginugi mi inig komiigak siir nwowaiginuwi mi siya kariirin dimin biyekak inkam dimusi swoki dapi mi kariirin wi yamdi dimusi swoki tirbuwi, ha? ⁸ Mi ini mi owin, krima wi hinina boini, humbaie, krima siyu biye tiri mi iikamim sima wi Adi Komii siir inig iir nwoki hainanim. Mi tari hiriinan siyuin ini wadie siya ywowim, aniya? Nningaki, nningakinga. Mi iikam nhirim sima kariirin hinina nikbumbuwikim, Pol siir yaiya saeya hiriinanairga. Mhoiia Adi Komii siya wi yamdi simiir diriraerarbumbuwi ti hiriinan kamim mi siya simiirin wi siyu wadiekwadie iirar tirhaiginuwi. Iriig.

Inkam miyik nwir karamaeka. Nningaka.

⁹ Mi krɪma wɪ panɪn panɪna naɪngwowi, ha? Mi tari iki iikamɪm Juda iikam tani, simiir kwoɪnɪm ini Juda iikam krɪmar ywowskiyɪm, ha? Nɪngaki, nɪngakɪnga. Kara kimiirin pi hɪnɪna boɪnki, Juda iikam kɪma mi Juda iikam tani ikɪm, ti nu iir nwowɪm hɪnda tɪnda krɪma hoɪngakarɪn, siyɪu biyɪe kɪnar tɪriikɪm. Krɪmiir kwoɪnɪn siyɪu biyɪe tɪramɪn, siyar kiyai. ¹⁰ Tiki yayɪm, yɪm yaimwokiyaɪmwo imairgɪm. Bidi bidiniyarɪn, kam nhɪrɪm sɪma wɪnkiyɪm Adi Komii siir yayɪm, Yokwo Komii Samni, sɪma hɪnɪna wɪnboɪnkikɪm, mi krɪmiir nwɪrniyɪn, Adi Komii siya wɪ ha boɪn tani, dimɪn whɪrki bi kimbugɪn. Nɪngaki, nɪngaka. Krɪma hoɪngakarɪn, siyɪu bibiyɪeyan iikam kɪnairgɪm. ¹¹ Krɪmiirin inkam nwɪrki nɪnoknɪnkɪn tani, pi hɪnɪn dimɪn ikɪn, kaimwokikamwo nwowɪn mi Adi Komii siir mi inoknɪnkɪnam naɪngwowɪn mi siir wakaeyoknam. ¹² Iikam whɪekakɪm sɪma Adi Komii siirin digɪumii bidi haimriiyɪugigɪm sɪma ini dimɪn biyɪe tɪran iikam ywowɪm. Nwɪrkinwɪrki siyɪu miyɪk bi tɪrkin. Nɪngaki nɪngaka. ¹³ Yai bibiyɪeyɪm, sɪma boɪniyɪm, ini ieyɪn inkam haɪngikaiyɪn, si budwaki whakiiyɪn, ini siir hɪriinan ywowɪn. Sɪma nɪksisae yai kasa bi boɪnkɪm mi ti yai bibiyɪe hɪriinanɪm sɪma boɪniyɪm iikam imiir yɪm ini mɪpugni bigi pikiiyɪm mi urura ha kɪnamiyɪn, ini hɪriinan ywowɪm. ¹⁴ Inokɪnokin sɪma yai bibiyɪe arar boɪnanaei iikam imiirin. ¹⁵ Sɪma bi kɪmɪmɪnikɪm mɪpi iki iikam nhɪrɪm io simiir nwowi mi simiirin pa mi isomsom aokaokii. ¹⁶ Maeyau mauyauɪm sɪma namiyɪm, sɪma digworaekwo imiirin pi hanɪngɪn nonkwobumbunɪkɪngigi mi mi iikamɪm sɪma pi hik prasae hai rani, simiirsyɪn. ¹⁷ Sɪma iikam nhɪrmi bi nɪnki amasuwikɪm ɪrɪpa nongwowamair aeyam. Nɪngaka.

¹⁸ Sɪma Adi Komii siir inɪg iir hainanam bi naɪngwowikɪm; yɪpiki inkam komiigi komiyyɪn.

¹⁹ Mi krɪma ina nɪnoknɪnkɪnɪm, digworaekwo whɪekakɪm siyɪu komii siya boɪnɪm mi iikamɪm sɪma wɪ siyɪu komii siir aowa nwoki owɪm. Mi inkam nwɪrkin ha boɪn karamaeka, kara inkam wadiɪkɪn. Nɪngaka. Krɪma iikam whɪekakɪm maeyaumaeyauwanɪm Adi Komii siir whwonkam idain dimɪn biyɪe bidiyar tɪrbuwɪm. Mi Adi Komii siya krɪmiirin wɪ ti siyɪu komii ieya boɪnwokiyopnatkaigi. ²⁰ Mi ta hɪriinan saiirsika krɪmiir nwɪrki nwɪrki Adi Komii siir siyɪupai siyɪupaiyɪm simiir bi napkɪn mi Adi Komii siya krɪmiirin wa ha dap rani, dimɪn whɪrki bi kimbukɪn. Nɪngaka. Adi Komii siir siyɪu komiyyɪn siya siyar nɪsiimauugɪn, krɪmiirin. Inkamɪn siyɪu biyɪe tɪriyɪn. Iriig.

Iikamɪm Krai siir yai aiiɪm naɪngwo tɪbmii wɪ iikam miyɪk sɪma nwowi.

²¹ Mi tariinanɪn Adi Komii siya krɪmiirin idowɪya bidi ywokiyyɪn, yɪpikɪn siir whwonkam ida dimɪn whɪrki kimbu karam nwowɪn. Mi yio ti dimɪnɪn siyɪu komii saika bi namasugin. Nɪngaka. Yio ini sa ywowɪn mi yayɪm Moses siya bidiya wɪnkiyɪm mi profet kamɪm sɪma mi wɪnki ikɪm, sɪma ti dimɪn iir wɪnboɪnkikɪn. ²² Tiki siyɪu miyɪkɪn siya hɪnɪngɪn, iikamɪm Jisɪs Krai siir yai aiiɪm naɪngwo tɪbmiiyɪm, ti iikamɪm sɪma Adi Komii siya dapiyɪm dimɪn whɪrki bi kimbugɪn. Mi iikam whɪekakɪm naɪngwo tɪbmiiyɪm Adi Komii siya simiirin wɪ iikam miyɪk nɪkiuwi. Adi Komii siya wɪ hɪnɪna naɪngwo rani, wɪm kɪma Juda iikamkɪm mi nɪm krɪma Juda iikam tani. Nɪngaka. Yio ti hɪriinanɪn dimɪn karamaeka. ²³ Iikam whɪekakɪm hɪnda tɪnda nwowɪm sɪma dimɪn biyɪe bidiyar tɪrɪm mi Adi Komii siya wɪ simiir ɪrni nwɪrni hainan prapras rani mi simiirin wa boɪn tani kɪma iikam wadiɪkɪm. Nɪngaka. ²⁴ Adi Komii siir naɪngwoyɪmiyoka krɪmiirin hindara prihaugikɪn Jisɪs Krai siya naowa iikam simiir dimɪn biyɪeyɪm simiirsi mi

krimiirin saeyar nanmaiwarkainakim Setan siir inankin. Mi Adi Komii siya wi ta hiriinan krīma naingwo tībmīya Jisis Krai siiram, wi saiirsiya dapikiuwi dimin whirki kimbu karamae. Mi ti dimin hiriinanin bi sainikin. Nīngaka. ²⁵ Adi Komii siyar nikrop iuungikin Krai siirin, nu tir nauuni aoniyam, sibsibin inkamkin nisom inkin imiiaeyin, Adi Komii siiram siir hiriinan. Mi siir nheya ha naokiinaini mi krimiir dimin biye biyeyim wi saeyar haiyoprimdiyūmiigii, iya krīma siiram naingwo tībmī. Adi Komii siya hiriinan minam tirkin krimiirin, krīma wa nwoki inokninkinim siya dimin whirki bi kimbugin. Mi bidi bidiniyarin iikamim dimin biye tiriyim, Adi Komii siya simiirsi naingwoyimi yokim mi siya simiirin bi nonkwobumbuninkin. Dimusi rani, Jisis siirin wi siya nikrop iuungii, simiir dimin biye biyeyim simiir haiyoprimdiyūmiigiyam. ²⁶ Jisis Krai siirin siyar nikrop iuungikin nu tir nauuni aoniyam mi iikamim sima nwoki kigninokninkinim, siya dimin whirki bi kimbugin. Mi iikamim Jisis siir yai aiir sibgu wakaeyokna apim, siya krimiir dimin biyeyim hiriinansi haiyoprimdiyūmiigikim. Mi siir whwonkam ida siya krimiirin wi iikam wadie asi nikiuwi.

²⁷ Mi wi panina tiri, krīma wi krimiir mi miyikim simiir inig imiirar ti hainan, ha? Nīngaka. Tiki mi miyik miyikim, krīma miriim krimiir dimin biyeyim wi sima haiyoprimdiyūmiigi rani. Nīngaka. Jisis siir yai aiiram naingwo tībmīyin siyūin, siya siyargin krimiir dimin biye imiir haiyoprimdiyūmiigiyin. Mi Adi Komii siya krimiirin ti hiriinan siirsi nikiuwikin dimin whirki kimbu karamaeyin. ²⁸ Krīma dinokninkin, iikamim Jisis Krai siir yai imiiram naingwo tībmīyim, kwoin whirua nwokiyim sima simargin Adi Komii siya nikiuwiyim dimin whirki kimbu karamae, siya krimiirin ti mi miyik miyikim krīma miriim, siyū komii siir siyū imiir krīma napiyim, simiirsi bi dapikin, dimin whirki kimbu karamae. Nīngaka. ²⁹ Kima panina naingwowi mi tari Adi Komiiyin Juda krimiirar Adi Komiiyin, aniya? Mi tari iki Juda iikam tani simiir Adi Komii wara rani, aniya? Nīngaka. Siya iki Juda iikam tani simiir Adi Komii warargin. ³⁰ Dimusi rani, Adi Komii siya iki iikam whiekakim hinda tinda nwowim, krimiirar Adi Komiiyin. Kamim miois kitiyopnir haiiyim mi ha naingwo tībmīyim Jisis siir yai imiir simiir Adi Komiiyin mi kamim miois kitiyopnir hai karam nwowim mi ha naingwo tībmīyim Jisis siir yai aiir, siya simiir Adi Komii warargin. Mi ti hiriinan iikamim yim sima, Adi Komii siya dapiyim, dimin whirki kimbu karamae. ³¹ Mi krīma ha naingwowi iikamim Jisis siir yai imiir wakaeyokna aingwo tībmīyim, ya ini komii saeya ywowa mi kima wi panina naingwowi, siyū komii siir yayim Moses siya winkiyim, yim dimin komii rani, aniya? Nīngaka. Tariinanin ti digworaekwowim, yim siyū komii siir siyūmwokisiyūmwoin siir nanaakninkii haiginugin. Iriig.

4

Adi Komii siya dimin whirki kimbukaramin Ebrahim siir dapkin.

¹ Ebrahim siya krimiir hiriinan inkamargin mi siya Juda iikam krimiir brougaekin. Mi krīma siirin wi panina naingwowi mi siya Adi Komii siir siyū komiiyin siir siyūim panin panina huimikainakin, siir whinkinsis haiginuwamin, ha? ² Mi kaimwoki niuwi, Ebrahim siya siyū komii siir siyūpai siyūpaiyim simiir sibgu api mi siirin wi dimin whirki kimbu karam ti dimin ima nwowi mi siya siir inig iirin wa ti hainan. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir whwonkam idain Ebrahim siya wi dimin whirki kimbu karamaeyin wi ta hiriinan saiirsi nwo rani. Nīngaka. ³ Yokwo Komii saeya Ebrahim siirin hinina boinka, Ebrahim siya Adi Komii krimiir Wanin siir yai

aiir wakaeyoknakin mi Adi Komii siya siirin dimin whirki kimbu karamae sairsiyar nikiugin ⁴ Krɪma ina ninoknɪnkɪnim, inkamin inkam nwirni mi miriyyin mi umir ha haiyyin ta miya siya miriyya sairsi mi ti hiriinan umirin siya haiyyim, siya ti inkamin siirin hinda bi sib hauugin. Nɪngaka. Yio miya siya miriyya sairsi haiigin. ⁵ Mi inkam nwirkin siyu komii siir mi aiir mirii karamae nwowi mi Adi siya ha kigi, siya ini siir yai airam naingwo tibmii kinim mi siya ti iikamim dimin biyieki naokingugunankaiyim imiirin wi ha dapi dimin whirki bi kimbukim. ⁶ Mi biya Devidin yio iriipi hiriinan yaiya sairar mi win boinkikin. Adi Komii siya krɪmiir miyim simiir bi kigikin. Nɪngaka. Mi inkamin siyu komii siir yaiyim simiir sibgu ap karamae nwowi mi iya Adi Komii siya siirin dimin whirkin kimbu karamae ha nikiuwi mi yio siya maigimaiga dwo. ⁷ Yaiya biya Devidki si win boinkiya yokwo Samni, siya hinina win boinkikin,

iikam whiekakim simiir dimin biyeyim Adi Komii siya haiy-oprimdiyumuigiyim mi yim sima maigimaiga dwo. ⁸ Mi Adi Komii siya iikamim siyu biye napim simiirin wara kinawhiyemiyie boin karamae nwowi mi simiir boinwokiopnatkaigi karam nwowi, yim ti iikamim maigimaiga dwo.

⁹ Mi tari Juda iikam miois kitiyopnir haiyim simasimar ti maigimaiga, aniya? Iye? Nɪngaka. Mi tari Juda iikamim miois kitiyopnir hai karamae nwowim yim sima ha timi maigimaiga, aniya? Krɪma Adi Komii siir Yokwo Komiiya sair yaiyim simiir ti sibgu naingwo saeya hinina boinikim, dimusi rani, Ebrahim siya Adi Komii siiram naingwo tibmiigin mi Adi Komii siya siirin dimin whirki kimbu karamae asi nikiugin. ¹⁰ Mi Ebrahim siya ini panina ywowin Adi Komii siirin ti dimin whirki kimbu karamae naingwown, ha? Mi siya tari miois bidi kitiyopnir haiyin. Nɪngaka. Siya miois bi niki kitiyopnir haigin mi Adi Komii siya siirin ha bi dapkin dimin whirki kimbu karamae mi ta sair mhoiyya, siya miois haningin kitiyopnir hai. ¹¹ Mi siya miois niki kitiyopnir hai karamaeyar niki owin mi Ebrahim siya Adi Komii siiram sairar naingwo tibmiigin. Mi Adi Komii siya ta sairsiyar dapikiugin dimin whirki kimbu karamaeyin. Mi siya kamim miois kitiyopnir hai karamae nwowim simiir brougae asi nwokin. Mi ta simiir naingwo tibmii mi kwoin whiruwa sima nwowa Adi Komii siirim mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya siir kwoinaiga asi naingwo daphaiginugin simiirin dimin whirki bi kimbugim. Ya ini diminin hindara prihauuwiyin ini siir hiriinan ywowin. ¹² Mi siya iikamim ti tariinan nwowim miois kitiyopnir haiyim krɪmiir brougaekin. Mi siya ta miois krɪma kitiyopnir haiya krɪmiir brougae sairsi bi nwokin. Nɪngaka. Dimusi rani, krɪma siir yai airam naingwo tibmiigim biya siya mi tira sair hiriinan. Mi siya miois niki kitiyopnir hai karamaeyar niki owin mi Adi Komii siya siirin, siir naingwo tibmii aiir siya nikiugin dimin whirki kimbu karamaeyin. Iriig.

Adi Komii siya nimbina ya iikam whiekakim naingwo tibmiiyim simiirga

¹³ Bidi bidiniyarin Adi Komii siya nu whiekakim mi iikamim Ebrahim siya mi siir yinie ikim, simiir nimbingik sima kigrirao irkakim. Siya ta nimbina Ebrahim siirin, siyu komiini siyu siya sibgu apa sairsi bi nimbingikin. Nɪngaka. Siya siirin siir naingwo tibmii airsiyar nimbingikin. ¹⁴ Mi Adi Komii siya iikamim siyu komiini siyuin siir napiyim simiirara nimbini iikamim hinda tindanim simiir kigrirkakamin mi siya ti iikamim siiram naingwo tibmiiyim simiirin wi panina naingwowi, yim simiirin dimin karamaeka, aniya? Mi ti simiir naingwo tibmiyya mi ta simiir nimbina ya wi dimin komii nwo rani. ¹⁵ Dimusi rani, krɪma dinoknɪnkɪn siyu komii siir

siyiuin, yio krımıir dimın biyieyım simiir nısiimaugın Adi Komii siya yipiki ti siyiu iir nınikibiri wı siirsi nonkwobumbuninkini mi ti siyiu komiiyin siya nwo karamkiswo mi wı dimın whırki di nomokouwi, wı hindara pi priidiraerarkaeyamin.

¹⁶ Ti digworaekwowım Adi Komii siya nımbinım, iikam krıma haiyam, krıma simiirin wa haii. Dimusi rani, krıma siiram naıngwo tıbmııgım. Yio siir siyiu komii iir napni dimın tani. Nıngaka. Adi Komii siya ti digworaekwowım krımıirin hindarar prii hauugın, siya hiriinan mınsi tırkın, siya siyiu miyik krımıir tır haigınıugın. Mi ti Ebrahim siir isidin, krıma wı ti digworaekwowım simiir haii. Yio krıma krıma rani. Nıngaka. Ti digworaekwowım biya siya nımbinım, wı iki iikamım hında tındanım, yipiki siiram naıngwo tıbmıiyım, wı simiir warar nınkın hauuwi. Ya aknainan krımıir nısiimauga biya brougae Ebrahim siya tira saiir hiriinan. ¹⁷ Yokwo Komii saeya Ebrahim siirin hınına boınka. Kara Adi Komiiyin, kara kırıirin wı iikam whiekakım hında tındanım wı simiir brougae nokmwın ohaigınıuwi. Mi Ebrahim siya krımıir biigi biyan brougae asi nwokın. Dimusi rani, krıma siir yai aiir wakaeyokna apkım. Siya ti Adi Komii iirimin minam naıngwo tıbmııgın, iikamım naokaowım simiirin wı siya swoki hidnınsiin idwowi mi sima wı omwaiyar swoki waiyai. Mi digworaekwowım, siya boınım nımbini karam nwowım, yım wa mi imbiyami. ¹⁸ Ebrahim siya ini warar iki whaowaeyın, ti digworaekwowım Adi Komii siya nımbinım sima wı panın panına nımbiyami mi siir naıngwo tıbmıiya ha naıngwowi, ti digworaekwowım wa nımbimbiyami. Siya hınına naıngwo tıbmıi, siirin wı Adi Komii siya nokmwın okwo haigınıuwi, iikam whiekakım hında tındanım simiir brougae nwowam. Adi Komii siya Ebrahim siir boınki Ebrahim mhoiıya kırıir isidin wı kasakasa nwo rani. ¹⁹ Ebrahim siir biewiyım, kamairım iriyarnanaırgım, (100) mi siya ha naıngwowi, siya wai biyie bıdi ywowın, siir naoni iya ini kingiin nwowa. Mi siir wiga Sera saeya iriipa hiriinan waibiyie bıdi mi owa, saeya wı yıniekak nwo rani. Mi siir naıngwo tıbmıiya, siya naıngwo tıbmıiya Adi Komii siir yai aiiram mi dimın taemin whiekakım ya kınisu karamaeka. ²⁰ Siya ha bi naıngwokın, ti dimının Adi Komii siya nımbinın siir, siya wı tır tani. Nıngaka. Siya hınına bi naıngwokın. Mi siir kwoının bi naıngwo owouugın Adi Komii siir yai aiirin mi siya Adi siirin hiriıyar mi okboınprapas mi siya hiriıyar yaıngwo Adi Komii siya siirin yınisım yınkamıyının wa hauuwi. ²¹ Ebrahim siya ha naıngwo aıngwo tıbmııgın, Adi Komii siir kırıeya wı digar nwowi mi siya kwoın whıskak bi nwokın. ²² Mi Adi Komii siya Ebrahim siir naıngwo tıbmıiya hiriinan kigiın mi siya siirin dimın whırki kımbu karam asi nıkiugın. ²³ Ta yaiya Yokwo Komii saiir nwowa, Adi Komii siya siirin, dimın whırki kımbu karam Ebrahim siirara bırı boınkın. Nıngaka. ²⁴ Ta yaiya krımıir warar boınka, Adi Komii siya wı krımıir warar nıkiuwi, dimın whırki kımbu karamın. Dimusi rani, krıma siiram naıngwo tıbmııgım, yipiki Jısis Kraıs siirin siya hidnınsiin idwokın ie hirankın krımıir Yaowae Adın nınomor kouwanın. ²⁵ Adi Komii siya Jısis siirin nua tiriirin minam nıkropki iugıkın nu tır nauuni aoniyam krımıir dimın biyieyım simiir haiyopridiyımiıgiyım. Mi Adi Komii siya siirin ie hirankar swoki hidnınsiin idwo mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi Adi Komii siya krımıirin dimın whırki kımbu karam asi nıkiuwi. Iriig.

5

Adi Komii siya kımıirin dimın whırki kımbu karam dapaigınıugın

¹ Kríma iikamim Adi Komii siiram naingwo tɔbmiikim mi ta hiriinan sairsika, ta ii aairin Adi Komii krímiir Wanin siya krímiirin wɔ dimin whirki kimbu karam sair nikiuwi mi kríma wɔ iripar nongwomamair aei. Dimusi rani, ti digworaekwowim krímiir Biyan Inkam Komii Jisis Krai siya tirkim krímiiram. ² Mi iya kríma Jisis Krai siirim naingwo tɔbmiiyim mi ti siyiun Adi Komii siya bidi haiwaokiyin krímiir siyi uir niyok haiginuwiyin kríma Adi Komii siir naingwobumbu aair haiyam. Mi ta hiriinan sairsika, kríma wɔ dimin siiramar nikwokwonanaekaigi Adi Komii saika nongwomamair aeyokiyokiikaeyamam. ³ Mi kríma ti dimin imiiraram kipi maingimairga. Niingaka. Kríma hikpai hikpaiyim krímiir nimbiniyim, simiiram warar timi maingimairga. Dimusi rani, kríma ina ninokninkinim, kríma hikpai hikpaiyim wa haii mi ti hikpai hikpaiyim krímiir mhai kwoinim wɔ simar kinsis haiginuwi. ⁴ Mi kríma kirie hiriinanar nwoyokiyokii mi diminpai diminpaigi krímiiram kinanankiuwi mi Adi Komii siya krímiirin wɔ dimin whirki kimbu karam nikiuwi. Mi hiriinanki nuwi kríma wɔ Adi Komii siya nimbiniim diminpai diminpaiyim wɔ simiiramar nikwokwonanaekaigi. ⁵ Mi kríma hiriinan naingwo tɔbmii mi krímiir naingwo tɔbmiiya saeya wɔ kigugu iuguski rani. Niingaka. Dimusi rani, Adi Komii siya naeyu miyikin krímiir bidi hauugiyin. Mi Adi Komii siir naingwokwowa wɔ krímiir mhai kwoinau nwoki okiyim. Mi hiriinar nwoyokiyokii mi kríma wa ninokninkinki ti Adi Komii siya nimbiniim dimin taeminim krímiiram wa nimbiam kini.

⁶ Mi krímarin ini kirie karamaeyar ywowim, Adi Komii siir whwonkam idain, dimin whirki kimbu karamaeyin. Mi iya Adi Komii siya nimbiniya Jisis Krai siya naowana, iikam hinda tindanim dimin biyie biyeyim simiirsi, simiir whinkinsis haiginuwam. ⁷ Mi tari krímiir nwirki siir piu airsi bi naingwoyimiyokin inkam miyik nwirni naowim. Aniya? Niingaka. Mi inkam wadiyin iikam whinkinsis haiginuwiyin mi inkam nwirki siiram naingwokwonanaei, ini mi owin, ti hiriinan inkamin siyar mi owim siir hik airsiyin. ⁸ Mi kríma iikam miyik rani. Mi iya kríma dimin biyeyakar niki owim mi Jisis Krai siya ini krímiirsiyar mi aowin. Ti hiriinan siyiun Adi Komii siya krímiir nisiimauugin, siya krímiiram nhami nhami naingwokwonanae rani. ⁹ Krai siyar nao isikin krímiirsiyin mi siir nhaya ha naokiinainiya mi krímiirin ini saeya yinaki iskiyin. Mi ta hiriinan sairsiyar nikiugin, Adi Komii siya krímiirin dimin whirki kimbu karamaeyin. Mi kima panina naingwowi, siya tari kirie karamaekin, krímiirin wɔ siya whinkinsis haiginu rani, dimin biyie biyeyim kríma tirim, simiirsi nanmaiwarkanaei, mhoiya Adi Komii siya iikam biyeyim simiir nonkwobumbininkini, ha? ¹⁰ Biya kríma iikam miyik miyiknan bi nwokiyamkim, kríma Adi Komii siir sau omom nwokim. Mi siir yinisimin Krai siyar naowin mi krímiirin iripa siyar yinkiamasu haiginu Adi Komii saikan. Mi tariinanin, kríma tisi Adi Komii saikar nongwomamair aeyim mi kríma bidi yinokninkikiyim mhoiya krímiirin wɔ Adi Komii siya nikunami ninomor koua hiriir. Dimusi rani, Krai siya ie hiranki minam ninsiin idwokin krímiir whinkinsisam. ¹¹ Ta sasa rani. Niingaka. Dimin whirin kríma saika nongwomamair aeya yo siya, krímiir Adi Komii wadiekwadeyin. Dimusi rani, ti dimin miyik miyikim krímiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krai siya tirkim krímiirin Adi Komii saika ninkiamasu haiginugin. Iriig.

Ta yaiya Adam Krai sowiir boinka.

¹² Kríma dinokninkin bidi bidiniyarin, biigi biyan inkamin ti nu iir nwowin Adam siyar tirkin, dimin biyeyin mi siya ina yaonamin. Mi siyar tirkiya dimin biyeya ina yisininkinkiya kii auni hanin iki iikamim hinda

tinda nwowim simiir. Mi nim krɪma iriipi hiriinan warar mi aowi. Dimusi rani, nim krɪma siir kɪgna tɪrkɪm ti hiriinan siyɪuim. ¹³ Siyɪu komii siir siyɪuin bi niki imbiyamkin ti nu iirin mi dimin biyɪeya ya ha nwoka. Mi Adi Komii siya dimin biyɪe sima tirim simiirsi panɪnsi boinwokiyopnatkaigisi. Dimusi rani, siya ti siyɪu komiini siyɪuim Moses siir bi niki hauugin, siya winam. Mi sima siyɪuin Adi Komii siir wakaeyoknaeyin, siir panɪnsi yinoknɪnkɪnsi. ¹⁴ Iikam nhirim siyɪu komii saika bi nantamyiryirkɪm Adam siya nantamyiryira saiir hiriinan mi ti naoni siyɪuin ini sima warar mi inkɪn iniyopkwona. Adam siirin aknainan min isiimauugin Jisis siir, yipikin mhoiya nitanin. Mi naoni siyɪuin Adam siir hirankar nwobwakainaniyin ini Moses siir tirar yadigniyin. Mi ti naoni siyɪuin Adi Komii siyar boinkiyin ini iikam whiekakim sima warar mi inkɪn iniyopkwonan. ¹⁵ Mi dimin biyɪeyim Adam siya tirim mi dimin miyik miyikim Adi Komii siya priihauuwim sima iripa rani. Nɪngaka. Krɪma bɪdiyar yinoknɪnkɪnim iikam whiekakim wa naokaowi yim dimin biyɪeyim Adam siya tɪrkiyim simiirsiyar naokaowi. Mi krɪma ina ninoknɪnkɪnim, Adi Komii siya krɪmiiram nhami nhami naingwokwonanaei rani mi ta siir naingwoyimiyoika krɪmiirin hindara priihauugikin. Dimusi rani, ti diminin ti inkam nwɪruwan Jisis Krai siyar tɪrkin. Mi ta naingwoyimiyoika, ya whwomoni rani, ya ini ti dimin biyɪeyim Adam siya tirim simiir haibura. Mi ta naingwoyimiyoika ya iikamim siiram naingwo tibmiyim simiir dimin biyɪeyim simiir haiyoprindiyumiigika. ¹⁶ Mi ti dimin biyɪeyin, ti inkam nwɪruwan Adam siyar tɪrki iskiyin Adi Komii siya ha boinkikin iikam whiekakim wi sima warar ninkɪn iniyopkwonaei, ti naoni nonkwobumbuninkina. Mi ti inkam nwɪruwan Jisis Krai Adi Komii siir naingwobumbuwa saeyar nɪmbingikin, iikamim simiir dimin biyɪeyim simiir haiyoprindiyumiigiyam. Mi diminim Adi Komii siya tirim, yim Adam siirin simaka bi namasugin, yim ini simakisimar ywowim. ¹⁷ Mi ti inkam nwɪruwan Adam, siyɪu biyɪe sasar tɪrki iskiyin mi ta dimin biyɪeya iikam imiirin ini ini hanin saeyar kwirii idwokaigiya mi ti siyairgin iikam ima naokaowiyin siyɪuin. Mi ti inkam nwɪruwan Jisis Krai siir miya Adi Komii siya iikam imiirin ta naingwoyimiyoika hindara priihauugiyam tiri. Mi siya simiirin wi dimin whirki kimbu karamae nikiuwi mi sima ninomor kou hirin, wi wadeyar nwoki ongwomamaɪr aekiyamim inokinokin. Mi digworaekwo whiekakim simiirin wi simar kigirkaki. Mi hiriinanki niuwi mi tari Jisis Krai siir miya ini Adam siir siyɪuin siir haiburin.

¹⁸ Mi bɪdi bidiniyarin, ti inkam nwɪruwan Adam, siyɪu biyɪe siyar tɪrki iskiyin mi Adi Komii siya ha boinkikin, iikam whiekakim wi sima warar ninkɪn iniyopkwonaei, ta naoni nonkwobumbuninkina. Mi ini hiriinankinar ywowim mi miyika ti inkam nwɪruwan Jisis Krai siya mɪriiya. Mi iikam whiekakim, yipiki Jisis Krai siiram naingwo tibmiyim Adi Komii siya simiirin wi dimin whirki kimbu karamae nikiuwi. Mi sima wi wadeyar sibgu ongwomamaɪr aekiyami, inokinokin. ¹⁹ Mi bɪdi bidiniyarin ti inkam nwɪruwan Adam Adi Komii siir yai aka siya nantamyiryirkɪn. Mi siyɪu biyɪe ha tɪrkin mi ti siyɪuin dimin biyɪe tɪriyin ini iikam whiekakim sima warar yinkɪn hugiyiskainan mi yim sima ini ti iriipi hiriinan siyɪu biyɪe siirar mi tɪriyokiyokiyamim. Mi ti inkam nwɪruwan Jisis siyar sibgu wakaeyokna apiskiya siir yai aiir mi Adi Komii siya iikamim, yipikin Jisis Krai siiram naingwo tibmiyim simiirin dimin whirki kimbu karamae asi nikiugim.

²⁰ Adi Komii siyar hauugin siir siyɪuin iikam imiirin, simiir dimin biyɪeyim simiir nisiimauuwam, sima kasakasa rani. Mhoiya Adi Komii siya simiirin dimin miyik miyik imiirar yisiimauu mi ti dimin miyik miyikim ini ti dimin biyɪeyim sima tirim simiir haiburin. ²¹ Mi ti dimin biyɪeyim sima tirim, iikam

imiirin ini ini hanin simiir warar yinkin kwirii idwokaiyin. Mi siyu whirin, Adi Komii siya nsiimauuwun yio hiningin, siir naingwoyimiyoika iikamim simiirsi mi siya mi tirkiya krimiirin dimin whirki kimbu karamae, ta miya Jisis Kraisi siya tira mi krima wi omwaiyar waiyayokiyokiii. Iriig

6

Krīma Kraisi saika bidi yaonamim

¹ Mi kima panina naingwowi, ha? Krīma siyu bibiyie whiekakar ti diriraerarnanaei mi Adi Komii siya wi krīmiisi nwoki naingwoyimyoknanaeyim. Mi krīmiir dimin biyeyim wa nwoki haiyoprimdiyumiigiyim, aniya? Nīngaka. ² Krīma ini inkam wirnan ywowim. Mi krīma siyu biyeyim simiir bidi haiburgigim mi krīma wi ti siyūin siir swoki apmimin tani. Nīngakinīngaka. ³ Mi tari kima bidiyar yinokninkinim, biya krīma Kraisi saikar nitinakiugim mi sima krīmiirin op bidiyar baptais haiginuwim ya tariigina ini Kraisi saika naonamni hanin ywowa. ⁴ Sima krīmiir bidi baptais haiginuim mi ta sima baptais haiginua ya ini kraisi saika naoni hanin ywowa. Mi Adi Komii siir kirieya Jisis Kraisi siirin ie hirankar swoki hidninsiin idwokin mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi ti hiriinan siyūin nim krīma iriipi hiriinan ie hirankar mi insiin idwokin. Mi ini omwaiyar mi waiyam mi krīma wi siyu miyik miyikim simiirarar napi.

⁵ Yio ini ti siir kirienan ywowin. Biya krīma Kraisi saikar niki amasukikinim mi saika niki inkin aonam. Mi mhoiia krīma saikar namasukikini mi krīma wi omwaiyar swoki waiyayokiyokiii siir hiriinan. ⁶ Krīma bidi yinokninkinim, krīmiir biyan kwoin biyeyin yio bidi yaonamin paeyin hiiniya nironinkinin siir, Jisis Kraisi saika. Siya dimusi bi naonamkin, siya minsi naokin, ti kwoin biyeyin krīmiir napiyaokiiyin dimin biyie tiram, siirin wi Adi Komii siyar nwoki onkwobumbuninkinim. Mi hiriinanki niuwi, ti kwoin biyeyin krīmiirin wi siya kiyopiyaokinam tani siyu biyie tiramin. Nīngaka. ⁷ Mi inkamin naonamiyin siir hiriinan nwowiyin inkamki mi ti siirin saeya bi swoki boinwokiyopkaigiikin swoki kiyopiyaoki rani. Nīngaka. ⁸ Ihi, kaimwoka, krīma Kraisi saika bidi yaonamim mi krīma hiriyyar naingwowi, ⁹ Krīma bidiyar yinokninkinim, iya Jisis Kraisi siya naonama mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwokiya ie hiranki siirin wi saeya swoki nonkwobumbuninkin tani. Nīngaki, nīngakinga ¹⁰ Jisis Kraisi siya kwirkikwiruwa minam naokin dimin biyeyim iikam ima tirim simiirsi. Mi tariinanin siya ina nwowin mi Adi Komii siir dimin taeminim ta mi kwiruwa siya sairar mirii digi iskiyin, ini siyar yanaakninkii haiginuun. ¹¹ Mi wim ti hiriinan kwoin iirar timi aingwo, wim kima ini naoni piunan ywowim kimiir biyan kwoin biyeyin yio bidi yaonamin mi siya wi kimiir swoki kiyopiyaoki rani. Nīngaka. Kima Kraisi Jisis saika bidi yamasukikinim mi krīma omwai di waiyayokiyokiii, krīma Adi Komii siirsiyar waiyaiyokiyokiii.

¹² Mi hiriinanki niuwi, kima ti dimin biyeyim simiirin kintimtinu. Mi kima ti dimin biyeyim kimiir kwoin ieya tiram naingwowyim simiirin haimiisima kipi swoki kiwaki. ¹³ Mi kima kimiir iga in minim dimin biyie tiram kipi kiwaki. Nīngaka. Mi kima kimiir piu irkaka, Adi Komii siirarar hauugi iski, siya siyar nwoki kigrairao irkakim mi krīmiirin siyu miyik tiramin wi siyar nwoki whinkinsiis haiginuwim. Mi wim kima ini naoni piunan ywowim, kimiir Adi Komii siyar hidninsiin idwokin ie hirankin. Mi kima, kimiir piu irkaka siirarar hauugi iski. ¹⁴ Kimiirin nu tiran dimin biyeyim sima kipi

swoki ipiyaokii. Nningaka. Dimusi rani, kima siyu komii siir siyuin siir aowa nwo rani. Nningaka. Kima wi Adi Komii krimiir Wanin siir naingwoyimiyoaka saiir aowar nwoyokiyokikaeyami inokinokin mi dimin biyeyim wi krimiir niyopakaiyu rani. Nningaka. Iriig.

Krima siyu miyik imiir sibgu ap

¹⁵ Mi krima pi dimu tiri, ha? Mi krima siyu komii siir haiburgi mi krima Adi Komii siir naingwoyimiyoaka saiir aowa nwowi mi krima dimin biyeyim wi hiriirar pi tiryokiyokikaeyamin, aniya? Nningaki, nningaka! ¹⁶ Kara ti dimin iir bidi yinokninkin kinin. Mi iya kima inkam nwrniyam kiwakiyim mi siya mriiyam mi kmiir kouwin pi kou siyar mi owi mi kima siirar timi wakaeyokna mirii mi kima dimin biyie imiiram kiwakii mi kmiir kouwin wi simar mi owi mi wim kima wi simiiramar mi mirii. Mi kima Adi Komii saika aru aru ha nwokii mi kima ha natisir whaowae kaiyuwi mi kima wi hindara kigugu uguski. Mi Adi Komii siya ini kmiir kou nwowin mi kima wi siiram mirii mi siir whwonkam idain kima wi dimin whirki kimbu rani. Mi kima wi omwaiyar waiyayokiyokikaeyami. ¹⁷ Biya kmiir kouwin dimin biyie imar nwokim. Mi tariinanin kima Adi Komii siirin boin wadie prasae kipi nwoki. Dimusi rani, ti dimin hiriinanin siyar diguguskikim mi tariinanin kima yayim sima boinmimauuwim Jisis Kraiis siirim simiir wakaeyokna, simiir bidi wakaenonkworinuwim. ¹⁸ Mi iya kima dimin biyie saiir inar niki owa mi Adi Komii siya kmiirin saiirar nanmaiwarkainakin. Mi tariinanin kima ini siyu miyikin Adi Komii siirin dimin whirki kimbu karam nwowin, ini siir nwowim. ¹⁹ Kara kmiiramini iki yai boskwonauwanin simiir boinam bi nitkin. Dimusi rani, kima Adi Komii siir digworaekwowim simiir bi ninomokninkin digim. Mi biya kima niki kiwakiya mi kmiir iga ini hinda tinda iki okwokiyim. Ti siyu biyie hininim sim tiram, hai nanae mi hai tauae mi iki siyu bibiyie nhir ikim. Mi ti hiriinan siyuin, kima mi kiwakii mi kmiir iga inim wi dimin miyik miyikim simiirar tiri.

²⁰ Mi biya kmiirin dimin biyie imar niyopakaiyuwa mi wim kima rirmiia bi nwokim siyu miyikin siir aowa. Nningaka. ²¹ Mi biya ti digworaekwo biyie biyeyim kima niki tirkaiyuwim mi tariinanin kima ini nididgak swoki amwoiim. Mi ti digworaekwo hininim sima kmiir bidi whinkinsiis haiginuwim, aniya? Nningaka. Yim ti hiriinan siyu bibiyeyim yim sima, kima kigugu uguskiyanim. ²² Mi iya dimin biyeyim sima kmiir kou nwowa mi tariinanin kmiirin Adi Komii siyar nanmaiwarkainakim. Mi ini mi owin, kima siir aowa mi owim. Mi hiriinan ha mi owi, kima wi saikar nongwomamar aekiyami inokininokin. ²³ Mi kima dimin biyeyim simiiram kiwakii, siyu biyie kima tiram mi mhoiia kima wi dimu dimin haii, ha? Tiriiginim, yim kmiir swoki onkwobumbuninkin uguskii, Adi Komii siya ti inigak nwoyokiyokiiya saiirin hindara prihauugikin iikamim yipiki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siiram naingwo tibmiiyim mi saika nitinakiuwim. Iriig.

7

Mhi wini siyugin

¹ Ti akamim, kima siyupai siyupaiyim bidiyar yinokninkin digim. Mi ti yayim kara mi boinmimauuwim kima simiirin bidi mi inokninkinim. Mi iikam kmiir kouwin ini siyu komii siyar yowiskiyin mi siya kmiirin wi nokpaokii rani. Nningaka. Wi kimar naobudgi. ² Kara boiniyo yai kwira pi kmiir boini siyu komiiyin yo hinina boinkin, iya wig saiir kamim omwaiyar niki waiyaeyin mi saeya siyakar dwo. Mi iya siya naonami mi ti siyu komii

siir siyũuĩn saiirĩn wĩ siya nĩkĩdu rani. Nĩngaka. ³ Mĩ saiir kamĩn ha nĩkĩ owĩ mi saeya inkam nwĩrni piũ ha nini owouwi mi siyũ komii siya ha boĩnkin, ta wig hĩriinana ya kam nwĩruwani wig rani. Nĩngaka. Mĩ iya saiir kam ieya naonami mi saeya kam nwĩrni piũ ha nini owouwi yio ti hĩriinan siyũuĩn yio yai karamaeka. ⁴ Ti kariir akamĩm wĩm kĩma ini siyũ hĩriinanĩn kara nĩkri boĩnĩn ini siir hĩriinan ywouĩn. Wĩm kĩma Kraĩs saĩka namasukikinĩm mi ini paeyĩn hĩniya nĩrionĩnkinĩn siya naonamĩn ini saĩka yĩnkin aonamnan ywouĩm. Mĩ wĩm kĩma ini naoni piũnan ywouĩm mi ti siyũ komii siir siyũuĩn wĩ kĩmiir haigĩnikou rani. Mĩ wĩm kĩma ini Adi Komii siir yowĩm yipĩkin Jisĩs Kraĩs siir hidnĩnsiĩn idwouĩn ie hĩrankĩn. Mĩ wĩ hĩriinan saiirsiyar mĩrii siir mĩi mĩiyĩk mĩiyĩkim. ⁵ Biya krĩma, krĩmiir kwouĩn imiirar napkim mi ti siyũ komiĩyĩn dimĩn taeminĩm sim nĩkĩduwĩn mi krĩmiir kwouĩn iĩrĩn siyar swoki kiyainamkin, siyũ bibiyie tĩramĩn. Mĩ mhoiia ti siyũ biyieyĩn krĩma tĩrĩn, krĩmiirĩn wĩ siyar swoki onkwobumbunĩnkin haigĩniũwi mi krĩma wa kĩgugu iuguskii. ⁶ Mĩ iya krĩmiir kouwĩn ti siyũ komii ieya nwowa mi krĩmiirĩn Adi Komii siyar ini anmaiwarkainaki. Mĩ krĩma hĩriinana nwokiswo mi krĩma wĩ naoni piũnan pi ywouĩn ti siyũ komii siirsiyĩn. Mĩ ta Adi Komii siiram krĩma mĩriiia, ya krĩma mĩriiia biyan siyũ komii siir yai aeya boĩnkiya ya saiir hĩriinan tani. Nĩngaka. Krĩma Adi Komii siiramĩn siyũ wĩnĩn siir mĩrii siir naeyũ ieya boĩnkiyĩn. Iriig.

Dimĩn biyie saeya nonkwobumbunĩnkin haigĩniũgĩn

⁷ Mĩ krĩma pi panĩn panĩna boĩni, ha? Mĩ krĩma wĩ hĩniina boĩni, siyũ komiĩyĩn, yio ini biyieki biyie ywouĩn, iyie? Nĩngaka. Mĩ siyũ komii siya krĩmiir nĩsiimauu karamkiswo dimĩnĩm siyũ bibiyie tĩriyĩm simiirĩn mi krĩma wĩ panĩna pi yĩnoknĩnkinĩn, piki hĩniĩn dimĩn ikĩm siyũ biyie tĩriyĩm mi piki hĩniĩn siyũ ikĩn, siyũ mĩiyĩk tĩriyĩn, ha? Mĩ siyũ komii siya krĩmiirĩn hĩniina boĩnkikiswo, kĩma inkam nwĩrni dimĩnam kipi kĩgmair mi krĩma wĩ panĩna pi yĩnoknĩnkinĩn. Ti dimĩnĩn, siya dimĩn biyieki niũwi, ha? Krĩmiirĩn siyũ komii siyar nĩsiimauugĩn. ⁸ Mĩ iya siyũ Komii siya ti hĩriinan digworaekwouĩm simiir nĩkĩduwiyĩm, yĩm tĩriigĩnĩm yĩ krĩmiir nĩsiimauugĩm piki hĩniĩn dimĩn ikĩn siyũ biyie tĩriyĩn mi ti siyũ biyie hĩriinanĩn. Kariir kwouĩnĩn, pi hindara nĩkwokwowi, dimĩnpai dimĩnpaiyĩm simiiram kĩgmairĩm. Mĩ siyũ komii siya nwo karamkiswo mi kara wĩ ha di nĩnoknĩnkinĩni, tĩriigĩnĩn yio dimĩn biyiekin. Nĩngaka. ⁹ Biya karar nwowa kara ti siyũ komiĩyĩn siir haĩmiisĩma bi swoki inoknĩnkinĩn mimĩnkin. Nĩngaka. Mĩ kara siyũ komii siir siyũ iĩr panĩnsi yĩnoknĩnkinsi mi mhoiia siyũ komiĩyĩn ha nĩmbiniyĩn mi karar wakaeyĩn mi ti nuan dimĩn biyie biyieyĩm, kariir kwouĩnĩn ini simiiramar ikwokwonamĩn mi ini ti dimĩn biyieyĩm ini simiiramar kĩgmairnamĩn. Mĩ kara ina nĩnoknĩnkinĩn kara siyũ biyie bidi tĩrĩn mi kara wĩ kapi naowi. ¹⁰ Kĩma bidi yĩnoknĩnkinĩm ti siyũ komiĩyĩn Adi Komii siya hauugiyĩn, yio tĩriigĩnĩn siya minam naingwokĩn wadie krĩma nwowam. Mĩ krĩmiir whĩnkinsiis haigĩniũwĩm yio tĩriigĩnĩn, yio kariir nĩsiimauugĩn, kara inkam paii rani, kara dimĩn biyie tĩrikĩn mi kara wĩ kapi naowi. ¹¹ Kariirĩn ti siyũ komii ieya nĩkpĩtmaigĩn siyũ biyie tĩramĩn mi ta dimĩn biyieya kariirĩn wĩ saeyar boĩnmauugiyũ aowi.

¹² Krĩma ina nĩnoknĩnkinĩm ti siyũ komii siir yayĩm, yĩm dimĩn whĩrki bi kĩmbugĩm ini wadieki wadiekinar ywouĩm. Yĩm Adi Komii siyar hauugikĩm. ¹³ Mĩ hĩriinankiswo ti siyũ mĩiyĩkin kariirĩn wĩ siya boĩnmauugiyũ aowi, aniya? Nĩngaka. Dimĩn biyie saeya tĩrĩn mi kara siyũ biyie saiir siyũmwokisiyũmwouĩm wĩ siir nwoki sĩbgu inoknĩnkinĩm. Iriig.

Krĩmiirĩn dimĩn biyie saeya nonkwonĩnwmwĩrĩnkinĩn.

¹⁴ Krɛma bɛdi yɛnoknɛnkɛnɛm siyɛu komii iirɛn Adi Komii siir naeyɛu ieya hauugin Moses siirɛn, siya wɛnkiyam. Mi hɛriinankɛ nɛuwɛ mi ti siyɛu komiiyɛn wɛ dimɛn whɛrkɛ kɛmbu rani. Adi Komii siir hɛriinan mi an tari ini inkamɛn hindara sipɛmiyokaeyamiyɛn ini siir hɛriinan ywowɛn. Mi kariir kouwɛn ini dimɛn biyɛ saeya ywowɛn mi kara wɛ ti siyɛu imiir nap rani. Nɛngaka.

¹⁵ Kara bi nɛnoknɛnkɛnɛn ti siyɛu hɛriinanɛn kara tirɛn. Mi ti dimɛn miyɛkɛm kara tiram naingwowɛm mi kara pi tir tani. Nɛngaka. Kaimwoka, ti siyɛu biyɛyɛm kara tiram naingwo karamae nwowiyɛm, kara simiirɛn pa tiri. ¹⁶ Mi iya siyɛuɛn kara tiram naingwo karamae nwowiyɛn, kara siir tiriyɛm, yɛo tiriiginɛn siyɛu komii siya kariirɛn siyɛu wadɛkɛwadɛ iirar nɛsiimauugin

¹⁷ Mi tariinanɛn kara ini hani yɛnoknɛnkɛnkiyɛn ti hɛriinan siyɛuɛn karar bi tirkin. Nɛngaka. Yɛo dimɛn biyɛya kariir kwoɛnau nwokaiya saeya nɛpiyaokiigin ti siyɛu iir tiram. ¹⁸ Kara bɛdi yɛnoknɛnkɛnkiyɛn, ti kariir kwoɛnɛn, kariirɛn wɛ siya nɛkpɛtmai rani, siyɛu miyɛk tiramɛn. Nɛngaka. Kariir kwoɛnɛn siyɛu miyɛk tiramɛn ina naingwowɛn mi kara hɛriinan tirɛm wɛ dig nwo rani. ¹⁹ Kaimwoka, siyɛu miyɛkɛn kara tiram naingwowiyɛn, kara siir tirɛm pi dig nwo rani. Mi siyɛu biyɛyɛn kara tiram naingwo karamae nwowiyɛn mi kara siirɛn pa tiri. ²⁰ Ti siyɛu biyɛyɛn kara tiram naingwo karam nwowiyɛn mi kara siirɛn pa tiri. Yɛo tiriiginɛn karar bi tirkin. Nɛngaka. Dimɛn biyɛya kariir kwoɛnau nwokaiya, kariirɛn saeya hopmɛmɛn tirkin. ²¹ Kara bɛdi kigin, ti hɛriinan siyɛuɛn ini kariir tir nwowɛn. Kara siyɛu miyɛk tiramɛn ina naingwowɛn mi ti dimɛn biyɛya kariir kwoɛnau nwokaiya saeya kariirɛn kinirkin tani. Nɛngaka. ²² Kaimwoka, kariir kwoɛnɛn Adi Komii siir siyɛu miyɛk iiramɛn, ini maigɛmaigɛa nwowɛn. ²³ Kara bɛdi yɛnoknɛnkɛnɛn, ti kariir kwoɛnau nwokaiyɛn siyɛuɛn yɛo ini sa ywowɛn yɛo Adi Komii siir siyɛu miyɛkɛn iɛo saika nwowikɛn. Mi Kariirɛn pi sowar nɛnki ankii. Mi ti siyɛu biyɛyɛn kariir kou nwowɛn kariirɛn pi siyar kiyɛpsibgi haiginɛuwi. ²⁴ Kara inkam paii rani mi kariir kwoɛnɛn whwokwoka bi nwowikɛn mi kara maigɛmaigɛa bi nwowikɛn kariir piua ini paenan yɛiwhɛrida. Mi kariirɛn wɛ nhɛnga kɛnsiis haiginɛuwi ti kwoɛnɛn kariir nɛkpɛtmaiɛyɛn, siyɛu biyɛ tiram siirsiyɛn, ha? ²⁵ Kara Adi Komii krɛmiir Wanɛn siir boɛn maigɛmaigɛaei Jisis Kraiis siirɛn krɛmiir Biyan Inkam Komiiyɛn siya nɛkropkikɛn, kariir nanmaiwarkainam, siya kariirɛn mɛnam nanmaiwarkainakɛn, ti kwoɛn biyɛyɛn kariir kwoɛnau nwokaiyɛn siir huikmaigiyɛm. Mi kariir kwoɛn komiiyɛn Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apɛm tiri. Mi i nhirɛm ti dimɛn biyɛyɛm kariir kwoɛnau nwokaiyɛm, kariirɛn pi siyar mi ikpɛtmai ti nuan digworaekwowɛm simiir tiram. Iriig.

8

Krais siya haiyoprindiyɛumiigikɛm krɛmiir dimɛn biyɛyɛm. Mi krɛmiirɛn Adi Komii siir naeyɛuɛn siyar swoki hauu.

¹ Mi ta saiirsika iikamɛm yɛpiki Jisis Kraiis saika namasukikɛnɛm, yɛm wɛ yaigak wara nwo rani mi wɛ nonkwobumbunɛnkɛn tani, dimɛn biyɛyɛm krɛma tirɛm simiirsiyɛn. Nɛngaka. ² Dimusi rani, kara tariinanɛn Kraiis Jisis siirgin, kariirɛn dimɛn biyɛyɛm mi naoni siyɛu ikɛn, siir hirankɛ siya nanmaiwarkainakɛn. Mi tariinanɛn kara ti siyɛu hɛriinanɛm simiir swoki o rani. Nɛngaka. Kariirɛn Adi Komii siir naeyɛuɛn siya bɛdi hauuɛn siyɛu miyɛkɛn mi kwoɛn budɛn omwai waiya yokiyokiiyɛn siirɛn. ³ Mi ti krɛmiir kwoɛn biyɛ hɛriinanɛn, Adi Komii siir siyɛu komiiyɛn krɛmiirɛn wɛ iikam miyɛk siya nokwo haiginɛu rani. Nɛngaka. Mi Adi Komii siya siir yɛnisɛm iir asi nɛkropkikɛn nua tiriirɛn. Mi siya ini krɛmiir hɛriinanar yauuni oniyɛn, krɛmiir dimɛn biyɛ biyɛyɛm simiir haiyoprindiyɛumiigiyam Adi

Komii sasar nonkwobumbuninkinakin ta siya naonama mi ini ta saeyar yokworipukimaigiya dimin biyie sair kirie aairin. ⁴ Mi siya hiriinan minsi tirkin, yipiki iikamkam krimiir kwoin biyie iir nap karam nwowim mi krima wi Adi Komii siir naeyuin siir kwoin iirarar nwoki apim. Mi krima hiriinan tiri mi krima wi kirie kakar nwowi siyu komii siir yai imiisiyin. ⁵ Mi iikamim kwoin biyie siir kwoin iir napiyokiyokiiyim mi simiirin ini ti kwoin biyie ieyar kigirkakin. Mi iikamim Adi Komii siir naeyuin siir yai aair wakaeyokna apiyokiyokiiyim yim simiirin wi Adi Komii siir naeyu ieyar kigirkak iskiyin. ⁶ Mi iikamim bidinan siyu biyie iiram naingwokwowyim siir napam mi yim ti iikam hiriinanim, yim wa naonami. Mi iikamim simiir kwoinim Adi Komii siir naeyuin, siir siyu iiram naingwokwo nanaeyin mi yo wi omwaiyar waiyayokiyokii. Mi siya wi iripar nongwomamair aekiyami Adi Komii saikan. ⁷ Mi iikamim bidinan siyu biyeyin siya kigirkakiyim yim ti hiriinan iikamim sima io Adi Komii saika nwoyokiyokiiyim. Yim sima Adi Komii siir siyu iir napim pi boriisopi. Mi sima kiriekaki waeyo siir siyu iir paninsi yapsi. ⁸ Mi ti hiriinan iikamim simiir biyan kwoin biyie iirar napiyim mi Adi Komii siya wi simiiram maigimairga rani. Ningaka.

⁹ Mi iikam kima tariinanin biyan kwoin biyeyin siir nwo rani. Ningaka. Tariinanin kima ini Adi Komii siir naeyuin kimiir kwoin nau nwokaiyin, ini siir kwoin iir napim. Yo tiriiginin simiir kwoinin ini hanin siya bidi kwirii idwokaiyin. Mi yipikin Jisis Kraisi siir naeyugin nwo karam nwowin, siir kwoin nauin yo ti hiriinan inkamin yo siir tani. ¹⁰ Mi Jisis Kraisi siya kimika nwowi mi kima saika namasukikini mi kimiir pua saeya wa naoki wandi. Adam siir dimin biyeyim simiirsi mi kimiir kwoin budin yo wi omwaiyar waiyayokiyokii, iya Adi Komii siya kimiir dapikiuwi, siir whwonkam idain dimin whirki kimbu karamaeyin. ¹¹ Biya Jisis Kraisi siya naonama siirin Adi Komii siir naeyuin siyar swoki hidninsiin idwoki ie hirankin. Mi siir naeyuin kimiir kwoin bud nau kwirii idwokaii mi kimiir pua ha naonami mi kimiir kwoin bud iirin wi siir naeyu ieyar nwo waiginuwi omwai waiyayokiyokiiyam.

¹² Ti nomiiyauwim krima dimininim Adi Komii siir naeyu ieya boinmimauuwim siyu miyikim simiir sibgu wakaeyokna ap. Krima iki siyu biyeyim krimiir kwoin nau nwokaiyim simiir kipi nap. Yim tiriiginim krima simiirin digumii haimriiyugi. Yo ini diminin krima prihaliyin mi ini siir niyopkiyiuni hinin ywowin. ¹³ Mi kima kimiir kwoin biyeyin siir napi mi kima wi kimbi naokaowi. Mi kima Adi Komii saika wi aru aru nwokiyami mi Adi Komii siir naeyuin siya wi digar nwowi, kimiir whinkinsiis haiginuwim. Mi kimiir dimin biyeyim kimiir kwoin nau nwokaiyim, wi siya haiyoprimdiyumiigi. Mi kima wi omwai Adi Komii saikar nwoki waiyayokiyokiiyim. ¹⁴ Mi iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir naeyuin siir kigninkinkii, simiir mhi kwoin nau kwirii idwokaiyam mi ti hiriinan iikamim yim wi Adi Komii siir yinisisim kin nwowi. ¹⁵ Mi Adi Komii siir naeyuin yipikin, krimiiram nikropkiyin, krimiir mhi kwoin nau, kwirii idwokaiyam. Siya ta mhoyia Adi Komii siya nonkwobumbuninkini, krimiirin sair boinididam bi nitkin. Ningaka. Siya krimiirin siir yinisisimnan nauuni diriraerarnikin siir kirieya krimiir whinkinsiis haiginuwam. Mi krima Adi Komii siiram wi hinina nwoki ikuwim, Adiyo! Adiyo! ¹⁶ Adi Komii siir naeyuin siyar hurworwokaii krimiir kwoin iirin. Mi krima pi hirii hiriyar naingwokwo kripkaii, krima siir yinismkam. ¹⁷ Mi krima Adi Komii siir yinisisim nwowi mi digworaekwo miyik miyikim, siya nimbiniim krimiiram siya wi krimiir warar mi inkini sioitkin haiginuwi. Mi ti digworaekwowim

siya hauuwim Jisis Kraiis siir yim wi krimiir warar mi inkın hauuwi. Mi iikamim krimiir nonkwobuninkınam tiri, Kraiis siir nonkwobumbuninkınam sima tira saiir hiriinan. Mi Kraiis siya mi krıma, krıma wi dimın miyikmiyik imiirar haii. Mi krimiirin wi siya hainan praprası. Iriig.

Mhoiıya krıma wi dimın miyik miyik imiir haii. Mi krimiirin wi Adi Komii siya hainan praprası.

¹⁸ Kaimwokikaimwoka. Krıma bidi yınokninkınim mi krıma ha bidi mi hidgiyim, mhoiıya Adi Komii siya krimiirin wi dimın miyik miyik imiir niisiimauuwi. Mi ti tariinan sima nonkwobumbuninkın haiginıuwim krimiir, ya dimın komii rani. ¹⁹ Digworaekwo whiekakım Adi Komii siya nonkwokwowım ini hindara nikwokwowım. Sima minam nikwokwowi, Adi Komii siya, siir digworaekwo whiekakım, simiir niisiimauuwım yipikın siir yınisimın siir. ²⁰ Digworaekwowım Adi Komii siya nonkwokwowım, sima miyiknan nwo rani. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siyar tirbugikın. Sima, sima bi nwokım, hiriinanın. Nıngaka. Adi Komii siyar tirkiyin mi sima ini hiriıyar nwokripkaiyim mi Adi Komii siya minam naıngwowi iikamim sima nonkworınukripkaiyim simiir naıngwo tibmii aiirin. ²¹ Adi Komii siyar boınkikım, digworaekwo whiekakım biyie nwowamın. Digworaekwo sima, sima bi tirbunakım, biyie nwowamın. Nıngaka. Krıma hiriıyar naıngwowi, ti digworaekwowım ti biyie nwokiyamım mhoiıya simiirin, wi Adi Komii siyar swoki grabi. Mi ti nuan digworaekwo biyie biyieyim wi simiir nonkwo rani. Mi mhoiıya simiirin mi Adi Komii siir yınisim ikın, krimiirin wi dimın whırkın kimbu rani. Nıngaka. ²² Krıma ina nınokninkınim digworaekwo whiekakım Adi Komii siya nonkwokwowım, sima ha mi kimpipisuwikım, wiga yınisim naokainaeıya saiir hiriinan. Mi digworaekwo whiekakım, hiriıyar nınouninkiyım mi tariinanın ini hiriıyar mi inouninki kripkaiyim. ²³ Mi ti digworaekwowım Adi Komii siya nonkwokwowım sima, sima rani. Nıngaka. Nim krıma iriipi hiriinan Adi Komii siir naeyıuın siir bidiyar mi haiyin, dimın biyanın Adi Komii siya prihauuwın krimiir siir hiriinan. Mi nim krıma iriipi hiriinan ina mi inouninkiyım. Mi krıma Adi Komii siirıma nwowi, iıya siya krimiir dirıraerarki, siir yınisim nwowam mi krıma wi rırmııya nwokii mi krimiir piua wi dimın whırki kimbu rani. Nıngaka. ²⁴ Mi ta krimiir nanmaiıwarkaina ya krimiir naıngwo tibmii aeyar nanmaiıwarkainaka. Mi ta naıngwo tibmiıya ya hınınga, krıma hinda niki kaowi dimın taeminım mhoiıya nimbiniyanım krıma niki hai karamae nwowım simiiram. Mi inkamın dimın nasae haigiıyin, yio siya dimın whıram bi swoki naıngwowikın. Nıngaka. ²⁵ Mi dimının krıma kig karamae nwowiyın krıma siir haiyamın, hindara kao.

²⁶ Mi ti hiriinan siyıuın iıya kımıir naıngwo tibmiıya Adi Komii siiram saeya kirıe nwo karam nwowi mi Adi Komii siir naeyıuın pa nıti mi krimiirin pi siya nini kinsıis haiginıuni. Mi iıya krıma nhwo dimın whıram kwısbıniyim, Adi Komii siiram, krıma nınokninkın tani siya pi panın panına namisi tiri. Mi iki kwoın ara krıma pio, boıniyim krimiirin pi Adi Komii siir naeyıu ieyar hurworwokai iskii, Adi Komii siirin. ²⁷ Adi Komii siya inkami kwoın kigikın mi siya ina nınokninkının dimın siir naeyıu ieya tiriyın krimiir kwoınau. Mi Adi Komii siir naeyıuın krimiiramın pi siyar srıınanae iskii Adi Komii siiramın mi sowa pi kwoın whıruwar nwokii.

²⁸ Krıma bidi yınokninkınim digworaekwo whiekakım krimiir nimbiniıyim simiirin pi Adi Komii siyar nınıkiriımdiyıu haiginkii miyik nimbıyamım. Yipikın siiram naıngwokwonanaeyım simiir whınkınıis haiginıuwam. Mi yipikın krimiir nımbıngii, dimın taeminım siya naıngwowım simiir tiram

mi krīma siir kwoin iirar timi wakaeyokna ap. ²⁹ Iikamim Adi Komii siya nimbiniim siir iikam nwowam krīma ini siir yinisiimin Jisis Kraisi ini siir hiriinan ywowim. Mi ti hiriinan siyūin siya iikam krīmiir yaowae adnan asi nwowi. ³⁰ Mi iikamim siya nimbiniim mi ninokninkinim, mhoiia siir siyū iir sibgu api mi siya wi krīmiiram nikiunaei siir siyū iir napim. Mi nim krīma siya nikiugiyim siir wakaeyokna apam mi krīma siir whwonkam idain wi rirmiyar nwowi mi nim krīma wi siir yinisiimnanar nwowi. Iriig

Adi Komii siir naingwokwowa wi krīmiir haiburgig rani.

³¹ Mi hiriinankiniūwi, Adi Komii siya krīmiirsi nwowi mi iikam nhirim io krimaka nwowi sima wi digidiga nwowi krīmiir niyopakaiyūim, aniya? Nningaka. ³² Mi siya siir yinisiimin siirin krīmiiram nikropkiyim bi kisisirgin. Nningaka. Siya ini siirar mi ikropkiyin krīmiir nanmaiwarkainaim mi takana ya mi komiiga siya digworaekwowim krīmiir hauuwim tariinanin siir yinisiimin wi dig nwo rani, nningaka siya wa hauuwi siir priihauugiyin krīmiir siir hiriinan. ³³ Mi hiriinanki niūwi krīmiirin wi nhinga boin huriiyūwi yipikin Adi Komii siya nimbiniim siir yinisiim nwowamin, ha? Mi wi digar nwowi, nwrki hiriinan tirim, ha? Nningaka. Krīmiirin Adi Komii siya boinkikin, dimin whirki kimbu karamaeyin. ³⁴ Mi krīmiirin wi nhinga boini hinin, krīma dimin biyie tiri iikamkim mi krīma wi maeyauwa paeki niuwiya wi sair nami, ha? Wi Jisis Kraisi siya tir tani hiriinanin. Nningaka. Siya bidi yaowin. Mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo ie hirankar mi tariinanin siya ini Adi Komii siir ina inig miya nidwowin, maeyauwa inkam inig komiigakim sima nidwowyia sair. Mi siya Adi Komii siiramini siir yinisiimin krīmiiram kwisboinin. ³⁵ Mi krīmiirin Kraisi siir naingwobumbuwa sair hirankin wi nhinga nispaki haii? Mi iya hiki krīmiirim niti mi krīmiir piūim kimpipisuwi mi inkam nwrki krīmiir diriraerar bumbuwi mi iya krīma mhiigi mi aowi mi yuis minam mi whaowaei mi iya yayigi krīmiir mi imbiyami mi krīmiir nisomaowam tiri mi ti hiriinan digworaekwowim krīmiirin Kraisi siir naingwokwowa sair hiranki wi sima namisi ispaki haii, ha? Nningaka. ³⁶ Kaimwoka, ti hiriinan digworaekwowim krīmiirin ha nimbiamikim yayim Yokwo Komii saeya boinim simiir hiriinan,

krīma kiriir iikam bidi ywowim. Mi inokinokin sima krīmiir ninkin aeyokiyok isomsom aokaowama tirikim. Mi sima krīmiirin ini sib-sibim sima nisomsom aokaowiyim ini simiir hiriinan kigim.

³⁷ Mi ti digworaekwowim simiir kipi naingwo, yim dimin komii rani, Kraisi siya krīmiirsi naingwokwonanaeikin. Mi inokinokin krīmiirin simiir bi nwowamin Kraisi siya whindiraerar haiginuwikin. ³⁸ Ihi, kara ina naingwo tibiim kinnin krīmiirin Adi Komii siir naingwokwowa sair hirankin wi dimin whirki swoki ispaki hai rani. Nningaka. Mi naonami mi tari saeya, aniya? Mi tari irkak piū nwowyia saeya, aniya? Mi tari paekwosim sima, aniya? Mi tari nu tiran biyan kamim sima, ha? Mi tari digworaekwowim ti tariinan nwowim sima, aniya? Mi tari digworaekwowim mhoiia nimbiniyanim sima, aniya? Mi tari kiripai kiripai komii komiiyim sima? ³⁹ Mi tari digworaekwowim kou nwowim sima, aniya? Mi tari digworaekwowim nu aoki aowanim sima, aniya? Mi tari iki digworaekwo nhirim sima? Mi ti hiriinan digworaekwo whiekakim sima nispaki haiyim Adi Komii siir naingwokwowa sair hiranki wi dig nwo rani. Nningaka. Krīma ta naingwokwowa krīmiir Yaowaein Kraisi Jisis siir hiranki haiga. Iriig.

9

Pol siya hik naingwoyimiyoƙ prasae bi haigin Isrel simiir iikamim simiirsiyin.

¹ Kara Kraiƙ siir inkamƙin mi kara yaimwo imiirar boini, kara kimiirin niksisaƙe yai boin tani. Adi Komii siir naeyiun kariirin siyar hiiurworwokai haiginuwi mi ti yaiyim kara boinmimauuim ti digworaekwo simiirim yim yaimwo imairgim. ² Kariir mhi kwoinim inokinokin Isrel simiir iikamim simiirsiyin nap ouu prasae bi kinikin. ³ Mi kara siyu kakiswo, kara ha naingwowi Kraiƙ siya kariirin wi digiumii pi haimriiyugigin mi kariir igsopa wi siyar pi yokwokairiinain mi simiirin wi ta sairsiyar pi yanmaiwarkainain mi kima kariir nomiiyauim mi kariir piugin aka, kima wi Kraiƙ siir nwoki wakaeyokna apim. ⁴ Ti Isrelmi iikamim, Adi Komii krimiir Wanin siya kimiir bidi yimbingiyin, siir yinisisim nwowam mi dimin kirie kirieyim paenan niyaeiyim kima bidi kigin. Mi siya siir siyu komiiyin siir siyuum kimiirar mi hauugin, siir wakaeyokna apamin. Mi kima bidiyar yinokninkinim siyuiin siir inig iir sibgu hainaniyin Adi Komii siya bidi whinkinsiis haiginuwin mi wi siya mi nanmaiwarkainaei. ⁵ Mi bidi bidinan inkam komii komiiyim inigakim, kimiir yidiwi wanwiyaeiyim, wim kima simiir yiniekim, iya siya nua tirii nitin mi siya ini nuan iikamim krimiir hiriinanar yauuni oniyin. Mi digworaekwo whiekakim ini siyar kigirkak iskiyim. Mi krima inokinokin Adi Komii siir inig iir hainan iski.

⁶ Kara ha bi boinkin digworaekwo whiekakim biya Adi Komii siya nimbinyim, kimiiram wi tir tani. Niingaka. Mi Isrel kimiir iikam whiekakim Adi Komii siya hiriirar bi nimbini swokim siir isid kina nwowamin. Niingaka. ⁷ Whiekakim Ebraham siir yiniekina rani. Dimusi rani, sima Adi Komii siir yai aiiir bi wakaeyoknakim Adi Komii siya Ebraham siirin hinina boinkikin, isidin Aisakni isidin siir hiranki nitim yim sima kimiir isidin, yipikin wi kara hauuwi, kariir digworaekwo whiekakim simiir mi iki nhirim yim wi niinga nwowi. ⁸ Ta yaiya saiiir yaimwokiyaimwowa ya hininga, Ebraham siir isidin siir yiniekim, yim Adi Komii siir isid rani. Niingaka. Mi yinisisim Adi Komii siya nimbini Ebraham siirgisiir nhekar nwowam siir isidin sima simairgim Ebraham siirgisiir yinisisimim. ⁹ Mi Adi Komii siya Ebraham siirin hinina yimbingi, mhoiia kiriiir wiga Sera saeya wi yinpiugak sapi nwowi mi saeya wi yinisisim yinkamiyin naokainaei.

¹⁰ Mi ta sasa rani. Niingaka. Rebeka saiiir yinisisim yinkamiyin nwiso yo iriipi hiriinan ad nwiruwaniiyar yinisisimko. Krimiir brougae waibiyeyin Aisak siirgo. ¹¹ Mi yinisisim itmwoyino niki aokaina karamaeyar niki owo, Rebeka saiiir mhinu hiiirar niki okaiyo mi sowa dimin biye mi dimin wadie ha bi tirko. ¹² Mi Adi Komii siya Rebeka saiiir boin, kariir yinisisim yaowaeyin yio wi nomousimin siir aowa nwowi mi siya wi siiram mirii. Tiriiginin yio krimiir nisiimauugin, Adi Komii siya siir kwoinkar nokmwun okwowikin inkamin siir yinisisim nwowamin. Mi siyuiin inkamki tiriin yio siir kwoin iir bi nikpitmaiigin. Niingaka. ¹³ Yokwo Komii saeya hinina boinka, kariir kwoin komiiyin Jekop siiram nwokin mi siirin kara yimbin siya kariir yinisisim nwowim. Mi kara Iso siiram bi naingwokin mi siirin kara yikropki niimaua.

¹⁴ Mi krima wi panina boini? Mi tarii Adi Komii siya siyu miyik bi tirkin krima hiriinanar ti boin, aniya? Niingaka, niingakinga! ¹⁵ Adi Komii siya Moses siir boinki, yio kariirar kwoinkin, kara inkam nwirniƙi mi aingwoyimiyoƙi mi siirin ha whinkinsiis haiginuwi. Yio kariirar kwoinkin, kara iikam imiir mi whinkinsiis haiginuwi. ¹⁶ Yio hiningin, ti dimin hiriinanin, yio inkami kwoinki bi nwowikin miya siya miriia mi siyu

miiyikin siya napin siirsi. Nningaka. Yio Adi Komii siir naingwoyimiyyoka sairar diminkin, iikam imiir nikunamin. ¹⁷ Yokwo Komii saeya hinina boinka Pero siirin nu Isip hiran inkam komiiyin nu kigiraowiyin, kara kariirin nu kigriraoan inkam komii asi nokmwın okwo haiginiugin mi ti hiriinan siirsi nokmwın okwo haiginiugin, sima kariir kirie aiir kigim. Mi kariir inigin omom omomin wi siir nwoki haigin idwokiyim. ¹⁸ Krıma dinokninkin Adi Komii siya inkam nwırnisi mi aingwoyimiyyoki yio siirar kwoinkin mi siya inkam nwırni mi okmwın antamiyiryiri, yio siirar kwoinkin siya siirin wi hiriyar mi okmwın antamiyiryiri. Irig.

Adi Komii siya nonkwobumbuninkin haiginiuwa mi siya whinkinsiis haiginiuwa sowa.

¹⁹ Mi kimiir nwırkin kariirin hinina boini mi ta yaiya saeya kaimwokiniuwi mi Adi Komii siya hinina dimusi boinkin inkamin dimin biyie diriraerarin siirin, ha? Mi yipikin siir kwoin iir nriiyu boinanin, ha? Inkam nwır karamaeka. Nningaka. ²⁰ Mi yipiki inkamkin, Adi Komii siir yai aiir nriiyu boinanin, ha? Mi hau saeya inkamin saiir nonkwokwoin siirin wi ha boini, kira kariirin hiriinan dimusi nonkwokwokin, ha? ²¹ Mi inkamin hau nonkwokwowyin, siya nu haimiiyin pa haii mi siirin hauwo pi kwisa nonkwokwowi, kwira pi wadie sibgu nonkwokwowi mi ta wadie sibgu nonkwokwowa ya dimin miiyik tiranka. Mi aka sibgu nonkwokwo karam nwowa, ya iki dimin biyie biyeyim sim tiranka. Yio ti hiriinan siya mi onkwokwowi, yio siirar kwoinkin.

²² Mi Adi Komii siya wi iriipa hiriinanar mi tiri. Yio siirar kwoinkin, siir io aiir kinwakigii, yipiki siya nimbiniim, iikam biyeyim simiir nonkwobumbuninkinam. Mi siya hiriinan minam tirkin, siir kirie aiir nisiimauugin iikam krimiirin mi siya krimiirin wi aisiima niki onkwobumbuninkin tani. Nningaka. ²³ Mi yio siya iriipi hiriinan siir kirie komiyya mi siir dimin miiyik miiyikim simiir mi isiimauugin iikam imiirin. Mi siir naingwoyimiyyoka krimiirsi nwowa, krimiirin saeyar nimbingikin mi iriipa saeyar ninkiamasu haiginiugin, ti dimin miiyik miiyik siirim krimar nonkwokwo haiyam. Mi siya krimiirin maingimarga asi nwowaiginiugin. ²⁴ Mi siya krimiir nhirmi bi nimbingin, ti dimin miiyik miiyik imiir haiyamin. Nningaka. Mi Juda iikam krıma mi Juda iikam tani ikim, krıma whiekakarın ti siir dimin miiyik miiyik imiirin wi hiriyar haiswowi. ²⁵ Mi yaiyim Adi Komii siya boinkiyim Hosaia siir siya hinina winboinkikin,

iikamim biya kariir iikam nwo karam nwowim, mhoiyya sima wi kariir iikam nwowi. Mi iikamim nu whiranki nitim, kara naingwobuna karam nwowim, mhoiyya kara simiiramın wa naingwobunaei. ²⁶ Mi yai kwira Hosaia siir yokwo aiir nwowa hinina boinka, mhoiyya Juda iikamim wi sima boini, nu whiran iikamim simiir, wim kima Adi Komii siir iikam tani. Mi ti nu whiran iikamim mhoiyya ti Adi Komiiyin kwoin budin omwai waiyayokiyoyin, simiirin wi kara nimbingsi kariir iikam nwowam.

²⁷ Mi profet Aisaia siya Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii aiirin hinina winboinkikin Isrel simiir iikamim simiir nu hiranim, mhoiyya Isrel simiir iikamim simiir yineyim sima niyowi, wi yab siiyinan nwowi. Mi Adi Komii siya ti iikam imiir wi hoimgak nanmaiwarkainanaowid rani. ²⁸ Mi Biyan Inkam Komiiyin siya yai wi hirihirii boin tani, ti iikamim naingwo tıbmii karam nwowiyim simiir nonkwobumbuninkinamin. Nningaka. Siya wi simiiram nwo rani. ²⁹ Biya Aisaia siya hinina winboinkikin mi Adi Komiiyin ninomor kouan sauan kamim simiir kigirkakiyin siya Isrel krimiir

iikamim simiirin nħirmi nokmwın onaowid karamae nwowi, krıma wı hın-dara kigugu iguskii. Mi nim wı om whıso Sodom Gomora so hının tiri. Iriig.

Adi Komii siir yaiya Isrel simiirin saeya whınkınısiis haigınıugın.

³⁰ Mi krıma wı panına boini, ha? Krıma wı hınına boini, iikamim Juda iikam tani sima kwoın karamaekim minan miriıym Adi Komii siir whwonkam ida dimın whırki kimbu karamae nwowım. Nıngaka. Sima naıngwo tıbmııya Adi Komii siya simiirin saırsiyar nıkıuwi dimın whırki kimbu karamaeyın. ³¹ Isrel simiir iikamim yıpiki Adi Komii siya nımbınım, siir iikam nwowam, yım minan siyıu komii siir siyıu iir napam mirii. Adi Komii siya wı simiir nwoki ikıuım dimın whırki kimbu karamae iikam mi sima wı dig nwo rani. Mi Adi Komii siya wı digıumii simiir haimriıyugi. Siya simiirin wı dimın whırki kimbu karamae iikam nıkıu rani. Nıngaka. ³² Dimusika mısika, sima siir yai aıir bı naıngwo tıbmııgım, sima minan minam mirii minan simar pıımirii haiyım. Mi Adi Komii siya simiirin digıumii asi haimriıyugın mi siya simiirin dimın whırki kimbu karamae panınsi yıkıusi. Sima Kraıs siiram bı naıngwokım mi sima siir bı mi wakaeyoknakım. Mi sima ini inkamın siiyaki haıngııyın mi ha nhınikaigaiyamıyın, ini siir hırıinan ywowın. ³³ Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hınına boınkika, kıma wakae, kara Adi Komııkin mi inkam nwırın wı kara nokmwın ohaigınıuwi siıya kırıeni hanın om Saion hir. Mi iikamim yıpiki naıngwo tıbmıı karamae nwowım, simiirin wı siya nonkwobumbunınkini. Mi sima wı inkamın siiyaki haıngııyın mi ha nhınikaigaiyamıyın wı siir hırıinan nwowi. Mi yıpiki siir yai aıırım naıngwo tıbmııyım sima wı maırgımaırga siiram nwowi mi simiirin wı siyar whınkınısiis haigınıuwi. Iriig.

10

Isrel sima Adi Komii siir siyıu mııyık iir bı napkım.

¹ Ti akamım kariir kwoın komııyın ha naıngwowi, wı Adi Komii krımiir Wanın siya nanmaiwarkainaei. Isrel simiir iikamım digıumii siyıu bıııeyım sima tırın siir haimriıyugıgım simiirin wı Adi Komii siya swoki anmai-warkainaei mi kara inokınokın Adi Komii siiramın saırar kwıboınıkın. ² Kara simiir bıdı yınoknınkının mi kara kımıir asi boınınkııgıkın, sima ini Adi Komii siir siyıu iir napama mıınınkınkırıpkaiyım. Mi sima nınoknınkın mııyık karamaeka dimın taemınım Adi Komii siya naıngwowım sima napam. ³ Mi sima pı whaowaekım dimın taemınım, Adi siya dirıraerarkıyım simiir. Mi Adi Komii siya wı krımiir nwoki ikıuwım dimın whırki kimbu karamae iikam. Mi sima simiir siyıu iıırar napkım. Mi minan simamar mıriınakım. Mi sima Adi Komii siir aowa bı nwokım. Mi Adi Komii siya simiirin dimın whırki kimbukaram panınsi yıkıusi. ⁴ Mi iıya Kraıs siya nıta, siyıu komii siirın, ini inkam ıgsop nokwokairınani hanın ikın ini siyar yaunı okwokairınanıyın. Mi tırııgının yıo ina digıyın. Mi yıpiki Kraıs siir yai aııram naıngwo tıbmııyım simiirin wı Adi Komii siya nıkıuwi dimın whırki kimbu karamae.

Nanmaiwarkaina ya omkak krımiıraırga

⁵ Mi Moses siya wınboınkıya yaiya siyıu komii siira, iikamım simııramın, siya mın wınboınkıkın, iikamım siir sıbgu apım. Mi Adi Komii siya simiirin wı dimın whırki kimbu karam hırıınansi nıkıuwım. Mi yıpiki siyıu komii siir siyıu iir sıbgu naıngwo tıbmııyım, mhoııya sima wı omwaiyar waiyayokıyokııı Adi Komii saıkain. ⁶ Yıo hınıngın, Moses siya hınına wınboınkıkın, iikamım sima Adi Komii siir whwonkam idain wı dimın whırki

kimbu karamae panina nwowi. Mi siyuuin Krai siir yai aiiiram naingwo tibmiiyin sasairgin siyuuin Adi Komii siir whwonkam idan dimin whirki kimbu karam yo. Mi ta yaiya ya hinina boinkika, kima hinina kipi naingwo ninomor koua hiriirin wi nhinga nami Krai siir nikiunakiyam in krimiiram? Jisis Krai siya bidiyar yuuniyin. ⁷ Mi Krima hinina kipi mi boin, iikamim naokaowim simiir oma hiriirin wi nhinga nuunainami Krai siir nauuni ikunakiyam in krimiiram in Jisis Krai siya bidi yinsiin idwonamin ninomor hirankin. ⁸ Adi Komii Komii siir yaiya hinina boinkika. Adi siir yaiya ini kimiir kingiingikingiin waraurar nwowa. Mi saeya kimiir mhi kwoinawaraurar nwoka mi kima ta yai aiiirin ina boinkiyim. Mi ta yaiya krima boinkiya saiiir yaimwokiyaimwowa ya hinginga, kima Jisis Krai siiram daingwo tibmii. ⁹ Mi kira iikam nhirmaka hinina boini, Jisis Krai siya kariir Biyan Inkam Komiiyin mi kira ha naingwo tibmiikikini, ta Adi Komii siya swoki hidninsiin idwowa Jisis Krai siirin ie hirankin mi kiriirin wi Adi Komii siyar nanmaiwarkainaei. ¹⁰ Mi krimiir kwoinim Krai siir dimin taeminim simiiram naingwo tibmiikikini mi krima ta krima mi aingwo tibmiikikina saiiirin ha mi boinkigii mi Adi Komii siya krimiirin wi dimin whirki kimbu karamae nikiuwi mi krimiirin wi siya nanmaiwarkainaei. ¹¹ Yokwo Komii saeya ti dimin iirin hinina boinkin mi iikamim siiram naingwo tibmiikikiniyim sima wi hikak nwo rani. ¹² Ta yaiya Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim, hinda tindanim, ti nu iirar nwoirkakim, krimiirar boinkika. Mi krima whiekakar in Adi Komii siir whwonkam idan ini hirii hiriinankinar ywowim. Adi Komii siya krimiir whiekakniyar Adi Komiiyin. Mi ini mi owin iikam whiekakim, yipiki siiram kauwok boinim, simiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi mi dimin miyyik miyyikim wi siyar hauu haiginiuwi. ¹³ Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya hinina boinkika, iikamim Biyan Inkam Komiiyin siir inig iir dapikiuwim simiirin wi siya nanmaiwarkainaei.

¹⁴ Mi sima siiram in wi panina kauwok boini, sima siiram naingwo tibmiikikin karamae nwowi, ha? Mi sima siiram in wi panina mi naingwo tibmiikikini, sima siir yai aiiir wakae karam nwowi, ha? Mi iikamim sima siirin simiir boinmimauu karam nwowi mi sima wi panina wakaei, ha? ¹⁵ Mi Adi Komii siya siir iikam imiir nikropki karam nwokiswo siir yai aiiir boinmimauuam mi sima wi panina wakaei, ha? Yio ti hinin siyuuin miyyik rani. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya iikam imiirin hinina boinka. Iikamim yipiki Krai siir yai win kibieya saiiir boinmimauuim, yim iikam bimbuiwi rani. ¹⁶ Mi Isrel simiir iikam whiekakim Krai siir yai win kibiya saiiiram bi naingwo tibmiikikinkim. Isaia profet inkamin siya hinina winboinkikin, Biyan Inkam Komii, iikam hoimgak rani, krimiir yai naingwo tibmiikikiniyim mi iki nhirim yim ini nginga ywowim. ¹⁷ Minsika, ti iikamim sima Krai siir yai aiiirin whisarii bi naingwo tibmiikikinkim sima ta yai aiiir bidi wakaeyim. Ta yaiya sima saiiirin whisarii bi wakaekim, saiiirin iikam imar boinmimauuwamkim simiirin. Mi sima asi wakaekim saiiirin.

¹⁸ Tariigina kara pi kimiir srii, Isrel simiir iikamim sima ta Krai siir yai win kibiya saiiir bidi wakaeyim, aniya? Iki, sima bidiyar wakaeyim. Adi Komii siir yaiya yokwo Sam hir nwowa saeya hinina boinka, ta yai win kibiya iikam ima bidi yapboinmamauuwa, hinda tindan maeyauim Isrel simiir iikam ima nwowim simiirin.

¹⁹ Mi kara kimiirin pi dimin whirin siir swoki kwasriigi, kimiir kwoinin ha naingwowi, Isrel simiir iikamim sima whaowaekim ta yai aiiir bi ninokninkinkim, aniya? Ngingaki, ngingakinga sima bidiyar yinokninkinim. Moses siya bi ti Isrel simiir dimin taeminim simiir winboinkiyin siya hinina winboinkikin,

Adi Komii kara, kara wi iikamim maeyau nhiranim inig komii kara-maeyim, wi simiir haii. Mi yim sima kariir dimin taeminim simiir bi ninokninkinkim. Mi kimiirin wi kara kiyopsibgikikaigiki mi kima wi kigmair prasae kin tani, dimin taeminim kara tirim simiiram.

²⁰ Mi Aisaia, profet inkamin siya bi kaorarao boinkin,

iikamim Juda iikam tani simiirin. Siya hinina boinkin, Adi Komii siir yai aiirin, iikamim mainan kariiram mirii karamae nwowim, yim sima kariir bidi yakigniyim. Mi iikamim kariiram srii karamae nwowim iikam nhirmi, kara simiir hiriirin bidiyar mi imbiyam.

²¹ Mi profet inkamin Aisaia siya Isrel simiir iikam imiirin hinina boinkikin Adi Komii siir yai aiirin, ii kasakasa rani, namkiyim, kara simiiram niku kinkina nanaeyim, kariir wakaeyokna apim. Mi sima ini boriisopim mi kariirin sima digiumii haimriiyugig mi sima kariir yai aiir bi wakaeyoknakim. Mi sima ini yantamyiriyir kinim. Iriig.

11

Adi Komii siya Isrel simiir iikamim simiirsi naingwobumbugin.

¹ Kara kimiir sriiyam tiri, kima hiriyyar naingwowi, Adi Komii krimiir Wanin siya siir isidin Isrel simiir iikam imiirin digiumii bidi haimriiyuin, aniya? Nningaki, nningakinga. Mi an karar in Isrel inkamaingin. Abraham siya kariirar brougaekin mi an kara Bensamini isidin siir hirankin.

² Adi Komii siya siir iikamim bidi bidiniya siyar nimbingiyim, simiirin digiumii bi haimriiyugin. Mi kima bidi yinokninkinim yaiya profet Ilaija siya kwisboinkiya Adi siiram Yokwo Komii hir nwowa Isrel simiir iikamim simiiram, siya hinina kwisboinkikin, ³ Biyan Inkam Komii, kariir profet inkamim Isrel sima bidi yisomsom aokaokiyim. Mi hiiyim wraisu Adi Komii siiram ninkin imiyyaeiya yim iriipi hiriinan sima bidi mi inikinhimnangiyim. Mi kanakanar nwowi mi sima kariiram hansiri, kariir nisomaowam. ⁴ Mi Adi Komii siya siirin panin yaiya sae yowarki boinki, ha? Siya ha boinkikin. Nningaka. Kariir iikam 7,000nim, yim ina nwokripkaiyim kariir yai aiirar wakaeyoknarkripkaiyim kara simiirin digiumii bi haimriiyugin. Mi sima Bal simiir niksisee diminin uruwai siyaowaini hanin igak siiram bi nakaiswaekim. Nningaka. ⁵ Mi iriipa hiriinan, tariinan isid haimii whirin ina mi owin, Adi Komii siya nimbini siya simiirsi naingwobumbugin.

⁶ Adi Komii siya simiir nimbini siya simiirin whisarii bi nimbingin, siya simiirsi naingwobumbugin. Siya simiir miyim sima miriyyim simiirsi bi nimbingin. Nningaka. Mi Adi Komii siya miyim sima miriyyim simiirsi nimbingiswo mi ta siir naingwobumbuwa wi opa pi kimaiyin.

⁷ Mi krima wi panina boini? Ti diminin Isrelmi iikamim mainan sima napmiriyyin, siyiu komii siir siyiu iir napam sima siir bi haigin. Mi iikamim Adi Komii siyar naingwobumbuim mi ha nimbini siir iikam nwowam, sima simaigim ti dimin imiir haiyan iikamim. Mi iki iikam nhirim, yim simiir kwoinim Adi Komii siyar tirkikin mi sima ini kwoinam yaowhaeyuim, siir siyiu iir napim. ⁸ Yokwo Komii saeya boina saiir hiriinan,

simiir kwoinin Adi Komii siya bidi tirkiiyin mi sima ini kwoin kara-mae ywowim. Mi diminin sima kigiyim, sima siiram kig naingwo tibmii kinim pi boriisopi. Mi diminin sima wakaeiyin, sima siiram naingwo tibmii kinim pi mi boriisopi. Mi biya sima nwowa, hiriyyar nwoyokiyokinaniyin mi ini tariinanar yadigniyin. ⁹ Adi Komii siir yaiya Devid siya winboinkiya ya hinina, sima Adi Komii siirin bidi yaingwo owouugikim mi sima ini yaewou nikwo aeyim

inantionanamim. Mi tariigina ya ini uridin krɪma hɪuridkikaiiyin huwam ini siir hiriinan ywowa. Mi simiirin ha kiyiskaii mi simiirin wɪ hindara nonkwobumbuninkin iuguskii. ¹⁰ Sɪma inkam nhwokwɪsaenan dwokiyam, sɪma kipi nanaokigimokaeyam. Mi sɪma inkamin dimin hikak haiiyin mi ha hɪugraknaiinamiyin, siir hiriinan dwo. Mi simiir dimin biyeyim, simiirin wɪ hiriinanar timi kikin hɪugrak haiginu.

¹¹ Mi kara kimiirin pa swoki sriigii, kɪma ha naingwowi, ti Isrel simiir iikamim sɪma bɪdi yonkwobumbuninkin iuguskiyim, aniya? Niingaki, niingakanga. Mi sɪma Kraisiir yai aiir bi wakaeyoknakim mi ta hiriinan saiirsi whinkinsiis haiginugin Adi Komii siya iki Juda iikam tani simiir nanmaiwarkainam. Mi Isrel simiirin wɪ Adi Komii siya minki mi sɪma wɪ io whwonkam Juda inkam tani simiir nanaowi. Dimusi rani, siya dimin miyik simiir hauugin. ¹² Mi siyu biyeyim sɪma tiriyin, Adi Komii siirin simar hɪuyarmai mi siya iki iikamim Juda iikam tani simiirin dimin miyik asi hauuwi. Mi Isrel simiir iikamim sɪma Adi Komii siir dimin miyik miyikim, simiirin ini yimiyyuwim mi Adi Komii siya ti dimin miyik miyikim iki iikam nhirim sim asi hauugikin. Mi mhoiyya Isrel simiir iikamim sɪma Kraisiiram swoki haiyug naingwonanii mi ti dimin miyik miyikim wɪ Juda iikamim ti nu iirar nwoirkakim hinda tinda wɪ simiir whinkinsiis haiginuwi.

Adi Komii siya Juda iikam tani simiir nanmaiwarkainakim.

¹³ Mi tariinanin kara ti iikam Juda iikamim tani, tisi yai kimiir nini boinmimauuniyin. Kara aposel inkamkin, kariirin Adi Komii siya nikropkikin ti iikamim Juda iikam tani, kimiiram. Mi ta miyya kara miriyya kara saiiram mairgimairga komii asi nwowi. ¹⁴ Mi iyya kara hiriinan tirin mi kariir isidin Isrel sɪma wɪ whwokwoka nwo rani. Sɪma wɪ dimin miyik miyikim Adi Komii siya hauuwim iki iikam nhirim sim, hɪuyarmai. Mi kara Juda simiir iikam nhirim wɪ ti hiriinan siyu iirsi nanmaiwarkainaei. ¹⁵ Adi Komii siya wɪ iikamim Juda iikam tani simiiram kiwakii, saika nongwomamair aeyam. Dimusi rani, siya Isrel simiir isidin, siirin digumii bɪdi haimriyyugin. Mi mhoiyya iyya siya simiir swoki ikunaei siiram swoki itim, ya wɪ dimin miyiki miyiknan nwowi, inkamin ieyanki swoki insiin idwowyin mi omwai ha waiyaeyin siir hiriinan.

¹⁶ Mi inkamin paemiyim Adi Komii siir nikumauuwi mi iki siir kwiya kwiyaam mi siir kwoim mi siir nidim, yim iripi hiriinan siirara kinairgim. Mi Ebrahim siya mi profet inkam miyik miyik ikim, sɪma Adi Komii siir yinisisim nwowi, mhoiyya simiir isidim simiir yineyim wɪ iripi hiriinan siir yinisisimar mi owi. ¹⁷ Mi Adi Komii siya ibin inkamki nonkwo nankaiiyin, siir kwiya wai imiir nikrip haii mi siya ibin sasa nikii whakiyin siir kwiyaam ha mi ikrip haii mi simiirin wɪ iripa nitimrwaku widgii. Mi sɪma kirie wɪ sɪma simar swoki inhai anainaei. Mi Juda iikamim yim ini ibin inkamki nonkwo inkiniyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi Juda iikam tani yim ini ibin sasa nikiiwhakiyin, ini siir hiriinan ywowim. Mi kɪma isid whisairin ini iripar yitnakuum, ti pae wiso sowiir hiriinan. Mi wim kɪma ini ta paeyakwiya waiya ini saiir igsop aiir nokwokairiinan ywowin. Mi wim kɪma opa pi siir mai imiirsiyar mi haii. Mi Juda iikam tani kɪma kirie pi Juda iikamim simiirsiya mi haii. ¹⁸ Mi kɪma hiriinan nwowi mi kɪma wɪ ha kipi naingwo, Juda iikamim simiir kouin ini kɪma ywowim, yipiki ti paeyakwiyaam wainamim Adi Komii siya nikrip haiiyim simiir hiriinan. Mi kɪma hiriinan dimuam naingwowi, ha? Wim kɪma ini paeyakwiyanan ywowim mi Juda iikamim yim ini paeminan ywowim. Wim kɪma ini paeyakwiyanan ywowim mi kɪma wɪ

dig nwo rani, pae siir mi imiir op hauuwim, paeyakwiya imiirin paemi ieyar kirie haiginuwi.

¹⁹ Mi wim kima wi hiniina boini, paeyakwiyam Adi Komii siya nikrip haiyim igsopa krma mi okwokairinaei yo ini mi owin. ²⁰ Ta yaiya, ya yaimwowainga mi kima, kimasiyar mintirao ta sairsiyin. Simiirin Adi Komii siya nhinikriropkikim. Dimusi rani, sima siir yai aiir bi wakaena apkim. Mi simiir igsopa kima asi nokwokairiinaowidga, wim kima siir yai aiiram naingwo tibmii kungim. Mi kima, kimamar kipi naingwona, kima wi ti idid. Mi diminim kima naingwo tibmii kunim simiirsi ha timi mintirao. ²¹ Juda iikamim, yim ini paeyakwiya kunan ywowim mi Adi Komii siya simiirin wi hiriyyar kigninkin okripkai rani. Nungaka. Simiirin wi siyar nikrimkripkii. Mi wim kima, wi ha kipi mi aingwo, Adi Komii siya krimiirin, wi hiriinan mi tir tani. Nungaka. ²² Adi Komii siya iikamim digumii siir haimriiyugigim, simiirsiyin naingwoyimyok karamaeka. Nungaka. Sima ini ibyakwiyaam Adi Komii siya nikrimkripkiyim ini simiir hiriinan ywowim, wim kima ini ibin sasa nikii whakiyin, siir kwiyam ini simiir hiriinan ywowim. Mi kima siiram wakaeyokna apkripkai karam nwowi mi kima wi hiriyyar naingwowi, siya wi krimiir nhinikriropki rani mi wi krimiir nonkwobumbuninkin iguski rani, aniya? ²³ Mi Juda iikamim sima swoki aingwo tibmii kini, Adi Komii siya wi digar nwowi, simiirin wi simiir naeyu imiirar swoki iyopkimkikiugii. ²⁴ Mi Juda iikam tani kima ini ibin sasa nikii whakin Adi Komii siya nikripkiyin, ini siir hiriinan ywowin. Adi Komii siya miriyya miya ya ini saikisar ywowa. Mi siya kimiirin ibin inkamki ninkinin, saikar yinkin iyopkikiu haiginu. Mi Juda iikamim ini ti ibin inkamkin ninkinin ini siir hiriinan ywowin. Mi Adi Komii siya kimiirin Juda iikam tani hinin tiri, ya tariigina ya mi komii rani, Juda iikam simiir swoki ikunaei mi simiirin simiir maeyaugi maeyau imiirar swoki iyopkimkikiugii. Nungaka. Iriig

Adi Komii siya iikam whiekakim Juda iikamim simiirin mi Juda iikam tani ikim wi simiirar nanmaiwarkaina swowi.

²⁵ Ti kariir akamim, kara ha naingwowi, ta yaiya sair yaimwokiyaimwowim simiir ti sibgu inokninkin, biya inkamki sibgu ninokninkin karam nwowa, kara ha naingwowi kima ti diminin siirgisiir ti inokninkin mi kara pi boriisopi, kima hiniina naingwom digworaekwo whiekakim simiirin kimar yinokninkin iski. Nungaka. Adi Komii siya kiyopsibgi haiginuwi Isrel simiir iikamim simiir kwoin imiirin mi wi ta iya Juda iikam tani Adi Komii siya nimbiniin siir yinisisim nwowi, sima naingwo tibmii kunana wi sairar nadigni. ²⁶ Mi mhoiyya ti digworaekwo whiekakim sima digii mi Isrel simiir iikamim ha swoki amswowi Adi Komii siiram mi simiirin wi siyar nanmaiwarkaina. Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hiniina boinka, inkamin iikam imiir nanmaiwarkainainin, yo om Saionanki nitin inkamin siya. Mi kwoin bibiyeyim Jekopni isidin siir kwoinawu nwokaiyim wi siya kindimdiyugii.

²⁷ Mi ta iya, kara simiir dimin biyeyim simiir kindiyugii mi ta biya kara nimbina, nimbina ya wa nimbiam. ²⁸ Isrel sima Adi Komii siir yai win kibiya digumii sair haimriiyugigim, sima whwokwoka saika bi nwowikim mi Adi Komii siya simiirin io asi nwokin. Mi iki Juda iikamim simiiram asi ninmiininkinamkin. Dimusi rani, Isrel simiir kamim Adi Komii siya bidi yimbiniin siir iikam nwowam. Mi siya simiiramar naingwokwoin. Dimusi rani, bidi bidiniyarin siya simiir brougaeyim Ebrahim, Aisak mi Jekop, simiir bidi boinin hinin, kimiir isidin wi karar kigriraowi mi simiirin wi siyu miyik

iirar tırhaiginuwi. ²⁹ Adi Komii siya simiirin wi siyu miyik iirar tiri. Dimusi rani, siir kwoinin wi swoki kicina haigii rani, iikamim siya nimbangiyim, siir iikam nwowam, simiir nanmaiwarkainamin. Nningaka. ³⁰ Biya Juda iikam tani yaewan kima niki kindiyu wankim Adi Komii siir yai aairin mi tariinanin Adi Komii siya krimiirsi naingwobumbugin mi siya kimiir asi whinkinsiis haiginuwi. Dimusi rani, Isrel simiir iikamim, sima Adi Komii siirin digumii haimriiyugigim mi siya kimiiram asi ninmiininkinani. ³¹ Adi Komii siya kimiirsiyin ina naingwobumbuwin. Dimusi rani, Isrel simiir iikamim sima siir yai aairin yaewan bidi kindiyuwangikim. Mi tariinanin, Adi Komii siya wi simiirsi swoki aingwobunaei mi siya simiirin wa whinkinsiis haiginuwi. ³² Mi ti siyuin Adi Komii siir yai aka nantamiyiriyiriyin, Adi Komii siya iikam imiirin wi iikamim hugripkikikaigiyim wi simiir hiriinan hugripkikikaigi mi Adi Komii siya krimiirin ti hiriinan tirkiyin mi siya mhoiya krimiirsi naingwobumbuwi mi wi krimiir whinkinsiis haiginuwi. Iriig.

Krima Adi Komii siir inig iir hainan.

³³ Ha kipi naingwo, krimiir Adi Komiiyin, siya bimbuiwigi mi iuwi digworaekwowim siya ninokninkinim, ini solwara nwowi siyinkrinim ini simiir haiburim mi kougikouwin ini siyar yowiskiyin. Krima ninokninkin tani, ti hiriinan siyuin siya tiriyin mi siya krimiirin wi panin panina namisi tiri, siya hindara tiri. ³⁴ Kaimwoka, Yokwo Komii saeya hinina boinka,

yipikin Biyan Inkam Komii siir kwoin iir ninokninkinin, ha? Mi wi nhinga boini siirin, hininin, kira ti hininin si ti tir, iyie? Ti hininin si ti tir, ha?

³⁵ Yipiki inkamkin dimin Adi Komii siir niki hauuwi mi mhoiya siya siirin wa swoki iyopkiyuwi siirin, ha?

³⁶ Nningaka. Digworaekwo whiekakim siyar tirkikim. Mi digworaekwo whiekakim simiirin ini siyar kigirkakim mi digworaekwowim yim ini hiriyar nwowim, siir kinsiis haiginuwam. Mi krima siir inig iirin inokinokin hiriyar hainananaei. Taka yaiya, ya yai kaimwoki kaimwoka. Iriig.

12

Krimiir mhi kwoinim Adi Komii siirin inkamim dimin taemin siir ninkin imiiaeyim simiir hiriinan hauugi.

¹ Ti kariir akamim, kara kimiirin ta yai aair boininkwokwokii, Adi Komii krimiir Wanin siya krimiiram naingwobumbu prasae bi kinkan. Mi siya krimiirin siyu miyik miyik kasa bi tirkin, krimiir whinkinsiis haiginuwam. Mi krima, krimiir mhi kwoinim Adi Komii siirin, inkamin nae siir ninkin imiiaeyin siir hiriinan hauugi. Mi krima siir yai imiir wakaeyokna mi siir mi imiir mrii. Mi siya wi krimaka nwoki ingwomamair aeyim. Mi ti hiriinan siyuin krima Adi Komii siir inigin wi siir nwoki hainan kinim. ² Kima siyuim nuan iikamim sima tiriyim simiir kipi kigna diriraerar. Nningaka. Kima Adi Komii siir tiki kigninkinki, kimiir kwoin imiir hurworwokaiyamin mi kima wi Adi Komii siirgisiiram wakaeyokna apan iikam nwoki owim. Mi kima wi haini ninokninkini digworaekwowim Adi Komii siya naingwowim kima tiram. Yo tiriiginin ini yokiyin, Adi Komii siirin wi maigimaigra siya nwowaiginuwi. Mi Tiriiginin, krimiirin wi siya whinkinsiis haiginuwi.

³ Adi Komii siya kariirsi naingwobumbugin mi siya kariirin siir aposel inkam asi nokmwun okwohaiginugin. Mi ta hiriinan kara inigakin kimiirin hinina boinim, wim kima inig karamae iikamim kima ha kipi naingwo kima wi inig komiigak iikam nwowi. Nningaka. Kima, kimamar kipi naingwona mi kima, kimiir naingwo tibmiya Adi Komii siya hauuwa kimiir, saiirgisaiir digar hid. Mi kima wi ti diminin siya nimbangiyin tiram wi siir

nwoki tirim. ⁴ Krīma dinokninkin, krīmiir piua kwiruwairga mi saiir piua haimii haimiyyim kasa rani. Piu haimii nhirim yim dimin whir nonkwo diriraerarikim mi nhirim yim dimin whir mi onkwo diriraerarikim sima dimin whirua bi nonkwo diriraerarikim. ⁵ Mi ti hiriinan siyyuin krīma iikam kasa rani mi krīma ini piu kwiruwananar swoki owim. Dimusi rani, krīma Kraisiir yai aiir wakaeyokna apkim mi krīma ini iripar yitinakuwim. Mi krīma, krīma krīma ti swoki whinkinsiis ankinsiis irni nwirniyin. ⁶ Mi diminim Adi Komii siya tiriyim mi siya hauuwiyim krīmiir sima hirii hiriinankina rani. Nningaka. Adi Komii siya kimiirsi naingwobumbugin mi kima wi hainii ninokninkini diminin siya kimiir boinmauun. Mi siya ta yai boinmimauuni ninokninkina inkam nwirni hauuwi mi siya siir naingwo tibmiiya saiir digar boinmimauu. ⁷ Mi Adi Komii siya krīmiirin kirie siir mi aiir miriyyam hauuwi. Iki iikam nhirim sima whinkinsiisam mi kima ta mi aiirgī aiirrarar sibgu mirii iski. Mi Adi Komii siya kimiirin kirie siir yai aiir boinmimauuam hauuwi. Mi kima ta miya siya hauua saiirgī saiirrarar sibgu mirii iski. ⁸ Mi kima iikamim Adi Komii siya nimbiniim iikam nhirmi nokboin prapas haiginiuwi mi ti hiriinan siyyuin kima tirin simiir, simiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim iikam nhirmi nokboin prapas haiginiuam mi kima ta mi aiirrarar sibgu mirii simiir whinkinsiis haiginiuam. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim digworaekwo iikam nhirmi siotkin hauuam mi sima ta mi aiirin sibgu mirii mi simiirin digworaekwowim hoimgakar siotkin hauu. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim iikam nhirmi kou nwowim, kima sibgu tir mi kima wi sibgu dwo. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim, iikam nhirmi naingwoyimyokim, sima saiirin wi sibgu tir. Mi kima simiirin wi nimbuniniekakar dwoki.

⁹ Kima kipi niksise, kima irni kwirniyamar daingwo dimin miyyik miyyikim simiiraramar daingwo. Mi diminim biyie nwowiyim simiiramim kipi naingwo. ¹⁰ Irni nwirniyam naingwokwowiya, ini kirir yinwigim simiiram kira naingwowiya ini saiir hiriinan yowa iikam nhirmiyam naingwokwowiya ini kiramar naingwonaeyia ini saiir haibura. ¹¹ Kima piugi kipi piyao. Dininim kima tiriyin Biyan Inkam Komii siir kimiir kwoinin ti siirrarar hauu iguski. ¹² Kima maingimairga hiriyar dwokripkai iya Biyan Inkam Komiiyin Kraisi siya swoki itana saiiram. Mi iya kimiirin dimin biyekē kimbu haiginiuwi, kima wi sibgu dokworinu. Adi Komii siiramim dimin taeminamin. Inokinokar sriinanae. ¹³ Mi iikam nhirim naingwo tibmii kiniiyim sima paeprikabnan nwowi mi kima simiirin kimiir digwokworaekwo imiirar hauu. Mi iikam nhirim om whiranim kimaka boinaenakiyam niti, kima simiirin igi haigi idwokaigi.

¹⁴ Mi iikamim kimiir nonkwoninwomwirninkin haiginiuwi kima simiirin yamdi kipi swoki tir. Kima simiirin siyyu miyyiki miyyik iirar tir. Mi Adi Komii siiram kwisboinki simiir whinkinsiis haiginiuwim. ¹⁵ Mi iikamim maingimairga nwowi mi wim kima iriipi hiriinan simakar timi inkin maingimairga. Mi sima hik mi haii mi wim kima iriipi hiriinan hik simakar timi inkin hai. ¹⁶ Kima iripa dongwomamair ae kima ha kipi naingwo, kouwin ini kimar ywowim. Nningaka. Kima iki iikamim inig kamaeyim simaka damasu mirii, iki mi bibiyeyim sima miriyyim simiir. Mi kima iki iikam nhirim simiirin ha kipi naingwo, ninokninkin komiigakin kimar yo. Nningaka. ¹⁷ Mi kima iikamim siyyu biyie kimiir tiri simiirin yamdi kipi swoki tir haiginiu. Mi kima iikam imiirin dimin miyyik iirar tirii mi sima wa kigninokninkinkii. Wim kima siyyu miyyiki miyyik iirar tirii. ¹⁸ Mi siyyu kakin niuwi, kima digworaekwosi kipi niniinansao. Nningaka. Kimiir kwoin komiiyin iikam

imaka nongwomamair aeyam daingwo. ¹⁹ Ti kariir akamim kima iikamim kimiir tirbuwim simiirin yamdi tirbuwam kipi swoki tir. Kima ti iikamim io kima nwowim, simiirin Adi Komii siiramar dwo. Wi yamdi siyar tiri. Kima ti diminim Adi Komii siiram dwo yamdi siyar tirim. Dimusi rani, siir yaiya Yokwo Komii sair hir nwokaiyim hiniina boinkim, simiirin mhoiya wi yamdi karar tirhaiginiuwi mi wi karar nonkwobumbuninkin haiginiuwi. ²⁰ Mi kima iikamim siyu biye kimiir tirim simiirin yamdi kipi swoki tir. Mi sima mhiigi naowi, kima simiirin naemin ha timi hauu sima naeyam. Mi sima kwoinki mi haeei, kima simiirin op ha timi hauu kwiya. Mi kima simiirin hiriinan tiri, mi sima wi nidid prasaekikin tani, ti siyu biyeyin sima tirin kimiir siirsiyin. Mi ti hiriinan siyuin yio ini nhiridmir parid siyitkinkan ywowin simiir mwo imiir. ²¹ Mi hiriinanki niuwi, kima siyu biyeyin siiram kipi kiwaki, siya nikwowaisiyam. Nngaka. Kima siyu biye imiirin siyu miyikin kima tiriyin siya dikwowaisii. Iriig.

13

Kima gavman simiir siyu imiir dap

¹ Iikam hoingak krimarin, gavman simiir inkam komii komiiyim simiir yai imiir wakaeyokna. Adi Komii krimiir Wanin siyar nokmwain okwo haiginiugim gavman simiirin, iki iikam whiekakim omom omomanim simiir kigriraowam. Adi Komii siyar nimbingikin, iikam imiirin, gavman nwowamin krimiir kigriraowam tariinanin. ² Mi iikamim gavmani iikamim simiir yai wakaeyokna karam nwowim, yim sima digumii Adi Komii siir haimriiyuwi mi ti hiriinan kamim, yim siyar nokmwain okwo haiginiugim, ta hiriinan mi aiir nwowamin. Mi sima gavman siir yai aiir wakaeyokna karam nwowi, simiirin wi gavman siya nonkwoninwoimwainninkin haiginiuwi. ³ Mi iikamim siyu miyik sibgu tiriyim, kima ha kipi naingwo gavman siya wi io kimiir nwowi. Nngaka. Mi iikamim siyu biye tiriyim, sima didid simiirsiyin. Mi kima gavman siirsi dididi, io kimiir nwosi mi kima wi ti hiriinan siyuin siir di tiri kima wi siyu miyik iirrarar pi tirin. ⁴ Yim sima Adi Komii siir igsopa sair nokwokairinanan ywowim. Mi kimiirin ini simar kigrirkakim mi kima wi iripar nwoki ingwomamair aeyim. Mi kima siyu biye tiri, kima wi didid. Dimusi rani, sima inig komiigak whisarii bi nwokim mi kimiirin simiir kirie aeya nonkwowi mi wi sima nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Adi Komii siir igsopa simar nokwokairinaka, iikamim siyu biye tiriiyim simiir nonkwobumbuninkanam. ⁵ Dimino whiskwo kima wakaeyokna api gavman siir yai aiirin. Kimiirin wi Adi Komii siya pi nonkwobumbuninkinisi mi wi mi naingwoyimyoknanaeisi. ⁶ Wim kima umiram Gavman simiir asi hauuwi, Adi Komii siir igsopa simar nokwokairinanaowida, kimiir kigriraowam inokinokin mi kima wi wadie nwoki owim. ⁷ Mi kima dimin taeminim gavman simiir iikam ima nikiuwiyim, simiir hauuwam yim ha timi hauugi. Mi Kima gavmani iikamim umiram sima srigiiyim, kima simiirin ha timi hauugi. Mi sima nuni umiram mi srigii, yi iriipa hiriinan ha timi hauugi. Mi gavmani iikamim yim sima ini krimiir kou ywowim mi krima simiirin siyu miyikimiyik iirrar sibgu tir. Iriig.

Mi iikamim iikam nhiram naingwoyiyim, yim sima Adi Komii siir siyu iir napikim.

⁸ Mi kima inkam nwiri dimin haii, wi niyopkiiyu karamae kipi swoki o. Mi kima inkam nwiraka wi hiriinankak kipi nwo. Mi diminin whiruwaingin, niyopkiiyu dig nwo karamae nwowi, irni nwirniyam naingwokwoyiyin. Mi iikamim, iikam nhirmiyam naingwokwoyiyim yim sima Adi Komii siir siyu

iir napkim. ⁹ Adi Komii siir siyü komiiyin hiniina boinkin, kima hii inkam nwirni wig aka kipi nanae mi wig irni kam aka kipi mi anae. Mi inkam kipi mi isomsom aokao mi hii kipi mi tauae mi kipi mi kigmair, ti sima sima rani, siyü komii siir yai nhirim ina mi owim. Mi diminin whiruwairgin simiir kou nwowin, yio hiniingin kima iikamim kimiir omaka kingiin nwowim, simiiramın kramar naingwonaeyia saiir hiriinan daingwo. ¹⁰ Iikamim, iikam nhiram naingwowyim sima simiirin siyü biyie bi tirikim mi ti hiriinan siyüin iikam nhiram naingwowyin, yio Adi Komii siirgisiir siyü iirar napi.

¹¹ Kima hiriinan tir iya Jisis Krai siya swoki iuuniyana nua tiriir ini kingiin nwowa. Mi kima Jisis Krai siir mi aiir mirii wi kipi mirii piyapiyao. ¹² Ihi, iya siya swoki itana nua tiriir, ini kingiin nwowa. Mi krimiir iya ti nun dimin biyekı naokingugukikaiyin siir nwowana ini dig kingiin nwowa. Mi krima Setan siir siyü biyeyim yim ti iuguski. Mi Adi Komii siir kirie aiir hai mi Setan siir ti swoki kwatio. ¹³ Krima siyü miyik iir sibgu ap mi siir sibgu tir. Iikamim nabie kigomok apiyim sim hiniin mi siyü biyie siir kipi nap iki iikamim nai tisisir apiyim simiir hiriinan. Yim ini op biyeya kwiyae whaowaeiya saiir kwiyae whaowaenan ywowim. Sima hii nanaekim mi yaii priinini priininiigim mi io whwonkam nanaokim mi wranan ninsikim. ¹⁴ Mi wim kima wi hiriinan kipi tir kima Jisis Krai siir kirie aiir hai. Mi dimin biyeyim kimiir kwoinkı naingwowyim tiram, yim wi kipi tir. Iriig.

14

Krima iikam nhirim naingwo tibmiiyim simiir kipi hid.

¹ Mi iikam nhirmi naingwo tibmiiya kirie nwo karam nwowi Jisis Krai siiramın mi kima simiirin kipi hiuyarmai kima simiiram dapiyao Adi Komii siir inig iirin kinakar hainanam. Mi kima diminin whwokwoka nwo karam nwowyim simiir kipi ninkinwamwarkı boin. ² Boiniyio yaiya kara pi hiniina boini, mi inkamın Adi Komii siiram naingwo tibmiiyin siir naingwo tibmiiya saeya ha boini, ti naepai naepaiyim yim hiriiriyar daeswo, yio siya wa dae. Mi nwirin siir naingwo tibmiiya Adi Komii siiramın kirie nwo karam nwowi, yio wi kuaekıuaeyim simiirarar timi ae. ³ Mi inkamın naepai naepai naeyin, siya iki inkamın naepai naepai naesi nididiyin siir kipi nigbumbu, yio ti hiriinan siyüin yio miyik rani. Mi inkamın kuaekıuae ara mi aeyin yio iriipa hiriinan, iki inkamın naepai naepai imiirar naeyarkakiyin siir kipi mi igbumbu. Mi yio tiriiginin yio iriipa hiriinan miyik rani. Dimusi rani, simiirin Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yanmaiwarkainaswowin. ⁴ Kima hiriiriyar naingwowi iki iikam nhirim Krai siir mi miriiyim, simiir hidim mi kou ini kimar ywowim, ha? Biyan Inkam Komii siya hidi digworaekwo whiekakim siir iikam ima tirim simiirin wi wadieyar nwowi, iyie? Wi wadie nwo rani, aniya? Simiirin wi Adi Komii siyar whinkinsiis haiginıuwi, siyü miyik tiramın.

⁵ Mi iikam nhirim yim ha naingwowi, ii nhirim simiir kouwin ini ii kwira kou saeya ywowa. Mi iikam nhirim yim ha naingwowi, ii whiekakim ini hiri hiriinankımar ywowim. Mi Kima irira nwinwira diminin kima naingwowyin, siiramın sibgu daingwo omok hid. ⁶ Mi iikamım ha naingwowyim, ii nhirim iki ii nhirim simiir kouwin ini sima ywowin, yim sima Biyan Inkam Komii siir inigin hiriinan saiirsiyar mi hainani. Mi iikamım naepai naepai imiir naeyarkakiyim, yim sima Biyan Inkam Komiiyin siir inigin simiirsiyar mi hainani. Dimusi rani, sima ti naeyim Adi Komii siya hauugiyim simiir, siirin simiirsi ti swoki boin wadieki. Mi iikamım kuae kuae ara naeyim, yim sima Biyan Inkam Komiiyin siir inigin ti simiirsiyar mi

hainani. Mi sima Adi Komii siirin ti naeyim siya hauuim pi simiirsiiyar mi boin wadiekii. ⁷ Inkam nwiirkin siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyamin, siya bi nonkwokin. Niingaka. Mi inkam nwiirki siir kwoin aingar bi mi aingwo aonamkin. Niingaka. ⁸ Mi krima omwaiyar mi waiyaei yio Biyan Inkam Komii siirar diminkin. Mi krima mi aonami yio iriipa hiriinan Biyan Inkam Komii siirar diminkin mi krima omwaiyar mi waiyaei mi krima mi aonami, nimirima Krai siir iikamkim. ⁹ Dimusi rani, siya bidiya yaowin mi ini iki iikamim naokaowim mi iikamim krima ti omwaiya niki waiyam siya ini krimiir Biyan Inkam Komii nwowin.

¹⁰ Mi dimusika, kima kimiir nomiiyauim simiirin whisarii prii hidi, ha? Mi dimusika, kima kimiir nomiiyauim simiir nigbumbuim, ha? Mi mhoiia krima homgakar in wi Adi Komii siir whwonkam ida nokwowi. Mi diminpai diminpaiyim wi siyar hid iskii. ¹¹ Adi Komii siya Yokwo Komii sairin hinina boinkikin,

Biyan Inkam Komiiyin siya hinina boinkikin, kara kimiirin yaimwower boinki, kara ini omwaiyar waiyam. Ombud komiiyin wi ogmwo kariir whwonkam idair nini hunii mi sima wa boini Adi Komii kingi kinin kirargin.

¹² Mi krima irira nwinwira Adi Komii siirin, wi krimiir yapayapa kwoin imiirar boini, krima ti dimin taeminim hinin dimusi tirkim, iya krima ti nu iir niki owa. Mi krima wi mintarao, siyuin krima tirin iki nomiiyau nhirim naingwo tibmii kinim sim. Iriig.

Krma nomiiyauim naingwo tibmiiyim simiir naingwo tibmiiya sair kipi tirbu.

¹³ Mi krma, krimiir nomiiyauwim simiir kipi hid. Kima ti dimin hiriinanin simiirsi daingwo. Kima, kimiir nomiiyau imiirin dimin kipi swoki tirsrar simiir nikpitmayamin siyu biye tiram mi sima nanka ikiiyamin. Niingaka. ¹⁴ An kara Jisis Krai saika bidi yitnakukikin mi kara asi ninomokninkini, digworaekwo whiekakim wadie kina nwo imiirin. Mi nwiirki ha naingwowi, ti diminin miyik rani mi siya wi kipi tir mi wi kipi mi ae. ¹⁵ Mi naeyin kira naeyin, kiriir nomiiyauin kiriirsiyin hikak siya nwowi mi ti hiriinan siyuin, yio nomiiyauam naingwokwowyin si rani. Mi ti dimin hiriinanin kima naeyin siirin, kima iikamim yipiki Krai siya naowin simiirsiiyin, simiir whwonkam ida kipi nae, simiir naingwo tibmii aiir tirbuam. ¹⁶ Mi dimin whir kipi swoki isiimauu iikam nhirmiyin, wim wi sim pi boinbumbuwisi ti diminin kima ha naingwowyin, yio wadiekim mi yim sima wa boini, yio miyik rani. ¹⁷ Mi dimin miyik miyikim Adi Komii siir isidin siirim, yim naeni dimin tani mi yim op kwiyaeni dimin tani. Niingaka. Yim hinin hiningim, dimin whirki kimbu karamae nwo mi iriipa Adi Komii saika nongwomamair aei mi maingamairga nwo. Yim ti dimin hininim yim Adi Komii siir naeyiu ieya hauugim. Mi ti diminim simakisimairgim koug kou nwowim. ¹⁸ Mi kira ta mi hiriinana sair mirii Jisis Krai siiram mi Adi Komii siya kiriirin wi maingamairga prasae nwo rani, ta miya kira miriia sairam. Mi kimiir nomiiyauim yim iriipa hiriinan wi maingamairgar mi owi.

¹⁹ Mi krma siyuin krimiir whinkinsiis haiginuwiyin, iriipa nongwomamair aeyin mi kirie irni nwirni hauuwiyin, siir dap. ²⁰ Kima Adi Komii siir miya ti naeyam kima naeyim tirim simiirsi ara kipi tirbu. Nae whiekakim yim wadiekinargim. Mi ti diminin kira naeyam tirin, kiriir nomiiyau siir whwonkam ida siir naingwo tibmiiya sair nanka ikii, yio tiriginin wi biyek biye nwowi. ²¹ Mi diminin kira naeyam naingwowin mi opa kira kwiyaeyam naingwowa, kiriir nomiiyau iirin siya nanka ikii mi

kira ti hiriinan diminin wi kipi swoki tirmimin wi hindarar ditkii uguski. ²² Mi diminin kira ha naingwowyin yio nae dimin kibikin mi kima siir naeyam naingwowi yio kimakima dimprio ae, kima inkam nwirni kwoin nipiyaokiyim kipi tir, yio kima mi Adi Komii siya kimiirarar diminkin. Mi kimiir kwoinin ha naingwowi siyiuin kima tiram naingwowin yio siyu wadiekin mi sima wi maigimaiga nwowi. ²³ Mi inkamin kwoinin whisa nwowi diminin siya naeyam naingwowin mi siya siirin wi kipi nae. Mi siya ti dimin iir naei, yio siya dimin biyie bidi tirin. Mi diminin kira ha naingwowin, yio dimin biyiekin mi kira siirin hiriyar tirkipkaii, yio tiriiginin, Adi Komii siya ha boini, tiki diminin yio dimin biyiekin. Iriig.

15

Krima Krais siir yai aiirar wakaeyokna ap.

¹ Mi iikam krima yipiki naingwo tibmii kinim Jisis Krais siiram, krima iki iikamim Jisis Krais siiram naingwo tibmii kin karamae nwowim simiir whinkinsiis haiginu, yim wi pi nikii uguskiisi. Mi krima, krimamar kipi naingwona. ² Nim wi krimamar pi naingwonaesi, krima iki iikamim naingwo tibmii kinim simiir whinkinsiis haiginu mi simiir naingwo tibmiya Jisis Krais siiram wi kirie nwoki owi. ³ Adi Komii siir Yokwo Komiiya hinina boinka, siya krimiir Biyan Inkam Komiiyin, siya siir kwoinaiga bi nitkin, krimiiram nauni miriiniyim. Nungaka. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya hinina boinka, ti yai bibiyeyim sima nigbumbuwyim, an kara ini warar mi ikin hikin mi krima wi krimiir kwoinkar kipi naingwo mirii. ⁴ Ti yayim biya sima winkyim Adi Komii siir Yokwo Komii aiir, yim krimiir nowamwarkai haiginuwam winkikim. Mi iya sima ti yai imiir winkyim, sima minam winkikim krimiir kwoin imiir wokmai haiginuwam. Mi hiriinanki nuwi, krima wi naingwo tibmii kin pranae kin tani, ta iya omwai Adi Komii saika waiyayokiyokiyana sairam. ⁵ Adi Komii krimiir Wanin sikisiyairgin krimiir wokmai haiginuwiyin mi krimiir whinkinsiis haiginuwiyin sowiir bwamkibwamin. Mi kara Adi Komii siiram hiriinan sairam kwisboin yokiyokigin. Mi iya siya kimiir whinkinsiis haiginuwi mi kima iripa dongwomamair ae, Jisis Krais siya tirin siyiuin krimiir nusiimauuwun siir hiriinan. ⁶ Mi krima wi kwoin whiruwar dwoki mi wi diriyar timi boinki, Adi Komii siir inig iir hainan prapasamin krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir Adin. Iriig.

Krais siya Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim simiir kinsiis haiginu swokin.

⁷ Jisis Krais siya bidi mi boinin, krima siir iikam nwowam. Mi iriipa hiriinan siyiuin kima nwirni irniyamar timi aingwo. Mi hiriinanki nuwi, iikamim sima wi Adi Komii siir inig iir hainan prapraski. Dimusi rani, sima kimiir siyu iir kigim. ⁸ Mi ti yayim kara kimiir boinmimauuwim simiir yaimwokiyaimwowim yim hiningim, Jisis Krais siya Juda iikamim, yipiki mois kitiyopnir haiyim simiir whisarii mi primiriyan inkam nwokin. Siya simiir nusiimauuwam tirkin siir Adin siir yaimwo kina. Mi Adi Komii siya dimin taeminim krimiir brougae wanwiyaeiyim simiir nimbingiyim bidi bidiniyar Ebrahim Aisak mi Jekop simiirin wi siya tiri. ⁹ Kima mi kimiir nomiiyauuwim naingwo tibmii kinim kima iripar dongwomamair ae. Dimusi rani, krais siya iki Juda iikam tani simiiram warar nitkin. Mi sima wi Adi Komii siir inig iir nwoki hainan prapasim ti iikam whiekakam siya naingwowiya sairsi. Yokwo Komii sair yayi hinina boinka,

mi ini mi owin kara ti Juda iikam tani simakar mi owin mi kara mwai wi kiriir inig iir hainan prapras waowi. ¹⁰ Mi Yokwo Komii saiir yai kwira saeya ha boinkika, kima iikamim Juda iikam tani, kima maigimaiga dwo Juda iikamim simakain. ¹¹ Mi haimii whirin yio hinina boinkikin, kima iikamim Juda iikam tani, kima Biyan Inkam Komii siir inig iir hainan prapraski. Mi iikam whiekak kimar, siir inig iirin nhamii nhamii kipi hainan prapraski. ¹² Profet inkam Aisaia siya Yokwo Komii saiirin hinina win boinkikin, mhoiya inkam nwirin wi sipi niti, yio Jesini isidin siirgin Devidni adin mi iikamim Juda iikam tani hinda tinda nwowim, simiirin wi siyar kigiski. Mi sima wi hinina naingwo aingwo tibiini, simiirin wi siya nanmaiwarkainaei.

¹³ Adi Komii siyairgin, krimiir naingwo tibiini kina saiir bwamki bwamin. Kara ha naingwowi, maigimaiga mi iripa nongwomamair aei siyuin yio kimiir dinkinukikai. Mi Adi Komii siir naeyuin siir dimin kirie kireyim wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginuwim, ta Adi Komii siiram kima nwowa siya nanmaiwarkainam. Iriig.

Pol siya siir mi airam maigimaigakin.

¹⁴ Ti kariir akamim, kara bidi yinokninkin, kima iikam wadiekim mi Adi Komii siir yai imiirin kimar yinokninkin. Mi irni nwirniyin kimar mi owimwarkaiyuwi, wi digar mi owi. ¹⁵ Mi yokwowa ti digworaekwo imiira igao yai kara winboinkiya, kimiiram, kara bi nididgin simiir boinmimauusiyin. Niingaka. Kara minsi winkikin, kima wi pi naingwo owouwisi, ti digworaekwo imiirin. Dimusi rani, kariirin Jisis Kraiis siir aposel inkam nwowamin Adi Komii siya nokmon okwo haiginugin. ¹⁶ Mi kara siir miyan inkam asi nwokin, iki Juda iikam tani simiirsi nini miriyyuwim. Mi an kara ini pris inkamnan ywowin, Adi Komii siir yai win kibiya saiir boinmimauuwam simiir. Mi iya sima Jisis Kraiis siiram naingwo tibiini kina mi Adi Komii siir naeyuin simiirin dimin whirki kimbu karamae nwohaiginuwi, siir whwonkam idain mi simiirin kara swoki hauugi, diminin Adi Komii siir hauugiyyin siir hiriinan mi siya bigi wi nasmirwaiyar nwoki owim sima siir iikam kisingi kin nwowam. ¹⁷ Mi an kara Kraiis siir inkamkin mi kara maigimaiga asi nwowi ta miya Adi Komii siira kara miriyya saiiram. ¹⁸ Kara pi dimin whir wara boin tani, kara miyim kara miriyyim Kraiis siya whindiriraerarim kariir, pi simiir boini, iikamim Juda iikam tani sima wi siir yai aiir nwoki wakaeyoknaim mi wa nwoki aingwo tibiini kina. Mi ti yaimin diminim kara tirim siya whinkinsiis haiginugin. ¹⁹ Kariirin Adi Komii siir naeyu ieyar whinkinsiis haiginugin, dimin kirie komiyyim biya iikamki kig karam nwowim simiirin. Mi kara Jisis Kraiis siir yai win kibi kibiyyim om komii Jerusalem hirankar boinmimauunaniyyin, ini nu Iirikam hirar yadiguwin. ²⁰ Mi ti diminim kara tirim, kariir kwoin komiyyin, simar nwokin, kraiss siir yai win kibiya saiir boinmimauuwamin, iki iikam nhirim, om nhiranim simiir hiranam wakae karamae nwowim simiir. An wi iki omoman kam nhirkim sim niki boinmimauuwim, wi sim pi swoki boinmimauuwisi. Kara yinin inkam nwirkin ninansiin okwogikin omaka siir idwo haigin miriyyim pi boriisopi. ²¹ Niingaka. Kara Yokwo Komii saiir yaiyyim simiir wakaeyokna apam tiri, saeya hinina boinka, iikamim Kraiis siir dimin taemin imiir kig karam nwowim wi sima kigi siirin. Mi iikamim biya siir yai aiir wakae karamae nwowim sima wa ninokninkini siir yai aiirin. Iriig.

Pol siya om komii Rom hiran iikamim simiir kignakiyam tirkin mi nu Spen hiriir namim warar mi tiri.

22 Inokinokin kara kimiir kignakiyam ina naingwown, kariirin ta mi aeyar kwipiyaokii mi kara kimiir kignakiyamin paninsi yitsi. 23 Biewii biewiiyim namkiyim, kara kimiiram nitima naingwokin. Mi tariinanin kariir miyim tapairin ini dig ywogigim. 24 Mi tariinanin kara kimiir kignakiyam tiri mi nu Spen hiriirin pi mhoiia nwoki amim. Mi kara, kimaka warauur nin gwo ae sasaenakii mi kariirin wi siyuam kima nwoki whinkiyansa haiginugiyim nu Spen hiriir namamin. 25 Mi tariinanarin kara pi om komii Jerusalem tiriir swoki ami Adi Komii siir iikamim hiranim simiiram. 26 Mi iikamim naingwo tibmii kiniiyim nu Mesodonia mi nu Grik hiranim sima kwoin whiruwa bidi ywokiyim, umir haingiriyu haiginkiyim, Adi Komii siir iikam paeprikabim om komii Jerusalem hir nwowim simiiram. 27 Kwoin whiruwa sima simar nwokikin hiriinan tiramin. Mi sima om komii Jerusalem hiran iikamim simakan dinaukakim. Iya Juda iikamim sima boinmimauuwa yai win kibi kibiyim iikamim Juda iikam tani simiir, sima naingwo tibmiiyam Jisis Kraisiiram, sairsika. Mi ini mi owin, sima Juda iikam paeprikabim om komii Jerusalem hiranim Adi Komii siirim, simiir mi whinkinsiisim, ta simiir dinau aii digiyam. 28 Biyin, kara pi ti diminin siir tiram niki ami mi ti umirim sima haingiriyu hauugiyim kara simiir nikini onkwo hauugigi. Mi kara nu Spen hiriir namim tiri mi bi wi kimiir nikini kigigi. 29 Mi iya kara kimiir kigam tiri, kara hiriya naingwowi Kraisiir dimin miyik miyikim wi kariirarar nakaisiskini. Mi kara simiirin wi kimiirar mi whinkinsiis haiginuwi.

30 Ti kariir akamim kara kimaka srii komiigakin. Dimusi rani, kima Jisis Kraisiir naingwokwonanaei mi Adi Komii siir naeyu siir krieya kima irni nwirniyam in na ninan aingwokwown. Mi kara ha naingwowi, kima Adi Komii siiram kariiram wara dinkin kwisboin 31 kariir whinkinsiis haiginuwam, ti iikamim nu haimii Juda hiranim, kariirin wi sima pi nisomaowisi. Mi kima siiram ti umirim kara hauuwi Adi Komii siir iikamim om komii Jerusalem hiranim simiir siiram warar timi kwisboin, sima wi maingimairga nwoki owim. 32 Mi Adi Komii siya ha naingwowi kara kimiir wini kignaki mi kara wi kimaka nin ongwomamair aesasaenakiyim. 33 Kara ha naingwowi, Adi Komiiyin yipikin krma nongwomamair aeni bwam nonkwowin, siya ini whiekak kimakar nwowin. Kaimwoka. Iriig.

16

Pol siya iikamim simiir nokboinmamaingikin.

1 Kara kimiirin wig ira saiiir boinkii, saiiir inigin Fibika saeya Adi Komii siir yai aiiir wakaeyokna api wiga. Mi iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim om Senkria hiranim simiirin saeya whinkinsiisika. 2 Kara kimiirin ta wig aiiirin minam boinmauu wakaekii, kima saiiir nokboinmamaair haiginuwim kima nokboinmamaair haiginuwa iki iikam nhirim Adi Komii siiram naingwo tibmii kinim simiir, saiiir hiriinan. Mi kima saiiirin siyu miyik iirar tir siyuin Adi Komii siya naingwown kima tiram saiiir. Mi diminin saeya haiyam naingwown saiiirin whinkinsiis haiginu. Dimusi rani, kariirin saeya whinkinsiis haiginugin mi iikam nhirim simiirin iriipa hiriinan.

3 Mi ta kariir nokboinmamaira kima Prisila mi saiiir kam ieya Akwila sowiirwai tini boinu yo sowa Jisis Kraisiir mi kibiya kanaka miriigo. 4 Mi biya sowawaiyin parii parii naowim kariir whindiriraersi. Kanakana rani, sowiirsi maingimairga, iki iikamim hinda tinda nwowim Juda iikam tani naingwo tibmii kinim yim sima iriipa hiriinan maingimairga bidiyar mi owim sowiiramwaiyin. 5 Mi kima iikamim sowiirwai omaka hiar

haingiriyu idwokai hainaniyim Adi Komii siir inig iir, simiir ha boin, kara simiir nokboinmamaigikin. ⁶ Mi Maria sairin ha timi boin, kara sair nokboinmamaigikin. Saeya kimiirin dimin taemin kasa bi whindiriraerar haiginiuga. ⁷ Mi kima Andronikas mi Junias sowiirin ha timi boin, kara sowiir nokboinmamaigikin. Mi ti Juda inkam nwisso sowa kanakar ninkin hiuyokiyokaigwo maeyauwa mi biye mriiya sair. Mi aposel kamim sima sowiir bidi sibgu inokninkinim. Mi biyarin kara Kraiis siiram niki aingwo tibmii kin karamaeyar niki owa mi ywo sowa sairar naingwo tibmii kingwo.

⁸ Mi kima Aplietas siirin ha timi boin, kara siir nokboinmamaigikin. Siya kariir nomiyau kibikin, Biyan Inkam Komii siir mi aair mriigin. ⁹ Mi kima Eban siirin ha timi boin, kara siir nokboinmamaigikin. Siya Biyan Inkam Komii siir mi aairin kanakar mriigin. Mi kima Stekis siirin warar timi boin kara siir nokboinmamaigikin. Dimusi rani, siya kariir nomiyau kibikin. ¹⁰ Mi kima Apelis siirin ha timini boinu, kara siir nokboinmamaigikin, kara iikam nhirim simiir yai wakaekin siya Kraiis siir siyugi siyu iirar napkin. Mi siirin iikam biye nhirim siyu biye sima tirhaiginiuwun mi siya hiriinansi bi nwokin. Mi Aristobyulas siir omakan iikamim simiirin ha timi boin, kara simiir nokboinmamaigikin. ¹¹ Mi kima Herodion siirin kariir isidin siir inkamin siirin pi ha boin kara siir nokboinmamaigikin. Mi kima iikamim naingwo tibmii kiniyim Nasisas siir omaka iruwanim simiir wi ha timini boinu, kara simiir nokboinmamaigikin.

¹² Mi kima Traifina mi Traifosa sowiirin ha tini boinu, kara sowiir nokboinmamaigikin. Biyan Inkam Komiiyin siir miyim kigi sowa ninkiko. Mi kima ta wiga Pesis dapiya sairin ha timi boin, kara sair nokboinmamaigikin. Saeya kariigi kariir nomiyau kinga. Mi saeya Biyan Inkam Komii siir miyim pranae pranae bi mriiga. ¹³ Mi kima Rufas siirin wi ha tini boinu, kara siir nokboinmamaigikin, ti inkamin Biyan Inkam Komiiyin siir siyuin siir sibgu apiyin. Mi siir yopiya, ya ini kariir yopiinan warar mi owa. ¹⁴ Mi kima Asin Kritas, Fligon mi Hemis Patrobas Hemas mi iikam nhirim naingwo tibmii kiniyim simaka hir nwowim simiirin ha tini boinu, kara simiir nokboinmamaigikin. ¹⁵ Mi kima Filologas mi Julia mi Nerias mi siir yokman aeya mi Olimpasiya mi iikam nhirim Adi Komii siirim simiirin wi ha tini boinu, kara simiir nokboinmamaigikin.

¹⁶ Mi Kima iikamim warauranim irira nwinwira kima kimar dokboinmamairna. Mi iikamim naingwo tibmii kiniyim, Adi Komii siir inig iir haingiriyu hainaniyim hinda tindanim yim sima iripi hiriinan, wi kimiir mi okboinmamaigii. Iriig.

Nikopkaigiyan yai aeya

¹⁷ Ti kariir akamim, kara kimiirin mansi boinmauugi kima mintirao. Kimiirin wi iki iikam biyeyim sima pi ninikibirisi isidin whisa nwowam, Adi Komii siir yayim Kima wakaeyim biya simiirsi. Mi ta simiir hiriinan yayi dimin taeminim iikamki naingwo tibmii kiniyim, wi saeya kikinwaisigi mi kima ti hiriinan iikamim simiir kingiin kipi nwo. ¹⁸ Mi ti hiriinan iikamim yim Biyan Inkam Komii siir mi imiir bi mriigim. Ningaka. Yim sima, simiir kwoin imiirar napikim, ti hiriinan dimin iir tiramin. Mi sima pa priyiksasae hiir kinaop itkaigai boinami mi iikamim ha niki aingwowim sima yaimwowa boini. ¹⁹ Mi wim kima Adi Komii siir yai aair wakaeyokna apikim mi iikamim hinda tindanim sima kimiir inig iirim bidi haigin idwokiyim mi tariigina kara kimiirin maigimaigra komiiga. Kara ha naingwowi, kima siyu kibi iir sibgu inokninkin. Mi kara pi boriisopi

kima iki dimin biyeyim simiir tirim. Nningaka. ²⁰ Kimiir kwoin imiirin Adi Komii siya tirikin, iripa nongwomamair aeyam. Mi wi kimimin tani, Setan siirin wi siyar nonkwonwomwarinikin uguskii mi siirin wi siyar ninibrombrop itkini. Kara ha naingwowi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir naingwobumbuwa wi kimakar nwoki owim.

²¹ Mi Timoti siya kanakar miriyyin, kimiirin siya nokboinmamair haiginugikin. Mi Lusias, Jeson mi Sosipata, kariir isidin, yim sima kimiirin wara mi okboinmamairgikim.

²² Kara Tetiaskin, ta yokwowa Pol siira kara whin winboinkika. Mi an kara iriipi hiriinan kariir nokboinmamaira simiiram mi boinkika.

²³ Mi Gaias siya inkamin nae Pol kariir diriraerar hauu aeyin, ti inkamin siir omakain iikamim naingwo tibmiiyim iripa sima haingiriyu owiya yo iriipi hiriinan, siir nokboinmamaira kimiir mi boinkika. Mi Esrastasin inkamin gavmani yokwo digworaekwo winiyyin, ti om komii siiranin mi krimiir nomiyyau ieya Kwotas yo sowa iriipi hiriinan sowiir nokboinmamaira kariiram mi winboinkika.

²⁴ Kara ha naingwowi Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir naingwombumbuwa, saeya kimakar dwokrpkai. Ta yaiya saeya kaimwo ywokiya. Iriig.

Kima Adi Komii siir inig iir hainan.

²⁵ Mi kima wi asi niti Adi Komii siir inig iir hainanam siyairgin kimiir naingwo tibmii kana sair whinkinsiis haiginuwu, hiriyyar nokwoyokiyokiigiyamam. Mi Krais siir yai win kibiya kara boinmimauua Adi Komii siya haigiprakaiya krimiirsi, tariinan saeya idwowiya bidi yimbiamama. ²⁶ Mi tariinanin ta yaimwokyaimwowa idowiyakidowiya bidi yimbiamkiya Yokwo Komii sairin. Mi Adi Komiiyin yipikin omwai hiriyyar waiyayokiyokikaeyamiyyin, siya krimiir bidi boinkiyin, siir yai aair boinmimauuam iki iikamim hinda tindanim simiir mi sima wa nwoki aingwo tibmii kinim.

²⁷ Kara ha naingwowi, krma Adi Komii krimiir Wanin siir inig iir hainanprapraski, yipikin digworaekwo whiekakim simiir ninokninkin digin. Krma siir inig iirin inokinokar hainanpraprasnanae digworaekwom Jisis Krais siya tirim krimiir simiirsi, ta yaiya ini kaimwo ywowa. Iriig.

1 KORIN

Mi iya Pol siya om Efesas hir nwoowa mi siya ta yokwowa ha wankika iikamim naingwo tibmiyim om Korin hiranim simiiramim. Biya iya Pol siya om Korin hir niki owin siya Adi Komii siir yai airin biewiirim whirkakin whir mi haimii ha iki boinmimauu. Mi ti omin Korin nikuwiyin yio Grik iikamim simiir om komii ieya mi Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim yim hir nwokim. Mi iikam whiekakim yipiki dimin biye tiriyim yim hir warar mi okim. Mi mhoiia iikamim naingwo tibmiyim yokwowa ina wankiyim Pol siiram, sima ti hinina win boinki, sima miyiknan nwo rani ini yapiyapi nwowim. Mi iya Pol siya hiriinan wakaewinin mi siya ta yokwowa ha wankikin simiir whinkinsiis haiginugin dimin taeminim sima tirim wadie sima nwowim. Iriig.

¹ Kara Polkin, kara Krais Jisis siir aposel inkamkin. Kariirin Adi Komii siir kwoinkar naingwo okmwim okwo haiginugin, aposel inkam nwowam. Kara mi kariir nomiiyauwin, Sostanis, krira kimiir boin wadieki. ² Ta yokwowa krira wankika om komii korin warauran iikamim Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmiyim kimiiram. Mi Kimiirin Jisis Krais siyar diriraerarkikin mi kimiirin dimin whirkin paninsi kimbusi. Mi wim kima ini Adi Komii siir inkam kungi kinar yowim. Kima, ti iikam whiekakim omom omomim hinda tinda nwowim simiir hiranim Jisis Krais Biyan Inkam Komiiyin siir inig iir hainaniyim mi siya ini krimiir hoimgakni Biyan Inkam Komiiyar ywowirkakin.

³ Adi Komii krimiir Wanin siya mi Jisis Krais, sowiir mhi kwoinim iripa nongwomamair aeyamin wadie saeya nwowaiginuwi. Iriig.

Pol siya Adi Komii krimiir Wanin siir boin wadiekikin

⁴ Kara inokinokin kimiiramim Adi Komii siir boin wadiekii, ta naingwobumbuwa siya hauuwa kimiir saiirsi boin wadiekii. Dimusi rani, kima ini Krais Jisis siir iikamkim. ⁵ Kima Krais Jisis saika bidi yamasu kikinim mi kima dimin taemin whiekakim simiir kirie komiigak asi nwokim. Mi kima kwoin miyik mi adi siir yaimwokiayimwowa saiir ninomoknankin boini kwoin miyikak asi nwokim. ⁶ Mi ta Krais siir yai win kibiya saeya inan kimiir bidi kwirii idwokaiya. ⁷ Mi kima Adi Komii siir naeyuin siir dimin miyik miyikim simiiram paninsi whaowaesi. Nungaka. Inkam Komiiyin Jisis Krais siya nitana wi saiirar nadiguwi. ⁸ Mi kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginuwi mi kima wi kirie hiriir nwoyokiyokiyami mi wi ta io aeya digii mi krimiirin wi dimin whirki kimbu rani. Iya krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya nitana. Nungaki, nungakunga. ⁹ Adi Komii siya yaimwo boinan inkamkin mi kimiirin siyar nimbingin siir yinisimin Jisis Krais, krimiir Biyan Inkam Komiiyin, ini hanin kwirii idwokaiyim mi saika nidwo boinaiyim. Iriig.

Iikamim iripa mhi kwoin nwowiyim simiir yaiga

¹⁰ Mi ti kariir nomiiyauwim kara kimiirin, krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siir inig iir boinin kwokwokii. Kimakima kipi ninkinwaomwarkii boin mi ti kimiir isidin yapa yapa kipi nwo kimiir kwoinim whirua dwo mi yaiya diriyar kiritmai boinki. ¹¹ Ti kariir nomiiyauwim kara, kariir nomiiyauwin Krowi, siir isid ieya boinmauugikin, kimakimarin ini ninkinwaomwarkii boinkaka nwowim. ¹² Kara kimiirin pi hinina boinmauwakaekii, kima yapa yapa nwonira kimiir nhirim pi hinina boini,

nim nhirim Polnikim mi nim nhirim Apolosnikim mi nim krɪma Krai nikim. ¹³ Mi ini panina tirin, krais siya ini tari haimii haimiyya ywowin, ha? Mi tari ti paeyin hiiiniya nironinkinin siirin Pol kariir ninkin irimdinu aokikin kimiir whinkinsiis haiginuwamin, ha? Kima tari Pol kariir inig iir baptaiskim, ha?

¹⁴ Kara Adi Komii siir boin wadiekii, kara kimiir waraurin Krispas, Gaias sowiirarar baptaiskin kara inkam nwir wara bi baptaiskin. Nningaka. ¹⁵ Inkam nwirki kimiirin wi hinina boin tani, kima kariir inig iir baptaiskim. Nningaka. ¹⁶ Ae, kara tisi hanngi swoki kwanaingwowoknakiyin, kara Stefanas simiirniyyin warar ninkin baptaiskin haiginugikin. Kara ninokninkin tani, kara tari inkam nwir warar bidi yamisi baptaiskin iyie? ¹⁷ Krais siya kariirin baptaiskim bi nikropkikin. Nningaka. Siya kariirin yai win kibiya saiir boinmimauuwam nikropkikin. Mi ti hiriinan saiirsika kara kimiirin aowa aowan yayim, kima ninokninkin karamae nwowim pi simiir wara kinawhiyimiyyena boin tani, kamim ninokninkin komiigakim simiir hiriinan. Nningaka. Mi kara hiriina boinkiswo mi ti paeyin Krai siir nironinkinin hiiiniya yio wi inigak di ywowi. Iriig.

Adi Komii siir kirieya ini Krai siir hir nwowa

¹⁸ Kaimwoka, iikamim ha naingwowi, ti paeyin hiiiniya nironinkinin siir yaiya saeya hindara priboin whaowaei. Mi krɪma iikamim Adi Komii siya nanmaiwar kainam, nim krɪmiir kwoinim ha naingwowi, ti paeyin hiiiniya nironinkinin, siir yaiya ya Adi Komii siir kirie aeyairga. ¹⁹ Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya ha boinka,

iikamim ninokninkinkakim simiir ninokninkina wi kara tirbugii. Mi iikamim kwoinpai kwoinpai miyyikakim simiir kwoinim wi kara nirimdiyugii.

²⁰ Mi ti iikamim ninokninkinkakim mi iikamim kwoinpai kwoinpaigakim iikamim yai krɪpii nainiikiigi ikim mi sima wi inigakar nwowi. Nningaka. Mi Adi Komii siya nu tiran iikamim ninokninkinkakim, simiir ninokninkin imiir bidi tirbugiyim.

²¹ Adi Komii siir ninokninkina ti nuan iikamim simiir kwoinairga naingwo haiyim wi dig nwo rani. Nningaka. Adi Komii siya ta boinbu yaiya sima boinmimauuwa saiiram naingwo tibmiyyim, iikamim simiirin wi siya nanmaiwar kainaei. ²² Juda sima yaewan minam kindiyu wankim, sima yaeya dimin kirie komii win kigi mi sima wa naingwo tibmii. Mi yim Grikim, ninokninkin komii haiyamar mi ankaii. ²³ Mi nim krɪma paeyin hiiiniya nironinkinin Krai siir ninkin irimdinu aokiyin, siir yai aiirar mi boinmimauuwikim. Mi Juda iikamim sima ta yai aiir wakae winim mi simiir kwoinim miyyiknan bi nwokikim, ini hindara hugimkikiugiyim. Mi iikamim Juda iikam tani, yim simiir kwoinim ha naingwowi, ta yaiya saeya hindara priboin whaowaei. ²⁴ Nim krɪma nhirim Juda iikamkim mi nhirim krɪma Juda iikam tani. Krɪma Adi komii siir nikiu aiir wakaeyim krɪma ina ninokninkinim, Krai siya Adi Komii siir kirieya mi siir ninokninkina, saiir nsiisiimauugin. ²⁵ Iikam nhirim sim kwoinim yim ha naingwowi, Adi Komii siir ninokninkina saeya bwam karamaeki niuwi mi yim inkam nhirim sim kwoinim ha aingwowi, Adi Komii siir kirieya saeya opairgi mi iuwi. Mi Adi Komii siir ninokninkina ini ti nuan inkamim ninokninkin komii komiigakim bi nwowim, ini simiir ninokninkin imiir haibura mi Adi Komii siir kirie ini ti nuan iikamim kirie komii komiigakim bi nwowim simiir kirie aiir haibura.

²⁶ Ti nomiiyauim kima biyya Adi Komii siya nimbina iyya kima naingwo tibmiyya mi saiiram ti swoki aingwowoknaki biyya kima panin panin inkam nwokim, iyya Adi Komii siya kimiir nimbina. Mi nu tiran iikamim ninokninkin komii komiigakim mi kirie komii komiigak nwokim, yim iuarig

bi nwokim. Nningaki, nningakinga. ²⁷ Adi Komii siya bidi hidgiyin iikamim nu tiranim ha naingwowim inig karamae nwowim simiir nimbinaim, iikamim ninokninkinkakim simiir kiyipsibgi haiginuwam. Mi siya iikam opairim nuan inkam ima naingwowim simiir bidi yimbiingiyim, inkam kiriekakim simiir kiyipsibgi haiginuwam. ²⁸ Adi Komii siya bidi yimbiingiyin inkamim yaeyipyaeyipa ti nuan inkamim sima yasururgaiyim. Mi iripa nomboin ii ae karamae sima nwowim simiirin. Dimusi rani, ti iikamim nuanim ha naingwowiyim, sima inig komiigakim simiirin Adi Komii siya bidi ikwowaisigiyim. ²⁹ Inkam nwrki hainan karamaeka siir inig irarin, Adi Komii siir whwonkam ida. Nningaka. ³⁰ Whisarii rani, krima ini Jisis Kraiis siirgisirkinina ywowim. Mi Adi Komii siya Jisis siirin minam nimbiningin Kraiis siirin siya krimiir ninokninkin haiginuwim. Mi Adi Komii siya krimiirin wi hinina nwoki boinim, dimin whirki bi kimbugim mi krimiirin siyar sakii prapas okwokiyim mi krima ini rirmiyya ywokiyim. ³¹ Yokwo Komii saeya hinina boinka, yio siyu miyyik rani, inkamim siir inig iirar hainanaeyin, siya Adi Komii siir inig iirar hainan iski. Iriig.

2

Pol siya paeyin hiiniya nironinkinin sair boinmimauugin

¹ Pol siya boin, ti nomiiyauim, iya kara kimiirim nita kara Adi Komii siir yai miyyika sair boinmimauuwim mi kara kimiirin yai kirie kirieyim mi yai aowa aowan ikim, kara simiir bi boinmimauugim. Nningaka. ² Iya kara kimaka nwowa kariir kwoinin hininingin, kara wi dimin whirim naingwo rani. Nningaka. Kara Jisis Kraiis siiraramar yaingwo iski. Mi dimin komii whirin paeyin hiiniya nironinkinin siya naowin siirama daingwo iski. ³ Iya kara kimiir waraur nita kara kiriekakim sim bi nitkin kara nidid kakar nitkin mi kariir pua nopenopa mi kinka. ⁴ Mi yaiya kara boina mi yai win kibiya kara mi boinmimauua, kara inkamim ninokninkinkakim kimiir kwoinin simiir hiriinan bi hiir boinikin. Nningaka. Kara Adi Komii siir naeyiun siir kirieya sairar nitkin kimiir niisiimauuwamin. ⁵ Mi kimiir naingwo tibmiiya inkam ninokninkinkakim simiir hiranki bi haigin. Nningaka. Adi Komii siir kirieya sair hiranka nitka. Iriig.

Ninokninkina krimiirin Adi Komii siir naeyiu ieyar hauugin

⁶ Kaimwoka, sima iikamim naingwo tibmii kirie kiriekakim yaowae adnan nwowim, simiirin wi yai kirie kirie kapi boinmimauuwi. Mi ta ninokninkina ti nuin siir tiran tani mi ti inkam komii komiiyim nu kigriraowiyim simiir tani. Nningaka. Ta simiir kirieya ini kingiina nwowa wa diguguski. ⁷ Krima Adi Komii siir yaiya sair boinmimauugim. Mi taka nimprio yaiya inkamim nuanim simiirsi nimprioka. Ta yaiya saeya bidi bidiniyar nwoka, iya siya nu iir nonkwokwo karamae nwowa sairar. Ta ninokninkina kara boinmimauua saeya Adi Komii siya ninokninkina nimprio yaiya mi ta nimprio yaiya iikamim nuanim simiirsi nimprioka. Mi ta yaiya saeya biyya nwokwokinka. Siya minam naingwokin, siir siyu miyyik miyyikim krimiir whwonkam ida diriraeraram mi krima saikar nwoki ongwomamair aeyim. Mi ti sima kara boinkiyim. ⁸ Nuan inkam komii nwrki bi ninokninkinkin ta yaiya sair bwam iirin. Nningaka. Mi sima ninokninkiswo mi sima ninomor kouan Inkam Komiiyin siirin wi paeyin hiiniya nironinkin saika dinkan irinugi. Nningaka. ⁹ Mi ti digworaekwo whiekakim simaigim Adi Komii siya kiyau haigin kwokini iikamim siiram naingwokinin simiiram. Mi Yokwo Komii saeya hinina boinkika,

tiki dimin taeminim yim iikami nhwoki kig karamae nwowim mi simiir wiiingi wakae karamae nwowim mi iikamkim sim naingwowim yim wi nwo rani.

10 Adi Komii siir naeyiun siyar niisiisimauugim ti siir nimprio yayim krimiirin. Adi Komii siir naeyiun siya siyar ninokninkini diminpai diminpaiyim mi Adi Komii siir kwoinin, iriipi hiriinan, sasar mi inokninkini.

11 Yipiki inkamkin, inkam nwirni kwoinin siir ninokninkinin. Ti inkamin siir kwoinin naeyiun sasar ninokninkin iskii. Mi iriipi hiriinan Adi Komii siir kwoinin inkam nwirki ninoknikin karamaeka. Siir naeyiun sasar ninokninkini. 12 Mi krima ti kwoin hiriinanin nuan inkamki bi hauugin. Niiingaka. Krimiirin kwoin miyikin Adi Komii siir naeyiun siyar hauugin. Mi krima wa ninokninkini, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya krimiirin hindara priihauugin.

13 Ti diminin krima siirin kimiir boinmauu wakaekin. Ta yaiya krima inkamin ninokninkinkakin siir hiranki bi haiga. Niiingaka. Ta yaiya krima boinmimauua Adi Komii siir naeyiun siyar niisiimauugin. Mi krima kamim Adi Komii siir naeyiugakim simiir hiriinan asi boimimauuwi mi sima asi sibgu wakaeyoknaei. 14 Inkamin Adi Komii siir naeyiugakim karamae nwowim mi siya wi Adi Komii siir dimin miyik swoki inokninkin tani. Niiingaka. Dimusi rani, siya hinina naingwokin siya hindara priinaingwo whaowaei boini. Mi siya wi ti diminin siir dimin mwo iir ninokninkin tani. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiun siirar diminkin. 15 Inkamin Adi Komii siir naeyiugakin, siyairgin digworaekwo whiekakim simiir hidiyin mi siirin, inkam nwirki hidim wi dig nwo rani. Niiingaki, niiingakunga. 16 Biya Adi Komii siir inkam nwirin siya Yokwo Komii airin hinina win boinkikin, ihi, yipikin Biyan Inkam Komiiyin siir kwoin whiekak imiir ninokninkinin.

Mi wi nhinga ninokninkini Biyan Inkam Komii siir kwoin iirin mi wi nhinga niisiisimauuwi siirin, ha? Niiingaki, niiingakunga. Siya hinina win boinkikin. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiun siyar nowomwarkaiyuwi krimiirin mi krima Krai siir kwoinin siir hiriinan asi nwowi. Iriig.

3

Adi Komii siir miyan inkamkin

1 Ti nomiiyauim, biya kara boinmauuwim yayim mi kara kimiirin kamim Adi Komii siir naeyiugakim simiir boinmauuwa sair hiriinan bi boinmimauugin. Niiingaka. Yayim kara boinmimauuwiyim kara iikamim Adi Komii siir naeyiugakim karamae nwowim, simiir hir boinmimauugin. Dimusi rani, kimiir naingwo tibmiiya ini yinisim praigaknan ywowim Krai siir siyu iirin. 2 Ta yaiya kara kimiir boinmimauuwa ini mwiinan ywowim, kara kimiirin mwiinan hauu aekin. Kariir yaiya saeya ini nae kirie kirieyim inkam adiyaowaeki naeyim, simiir hiriinan bi hauu aekin. Niiingaka. Kima wi Adi Komii siir yai kirieya sair wakae rani. Dimusi rani, kimiir kwoinin ini yinisim praigaknan ywowim mi tariinanin iriipi hiriinan, kima dig bi mi okim. 3 Dimusi rani, kimiir siyuim kima napdiraerariyim ini iikamim nu tiranim simiir hiriinan ywowim. Ihi, kima kimiir nomiiyauim simaka whwokwoka bi nwowikim mi ninkinwamwarkii boini siyuin ini kimiir waraurar mi inkin owin. Ti siyuin kima tirin ini kamim Adi Komii siir ninokninkin karam nwowim, ini simiir hiriinan ywowim mi kima simiir siyuin siir asi napkim. 4 Nhirim pi hinina mi boini, krima Pol siirgin. Mi nhirim pi hinina mi boini, nim Apolosnikim. Ti hiriinan siyuim kima tiriiyim yim ini iikamim nuanim sima tiriiyim ini simiir hiriinan ywowim.

⁵ Kima sibgu daingwo, Apolosin yio yipikin? Mi Pol kara yipikin? Krira maiyan inkam kinaingwo Biyan Inkam Komiiyin siya kriririn yapiyapa mai hauugin. Mi ta kririr maiya kima Kraisiiram in sairar yaingwo tibmiikiyim. ⁶ Kara bi minam nitkin, Adi Komii krimir Wanin siir yai kibiya sair boinmauwam, inkamin sasaeya ninkiniyin siir hiriinan. Mi Apolosin mhoiya ha swoki itin yio ini hiriinan yai kibi aiar swokini owomwarkaiyuniyin, inkamin ko nakiyin numir, siir hiriinan. Kimirin kwoin miyikin Adi Komii siyar hauugin numiran sasaeyam sibgu mwrii namiyin simir hiriinan. ⁷ Mi inkamin sasaeya ninkiniyin, yio inig kamaekin mi ko numir nakiyin, yio iripi hiriinan, inig kamaekin. Sasae imirin Adi Komii krimir Wanin siyar diriraerarki mi sima pa nimbiamy mi inigakin pi Adi Komii siyar nwowi. ⁸ Mi inkamin sasaeya ninkiniyin mi inkamin numira sair ko nakiyin sowa hiriinan mai kwiruwa sairarar mirigo mi sowerin digworaekwo mhoiya wi Adi Komii siyar hauuwi miya sowa miriya sair digar. ⁹ Krira iripa Adi Komii siir mai kwiruwa sairar mirigo. Mi kima ini Adi Komii siir numira siya niyokninkinan ywowim.

¹⁰ Adi Komii siir naingwobumbuwa saeyar tirikin kara biyan inkamin omaka miriyyin siir hiriinan asi nwokin. Kara iyyin paeyin bidi inansiin okwokiyyin mi kara kimiram asi nitkin, Adi Komii siir yai aiar boinmauwam. Mi kariirin Adi Komii siyar hauugin ninokninkin miyika mi mhoiya iikam nhirim ha nitim sima ini miri ninkinokougik ta omaka. Mi kima yapayapa nwonra omaka sibgu haigi siyin mirirarao. ¹¹ Kima ina ninokninkinim, yinpaeki yinpaeyin bidi yokwokiyyin, siya Kraisi Jisis siyargin. Mi wi inkam nwirki yinpaewir swoki inansiin okwo rani. ¹² Inkamin Adi Komii siir mai aiar miriyyin siya ini inkamin omaka miriyyin siir hiriinan ywowin. Mi nhirim yim mai wadie wadieyim simirar mi miriyyim mi simir miyim ini gol, silva siyam yipiki hiriyyar nwoyokiyokigiyamiyim ini simir hiriinan ywowim. Mi ta omaka wi hiriyyar nwoki okwoyokiyokiyim mi nhirim yim mai miyik bi mirigim, simir miyim ini kii auwim ti priei nwo kamae nwowiyim, ini simir hiriinan ywowim. Mi taka omaka saeya wi nokwo bripri rani. Ningaka. ¹³ Mi mhoiya iikam whiekakim simir miyim wi idowiya nimbiamy ya ta iya Adi Komii siya hidana yaimin diminim simir ya saeya. Mi taka ti aiarin Adi Komii siya hidana paeya wa nimbiamy mi miya gol, silva mi siya miyik miyiknan nwowa mi paeya wi sair wara ninkin unam tani. Ningaka. Mi miya biye nwowa ya wi kii aunan niugi nhiskii. Mi siya wa nwoki naingwowim simir miya wadieki piyamsi owa, iye, miyik rani, aniya? ¹⁴ Mi inkamin Adi Komii siir mai miyik miyikim simir miri, simirin wi ti inkamin iyyin paeyin hainansiin okwowin siir idwo nami haigi siyin miriyyin, wi siir hiriinan nwowi. Mi paeya sair wara ninkin tu kamae nwowi mi Adi Komii siya dimin miyik miyikim wi ta mai aarsi hauuwi. ¹⁵ Mi paeya ti mai imir niu tuguskii mi siya wi dimin miyik miyikim simir hai rani. Ningaka. Mi sairar kwoinbudin yio wi wara ninkin dig rani. Ningaka. Siirin wi Adi Komii siya hainaowidi. Mi siya wi diminkak nwo rani. Ningaka. Siya wi ninga ninga priywo kaeyami.

¹⁶ Mi tari kima bi ninokninkinim, aniya? Kima ini Adi Komii siir omaka komiyya ini sair hiriinan ywowim mi Adi Komii siir naeyuin ini kimirar yaninkiniyin. ¹⁷ Mi inkam nwirki Adi Komii siir omaka dimin whirki kimbu karam nwowa sair nininkigii mi Adi Komii siya ti inkam iirin wi yamdiyar swoki onkwo ninwimwirninkini. Dimusi rani, Adi Komii siir omaka ya kriraingim.

¹⁸ Kira ti dimin hiriinanin kinakina kipi swoki iksisaena. Mi inkam

nwirki kimiir bopwoniya waraurin, siya nuan diminim simiir siyu imiir napi mi siya hiniina naingwowi, kara ninokninkin komiikakin mi ti inkam hiriinanin siir mhii kwoinim kisina haigii mi siya, siya siyamar naingwona kamae nwowi mi nuan iikamim sima wi hiniina boini, wara inkamin siir kwoinin bidi yinkisaiowaenakiyamin. Mi Adi Komii siya ti hiriinan inkamin, siirin wi hiniina boini, siya ninokninkin miyikakin. ¹⁹ Ninokninkina iikamim ti nuanim simiir siir tirana ya Adi Komii siir whwonkam ida ya bidi yinkisaiowaenakiyama. Yokwo Komii saiir yai kwira hiniina boinka mi ti hiriinan iikamim sima ha naingwowi krima ninokninkin komiigakim. Mi ti hiriinan mwrakboini siyuin sima tiriyin yio ini wraisuim haimna anki krima haiiyim ini hiriinan ywowim. Mi Adi Komi siya krimiirin wi hiriinan nitkin timdnu haii, iya krimiir mhii kwoinim hiriinan biye nwowi. ²⁰ Mi Yokwo Komii saiir yai kwira hiniina boinka, Biyan Inkam Komii siya ina ninokninkin mi inkamin siir kwoinin ha naingwowi kara ninokninkinkakin mi ta siir ninokninkina ya ini ningakiningar ywowa. ²¹ Mi diminim inkamki diriraerar nonkwokwowim krima simiir biyan inkamim simiir inig imiir kipi hainan. Ningaka. Dimusi rani, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim yim kimiiram nimbingim, kimiir whinkisiis haiginuam mi yim ti digworaekwowim yim kimiirairgim. ²² Pol kara mi Apolos mi Pita, krima tir minam nwokim kimiir whindiriraeraram. Adi Komii siyar nimbanga iya kwoinbudin omwai waiyaiyin mi iya naonaman aka. Mi digworaekwo whiekakim tariinan mi mhoiya nimbiamamim siyar nimbinkim, ti digworaekwo whiekakim yim kimiirgim. ²³ Mi wim kima Kraiis siirgim mi Kraiis siya yio Adi Komii siirgin. Iriig.

4

Biyan Inkam Komiiyin siir miyan inkamim yim wi siyar hidi

¹ Kima krimiir dinokninkin, krima Kraiis siir miyan inkamkim, siya krimiirin minam nimbinkin Adi Komii krimiir Wanin siir aowa aowan nimprio yai kibiyim simiir kigriraowim iikamim simiir boinmimauuwim. ² Siyu whirin miyan kamim simiirin hiniingin, siya siir mi imiir sibgu wakaeyokna mirii mi siir miyim siya wadie sibgu mirii, siir biyan inkamin siir whwonkam idan. ³ Mi kima kariir boinwokiyopnatkaigii inkam komii komiiyim yai hidiyim simaka, kariir yai imiir, ya ta ii hiriinana ya yaimin kamaeka. An kara iriipi hiriinan nu tiranar inkamkin, kara pindan tani. Ningaka. An kara om whiran inkam tani mi kara wi kanakanar swoki hid rani. Ningaka. ⁴ Kariir kwoinin ha naingwowi siya ini rirmiigi rirmiia nwowin dimin whirkin swoki kinyiskai rani, kariir kwoin iir nipiyaokiyamin Biyan Inkam Komiiyin sasar ninokninkini. ⁵ Iya ina niki owa mi kima inkam nwirni siyuum saiirar kipi niki hid kima Biyan Inkam Komiiyin siirimar tiki okwokin. Mi siya digworaekwo whiekakim mi kwoinim aowa aowa nwowim mi nibwomambwo nwokiyamim, sima wi idowiiyar nimbini uguskii wi kimiminki rani. Mi taka ii airin, wi Adi Komii siya boinmimauugi irira nwonira simiir mi imiirin wadiei piyasi owa, iyie? Mi tari miyik rani.

⁶ Kima ti nomiiyauim, ti yayim kara boinmimauuwim, Apolos siya mi kara kriirar yaigim, kimiir whinkisiis haiginuam, diminim krima diriraeraram mi krima nisiimauuwim simiir. Mi kima wa nwoki inokninkinim. Saeya hiniinga, kima digiumii Adi Komii siir yayi saiir kipi haimriiyugig mi kra kipi nantamyiriyir mi digiumii nwirni kipi haimriiyu mi nwiruani aram kipi naingwo. Ningaka. ⁷ Yipiki kiriir nokmwain okwohaiginuun inkam komii, iki iikam nhirim simiir kou mwowam? Ningaka. Adi Komii siya hauugim wara

digworaekwo whiekakim kima nonkwowim mi kima hinin dimusi boinkim, dimin miyik miyikim kimiir kiriekar diriraerari.

⁸ Krimiir kwoinim ha naingwokim kima Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir bidi haiyim mi kima digworaekwo whiekakam bi hainguguwikim, aniya? Kimiir kwoinim ha naingwowi kima ini digworaekwoki yaokingugunankaiyim, aniya? Kara hiriyyar naingwowi, kima nu kigriraowan inkam komii nwowi mi nim krima wi iriipi hiriinan nu kigriraowan inkam komiyyar mi owi. ⁹ Krimiirin Adi Komii siya nokmwini okwo haiginiugim aposel inkam paeprikab nwowim. Krima ini simiir boin huriyiu inkamnan ywowim mi krima wa nwoki aonamim, ha naonamiyin inkamin yaigak nwowiyin mi iikamim nu tiranim simiir whwonkam ida mi ninomor kouan paekwosim ikim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi simiir nhwoin ini kiriirar habitkinkiyim. ¹⁰ Krima Kraisiir yai aiirin ina boinmimauuim. Mi simiir kwoinim ha naingwowi, simiir mwoim sima ninkisaiowaenakiyami. Mi wim kima ha naingwowi Kraisiir siyupai siyupaiyim simiir bidi yinokninkin digim mi nim krima ningaka, ha? Mi wim kima ha naingwowi, kiriekak kimar ywo iski. Mi nim krima ningaka, ha? Mi wim kima ha naingwowi kirie komiigak kimar ywo mi nim krima ningaka, ha? ¹¹ Mi biya iriipi hiriinan mi tisi tariinanar nadigniyin mi nim krima mhi prasae bi naokim mi kimiir kwoinim ha mi simsinkai op minam mi mwiniis minim ha mi haingugu. Mi sima, simiir inaim pa mi unomoknaei kimiir pritio pritiowam mi krima maeyau kwirua nwowipisuum whaowaei. ¹² Krima piu minki piyaowi mi miyim kimiir ingair kipi swoki onkwo mirii umirsisim haiyam mi naemin sainan. Mi iya sima kimiir nigbumbuwiyim mi nim krima ningaka, simiirin pi yai miyik miyik arar swoki boini. Iya sima kimiir tirbuwiyim mi nim krima simiirin pi hindara kigninkin diriraerari. ¹³ Mi iya sima yai biyie kimiir boiniyim mi nim krima simiirin pi yai hiinsima boini. Krima ini nuan kigwo paekwowim simiir hiriinan ywowim mi krima ini mhakwokyinan ywowim. Simiir kwoinim ha naingwokim kimiirin, krima biya hiriinanar nwokim mi tariinanin iriipi hiriinan.

¹⁴ Kara ta yaiya kimiir kiyopsibgi haiginiuam bi winkika. Ningaka. Kima ini kariir yinisisimnan ywowim mi kariir kwoinin ini kimiiramar naingwo irkakin mi ta yokwowa kara winkiya kara kimiirsi kaididgikin. ¹⁵ Iikam whiekakim sima wa niti Jisis Kraisiir yai aiir boinmimauuwim mi yim tiriiginim yim kimiir ad tipmwo rani. Ningaka. Kima hiri hiri ad karamaeka, kanakanairgin kimiir adin. Whisarii rani, kimiir tiriirin biiki biyin kara nitkin, Jisis Kraisiir yai win kibiya saiirim kara nini boinmimauunikin kimiirin mi kima ha wakaeyim mi ina yitim ta mi airam. ¹⁶ Ta kara boinanaeiya kimiir, kara dimusi bi boinkin, kara minsi boinkin, kima kariir siyiu iir kigna apim. ¹⁷ Kara Timoti siirin hiriinansi nikropkikin kimiir waraurin. Siya ini kariir yinisisimnan ywowin mi kara siiramar naingwokwonanaeikin. Siir naingwo tibmiya, Jisis Kraisiiram naingwo tibmiya, ini kiriekikirie ywowa mi siya Jisis siir siyiu imiirar sibgu apikin. Mi siya wi Jisis Kraisiir yai imiirar swoki boinmimauuwi kimiirin, kimiir kwoin imiir swoki boinworwokai haiginiuam, siyiuin Kraisiir siirin kara napiyin siir. Mi siyiuin kara nowomwarkaiyuwiyim Adi Komii siir iikam imiir. Mi maeyau maeyauim kara ta hiriinan yai kwirua saiir saiira boinmimauu nanaeikim Adi Komii siir iikam imiirin.

¹⁸ Kimiir nhirim sima bidi yantamyiriyirim. Dimusi rani, sima ha naingwowi kara wi swoki it rani, yim sima kimiir kwoin imiir haipridkikaiyim tiri. Mi kima wi kariir yai aiir wakaeyokna rani. ¹⁹ Ningaka,

mi Biyan Inkam Komiiyin siya kariirim naingwowi mi kara kimiiramın wa nitsauwi mi kara kamım nantamyiriyiriyim wi simiir yai imiir wakae rani. Nningaka. Kara minam niti Adi Komii siir miya kima mriiya saiir nini apririr kignakiyim kima Adi Komii siir kirie aiirar nasi mrii, iyie? Kimiir kirie aiirar nasi mrii? ²⁰ Adi Komii siya siir iikamım mi simiir digworaekwo ikim simiir kigriraowikin ta yaiya saeya yai whoimoni rani. Nningaka. Saeya kirie komiigaka. ²¹ Kimiir kwoinin ha naingwowi kara kimiiramın idgiu tioni siyuin siirim nitim, iyie? Mi kwoin hiinsima nwowiyin siirim pi yit, iyie? Mi kimiirim naingwokwonanaeyin siirim pi yit, aniya? Kima kariir yai aiirar bidi wakaeyokna diriraerarım. Mi kima digworaekwo whiekakim kima tirim simiir ti swoki aingwoki. Mi digworaekwowim biyie nwowim yim kimar sibgu diriraerarkwokin mi kara kimiiramın, wi maigimaigani siyuin siiraramar niti. Iriig.

5

Hii niwit nanaeni siyuin ini Adi Komii siir iikam nhirim om Korin hiranım naingwo tibmiiyim ini simiir hir nwowin

¹ Yaiya bidi haigiririkiya, hii nanaeni siyuin ini kimiir waraur nwowin. Tiki siyu hiriinanin yio ini kipiiki kipiil ywowin tiki siyuin yio ini inkamın siir adni wig hainiki nonkwonaein ini siir hiriinan ywowin. Mi iikamım hiranım Adi Komii siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim, yim sima ti hiriinan siyuin siir bi swoki tirikim. Nningaka. ² Kima bidiya iki inokninkinim kimiir inkam nwirin ti hiriinan siyu biyie siir tirin mi kima nantamyiriyirkak dimusi swoki owi, ha? Kima ti hiriinan siyuin siirsiiyin naingwoyimiyok ididgak dwo. Mi haninginiuwi, kima siirin ti hainiknatki, yio kimaka kipi nwo. ³ Kaimwoka, kara kimaka kingiin bi nwokin mi kariir kwoinin siya kimaka waraur bidi ywowin mi kara bidiyar mi hidgiyin siir siyuim siya tiriyim simiirin. ⁴ Kara hiriinan bidi boinkiyin, Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir inig iirin kima iripa haingiriyu boinai. Mi kariir kwoin ieya mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir kirieya wi kimaka ninkin owi. ⁵ Mi kima ti iikamım naingwo tibmiiyim, ti hiriinan inkam biyie nwirin kimaka nwowin siir hainiknatki Setan siirim mi siirin wi Setan siya nwoki onkwobumbuninkinim. Mi siir kwoinbudin wi Adi Komii siya nwoki an-maiwarkainaowidim. Mi iya Biyan Inkam Komii siya swoki itana siya wi wadieyar nwoki owim.

⁶ Yio ti siyu hiniinin yio miyik rani, kima hiniina boini, krimiir iikamım wadieyairgim. Mi kima kimiir dimin biyeyim ini hiriir kignisu okripkaiyim. Kima ta diminsima ninom nikiuwiya saiir daingwoki. Saeya pi omaka min ku mi inkamın omakainin, pi kiyinsa diriraerar karam ywo mi ta omaka pi saeyar kurimtioki iuguskii. Mi hiriinanki niuwi, kimiir waraurin dimin biyie inkam nwiruwakar diriraerari mi kima siirin hiriir kignisu diriraerari. Mi mhoiya wim kima wi ti hiriinan siyu iirar mi tiri. ⁷ Mi kima kimiir siyu biyeyin ditkigi, ta diminsima ninom nikiuwiya saiir hiriinan mi kimiir kwoinim rirmiya nwoki okiyim. Dimusi rani, Krais siya ini kimiir wou nikwo aeni ii komiinan ywowin. Mi siya ini nimwo op hainaowiyin inkamın, krimiir dimin biyie biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam mi ini siir hiriinan ywowin. Mi iya paeyin hiniya nioninkinin Krais siir ninkin isom irinugiyin, siya ini sibsibin biya Judakim sim nisom nanag hauuwın ini siir hiniin ywowin, krimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam. Mi Krais siya ini krimiir sibsibnan ywowin. ⁸ Mi nim krıma iriipi hiriinan dimin biyeyim, simiirin digiumii timi haimriiyugig

mi ha timi haiyoprimdiyumiigi swoki. Ya ini Judaki sima tirin bretin yis karamaeyin ini siir hiriinan ywowin ta ii komiia wou nikwo aeiya, saiirin, ta iya bretin yis karamaeyin siir naeiya ya simiir dimin biyie biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim saiir nsiimauuga. Mi krma hiriinan tiri, dimin biyeyim biya krma tirkaiyuwim digiumii simiir haimriyugigi mi krma wi ikam wadieyar nwowi. Mi krmiir yaiyim iripi hiriinan wi wadieyar mi owi.

⁹ Mi yokwo kwira kara winkiya kimiiram, kara hinina win boinkikin, kima ikamim hi niwitnanaeyim simaka kipi napririr. ¹⁰ Kara ikamim naingwo tibmii karam nwowim sima tiriyim hiriinan siyuim, hi min niwitnanaeyim mi inkamam kigmairi ikim mi inkam nhirmi digworaekwo min tauae haii ikim mi inkamim uruwai siyaowaini siyu napi ikim, kara simiir bi boinkin. Niingaka. Kima ti hiriinan ikamim simiirin digiumii haimriiyugigam naingwowi mi kima ti nu iirar ti haiburgik iski. ¹¹ Ta yokwowa kara winkiya saiir yaimwokiyaaimwowa saeya hininga. Mi inkamin naingwo tibmiiyin siya hi min nanaei mi siya inkam nwirni dimin nam kigmairi mi uruwai siyaowaini siyuin siir mi api mi inkam nwirni mi igbumbuwi mi op biyie mi kwiyaei mi inkam nwirni dimin min mi tauae hai mi yio ti hiriinan inkamin, kima saika kipi nombopboin mi nae saika kipi mi ae. Niingaka.

¹² Kimiir kwoinim ha naingwowi ta mi hiriinana inkamin naingwo tibmii karam nwowiyin siirin kara hidim, aniya? Niingaka. Mi krma inkamim naingwo tibmii kinim simiirara hidiski. ¹³ Iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir siyuim wi Adi Komii siyar hidi. Adi Komii siir yaiya biya sima winkiya saeya hinina win boinkika mi ti hiriinan inkam biyeyim kimaka waraur nwowim simiirin hainimiknatatki. Iriig.

6

Iikamim naingwo tibmiiyim sima simiir nomiiyau imiir kipi boiniuriyiu boin

¹ Mi kimiir inkam nwirki siya maingimarga siir nomiiyau nwirni nwo karamae nwowi, yio wi yaigak nwowi. Mi kima siirin hiriinan dimusi kigninkin tirkim siir nomiiyau iir boinwokiyoipnatkaigiyamin, iki gavman iikamim yipiki Adi Komii siir siyu iir nap karamae nwowiyim simiir in nonkwokiyamin, ha? Kima hiriinan Kipi tir! Siya Kimiiram dam, iikamim yipiki Adi Komii siir yai aingaiir wakaeyokna apiyim kimiiram mi sowiir yaiyim kimar wakae mi sowiirin kimar hidhaiginu mi sowa wi iripa nwoki ongwomamair aeyim. ² Kima ti dimin imiir daingwoki, mi nim krma iikamim Adi Komii siirim, mhoiya krma wi nuan iikamim simiir hidi. Mi kima iikamim yipiki ti nu iir nwowiyim simiir hidi mi kima ti dimin sim hiriinanin kima, swoki hidnaei siirin wi panina sibgu ninokninkini, ha? ³ Kima ti siir daingwoki. Mhoiya krma wi paekwosim imiir hidi mi tariinanin nu tirin kima hinina daingwo, kima wi digar nwowi. Ti dimin hiriinanin ti kima kimar tirin kimiir waraurar siir hidim. ⁴ Mi hiriinanki niuwi inkamin siir nomiiyauin saika nongwomamair ae karam nwowi mi kima siirin wi dimuam kigninkinkii, iki iikamim kima ninokninkinim, iikam biyie nwowim yipiki Adi Komii siir pugana saiir karamaeyim, simiir hiriirin, ha? ⁵ Ta yokwowa kara winkiya, kara igao yai win boinkikin mi iikam kimiiram in ha win hauugikin mi kima wa nwoki ididim. Dimusika? Mi tari kimiir waraurin inkam nwirm in nwirminki ninokninkin karamaeka ti inkam nwiso naingwo tibmiiyo sowiir hik aiir wokmai haiginuwamin, aniya? ⁶ An kara ha naingwowi, Niingaka. Mi ti hiriinanin siir tiriyim kimiir iikam nhirim yimbi io kwoin naingwowi Mi simiir nomiiyauim yipiki Adi Komii siir yai aiir napiyim simiirin pi simar swokini kiyainaki. Mi sima pa nami mi

simiirin pi iki iikamim yipiki Adi Komii siir siyiu iir nap karamae nwowiyim simiiram nikunami, simiir whwonkam ida nini okwo boinmimauuwam simiir boinwokiyopnatkaigiyam. Mi simiirin pi sima nwoki whinkinsiis haiginuwim iripa sima nongwomamair aeyam.

⁷ Mi ti diminin kimiirin wi siya niyopakaiyuwi. Mi wara iripa kima nongwomamair aeya wi saeya tirbugi mi kima mi kimiir nomiiyau ima, wim wi yaigak kima kimar swoki inwo anwonaei. Mi kiriir nomiiyauin siya kiriir tirbuwi, kira siirin yai komiiyam kipi nam mi hindara daingwo ouwouu iuguski mi inokinokin kiriir nomiiyauin siya kinakar nwowi. ⁸ Mi ti siyiu hiriinanin kima tirin kimiir nomiiyau imiir, yio siyiu biyieki biyie kingin.

⁹ Ti simiir ti aingwoki, iikamim yipiki dimin bibiyie tirim, yim wi omin Adi Komii siya kigirkakiyin digworaekwo whiekakim simiir, sima wi siir wara nam tani. Mi kima ti hiriinan iikam biyeyim, yipiki wi Adi Komii siiram nam karam nwowi saika nwowam, kima simiirsi wi naingwoyimyok rani, aniya? Yio wi miyik nwo rani, ti hiriinan diminim kima, kima kimar swoki iksisaenaei. Mi iikamim yipiki iikam nhirmaka priinanaeyim hi mi naeyu biyemi inig hainaniyim mi iikamim yipiki nonkwonam hi sima swoki priinanaeyim mi kamim iripa piu kam nhirmaka nwowiyim mi siyiu biyie ha tiriyim, yim wi ti omin Adi Komii siya kigirkakiyin digworaekwo whiekakim simiir, wi siir wara nwo rani. Niingaka. ¹⁰ Mi iikamim yipiki hi tauaeiyim mi digworaekwowam kigmairiyim mi op biyieya kwiyae whaowaeiya sae kwiyaeiyim mi ha kwiyae whaowaenamiyim mi tiriginim yipiki yai bibiyie boiniyim mi iikam nhirmi hinda whisariiya priiboiniyim mi iikam nhirmi digworaekwo prihai prihaiyim mi ti hiriinan iikamim yim wi omin Adi Komii siya kigirkakiyin digworaekwo whiekakim sim, wi siir hiriir wara nam tani hir nwowamin. Niingaka. ¹¹ Mi kimiir iikam nhirim biya sima ti hiriinan siyiu iirar bidi iki tirim mi ti dimin biyie hiriinanim kimiir kwoinaw nwokaiyim, yim Adi Komii siir naeyu ieya bidi yinakiyim mi kimiirin siya bidi yimbinim siir iikam nwowam. Mi siya boinki, kima whauriyinan mi wadie bidi ywokiyim. Dimusi rani, kima Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraisiir siir yai aiiram naingwo tibmii kingim mi saiir wakaeyokna apkim. Mi kima ini siirar ywowim. Iriig.

Mi kima siyiu wadie tiri, kiriir piu aiirin, iikamim sima wi Adi Komii siir inig iir hainanprapraskii. Dimusi rani, ta sairsika

¹² Mi wim kima hinina boinikim, digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nikopaisisir karamae nwowim krma simiir tiri wadie nwowam wi digar nwowi. Mi kara pi hinina boini, ti digworaekwo hiriinanim simiir nhirim, krimiirin wi sima whindiraerar tani wadie krma nwowamin. Mi kima ha boini, ti diminim yim wadieyairgim, krma simiirin ha tir mi kara ti simiirin kimiirin pi hinina boinkii, kara wi ti digworaekwo nhirim simiir tir tani. Dimusi rani, kara simiiram naingwo rani, kariir kwoin iir kiyaiyamin mi kara simiiram pa nwoki aingwokwonanaeyim. Niingaka. ¹³ Mi wim kima hinina boinkim, naeyim Adi Komii siya tirim krma wi simiir naei. Krimiirin mhi Adi Komii siya hauugin ti nae ima nwokaiyam mi kima ti naeyim mi mhi ikim simiiram hinin kipi naingwo, kouin ini sima ywowin yim ti dimin hininim yim dimin komii rani mhoiya wi Adi Komii siyar swoki hauukiyyuwi yaeya mhi mi yaeya nae. Mi krimiir naeyim mi krimiir piu ikim, yim wi siya digi krimiir piuim yim Adi Komii siya tirikikim. Mi krma mi iki nhir ikim, krma dimin biyie irni nwrni kipi tir krma Biyan Inkam Komii siir digworaekwo imiirarar tir mi siir inig iirarar hainan, digworaekwowim krimiir piu ima tiriyim mi siya wi hiriinan sairsi kigirkaki krimiir piu aiirin.

14 Biyyan Inkam Komiiyin Jisis siya bidiyar iki aonamin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwoki. Mi mhoiyya krɪma naonami mi krɪmiir pɪu imiirin wi Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwowi, siir kɪrie komii aeyar.

15 Krɪma ini Kraisiir pɪua ini saiir iga in mi pɪu haɪmii haɪmiinan ywowim. Kɪma ta saiir daingwoki mi kɪma hiriyyar naingwowi, tiriiginin yio wadiekin, krɪma, krɪmiir pɪuim Kraisiir pɪua hiranki ti hai mi wiga hii nanaeiya saiir pɪu anaka ti inkin itapiyoki, aniya? Nɪngaka. 16 Ta saiir daingwoki, inkamin yipiki siir pɪua wiga hii nanaeiya saika nitapiyoki, yo sowa ini pɪu kwiruwar ywowiskiyo. Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin hinin boinkikin, inkamin wig iraka iripa pɪu nwowi, yo sowa ini pɪu kwiruwar ywowiskiyo. 17 Mi iikamim yipiki Biyyan Inkam Komii siir yai imiir wakaeyokna apim, yim ini saika iripa kwoin whiruwar ywowiskiyoim.

18 Siyiuin hii nanaeiyyin siirsi dapiyok. Mi ti iikamim, siyiuin hii nanaeiyyin siir siira tiriyyim yim simiir pɪu imiirar kiyopsibgi haiginiuwɪ. Mi iki dimɪn biyye nhirim iikam ima tiriyyim yi simiir pɪu aiir bi tirbuwikin ti siir hiriinan. Nɪngaka. 19 Kimiir pɪuim yim ini wadieki wadie ywowim yim ini Adi Komii siir naeyiuin siir omaka kirienan ywowa. Mi kɪma ta saiir bi ninokninkinkim? Siir naeyiuin yipiki kimiir hauugikin ini hanin kimiir kwirii idwokaiyam. Kimiir pɪua ya kimiirgi kimiir pɪu rani. Nɪngaka. 20 Yim Adi Komii siir pugim. Dimusi rani, biyya Adi Komii siya siir yinisim iirar nikropkikin mi siya ina yaowin paeyin hiiniya nironinkinin si, krɪmiir namaiwarkainam. Mi krɪma Adi Komii siir inig iir hainanki diminim krɪma tirim simiirsi. Dimusi rani, siya krɪmiirin dimɪn kibiki kibi iirar tirkin krɪmiir nanmaiwarkainamin. Iriig.

7

Iikamim yipiki nonkwona pi simiir boini

1 Mi ta kara wɪnkiya yokwoni kimiiram kara min swoki win boinkikin, ti digworaekwowim kɪma sriigiyim, iya kɪma wɪnkiya kariiram. Mi kariirar kwoinin yio hinina naingwowi ta saiirin inkamin wig nonkwona karamae mi owi yi ini wadieyar mi owin. 2 Mi wigkam whiekakim yim hii nanaeni siyiuin, dimɪn biyyekakin siir tirikim. Mi ti hiriinan siyiuin yio ini ywowin, kam whiekakim yim simiir yapiyapa wigakar dwo mi iriipi hiriinan wigim simiir yapa yapa kamaka mi owi, yi ini mi owin. 3 Mi inkamin yipiki wigak nwowiyin, yio siya siir wig aiiramar timi kiwaki, iripa nib saika whwonkaiyam. Mi wiga kamkam mi owiya, ya saeya saiir kam aiiramar timi kiwaki, iripa nib saika mi whwonkaiyam. 4 Kara ti hiriinan minsi boinkikin, wig saeya saiir pɪua wi sasar kigriraona rani. Nɪngaka. Saiir kamɪn wi siya warar timi kigrirao. Mi kamɪn, yio iriipi hiriinan siir pɪua siya siyar mi kigriraona rani. Nɪngaka. Wiga siya nonkwona wi saeya warar timi kigrirao siirin. 5 Mi sowowaiyyin iripa pɪu nwowamin wi kipi nimiyyu. Mi ini mi owin sowa kwoin whiruwar mi okii iripa nib mi whwonkai karamae mi owi ii nhirim mi sowa Adi Komii siiramɪn wa nwoki kwis boinim diminamin. Mi mhoiyya, sowa diminamin Adi Komii siiram kwisboin digii mi sowa iripa nib whwonkaiyamɪn wa ti swoki aingwo mi Setan siya sowiir kwoin iir nikpitmai karamaeyin wi hiriinanki nwowi. Mi hiriinanki niuwɪ, sowa wi kam nwiraka mi wig iraka hii saeya priinanaeyami.

6 Taka yaiya ya wigkamim nonkwonam simiir boinkika, ta kɪma niki sriigiya kariir. Mi kara ini kwoin whiruwar mi okiyin. Mi ta yaiya ya Adi Komii siir siyiu komii siir yaiya ya saiir hiriinan tani. Nɪngaka. 7 Mi kara hinina naingwowi ti wigkam hiriinanim yim sima kariir hiriinan nɪngar timi o. Mi Adi Komii siya iikam nhirim yim hiriinanar mi onkwokwokikim

nhirim ti hiniin mi nhirim ti hiniin. Adi Komii siya hiriinanar naingwokin iikam nhirim yim ha timi onkwona mi Adi Komii siya iikam nhirim krimiirin hiriinan ningar mi owamar mi onkwokwokikin.

⁸ Mi kara ta saiirin pi hiniina boinkii, wigkamim yipiki nonkwona karamaeyim mi wigim yipiki simiir kamim naowim, yini wadieyar mi owim, sima hiriinan ninga mi owim kariir hiriinan. ⁹ Mi kima, kimiir kwoinim sibgu naingwo omok karamae nwowi mi kima ha naingwowi, iripa piu kamaka mi wig aka nwowamin mi kima hindara nonkwonaei, aeya yi nikrani. Mi yio siyiu miyik rani, kima hiriinan ningar nwowi. Mi iripa piu kam nwiraka mi wig iraka ha nwowi, yio ti hiriinan yio siyiu miyik rani, ini kipiigi kipi ywowin.

¹⁰ Kara ti wigkamim yipiki nonkwonam kimiir boinkii, kara kimiirin igao yai boinkii, wig kima kimiir kam imiir kipi haiburgig. Mi ti yayim kariir kwoinairga bi priinaingwo boinkim. Ningaka. Kariirin Biyan Inkam Komii Krais siyar boinmaugun mi kara kimiir asi boinkin. ¹¹ Mi wiga yipiki saiir kam iir sopgigiya, saeya kipi swoki onkwona yaeya kam nwirni. Mi hiriinan karamaeki niuwi, saeya wa ti swoki am saiir kamkikam iiramar mi kamim yim iriipi hiriinan yim simiir wig imiir kipi mi sopki.

¹² Mi tiriiginim, yim kariir kwoinkar naingwo boinkikim, iikam nhirim kimiirin Biyan Inkam Komii Krais siya bi boinkikin kariirin ti siirin, yim kariir kwoinkar naingwowarkaigim. Mi inkamin yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaei mi siya wiga Adi Komii siir siyiu napkaramaeya saiir bidi yasae onkwonakiyin mi saeya siiram naingwowi mi saeya wi hiriayar timi o siirar mi siya saiirin wi kipi sopki ya hiriayar timi o. ¹³ Mi wiga Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna api mi saeya kamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna karamae nwowin siirin bidi yasae onkwonakiya mi siya saika hirar nwokripkaiyam tiri mi saeya siir kipi sopki. ¹⁴ Mi saeya siirin wi kipi boriisop mi wi kipi sopki. Dimusi rani, Adi Komii siya ha boinkin, tariigina ya siya bidi yimbiingiya. Dimusi rani, siir wiga Krais siir yai imiir sibgu wakaeyokna apka Adi Komii siya ha boinkin, wiga Krais siir yayim simiir wakaeyokna ap karamae nwowiya bidi yimbiingiya. Dimusi rani, saiir kamim yio Krais siir yai aiir sibgu wakaeyokna apikin. Mi ti yayim sima kaimwoki niuwi mi Adi Komii siya wi ha boini, kimiir yinisisimim yim wadiekim. Mi ti yayim sima kaimwo nwo karam nwowi mi Adi Komii siya wi ha boini, kimiir yinisisimim yim miyik rani, yim ini iki iikamim Krais siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowiyim ini simiir yinisisimnan ywowim. Mi yim ti yayim yim kaimwowaigim. ¹⁵ Mi wigkamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowi mi wigkamim nonkwonam sima sima ha ninan sopkii mi kima yipiki Krais siir yai aiir wakaeyokna apim, kima simiir boin sima swoki onkwonamin. Kima simiirarar kigninkinki. Mi wiga yipiki Krais siir yai aiir wakaeyokna apa ya saeya saiir kamim siir kwoin iir kipi kiyai, saika hiriayar nwokripkaiyamin yo sowa yapa yapar timi o. Mi kamim yipiki Krais siir yai aiir wakaeyokna apiyin, yio siya siir wiga saiir kwoin iir kipi mi kiyai, saika hiriayar nwokripkaiyamin. Yo sowa yapa yapar timi o. Wigkam krimiirin Adi Komii siya bidi yimbiingiyim, siyamar mi krima wi siyiu miyikimiyikin wi siir nwoki apim mi krima wi iki wigkam nhirim mhi hinsima simaka nwoki owim. ¹⁶ Mi ni kira wiga naingwo tibmii kaniya kira ninokninkin tani, kira kiriir kam iir tiri, siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kanim. Mi iriipi hiriinan, kamim naingwo tibmii kaniyin, kira ninokninkin tani kira kiriir wig aiir tirkiyim, saeya Adi Komii siiram naingwo tibmii kanim. Iriig.

Krīma hiriayar dwo mi dimin taeminim krīma tirim Adi Komii siya nikiuna

krimiir siir iikam nwowam krīma simiirarar tir

¹⁷ Kara pi ta yai kwira sae swoki kwaingiyas boinami, iikam kima nwinira irira hinina dwo mi diminim Biyan Inkam Komii siya nimbiniim kimiir biya, iya siya kimiir kwoin imiir kiyaiyin siir siyu iir napam simiirarar dap iski. Kara ti dimin hiriinan kaimwowim pi ti iikamim Adi Komii siir siyu iir napiyim iki omom omomim simiirim pi simiirar swoki boinkii. ¹⁸ Mi biya sima kamim simiir miois imiir kitiyopnir haiyim, yi tiriiginin yio min nsiimauugin siya Adi Komii siirgin. Mi Adi Komii siya ti inkamin siir kwoin iir kiyaii, Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii Kīnam. Mi siya Adi Komii siir yai aiiramın bīdi iki wakaeyoknan mi siya ta wisyaiya sima niga sairin wi kipi swoki inakmimin. Mi inkamin siir mioisa kitiyopnir hai karamae nwowi mi Adi Komii siya siir kwoin iirin ha kiyaii, Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii kīnam mi siya Adi Komii siir yai aiiramın bīdi iki wakaeyoknan mi siya wi simiiram kipi kiwaki miois aiir kitiyopnir haiyamın. ¹⁹ Mi inkamin miois kitiyopnir haiyin mi inkamin miois kitiyopnir hai karamae nwowin, yio ti hiriinan diminin, yio dimin komii rani. Mi diminki dimin komiyyin iikamkim sim wakaeyoknaeyin ya Adi Komii siir yai aeyairga. ²⁰ Mi tiriiginim hiriinanar tiri, iikamim sima Adi Komii siiramın sair naingwo tibmii kīni mi simiir miyim sima mriiyim ta ii aiir, yim ini ywowim. Mi sima wi hiriinanar ti swoki tirnam. ²¹ Mi kira inkamin whisarii mi nīngar pīimiriigin. Mi kariir kwoinin Adi Komii siya kiyaiigin siiram naingwo tibmii kīnam, yi ti hiriinanin yi dimin karamaeka kira ta mi hiriinana kira mriiya wi sairsi kipi naingwoyimyok. Mi inkamin kariir kigriraowiyin siya kariirin rirmiya nwowaiginugi, yi ini mi owin mi kira ti hiriinan siyūin siir mi owamin maigimaigargar timi onam. ²² Ta kima nwowa ti inkamim yipiki kimiir kigriraowim simiir aowa sair hiriinan ta biya kima nwowa dimin biyie sair aowa saeya niki kigriraowa sair hiriinan. Mi kimiir kwoinim Adi Komii siya kiyaii, siiram naingwo tibmii kīnam, kima siir yai aiir wakaeyokna apam mi kimiirin wi siyar pi ywohaiginuwın rirmiyan ti dimin biyeyim yipiki kimiir kigriraowim simiir aowa kima nwowa simiir hirankin. Mi hiriinanki nuwi, kima tariinanin ini Jisis Kraiis siir iikam rirmiya nwowim. Mi kima yipiki, whisarii miya pīimiriigi wīndi, yipiki ti inkamim kimiir kigriraowim simiir mi mi ti hiriinan siyūin, iikamim yipiki mi umiram mriiyim, yipiki inkam nhirmi aowa nwo karam nwowim mi kimiir kwoinim Kraiis siya kiyaii, kima siiram naingwo tibmii kīnam mi siir yai aiir wakaeyokna apam mi kima tariinanin ini Kraiis siir aowa nwowim, whisarii mi pīimiriinan. ²³ Mi ta Jisis siya naonama mi siir nhieya ha naokiinaiiniya mi Adi Komii siya kimiirin dimin prasae prasae bi hauugikin kimiir sainamin. Mi tiriiginim ha saingiyim, Adi Komii siir iikam nwowim, kima iki iikam nhirim simiirin huyirmai, kimiir nikiunamsi, yaeya siyu whiram simiir aowa nwowam. ²⁴ Mi ta hiriinan sairsika kariir nomiyauim nim krīma wi hiriyyar nwokrīpkaigi Adi Komii saikan. Mi krīma wi kwoin whiruwar nwoki. Mi krīma wi ta mi aiirar mrii krīpkaii, ta krīma mriiya biigi bi Adi Komii siya kiyaiya krīmiir kwoin imiir. Mi krīma ha napim siir siyu iir sair. Iriig.

Wigim kam karamae nwowiyim mi igibae ikim sim boini

²⁵ Tariinanin, kara ta yokwowa kimiiramın wigim kam karamaeyim simiir win boinkikim. Kara kimiiramın dimusi bi winkikin, biya kima kariiramın simiiram niki srīgikin. Kariirin Biyan Inkam Komii siya bi boinkin. Nīngaka. Yim ti dimin hiriinanim kimiirin, yi kariir kwoinkar kwanaingwo boinkikim. Adi Komii siya kariirsi naingwobumbugin mi siya kariirin wadie

asi nwo haiginiugin mi siya kariirin kwoin miyik iirar hauu haiginiu mi kima ti kariir yai imiirar timi wakaeyokna ap yim kaimwowaigim.

²⁶ Kara ha naingwowi ti hiriinan siyiuin yio wadiekin, inkamin hiriinan wig karamaeyar mi owi. Dimusi rani, taka iya iikamim nuanim sima krimiirin wi siyu miyiknan tir tani. ²⁷ Mi kamim yipiki nonkwonam, kima kimiir wig imiir kipi haiburgig mi wig wim kima iripi hiriinan kimiir kam imiir kipi mi haiburgig. Mi kamim yipiki wig nonkwona karamae nwowin, ni kira wig nonkwonam kipi swoki aingwo mi wiga yipiki kamkak nwo karamae nwowa, ni kira kamkak nwowam kipi mi aingwo. ²⁸ Mi wigkamim yipiki nonkwonam, wim kima dimin biyie tiram kipi naingwo. Mi kara kimiirin pi hinina boinkii, iikamim yipiki dimin biyie krimiir tirim, sima wi kimiir kimpipisu haiginiuwi iikamim yipiki nonkwonam. Kara hinina naingwowi, ti dimin hiriinanin kimiir kipi kiyipsibgi haiginiu. Nningaka. Kima nonkwona karamae nwo, wim wi ti nonkwonani siyiuin, hikak siirsi nwo rani. Nningaka.

²⁹ Ti kariir nomiiyauim, ti yayim simiir yaimwoki yaimwoim, ti kara win boinkiyim kimiiram yim tisirim. Iya Adi Komii siya nimbingiya krimiir ti nu iir nwowam, ya ini kingiin nwowa, wi sapi digii mi kwoin ara ta saiiram daingwoki mi Adi Komii siir mi aiirarar mirii iski. Mi tariinanarin, inkamin wigakin yipiki Adi Komii siir mi aiir miriyyim sima nhami nhami kipi mirii, iki kamim nonkwona karamaeyim simiir hiriinan sima mi miriyya.

³⁰ Mi iikamim yipiki Adi Komii siir mi aiir miriyyim mi ha ninouninkiyim, yim iki iikamim ninouninki karamae nwowim simiir hiriinan dwo. Mi iikamim yipiki maigimaigra nwowim, yim sima iki iikamim yipiki kwoin whwokwoka nwo karam nwowiyim simiir hiriinan dwo. Mi iikam yipiki digworaekwo whiekakakim, yim iki iikamim yipiki digworaekwo karamaeyim simiir hiriinan dwo. ³¹ Mi iikamim yipiki ti nuin siir tiran digworaekwo imiir sainiyim sima ha kipi naingwo, kouin ini sima ywowim. Nningaka. Dimusi rani, ti nuin siir digworaekwowim, mhoiyya yim wi simbi digiguskii.

³² Kara ha naingwowi, wim kima ini ti hiriinanar mi aingwowim. Mi ti umiram naingwokwonanaei kwoinin wim wi Adi Komii siir naingwo rani. Mi inkamin nonkwonam naingwo karamae nwowi mi siir kwoinin Adi Komii siir mi aiir mirii aramar naingwowi, yim sima ini big nasmirwaiya Adi Komii siiraramar nwowim. ³³ Mi kamim yipiki wigak nwowim, yim simiir kwoinin ha naingwowi, nuan digworaekwowim simiir wig imiirin wi maigimaigra sima nwowaiginiuwi.

³⁴ Mi inkamin siir kwoinin dimino whisairam naingwowyim, yim simiir kwoinin ha naingwowi Adi Komii siya big nasmirwaiya simiiramar mi owim. Mi sima hiriinanam warar mi aingwowi, simiir wigim maigimaigra simaka mi owim. Mi wiga niki onkwona karamae niki owa mi ta wig kopaksim nninga, saiir kwoinin Biyan Inkam Komiiyin siir dimin taemin imiiraramar daingwo. Sima hinina daingwo, simiir piua mi simiir kwoinin, yim rirmiiyar dwo Adi siir dimin taemin imiir tiram mi wigim yipiki nonkwonam, yim sima simiir kam imiiramar naingwo iskii, big nasmirwaiya simakar mi owim. Mi sima ti nuan digworaekwowim simiiramar naingwo kripkaii.

³⁵ Mi ti dimin taeminim kara boinkiyim, kara kimiirin hinina bi boinkikin, kara wari dimin taeminim kima tirim simiir kaiyaokikin. Nningaka. Kara ti diminin kimiirin minam boinkikin, kimiir whinkinsiis haiginiuwim wi siyu miyikin siir napam. Mi hiriinanki niuwi, ti digworaekwowim ti nuin siirim yim wi kimiir kwoin imiir kiyaiwao rani, kima Biyan Inkam Komii siir dimin taemin imiir tiri.

³⁶ Mi inkamin wig aiirin hindara boiritmaiyyin, siya wa ti idid. Dimusi rani, siya iripa piu saika nwowam naingwowi mi siya saiirin wi hindara ti

nonkwona iski mi yio ti hiriinanin yo sowa hii nanae rani. Dimusi rani, sowa bidi yonkwonao. ³⁷ Mi inkamin siir kwoinin siirin siyar swoki kigriraonaei mi siya hinina naingwowi, siirin wi iikam nhirkim kiyai rani mi siya wi iripa piu saika mi o rani mi siya ta wig aiirin mi onkwona karam mi owi, yio ini mi owin. ³⁸ Mi kamim yipiki wig nonkwonam, yim sima siyu miyikimiyik iirar tiri. Mi kamim yipiki simiir kwoin imiirar nwowiyim yim kipi nonkwona, yim ini ywowim mi yim sima dimin komii kibi iirar tirkim.

³⁹ Mi wiga yipiki biya kamkak niki owa mi saeya yaeya kam nwirni nonkwonam kipi tir, iya saiir kamim ha niki owiyin. Mi saiir kamim siya naonamkiswo, aeya nikrani, saeya yaeya kam nwirni nonkwonam ha mi aingwokiswo. Mi ti inkamin, ti saeya nonkwonam tirin, yio siya Adi Komii siiram naingwo tibiimii kinnan inkam dwo wi yaeya inkam kipi nwo. Nningaka. ⁴⁰ Mi kara ti siirin hinina naingwowi, wiga yipiki saiir kamim naowin mi saeya hiriinan kam karamaeyar mi owi, saeya wi margimairgar mi owi. Adi Komii siir naeyuin kariirin siya whinkinsiis haiginugin mi kariirin siya boinkin ti hiriinanin. Iriig.

8

Dimin taeminim uruwai siyaowai ninkin imiiaeyim simiir boini

¹ Mi dimin taeminim panao kara kimiiram winkii, kara pi dimin taeminim iikamim yipiki ti nu iir nwowim yipiki Adi Komii siir siyu iir nap karamae nwowim mi uruwai siyaowaini ninkin imiiaeyim simiir boinkii. Kara ta yokwowa kimiiramim whisarii bi winkika, biya kima simiiram niki srigikim. Kara ha naingwowi, kima hiriinan bidiyar iki boinkiyim, krima ti dimin iirin ina ninokninkinim. Mi kara pi hinina boinkii, inkamin dimin taemin whiekak ninokninkiniyin mi ti hiriinan digworaekwowim siirin sima nantamiyiriyiri mi siya panansi wakaeyoknasi. Mi krima irni nwirniyam ninan aingwokwowi mi ti hiriinan siyuin krima krima krimar swoki kinsiisnaei mi krima wi wadie saiirsiyar nwowi, Kraisiir hiriinanin. ² Mi yipiki ha boini, sima digworaekwo whiekakim bidi yinomokninkin digim mi yio Adi Komii siya simiirin wi ha boini, sima miyik rani, sima bi sibgu naingwo omokim. Mi sima hinina bi mi aingwokim sima siir digworaekwo whiekakim simiir bidi mi inokninkinim. Nningaka. ³ Mi yipiki Adi Komii siiram naingwokwowyin, yio wi hinina boini, sima wadiekim mi sima siir iikamkim.

⁴ Mi kara kimiirin pi min boinkii, nae dimin taeminim yipiki sima ninkin imiiaeyim uruwai siyaowaini. Mi ti siyu hiriinanin, kara pi hinina boinki, krima uruwai siyaowai simiirin ina ninokninkinim, yim sima kaimwo rani. Yim sima Adi Komii rani. Adi Komii sasairgin biyar whiuwinunan. ⁵ Digworaekwo kasa kasa rani, ninomor kou hir nwowim mi nu tirin iriipi hiriinan. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apkaramae nwowim sima boin, krima ini Adi Komii siir hiriinan ywowim. Mi kam adiyaowaeyim yim ha naingwowi, ti uruwai siyaowaiyim, yim hiriyar nwokim. Mi nim krima iikamim simiirin ina ninokninkinim. ⁶ Adi Komiiyin nwirki nwiruwaargin, siya krimiir Adigin mi siya hiriyar nwokin mi siyaargin digworaekwo whiekakim simiir bwamkibwamin mi krima hiriinanar dwo mi siiramar dinmiininkin. Mi Jisis Kraisin nwirki nwiruwaargin yipikin hiriyar whauwinunan biya siya ninomor nu sowiir digworaekwo whiekak imiirar mi nonkwokwokin. Mi krimiirin siyar mi onkwokwokikim mi krima siir naeyiu iir haigim mi krimiirin siya whinkinsiiskim mi krima hiriinan asi nwowi.

⁷ Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim, simiir nhirim hinina kigninokninkin tani, ti niksise uruwai siyaowaiyim yim dimin komii rani. Yim sima ha naingwowi, sima inkamni hanin yaimin dimina mi omboboini. Mi iya sima naeyim uruwai siyaowai imiir ninkin imiiaeyim simiir naeyim, sima ha naingwowi tiriiginim yim kaimwowaigim. Mi iki naeyim sima swoki aeyim yim uruwai siyaowaini simar niki inkin imiiae imairgim mi simiir mhi kwoinim pi miyik swoki o rani, pi yibgini hanin hindarar kimitkini. Dimusi rani, simiirin dimin whirkin bi neyokin. Mi Adi Komii siya pi big nasmirwaiya nwoki rani. ⁸ Adi Komii siya naeyim uruwai siyaowaini ninkin imiiaeyim krma naeyim simiirsi bi naingwoyimyokikin. Nungaka. Mi iki krma mi ae kamae mi owiyim, simiirsi bi mi aingwoyimyokikin yim dimin komii rani mi ti diminim krma naeyim, yim wi krimiir tirbu rani mi Adi Komii siya krimiirin wi hinina naingwo rani, krma iikam bibiyekim. Nungaka. Mi diminin iki krma nae kamae nwowiyin, yo wi krimiir mi kiyipsibgi haiginu rani mi Adi Komii siya wi hiriinan saiirsi mi aingwo rani, krma iikam miyikim. Nungaka. Diminim krma naeyim yim dimin komii rani.

⁹ Yi tiriiginin yo dimin kamaeka. Mi kima wi mintirao diminim kima naei simiirsiyin. Mi hiriinanki niuwi, kima wi iki iikamim yipiki Kraiis siir siyu iir sibgu ap kamae nwowim wi simiir kiyipsibgi haiginuwi. Mi yim wi hinda kipiyar nwowuguskii. Dimusi rani, sima kimiir kigim, diminim sima haiyaiyin kima naekin. ¹⁰ Mi ta hiriinan saiirsika, kira hinina boini, an kara ti inkamin ti digworaekwo imiirin ina kigninokninkinin. Mi kira ti nae imiirin ha naei ti sima ninkin imiiaeyim uruwai siyaowaini mi ti inkamin yipiki niki aingwo tibmii kin kamae niki owin Jisis Kraiis siiram mi siya kiriir kigi, kira ti dimin iir naei mi yo siya wi ti naeyim uruwai siyaowaini ninkin imiiaeyim wi simiir naeyamar mi aingwowi. Mi siir naingwo tibmiiya wi sima kiyipsibgi haiginuwi biye nwowamin. ¹¹ Mi ni kira ti dimin imiir asi naei, ni kira hinina naingwowi, uruwai siyaowaiyim yim dimin komii rani. Mi inkam nwirin dimin whirki neyok kamae nwowiyin Kraiis siya siirsi bidiyar mi aowin. Mi siya ha naei ti nae iirin mi ti diminim Kraiis siirim siya niki kigna tirim, yim wi kipii nwoki rani. Dimusi rani, ti naeyim siya naeyim simiirsika. ¹² Kira wi kiriir nomiiyauwin siir kwoin iir kiyipsibgi haiginuwi kipii siya nwowam mi siya Kraiis siir yai aiirin wi sibgu wakaeyokna ap rani. Dimusi rani, wari diminin kira kwatirkiyin siirsika. Mi kima Kraiis siirin, wi ti hiriinan siyu biyeyin wi siir tiri. ¹³ Mi ta hiriinan saiirsika, ti diminin kara naei, yo wi kariir nomiiyauwin siir kwoin iir kiyipsibgi haiginuwi biye siya nwowim mi dimin taeminim Kraiis siirim siya niki kigna apim, simiir warar. Mi kara mhoiia wi ti hiriinan dimin imiir swoki ae rani kara pi boriisopi kariir nomiiyauwin siir kwoin iir nwowaiginuwim biye. Dimusi rani, ti dimin taemin hiriinanim simiirsika. Iriig.

9

Pol siya maigimaiga dimusi bi nwokin, siya umirim iikamim naingwo tibmii kinnyim simiir hiranki bi haigin dimin taeminim siya naingwowim simiiram

¹ Kariirin wi dimin whirki nikidu rani, ti diminim kara tiriyim Adi Komii siirim. Kara aposel inkamin mi Jisis Kraiis siirin karar kigin. Mi Biyan Inkam Komiiyin mi iikam kima Kraiis siir yai aiirin wi hiriinansi wakaeyokna api. Dimusi rani, Biyan Inkam Komii siir digworaekwowim yim kara tirim kimiir, simiirsika. ² Mi iikam nhirim hinina naingwo kamae nwowi kara aposel inkam tani, yo dimin komii rani. Mi wim kima om Korin warauran iikamim

wim kima kariirin hinina asi naingwowi, kara aposel inkamkin. Dimusi rani, digworaekwowim kara nisiimauuwim kimiir simiirsika. Mi kima kimaingim Kraiis siir yai aiir wakaeyokna apiyim. Mi ti digworaekwowim Kimiirin sima nisiimauugim hinin, kariirin Biyan Inkam Komii siya nimbingin aposel inkam nwowamin.

³ Mi iikamim ha boiniyim kariirin hinin kara aposel inkam tani mi kara simiir yai akan pi hinina nowarkii boinkii wara yayim kara winkyim simiirin. ⁴ Mi haninginuwi, kara dimin taeminim iikam kimiir warauranki ti hai mi kara pa nwoki aeyim diminim kara tirim kimiir simiirsiyin. Dimusi rani, kara aposel inkamkin. ⁵ Mi yipiki Biyan Inkam Komii siir siyu iir napiyim wigim, krima simiir mi onkwonaei yo ini mi owin mi krima wi simaka niki amyokiyokiyim iki aposel kam nhirim simiir hiriinan iki Biyan Inkam Komii siir nomousisimim simiir hiriinan mi Pita siya, aniya? Mi ini mi owin kara naeyam kariir mi aiiram mi srii? ⁶ Mi Banabas mi kara krira krirar ti mirii nonkworinu kripkai nae sainamin mi nae imiir naeyamin kririirgi kririir umir imiirarar ti krinmai, aniya? ⁷ Mi kamim yaii naniyan inkam nwowiyim sima nae minim simar bi kigriraonaeikim. Mi inkamin numiran sasaeya ninkiniyin mi inkam nhirkim siirin ha pi boinkin, wari dimin taeminim kira ninkikinim simiirin wi kira nae rani. Iikamim wi sibsib kigrirao rani, simiirin iikam nhirkim boini hinin, kima wi simiir mwiii imiir kwiyaee rani. Ningaka. Mi krira kamiiram naeyam srii wi wadieyar mi owi, aniya?

⁸ Tiki yayim yim inkami kwoinarar bi priinaingwo boinkikim. Ningaka. Siyu komiyyin biya Adi Komii siya hauugiyin Mosesni, yo iriipi hiriinanar mi boinkikin, ti diminim yim kaimwowaingim. ⁹ Mi bidi bidiniyarin Moses siya yayim Yokwo Komiiyin hinina winboinkikin, bulmakauin witnid nokwobrombropiyin siir yai aiirin wi uridni kipi kogripikou mi hiriinan tiri, siya wi ti witnid imiir nae rani. Ningaka. Adi Komii siya bulmakau imiiram bi naingwokin iya siya ti yayim Moses siir boinmimauuwim. ¹⁰ Ningaka, siya ti yayim minam winkikin iikam krimiir whinkinsiis haiginuam bulmakauni hanin. Moses siya ti yayim minam winkikim, krima ti yayi imiir ninokninkinim. Mi inkamin yipiki nu hainopin mi inkamin yipiki sasaeyim wai nwowim simiir ningugu haiyin, sowa nwisairarin wi umir kinar haiswowi ta miya sowa miriyya sairsiyin. ¹¹ Mi krima Adi Komii siir yayi kimiir bidiyar iki boinmimauuim ya ini naenan ywowa kimiir mhaiyim saeyar kinu haiginuwi. Mi hiriirankinuwi mi tari kima wi nae krimiir hauu rani, krimiir pu aiirsi, aniya? ¹² Mi iki iikam nhirim yipiki kimiir whinkinsiisiyim, sima naeyim kimiir warauranki mi haii, simiir pu sair kirie haiginuam mi ti hiriinan siyuin yo ini wadiki wadieyar mi owin, krima kimiir biyan inkamim nae mi haiyim. Mi biyar nwoyokiyokiniyan mi tariinanar yadigiyin, krima iikam kimiir waraurankin dimin sim whir bi swoki haimiminkim. Krima inkam paeprikabnan nwokim mi krima mhaiyar mi aokim. Mi krima kimiir kwoin imiirin wi hiriinan sairsi nikpitmai rani. Mi krima hiriinan tiri, wim wi Jisis Kraiis siir yai aiir wakaee rani. ¹³ Kima ta yayi aiir daingwoki, Isrel simiir pris inkamim yipiki omaka Adi Komii siir inig hainaniya sair miriyyim, sima simiirin pa mi boinki, sima naeyam ti nae nhirim ti iikam ima hainaniyim ta omaka aiir Adi Komii siiram. Mi ti pris inkamim ti diminim ti kam ima haingigim haiya nae haiginiya sair, sima simiirin pa haii mpa ninkin imiyyae Adi Komii siir mi haimiyyim pi simar swoki aei. ¹⁴ Mi ti hiriinan siyu kaimwoin Biyan Inkam Komiiyin yo iriipi hiriinanar mi boinkin. Ti iikamim yipiki Kraiis siir yaiwin kibiya sair boinmimauuim, yim sima nae digworaekwo minim wi iikamim yayi sima

boinmimauuim simiir hiranki haii simiir pi u aiir kirie haiginuam.

¹⁵ Mi ti hiriinan siyiuin kariirin ini wadie siya ywowin kimiir aposel inkamin siya sriyamim kimiir. Mi biyarin kara kimiiram bi kaugin diminanin mi tariinanin kara ta yokwowa kimiiram hiriinanam bi winboinkikin, kima kariir kigiraowim. Mi kara mhiigi nao kingiin nwokiswo mi kara kimiiram pi naeyam dimuim mi sriigi. Nningaka. Kara pi boriisopi dimin whirin inkam nwirni inanki haiyim. Mi kara dimin haii mi kara wi ha boin tani kara Krai siir yaiwin kibiya saiir boinmimauuim mi umir bi haigin. Nningaka. ¹⁶ Mi kara maigimaiga kanakana bi nwonakin Krai siir yai win kibiya saiir boinmimauuamin. Nningaka. Kariirin Biyan Inkam Komii siyar nimbangikin ta saiir tiramin. Mi kara simiir boinmimauu karam nwokiswo mi kariir kwoinin kanakanarin wio prasae di ywowi. Mi kara ta yaiya Biyan Inkam Komii siya boinkiya kariir ya wi digiumii pi haimriiyugigin. ¹⁷ Mi kariir kwoinaiga priinaingwo tirkiswo ta miya Krai siir yaiwin kibiya saiir boinmimauuwiya mi kara wi umir digworaekwo ta mi aiirsiyar pi mi haiyin. Mi ya tariigina ya kariir kwoinaigi bi priinaingwo tirka. Nningaka. Adi Komii siyar nimbangin kariirin ta mi aiir mriiyamin. Mi hiriinankinuwi mi kara wi umir, digworaekwo nae min hai rani, ta mi aiirsiyin. ¹⁸ Mi hiriinan tirkiswo mi kara wi piki hinin umirin si pi haiyin ta miya kara mriiya saiirsiyin, ha? Kara wi ti si pi haiyin. Mi iya kara Krai siir yaiwin kibiya ikam imiir boinmimauuwi mi kara simiiram w nae umir minam sri rani. Nningaka. Mi sima Adi Komii siir yaiya hinda whisariiyar priihaii. Mi ti hiriinan siyiuin ti maigimaiga kara nwowin, ya tariigina ya kariir umir aeya.

¹⁹ Kara inkam nwirni aowa bi nwokin mi kara ini ikamim simiir whisarii mi priimriiyan inkam ywowin. Mi kara ikam whiekakim simiir kwoinin wi digar piyamisi owin Jisis Krai siiram kiyaiyim, siiram naingwo tibmii kinim. ²⁰ Mi iya kara Isrel simiir ikamim simaka nwowiyin, kara pi Isrel simiir siyu imiirar mi api mi Moses siir siyu komii ikin. Mi ta hiriinan saiirsiyairga kara ikamim simiir kwoinin saiirsiyar kiyai, sima Jisis Krai siiram naingwo tibmii kinim. Mi hiriinankinuwi mi ti Moses siir siyiuin siya boinkiyin kariir, yio wi nwo rani, kariir kou. Mi ti iyim kara nwowim hir kara simiirar mi apkim mi ta hiriinan saiirsiyairga kara simiir kwoinin saiirsiyar kiyagin. Mi wi Moses siir siyu komiini yayim wi sima nwo rani, simiir kouin. Mi sima wi Krai siir yaiwin kibiya saiiram ninmininkini. ²¹ Mi kara Moses siir siyu komiyyin siirin naingwo owouu rani. Mi siirin digiumii bi haimriiyugin. Nningaka. Mi kara tariinanin ini Krai siir yai imiir wakaeyokna apin. Mi iya kara iki ikam nhirim yipiki Mosesni yayim sim wakaeyokna ap karamae nwowiyim simaka nwowiyim, kara Moses siir yai imiir bi napikin. Kara ti hiriinan siyiuin minam tirkin, kara wi iki ikamim simiir kwoin imiir niki kiyaiyim Jisis Krai siiram naingwo tibmiikinim. Mi ti hiriinan kara tirin, kara Adi Komii siir siyu iir bi taouugakin, kara Jisis Krai siir siyu iir napkin. ²² Mi iya kara ikamim yipiki naingwo tibmii kirie nwo karam nwowiyim Jisis Krai siiram, simaka nwowiyim mi kara diminin maigimaiga sima nwo karamae nwowiyin kanaka, siir bi tirikin. Nningaka kara diminin sima naingwowyin hinin yio ini ywowin kara siirarar tirikin. Mi hiriinan saiirsika, kara simiir kwoin imiirin asi kiyai kirie nwowamin, Jisis Krai siiram naingwo tibmii kinamin. Mi inokinokin kara iki ikamim hinda tindanim simaka nwowiyim, kara diminin iki sima naingwowyin hinin yio wadiekin, kara siirarar napikin. Mi ta hiriinam saiirsika, kara simiir kwoin imiirin hiriinansi kiyagin Jisis Krai siiram naingwo tibmii kinim.

²³ Mi kara inok inokin hiriinan ta saiirsi tirkin Krai siir yaiwin kibiya

saiir hainanamın. Mi Adi Komii siya kariirin wi hiriinan saiirsi hainan prapraskii kariirin mi iki iikam nhir ikim. ²⁴ Kima ta saiir daingwoki. Iikam whiekakim iki ninkikin iwitiyim sima bikinar bi nwowowikim. Nningaka. Nwarkinwruairgin pi bii iwit okwoiu. Mi ti inkamin bii niwit okwown diminin pi sasar haiyiskii. Mi ti hiriinan siyiuin, ti iikamim yipiki ninkikin iwitiyim kima Kraisi siir yai aiiramın hiriinan sibgu wakaeyokna api mi kima dimin miyikin Adi Komii siya wi hiriinan saiirsi hauuwi. ²⁵ Mi iikam whiekakim yipiki ninkikin iwitam naingwowyim, dimin haiyim, sima inokinokin nhami nhami bi niwitikim mi simiir puaa kirie saiirsiyar nwowi. Sima ti hiriinan mansi tiri, sima wi iki iikam nhirim simiir nwoki iwit haiburim mi wi diminin Adi Komii siya hauuwi iikamim bii nwowim simiir wi siir nwoki haiyim. Krima dimin komii komii imiirrarar tir Adi Komii siiram wakaeyokna apim mi krima wi siir dimin miyik miyik imiir nwoki haiyim. Yim sima ti diminim ti kamim ninkikin iwitiyim bii nwowiyim sima haiiyim wi simiir hiriinan biye nwo rani. Nningaka. Yim sima wadieki wadie imairgin mi wi hiriinar nwoyokiyokikaeyami. ²⁶ Kara ti inkamin yipiki hinda tinda niyaeymyok kaowiyin siir hiriinan bi ninkikin iwitikin. Nningaka. Kara ini inkamin yipiki maeyaua niwit okwowiya saiirgisaiiramar nanmain-onkwowiyin ini siir hiriinan ywown. Mi ti hiriinan siyiuin kara inokinokin Adi Komii siir mi aiir asi mriinanaei. Mi inkamin yipiki yai nniiyin siya siir ina hinda bi priitio priitowika. Nningaka. Mi ti hiriinan siyiuin, ta Adi Komii siir miya ta kara mriiya ya hinda bi mi primirii primiriiga. Nningaka. ²⁷ Kara kariir pu aiirar kirie haiginuanaeikin karar kigiraowamin mi saeya wi kariir kwoin iirrarar nwoki wakaeyokna apim. Kara ti hiriinamin minam tiri, mhoiya kara Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwi mi siya kariirin wi hiriinan boin tani, kara inkam paii rani mi kara siir dimin miyik miyikim wi simiir hai rani. Iriig.

10

Kima, kimasiiyar mintiraona kima wi dimin biye kipi tir

¹ Ti kariir nomiyyauim kara ha naingwowi kima ina sibgu inokninkinim siyiuin Adi Komii siya tirin krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir. Mi ta iya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima Moses siir wakaeyokna apnamim niimau meki meya hiriir mi taka iya Adi Komii siya wau mrsima saiir yikropki simiir siyu iir nisiimauu apnamam. Mi taka iya siya simiirin bidiyar mi whinkinsis haiginuun. Mi iikamim sima ini whi komiia pariidnan dapiya ini saiirar mi iyapidnadamim mi simiir nwrki bi swoki aomin aominkin. ² Mi diminin krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima tirin, iya simiirin waumir sima saeya kiki ikoua sima kigna apam mi iya sima whi komii kwira pariidnan nikiuwiya sae mi iyapidama, yim tiki digworaekwo hiriinanim, yim iikam imiir nisiimauugim sima Moses siirrarar wakaeyokna ap iskiyim. Mi sima ini siirrarar mi wakaeyokna apim iikamim yipiki baptasim simiir hiriinan yipiki hinina nisiimauuim sima Biyan Inkam Komii Kraisi siirgin mi simiirin ini siyar kigirkakim. ³ Mi iya sima niimau boskwonau hir nwoa, sima naeyin mana nikiuwiyyin siir naekim, yipiki Adi Komii siya hauugiyim simiir siir hirankin. Mi tiriiginin simiirin siya whinkinsis haiginugin simiir naingwo tibiya kirie nwowam. ⁴ Mi sima opa yipiki Adi Komii siya hauugiya simiir saiirar mi kwiyae. Mi tariiginin simiirin saeya kinsis haiginugin mi simiir naingwo tibiya komiigi komii asi nwokika. Mi ta opa sima kwiyae, ya siya komiia saiir hiranki nitka. Mi ta siya komiia ya aknainan Kraisi siir nisiimauuga simiir kwoin iir kinsis haiginuam ta opa sima kwiyae

simiir piu aair kinsiis haiginiuam saiir hiriinan. ⁵ Mi Adi Komii siya simiirin ti hiriinan siyu kaimwoin siir asi whinkinsiis haiginiugin, Adi Komii siya maingamainga iikam hoingakim bi nwokin mi ta hiriinan saiirsika siya hiriinan asi tirkin mi Adi Komii siya iikam imiirin hiriinan saiirsi nisomsom aokao digiyam tirkin. Mi simiir piuis biyeyim niimau hinda tinda digar asi nwokikim.

⁶ Adi Komii siya ti hiriinan diminin minam tirkin, krimiir nisiimauugin krima wi iki dimin biye hiriinanin sima tirim wi simiiram naingwowisi, simiir tiram. ⁷ Krima uruwai siyaowaini inig kipi hainan, krimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir iikam nhir ima tira saiir hiriinan. Mi ti Adi Komii siir yayim biya Moses siya winkyim Yokwo Komii saiir yim hinina win boinkikim. ⁸ Mi iikam krima ti hiriinan siyu biyeyin hi sima prininae prininaeyin siir kipi tir, biyan iikam nhirim sima tirim simiir hiriinan. Mi Adi Komii siir kwoinin paenan ha nugiyin simiiram mi siya simiir iikam nhirim ina yisomsom aokaokiyim. Mi 23,000 nim yim ikwiruwa saiirar mi kwaonam. ⁹ Krima Biyan Inkam Komii siir kwoin iir kipi kiyai, io krimaka nwowam, biyan iikam nhirim sima tirim simiir hiriinan. Mi Adi Komii siya io simaka ha nwowin mi siya mipugim ina yikropkiyim mi simiirin ini sima piyaokaokiyim. ¹⁰ Krima Adi Komii saika kipi ninkinwaowarki boin, biyan iikamim simiir nhir ima tira saiir hiriinan. Mi sima diminam ha boinanaeyim mi Adi Komii siya siir paekwosimin siir yikropki mi siya ha nitin mi simiirin siya yisomsom aokaoki.

¹¹ Mi ti digworaekwowim ti krimiir yidiwi wanwiyaeyim imiir tirim yim iya sima niimau boskwoki boskwonau hir nwowa ha tirkim. Mi ti digworaekwowim Moses siya winkyim Adi Komii siir Yokwo Komii aair, yim krimiir nisiimauugim krima wi simiir hiriinan kipi tir. Sima ti iikamim ti tariinan nwowim krimiir nisiimauugim, iya Kraisiya swoki itana ini kingiin nwowa. Mi krima krimasiyar mantiraona krima wi dimin biye kipi swoki tarmimin biya krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima tirim simiir hiriinan.

¹² Yim tiriiginim yim ini ti sima tirim ini simiir hiriinanar mi imbiyamim mi wim kima iikamim yipiki ha naingwowim wim kima kiriekim mi kima Kraisiya siir siyu iir napim ini kimiir yidiwi wanwiyaeyim simiir haiburim. Mi kima kimasiyar mantiraona kimiir kwoinin iki iikam nhirim sima kiyai mi kima wi siyu biye tiri. ¹³ Mi kima wi hinina kipi naingwo, ti digworaekwowim kimiir kwoin imiir kiyai, kimiir nikpitmayim mi tiki hiriinan diminin iki iikamim, iki hinda tinda nwowim simiirin ini iripi hiriinanar mi tirin. Yim sima yaeya rani. Ningaka. Adi Komii siya wadiekim, kimiirin wi siyar whinkinsiisi. Mi siya iki dimin bibiyeyim wi simiir kigninkinki rani, kimiir kwoin imiir nipiyaokiyim mi kimiirin wi sima nikpitmai rani. Kimiirin wi siyar whinkinsiisi haiginiuwi ti hiriinan dimin biyeyim ti kimiir kwoin imiir kiyaiyam tiriyim simiirsi nokworinum.

¹⁴ Ti kariir nomiyau kingi kinim, kima uruwai siyaowai simiirsiyin aru dwo wim wi simiir inig imiir wara pi hainanisi. Dimusi rani, kimiirin wi Adi Komii siyar whinkinsiisi haiginiui mi wi siyar kigiraowi. ¹⁵ Kara ti yayim iikamim yipiki ninokninkin miyikakim kimiram boinkikin mi kima ti yayim ti kara boinkiyim simiir ti aingwoki mi simiir ti sibgu hid. ¹⁶ Mi iya krima kumuniyin opa mobin siir nwokaiya nhwo saiiram kwisboiniyim mi krima iki saiir kwiyaiyim mi krima hinina nisiinuuwi, krima mi Kraisiya krima ini nwiruwar yowiskiyim mi ini kwoin whiruwar mi okiyim ta siir nhie aiiramnin biyar naokiinainama mi bretin krima ninibimbir aeyin yio min mi isiimauugin krima mi Kraisiya krima, ini kwoin whiruwar yowim ta siir piua biyar naowa yipiki paeyin hiiniyar nironinkin saika

ninkin irinugiyin. ¹⁷ Mi iikam whiekakim krɪma kasa rani mi krɪma ini bret haruan siirarar yaeyim. Mi bret haruan krɪma naeyin yio tiriiginin yio min nɪsiimauugin krɪma whiekakarɪn ini Kraiis siir piu kwɪruwa saiirarar yinkiamamasuim.

¹⁸ Kɪma Isrel simiir iikamim simiir daingwoki mi iikamim yipikki ti nae imiir naeyim biya priskim sim haiginim hiya naemin dimin haiginiya Adi Komii siiram, yi tiriiginim yim min nɪsiimauugim sima mi Adi Komii siya, sima ini kwoin whiruwar ywokiyim ta hiya nae min haigin inkin imiiaeya saikan. ¹⁹ Mi ta yaiya kara boinkiya kimiir ya ta saeya, nae minim mi wraisu min ikim yipiki sima ninkin imiiaeyim niksise uruwai siyaowaini mi ti naeyim yim dimin komiigim, iyie? Uruwai siyaowai sima ywo dimin komiyyin? Nɪngaka. Yim naeyim yim nae imairgin. Mi yim ti uruwai siyaowaiyim, yim tidiyu min imairgin. ²⁰ Mi iikamim yipiki ti dimin taemin imiir nap karamae nwowiyim mi Adi Komii siir naeyim siir ninkin imiiaeyim hini sima nio haiginiyim, yim sima simiirin pi uruwai siyaowaini swoki inkin imiiaeyi pi Adi Komii siir ninkin imiiaeyi rani. Nɪngaka. Mi kara pi boriisopi kɪma ti dimin hiriinanim uruwai siyaowaini ninkin imiiaeyim simiir naeyim. Mi kɪma ti hiriinan dimin imiir tiri, yi tiriiginim yi min nɪsiimauugin kɪma mi uruwai siyaowai sima, wim ini iripar yinkiamasuim mi ini kwoin whiruwar ywowim. ²¹ Mi kɪma Biyan Inkam Komii siir op mobin wi siir kwiyae rani, kɪma uruwai siyaowaini op mobin siir kwiyaei. Kɪma wi hiriinan tir tani. Nɪngaka. Mi kɪma naeyim Biyan Inkam Komii siir hiya saiir haiginiyim siir ninkin imiiaeyam wi simiir nae rani, kɪma ti naeyim uruwai siyaowaini ninkin imiiaeyim simiir naei: Kɪma wi hiriinan kipi tir. Nɪngaka. ²² Mi kɪma hiriinan tiri, wim wi Biyan Inkam Komii siir kiyopsibgi haiginiwu mi siya wi io kimakar nwowi mi kimiirin wi siya pi tioin. Siyairgin kirie komiigakin mi nim krɪma ini nɪnga ywowim. Mi siya kimiir tiowi mi kɪma wi siir nikwowaisii rani. Nɪngaka.

²³ Wim kɪma ti digworaekwo imiirin hiniina boinkim, ti digworaekwowim krɪma tiriyim yim wadiyairgin. Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, ti digworaekwo hiriinanim, yim wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani, Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim. Sima wi kimiir kwoin imiir kirie haiginiu rani, Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim simiir nhirim sima simairgin mi kɪma, ti kɪma tirim simiiram daingwoki. ²⁴ Kɪma wi kimamar kipi naingwona mi kɪma wi iki iikam nhirim simiir whinkinsiisam daingwo.

²⁵ Mi kɪma wi kipi nidid wraisuim maket haiginiyim simiir sainsiyin mi simiirin hiniina kipi mi srii, ti wraisu biya uruwai siyaowaini ninkin imiiaekim mi kimiir kwoinim wi hiriinan naingwoyimok karamae saiirsi nwowi. ²⁶ Mi yaiyim yipiki Adi Komii siir Yokwo Komii aiir winkyiyim bidi bidiniyar yim hiniina win boinkikim, ti nuin yio Biyan Inkam Komiiyin siirgin mi digworaekwowim siir mi owim iripi hiriinan siir. Mi krɪma ina ninokninkinim mi krɪma digworaekwo whiekakim simiirin wa naei.

²⁷ Mi iikam nhirim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowiyim, sima kiriiram boinkii, simiir omaka hiriir namam nae simaka naeyam. Mi kɪma ti naeyim sima hauwi kimiir, simiirsiyin wi hiniina kipi naingwo, tiki naeyim inkamki bidi yamisi inkin imiiaeyim, iyie? Kɪma hindara wakaemumu ae. Mi kɪma hiriinan tiri mi kɪma wi iripa nwoki ongwomamair aeyim. ²⁸ Mi kɪma ti inkam inaka nidwowi mi siya kimiirin ha boini, tiki naeyim biya iikamkim sim niki inkin imiiaeyim uruwai siyaowaini sima. Mi kɪma ti nae imiirin wi kipi nae wim wi inkamim kimiir nokmwɪn aeyin wi siir kwoin iir pi kinsiis haiginiuwisi. ²⁹ Kara siir kwoin

iiir boini, kimiir iiir boin tani ti diminin siya niki boinmauuim simiir kipi nae. Mi kima hiniina naingwowi, krima ti nae imiir nae karamae dimusi nwowi mi tari yi mnsika, iki iikam nhirim yim Kraiis siir yai imiir bi sibgu wakaeyokna apikim, aniya? ³⁰ Mi kara nhwo Adi Komii siiram kwisboinkiyim mipa mi boin wadieki. Dimusi rani, ti naeyim kara naeyanim simiirsika. Mi iikam sima hiniina dimusi boinkim kara siyu miyiknan bi tirkin ti dimin taeminim kara naeyim simiirin, ha?

³¹ Mi kara kimiirin ta saiirin pi hiniina boini, ti naeyim kima naeyim mi opa kima mi kwiyaeya mi wraisu minim kima naeyim mi dimin taeminim kima mi tir ikim, kima simiir tiri mi ti iikamim yim Adi Komii siir inig iiir hainanprapraskii. Dimusi rani, ti simiirsika. ³² Mi kima wi ti dimin hiriinanim simiir kipi tir. Juda iikamim mi Juda iikam tani ikim mi iikamim Adi Komii siir isid nwowim wi simiir kiyopsibgi haiginu rani, siyu biyie tiramin. Nningaka. ³³ Yim ti dimin taemin hiriinanim ti kara boinkiyim kimiir, yim kariir kwoinkar naingwo boinkikim. Kara ti dimin taeminim minam tirkikim iikamim simiir whinkinsiis haiginuwim. Kara ti diminin karamar bi tirkin, kariirar swoki whinkinsiis haiginuwim. Kara ti dimin taeminim minam tirkin, iikamim simiir whinkinsiis haiginuwim. Mi simiirin wi Adi Komii siya nwoki anmaiwarkainam simiir dimin biyieyim simiir hirankin ti sima tirim. Iriig.

11

¹ Kima ti dimin taeminim kara tiriyim simiir kigna ap, ti kara mi kigna apiyim dimin taeminim Kraiis siya mi tirim simiir saiir hiriinan.

Wigim simiir mwo imiir kaigrisu idwokaiyim, Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir simiir boinka

² Kara kimiirin dimusi bi hainanprapraskikin, kima ti dimin taeminim kara boinmimauuim iinokinok simiir wakaeyokna tirkim. ³ Kara ha naingwowi kima ti yayim kara boinim simiir dinokninkin Jisis Kraiis siyairgin kamim simiir kougi kou nwowin mi kamim yim ini simiir wigim simiir kou ywowim mi Adi Komiiyin yo ini Jisis Kraiis siir kou ywowin. ⁴ Mi ta hiriinan saiirsika mi inkamin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiriir nami mi siya pagra siir mwo nwowa saiir kibwaehai karamae nwowi mi siya Adi siir yaiya hiriinankakar boinmimauuwi, yo ti hiriinan siyuin yo Jisis Kraiis siir kiyopsibgi haiginuwi. ⁵ Mi wigim simiir mwowim dimin taemin nitimwanu karamae nwowi mi sima Adi Komii siir yaiya ha boinmimauuwi omaka siir inig hainaniya saiir hir, yi ti hiriinan siyuin yi saiir kam iirar swoki kiyopsibgi haiginuwi. Mi saeya hiriinan naingwo karamae nwowi mi saeya wi wiga yipikki saiir kan aiir priyao iuguskiiya mi nididgak ha nwowiya wi saiir hiriinan nwowi. ⁶ Mi wigim simiir mwowim dimin taemin nitimwanu karamae nwowi mi saiir kam saiir kan aiir priyaokii mi yi ti hiriinan siyuin yi saiir nisiimauuwi hiniin, saeya siyu miyiknan bi napika. Nningaka. Yi wi hiriinan tir tani. Mi wigim dimin taemin simiir mwo imiir nitimwanuwi, yim sima wi nididgak nwo rani. ⁷ Mi kamim iya sima Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwiyim mi iya sima nhwo Adi Komii siiram mi kwisboiniyim, simiir mwowim dimin taemin kipi nitimwanu. Dimusi rani, kamim yim Adi Komii siir kirieya mi siir dimin kirie komii komiiyim paenan niyaeiyim mi digworaekwo whiekak ikim simiir sibgu kigirkakikim. Mi yim wigim. Nningaka. Yim sima simiir kamim simiir kirieya mi simiir dimin miyik miyikim paenan niyaeiyim mi simiir inig komii ikim, yim simiir nisiimauuwi. ⁸ Adi Komii siya Adam siir pua Iv saiir pua saiir hiranki bi haiga mi siya ha bi nonkwokwokin. Nningaka. Adi Komii siya Iv saiir pu

aiirin diminin Adam siir piu hiranki haiyin siir nonkwokwokin. ⁹ Adi Komii siya Adam siirin Iv saiir whindiriraeraram bi nonkwokwokin Adi Komii siya wiga Iv dapiya saiir nonkwokwokin Adam siir whindiriraeraram. ¹⁰ Mi ti hiriinanin yi ini mi owin wig sima mi itimwanuwiiyim dimin taemin simiir mwo imiir. Yi ti hiriinanin yio min nisisiimauugin, wig imiirin ini kam imar kigirkakim. Mi simiirin ini simar kigriraonamim iya sima omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir namiyim. Sima wi ti hiriinan dimin iir tir. Dimusi rani, Adi Komii siir paekwosimin ini simiirar kigin. ¹¹ Wigim yim simiir kamim simiir aowar timi o. Mi nim krima iikamim yipiki Biyan Inkam Komii siirim, nim krima ini nwirruwar ywowskiyim. Mi irni nwirniyin ha timi inan whinkinsiis ankinsiis wadie sibgu nwowamin. ¹² Krima irni nwirni dinan whinkinsiishaiginu, wadie sibgu owamin. Dimusi rani, bidi bidiniyarin, Adi Komii siya biigi biyan wiga saiirin inkamin Adam nikiuwiiyin siir piu hiranki haiyin diminin siir nonkwokwokin. Mi hirankar nitiyokiyokinaniiyin mi ini tariinanar yadigniyin, wig sima kam krimiir asi naokainae. Mi ta hiriinan saiirsika krima irni nwirniyam asi naingwowi. Mi iikamim mi digworaekwowim ti nu iir nwowim yim Adi Komii siyar nonkwokwokim.

¹³ Mi kima ti dimin imiir daingwoki mi simiir hidgi. Mi wigim dimin taeminim Adi Komii siiram kwisboinkii mi sima simiir mwowim dimin taemin nitimwanu karamae nwowi mi ti hiriinanin yio wadiekin, iyie? Miiyik rani? Yio miiyik rani, ini biyie ywowin. ¹⁴ Mi krima tariinanin ta saiir ti naingwoki mi inkam nwirin siir kana priei nwowi wigmi kanim simiir hiriinan, siya wi nidid prasae kipi kin. Dimusi rani, ta saiirsika. ¹⁵ Mi yim wigim yim ta saiirsiyin nididgak bi nwowikim. Dimusi rani, ta kan hiriinana simiirin Adi Komii siyar hauugin simiir mwo imiir higrinuam. ¹⁶ Mi iikamim ti hiriinan diminim simiirsi ninkinwaowarki boinam naingwowi mi kara simiirin pi hinina boini, aposel kam krima iikam imiirin wi dimin whir kigna apam kipi swoki kiwaki mi kara ti hiriinansi boinkikin. Iriig.

Mi om Korin hiran iikamim sima simar tirbunakim kumuniyin aiirsiyin

¹⁷ Mi tariinanin kara iikam kimiirin pi haigin idwoki rani, ti diminin kara kimiir boinkiyin siirsi. Dimusi rani, ti dimin biyeyim, kima tiriyim yim ini dimin miiyik miiyikim kima tirim, iripa kima haingiriyu owiya Adi Komii siir inig iir hainanam, ini saiir haibura. ¹⁸ Mi diminin biigi bi pi kara boinkii, yio hinuingin, kara iikam nhirim sima boina saiir wakaekin, kima Adi Komii siir inig iir hainanam namiyim, kima iripa bi sibgu owikim kima yapa yapae priiyo priiyo amikim. Mi kara ta yai aiir wakaekiyin mi kara simiir yai nhirim simiirin ini kaimwowar mi okiyin. ¹⁹ Mi ya ini kaimwokikaimwowar ywowa. Mi kima wi kimiir iikam nhirim wi simiir yayim wi simiir ninakrimkripkii mi ti iikamim yipiki ta yaimwokiyaimwo aiir sibgu apiyim yim wi idowiiya simbi nimbini. ²⁰ Mi hiriinamki nuwi, kima iripa haingiriyu owi Adi Komii siir inig iir hainanam mi naeyim kima naei, yim Biyan Inkam Komii siir nae rani. Nningaka. ²¹ Mi kima nhirmiyam niki o karamae nwowi mi simiirin bi kima kimar hainami, kima kimar naeyamar mi hiriinanki nuwi ti iikamim yipiki mhoiia niti, yim wi mhigar nini aoni. Mi tiriiginim yipiki bi namim naeyim yimbi kima kimar kwaeswonami mi kimiir mhiyim pi digi digar nwowi mi kima op minim pa kwiyae nanaei mipa kwiyae whaowaenami. ²² Mi kima kimiir omaka hirar niki idwokai aenaniyim pa nopi, ha? Kima omakakakaingim mi kima hirar pi yidwokai aeyin mi kima hiriinan tir tani. Nningaka. Kima omaka Adi Komi siir inig hainaniya saiir nitiiyim mi kima pi Adi Komii siir isidin simiir iikamim pi simiir nanokou kao rani. Kima ha naingwowi, yim sima ini kimiir inkam biyienan ywowim mi dimin taeminim

yimbi kima kimar kwaeswonami. Mi kima ti iikam paeprikab hiriinanin simiir kiyopsibgi haiginuwi ti dimin hiriinanin kima tirkiyin. Mi kima panina naingwowi, kara kimiirin ti dimin imiirin wi panina ti boin, ha? Mi kara kimiir ti hainanprapraski. Mi ti tari ti simiirsika, aniya? Niingaka.

²³ Mi yaiya kara boinkiya kimiir ya kara Biyan Inkam Komii siir hiranki haiga. Ta yaiya ya hiniinga, Judas siya Biyan Inkam Komii Jisis siirin wir niyaka napwougin mi siirin kimidiniya sau omomin siir in yonkwoki, taka niyaka Biyan Inkam Komii siya bret iir haiya saiir. ²⁴ Mi siya ti bret iir haiyin mi ina boin wadiekiyin Adi Komii siir. Dimusi rani, siirin siya hauugin. Mi siya bretin ha ninibimbirgiyin mi siya siir kigna miriirim kamim simiirin hinina boinki, tiki diminin yo kariir pu aiir nikrigin. Kara naowi, kara wi iikam kimiir whinkinsis haiginuwi mi mhoiia kima wi ti kara tirin, wi hiriinanar niki tiriyokiyiyim. Mi ti tariinan kara tirin, kara min nisiimauugin, kima wi kariiram nwoki aingwokiyim, ti diminin kara tirim kimiir simiiram. ²⁵ Bretin siya hauuwin simiir saiir hiriinan. Mi siya wain op mobin ha mi haiyin mi siya boinki, ta wain opa ti mob iir nwomaiya ya min nisiimauuga, Adi Komii siir yai win kibiya yipiki siya boinmimauuwa kimiir whinkinsis haiginuam, ya saiir nisiimauugin. Mi tariigina kara wi mansi tirbwakainaei kariir nhieya saeya naokiinaini saiirsika. ²⁶ Mi mhoiia kima ti bret iir naei mi ta wain opa mobnau tir nwomaiya saiir mi kwiyaei, ti siya tira saiir hiriinan, yo kima Kraiis siir nisiimauuwi siya iikam krimiir whinkinsisam naokin. Mi wi siyar swoki itbudgiyim.

²⁷ Mi kimiir nhirim ti bret iir naeyim mi ta opa mob iir mi okaiya saiir mi kwiyaeim, yim min nisiimauugin dimin taeminim Biyan Inkam Komii ieya tirim simiir nisiimauugin. Mi kima ti dimin imiir naingwo omok karamae nwowi, kima tira saiir hiriinan mi Adi Komii siya wi ha boini, kima siyu miyiknan bi tirkim. Mi kima wi ta Kraiis siir nhieya mi siir pu aka, wi sowiir kiyopsibgi haiginuwi. ²⁸ Mi iikamim simiir kwoinin sibgu daingwo omok mi ti dimin biyeyim yim dinangrirmiigi. Mi mhoiia ti bretin sima naei mi ta opa sima mi kwiyaei, yo dimin komiyyin Biyan Inkam Komiiyin siya tirin siir nisiimauugin. ²⁹ Dimusika? Mi inkamin ta yaiya Biyan Inkam Komiiyin siir pu aiir boina saiir yai mwo aiir ninokninkin karamae nwowi mi siya ti nae iirin ha naei mi ta op aiirin ha mi kwiyaei mi siya wi ha naingwowi, tiriginin yo dimin bi nikrigin. Mi sima wi sima simar swoki igikiyaonaei Adi Komii siya simiir nonkwobumbunamin. ³⁰ Mi ti hiriinan siyuin kimiir iikam nhirim makinii mi sima kirie karamae ha nwowi mi kimiir iikam nhirim sima wa naonami. Dimusi rani, sima kimakar ninkin aekim ti bret iirin mi kimakar mi inkin kwiyaeim ta opa ti mob iir nwomaiya saiirin. Mi kima bi niki aingwo omokikim ti dimin hiriinanin kima tirin saiir hiriinan. ³¹ Mi kima Biyan Inkam Komii siir nae iir naeyam naingwowi mi biyin kima, kimiir kwoinin niki sibgu hidi mi Adi Komii siya kimiirin wi nonkwobumbuninkin tani. ³² Mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya krimiir nonkwobumbuninkini siya minam naingwowi krima krimiir dimin biyeyim simiirin digumii haimriiyugig. Adi Komii siya ti hiriinan minam tiri, krima wi wadie nwoki owim mi mhoiia krima wi ti iikamim yipiki ti nuan digworaekwowim simiir napiyim wi simaka nao rani. ³³ Mi ta hiriinan saiirsika ti kariir nomiiyauwim kima iripa haingiriyu aei Biyan Inkam Komii siir nae imiir, kima wi iki iikam nhirim simiiram tiki o sima nitam. Mi mhoiia kima ti nae iir naei mi kima wa nwoki aingwokiyim ti diminin biya siya tirin krimiir siiram. ³⁴ Mi kimiir nhirkim mhigi naowi mi kima biyin naeyim hapi kimiir omaka hira tiki aenani. Mi mhoiia kira iki nhir imaka wi haini wit mi iripa wi haini wini haingiriyu aeni, Biyan Inkam Komii siir

nae imiir naeyamin. Mi Adi Komii siya wi io nwo karamae hiriinanki nwowi mi Kimiirin wi nonkwobunbuninkin tani, wari dimin biyeyim kima tirim simiirsiiyin. Kara boinkiyanim tariinan yim hiriinankim. Mi mhoiia kara niti kimiir kigam mi kara kimiirin digworaekwo nhirim kima niki sriigiyim kariiram yim wi haini nini boini. Iriig.

12

Dimin kibi kibiyim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim krimiir simiir boini

¹ Ti kariir nomiyyauwim kara ti yai imiirin minam naingwo winkikin kima ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim krimiir simiir sibgu inokninkinim. ² Kima ta sair dinokninkinki, biya kima Adi Komii siir yai aair bi wakaeyoknakim. Kimiir kwoinim Setan siya kiyopiyaokiiyim mi kima kimiir kwoin iirar napkim mi kima uruwai siyaowaini inig asi hainankim. Mi triiginin kimiirin wi yaimin dimin whir di swoki boini. ³ Mi hiriinanki niuwi, kara ha naingwowi, kima dinokninkin, iikamim sima hinina boini, Jisis siir ti kiyopsibgi haiginu! Mi Adi Komii siir naeyiun wi ti hiriinan iikam imaka nwo rani. Mi Adi Komii siir naeyiun iikamim simiir kwoin nwo kai karamae nwowi mi sima wi hiriinan boin tani, Jisis Krai siya Biyan Inkam Komii gin digworaekwo whiekak imiir kigirkakikin. Nngaka.

⁴ Adi Komii siir naeyiun kirie komii komii kasa bi hauugin iikam imiirin. Mi ta kirie hiriinana Adi Komii siir naeyiun siya siyar hauu iski, yaeya inkam nwir karamaeka. ⁵ Mi krima wi digar nwowi miipai miipaiyim Jisis Krai siir kwoin iirarar naingwo mirii. Mi ti inkamin yipiki krimiir kigirkakiyin, siya siyargin Adi Komii nwiruwani. ⁶ Digworaekwo whiekakim Adi Komii siirim krima tiriyim krima siir kirie aairar tiri. Mi Adi Komii siya siyargin iikamim simiir kwoin imiir kiyaiiyin ti digworaekwowim sima tirim simiirsi. ⁷ Adi Komii siir naeyiun siir kirieya siya iikam whiekakim simiirin yapa yapar nisiisiimauuwikin. Mi krima simiirin hiri hiriinankina bi kigikim. Mi krima simiirin minam tirkim, krima wi iki iikam nhirim Adi Komii siir piugana sairim wi simiir nwo ki whinkinsiis haiginuwi. ⁸ Adi Komii siya iikam nhirim yim sima dimin hauuwikim mi nhirim yim sima diminin. Adi Komii siir naeyiun iikam kimiir kwoinim siyar kiyaii. Mi kimiirin siyar sibgu inokninkin haiginuwi Adi Komii siir yai miyik miyikim simiir ninokninkinim. Adi Komii siir naeyiun sasargin iki iikam nhirim simiir kiyaiiyin. Mi simiirin pi siyar mi isiimauuwi Adi Komii siir dimin taemin imiirin. Mi sima Adi Komii siir yaimwoki yaimwo aairin pi iki iikam nhirim sim nini boinmimauu iuwi. ⁹ Adi Komii siir naeyiun sasargin iikam nhirmi kwoin kiyaiiyin mi sima siir asi sibgu wakaeyoknaei. ¹⁰ Mi siya siir kirieya iki iikam nhirim simiir warar mi hauu mi sima dimin taeminim wi ti hiriinan nwo ki tirim. Mi iikam nhirim yim wi dimin kirie komii komiiyim biya inkamki tir karamae nwowim yim wi simiir mi tiri. Mi iikam nhirim yim wi dimin taeminim Adi Komii siirim yim wi simiir nanaakninkii haiginuwi. Mi iikam nhirim yim wi dimin kibi kibiyim Adi Komii siir hiranki nitim mi dimin taeminim niksisaeyim uridyiu biyeni handanki mi iti yim wi simiir mi boinmimauuwi krimiirin. Mi iikam nhirim yim wi yaeya yaigin kwir mi boini yaigina biya sima ninokninkin karamae nwowa sair. Mi iikam nhirim yim wi ta yaiya sair ninkpit boinmimauuwan inkam mi owi iki iikam nhirim sim. ¹¹ Mi ti hiriinan diminpai diminpaiyim yim Adi Komii siir naeyiun sasair hauuwi krimiirin. Siya siir kwoin iirar napikin mi simiirin pi siir kwoinkar mi prihidnonkwokwo hauugi iikam imiirin. Iriig.

Iikam whiekak krima Krai siir piua sair piu haimiti haimitigim

¹² Krɪma ta saiirɪn ina nɪnoknɪnkɪnim krɪmiir pɪua kwɪruwarga mi saiir pɪu haimii haimiiyim kasa rani mi nɪm krɪma iikamɪm Kraisiirɪn nɪm krɪma ini pɪunan ywowɪm. Krɪma kasa rani mi krɪma ini pɪu kwɪruwar ywowiskiyɪm. ¹³ Krɪmiir iikam nɪhɪrɪm yɪm Judami pɪugana saiirgɪm. Mi nɪhɪrɪm yɪm Grikmikɪm mi kimiir nɪhɪrɪm yɪm whisarii mi mɪriyan iikamkɪm mi kimiir nɪhɪrɪm yɪm dimɪn whɪrki bi kɪnyiskaiigɪm. Mi nɪm krɪma ini nwɪruwar ywowiskiyɪm iya Adi Komii siir naeyɪuɪn ini hanɪn krɪmiir kwoinɪu kwɪrii idwokaiiyɪn. Mi krɪmiirɪn nwɪruwa nwowamɪn wɪ siya nɪnkiamasu haigɪniuwɪ. Adi Komii siir naeyɪuɪn siya nɪkropkiyɪn siya ha nɪtɪn, siya kɪmidiniya ini hanɪn krɪmiir kwoin imiir yauuni kwɪrii idwokaini. Mi krɪmiirɪn ɪrɪpa siyar yɪnkiamasu haigɪniuwɪ nwɪruwa nwowamɪn. ¹⁴ Krɪma ina nɪnoknɪnkɪnim krɪmiir pɪuim kwɪruwa rani. Nɪngaka. Sɪma hoimgakaigɪm. ¹⁵ Mi inkam nwɪri ɪga ha boini, kara ɪna rani mi hɪriinanki niuwɪ mi kara wɪ ti inkamɪn siir pɪu haimii nwo rani. Mi siir ɪga hɪriinan boini, ya dimɪn komii rani, wɪ saiir yai kɪpi wakae. Dimusi rani, ya ti inkamɪn siir pɪu haimiiga. ¹⁶ Mi inkam nwɪrni wɪna ha boini, kara nhwona rani mi hɪriinanki niuwɪ mi kara wɪ ti inkamɪn siir pɪu haimii nwo rani. Mi siir wɪna hɪriinan boini, ya dimɪn komii rani, wɪ saiir yai aiir kɪpi wakae. Dimusi rani, ya saeya ini ti inkamɪn siir pɪu haimii ywowa. ¹⁷ Kara pɪ hɪniina boini, krɪmiir pɪu ɪrkaka nhwona arar nonkwokwokiswo mi krɪma dimɪn taeminɪm wɪ panɪna pɪ wakae omokɪn? Mi krɪmiir pɪu ɪrkaka wɪn arar nwokiswo mi krɪma dimɪn taeminɪm wɪ panɪn panɪna pɪ whakɪn? Nɪm wɪ dig di ywowi. ¹⁸ Adi Komii siya krɪmiir pɪu aiirɪn pɪu haimii kwɪruwar bi nonkwokwokikɪn. Nɪngaka. Siya krɪmiir pɪu haimii haimii imiir nonkwokwowɪn mi simiirɪn ini yapa yapa maeyaugar ywowaigɪniuwɪn, siyar naingwokiɪn saiir hɪriinan. ¹⁹ Mi krɪmiir pɪua saeya pɪu haimii kwɪruwakiswo mi krɪmiir pɪua wɪ sibgu di yowi. Mi pɪugi pɪua ya wɪ papi pɪ yowɪn. ²⁰ Krɪmiir pɪuim sɪma pɪu haimii haimii kwɪruwa rani, simiir pɪu haimii haimiiyim kasa rani. Mi krɪmiir pɪuim ini kwɪruwar ywowiskiyɪm. ²¹ Mi inkam nwɪrɪn siir nhwonan siir ɪna aiirɪn wɪ hɪniina boin tani, krɪma kɪriiram naingwo rani, krɪma, krɪma krɪmar mi owi ini mi owɪm. Mi ti hɪriinan siyɪuɪn siir mwoin siir ɪga kwɪs owiirɪn wɪ hɪniina boin tani, kara kowiiram naingwo rani kara, kanakanar mi owi ini mi owɪn. Nɪngaka. ²² Krɪmiir pɪu haimii haimii nɪhɪrɪm krɪma ha naingwowi, yɪm dimɪn komii rani. Mi krɪmiir pɪuim ti hɪriinan pɪu haimii haimiiyim sɪma wara nwo karam nwowi mi krɪma wɪ kɪrie di ywowi. Nɪngaka. ²³ Mi krɪmiir pɪu haimii nɪhɪrɪm nɪdidgak krɪma nwowiyɪm, krɪma simiirɪn ɪnokɪnokɪn hɪriiyar hagiprakainanaeikɪm dimɪn taemini. ²⁴ Mi krɪmiir pɪu haimii nɪhɪrɪm yɪm krɪma simiir bi haigiprakaiigɪm. Ti dimɪn hɪriinanɪm yɪm Adi Komii siya nonkwokwokikɪm mi pɪu haimii haimii nɪhɪrɪm krɪma naingwowyɪm hɪniin yɪm inɪgak rani, krɪma simiirɪn dimɪn mɪiyik imiirar higrɪniuwikɪm. Mi krɪma simiirɪn ha naingwowi, yɪm ini krɪmiir pɪu haimii haimii nɪhɪrɪm simiir haiburɪm. ²⁵ Adi Komii siya ti hɪriinan mɪsi nonkwokwokikɪn, krɪma, krɪmiir. Pɪu imiirɪn wɪ haimii haimii pɪ nwowisi mi sɪma wɪ kwɪrni kwɪrnisi nwoki aingwoyɪmyokɪm. ²⁶ Mi krɪmiir ɪgrɪbɪn owɪnyaigi pikiiyɪm mi siya urur prasae bi swoki kɪnkiikɪn pɪu kwɪrkaka pɪ warar nɪnkɪn kɪmpɪpɪsugi ta siya mi kɪmpɪpɪsugiya saiir hɪriinan yɪo ini krɪmiir isidɪn saikar yɪnkɪn owɪn. Mi inkam nwɪrki kɪmpɪpɪsuwi mi isid whɪrkakɪn yɪo wɪ warar mi ɪnkɪn kɪmpɪpɪsu ɪrkakii saikar. Mi ti hɪriinan siyɪuɪn, inkam nwɪrɪn siya maɪrgɪmaɪrga nwowi mi nɪm krɪma wɪ maɪrgɪmaɪrga saikar mi ɪnkɪn owi.

²⁷ Mi wɪm kɪma ti iikamɪm krɪmakar nwowɪm, nɪm krɪma ini Kraisiir pɪua saiir hɪriinan ywowɪm. Krɪma ɪrɪra nwɪnɪra ini siir pɪu haimii haimiinan ywowɪm. ²⁸ Adi Komii siya siir iikam nɪhɪrɪm simiirɪn hɪniina

nimbingin, hinina nwowam. Siya biyin kam krimiir nimbingin siir aposel inkam nwowam. Mi krimiir mhoiya siya kam nhirim simiir yimbin profet kam nwowam, yipiki Kraisiir siir yai imiir ninomokninkin haiginuwiyim. Mi ti simiir mhoiya siya kam nhirim simiir yimbin, iikam nowomwarkaiyuwiyim Adi Komii siir yaimwokiayaimwo aiir. Mi sima wi wadie nwoki owim mi wi Adi Komii siirgisiir siyu iir nwoki sibgu apim. Mi siya nimbingiya simiir saiir mhoiyan, siya iikam nhirim simiir yimbin, dimin kirie komii komiyyim simiir tiram mi nhirim iikamim yipiki maki niyyim simiir ninimniskii ikim mi nhirim iikam nhirim sim whindiriraerari ikim siyupai siyupaiyim sim mi nhirim iikam nhirim kigriraowi ikim mi nhirim yaigina biya sima ninokninkin karamaeya saiir ninomokninkinan ikim. ²⁹ Mi tariinanin wi panina tiri? Mi kima hiriyyar naingwowi ti kam whiekakim wi aposel kam kinar nwowi? Mi kima hiriyyar mi aingwowi, ti kam whiekakim wi profet kam kinar nwowi? Mi kima hiriyyar mi aingwowi, ti kam whiekakim wi iikam nowomwarkaiyuan inkam kinar nwowi Adi Komii siir yai aiir? Mi kima hiriyyar mi aingwowi iikam whiekakim wi dimin kirie komii komii kinar mi tiri? ³⁰ Mi kima hiriyyar naingwowi iikam whiekakim wi iikamim makak makakim wi simiirar ninimniskii swowi? Mi kima hiriyyar naingwowi, krima whiekakim wi yaiginim biya krima ninokninkin karamae nwowim wi simiirar ninomokninkin digi? Mi kima hiriyyar naingwowi, krima whiekakim wi yaiyim biya sima ninkpit boin karamae nwowim wi simiirar ninkpit boin digi? Nigaka. Adi Komii siya iikam krimiirin yapiyapi dimin hauugin irni nwrni ninan whinkinsiisim. ³¹ Kara kirmiir boinkii, kima ti dimin komii komiyyim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim iikam krimiir simiir dinokninkinki. Mi tapa kara kirmiirin pi dimin kibi whirin iki dimin nhirim simiir haiburin pi siir boinkii, Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim krimiir, kima wakaeyokna apam. Iriig.

13

Iikamim irni nwrniyam naingwowyim Krimiir yaiga

¹ Mi kara iikamim omom omomanim simiir yaigin imiir boini mi paekwosimi yaigin ikim mi kara nhirimiyam naingwokwo karam nwowi mi simiirin miyyik sibgu tir karamae mi owi mi ti yai hiriinanin kara boinin yim wi naekak nwo rani. An wi inkamin ii whisarii prihain prihainiyin diminam hain karamae nwowyin an wi siir hiriinan nwowi. ² Mi Adi Komii siir naeyiun kirie kariir hauuwi mi kara ti Adi Komii siir dimin iirin iikam imiirin wi hainingin boinmimauuwi. Mi kara Adi Komii siir aowa aowan dimin taeminim simiir ninomokninkini mi kara ti dimin taeminim simiir yaimwokiayaimwo imiir mi inokninkini mi kariir naingwo tibmiya kirie ha nwowi mi kara ti mhu iir boinkii, siya hapi maeyau gwir namwoiuam, kira damki mi kara simiirin hiriinan boinkii namam mi kara iikam nhiram naingwokwo karam nwowi mi kara wi miyan inkam komii nwo rani. ³ Mi kara inokinokin kariir umirim nae naeya sainanaei iikam paeprikabim simiiram mi Kraisiir siir yai win kibi aiir boinmimauuwi mi inkam biyieyin krimiirin paeya ha nitoudnankaigii mi kara simiiram ha kiwakii mi krima paeki ha niuwaokaokii mi kara iikam nhirimiyam naingwokwo karam nwowi. Mi kariir mi kibiya ya wi naekak nwo rani mi sima wi kariir whinkinsiis rani. Nigaka.

⁴ Mi krima iikam nhirimiyam naingwokwonanaei mi krima simiiram in wi io nwosisau rani. Mi krima iikam nhirimiyam naingwokwonanaei mi krima wi simiiram kigmair tani. Mi krima iikam nhirimiyam naingwokwonanaei mi krima wi krimiir inig imiirar hainanprapas rani. Mi krima wi ha mi

boin tani, kouwin ini krimar ywowin mi krīma wi krimamar naingwona rani. ⁵ Mi krīma iikam nħirmiyam naingwokwonanaei mi krīma simiirin wi siyu miyiki miyik iirar tiri. Mi krīma wi krimiir pıu aiiramar naingwona rani. Mi krīma simiirin wi io aisiima niki osisauu rani. Mi krīma dimın biyie biyeyim iikam nħirkim tırbumbunınkin haiginıuwim krimiir wi simiir swoki aingwo rani. ⁶ Krīma wi maırgımaırga nwo rani, nħirkim dimın biyie tiri. Mi sima krimiirın dimın miyikni tiri mi krīma wi maırgımaırga haini nwowi. ⁷ Mi dimın taemin biyeyim krimiir tiri, krīma wi yaimın dimın nomboboin tani, nim wi yai mikrimar nwowi. Mi inokınokın krīma wi dimın miyikam ti aingwo, iki iikam nħirim simiiram. Krīma wi nhami nhami kipi naingwo dimın miyik miyikim Adi Komii siya krimiir tiranim siiramın. Krīma kirie ħiriıyar dwoyokiyokı mi ħiki ti dimın biyie biyeyim krimiir nımbiniyim simiirar timi hai.

⁸ Mi ti kwoın ħiriinanın iikam nħirmiyam krīma naingwokwonanaeyın yio wi ħiriıyar nwoyokiyokıı. Mi mħoiya ta ii aeya nımbiniı mi krīma wi ii priei boımımauu rani, Adi Komii siir yai aiirın. Mi mħoiya ta ii aeya nımbiniı mi krīma wi ii priei boın tani iki yaigin nħir imiirın. Mi ti dimın taeminim ti krīma naingwowim ħinın yim wi ħiriıyar namyokiyokııyami, yim wa digii. ⁹ Mi tariinanın krīma ti dimınim simiirın sibgu aingwo rani, krīma simiirın komii naingwo rani. Mi tariinanın krīma ti Adi Komii siir dimın mwoki mwowim ini haini boınmımauunamım ti digworaekwowim mħoiya nımbiyamanım. ¹⁰ Mi mħoiya ti dimın taeminim digi digi nwowanım yim wi simbi nımbiyami. Mi ti dimınim ti ħindara nwoısaeyım, ti krīma naingwowim ħinın, yim dimın kibiki kibikim, yim ti digworaekwowim yim wa digıuguski.

¹¹ Mi iya kara yınisım sapısapar nwowa kara yınisım sapısapnan boınkin. Mi inokınokın kara boıniyim, kara pa ninoknınkını dimınpai dimınpaiyim ti yınisım sapısapım dimınpai dimınpai ninoknınkınıyim simiir ħiriinan. Dimusi rani, kariir kwoının yınisım praigakni kwoınan nwokın. Mi tariinanın kara inakamae komii bıdi yasae okiyın. Mi ti kwoın ħiriinanın yınisım praigananın kara siir wara nonkwo rani. Yio ti ħiriinan kwoının, yio bıdi digiyın. ¹² Mi tariinanın krīma Adi Komii siir dimın taeminim ħoıngak naingwo rani, ti iikamım yipiki simiir aknainım opnain iokaka saıir nonkwo kigiyım simiir ħiriinan, digworaekwo whiekakım whauuriyanın biınwokım. Mi mħoiya krīma Adi Komii saıka nwowi mi krīma wi haini sibgu inoknınkını, dimının Adi Komii siya naingwowyın kougi kou nwowın ta Adi Komii siya ninoknınkına iikam whiekak krimiir saıir ħiriinan. ¹³ Mi ta ii aiirın, tiki siyu whoımım yio wi ħiriıyar niki okrıpkaiı mi ti siyuım yim ħinıngım, krimiir naingwo tıbmııya ini Adi Komii siırgısiıramar naingwo ħiriııua. Mi krimiir kwoın komııyın ini ta nımbina Adi Komii siya nımbina ini saııramar naingwo tıbmıı kın iskiya mi krīma ini Adi Komii siya mi iikam ikım, ini simiıramar naingwokwo iskiyim. Mi ti dimın komii komii whoımım yim wi digi rani mi whırın yipikın kougi kou nwowın yio mınkin, iikam nħirmiyam naingwokwonanae. İriig.

14

Mi dimın miyik miyikim yipiki Adi Komii siir naeyıu ieya hauuwım krimiir yım ini iki dimın taemin nħirim simiir ħaıburım

¹ Mi iikam kıma bıkbııyın iikam nħirmiyam daingwokwo. Yio tiriiginın kougi kouwin ini siya ywowın. Mi kıma Adi Komii siiramın dimınamın wi ħiriıyar nwoki naingwokwokrıpkaiyim kımıir hauuwam siir naeyıuın siir ħırankın. Mi ta kırıeya siya hauugiya ti dimınim simiir boınmımauuam yım Adi Komii siya bıdi yıısiımauuım iikam imiir mi taka kırıeya ini iki

kirie nhirim simiir haibura. ² Mi ti iikamim yipiki yaiginpai yaiginpaiyim sim yayim sim boiniyim, yipiki sima ninokninkin karam nwowim, sima iki iikamim simiir whinkinsiis haiginuwam bi tirkim yio Adi Komii siirgin ti sima boinin. Mi iikamim wi ninokninkin tani ti yayim sima boini, simiir yaimwokiyaimwowim Mi Adi Komii siir naeyiuin siya kirie ti iikam imiir hauuwi mi sima wi ti aowa aowan dimin taeminim iikamki ninokninkin karamae nwowim wi simiir boini. ³ Mi ti iikamim yipiki Adi Komii siir yai aair boinmimauuwiyim, sima iikam imiirin minam boini, kirie simiir hauuwim, simiir kwoin imiir kirie haiyiniuwam. Mi ta simiir yaiya, iikam imiirin wi saeya kiprid haiginuwi yipiki simiir kwoin imiirsi naingwoyimiyyim wadie sibgu owam. Mi ta hiriinan yaiya wi simiir nwoki wokmaihaiginuim. ⁴ Mi iikam yipiki yaigina Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwa simiir sair boini, sima wi dimin taeminim sima simar swoki kinsiisnaeyim wi simiir boini. Mi yipiki Adi Komii siir yai imiir boinmimauuwi iki iikamim simiir, sima wi iikamim Adi Komii siir pugana sairim wi simiir whinkinsiisi kirie simiir naingwo tibmiiya saeya nwowim.

⁵ Kara ha naingwowi kima iki yai nhirim kima ninokninkin karamaeyim simiir boin mi kariir kwoinin ha naingwowi, kima whiekakim Adi Komii siir yai kibiya sairarar boinim. Ya tariigina ya dimin kirieki kirie waiwiiya tirana, saeyairga. Mi ti iikamim simiir yayim yipiki Adi Komii siir yai aair boinmimauuim, yim ini ti iikamim yipiki yaigin kwirni yayim sima ninokninkin karam nwowim simiir boiniyim ini simiir haiburim. Mi inkamin yipiki ta yaiya sair yaimwokiyaimwowa sair sibgu inkpit boini kimiirin mi tiriiginim sima iripa kimaka haingiriyu owi mi taka yai hiriinana ya wi Adi Komii siir yaiya sair hiriinan nwowi.

⁶ Ti kariir nomiiyauim, mhoyiya kara kimiiram niti, kimiir kignakiyam mi kara kimiirin yaigina yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwa sair nin boini kimiirin mi kara wi kimiir whinkinsiis haiginu rani. Mi kara kimiirin dimin nhirim Adi Komii siya nsiimauuwim karir, kimiir boinmimauuwi mi kara Adi Komii siir yaimwokiyaimwo nhir imiir mi siimauuwi, yim tiriiginim, yim nikrani kimiirin wi sima whinkinsiis haiginuwi.

⁷ Mi inkamin yipiki ii haini mi siya sibgu hain karamae nwowi mi iki iikam nhirim sima wi sibgu wakae sibgi rani. Nngaka. Mi iriipi hiriinan, inkamin irii sibgu tio karamae nwowiyin mi siya mwai wi sibgu wao rani mi iki iikam nhirim sima wi sibgu wakae sibgi rani. Mi ti dimin whiso yio wi miyyiknan nwo rani, wi biyieki biyie nwowi. ⁸ Mi inkamin iyyin sibgu hain karamae nwowi mi iikamim sima wi panina ninokninkini, sima yayiam nami? Nngaka, sima wi ninokninkin tani. ⁹ Mi ti hiriinan siyu kaimwowin mi iikamim sima yaigin kwir boini, yipiki iikam nhirim ninokninkin karamae nwowa mi ta simiir yaiya wi tiki iikam nhirim simiir kiyopsibgi haiginuwi. ¹⁰ Mi ti nu iirin, hinda tndan yaiginim kasakasa rani, siir nwowim. Mi ti yaiginim yim yaimwokakinairgim. ¹¹ Mi hiriinanki nuwi mi kara ti diminim inkam nwirki boinim kariir, kara wi ninokninkin tani. Mi siya wi ha naingwowi, kara om whiran inkamkin. Mi an kara wi ha mi aingwowi siya om whiran inkamkin. Mi krma wi iripa boin tani. ¹² Mi ya tariigina ya hiriinansika. Dimusi rani, kima minam naingwokim, kiriepai kiriepaiyim Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim mipai mipaiyim sim miriiyam. Mi hiriinanki nuwi, kimiir kwoin komiiyin wi ti kirieyim simiir haiyim daingwo siir hiranki mipai mipai imiir miriiyam. Mi hiriinanki nuwi, Adi Komii siir iikamim simiir kwoinim wi hiriinan saeya kirie haiginuwi.

¹³ Mi iikamim sima yaigin kwir boini, yaigina sima ninokninkin karamae nwowa sair mi sima wi Adi Komii siiramar ti swoki srii kirie simiir hauuim.

Mi sima ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa wa nwoki sibgu anaakninkii haiginuim iki iikam nhirim simiir. ¹⁴ Kara ha boini, siya wa tiri ta saiirin. Dimusi rani, kara Adi Komii siiram kwisboini mi siir inig iir hainanpraprasa, ta yaigina kara ninokninkin karamae nwowa yipiki Adi Komii siya hauuwa kariir, ya kariir kwoinbudin sasar naingwo kwisboini mi kariir kwoinin yio ini hindira priiyakiiririn. ¹⁵ Mi hiriinanki nuwi, kara Biyan Inkam Komii siiram wɛ kariir kwoinbud ieya kwisboinkii mi kariir kwoinin iriipi hiriinan. Mi mwai kariir kwoinbud ieya mi waowi mi kariir kwoinin iriipi hiriinan, yio wa mi waowi. ¹⁶ Mi kira nhwo kwisboini Adi Komii siiram mi siir inig iir mi hainanpraprasa iki yaigin nhirim ti iikam ima ninokninkin karamae nwowim simiir mi sima wɛ panina ninokninkini ta kira boina saeya wadiekɛ nuwi mi sima kiriirin wa nwoki boinim hinin, tariigina ya yai mwoki yaimwo aeyairga. Mi kira yaigin kwirniyin wɛ hiriinanar boini, ha? Mi siya ta yaiya kira boina saiir yaimwokiyaimwowa wɛ ninokninkin tani. Niingaka. ¹⁷ Mi kira hiriinan tiri mi kira Adi Komii siir inigin hiriinar sibgu hainani mi ta kiriir yaiya iki iikam nhir imiirin wɛ panina whinkinsiis haiginuwi?

¹⁸ Kara Adi Komii siirin minsi boin wadiekii, kara iki yaiginpai yaiginpaiyim sim boinikin. Mi ti yaiginim kara boiniyim kima ninokninkin karamae nwowiyim simiirin yɛ kara bɛdi haiburin. ¹⁹ Mi kara iikam nhirim Adi Komii siir pugana saiirim simaka nidwowi mi krɛma iripa ha haingiriyu owi Adi Komii siir inig hainanam mi kara biyin ha niki aingwowi, kara diminin priei kipi boin yaigina krɛma ninokninkina saiirin mi ya tariigina wɛ simiir nwoki whinkinsiis haiginuwim wadie sima sibgu owam. Kara simiirin wɛ dimin whiekak boinmimauu rani, yaigina sima ninokninkin karamae nwowa saiirin. Mi tiki yayim yim wɛ simiir whinkinsiis haiginu rani.

²⁰ Ti kariir nomiiyauim, diminim kima naingwowyim, kima yinisim praigakni kwoinan kipi naingwo. Kima inikamaeni kwoinan dwo. Mi dimin taemin biyeyim iikamkim sim napiyim simiir warar dinkin aingwoyokiyokigi, kima simiirin digumii haimriiyugig. Mi ti hiriinan siyuuin siirin hindara daingwo owouu uguski, yinisimin iniiyibar niki owiyin siir hiriinan. Mi dimin miyik miyikin yipiki kima naingwowyim, yim ini inikamaeki sibgu aingwo omokiyim kwoin miyikin ini simiir hiriinan ywowim. ²¹ Mi Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa biya profet Aisaiaki si winkiya, ya iikamim yaigin kwir boiniyim simiirin hinina boinkikin,

kara, Biyan Inkam Komiigin, kara pi ti iikamim yipiki Isrel simiir nuin siir hiranim simiirin pi yaeya yaigin boini, iikamim yipiki om whiranim sima simiir boinam. Mi yaigina kara simiir hauuwi mi sima wɛ kariir yai imiir boinmimauuwi. Mi kariir iikamim sima wɛ kariiram naingwo tibmii kin tani. Niingaka. ²² Mi hiriinanki nuwi, ti yaiginim yipiki Adi Komii siir naeyu ieya hauugiyim kimiir, sima iikam hauugiyim kimiir, sima iikam kimiir whinkinsiis haiginuwi, yipiki Adi Komii siir yai airam naingwo tibmii karamae nwowim mi sima wɛ saiir wakaeyam nwoki aingwowim. Ya wɛ tiriiginim yipiki Jisis Kraiis siiram naingwo tibmiiyim wɛ simiir wara whinkinsiis haiginu rani. Mi wɛ ti iikamim yipiki Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii kin karamae nwowim wɛ simiirarar hauuwi. Mi yim tiriiginim yim sima ini hiriinar naingwowim Adi Komii siya kaimwokikaimwowaingin. Mi Adi Komii siir naeyuuin siya inkami kwoin hurworwokaii, dimin taeminim sima niisiimauuwim simiir boinmimauuwam, yipiki Jisis Kraiis siiram naingwo tibmiiyim simiir whinkinsiis haiginuwankim. Mi hiriinanki

niuwu mi wi simiir kwoin imiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim siiraram nanaokoukaowim.

²³ Mi Adi Komii siir iikamim sima iripa haingiriyu owi mi sima yaigina sima ninokninkin karamae nwowa saiir boini mi iikam nhirim yipiki ta yai aiir wakae ninokninkin karamae nwowi mi iikam nhirim yipiki Kraiis siiram naingwo tibmii karamae nwowi mi sima ha napninopkainaniyim mi sima wi ha boini, ti iikamim sima pi whaowaei. ²⁴ Mi omkakim Adi Komii siir yai aiirarar boinmimauuwi, yaigina sima ninokninkina saiir mi iikam nhirim yipiki Kraiis siiram naingwo tibmii karamae nwowi ini hanin simiir kwirii idwokaiyim mi ti yaiyim simiir mi wakae karamae mi owi mi siya wi ha naingwowi, siya dimin miyiknan bi tirkin. Mi ta hiriinan yaiya siir kwoinin wi saeya hugrimkripi. ²⁵ Mi ti yaiyim siir kwoinawu hir nwokaiyim yim siya bi niki inokninkinwaokin mi mhoiia sima wi idowiyar nwowiguski. Mi siya niti, siya ogmwo wa nini hiuni mi siya wi Adi Komii siir inig iir hainani mi siya wi ha boini, tariigina ya kaimwoki kaimwoka, Adi Komii siya ini simaka nwowin. Iriig.

Sima iripar haingiriyu o Adi Komii siir inig iir sibgu hainanam

²⁶ Iikamim yipiki kanaka ninkin apninopkai miriiyim Kraiis siir mi aiir, kima wakae! Mi iia kima iripa haingiriyu hainani Adi Komii siir inig iir mi kima wi hiniina tir. Nwirin yo wi mwai dokwo wao mi nwirin yo Adi Komii siir mi imiir dowomwarkaiyu mi nwirin yo wi yaiya Adi Komii siya nisiimauuwa siir, yo wi saiir boinmimauu mi nwirin yo wi yaigina kima ninokninkin karamae nwowiya wi saiir boin mi nwirin yo wi yaiya saiir ti swoki inkpit boinki kimiir mi kima whiekakar in wi hiniina tir. Mi kima wi iikamim yipiki hapaiir nwowim wi simiir kwoin imiirsi daingwoyimok mi kima ta saiirin hiriinanar tiri mi Adi Komii siir iikamim simiir naingwo tibmiiya wi kirie hiriinan saiirsi nwowi. ²⁷ Mi sima yaigin kwira kima ninokninkin karamaeya saiir boini mi saiirin nwiski mi boini mi nwoimgi mi boini ini mi owin, sima simar timi boin. Mi wim kima whiekakim simiirin wara boinam kipi naingwo. Nningaka. Biyyin inkam nwirki tiki boin mi nwirin yo mhoi timi boin. Mi siya saiir boini mi ta yai aiirin wi nwirki ninkpit boinkii kimiiram in. ²⁸ Mi hapaiirin inkamki ta yai aiir ninkpit boinan inkam karamki niuwu mi inkamin yipiki yaigina kima ninokninkin karamaeya saiir boinin siya kimaka ninkin idwokaii mi siya wi ti yaiyim simiir kipi swoki boinmimin, siya hinda yaimikrimar didwo. Mi mhoiia siya wi sasar boin Adi Komii saikan. ²⁹ Mi yaiya Adi Komii siya nisiimauuwa simiir, ya nwis mi nwoimuwakar timi boin saiirin. Mi iki iikam nhirim yipiki hir nwowim, yim ta yai aiiram maugi mi saiir hidgi, tari ta yaiya saiir yai mwoki yaimwowim ini Adi Komii siir yasi hirirua, iyie? Siir tani. ³⁰ Mi nwirin yo wi hindara boin mi Adi Komii siya ti yai imiirin wi inkam nwirni nisiimauuwi. Mi siya wa ninsiin okwokii ti yai imiir ninkpit boinkiyam mi inkamin bi boinin yo wi hindara didwo tani. ³¹ Mi hiriinan tiri mi kima Adi Komii siir yaiya wi nwinwira nwinwira dokwo boin. Mi ta hiriinan saiirsika mi kima whiekakar in wi nwoki inokninkinim Adi Komii siir yai aiirin mi kimiir naingwo tibmiiya wi kirie nwoki owim. ³² Mi ti iikamim yipiki ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyu ieya prihauuwim simiir haii, Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim mi sima simiir kwoinim mi simiir yaiyim simiirin sibgu kigrirao. ³³ Dimusika? Adi Komii siya dimin taeminim iripa bi nitapiyokin. Nningaka. Adi Komii siya ha naingwowi, kima iripa haingiriyu owim, siir inig iir hainanam mi kwoin miyik haiyam mi sibgu idwowim mi kwoin hiinsima nwowim mi kwoin whirkiwhiruwa nwowim. ³⁴ Mi tiki wig hiriinanim sima iripa

kimaka haingiriyu owi Adi Komii siir inig iir hainanam, yim sima hinda yai mikrimar dwo. Mi nim krima pi simiir kigninkin boin tani iki iikam nhirim simiirin naingwo tibmii kniyim simiirin. Mi ti diminin siir boini, siyiu komiyyin Adi Komii siir yokwo aiir nwowin yio hinina boinkin, wigim bii sima nidwokaii, sima wi inkamim inig komiigakim wi simiir hiriinan kipi nwo. ³⁵ Mi sima dimin ninokninkinam tiri mi sima wi simiir omaka hiriir dam mi simiir kam imiirin wi hir tiri sruiyu ti diminin Adi Komii siir yai aeya boina saiir yaimwokiyaimwowa. Ya hiriinan siyiuin siyiu miyik rani, iya kima Adi Komii siir inig hainaniyim siir omaka aiir mi wigim saiirar kipi boin.

³⁶ Mi kima kariir yai aiir wakae karamae dimusi nwowi, ti kara boinkiyim wigmi mi wim kima simiirin kimidiniya yaeya yai boin? Mi kima hiriyyar naingwowi, Adi Komii siir yaiya biyyin kimiiram arar nitka, aniya? Niingaka. Mi iikamim Adi Komii siir yai aiir ninokninkinim ini kima kimar ywowiskiyim, aniya? Niingaka. ³⁷ Mi kimiir nwirin ha naingwowi, siirin yai Adi Komii siya hauugin mi siya ha mi aingwowi Adi Komii siir naeyiun siya siyar naingwo hauugin kiripai kiripaiyim siirin mi siya wa dinokninkinki, ta yaiya kara winkiya kimiiram kimiirin Adi Komii siya nimbingikin ta yai aiir wakaeyoknam. ³⁸ Mi ti hiriinan inkamin ta yai aiir nikwowaisii mi wim kima iriipi hiriinan, wi siir timi ikwowaisii.

³⁹ Mi hiriinanki nuwi mi ti kariir nomiiyauim kima ti dimin taeminim Adi Komii siya nusiimauuwi kima boinmimauuwam, wi simiir simiirar daingwokwonanae mi ti kamim yipiki wi yaigina kima ninokninkin karamae nwowa saiir boini mi kima simiirin wi igbid kamiyau kipi hai. ⁴⁰ Mi kima Adi Komii siir inig iir hainani mi iki dimin taeminim simiirin sibgu sibgu tir mi sibgu sibgu kiiriimdiyiu haigin. Mi iikam whiekakim diriyyar kipi boinswo. Niingaka. Iriig.

15

Pol siya Krai siya naonama mi siya swoki insiin idwowa saiir boinkin

¹ Mi tariinanin ti kariir nomiiyauim, kara minan naingwowi, kima ta yai win kibiya yipiki biigi bi kara boinmimauuwa Jisis Krai siira, saiir daingwowarkaigi. Kima ti yai imiir wakaeyim mi kimiir kwoinim ini kirieyar ywokiym. ² Ihi, ini ywokiya ta yai win kibiya kara kimiir niki boina mi kima saiirin hiriyyar nonkworinukripkaii mi kimiirim wi saeyar nanmai-warkainaei. Mi hiriinan karamaeki nuwi mi kima wi hindara prinaingwwo tibmii kni.

³ Mi yaiya kara Jisis Krai siir hiranki kara haiya ya kara bidi boinmimauuwa kimiir. Taka yaiya ya yai whoimoni rani. Mi ta yaiya ya hinina boinka, Jisis Krai siya krmiir dimin biyeyim simiirsi naokin, ta sima winboinkiya biya Adi Komii siir yokwo aiir saiir hiriinan. ⁴ Mi siya ha naonamin mi sima siirin kimidiniya ienau haingikaigi mi ii kwoimaka siirin Adi Komii siya swoki hidninsiin idwoki. Yim sima biya ta Adi Komii siir yokwo aiirin ti hiriinan dimin kaimwo imiirar mi winboinkikim. ⁵ Mi iya Adi Komii siya Jisis Krai siir hidninsiin idwowa mi siya biyyin Pita siir hiriir yimbiam mi mhoiyya siya siir aposel kam iuur nwiso simiir hiriir yimbiam. Mi sima siirin warar bidi mi kigiyim. ⁶ Mi mhoiyya, siya iikam whiekakim naingwo tibmii kniyim simiir hiriirin idowiyar yimbiam mi sima ini siirar mi kigim. Mi ti iikamim yipiki siiram naingwo tibmii knim mi siir siyiu iir napim, 500 bidi halburim. Mi ti iikamim simiir nhirim yim ina niki owim mi nhirim yim bidi yaokaowim. ⁷ Mi mhoiyya siya Jems siir hiriir yimbiam mi siya siirin bidiyar mi kigiyin. Mi siya siir aposel kamim simiir hiriirin ha mi imbiyamim mi sima siirin bidiyar mi kigim.

⁸ Mi mhoigi mhoiyin siya ha nitan, kimidiniya kariir tiriir yimbini. Mi kara siirin bidiyar mi kigiyin, yinisimin siir yopiiya siirin siyumwoni naokaina karam nwowiyin siir hiriinan. ⁹ Dimusi rani, kara ini aowa ywowin kara inigak bi nwokin. Mi an kara ini ti Jisis Krai siir aposel kamim simiir aowa ywowin. Dimusi rani, biya Adi Komii siir iikamim hinda tinda nwowim simiirin kara tirbugim. Mi kara tariinanin ti hiriinan kwoin asi naingwowi. Kara inkam paigipai rani, Jisis Krai siir aposel inkam nwowamin. ¹⁰ Mi dimusi rani, kariirin Adi Komii siir naingwobumbuwa, saeyar nitmaisok okwokin mi kariirin saeyar kinsis haiginugun. Mi tariinanin kara ini Jisis Krai siir aposel inkam nwowin. Kariirin kwoin miyikin Adi Komii siya hauugin mi siya whisarii bi nwokiyamkin. Ningaka. Kara mi komiia siya hauuwa saiirar mriiyin mi ta miya kara mriiya ini iki iikam nhirmi miyim simiir haibura. Kara ta miya kana kanar bi mriigin. Ningaka. Adi Komii siir naingwobumbuwa saeya kanakar nwoka. Mi taka ti aiirin, ta naingwobumbuwa ti mi imiirin sasar mrii iskika. ¹¹ Mi ti diminin yo dimin Komii rani. Dimusi rani, krma whiekakin kimiirin ta Adi Komii siir yai kibi aiirarar mi boinmimauugin. Mi ta yaiya saeyairga kima naingwo tibmii kina. Iriig.

Iikamim naokaowim wa swoki insiin idwodwowi

¹² Mi ta yaiya krma boinmimauuwa saiir yaimwokiyaimwowa ya hininga. Iya Jisis Krai siya naonama, siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo. Mi hiriinanki niuwi mi kimiir nhirim hiriinan dimusi boinkim, iikamim yipiki naokaowim sima wi swoki insiin idwo rani. Mi sima ti hiriinan boinim, sima ini habwowhaenan ywowim mi sima ti hiriinan yai biye asi boinkim. ¹³ Mi simiir yaiya kaimwokiswo mi ta Jisis Krai siya naonama Adi Komii siya siirin wi di swoki hidninsiin idwowi. ¹⁴ Mi ta Jisis Krai siya naonama mi Adi Komii siya siirin hidninsiin idwo karamkiswo mi ta Adi Komii siir yaiya ta inokinok krma boinmimauuwiya saeya wi naekak di ywowi. Mi hiriinankiswo mi kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siir yai aiiram nwowa ya wi naekak di ywowi. ¹⁵ Mi ti iikamim simiir yaiyim sima yai kaimwokiswo mi ta yaiya iikam imiir krma boinmimauuwa Adi Komii siir mi imiir, yim wi pi yikisaeyin. Dimusi rani, nim krma iikam imiirin min nowomwarkaiyugin, ta Jisis Krai siya naonama mi siirin Adi Komii siya swoki hidninsiin idwowa saiir. Mi simiir yaiya saeya yai kaimwokiswo mi Adi Komii siya ti iikamim naokaowim simiirin wi hidninsiin idwo rani, omwai hiriyyar waiyayokiyokiyamin. Ningaka. ¹⁶ Mi Adi Komii siya ti iikamim naokaowim simiir hidninsiin idwo karam nwowi mi wi iriipi hiriinanar pi mi tirin, siya Jisis Krai siirin wi di mi hidninsiin idwowi, iya siya naonama. ¹⁷ Mi Adi Komii siya Jisis Krai siirin hidninsiin idwo karam nwokiswo ta siya naonama mi ta kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siya namaiwarkaina kimiir ya wi dimin komii di ywowi. Mi hiriinan nwokiswo mi wim kima wi iikam miyiknan di ywowi Adi Komii siir whwonkam idan. ¹⁸ Mi ta yaiya ti iikamim sima boina saeya kaimwo nwokiswo mi Adi Komii siya iki iikamim naokaowim simiirin wi hidninsiin idwo rani. Mi mhoiya ti iikamim naokaowim, yipiki Jisis Krai siiram naingwo tibmii kinim, sima wi omwai Adi Komii saika waiyayokiyokii rani, sima wi hiriyyar nonkwobumbuninkin iuguskii. ¹⁹ Krma Krai siiram daingwo tibmii kin mi siiram dwokwokin. Mi krma siiram ti iiyim ti tariinan krma nwowim ti nu iir, simiiraramar nwokwokini siiram, krmiir whinkinsiis haiginuwam mi krma wi iikam miyiknan nwo rani, nim wi siyu biyek biyeyin si nwowi. Mi mhoiya krma naowi mi krmiir naingwo tibmiiya Jisis Krai siiram naingwo tibmii kina, ya

wi kr̄m̄iir wh̄n̄k̄n̄siis haiḡn̄u rani. Mi mhōīya iki iikam n̄h̄r̄im kr̄m̄iirs̄iȳin wi naingwoȳim̄yok prasae di k̄ni. Mi sima kr̄m̄iir̄in wi h̄n̄n̄a pi bōn̄in, kr̄m̄iir kwōn̄in ȳo ini biȳe ywow̄in.

²⁰ Mi sima wi h̄rīinan di bōni. Dimusi rani, Adi Komii siya mhōīya wi kr̄m̄iir̄in mi wh̄n̄k̄n̄siisi. Adi Komii siya J̄is̄is Krāis siya naonama mi siya siir̄in b̄diyar swoki h̄dn̄ns̄iin idwow̄in. Ya ta yaiya ya yai kaimwowāirga. Mi dimusi rani, Adi Komii siya h̄rīinanar t̄rk̄in. Mi kr̄ma ta saiir̄in ina n̄n̄okn̄nk̄n̄im, siya ti iikam̄im naokaow̄im s̄m̄iir̄in wa mi h̄dn̄ns̄iin idwowi.

²¹ Mi tarīinan̄in, dimusi rani, ti inkam n̄w̄iruwan Adam siir̄in dim̄in biȳēya saiirs̄ika, iikam, wh̄ekak̄im wi asi naokaoyokiyok̄ii. Mi ȳo ti inkam n̄w̄ir̄in J̄is̄is Krāis̄in, ȳo dimusi rani, ȳo siir̄in m̄i aiirs̄ika mi ti iikam̄im naokaow̄im, s̄m̄iir̄in wi Adi Komii siyar swoki h̄dn̄ns̄iin idwowi. ²² Mi iikam̄im Adam siir̄in ȳn̄ie n̄wow̄im, n̄im kr̄ma ir̄īpi h̄rīinan n̄im kr̄ma wa mi aowi, kr̄ma wi ii prīei nwo rani. Mi ti h̄rīinan siȳūin, iikam̄im ȳip̄iki J̄is̄is Krāis siir̄in p̄ugana saiir̄im ȳip̄iki wi mhōīya naowi, Adi Komii siya kr̄m̄iir̄in wi yar̄ipar swoki h̄dn̄ns̄iin idwodwoswok̄ii ir̄ipa sāika sibgu oyokiyok̄ikaeyamam. ²³ Mi siya kr̄m̄iir̄in wa swoki h̄dn̄ns̄iin idwowi īya siir̄in kwōn̄kar naingwowi kr̄m̄iiram saiir̄. J̄is̄is Krāis siya b̄iȳin kr̄m̄iir̄in dim̄in biȳe im̄iirs̄i naow̄in mi siir̄in Adi Komii siyar swoki h̄dn̄ns̄iin idwo. Mi mhōīya J̄is̄is Krāis siya swoki it̄i mi kr̄m̄iir̄in wi Adi Komii siya swoki h̄dn̄ns̄iin idwowi, ȳip̄iki, J̄is̄is Krāis siir̄in p̄ugana saiir̄im.

²⁴ Mi īya Krāis J̄is̄is siya swoki it̄i mi ti dim̄in taem̄in̄im ȳim wa diḡii mi digworaekwow̄im ti nūn siir̄in k̄iḡrk̄ak̄iȳim s̄m̄iir̄in k̄ir̄eȳim ȳim wi siyar diḡiḡuski. Mi kam̄im b̄i n̄wow̄iȳim mi gavmani inkam ik̄im, ȳip̄iki siir̄in m̄i inaka nantamȳir̄iȳir̄im mi Setan ni isid̄in ȳo ir̄īpi h̄rīinan. Mi J̄is̄is Krāis siya siir̄in iikam im̄iir̄in mi digworaekwo ik̄im, ȳim siir̄in Ad̄in, Adi Komii siir̄in hauuḡii mi ȳo siya wi inkam kom̄inan nam̄idwokāiȳuwi s̄m̄iir̄in k̄iḡrk̄ak̄am̄in. ²⁵ Mi s̄m̄iir̄in wi J̄is̄is Krāis siyar k̄iḡrk̄ak̄i mi wi ta īya siya siir̄in sau omom iir̄in h̄n̄nurugi, wi saiir̄ar nad̄iḡiuwi mi siya s̄m̄iir̄in wi h̄rīiyar nonkwor̄inu k̄r̄pk̄āii siir̄in wh̄n̄kwo paekwoni. ²⁶ Mi dim̄in̄im mhōiḡim̄hōi siya t̄r̄buḡii, ȳo kr̄m̄iir̄in naoni siȳūi īya mi ȳo ti dim̄in̄in ȳo wi h̄rīiyar diḡiḡuski.

²⁷ Dimusika? Adi Komii siir̄in Yokwowa ti dim̄in iir̄in h̄n̄n̄a bōn̄ka, Adi Komii siya digworaekwo wh̄ekak̄im J̄is̄is Krāis siir̄in h̄narar b̄di yonkwo diḡim. Mi ta yaiya ya ha bōn̄ka, ti digworaekwow̄im ȳim ini J̄is̄is Krāis siir̄in wh̄n̄kwo paekwoni aowa arar n̄wow̄im. Mi dimusi rani, Adi Komii siya digworaekwow̄im J̄is̄is Krāis siir̄in wh̄n̄kwo paekwoni aowa k̄inar ywow̄im. Mi ta h̄rīinan saiirs̄ika, Adi Komii siya wi J̄is̄is Krāis siir̄in wh̄n̄kwo paekwoni nwo rani. N̄ingaka. ²⁸ Mi Adi Komii siya ti digworaekwow̄im J̄is̄is Krāis siir̄in wh̄n̄kwo paekwoni aowa k̄ina n̄wod̄igi mi ȳo siyar̄in Adi Komii siir̄in ȳn̄is̄im̄in s̄m̄iir̄in wi siyar k̄iḡrk̄ak̄i. Mi ȳo J̄is̄is Krāis siyar̄in wi siir̄in Ad̄in siir̄in wh̄n̄kwo paekwoni n̄wowi. Mi digworaekwo wh̄ekak̄im s̄m̄iir̄in wi Adi Komii sasar k̄iḡrk̄ak̄ swowi.

²⁹ Mi ȳim ti iikam̄im ȳip̄iki ha bōn̄im, Adi Komii siya iikam̄im naokaow̄im s̄m̄iir̄in wi swoki h̄dn̄ns̄iin idwo rani mi sima wi p̄iki h̄n̄n̄in siȳūin op siir̄in bap̄tais haiḡn̄uwi, iki iikam̄im naokao im̄iir̄in? Mi s̄m̄iir̄in yaiya saeya kaimwo n̄wok̄iswo mi Adi Komii siya wi iikam̄im naokaow̄im s̄m̄iir̄in wi h̄dn̄ns̄iin idwo rani. Mi sima iikam̄im naokaow̄im s̄m̄iir̄in wi op pan̄ina bap̄tais haiḡn̄uwi iikam̄im naokaow̄im mi wi p̄iki h̄n̄n̄in dim̄in k̄ibiȳin si n̄imb̄iyami, ti dim̄in iirs̄iȳin, ha? ³⁰ Mi s̄m̄iir̄in yaiȳim sima yai kaimwo n̄wok̄iswo mi kr̄ma J̄is̄is Krāis siir̄in iikam̄im s̄m̄iir̄in wi h̄rīi h̄rīi dimuam bōn̄inaei ta Adi Komii siya s̄m̄iir̄in h̄dn̄ns̄iin idwowana J̄is̄is Krāis siir̄in h̄dn̄ns̄iin idwowa saiir̄in h̄rīinan saiir̄. Mi iikam̄im ȳip̄iki naokaow̄im,

sima swoki insiin idwo karamae nwowi mi nim krīma wī Adi Komii siir mī aiir mīrii rani mī wī iki iikamim yīpiki krīmiir nisomaowam tirim wī simiiram nam tani. Nūngaka. ³¹ Ti kariir nomiiyauim, iikamim inokinokin kariir nisomaowam tiri. Dimusi rani, wim kīma ini Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraisi ini siir piugan aiir nwowim. Yio ti diminin, yio kariir kwoinin maigimaigā, siya nwowiyin yio siir dimin mwokinwo ieya mī ta hiriinan saiirsika, kara ta yaiya kīmiir asi boinkika. ³² Mī kara nuan inkamim simiir kwoin ara nwokiswo mī an kara wī iki mwanhu mī wra minim om Efesas hiranim simaka bidi pimi intiowin. Mī kara wī piki hinin dimin kibiyin siir ti haii siir hirankin, ha? Mī kaimwoki niuwi, ta yaiya iikamim naokaowim yim wī swoki insiin idwo rani. Mī krīma iikam nhirim simiirin wī hiriinanar kigninkin boinkii, daingwo, owouugi mī mhoiia krīma naemin naei mī opmin kwiyaei mī krīma ha naonami mī nim wī hindara nwoki digiguskuyim. Mī ti hiriinan boiniyim sima, sima yai miyikni boin tani, nim krīma ina ninokninkinim. Krīma ti sima tira, saiir hiriinan kipi tir.

³³ Ti yaiyim simiir wakaeki, iikamim yīpiki kwoin bibiyie naingwowim wī sima kiyipsibgi haiginiuwi iki iikamim yīpiki simaka napriririm simiir kwoin imiirin. Yim tiki yaiyim yim yaimwo imairgim. Wim wī nhrkim pi kiyipsibgi haiginiuwisi kīma sibgu daingwo mī simaka kipi napririr. ³⁴ Wim kīma kipiinan bi nwokin mī kwoin miyik bi naingwokim mī kīma wari dimin biyeyim kīma tirim simiirin digiumii haimriiyugig. Mī kīmiir nhirim yīpiki Adi Komii siir yai aiir ninokninkin karamae nwowim simiirin kara pi ti hinina boini mī kīma wī nididkakar nwowi. Iriig.

Mī iikamim naokaowim sima swoki insiin idwodwowi simiir piuim yim wī sima nwowi

³⁵ Mī kam nhirim yim wī hinina boini, ta yaiya iikamim naokaowim simiir boina sima swoki insiin idwodwowam, ya yai paii rani. Mī iikamim naokaowim sima wī panina swoki insiin idwodwowi? Mī sima wī paka hinin piua sae haii? ³⁶ Mī sima hiriinan boini mī an kara wī hinina boini, kīma inkam paii rani, wakae! Mī kira dimin whirni nid haingikaii mī siya wī aisiima niki whaksisauu rani. Mī mhoiia siya ha kinanpiyiknainii mī wa mwrinanainami. Mī kīma dimin nidin opkak nwowiyin siir haingikaii mī siya wī swoki whak rani mī wī mī mwrinanainam tani. Mī iikamim yīpiki naokaowim sima wa swoki insiin idwowi, ti dimin nidin waibrosin kīma haingikaigiyin mī ha whaknanainiyin siir hiriinan. ³⁷ Mī diminin kira haingikaiyin siir nidin nid komii rani. Kira nhwo iir bi ninkinkin. Nūngaka. Mī iia kira nid iir haingikaiiyim mī mhoiia pi nhwo ieya whaknanainii. ³⁸ Paenid nhirin yio si piua pi sai mī owi mī nhirin siyin yipi sai mī owi. Mī Adi Komii siya hinda siir kwoin ara naingwokiyin mī ti diminpai diminpaियim simiir nhwom ina yimbimbiiyamim.

³⁹ Mī diminpai diminpaियim sima piu kwiruwa bi nwokin simiir piuim ini kipa kipa ywowim. Inkamim yim sima piu mī nuan wraisuim yim sima piu mī ipiyinim yim sima piu mī anasuim yim sima piu.

⁴⁰ Mī ti diminpai diminpaियim yīpiki ninomor kou hir nwowim, yim simiir piuim yim ini sima mī owim. Mī tiriiginim yīpiki ninomor kou hir nwowim, simiir dimin kirie kibi kibiyim paenan niuyaeiyim yim ini sima ywowim. Mī tiriiginim yīpiki ti nu iir nwowiyim yim simiir dimin kirie kibi kibiyim paenan niuyaeiyim yim ini sima mī owim. ⁴¹ Mī yio bieni dimin kibiyin paenan niuyaiyin yio ini sai mī owin mī bwani dimin kibiyin paenan niuyaeiyin yio ini sai mī owin mī nauun whiekakim yim iriipi hiriinan, sima whiekakar in iripa bi mī okim nhirim simiir kirieya paenan niuyaeiya ini nhirim simiir imiir haiburim.

⁴² Mi iya Adi Komii siya iikamim naokaowim simiir hidninsiin idwowi, simiir kwoinbudin omwai hiriyyar waiyayokiyokiyam, yim wi ti hiriinan nwowi. Krimiir piuim ini ti dimin nidim krima haigiyyim numir ini simiir hiriinan ywowim. Mi iya iikam ima naowiyim mi krima simiir piuis biyeyim pi iriipi hiriinan ieyar mi haingikaigii. Mi ti piuim sima bi kimiminkiikim pa whigi sasauwi mi ti piuim Adi Komii siya hidninsiin idwowi mhoiyya sima wi swoki whi rani. Nngaka. ⁴³ Mi ti piuim ti ienau krima haingikaigiyyim, yim miyyik rani. Mi ti piuim Adi Komii siya hidninsiin idwowanim, wi sima nwowi piu wadieki wadieyin. Mi piuim tiki krima haingikaigiyyim yim kirie rani. Yim ini opair ywowim. Mi ti piuim wi Adi Komii siya hidninsiin idwowi, yim tiriiginim yim kirieki kirie ima. ⁴⁴ Mi ti piuim ti krima haingikaigiyyim, yim nuan piu ima. Mi ti piuim wi Adi Komii siya hidninsiin idwowi, yim ti piuim yim wi ninomor kou hiran piu win nwowi. Nuan piuim mi ninomor kouan piu ikim. ⁴⁵ Taka yaiya ya ini Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwowa. Adi Komii siya bigi biyyin Adam siirar nonkwokwokikin. Siyargin inkam kangki kinin yipiki ti nu iir napriririn. Mi Jisis Kraiss siirin inkamin ninomor kouwanin sima siirin hinin boinkikin mi Adamin yipiki mhoiyya nwowin, krimiirin wi kwoinbud win siya hauuwi mi krimiirin wi siyar tirkii, omwai hiriyyar waiyayokiyokiyamim. ⁴⁶ Mi yim ti piuim ninomor kouanim, krima wi bi simiir niki hai rani. Nngaka. Krima biyyin wi nuan piua wi sair haii mi mhoiyya wi ti piuim ninomor kouanim wi simiir haii. ⁴⁷ Adi Komii siya bigibiyyin Adam siirin nuni nonkwokwokikin mi Jisis Kraissin, ti mhoiyyan Adamn, yo ninomor kouanki nitkin. ⁴⁸ Mi nim iikamim yipiki ti nu iir nwowiyim, nim krima ini Adam siir kwoinbudin ini siir hiriinan ywowim yo Adi Komii siya krimiirin nuni nonkwokwokikin. Mi nim krima iikamim yipiki wi ninomor kou hir nwowi, nim krima wi ti inkam nwirin, Jisis Kraiss nikuwiyin, nim wi siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin nim wi siir haii. ⁴⁹ Mi dimusi rani, nim krima ini ti nu iir nwowim Mi hiriinanki niuwi mi nim ini Adamn hinin ywowim, ti inkamin ti nuin siir tiranin. Mi ti hiriinan siyuin, mhoiyya ninomor kou hir nwowi, nim wi Jisis Kraiss siir hiriinan nwowi, tiki inkam nwirin ninomor kouanin.

⁵⁰ Mi ti kariir nomiiyauim kima wakae! Kara kimiir boinki, ti piuim, ti nuin siirim, Adi Komii siya kigirkakiyyin, hiriirin wi wara nam tani, hir nwowamin. Mi digworaekwowim yipiki naokaowiyim mi whiyyim, yim wi ti omin ti digworaekwowim naokao karamae nwowiyim, yim wi simiir hiriir wara nam tani. Nngaka.

⁵¹ Wakae! Panao kara kimiirin pi yayim aowa nwowim simiir boinkii. Mi krima Kraiss Jisis siir iikamim krimiir nhirim krima wi nao rani mi krima wi hiriinan tir tani. Mi krimiirin Adi Komii siya boinkii mi krimiir piuim yim wi sima nwowi. ⁵² Mi Adi Komii siya siir paekwosim imiir boinkii, kid maskiyam mi wi kimiminki rani, wi sinani hanin sinankii mi ti krimiir piuim wa ninkpitki, iya ti kid ieya maskii. Mi ti iikamim naokaowim, simiirin wi Adi Komii siya hidninsiin idwowi, yim wi swoki ao rani. Nngaka. ⁵³ Adi Komii siya krimiir piuim wi simiir tirkii yaeya piu nwowamin. Mi saeya ninomor kouan piu nwowi mi saeya wi wai piu nwo rani. Nngaka. Sima wi hiriinanar nwoyokiyokikaeyami. ⁵⁴ Kaimwoka, ta piua nu tirana ta krima haingikaigiya, mhoiyya saeya piu win nimbiyami mi wi hiriinan wadieyar nwoyokiyokikaeyami. Mi ta piua yipiki naonama, mhoiyya saeya swoki insiin idwowi mi wi pi ninkpitkii mi wi sai nwowi mi ya wi kwoinbud winin siir haii mi saeya wi hiriyyar nwoyokiyokikaeyami. Mi ta ii aiirin mi ta yaiya Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwowa ya wi digi digar nwowi. Ta yaiya ya hinina boinka, nao aiirin Adi Komii siya bidi ikwowaisii iguskiya.

Mi iikamim mi aokaonanaeyim yim iriipi hiriinan siya bidi mi onkwobumbuninkinkiyim. ⁵⁵ Mi hiriinanaki nuwi, hiriinan tiri mi iikamim wi swoki aokao rani. Niingaka! Mi nao saeya wi krimiiram swoki it rani, krimiirni owakiyam. Niingaka.

⁵⁶ Mi tariinanin krīma wi hiriyyar kimpipisu kripkai mi wa mi aowi. Dimusi rani, ti dimin bibiyeyim krīma tirim simiirsika. Adi Komii siir siyu komii krimiir bidiyar yisiimauuwun dimin bibiyeyim krīma tirim simiirin. Mi ta iya ti dimin bibiyeyim ti krīma tirim mi siyu komii ikin, yim wa digiguski. ⁵⁷ Krimiirin Adi Komii siya whinkinsiiskin. Mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya bidi yonkwobumbuninkinkiyim dimin biyie sair kirie imiirin, yipiki krimiir triya, krīma naokaonanaeyam. Mi hiriinankinuwi mi krīma wi Adi Komii siir ti boin wadie mi siir inig iir ti hainan.

⁵⁸ Ti kariir nomiiyau kingi kinim, yipiki kara naingwokwonanaeyim, kima sibgu dokworinu mi ta yaimwokiyaimwowa kara kimiir boina sairam daingwo tibmikinn. Kimiir kwoinim kipi swoki kisina mimin ti diminim kara boinkiyim simiirsiyin. Kima kirie hiriyyar dwokripkai mi ta Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir mi aiararar miri iski. Mi wim kima ta sairin ina ninokninkinim, ta kimiir miya yipiki kima miriyya Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siiram ya wi hindara priyokaeyam tani, ya wi naeyar budi. Mi hiriinankinuwi, tariigina saeya hiriinan tiri mi ni kira tari siir mi kibi aiir miriigin. Iriig.

16

Umirim Adi Komii siir iikamim simiir whinkinsiis haiginuwi ikim

¹ Mi tariinanin kara kimiirin pi min boinkii, waru umirim kima haingiriyu haiginuim simiir nhirim iikamim yipiki Adi Komii siirim om komii Jerusalem hir nwowim simiir ti whinkinsiis haiginu. Mi iikamim Adi Komii siirim nu haime Galesia hiranim kara kimiirin ti hiriinan siyu kaimwo iirar mi boinkii wim kima iriipi hiriinanar timi tir. ² Mi ti umirim ti kima haiiyim, ti miyim kima miriyyim simiirsi, kima irira nwiniran sande sandeyim ti umirim simiirin haime haimeyyim ha timi kiyau haigirarao. Mi iya kima umir budie haiiyim kima komiiyar timi haigi. Mi iya kima sapisap mi haiiyim, kima sapisapar timi haigi. Mi iya kara niti kima wi mi komii miri rani, umir iripa haingiriyu haiginamin simiir hauuam. ³ Mi kima kimiir kam nhirim simiir dimbin ti umirim kima haingiriyu haiginim simiir hainamim om komii Jerusalema hiriir. Mi iya kara niti mi kara simiir miyim wi yokwoni winkii sima hainamim ti umir imaka iki biyan kamim naingwo tibmii kiniiyim simiir nini hauugigam. Mi ti kamim ti kima nimbimim, simiirin wi kara nikropkii om komii Jerusalema hiriir. ⁴ Mi kara ha naingwowi, ini mi owin karar mi ami om komii Jerusalema hiriirin mi sima wi kanakar ninkin ami. Iriig.

Pol siya om Korin hiran iikamim simiir kignakiyam tirkin

⁵ Kara kimiirin wi mhoiyya nini kignaki. Kara wi nu Masedonia hiriir niki ami, biyyin wi hiran nu iir niki boinmimauuwi Adi Komii siir yai aiirin. ⁶ Kara kimakan wi ii priei nwonaki rani. Mi tari wi hiriyyar tiri, kara wi bwan hoimgak rigar nwowi iya opudgi hugi mi iya naoki mi kininaei. Mi mhoiyya kara om whira namam naingwowi, kariirin wi kima whinam mi kariirin wi siyu hir tini whinapyikugig. ⁷ Kara kimiirin hindara nini kignakiyim mi ha swoki kwamsauim pi borisopi. Biyan Inkam Komii siya kariiram naingwowi, kara kima bwanim wi iwarigar nwowi.

⁸ Mi kara wi om Efesas tirar nwowi mi wi ta yaewou nae komiia Pentikos dapiya wi saeyar nimbiam. ⁹ Tariinanin kara tirar nwowamar tiri. Dimusi rani, ti omin siir tiran iikamim yim sima Adi Komii siir yai aiir wakaeyam tiri. Mi kariir siiyuin yio bidi kiwakiyin ta mi komiia Biyan Inkam Komiiyin siira, saiir mriiyam siir yai aiir boinmamauam. Mi ta mi aiirin sau omom whiekakar nikidugar windi wi dig nwo rani.

¹⁰ Mi Timoti siya kimiiram niti, kima wi siir boinwin akamie. Mi siya kimaka waraur nini onii, kima siirin wi sibgu kigrirao siya mrii Biyan Inkam Komii siir mi aiir, kariir hiriinan. ¹¹ Mi kima siirin wi hinina kipi boin, siya inigak rani kima wi hiriinan kipi tir. Kima wi siir whinkinsiis haiginu mi siya kimiiramim wi kwoin maigimaigakakar niki itim. Mi kara siiramim wi tirar niki okwokinim tiki nomiiyau nhirim naingwo tibmiiyim simaka.

¹² Mi tariinanin kara pi krimiir nomiiyauin Apolos nikuwiyin pi siir boini. Kara siirin minam nimpwirwir srigripkaii, siya iki nomiiyau nhirim simaka ninkin itim kimiir kignakiyam. Mi siya tariinanar namim pi boriisopi, mhoiia siiyuin rirmiia nwokii mi siya wi haini niti kimiir kignakiyamim. friig

Mhoigi mhoiyan yai nhir ikim

¹³ Mi kima sibgu mantirao mi naingwo tibmiiya Jisis Krais siiram naingwo tibmiiya sibgu donkworinu. Mi kima siirin digumii kipi haimriiyugig. Mi kima kipi nidid, kima sibgu dokworinu kripkai. ¹⁴ Mi kimiir mipai mipaiyim kima mriiyim kima iikam nhirimiamim warar daingwokwonanaei.

¹⁵ Kima Stefanos simiirniyin ina ninokninkinim nu Grik hirin simaniiyar naingwo tibmiiyim bigi biyin. Sima mi komii aiirar mriigim Adi Komii siir iikam imiir whinkinsiisamim. Kima ti kariir nomiiyauim, kara kimiirin pi igao yai boinkii. ¹⁶ Kima simiir yai imiir wakaeyokna mi kamim yipiki simaka mriiyim, simiir yai imiirin iriipi hiriinan wara. Mi simar mi tiriya saiir hiriinanar timi tir, simiir siiyu iirar timi ap.

¹⁷ Mi taka iya kara maigimaiga asi nwowi. Dimusi rani, Stefanos, Fotyunetas mi Akaikas simiirsika sima kariiram nitkim. Mi wim kima kariiram bi nitkim mi yim sima nikrani, bidiyar yitim kariiramim. ¹⁸ Kima ta saiir dinokninkinki, sima maigimaiga kariiram tiri kara nwowim ta sima mi tiriya maigimaiga kima nwowam saiir hiriinan. Mi hiriinankinuwi mi kima ti hiriinan kamim simiir dsiimauu mi simiir dokboinmamair haiginu.

¹⁹ Ti iikamim yipiki Adi Komii siir inig iir haingiriyu hainaniyim iripa iki om nhirim nu komii Esia hiranim simiir hiranim, sima kimiir nokboinmamaigikim, Akwila mi siir wig aeya Prisila mi iikamim yipiki iripa Adi Komii siir inig iir haingiriyu hainaniyim simiir omaka hir, sima kimiiram naingwokwonanaei. Mi sima kimiirin pranae pranae bi nokboinmamaigikim. ²⁰ Mi ti nomiiyauim ti om Efesas tiranim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kinim, sima kimiir nokboinmamaigikim. Irni nwirni nokboinmamairyim nomiiyaunan hindara dapirimdinam.

²¹ Mi tariinanin ta yokwowa Pol kariir ingi ingar nonkwo winkika mi kara kimiiram ha nokboinmamaigikin.

²² Wi Adi Komii sasar hauu iskii, hik komiigi komiia ti iikam yipiki siiram naingwokwo karamae nwowim simiirin. Kara kimiiramim minam naingwowi krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya pi nitsauuim. ²³ Mi kara inokinokin wi Biyan Inkam Komiiyin Jisis wi siiram srinanaei siya whinkinsiis haiginuim siir naingwobumbu komii aeya. Mi ta siir naingwobumbuwa wi kimaka hiriyar nwoki okripkaiyim. ²⁴ Kara

kimiiramın nhami nhami naingwokwo rani, yipiki kima kanaka haingiriyu okiyim Jisis Krais siir ikamim. Iriig.

2 KORIN

Mi iya Pol siya nu Maesedonia hir nwowa mi siya ta yokwowa ha wankikin iikamim naingwo tibmiiyim om komii Korin hiranim simiiram. Mi iya Taitas siya om Korin hir haiburgigin mi siya ha nitkin nu Masedonia tiriirin Pol siiram mi siya om Korin hiran iikamim kimidiniya siir ini boinmimauuu. Mi yokwowa yipiki Pol siya wankiya biya ti iikam imiiram, sima sair mwainim mi simiir nhirim simiir siyu bibiyeyim ina yitkiigiyim. Mi simiir nhirim hiniina bi naingwokim Pol siya Adi Komii siir miyan inkamkin. Nngaka. Mi Pol siya hiriinan kigin mi siya ta yokwowa ha wankin. Mi ta hiriinan sairsika sima wa nwoki aingwowim siya aposel inkam kangikangin. Mi iripi hiriinan siya Korin hiran iikamim simiirin umir haingiriyu haiginam wara mi boinki iki Biyan Inkam Komii siir isid nhirim yipikim paeprikab nwowim simiir whinkinsiis haiginuwim iikamim naingwo tibmiiyim nu Judia hiranim yipiki umir digworaekwo karamae nwowim simiiram. Irig.

¹ Kara Polkin, kara Jisis Kraiis siir aposel inkamkin mi Kara siir yai imiir boinourwokai haiginuwi. Biyarin Adi Komii krimiir Wanin siya kariir nimbinaamar naingwokin aposel inkam nwowam siir mi aiir miriyam. Mi ta yokwowa kara mi krimiir nomiyau ieya Timoti krirar wankika kimiiram. Mi tariinanin saeya wi kimiiram niti iikamim Adi Komii siir pugana sairim, wari om Korin hir nwowim. Mi iikamim yipiki Adi Komii siirim, iki hinda tinda nwowim mi Grik nu haimii haimii nhirim simiir hiranim yim iripi hiriinan. ² Kara ha naingwowi Adi Komiiyin krimiir Adin mi krimiir Biyan Inkam Komii ikin Jisis Kraiis kimiirin wi sowanii hauuwi naingwobumbu mi iripa nongwomamair ae.

Pol siya Adi Komii siirin minsi boin wadiekikin siirin siya whinkinsiis haiginugin

³ Krima Adi Komii siir inig iir hainan prapraski, krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siir Adin. Krima ina ninokninkinim, siya krimiir Adgin yipiki, krimiirsi naingwokwonanaeyin, siir bwamki bwamkin. Mi krimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginuwam hakim krimiir nimbiniyim simiirsi. ⁴ Siya krimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginuwikin hakim krimiir nimbiniyim simiirsi warar. Mi hiriinanki niuwi mi nim krima wi iki iikam nhirim sim niki whinkinsiis haiginuwim mi wi simiir nwoki isiimauuwim hika simiir nimbiniya sairsi. Mi krima simiirin wa whinkinsiis haiginui, ti dimin taeminim Adi Komii siya whinkinsiis haiginuwim krimiir. ⁵ Yim ti diminim simiir bwamki bwamin yo hiniingin, dimin bibiyie whiekakim wi krimiir nimbini, krimiir kimpisu haiginuwam ta biya sima tira Kraiis siir sima kimpisu haiginuwa sair hiriinan. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin tiki hikpai hikpaiyim nitim krimiirin wi sima kimpisu haiginuwi. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin Kraiis siya wi krimiir whinkinsiis haiginuwi, ti dimin taeminim Kraiis siir wokmai haiginuwa mi krima wi iikam nhirim simiir wara nwoki wokmai haiginuwim. ⁶ Iikamim dimin biyie Timoti kririir tirkim. Dimusi rani, krira kimiirin Adi Komii siir yai aiir boinmimauugo kimiirin mi sima ini kimiirar mi whinkinsiis haiginu mi kimiirar mi wokmai haiginu ta sair ninokninkinim hinin, Adi Komii siya wi kimiirar mi whinkinsiis haiginuwi mi mhoiya siya wi kimiirar mi anmaiwarkainaei. Mi inkamin dimin biyie kimiir tirin mi krimiirin Adi Komii siyar swoki whinkinsiis haiginuwi. Mi sima kinsiis haiginuwi kwoin miyikak nwowim.

Dimusi rani, mhoiyya hikpai hikpaiyim nimbini mi kiriirin ha kimbipisu haiginiuwi mi kira ta saiirsiyin wa kipi nikwokrimkrip Adi Komii siya wi kariirar whinkinsiis haiginiuwi, ta biya siya whinkinsiis haiginiuwa kririir saiir hiriinan. ⁷ Nikirira iikam kimiirin ina ninokninkinim. Iiya hikpai hikpaigi nimbiniyim kimiir kimbipisu haiginiuwam, ti hikim kima ini kriraka mi inkin haiyim. Krira ina ninokninkino, Adi Komii siya kimiirin wa whinkinsiis haiginiuwi, kimiir wokmai haiginiuwam, ta Adi Komii siya mi whinkinsiis haiginiuwa, kririir wokmai haiginiuwam saiir hiriinan.

⁸ Mi nikirira hiriinanar naingwowi, wim kima ti hikpai hikpaiyim kririir nimbiniyim nu komii Esia hir, kima simiirin bidiyar mi inokninkinim. Hikpai hikpaiyim kririir nimbiniyim hindara ninkin iduduraraowi mi ini kririir kirie aiir haiburim mi krira pariiparii pi naowim. ⁹ Krira hiriyyar yaingwo, krira wa naowi. Mi iyya ti dimin taemin hiriinanim kririir nimbiniyim mi krira pi hiriyyar naingwowi, krira wi dig nwo rani, kririirin sima whinkinsiis haiginiugin ta saiir ninokninkinim Adi Komiiyim yipiki naokaowim sim hidninsiin idwowin siya siyargin kririir whinkinsiis haiginiuwiyin. ¹⁰ Siya kririirin bidiyar mi whinkinsiis haiginiuwun ti dimin biye biyeyim kririir nimbiniyim simiirsi warar mi hiriinan saiirsika, krira paninsi yaosi. Mhoiyya siya kririirin wa swoki whinkinsiis haiginiuwi. Krira hiriyyar naingwowi, mhoiyya siya wi kariirar swoki whinkinsiis haiginiuwi mi wi kariirar mi kigiraowi. ¹¹ Ta kima whinkinsiis haiginiuwa kririir saiir hiriinan, ta kima kwis boinkiya Adi Komii siiram kririir whinkinsiis haiginiuwam, kima wi hiriinan tir. Mi mhoiyya iikam nhirim sima hiriinan wakaei Adi Komii siya dimin taeminim kima kwisboinim siiram, kririir whinkinsiis haiginiuwam, siya simiir bidi wakaeyin mi sima wi siir inig iir hainanprapraskii mi wi hinina boinkii, siya wadiekim. Iriig.

Pol siir kwoinin ina swoki kisina haigiyin mi siya om Korin hiriir bi namkin

¹² Nikirira ti dimin imiiram in ini maigimaigar mi okiyo kririir kwoinin kririirin hinina boinkin, tiki maiyim ti krira mriiyokiyokiyim iki omom omomim sim mi kimiir waraur, yim wadie kinaigim, Adi Komii siir naeyuin siyar bidi whinkinsiis haiginiuwun kririirin. Kririir siyu iirsiyar ti krira tirin biya iikamim simiir whwonkam ida, yim triiginim yim kaimwokinar bidi ywowim. Mi ti nuin siir tiran siyuum ti iikam ima ninokninkiniyin yo kririir bi whinkinsiis haiginiugin ti dimin taeminim simiir tiramin. Nningaka Adi Komii sasargin kririir whinkinsiis haiginiuwun ti dimin taemin imiir tirim. Krira ti siyu iir napko iyya krira iikamim nuanim kimaka waraur nwowa mi krira iikam kimaka ti hiriinan siyu iir asi mi apkripkaigo mi krira ta saiiram maigimaiga prasae bi kinko. ¹³ Mi ti yayim ti kara winkyim kimiiram ta yokwo aiir simiir yaimwokiyaimwowim yim aowa nwo rani. Mi yim kimiiram minam winkikim kima sibgu ninokninkinim wari yayim kara winkyim kimiiram mi wari kimar mwaini simaigim. Kara ha naingwowi, kima ti dimin taemin imiirin ina sibgu inokninkinim. Mi tariinan kima ini inkam krimiirarar niki inokninkinsasaeyim mi an kara ha naingwowi, mhoiyya kima krimiir siyu iirin wi hainingi sibgu inokninkini. ¹⁴ Mi taka iyya Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya swoki iti mi krimiirin siya swoki anmaiwarkainaei mi krira wi maigimaiga kimaka nwowi, ta kima nwowa Krai saika, saiir hiriinan. Mi kima wi maigimaiga krimiiram nwowi yipiki aposel inkamim yipiki kimiir boinmimauuim ta yai kibie aiir mi kimiir whinkinsiin haiginiuim, ta yayi saiir yaimwokiyaimwo imiir.

¹⁵ Kara hiriyyar naingwokim kima kariiram wi maigimaiga prasae kin tani. Mi kara biyyin pi hinina boini, kara kimiiram wa niti kimiir

kignakiiyamın mi kara wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim, idipidip maingimairga kima nwowam. ¹⁶ Mi iya kara kimiir kignakiyam naingwowi, kara namın nu haımii Masedonia hiriir mi mhoiıya nu haımii Masedonia hir haiburgigi mi kara wa swoki iti kimiiramar mi kima wi kariir nwoki whinkinsiis haiginiuwim mi kariirin wa nwoki ikropkiyim nu haımii Judia hiriir mi kara kimiirin wi idipidip asi kigi. ¹⁷ Mi kima hiriıyar naingwowi ta iya kara nimbina kimiir kignakiyam kara nonkwowa mi tari kara ti dimin taeminim simiir bi sibgu aingwo omokin mi kariir kwoinin hiriinansi swoki kisina haigigin, ha? Mi kima hiriıyar naingwowi, an kara ini ti nuın siir inkam biyenınan ywowin yipiki ti hiriinan boinkiyin, ihı, kara wa niti mi kariir kwoinin kara hiriinan tiram naingwo rani, yi ini nıngakinıngar ywowiskiyin! ¹⁸ Adi Komii siir hiriinan, yo siya inokinokın yai mwowar boınanaeikın. Mi an kara iriipi hiriinan inokinokın yaimwo imiirarar mi boınikın. Mi kara kimiirin ha bi boınkın kara wi kapi niti mi iya kariir kwoinin ha naingwowi, kara wi nit rani. Kara kimiirin wi hiriinan boın tani nıngaka. ¹⁹ Sailas, Timoti mi karar, krıma inokinokın kimiirin Adi Komii siir yınisimın Jisıs Kraıs, siirar boınmımauugın. Kima ina ninoknınkınım Kraıs siya dimin sim whir bi swoki imbin mimınkın siya tiramın. Mi ta siya boınkiya mi mhoiıya siir kwoinin wi swoki kisina haigi rani. Nıngaka. Dımının siya boınım simaırgım. ²⁰ Mi ti hiriinan tirım mi ti nimbınpai nimbınpaiyim yipiki Adi Komii siya boınkiyim yım ini kaimwokına hiriinanar mi imbiyamım. Dimusi rani, krıma Adi Komii siir inıg iir hainan prıpras boınkikım, kariir yaiya ya yai Kaimwo aeyairga. ²¹ Adi Komii sasaırgın yipikın krımiir whiekakar whinkinsiis haiginiuwıyın, Kraıs saıka nwırua nwowam. ²² Krımiirin Adi Komii siyar nimbıngın siyamar mi siir naeyıuın siirin siyar mi haigi haigınu krımiir kwoınauın mi ti dimin sim hiriinanın krımiirin siyar mi hauu krımiir nısiımauwam hının, mhoiıya siya wi krımiir hauuwi dimin taeminim.

²³ Mi kara ti digworaekwowım simiir nıksısaeı, Adi Komii siya kariir kwoın iirin ina ninoknınkının mi ti siirin wi siyar ninoknınkın haiginiuwi. Mi kara ti dimin taemin imiirin kaimwowar boınkii. Kara biıyın om Korin warauran iikamım kimiir bi nini kignikım, nu haımii Masedonia tirankın kara bi nitkın. Dimusi rani, kara iikam kimiirin io nwowım pi boriısopi wım wi yaimwo whwonkamım nıgi nıga pi nwowisi. ²⁴ Krıma kimiirin ti hiriinan bi boınkım, krıma kimiirin ti digworaekwowım Adi Komii siirım kima naingwo tıbmii kınım simiir warar nınkın kigırkaki. Nıngaka krıma ta saıirın ina ninoknınkınım kimiir naingwo tıbmııya Adi Komii siiram naingwo tıbmııya ya ini ywowa. Mi nım krıma, kımaka mınam mıriı, maırgımaırga kimiir nwowaiginiuwım mi kirie nwowım. Iriig.

2

¹ Mi ta hiriinan saıirsika, kara ha naingwowi kara wi kimiiram waraur swoki it rani kima naingwoyımyoksi mi hikak kima nwosi. ² Mi kara kimiir kwoın iir kiyopsıbgı haiginiuwi io whwonkam kima nanaowam mi kariirin wi nhınga tiri, maırgımaırga kara nwowamın? Nıngaka. Kara ti iikamım simiir kwoın imiir kiyopsıbgı haiginiuwım pi boriısopi io whwonkam sima nanaowım, yipiki inokinok kariir nwowaiginiuwıyım maırgımaırga. Nıngaka. ³ Kara iikam kimiir nini kignakıyım pi boriısopi an wi maırgımaırga karamae kima pi nwowaiginiuwisi. Kara ha naingwowi, kima kariirin hiriinanar whinkinsiis haigınu krıpkai, hiriinan maırgımaırgar nwokrıpkaiyım. Mi ta yokwowa kara wınkıya biıya iikam kimiiram, kara kimiirin mın boınkikın digworaekwowım maırgımaırga nwo

karamae kara nwowiyim simiir. Mi kara hiriir naingwowi, iya kara maingimaing ma owiyim mi wim kima iriipi hiriinan, ini maingimaingar mi owim. ⁴ Mi iya kara yokwo kimiiram winin, kariir kwoinin miyik miyiknan bi nwokikin. Mi iya kara ta yokwowa kimiiram winkiya kara hindara nouu winkikin. Kara minsi naingwoyimyokikin, wari dimin biyeyim kimiir kwoinaw waraur nwokaiyim kimiirin wi sim pi nipiyaokiisi. Mi ta yokwowa kara kimiiram minam bi winboinkikin hik kimiir hauuam. Nngaka kara kimiiram minsi winboinkikin kima kara naingwokwowiya kimiiram saiir ninokninkinim. Iriig.

Pol siya min boinkin om Korin hiran iikamim sima ti inkamin yipiki dimin biye tirin siir swoki ikunam.

⁵ Mi inkamin yipiki dimin taemin biye tirin, siya wi kwoin whwokwoka nwowamin wi kariirara kipi nwo haiginu. Mi siya wi iikam hoimgak kwoin whwokwoka nwowamin wi kimiir warar timi ohaiginu. Mi kara ti inkamin igao yai siir dimin biyeyim simiir wara boin tani. ⁶ Mi dimin taeminim iikam kima tirim siir, ti dimin biyeyim siya tirim simiirsi, yim bidi digiyim. ⁷ Mi tariinanin iikam kima wi siir dimin biyeyim siya tirim simiir simiira kipi naingwokwonanaei, yim bidi digiyim mi bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi kima siirin yai miyik imiirarar boinmimauu mi siirin sibgu siiboboinu haiginu mi ti dimin taemin hiriinanin yim wi siir kiyopsibgi haiginu rani, siir kwoinin biye siya nwowiguskiyam nngaka. ⁸ Mi hiriinankinuwi mi kara kimiirin pi igao yai hinina boinkii, kima siirin hinina disimauu, kima siiram naingwokwonanaei mi siirsi mi aingwoyimyoki. ⁹ Kariir kwoin komiirin hinina naingwowi, kima kariir yai aiiram in sibgu wakaeyoknam mi ta hiriinan saiirsika kara ta yokwowa kimiiram asi winkikin. ¹⁰ Iikam kima ti dimin taemin biyeyim ti inkam nwuruan siyasiyar tirim kimiir simiirsi kipi naingwo. Kima siir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigii mi an kara iriipi hiriinan wi siir dimin biye imiirar mi haiyoprimdiyumiigi. Mi ti dimin taemin bibiyeyim hiriirar nwokrpkaii mi mhoiya simiirin kara haiyoprimdiyumiigii mi kara wi hinina tiri, Krai siir whwonkam idan, kara kimiirin wi wadieki wadieyar whinkinsiis haiginuwi. ¹¹ Mi krma iikamim simiir dimin bibiyeyim simiir haiyoprimdiyumiigi. Krmiirin wi Setan siya pi nipiyaokiisi mi wi siya pi mi iksisaeisi, ti inkamin yipikin krma nwowin io. Ihi, krma bidiyar yinokninkinim miya Setan siya tiram naingwowa. Iriig.

Pol siya hikak Taitas siirsi nwokin siya om Troas hir nwo karamae nwowin

¹² Biya kara nama bigi bi om Troasa hiriir, Krai siir yai kibi kibi imiir boinmimauuam biyin kimidiniya Biyan Inkam Komii siyar yamkwokin mi hirin siyar ini diriraerarkwokin simiir kwoin imiirin. Mi sima yayim yipiki kara boinmimauuim simiiram asi naingwokim simiir wakaeyam. ¹³ Mi kara naingwoyimiyok prasae bi kinkin. Dimusi rani, kara krmiir nomiyauin Taitas siiram nwonanaekin. Mi siya bi nitkin kariir kigniyim. Mi kara iikamim yipiki hapairanim simiirin hinin asi boingigin kima ha dwoki. Mi kara om Troas hir ha haiburgigin mi kimidiniya nu haimii Masedonia hiriir yam. Iriig.

Aposel kam imiirin Adi Komii siya whinkinsiis haiginuigin Setan siir nikwowaisiyam.

¹⁴ Hindie wit, nimbi Adi Komii krmiir Wanin siir boin wadieki. Dimusi rani, krma ini Jisis Krai siir aowa ywowim mi ini saikar yamimasuwim mi krmiirin wi siyar whinkinsiis haiginuwi kirie nwowamin. Ti nuan dimin biye biyeyim simiirsi. Adi Komii siya krmiirin minam nikunakin Krai

siir yai kibiya saiir boinmimauuim hinda tinda. Mi ta yai kibiya ya ini piuii miyiknan ywowa omom omomim saeya bidi yinyokiigiya. ¹⁵ Nim krīma ini piuii miyiknan ywowim, iikamim yipiki Adi Komii siya nanmaiwarkainam simiirar ninyokiigi ti iikamim yipiki biyie nwowim mi whaowaeki ikim. Mi hiriinan tiri krīma mi krīmiir miyim yim wi Adi Komii siir hirankar haiyiskii. ¹⁶ Mi ti iikamim yipiki whaowaeniskiyim yim wi paeni omin siirar nasae oyokiyokiikaeyami krīma mi krīmiir yai aeya ya ini piuii biyienan whaknan ywowa mi simiirin wi saeya tiri mi sima wa naokaonami. Mi yim ti iikam nhirim yipiki wi Adi Komii siya nanmaiwarkinaei, saika hiriayar nwoyokiyokiikaeyamam, krīma mi krīmiir yai ikim yim ini diminin sibgu whakiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi simiirin wi siyar tirki, wadie sibgu owamin. Yipiki inkamkin ti hiriinan diminin siir sibgu tiri? Inkam nwirmim nwirmim karamaeyairga. Nningaka. ¹⁷ Mi iikam whiekakim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwiyim sima simiir piu ara boinmimauuwi yim sima hinda umir haiyamar naingwowi mi ta miya krīma miriia, nim krīma hiriinan bi tirikim. Krīmiir kwoinim yim wadiekim mi nim krīma Kraisi siir yai kibi aiir boinmimauuwikim. Dimusi rani, krīmiirin Adi Komii siya nimbingim mi krīmiirin siya nikropkikin ta saiiram. Mi krīma mi Kraisi siya krīma ini iripar yamasuim mi krīmiir kwoinim ini kwoin whiruar ywowim. Mi Adi Komii siya ini krīmiirar kigin, krīma siir yai aiir boinmimauuim. Iriig.

3

Nim krīma siyū winin siir miyan inkamkim

¹ Ti dimin taeminim krīma winkiyim kimiiram simiir tir mi krīmiir kwoinim wa nwoki aingwowim krīma krīmiir inig imiirar hainanaei mi kima wa nwoki aingwowim hiniin, nim krīma wadiekim, aniya? Mi wim kima hiriayar naingwowi, nim krīma ini iki kam nhirim yipiki krīmiir hauugiyim yokwo iki iikam nhirim om whiranim simiiram, ini simiir hiriinan ywowim krīmiir boinkiyam hiniin, yim sima iikam wadiekim? Mi wim kima hiriayar mi aingwowi, nim krīma ini hiriayar mi aingwowim kima yokwo krīmiiram winkiyim mi iki iikam nhirim yim wa nwoki aingwowim nim krīma inkam wadiekim, aniya? Nningaka. Krīma yokwo kwir haiyim pi boriisopi. ² Mi wim kimarini ini ta yokwo hiriinana ini saiir hiriinan ywowim, ta krīmiiram winkiya. Mi iikamim sima kigi mi sima wa ninokninkinki krīmiir miyim mi wadiekim. Mi nim krīma bidinanar ninokninkinkim hiniin, ta yaiya ya yaimwo aeyairga. ³ Wim kima ini ta yokwo hiriinana ini saiir hiriinan ywowim. Wim kima ini yokwowa Jisis Kraiski si winkiya ini saiir hiriinan ywowim. Kariirin siya nimbingikin mi ta yokwowa siya hauugika. Mi an kara ha namim mi kimidiniya krīmiir ini hauugig. Siya tidiyini bi winkikin. Nningaka. Siya Adi Komii siir naeyuun saika winkikin yipikin inokinokin omwai hiriayar waiyayokiyokiyyin. Siya siya bwaeyan siir idwo bi winkikin. Nningaka. Siya krīmiir kwoinaw winkikin.

⁴ Mi ni krīra pi hiniina boinkii, ni krīriir miyo wadieko. Dimusi rani, krīra hiriayar ninokninkini, krīriirin Adi Komii krīmiir Wanin siyar nimbingiko ti dimin taemin hiriinan simiir tiram. Kraisi siya krīriirin siir kirie aeyar whinkinsis haiginiugin yipiki siir Ad ieya hauugiya Adi Komii siya siir. Mi krīra hiriinan asi naingwowi, ta yaiya krīra boinkiya krīmiir, ya yai kaimwoki kaimwo aeyairga. ⁵ Mi krīra hiriayar naingwowi, ta miya krīriir kirie ara priimiriigiswo, wi dig di yowowi mi krīra wi hiniin di mi boini, krīra wi digar nwowi. Dimusi rani, krīriirin kirie Adi Komii siya hauugin mi krīra mi aiir miriyyim dig asi nwowi. ⁶ Mi iya Adi Komii siya krīriir

nimbina iki iikam nhirim simiir boinmimauuwam, siyiu winin siir yai kibi aiir boinmimauuwam, kririirin siya siyar whinkinsiis haiginugun ta mai aiir mriiyamin. Mi ti siyiu winin siir yaiya ya yokwoni bi winka, ya Adi Komii siir naeyiun siya haigimauuga iikami kwoin. Mi ti siyiu komii komiiyim bidi bidiniya Adi Komii siyar hauugiyim, yim inokinokin iikamim simiir dimin biye imiir nisiimauuwankim. Mi sima simiir sibgu ap karamae nwowi, sima wi pi naowi. Mi Adi Komii siir naeyiun inokinokin iikam imiirin siyar nikpitmai haiginuwi, sima sibgu oyokiyokikaeyamim inokinokin Adi Komii saika.

⁷ Mi ti siyiu komiiyin siir yaiyim Adi Komii siya winkyim siya idwo mi kimidiniya Moses siir hauugi. Mi siya ti hiriinan tirkiyin mi Adi Komii siir kirieya ini paenan Moses siirar yuyakiya mi siir whwonkamini ini wara yuyakiyin. Mi mhoiia ti diminin paenan niuyan ina prikiraraokiyin mi mhoiyan ini hindara kigugu iguskiyin. Mi ti diminin paenan niuyan Moses siir whwonkam hirin pranae pranae bi niuyakin mi Isrel simiir iikamim sima siir bi sibgu kigsibwinkim. Ti dimin taeminim siyiu komii siirim, iikam imiirin simar naokao haiginuwi, sima Adi Komii siir dimin miyik miyikim paenan niuyaiyim simaka nitkim. ⁸ Mi nim krima iikam imiirin Adi Komii siir naeyiun siir yai imiir boinmimauuwi. Mi ti digworaekwowim krimiirin maigimaigra komiigak simar nwowaiginuwi mi krima mouni hanin asi siinkaowi yim ini Moses siya winim siyiu komii siir yaiyim biyanim ini simiir haiburim. ⁹ Adi Komii siya ti siyiu komiiyin Moses siir hauugin. Yo iikamim simiir dimin biye imiir nisiimauugin mi simiirin hiriinan warar mi nisiimauugin, sima wi iripa nwo rani, Adi Komii saikan, inokinokin. Mi ti siyiu komii siir miyim yim kaimwowaigim, bimbuiwi rani. Mi ti kitimii boin wina saiir miyim yim min nimbingim iikamim sima Adi Komii siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karam nwowim. Mi hiriinanki niuwi mi ta miya ya ini siyiu komii siir mai aiir haibura kougikouwin ini saeya ywowa. ¹⁰ Moses siir miyim mi siyiu komii ikin, yo wadeki wadie owairgo. Mi ti dimin whiso, kirie aka mi siir diminin paenan niuyaei ikin yo bidi digiyo mi bidi mi prikiyam. Mi ini biyeki biye ywokiyo. Mi Adi Komii siir naeyiun siir miya ya tariinanin ini komiigi komii ywowa. Saeya ina mriiia mi saeya wi prikiyam tani. ¹¹ Mi miya yipiki wi hiriayar nwoyokiyokikaeyami ya dimin miyikin paenan niuyaeiyin siir kirie komiigaka. Mi miya yipiki wi ii priei nwo karamae nwowi ya wi sapi prikiyami.

¹² Krima ta saiirin ina ninokninkinim, tiki yai kibiyim yim wi hiriayar nwoyokiyokikaeyami mi krima siir dimin miyikin paenan niuyaiyin siiram nwowi, siya nitim. Mi krima siir yaisim kwir swoki haigiprakai rani. Krima simiirin wa boinmimauuwi mi iikamim sima wi nwoki inokninkinim simiirin. ¹³ Krima Moses siya tirim simiir tir tani. Dimusi rani, yo siya bidi yinokninkinin siyiu komii siir kirie aiirin saeya digii. Mi siya siir whwonkam iirin yuisni asi nitimwanugin. Mi Isrel simiir iikamim sima Adi Komii siir dimin kibiyin paenan niuyan siir whwonkam iir niuyan siya prikiraraoki mi ha digiguskii, wi sima pi kigisi. ¹⁴ Mi ti Moses siya higrinuun siir whwonkamini yuisni mi Isrel simiir iikamim sima hinina bi ninokninkinkim, Adi Komii siya simiir kwoin imiirin wi wadiyar nwowi. Tariigina ya ini yuisnan ywowa simiir kwoin iir higrinuam. Mi tariinanin Isrel simiir iikamim sima iripa haingiriyu owi mi sima Moses siir yaiyim simiir mwaini mi simiir kwoinim wi sibgu naingwo omok rani, Kraisiir dimin taemin imiiramim sima tira saiir hiriinan. Yi ini yuisnan ywowa ini simiir kwoin imiirar niki higrinukripkaiyim. Mi iya iikamim Kraisiir yai aiir wakaeyim mi sima ha naingwo tibmiyim simiiram, yim ini yuisim yipiki

simiir kwoin imiir niki higriniuin mi simiirin Adi Komii siya swoki haiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi siya simiir ina kabitnouwidnankaigiym. ¹⁵ Mi biya hirankar nityokiyokiyin mi ini tariinanar yadigniyin. Mi iya iikam sima Moses siir yai imiir mwainiyim diminin yuisnanin simiir kwoin iir higriniuin. Dimusi rani, sima Krai siir dimin taemin imiir bi ninokninkinkim. ¹⁶ Mi iikamim simiir mhi kwoinim kisina haigii mi sima Biyan Inkam Komii Krai siiram naingwo tilmii kani, yim ini ti iikamim Adi Komii siya kibwaembwae haigiym yuisim yipiki simiir niki higriniuin ninokninkin karamae sima nwowam mi simiirin wi siya nitkaigaigi. Mi sima wa nwoki inokninkinim, ti dimin taeminim sima tirim simiir hiriinan. Tiriiginin yio ini Mosesni niki tirin ini hiriinan ywowin. Mi iya siya Adi Komii siir omaka saiir namiyim mi ta yuisa siir mwo hir nwowa yapa hakaigingigi. ¹⁷ Mi ti Biyan Inkam Komii siir yaiya ya Adi Komii siir naeyu ieyairgin. Mi iya siya iikamim simiir kwoinawu nwokaiiyin mi siya iikamim yipiki Moses siir siyu komiiyin mi dimin biyie aka sowiir aowa sima nwowa wi siyar nonkwo iuguskii mi sima wi rirmiia nwoki. Mi Adi Komii siya simiirin wi hiriinansi boini hininin, sima dimin whirki bi kimbugim. ¹⁸ Krima whiekakar in opnainan ywowim, aknainan Biyan Inkam Komii siir dimin kibiyin paenau niuyaiyin iki iikamim paenan simiir niuya haiginuwikin. Mi krimiir whwonkam in higrinu karamae nwowi mi sima wa kigninokninkini Biyan Inkam Komii siir naeyuin ini krimakar nwowin. Mi krimiir kwoinim siyar kisana haigiyokiyokii siir hiriinan kinar nwowim. Iriig.

4

Aposel kamim sima paenan niuyan boinmimauugim

¹ Adi Komii krimiir Wanin sasaargin krimiirsi naingwoyimyokin mi krimiirin siyar mi imbingin siir mai aiir mriiyim siir siyu komii winin iikamim simiir boinmimauuwim. Mi hiriinanki niuwi mi krima wi digiumii siir kipi haimriiyu mi wi ta miya saiir mriisi kipi nidid. ² Krimiir digiun ti mai bibiyeyim simiirin digiumii bidi haimriiyugigin. Mi ti iikamim yipiki inokinokin ti mai imiirin hindara nimprio mriiyim, yim wi simiirar swoki kiyopsibgi haiginuwikim. Mi nim krima niksise mai bi mriigim mi krima Adi Komii siir yai aiir bi mi ikwowaisiigim mi saiirin yaeya bi mi kisana boinmimauuwikim. Ningaka. Krima yaimwokiyaimwo aiirar boinmimauuwikim Adi Komii siir whwonkam idan. Mi iikamim ta yai aiir wakaeyim mi simiir kwoinim inokinokin pa ninokninkinkii, krima yaimwo aiirar boinmimauuwi. ³ Mi ti mai kibi kibiyim yipiki krima boinmimauuwiyim iikamim simiir, sima sibgu wakaeyokna karamae nwowi mi yim ti sima omin paeya namiyin siir namanim mi sima wi sibgu inokninkin tani. ⁴ Yim sima ta yai kibieya saiiram bi naingwo tilmii kinkim. Dimusi rani, yiu biyeyin ti nuin siir tiranin Setan nikuwiyin simiir kwoinim siya nitkii ikouwi mi sima ti dimin taemin imiirin paninsi sibgu inokninkinsi mi simiiram paninsi mi aingwo tilmii kinsi. Simiir kwoinim Setan siya kiyipsibgi haiginuwi mi sima ti dimin iirin paninsi sibgu inokninkinsi mi simiiram paninsi mi aingwo tilmii simiir kwoinim siya kiyipsimsibgi mi sima paninsi sibgu inokninkinsi Krai siir Yai Win kibieya saiirin. Ti yai kibi kibiyim yim Krai siir dimin taemin kibi kibiyim simiir boinka, yipiki krimiir niisimauuwim hinin, Adi Komii siya paningin mi yipikin Adi Komii siir siyar swoki owin. ⁵ Krira krimiirin, krira krirar bi prinaingwo boinkin mi kima wi kririir inig iirin wa hainan tani ningaka. Krira inokinokin krimiir boinmimauuwiyim krira hriiyar boinikim Jisis Krai siya Biyan Inkam Komiiyin. Mi nikrira

kimiir miyan inkamko krira kimiir whinkinsiis haiginuwikim siir sibgu inokninkinim. ⁶ Adi Komii siya bigi biyarin ti hinina boinkikin, niya diminin paenanin wa mi iyuae. Mi ya ta yaiya kimiir kwoinawu bidi kwirii idwokaiya. Krima Adi Komii siir kirieya saiir bidi kigim paeni hanin Jisis Krai siir whwonkam iir niya. Mi ta kirieya, ta krima ninokninkina ya ini paeni hanin krimiirar niya.

⁷ Ya ini wadieki wadie ywowa, ini diminin nibnawu krima haigiyyin umir komii sainiyyin. Krima nonkwowam mi krima haiyapririram mi ta Yai Win Kibiya Jisis Krai siira ya ini hiriinan ywowa mi nim krima ini ti nibim ini simiir hiriinan ywowim iikam ningam. Mi ti diminin siya haigiyyin kimiir kwoinawu, yo iikamim simiir nisiimauugim, dimin kibiyim krima tirim simiir. Yim ti dimin hiriinanim simiir bwamim yim kimiir tir nwo rani. Ningaka. Taki kirieya Adi Komii siir hiranki nitka, kimiir whinkinsiis haiginuwam mi taka kirieya ini kirie nhirim simiir haiburim. ⁸ Mi hinda tinda dimin bibiyeyim pa niti kimiir hauuwam kimpipisu mi sima kimiir bi nikwowaisiigim. Krima ninokninkin tani, ti dimin hiriinanim sima dimuam niti, kimiir hauuwamin kimpipisu mi krima ti dimin taeminim krima tirim simiir bi nonkwo iguskikim. Ningaka. ⁹ Iikam whiekakim kimiir sau omom nwowim mi yo Adi Komii siya kimiir bi swoki haibur miminkin. Iikam nhirim kimiir bidiyar mi ipimpar akaigai aowim mi krima bi naokim. Ningaka. ¹⁰ Mi inokinokin kimiir piyim hankak simiir simiirar nwoninaei biya kam bibiyeyim sima nipimpara Jisisni mi siir piua hankak hankak ha nwowaiginuwa saiir hiriinan. Mi iya iikam sima ti hanim kariir piu tir nwowim simiir kigim mi sima ina yinokninkinkiyim, Jisis Krai siya ini krimakar nwowin mi kimiirin siyar whinkinsiis haiginuwi mi iya inkamki kimiir nipimpariyim mi krima paninsi yaosi, krima pi hiriinanar mi owi. ¹¹ Mi ta iya krima ti nu iirar niki owa, iikamim sima krimiiramar kaokim, kimiir nisomsom aowam. Dimusi rani, krima Jisis Krai siir mai aair mariigin. Mi ti dimin bibiyeyim krimiiram nitiyim mi ta hiriinan saiirsika ti iikamim sima pa ninokninkinkii, Jisis Krai siya ini krimakar nwowin mi kimiirin siyar whinkinsiis haiginuwi mi krima hiriinan asi nwowi. ¹² Mi inkamim kimiir nipimpariyim mi krima pariiparii wa pi yaowin. Mi ti dimin taeminim ti krima tirim, kimiir whinkinsiis haiginuwim mi kima wi Adi Komii saika nwoyokiyokigaeyami, inokinokin mi kima wi ta yaiya wi saiiramar naingwo tibmii kripkaii.

¹³ Mi bidi bidiniyarin inkam nwirin Adi Komii siir yai imiir winkiyyin yokwo Samni, siya hinina winboinkikin, kara Adi Komii siiram naingwo tibmii kingin mi kara inokinokin siirin iki iikam nhirim simiir boinmimauuwikin. Mi hiriinanki niuwi mi tari ti inkamin hiriinan boinkikin. Dimusi rani, kima Adi Komii siiram siir hiriinan naingwo tibmii kani. Mi krima iripi hiriinan inokinokin iikam imiirin Adi Komii siirar mi boinmimauuwikim. ¹⁴ Krima ti dimin taeminim iki iikam nhirim simiir boinmimauuwikim. Dimusi rani, krima hiriyyar ninokninkini, Adi Komiiyyin yipikin Biyan Inkam Komiiyyin Jisis siir hidninsiin idwowin mi mhoiyya siya wi kimiir mi hidninsiin idwowi. Mi krima wi Jisis saikar nwowi mi kimiirin wi siyar nanmai-warkainaei mi krima wi siir whwonkam ida kingiin namwoiwi. ¹⁵ Mi dimin bibiyeyim, aposel kamim kimiir nimbimbiniyyim, yim tiriiginim yim kimiir whinkinsiis haiginugim. Dimusi rani, kimiir yai imiirsika. Mi Adi Komii siir naingwobumbu ini hinda tinda yamkiya. Mi iikamim ta saiiram naingwo tibmii kani mi sima Adi Komii siir boin wadiekii mi wi siir inig iir hainan prapraskii, ti dimin taeminim siya tirim simiirsi. Iriig.

Yim ti digworaekwowim yim dimin komii rani. Dimusi rani, krɩma wi mhoiɩya haii.

¹⁶ Krɩra wi maigimaigra nwo karam nwo rani, ti dimin taeminim Adi Komii siya iikam krɩmiir hidninsiin idwowi mi krɩma whiekakarɩn wi siir inig iir hainan prapraskii. Mi inokinokin krɩmiir piim yim wa naonami mi inokinokin Adi Komii siya wi krɩmiir kwoin iirar whinkinsiis haiginuwi wadie nwowamin. ¹⁷ Mi ti dimin taeminim ti hik krɩmiir hauu haiginuwim yim dimin komii rani, yim ii prɩei bi nwowikim. Mi krɩmiirin wi sima whinkinsiis haiginuwi, Adi Komii siir dimin miyik miyikim yipiki hriiyar nwoyokiyokikaeyamim inokinokin simiir haiyamɩn ini iki digworaekwo nhirim simiir haiburim. ¹⁸ Mi hriinanki nuwi, krɩma krɩmiir kwoin komiyyin wi ti dimin taeminim krɩmiir nhwokar kigiyim wi simiiram kipi naingwo. Nɩngaka. Krɩma dimin taeminim krɩma kig karam nwowiyim, Adi Komii siya hauuwi krɩmiir mhoiɩya, simiiram daingwo mi simiiram dwokwokin. Mi ti dimin taeminim ti krɩma kigiyim, tariinan, yim wa niti mi wa swoki digi mi dimin taeminim yipiki krɩma kig karamae nwowiyim yim wi hriiyar nwoyokiyokikaeyami inokinokin. Iriig.

5

Dimin taeminim aposel kamim sima tirim yim iikam imiir whinkinsiis haiginugim

¹ Krɩma hriiyar ninokninkini, mhoiɩya ta krɩmiir nuan piu biyeya ya wi sapi naowi mi wipi whii mi ya wa namkii. Yim ini omakam hindara nini kaigrinu whwonkai sasaeiyim ini simiir hriinan ywowim. Mi iya krɩma naowi, krɩma ina ninokninkinim, krɩmiir piu kibiya yipiki wi hriiyar nwoyokiyokikaeyami, saiirin wi Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwowi mi krɩma wi hriiyar nwoyokiyokii kaeyami siir om hirɩn. Yim ti digworaekwowim yim ini omaka miyika Adi Komii krɩmiir Wanin siya mrii okwowa siir om hir krɩmiiram, krɩma nwowam ini saiir hriinan ywowa. ² Mi tariinanin krɩmiir kwoin komiyyin ini wari omin kouwanin siir waraur nitamar naingwowin, ti piu win kibiyim yipiki wi Adi Komii siya hauuwi krɩmiir mi krɩma wi simiirar nini onii. ³ Mi hriinankinuwi tiriginin hriinan tirkiswo mi krɩma wi kwoinbudara di ywowi mi hriirin piu karamae di yapninopkai nami. Nɩngaka. ⁴ Krɩmiir kwoin komiyyin ini ti piu winim yipiki wi krɩma haii Adi Komii siir hiranki, ini simiir haiyamar hugimkripim. Mi ta piu biyeya ta hindara nwoisaeya, ta krɩma nwowa ti nu iir ya inokinokin hik krɩmiir swoki hauunanaei. Mi krɩma pi boriisopi ta piua kwoinbudara nwowiya saiir nwowim krɩma hinɩnam naingwowi, Adi Komii siya piu win kibiya saiir nii kinirkai haiginuwim. Mi krɩma ta piua naonanaeiya ta piua nao karamae nwowiya saika ninowanam tiri. ⁵ Yio Adi Komii sasairgin yipiki ti piu win imiir diriraerarim krɩmiiram, krɩma haiyam. Mi ta hriinan saiirsika. Dimusi rani, ti dimin iirsika. Siya siir naeyun krɩmiir bidi hauugiyin mi krɩma wa nwoki sibgu inokninkinim hinin, krɩma ti dimin taemin imiirin wa haii ti siya nimbiniim krɩmiiram.

⁶ Mi ti hriinan saiirsika krɩma ina ninokninkinim, ti dimin taeminim Adi Komii siya diriraerarim, siya wi krɩmiir hauuwi mi inokinokin krɩma wi kirie hriiyar nwokripkai iripa nongwomamair aeyam. Krɩma ina ninokninkinim, ta iya krɩma ta piu aiarar niki owim, krɩma Adi Komii saika niki orani, siir om iir. ⁷ Krɩma ti diminim Adi Komii siya diriraerarim krɩmiiram krɩma simiir niki kig rani. Mi nim krɩma bidiyar yinokninkinim krɩma simiirin wa haii. Dimusi rani, Adi Komii siya bi niksaeikin siya yaimwo ara boinikin. ⁸ Kara kmiirin kaimwovar boinkii, krɩma naosi

naingwo idid rani. Nɔngaka. Krɔma ta nu tɔran pɔua saiir haiburgigam tɔri. Mi krɔma wɔ Biyan Inkam Komiiyɔn Adi Komii wɔ saika niki owim siir om hir. Yɔ tɔriiginɔn ini ti krɔmiir pɔu aeya nwowa ti nu iir ini siir haiburɔn. ⁹ Mi ta pɔua ta nu iir krɔmar mi owa krɔma saiirar mi owi mi krɔma krɔmiir pɔu kibiya Adi Komii siir omana saiirar mi owi, ya ti hiriinana ya dimɔn komii rani. Krɔma biyɔn minam tiki aingwo, dimɔnɔn Adi Komii siya naingwowim krɔma naingwo tɔbmii kɔnam mi krɔma tɔram, simiir tɔram daingwo. ¹⁰ Kara tɔriiginɔm kɔmiiram boinkikim. Dimusi rani, mhoiya krɔma wɔ Krai siir whwonkam ida nokwowi mi wɔ siyar hidi krɔmiirɔn, dimɔn taeminim krɔma tɔrim simiirsyɔn. Iya krɔma ti pɔuim ti nu iiranim simiirar niki okripkai mi siya wɔ krɔmar tɔrim wɔ simiirar swoki hidi. Siya dimɔn wadie nasi tɔri, iyie? Wɔ dimɔn biyie tɔri krɔmiirɔn, krɔma tɔrim simiirsyɔn. Iriig.

Aposel kamim sima ikam imiirɔn mɔnsi whinkinsiis haiginuugim sima Adi Komii saika nongwomamair aeyim

¹¹ Mi iya krɔma Adi Komii siirsi nidida saiir ninokninkinim krɔma miini hanɔn asi mɔriigim simiir kwoin imiir kiyaiyam mi sima simiir nwoki wakaeyoknam. Dimusi rani, krɔma ina ninokninkinim, mhoiya siya krɔmiirɔn wɔ dimɔn taeminim krɔma tɔrim wɔ simiirsi hidi. Adi Komii siya krɔmiir kwoin imiirɔn ina ninokninkinɔn. Mi an kara ha naingwowi, ikam kɔmiir kwoinim hinɔna daingwo, an kara siyɔ miyik iirar napikin. Mi ti dimɔn taemin hiriinanim simiirɔn kara whinkinsiis haiginuugin, ta Adi Komii siya mi aingwowa saiir hiriinan. ¹² Krɔma kɔmiirɔn hinɔna tɔr tani, kɔma hinɔna swoki boinam, krɔma wadiekim, krɔma ti dimɔn taeminim kɔmiir boinmauwamin minam naingwokim, kɔma wa nwoki inokninkinim, krɔmiir siyɔ paningɔn. Mi mhoiya kɔma ikam imiir boini, yipiki ti ha naingwowim, inig komiigak nwowiyim mi yɔuis miyik miyik ikim ini kou sima ywowim. Mi inkami kwoinim yim ini panɔna nwowim mi kɔma simiirɔn wɔ ha boini tɔriiginim yim miyik rani, ini kipii ywowim. ¹³ Mi kɔma krɔmiir boini, sima ti hinɔn asi boini sima pɔ whaowaei. Mi nim krɔma kɔmiirɔn wɔ hinɔna boini, tariigina ya Adi Komii siir mi aeya ti hiriinan krɔma boina. Mi kɔma krɔmiir boini, simiir kwoinim wadiekim, sima ti hiriinan boinim mi krɔma kɔmiir boinmauwawi, yɔ wɔ mɔnsi boinmauwawi, kɔmiirɔn wɔ saeya nwoki whinkinsiis haiginuwim. ¹⁴ Mi ta Krai siya ikam krɔmiirsi naingwokwonanaeiyi mi krɔmiir kwoin imiirɔn saeyar kiyai mi krɔma ta mi aiir asi mɔrii ikam kɔmiir whinkinsiis haiginuam, ti dimɔn taeminim simiir kɔrieni. Krɔma ti hiriinan dimɔn taemin imiir asi tɔrkim. Dimusi rani, krɔma bɔdi yinokninkinim siya siyargɔn naowin. Mi krɔma naoni hanɔnaka ini siyar yaowiskiyɔn krɔmiirsyɔn. Ya tariigina ya hinɔnga krɔma whiekakarɔn saika bɔdiyar yɔnkɔn aonamim. ¹⁵ Krɔma naoni hanɔnaka ini siyar yaowiskiyɔn krɔmiirsyɔn mi nim krɔma ikamim yipiki ti nu iir nwowim, krɔma dimɔn taeminim wɔ krɔmiir kwoinairga pɔrinaingwo diriraerar tani. Nɔngaka. Krɔma ti inkam nwɔruwan yipikin biyar naowin, yipikin Adi Komii siya hidninsiin idwowin mi omwai ha swoki waiyan ikam krɔmiir whinkinsiis haiginuwam siir kwoin iirarar dap iski.

¹⁶ Mi hiriinankɔnuwi mi krɔma wɔ hinɔna di yaingwowi, ikamim sima wadiekim, iyie? Biyiekim. Dimusi rani, sima inig komiigak bɔdi ywowim, iyie? Dimusi rani, sima digworaekwoki naokingugunankaigim. Nɔngaka. Yim ti hinɔn digworaekwowim yim nu tɔrankim. Biya ikam krɔma dimɔn bibiyeyar niki tira, krɔma Jisɔ Krai siirɔn inkami siyɔ iirarar hidgin. Mi Tariinanɔn krɔma ikam imiirɔn wɔ hinɔna hid rani, wadie mi biyie. Nɔngaka. ¹⁷ Mi iya ikamim sima naingwo tɔbmii kɔni Krai siir yai imiiram mi Krai

Jisis saika sibgu amasu kikini mi siya simiirin wi iikam win nwo haiginugui mi wi dimin whirki kimbu rani. Mi ti biyan dimin wrowim yim wa digii. Mi dimin taemin winim yim biyan dimin taeminim wi simiir igsop aiir nokwokairinanaowidi.

¹⁸ Mi ti dimin taeminim krimiir tirii nimbiniyim iikam win krma nwowam, yim wi Adi Komii sasar tir iski simiirin. Krais siya paeyin hiiniya niriinankin siirin ti hiriinan saiirsi naokin, ti dimin taeminim Krais siya tirim krimiir mi Adi Komii siya ti dimin taeminim Krais siya tirim krimiir, hiriinan saiirsi tirkin, krimiirin siya whinkinsiis haiginugun mi iikam krma yipiki biya Adi Komii siir sau omom niki owim, tariinanin krma ini nomiiyau saikar swoki owim. Dimusi rani, Jisis siyar ninkiamasugin krimiirin. ¹⁹ Mi dimin taeminim krma boiniyim kimiir yim ti sima, Adi Komii siya iikamim nuanim krimiirin, dimin taeminim Krais siya tirin simiirsi ninki amasu haiginugun. Mi tariinanin Adi Komii siya krimiirin bidi yimbiniim nomiiyau nwowam. Siya dimin bibiyeyim krma tirim simiirsi naingwo rani, simiirin siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim mi tariinanin siir miyim ini aposel kam krimiir kwauwa. Siya iikamim nuanim krimiiram naingwokwonanaeikin mi krimiir ina yinkiamasuin krma saika nongwomamair aeyim.

²⁰ Krimiirin Adi Komii siya bidi yimbiniim mi krma Krais siir igsop aiir asi nokwokairinanaowigim. Mi ti dimin taeminim ti krma boinmimauuwim kimiir, yim Adi Komii siya boinmimauuni haninaka tisi krimar boinmimauuwim kimiirin. Krma Krais siir whinkinsiiskin mi krma kimiirin hinin asi boini, kima Adi Komii siiram kiwaki, kimiir whinkinsiis haiginuwam mi kima wi saika nwoki ongwomamair aekiyamim mi wi saika niki sibgu owim. ²¹ Krais siir kwoinin sasarigin dimin biye whirki nwo karamae nwowin. Mi krimiirin Adi Komii siyar whinkinsiis haiginugun mi krimiir dimin bibiyeyim krma tirim, yim ini siyar haipriginkiyim. Mi simiirin ini Krais siir inarar yonkwokiyim mi krma naoni haninaka ini siyar yaoiskiyin, krimiir dimin bibiyeyim simiirsiyin mi krma wi saika asi namasukikini. Siya ti hiriinanin minam tirkin, iikamim krma yipiki siir yai aiiram naingwo tibmii kinim, Adi Komii siya krimiirin wi ha boini, krma dimin whirki bi kimbugim siir hiriinan. Iriig.

6

Aposel kamim yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim sima dimin bibiyeyim simiirsiyin hik prasae bi haigim

¹ Mi ni krira, Pol kara mi Timoti siya, ni krira iripa Adi Komii krimiir Wanin saikar miriigo. Mi krira kimiir asi niki, kima Adi Komii siir naingwobumbu aiir bidi haiyim mi ti naeyuin siirin hinda whisariiyar priiyokaeyamam kipi tir. ² Ihi, kima wi hiriinan kipi tir. Adi Komii siir yayim kamim sima winkiyim bidi bidiniyar Yokwo Komii saiir, yim hinina winboinkikim,

mi Adi Komii kara, kiriir whinkinsiis haiginuwam naingwowi kira nhwo kwisboini mi kara ta kira kwisboina saiir wakaei mi ti diminim kira kwisboinkiyim kara simiirin wa whinkinsiis haiginuwi. Mi iya kara kimiir nimbini mi iikamim ti nu iir nwowim kimiirin wi kara nanmai-warkainaei mi kimiirin wi kara whinkinsiis haiginuwi.

Ti kara boinanim kimiir simiir wakae, tariinanarin Adi Komii siya kimiir hainan praprasam naingwowi. Mi tariigitarinanarin, siya wi kimiir whinkinsiis haiginuwi mi wi kimiir nanmai-warkainaei. Mi hiriinanki nuwi mi ti naeyuin whisariiyar kipi priiyokaeyam mi ta naingwobumbuwa wi kigugugisi.

³ Mi n̄im kr̄ima inkam̄im p̄i boriisopi iikam n̄hir̄im s̄ima ha naingwow̄im t̄i dim̄in taemin̄im kr̄ima tir̄iȳim m̄iȳik rani. Mi n̄im kr̄ima dim̄in biȳie wh̄ir bi swoki t̄irm̄int̄irm̄inkim, sim̄iir kwōin im̄iir kiyaiyam̄in biȳie s̄ima nwowam̄ mi s̄ima kr̄imiir̄in w̄i ha bōni tani kr̄imiir̄ m̄iȳim biȳiek̄im. N̄ingaka. Mi kr̄ima dim̄in biȳie t̄irkiswo mi t̄iriigin̄in sim̄iir̄in w̄i siya p̄i kiyops̄ibgi haigin̄iuw̄in mi s̄ima w̄i di yokwor̄inuwi. Mi n̄i kr̄ira h̄iriinan naingwo rani, s̄ima kr̄iriir̄in h̄iriinan naingwo rani. N̄ingaka.

⁴ Mi t̄i dim̄in̄im kr̄ima tir̄im sim̄iir̄ t̄irni han̄naka, kr̄ima iikam̄ im̄iir̄ n̄isiimauuwik̄im h̄in̄in, kr̄ima Adi Komii siir̄ m̄iyan inkam̄k̄im. Kr̄ima iikam̄ im̄iir̄in h̄in̄ina n̄isiimauuwik̄im kr̄ima h̄iriyar nokwor̄inukr̄ipkaiiḡim dim̄in taemin̄ biȳie biȳeȳim kr̄imiiram̄ n̄itiȳim mi hikpai hikpaiȳim kr̄imiir̄ hauuwiȳim kr̄imiir̄ tirbuwam, kr̄ima sim̄iirsi bi h̄uniyanaik̄im.

⁵ S̄ima kr̄imiir̄in b̄idiyar mi ip̄impar̄im mi maeyaua m̄i biȳie m̄iriya sair̄ h̄ir b̄idiyar mi h̄ugr̄ipk̄iik̄ik̄aiȳim. Mi kr̄imiir̄ sau omom̄im s̄ima kr̄imiir̄in siȳu m̄iȳiknan bi t̄irk̄im s̄ima kr̄imiir̄in ha mi igbumbu. Mi kr̄ima m̄i pranaepranae bi m̄iriiḡim, in̄i p̄u whaowaki kr̄imar̄ ywobugiȳim. T̄i n̄hir̄im kr̄ima nhwo bi sibgu whwonkaiiḡim mi m̄ipi nae karamkaramar mi ami. Dimusi rani, kr̄ima Adi Komii siir̄ yai āir bōnm̄imauuḡim mi s̄ima kr̄imiir̄in h̄iriinansi t̄iri.

⁶ Kr̄ima kr̄imaiḡim siȳu m̄iȳik sibgu tir̄iȳim mi n̄im kr̄ima Adi Komii siir̄ dim̄in taemin̄im in̄a n̄inokn̄ink̄in̄im. Mi n̄im kr̄ima io bi nanka os̄isauuwik̄im, dim̄in taemin̄im kr̄imiir̄ kou nwowiȳim sim̄iirsiȳin. Kr̄ima biḡin nasm̄irwaiya nwowik̄im mi kr̄ima iikam̄im sim̄iir̄in maiḡimaiḡa pa mi īisiimauuwi sim̄iir̄ wh̄ink̄insiis haigin̄iuwam mi sim̄iiram̄ naingwokwowam. Mi t̄i Adi Komii siir̄ naeȳūin, t̄i kr̄imiir̄ kwōin̄au nwokaiȳin, kr̄ima iikam̄ n̄hir̄im sim̄iir̄in h̄in̄ina n̄isiimauuwi, kr̄ima Adi Komii siir̄ m̄iḡi m̄i āirar m̄irii.

⁷ Kr̄ima in̄ok̄inok̄in yaimwo āirarar nowomwarkaiȳiuwik̄im. Mi Adi Komii siir̄ k̄ir̄eya ȳip̄ika kr̄imiir̄ hauugiya, in̄ok̄inok̄in kr̄imiir̄in saeyar wh̄ink̄insiis haigin̄iuwi, kr̄imiir̄ m̄iȳim. T̄i kam̄im ȳip̄iki yaiini digworaekwo nonkwowiȳim, s̄ima kim̄irkaiyam, t̄i dim̄in h̄in̄in̄im nhao sau, ir̄im h̄ip̄ig, sim̄iir̄ sau omom̄in sāika n̄in̄itam, in̄i sim̄iir̄ h̄iriinan ywow̄im, t̄i siȳu m̄iȳik̄in kr̄ima nwowiȳin mi m̄iȳim kr̄ima m̄iriyȳim ȳim in̄i h̄iriinan ywow̄im. Ȳim s̄ima in̄ok̄inok̄in kr̄imiir̄ kim̄irkaiiḡim, t̄irigin̄im ȳip̄iki yai biȳie kr̄imiir̄ bōniȳim mi dim̄in biȳie kr̄imiir̄ tir̄iyȳim ȳim s̄ima w̄i kr̄imiir̄ nikwowaisii rani. N̄ingaka. Sim̄iir̄in w̄i kr̄ima nikwowaisii.

⁸ Iikam̄ n̄hir̄im ȳim kr̄imiir̄ in̄ig im̄iir̄ hainani mi n̄hir̄im ȳim kr̄imiir̄ swoki ikwowaisii n̄hir̄im p̄i kr̄imiir̄ mi igbumbu kauwok it̄kin bōni mi n̄hir̄im iikam̄ n̄hir̄im simakan kr̄imiir̄in p̄i yai wad̄eyar mi bōni mi kr̄imiir̄ siȳu īkin. Mi ȳim t̄i h̄iriinan dim̄in taemin̄im ȳim dim̄in komii rani. Mi kr̄ima t̄i dim̄in taemin̄im kr̄ima tir̄im sim̄iir̄in w̄i h̄iriinanar t̄irk̄ipkai. Mi iikam̄ n̄hir̄im ȳim ha naingwowi, kr̄ima iikam̄ paii rani, n̄iks̄isaeyaka waiwiiḡim. Mi kr̄ima h̄iriinan bi t̄irik̄im kr̄ima yaimwo arar bōnm̄imauuwik̄im.

⁹ Mi t̄i iikam̄ h̄iriinan̄im ȳip̄iki Adi Komii siir̄ n̄inokn̄ink̄in karamae nwowiȳim mi ȳim s̄ima ir̄ip̄i h̄iriinan kr̄imiir̄ mi inokn̄ink̄in tani. Mi Adi Komii siya mi siir̄ iikam̄ ima, ȳim s̄ima kr̄imiir̄in b̄idiyar ȳinokn̄ink̄in̄im. Iikam̄im kr̄imiir̄in ha naingwowȳim, kr̄ima w̄i kr̄imbi naowi mi kr̄ima p̄i omwaiya swoki waiyai. Adi Komii siya kam̄ im̄iir̄in minam kiwakik̄in, kr̄imiir̄ t̄iōim. Mi siya in̄i kr̄imiir̄ar k̄iḡirk̄ak̄in mi kr̄ima pan̄nsi yaosi.

¹⁰ Mi t̄i dim̄in bibiȳeȳim kr̄imiiram̄ n̄itiȳim, kr̄imiir̄ kwōin im̄iir̄ kiyaiyam, kr̄imiir̄in w̄i s̄ima t̄iri, maiḡimaiḡa nwo karam̄in. Mi inok̄inok̄in kr̄ima w̄i maiḡimaiḡa h̄iriyar nwokr̄ipkaii. Kr̄ima paeprikabar mi oka w̄indi, dim̄in taemin̄ mi t̄ir karamae, kr̄ima iikam̄ im̄iir̄in wa wh̄ink̄insiis haigin̄iukr̄ipkaii Adi Komii siir̄ dim̄in taemin̄im sim̄iir̄ sibgu onkwor̄inukr̄ipkaiȳim. Nim kr̄ima in̄i inkam̄im t̄i nūin siir̄in digworaekwo

karamae nwowiyin ini simiir hiriinan ywowim. Mi nim krīma digworaekwo miyik miyikakaigim mi ti digworaekwo miyik miyikim inkamki simiir nispakii haiyim wi dig nwo rani.

¹¹ Mi kima ti iikamim ti omin Korin siir hiranim, krira kimaka bidi boino mi dimin taeminim kririir kwoinawu tir nwokaiyim kimiir bidi boinmimauuwim. Dimusi rani, krira kimiiram nhami nhami naingwokwonanae rani. ¹² Kririir kwoinin kimiiram naingwokwonanaeyin bi niki digikin. Niingaka. Krira kimiiram nhami nhami naingwokwonanae rani. Mi kimiir kwoinin kririiram naingwowin yo bidi digiyin. Mi kima kririiram naingwokwonanae rani. Niingaka. ¹³ Mi tapa kara kimiirin pi adin siir yinisim iir boiniyin pi siir hiriinan boinkii. Mi kara kimiirin pi hinina boinkii, kima kririiram daingwokwonanae ta krira mi aingwokwonanae iikam kimiiram saiiir hiriinan. Iriig.

Krīma Adi Komii siir iikamim krīma iikam biyie biyeyim simaka kipi namasu

¹⁴ Kima ti iikamim yipiki Jisis Krais siiram naingwo tibmii kin karamae nwowim iripa simaka kipi namasu. Ni nabieyo yo iripa bi nwowiko mi ti hiriinan siyu kaimwowin, Adi Komii siir iikamim sima iki iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kin karamae nwowiyim simaka kipi mirii mi diminin sima mi tiriyin siir wara kipi mi tir. Niingaka. Dimin taeminim yipiki wadie nwowiyim mi dimin taeminim yipiki biyie nwowiyim yim iripa kipi nwo. Niingaka. ¹⁵ Mi kima hiriyyar naingwowi, Krais siya mi Setan siya sowa wi kwoin whiruwar nwowi? Yi ti hiriinanin ini niinga ywowin! Mi inkamin yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kinnyin mi inkamin yipiki hiriinan kwoin naingwo karamae nwowiyin, sowa wi iripa panina nwowi? Yi tiriiginin yo siyu rani! ¹⁶ Mi Adi Komii siir omaka mi uruwai siyaowaini omaka aka, sowa wi iripa panina nwowi, irua nwowamin? Yi siyu rani! Krimiir puim sima ini omakanan ywowim maeyaua Adi Komii siir naeyu ieya nidwokaiyana krimiir kwoinawu tirin. Mi Adi Komii siyarin biya yokwoni hinina boinkikin, kara wi kariir iikamim simiir mhi kwoinawu nwokaii kara wi simakar nwowi kara wi simiir Adi Komii nwowi mi sima wi kariir iikam nwowi.

¹⁷ Mi Adi Komii siya ta hiriinan sairsi boinkin, kima ti dimin biyie biyeyim, ti iikam bibiyeyim sima tiriyim, simiirsiiyin aru dwo mi kima simiirin digumii haimriiyugig. Mi kima ti dimin taemin hiriinanin simiirin digumii haimriiyugigi mi simiir mi ap karamae mi owi mi kimiirin wi kara haii, kariir iikam nwowam. ¹⁸ Mi kima hiriinan tiri mi an kara wi kimiir Ad nwowi mi wim kima wi kariir yinisimki yinisim yinkamiyin mi yinisim yinugiyinar nwowiskii, Adi Komiiyin, yipiki ti nuan digworaekwowim simiir tirkiyin mi ninomor kouan ikim, siyaiggin Biyan Inkam Komiiyin ti hiriinan boinkiyin. Iriig.

7

¹ Ti kariir nomiiyauim, yipiki kara naingwokwowiyim, Adi Komii siya ta nimbina krimiir hauugika. Mi hiriinankinuwu, krīma krimiir digiun, ti dimin taeminim yipiki krimiir tiriyim dimin biyie tiram mi ti dimin taeminim yipiki krimiir kwoin imiir kipridiyim, simiirin digumii haimriiyugig. Krīma siyuuin Adi Komii krimiir Wanin siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karamae nwowiyin siirarar dap iski mi Adi Komii siir kipi tir, siya krimiirsi nididim. Iriig.

Om Korin hiran iikamim simiir mhi kwoinin kisina haigigiyim mi Pol siir kwoinin ini maigimaigar ywokiyyin.

² Iikam kima, kririiram daingwokwonanaei krira kimiir warauran iikam nhirmi dimin biyie whir bi swoki tirbugo. Mi krira kimiir iikamim simiir inkam nwir bi swoki tirbumiminkin mi krira kimiir bi swoki iksisaekim mi kimiir nwirni diminsim whir bi swoki priihaigo, kimiir nhir ima boina saiir hiriinan. Nningaka. ³ Kara ti yaiyim kimiir nikiyam bi boinkin. Nningaka. Kara biya kimiirin bidiyar iki boinkiyin mi tariinanin tisa swoki boinkiyin, krira kimiiram pranae pranae naingwokwo rani, kima naowi, krira kimaka naowamar mi aingwowi, iyie? Wi hiniin kipi tir mi kima omwai mi waiyaei mi ni krira hiriinan omwai kimakar mi waiya amar mi aingwowi. ⁴ Kara kimaka kwoino whisa nwo rani kara inokinokin iikamim warauranim kimakan hinda maigimaiga arar nwonanaeikin. Mi iya dimin taeminim kririiram nitiyim, kririir kimpipisu haiginuam mi krira pi diminim iikam kima tiriyim pi simiirar naingwo krpkaii. Mi tiriiginim kririirin maigimaiga sama nnowaiginuwi mi kririir kwoinin hiinsima asi nnowi.

⁵ Mi iya krima nu haimii Masedonia tiriirar mi ita, krima wadie bi mini onikim dimin bibiyeyim kririirin ini hiriayar swoki tirkrpkaiyim kririir pua bi swoki siisminka. Nningaka. Sama kririirin bidiyar mi ikwao boinim mi bidiya mi inkinyaeyao boinim mi kririir kwoinin iikam kimiirsiyin nidid prasae mi naingwoyimyok prasae bi kinko, dimin taeminim krira turgigim kimiir mi inkam biyeyin siya niti, wi siya nini tirbuni simiirin. ⁶ Mi Adi Komii siyargin yipiki inokinokin iikam sibgu siiboboinu haiginuwiyin, iya sama hikak nnowiyim. Kririir kwoinim siyar niki kinsis haiginugim inkamin Taitas nikuwiyin siya nikropkiyin kririir nini kigniyam. ⁷ Ihi, siya bidiyar yitin kririirin siya ini siiboboinuni. Siya kririirin min nini boinikin, kima siirin panin panina siiboboinugim dimin taemin kibi kibiyim kima napim mi kima tirim. Tiriiginin kririirin maigimaiga sama nnowaiginuwi. Mi siya ha nitin, kririirin siya ini boini, siya kimiir bidi kignakiyin mi wim kima kririir kigam asi naingwokim. Mi kima ti dimin taeminim kima tirim simiirsi asi nididgim, yipiki hik kririir tirhaiginuim. Mi wim kima kririiram asi naingwokikim mi wim kima pi kririir mirmii aiir nnowi iya iikam ima boiniyim dimin taemin biyeyim kimakar ninkiniyim kimiirsi. Mi kima ti hiriinan dimin taemin imiir tirkiyim mi wim kima kariir tirkii, kara maigimaiga kimaka nnowim.

⁸ Mi ta yokwowa biya kara winkyia kimiirin hikak saeya mi o karamaeki windi mi an kara ha naingwowi, ta yokwowa biya kara winkyia kririiram ya dimin wadie aeyarga. Kara hikak dimusi bi nwokin, kara hiriayar naingwokin, kimiirin ii nhirim wi hik saeya hauuwi. ⁹ Mi tariinanin, kara maigimaiga komiiga, kara yokwo kririiram winkyin kara maigimaiga bi nwokin, kima ti hikak dimin taeminim kara winkyim hikak simiirsi nnowim. Nningaka. Kara maigimaiga minam nwokin hikak kima nnowa mi kimiir mhii kwoinim kisina haigiyim mi ti dimin miyikim simiiram swoki sibgu apim. Ti dimin taeminim kara winkyim kririiram, simiirin Adi Komii siya bidi haiyim. Kririir kwoin imiir kisina haigiyam mi kririirin sama whinkinsiis haiginugim. Mi hiriinan saiirsika krima maigimaiga asi nwokin. ¹⁰ Ti dimin taeminim simiirin Adi Komii siya haigim mi kririirin hikak asi nnowaiginugim mi kimiir mhii kwoinim siya kisina haigikim. Mi siya wi kimiir asi whinkinsiis haiginuwi mi kririirin wi ti dimin taeminim simiirsi asi nanmaiwarkanaei. Ti diminim yim dimin wadie maigim mi krima simiirsiyin maigimaiga nwo karamae kipi nwo. Mi dimin taeminim yipiki nuan iikamim simiir tiriyim, maigimaiga nwo karam sama nnowam, yim naokaowikim mi simiirin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyam sama bi whinkinsiis haiginuwikim. Nningaka. ¹¹ Sibgu sibgu daingwo omok ti

hikim simiir tirim mi Adi Komii siya simiirin ha ninkpitkiyim kimiiram sima ini dimin wadiek wadie imar yimbiyamim. Mi sima kimiir kwoin imiir asi tirkim hiriinan nwowam naingwowim. Mi simiirin digiumii haigingikim, ti dimin bibiyeyim kima napim, yipiki kara winboinkiyim. Kimiir kwoinim sima kiprid haiginuwi, inkamin yipikin dimin biye tirin siirin igao yai boinim. Mi kima ti dimin biye hiriinanim yipiki kimiir nimbiamim simiirsi bidiyar mi ididim. Mi kima hiriinan bidiyar mi aingwowim, kara niti kimiirin simiirsi whindiraeraram mi wim kima kimidiniya kamim dimin bibiyie tiriyim, simiir whinkinsiis haiginuam swoki kwanaingwo. Ta yokwowa kimiir tirkika, kima kariiram naingwokwonanaeyim mi kariiram naingwowim, kimaka iripa nwowam mi ya tariigina ya kimiir whinkinsiis haiginuga kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram kirie nwowim. Kima kariir yai aairin bidiyar wakaeyim mi ya tariigina, ya kariir nisiimauuga hinin, siyuin kima nwowiyin hinda tndan wadie bidi ywokiyin. Mi dimin biyeyim kimiir waraur nwowim simiirin kima bidi sibgu tirkiyim mi siirin kima asi niridnatkikin.

¹² Mi iya kara ta yokwowa saiir winkiya, kara kamim yipiki siyu biye tirim simiirsi bi naingwokin. Mi iya kara ta yokwo aair winkiyin kimiiram kara ti inkamin yipikin siyu biye tirin siirsi bi naingwokin. Adi Komii siya kariir kwoin iirin bidi yinokninkinkiyin, ta yokwowa kara winkiya iikam kimiiram, kimiir whinkinsiis haiginuam kara hinina naingwowi kimiir siyuum idowiya dwoki Adi Komii siir whwonkam ida. Kima wa nwoki sibgu inokninkinim, kima kririram naingwokwonanaei mi ta hiriinana saiirsi wankika ta yokwowa. ¹³ Mi dimin taeminim kima tirim kririr, kririr siiboboinu haiginuam sima sima rani, dimin taeminim kima whindiraerarin Taitas siir wokmaihaiginuam mi krira ti saika nwowo, krira maingamaiga komiiga. ¹⁴ Mi biya kara kimiir inig imiir boinmauu wakaeyin mi kara Taitas siirin ha boinkin kima wadiekim mi ti dimin taeminim kima tirim kariirin wi nididgak sima nwowaiginu rani, ta kara boina siir. Mi ti dimin taeminim kara boinim iikam kimiirin hinin sima wadiekim, yim ini ti yayim biya krira niki boinim kimiir whiekakar ini simiir hiriinan ywowim, yim kaimwowaigim. ¹⁵ Biya Taitas siya kimiiram waraur niki itin, kimiir kignakiyim mi kima siirin wadie ha sibgu ohaiginugiyim mi siirin ha mi sibgu kigriraowim mi kima dimin taeminim siya boinim simiirin ha mi wakaeyokna. Mi siya ta saiir naingwokiyin siya kimiiram pranae pranae bi naingwokwokin, ini biya siya naingwokwowa ini saiir haiburin. ¹⁶ Mi tariinanin, kara ha naingwowi, kima mi kara, krima ini kwoin whiruar ywowiskiyim mi kara kimiiram kwoin whisair bi nwokikin kara maingamaiga komiiga. Iriig.

8

Adi Komii siir piugana saiir iikamim sima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis

¹ Ti kariir nomiiyauim, krima yai kimiir boinmauuwam naingwowi mi kima pa nwoki inokninkinim, dimin miyik miyikim Adi Komii krimiir Wanin siya tirim siir piugana saiir iikamim simiir, nu Masedonia hiran isidin siir. ² Mi iya simiirin iikam nirkim tiriyim dimin biye, sima pi maingamaiga hiriyar nwokripkaii. Mi sima iikam paeprikabar mi oka windi, sima pa mi maingamaigaei. Dimusi rani, sima bidi yinokninkinim, simiir dimin bibiyeyim simiirin Adi Komii siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim mi sima simiir umirim iripa asi haingiriyu hauugii iki iikam nhirim simiir. ³ Kara kimiirin kaimwowa boinkii, sima umirim simiir kwoinkar naingwo

hauuwi simiirin. Mi sima umir hoingak karamaeka wɔndi sima Adi Komii siirin pa mi hauuwi. Mi kara simiiram bi boinkin, sima hiriinan tirim. ⁴ Simiir kwoinim Adi Komii siir iikamim om komii Jerusalem hiranim simiiram naingwokwonanaei simiir whinkinsiisam. Mi sima krimiiram asi nimpwirwirkrɔpkagim ti umirim simiir hainamim hiriir. ⁵ Sima iuwa rigar hauugim. Sima wadiyar tirkim, sima ta krɔma naingwowa simiir, sima tiram sair hiriinan bi tirkim. Bi simiir mhi kwoinim Biyan Inkam Komii siiram kisina haigi. Mi mhoiya sima Adi Komii siiram ywo, simiir boinmauui, diminin siya naingwowin sima tiram yayim krɔma boinkiyim simiir, simiir kwoinim krimiiram wara mi inkɔn aingwokiyim. ⁶ Biya Taitas siya ta mi aair mɔrii bwakainakin, kimiir iikam nhirim simiir whinkinsiis haiginuwam, dimin taeminim hinda whisariiyar prihauuwim. Mi hiriinanki niuwi mi krɔma siiramɔn wa swoki sriigrikaii, kimiir whinkinsiis haiginuwam, ta mi aair digiyam mi ta miya wi iki iikam nhirim sim nwoke whinkinsiis haiginuwim. ⁷ Kɔma ti om Korin hiran iikamim kɔma dimin taemin kasa bi tirkim. Mi kɔma siyu kibiki kibi iirar tirkim. Mi kɔma iki iikam nhirim simiir siyu imiir asi haiburgim kɔma Adi Komii siir yai aairamar naingwo tɔbmii kɔngim. Mi kimiirin siyar whinkinsiis haiginugin siir yai imiir ninokninkinim mi simiirin iki iikam nhirim simiir nwoke boinmauui. Wim kɔma mi miyik mɔriiyamar naingwokwonanaeikim. Mi kɔma krimiiramar mi aingwokwonanaeikim. Dimusi rani, wim kɔma ini kɔma iikam ywowim wim kɔma Adi Komii siiram naingwokwonanaeikim mi siir iikam ikim. Krɔra kimiiramɔn hiriinanam warar mi aingwowi kɔma dimin taemin nhirim siir mi aair warar mi prihauuwim.

⁸ Krɔra kimiiramɔn siyu komii bi wɔnkikin, kɔma siir wakaeyokna apamin. Kara kimiir bidiyar iki iisiimauuwɔn iikam nhirim umir iki iikam nhirim simiir hauuwan daingwo. Kara kimiir kwoin imiir boinworwokai haiginugin, ti kara wɔnkiyim kimiiram, iki iikam nhirim simiiram mi kara wa nwoke inokninkinim, kɔma iikam nhiramɔn ina naingwokwonanaeyim, iyɛ? Nɔngaka. ⁹ Kara kimiir kwoinim simiirin dimusi boinworwokai rani, kɔma dimin kibi kibiyim krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krai siya tirim simiirin bidi yinomokninkin digim. Siya digworaekwo hoingakakar nwokin iya siya Adi Komii saika nwowin. Mi siya digworaekwowim simiirin digumii ha haimriiyugin mi siya ini inkamin digworaekwo karamaeyin ini siir hiriinanar yamwoiun. Siya inkamin dimin taemin karamaeyin siir hiriinan whisarii bi nwokin, kimiirsika. Mi kimiirin wi siyar whinkinsiis haiginuwu Adi Komii siir dimin miyik miyikim simiir haiyam. Mi kɔma wi siir mi kibi kibi imiirarar mɔrii iski iki iikam nhirim simiir whinkinsiis haiginuwim.

¹⁰ Mi yio kariir kwoinin ti dimin taemin imiirin pi hinina boinkii, kɔmaingim iikamim yipiki umir iripa haingiriyu haiginim Adi Komii siir iikamim om komii Jerusalem hir nwowim simiiram. Wim kɔma ta hiriinana iki biewiyin namkiyin si tirbwakainakim mi an kara ha naingwowi, kɔma ta miya bi kɔma tira sair mi digi, wi wadiyar mi owi. ¹¹ Mi tariinanin kɔma umirim iripar ti swoki haingiriyu haigin mi ta biya kɔma niki tira ya ti digi. Mi biigi biiyarin, iya kɔma umir iripar haingiriyu haigina, kɔma ta mi aair mɔriiyamin pranae pranae bi naingwokwokim. Mi tariinanin ti dimin taeminim kɔma tirim umir nɔugugusim kɔma haingiriyu haiginim yim ti digi. ¹² Mi inkamin siir kwoin komiiyin umir digworaekwo Adi Komii siir hauuwam naingwowin mi Adi Komii siya wi siiram swoki sri rani, dimin taeminim siya nonkwo karama nwowim simiiram. Adi Komii siya wi dimininim siir hir nwowim siya hauuwanim wi simiirarar haii.

13 Kara kimiirin hiriinan bi boinkikin, iki nhirim simiir whinkinsiis haiginiuwim hiniin, sima wi wadie hiriyyar nwoki owim mi wim kima nninga nwowi mi wi hikak niki owim. Nningaka. Kara ha naingwowi, kima hirii hiriinankinar dwo. Mi kara minam naingwowi, ti hiriinan siyiuin siirar dwo. 14 Kara ha naingwowi, diminim kima nonkwowim simiirin hinda haimii ara timi hauugi. Dimusi rani, tariinanin ta ii aairarin kima umir kasaka nwo rani mi yim sima komii nonkwo rani. Mi mhoiyya sima komii mi onkwowi mi wim kima sapisap, kimiirin wi sima mi whinkinsiis haiginiuwi. Mi ti hiriinan siyiuin, kima whiekakar in wi wadieyar sibgu owi. 15 Adi Komii siir yayim yipiki Moseski si wankiyim Yokwo Komii yim ha boinkim, iikamim yipiki biyya umir digworaekwo nae minim sim niki aokingugunankaiyim, mhoiyya sima wi dimin sim whirm in whirminki swoki onaowid rani. Mi ti iikamim yipiki digworaekwo kwisuwa nonkwowim, mhoiyya sima wi inkam paeprikabnan nwo rani sima wi digi digar nwowi. Iriig.

Pol siya wi yaeya inkam nhirim simiir nikropkii om Korina hiriirin.

16 Kara Adi Komii siiram in hiriyyar naingwowi. Dimusi rani, Taitas siir kwoinin siya hurworwokaigin. Mi siya waraur nitam asi swoki aingwokin, iikam kimiir whinkinsiis haiginiuwam. Krira mi aingwowa kimiir whinkinsiis haiginiuwam nitam, saiir hiriinan. 17 Mi krira siir sriyo, kimiiram swoki itam kimiir kigniyam mi siya ini wadieyar mi owin krira siir kwoin iir bi kyaigo. Dimusi rani, siir kwoinin hiriyyar naingwokin siya wa niti kimiir kigniyamin. 18 Mi krira kririir nomiiyauwin siirin warar yikropki Taitas saika namam. Mi iikamim Adi Komii siir pugana saiirim, omom kingiin kingiin nwowim simiirim, sima siir inig iir haigin idwokikim. Dimusi rani, siya Adi Komii siir yaiya saiir boinmimauuwan inkam kibikin iki iikamim simiir. 19 Ta sasa rani. Nningaka. Mi Adi Komii siir iikamim sima siir warar mi imbingim krimaka namam, ti umirim simiir hainamam om komii Jerusalema hiriir. Mi krira ti hiriinan dimin imiir tirim mi iikamim sima wi Biyan Inkam Komii siir inig hainanprapraskii ti digworaekwowim simiirsi. Mi sima wa nwoki inokninkinim krira iikamim simiir whinkinsiisam naingwowi ti dimin taeminim simiir tirim. 20 Mi kama wi mintirao wi iki iikam nhirim sim pi boinisi ti umirim sima haingiriyu haiginim krira simiirin kipii yapii bi tirkim. Mi krira ti kririir nomiiyauwo sowiiram asi nikugiko yipiko hinda tinda kriraka namano, dimin taeminim krira tirim simiir kigmimikam. 21 Krira dimin taeminim biyya Adi Komii siir whwonkam ida wadie nwowim simiiraram naingwo rani. Nningaka. Krira hiriyyar naingwowi, iikam whiekakim sima ta saiirin ina ninokninkinim ti krimar tirim krira wadiekinar tiri.

22 Mi hiriinanki niuwi mi krira krimiir nomiiyauin wi ti inkam nwiso sowakar nikropkii krira siir bidi hidim, dimin taeminim siya hidim simiirin. Mi krira hiriyyar ninokninkini, siya simiirin wadieyar tirkim. Mi tariinanin siya ina ninokninkinin, kima ini siyiu miyyik imiir napim. Mi siir kwoin komiiyin ta miyya saiiram nitam asi naingwokin saiir mriiyam. 23 Mi iikam nhirkim kimiir srii hiniin, Taitasin siya yipikin. Mi kima simiirin hiniina boin, siya krimiir nomiiyaugin, krira iripa mi kwiruwar mriigim. Mi inkam nwiso yipiki wi saika ninkin iti sowiir warar ninkin boinkii iikam kimiir nini kignakiyam. Mi kima iki iikam nhirim simiirin wi ha boin, sowa krimiir nomiiyau wadieko. Adi Komii siir pugana saiir iikamim yipiki ti kingiinar kwowim, sima nimbingikim warar nitam. Ti inkam nwiso Adi Komii siir mi aair mriigo iikam simiir whinkinsiis haiginiuwam mi Krai siir inigni boinmimauuwam dimin taeminim sima tirim. 24 Mi hiriinankiniuwi,

kima simiir kigriraowi ya tariigina ya min niisiimauuga, kima simiiram naingwokwonanaei. Mi kima ti hiriinan siyiu iir tiri mi mhoiyya iki Adi Komii siir piugana saiir iikamim iki hinda tinda nwowim, sima ninokninkinkii, kima wadiekim, ta kara boinkiya simiir biyya iikamim warauranim kimiir saiir hiriinan. Friig.

9

Umirim iikamim nu haimii Judia hiranim simiir whinkinsiisin simiir boinka

¹ Kima bidiyar yinokninkinim umirim Adi Komii siir piugana saiir iikamim nu haimii Judia hiranim simiir hauugi simiir whinkinsiisam. Mi hiriinankinuwu mi kara kimiiram pi yokwo praei winki rani, ti simiir boinkiyamin. Niingaka. Pi hinda harki haruwar kwaowinkii. ² Kara ina ninokninkinin, kima ti iikamim hiranim simiir whinkinsiis haiginuwam tiri. Mi kara kimiir inig iir bidi hainan prapraskiyin mi iikamim Adi Komii siirim nu haimii Masedonia hiranim simiirin hinin bidi boinim. Krimiir nomiyauim Korin nu haimii Esia hiranim, sima iki biewiyin namkiyin, sima iikamim nu haimii Judia hiranim simiir bidi mi whinkinsiisim. Sima bidiyar yinokninkinim, kima iikamim hiranim simiir bidiyar mi whinkinsiis haiginuwim ti dimin taeminim kima tirim simiir simiirsi, simiir kwoin imiir kisina haigiyam simiir wara ninkin tiram. ³ Kara hininam naingwo rani, ti yai kibi kibiyim iikam imiir kara boinim kimiir, sima hindara priyokaeyamim. Mi ta hiriinan saiirsika, kara krimiir nomiyuwim simiirin biyyin kimiiram asi nikropkikim kimiir whinkinsiis haiginuwam, kimiir umir imiir haiyam. Mi sima niti mi sima pa nwoki kigniyim wim kima bidi diriraerar haiginkwokinim. ⁴ Mi nu haimii Masedonia tiran iikamim sima niti mi sima ha nini kignii, kima bi niki diriraerar haiginkim mi kara wi nidid prasae kin tani. Mi an kara hiriyyar mi aingwowi, wim kima wa mi ididi. Dimusi rani, simiirin kara boinkin hinin, wim kima kimiir umirim bidi haiyam mi bidi diriraerar haigin digim. ⁵ Kara ti dimin imiir boinkiyin mi kara krimiir nomiyauim simiir bidi sriiyim, bi sima nitim, kimiir nini whindiriraerarniyam, wari umir imiir diriraerar haigin sasaukwokinam. Mi mhoiyya kara nu haimii Masedonia hiran iikam simaka niti mi wa nini kigniyim bidi diriraerar haigin digwokinim. Mi ti iikam nhirim simiirin wi hiniina nwoki isiimauuwim, ti digworaekwowim yim kimiir kwoinkar priinaingwo hauugim.

⁶ Kima ti digworaekwowim simiiramim sibgu sibgu daingwo omok. Mi kima Adi Komii siirin haimiisima hauuwi mi mhoiyya kima wi iriipi hiriinan haimiisimar mi haii. Yio ini inkamin numiran sasaeya ninkiniyin ini siir hiriinan ywowin. Pi siya hoimgak yinkin karamae ywo mi siya pi hoimgak mi ingugu ae rani, pi hiriinan kwisuwar mi ingugu ae. Mi siya pi numir kwirkak aiirar yinkin digi mi siya pi hiriinan hoimgakar mi ingugu ae. ⁷ Mi iikam kima irira nwonwira biyyin ti diminim kima tiranim simiiramim sibgu sibgu tiki aingwo omok mi simiirin mhoiyya tir. Umirim Adi Komii siir hauuwiyim kima simiirin hindara kipi naingwo kisisir hauu kima umir digworaekwowim Adi Komii siir hauuwiyim kimiir kwoinim maingimaingakak warar dinkin oki mi Adi Komii siya wi ti hiriinan inkamin siiram naingwokwowi. ⁸ Mi ti digworaekwowim, kima naingwowim kimiir kigriraowam inokinok yim wi Adi Komii siya hauuwi kimiirin mi yio ti sima sima rani mi siya kimiirin wi yaeya dimin miyyikar swoki inkin hauugii kira nonkwowamin. Mi kima iki iikam nhirim simiirin wi simiir nwoki whinkinsiis haiginuwim. ⁹ Mi yayim inkamin yipiki biyya ta Yokwo Komii aiir winkyin siya hiniina win boinkikin,

inkamın yipiki Adi siir yai aiir sibgu wakaeyokna apın mi iikamım yipiki nınga nwowım sim whınkınısısın mi ti siyü kibi hırıinanın siya tırın, sima wi siir siira naıngwokwonanae kaigi.

¹⁰ Adi Komiiyın yipiki sasaeya inkam nwrni hauwi siya nınkinam, mi sima nae wi simiirsıyar mi haii mi siya kiriirın wi ti hının hınınım sim hauwi. Mi siya simiirın wi iuwarıgar mi tiri mi kira iki iikam nhrım simiirın wi simiir nwoki sibgu whınkınısıs haigınıuwım. ¹¹ Mi Adi Komii krımiir Wanın siya kiriirın wi dimın taemın miyık miyık kasa hauu rani. Mi kira iki Adi Komii siir iikam nhrım simiirın wi simiir nwoki whınkınısısım. Mi mhoiıya krıma nıti, warı umırım kima haıngiriyü haigınım simiir hainakiyam mi krıma simiir nini hainakii mi krıma simiirın wi iki iikam nhrım simiir hauwi mi yım sima wi Adi Komii siir inıg iir hainan prapraskii. Ti dimınım kima tırkiyım simiirsı. ¹² Mi ti dimın kibi hırıinanın yipiki kima tiri, yio wi Adi Komii siir iikamım yipiki indım nwowım wi simiir whınkınısıs haigınıuwi. Mi ti kima kınısıs haigınıuwi simiir, sima sima rani. Kira simiirın wi warar timı tır haigınıu maırgımaırga nwowamın. Mi Adi Komii siir inıg iir hainanamın. Dimusi rani, ti dimın imiirsıka. ¹³ Mi ti dimınım yipiki kira tırım kiriir nomııyau imiir, yio wi simiir nısiımauwı hının, kima Adi Komii siir yai imiiramın ha sibgu wakaeyokna apıkım. Mi kima Kraıs siir yayım simiir nanaakninkii haigınıuwıkım. Mi sima ti umırım kima hauwım simiir kigi mi iikam nhrım mi hauu ikım mi sima wi Adi Komii siir inıg iir hainan prapraskii. Dimusi rani, ti simiirsıka. ¹⁴ Mi mhoiıya sima kımıiramın wi pranae pranae naıngwokwo rani mi sima wi Adi Komii siiram kwısbınkii, kımıir whınkınısıs haigınıuwım mi kımıir kıgrıraowım. Dimusi rani, kımıir kwoınım siya hıurworwokaıgım mi kima ti dimın iir asi tırkım. ¹⁵ Ha wıt, krıma Adi Komii siir inıg iir hainani. Dimusi rani, siir yınısımın siya krımiir hauugıkın. Mi dimın taemınım krıma hauuwiyım yım siir yınısımın yipiki siya hauugiyın siir bı haıburgın. İriıg.

10

Pol siya iikamım yipiki ha boınım aposel kamım miyık rani, siya simiir yai imiir nikıdugın.

¹ Kara Polkın, kariir kwoının ha naıngwowı, kımıir kwoınım ti kisına haigi mi ti dimın taemınım Jısıs Kraıs siya tırım simiiram ti aıngwo. Siya siir kwoın komııyın siyamar bı naıngwonakın mi siya iikamım simakan dimın taemınım bımbıuwı bı tırkın. Mi iikam nhrım hıranım yım sima kariirın hınına bınkım, iıya siya krımaka tırar niki owa, siya inkam inıg karamaenan tırkın mi krımiirın yai ha boınımımauugın. Mi mhoiıya, iıya siya om whır namwoıuwıyım mi siya krımiiramın bı yokwoni wınkı. Mi siya krımiiramın bı igao yayıar bınkı ti digworaekwo imiirın. Mi hırıinankı nıuwı mi kara kımıirın bı igao yai hınına bınkii. ² Mi mhoiıya kara kımıir kıgam nıti mi kima wi igao yai kara boınam kipi tır kımıirın mi kara kımıirın wi igao yai bıın tani ti dimın taemın imiirsıyın, ti igao yai kara boınanım iikamım yipiki ha boınım, nım krıma ti iikamım tıranım, nım krıma dimın bıyie bıyıeyım nuanım sim napıkım. Mi iikam imiirın ti digworaekwo hınınım simiir whınkınısıs haigınıuwıkım. ³ Mi ta mııya krıma mıriıya krıma nuan digworaekwowım simiir bı napıkım. Nıngaka. Krıma ini ti nu iırar nwowım mi krıma ti Adi Komii siir mıı aiir mıriıyım, krıma ti iikamım yipiki ti nuan digworaekwowım simiir napıyım simiiram mıriı rani. ⁴ Mi ti dimın taemınım Adi Komii krımiir Wanın siirım ti krıma nonkwo mıriıyım siir mıı aiir yım ti nuın siir tıran digworaekwo rani. Nıngaka. Nım Adi Komii siir kırıeya

mi siir dimin taeminim yipiki krimiir whinkinsiis haiginuwiyim simiirarar nonkwowiyim Setan siir dimin taeminim yipiki iikamim siir wakaeyokna ap karamae nwowiyim simiir kwoin imiir haigi itikrikuwim simiir nikwowaisiyam. Mi ta Adi Komii siir kirieya ya ini nhao, irim hipig nan ywowa yipiki iikamim sim nonkwowiyim iki iikam nhirim simaka niniiyam. ⁵ Mi ti Adi Komii siir dimin kirie komii komiiyim ti krma nonkwowim, yim ini ti yai bibiyeyim nuan iikamim yipiki sima napiyim ini simiir haiburim. Mi dimin taeminim yipiki sima naingwowyim hinin, simiir kwoinim ini simar kigirkakim mi sima Adi Komii siir panansi yinokninkinsi. Mi ti Adi Komii siir dimin kirie komii komiiyim yipiki krma nonkwowiyim mi iikamim simiir kwoinawu nwokaiiyim dimin taeminim, simiirin krma kiyaii. Mi sima Krai siir yai kibi kibiyim simiir asi wakaeyokna api. ⁶ Mi kima krimiir yai aiir sibgu wakaeyokna api mi mhoiya krma tiriuginim yipiki nantamyiriyiyim simiirin wi ta kirieya saiir kirieni nonkwoninwomwir haiginuwi.

⁷ Iikam kimiir kwoinim sibgu sibgu daingwo omok, ti digworaekwowim kima ha naingwowim yim wadiekim. Mi kimiir iikam nhirim warauranim yipiki ha naingwo tibmii kunim hinin, simiirin Krai siya bidi yimbingiyim siir yai imiir boinmimauuwam mi sima wi ti dimin imiiram daingwo. Sima wi hinina daingwo, sima Krai siirgim mi nim krma ti iikamim ti tiranim iriipi hiriinan Krai siirgim. ⁸ Mi Biyan Inkam Komiiyin Krai siya krimiiram bidi kiwakiyin, siir igsoop aiir nokwokairinaowidam. Mi ti diminim krma tirim mi mi iikim, yim kimiir whinkinsiis haiginuwankim wadie kima sibgu apam mi sima wi kimiir tirbu rani. Mi hiriinanki nuwi, kara krimiir inig imiirar swoki hainanaei, ti dimin taeminim krma tirim simiirsi mi kara wi di yididi hiriinan tirsiiyin kara wi maigimaigar pi ywowin. ⁹ Kara hinina bi naingwokin, ta yokwowa kara winkiya kimiiram, kima ha naingwowi, kimiirin wi saeya kiyopsibgi haiginuwi, kariirsiyin hinda whisariiyar mi priiyididim. Nungaka. ¹⁰ Kara pi boriisopi kima kariiram ti hiriinan kwoin iir naingwowim. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin kimiir iikam nhirim, sima kariirin ti hinina boinkim. Sima boin, ta yokwowa Pol siya winkiya krimiiram, siya krimiirin igao yai winboinkikin. Mi iya siya krimaka tir nwowiyim siya pi krimiirsi nididi mi siya krimiirin hiriinan igao yai bi boinikin. Siir yayim yim ini nangar ywowim. ¹¹ Mi ti iikam hiriinanim yipiki ti hiriinan yai boiniyim, sima ti yayim kara boinmimauuwim simiir daingwo. Mi ti dimin taeminim krma winboinkiyim ti yokwo imiir, ta iya krma aruwar niki owa mi krma kimiiram niti kimiir kignakiyam, krma wi ti hiriinan yai kaimwowim simiirar swoki aboini.

¹² Mi krma kimiirin iki iikam nhirim yipiki sima simar nomboinyokainaeyim simiir hiriinan bi boinikim, krma iikam wadiekiwadie imairgim krma krimiir inig imiirar bi hainanaeikim, sima tira saiir hiriinan. Mi iikamim ti hiriinan kwoin naingwowyim yim sima ha naingwowi diminin sima naingwowyin mi diminin simar kigiyin iki sima yapa yapa nwonira iriraka tiriyim yim wadiekim mi simiir kwoinim aowa aowa sima simarin ha naingwowi, sima wadiekim. Mi ti iikam hiriinanim yim pi whaowaei. ¹³ Mi nim krma wi ti miyim Adi Komii siya hauugiyim wi simiirarar hainan iski. Mi siya krimiir bidi yimbingiyin kimiir waraur miriyyamin. Mi hiriinankinuwi mi krma wi iki mi nhirim krma mirii karamae nwowim wi simiir wara hainan tani. Nungaka. ¹⁴ Dimusi rani, krma bigi biyin kimiiram waraur nitkim Krai siir yai win kibiya saiir boinmimauuniyam. Mi hiriinankinuwi mi krma wi digar nwowi kimaka waraur nin miriyyim. ¹⁵ Krma ti miyim yipiki Adi Komii siya nimbiniim krimiir simiirarar mirii iski. Mi Adi Komii siya krimiirin minam nimbiningin

mii kiiir waraur miiiyim mi krma hiriinan tir karam nwokiswo mi krma wi kiiir inig imiirar di hainani iki dimin taeminim iikam nhirkim sim tirim simiirsi. Nngaka. Krma minam naingwowi, kiiir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram naingwo tibmii kana saeya komii nwokiyim. Mi iripi hiriinan ta kiiir miiya, krma nini miiini kimaka waraur ya wi komii nwoki okiyim hinda tndan. ¹⁶ Mi krma hiriinan tiri, iki maeyau maeyauim kiiir kingiin waraur nwowin simiir nami mi krma wi miiyim iikam nhirkim miiigikim iki maeyau nhirim sim krma wi kiiir inig imiir hainan tani. Mi krma wi ha boin tani, ti miiyim yim kiiir miiigim. Nngaka.

¹⁷ Mi ta yaiya ta Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwowa ya hiniina boinka mi inkamin siir inig iirar hainanamar naingwowi mi siya wi Biyan Inkam Komiiyin Adi Komii siir inig iirarar hainan iski siyairgin siir miiyim simiir bwamkibwamin. ¹⁸ Mi tariinanin Adi Komii siya inkam nwirni inig hainani, yio tiriigin yio dimin komiigi komii ieyairgin. Mi inkamin siir inig iirar hainani, yio ti hiriinan diminin yio dimin paii rani, yio ini nngar ywowin. Iriig.

11

Pol siya iikamim aposel inkamnan nwonamim simiir siyiu bibiyeyim simiir boinminkigin

¹ Kara minam naingwowi, kima ti yai hiriinanim simiir yai nhir imiir ti swoki wakae. Mi tiriiginim kara mi boinki windi inkam biyenan, kara ha naingwowi, kiiir winim ti yai imiiram mau. ² Adi Komii siya kiiiram naingwowi mi siya wi ti iikamim yipiki siirim nwowim simiirin wi siya nimbini mi sima wi hiri hiriinan siyiu kinar nwowi mi ti hiriinan siyiu kaimwowin Pol kara iikamim warauranim kiiiram naingwokim mi kiiirin kara bidi yimbiyiyim kima inkam nwiruwani nwowim. Mi kima mi siya, kima wi nwiruar nwoiskii mi ti inkamin siir inigin Kraiskin. Kara minam naingwowi, kiiirin kara nikropkiyim Krai saika, wig kopaksim nnga yipiki kamaka iripa piu niki o karamae niki owa saiir hiriinan. ³ Mi tariinanin kara ti iikamim yipiki yai bibiye boinim mi kiiir kiyaiyim, biya mipugi si niksisaeya mi siya hiira Ivni kwoinin si, siir hiriinan tirim ini simiiram swoki aingwokiyim. Kara pi borisopi ti dimin biyeyim kiiir kwoin imiir kiyaiyim mi kiiir tirbuwim. Mi hiriinankinuwu mi kima wi Krai siir siyiu iir sibgu ap rani mi wi siiraram naingwo rani. Nngaka. ⁴ Kara pi nididi. Dimusi rani, ti simiirsika. Mi inkam nwirin kiiiram niti mi siya kiiirin wi yaeya yai nini boinmimauuni Jisis siirin mi ti yaiyim ti krma boinmimauuwim Jisis siirim kiiir, yim simiir hiriinan tani. Mi ti hiriinan siyiu kaimwowin wim wi yaeya naeyiu whir haii. Mi yio ti Adi Komii siir naeyiun biya kima niki haiyin kiiir kwoinaw waraur niki okaiyin yio si rani. Mi kima yaeya yai wakae mi ha naingwo tibmii kani simiiramim mi yim ti yaiyim biya kima niki wakaeyim mi ha naingwo tibmiiyim, yim sim tani. Mi ti inkam hiriinanin kiiiram waraur niti mi kima siirin wi maigimaiga komiiyar mi owi mi siirin wa mi kigninkin tiri ti dimin iirin. ⁵ Mi an kara ha naingwowi, kara wi dig nwo rani, ti kiiir kam imiir tirkiyim yipiki ha boiniyim hinin yim sima Adi Komii siir aposel kamkim. ⁶ Mi ti hiriinan kamim sima boinim yai miiyik miiyikim yim wi kariir nikwowaisii mi an kara ninokninkinam whaowae rani. Nngaka. Kara Adi Komii siir dimin taeminim ina mi inokninkinin ti simiir yai hiriinanim simiir nikwowaisiiyam. Inokinokin krma ti dimin kngi kinin kiiirgi kiiirar nisiimauugin.

⁷ Mi iya kara Adi Komii siir Yai Win kibi aiir boinmimauuwa kimiir, kara kimiiramın umıram bi sriigin umir kariir hauuwım ta kariir mi ai-irsi. Mi kara hiriinan mi srii karamae mi owın mi kara kimiir whinkinsiis haiginuwamın, kariir ıngar nonkwo mırıiyın miyım, umir pi sairsiya mi haii kara. Inkamın inig komiigak nwowiyın yio ti hiriinan mi bi mırıigin. Dimusi rani, kara kimiiram bi kiwakikin umir kima hauuwım kariirin mi kima ha naingwowi kara kimiirin miyik bi tirkin, aniya? ⁸ Mi iya kara iikam kimakar waraur nwowa mi mi ha mırıiyın mi iikamım Adi Komii siir piugana sairim nu haımii Masedonia hirarım kariirin umir sima hauugikin. Mi ti hiriinan siyiun kara simiir dimın taeminım hinda whisariiyar priihaiwınkin. ⁹ Mi ta iya, kara kımaka waraur mırıiya, kara nae digworaekwowam bıdiyar mi hainguguwın. Mi kara kimiiramın umir nae minam bi sriigin kariir hauuwım. Niingaka. Kariir nomiyauım nu haımii Masedonia hiranım simar ini hauuni dimın taeminım kara hainguguwım simiirin. Mi ti dimın taeminım biyar tirım mi ha nitiyokiyokiyım mi ini tariinanar yadigniyım, kara kimiiram bi sriigin. Kimiirin maırgimaırga nwo karam sim nwowım mi mhoiıya kara kimiiramın wi hiriinan swoki srimimın tani. ¹⁰ Mi ta Kraıs siir yai kibiyım ti kariir kwoınau tir nwokaiyım, kara kimiirin kaimwovar boinkii. Mi Grik hiran maeyauım simiir iikamım, simiir nwrki ha bi boınkım, sima wi umir kariir hauuwi ta miıya kara mırıiya simiir hir sairsi. Niingaka. ¹¹ Mi kima hinın dimusi naingwokım, kara wi kimiiram kiwaki rani, umir kariir hauuwamın? Dimusi rani, kara tari kimiiram naingwokwo rani, aniya? Kara kimiirin pi hinına boinkii, Adi Komii siya ina ninoknınkınin, kara kimiiramın nhami nhami naingwokwo rani.

¹² Mi kara wi ti dimın taeminım biıya karar niki tirım wi simiirar swoki tirkrıpkaii. Mi kara ti aposel kam bibiyeyım yipiki ha boınım, yım sima irıipi hiriinan dimın miyik miyik imiirar mi tiri, ti aposel kam krıma tiriyım simiir hiriinan, simiirin wi kara nanaaknınkii haiginıuwi. Mi sima wi simiir inig imiirar swoki hainan praprasi iki iikam nhirım simiir whwonkam idan mi wi ti hinına boını, sima ti krıma tirım simiir hiriinan tirikım. Mi kara hinına naingwowi, ti dimınım kara tiri, yio wi hinına niısiımaıuwi, sima pi nıksısaı. Mi ti simiir yayım yım wi naekak nwo rani. ¹³ Tiki kam hiriinanım yım Jisıs Kraıs siırgısiir aposel kam tani yım sima nıksısaıyan kamkım mi dimın taeminım sima tiriyım yımbi pi nıksısaı. Mi simiir yaıgiyayıyım sima pi simiir wara boınınkii rani, yipi simiir kwoın hirırar haıgi okaii. Mi sima pi iikamım simiir kwoın imiir kiyaii mi yipiki simiir kigi mi sima pa nwoki boınım, Kraıs siir aposel kam kıngikınım simaırgım. ¹⁴ Wi mouni hanın kipi siınkao simiirsıyın, yım tirıiginım yım kaimwo rani. Krıma ina ninoknınkınım, Setan siyairın siir kwoının yipi kıkıntımdınuwi mi siya iikamım simiir kwoın imiir kiyaii. Mi sima pa nwoki aıngwowım Adi Komii siir paekwosım miyikın siyaırgın. ¹⁵ Mi krıma hinına ninoknınkını, ti dimın hinınım yım Setan siya tirkim mi krıma wi mouni hanın kipi siınkao, ti iikamım yipiki ti dimın taeminım siya tirım simiir napım simiirsıyın. Yım sima Setan siya tirım, simiir tirkim mi simiir kwoınım yipi pi kıkıntımdınuwi mi sima pi iki iikamı kwoınım sim kiyai. Mi tiki iikamım yımbi ha nwoki boınım, sima iikam wadıekım sima dimın miyik miyik asi tiri. Simiirin hırıiyar kignınkın tirki. Mhoiıya Adi Komii siya simiirin wi ti hiriinan dimın bibiyeyım sima tirım wi simiirsı nonkwobumbunınkın haiginıuwi. Iriig.

Mi iya Pol siya Adi Komii siir mi aiir mırıiyın dimın bibiyıe kasa rani, siir kimpıısu haiginıuım.

¹⁶ Mi tariinanin kara kimiirin pa swoki boinkii, kima hiniin kipi naingwo kara inkam biyiekin. Mi kima ti hiriinan kwoin naingwowi, kara kimiirin minam srui, kima kariir dikunam, kara ti inkam biyeyin. Mi kima hiriinan tiri mi an kara wi kariir inig iirar hainan prapraskii, dimin whirin siirsi. ¹⁷ Mi kara kimiirin wi Biyan Inkam Komii siya boinim, wi simiir hiriinan boin tani. Mi kara kimiirin wi min boini, kima kariir inig iir hainan prapraskiyim inkam biyeyim sima boinim simiir hiriinan. ¹⁸ Mi ti iikam hiriinanim yipiki simiir inig imiirar hainaniyim ti dimin taeminim sima tirim ti nuin siir tiranim simiiram mi an kara irupi hiriinan wi hiriinanar mi tiri. ¹⁹ Mi iikam kima ha naingwowi, wim kima ti dimin taeminim ti kam bibiyeyim ninokninkin karamaeyim sima boinim kimiir, kima simiiram in maigimaigra komiigakar nwowim, aniya? ²⁰ Mi kima iikam imiiram pa kiwakii, kimiir kwoin imiir kiyaiyam. Mi wim kima pi simiir yai imiirar mi wakaeyokna api iki iikamim yipiki maeyaua mi biyie mriiya saiir hir nwowim sima wakaeyokna apiya iki gavmani kamim simiir yayim saiir hiriinan. Mi kima simiir kiwakii, kimiir digworaekwo imiir haiyam mi wi simar digii. Sima kimiir kwoin imiirin niksise yayim sima boiniyim mi kimiirin pi simar kiyai. Mi sima pi simiir inig imiirar hainan praprasa mi kimiirin wi simar kigiraowi. Mi kimiir yaimwo whwonkamim wi sima nobrombropi. ²¹ Wim kima simiirin minam kiwawini, ti hiriinan dimin bibiyeyim kimiir tirim. An kara pi nididi, kimiirin ti hiriinan tirim.

Biya krma kimaka waraurar niki owa, krma bidiyar mi ididim ti dimin hiriinanin sima tirin siir mi tirsiiyin, iikam kimiirin. Mi iikamim ti dimin taeminim ti sima tirim simiiram naingwowi simiir inig imiir hainan praprasa mi an kara irupi hiriinan, kariir inigin wi simakar mi ink in hainan praprasa. Mi tariinanin kara pi inkamin ninokninkin karamaeyin pi siir hiriinan boini. Kara wi kariir inig iirar mi hainan prapraskii. ²² Mi ti kam hiriinanim ti hiriinan boinim, yim Isrelmi pugana Hibruana saiir iikam ima. Mi an kara irupi hiriinan Isrel simiir pugana Hibru hirana sairgisaairar inkamkin iki simiir hiriinan. Yim sima ha boinkim yim sima brougae Ebrahim waini yinneyim simiir yiniekim. Mi an kara irupi hiriinan Ebrahim siir yinneyim simiirar yiniekim. ²³ Mi sima ha boinkim, sima Kraisni miyan kamkim, aniya? Mi tapa kara kimiirin ini inkam whaowaeyin ninokninkin karamaeyin pi siir hiriinan swoki boinki Krais siir dimin taeminim kara tiriyim kara bimbuiwi bi tirikin, iki sima tiriyim ini simiir haiburim. Karaigin miyan inkam wadiyeyin simiir haiburin kara maeyaua mi biyie mriiya saiir hirin ii kasakasa bi nwokaigin. Sima inokinokin kariir kariira hugrimkripkiikainanaekim, iiyim kara namnanaeyim idip idip ini simiir haiburim. Mi idgiuni kam ima mi ipimpara kariir, ii kwiruwa kwisuwa rani mi iiyim naoni pu kingiin kara nwowim ini simiir imiir haiburim. Mi kima hiriyyar naingwowi kariir kouin ini sima ywowim, aniya? ²⁴ Mi Isrel simiir gavmanin siir inkam komii komiiyim inigakim sima kariirin idip idipin iriyyara yonkwo mi idgiuni sima mi ipimparim kariir idip idipin kamnwir iuur iriyyar kwiiya iyop ipimpar. Dimusi rani, kara Krais siir boinmimauugin. ²⁵ Mi om komii Rom hiran inkam komii komiiyim sima kariirin idip idipin kwoima yonkwo mi sima kariirin inar mi ipimparim idgiuni. Dimusi rani, kara Krais siir boinmimauugin. Mi igwira sima kariirin siiyani mi kaiyimik mi kara pariiparii naowim. Mi siyaii aka kara ninkin okwomainainamim Solwara whi idopwoniya hir, idip idipin kwoima tir. Mi krma opar mi akiiyokiyokii. Mi ii kwoimim simiir ii kwira, opara kara nakiiyokiyokiiya niya kwir mi nabieya kwir. ²⁶ Mi ii whiekakim, kara ti siyiuim tiriir nitiyim mi hinda nami ikim simiir napyokiyokiigin. Mi ieyin opin ha niunaniyin mi

kariirin pariiparii siya kaiyipripuwın. Mi kam bibiyeyim hi tauaeiyim, sima kariiram nagwoprakai kaokim. Kariir tioam mi kariir digworaekwo imiir tauae haiyam. Mi kariirgi kariir piugana Isrel saiir iikamim, sima kariiram tirkim kariir nipimparim mi kariir mi isomaowim. Mi iikamim Isrel simiir piugana saiir karamaeyim yim sima iriipi hiriinan kariir nipimparam mi tirkim. Mi iya kara om hir nwowiyim iikamim simiir kwoinim pi kariir nipimparam mi nisomaowamar mi aingwowi. Mi iya kara iki niimauin sai priiywokaeyamiyin inkamki nwo karamaeyin siir mi owa, niimauan wraisuim kariirin sima mi piyimik aokiyim pariiparii. Mi iya kara whi komii solwara saiir whi bopwokibopwoniya hir mi owa, kara pariiparii pa mi okwomainainamin. Mi iikam nhirim Kraisiir nomiiyaunan nwonamim miyim kara miriim sima tirbuwim pariiparii. ²⁷ Kara miriinanaekiyin mi ini kariir iga in imar ywokiyim wir. Mi ni niyim kara nhwo nib bi whwonkaigin, kara nhwo Adi Komii siiram kwisboinanaeikin. Mi ii nhirim, kara mhigar mi aokin mi naemin karamaeyar mi okin. Mi kara opmirsim bi mi kinsinkaigin mi ii whiekakim kara nae kiimii bi mi inkiuguna aekin. Mi opuda kariir hugiyim, kariir piua pi nopnopa, nounoua mi kini. Mi kara yuis miyikak bi nwokin kariir piu aiir sibgu higrinuwamin. ²⁸ Mi ti dimin taeminim yipiki ha nisiimauuwim kara miriim ti aposel kam niksisaeyim simiir haiburim ti sima sima rani. Inokinokin kara iikamim Adi Komii siir piugana saiirim iki omom omomim sim nwowim simiiram pa mi aingwoyimyoki, sima ini tari wadieyar nasi tirim, iyie? Wadie tir tani. ²⁹ Mi iya kariir nomiiyauim Kraisiirim sima dimin biyie tiriyim mi kara simiirsiiyin pi hikakar mi owi. Mi iya inkam nwirin, inkam nwirni kwoin kiyaiiyim mi pi dimin biyie ha tiri mi an kara saikar pi ioar mi owi.

³⁰ Mi kara kariir inig iirar swoki hainan praprasii ti dimin taeminim simiirsii mi mhoiia kara kariir inigin wi mnsi hainan praprasii, ti dimin taeminim yipiki iikam imiir nisiimauuwim hiniin, kara kiriekak bi nwokin mi kariirin dimin whiruwaki bi tirbumbukin. ³¹ Adi Komiiyin yipiki Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir Adin, siir inigin wi komiigi komiiyar nwoyokiyokikaeyami inokinokin. Siya ina inokninkinin, ti karar boinim kara bi niksisaekin. Kara miyan inkam kibikin. ³² Biya, iya kara om Damaskas hir nwowa mi inkam komiiyin nu kigriraowiyin Aretas nikuwiyin siir Gavmanin siir inkam komii nwirin siya yimbingi kam nhirim hira om iir nidiyokiyokaiya saiir ano iir kaoraraowim kariiram mi sima kariiram hira waikao. Mi kara hiriir namkiswo, kariirin wi sima pi yonkwowinin mi kariirin wi maeyauwa mi biyie miriia saiir hir pi hugripkiikikaiyin. ³³ Kariirin wi simar pi hugripkiikikaiyin, maeyauwa mi biyie miriia saiir hir. Mi kariir nomiiyauim, Kraisiirim, kariirin kimidiniya nibni sima haigigi. Mi sima ha namim hiira yipiki om iir huyokiyokaiya saiiram mi sima ti nib mwis haimii haimii whiyim kimidiniya uridni yomboborugi mi kariirin ina yonkwo kiikiraraokiyim nua hiriir. Mi ini karar yimbinainam budgiyin nua hiriir mi kara ina yun iwiskinamin. Mi kara ha haiburgigin mi ina yidamamin. Iriig.

12

Pol siya nhwo ha whinin mi siirin dimin taeminim Adi Komii siyar yisiimauu

¹ Kara pi kariir inig iirar swoki hainanprapras kripkaii. Kara ina ninokninkinin ti dimin taeminim yim wi krimiir whinkinsiis haiginu rani. Mi Adi Komii siya wi ha boini, krima wadiekim. Mi kara kimiiirin pi min boinkii, dimin taeminim yipiki aowa nwokaiyim Kraisiya nisiimauuim kariir pi simiir boinkii. ² Biya, biewi iur whiyim namkiyim mi taka iya

kariirin Adi Komii siya kariir haiyin mi kariirin siya hainanainam omin siya nwowin kou hiranin siir hiriir. Mi kara bi sibgu inokninkinkin, siya kariir haiyin mi kariir hainanainamin koua hiriir. Mi tari kariir piu sasar namka, iyie? Kariir kwoinbudin siya ti ninainamin. Adi Komii sasar ninokninkini. ³ Kara kimiirin pa swoki boinkii, kara ninokninkin tani, kariir pua saeya piyamisi ama, iyie? Kariir kwoinbud ieya. Adi Komii sasar ninokninkin iskii. ⁴ Kara Adi Komii siir om hir nwowin mi ti dimin taeminim kara wakaeyim, kara pi kariir yaigar kaokwo boin tani. Adi Komii siya pi kariir kigninkinki rani, simiir nsiisimauuim mi simiirin iikam kamiir boinmauuim. ⁵ Mi ti dimin taeminim yipiki kara kigim yim wadie imairgim. Mi kara wi kariir inig iirar asi swoki hainanpraprasa: Dimusi rani, simiirsika. Mi kara hinina naingwo rani. Kara ha naingwowi, kara kariir inig iirin wi dimusi hainan prapras tani, wi ti digworaekwowim yipiki iikam imiir nsiisimauuim, kiriekak nwo karam kara nwowim wi simiirsi hainanpraprasa. Mi digworaekwo whiekakim kariirin sima tirbuim. Kara inkam paeprikab nngakin. Mi Adi Komii siya kirie komiigakin. ⁶ Mi kara kariir inig iirin wi dimusi hainan praprasa naingwo rani, wi dimin taeminim yipiki kara nsiisimauuim wi simiirsi hainan praprasa mi kara wi inkam biye ha nwo rani. Karar kigim simiirin, kara simiirin nksisae rani. Mi kara kariir inig iirar hainanim pi boriisopi. Dimusi rani, iikam kima wi ha naingwowi, inig komiigak inkamin karargin ti digworaekwowim simiir kou nwowin. Nngaka. Kara ha naingwowi kima ti dimin taeminim kara tirim simiiram daingwoki. Mi diminim kara boinim kamiir mi kima wi haini ninokninkini kariirin, kara inkam wadiei piyasi owin, iyie? Miiyik rani.

⁷ Mi dimin taeminim Adi Komii siya nsiisimauuim siir omanim yim wadieki wadie imairgim. Adi Komii siya pi boriisopi kara kariir inig iirar swoki hainanim. Dimusi rani, ti simiirsika. Mi siya Setan siirin hiriinansi kiwakikin diminim kariir pua saiiram nikropkiyim, ma kariir nii haiginuam mi ti hiriinankinuwi kara wi kariir inig iirar hainanpraprasam naingwo rani. ⁸ Kara Adi Komii siiram in idip idipin kwoima srii mi kariirin siyar mi whinkinsiis haiginu mi ti dimin biyeyin kariir piunau nwokaiyin yo ini siyar mi nhinikriropkiyin. Mi sima kariirin ina kiwakiyim. ⁹ Kara siiram in idip idipin kwoima srii mi siya kariirin idip idipin kwoima boin. Nngaka. Kara siirin wi kariir warauranki hai rani kara wi kinakar nwowi mi tariigina ya wi digar nwowi. Mi iikamim yipiki kirie nwo kamae nwowim, kariir kirieya wi simiir whinkinsiis haiginuwi mi wi iikamim simiir nsiisimauu haiginuwi. Mi tariinanin kara ti simiirsiyin maigimaigra nwo karam nwo rani kara ini maigimaigar nwowin. Mi ini kariir inig iirar hainanpraprasin ti dimin taemin bibiyeyim kariir tirbuim simiirsi, yim kariir nsiisimauugim kara kiriekak rani. Mi Krai siir kirieya kariir mhi kwoinuin sasar nwokai. ¹⁰ Kara ina ninokninkinin ta saiirin, ti dimin taeminim kara tirim yim Krai siir inigin siir hainanpraprasakim mi kara maigimaigra nwo karam bi mi okin mi biye bi mi okin mi iikamim kariirin dimin biye bi mi tirkin mi kariir bi mi kimpipisu haiginugim mi dimin biyeki bi mi itkin mi kariir bi mi ipimparkin mi kara miiyik bi mi okin yim tariiginim yim dimin komii rani. Kara maigimaigra nwo karam bi nwokin. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin iya ti digworaekwowim sima nimbiyami kirie nwo kamae kara nwowi, kariirin wi Krai siyar whinkinsiis haiginuwi mi kara wi siir kirie aiir haii mi wi wadieyar swoki owi. Iriig.

Pol siya minam naingwokin om Korin hiran iikam simiir whinkinsiis haiginuim sima Adi Komii siir siyugu siyu iir sibgu apim

11 Kara, kanakanarin inkam biyienan boinkikin, kariir inig iirar swoki hainanpraprasnam. Kara hiriinanam bi naingwokin mi kariirin kima tirkin ti dimin iir tirim. Dimusi rani, kima kariir inig iir bi hainanprapraskikim mi iki iikam nhirim simiir bi boinmauugim hiniin, kara aposel inkam kibikin. Mi kara inig karamae nwokiswo mi wari aposel kam nhirim yipiki kima boiniyim hiniin wadiekim, sima wi kariirin dimin whirmin whirmin di swoki haiburi. 12 Ti dimin taeminim ti kara tirim, kara kimaka biye bi nwokin. Mi ti dimin taeminim yim kimiir nisiimauugim hiniin, kara Jisis Kraisi siir aposel inkamkin. Mi dimin kirie komii komiiyim kara tirim kimiir, iki iikamim simiir nisiimauuim, yipiki simiir kigim mouni haniin sima siinkaowim mi Adi Komii siirin kimiir mi boinmimauuin mi kimiir mi isiimauuin hiniin, Adi Komii siir kirieya ini kanakar nwowa. 13 Mi Adi Komii siir pugana sair iikamim iki omom omomim simiirim, sima ta yai aiir haiyim mi kara tari simiirin kara bi hauugin? Kara kimiirin minam bi sriigikin kariirin kima kigiraowim mi nae omaka minam. Nningaka. Mi kima ha naingwowi, ti siyiu hiriinanin yio ini kara mi pritirin mi kara kimiiram srii, kariirsi naingwobunam mi ti dimin biyeyim kara tirim kimiir, kima simiirin wi hindarar ti aingwo owouu iuguski. Dimusi rani, kara kimiir whinkinsiis haiginiuam tiri. 14 Mi ya tariigina ya kwoimaka aeya kara boina kimiiram nitam, kimiir kignakiyam. Mi kara wi kimiir iikamim simiir dimin whir swoki priiyiksasae hai rani, kariir whinkinsiis haiginiuamin. Nningaka. Kara kimiir dimin taemin imiir boriisopi. Kara ha naingwowi, iikam kima Kraisi siirarar dwo iski. Dimin taeminim yinisisim ima bi haiigim mi simiir yopii adim simiirin simiirsi bi kigiraowikim. Dimin taeminim pi yopii ad ima haiyiskii mi yinisisimim simiirsiyin pi simar kigiraowi. An kara ini kimiir adnan ywowin Kraisi siir dimin taeminim simiirsi mi wim kima ini kariir yinisisimnan ywowim. Mi kara wi dimin whir kimiir warauranki hai rani. Nningaka. 15 Kara maigimaiga komiiga ti kariigi kariir umir imiirar mi igugusim kimiir whinkinsiis haiginiuam. Mi kara wi pranae pranae mirii rani, wi karar naobugi iki iikamim simiir kwoinbud imiir whinkinsiis haiginiuam. Kara kimiir whinkinsiisamin pranae pranae naingwo rani. Mi ti hiriinan siyiu kibiyin kara tirin, kariir digworaekwo imiir nugugusin kimiir yio siyiu wadiyairgin, aniya?

16 Mi kimiir iikam nhirim yim wi ha boini, ihi, kira kaimwower boini. Krima ina ninokninkinim, siya krimiir digworaekwo bi kaukiki haigin. Mi Polin yio niksaeyaki waiwiigin. Mi krimiir kwoinin siya kiyaigim mi siir yayim krimiirin ini sima ikwowaisiikiyim, inkamin nae niimauan wraisuim simam kiyau haingigiyin simiir nobropam, ini siir hiriinan ywowin. 17 Kima kariir boinmauugi, kara panina tirkin, ha? Mi tari, ti kamim kara nikropkiyim kimiir kignakiyim mi tari sima? 18 Kara Taitas siirin bidiyar mi sriiyin, kimiiram waraur mi itim. Mi siya bidiyar mi inkin itin ti siir nomiiyau nwirin, ti tir nwowin saika. Mi Taitas siya kimiir bidi yikisaeyin mi kimiir dimin taemin imiir bidi mi priihai priihaiyim, iyie? Nningaka? Mi siya mi kara, krira tari Adi Komii siir naeyuin siir dimin taemin imiirara nap rani, aniya? Mi krira tari dimin whiruan siirara tir tani? Ti dimin taemin hiriinanim simiir sibgu aingwo omoki.

19 Kara ha naingwowi, kima ta yokwo aiir mwaini mi kima wi ha naingwowi, ta yokwowa krima winkiya kimiiram, krima kimiir kwoin imiir kiyaiyam kinankiugika mi kima wi ha niki aingwowim krimiirin, krima wadiekim. Nningaka. Kariir nomiiyauim yipiki kara naingwokwonanaeyim, krima ti kamim yipiki Kraisi siirim, Adi Komii siya ini krimiirar kigiyin ti dimin taeminim ti krima boinkiyim kimiir. Mi ti yayim ti krima winkiyim ta yokwo

aiir, kimiir whinkinsiis haiginuam, kima Adi Komii siirgisiir siyiu iirarar dap iski. ²⁰ Krīma ta yokwowa kimiiramın whisarii bi winkika, ti simiirsika. Mi kara ta saiir saiira naingwokwonanaeikin. Kara pi boriisopi, mhoiyya kara niti, kimiir nini kigniyam mi kara wi ha kipi nini kigni, kima ti dimin taeminim kara boinkiyim kima wakaeyokna apam, kima simiir nap rani. Dimusi rani, wim kima wi ti dimin taeminim kara tiranim kimiir whinkinsiis haiginuam wi simiiram naingwo rani. Kara minsi naingwoyimiyoiki, ti dimin taeminim kimiir waraur kara nini kigi simiirsi naingwoyimiyoiknanaei. Mi iikamim irika nwirika niniinansaowi mi irika nwiraka nomboin ii ae karamae nwowi mi yaii irika nwirika mi inii mi simiir piu imiiramar swoki aingwokwonaei mi isido whisa mi inibiiri mi yai bibiyie irni nwirni mi inikbumbuwi mi dimin taeminim hindara mi priboin priboini, yayim iripa sibgu kitibmii boin karamae mi owi mi wim kima wi ti dimin taemin hiriinanım simiirar mi aingwo tibmii kini. ²¹ Kara ha naingwowi, mhoiyya kara kimiir kignakiyam niti, kariirin wi Adi Komii siya tirkii, kimiir whwonkam ida nitsi nididim. Mi kara wi iikamim yipiki kara nhinikriropkmatnoudninkigiyim wi simiirsi nouuboboini, iikamim yipiki Adi Komii siir pugana saiirim simiirin wi kara nhinikriropkii. Dimusi rani, sima dimin bibiyie hiriinanım sima tirim, sima simiirsiyin naingwoyimiyoik karamaekim. Sima ini dimin bibiyeyim, iikamim hai prianae prianaeyim sima tirim simiir napikim. Simiir kwoinim ti hiriinan dimin ima bidi yikpitmayim. Mi hiriinankinuwi mi kara wi ti iikam hiriinanım simiir kig rani. Iriig.

13

Pol siya om Korin hiran iikamim simiirin min boinkin dimin taeminim sima napiyim sima sibgu mintirao.

¹ Tariigina kara kimiir kigam niti ya kwoimaka aeya. Mi kimiir iikam nhirim sima simiir nomiyauwim simiir nikbumbuwi mi kima wi ti yayim yipiki Adi Komii siya boinim, wi simiir wakaeyokna ap. Mi inkamim nwis nwoima mi kiritmai boinkii ti siirin mi sima wi sibgu danaakninkii haiginugi. ² Kara kimiirin ti iikamim yipiki dimin biyie simiir iikam nhirim simaka tirim, pi simiir boinkii. Biyya kara kimaka waraurar niki owa kwisaka, kara kimiirin igao yai ti dimin taemin imiir boinkin. Mi tariinanin kara ti aru nwokiyin, kara kimiirin pa swoki boinkii. Mhoiyya kara kimiir kigam swoki iti, kara wi inkam nwirni swoki kiwaki rani, rirmiyya nwowamin, yipiki dimin biyie tirin mi naingwoyimyok karamae ha nwowin. Kara kimiirin ti dimin biyeyim kima tirim wi simiirsi nonkwobumbuninkini. ³ Mi kara kimiiram waraur niti mi iikamim dimin bibiyie tirim simiir nini onkwobumbuninkingigam mi kima wi haini ninokninkini kariirin Jisis Krai siyar boinkikin. Mi iyya siya kariir boinin, kimiir dimin bibiyeyim simiir nonkwobumbuninkinam mi kima wi haini ninokninkini, siir kirieya kimaka waraur nwowa sapisap rani. Niingaka. Saeya komiiga. ⁴ Mi iyya Krai siya iikam kimiir hiriinanar mi owin, inkamim siirin ina mi hainamim paeyin hiiniya nironinkinin, saika ha ninkin irinugiyim mi siya ina yaonamin. Mi tariinanin Adi Komii kimiir Wanin siya siir kirie komiyya yipiki siir hidninsiin idwowin mi siya omwai ha swoki waiyan, saiirin siir bidi hauugiya. Krīma mi Krai siya krīma wi iripar haingiriyiu owi mi nim krīma inkam kirie komiyan tani. Mi Adi Komii siya kimiirin wi siir kirie komii aiir whinkinsiis haiginuwi. Mi mhoiyya krīma niti mi krīma wi siir kirieya saiir nusiimauuwi iikam kimiir waraurin, ta krīma hida kimiir saiir hiriinan.

⁵ Kima, kima kimar hidnaei mi kima wi haini sibgu inokninkini, iyie? Niingaka, kima Krai siir yayia kimiir kwoinaw nwokaiya saiir wakaeyokna

apikim. Mi kima tari ninokninkin tani, Krais siya kimiir kwoinaw waraur nwokaii, aniya? Mi kima siiram naingwo tibmii kani, kima tira saiir hiriinan mi siya wi kimiir kwoinaw kwirii idwokaii. Mi hiriinan tir karamae nwowi mi siya wi waraur nwo rani. ⁶ Kara hiriyar naingwo tibmii kani, kima ina ninokninkinim Krais Jisis siya krimiir kwoinaw nwokaiyin. Krima iikamim yipiki nikisaeiyim sim tani. Nningaka. ⁷ Krima Adi Komii siiram in minam kwis boini, siya wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginuwim. Mi kima wi hiriinanki nwowi, iki dimin bibiyeyim simiir wakaeyokna apim. Krima siiram in ti dimin taemin hiriinanim simiiram bi srigikin mi iki iikamim pa nwoki aingwuwim, krima inkam wadiekim. Nningaka. Mi iikamim krimiirin hiriinan naingwowi, krima ini yikiigiyim, ya ta hiriinana ya dimin komii rani. Krima ha naingwowi, wari kima tirim yim ini ywuwim, simiirarar dap iski. ⁸ Kima ina ninokninkinim ta saiirin, krima wi ta yaimwokiyaaimwowa saiir dimin sim whir swoki kinkrip rani. Krima whinkinsiis haiginuwanin diminin whirkwhiruwaargin ya yaimwokiyaaimwo aeya. ⁹ Mi kima Krais siir yai imiir wakaeyokna api, kima tira saiir hiriinan mi krima wi margimairga nwo rani, krimiir Adi Komiiyin siir kirieya iki iikamim yipiki dimin bibiyeyim sima napiyim simiir nonkwobumbuninkiniya saiir nasisimauuwim. Mi iikamim krimiirin ha naingwowi, krima ini inig karamae ywuwim yio ti hiriinan mi owiyim, yi ini mi owin. Inokinokin krima Adi Komii siiramar srininaeikim, kimiir whinkinsiis haiginuwam. Mi kima wi siir yai aiir nwoki wakaeyokna apim, kima tira saiir hiriinan. ¹⁰ Kariirin inigak Adi Komii siya nwowaiginugin, Adi Komii siir iikamim simiir grabim. Mi an kara kimiir tirbuwam tir tani. Mi hiriinankiniuwu, biyin kima saiir mwain mi wi kima kimar swoki grabna, iya kara ti aruwa niki owin. Mi mhoiia kara niti kimiir kigam, kara wi ta kariir kirie aiir nini tirni rani. Kara kimiirin wi hinda grab haiginuwi. Mi kima wi wadieki wadie nwoki owim.

¹¹ Ti kariir nomiyauuwim, krimiir yayim ini dig ywokiyaaim mi krima kimiirin pi hindara nokboinmamaigii. Kima dimin bibiyeyim simiirin digumii haimriiyugig mi kima dimin miyikim simiiraramar dinmiininkin iski. Irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis mi kwoin whirua dwo mi iripa dingwomamair aekiyam. Mi Adi Komiiyin yipikin krimiiram naingwokwo nanaeyin mi krimiir whinkinsiis haiginuwiyin, iripa krima nongwomamair aeyam siya wi kimakar nwowi inokinokin. ¹² Kima ti Adi Komii siir iikamim warauranim, kima irni nwirni dikboinmamair mi in min dinan ininkwo aninkwo.

¹³ Mi Adi Komii krimiir Wanin siir piugana tirana saiir iikamim sima kimiir nikboinmamaigikin. ¹⁴ Kara hinina naingwowi, Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya kiiram nwoki aingwobumbuwim. Mi Adi Komii siya wi kiirammar nwoki aingwokwo irkakim. Mi Adi Komii siir naeyuin siya wi kimakar nwowi, kimiir kwoinaw waraur kimiir nomiyaunan. Iriig.

GALESIA

Pol siya ta yokwowa iikamim yipiki naingwo tibmiiyim nu haimeii Galesia hiranim simiiram winkikin. Pol siya simaka hir nwokin. Pol siya Adi Komii siir yaiya omisisimim nu haimeii Galesia hiranim simiir boinmimauugin. Mi nhirim ta yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmiiyim Jisis siiram. Mi mhoiyya Judami kam nhirim ha nitim mi ti iikamim naingwo tibmiiyim simiirin sima ini boini sima siyupai siyupaiyim Moseski wingikim simiir sibgu onkworinim mi kamim simiir mois imiirin pi kituyopnimnir haiyim mi ta hiriinan sairsika sima wi Adi Komii saika nwoki amasukikinim. Mi mhoiyya Pol siya hiriinan wakaeyin mi siya ta yokwowa ha win hauugikin iikamim naingwo tibmiiyim simiir boinkiyam. Adi Komii siya iikam imiirin Jisis siiram naingwo tibmiiya inigak sairsi arar nwowaiginuwikin. Iriig.

¹ Kara Polkin, kara ta yokwowa kimiiram winkika kara Jisis Kraiis siir aposel inkamkin. Kariirin ta mi aiir mariiyamin nuan inkam nwrki bi nokwin okwo haiginugin. Nningaka. Mi Jisis siya mi Adi Komiiyim, ti inkamin yipikin Jisisni hidninsiin idwowin ieyankin kariirin sowa nokwin okwohaiginugin ta mi aiir mariiyam. ² Mi nomiiyauim naingwo tibmiiyim yipiki kanakar nwowim, krma whiekakarim kimiir nokboinmamaigii iikamim Jisis Kraiis siirim naingwo tibmii kaniyim nu haimeii Galesia warauranim.

³ Kariir kwoin komiiyim ha naingwowi Adi Komiiyim krmiir Adin mi krmiir Biyan Inkam Komii ikin Jisis Kraiis kimiirin wi sowa hauwi naingwobumbu mi iripa nongwomama aeyam.

⁴ Jisis Kraiis siya krmiir Adin siir yai aiirar wakaeyokna mariigin mi siya kwoin whirua asi nwokin krmiir dimin bibiyeyim simiirsi naowim ti siyu bibiyeyim ti nuin siir tiranim taka ii aiir nwowim simiirsi nanmaiwarkainam. ⁵ Mi dimusi rani, Adi Komii siya ti hiriinan krmiirsi tirkin, krma siir inig iir nwoki hainanyokiyokaemi inokinokin. Ihi, yai kaimwowaiga. Iriig. ⁶ Kariir pua ini warar yopaigiya dimusi rani, kima Adi Komii siir bidi haiburgigim yipiki biya kimiir kwoin imiir niki kiyaiyin dimin kibiyin Kraiis siya pridiraerarkiyin kimiir biya iya siya naonama. Mi tariinanin kima siir yai kibi kibiyim yim biri kimimankikim simiirin bidi haiburgigim mi kima ini iki yai nhirim kima ha naingwowyim yim wadiekim mi kimiirin wi sima whinkinsiis haiginuwi Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim ini simiiram ninmiininkinkripkaiyim. ⁷ Mi kara kimiirin pi hinina boinkii, yaeya yai kibi nhir karamaeka yipiki wi kimiir whinkinsiis haiginuwi. Nningaka. Ini ta sasar ywowiskiya ta karar boinmimauwa. Kara ti dimin taemin hiriinanim simiir asi boini. Dimusi rani, kam bibiyie nhirim kimiir kwoinim sima pridaiginugin mi sima minam naingwokim Kraiis siir yai kibiya nanmaiwarkainaeya sairin sima ninkpitkiyim yai biyie nimbiamam. ⁸ Mi krma mi Adi Komii siir paekwosim ieya krmar niti mi kimiirin yaeya yai nini boinmimauunii mi ti yayim biya krma boinmimauuim simiir hiriinan boinmimauu karam nwowi, yaeya yai nini boinmimauunii mi yipiki ti hiriinan tiri, kara ha naingwowi simiirin wi Adi Komii siya ti idwomaii mi simiirin wi paeya nikropki. ⁹ Krma ti dimin taeminim simiirin bidiyar iki boinmimauuim mi tariinanin krma ini simiirar swoki boinmimauuim. Mi ti iikamim yipiki kimiirim nitim mi kimiirin yaeya yai nini boinmimauuniyim mi ti yayim biya kima wakaeyim kariir kwoin komiiyim ha naingwowi Adi Komii siya simiirin wi dimin biyie tir haiginuwi paeya nikropkiyam simiirin.

¹⁰ Mi kima hiriyar naingwowi ti dimin taeminim kara winkyim mi kara boinki ikim mi iikamim wi maingimainga kanaka nwowi. Ningaka. Kara simiirin minam boinkikin, Adi Komii siya wi maingimainga kanakar nwoki owim. Mi kara ti dimin taeminim simiirin inkamaramar tirkiswo mi inkamim maingimainga kanaka ha nwokiswo mi kara simiirin wi inkamaramar pi tirin wi Kraiis siir mi kigna miriyan inkam kin di nwowi. Iriig.

Pol siya hinina nisiimauugin ta aposel miya siya miriia inkami hindanki bi nitka.

¹¹ Ti kariir nomiiyauim, kara ha naingwowi kima ina sibgu inokninkinim ta Kraiis siir Yai Win Kibi airin ta kara nanaakninkii haiginuwa kimiir biya, ya ta yaiya inkami kwoin ainga bi priinaingwo boinkika. Ningaka.

¹² Ti yai imiirin kariirin inkam nwirki bi boinmauugin mi inkam nwirki bi mi nisiimauugin simiirin. Ningaka. Yio Jisis Kraiis siya siyaingin kariir nanaakninkii haiginuwun ti yai imiirin yaeya siyu whirni.

¹³ Tiki yayim yim yai kaimwokim. Dimusi rani, kima bidiyar wakaeyim dimin bibiyeyim kara tirim biya iya kara dimin taeminim Judami iikamim sima tirim simiir napin kara dimin bibiyie kasa bi tirkin iikamim Adi Komii siir pugana saiirim simiirin. Mi kara hinina naingwokin simiirin hiriyar donkwobumbuninkin iuguski. ¹⁴ Mi kariir iripa yaioyieya saiir kouwin ini kara ywowun ti yayim Juda iikam krima napiyim simiirin. Dimusi rani, kara bidiyar sibgu wakaeyokna apin dimin taeminim krimiir brougae wanwiyaeyim sima tirim iya Adi Komii siir boiniyim Adi Komii siya big nasmirwaiya simaka nwowam.

¹⁵ Mi Adi Komiiyin iya kara kariir yopiini mhinau hirar niki okaiyin siya kariirin saiirar nimbingikin. Mi mhoiia siya kariirin ha sibgu grabaiginuwun mi siya kariirin ina boinkiyin, kira kariir mi aiiir mirii. ¹⁶ Mi siya kariirin hiriinan boinkiyin, mi siya kariirin ina nisiimauuin siir yinisim iirin mi kara wi ti yai kibi kibiyim Kraiis siirim wi simiir asi boinmimauuwi iki iikamim yipiki Juda iikam tani simiir pugananim simiir. Mi ta ii aiiirarin kariirin Adi Komii siya nisiimauu yipiki siir yinisim iirin, kara ti dimin iiramim inkam nwirniyam bi srigin kariirin siya boinmauuim. Ningaka.

¹⁷ Mi kara om komii Jerusalema hiriir bi mi amkin kamim yipiki biya Adi Komii siya nimbiniim bigi bi aposel inkam nwowam simiiram simiir nini srinakiyam mi kariirin sima boinmauugiyim ti dimin imiirin. Mi biri kimiminkikin kara ina yamsauwin nu komii Arebia hiriir om siiyin apa iikam kwisuwaki nwowiyin siir. Mi mhoiia kara ini om komii Damaskas hiriyar swoki amin. ¹⁸ Mi mhoiyan biewi whoimim ha namkiyim mi kara kimidiniya om komii Jerusalem hiriir yam mi kara kimidiniya Pita siir kig yipiki kara nini owouwun mi kara nini boinuwin iiyim iuur iriir. ¹⁹ Kara aposel inkam nwir bi swoki kigmiminkin kara Jems siirarar kig Biyan Inkam Komii Kraiis siir nomousimin kara ti inkam iirarar kigin. ²⁰ Mi ti dimin taeminim ti kara winkyim yim yai kaimwo imaingim Adi Komii siya ina ninokninkinin kara kimiir niksiae rani.

²¹ Mi ta kara nama om komii Jerusalema hiriir saiir mhoiyan kara hir ha haiburgigin mi kara kimidiniya nu maeyauim Siria, Silisia sowiirim simiir hiriir yam. ²² Mi taka iya, iikamim Jisis Kraiis siir pugana saiirim nu hamii Judia hiranim sima kariir bi kigim mi kariir bi mi kigsibgim. Sima yayim kam ima boinim kariir hinin simiirarar wakaei, ²³ inkamim yipiki krimiir nipimparin mi krimiir nigbumbuwin mi krimiir nisomsomaowin tariinanin siya ini Yai Win Kibiya Kraiis siira ini saiir boinmimauuwun yipiki siya tirbuwam niki tira. ²⁴ Mi sima dimin taeminim Adi Komii siya tirim kariir simiir wakaeyim mi sima kimidiniya siir inig iir hainanki. Iriig.

2

Aposel n̄h̄rim s̄ima kwoin wh̄rua Pol saika nwokikim

¹ Mi bīewii īuur wh̄iiyim namkiyim simiir m̄hoiiyan, kara kim̄idiniya Banabas saikar yam om komii Jerusalema h̄iriirin. Mi kara Taitas siirin warar ȳinkin īkiunam mi siya kim̄idiniya kr̄iraka ȳinkin am. ² Kara h̄iriirin wh̄isarii bī namkin kariirin Adi Komii siya n̄isiimauugin mi siya kariirin minam naingwokin kara h̄iriir namim. Mi kara h̄iriirin ha namin mi iikamim hapairanim simiirin ina boinm̄imauuwamin ta Yai Win Kibiya ta kara boinm̄imauuwiya īki iikamim h̄inda tindanim ȳipiki Judami p̄ugana saiir karamaeyim simiir mi kara iikam wh̄iekakim simiirar bī boinm̄imauu irkakim. Kara kamim Adi Komii siir p̄ugana saiirim hapairanim simiir bīi n̄wowyim simiirar boinm̄imauugin. Kara minam naingwokin sima ta Yai Win Kibiya ta kara boinm̄imauuwa īki iikam n̄h̄rim sim, wī sima nwoki anaaninkii haiḡin̄iuwim. Kara m̄insi n̄ididgin dimin taeminim bīiya kara tirim simiirsi mi ti tariinan kara mi tirim yim wī naekak nwo rani. ³ Taitasin ti inkamin ȳipiki kanaka namin h̄iriir, ȳio Grikan inkamkin siya Judami p̄ugana saiir tani mi nim kr̄ima kim̄idiniya ha boin sima Taitas siir m̄iois aiir k̄itiyopn̄ir haiyam tirim mi Juda hapairan inkam komii komiiyim naingwo tibm̄iiyim sima siir m̄iois aiir k̄itiyopn̄ir haiyam ini boriisopim Juda simiir inkamnan nwowam mi siya wī simaka ir̄ipa nwoki owim. N̄ingaka. ⁴ Mi nim kr̄ima ti kamim ti dimin īirin h̄iriinan dimusi bī boinkikim kam n̄h̄rim ȳipiki yaimwoni boin karamae n̄wowyim sima kr̄imiir nomiiyau nwokim mi sima Kraisiir yai imiir bī sibgu wakaeyokna apkim, yim sima Taitas siir m̄iois aiir k̄itiyopn̄ir haiyam tirim. Mi ti kamim kr̄imaka nini oniyim kr̄ima bī ninokn̄ink̄inkim diminin sima napiyin. Mi sima kamim dimin taemin nini k̄ign̄inpr̄ionakiiyim sim han̄in nwokim dimin taemin kibi k̄ibiyim Kraisiir r̄irm̄iia kr̄ima naingwo tibm̄ii apiyim simiir. Kr̄ima tariinanin Moses siir siȳiu komii īir nwo rani mi kr̄imiirin wī siya nanmaiwarkaina rani, ȳipiki bīiya Juda iikamim sima napin. Dimusi rani, kr̄ima mi Kraisiir J̄isis siya, kr̄ima ini n̄wiruwar ywowiskiyim. Mi ti inkamin kr̄imiir kiyaiyam minin kr̄ima Mosesni siȳiun bīyanin siir napim nim wī inkamin maeyauwa mi biȳe m̄riiia sae nwokaiyin wī si han̄in pi ywowin. ⁵ Mi kr̄ima simiir yaim̄rsim kw̄ir bī swoki wakaeyokna apm̄im̄inkim. Dimusi rani, kr̄ima Adi Komii siir yaiya k̄imiir wokmaihaiḡin̄iuwana saiirin sibgu k̄igr̄iraowi mi k̄ima wī ta h̄iriinan saiirsi nwowi īki yai bibiyeyim simiir wakaeyokna apim.

⁶ Mi ti kamim hapairanim ȳipiki in̄ig komii komiigakim mi īki iikam n̄h̄rim Adi Komii siir p̄ugananim sim k̄igr̄iraowiyim mi an kara ha naingwowi ti inkam komii komiiyim sima mi owa ya kariir wh̄wonkam idan ya dimin komii rani. Dimusi rani, Adi Komii siir wh̄wonkam idan iikam wh̄iekakim ini h̄irii h̄iriinankinar n̄woswowim. Mi kamim ȳipiki simiir in̄igim komii n̄wowim, sima kariirin yaeya yai boinm̄imauuwam bī swoki boinm̄imauugin ti yayim kara boinm̄imauuwanim simiirin. ⁷ Mi sima h̄iriirar ȳinokn̄ink̄in Adi Komii siya kariirin yai m̄iyik m̄iyik imiirar hauugin mi siya kariirin ha n̄imbiȳiyin mi ina ȳikropkiyin mi kara ina boinm̄imauuwamin siir yai imiirin īki iikamim Juda iikam tani simiir p̄uganim simiir iikam imiir, Adi Komii siya mi imbiȳiya Pita siir saiir h̄iriinan, Yai Win Kibiya Kraisiir saiir boinm̄imauuwam īki iikamim Judami p̄uganim simiirim simiir. ⁸ Adi Komii siya Pita siir wh̄ink̄insiis haiḡin̄iugin siir yai kibi aiir boinm̄imauuwam īki iikamim Judamiyim simiir. Ta Pita siir siya wh̄ink̄insiis haiḡin̄iua bīiya saiir h̄iriinan. Mi sima bīidiyar ȳinokn̄ink̄inim kariirin Adi Komii siya n̄imbiȳin mi siyar wh̄ink̄insiis haiḡin̄iugin siir yai kibi aiir boinm̄imauuwam

iki iikamim Juda iikam tani simiir pugana saiir iikam imiir. ⁹ Mi sima ti dimin kibiyin Adi Komii siya tirkiyin kariir siir ninokninkinkiyin ti siya nimbingiyin kariir siir yai kibi aiir boinmimauuwam mi inkam komii komiiyim Adi Komii siir pugana saiirim om komii Jerusalem hiranim, Jems, Kaiapas, mi Jon, sima kimidiniya in Banabas mi kara kririir yonkwo mi ta in sima nonkwowa kririir ya min nisiimauuga sima wadie bidi ywokiyim krira ta Adi Komii siir yaiya saiirin hiriyar boinmimauuyokiyokiyamim iki iikamim nu haimii Judia hir nwowim simiir. ¹⁰ Sima kririirin ti dimin whiruwan siirarar boinkikin. Sima minam naingwokim krira hinina naingwowi krira umir simiir iikam paeprikabim nu haimii Judia hiranim simiiram hauugiyim. Mi ti diminim kara tiram naingwowim kara simiirin bidiyar tirim. Iriig.

Pol siya dimin biyeyim Pita siya tirim om Antiok simiir boininkigin

¹¹ Krima iripar miriigim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim mi mhoiia Pita siya om Antiok hir nini kignakiyin hiran iikam imiir mi kara siirin siir whwonkam idar yik. Dimusi rani, siya ti dimin biyie whirin siir tirkin. ¹² Kara siirin io whisarii bi nwokin ti dimin whiruwan siya tirin siirsika. Biya kam nhirim Jems siya nikropkiyim om Antioka tiriir nitam, Pita siya biya iikamim Juda iikam tani nae simaka nidwokai aekin. Mi mhoiia ti kamim Jems siya nikropkiyim ina yimbiniyim om Antioka hiriir mi Pita siya iikamim yipiki Juda iikamim simiir pugana saiir kamaeyim simiirin ina haiburgigim. Dimusi rani, siya pi nididgin ti kamim yipikim om komii Jerusalem hiranim yipiki Mosesni yayim biyanim sim napiyim yipiki ha boinim kamim Adi Komii siyiu napiyim simiir moisim yim kitiyopnimmir hai mi ti inkamin siirin io siya yo. Dimusi rani, ta nae siya naeya simaka saiirsika. ¹³ Mi Judami pugana saiir iikam nhirim yim ta ii aiirin nae Juda iikam tani simiir pugana saiir iikamim nae simaka naeyim mi ini ta ii aiirar yadigniyin. Mi sima ti iikamim simiirin Pita saika hirar ywoki mi Banabas siya hiriinan kigin mi siya ini hiriinan siyiu biyie iirar mi apin mi siirin iriipi hiriinan iki iikam nhirim simaka hirar mi okmwim ogig. ¹⁴ Mi kara simiirin hiriinan ninokninkinin sima Adi Komii siir yai kibi aiir sibgu ap rani mi kara Pita siirin ti iikam whiekakim simiir whwonkam idar boin, ni kira Judami pugana saiir inkamkin mi ni kira dimin taeminim Judami pugana sima tiriyim simiir dap. Mi kira ini dimin taeminim yipiki Juda iikam tani simiir puganan iikamim sima tiriyim ini simiir napim. Mi ta hiriinan saiirsika mi kira iikamim Juda iikam tani simiir dimusi boinmimauuwi, simiir kwoin imiir kiyaeiyam mi sima wi dimin taeminim Judami pugana saiir iikam ima napiyim wi simiir nwoki apim, ha? Mi ni kirarin ti dimin hiriinanim simiir bi napkin! Mi ni kira pi nididgin Jemsni kamim yipiki kririir nini boiniyim simiirsi. Iriig.

Mi yipiki Jisis siir yai imiir sibgu wakaeyokna apiyim wi iikam bimbuiwii nwo rani mi simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei

¹⁵ Mi nim krima iikamim yipiki krimiir yopiiyim krimiirin Judami pugana saiir naokainam nim krima iki iikamim hinda tindanim sima hinin tani Juda iikam tani simiir pugana sae kamae rani, yipiki ha dapiiyim iikam bibiyie yipiki Adi Komii siiram wakaeyokna ap kamae nwowiyim. ¹⁶ Mi nim krima Juda yiniyeyim ina ninokninkinim Adi siya ha bi boinkin iikamim wadie nwowiyim yim dimugi nwo rani, yim sima Mosesni siyiuim sim napkim. Nngaka. Dimusi rani, sima Jisis Kraisi wakaeyokna apkim. Krima Jisis Kraisi siirarar wakaeyokna apkim mi Adi Komii siya wi kwoin ara asi naingwowi krimiirin wadie. Mi krima Mosesni siyiuin siir siyiuim sim napkiswo mi nim wi wadie di ywowi. Adi Komii siya ha bi boinkin, inkam nwirki wadiekim Moses siir siyiu komii iir bidi sibgu apim. Nngaka. ¹⁷ Mi

krima ha naingwowi Adi Komii siya krimiirin ha boinkin krima wadiekim. Dimusi rani, krima Kraiis siir wakaeyokna apkim mi mhoiia krima ha wakaei Adi Komii siya ini ha boinin krima Moses siir siyu komii iir dap mi wi siya nwoki grabaiginuwim mi yio ti kwoin hininin yio miyik rani. Mi krima Moses siir siyu komii iir nikwowaisii mi Kraiis siiram ha ninmiininkinami krimiir grabaiginuwam mi tiriiginin yio wi hinina nisiimauuwi, Kraiis siya krimiirin dimin biyie bidi tirhaiginuwun mi krimiirin siya bidi tirkiyim dimin biyie tiramin. Ana ti yayim kaimwokim, aniya? Nningaka. Kraiis siya dimin taeminim krima naingwo tibmiyim simiir bi tirbuwikin siya krimiirin minanar whinkinsis haiginuwikin krima Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii kinim. ¹⁸ Mi ta biya kara haimriiyugiga Moses siir siyu komii iir saeya kaimwoki nuwi mi mhoiia kara ha swoki ami siiram mi ha naingwo tibmii kini mi kariirin dimin whirki kimbu karamae siya nnowaiginuwi Adi Komii siir whwonkam idan mi iikamim sima wa swoki inokninkinkii, kara simiir bidiyar iki nisiimauuwun ti siyu hiriinanin mi an tari dimin biyekibiyie iirar tirkin. ¹⁹ Biya kara minan mirii nanaekin Moses siir siyu komii iir napamin, kara ina ninokninkinin kara inkam biyie nwokin mi kariirin kimidiniya Adi Komii siya yonkwobumbuninkin haiginu mi ta hiriinan saiirsika kara asi naokin. Mi kariir igsopa Kraiis siya asi nonkwokairinanaowidgin mi siirin Adi Komii siya yonkwobumbuninkin haiginu mi siya ha naonamkin paeyin hiiniya nironinkinin siir. Mi tariinanin kariir kwoinin Moses siir siyu iir napam naingwo rani mi ta hiriinana kara inkam miyik Adi Komii siir whwonkam idan wi saiirsi nwo rani. Nningaka. Mi tariinanin kara ini rirmiia ywokiya Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apin. ²⁰ Whisarii rani, Kraiis siya bidi yaowin mi ti siyuum biyanim kara simiir nap rani, yim bidi digiyim. Mi tariinanin dimin taeminim kara tiriyim kara kariir kwoinairgar naingwo diriraerar tani. Nningaka. Kara Adi Komii siir yinisimin Jisis siiram naingwo tibmii mi kara siiram naingwokwonanaei yipiki kariiram naingwokwonanaeyin mi kariirsi naowin mi kariirin siya whinkinsis haiginugin kwoin whirua Adi Komii saika nwowim. Mi ti diminin ti tariinan kara tirim kara Adi Komii siir yinisimin Jisis yipikin kariiram naingwokwonanaeyin mi kariirsi naowin kariir whinkinsis haiginuwam siir kirieni tirkin. ²¹ Kara ti dimin kibi kibiyim Adi Komii siya tirkiyim hinda whisarii priiywokaiyamam bi tirkim. Mi kara simiirin wi digiumii haingig rani. Nningaka. Mi Adi Komii siya iikam imiirin ha boini sima wadiekim. Dimusi rani, sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apkim biya Moseski si hauugiyim iikamim sim mi Kraiis siya wi di yiti. Moses siir siyu komiiyin yio wi Adi Komii siir di tiri, krimiir boinam hinin, krima dimin whirki bi kimbugim. Kraiis siya whisarii bi naokin siya bwamkakin siya asi naokin. Kraiis sasairgin Adi Komii siir tiri, krimiirin siya hinin boinam krimiirin dimin whirkin bi kimbugim yio biyan siyu komiiyin si rani. Nningaka. Iriig.

3

Kimiirin wi piki hinin dimin iki nnowaiginuwi wadie nnowamin Moses siir yai ima iyie? Kraiis siir yai ima.

¹ Kima iikamim Galesianim kima iikam paipai rani! Mi kima iki kam nhirim simiir dimuam kigninkinkim kimiir kwoin imiir kiyaiyamin. Mi kima Kraiis siir yai kibi kibiyim simiir bi wakaeyokna apkim, aniya? Krima kimiirin bidiyar iki boinmauwim idowiyar kima kigni hanin ta siya naonama paeyin hiiniya nironinkinin si. ² Kara kimiiram pi dimin whiruan siiramar srii. Kima Adi Komii siir naeyuin siirin panin panina haii?

Mi kima siirɛn ti dimɛn taemɛnim Moses siir siyɛu komii ɛya boɛnim simiir wakaeyokna apɛm mi ha haigɛn, aniya? Iyɛ? Mi tari kima Kraisi siir yai imiir wakaeyokna apɛm yɛpiki biya kima wakaeyim? Kaimwokikaimwowim yim ini Kraisi siir yayim sima simar ywowskiyim. ³ Mi tariinanɛn kima biyɛ panɛn panɛna nwokim? Adi Komii siir naeyuɛn kimiirin siya whinkinsiis haigɛniugɛn mi kimiir kwoɛnim siya kiyaigim mi kima biigi biyin Kraisi siir yai kibi kibi imiiramɛn ha wakaeyokna apɛm. Mi tariinanɛn kima ha naingwowi kima siir dimɛn taemɛn kibi kibiyim simiiramɛn ina sibgu apkrɛpkaiyim kimiir kirɛniyar mi kimiir kiim ini kirɛya nwokɛpkaiyim, aniya? Nɛngaka. ⁴ Mi ti dimɛn kibiyin Adi Komii siya tirkiyin yɛo dimɛn komii rani. Nɛngaka. Yɛo dimɛn komiigikomii ɛyairgɛn. ⁵ Mi Adi Komii siya siir naeyuɛn kimiir dimusi hauugikɛn dimɛn kirɛ komii komii kimiir iikamim simiir ɛngar nonkwo dirɛraerarim? Siya ti hiriinan dimusi bi tirkin kima yayim biya Moseski si boɛnimauuwim simiir wakaeyokna apɛm, iyɛ? Mi tari mɛnsika, kima Kraisi siir yayim yɛpiki kima wakaeyim simiir warar mi wakaeyokna apɛm? Yim tiriigɛnim yim Kraisi siirairgɛm.

⁶ Krɛma ina ninoknɛnkɛnim. Dimusi rani, Adi Komii siir yayim biya profet kamim sim wɛnkɛyim sima ti hinɛna wɛnboɛnkikim, Ebrahim siya yayim Adi Komii siya boɛnkɛyim siir simiir wakaeyin mi siya ti hinɛna boɛnki, Adi Komii siir yayim yim kaimwowaigim mi siya boɛnim siya simiirin wa tiri. Ebrahim siya ti hiriinan naingwokɛn mi siya ha naingwo tibmiigɛn Adi Komii siiramɛn mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya hinɛna asi boɛnkɛn siya dimɛn whirkin bi kimbugɛn. ⁷ Kima ti hiriinan siyɛu kaimwowim ti kwaboɛnamɛn siir dinoknɛnkɛn. Iikamim yɛpiki ɛnokɛnok Adi Komii siiram naingwo tibmii kɛniyim mi sima dimɛn taemɛnim siya boɛniyim simiirin ha tiri, sima simairgim Ebrahim siirgisiir yɛneyim. Dimusi rani, yim sima Adi Komii siiram naingwokim Ebrahim siya boɛna siir saiir hiriinan. ⁸ Adi Komii siya iikamim Juda iikam tani simiirin biɛi biɛdiniyar ninoknɛnkɛnkɛn sima wi simbi naingwo tibmii Yai Wɛn Kibi aiiram mi sima wi wadie simbi nwowi. Dimusi rani, simiir kwoɛnim aowa aowa hinɛna naingwokim Adi Komii siya ta siya boɛna wi saiir hiriinanar tiri. Mi ta hiriinan saiirsika siya biya Ebrahim siir asi boɛnkɛn siir yai kibiyim yɛpiki wi mhoiɛya nɛmbiyami mi yɛpiki siya siirɛn hinɛna boɛnɛn, mhoiɛya kirɛrsiyin kara iki iikam whɛkakim iki omom omomim simiirin wi yapayapa tirhaigɛniuwɛi kirɛir kirɛni. Ebrahim siya ti yai imiiram naingwo tibmii kɛngɛn mi siya ti hinɛn asi boɛnkikɛn, Adi Komii siya wi ti hinɛna tiri. Mi Adi Komii siya hinɛn asi boɛnkɛn siya dimɛn whirki bi kimbugɛn. ⁹ Mi yɛpiki hinɛna naingwowi Adi Komii siya ta siya boɛna wi saiir hiriinanar tiri mi Adi Komii siya simiirin wi hinɛna boɛni, sima dimɛn whirki bi kimbugim ta biya siya boɛna Ebrahimni, Ebrahim siya dimɛn whirki bi kimbugɛn.

¹⁰ Mi iikamim yɛpiki ti yayim Moseski si wɛnkɛyim biya simiirar napkrɛpkaii mi Adi Komii siya wi ɛo simiir nwowi mi simiirin wi siya tɛoidwomaii. Dimusi rani, siir yai kibi kibiyim Yokwo Komii saeya boɛnkɛyim ti hinɛn, iikamim yɛpiki ti yayim biya Adi Komii siya boɛnkɛyim Mosesni simiir wakaeyokna api ti yokwonau hir nwokaiyim sima simiirin hiriɛyar wakaeyokna apswɛ mi hiriinan tir karamae nwowi simiirin wi Adi Komii siya tɛoidwomaii. ¹¹ Mi yayim Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwokaiyim yim ti hinɛna boɛnkim, iikamim yɛpiki ha naingwowim Adi Komii siya dimɛnɛn siya boɛnɛn siirɛn wa tiri mi Adi Komii siya simiirin wi hinɛna boɛni, sima dimɛn whirki bi kimbugim mi sima wi Adi Komii saiikar nwoyokiyokɛkaeyami ɛnokɛnokɛn. Mi tariinanɛn krɛma ina ninoknɛnkɛnim Adi Komii siya wi inkamɛn Mosesni siyɛu komiɛyin biya Adi Komii siir si hauuwɛn siir

wakaeyokna apim wi sairsi nikiu rani, siirin hinin dimin whirki bi kimbugin. Nningaka. ¹² Mi siyiuin Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyin yio saika bi namasugin. Nningaka. Adi Komii siir yayim Yokwo Komii hir nwowim yim ti hinina boinkim, ti iikamim yipiki Mosesni yayim sim wakaeyokna apim, sima simiirar wakaeyokna apkripkaii mi ta hiriinan sairsika sima wi hiriinan asi nwoyokiyokii Adi Komii saikan.

¹³ Krimiir igsopa Krai siyar yokwokairinanaowid mi siya miyiknan bi nwokin mi siya ha naonamkin mi ta hiriinan sairsika siya krimiir asi whinkinsiis haiginiugin krima Moses siir siyiu komiini yayim simiir haiburgigim yipiki Moses siir yai ima boinim krimiir nonkwobumbuninkinam. Adi Komii siir yayi ta hinina boinka, inkam nwirin yipiki inkam nhirkim nisomaowi mi paeyin hiiniya nirioninkinin si ninkin irinugii, yio tiriiginin yio min nisiimauugin siirin Adi Komii siya bidi yimbiyiyin nonkwobumbuninkinamin. ¹⁴ Mi Adi Komii siya Krai siirin minam tirkin siya biye nwowim mi pi naowim mi ta hiriinan sairsika ti dimin kibi kibiyim yipiki biya Adi Komii siya boinkiyim Ebrahimni dimin kibi kibiyim, yim Jisis Krai siirgisiirgim yim wi iikam imiiram niti yim wi Juda iikamim simiiram nit rani. Krai siya ti dimin hiriinanin siir asi tirkin mi krima iikamim wi siir naeyu iir nwoki haiyim yipiki biya siya boingigin siirin wi siya nikropkii mi krima ti hiriinanar naingwokim Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri. Iriig.

Mi yayim yipiki Adi Komii siya hauugiyim Mosesni yim ti yayim Ebrahimni siya hauugiyim simiir maeyau aii bi kisina onawidgim

¹⁵ Ti kariir nomiyauim, tiriiginin yio krimiir siyiu ieya. Mi inkam nwiso sowa diriyar boinkii diminin sowa tiranin siir mi sowa siirin ha winkii gavmani yokwowa sair mi mhoiya wi inkam nwirki swoki kisina haigin tani ti yayim sowa winkyim yim wi hiriyar nwowi ti sowa winkyim biya simiir hiriinan. ¹⁶ Mi ti hiriinan siyiu kaimwowin, Adi Komii siya Ebrahim siir kitbmii boinkikin mi siir prinou ikim. Mi Adi Komii siir yayim Yokwo Komii hir nwowim yim siir yinneyim simiir wara bi boinkin mi simiir hoimgak bi mi imbingin. Nningaka. Yim siir yinisim nwiruwan siirarar nimbingin mi ti yinisim nwiruwan yio Krai siyairgin. ¹⁷ Kara ha naingwowi kima ti diminin siir dimin mwokimwowin siir dinokninkin. Biya Adi Komii siya Ebrahim siir kitbmii boinkikin yipiki siya tirana. Mi biewii 430yim ha namkiyim mi Adi Komii siya siir siyiu komiiyin Moses siir hauu. Mi yayim wi swoki inak rani, ti Adi Komii siya nimbingiyim mi siya boinimauugiyim Ebrahimni mi sima wi hinda priywokaeyam tani. Nningaka. Yim wi hiriyar nwoyokiyokiyami. ¹⁸ Mi krima ti yayim Adi Komii huuwim Mosesni simiir wakaeyokna api mi krima dimin kibi kibiyim Adi Komii siya nimbiniim simiirin ha haii mi tari ta kitbmii boina Adi Komii siya kitbmii boina Ebrahmnaka ya wi naekak nwo rani mi tariigina ya kaimwo rani. Mi krima ti dimin kibi kibiyim siya nimbingiyim simiirin wa haii. Dimusi rani, nimbina yipiki Adi Komii siya nimbiniya Ebrahimni sairsika, Mosesniya sairsi rani.

¹⁹ Mi ti yayim Adi Komii siya Mosesni dimusi hauugin? Adi Komii siya ti yayim iikam imiirin minam hauugin krimiirin hinina nisiimauuwim ti diminin krima tiriyin yio miyik rani, yio ini biye ywowin. Mi Moses siir yayim yim ini krimiirar niki kigrirao kripkaiyim mi wi Ebrahim siir yinie ieyar nitbudgii yipiki biya Adi Komii siya boinin inkamin. Adi Komii siya siir yayim siir paekwosim imiir boinkikin mi yim sima simiirin Moses siir boinmauu. Mi inkam nwiruwan Adi Komii siya mi iikam ikim simiir bopwovar nwowiskiyin siyairgin mi siir yayim siya pi simiir boinkii mi yim

sima pi kwoin whiruar mi okii simiir tiramin. ²⁰ Mi Ebrahim siirin yio Adi Komii sikisiyar boinkikin ti nimbiniim siya tiranim siir. Mi ya ta iya ya bopwonau nwowan inkam karamaeka simiir bopwonau nokwokairiowam Ebrahim siir tiram kwoin whirua siya nwokiyam ti dimin iiram. Adi Komii siya ti hinina boinkikin siya wi hindara priitirkii ti siya boiniim simiirin. Mi ta nimbina Adi Komii siya hauuwa Ebrahimni ya ini ti yayim Adi Komii siya hauuwim Mosesni ini simiir kou ywowa.

Moses siir siyu komiiyin siya siyargin krimiir kigriraowiyin krimiir nikiunamam Adi Komii siir kingiin hiriir namam

²¹ Dimuga? Mi ti yayim yipiki Moseski si hauuwim iikamim sim mi ta nimbina Adi Komii siya hauuwa Ebrahimni sima bidi yikriipa? Ningaka. Mi yai kibigi nwokiswo ya iikam imiirin wi saeyar pi whinkinsiis haiginiuwim iripa Adi Komii saika nwowam mi Adi Komii siya wi ha pi boinin ti iikamim yim iikam wadiekim. Dimusi rani, sima ti yai kibi imiir wakaeyokna apkim mi sima wi hiriinan nwo rani. ²² Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir nwokaiyim yim krimiirin ti hinina boinkim, iikam whiekakim dimin biyie tirim nim krma ini paeyin uridgi nitkiyyin ini siir hiriinan ywowim. Mi ti iikamim yipiki wi Jisis Kraiis siir wakaeyokna api mi Adi Komii siya simiirin wi ha boini sima wadiekim. Dimusi rani, sima hinina naingwo tibmii kinni ti dimin taeminim biya siya nimbiniim simiirin wa tiri.

²³ Biya Kraiis siir yayim niki it karamae niki owim mi ti yayim Moseski si hauuwim iikamim simiir krimiirin sima kigriraokim mi krma simiir wakaeyokna apim mi ini Adi Komii siyar tirdudgiyin dimin kibigikibi iirar Kraiis siirin yipiki krma sibgu wakaeyokna apanin. ²⁴ Mi ti hiriinan saiirsika ti yayim yipiki Moseski si hauuwim iikamim simiir krimiir kigriraowam yim min niisiimauugim krimiirin, krma miyyik rani mi krimiirin min mi tirkikin krma Kraiis siiram niwitamim mi Adi Komii siya wi ha boini, krma dimin whirki bi kimbugim. Dimusi rani, nim krma hiriyyar naingwo tibmii kinni ti digworaekwowim siya nimbiniim, siya wa tiri. ²⁵ Mi tariinanin Kraiis siir yai kibiyim yim bidi yatkiyim mi Moses siir siyuin krimiirin siya kigrirao rani, yio bidi digiyin. Iriig.

Naingwo tibmii saisaiga Adi Komii siir yinisisim krma nwowana

²⁶ Wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. Dimusi rani, wim kima ha naingwo tibmii kinni, dimin taeminim biya siya boiniim siya wa tiri mi nim krma wi iripa kwoin whirua Jisis Kraiis saika nwowi. ²⁷ Mi wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. Dimusi rani, biya iikam kimiirin yipiki iikam nhirkim baptais haiginiuwim, sima kimiirin Kraiis siir inigni baptais haiginiugim mi kima iripa asi nwowi Kraiis saika. Mi Adi Komii siya kimiiramim wi Jisis Kraiis siiram siya naingwowiya wi saiir hiriinan naingwowi. ²⁸ Mi ta hiriinan saiisika ti hiriinan asi tirkim mi tariinanin iikam kima isido whisa bi nwoko Juda piugana sima mi Juda piugan tani yim sima mi iikamim hinda whisarii mi priimiriyyim mi iikamim rirmiyya nwowiyim yim sima mi wigkamim yim sima. Ningaka. Adi Komii siya ha naingwokin yi ti hiriinan siyuin yio dimin komii rani. Iikam whiekakim ini hirii hiriinankinar ywowim. Dimusi rani, krma Kraiis Jisis siirgim. ²⁹ Mi kima Kraiis siirginiuwu mi wim wi Ebrahim siir yinie nwowi mi ta hiriinan saiirsika mhoiya kima wi dimin kibi kibiyim simiir asi haii yipiki Adi Komii siya nimbiniim Ebrahimni siir hauuwam. Iriig.

4

Mi krɪma miyan kam Krai siirsiyar nwowi Adi Komii siir yinisimɪn

¹ Yai nhirim yim ti hɪnɪngim, yinisim nwirin dimin taemin whiekakim siir adin siirim yim wi siya haii mi simiirin wi siya kigriraowi mi iya siya yinisimar niki owa siya ti dimin hiriinanɪm simiir bi haigin, siya inkamin hinda siir adni mi whisarii priimiriyyin siir hiriinan nwoyin. ² Mi siya ini yinisimar niki okripkaiyin mi siya iikamim simiir yai imiirar wakaeyokna ap yipiki siir kigriraowiyim mi siir dimin taeminim siya haiyanim yim wi ta iya siir ad iya nɪmbingiya saiirar nadigiuwi mi siya wi haini haii simiirin. ³ Mi biya nim krɪma ti yinisimɪn siir hiriinan nwoyin mi krɪmiirin dimin biye saeyar widnonkworɪnugim mi krɪma uridyu bibiyeyim mi iki dimin bibiyeyim ti nun siirim simiir asi wakaeyokna apkim. ⁴ Mi ta iya yipiki Adi Komii siya nimbina saeya ntkiya mi siya siir yinisim iirin ha nikropkiyin mi siya ini inkamar yimbiamin. Mi siirin wig ira saeya yaokainaki mi siya ini yayim yipiki biya Moseski si hauuwim Juda iikamim simiirar mi wakaeyokna apkin. ⁵ Siya ti dimin iirin dimusi bi tɪrkin siya krɪmiirin wi hiriinansi nwoki whinkinsis haiginuwim mi iikamim yipiki Mosesni yayim sim wakaeyokna apim krɪmiirin wi saeya nwoki owaiginuim rirmiya. Mi krɪma wi Adi Komii siir yinisimɪn nwoki owim, siir yinisimɪn siir hiriinan yipiki wi dimin taeminim Adi Komii siya nimbim krɪmiir simiir haii.

⁶ Dimusi rani, wim kima siir yinisimkim, Adi Komii siya siir naeyu iir bidi yikropkiyin yipiki siir yinisimɪn siir kwoinawu hir nwokaiyin kimiir kwoinawu waraur nwokaiyam. Mi Adi Komii siir naeyuɪn krɪmiirin yo min tɪrkin krɪma maigimaigra nwowim mi Adi Komii siir boinim, kira krɪmiir adgin, kira krɪmiir adgin. ⁷ Mi tariinanin kima wi ii priei nwo rani, iikamim yipiki maeyaua mi biye mriiya saiir hugripkikikaiyyim simiir hiriinan. Nɪngaka. Wim kima Adi Komii siirgisiiir yinisimkim. Dimusi rani, kima Krai siir wakaeyokna apkim mi wim kima Adi Komii siir yinisimkim mi kima ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbim krɪmiiram yipiki siir yinisimim, krɪma simiirin wa haii. Iriig.

Pol siya iikamim nu haimii Galesia hiranim simiirsi naingwoyimyokin.

⁸ Biya Galesia kimiir iikamim iripi hiriinan wim kima Adi Komii siir bi mi inoknɪnkɪnkim mi ti uridyu bibiyeyim mi dimin taemin nhirim kima naingwo tibmiiyim, yim Adi Komii siir hiriinan tani. ⁹ Mi tariinanin kima Adi Komii siirin ina ninoknɪnkɪnin. Mi kimarɪn ha ninoknɪnkɪn tani Adi Komii siya kimiirgikimiirgin, kimiirin siya bidi yimbiingiyim siir yinisimɪn nwowam. Mi ti uruwai siyaowaiyim tidiyuni kima nikrimtio iupimpit kuukaiyuwim kimiir widnonkworɪnuwim wim ini simiiram swoki akainɪnkɪrɪonaim. ¹⁰ Mi kima ti dimin taemin hiriinanim simiir napim mi kima hiriirar naingwowi Adi Komii siya kimiirin wi hɪnɪna boini, kima wadiekim. Dimusi rani, wim kima ii bwanim mi biewiiyim yipiki biya Moseski boinim krɪmiir iikamim Judamiyim krɪma simiir napim. ¹¹ Mi kara iikamimiiram naingwokiyim mi kara ini nididkakar ywokiyin dimin taeminim kara tirim yim wi hindara priiywokaeyami. Dimusi rani, ti yayim ti tariinanin kima wakaeyokna apim yim naekak bi nwowikim yim ini ti yayim biya kima niki apim naekak nwo karamae nwowim ini simiir hiriinan ywowim mi kima Adi Komii siirgisiiiram sibgu wakaeyokna ap rani, ini nɪngar ywowiskiyim.

¹² Ti kariir nomiiyauim, kara kimiirin pi igao yai hɪnɪna boinkii, kima warɪ Moses siir siyu komii kimiir kigriraowin siirin digiumii ti haimriiyugig, kariir hiriinan ta hindara kara mi priiyakiirarara siyu komii siiram nɪnkɪrɪona karamae nwowa saiir hiriinan. Mi an kara ini iikamimiir

hiriinan ywowin, yipiki biya Moses siir siyu komii ieya kigrirao karam nwowim simiir hiriinan. Biya kima kariirin dimin biye bi tirkim mi kara ina ninokninkinin tariinanin kima kariirin wi kimbu rani. ¹³ Kima ina ninokninkinim biya kara bigibi kimiir waraur nita ya dimusi rani, kara maki niigin mi kariir kwoinin ha kisina haigiyin mi kara Krai siir yai kibi kibiyim kimidiniya kimiir boinmimauu. ¹⁴ Mi dimin biyeyim kariir tirkiyim mi an kara ini makar iyyin mi kimiir kwoinin ti hinina yaingwo kara miyiknan nwo rani mi kima kariiram naingwo kamae bi nwokim mi kariirin digumii bi mi haimriiyugigin. Nngaka. Mi kima kariirin hapi Adi Komii siir paekwosim iir kima haiiyin siir hiriinan haigim. Mi kima kariir haiwinim wim hapi Jisis Krai siir nasi haigim. ¹⁵ Biya kima kara nita kima maigimaiga prasae bi kinkim. Mi tariinanin kima kariirin panina naingwowi? Kara tiriginim iikam kimiir boini biya kara kimakar nwowa wim kima kariiramar naingwokwonanaekim. Mi kima ti hinina naingwokim, krima wi krimiir yapa yapa nhwo imiirar habaii mi krima simiirin wi Pol siir hauugii mi siirin wi sima nwoki whinkinsiis haiginuwim. Mi kimiir kwoinin kariiram naingwokwonanaeyim dimusi swoki kisina haigigim? ¹⁶ Biya kima kariiram naingwokwo prasae bi kinkim mi tariinanin an kara ini kimiir sau omomnan yamwoiun. Dimusi rani, mi tari kara kimiirin yaimwower boinkin, aniya?

¹⁷ Mi ti Judami iikamim yipiki naingwo tilmii kinim kimiir miois imiir kitiyopnimir haiyam tirim, yim sima nimbipai nimbipai kimiir nimbipai tiri mi sima wi kimiir whinkinsiis haiginu rani yim minam tiri kima aru kariir nwokiyim. Mi sima ti hiriinan minam tirkim kima simiiraramar nwoki sibgu aingwo iskiyim mi simiiraramar nwoki apim. ¹⁸ Mi simiir miya wadiekiswo mi sima kariiram naingwokiswo kimiir whinkinsiisam mi wi wadieyar pi ywowin. Hiriirar dwo! Mi sima inokininokin wadie kimiiraramar nwowi iya kara kimaka tir nwowi, yio ti hiriinan siyuun yio miyik rani. Sima ti siyu hiriinanin kara tirin iya kara kimaka iripa waraur nwowa mi ha tira sima saiir hiriinanar ti swoki tir. ¹⁹ Ti kariir nomiiyau kibiyim, kara ini wiga yaeya yinisim nwir swoki aokainam tiriya mi saeya diriisusuwiya ini saiir hiriinan ywowa. Kara ini hikak nwowin, biya kara naingwowa kimiiram kima Krai siir sibgu wakaeyokna apam. Mi tariinanin kara ini hikakar swoki owin mi kara minam nwowi kima Krai siiram swoki sibgu wakaeyokna apim mi kwoin whirua saika nwowim. ²⁰ Kara ha naingwowi kara ini kimakar nwowin mi ta hiriinan saiirsika kara ig yai paninsi boinkisi ta yokwo aiirin kimiirin. Kara minam naingwowi kimiir whwonkam ida nokwowim mi kimiir kwoin imiir ninokninkinim mi kara kimiirin wi ig yai boin tani kimiir whinkinsiis haiginuwamin. Mi kara ti arugi aru nwokiyin, kara ninokninkin tani kara kimiirin wi panin panina namisi whinkinsiis haiginuwi mi ta hiriinan saiirsika kara kimiirin ig yai asi boinkikin mi yai hinsima asi mi boinkikin kimiirin. Friig.

Ti niwiiyin Sera Hega sowiirin yio aknain krimiir naisiimauugin

²¹ Kara kimiir sruiyam tiri, yipiki Mosesni siyu komiiyin siir aowa nwowim mi kima ina sibgu ninokninkin kinim ti siyu komii siir siyu mwoki nwowim, aniya? ²² Mi Adi Komii siir Yokwo Komiiya ya hinina boinka Ebrahim siya yinisim yinkamiyino nwisa iyio, nwirin yio wiga Hega dapiya saiirgin yipika Sera saiir mi miriia mi nwirin yio Seranikin yipiki siir biyan wiga Hega ya mhoiiyan aeya. ²³ Mi ti siir yinisimin ta wiga whisarii mi priimiriya saeya naokainain, saeya siirin whisarii bi naokainakin. Dimusi rani, saiirin Ebrahim siya nonkwonaka mi siya saika iripa piu ha nwowin mi saeya ini

yinkakar ywokiya. Mi yinisimɩn yipiki Sera saeya naokainain saeya siirin whisarii bi naokainakin saiirin Adi Komii siya nimbingin mi siya whinkinsiis haiginugun saiirin mi Ebrahim siya iripa piu saika ha nwowin mi saeya ini yinkakar ywokiya. ²⁴ Mi ti yayim yim dimini haniin krimiir boiniyokim. Tiki wig iso yo ti kitimii boin kwiso yipiki biya Adi Komii siya nimbingiyo iikam imiir, yio sowiir nikriigo. Hega ya yayim biya Adi Komii siya hauuwim Mosesni mhu Sainai ku hir ya simiir nikriiga. ²⁵ Tiki inig Hegan yio mhu Sainai siir nikriigin nu Arabia hiranin. Mi om komii Jerusalemɩn yipikin Juda iikamim simiirin mi iikamim yipiki hir nwowi ikim yim wig Hega saiirgim. Dimusi rani, Hega saeya yinisim yinkamiyin naokainaka mi siya siir yopiiya saeya miriia wi saiir hiriinanar swoki tiri. Siya wi hinda whisarii mi miriian inkamar mi owi. Mi ta hiriinan saiirsika iikamim yipiki Mosesni siyu komii si napim yim saiir yinisim iir nikriigim. Sima Moses siir siyu komii iirin minam napkim sima ha naingwokim Adi Komii siya simiirin wa nwoki boinim sima dimin whirki bi kimbugim mi ti yayim ti sima wakaeyokna apim yim wi simiir tir tani dimin whirki kimbu karamae sima nwowam. Nningaka. Tiki yayim simiirin wi simar swoki hidi. ²⁶ Mi wiga Sera nikuiwiya ya min nikriiga yayim Adi Komii siya hauugiyim Ebrahimni ya simiir nikriiga. Saeya Adi Komii siir omin Jerusalem nikuiwiyin yipikin Mosesni siyu komii kou siya nwo karam nwowin siir nikriiga. Yim sima siir bidi haiburgigim mi nim krɩma iikamim yipiki Kraisi ya kibibiyim sim wakaeyokna apiyim, saeya ini krimiir yopiinan ywowa mi nim krɩma ini saiir yinisimnan ywowim. ²⁷ Adi Komii siir yayim yim ha boinkikim, Jerusalemɩn Adi Komii siir om hir nwowin yipiki wi mhoiia nimbiam yio wi bimbiuwii nwo rani, yio wi ti Jerusalemɩn ti tariinan nwowin ti nu iir wi siir haiburi. Krɩma ina ninokninkinim tiki yayim yim kaimwowaigim. Dimusi rani, Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir nwokaiyim yim hindara boiniyokim ti om whiso sowiir nikriiyo yo ti wig iso owa. Ya hiniina boinka, kira ta wig pioa yipiki biya yiniekak niki o karamae nwowa, kira maigimairgar dwoki! Kima kairwao boinki mi yayi whiipani haniin damai kimiir wiga yipiki biya yinpiugak nwo karam nwowa mi yinisim naokaini kimpipisu hai karamae nwowa saiiram. Yipiki wiga saiir kamki sopkiya saiir hiriinan nwowa saeya wi yinisim kasa kasa swoki iyio rani mi saeya wi wiga kamkak nwowa wi saiir haiburi.

²⁸ Ti kariir nomiiyauim, Aisak siya Ebrahim siir yinisimkin. Dimusi rani, nimbina Adi Komii siya boinkiya siir saiirsika. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin nim krɩma Ebrahim siir yinisim asi mi owi. Dimusi rani, ti yayi imiirsika. ²⁹ Mi biya yinisimɩn Hega saeya naokainain yio. Dimusi rani, saiir kamɩn iripa piu saika nwokin, siya yinisim yinkamiyin yipiki Adi Komii siya whinkinsiis haiginuwun wig pioa nninga Sera nikuiwiya saiir saeya naokainam siirin siya siyu miyiknan bi tirkin. Mi tariinanin ta ii aiirin iikamim yipiki Mosesni siyu si napim sima krimiirin miyiknan bi tirkim yipiki Adi Komii siir naeyu siir haiyim biya yinisim yinkamiyin biyeyin siya tira yinisim miyik iir saiir hiriinan. ³⁰ Mi yayim Adi Komii siir Yokwo Komii ya saiir nwokaiyim yim hiriyar boinkim? Yim ha boinkim, wari wiga hinda whisarii mi priimiriiya saiirin ti nhinikriropki saiir yinisim yinkamiyin saika. Mi saiir yinisimɩn yio adin siir digworaekwowim wi wara hai rani, ti yinisimɩn yipiki biya Adi Komii siya nimbingiyn wiga saiir whinkinsiis haiginuwam saeya naokainain saikan. Mi kima ti yayi bibiyeyim simiirin digumii haimriiyugig, ti kamim sima boinim haniin, kimiir miois imiir kitiyopnir haiyam. Yim ti yayim kimiir kwoinim wi sima tirbuwi, inkamim maeyaua mi biye miriia saiir hugripkikaiyin siir hiriinan. ³¹ Ti kariir

nomiiyauim krīma wiga yipiki whisarii mā primīriiyya sair yinisiisim tani mi krīma yayim biyya Isrelmi iikamim simiir widnonkworinuwa simiiram kipi ninkiriona wiga yipiki hinda rirmīiyya nwowa ini sair yinisiisimnan ywowim. Krīma hiriyyar naingwo tibmii kīni Adi Komii siya wa tiri biyya siya boina sair hiriinan. Iriig.

5

Nim krīma iikam rirmīiyya nwowan iikamim mi krīma wi rirmīiyya hiriyyar nwokripkaii

¹ Krīmirin Krai siya bīdi kiyaiyim yayim biyanim simiirsi, simiir haiburgigim mi nim krīma ini iikamim yipiki maeyau biyēya mā biyē mīriiyya sair hir hūgrīpkīkīkaiiyim mi hir ha haiburgigim ini simiir hiriinan ywowim, krīma ini rirmīiyya ywokiyim mi tariinanin krīma ini wadēyar ywokiyin mi ini Adi Komii siir kwoin iirarar napiskiyim. Mi kīmiir kwoinim kīrie dwo, iikamiyam kipi kiwaki kīmiir swoki kiyaiyamān ti dimin hiriinanim simiir napam iikamim yipiki maeyauwa mā biyē mīriiyya sair hir hūgrīpkīkīkaiiyim sair hiranki nītiyim whisarii mā primīriiyyim ini simiir hiriinan ywowim.

² Ti dimin taeminim simiir wakaeki. Kara Polkin, ti hīnīna boinkiyin. Mi kīma kam nīrmīiyam kiwaki kīmiir mīois imiir kītiyopnir haiyim mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya wi hīnīn asi boini, kīma wadēkim mi ti dimin Krai siya tirin kīmiir whīnkīnsiis haigīniuwam mi kīmiir sibgu grabaigīniuwam yim wi kīmiir whīnkīnsiis haigīni rani mā Adi Komii siya wi ta hiriinan sairsi boin tani kīma wadēkim. Nūngaka. ³ Kara kīmiirin kaimwower swoki boinkii. Tikī kamim yipiki kam nīrmīiyam kiwakiyim simiir mīois imiir kītiyopnir haiyim mi tari Adi Komii siya wi ha boini simiirin sima dimin whirki bi kīmbugim. Mi sima iki siyū komii whirin siir yai imiir wakaeyokna ap biyya Moseski si hauugiyin Juda iikamim sim. ⁴ Mi kīma iikamim yipiki yayim Moseski si hauuwim iikamim simiir, simiir wakaeyokna api mā Adi Komii siya wi ha boini sima dimin whirki kīmbugim mā Krai siirin digūmii bīdi haimriiyūgigin. Mi kīma dimin kībiyin Adi Komii siya pīrhauuwīn siirin digūmii bīdi haimriiyūgigin mā siya kīmiirin wi swoki whīnkīnsiis haigīni rani. ⁵ Mi nim krīma iikamim ti tiranim nim krīma Adi Komii siir naeyūn siir kīrieni nwowi, yipiki krīmiir whīnkīnsiis haigīniuwiyin. Mi nim krīma hīnīn hīnīna naingwōwi tiriigīnim Adi Komii siya boinim yim kaimwōwārgim. Mi siya wi siya boinim wi hiriinanar tiri. Mi nim krīma siiramar kaoraraowi siyar boinim krīmiirin hīnīn krīma dimin whirki bi kīmbugim. ⁶ Mi krīma Jis Krai siir siyū iir napi mā krīma krīmiir mīois imiirin ha mā kītiyopnir haiiga wīndi mā simiir mā kītiyopnir hai karamae mā owi, yio dimin komii rani mā yio wi krīmiir whīnkīnsiis haigīni rani mā wi Adi Komii siir tir tani siya krīmiirin hīnīna boinim krīma dimin whirki bi kīmbugim. Mi yio dimin komiigi komiyyin yio ti si mā krīma Adi Komii siiram sibgu aingwōwi mā krīma wi nwīrni irniyam nwoki aingwōkwōnaeyim mā wi dimin mīiyik mīiyik imiirarar niki tirim.

⁷ Mi biyya kīma Krai siir yai imiirin wadēyar niki wakaeyokna apkim mi tariinanin kīma kīmiir kwoinim dimusi kīntīnuwi. Mi kīma siir yai imiirin wi ii pīrei wakaeyokna ap rani? ⁸ Adi Komii yipikin kīmiir nīmbingiyin siir wakaeyokna apam kīmiirin siya tīrkīkin siir yai aiir wakaeyokna apim. Mi ta hiriinan sairsika ta yayi ti kamim yipiki kīmiir nīksīsaeyim yim yayim yim Adi Komii siya bi hauugim simiirin. ⁹ Mi hu nasin siir nauin yio komii rani mā kīra siirin sibgu sibgu hai karamae nwowi mā siya ha mīmbīrgii mā

ti kip whiekakim simiirin wi siyar ninopkii mi iikamim wi siir nae rani. Mi dimin biyie biyeyim yipiki kima napiyim yim dimin komii rani mi mhoiia ti dimin kibiyin ti kima napim wi siya tirbugi. ¹⁰ Kara hiriayar naingwowi Biyan Inkam Komii siya wi kimiirar kinsiis haiginuwuwi mi kima ti yayim biya kara boinmauwim simiirin wi yaeya naingwo rani mi ti iikamim yipiki kimiir kwoin imiir kiyaiiyim, simiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini dimin biyeyim sima tirim simiirsi.

¹¹ Iikam nhirim yim hinina boinikim, ti iikam imiir kara nowomwarkaiyuuwun siyuun simiir mois imiir kitiyopnir haiyam mi kara ti hiriinan siyuun tirkiswo mi sima kariir dimusi swoki onkwobumbuninkini? Mi kara ti hiriinan nsiimauugiswo mi sima wi kariir di tirbuwi. Dimusi rani, kara simiirin Jisis Krai siya naowa paeyin hiiniya nrioinkinin si saiir nsiisiimauugin. Mi ta hiriinan saiirsika sima hindara asi nanaakim.

¹² Kariir kwoin komiyyin ha naingwowi tiki iikamim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim mi kimiirin siyu mwon nsiimauu karamae nwowiyim tiriiginim iikamim naingwo tibmiyyim kimaka nwowim, yim sima kimaka kipi namasu yim arugi aru dwo.

¹³ Ti kariir nomiiyauwim, kimiirin Adi Komii siya bidi yimbiniim wari dimin biyie biyeyim yipiki kimiir kwoin ima napim simiir haiburgigim inkamin maeyau biyeya mi biyie miriia saiir hugripkiikikaiyin mi hir ha haiburgigiyin siir hiriinan. Kima sibgu sibgu dwo kimiirin Adi Komii siya bidi kiyaiyin ti dimin biyeyim simiir hiranki mi kima kimiir kwoin imiirin kipi kiwaki ti dimin biyeyim nuanim simiir swoki apim. Kimiirin ti dimin biyie biyeyim simiir hiranki bidi kiyaiyim mi kima irni nwrni dinan whinkinsiis ankinsiis dimin kibi imiiram napam. Dimusi rani, kima irni nwrniyam ninan aingwokwokim. ¹⁴ Mi Moses siir siyu komiyyin siirgisiir siyu komiyyin siir yaimwokiyaimwowim yim ti hinina boinkikim, kira iikamim kariir omaka kingiin waiyim simiiram naingwokwowyim, kramar naingwokwowyim hiriinan daingwokwo. Mi kira ti hiriinan dimin imiir napi mi mhoiia kira wi dimin kirieki kirieyin ti siyu komii ieya boinmauwun wi siir nwoki apim. ¹⁵ Mi kima, kima kimar ninkinwaomwarkii boini mi kima kimar niniinansaowi mi kima wi mintiraona kimasayar, wim wi kima kimar pi tirbunaeisi. Mi iikamim yipiki yayi ninkinwaomwarkii boiniyim mi yayi min niniinansaowiyim yim ini niimauan wraisu biyeyim wraisu mirisima saiirsi niniiyim ini simiir hiriinan ywowim. Wim wi kima kimar swoki onkwobumbuninkinaei ti niimauan wraisu biyeyim simiir hiriinan sima sima nimpwomwitiyim. Iriig.

Adi Komii siir naeyuun dimin miyik miyik siyar tiri mi kimiir kwoinim pi dimin biyie biyie tiri

¹⁶ Kara ti yayim kimiir boinkikim Adi Komii siir naeyuun siiram kiwaki kimiir whinkinsiis haiginuwim mi kima wi Adi Komii siir yayi imiir nwoki wakaeyokna apim mi wi hiriinan saiirsi nwowi kima wi ti dimin taeminim kimiir kwoin ima naingwowim wi simiir nap rani. ¹⁷ Kara ti yayim kimiirin dimusi boinmauu rani, dimin taeminim kimiir kwoin ima naingwowyim yim ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyu ieya naingwowyim yim sim tani. Mi dimin taeminim Adi Komii siir naeyu ieya naingwowyim yim ti dimin taeminim ti iikami kwoinki naingwowyim yim sim tani, yim ini sau omomnan ywowim kimiir kwoinim hinda tinda simar kiyaiyokiyokiii. Mi tiriiginim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim mi kima diminim kima naingwowyin siir tiram paninsi yaingwosi. ¹⁸ Mi kima Adi Komii siir naeyuun siiram kiwaki, kimiir kigriraowam mi kimiir boinam diminin siya naingwowin

kimiiram siir tiram mi kima wi Mosesni siyiu komii siir yai imiir nap rani mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya wi ha boini kima dimin whirki bi kimbugim.

¹⁹ Mi dimin taeminim iikamim simiir kwoinko tirim, krima simiirin bidi sibgu inokninkinim yim ti hinngim, iikamim hii prinanaeyim mi siyiu biyeyim idowiiyar pridiraerariyim. ²⁰ Mi uruwai siyaowaini inig hainaniyim mi nop min nanaowiyim mi io nhirmaka nwowiyim mi yai min prininii prininiyim mi dimin taemin haigipraprakaiyim mi yai bibiyie boiniyim mi iikamim dimin taeminim sima sima haiyamar naingwonaeyim mi kwoin bibiyie naingwowyim mi isid ninikrimkripiyim. ²¹ Mi dimin taeminim iikam nhrki nonkwowiyim simiiram naingwowyim mi op biyieya kwiyae whaowaeiya sae mi kwiyaeiyim mi mwai bibiyeyim sim mi waowiyim mi dimin biyie biyie nhrim ti hiriinanim simiir hiriinan ikim. Biya kara kimiir bidiyar iki boinmauwun mi tariinanin kara kimiirin pa swoki boinmauwu. Yipiki ti hiriinan siyiu iir tiri, yim wi Adi Komii saika nwo rani, biya siya nimbina saiir hiriinan.

²² Mi dimin taeminim Adi Komii siya siir naeyiu ieya whindiraerariyim iikam imiir yim tisirim, iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwokwonanaeyim mi iikam nhr ikim, yim wi margimaiga nwoi, simiir kwoinim wi wadiyar nwoi, yim wi io nwoisauu rani, yim sima iikam imiirin wi wadiyar tirhaiginuwi mi iki iikam nhrim simiirin wi hindara pridiraerari, sima biya sima boinim simiirar swoki tiri. ²³ Mi sima iikam nhirmaka wi kimbu rani mi yim sima wi simiir kwoin imiirar kigriraonaei. Mi krima ti hiriinan dimin imiir tiri mi Moses siir siyiu komiiyin yio wi krimiir boinhuriyiu rani. Nningaka. ²⁴ Mi iikamim Krai Jisis siirim yim ti iikamim ini Krai saika naonan ywowim paeyin hiniya nriioninkin si mi ti nuin siir dimin biyeyim simiir kwoinawun wi sima nwokaikripkai rani. Mi ti dimin biyeyim tariinan tiram sima naingwowim yim bidi iyopgrirmiigiyim mi sima wi hapair swoki o rani. ²⁵ Adi Komii siir naeyiun krimiirin siyar ninkiamasu haiginugun Adi Komii saikan mi krimiir kwoinim siiraramar kiwaki siyar kigrkakim ti digworaekwowim simiirsi. ²⁶ Mi krima krimiir inig imiirar kipi hainana, hinin krima inkam komiigim mi krima iikam nhrmi kwoin kipi kiyopsibgi io sima nwowamin mi krima kwoin bibiyie irni nwirni diminim simiiram kipi naingwo, iki sima tiriyim. Nningaka. Iriig.

6

Kima kimiir nomiyauwim simiir whinkinsiis dimin taeminim sima tiriyim simiirsi

¹ Ti kariir nomiyauwim kima ha kigi inkamin ti dimin biyie tirin mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya kigriraowim kimiir kwoinim kima siirin kipi kimbu haiginu mi ti inkamin siir dimin biyie imiir sibgu tirhaiginu mi siir whinkinsiis haiginu ti dimin kibiyim biya siya niki apim simiir swoki apim. Mi kima kimasiyar mintaraona mi kimiir kwoinim kimasiyar kantimtununa. Mi iya kima ti inkam iir whinkinsiis haiginuwiyim kima mintarao. Dimusi rani, diminin wi kimiir kwoin imiir kiyaii mi wi kimiiram kinankiuwi dimin biyie tiramin. ² Kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiisna dimin biyie biyeyim mi dimin taeminim yipiki kimiir bopwo waraur nambiyamiyim simiirsi mi ti hiriiran sairsika ti hiriinan siyiuin siirsikin kima wi Krai siir yai imiir wakaeyokna api siya boinim hinin, kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis. ³ Kara hinin mansi boinkin iikamim yipiki hinina naingwowim sima inigakim mi inkam nhrmi whinkinsiis karamae nwowiyim yim sima simar swoki iksisaenaei,

ha niki aingwowim nhirmi kouwin ini sima ywowin mi yim sima ini ninga ywowim. Yim sima ini ningar ywowiskiyim. ⁴ Iikam kima, irira nwoniran kima diminim kimar tirim simiir daingwo. Mi sima wadiek niuwi mi kima wi maingmairga haini dwo. Diminin iikam nhirkim tiriyin simiirin, diminin kima tiriyin saika hid. ⁵ Kima ti hiniin kipi tir. Dimusi rani, mhoiia irira nwonira kimiirin wi Adi Komii siya sruii kima ti dimin hiriinanin kima tirin siir dimusi tirkin mi siya simiirin wi yapa yapa hidi.

⁶ Mi ti iikamim yipiki nitim mi yipiki boinmimauuim mi simiirin Adi Komii siir yai kibi kibi imiir nisiimauuim mi sima dimin taemin nhirim simiir hauu mi simiirin simiir kigrirao.

⁷ Kima kimar kipi swoki iksisaena. Mi kima Adi Komii siirin dimin whir kipi swoki iksisae. Mi dimin taeminim yipiki iikam ima tirim sima mhoiia wi wadieya namisi haii simiirsiyin, iyie? Wi biyie haii iya Adi Komii siya iikam imiir hidana. Yio ini inkamin yipiki numiran sasae ya ninkiniyin ini siir hiriinan ywowin. Mi siya dimin miyik miyik imiirara ninkini mhoiia siya wi dimin kibi kibi imiirarar mi haii. Mi siya dimin biyeyim sim ninkini, nombwi min hiniinim mi dimin taemin nhir ikim mi mhoiia simiir ningugu haii mi siya wi dimin biyie imiirarar ningugu haii. ⁸ Mi iikamim dimin taemin biyeyim simiir kwoinkar naingwo tiri mi mhoiia ti simiir kwoin biyeyin simiirin wi biyie siyar swoki ohaiginiuwi yim ini ti inkamin yipiki nombwi ninkinin siir numir aiir ini siir hiriinan ywowim. Mi iikamim yipiki dimin taeminim Adi Komii siir naeyu ieya boinim simiir, simiir napim, mhoiia simiirin wi Adi Komii siir naeyu ieya whinkinsiis haiginiuwi hiriayar nwoyokiyokikaeyamam. Tiriiginim yim ini inkamin dimin miyik sibgu inkiniyin siir numir aiir ini siir hiriinan ywowim. Mi mhoiia sima wi dimin miyik miyik imiirar ningugu haii. ⁹ Dimin miyikim kara tiriyim simiirin hindara kipi kiyyikik mirii kima inokinokin simiirar tiranae. Mhoiia iya Adi Komii siya nimbina krimiir dimin miyik miyik imiir haiyam mi krma wi piu minkin kipi piyao ti dimin kibi kibi yim simiir tirsiyin. ¹⁰ Mi krma inokinokin ti nu iirar niki okripkaiiyim krma iikam imiirin sibgu tirhaiginiu mi ti nomiyauim yipiki Adi Komii siir yai kibi imiir wakaeyokna apim, krma simiirin sibgu sibgu tirtatao haiginiu. Iriig.

Pol siya Jisis siiram maingmaingakin yipiki biya paeyin hiiniya nirioninkinin si naowin

¹¹ Kima whiekakin ta Yokwo Komiiya kara winkiya saiir bidi kigim yipiki kariir ingar nonkwo winkiya. ¹² Mi ti kam hiriinaninim ti kimiiram tiriyim kimiir kiyaiyam kimiir miois imiir kitiyopnir haiyam yim sima minam naingwowi Juda iikamim sima simiir niki boinim hiniin sima inkam wadiekim, kiya yim ini ningaka ywowim. Mi ti siyiuin miois kitiyopnir haiyin yio dimin komii rani. Jisis Kraisi siya krimiir dimin biyie imiirsi naokin mi ta siya nanmaiwarkaina krimiir sasairga dimin komiigikomiiya. Mi yim sima Juda iikam imiirsi nididgim sima tiosi simiirin. Yim sima Juda simiir kam imiir niksisaekim, sima simiirin wi kwoin bibiyie pi naingwowisi. Mi ta hiriinan saiirsika, yim sima kimiirin siyiu mwoni paninsi yiisiimauusi. ¹³ Mi ti inkamim yipiki simiir mioisim kitiyopnir haiyim yim sima Moses siir siyiu komii siir yai imiir bi napkim. Yim sima minaramar naingwokim kimiir miois imiir kitiyopnir haiyam mi sima wi inig komiigak saiirsi niki owim Juda iikamim simiirsiyin mi sima wi simiir inig imiir nwoki hainanim. ¹⁴ Mi an karar, an kara Jisis siiraramar naingwo iskii yipiki paeyin hiiniya nirioninkinin si naowin mi. Dimusi rani, an kara naoni piunan ti siirsi

nwokin yio tiriiginin yio dimin whoimoni rani. Ti nuin siir tiran digworaekwowim yim wi kariir kwoin iir kiyai rani mi ti digworaekwowim yipiki ti nuan iikam ima napiyim mi ti digworaekwo hiriinanim kariir nwowim yim bidi yaonamim mi bidi inangrirmii iuguskiyim. Mi kariir kwoinin ti hiriinan diminim simiir wara swoki aingwominin tani. ¹⁵ Kimiir mioisim inkamka kitioyopnir haiga windi mi sima mi kitioyopnir hai karamaeka windi, yio tiriiginin yio dimin komii rani mi yio wi iikam imiir whinkinsiis haiginu rani. Adi Komii sasairgin iikami kwoin kisina haigiyyin yaeya wadieki wadie nwokiyam. Yio tiriiginin yio dimin kaimwokikaimwo inig komiigak ieyairgin. ¹⁶ Kara ha naingwowi tiki kimiir iikamim yipiki ti yayim kara niki boinimauuim simiir napim mi ti iikamim hinda tindanim Isreliiyim yipiki Kraiis siir yai kibi imiir sibgu wakaeyokna apim mi Adi Komii siya kimiirin wi naingwobumbu aiiir nisiimauuwi mi wi dimin kibi iirar mi sibgu tirhaiginuwi mi kima wi iripar mi ongwomamair aei.

¹⁷ Mi tariinan mi mhoiyya iriipi hiriinan kara pi boriisopi inkam nwiirki hinina boinim kara ti aposel inkamin Adi Komii siya bi nimbingin. Dimusi rani, kariir pua hanwhie hanwhie kasa nwo rani mi tiriiginim yim kimiirin hinin nisiimauugim kara ti inkamin yio ini Jisis Kraiis siirgisiirarar ywowiskiyin.

¹⁸ Ti kariir nomiiyauim. Kara ha naingwowi krimiir Biyyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siya bidi hauuwun kimiir kwoininim siir naingwobumbu aeya ya yai kaimwoki kaimwo aeyairga. Iriig.

EFESAS

Mi iya Pol siya mai biye mriya om komii Rom hir, siya yokwowa kwiiya winki. Kwira iikamim Efesasinim simiiram mi kwira Kolosiyan iikamim simiiram, mi kwira Filipaiyan iikamim simiiram, mi kwira Failimonan iikamim simiiram. Siya ta yokwowa biyin om Efesas hiriir winkikin sima mwainam mi mhoiyya wi iki om nhirim simiiram nwoki hauugiyim. Siya ta yokwowa inkamin Tikikas nikuwiyin siir yonkwo hauugi mi simiirin siya ini hauuu. Taka yokwowa min boinka, iikamim naingwo tibiyyim pu kwiruwa nwowim. Mi pua saiir mwoin wi Jisis siyar niki owim krimiir kouwin. Iikamim naingwo tibiyyim yim ini siir wignan ywowim mi Jisis siya ini krimiir kamnan ywowin. Iriig.

¹ Kara Polkin Adi Komii krimiir wanin siya kariirin biyar nimbingin Jisis Krai siir yai aiir boinmimauuam. Mi ta yokwowa kara winkika iikamim Adi Komii siirim yipiki om Efesas waraur nwowim kimiiram yipiki Krai Jisis siir yai aiir wakaeyokna apiyim. ² Kara hinina kwisboinkii, krimiir Adi Komiiyin mi krimiir Biyan Inkam Komii ikin kimiirin wi naingwobumbu siya nwoki hauuwim mi kima wi iripar nwoki ongwomamair aeikiyamim. Iriig.

Krimiirin dimin kirie komii komii Adi Komii siya dimusi bi hauugin Jisis Krai siirsikin.

³ Krima Adi Komii siir inig iir hainanki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krai siir Adin. Dimusi rani, iikam krimiirin siya hainanprapraskikim. Dimusi rani, krima Krai siirgin mi ti hiriinan saiirsika Adi Komii siya siir dimin kibi kibiyim siir om hiranim krimiir asi hauugikim. ⁴ Biya siya ti nu iir niki onkwokwo karamaeyar niki owin mi ninomor aka, siya saiirar nimbingin siir iikam nwowamin mi ta hiriinan saiirsika krima Krai saika asi namasugim. Mi ti hiriinan tirin siya krimiir kigi, krima dimin whirki bi kimbugim ini wadieki wadieyar ywowim. ⁵ Biyarin, Adi Komii siya iikam krimiirsi siir kwoinkar naingwokwonanaekin mi siya hininam naingwokin krima siir yinisisim nwowim Jisis Krai siir kirieni. ⁶ Mi ta hiriinan saiirsika, krima siir inig iir asi hainani. Dimusi rani, siya krimiirin siir naingwobumbu komii aiirin hinda whisariiyar prihauugikin Jisis Krai siir kirieni yipikin siya naingwokwonanaeyin.

⁷ Biya Krai siya naonama mi siir nhieya ha naokiinaiiniya mi ta hiriinan saiirsika krimiirin wi Adi Komii siya hidana iikam whiekakim simiir wi saiirsi nwoki anmaiwarkainam. Mi dimin bibiyeyim krima tirim yim siya bidi haiyoprindiyumiiigiyim. Krai siya ti dimin hiriinanim krimiirin dimusi bi tirkin siya iikam krimiiram nhami nhami bi naingwokwokin. ⁸ Adi Komii siya siyargin dimin taeminim simiir bwamkibwamin. Mi krimiirin siyar bidi haiyoprindiyumii iskiyin iya siya hidana saiirsiyin. ⁹ Mi krimiirin siyar yanaakninkiihaiginu dimin taeminim biya aowa nwowim siya naingwowim krima ninomokninkinam yim idowiiya bidi yimbiyamim Krai siir kirieni. ¹⁰ Mi dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim yim ti sima, mhoiyya iya Adi Komii siya naingwowa wadie nwowana mi digworaekwo whiekakim nuanim wi siya kiyapraigini mi siir omanim yim iripi hiriinan mi sima wi maeyau kwiruwar namwoiwi mi ti digworaekwo whiekak imiirin wi Krai siyar nidwo kigriraoirkaki.

¹¹ Mi ti digworaekwo whiekakim Adi Komii siya naingwowim wi hiriinanar nimbini. Krimiirin Adi Komii siya bidi yimbiyyin siirgisiiir nwowim Krai saika namasukikinam. Dimusi rani, ti digworaekwowim bidi bidiniya tiram

siya naingwowim simiirsika. ¹² Adi Komii siya ti digworaekwo imiirin whisarii bi tirikikin krɛma yipikim biigibii Kraiis siir yai imiir wakaeyokna apim wi siir inig iir nwoki hainanim mi siir inigin yio komiigikomiiyin.

¹³ Wim kima ini krɛmiir hiriinan ywowim biya kima wakaeyim Adi Komii krɛmiir Wanin siir yai kibiyim kɛmiir grabaiginuwim mi kima Kraiis siir yai imiir wakaeyokna apim. Mi kima wakaeyokna apim simiir mhoiyan, kɛmiirin Adi Komii siya nimbingim mi ta hiriinan saiirsika kima siir naeyiun saika asi namasukikini yipikin siya nikropkiyin tiriir nitam mi iikamim kimaka waraur nauni oniya ta biya siya boina hinin siya wi sɛpi nikropki siirin. ¹⁴ Adi Komiiyin yipiki siir naeyiun iir hauugiyin krɛmiir, siya hinina nisiimauugin mi krɛma ini hainii yinokninkinkiyim krɛmiirin mhoiia siir dimin kibi kibiyim wi krɛmiir hauuwi yipiki biya siya nɛmbinim mi siya boinim tiriiginim yipiki siiram naingwo tɛbmii kinim. Mi Adi Komii siir iikamim wi rirmiia sɛmar nwobudgi mi Adi Komii siya wi inig komiigikomii iirar haii. Dimusi rani, ti dimin taeminim siya tirim simiirsika. Iriig.

Pol siya Adi Komii siiram sriigin iikamim om Efesas hiranim simiiram

¹⁵ Dimusi rani, ti hiriinan saiirsika digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim wim kima Biyan Inkam Komii Jisis siir yai imiiram bɛdi wakaeyokna apim mi kima wi hiriinan saiir naingwokwonanae iikamim Adi Komii siirim simiiram. ¹⁶ Mi inokininokin an kara Adi Komii siir siira boin wadienanaei. Dimusi rani, iikamim simiirsika. Kara iikam kɛmiirsi naingwokwokin mi ta hiriiran saiirsika, kara Adi Komii siiram asi kwisboini yipiki krɛmiir Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis siir Adi Komiiyin. ¹⁷ Adi Komiiyin siyairgin mi krɛma siir inig iirarar hainanprapraski. Kara siiram minam sriigin siir naeyiun kɛmiir hauugiyim mi siya wi kɛmiir nwoki whinkinsiis haiginuim siir yai imiir sibgu inokninkinim. Mi ti Adi Komii siir naeyiun wi kɛmiir nwoki anaakninkii haiginuim mi kima Adi Komii siirgisiirin wi hainii nwoki sibgu inokninkinim. ¹⁸ Kara hinina naingwowi Adi Komii siya kɛmiirin ina whinkinsiis haiginuim mi kɛmiir kwoinim wi hainii ninokninkinkii. Mi ti siya boinkiyim kima haiyim mi kima wi hainii ninokninkinkii dimin taeminim biya siya boinim hinin, siya wi kɛmiir hauugii mi simiir kibiya ya bimbuiwi rani. ¹⁹ Kara ha naingwowi siya kɛmiir bɛdi yisiimauuwim mi kima wi haningi ninokninkini siir kirɛ airin iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apiyim krɛmiir whinkinsiis haiginuwi. Siir kirɛya ya ini komiigikomii ywowaowa krɛma saiir kimairim wi dig nwo rani mi ta kirɛya wi kɛmiir whinkinsiis haiginuwi, ²⁰ ta kirɛya Kraiis siir whinkinsiis haiginuwa iya biya siya naonama mi Adi Komii siya siirin ina swoki hidninsiin idwopin sɛmakar mi siirin siya saikar yinkiamsu haiginu siir om hiran dimin taeminim simiir kigirkakim. ²¹ Mi tariinanin digworaekwowim Adi Komii siir om hiranim mi nuan ikim yim ini Kraiis siyar kigirkakim. Mi uridyu bibiyeyim mi iikamim om whirua nwowipisu kamae nwowiyim mi gavmani inkam ikim mi ti digworaekwowim ti tariinan nwowim mi mhoiia nwowan ikim yim siya bɛdi ikwowaisiigim. ²² Adi Komii siya digworaekwo whiekakim Jisis Kraiis siir inara bɛdi yonkwokiyim mi Adi Komii siya siir bɛdi yimbiingiyin siir piugana saiir digworaekwowim simiir kigirkakim. Siya ini krɛmiir mwonan ywowin ²³ mi iikamim Adi Komii siir piugana siirim yim ini siir piunan ywowim mi iki hinda tinda nwowim simiirin ini siyar niwhwonkai digim. Mi krɛma wi saika nwoki amasukikinim mi dimin taeminim siyar tirdigikim mi nu whirkakin ini siya siyar yinyokiigiyin. Iriig.

2

Adi Komii siya b̄idi t̄irkiyin kr̄imiir̄in, ȳip̄ikim biya naoni iikamnan nwowim, sima tariinanin Krai saika nwowim.

¹ Mi biya iikam kima ti siȳiun paeya niiḡikiyamyatonatnoudnankaiiyin siirar niki apkim, iki iikamim naokaowim simiir h̄iriinan. Dimusi rani, sima Adi Komii siir̄in diḡumii haimriiȳugiḡin mi dim̄in biȳie biȳieȳim sima t̄irkim. ² Mi ti ii imiir̄in wim kima ti nuin siir digworaekwo imiir napkim. Biya wim kima inkam komiyyin Setan n̄ik̄iuiwiyin siir digworaekwo biȳie biȳieȳim simiir napkim, ȳip̄ikin inkam komii komiyyim iniḡakim simiir siȳu pai siȳu paiȳim simiir biyan inkam komiyyin mi uruwai siyaowai mi niimauan uridȳu bibiȳie ikim mi uridȳu bibiȳieȳim maeyau kw̄iruwa nwow̄ip̄isu karamae nwowi ikim mi dim̄in biȳie biȳie ikim. Mi iikamim simiir̄in ini siyar k̄iḡirkakim mi t̄iriiḡinim ȳip̄iki diḡumii Adi Komii kr̄imiir Wanin siir niki haimriiȳugiḡim simiir kwoinim w̄i siyar kiyaii. ³ Biya kr̄ima ti iikamim simiir h̄iriinan nwokim mi kr̄ima dim̄inim kr̄ima naingwowyim simiir napkim. Mi kr̄ima dim̄in biȳie biȳieȳim kr̄imiir kwoin ima naingwowyim simiir b̄idi t̄irim mi Adi Komii siir iowa kr̄imiir asi nwoka iki iikamim iki nu n̄h̄iranim simiir h̄iriinan ȳip̄iki Adi Komii siir ninokn̄inkin karamae nwowim.

⁴ Mi Adi Komii siya ini kr̄imiiramar naingwokwokripkaiyin mi siir naingwobumbuwa kr̄imiir b̄idiyar m̄ir̄n̄ink̄inkikaiya iya kr̄ima dim̄in biȳie saiir aowa nwowa. ⁵ Mi kr̄imiir̄in kwoin w̄in siya hauu haiḡiniuḡin mi siya kr̄imiiram ha naingwokwonanaekin mi kr̄ima t̄iriiḡinim ȳip̄iki siirsi yap̄iyapa mi oki w̄indi ȳip̄iki Adi Komii siir ninokn̄inkin karamae nwowim, t̄iriiḡinim ȳip̄iki paeya nami siȳiun si t̄oidwomaiyanim kr̄imiir̄in siir naingwobumbu aeyar nanmaiwarkainakim. ⁶ Kr̄imiir̄in Adi Komii siya b̄idi hidn̄insiin idwokiyim Krai saikar mi kr̄imiir̄in siyar n̄nk̄iamasu haiḡiniuḡin ir̄ipa saika nwowam. Mi dim̄in biȳie aiir̄in kr̄ima b̄idi ikwokopougiga mi kr̄ima ini ir̄ipa saika ninomor kou hir n̄idwonan ywowim. ⁷ Adi Komii siya ti h̄iriinan minam t̄irkin ti iyyim m̄hoīiya n̄imbiniyanim iikam imiir n̄isiimauuwim siya naingwokwonanaeiya kr̄imiiram J̄isis Krai siir in̄igni mi ta siya mi aingwobumbunanaeiya kr̄imiirsi ya ti dim̄in taeminim J̄isis Krai siya t̄irkiyim simiirsika. ⁸ Kima Krai siir yai imiiram naingwo t̄ibmii k̄inḡim mi Adi Komii siya k̄imiiram asi naingwokwonanaekin mi k̄imiir asi mi anmaiwarkainakin kima, kima k̄imar bi wh̄ink̄insiisnakim. Mi kima Adi Komii siiram bi m̄iriiḡim mi siya k̄imiir̄in ta h̄iriinan saiirsi bi nanmaiwarkainakin. Niingaka. Adi Komii siya hinda siir kwoinairgar priinaingwo hauugikin k̄imiir̄in. Ya tariiḡina ya Adi Komii siir naingwobumbu aeya kr̄imiirsi mi kr̄imiir̄in saeyar nanmaiwarkainakim. ⁹ Kima dim̄in wh̄ir̄in miyyiknan bi t̄irkin mi Adi Komii siya k̄imiir̄in ha bi nanmaiwarkainakin mi inkam nw̄irki w̄i ha boin tani, siya in̄ig komiiḡakin mi siya w̄i siir in̄ig iirar hainana rani. Adi Komii sasairḡin h̄iriinan t̄iriyin. ¹⁰ Iikam kr̄imiir̄in Adi Komii siya b̄idi t̄irkiyin siirḡisiir nwowim ȳip̄iki Krai J̄isis siir yai imiiram naingwo t̄ibmii k̄iniȳim mi kr̄ima ir̄ipa J̄isis Krai saika nwoki amasukikinim. Mi ta h̄iriinan saiirsika kr̄ima w̄i m̄ii k̄ibi nwoki m̄iriyyim. Biya Adi Komii siya kr̄imiir̄in dim̄in miyyik miyyik imiiram n̄imbinḡin kr̄ima t̄iram̄in mi siya kr̄imiir̄in h̄iriinanam t̄irkikin simiir napim mi siya kr̄imiiram̄in minam naingwowi kr̄ima ti dim̄in taemin kibi k̄ibiyim simiirarar t̄ir. Iriig.

Krai siya piugan kw̄iso sowiir̄in ir̄ipa b̄idi ȳink̄iamasuhaiiḡiniun isid wh̄irua nwowam

¹¹ Kima ti swoki aingwowarkaigi biya iya Juda sima k̄imiir m̄iois imiir k̄itiyopn̄ir hai karamae nwowa h̄in̄ina n̄isiimauuwam wim kima Adi Komii siir iikamkim mi nim kr̄ima Juda iikamim k̄imiir̄in h̄in̄ina n̄iewaiȳu boinkim,

wim kima Juda iikam tani. Mi nim krɪma kamim yipiki krɪmiir mioisim kitiyopnɪr haiyim, kimiirin hɪnɪna dapi, wim kima simiir miois kitiyopnɪr haiyan inkam tani. ¹² Biya wim kima Krai siir bi ninoknɪnkɪm mi wim kima Isrel simiir iikamim simiir pɪugana saiir iikam tani. Wim kima, kima iikamim kima Adi Komii saika bi namasugim. Biya Adi Komii siya siir nimbina iikam nɪhɪm simiir nɪmbingikɪn mi sima mi siya ini irɪpar yongwomamaɪr aeyim yim kima rani, ti iikamim. Wim kima wi ti nu iir nwo rani, ti dimɪn taemɪn kibi kibiyim nɪtɪm simiiram nwokwokɪnim. Nɪngaka. Adi Komii siya wi kɪmaka nwo rani. ¹³ Mi tariinanɪn, wim kima ti iikamim yipiki ti dimɪnim biya kara boɪnmɪmauwɪm simiir ninoknɪnkɪn karamaewowim, yipiki iikamim aru nwowiyim sim haniin nwowim mi tariinanɪn kimiirin Krai siya naonama mi siir nhɪeya ha naokiinaɪniya mi iikam kimiirin saeya nanmaiwarkainakim mi tariinanɪn kima Adi Komii siir yai imiir asi wakaeyokna api. ¹⁴ Iikam krɪmiirin Krai siyar tirhaigɪnɪugɪn irɪpa nongwomamaɪr aekiyamam. Biya Juda simiir pɪugana saiir iikamim iki Juda iikam tani simiir pɪuganɪm iki hɪnda tɪnda nwowim simiir sau omom nwokim mi tariinanɪn ta Krai siir pɪu aeya naonama mi iki iikamim iki omom omomim hɪnda tɪndanɪm simiirin siyar tirkiɪm irɪpa isid whɪrua nwowim. Mi ti siyɪuɪn biya irɪpa isid whɪrua nwo karam nwowiyɪn paeni haniin niki amai ikouwɪn yio siya bɪdi hɪuɪkmaigiyɪn. Mi siya ti hɪriinan mɪnam hɪuɪkmaigikɪn, siya mɪnam naingwokɪn krɪmiir tirkiyɪm krɪma pɪugan kwɪrkɪkwɪruwa nwowiskiyɪm. ¹⁵ Mi ta Jisis Krai siya naonama mi ti Moses siir siyɪu komii siir siyɪuɪm siya tirkiyɪm yim bɪdi digɪguskɪyɪm mi ti Judami siyɪu komii nɪhɪm yim irɪpi hɪriinan. Mi siya ti hɪriinan mɪnam tirkin, ti pɪugan kwɪso sowiirin irɪpa nɪnkɪamasu haigɪnɪuwɪm irɪpa nongwomamaɪr aeyam. ¹⁶ Krai siya paeyɪn hɪniya nɪrɪonɪnkɪnɪn siir naowɪn siya ta hɪriinan saiirsɪ naokɪn ti dimɪnɪn isid whɪsair krɪma nwowiyɪn siir haigɪnɪkouwɪn siir tirkiyɪm mi sima bɪdi yaonamɪm mi krɪmiirin siya kiyai irɪpa nongwomamaɪr aeyam mi Adi Komii siir wakaeyokna apam. ¹⁷ Krai siya ti nu iir nɪtɪn siya siir yai kibi kibiyim simiir nanaaknɪnkɪi haigɪnɪugɪm mi siya hɪnɪna boɪnkɪn, iikamim sima mi Adi Komii siya sima wi irɪpa nwoki ongwomamaɪr aeyim. Mi ti yayim yim ti iikamim Juda iikam tani yipiki aru nokwokaowiyim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamaewowiyim ini simiir hɪriinan ywowim. Mi yim ti yayim Juda iikam kima mi Juda iikam tani ikim yim kimɪramar nɪtswokim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim iikamim Adi Komii siir kingɪn nokwowim simiir hɪriinan. ¹⁸ Mi nim krɪma ti pɪugan kwɪso. Dimusi rani, Krai siirsikɪn. Mi Adi Komii siir naeyɪuɪn siya siyaɪrgɪn iikam krɪmiir kiyayɪn Adi Komii siiram krɪmiir wanɪn mi tariinanɪn krɪma wi Adi Komii siiram asi nami.

¹⁹ Mi ta hɪriinan saiirsika, wim kima iikamim yipiki sima yapa om karamaeyim ini simiir hɪriinan ywowim. Wim kima ini iikam nɪhɪm yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim mi siir pɪugani ikim, ini simiir hɪriinan ywowim wim kima Adi Komii siir yɪnɪsɪsmkɪm. ²⁰ Wim kima ini omaka Adi Komii siya mɪriiya ini saiir hɪriinan ywowim. Nim krɪma aposel kamim mi profet kam ikim yipiki dimɪn taemɪnim Adi Komii siya boɪnim sim boɪnmɪmauwɪyɪm, nim krɪma ini kougou yaewaonan ywowim yipiki omaka aiir ninan hougwowɪniyɪm. Jisis Krai siyarɪn yio ini kougouwɪn bopwokɪbopwo nokwokaiiyɪn omaka akou iir hougwowɪniyɪn ini siir hɪriinan ywowɪn. ²¹ Siya siyaɪrgɪn siyɪnpae mɪnim omaka aiirɪm simiir nonkworɪnuwɪyɪm yarɪpa sima sibgu owam. Mi ta omaka siya tirki wi omaka komɪgɪkomɪiyar nwokii mi saeya wi omaka bɪmbɪuwi nwo rani, Inkam Komii Krai siya whwonkaiyam. ²² Mi wim kima iikamim Krai siirɪm, iki

nupai nupaiyim simiirim kimiirin Adi Komii siya ninkiamasu haiginuwim Juda iikam krimaka mi kima whiekakarini omakanan ywowim Adi Komii siya nwowam Adi Komii siir naeyuin siir. Iriig.

3

Dimin taeminim Pol siya tirim, siya Judami piugana saiir bi tirkin

¹ Kara Polkin, yipikin maeyauwa mi biye miriyya saiir saiira hugrimkripkiikainanaeyin. Dimusi rani, kara Kraiis siir yai kibi kibi imiir boinmimauugin iikam kimiirin, kara Judami piugana saiir bi boinmimauugin, kara nhwo Adi Komii krimiir Wanin siiram in iikam kimiiram kwisboinkikin. ² Kara hinina naingwowi kima bidiyar wakaeyim ta Adi Komii siir naingwobumbuwa kariir hauugiya mi kariirin siya nimbangikin siir mi aiir miriyyam iikam kimiir whinkinsiis haiginuwam. ³ Mi ti dimin taeminim biyya niki haigiprakaiyim yim Adi Komii siya bidi yanaakninkii haiginuwim mi siya kariir bidi yisiimauuwim mi kara simiir asi ninokninkini. Biyya ti diminin kara kimiiram in siirar niki win boinkikin. ⁴ Mi kima simiir mwaini mi kima wi haini ninokninkini kara Kraiis siir dimin taemin imiirin ina sibgu inomokninkinim yipiki biyya Adi Komii siya niki haigiprakaiyim. ⁵ Mi biyya iikamim simiir bi ninokninkinim mi tariinanin simiirin Adi Komii siya bidi yanaakninkii haiginuwim mi siya simiirin krimiir bidi yisiimauuwim kamim yipiki siya nimbangiyim siir aposel inkam mi siir profet inkam nwowam mi siya ti dimin taeminim krimiir nisiimauugin siir naeyuni. ⁶ Mi yayim yipiki siya nanaakninkii giyim yim ti sima, mi iikamim yipiki Judami piugana saiir kamaeyim simiirin Adi Komii siya bidi tirkiyim Judami piugana saika mi simiirin wi piugan kwiruwar nwo haiginuwi siir yai kibiya saiir kirieni mi wi piu kwiruwar nwoki owiskiyim mi ti dimin taeminim siya nimbangiyim siya wi krimiir hauuwi siir iikamim Kraiis saika namasukikiniyim. Dimusi rani, ti dimin taeminim Kraiis siya tirkiyim krimiir simiirsika.

⁷ Siya kariiram naingwokwonanaekin mi kariirin siyar whinkinsiis haiginugin siir naingwobumbuwa Adi Komii siya nimbangiya siir Yai Win Kibi aiir boinmimauuwam siir kirie komiyya saiir kirieni mi kara dimin taeminim siya boinim kara tiram simiirar mi tirkin. ⁸ Adi Komii siya kariiram naingwokwonanaekin mi siir naingwobumbuwa kimidiniya kariir haigiyumauu kariirin siya nimbangikin. Karaigin inkamin iki iikam whiekakim Adi Komii siir wakaeyokna apiyim simiir mhoigimhoi nwowin. Kariirin siyar nimbangikin Kraiis siir yai kibi aiir boinmimauuwam iikam kimiir iki Judami piugana sae iikamim sim tani ti yaimin diminim Kraiis siya tirim krimiir. Mi ti yai kibi kibiyim Jisis Kraiis siir boinim yim dimin kibi kibiyim simakisima nwowim yim simiir yaimwoki yaimwo ima mi simiirin iikamki mwainim wi dig nwo rani. Niingaka. ⁹ Siya kariirin minam nimbangin iikamim simiir whinkinsiis haiginuwim mi sima wi ti digworaekwowim idowiiya nwo karam nwowim wi simiir nwoki inokninkinim. Biyya, iyya Adi Komii siya ti dimin taemin imiir nonkwokwobwakainan siya ti siir kwoinin siya hidaigiyin biyyar nimpriowin mi ini tariinanar yadigniyin. ¹⁰ Mi ta hiriinan saiirsika, ti iikamim naingwo tibmiyyim Adi Komii siir piugana saiirim siya simiir asi nisiimauugin. Mi yim sima paekwosim ikim mi yipiki ninomor kouan kirieyim sim kigirkakiyim simiir siir ninokninkinipai ninokninkinpaiyim. ¹¹ Mi ti dimin taeminim Adi Komii siya tirim siya siir kwoin iir swoki aingwo tirkin yipiki biyya siya nimbangiya krimiir Biyyan Inkam Komii Jisis Kraiis siir kirieni. ¹² Nim krma Kraiis Jisis siir

yai imiir wakaeyokna api mi krɪma Adi Komii siirsi kipi nɪdid. Yɔ krɪma ɪna nɪnoknɪnkɪnɪm ta saiirɪn mi krɪma Adi Komii siiram dam mi dimɪn taemɪnam siiram srɪi mi siya wɪ digɪumii krɪmiir haimriiyɪu rani. ¹³ Kara kimiirɪn pi hɪnɪna boɪni, kɪma kipi nɪdid tɪ dimɪn biyɛyɪm kariir nonkwobumbunɪnkɪn haigɪnɪuwɪm simiirsɪyɪn. Dimusi rani, kara iikam kimiir whɪnkɪnsiis haigɪnɪugɪn. Wɪm, kɪma maɪrgɪmaɪrga dwonɪnae. Dimusi rani, wɪm kɪma ɪnɪg komiigak bɪdi ywowɪm tɪ dimɪn taemɪnɪm kariir kiy-opsɪmsɪbgi haigɪnɪuwɪm simiirsi mi tɪ digworaekwowɪm iikam kimiirɪn wɪ sɪma whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwi. Iriig.

Pol siya hɪnɪna naɪngwowi iikamɪm Efesas hɪranɪm ɪna nɪnoknɪnkɪnɪm Kraiis siya naɪngwokwowi aiirɪn simiiram.

¹⁴ Kara ha naɪngwowi tɪ dimɪn kirɛ kirɛyɪm Adi Komii siya tɪrkiyɪm mi ta hɪriinan saiirsika kara ogmwo siiram ha waisii hɪunanaiinamɪn mi kara Adi Komii siiramɪn nhwo ɪna kwɪsboɪnɪn. ¹⁵ Adi Komii siya siir paekwosɪmɪm nɪnomor kou hɪranɪm simiirɪn iikamɪm nuanɪm krɪmiir hauugikɪm siir ɪnɪgnɪ. ¹⁶ Kara Adi Komii siiramɪn hɪnɪna kwɪsboɪnkii, siya siir digworaekwo ɪmakan siir kirɛ komii aiirar nwowi mi siya siir naeyɪuɪn wɪ kimiir kwoɪnau waraur nɪkropkii mi kɪma wɪ kwoɪn kirɛ nwoki owɪm, ¹⁷ mi kɪma wɪ Kraiis siir yai imiir nwoki sibgu wakaeyoknam mi siya wɪ ɪni hanɪn saiirsi kwɪrii idwokaii kimiir kwoɪnauɪn. Kara hɪnɪna kwɪsboɪnkii, kimiirɪn wɪ naɪngwobumbu Adi Komii siya hauuwi mi ta hɪriinan saiirsika siir kirɛya kimiirɪn wɪ saeya whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwi ɪrni nwɪrniyam naɪngwokwowɪm mi tɪ sɪmaɪrgɪm digworaekwowɪm krɪma tɪranɪm simiir bwamkɪbwamɪm, paeni hanɪn pae siir mɪi imiir kɪnsiis haigɪnɪuwiyɪn siir hɪriinan mi omakanan, omakani kougou yaewaowɪm nu hɪr nokwowɪniyɪm simiir hɪriinan. ¹⁸ Mɪ tɪ dimɪn taemɪn hɪriinanɪm yɪm wɪ kimiir whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwi mi ɪki Adi Komii siir iikamɪm hɪnda tɪndanɪm kɪma wɪ hɪni nɪnoknɪnkɪnɪm Kraiis siya naɪngwokwo aiirɪn kimiiram ya komiigikomii ɪeyɪrga, ya ɪni nɪnomor kou saiir haibura mi aeya ɪni prɛikɪprɛi ywowa mi aeya ɪna mi ɪnɪrnankainaiinama mi siya krɪmiiramɪn pranae pranae bɪ naɪngwokwokɪn. ¹⁹ Hɪi, kara mɪnam naɪngwowi kɪma Jɪsɪs Kraiis siya naɪngwokwonanaeyɪa kimiiram saiirgɪsaiir dinoknɪnkɪn ta siya naɪngwokwowiya krɪmiiram ya whoɪmoni rani. Mɪ krɪma siya naɪngwokwonanaeyɪa krɪmiiram saiirgɪsaiir bɪ nɪnoknɪnkɪnɪm. Kara ha naɪngwowi, tɪ dimɪn taemɪn komii komiyyɪm tɪ Adi Komii siir kwoɪnau nwokaiyɪm wɪ iikam kimiiram nɪti mi kimiir kwoɪnɪm wɪ sɪma mɪrnɪnkɪnkikaii.

²⁰ Mɪ ta hɪriinan saiirsika ta Adi Komii siir kirɛya ta krɪmiir tɪr nwokaiya wɪ idwo saeyar swoki ɪnkɪn hauugii tɪ dimɪnɪn krɪma srɪigiyɪn siiram siya tɪram mi dimɪnɪn krɪma naɪngwowiɪn, ta siir kirɛ komiyya siya haigiya krɪmiir kwoɪnau. ²¹ Kara hɪnɪna naɪngwowi, nɪm krɪma siir piugana saiir iikamɪm mi tɪriigɪnɪm krɪmiir yɪnɛyɪm krɪmar wɪtswo siir ɪnɪg ɪir hainan. Dimusi rani, tɪ Jɪsɪs Kraiis siya tɪrim simiirsika. Kara ha naɪngwowi, krɪma siir ɪnɪg ɪiirɪn hɪriiyar hainanyokiyokɪkaeyam ya ta yaiya yai kaimwo aeyɪrga. Iriig.

4

Mɪ nɪm krɪma iikamɪm yɪpɪki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyɪm nɪm krɪma Kraiis siir piunan ywowɪm

¹ Kara Polkɪn, yɪpɪkɪn maeyaua mɪi biyɛ mɪriyya saiir hɪr hɪugrɪpkɪkikaiyɪn. Dimusi rani, an kara Bɪiyan Inkam Komii siir mɪi aiir mɪriigɪn. Kara iikam kimiirɪn ɪg yai asi boɪnkii wɪm kɪma Adi Komii krɪmiir Wanɪn siir yai imiir sibgu apikɪm yɪpɪki bɪiyya Adi Komii siya nɪmbingiyɪm kɪma wakaeyokna

saiirsika nim krɪma yɪpɪkɪ Adi Komii siir pɪugana mi yɪpɪkɪ Kraiis siir pɪua nim krɪma siir mi aiir mɪriiyɪm wɪ digar nwowi ikɪ iikam nɦirim naingwo tɪbmiiyɪm simiir whɪnkɪnsiis haigɪniuwɪm simiir naingwo tɪbmiiya kirɛ saeya nwowɪm. ¹³ Mi dimɪn taemɪnim yɪm wɪ hɪriiyar nwoyokiyokiyami mi wɪ kwoin whɪrua krɪmar nwobudgii tɪ Adi Komii siir digworaekwowɪm yɪpɪkɪ krɪma wakaeyokna apiyɪm mi dimɪn taemɪnim kwoin whɪrua krɪma nwowiyɪm Kraiis siirɪm simiir mi ta hɪriinan saiirsika krɪma wɪ asi kinantiokii mwrɪinami. Mi krɪma wɪ inkam bɪmbɪuwi nwo rani, krɪma wɪ Kraiis siir hɪriinanar swokɪ owi. ¹⁴ Mi krɪma tariinanɪn tɪ hɪriinan nwowi mi krɪma wɪ yɪnisiisimɪm yɪpɪkɪ rɪrmiiya nwo karam nwowɪm wɪ simiir hɪriinan nwo rani mi ta hɪriinan saiirsika krɪma wɪ ikɪ yai nɪksisaeyɪm sɪm wakaeyokna ap rani. Iikamɪm tɪ hɪriinan yai imiir wakaeyokna apiyɪm yɪm ini iya op idwo nakiirɪriya mi hɪnda tɪnda ha priiyakii priiyakiiyamiya ini saiir hɪriinan ywowa. Mi tɪ iikam hɪriinanɪm yɪm inkamɪm yai bibiyeyɪm simiir wakaeyokna apiyɪm yɪpɪkɪ iikami kwoin kiyaiiyɪm mi tɪ yaiyɪm sɪma boiniyɪm yɪm nɪksisae yaigɪm. ¹⁵ Mi krɪma tɪ hɪriinan kɪpi nwo. Nɪngaka. Mi krɪma Adi Komii siir yaimwokiyaimwowɪm simiir boinam daingwo mi krɪma ɪrni nwɪrniyam dinan aingwokwo krɪma tɪriya saiir hɪriinan yɪpɪkɪ wɪ krɪmiir whɪnkɪnsiis haigɪniuyokiyokiyami mi wɪ krɪmar nwobudgiyɪm Kraiis siir hɪriinan. ¹⁶ Kraiis siya ini krɪmiir kou ywowɪn mi iikamɪm yɪpɪkɪ siir pɪunan nwowɪm krɪmiirɪn siyar kigriraowi mi krɪma yapa yapan wɪ siya nɪmbinɪm krɪma tɪram wɪ simiirar tɪri. Nim krɪma ini iga ɦn mi mai pɪu minan ywowɪm mi krɪma ɪrni nwɪrni dinan whɪnkɪnsiis ankɪnsiis haigɪniɪu mi krɪma wɪ pɪu kwɪruwa nwokɪ owɪm. Mi krɪma dimɪn taemɪnim tɪ siyɪu hɪriinanɪn siir tɪri, ɪrni nwɪrniyam ninan aingwokwonaei mi mhoiia Adi Komii siir pɪugana wɪ kirɛyar namwoiɪwi. Iriig.

Iikamɪm yɪpɪkɪ Adi Komii siir wakaeyokna apiyɪm sɪma wɪ dimɪn taemɪnim biyanɪm wɪ digɪumii simiir haimriiyugigi.

¹⁷ Tariinanɪn kara kɪmiirɪn pɪ igao yai boinkii. Dimusi rani, kariirɪn Jisis Kraiis siya nokmwɪn okwohaigɪniugɪn biyan inkam nwowam. Mi tariinanɪn kɪma dimɪn taemɪnim iikamɪm Adi Komii siir pɪugana saiir karamaeyɪm sɪma tɪriyɪm simiir kɪpi kɪgna ap yɪm sɪma dimɪnim biyekibiyɛ nwowiyɪm simiiraramar naingwowi. ¹⁸ Simiir kwoinɪm ini inkamɪn nɪbwomambwo napwɪiyɪn sikwo paeaka bigna ap karamae nwowiyɪn ini siir hɪriinan ywowɪn. Yɪm sɪma dimɪn biyɛ biyeyɪm Adi Komii siya naingwo karamae nwowiyɪm simiiraramar naingwovikɪm. Dimusi rani, yɪm sɪma Adi Komii siir dimɪn taemɪn imiir bɪ nɪnoknɪnkɪnkɪm mi simiir kwoinɪm sɪma simiiram bɪ naingwokɪm. ¹⁹ Mi ta hɪriinan saiirsika sɪma pɪugi panɪnsi yopaisi. Simiir kwoin komiiyɪn tɪ dimɪn biyɛ biyeyɪm hɪi mɪn priinɪnae priinɪnaeyɪm simiiraramar naingwowi, simiir wakaeyokna apɪm mi simiir kwoinɪm hapi i aeya niwaoki simiir sibgu wakaeyokna apɪm.

²⁰ Mi iikam kɪma krɪmiir bɪ wakaekɪm mi krɪma bɪ boinmauugɪm kɪmiirɪn Kraiis siir yai imiirɪn tɪ hɪnɪn siyɪuin si wakaeyokna apɪm. Nɪngaka. ²¹ Kara ha nɪnoknɪnkɪni wɪm kɪma Kraiis siir yai imiirɪn bɪdiyar wakaeyɪm iikamɪm ha nɪtim siir yai kɪbiki kɪbi imiirɪn sɪma ini anaaknɪnkii haigɪniuni mi simiirɪn sɪma ini boinmɪmauuni kɪmiirɪn. ²² Wɪm kɪma tɪ hɪnɪn dimɪn taemɪnim sɪm boinkɪm. Biya wɪm kɪma kɪmiir kwoin biyɛ iirar napkɪn. Mi tɪ kwoin biyɛ hɪriinanɪn tɪ kɪmiir boinɪn ɦnokɦnokɪn kɪmiirɪn siyar tɪri siyɪu biyɛni nwowamɪn. Mi kɪmiirɪn wɪ siyar nonkwobumbunɪnkɪn haigɪniɪwi. Mi sɪma kɪmiirɪn wɪ hɪnɪna boini, tɪ dimɪn taemɪn hɪnɪnim sɪm tɪrim mi kɪmiir digɪuwɪn wɪ simiir nwokɪ haimriiyugigɪm mi kɪma simiirsɪyɪn wɪ aru nwokɪ owɪm. ²³ Mi kɪma tɪ dimɪn hɪriinanɪm simiir tɪri mi kɪmiir kwoinɪm Adi Komii

siiram kiwaki siir naeyiun siir kirieni. ²⁴ Kimiir kwoinim Adi Komii siiram kiwaki siya nwowaiginium yaeya kwoin win. Mi kimiir kwoinim wi siya tirki dimin miyikim simiir napim mi simiir tirim Adi Komii siiram mi iki nhirim simiiram warar.

²⁵ Mi ta hiriinan saiirsika, iikam kima, irira nwoniran kima ti dimin biyie biyeyim priyiksasaeyim simiirsi dapyok mi ti yai bibiyie hiriinanam yim ti itnoudninkiigi. Mi kima irira nwoniran irni nwirniyin yai miyik miyik imiirarar boin. Dimusi rani, krima irira nwoniran Kraisi siir piu haimii haimiigim. ²⁶ Mi iya kima dimin biyie biyeyim io simaka nwowiyim, kima kimasiyar mintiraona mi kimiir kwoinim sibgu dwowipisu. Mi ta hiriinan saiirsika kima wi kimiir kwoin imiir kiwaki rani, io nwowamin mi kimiir tiramin dimin biyie tiram. Mi io nwoni siyiuin yio ha ti sibgu tirsisauu ti dimin hiniin. Mi ta iowa beki nikiiyamam kipi. Mi biigibiiyin wari kimiir kwoinin io nwowiyin siir ti digi. ²⁷ Mi mhoiya kima wi Setan siiram kiwaki rani, simiir kwoin imiir kiyaiyim mi siyiu biyie kima tirim. ²⁸ Mi tiriiginim biya biyanam mi ti tariinan nwo ikim yipiki hii tauaeyim, sima wi ti dimin imiir kipi swoki tirmimin tiriiginim yim wi ti digi. Mi tariinanin sima wi ta mi aiirarar donkwozinu mirii iski mi ta hiriinan saiirsika siya ti iikam paeprikabim simiirin wi hiriinan saiirsi whinkinsiis haiginuwi. ²⁹ Mi kima dimin biyie biyeyim kimiir mhi kwoinawu nwokaiyim simiiram kipi kiwaki kimiir yaigi kaokwo boinim. Kima yai kibi kibiyim yipiki wi iikam nhirmi whinkinsiis haiginuwanam yipiki kimiir yai imiir wakaeyim wadie sima sibgu idwokaeyamim simiirarar boin. ³⁰ Mi ti dimin taemin hiriinanam kima Adi Komii siir naeyiu iir kipi tir maigimaigra nwo karam siya nwowim. Dimusi rani, siya siyairgin yipiki kimiir nimbingiyin. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya mhoiya wi hiriinan saiirsi nanmaiwarkainaei mi kima hirin wi saikar nwoyokiyokikaeyami inokinokin. ³¹ Dimin biyie biyeyim io igwir igwir nwowiyim mi whwonkam nokiya karamae nwowiyim, mi mhi hinsima nwo karam nwowiyim dimin taeminim simiirin digiumii ti haimriiyugig. Mi kima yai kipi kauwoksanan mi yai kripinani kipi mi kig iikam nhirmakan mi ti yai bibiyeyim kimiir haipridkikaiyim kimiirin wi siyiu biyie sima swoki tiri dimusi rani, simiirsika. ³² Mi haningi nuwi nhirim simiir yapa yapan sibgu tirhaiginu mi irni nwirniisi dinaingwoyimyok mi dimin biyeyim iikam nhirkim tirim kimiir irni nwirni simiir haiyoprimdiyumiigi mi simiirin hiniina boinki, sima dimin komii rani. Simiirin Adi Komii siya haiyoprimdiyumiigiyim krimiir dimin biyie biyeyim simiir krima tirim simiir saiir hiriinan tirkiyim mi ha boinkiyim hiniin yim dimin komii rani. Dimusi rani, nim krima Jisis Kraisi siir iikamkim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii krimiir Wanin siya krimiir dimin biyie biyeyim asi haiyoprimdiyumiigikim. Iriig.

5

Iikam krima dimin kibi kibi imiirarar wakaeyokna ap

¹ Dimusi rani, wim kima Adi Komii krimiir Wanin siir yinisisimkim yipiki siya naingwokwonanaeyim mi kima siya tiriya saiir hiriinanar timi tir. ² Irni nwirniyam dinan aingwokwo biya Kraisi siya naingwokwonanaeya krimiiram saiir hiriinan. Siya bidi iki aonamin mi ti dimin hiriinanin siya tirkiyin yio ini dimin taeminim puui miyik whakiyin kamim sima ninkin imiiaeyim Adi Komii ini simiir hiriinan ywowim.

³ Wim kima Adi Komii siir iikamkim mi ta hiriinan saiirsika wim kima dimin taeminim hii prinanae prinanaeyim simiir paninsi nidwo boinaisi. Mi kima diminim piu iikamkim nopaiyim mi dimin taeminim yipiki kimiir

kwoin imiir tiriyim kima kigmairam simiir kipi tir. ⁴ Mi kima dimin biyie biyieyim piu iikamim nopaiiyim simiir kipi boin mi diminin yipiki iikamim naingwo tibmiiyim sim nomboboin karam nwowiyim dimin taeminim bwam karamaeyim mi yai bibiyieyim nididgak nwowi ikim. Mi haningni niuwi kima yayim diriyar kiritmai boinki mi Adi Komii siir inig iirrarar hainan iski. ⁵ Wim kima ti dimin taeminim simiirin ina sibgu inokninkinim iikamim yipiki hai priinanae priinanaeyim mi yipiki dimin biyie biyieyim sim tiriyim mi iikamim yipiki dimin taeminam kigmairyim, ti komkid min hininim sima huniyim uruwai siyaowai. Kima ti iikam hiriinanim simiirin ina ninokninkinim yim wi hiriir nam tani mi sima wi Adi Komii saika nwo rani mi wi Jisis Kraiss saika mi o rani.

⁶ Kima iikamim kimiir priiyiksasaeyim simiiram kipi kiwaki iki simiir yayim naekak nwo karam nwowiyim simiirin kimiir boinmimauuwim mi ti yayim ti kara boinkiyim yim miyyik rani, yim pi niksisaekim. Mi ti hiriinan iikamim yipiki hiriinan dimin biyie imiir tiriyim yim wi Adi Komii siya nonkwoninwomwirninkin haiginuwi ti dimin taeminim kara boinmimauuim kimiir. ⁷ Mi kima ti iikam hiriinanim yipiki ti hiriinan dimin biyie imiir tiriyim simaka kipi namasu. ⁸ Biya wim kima kamim niibwomambwo napiyim sim hanin nwokim mi tariinanin wim kima iikamim yipiki Biyan Inkam Komii siirim wim kima ini iikamim nabie sibgu kigomok apiyim ini simiir hiriinan ywowim mi ta hiriinan saiirsika kima dimin kibi kibiyim simiir asi wakaeyokna api. ⁹ Mi ti dimin kibi kibiyim ti iikam ima napiyim yim ini bienan ywowim, yim sima min nisiimauugim dimin taeminim kibi nwowim simiir yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim mi piki hinin dimin ikim yai mwo boiniyim. ¹⁰ Kima dimin taeminim kima naingwowim simiiraramar daingwo mi simiirrarar kinanankiu kima napamin mi Biyan Inkam Komiiyin wi maingimairga nwoki owim. ¹¹ Kima dimin biyie biyieyim yipiki niibwomambwonan nwowim iikamim sima tiriyim simiir kipi nap. Mi kima dimin taeminim sima tirim danaakninkii haiginu mi simiirin ha boin, wari sima tirim yim miyyik rani. ¹² Mi dimin taeminim iikam ima nimprio tirim, kara simiirin nididgak nwowi kimiir boinmimauuwim. ¹³ Mi kima ti dimin taeminim ti iikam ima tirim simiir nanaakninkii haiginuwi mi sima wi haningnin ninokninkinkii ti dimin taemin hininim yim miyyik rani, yim ini biyie ywowim. Yim ini bieki si whwoyakiyim mi iikamim dimin taemin imiirin sibgu kigomokiiyim ini simiir hiriinan ywowin. Iya kima dimin biyie imiir boininkiiyim yim wa naonami mi ti digworaekwo hiriinanim yim ini paeya inkamki si haingimugiiya omaka ini saiir hiriinan ywowim mi ta niya pa nakii mipi nabie sasar nwokii. ¹⁴ Dimusi rani, ti dimin taemin hininim simiirsika, Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir nwowa ya hinina boinka, yipiki kira naonan nwowin mi yipiki waraur kiwokinin, kima dinsiingi. Mi ta hiriinan saiirsika Kraiss siya wi kimiir kwoinawu asi kwirii idwokaii mi siya wi bieyin kiriir whwoyayin wi siir hiriinan nwowi.

¹⁵ Mi ta hiriinan saiirsika kima wi asi mintiraowi ti dimin taeminim kima tirim simiirsiyin. Kima dimin taeminim iki iikamim yipiki ninokninkin karamaeyim sima tiriyim simiir hiriinan kipi tir. Mi hiriinanki niuwi kima iki iikamim yipiki dimin taemin whiekakim sim ninomokninkiniyim simiir hiriinan tir. ¹⁶ Yim ti iiyim yim ii paii rani mi iikamim siyu bibiyie tiriyim kima mintarao mi kima Adi Komii siir mai kibi kibi imiirrarar tir siir yai kibi kibi imiir nanaakninkii haiginuwam. ¹⁷ Mi ta hiriinan saiirsika, kima habwhaowaenan kipi nwo. Kima dimin taeminim Biyan Inkam Komii siya naingwowiyim kima napam kima simiirrarar wakaeyokna ap.

¹⁸ Op bibiyɛ kipi kwiyae mi kima op bibiyɛ kwiyaei wim wi pi kwiyae whaowaei mi wi dimin biyɛ tiri. Mi haningɛ nuwi, kima Adi Komii siir naeyuɛn siiram kiwaki ini hanin siya kwirii idwokaiyim kimiir kwoinim mi dimin taeminim kima tirim yim wi siyar nwoki kigirkakim. ¹⁹ Kima mi kimiir nomiyau ima kima Adi Komii siir yai imiirin diriyar kiritmai boinki mi Adi Komii siir mwai imiir wao. Kima mwai waowiyim mi Biyan Inkam Komii siir inig iir hainaniyim kimiir haowidim mi diyamar ikim mi iki dimin taemin nhir ikim, kimiir kwoin komiyyin simiirgisimiiramar daingwoki. ²⁰ Inokinokin Adi Komii siir inigin Jisis Kraiis siir inigni hainanprapraski ti digworaekwo imiirsiyin. Iriig.

Pol siya ta yaiya iikamim yipiki nonkwonam simiir boinka

²¹ Kima ti nomiyauim simiir yai imiir wakae mi yim sima kimiir imiir timi wakae. Dimusi rani, wim kima Kraiis siir yai imiir wakaeyokna apkim mi wim kima siir inig iir hainankim.

²² Wig wim kima yipiki kamkakim, wim kima kimiir kamim simiir yai imiir wakae kira wakaeiya Biyan Inkam Komii siir yai imiir saiir hiriinan. ²³ Kima ti hiniina tir. Dimusi rani, kimiir kamim kimiir kouwin ini simar ywowim mi ti hiriinan siyɛu kaimwowin Kraiis siya iikamim yipiki siir wakaeyokna apiyim simiirin hiriinanar mi tirikin. Siya kimiir nanmaiwarkainam naokin mi siya ini mwonan ywowin mi wim kima siir pua saiir pu haimiti haimitiigim. ²⁴ Ini ti iikamim yipiki Adi Komii siir pugana saiirim Kraiis siir wakaeyokna apiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi yim wigim yim simiir kamim simiir yai imiirar timi wakaeyok mi dimin taeminim sima tiriyim simiirar timi wakaeyokna diriraerar.

²⁵ Mi wim kima kamim yipiki wig nonkwonam, kima simiiramar daingwokwonanae Kraiis siir hiriinan siya naingwokwonanaeiya Adi Komii siir pugana saiir iikam imiiramar. Siya krimiirsi naokin krimiir whinkinsiisam mi krimiir swoki anmaiwarkainam. ²⁶ Mi ta hiriinan saiirsika siya iikam krimiirin dimin whirki kimbu karamae asi tirkikin. Dimusi rani, krɛma siir yai imiir wakaeyokna apkim mi krɛma op ha baptaisim. ²⁷ Siya ti dimin taemin imiir tirkin mi ta hiriinan saiirsika siya krimiirin Adi Komii siir pugana saiir iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowiyim simiir hiriinan asi nwowi iikamim yipiki paowaigi piskomkopou karam nwowiyim simiir puim ini simiir hiriinan ywowim. Krɛma ini wig kibinan ywowim yipiki wi Kraiis siya nonkwonaei. ²⁸ Mi ti siyɛu hiriinanin Kraiis siya naingwokwonanaeyin iikam krimiiramar mi kam kima kimiir wig imiiramin kimiir pu aiiiramar naingwokwonanaeyim saiir hiriinan daingwokwonanae. Mi tiriiginim yipiki simiir wig imiiramar naingwokwonanaeyim, yim ini tiriiginim yipiki simamar naingwokwonanaeyim ini simiir hiriinan ywowim mi sima ini pu kwiruwar ywowiskiyim. ²⁹ Inkam nwir karamaeyairga siirgisiir pu airsi boriisopim mi saiir nonkwobumbuninkinim. Niingaka. Siya saiirin pa sibgu kigriraowi mpa mi imiyyaei. Mi ta hiriinan saiirsika siya wadie asi sibgu owi, Kraiis siya kigriraowiya Adi Komii siir pugana saiir iikam imiir saiir hiriinan. ³⁰ Siya krimiir asi kigriraowi. Dimusi rani, nim krɛma siir pugana saika bidi yamasukikinim mi ini nwiruwar ywowiskiyim. ³¹ Kraiis siya mi iikamim Adi Komii siir pugana saiir ikim, nim krɛma ini pu kwiruwar ywowiskiyim. Dimusi rani, ti Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir nwokaiyim yim hiniina boinkikim, inkamin yipiki wig nonkwonaei yo wi siir yopii ad owiir haiburgigi mi siya mi siir wig aeya sowa wi nwiruwar nwowiskii mi sowiir puwa wi kwiruwar nwowiskii. ³² Tiki yayim yim kaimwowaigim. Mi an kara hiriirar naingwowi yim

sima Krai siya mi iikamim Adi Komii siir pugana saiir ikim krimiir boinmimauugim. ³³ Mi ta hiriinan saiirsika mi sima kaimwower swoki boinki kamim yapa yapa simiir yapa yapa wig imiiramar daingwokwonanae siyamar naingwokwonanaeiyai saiir hiriinan mi wig wim kima kimiir kamim simiir inig imiir hainanprapraski. Iriig.

6

Pol siya yopii ad mi simiir yinisisim ikim simiir boinkin

¹ Yinisisim kima kimiir yopii adim simiir yai imiir wakaeyokna. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siya nimbingikim kimiir kigriraowam yio ti hiriinan siyuuin yio wadiekin. ² Mi Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir hir nwoyaiyim yim hinina boinkim, kima kimiir yopii adim simiir yai imiir wakaeyokna. ³ Sima ti hinina boinkikim, kima simiir napi mi kima nu tirin wi ii prieiyar nwoki okwoyokiyokiikaeyamim. Yio tiriiginin Adi Komii siir biigibiiyan siyu komiiyin siya boinkiyin krimiir yio siya dimin kibiyin Adi Komii siya nimbingiyin krimiir tiram.

⁴ Mi yopii ad wim kima kimiir yin imiir kipi nikwao boin inokinokin mi yim wi maingimarga kimaka nwo karam pi nwowisi. Mi kima simiirin min dikwao boin mi min nisiisimauu dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim sima tiram simiir. Iriig.

Pol siya iikamim yipiki whisarii mi primiriyim mi tiriiginim yipiki simiir kigriraowiyim simiir boinkin

⁵ Mi wim kima iikamim hinda whisarii mi primiriyim, wim kima tiriiginim yipiki kimiir kigriraowiyim simiir yai imiir wakaeyokna ap mi kima simiirin sibgu sibgu mintirao Krai siir kima tiriya saiir hiriinan. ⁶ Inkamin kiriir kigriraowiyin siir whwonkam ida ara kipi mirii mi siya kiriir kigi mi siya wi ha boini kira wadiekin. Nungaka. Igwir igwirin kira kiriir miya saiirar mirii iikamim yipiki Kraisi wakaeyokna apiyim sim hinin, dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim kima tiram kima simiirin kwoinki daingwo diriraerar. ⁷ Dimin taeminim iikamim whisarii mi primiriyim kima tiriyim umir min hai kamae kima nwowiyim kima simiiramin maingimarga dwo. Dimusi rani, kima simiirin inkam aram tir tani simiirin Adi Komii siiram kira tiriya saiir hiriinan tir. ⁸ Kima ina ninokninkinim. Dimusi rani, Biyan Inkam Komii siya wi krimiir whiekakar niyopkiyuwi, iikamim whisarii mi primirii ikim mi iikamim rirmiia nwowi ikim. Mi dimin kibi kibiyim siya tiram naingwowim siya wi krimiirar tirswowi.

⁹ Mi wim kima kamim yipiki iikamim kimiir miriyim simiir kigriraowiyim, kima ti iikam imiirin siyu miyik sibgu tir. Mi simiirin yai bibiyie kipi boin mi kipi mi ikwao boin sima nididamin mi simiir tirim kimiir yai imiir wakaeyam. Mi Biyan Inkam Komiiyin yipikin Adi Komii siir om hir nwowin, iikam whiekakim ini siyar kigirkakin. Dimusi rani, mhoiya iikam imiirin wi siya hidi mi siya wi hinina naingwo rani, inkamin yipiki inig komiigakim mi inig kamae ikim siya iikam whiekak krimiirin wi hirii hiriinankinar hidswowi. Iriig.

Iikamim naingwo tibmii kniyim yim ini kamim yai niniyim ini simiir hiriinan ywowim

¹⁰ Kara kimiirin nikopkaigian yaimirsisimim sim boinkii. Kima dimin komiiyin Biyan Inkam Komii siya hauuin kimiir siirin sibgu donkworinu.

¹¹ Kimiir kwoinim ti dimin komiiyin Adi Komii krimiir Wanin siya hauuin kimiir siir higrinu, yim ini nhaonan ywowim, nhaowa kimiir piu aiir haigiprakaiyam. Mi ta hiriinan saiirsika kima wi iki dimin biyie biyeyim

nɪksɪsaeiyɪm sɪmiirsi nwoɔi okworɪnuwɪm kɪmiir kwoɪnɪn Setan siya kiyaii. ¹² Krɪma inkamaka nɪniyam tɪr tani krɪma yɪu bibiyeyɪm nɪnomor kou nwowiyɪm mɪ Setan siya mɪ nomni yɪu bibiyɛ ikɪm mɪ dimɪn biyɛ biyeyɪm tɪ nu iɪr kɪgrɪraowiyɪm sɪmaka nɪniyam tɪri. ¹³ Mɪ tɪ hɪriinan saiirsika, kɪma Adi Komii siir dimɪn taemɪnɪm sɪmiir haii mɪ tɪriigɪnɪm kɪmiirɪn wɪ sɪma whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪ nhao sau mɪ ɪrɪm hɪpɪgni hanɪn. Mɪ mhoiɪya iɪ biyɛki nɪti mɪ kɪra mɪ Setan siya kowar nɪnii mɪ kɪra nɪnii mɪ yaii saeya ha digii kɪra wɪ wadiɛyar sɪbgu okworɪnukrɪpkaigii.

¹⁴ Kɪma dimɪn taemɪnɪm kɪmiir whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwiyɪm sɪmiir hai mɪ kɪmiir kwoɪnɪm yaimwokiɪyaimwo ɪmiirarar haigi okai, inkamɪn yaii nɪniyɪn si kikogiya pɪuwopa siir mɪhɪpwo iɪr saiir hɪriinan. Mɪ kɪra mɪi mɪiyɪk sɪbgu mɪrii mɪ kɪra Setan saika ha nɪnkɪnyaeyaowɪ kɪriirɪn wɪ nhaoni hanɪn saɛyar higrɪnɪuwɪ. ¹⁵ Kɪma Adi Komii siir yai kɪbi kɪbiyɪm sɪmiir danaaknɪnkii haigɪnɪu mɪ iikamɪm sɪmiirɪn wɪ ɪripa saeya nwoɔi ɪngwomamair aɛyaigɪnɪuwɪm. Mɪ ya tariigɪna ya wɪ suwa kɪma niya kɪmiir ɪga ɪmiir nɪkwoɪprarsi ɪni saiir hɪriinan ywowa mɪ kɪmiirɪn wɪ saɛyar whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪ mɪ kɪma wɪ nhwo whɪn tani. ¹⁶ Mɪ kɪma tɪ dimɪn hɪriinanɪm kara boɪnɪm sɪmiir tɪri mɪ hɪniina naɪngwowi, Jisɪs Kraiis siir wakaɛyokna api, tɪriigɪnɪm yɪm wɪ nhaonan nwowɪ dimɪn biyɛ biyeyɪm hɪpɪgɪm paekakɪm sɪm hɪniɪnɪm mɪ sau ikɪm yɪm wɪ sɪmar nɪriimduwɪni mɪ sɪma wɪ iikam kɪmiir niyopakaiyɪu rani. Mɪ kɪma siir wakaɛyokna api mɪ siiram naɪngwowi tɪriigɪnɪm kɪriirɪn wɪ sɪma whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪ. Mɪ hɪriinankɪnɪuwɪ Setan siya dimɪn biyeyɪn paeni hanɪn kɪmiiram kabɪtkii kɪmiir kwoɪn ɪmiir nɪugrɪmkɪpam yɪo wɪ dig nwo rani yɪo wɪ pɪ wokitki mɪ siya wɪ pɪ tɪngiyami paeni hanɪn. ¹⁷ Adi Komii siya Jisɪs siirɪn mɪnam nɪkropkɪkɪn pɪ naowɪm mɪ krɪmiir nanmaiɪwarkainam. Mɪ kɪma tɪ hɪniina naɪngwowi kɪmiirɪn wɪ siyar whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪ, pagra inkamkɪ sɪm haigɪniya sɪmiir mwo ɪmiir saiir hɪriinan. Mɪ kɪma Adi Komii siir yai ɪmiir wakaɛyoknaeɪ yɪm wɪ kamkɪunan nwowɪ, yɪpɪkɪ wɪ Adi Komii siir naɛyɪu ɪeya hauuwi krɪmiir. ¹⁸ Adi Komii siir naɛyɪuɪn ɪnokɪnɪnokɪn kɪmiirɪn wɪ siyar whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪ kɪra nhwo Adi Komii siiram kwɪsboɪni mɪ siir ɪnɪg iɪr hainani. ɪnokɪnɪnokɪn kɪma, kɪmasiyar mɪntiraona wɪm wɪ pɪugi pɪyaowisi. Kɪma Adi Komii siirɪm sɪri iikam ɪmiirɪn siya kɪgrɪraowɪm mɪ siya whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪm yɪpɪkɪ siirɪm. ¹⁹ Kɪma Adi Komii siiramɪn kariiram sɪri mɪ kariirɪn wɪ yai siya nwoɔi hauuwɪm. Mɪ hɪriinankɪnɪuwɪ kara wɪ nɪdid rani, siir yai kɪbi kɪbi ɪmiir nokwo boɪnmɪmauwɪm yɪpɪkɪ biɪya siya tɪrɪm sɪmiir. ²⁰ An kara tɪ inkamɪn yɪpɪkɪ yai kɪbi kɪbiyɪm sɪm nanaaknɪnkii haigɪnɪuwiyɪn ɪni siir hɪriinan ywowɪn. Dimusi rani, ta maɛyauwa mɪi biyɛ mɪriɪya kariir hɪugrɪpkɪkɪkaiya saiirsika. Kɪma Adi Komii siiram sɪri kariir whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwɪm mɪ ta hɪriinan saiirsika kara siir yai ɪmiir nanaaknɪnkii haigɪnɪuwɪm wɪ nɪdid rani. Yɪo sɪmiirɪn wɪ karar nanaaknɪnkii haigɪnɪuwɪ tɪ biɪya kara nonkwowɪm sɪmiir hɪriinan. ɪriig.

Pol siya siir yaiyɪm nɪkopkaigiyɪm sɪmiir boɪnkikɪn

²¹ Tikikasɪn krɪmiir nomiiyauɪn yɪpɪkɪn krɪma naɪngwokwonanaeiyɪn, siya wɪ sɪpi nɪti mɪ tɪ dimɪn taemɪnɪm tɪ nɪmbɪmbɪyamɪm kɪmiirɪn wɪ siya nɪni boɪnmɪmauuni. Siya inkam wadiɛkɪn siya Biyan Inkam Komii siir mɪi mɪiyɪk mɪiyɪk ɪmiirarar mɪriigɪn. ²² Siirɪn kara nɪkropkɪi iikam kɪmiiram kɪmiir boɪnmɪmauwam dimɪn taemɪnɪm kɪma nɪnomoknɪnkɪnanɪm hɪniɪn, nɪm krɪma wadiɛyairgɪm mɪ wɪm kɪma wɪ maɪrgɪmaɪrgar nwoɔi owɪm.

²³ Kara tɪ hɪniina sɪrigɪ Adi Komii krɪmiir adɪn mɪ Biyan Inkam Komii Jisɪs Kraiis siya kɪma wɪ Adi Komii siirgɪsiiramar naɪngwo tɪbmii kɪni mɪ kɪma wɪ

iripa nongwomamaɪr aei. Mi ta hɪriinan saiirsika wɪm kɪma wɪ Adi Komii siir pɪugana saiir iikam ɪmiiram asi naɪngwokwowi. ²⁴ Kara Adi Komii krɪmiir Wanɪn siiramɪn mɪnam srɪigɪn siya iikam kɪmiirɪn wɪ siir naɪngwobumbuwa saiir nwoki hauuwɪm yɪpiki krɪmiir Biyan Inkam Komiiyɪn Jisis Krais siiram naɪngwokwonanaeyɪm mɪ yɪpiki siir wakaeyokna apiyɪm mɪ siir yaimɪn dimɪn ɪmiir wakaeyɪm sɪma tɪra saiir hɪriinan. Iriig.

FILIPAI

Ɔiya Pol siya om Rom hir m̄riiƳa m̄i biyie m̄i siya ta yokwowa ha w̄nkika. Biya siya om Efesas hir b̄idi ywow̄n. Mi iikam̄m naingwo tibm̄iiƳm om Filipai hiran̄m yim umir digworaekwo b̄idiyar m̄i haingiriȳu haiḡin̄m m̄i sima ina hauugiȳm Pol siiram hir̄ir maeyaua m̄i biyie siya m̄riiƳa. Mi Pol siya ta yokwowa minam w̄nkik̄n sim̄ir boin wad̄iekik̄n. Pol siya maeyauwa m̄i biyie m̄riiƳa saiir hir̄ar nik̄i okaiḡin w̄eyinsopk̄ak. Mi siya maiḡimaiḡa hir̄iyar nwokaiḡin m̄i siya ti hir̄inansi boink̄ik̄n sima Jis̄is saika n̄amasukik̄ni m̄i sima wi maiḡimaiḡa hir̄iyar nwok̄i on̄inaeȳm m̄i sima wi siiram naingwoȳmyok rani. Iriig.

¹ Pol kara m̄i Timoti siya, kr̄ira Jis̄is KraiƳ siir m̄i pr̄im̄riiƳan inkamko. Kr̄ira ta yokwowa iikam̄m Adi Komii kr̄im̄ir Wan̄in siir piugana saiir k̄igr̄iraowiȳm m̄i saiir wh̄indir̄iraer̄ar haiḡin̄uwiƳm k̄im̄iram w̄nkika m̄i iikam̄m Jis̄is KraiƳ siir yai aiir wakaeyokna apiȳm k̄im̄iram warar. ² Kr̄ira ha naingwowi kr̄im̄ir Adi Komii kr̄im̄ir wan̄in m̄i kr̄im̄ir Biyan Inkam KomiiƳn Jis̄is KraiƳ, kr̄im̄ir̄in w̄i sowaniiyar nokboinmamāir haiḡin̄uwi ir̄ipa nongwomamāir aeȳm. Iriig.

Paul siya Adi Komii siir̄m sr̄iḡin, yip̄iki iikam̄m ta yokwo aiir mwaini sim̄ir wh̄ink̄insiis haiḡin̄uim

³ Iiȳm kara k̄im̄ir naingwowarkaikiƳm, kara pi Adi Komii siir̄ar boin wad̄ie k̄im̄irsi. ⁴ Iiȳm kara Adi Komii kr̄im̄ir Wan̄in siiram sr̄iȳm k̄im̄ir wh̄ink̄insiis haiḡin̄uim, kara pi maiḡimaiḡa nwoki. ⁵ Wh̄isarī rani, biya k̄ima kariir wh̄ink̄insiis haiḡin̄uḡim Adi Komii siir yaiya saiir nanaakn̄ink̄ii haiḡin̄uim iya biiḡibīi k̄ima wakaeyokna apa m̄i tisi tari-inana nad̄iḡniƳm. ⁶ Kara ti dim̄in̄in siir b̄idi ȳnokn̄ink̄in k̄in̄in Adi KomiiƳn yip̄ik̄in k̄im̄ir tir̄kiƳn siir wakaeyokna ap̄im m̄i k̄im̄ir̄in w̄i siya wh̄ink̄insiis haiḡin̄uwi siir̄m sibgu wakaeyokna ap̄im m̄i w̄i iya Jis̄is KraiƳ siya n̄itana saiir̄ar nad̄iḡuwi m̄i siya siyasiya nanaakn̄ink̄ii haiḡin̄unaei m̄i iikam̄ sim̄ir̄in w̄i siyar h̄idi. ⁷ Kariir kwoin̄in iikam̄m k̄im̄iram̄in nhami nhami naingwokwonanae rani. Dimusi rani, kariir m̄iiƳm k̄ima wh̄ink̄insiis haiḡin̄uḡim iiȳm kara maeyaua m̄i biyie m̄riiƳa saiir hir̄ h̄iuḡrip̄k̄ik̄ikaiƳn m̄i iiȳm kara r̄irm̄iƳa m̄i ow̄im m̄i Adi Komii siir yaiƳm sim̄ir m̄i anaakn̄ink̄ii haiḡin̄uim iikam̄ sim̄ir kwoin̄im sim̄ir kiyaiƳm m̄i sima w̄i Adi Komii siir siȳuim kara tir̄im w̄i sim̄ir nwok̄i ap̄im. ⁸ Adi Komii siya ina n̄inokn̄ink̄in̄in, kara iikam̄ wh̄iekak̄im k̄im̄iram̄in nhami nhami naingwokwonanae rani, KraiƳ siya naingwokwonanaeiya saiir hir̄inan.

⁹ Kara Adi Komii siiram minam sr̄i, iikam̄ k̄ima w̄i ir̄ni nw̄ir̄niƳamar dinan aingwokwonanae m̄i k̄ima w̄i Adi Komii siir dim̄in taemin̄im sim̄ir nwok̄i sibgu inokn̄ink̄in̄im m̄i k̄ima wa nwok̄i inokn̄ink̄in̄im p̄iki h̄in̄in dim̄in ik̄in m̄iiƳk̄in m̄i p̄iki h̄in̄in dim̄in ik̄in biȳeȳn. ¹⁰ Mi ti hir̄inan saiirsika, k̄ima kariir dim̄in m̄iiƳk̄ m̄iiƳk̄im sim̄ir wakaeyokna api m̄i iya KraiƳ siya swok̄i it̄i m̄i k̄im̄ir kwoin̄im w̄i dim̄in biȳeki nwokai rani. ¹¹ Mi ir̄iipi hir̄inan kara Adi Komii siir̄m min̄im sr̄i Jis̄is KraiƳ siya w̄i k̄im̄ir kwoin̄im siir̄ir nwok̄i h̄iurworwokaiƳm k̄im̄ir wh̄ink̄insiis haiḡin̄uwiƳm wad̄ie sibgu owam m̄i k̄ima dim̄in m̄iiƳk̄ tiri m̄i ti hir̄inan saiirsika Adi Komii siya w̄i in̄ig komiiḡak saiirsi nwowi. Iriig.

Paul siya ha naingwok̄in, siya siȳumwoni nwow̄im m̄i Jis̄is KraiƳ siir nwok̄i k̄igna ap̄im m̄i siya w̄i k̄im̄ir nwok̄i wh̄ink̄insiis haiḡin̄uim

12 Ti kariir nomiiyauim, kara minam naingwowi kima dinokninkin, ti diminim kariirim nitim, sima kariir turbumbuki windi, ti diminim iikamim Adi Komii siir yai win kibiya saiirim naingwo tibmiiyim simar niki turbugim. 13 Kariirin maeyaua mi biye mriiya saiirar hugripkikikaigi windi mi kamim yai niniyim mi iikam nhirim kingin hir nwo ikim, sima ina ninokninkinim kariirin maeyaua mi biye mriiya saiir hir hugripkikikaiyin, whisarii rani, kara Kraiis siir yaiyim simiir wakaeyokna apkin. 14 Mi iriipi hiriinan kara tisi tirar nwowin. Dimusi rani, iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim sima nididgak panansi ywosi mi sima kirekak asi nwokim Adi Komii siir yaiya saiir nanaakninkii haiginusiyin. Dimusi rani, sima ina kigim kara tisi maeyaua mi biye mriiya hugripkikikaiya saiir tirar nwokaiyin mi sima ina naingwo tibmiiyim Kraiis siya wi simiir whinkinsiis haiginuwi.

15 Iikam nhirim Kraiis siir yaiya saiir nanaakninkii haiginugim. Dimusi rani, sima kwoin biye biye kariiram naingwokim mi sima minam warar mi aingwokim simiir kiyaiyim kariir haiburgigim mi simiir yai imiir wakaeyoknam. Yim iki iikam nhirim Kraiis siir yaiyim simiir nanaakninkii haiginugim. Dimusi rani, sima wadiekim mi ina naingwowim ti dimin imiir tirim mi kariir whinkinsiisim 16 yipiki ti iikam miyikim ti dimin imiir tiriirim. Dimusi rani, sima kariiram naingwokwowikim. Sima ina ninokninkinim kariirin Adi Komii siyar nimbinkikin siir yai imiir kigriraowim mi simiir nanaakninkii haiginuwim tapaiir. 17 Iikam nhirim yipiki Kraiis siir yai imiir nanaakninkii haiginuwiyim yim sima kariiram bi naingwokwonanaeikin. Nngaka nngakanga. Sima hinana naingwowi kariirin wi sima kiyopsibgi haiginuwi mi kara wi maigimaigra nwo rani. Dimusi rani, kara ini maeyaua mi biye mriiya saiir tir hugripkikikaiyin mi sima iikamim simiir kwoin imiir kiyaii simiir wakaeyokna apim mi kariirin. Nngaka.

18 Tiriiginin yo dimin Komii rani! Mi ti iikam nhirim sima Kraiis siir yai imiirin siyu biyeni nanaakninkii haiginugi windi mi nhirim siyu miyikni mi anaakninkigi windi, ti hiriiran siyuin kariirin maigimaigra sima nwowaiginuwi. Dimusi rani, sima Kraiis siir yai imiir nanaakninkii haiginugim yo tiriiginin yo dimin whoimoni rani. 19 Kara ini maigimaigragar nwoyokiyokiyamin. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin Adi Komii siir naeyu iirin, yipikin wi Jisis Kraiis siya nikropkii kariir whinkinsiis haiginuwam mi kariirin maeyaua mi biye mriiya saiir hir hugripkikikaiyin rirmiya saiir hiranki nwokiyim. Dimusi rani, kima Adi Komii siiram srigim kariir whinkinsiis haiginuwim. 20 Kara ta saiiram minam naingwowi, kara Adi Komii siir yai airin wi haigiprakai rani mi kariir puua wi nopai rani mi kariir kwoinin wi kireyar nwowi mi Adi Komii siir yai imiirar nanaakninkii haiginuwi biya kara nonkwowim simiir hiriinan mi ti tariinanar nadigniyim. Mi kara omwai waiya mi kara mi aowi mi ti iikamim wi ha boini Kraiis siya wadiekim. Dimusi rani, dimin taeminim kara tirim simiirsika. 21 Mi ti dimin taeminim kara tirim simiir bwamkibwamin yo Kraiis siyargin. Mi kara naowi, mhoiya kara wi dimin kibi kibiyim Adi Komii siirim wi simiir haii mi kara wi saika nwowi. 22 Mi kara nao karamae nwowi mi omwaiyar niki waiyaei mi ti dimin taeminim kara tirim yim iikam imiir whinkinsiis haiginuwi Kraiis siir wakaeyokna apim. Kara ninokninkin tani piki hinan aka bi nwowa omwai waiya saeya iyie? Nao saeya. 23 Kara pi hid rani kara naowam naingwowi Kraiis saika nwowim. Wi ta wadie hiriinan saeya nwowi. 24 Mi ta hiriinan saiirsi whinkinsiis haiginuwi kimiirin, ya ini wadiekwadie saeya nwowa kara ti nu iirar nwoki okripkaii, tariigina ya ini biigibi saeya ywowa. 25 Kara hiriayar naingwo tibmii kani kara wi nao rani

mi kara wi omwai hiriinan saiirsi waiyaei kimiir whinkinsiis haiginuwam Adi Komii siir yaiya saiir sibgu wakaeyokna apim mi kima wi maingimaingar nwowi. Dimusi rani, kara ini omwaiyar niki waiyan. ²⁶ Mhoiyya kara niti mi kimaka nini oni mi kima wi maingimaiga komiiyar nwowi kariiram in mi kima wi Kraiis siir inig iir hainankii.

²⁷ Mi dimin whirki kimiir nimbini mi kima wi ti dimin taemin imiirin wi haini naingwokii. Kima dimin taemin kibi kibi imiir tir iikam yipiki Adi Komii siir in naingwo tibmiiyim siyiu kibiyin sima tiriyin siir hiriinan tir. Mi ta hiriinan saiirsika mhoiyya kara wi kimiir namisi kigi, iyie? Wi kimiir kig rani mi kara dimin kibi kibiyim iikam ima boini iikam kimiir, simiirin wa wakaei, tiriiginim kirie kimiir naingwo tibmii aeya nwowim mi kwoin whirua kima mi owim mi iripa kima mi miriirim. ²⁸ Tiriiginim yipiki kimiir sau omomin siirsi kipi nidad dimusi rani, wim kima Jisis Kraiis siirgim. Kima Kirie hiriyyar dwokripkai. Dimusi rani, wim kima ti hinina tirikim mi ta hiriinan saiirsika ti dimin taemin hiriinanim yim wi simiir nusiimauwi. Adi Komii siya simiir nonkwobumbuninkini mi kimiirin wi siya nanmaiwarkinaei mi kima wi saika sibgu owi. ²⁹ Mi dimin komiigikomiiyin yio ti si, Adi Komii siya kimiirin minam kiwakikin kima Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii kinim. Mi ti dimin hiriinanin sasa rani. Jisis Kraiis siirsika Adi Komii siya ti dimin biyie imiirin asi kiwakikin kimiiram nitamin. Dimusi rani, kima siir wakaeyokna apkim. ³⁰ Kima mi kara nim krima nomiiyaugim mi ti iikamim krimiir tirbuwiyim mi krimiir nikbumbuwiyim mi ti hiriinan siyiu kaimwowin biyyar nwoyokiyokianiyin ini tariinanar yadigniyin mi wim kima ti iikamim yipiki kimiir nigbumbuwiyim simiirin ina ninokninkinim. Iriig.

2

Krima krimiir kwoinim simiirin kikitimdinu mi iki iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiiram daingwo

¹ Kimiir kwoinim kirieyar dwokripkai. Dimusi rani, wim kima Kraiis siir yai imiir wakaeyokna apkim. Kima maingimainga hiriyyar dwokripkai. Dimusi rani, Kraiis siya kimiiram naingwokwonanaei. Kima mi Adi Komii siir naeyiu ieya kima ini kwoin whiruwar ywowiskiyim mi kimiir kwoinim nhirmiyam daingwo mi simiiram daingwokwonanae. ² Kima iripa dongwomamair ae mi kwoin whirua dwo mi kima iikam ima mi Adi Komii siya simiiram daingwokwonanaei mi kima kwoin whiruwar dwowiski. Mi ti dimin hiriinanin ini hanin kimiir kwoinaw kwirii idwokaii mi kima wi maingimainga kariir nwowaiginuwi. ³ Kima kimamar kipi naingwona mi dimin taeminim ha kipi tir mi iikamim kimiirin wi hiriinan saiirsi boinisi wim kima ini nhirim simiir kou ywowim. Kimiir kwoinim yim kimar kintimtinuna mi kima hinina daingwo kimiir kouwin ini iikam nhirim sima ywowim. ⁴ Kima, kimamar kipi naingwona. Kima iikam nhirmiyam daingwo mi diminim sima naingwowi ikim. ⁵ Kima Kraiis siya naingwowa biyya saiir hiriinan daingwo. Yio ti hinigin.

⁶ Mi yio siya ini Adi Komii siir hiriinanar swoki owin mi siya ha bi naingwokin siya Adi Komii siir hiriinanar swoki owi. ⁷ Mi yio siya ti dimin taeminim kirie komiigakim ninomor kouanim simiirin digiumii bidi haimriiyugigim mi yio siyarin ini inkamin whisarii mi primiriyyin siir hiriinan yinkpitki. Mi siirin Maria saeya naokainakikin mi siya iikam krimiir hiriinanar nimbiamkin. ⁸ Siya inkamnan nimbiamkin mi siir kwoinin hindara kabitkingigin mi siya Adi Komii siir yai imiirar napkin mi iyya siya ha naonamin paeyin hiiniya nironinkinin si mi siya kimpisu pranae pranae bi haigin iikam krimiir whinkinsiis

haiginiuwim. ⁹ Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya siir inigin ha hainankiyin mi siya ti hiniina boinki siya inig komii kibikakin mi kamim inig komii komiikakim simiir kougikouwin ini siyar ywowin. ¹⁰ Mi yipikim Adi Komii siir om hir nwowim mi nu tir mi o ikim mi iikamim yipiki mi aokaowim mi nunau nwokai ikim mi yiu ikim simiir kouin ini siyar ywowin mi yipiki ta Adi Komii siya dapikuwa Jisis siir inig iir saiir wakaei mi sima wi nidid prasae kin tani mi sima ogmwo wa waisii huwi mi wi komii hiniina kauwok boinamnaekii, ¹¹ siya inig komii kibikakin mi sima wi Jisis Krai Biiyan Inkam Komiiyin siir inig iir hainankii mi sima wi ha boinkii, siya inig komiigakin. Dimusi rani, dimin taeminim Krai siya tirim simiirsika. Mi ti dimin taeminim yim wi Adi siir inig iir hainan praprasa. Iriig.

Nim krima ini sikwo paenan ywowim yipiki iikam imiir bigna iisiiimauu apiyim siyiuin niyaka mi krima simiirin wi Adi Komii siir siyiu iir nisisimauu

¹² Ti kariir nomiiyauim kara ina naingwokwonanaeyin, biya kara kimaka nwowa mi kima kariir yai imiir wakaeyim mi kima ina wakaeyokna apim simiiram. Mi tariinanin kara kimaka nwo rani, kara ini aru nwowin. Kima kariir wakaeyokna ap biya kima tira saiir hiriinan mi tariinanin ti aru kara nwowa ya dimin komiigikomii aeyairga kima kariir yai imiirin nhami nhami kipi wakaeyokna ap. Kima ti dimin taeminim simiir ti wakaeyokna ap yipiki biya Adi Komii siya tirim kimiir mi mhoiia kimiirin wi siya nikiunami ninomor koua hiriirin. Kima didid mi kakak dwo wim wi siir pi tirisi nididgak kimiirsi nwowim. ¹³ Kima ti dimin imiir tir. Dimusi rani, Adi Komii siya inokininokin kimiir kwoininim simiir simiirar tirnanaei dimin taeminim siya naingwowim kima wakaeyokna apim simiiram naingwowim mi simiiram wakaeyokna apim.

¹⁴ Mi dimin taeminim kima tiriyim kima kipi ninkinwaomwarki boin mi simiirsi kipi niniinansao simiirin hindara tir. ¹⁵ Mi kima ti dimin hiriinanin simiir tiri mi iki nhirim wi kimiir boinhuriyiu rani, dimin biyie kima tiram mi kima wi wadieyar sibgu okiyami. Mi kima wi sikwo paenan niuyaei, sikwo paeya niyaka bigna apiya kigimok apam, iikamim yipiki biyie nwowim, simiir bopwoniyin. ¹⁶ Mi kima simiir diisiiimauu Adi Komii siir yai kibi kibi imiirin mi simiir whinkinsiis haiginiu mi siyiu wadie sibgu apanin hiniin, piki hiniin dimin ikin wadieyin sima wakaeyokna apanin. Mi kima ti dimin imiir tiri, mhoiia Krai siya swoki iti, kara wi karamar naingwona rani. Dimusi rani, kara ina ninokninkinin ti dimin taeminim kara tirim sima wi nae kamae nwo rani.

¹⁷ Kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api ya ini nae Adi Komii siir ninkin imiiaenan ywowa. Mhoiia kariirin inkamki tiowi mi kara ha naonami mi kariir nhieya ha naokiinainii mi ya tariigina ya naeyim kima ninkin imiiaeyim simiir idwo swokin haiginkika. Mi tariigina kimiirin wi saeyar whinkinsiis haiginiuwi Adi Komii siir wakaeyokna apamin kima tira saiir hiriinan mi kara wi maigimairga prasae nwo rani. ¹⁸ Mi ti dimin hiriinanin siya nimbiyami mi kima wi maigimairga kanaka dinkan o ta maigimairga kara nwowa saiir hiriinan. Iriig.

Pol siya Timoti siir boinkin

¹⁹ Kara ha naingwowi Biiyan Inkam Komii siya kariirin wa kiwakii Timoti siir nikropkiyim mi iikam kimiirin siya nini kignakiyim mi sima wi tiriirar swoki iti mi ta hiriinan saiirsika mhoiia kara wi haini ninokninkini kima wadie nwowi mi Adi Komii siir wakaeyokna api mi kara wi maigimairga kimakar nwowi. ²⁰ Kara Timoti siir hiriinan inkam nwir kamaeka mi

siya ini kariir hiriinan ywowin mi ta hiriinan saiirsika siya iikam kimiir whinkinsiis haiginiuwam asi naingwokin wadie kima sibgu owim. ²¹ Mi yim iki iikam nhirim yim simamar naingwonaekim yim sima digworaekwowim Jisis Kraisi siirimi simiir kig rani. ²² Mi kima ina ninokninkinim Timoti siya ti siyiu hiriinanin siir nwo rani, siya inkam wadiekin. Siya siyamar bi naingwonaekin siya iikam kimiiram naingwowikin mi kariirin siya whinkinsiis haiginiugin Adi Komii siir yayim simiir nanaakninkii haiginiuwam yinisimin siir ad iir whindiraerariyin siir hiriinan. ²³ Mhoiia kara ti dimin taeminim kam ima tiranim kariir simiirin wa ninokninkini, kara minam naingwokin Timoti siirin kimiiram nikropkiyim. ²⁴ Kara hiriinar naingwo tibmii kinii Biyan Inkam Komii siya kariirin wa whinkinsiis haiginiuwi mi kara wi kimiminki rani, maeyauwa mi biye mriiya sima hugripkikikaiya saiir tir haiburgigasawim mi kara Timoti saika wa niti kimiir kignakiyim.

²⁵ Kara minam naingwowi Epafrodaitas siirin kimiiram waraur nikropkiyim. Siya kariir nomiiyaugin mi siya mi kara krira ini nwiruwar ywowskiyo mi Adi Komii siir dimin taemin imiirin krirar tirikim dimin biye saika ninkinyaeyawim inkamin yaii niniyin siya tiriya saiir hiriinan. Mi biyarin, kima siirin bidiyar iki ikropkiyim mi siya ha nitin mi kariirin dimin taemin siya ini whinkinsiis haiginiuni. ²⁶ Siya iikam kimiir whinkinsiis haiginiuwam naingwokin dimusi rani, kima ha wakaekim siya maki niigin mi siya maka niyim siya pi boriisopi kima siiram naingwoyimyokim ta ma siya nii aiirsiyin. ²⁷ Biya siya parii parii pi naowim mi siirin Adi Komii siya naingwobunakin mi siya whinkinsiis haiginiugin mi siya painiisi yaosi. Siya siiraramar bi naingwobumbugin. Nungaka. Siya kariiram warar naingwobumbugin mi ta hiriinan saiirsika siya naonami kara wi komii nouuboboin tani. ²⁸ Mi ta hiriinan saiirsika kara siirin asi nikropkisasaugin kimiir kignakiyim mi kima siirin wi hiriinan saiirsi kigwini mi kimiir kwoininim wi maigimaigra nwowini. Mi kima maigimaigra nwowi mi an kara wi maigimaigar mi owi. ²⁹ Mi siya waraur nimbini mi kima siir kigwini mi kima wi maigimaigra dwoki Biyan Inkam Komii siiram yipiki siiram kiwaki karam nwowin siya naowam. Mi kima ti hiriinan inkamin siiram daingwo inkam komiiyin siya. ³⁰ Dimusi rani, siya naosi bi naingwoyimyokin. Siya Kraisi siir dimin taeminim simiirsi naingwoyimyokin mi siya naoni piu asi nwokin mi kimiir igsoa ini siya yokwokairina mi siya kariirin pranae pranae bi whinkinsiis haiginiugin mi ta hiriinan saiirsika siya maki asi niigin. Iriig.

3

Yipiki Jisis Kraisi siir yayi imiir wakaeyokna apiyin yio inkam wadiekin

¹ Ti kariir nomiiyaugim, tiki nwokripkaigiyim yayim kara kimiir boinkiyam tirim yim ti sim. Dimusi rani, wim kima Biyan Inkam Komii siirgim mi kima maigimaigra dwo! Mi dimin taeminim yipiki biya kara winkyim yokwoni kimiiram mi tariinanin kara simiirar swoki winkikin. Kara ti yayi kibi kibiyim kimiir boinmimauusi bi piyaokin. Mi an kara ha naingwowi kima inokininokin ta yayi aiir wakae ya dimin kibigikibi aeyairga. ² Kima ti kamim dimin biyekakim yipiki wranan nwowim simiirsi mintarao, kimiir kwoininim wi sim pi kiyaiisi mi wi ti hinin sima boini kimiir mioisim ti kitiyopnir hai mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan saiirsi nanmai-warkainaei. Mi kima ti hiriinanin wim wi kimiir piu aiirar swoki tirbunaei. ³ Nim krima hinina naingwo tibmii kin tani krima krimiir miois imiir

kitiyopnr haii mi ti hiriinan siyiuin krimiirin wi siya whinkinsiis haiginiu rani, krima Adi Komii krimiir Wanin siir yinisisim nwowim. Nngaka. Mi iya Adi Komii siir naeyiuin krimiir kwoinawu tir nwokaiiyim mi krimiirin siyar whinkinsiis haiginiuwuwi Adi Komii siir inig iir hainanam mi krimiirin siyar mi isiimauwui hiniinin nim krima Adi Komii siirgisiir yinismkim. Mi dimin taeminim Jisis Krai siya tirim krimiir krima simiir ninokninkini mi krima wi maigimaigra prasae nwo rani. Mi nim krima ina ninokninkinim ta saiirin, krima krimarim wi dig nwo rani, Adi Komii siir tirim mi siya krimiir nanmaiwarkainam ta sima boina krimiir miois imiir kitiyopnr haiya saiirsi. Nngaka. ⁴ Mi kara ti dimin taeminim biya kara wakaeyokna apim kara Juda simiir biyan siyiuin siir dimin taemin imiir wakaeyokna apam naingwokiswo mi kara wi simiirar pi wakaeyokna apim mi kara ti hiriinan tirim pi boriisopi. Kam nhirim yim ha naingwowi sima Juda simiir siyiu iirar wakaeyokna apkripkaii mi sima wi wadieyar sibgu owi mi an kara ina ninokninkinin, biya an kara ti siyiu hiriinanim wadie simiirsi nwokin. Mi ti siya siyiu hiriinanin ini ti siyiuin sima tirin ini siir haiburin. ⁵ Mi an kara ti hiniina boinkin. Dimusi rani, iya kariir apua kariir naokainakiya, iya kara iyyim iriyyar kwoima nwowin mi sima kariir miois aiirin ina kitiyopnr haiyim hiniina nisiimauuwam an kara Adi Komii siirgin. Mi Jekopin yipikin sima dapiyin Isrel, siya kariir brougaekin. Mi an kara Bensameni piugana saiir inkamkin mi yio ini kaimwokikaimwowar ywowin, an kara Judani isidin siirgisiir inkamkin. Biya kara Farisimi isidin siir inkam nwowin kara Moses siir inkam nwowin kara Moses siir siyiu komii siir yai whiekakim yipiki Adi Komii siya hauugiyim simiirar wakaeyokna apkin. ⁶ Kara pi ti hiniina boini, kara Adi Komii siirin dimin whoimoni bi tirkin mi iikamim Krai siir yai imiir wakaeyokna apim simiirin kara tioidwomaigim mi yipiki siir piuganan ikim. Mi iikamim yipiki kariiram kinankiuim siyiuin kara wakaeyokna apim Moses siir siyiu komii siir yai imiir sima wi hiriyyar boini, kara wadiekin mi kara dimin biye bi tirkin.

⁷ Biya an kara ha naingwokin ti dimin taemin hiniinam yim dimin komiigim mi tariinanin an kara hiniina naingwo tibmii kuni ti dimin taeminim yim dimin komii rani. Dimusi rani, tariinanin kara Jisis Krai siiram naingwo tibmii kuni mi kariirin wi siya whinkinsiis haiginiuwuwi wadie sibgu owim. ⁸ Dimusi rani, kara hiniina naingwo tibmii kun tani ti dimin taemin hiniinim yipiki biya kara napim yim dimin komii rani mi an kara hiniina naingwo tibmii kuni ti dimin taemin hiniinim yim dimin komii rani. Dimusi rani, an kara ina ninokninkinin kara Jisis Krai siir wakaeyokna api mi dimin taeminim iikamim yipiki Adi Komii saika nwowim simiir whinkinsiis haiginiuwim biya yim siya bidi ikwokopougigim. Mi kara ti dimin taemin hiniinim simiirin digiumii bidi haimriyugigim mi kara simiirin ha naingwowi yim ini dimin biyekibiyie ywowim mi ta hiriinan saiirsika kara Jisis Krai siirgisiirara asi wakaeyokna api. ⁹ Mi tariinanin kara Moses siir siyiu komii siir yai imiir swoki wakaeyokna ap rani mi Adi Komii siya wi ta hiriinan saiirsi boin tani kariirin dimin whirki bi kimbugin mi ta siya boina kariirin hiniin kara dimin whirki bi kimbugin ya dimusi rani, kara Krai siir yai imiiram naingwo tibmii kungin mi tariinanin kara ini siir piugan aiir nwowin. ¹⁰ Kara ti dimin hiniinim sim naingwokin. Kara Jisis Krai siir sibgu inokninkinam tirkin mi kirie komiyya siya haiya iya siya ie hir haiburgigin mi ha swoki insiin idwowin. Kara saika iripa bidi yamasu kikin mi kara ti dimin biye biyeyim mi kimpipisuwa siya haiyim hiriinan haiyamar mi aingwowi. ¹¹ Kara ti dimin taemin imiirin minam tiri, iya kara naowi kariirin wi siya nanmaiwarkainaei mi kara wi omwaiyar swoki waiyaei mi wi saikar nwowi.

Iriig.

Pol siya minam naingwokin Jisis siir hiriinan inkam kibi nwowim

¹² Kara pi hinina boin tani kara siiram bidi wakaeyokna apin, kara tira saiir hiriinan mi an kara inkam kibi bidi ywokiyin. Nningaka. Kara ina niki mirii nankiyaei kripkaiyin ti dimin taemin imiir wakaeyokna apam mi ta hiriinan saiirsika kara wi Kraisi siir hiriinan asi nwowi dimusi rani, siya kariir bidi yimbinin siir inkam nwowim. ¹³ Ti kariir nomiiyauim, kara hinina naingwo rani, kara inkam kibikikibikin. Nningaka. Mi kariir dimin taeminim biya kara nonkwoim simiirin digiumii bidi haimriyugigim mi kara ti diminim mhoiyya digi digi nwowaiginuwanim simiirgi simiiramar naingwo iski. ¹⁴ Kara ini ti kamim yipiki ninkikin iwitiyim dimin haiyam ini simiir hiriinan ywowin. Mi ta hiriinan kara nwowa, kara ti nu iir asi nwowi. Kara Adi Komii krimiir Wanin siir wakaeyokna apikin mi ta hiriinan saiirsika mhoiyya siya dimin taeminim yipiki siya niki imbinim kariir wi hiriinan saiirsi haii. Dimusi rani, miyya Jisis Kraisi siya tira saiirsika mi Adi Komii siya kariirin wi hiriinan saiirsi nimbini omin ninomor kou hir nwowin siir nwoyokiyokikaeyamim inokinokin.

¹⁵ Mi krīma whiekakarim yipiki ha niki aingwo tibmii kripkaiyim Adi Komii siiram nim ti kwoin hininin kara boinkiyin siirarar dwo iski. Mi kimiir kwoinim yapa yapa nwoprigin mi Adi Komii siya iriipi hiriinan ti diminim kara boinkiyim kimiir wi simiirar mi isiimauuwi mi kima wi haningin sibgu inokninkini. ¹⁶ Krīma ti dimin kangikininim Adi Komii siya nisiimauuim simiirgisimiirarar wakaeyokna ap iski mi iriipi hiriinan krīma ti siyūin ti tariinan krīma ninokninkinin siirarar dwowiski.

¹⁷ Ti kariir nomiiyauim, krīma iikamim yipiki Biyan Inkam Komii siiram naingwo tibmii kaniyim, krīma siyūin kima nwowanin siir nisiimauugin. Mi ti hiriinan siyūin siir kigi mi wi hiriinar dwokripkai mi iriipi hiriinan ti iikamim yipiki kariir siyū iir napiyim mi hiriinan tiriyim simiirin sibgu timi kigrirao. ¹⁸ Dimusi rani, kara ta yaiya aiirin ii kasa kasa bi boinmimauugin kara hirankar boinmimauubumbunaniyin mi ini tariinanar yadigniyin mi tariinanin iriipi hiriinan kara ini oubgakar swoki boinouugiyin. Mi tariinanin iikam whiekakim yipiki Adi Komii siir inig hainaniyim kimaka, siyūin sima nwowiyim kimaka yo ini Jisis Kraisi siir sauan omomim sima nwowiyin ini hiriinan ywowin. Mi siyūin sima nwowiyin sima yaibu Jisis Kraisi siya naowa paeyin hiiniya nriioninkinin si saiir niewaiyugim. ¹⁹ Adi Komii siiram naingwokwonanaeni hanin aka, sima inokinokin dimin taeminim simiir kwoinki naingwowyim simiiram naingwokwonanaeyim. Mi ti dimin taemin hiriinanin iikam nhir imiir tiri nididgak sima nwowam mi ti iikamim sima inokinokin ti dimin hiriinanin simiir simiira hainopyaeyao boinkripkai. Mi simiir kwoinim ini ti nuin siir digworaekwo imiiram yamkiyim. Mi ti Adi Komii siir dimin taemin imiirin yo ini nningaka ywowin. Mi ti hiriinan saiirsika, tiriiginin hiriinan tiri mi sima omin ninomor kou hir nwowin siir namim wi digi nwo rani, Adi Adi saika nwowam. Mi sima inokinokin wi miyiknan nwo rani mi sima wi Adi Komii saika nwo rani, wi yapa yapa nwowi. ²⁰ Mi. Dimusi rani, nim krīma omin ninomor kou hiranin siir hirankim mi krīma Jisis Kraisi siiram nwokwokini krimiir Biyan Inkam Komiiyin, krimiir nanmaiwarkainan inkamin mi siya omin ninomor kou hiranin siir hiranki krimiirsi nitkin. ²¹ Mi ta siya nuunaiinii nua tiriir mi ta krimiir piua nu tirana ya wi siya kisina owaiginuwi ninomor kougikou hiran piua aiir siir piugipiua saiir hiriinan nwowam. Siya ti hiriinanin wi siir

kirie komiyya saiir kirieni tiri. Mi ta kirieya siya saiir kirieni tirkin siya ti dimin taemin imiirin mi sima wi siir in ara nonkwo digi. Iriig.

4

Iikam kima maigimaiga mi kwoin whirua dwo mi dimin taemin kibi kibi imiiram daingwo

¹ Mi ta hiriinan saiirsika, ti kariir nomiiyauim, kima yipiki kara naingwokwonanaeyim, kariir kwoin komiyyin nitam naingwowi kimiir kignakiyam mi kara ini maigimaiga kimiiramar mi owin mi ini kimiir inig iirar mi hainankiyin mi win kima ini kariir miya saiir paenidnan ywowim. Mi kimiir naingwo tibiyya kirie hiriyyar dwokripkai siiram in dimusi rani, dimin taeminim kara boinmimauuwim kimiir simiirsika.

² Yuodia Sintiki kowirin, kara pi igao yai boinki! Kowa iripa dongwomamair ae mi Biyan Inkam Komii Kraiis siiram wakaeyokna apim kwoin whiruwar dwoki. ³ Kara kariir nomiiyau kibiyo kowir boinkii yipiki biya kanaka miriyo ti dimin kaimwowim simiir, kowa ti wig iso sowir whinkinsiis haiginiu sowa kwoin whirua nwowim. Dimusi rani, kariirin sowa isairar whinkinsiis haiginiugo Adi Komii siir yai win kibiya saiir nanaakninkii haiginiuwim, Klemen saika. Mi kimiir iikam nhirim kariirin sima warar whinkinsiis haiginiugim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiir inigim Yokwo Komii saiir hir winim simiir asi ninokninkini. Mi tiriiginim yipiki kwoin win haiyim win kima ini siir yinisisim ywowim.

⁴ Kima maigimaiga dwo Biyan Inkam Komii Kraiis siiram. Kara kimiirin pa swoki boinkii, kima maigimaiga dwo.

⁵ Wi kimimin tani Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis siyan wi sipi swoki iunainii nua tiriir. Mi ta hiriinan saiirsika, wi hiriinan asi tiri mi wi iikam whiekakim simaka nongwomamair aei. ⁶ Mi kima whiekakim dimin taemin whiekakam kipi naingwokwonanaei mi Adi Komii krimiir Wanin siiram srii ti dimin taeminim kima boiniyim kima haiyam. Mi iya kima Adi Komii saika boini mi kima siiram srii mi ti diminim saeya tirim simiirsi boin wadieki siirin. ⁷ Mi ta hiriinan saiirsika ta Adi Komii siir nongwomamair aeya yipiki wi ninokninkin karamae krima nwowi mi kimiirin wi saiir kirieni whinkinsiis haiginiuwi mi wi siya kigriraowi kimiirin mi kima wi maigimaiga nwowi mi wi dimin kibi kibiyyim simiiraramar naingwowi. Dimusi rani, nim krima Kraiis saika bidi yamasukikinim.

⁸ Mi ti nwokripkaigiyan yayim kara kimiir boinmimauwanim yim ti sim, kima ti dimin taeminim niksiseae karam nwowiyim simiiram in nhami nhami kipi naingwo mi yi tiriiginin yio kaimwowaigin. Mi dimin taeminim yipiki Adi Komii siya naingwowyim yim wadiekim mi dimin whirki bi mi kimbugim, kaimwo kinaigim mi yipiki iikam nhirmi whinkinsiis haiginiuwiyim. Mi kima dimin taeminim Adi Komii siya mi iikam ikim maigimaiga simiir nwowaiginuwiyim simiiram daingwo mi dimin taeminim yipiki wadie nwowiyim mi ta hiriinan saiirsika iikamim simiir kwoinim simiir asi wakaeyokna api. Mi piki hinin dimin ikim wadie nwowim ti diminim simiir hiriinan mi kima wi ti simiiraramar daingwo iski. ⁹ Mi dimin taeminim yipiki kara boinmimauuwim kimiir mi kima mi kiga kariir simiir wakaeyokna ap mi kima simiir wakaeyokna api mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiirin wi maigimaiga asi nwowaiginuwi mi siya wi ini hanin kimiir kwoin imiir kwirii idwokaii. Iriig.

Pol siya iikamim Filipai hiranim maigimaiga simiir nwokin. Dimusi rani, sima dimin taemin siir hauugim siir whinkinsiis haiginiuwam

¹⁰ Kara maigimaigra prasae bi nwoKin Biyan Inkam Komii KraiSi siiramIn. Dimusi rani, biya kima kariir whinkinsiis haiginiuwam naingwokim. Biya kimar boininkiniunaniyin kariir mi ini tariinanar yadigniyin mi kima nhami nhami bi boinkim hininin kima kariir whinkinsiis haiginiuwim wi dig nwo rani. Mi tariinanin kima kariirin ina swoki whinkinsiis haiginiuwim.

¹¹ Kara ti dimin taeminim kimiir bi boinmauugim. Dimusi rani, kara digworaekwowam whaowaekin. Kara ina ninokninkinin mi kara simiirsiyin naingwoyimyok rani kara wi maigimaigra nwoWi simiiramIn.

¹² Kara ina ninokninkinin siyiun inkam paeprikabnan mi owiyin siirin mi inkamin digworaekwoki naokingugunankai ikin. Kara iiyim mi omim kara nwowiyim simiirin ina sibgu inokninkinim mi kara mhiigi mi aowi mi kariir mhiya saeya mi kinuwi, yo kara pa ninokninkinkii kariir kwoinin maigimaigra siya nwowiyim. ¹³ Mi ti digworaekwowim kara simiir tiri wi digar nwoWi yipiki kara boinmauuwim kirieya KraiSi siya hauuwa kariir mi kariir kwoinau kinirka haiginiuwa saiir kirieni.

¹⁴ Kima kariirin bimbuiwi bi tirkin mi iiyim dimin biyeyim kariiram nimbiniyim mi wim kima kariir bidiyar mi whinkinsiis haiginiuwim. ¹⁵ Biya iya kara nu haimii Masedonia hir haiburgigin Adi Komii siir yai win kibiya saiir boinmauuwam mi Filipai kimiir iikamim kariirin dimin taeminim kima kimar hauugikin, siyiun iikamim sim hauuwiyin simiir nomiiyau imiir siir hariinan. Iikamim iki om nhirim simim yim kariirin dimin sim whir bi swoki hauumiminkim ini kima kimar ywowiskiyim.

¹⁶ Biya iya kara om Tesalonaika hir nwowin mi kima kariir bidiyar mi whinkinsiis haiginiuwim mi dimin taemin kariiram bidiyar mi hauugiyim mi ini kima kaimwowar swoki hauugiyim digworaekwowim kariir whinkinsiis haiginiuwamin.

¹⁷ Kara yai karamaeka kima dimin taemin kariiram kima mi hauugiyim kara ha naingwowi Adi Komii siya kimiirin dimin miyik miyik imiirar hauugin. Dimusi rani, ti digworaekwowim kima tirim kariir simiirsika.

¹⁸ Kara digworaekwo kasa bi haiwinkin ini ti digworaekwowim kara naingwowim kara haiwinam Epafrodaitas siir inankin yipiki ti digworaekwowim kima nonkwo hauugiyin kariir nini hauugiyim ini simiir haiburin. Mi tariinanin kara dimin whiram whaowaeki rani. Mi ti digworaekwowim kima haingiriyu haiginim kariiram yim maigimaigra kariirara bi nwoWaiginiugim yim Adi Komii siir warar nwoWaiginiugim maigimaigra.

Mi ti digworaekwowim yim ini ti dimin kibi kibiyim piui miyik whakiyim Adi Komii siir ninkin imiiaeyim ini simiir hariinan ywowim.

¹⁹ Dimusi rani, kima digworaekwo kariir hauugikim mi kariir Adi Komiiyin yo iripi hariinan yo wi digworaekwo kimiir mi hauuwi, ti digworaekwowim kima hainguguwim kaimwoka. Dimusi rani, kima ini Jisis KraiS saikar yamasukikinim mi kima ti digworaekwowim Adi Komii krimiir Wanin siya kimiirin wi pranaepranae nikboinmamair haiginiu rani mi kima wi simiiram whaowae rani siya kimiirin wi kasa kasa hauu rani.

²⁰ Ha wit, krma krimiir Adi Komiiyin siir inig iirarar hainani. Dimusi rani, siya wadiekwadiekIn. Mi yaimwokiyaimwowan inkamkin. Iriig.

Nikopkaigiyan yaimirsisim kwisuwao Pol siya boiniyim sima

²¹ Kara mi kariir nomiiyauim tiran ima, krma kimiirin yapa yapa nokboinmamaigri krimiir nomiiyauwim warauranim kimiirin yipiki Jisis KraiSi siir wakaeyokna apiyim, krma kimiir nokboinmamaigri.

²² Iikam whiekakim tiranim yipiki KraiS Jisis siir wakaeyokna apiyim sima kimiir nokboinmamaigrikim. Nhirim yipiki KraiSi siir wakaeyokna apiyim yipiki inkam komii Sisa siir miriiyim, sima kimiir nokboinmamaigrikim.

23 Kara Biyan Inkam Komii siiramɔn minam sriigin siya siir naingwobumbu aiir hauuwim mi saeya wi kimiir kwoinawaraurar nwoki okripkaigiyamim. Iriig.

KOLOSI

Mi iya Pol siya mi biye om komii Rom hir miriyyin mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim naingwo tibmiyyim om komii Kolosi hiranim simiiram. Mi siya ta yokwowa inkam nwisso Tikikas mi Onisimas sower hauugi mi yo sowa kimidiniya iikamim naingwo tibmiyyim om Kolosi hiranim simiir ini hauuu. Pol siya hinina wakaewin kam nhirim niksisaeyim ini simaka hir nwowim mi iikamim naingwo tibmiyyim simiirin sima boinkim hinin Kraisi siya Adi Komii rani mi Jisis siir inig iir kipi hainan. Mi hanngi niuwi wi iki paekwosimim mi dimin kirie kirie nhirim ninomor kouanim wi sim inigim sim ti hainanam. Mi simiir ogmwoim wi simiiram nwoki huim mi wi simiir siyu imiir nwoki apim. Mi inkamin Epafras nikuwiyin ha namim mi Pol siirin siya ini boinu hikim iikamim naingwo tibmiyyim om Kolosi hiranim simiir nimbiamim. Mi ta hiriinan sairsika Pol siya ta yokwowa sair asi winkikin, siya minam winkikin ti niksisaeyaiyim simiir nikwowsaigiyim mi simiirin Kraisi siirgisiirarar boinim hinin iikamim naingwo tibmiyyim om Kolosiya hiriirin siya nikropkikin. Iriig.

Yokwowa Pol siya winkiya Kolosi hiran iikam imiiram saeya

¹ Kara Polkin, kara Jisis Kraisi siir aposel inkamkin. Adi Komii krimiir Wanin siya biyar naingwokin kariiram kiwakiyamim aposel inkam nwowam mi siya kariirin sairar nimbigin siir mi aiir miriyyamim. Kara mi kariir nomiiyau ieya Timoti ² ta yokwowa krira win hauugika iikamim Adi Komii siirim om Kolosi warauranim kimiiram. Nomiiyau miyikim yipiki Jisis Kraisi saika namasukikinim, krira kriir Adi Komiiyin siiram srigi kimiirin wi siya nwoki hauuwim naingwobumbu mi wi iripa nwoki ongwomamair aeyim. Iriig.

Pol siya Adi Komii siir boin wadiekikin. Dimusi rani, iikamim om Kolosi hiranim sima Kraisi siir yai imiir wakaeyokna apkim

³ Mi krima inokinokin Adi Komii siiram kwisboinanae mi krima Adi Komii siirin boin wadieki, ti Adi Komiiyin yipiki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraisi siir Adin. Dimusi rani, win kima siir wakaeyokna apkim. Mi ti Adi Komiiyin yo krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraisi siir Adgin. ⁴ Krima Adi Komii siir boin wadieki. Dimusi rani, krira hinina wakaeko iikamim sima hinina boinkim, kima Kraisi Jisis siir yai imiiramim ina sibgu aingwo tibmii kinim mi kima iikam nhirim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiiramim ina naingwokwonanaeyim mi kima simiirin ina mi whinkinsiis haiginuwim. ⁵ Dimusi rani, win kima ti dimin kibi kibi imiir nwokwokini yipiki Adi Komii siya diriraerarkwokinim siir om hiranim kimiiram, kimiir hauuwam. Biya iya Adi Komii siir Yai Win Kibiya kimiiram waraur nita, kima sair yaimwokiayimwowim bidiyar sibgu inomokninkinim. ⁶ Mi bidi bidiniyarin iya kima ti dimin kibi iir wakaeya bigibi Adi Komii siya tirin iikam krimiir mi kima hiriyar yaingwo tiki yayim yim yai kaimwo imargim mi ta Adi Komii siir Yai Win Kibiya kimiir bopwo waraurin wi nae sapi budi mi hinda tinda ti nu iirarin wi hiriyar ninyokii irkaki mi iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaekii, mi yayi wi simiir whinkinsiin haiginuwi. ⁷ Epafrasin krimiir inkam kibiyyin, ti dimin taemin hinin kimiirin siya boimimauugim siya Adi Komii siiramim krimaka bi miriigin mi siya krimiirin ini hiriyar whinkinsiis haiginukripkaiyin Kraisi siir yai imiir nanaakninkii haiginuwam. ⁸ Mi siya ha nitin kriiram mi

siya kr̄imiir ini bōni, Adi Komii siir naeyīūn simiir̄in siya wh̄inkinsiis haiḡnīuwi iikam n̄h̄irim simiiram naingwokwonanaeyim̄ yip̄iki Adi Komii siir wakaeyokna apim̄. Iriig.

⁹ Mī iya kr̄ira tī dim̄in taemin̄im̄ simiir̄ wakaeyim̄ mī kr̄ima inok̄inok̄in̄ Adi Komii siiramar̄ s̄rīnanaeī iikam̄ k̄imiiram̄in. Kr̄ira Adi Komii siiramin̄ minam̄ s̄rīi siya w̄i k̄imiir̄ nwokī wh̄inkinsiis haiḡnīuwim̄ mī ta h̄iriinan̄ saiirsika k̄ima w̄i han̄inḡin̄ sibgū inok̄n̄ink̄inī dim̄in taemin̄im̄ siya naingwowim̄ k̄ima wakaeyokna apam̄. Adi Komii siir naeyīūn w̄i siyar h̄urworwokaī haiḡnīuwi k̄imiir̄ kwōin̄ imiir̄in̄ mī k̄ima siir dim̄in taemin̄ imiir̄in̄ w̄i han̄inḡin̄ sibgū inomok̄n̄ink̄inī. ¹⁰ Mī tī digworaekwowim̄ simiir̄ ninomok̄n̄ink̄in̄ digī mī k̄ima tī dim̄in taemin̄ imiir̄in̄ w̄i han̄inḡī tirī. Mī k̄ima tī mīiyim̄ yip̄ikī Adi Komii siya bōnim̄ k̄ima tiram̄ simiir̄in̄ wa sibgū wakaeyokna apī mī ta h̄iriinan̄ saiirsika siya w̄i big nasm̄rwaiyā asī nwowi k̄imiiram̄in. Mī ta h̄iriinan̄ saiirsika k̄ima īkī mīī k̄ibīyim̄ w̄i asī mir̄ii. Mī k̄ima Adi Komii siir̄in̄ w̄i han̄inḡī sibgū inok̄n̄ink̄inī. ¹¹ Adi Komii siya kir̄iē komiigak̄in̄ mī siya digworaekwo wh̄iekak̄im̄ simiir̄ tir̄im̄ w̄i digar̄ nwowi mī kr̄ira Adi Komii siiramin̄ dim̄in̄ minam̄ kw̄is bōni mī ha mī s̄rīi, siir̄ kir̄ieyā siya w̄i k̄imiir̄ hauuwi mī iikam̄ k̄imiir̄in̄ w̄i saeya wh̄inkinsiisi mī maiḡimaiḡa mī owamin̄ k̄imiir̄in̄ tī dim̄in biȳiē biȳeyim̄ simā tir̄ka w̄indi. ¹² K̄imiir̄ kwōin̄im̄ kwōin̄ mīiyikī mīiyik̄in̄ sasar̄ dwo mī kr̄imiir̄ Adi Komiiȳin̄ siir̄ bōin̄ wad̄ieki. Siya siyaiḡin̄ wad̄iē k̄imiir̄ nwowaiḡnīuwiȳin̄ mī ta h̄iriinan̄ saiirsika k̄ima dim̄in taemin̄im̄ siya n̄imbin̄im̄ k̄imiiram̄ k̄ima haiyam̄ w̄i simiir̄ asī haii. Siya w̄i iikam̄ k̄imiir̄ hauuḡii mī kr̄imiir̄in̄ w̄i warar̄ mī ink̄in̄ hauuḡii tī digworaekwowim̄ siir̄ omanim̄ yip̄ikī wad̄iē paeni han̄in̄ n̄uyam̄ mī dim̄in biȳiekī nwokaī karamaē nwowim̄. ¹³ Mī iya kr̄ima Setan̄ siir̄ aowā nwowa, kr̄imiir̄in̄ Adi Komii siya nanmaiwarkainak̄im̄ mī ta h̄iriinan̄ saiirsika kr̄ima w̄i siir̄ ȳinis̄im̄in̄ yip̄ik̄in̄ siya naingwokwonanaeyin̄ w̄i siir̄ aowā asī nwowi. ¹⁴ Adi Komii siir̄ ȳinis̄im̄in̄ kr̄imiir̄ dim̄in biȳeyim̄ simiir̄sī naok̄in̄ mī kr̄imiir̄in̄ siya nanmaiwarkainak̄in̄ Setan̄ siir̄ aowā nwōsi. Mī tī h̄iriinan̄ tir̄in̄ mī siya kr̄imiir̄ dim̄in biȳiē imiir̄in̄ asī haiy-oprimdiȳiumiiḡik̄im̄. Iriig.

Krais siya Bīyan Inkam̄ Komiiḡin̄ mī siya dim̄in taemin̄im̄ kr̄imiir̄ wh̄inkinsiis haiḡnīuwam̄ asī tirī

¹⁵ Mī kr̄ima Krais siir̄ k̄igi, mī kr̄ima wā nwokī inok̄n̄ink̄in̄im̄ Adi Komii siya pan̄inḡin̄. Dimusī rani, Krais siya Adi Komii siir̄ h̄iriinanaiḡin̄ yip̄ikī iikam̄ kr̄ima k̄iḡ karamaē nwowiȳin̄. Siya inī sakis̄ar̄ ywow̄in̄ mī dim̄in taemin̄im̄ Adi Komii siya nonkwokwowim̄ inī siyar̄ k̄iḡirkak̄in̄. ¹⁶ Dim̄in taemin̄ wh̄iekak̄im̄ yim̄ inī Krais siyar̄ k̄iḡirkak̄im̄ dimusī rani, dim̄in taemin̄im̄ ninomor̄ kouan̄im̄ mī nuan̄ ik̄im̄ yim̄ siya siyar̄ nonkwokwoswokim̄. Digworaekwo wh̄iekak̄im̄ siya nonkwokwowim̄ n̄h̄irim̄ yim̄ t̄isī kr̄imar̄ k̄iḡim̄ mī n̄h̄irim̄ kr̄ima simiir̄ k̄iḡ rani. Yim̄ tī paekwosim̄ mī naeyīū min̄im̄ mī digworaekwo n̄h̄ir̄ ik̄im̄ yim̄ simā. Adi Komii siyar̄ t̄irkik̄in̄ Krais siir̄in̄ tī digworaekwo wh̄iekak̄im̄ simiir̄ tir̄amin̄ mī ta h̄iriinan̄ saiirsika tī digworaekwo wh̄iekak̄im̄ yip̄ikī nū iir̄ nwowim̄ mī koū nwō ik̄im̄ yim̄ Krais siir̄ in̄iḡ iir̄ asī hainanprapraskik̄im̄. ¹⁷ Bīya dim̄in taemin̄ imā nwowa mī ȳiō siya ha mī ok̄in̄ mī siya dim̄in taemin̄ wh̄iekak̄im̄ simiir̄ asī k̄iḡirkak̄in̄ simiir̄ maeyaū imiir̄ar̄ sibgū ok̄rip̄kaiȳim̄. ¹⁸ Siya inī iikam̄im̄ yip̄ikī Adi Komii siir̄ yaī imiir̄ wakaeyokna apiȳim̄ inī kr̄imiir̄ mwonan̄ ywow̄in̄ mī nim̄ kr̄ima inī siir̄ p̄unan̄ ywowim̄. Siya siyaiḡin̄ dim̄in taemin̄im̄ Adi Komii siya t̄iriȳim̄ iikam̄ kr̄imiir̄ yip̄ikī siir̄ yaī imiir̄ wakaeyokna apiȳim̄ simiir̄ bwam̄k̄ibwamin̄. Krais siir̄in̄ Adi Komii siyar̄ h̄id̄n̄insiin̄ idwok̄in̄ yip̄ikī bīya nikī aonamin̄ mī

siya'irgin biigibi ninsiin idwowa'ie hirankin mi ta hiriinan saiirsika siya iki dimin taeminim simiir kigriraowan inkam asi nwokin mi nu ninomor sowiir digworaekwowa'ie simiir kigriraowamin inkam nwrki bi nwokin siir kouwin. Niingaki niinga kiinga. ¹⁹ Tiki yaiyim yim yaimwowa'irgin. Dimusi rani, Adi Komii siya ha naingwokin siir yinisimin siya siirgisiir i iirar kwirii iski. ²⁰ Dimin taeminim yipiki Adi Komii siir sau omomnan nwowim, yim siya bidi yimbingiyim ti dimin taeminim mi iikam ikim, yipiki ti nu iir nwowim mi yipiki ninomor kou mi o ikim. Mi ta hiriinan saiirsika Krai siir nhieya yipiki paeyin hiiiniya nriioninkinin si naokiinainiya saeyar nikworipukimaigim ti dimin biyie imiirin mi ta hiriinan saiirsika simiirin kwoin whirua asi nrowaiginiugin.

²¹ Mi biya iikam kima Adi Komii siiram bi naingwokin mi kima siir bi wakaeyokna apkim. Wim kima dimin biyie tirkim. ²² Mi Krai siya paeyin hiiiniya nriioninkinin si naokin. Mi ti hiriinan siyiwin Adi Komii siya kimiir asi tirikin kwoin whirua saika nwowam. Krai siya tiriginin iikam kimiirin iya siir pu aeya naonama saiir kirieni tirkin mi ta hiriinan saiirsika siya kimiirin asi tirikin dimin whirki kimbu karamae Adi Komii siir whwonkamidan. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiir kwoin imiirin wi ha nwoki aingwowi kimiir kwoinin wadiekim dimin biyie whirki bi kinyiskaigikim. Mi kimiirin wi dimin biyie whir inkam nwrki swoki boin huriiyu rani. Niingaka. ²³ Mi kima Jisis Krai siiram hiriyyar naingwo tibmii kinanaei mi kimiir kwoinin whwowa nwo karam nwowi mi kimiir naingwo tibmiiya kirie hiriyyar nwokripkaii dimin whirki kinyiskai karamaeya nwowi mi kisina karamae nwowi, Adi Komii siir yinisimin kimiirin wi siya niku nami Adi Komii siir whwonkam ida hiriir. Mi kima Adi Komii siir Yai Win Kibiya saiir wakaei mi kima wa nwokwokini ti dimin kibi kibi imiiramim yipiki Adi Komii siya nimbiniim kimiiram. Mi ta Yai Win Kibiya Adi Komii siir iikamim simiira ya ti nuin siirin hinda tinda bidi boinmimauu diga. Kara Polkin, an kara iriipi hiriinan ta Yai Win Kibiya saiirin iikam imiir bidiyar mi boinmimauuwa. Iriig.

Pol siya iikamim om Kolosi hiranim simiir whinkinsiis haiginiugin

²⁴ Kara hik kimiirsiyar mi haigi wandi mi kariirin ha mi igbumbugi wandi mi kara pi maigima'irga mi owi. Biya Jisis Krai siya kariirin hiniina boinkin, kariir iikamim, yipiki kariir piunan nwowim, simiir hika ya wi kimiiram niti kimiir pu imiir kimpipisu haiginiuwam. Mi iiyim kara ta hiriinan hik aiir haiyin, ta hika biya Jisis Krai siya haiya saiir idwo swoki inkin haigingikin digidig simiir nwokiyam. Mi ta hiriinan saiirsika kara maigima'irga asi nwowi ti hik hiriinanin simiirsi haiyim kimpipisu. ²⁵ Biya kariirin Adi Komii siya nimbingikin siir yai kibiya saiir nanaakninkii haiginiuwim mi ta hiriinan saiirsika, kara iikamim Adi Komii siir pugana saiirim simiir asi whinkinsiis haiginiugim inkamin nwrni miriyyin mi iikam nirmi whinkinsiis haiginiuwiyin siir hiriinan. ²⁶ Biya ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa ya iikamim simiirsi haigiprakaigim. Mi tariinanin Adi Komii siya ta siir yaiya saiir yaimwokiyaimwowa ya siir iikam imiir bidi yisiimauuwim. ²⁷ Siya krimiir nisiimauuwam naingwokin yipiki siir iikamim mi krima ta yai kibikikibi imiirimin wa nwoki sibgu inokninkinin mi wi iikamim Isrel simiir pugana saiir karamaeyim wi simiir nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi ti yaiyim yipiki niki haigiprakaiyim yim ti sima Krai siya ini ini hanin kimiir kwoin imiir kwirii idwokaiyin iikamim yipiki Juda iikam tani mi ta hiriinan saiirsika, kima maigima'irga asi nwokin mi wim kima iya Adi Komii siya hauuwana siir dimin miyyik miyyik imiir,

simiiram nwokwokini mi siya wi kimiir hainanprapraskii. ²⁸ Mi ta hiriinan saiirsika, iikam krɪma iki omom omomim simiir asi nami simiirin Kraiis siir yai aiir boinmimauuwam. Krɪma simiirin hiniina boin, sima dimin biyeyim simiir kwoinawu nwokaiyim simiirin digumii haimriyugig. Mi krɪma simiirin Kraiis siir yai kibi kibi imiir daisisiimauu. Mi krɪma ti dimin hiriinanim simiir tiri mi krɪma wi iikamim simiir tiri sima wakaeyokna apam Kraiis siir yai imiir sima tira saiir hiriinan. ²⁹ Kara ti dimin taeminim simiirin sibgu sibgu asi tiri mi ta hiriinan saiirsika sima Kraiis siir yai kibi kibi imiir asi sibgu wakaeyokna api. Kariir kwoinin Kraiis siya kiwir haigin mi kara ti dimin taemin imiir asi tirkin. Iriig.

2

Kolosi kimiir iikamim sima yai bibiyeyim priiyiksasaeyim simiirin digumii haimriyugig

¹ Kara ha naingwowi wim kima ti dimin taemin imiirin ina ninokninkinim. Kara kimiiram naingwokin mi kara dimin taemin kasa bi tirkin kimiir whinkinsiis haiginuwam iikamim om Kolosi hiranim mi iikamim om Leodisianim mi iikam nhirim yipiki biyanim mi tariinanan ikim yim kariir whwonkam iir bi kigim. ² Kara ti dimin taeminim simiirin ta hiriinan saiirsi tirkin kimiir kwoinim wi wadie nwoki sibgu owim mi kima irni nwirniyam naingwokwonanaei mi kimiir kwoinim dimin taemin imiiramim sibgu naingwowi mi ta hiriinan saiirsi kima Adi Komii siir asi wakaeyokna apkim kima tira saiir hiriinan. Kara ha naingwowi kima Kraiis siir digworaekwowim yipiki Adi Komii siya haigiprakaiyim biya simiir ninokninkinim. Mi ti dimin taeminim Kraiis siirgisiirim yim ti dimin taeminim biya Adi Komii siya haigiprakaiyim yim sima mi tariinan yim bidi yanaakninkiiyim. ³ Jisis Kraiis sasairgin yaimwokiayaimwo boini bwamkibwamin dimin taemin whiekakim simiir bwamkibwam imiir.

⁴ Kara kimiirin ti dimin taeminim Kraiis siirim simiir boinmimauuwi mi ta hiriinan saiirsika iikamim wi kimiir kwoin imiir kiyai rani, iki simiir yai bibiyeyim priiyiksasaeyim simiir. ⁵ Kara kimaka mi o kamaeka windi, kara kimiiramim ina mi aingwowin. Kara ha naingwowi kima ini wadiyar nwowim mi ta saiirsika kima Jisis Kraiis siiramim nhami nhami paninsi yaingwo tibmiisi. Mi ta hiriinan saiirsika, kara kimiiramim maingmairga asi nwowi. Iriig.

Krɪma mi Kraiis siya krɪma ini kwoin whirua nwowim mi krɪma iki niksisaeyai bibiyeyim simiir kipi wakaeyokna ap.

⁶ Biya Kraiis siiram kima naingwo tibmiiya saiir hiriinan mi tariinanin kima kwoin whirua saika dwo. ⁷ Mi kima saika wi nwiruwar nwowiskii, paemiiyim pae iir nonkworinuwiyin nu aowa op nae min kiyaiyam mi iyin paeyinim omaka aiir nonkwowini ikim ini simiir hiriinan ywowim mi ti hiriinan sima tirim saika sima ninkiamasuum, yipikin paemii iyin paeyinan nwowin kima Kraiis siir yai kibiya yipiki biya krɪma niki boinmimauuwa saiir saiira wakaeyokna apnae mi maingmairga Adi Komii siiram dwo. Dimusi rani, dimin taeminim siya tirkiyim kimiir simiirsika.

⁸ Kima, kimasiyar mintaraona. Kima iikam nhirmiyam kipi kiwaki sima nitam mi kimiirin iki yai bibiyeyim kwoinki priinaingwo boiniyim, kimiir boinmimauuwam kimiir kwoin imiir kiyaiyam mi simiirin kimiir niksisaeyim. Mi ti iikam hiriinanim yim yidiwi wanwiyaemi yayim mi dimin biye biyeyim nuan uridyiu bibiyeyim simim sim boinikim. Yim sima Kraiis siir dimin taeminim simiir bi boinmimauuwikim. ⁹ Kima simiir yai bibiyeyim simiir kipi wakaeyokna ap. Dimusi rani, Kraiis siya ini Adi

Komii siir hiriinanar swoki owin mi dimin taeminim Adi Komii siirim yim ini Kraiis siir kwoin arar haigi okaiyim. Mi yim ti digworaekwowim yim krimiir nsiimauugim hinin Adi Komii siya paningin. ¹⁰ Mi ta hiriinan saiirsika, kima Jisis Kraiis saika namasuwi mi kima wi siir digworaekwoki naokinguguninkini mi kima wi kirieya yipiki Adi Komii siya hauuwa kimiir wi saiir kirie karamae nwo rani. Mi ti dimin taeminim ninomor kouanim mi nuan ikim dimin taeminim yipiki ti nu iirar nwowirkakim hinda tinda yim Jisis Kraiis siya bidi ikworipukimaigiyim.

¹¹ Mi iikamim sima kimiir miois imiir kitiyopnir hai karamae nwowa kimiirin saeya bi mi isiimauugim wim kima Kraiis siirgim. Ningaka. Kima mi Kraiis siya wim kima ini piu kwiruwa iripar ywowiskiyim mi wim kima dimin biyie imiirin digumii bidi haimriyugigim. Mi ta siir kima wakaeyokna apa saeyairga kimiir nsiimauuwa hinin wim kima Kraiis siir wakaeyokna apikim, kima ti siyuin miois kitiyopnir haiyin si bi napikim. Ningaka. ¹² Biya iya inkamim op baptaisiyim ya tariigina ya ini Kraiis saika naonamnan ywowa mi sima kimiirin pa haingikaigii. Mi iya sima kiriirin op hiranki swoki kibokiinaiiniyim mi kima ha namikwomaiyuiwiyim, ya tariigina ya ini Biyan Adi Komiiyin yipiki Kraiis siir hidninsiin idwowin siir kirieya ini saiir hiriinan ywowa mi siya kimiirin saikar ninkin kininsiin idwokikin. Dimusi rani, kima siir yai imiiram naingwo tibmii kingim. ¹³ Biya kima dimin biyie tirkim mi kima kimiir kwoin imiirar napkim mi ti dimin biyie hiriinanim iikam kimiirin biyie sima nwowaiginugim mi kima siyuin. Mi iikam kimiirin Adi Komii siya kininsiin idwokin Kraiis saika mi kima kwoin win asi haigim. Dimusi rani, dimin biyie biyeyim kimiir kwoinaw nwo kaiyim yim siya bidi haiyoprindiyumiigiyim ti kamim simiir miois imiir kitiyopnir haiyim simiirin wi miois sima kitiyopnir haiya wi saeya nwowaiginu rani, Adi Komii siir yinisisim nwowamin. Ningaka. Kima Adi Komii siir yinisisim wi ta miois kima kitiyopnir haiya wi saiirsi nwo rani. Ningaka. ¹⁴ Dimusi rani, Jisis Kraiis siya paeyin hiiniya nironinkinin siir naokin mi ti yayim yipiki siyu Komii siya boinhuriyuiwim kimiir, kimiir dimin biyie imiirsi yim Adi Komii siya bidi haiyoprindiyumiigiyim. Yim ti yayim, yim saika bidi yinkin aonamim. ¹⁵ Adi Komii siya bidi ikwowaisiigiyim yu bibiyeyim mi dimin taeminim kiriekakim ti nu iir nwowim ti diminin Kraiis siya tirin siir kirieni, paeyin hiiniya nironinkinin si ninkin irinugiyin mi simiirin siya bidi ikwowaisiigiyin iikam imiir nsiimauuwam hinin siya kirie komiigakin mi yim sima ini ninga ywowim. Irig.

¹⁶ Mi ti siyu komii siir yayim yipiki ha boiniyim nim krima miyik rani mi ha daonam yim bidi digiyim. Mi ta hiriinan saiirsika, inkam nwirki kimiir hidi Judami siyu komii si kima wi siir yai kipi wakaeyokna siya kimiirin uruwai siyaowai mi nae minim sim boini. Ningaka. Mi siyuin nae miniyin kima naeyin mi op min kima kwiyaeiyim mi iiyim piu kima mi siisiyim kima simiir kipi wakaeyokna ap mi Adi Komii siir inigin kipi mi hainan mi bwain siir iiyim bwain winki nitanim simiir nikriyim yipiki kima hainani Adi Komii siir mi iya Judakim siiskuwakiya piu dimin taemin whir tir karamae nwowiya aka mi dimin taemin nhirim ti hiriinan nwo ikim mi sima kimiirin wi ti Juda simiir siyu komii iirsi hid rani. Ningaka. ¹⁷ Yim ti digworaekwowim yim ini aknainan ywowim yim krimiir brougae wanwiyaeyim simiir nsiimauugim. Yipiki wi mhoiia nimbiam yim dimin kingikin imairgim Kraiis siya tiranim. Kraiis siya ha nitin simiirin kimidiniya siya ini tirni mi ti dimin taeminim biyanim yim ini inig karamae ywowim. ¹⁸ Kima iki iikam nhirim yipiki kimiir hidim simiir yai imiir kipi wakae. Dimusi rani, yim sima ti hinina boinkim, wim kima Adi Komii siir bi wakaeyokna

apikim. Dimusi rani, wim kima Adi Komii siir paekwosimɩn siir inig iir bi hainankim. Ti hiriinanim simiir kipi wakae! Yim sima ha boinkim ti dimin taeminim nhwo sima whinkigim iikam krimiirin ha ninokninkinkim nim krɩma simiirar hainanikim. Yim sima pi niksisaekim mi sima simarin hiniina boinkim yim sima inigak iikam tani yim sima Adi Komii siir paekwosimni inig hainanikim mi ti iikam biye biyeyim yipiki nantamyiriyiriyim yim sima simiir kwoin imiirarar napikim. ¹⁹ Mi ti iikam hiriinanim yim Krai saika iripa bi namasugim. Krai siya ini mwonan ywowin mi nim krɩma iikamim saika namasuwim, nim krɩma ini siir piunan ywowim. Piu aiirin mwo ieyar whinkinsiis haiginiu mi kiu mai minim mi kip ikim yim ini iripar yinkiamasuim. Mi iikamim naingwo tibmiyim yim ini piunan iripa bidi yinkiamasuim. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siya hauugin siir kirie aiir.

Krɩma naonami wi Krai saikar waiyayokiyokii

²⁰ Iikam kima, krais saika bidi yaonamim mi kimiirin rirmiia siya bidi ywowaiginugiyin ti dimin biye biyeyim ti nuin siirim simiirsi mi kima ti dimin taeminim ti iikamim nuanim sima napam naingwowiyim simiir kipi wakaeyokna ap mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya wi hiniina boini simiirin sima wadiekim. Mi kima dimin taeminim iikamim nuanim sima napiyim simiir simiira dimusi wakaeyokna apkripkaii? Mi kima iikamim simiir siyu komiyyin siir yayim simiir dimusi wakaeyokna api yipiki ha boinim, ²¹ kima dimin sim whir kipi swoki tirsran mi dimin sim whir kipi swoki pikomyaskii sran mi simiirin kipi mi ae. Nningaka. ²² Yim tiriiginim yim inkamni ara yaigim yim Adi Komii siir hiranki bi nitkim. Krimiirin nae Adi Komii siya hauugin mi krɩma simiirin kipi boinwaeyo. Nningaka. Krɩma simiirin ha dae! ²³ Mi ti siyu komiyyin yio krimiir kwoin iir kiyagin krɩma ha nwoki aingwowim yim wadiekim mi krimiirin wi sima nwoki whinkinsiis haiginiuwim paekwosim simiir inig imiir hainanam mi dimin taeminim krimiir piugi tiram naingwowiyim simiir nwoki kikintimdinuwim mi krɩma wi krimiir piu imiir nwoki onkwobumbuninkinim mi yim ti dimin taemin hiniinim yim wi krimiir whinkinsiis haiginiu rani, ti dimin biye biyeyim krimiir kwoinawu nwokaiyim simiir nikwowaisiigigim. Nningaka. Iriig.

3

Adi Komii siya kimiirin Krai saika ninkin hidninsiin idwokikin omwai-waiyayokiyokiyim

¹ Biya Krai siya naonama siya krimiirsi naonamkin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwoki omwai waiyamɩn. Tiriiginin yio ti hiniingnin iikam krimiirin Adi Komii siyar hidninsiin idwokikim omwai swoki waiyayokiyokiyam mi Krai saika nwowam. Mi ta hiriinan sairsika, kimiir biyan siyuin yio bidi digiyin mi kima dimin taeminim nuanim wi simiiram kipi naingwo mi kima dimin taeminim Adi Komii siir om hiranim simiiram daingwo simiir wakaeyokna apam, maeyauwa Krai siya nidwowiya Adi Komii siir ina iniiga sair kingiin hir mi Adi Komii krimiir Wanin siir kirieya ini siyar nonkwowa mi dimin taeminim yim ini siyar kigirkakim. ² Kima dimin taeminim Adi Komii siir om hiranim simiiram daingwo, kima dimin taeminim ti nuin siirim simiiram kipi naingwo. ³ Kima dimin taeminim siir omin ninomor kou hiranim siir hir nwowim simiiram daingwo. Dimusi rani, kima dimin taemin biye biyeyim yipiki biya kima napim simiirsi bidi yaowim mi iikam kimiirin Adi Komii siya bidi hidninsiin idwowim Krai saika mi kima saika ini nwiruwar ywowiskiyim mi kima ini kwoin winkakar ywowim mi kimiir kwoin winin yio ini Adi Komii siyar kigriraowin siir

naeyiuni. ⁴ Krais siya krimiirin minam tirkin krima saika iripa nwowim mi mhoiia siya wa swoki iti mi siya wi siya siyar nanaakninkinaei mi krima wi saika nwowi mi krima saika nwowi mi krima wi Adi Komii siir dimin kibi kibi imiir haii. Iriig.

Kima kwoin win bidi haiyim mi kima dimin miyik miyik imiirarar dap

⁵ Wim kima yaeya kwoin win bidi haiyim mi kima kimiir kwoin imiirin sibgu sibgu kintimdinu dimin biyie biyeyim kima naingwowyim kima tiram yipiki ti nu iir nwowiyim simiirsi. Kara ti dimin taemin hininim sim boini. Damin taeminim iikam kima naingwowyim kima tiram, hi priinanae priinae mi kam sima sima ninwoanwona iripa piu mi dimin biyie biyeyam kigmair mi dimin taemin biyie whiekakam naingwokwo, dimin taeminim inig hainaniyim sim hanin nwowim Adi Komii siir igsop aair nokwokairinam. ⁶ Mhoiia iikamim yipiki siir yai aair wakaeyokna ap karamae nwowim simiirin wi Adi Komii siya tioidwomaii. Dimusi rani, sima dimin biyie tirkim, ti kara boinim kimiir simiir tirkim.

⁷ Mi biyarin wim kima kimiir kwoin imiirar napkim mi kima dimin biyie bidiya mi tirim ti iikamim yipiki wi mhoiia Adi Komii siya tioidwomai. ⁸ Mi tariinanin kima simiirin digiumii haimriyugig mi ti dimin taemin hiriinanin yim hindara dinangrimiigig. Irika nwirikan io whwonkam kipi nanao mi io kipi inwo anwo mi kimiir yopii adim mi iikam nhir ikim simaka kipi inkinwaomwarki boin mi kima yai bibiyie kipi boin mi dimin taemin biyie nhirim ti simiir hiriinanin simiir kipi mi tir. ⁹ Mi dimin taeminim kima boiniyim irni nwirni kipi priiyiksasae. Dimusi rani, wim kima ti dimin biyeyim simiirin digiumii bidi haimriyugigim tiriiginim kima tirim iya kima Adi Komii siir niki wakaeyokna ap karamae nwowa saiir. ¹⁰ Dimusi rani, tariinanin kima ini inkam win ywokiyim. Adi Komii siya kimiirin iripa bi tirkin siya kimiirin yapa yapa tirkin mi kimiir kwoinin siyar kisaena haigiraraowi mi kima iikam miyik asi nambiyami mi wi Adi Komii siir hiriinan asi nwowi mi ta hiriinan saiirsika kima siir asi sibgu inokninkini kima tira saiir hiriinan. ¹¹ Ti dimin taemin miyik miyikim Adi Komii siya tirim kimiir simiirsi, yo dimin komii rani, iikamim Grikmi pugana saiirim mi Judami pugana saiir ikim mi yipiki simiir mioisim mi kitiyopnir haiyim mi yipiki mi kitiyopnir hai karamae mi owim mi sima skuramar mi amka windi mi sima skuram mi am karamae mi oka windi mi sima digworaekwoki mi aokingugu nankaigi windi mi sima paeprikabar mi oka windi, yim tiriiginim yim dimin komii rani. Mi diminkidiminin inigakin yo ti si, Krais sasairgin inigakin mi yo siya iikam yipiki siiram naingwo tibmii kaniyim ini hanin simiir kwoin imiir kwirii idwokaligin. Iriig.

¹² Adi Komii siya kimiir bidi yimbinin siir iikam nwowam mi siya kimiiram nhami nhami naingwokwonanae rani. Mi ta hiriinan saiirsika, kima iki iikam nhirim simiiram naingwokwonanaei mi simiirin dimin miyiki miyik iirar tirhaiginu. Kima kimamar kipi naingwona hinin, kima inigak iikamkim. Mi kima kimamarin hinina daingwo, inig karamae iikamkim mi iikam nhirim simiiram kiwaki sima simiir kwoin imiirar napim ti dimin taeminim simiirsi mi wim kima ti siirsiyin hinina daingwo kimiir kwoinin yo hindara dinan itkinki mi nirmaka kipi ninkinwaomwarki boin simiirin simiir siyu iirar kigninkan tirki. ¹³ Mi kimiir inkam nwirin siya dimin biyie inkam nwirni tiri mi yo ti hiriinan siyuin yo ti digi mi kima siir dimin biyie imiir haiyoprindiyumiigi. Mi kimiir dimin biyie biyeyim yim Biyan Inkam Komii Jisis Krais siya bidi haiyoprindiyumiigiyim. Mi ta hiriinan saiirsika, wim kima iriipi hiriinan ti hiriinan siyu kaimwowin siirar timi

tir, iki iikam nhirim kimaka ninkinyaeyaowiyim simiir dimin biyeyim simiir timi haiyoprimdiyumuigi. ¹⁴ Iki dimin taemin kibi kibiyim simiir kouin ini naingwokwonanae saeyar ywowa tariigina ya ini biigibi saeyar ywowa. Mi ta naingwokwonanaeya iki digworaekwo kibi kibi nhirim simiirin ini saeyar kakprinonkwowim. Tariigina ya ini puwopnan ywowa, puwopa inkamki kikogiya yuisa siya kaiya saiir kikogrinuwam. Mi ti dimin hiriinanin ini nwirniyam naingwowiyin yo ini puwopnan ywowa yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginuwana kwoin whirua sima nwowam. ¹⁵ Krimiirin Krai siyar tirikin irika nwirika nongwomamair aeyamin mi krima ti hiriinan diminim ti krimiir tir nwokaiyim simiiram kiwaki. Mi yim ti dimin taemin hininim yim dimin whoimoni rani. Biya kimiirin Adi Komii siya nikunakim mi kimiir kwoinim siya kiyagim mi ta hiriinan saiirsika kima wi pu kwiruha asi nwowi mi wi Krai siir dimin taemin imiir asi haii kimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginuwam iripa nongwomamair aeyam. Mi kima wi boin wadieki. Dimusi rani, ti simiirsika. ¹⁶ Mi Krai siir yaiya ini hanin kimiir mhi kwoinawu kwirii idwokai kuni mi kimiir kigirkaki mi mhoiya kimiirin wi sima whinkinsiis haiginuwi irni nwirni whinkinsiis haiginuwiya Adi Komii siir dimin taemin imiir yipiki kima boinmimauuwim iikam nhirmi mi kima nikim dimin taeminim simiirsi saiir hiriinan. Kima Adi Komii siir boin wadieki mwayiyim yokwo sam hir nwowim kima waowiyim simiir hiriinan mi mwayiyim kima mi waowiyim omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hir simiir hiriinan mi kima mwayiyim kirie kimiir kwoin ima nwokripkaiyam wao. ¹⁷ Mi dimin taeminim kima tiriyim mi kima boini ikim mi dimin taeminim kima tiriyim, yim Biyan Inkam Komii Jisis Krai siir nikrigim. Kima Adi Komii siir boin wadieki dimusi rani, dimin kibi kibiyim yipiki Krai siya tirim kimiir simiirsika. Iriig.

Iikamim nonkwonam mi simiir yinisisim ikim simiir boinka

¹⁸ Mi wim kima wigim yipiki kamkak nwowim, kima dimin taeminim kimiir kam ima boiniyim simiir wakaeyokna. Tiki siyu hiriinanin yo ini ywowin. Dimusi rani, wim kima Biyan Inkam Komii Krai siir yai wakaeyokna apkim. ¹⁹ Mi wim kima kamim kimiir wig imiiram daingwokwonanae. Simiirin biye kipi nwo mi dimin taeminim kima tiriyim kima simiirin yai biye wara kipi boin. ²⁰ Mi wim kima yinisisimim wim kima kimiir yopii adim simiir yai imiirar wakaeyokna. Dimusi rani, yim ti dimin taemin hiriinanin yim Biyan Inkam Komii Adi Komii siya big nasmirwaiya simiiram nwowi. ²¹ Mi wim kima adim, wim kima kimiir yinisisimim simiir hindara kipi nokwao boin mi simiir kwoin imiir kipi kiyai maigimaigra nwo karamae sima nwowam mi simiir grabaiginu karamae nwowam. Iriig.

²² Mi wim iikamim yipiki iki kamim inig komii komiigakim simiir miriiyim umir min hai karamae nwowiyim, kima kamim kimiir kigriraowiyim simiir whwonkam ida ara kipi mirii iya sima kimiir kigriraowiyim inokinokin kima mi wadie imiirarar mirii. Dimusi rani, kima tiriginim yipiki kimiir kigriraowiyim simiiraram mirii rani mi kima ha tir tani simiirin. Dimusi rani, wim kima pi boriisopi Biyan Inkam Komii siya maigimaigra kimaka nwo karam nwowim. ²³ Kima iikamim simiiraramar mirii rani. Wim kima Biyan Inkam Komiiy in Jisis Krai siiram mirii. Mi ta hiriinan saiirsika, kima kimiir mi imiirin sibgu donkworinu miriikripkai. ²⁴ Kima dimin miyik imiirar tir. Dimusi rani, wim kima ina ninokninkinim mhoiya omin ninomor kou hiranin Adi Komii siya kimiirin wi bimbuiwi tirwin tani biya siya nimbina siir yokwo aiir saiir hiriinan. Mi ta hiriinan saiirsika, kima ti nu iirin miyiyim sibgu sibgu mirii. Dimusi rani, wim kima inokinokin Biyan Inkam Komii

Jisis Kraiis siiram m̄rii m̄ ta h̄riinan saiirsika s̄bgu s̄bgu asi m̄rii. ²⁵ M̄ iikam̄m ȳp̄k̄i dim̄n biȳe t̄riȳm, m̄hoiyya s̄miir̄n w̄i dim̄n biȳe Adi Kom̄ii kr̄miir Wan̄n siya t̄rhaiḡn̄uwi. Dimusi rani, t̄i dim̄n taem̄n im̄iirsika. M̄ siya iikam̄ whiekak̄im s̄miiram̄n ini h̄riinanar m̄ aingw̄ow̄in m̄ siya kr̄miir whiekakar̄n w̄i h̄riih̄riinank̄inar h̄idi. Iriig.

4

¹ M̄i w̄im k̄ima kam̄m b̄ii nwowiȳm k̄ima t̄i iikam̄m ȳp̄k̄i k̄imiir m̄riiȳm s̄miir s̄bgu t̄ir. Dimusi rani, k̄ima ina n̄inokn̄ink̄in̄im k̄imiir B̄iyan Inkam̄ Kom̄iyȳn k̄imiir k̄iḡrkak̄iȳn siya ini siir om̄ iir nwow̄in m̄ k̄imiir̄n ini siyar k̄iḡriraow̄in. Iriig.

Iikam̄m nhwo Adi Kom̄ii siiram kw̄isbōniȳm s̄miir bōnka m̄ t̄i siȳu h̄riinan̄n t̄i k̄ima t̄ir̄n ȳio ini yw̄ow̄in

² K̄ima B̄iyan Inkam̄ Kom̄ii Adi Kom̄ii siiram̄n h̄riiyar kw̄isbōnanae. K̄ipi digi. M̄i iyya k̄ima kw̄isbōniȳm nhwo m̄i k̄ima dim̄n taem̄n̄im k̄ima bōnan̄im s̄miir̄n s̄bgu s̄bgu daingwo omok bōn m̄i siir bōn wad̄ieki. ³ M̄i iyya k̄ima nhwo kw̄isbōniȳm B̄iyan Inkam̄ Kom̄ii siiram̄n k̄ima iikam̄m t̄iran̄im kr̄miiram warar s̄r̄i siiram̄n m̄nam, kr̄miir wh̄ink̄insiis haiḡn̄uwi m̄i n̄im kr̄ma wa nwoki kiwakiȳm Kraiis siir yai āiir bōnm̄mauwam̄n. M̄i ta h̄riinan saiirsika iikam̄m w̄i s̄miir nwoki wakaeyoknam. An kara maeyauwa m̄i biȳe m̄riyya saiir t̄ir asi h̄ugr̄ip̄k̄ik̄ikaii. Dimusi rani, an kara siir yai im̄iir bōnm̄mauuḡn. ⁴ K̄ima Adi Kom̄ii siiram̄n m̄nam kw̄isbōnki kariir̄n w̄i siya nwoki wh̄ink̄insiis haiḡn̄uwi Kraiis siir yaȳim s̄miir s̄bgu bōnm̄mauw̄im b̄iyya kara niki bōnm̄mauwa s̄miir iikam̄ im̄iir saiir h̄riinan Adi Kom̄ii siya bōnkiya kariir saiir h̄riinan.

⁵ M̄i dim̄n taem̄n̄im k̄ima t̄riȳm, iikam̄m ȳp̄k̄i Adi Kom̄ii siir yai im̄iir wakaeyokna ap karam nwowiȳm s̄maka, k̄ima s̄bgu daingwo omok. M̄i k̄ima īi kw̄ira h̄in̄ina t̄iram k̄ipi kiwaki, dim̄n̄in wad̄ie nwokaram nwowiȳn siir t̄iram dimusi rani, k̄imiir iyȳm hōimgak nwo rani. ⁶ M̄i dim̄n taem̄n̄im k̄ima bōnm̄mauw̄im s̄miir ȳm wad̄iek̄im, ȳm ini w̄im naeȳm k̄ima naeȳm s̄miir idwo n̄ikr̄ink̄ink̄iyȳm ini s̄miir h̄riinan yw̄ow̄im. M̄i h̄riinank̄i n̄uwi, t̄i dim̄n taem̄n̄im iikam̄ ima s̄r̄ii k̄imiir m̄i k̄ima wa s̄bgu inokn̄ink̄in bōnk̄ii s̄miir̄n. Iriig.

Pol siya Tikikas Onisimas sow̄iir n̄ikropkiko

⁷ Kara Tikikas siir̄n k̄imiiram m̄nam n̄ikropkik̄in siya dim̄n taem̄n̄im kara t̄ir̄m w̄i k̄imiir nwoki bōnmauw̄im. Siya kr̄miir nom̄iyyau k̄ibik̄in ȳp̄k̄i kara naingwokwonanaeȳn. Siya inkam wad̄iek̄in m̄i kariir dim̄n taem̄n siya wh̄ink̄insiis haiḡn̄uḡn m̄i siya m̄i kara kr̄miir B̄iyan Inkam̄ Kom̄ii siir m̄i āiir̄n kr̄rar m̄riigo. ⁸ Kara siir b̄idi ȳkropkiȳn k̄imiiram m̄i t̄i dim̄n taem̄n̄im w̄i siya bōnm̄mauwi k̄imiir̄n. M̄i siya k̄imiir̄n w̄i m̄n bōnm̄mauwi dim̄n taem̄n̄im kr̄ma t̄ir̄m s̄miir m̄i ta h̄riinan saiirsika k̄imiir̄n w̄i mārḡimārga siya nwowaiḡnuwi. ⁹ M̄i kara Onisimas siir̄n saika b̄idi ȳnk̄in ikropkiȳn k̄imiiram waraur. Onisimas siya kr̄miir nom̄iyyau k̄ibiḡn m̄i siya k̄imiir inkam nw̄irk̄in. M̄i iyya sowa n̄imbinīi m̄i dim̄n taem̄n whiekak̄im kr̄miir t̄ir n̄imbimb̄iyyam̄m w̄i sowa nini bōnm̄mauuni. Iriig.

¹⁰ Aristakas, ȳp̄k̄i t̄i kanaka t̄ir n̄ink̄in h̄ugr̄ip̄k̄ik̄ikaiȳn maeyaua m̄i biȳe m̄riyya saiir, siya m̄i Mak siya sowa k̄imiir nokbōnmamārgiko. K̄ima ina n̄inokn̄ink̄in̄im Mak̄in ȳio Banabasni nom̄iyyauḡn m̄i b̄iyya kara k̄imiir̄n t̄i h̄in̄ina bōnmauuḡn siya n̄iti k̄ima siir̄n w̄i s̄bgu k̄iḡriraow̄in. ¹¹ Josua ȳp̄k̄i siir in̄ig wh̄ir̄n ha dapiȳn Jastas, ȳio k̄imiir m̄i okbōnmamārgik̄in.

Kamim nwoimginginwoimuwaingim Juda simiir piugana saiirim yipiki Kraiis siir yai aiir sibgu wakaeyokna apiyim mi kariirin sima whinkinsiis haiginuugin Adi Komii siir dimin taemin imiir tiramin mi kariirin maingimainga sima nwowaiginuugin.

¹² Epafrasim yio kimiir mi okboinmamaingikin. Yio siya om Kolosiyan inkamkin mi siya Kraiis Jisis siir mi aiir miriigin. Mi inokinokin siya Adi Komii siiramar kwisboinananaeikin kimiir kirie haiginuwam. Mi kimiir kwoinim wi kirie nwoki owim ti dimin taeminim Adi Komii siirim simiiram mi ta hiriinan saiirsika wi haningi sibgu inokninkini dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim kima wakaeyokna apam. ¹³ Kara ti dimin taeminim simiirin ina sibgu inokninkinin mi kara simiirin pa boinmauugi kimiirin. Siya iikam kimiiram nhami nhami bi miriinananaekin mi iriipi hiriinan iikamim Leodisia hiranim mi Hirapolisan ikim. ¹⁴ Mi Lukin krimiir paowai min udi inkam kibiyin mi Dimas siya, sowa kimiir nokboinmamaingiko.

¹⁵ Mi kara nokboinmamaingini haninaka wi kima nokboinmamaingi iikam imiirin yipiki nomiiyauim om Leodisia hiranim simiiramim. Sima mi Nimpa saeya mi iikamim yipiki saiir omaka hir haingiriyu owim Adi Komii siir inig iir hainanim simiir warar nokboinmamaingi. ¹⁶ Mi ta yokwowa maeyaua ti yai ima nwowa kima simiir mwain dignaowidi mi kima simiirin wi iikamim Adi Komii siirim om Leodisia hiranim wi simiiram hauugi mi yim wi sima mi mwainim. Mi ta yokwowa kara hauugiya simiiram mi ya wi kimiiram swoki hauugii mi kima wi kimiir om hir nikini mwainuwim. ¹⁷ Mi kima Akipas siirin hinina boin, siya miya Biyan Inkam Komii siya boinkiya siir siya miriyam siya saiir mirii mi siya saiirin hiriyar digig.

¹⁸ Kara Polkin, tiki yayim yim kariir ingar nonkwowinkikin, ti kimiir nokboinmamaingiyim. Kima simiirin kipi naingwo owouu, an kara ini maeyaua mi biye miriia ini saiir tirar niki hugripkikikaiyin. Kara hinina naingwowi Adi Komii krimiir Wanin siir naingwobumbuwa wi kimakar nwowi. Iriig.

1 TESALONAIKA

Ɔiya Pol siya om Korin hir nwowin mi siya ta yokwowa ha winkikin iikamim naingwo tibmiiyim om Tesalonaika hiranim simiiramim. Biyan siya ti om iir niki okin mi iya Timoti siya hiriir nimbiamim mi siya kimidiniya Pol siir ini boinu, Juda iikamim yipiki Jisis siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim iikamim naingwo tibmiiyim simiirin hik sima hauuwi. Mi ta hiriinan sairsika Pol siya ta yokwowa saiir asi winkikin mansika iikamim naingwo tibmiiyim wi saeya nwoki whinkinsiis haiginiuwim mi simiir naingwo tibmiiya Jisis siiram naingwo tibmiiya wi hiriyyar nwoki onkworinukripkaiyim mi wi siyar nwoki itbugiyim. Siya iya Jisis siya nitana saiir yaiyim kasakasa bi winkin. Iriig.

¹ Pol, Sailas mi Timoti, krima ta yaiya yokwoni win hauugika iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir piugananim om Tesalonaika hiranim kimiirim. Kima Adi Komii mi Biyan Inkam Komii, Jisis Kraiis sowiirgisowiirniigim. Mi krima ha naingwowi Adi Komii mi Jisis Kraiis siya, sowa naingwobumbu mi iripa nongwomamair aei kwoinin wi kimiir nwoki hauugiyim.

Mi Tesalonaika simiir naingwo tibmiiya krieka mi saeya ini wadieyar sibgu owa.

² Mi krima inokinokin Adi Komii siirim kwisboiniyim, krima siirin ha boin wadieikim. Dimusi rani, iikam kimiirsika. ³ Mi inokinokin krima siir boinmauuwi dimin miyyik miyyikim kima tiriyim simiir. Dimusi rani, kima siir yai imiir wakaeyoknaei mi kima siiram naingwokwonanae mi kima dimin kriie kriie imiirar tiri mi kima donkworinukripkai mi kima kriie hiriyyar dwokripkai Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siiram. ⁴ Mi kima ti nomiiyauim yipiki Adi Komii siirim naingwokwonanaeyim mi krima ina ninokninkinim siya bidi yimbingiyin kimiirin siir iikam nwowam. ⁵ Dimusi rani, iya krima ta Yai Win Kibiya kimiir boinmimauuwa sairsika, yim niksise yai nunga rani mi kimiir kwoinin Adi Komii siir yai ima mi siir naeyiu ieya wi sowar kinkrip hai. Mi Adi Komii siir naeyiun kimiir kwoinin wi siyar kisina haigi mi krima ina ninokninkinim siir yai imiirin mi ti yaiyim simakisimaigim kaimwowim. Kima bidiyar yinokninkinim diminim biya krima tirim kimiir whinkinsiis haiginiuwam. ⁶ Mi kima Adi Komii siir yai imiir bidi wakaewinim mi iikamim sima kimiir bidiyar tumbumbu mi kima maigimaigra bi nwokim. Nungaka. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiun siyar whinkinsiis haiginiugim kimiirin maigimaigra hiriyyar nwokripkaiyim. Mi kima ti diminim simiirar tirinae, ti diminim krima mi Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis krima tirim simiir hiriinan. ⁷ Mi ti hiriinan siyiun, kima yipiki iikamim Adi Komii siir yai wakaeyokna apiyim nu haimii Masedonia mi nu haimii Akaia hiranim simiir bidi yisiimauuwim mi kima simiirin dimin miyyik miyyik imiirar nisiimauugim sima kigna apamin. ⁸ Mi ti yaiyim Adi Komii siya boinmauwim kimiir, yim kima bidi yanaakninkiiyim mi ta yaiya inkamin ii hainiyin mi siir yainana ha namkiya hinda tinda mi ini saiir hiriinan yamiyokiyokigiya. Mi ta yaiya saeya nu haimii Masedonia mi nu haimii Akaia hiriirara biri namka. Nungaka. Mi ta yaiya ina yiniyokigiya hinda tinda mi iikam sima ina wakaekiyim kima Adi Komii siir yai imiirin ina wakaeyokna apim mi ta hiriinan sairsika, krima wi saiir swoki boin tani simiirin. ⁹ Mi iikamim hinda tindanim sima dimin taeminim biya nimbiamim iya krima kimaka waraur nwowa sima simiir whrie boini. Mi kima uruwai siyaowaiyim digiumii bidi haimriiyugigim. Mi Adi

Komii kɔngikɔnɔn siirar wakaeyokna apkɔm. Mi uruwai siyaowaiyɔm yɔm omwai bi waiyaeikɔm, yɔm ɔni nɔngar ywowɔm. Adi Komii sasaɔrgɔn omwai waiyayokiyokiiyɔn. ¹⁰ Sɔma ha boɔnkɔm, kɔma siir yɔnisɔm iɔirɔm dwokwokɔn siya Adi Komii siir om hir haiburgigi Jisɔsɔn, yɔpiki biɔya niki aowɔn, siirɔn Adi Komii siya kinɔnsiɔn idwokɔn mi krɔmiirɔn siyar whɔnkɔnsiɔs haigɔnɔu mi siyar mi anmaiwarkaina Adi Komii siya tɔidwomaiyana saiirsɔ. Dimusi rani, iikamɔm, sɔma dimɔn biyɔe tɔrkɔm. Iriig.

2

Pol siya mɔriiɔya mi om Tesalonaika hir saeya

¹ Kɔma ti nomiiyauɔm, kɔma ɔna nɔnoknɔnkɔnɔm biɔya krɔma nita kɔmiir nini kɔgnakiyɔm mi yai kɔmiir nini boɔnmɔmauugigɔm mi ta krɔma niki aprɔrɔr kɔgnakiya kɔmiir saeya op bi kɔmaiga. Nɔngaka. ² Mi kɔma ɔna nɔnoknɔnkɔnɔm iɔya biɔya krɔma om Filipai hir nwowa sɔma krɔmiirar dirɔraerarbumbukɔm mi krɔmiirɔn Adi Komii siya whɔnkɔnsiɔs haigɔnɔugɔm mi krɔma hikɔm sɔma hauuwɔm sɔmiirsi biri nɔdidgɔm mi siir Yai Wɔn Kibiya krɔma kɔmiirar boɔnmɔmauugig. ³ Ti yaiyɔm krɔma kɔmiir boɔnmɔmauugigɔm krɔma kɔmiir niksɔsae rani. Yaiyɔm krɔma boɔniyɔm krɔma siyɔu biyɔekak bi nwowikɔm. Nɔngaka. Krɔma kɔmiirɔn yaimwowarar boɔnikɔm krɔma kɔmiir bi niksɔsaeikɔm kɔmiir digworaekwo iɔmiir niksɔsae haiyɔm. Nɔngaka. ⁴ Biɔya Adi Komii krɔmiir Wanɔn siya biɔdiyar kinankɔugiyɔn krɔmiir kwoɔnɔn mi siya ɔni wadiɔyar ywokiyɔn krɔmiirɔn siir yai iɔmiir boɔnmɔmauɔm. Adi Komii siya ɔna nɔnoknɔnkɔnɔm ti dimɔn taeminɔm krɔma boɔnmɔmauɔwiyɔm krɔma mɔnam naɔngwowi Adi Komii siirarar maɔrgɔmaɔrga haigɔnɔuɔm, krɔma inkamni maɔrgɔmaɔrga haigɔnɔuɔm pi boriisopi. ⁵ Kɔma ɔna nɔnoknɔnkɔnɔm iɔnokɔnɔkɔn biɔya krɔma kɔmiir boɔnmɔmauɔm krɔma kɔmiiram bi hiirgɔm. Adi Komii siya ɔna nɔnoknɔnkɔnɔn krɔma kɔmiiram bi hiirgɔm mi ta hirɔinan saiirsika krɔma kɔmiir umɔr digworaekwo mɔn swoki iksɔsae hai rani. Nɔngaka. Adi Komii siya ɔna nɔnoknɔnkɔnɔn krɔma yaimwoarar boɔni. ⁶ Ta krɔma mɔriiɔya krɔma ɔnig kɔmiir haiyɔm pi boriisopi kɔmiir bopwoniya waraurɔn mi iikam nhir ikɔm. Nɔngaka. Nɔm krɔma aposel kamɔm yɔpiki Krai siya nɔkropkiyɔm sɔma mi ta hirɔinan saiirsika nɔm krɔma wi digar nwowi Adi Komii siir whwonkam idan kɔmiiram srɔiyɔm krɔmiir ɔnig iɔmiir hainanɔm mi krɔma pi boriisopi. ⁷ Mi biɔya iɔya krɔma kɔmaka waraur nwowa krɔma kɔmiirar sibgu kɔgrɔraokɔm yopiigi sae kɔgrɔraowiya saiir yɔnɔm sɔmiir saiir hirɔinan. Mi krɔma kɔmiiramɔn dimɔn whɔram bi srɔigɔm. ⁸ Krɔma kɔmiiramar naɔngwokɔm mi krɔma Adi Komii siir Yai Wɔn Kibiya saiirara bi hauugikɔm. Dimusi rani, krɔma kɔmiiram naɔngwokwonanaeikɔm mi krɔma kɔmiir asi whɔndirɔraerargigɔm. ⁹ Kɔma iikam whɔekakɔm ɔna nɔnoknɔnkɔnɔm krɔma kɔmiirɔn Adi Komii siir Yai Wɔn Kibi aiirar boɔnmauugɔm mi krɔma umɔramɔn nɔi nabie mɔriigɔm mi ta hirɔinan saiirsika, krɔma naemin dimɔnɔm kɔmiir warauranki panɔnsi haisi.

¹⁰ Kɔma mi Adi Komii siya kɔma ɔna nɔnoknɔnkɔnɔm dimɔnɔm krɔma tɔriyɔm kɔmiir iikamɔm yɔpiki Adi Komii siir yai aiirɔm naɔngwo tɔbmiiyɔm. Krɔma dimɔnɔm big nasɔmɔrwaiya Adi Komii siya nwowanɔm sɔmiirar tɔrkɔm mi krɔma dimɔn miiyikɔm dimɔn whɔrki kɔmbu karamae nwowiyɔm sɔmiirarar tɔrikɔm, krɔma siyɔuɔm dimɔn whɔrki kɔmbu karam nwowiyɔm sɔmiirarar tɔrikɔm dimɔn biyɔe wara bi tɔrikɔm. ¹¹ Krɔma ɔni adɔn siir yɔnisɔmɔm sɔmiir boɔnmɔmauɔwiyɔm ɔni siir hirɔinan ywowɔm mi kɔmiirɔn krɔma nokwao boɔnkɔm mi kɔmiirɔn maɔrgɔmaɔrga krɔma nwowaigɔnɔugikɔm mi krɔma kɔmiiram srɔinɔnaekɔm ¹² kɔma iɔnokɔnɔkɔn Adi Komii siir sibgu wakaeyokna

ap siya kimiiram nikiunanaeikin mi kima mi siya kima wi iripa nidwowi mi kimiirin wi siyar kigriraowi mi siir dimin taemin miyik miyikim kima wi simiirar ninan haiswowi. Iriig.

¹³ Inokininokin krima Adi Komii siirar boin wadie nanaeikim ti dimin taemin imiirsiiyin. Biya krima kimiirin Adi Komii siir yai imiir boinnimauugim mi kima simiirin ina wakaeyokna apim sima inkamni yai rani. Ningaka. Ti yayim kima wakaeyokna apim kima Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apim, ti yayim sima diminar tirikim kimiir kwoinaiin, iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apim. ¹⁴ Kima ti iikamim Adi Komii siir pugananim nu Judanim yipiki naingwo tibiimim Kraiis siir wakaeyokna apim simiir kigna miriian iikamnan bidi ywowim. Ti nomiiyauim, ti iikamim ti om Tesalonaika tiranim kimiigikimiirar nomiiyauim kimiirin siyu biye simar tirikim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim mi iriipa hiriinan sima ti Judan iikamim sima siyu biye bidi mi tirim iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim waraur nwowim. ¹⁵ Biya Juda iikamim sima nisomsomaokaokim profet kamim yipiki biya Adi Komii siir yai imiir nanaakninkii haiginiuwim mi mhoiia simiir yiniyem sima yisomao krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir mi tariinanin sima ini siyu biye krimiirar swoki tirim mi ti siyu hiriinanin sima tirin mi Adi Komii siir kwoinin ini haugihauga whiyekiyin. ¹⁶ Mi sima dimin bibiyie iki iikam nhirim simiirar tirikim. Dimusi rani, sima krimiir siyu iir ninkripkiigim iikamim Juda iikam tani krima yai simiir boinnimauusi. Mi hiriinanki niuwi sima digumii ti dimin biye iir haimriiyugig mi Adi Komii siya wi simiir nwoki anmai-warkainaim. Ti iikam bibiyeyim dimin bibiyie imiirar tiryokiyokiyim mi taka iya Adi Komii siya hik ti simiir dimin bibiyeyim simiirsi hauuwana saeya bidi yimbiniya. Iriig.

Pol siya simiir swoki kigam naingwokin

¹⁷ Mi ti iikamim krimiirin sima nikropkikim mi krima ina yamim mi iiyim hoimgak rani, krima kimiir haiburgigim mi krimiir kwoinim ini kimaka waraurar yinkin okiyim. Mi krima wigkamim wigpiowa kampiowa nanga nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi krima kimiir whwonkam kignakiyamim ina naingwowim mi krima ina niki hidim siyuwamim krima wi panina niti kimiir kignakiyamim. ¹⁸ Kara Polkin mi kara inokininokin ina kinankiun kimiir kignakiyamim mi krimiir siyuin ini Setan siya yinkripkiiyin. ¹⁹ Mi Mhoiia iya Jisis siya swoki iti mi krimiir hainami mi krima wi saika nwowi mi wi omwaiya waiyayokiyokiyami. Mi mhoiia iikamim sima wa ha dimusi boini krima wadiyairgim? Mi mhoiia krima wi maigimaigra dimusi nwowi? Mi Mhoiia krima wi krimar dimusi hainanaei? Krima wa hainanae, krimiir inig iirarin. Dimusi rani, iikamim kimiirsika. ²⁰ Kima iikamim yipiki krimiir yai imiir wakaeyim mi Adi Komii siir kigna apim, wim kima maigimaigra krimiir nwo haiginiuwi. Iriig.

3

Timoti siya yai kibiya saiir hainanikin mi Pol siya ini maigimaigra ywowin

¹ Mi iya krima nwoimararim waraur nitam nwoninaeya, krira hinina naingwokwoko nikrira wi om Atens tir nwonawidi. ² Mi krira pi krimiir nomiiyauin Timoti siirara nikropki yipikin siya kriraka miriianin Adi Komii krimiir Wanin siir mi aiirin mi Kraiis siir Yai Win Kibi aiir nanaakninkii haiginiuwam mi siirin krira nikropki mi siya niti kimiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi mi kimiir kwoinin wi kirie nwoki owim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apamin ³ mi ta hiriinan saiirsika, kimiir iikam nhirikim bi

kiyopsimsibgigim. Dimusi rani, ti hik imiirsika. Mi kima, kima kimarın ina ninokninkinim ti hikim Adi Komii siyar nimbinkin krıma haiyamın. ⁴ Mi biya iya krıma kimaka waraurar niki owa, krıma kimiirın hınına boınmauugim, iikam nhirim wi dimin biyie krımiir tiri. Dimusi rani, krıma Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apikim. Mi kima ina ninokninkinim ti hiriinan diminim kimiir nimbini krıma biya kimiir bidiya iki boınmauuim. ⁵ Mi kara ii priei nwowim pi boriisopi mi kara Timoti siirın ta hiriinan saiirsiya nikropkisasauugin kimiir kignakiyim, kima ini Adi Komii siir mi aiirar mırıiyim iyie? Saiir mırıi rani. Kara pi nididi kimiir kwoinim wi Setan siya nipiyaokisi mi diminim krıma tirim, sima wi naekak nwo rani. Iriig.

⁶ Timoti siya kimiir haiburgigin mi siya tiriir ha nitin mi ta Yai Win Kibiya siya ina anaaknkii haiginuuni. Kima Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apkripkai mi kima iikam imiirim warar timi inkin aingwokwonanae mi krımiirimın iriipi hiriinan warar timi inkin aingwokwonanae krımiir kignakiyam, krıma naingwowiya kimiir kignakiyim saiir hiriinan. ⁷ Mi krıma wi maırgimaırga nwokripkaii. Dimusi rani, iikam kima ini Adi Komii siir yai imiirar niki wakaeyokna apkripkaiyim. Mi iikamim sima siyu biyie krımiir tiriyim mi krıma hikak biri nwowikim. Nıngaka. Mi diminim krıma wakaeyim kima tirim, yim krımiirın simar whinkinsiis haiginuwi maırgimaırga hiriıyar nwokripkaiyim. ⁸ Mi kima Adi Komii siir yai imiirın hiriinanar wakaeyokna apkripkai mi ha timi okworinu kripkai mi hiriinankinuwi, krıma wa nongwomamaı aei. ⁹ Mi krıma Adi siirın wi panına boın wadie mi krıma siirın wi ha niisimauuwi krıma maırgimaırga kirie komıigakim. Dimusi rani, iikam kimiirsika, ha? Yio ti hiriinanın yio siyu karamaeka. Nıngaka. ¹⁰ Mi inokinokın krıma Adi Komii siirama srınanaeikim krıma kimiir kigam mi kimiir naingwo tibmii aiir whinkinsiis haiginuwam mi kimiir naingwo tibmiya saeya wi sapisap kipi nwo. Iriig.

¹¹ Mi krıma hınına naingwowi krımiir Adi Komiiyin mi krımiir Biıyan Inkam Komiiyin Jisis, sowa whindirıraerarkiko kimiir kignakiyam. ¹² Mi krıma hınına naingwowi Biıyan Inkam Komii siyar tirkii kimiir nomiıyauim iki iikam nhirim hında tında nwowim simiiramın nhami nhami kipi naingwokwonanae opki mirkimirka sae ninkiniya mi ha bwaembwaekinamiya saiir hiriinan, ta krıma naingwokwo nanaeıya kimiiram saiir hiriinan ¹³ mi iriipa hiriinan Biıyan Inkam Komiiyin siya wi kimiir kwoin imiir tırki sima kirie nwoki owim. Mi mhoııya Biıyan Inkam Komiiyin wi siir iikam imaka niti mi kima Adi Komii siir whwonkam ida wi dimin whirki kimbu rani. Iriig.

4

Ti hiriinan siyuın kima Adi Komii siir wakaeyokna apiyin yio Adi Komii siir maırgimaırga haiginuwi

¹ Biya krıma kimiir bidiyar iki boınmauuim mi kimiir bidiyar mi iisimauuwim siyuın Adi Komii krımiir Wanın siir wakaeyokna apanın mi maırgimaırga siir nwo haiginuwim mi krıma ina ninokninkinim mi kima simiir tiri mi krıma kimiirın wi asi srınanae krımiir Biıyan Inkam Komiiyin Jisis siir yai imiiramın mi kima ti siyu iirın wi hirii hiriinanar tirnanae. ² Kira bidiyar yinokninkinın yayim biya kiriir boınmımauuuwim krıma, Biıyan Inkam Komiiyin Jisis siir inıgni. ³ Mi dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim kira kigna dirıraeraram simiirın donkworınukripkai mi kima dimin whirki kimbu karamae hiriıyar dwokripkai. Mi kima siyuın hıi nanaeıyin siirsııyin aru dwo. ⁴ Mi kima irıra nwinwıra sibgu dinokninkin

siyɔ̄uɪn kɪmɪɪr pɪu aɪr kɪgrɪraowanɪn mɪ rɪrmɪiɪyɔ̄ dwokrɪpkai mɪ Adi Komii siya tɪ hɪriinan dimɪn mɪiyɪkɪn siir kɪgi mɪ siya wɪ maɪrgɪmaɪrga nwowi. ⁵ Mɪ kɪma hɪ nanaei siyɔ̄u biyeyɪn siiram kɪpi naɪngwokwonanae iikamɪm yɪpɪkɪ Adi Komii siiram naɪngwo tɪbmɪi karamae nwowiyɪm sɪmɪɪr hɪriinan kɪpi nwo. Nɪngaka. ⁶ Mɪ kɪma kɪmɪɪr nomɪiyauɪm sɪmɪɪrɪn siyɔ̄u bibiyɪe kɪpi tɪrhaigɪnɪu mɪ sɪmɪɪr kwoɪn ɪmɪɪr kɪpi kiyai Nɪngaka. Dimusi rani, bɪiɪyɔ̄ krɪma kɪmɪɪrɪn hɪnɪna boɪnmauugɪm, iikamɪm yɪpɪkɪ tɪ hɪriinan siyɔ̄u biyɪe ɪɪr tɪrɪm yɪm wɪ Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siya nonkwobumbunɪnkɪn haigɪnɪuwi. ⁷ Mɪ Adi Komii siya krɪmɪɪrɪn siyɔ̄u bibiyɪe tɪram bɪ nɪkɪunakɪn. Nɪngaka. Siya krɪmɪɪrɪn dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karam nwowɪm nɪkɪunakɪn. ⁸ Mɪ iikamɪm yɪpɪkɪ digɪumɪi tɪ yai ɪmɪɪr haimrɪiyɔ̄ugigi, yɪm sɪma digɪumɪi iikamɪm tɪ yai ɪmɪɪr boɪnmauwɪm sɪmɪɪr haimrɪiyɔ̄u rani. Nɪngaka. Yɪm sɪma digɪumɪi Adi Komii siirar haimrɪiyɔ̄uwi yɪpɪkɪ inkamɪn naeyɔ̄u mɪiyɪk krɪmɪɪr hauuɪn.

⁹ Mɪ kara kɪmɪɪramɪn wɪ wɪnboɪnki rani, siyɔ̄uɪn nomɪiyau nhɪrmɪyam naɪngwokwonanaeyɪn siirɪn. Nɪngaka. Dimusi rani, kɪma bɪdiyar yɪnoknɪnkɪnɪm. Dimusi rani, kara kɪmɪɪr bɪdiyar ɪkɪ boɪnmauuɪn Adi Komii siya naɪngwokwonanaeyɪm kɪmɪɪr nomɪiyau ɪmɪɪram. ¹⁰ Mɪ kɪma kɪmɪɪr nomɪiyauɪm sɪmɪɪram bɪdiyar yaɪngwokwonanaeyɪm hɪnda tɪnda nwowɪm nu Mesedonia hɪr mɪ krɪma kɪmɪɪrɪn pɪ hɪnɪna boɪnkɪi, kɪma kɪmɪɪr nomɪiyau ɪmɪɪram daɪngwokwonanae. ¹¹ Mɪ kɪma omwai sɪbgu waiya yokiyokɪyam daɪngwokwo mɪ dimɪn biyɪe tɪrɪm kɪpi naɪngwo mɪ pɪu mɪnki kɪpi piyao mɪ kɪma kɪmɪɪr umɪr mɪi ɪmɪɪrar sɪbgu mɪrɪi, bɪiɪyɔ̄ krɪma nɪkɪ boɪnmauukiya saɪr hɪriinan. ¹² Mɪ ɪrɪpa hɪriinan iikamɪm yɪpɪkɪ Adi Komii siiram naɪngwo tɪbmɪi karamae nwowɪm sɪmɪɪr whwonkam ɪda kɪmɪɪrɪn sɪma wa kɪgnaɪngwo boɪni kɪma iikam mɪiyɪk mɪiyɪkɪm mɪ kɪma dimɪn taemɪnɪm wɪ kɪma kɪmar haiyam naɪngwona rani. Nɪngaka. ɪriig.

Mɪ Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siya nɪtan ɪi aeya

¹³ Mɪ kara pɪ boriisopi iikam kɪma habwaowaenan nwowɪm kɪmɪɪr nomɪiyauɪm naokaowɪm sɪmɪɪramɪn. Mɪ kara pɪ boriisopi kɪma maɪrgɪmaɪrga nwo karam nwowɪm tɪ iikamɪm naokaowɪm sɪmɪɪrsiyɪn tɪ iikamɪm yɪpɪkɪ Adi Komii siiram naɪngwo tɪbmɪi kɪn karamae nwowiyɪm sɪmɪɪr hɪriinan mɪ siya tɪ iikamɪm sɪmɪɪrɪn wɪ swokɪ kinɪnsiɪn ɪdwo rani, omwai waiyayokiyokɪyamam. Nɪngaka. ¹⁴ Mɪ krɪma ɪna naɪngwo tɪbmɪiyɪm Jisɪs siya bɪdiyar ɪkɪ aonamɪn mɪ siya kɪmɪdiniya ɪe hɪrankɪ swokɪ ɪnsiɪn ɪdwo, tɪriigɪnɪm yɪpɪkɪm Adi Komii siir yai aɪram naɪngwo tɪbmɪiyɪm mɪ ha naonamɪm mɪ Adi Komii siya wɪ tɪ iikam ɪmɪɪr hɪdnɪnsiɪn ɪdwowi mɪ sɪma wɪ saɪka warar swokɪ ɪnkɪn ɪti.

¹⁵ Krɪma kɪmɪɪrɪn dimɪn taemɪnɪm yɪpɪkɪ bɪiɪyɔ̄ Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siyakɪsiyar boɪnɪm sɪmɪɪr boɪnmɪmauwɪ. Yɪm hɪnɪngɪm, krɪma tɪ iikamɪm yɪpɪkɪ tɪ omwaiya nɪkɪ waiyam mɪ ɪiɪyɔ̄ Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siya nɪti mɪ iikamɪm yɪpɪkɪ bɪiɪyɔ̄ naokaowɪm sɪmɪɪr bɪiyɪn wɪ krɪma nam tani. Nɪngakɪnɪngaka. ¹⁶ Mɪ Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siya wɪ nɪnomor kou hɪrankɪn sasar nɪuuni mɪ siya wɪ yai komiiyar boɪnki mɪ Adi Komii siir paekwosɪmɪn kɪrɪe komiigakɪn siya wɪ komiiyar kauwok boɪnki mɪ Adi Komii siir kɪdɪn wa masboɪnki mɪ Kraɪs siir iikamɪm yɪpɪkɪm bɪiɪyɔ̄ naokaowɪm mɪ bɪɪkɪbɪiyɪn wɪ sɪmar nɪnsiɪn ɪdwowi. ¹⁷ Mɪ ta saɪr mhoɪiyarɪn mɪ iikamɪm naɪngwo tɪbmɪiyɪm yɪpɪkɪm omwaiya nɪkɪ waiyam mɪ yɪm wɪ sɪmaka warar nɪnkɪn amɪ mɪ iikamɪm sɪma Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siirɪn wɪ kou hɪr niyɪskaiwɪni. Mɪ Bɪiyan Inkam Komiiyɪn siya krɪmɪɪrɪn wɪ tɪ hɪriinan siyɔ̄u ɪɪrsɪ nɪkɪunaiɪnami mɪ krɪma ɪnokɪnɪnokɪn wɪ saɪkar nwoyokiyokɪkaiyamɪ. ¹⁸ Mɪ kɪma ɪrni nwrni whɪnkɪnsiɪs ankɪnsiɪs haigɪnɪu mɪ maɪrgɪmaɪrga ta yai anaka dwo. ɪriig.

5

Krīma hīriiyar sibgu okworīnu krīpkai īiya Bīyan Inkam Komīiyin siya swokī itina saiirīm

¹ Kīma tī nomīiyauīm, krīma īiya tī dimīnin siya nīmbiyamana pī yokwoni kīmiir winboinmauugi rani. ² Kīma iikamīm, kīma ina sibgu inokninkinīm īiya Bīyan Inkam Komīiyin siya nītina ya wī inkamīn digworaekwo tauaeyīm nītiyīn nīyaka wī siir hīriinan nīti mī iikamīm wī hindara nanaawīni. ³ īiya inkam nwrīki ha boīni krīma īni wadīeyar sibgu owīm mī dimīn biyē whīr karamaeka mī dimīn whīrīn ina yīmbiyamīn sīmīirīn mī sīmīir tīrbu wīga yīpīki yīnisīm naokainam tīriya mī ha diyīuraeyīuwiya saiir hīriinan mī sima wī saiirsi kiyoopki rani. Nīngaka. Wīga yīnisīm naokainani hīkim sīmīir hai karamae bī swokī owīka. ⁴ Kīma tī nomīiyauīm, kīma yīpīki iikamīm Adi Komīi siir wakaeyokna ap karam nwowiyīm sīmīir hīriinan tani mī īiya siya swokī itina ya wī krīmiir nanaa haigīnīu rani, hīyan inkamīn yīpīki digworaekwo tauaeyaeiyīn siir hīriinan. Nīngaka. ⁵ Kīma iikamīm īni Adi Komīi siir yīnisīsīm ara ywowīm mī siir yai īmiirar wakaeyokna ap. Kīma Setan siir iikam tani yīpīki siir yai aiir wakaeyokna ap karamae nwowīm. Nīngaka. ⁶ Mī tī hīriinan saiirsika, krīma iikamīm yīpīki Adi Komīi siir yaiyīm sīmīir wakaeyokna ap karamae nwowiyīm sīmīir hīriinan tani. Nīngaka. Krīma krīmasiyar mīntaraona mī dimīnīm Adi Komīi siya boīniyīm sīmīirar wakaeyokna apiyokiyokī. ⁷ Iikamīm yīpīki Adi Komīi siir yai īmiir wakaeyokna ap karam nwowiyīm, yīm īni iikamīm nhwo whwonkaowiyīm īni sīmīir hīriinan ywowīm mī īni iikamīm op kīrie kwīyae whaowaeiyīm mī dimīn taemīn ha pīidīraeraramiyīm īni sīmīir hīriinan ywowīm. ⁸ Krīma iikamīm yīpīki Adi Komīi siir yai īmiir wakaeyokna apiyīm krīma krīmasiyar mīntaraona. Krīma Adi Komīi siir yai īmiir wakaeyokna ap mī iikam īmiirīm daingwokwonanaei. Tī dimīn hīriinanīm kīmiir whīnkīnsīs haigīnīuwiyīm, yīm nhaowa inkamkī hīokwōwīniya saiir hīriinan ywowīm. Krīma Adi Komīiyīn yīpīkīn mhōīya krīmiir nīkīunakīyanīn mī krīmiir whīndīraeraranīn sīram waikao. Mī ta hīriinan wī saeya whīnkīnsīsī pagra kīrīeya īiya kamīm yai nīnīiyīm sīmīir mwo īmiir haigīniya saiir hīriinan. ⁹ Adi Komīi siir iowa krīmiiram bīri nīmbīnga krīmiir nonkwōnīnwōmwīrnīnkīnīm. Nīngakīnīngaka. Mī siya ha nīmbīngīn krīmiirīn, krīmiirīn wī krīmiir Bīyan Inkam Komīiyīn Jīsīs Kraīs siir īnīgnī nanmaiwarkīnaei. ¹⁰ Bīya siya krīmiir whīndīraeraram naokīn mī ta hīriinan saiirsika krīma yīpīki omwai waiyam mī yīpīki naowīm mī mhōīya krīma wī omwai saīkar waiyayokiyokī īnokīnokīn. ¹¹ Kīma īrni nwrīnī dīnan īnkīnsīs ankānsīs haigīnīu mī īrni nwrīnī tīmī whīndīraerar haigīnīu tariinanīn kīma tīra saiir hīriinan tīr. īriig.

Nīkopkaigīyan yai īma

¹² Krīma kīmiirīn īgao yai boīnkīm, kīma iikamīm Bīyan Inkam Komīiyīn siya nīkmwīn kwoīm kīmiir bopwōniya waraur nwowīm sīmīir yai īmiir wakaeyokna mī sīmīirīn siyīu mīyīk īmiirar dīsīmauu. Dimusi rani, kīmiirīn īni sīmar kīgrīraowīm mī īni sīmar nowōmwarkaiyīuīm Adi Komīi siir dimīn taemīn īmiirīn. ¹³ Kīma tī kam mīyīk mīyīkīm sīmīiram daingwo mī sīmīiramīn ha daingwokwonanaei. Dimusi rani, dimīn taemīnīm sima tīriiyīm sīmīirsi. Kīma īraka nwrīka dongwōmamār ae.

¹⁴ Tī nomīiyauīm, krīma tī yaiyīm kīmiirīn īgao yai mīnsī boīnki mī kīma iikamīm yīpīki nhakīuwiyīm sīmīir boīnwakae. Mī iikamīm yīpīki nīdīdīyīm sīmīir whīnkīnsīs mī iikamīm yīpīki mārgīmārgī nwo karamae nwowiyīm sīmīir kīnsīs haigīnīu mī kīma hīnsīma dwo iikam sīmakan. ¹⁵ Kīma

sibgu mɛntarao, kɛma yɛpɛki iikamɛm siyɛu biyɛ kɛmiir tɛr haigɛniuwiyɛm, kɛma simiirɛn wɛ yamdi kɛpi swoki tɛrbu haigɛniɛ. Nɛngaka. Mi kɛma ɛrni nwarɛniyɛn mɛ iikamɛm hɛnda tɛnda nwowɛm simiirɛn dimɛn mɛiyɛk ɛmiirar tɛr ɛinokɛinokɛn.

¹⁶ Mi ɛinokɛinokɛn kɛma wɛ maɛrgɛmaɛrga dwokɛɛpkai. ¹⁷ ɛinokɛinokɛn kɛma nhwo Adi Komii siirama kwɛsboɛnanae. ¹⁸ Kɛma Adi Komii siir boɛn wadɛ tɛ dimɛn taemɛn whɛkakɛm nɛmbɛmbɛiyamɛm simiirɛsi, Adi Komii siya wɛ maɛrgɛmaɛrga kɛmaka nwowi, kɛma tɛ dimɛn taemɛnim Kraisi Jisi siir ɛnɛgni tɛri yɛpɛki kɛmiir whɛnkɛnsiis haigɛniuwiyɛn.

¹⁹ Kɛma dimɛn taemɛnim Adi Komii siir naeyɛuɛn siya tɛriiyɛm simiir kɛpi kɛkɛnokou. ²⁰ Kɛma, kɛmiir whwomɛsim amɛmɛra kɛpi nwo mɛ siyɛu biyɛ kɛpi nɛsiimauu tɛ kamɛm Adi Komii siir naeyɛuɛn siya boɛnmɛmɛmauɛn dimɛnim mɛ ha nanaakɛnki haigɛniuwɛm. Nɛngaka. ²¹ Kɛma dimɛn taemɛnim iikamɛm sima boɛnmɛmɛmauwiyɛm mɛ sima nanaakɛnki haigɛniuwiyɛm simiir kɛnanankɛu mɛ dimɛn kɛbi kɛbiyɛm simiir sibgu onkworɛnu. ²² Mi dimɛn biyɛ ɛmiirɛsi dɛpyok.

²³ Kara ha naɛngwowi Adi Komii kɛmiir Wanɛn siyaɛrgɛn maɛrgɛmaɛrgani bwamkɛbwamɛn mɛ kɛmiirɛn wɛ siyar whɛnkɛnsiis haigɛniuwɛ siir wakaeyokna apɛm mɛ ta hɛriinana saɛrsika kɛmiir kwoɛnim mɛ kwoɛnbudɛm mɛ kɛmiir pɛuɛm wɛ wadɛya hɛriiyar, nwokwokɛni mɛ wɛ ɛiya Bɛiyɛn Inkam Komii Jisi Kraisi siya swoki ɛti wɛ saɛr nadɛgɛuwi. ²⁴ Adi Komii siya kɛriiram bɛdi yɛkɛuɛn mɛ kɛma siirgɛsiirgɛm mɛ siya siir kwoɛnin bɛ swoki kɛsɛna haigɛnkɛn mɛ siya wɛ tɛ dimɛn ɛmiir tɛrkɛɛpkai mɛ wɛ sima dɛgɛi.

²⁵ Tɛ nomɛiyauɛm kɛma Adi Komii siiram tɛ kwɛsboɛn kɛmiirɛm mɛ siya wɛ kɛmiir nwoki whɛnkɛnsiis haigɛniuwɛm. ²⁶ ɛiya kɛma kɛmiir nomɛiyau ɛmiir nokboɛnmamɛriyɛm kɛma simiirɛn warar dankabmamaɛrgiyam. ²⁷ Kara kɛmiirɛn Bɛiyɛn Inkam Komiiyɛn siir ɛnɛg ɛiir boɛnki, ɛgao yayɛm kɛma ta yokwowa wara nomɛiyauɛm waraur nwowɛm simiir whwonkam ɛda mwain. ²⁸ Kara ha naɛngwowi Bɛiyɛn Inkam Komii Jisi Kraisi siir naɛngwobumbuwa wɛ kɛmaka nwowi. ɛriig.

2 TESALONAIKA

Ta yokwowa Pol siya wɔnkika iikamɔm naingwo tɔbmiiyɔm sɔmiiram om Tesalonaika hɔranɔm sɔmiiram ta yokwowa biyana siya wɔnkiya saiir mhoiiyar. Siya sɔmiirsiiyɔn mɔnsi wɔnkikin nhɔrɔm yɔm ha boini, Jisɔsin bidi swoki itin mi Pol siya hɔninam naingwowi sɔmiir nɔksisaeya pi digiyɔm. Mi siya Biyan Inkam Komii siya nitana saiir asi swoki wɔn boinkikin. Iriig.

¹ Pol, Silvenes, Timoti ta yokwowa krɔma wɔnkika iikamɔm naingwo tɔbmiiyɔm Adi Komii siir piuganɔm om Tesalonaika hɔranɔm kimiiram. Mi kɔma krɔmiir Adi Komii mi Biyan Inkam Komii Jisɔs Kraiis sowiirgo. ² Mi krɔma hɔniina naingwowi Adi Komii krɔmiir Wanɔn siya mi Biyan Inkam Komii Jisɔs Kraiis siya, sowiir naingwoyɔmiyoka kimaka dwo mi kɔma hɔriiyar dongwomamaɔr aekaeyam. Iriig.

Pol siya Adi Komii siir boin wadieki

³ Inokɔinokɔn, krɔma Adi Komii siir boin wadie iikam kimiirsi. Dimusi rani, kɔma Adi Komii siiramɔn nhami nhami naingwo tɔbmii rani mi wɔm kɔma nhami nhami mi naingwokwonanae rani, irni nwɔrniyamɔn. ⁴ Dimusi rani, krɔma kimiir inigɔm ti dimɔn taemɔnim sɔmiirsi hainani mi krɔma ina boinmamaugiyɔm iikamɔm Adi Komii siir piugananɔm hinda tinda nwowɔm sɔmiir mi krɔma sɔmiir boinmamauu dimɔn biyeyɔm yɔpiki iikamɔm sɔma tirɔm kimiir mi kimiirin sɔma kimpɔpisu prasae bi hauugɔm. Mi ti kimpɔpisu hɔriinanɔm yɔm wɔ maɔrgimaɔrga nwo karam kimiir nwowwaiginiu rani. Nɔngaka. Wɔm kɔma maɔrgimaɔrga mi kirie hɔriiyar nokworɔnu krɔpkaiigɔm. Iriig.

⁵ Mi kɔma hɔriiyar dokworɔnukrɔpkai krɔmiir nɔsiimauuɔm Adi Komii siya iikam imiirin wa kiwaki kimiir kinankɔuam. Dimusi rani, krɔma siir mi aiir mɔrii. Mi hɔriinan saiirsika Adi Komii siya wɔ iikam whiekakɔm wɔ sɔmiir nɔsiimauuwi hɔninɔn wɔm kɔma wadieki. Dimusi rani, wɔm kɔma ta kinankɔu aiirin hɔriiyar nokworɔnukrɔpkaiigɔm mi yɔm sɔma miyik rani mi siya wɔ hɔniina boini ini wadieyar mi owɔn kira saikar timi inkin o mi kiriirin wɔ siyar kɔgrɔaowi. ⁶ Mi mhoiia Adi Komii siya wɔ ti iikamɔm yɔpiki biya siyɔu biye kiriir tirɔm sɔmiir nonkwobumbuninkini. Dimusi rani, iikam whiekakɔm siya wɔ wadieyar sibgu kɔgɔrkaki. ⁷ Mi iriipa hɔriinan mhoiia Adi Komii siya wɔ ti dimɔn taemɔnim yɔpikin kimiir mi krɔmiir maɔrgimaɔrga krɔmiir nwowaiginiu karama nwowiyɔm mi wɔ siya nitkiigii mi sɔma wɔ krɔmiir haiburgigi mi krɔma wɔ wadieyar sibgu owi. Mi ti dimɔn taemɔn whiekakɔm wa nɔmbiyami iia Jisɔs siya mi siir paekwo sɔm ieya iia sowa Adi Komii siir om iir haiburgigi mi sɔma wɔ sɔma sɔma nɔmbiyamnae paeya paowii karamaeya saiir hɔrin. ⁸ Mi siya yɔpiki iikamɔm Adi Komii siir nɔnoknɔnkɔnsi boriisopɔm wɔ sɔmiir tirbuwi, iikamɔm yɔpikɔm krɔmiir Biyan Inkam Komiiyɔn Jisɔs siir Yai Wɔn Kibiya saiir wakaeyokna karama nwowiyɔm wɔ warar mi inkin tirbumbuki. ⁹ Mi ti hɔriinan iikamɔm siya wɔ sɔmiir tirbumbuwi mi Biyan Inkam Komiiyɔn siya wɔ sɔmiir nɔkropki sɔma siir whwonkam ida nwo si mi siir dimɔn kirie komiiyɔn paenan nɔuyaeiyɔn mi siir kirie komii aeya mi wɔ sɔma tɔidwomaii inokɔinokɔn. ¹⁰ Mi tikiriiginɔm yɔm wɔ taka hɔnin iia sae nɔmbiyami mhoiia siya niti mi iriipa hɔriinan iikamɔm yɔpiki siir wakaeyokna apiyɔm saiirsika mhoiia sɔma wɔ inig komii siir hauuwi. Sɔma mi krɔma wɔ kakakar nwowi mi maɔrgimaɔrga saika nɔnkin owi. Mi siir ya iyɔm krɔma bidi yanaakninkii haiginiuɔm mi kɔma sɔmiirar

wakaeyokna ap. Mi ti hiriinan saiirsika kima mi sima wi ti digworaekwowim simiir nwoki tirim.

¹¹ Mi ta hiriinan saiirsika inokinokin krima iikam kimiiram in Adi Komii siirama srii, kima wi mi miyik nwoki miriyyim mi ta hiriinan saiirsika siya wi hiniin asi naingwowi siir yinisisim nwowamin. Krima siiram kwis boini mi ta hiriinan saiirsika kima wi dimin taemin miyik miyikim kima tiram naingwowim wi simiirar nwoki tirim. Mi kima ti diminim kima tirim wi siir kirie aiarar tiri, whisarii rani, kima siiram naingwo tibmiigim. ¹² Mi krima ta hiriinana saiirsi kwis boini Biyan Inkam Komiiyin krima siir inigin wi kougikouwa hainanki. Dimusi rani, ti dimin miyik miyikim siya tirim iikam kimiir kwoin imiir mi sima wi kimiir inig imiir hainanprapraskii. Dimusi rani, siirsika. Mi ti dimin taeminim wa nimbiamy whisarii rani, krimiir Adi Komiiyin mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis sowiirni naingwoyimiyoaka ini krimaka nwowa. Iriig.

2

Dimin biyieki biyie ieya

¹ Tapa krima ti nomiiyauwim kimiirin Biyan Inkam Komiiyin siir boinmauugi, siya wi sipi swoki iti mi krima wi irkiripa saika nwowi. ² Krima kimiir srii, ti nomiiyauwim kimiir kwoinin nidid kwoin aisiima kipi niki o mi kima ha wakaewinkim Biyan Inkam Komiiyin siya bidi yitin. Niingaka. Krima ninokninkin tani, kimiirin inkamki boinmauugim ti dimin imiirin mi inkamki nanaakninki haiginugim mi siya tari ha naingwokin Adi Komii siir naeyiun siya boinmauugin siirin mi tari yokwoni inkamki winhauugin, ti dimin taeminim mi simiirim kipi naingwo tibmii. ³ Mi inkam nwrki kiriir kwoin iir nipiyaokiyam kipi kigninkinwin ti hiniin siyiu bibiyeyim sim, yai biyie boin mi yokwo biyie win mi iki dimin biyie nhirim simiir warar. Niingaka. Mi ta iya Biyan Inkam Komii siya swoki itana, saeya wi whisarii nimbiam tani. Niingaka. Biyan iikam whiekakim wi digiumii Adi Komii siir niki haimriyuwi mi ti inkam biyie komiigikomiiyin yo wi sasar nanaakninkiinaei. Mi ti inkam hiriinanin siyairgin maeyauwa paeki nwowa saiir hir tidwomaii. ⁴ Mi siya wi sasar nokmw in okwonaei Adi Komii siir om hirin, digworaekwo niksisaeyim iikamim sim hainaniyyim simiir biyyin mi siya Adi Komii siir omaka aiir nidwokai mi siya wa boini, karakikaraigin Adi Komiiyin.

⁵ Mi kima daingwoki yayim biya kara kimaka niki owa mi ha boinmamauuwim simiirin mi kima simiirin biri naingwowarkainakim, aniya? ⁶ Mi tariinanin, kima ti Adi Komii iirin ina ninokninkin dimin siir siyiu iir ninkripkiyyin mi ta hiriinan saiirsika, siya wi sasar nanaakninkiina rani. Niingaka. Wi iya Adi Komii siya nimbina siirim, wi saiirar digi. ⁷ Mi iriipi hiriinan, ti dimin biyeyim yipiki ti inkam biyeyin wi siya tiri, iya siya niti ya bidinanar nimprio amkika mi ti inkam biyeyin yo wi niki it rani. Niingaka. Siir siyiuin wi Adi Komiiyin yipiki siir siyiu iir ninkripikouwin wi siyar haiwao budgii siya nitamin. ⁸ Mi ta saiir mhoiyarin, ti inkam biyeyin siyiu biyie iir wakaeyokna apiyin mi siya wi sisiyar nanaakninkiinaei. Mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siya inkam biyie komiiyin siirin wi yainiyar kubrukigi mi Jisis siya wa swoki iti mi siya wi sasar nanaakninkiinaei mi ti inkam komii biyie siir kirieya wa digi mi siirin wa nonkwobumbu ninkinki. ⁹ Mi ti inkam biyeyin siyiu biyie tiriyyin siya wi inkam komii biyeyin siir kirie komii anaka niti mi siya wi dimin kirie komii komii imiirar tiri, ti diminim yipiki biya iikamki kig karamae nwowim mi siya wi dimin miyik miyik imiirar tiri iikamim

yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowim wi simiir kiyopsibgi haiginuwi mi siya wi dimin biye kirie komii komii imiirar diriraerari iikamim sima wi nwoki kigididim. ¹⁰ Mi siya ti iikam imiirin wi inkam komii biyeyin siir kirie komii anakar kiyopsibgi haiginuwi. Mi ti yipiki iikamim Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowim, yim wi Adi Komii siyar nonkwobumbunin kin iguski. Siya wi simiir kiyopsibgi haiginuwi. Dimusi rani, simiirin bi nanmaiwarkainakim mi sima ta Yai Win Kibiya kaimwo nwowiya saiirim biri naingwo tibmiikim. ¹¹ Dimusi rani, ta hiriinana saiirsika, Adi Komii siya bidi kiwakiyin diminin simiir kiyopsimsibgikikaiyamim. Mi siya simiirin minam tirikin sima ti niksise diminin siirim nwoki naingwo tibmiyim. ¹² Mi ta hiriinana saiirsika, ti iikamim yipiki yaimwokiyaaimwo aiirim naingwo tibmii karamae nwowim, sima wi dimin biye haii Adi Komii siir hiranki. Dimusi rani, sima dimin biye tirim naingwokim mi Adi Komii siir yai aiirim bi naingwo tibmiikim. Iriig.

Mi kimiirin Adi Komii siya bidi yimbinin kimiir nanmaiwarkainamim

¹³ Ti nomiiyauim Biyan Inkam Komii siya kimiiram naingwokwonanaeikin mi inokininokin krima Adi Komii siir boin wadie. Dimusi rani, bidi bidiniyarim siyar nokmwim okwo haiginugin kimiir nanmaiwarkainaim. Kara kimiirin whisarii bi nanmaiwarkainakin Adi Komii siir naeyuin siir kirieni kimiirin wi saeyar whinkinsiis haiginuwi dimin whirki kimbu karamae nwowamim mi siir yaimwokiyaaimwo aiiram naingwo tibmiyim. ¹⁴ Siyar nikunakin kimiirin ti dimin taeminim simiiram kimiir naingwo tibmiini, ta Yai Win Kibiya saiiram yipiki krima nanaakninkii haiginuwa kimiir mi kima wi dimin miyik miyika haii krimiir Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis siir hirankin. ¹⁵ Mi ta hiriinan saiirsika, ti nomiiyauim kira kiriir kwoinin kirie dwo mi ha dokworinu mi ta yai aiir wakaeyokna ap, biya krima boinmauwim kimiir krimiir yainiyar mi yokwoni krima mi winhauugi ikim.

¹⁶ Krima ha naingwowi ti krimiir Biyan Inkamim Jisis Kraiis siyar mi krimiir Adi Komiiyin yipiki krimiiram naingwokwonanaeyin mi krimiir whinkinsiis haiginuwiyin siir naingwobumbuwa, wi krimiir hauuwi mi naingwo tibmii miyika mi iya siya nitana saiirim nwokwokin aka ¹⁷ kimiir kwoin imiir siboboiniu haiginuwam mi kimiir kwoinim wi hiinsima nwowi mi kima wi kirieya nwoki owim mi siya wi kimiirar whinkinsiis haiginuwi dimin miyik miyik tiram mi dimin taemin nhirim simiir warar mi wi siyar whinkinsiis haiginuwi kimiirin yaimin dimin miyik boinam. Iriig.

3

Kima krimiiram kwisboin

¹ Tariinanin ti nomiiyauwim, kima Adi Komii krimiir Wanin siirim kwisboin krimiiram mi ta hiriinan saiirsika krimiir Biyan Inkam Komiiyin siir yayim wa namsisauugi omom omomim simiir. Mi iikamim sima simiir wakaei mi sima wa wakaeyokna api, ti iikamim kima wakaeyokna apim saiir hiriinan. ² Mi siirim kwisboin, siya krimiir nanmaiwarkainaim iikam biyeyim simiir hirankin. Dimusi rani, iikam whiekaki bi wakaeyokna apikim Adi Komii siirin.

³ Mi krima ha naingwo tibmii, Biyan Inkam Komii siya wa diriraerari mi siya wi kimiir whinkinsiisi kima sibgu okwo rinukripkaiyim mi siya wi kimiirar kigriraowi mi Setan siya wi kimiir niyopakaiyu rani. ⁴ Mi krima naingwo tibmii kiriekakim Biyan Inkam Komii siirimim mi iikam kimiirin

wi digar nwoaiginiuwi mi kima diminim biya krma boinmamauwim mi mhoiia kima wi simiirar swoki tirkripkaii.

⁵ Krma ha naingwowi, Biyan Inkam Komiiyin wi siyar nowomwarkaiyuwi kimiir kwoinin mi kima wa ninokninkini, Adi Komii siya iikam kimiiramar naingwokwonanaeikin. Mi iya kima hikak nwowi mi kima wa sibgu okworinuwi Kraiis siir inig iirin. Iriig.

Iikam whiekakim kima miyar mirii

⁶ Mi tariinanin krma yai kirie kimiir boinki Biyan Inkam Komii siir yai imiir. Mi yipiki iikamkim kimiir bopwoniya waraur nwowim siya hindara sibiidwo nanmimiki mi yaimin diminim biya krma hauugiyim simiir wakaeyokna ap kamae nwowi mi kima aru siirsi dwo. ⁷ Whisarii rani, kima kima ina ninokninkinim, kima miyim krma miriyyim simiir hiriinan wakaeyokna mirii. Biya iya krma kimaka nwowim krma hindara bi sibiidwokim. Niingaka. ⁸ Mi krma inkam nwirni naeyim whisarii bi sibaekim. Niingaka. Krma umirniyar sainaekim, ni nabie mi pranae, bi miriigim mi ta hiriinan saiirsika mi krma hiknan wi kimiir hauu rani. ⁹ Mi krma ti dimin imiir tiram miriikim. Niingaka. Dimusi rani, krma inig kamae rani, naemin dimin kimiir warauranki haiyim. Niingaka. Krma ti diminim minam tirkim, kima krmiir kigna diriraerarim. ¹⁰ Biya iya krma kimaka nwowim, krma kimiirin yai kirie aiirar boinkikin, yipiki mi mirii kamae nwowiyin, naemin dimin siir kipi hauuae.

¹¹ Krma ti diminim kimiirin whisarii bi boinkikin, krma bidi wakaeyim, iikam nhirim kimiir bopwoniya waraur nwowim sima ini hindara sibiidwo nanmimikim mi mirii rani, sima yai ara sibiidwo boina yokiyokii. ¹² Ti hiriinan iikamim krma yai kirie kimiir boinki, krmiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siir inig iir. Mi sima sibgu didwo mi kima kimiir mi imiirar sibgu ainmimik mirii mi sima naeyim sima hai, sima naeyimin mi iikam nhirni anka kipi hai. ¹³ Mi iriipi hiriinan kima ti nomiiyauim kima kipi nhaku wa dimin miyikim kima tirim, simiirsiiyin. Niingaka. Kima simiirar tirkripkai. ¹⁴ Mi inkam nwirki ti yayim yokwoni krma winkiyim simiir wakaeyokna kamae nwowi mi kima saika kipi nwo mi dimin whir saika kipi mi tir mi ta hiriinana saiirsika siya wi nididkak nwowi. ¹⁵ Kima siirimin sau omomnan kipi naingwo. Niingaka. Kima saika boina, kimiir nomiiyau miyikni hanin.

Nikopkaigiyan yai aeya

¹⁶ Krma ha naingwowi Biyan Inkam Komiiyin sasaargin iikamim simiir hauuwiiyin nongwomamaer aekiyami siyuin siir bwamkibwamin. Mi iya kimiirin dimin miyik mi dimin biyieki nimbini mi kimiirin wi nongwomamaer ni kwoinin siya wi hiriyyar nongwomamaer aekiyami. Mi Biyan Inkam Komiiyin wi kimiir irira nwonira aka nwowi.

¹⁷ Kara Polkin, kariir iinga winkika ta boin maigimainga yaiya. Kara ti hiriinan minam winkikim kimiir nisiimauuwim ti yokwoim yim karar winkikim. Kariir iinga winkim simiirin.

¹⁸ Kara ha naingwowi Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siir naingwoyimiyoka wi whiekak kimakar nwowi. Iriig.

¹² Krımıir Biiyan Inkam Komii Kraisi Jisis siir kirieya kariir hauugikin mi Jisis siya ina yaingwokiya kariir mi aiir mirii siya wi digar nwowi. Mi siya nokmwın okwokın taka mi aiirin mi kara hiriinansi boin wadiekin siirin. ¹³ Biya kara siir inigin siirar niki boinbumbu haiginugin. Mi kara iikamim Adi Komii siirim naingwo tibmiyim, simiirin kara niki ipimarkim. Mi kara Jisis siir yai akar mi antamyiriyirkin mi kara siirin biri sibgu ninokninkin. Kara tiki hiriinan siyu iir asi tirkin. Adi Komii siirimın biri niki aingwo tibmiigin nunga niki okin. Mi siya kariirsi asi naingwoyimiyokin. ¹⁴ Biyan Inkam Komiiyin siya kariirsi naingwobumbunanaekin. Mi Jisis Kraisi siir kirie aeya dirieraerkin kariirin mi kara siiramın asi naingwo tibmi. Mi kariir kwoinin iki inkam nhirim simiirim asi mi naingwokwowi. ¹⁵ Mi Kraisi Jisis siya nua tirir nuunikin iikam biyeyim simiir ninkii hainakikin. Mi ta yaiya kaimwo kunga mi krıma sairim daingwo tibmi kin. Mi karargin inkamın siyu biye tiriyin simiir biyan inkamın. ¹⁶ Adi Komii siir kwoinin hinina naingwokin, siir naingwoyimiyoka biyan kariir tirir wimbini. Mi kara aknainan nwoki isiimauwi Jisis siirin inkam miounan, iikamim simiir whwonkam ida mi mhoiya sima naingwo tibmi mi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siirin wa haii. ¹⁷ Mi Inkam Komiiyin digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin inokinoka nwoyokiyokigin mi siya bi naowikin. Nningaka. Mi siirin inkamki bi kigikin mi siyaki siyargin, Adi Komiiyin. Mi siir inig komii mi siir namnamın ieya wi hiriinanar nwoyokiyokikaeyami. Iriig

¹⁸ Timoti siya kariir yinisimkin biya profet kamim sima boina kariir mi aiir. Mi kara kariirar boinanae ta yai aiir mi kira profet kamim simiir yai aiir daingworinu. Mi kira kamim Jisis Kraisi saıkar nwoyoyim sau simaka sibgu okworinu inıt. ¹⁹ Mi kariir naingwo tibmiya kirie dwo mi kariir kwoinin dimin whirkin nitkii karam nwowi wi rirmiya nwoki owim. Mi kam nhirim simiir kwoinim iripi hiriinan rirmiya mi inkin owim. Mi ini sima yitkiigiyim mi simiir naingwo tibmiya asi nikiigika. ²⁰ Mi Haimenias mi Aleksanda sowa hinina tirko. Kara sowiirin yai karamaeka sowa Setan siiramar timi am, sowiirar kwoinkin. Mi sowa tiki hiriinan siyuin, siir nwoki ninokninkini. Sowa mhoiya wi Adi Komii siir nıgbumbu haiginu rani. Iriig.

2

Nhwo kwisboini siyugin

¹ Kara kariirin minam srii kima iikamim naingwo tibmiyim Adi Komii krımıir Wanin siiram sriigi iikam nhirim simiiram. Ta hiriinan kima srinanaeya hiriinana srinanae kipi sriipiyao, kımıir kwoinin saıka damasukikin. Mi ta kima sriiya kima Biyan Inkam Komii siir warar boin wadieki. ² Mi inkam komii nu kigriraowiyin simiiram wara timi srii. Mi inkam komii komii gavman ikim mi krıma whiekakarın wi nwoki ongwomamair aeyim. Mi krımıir kwoinin wi hiinsima nwoki owim. Mi sima krımıir kigi mi sima wa nwoki aingwoyim krımıir iga hinda tinda bi nokwowika. ³ Mi taka hiriinan sriiya, Adi Komii siya wi ogmwo mir karam nwoki. ⁴ Adi Komii inkamın krımıir nanmaiwarkainan siya hininam naingwowi iikam whiekakim krımıirin siya nanmaiwarkainam. Mi siya hininam naingwowi krıma siir yaimwokiyaimwo aiir ninokninkinim. ⁵ Adi Komii nwirkinwiruwaigin mi Inkam Komii krımıir kaoprige okwowyin Adi Komii siiram namim, iripi hiriinan nwiruwarigin, siya ti inkamın Jisis Kraisi siyargin. ⁶ Kraisi siirar kwoinkin, siya naowama mi aingwokin. Mi iikam whiekakim simiirin wi siyar nanmaiwarkainaei. Ti hiriinan siyuin Adi Komii siir kwoin ieyargin,

ti kr̄m̄iir n̄isiimauuw̄in, iikam wh̄iekak̄im s̄imiir nanmaiwarkainam. Mi iikam wh̄iekak̄im w̄i hindara nwoki p̄riiyokaeyam̄im. Taka iya Adi Komii siyar n̄imbinga kr̄m̄iir nanmaiwarkainam. ⁷ Adi Komii siya n̄imbinḡin kariir̄in aposel inkam nwow̄im, siir yaiya saiir boinm̄imauuim. Mi iikam̄im Juda iikam tani s̄imiir nin̄i owomwarkai haiḡin̄iuīuim, ta yaiya saiir yaimwokiyaimwowa. Adi Komii siir̄im naingwo tibm̄iyȳin siȳīūin siir. Taka yaiya kaimwoka, kara n̄iks̄isae rani, siyar n̄imbinḡin.

⁸ Kara ha naingwowi, omom omoman kam̄im s̄ima Adi Komii siir̄im sr̄inanaei. Mi iya s̄imiir̄īna koua n̄inkigi Adi Komii siiram sr̄iyȳim mi s̄imiir̄īna ti haiyaprapraski. Mi s̄imiir̄īna m̄h̄īi kwoin̄im r̄irm̄iyya dwo, dim̄in wh̄ir̄ki k̄ipi n̄itki mi kwoin̄in hauḡihauḡi wh̄iȳie. Mi n̄ink̄in wamwark̄i boini yo ti h̄in̄in dim̄ino wara k̄ipi nwokai m̄h̄īi kwoin̄auin. Iriig.

⁹ Kara ha naingwowi wig s̄ima ȳiuis̄im sibgu ii mi w̄i nwoki sibgu k̄igt̄idwokiȳim. Mi s̄imiir̄īna kana p̄uaipai p̄uaipai k̄ipi hopyok. Mi m̄ik̄inpai m̄ik̄inpaiȳim h̄ir̄ii k̄ipi mi diyank̄ii mwaomwan. Mi ȳiuis̄a um̄ir komii sainiya saiir k̄ipi mi sain. ¹⁰ K̄ima sibgu m̄ir̄ii. Minsika iikam n̄hir̄im s̄imiir̄in nwoki īisiimauuwi. Mi ȳip̄iki wiḡim naingwo tibm̄ii mi Adi Komii siir̄in̄iḡīir̄ hainani, ȳio siȳīū wad̄ie ieya. Mi tiki h̄iriinan m̄iyȳim ȳim wiḡīir̄ p̄uai m̄iyȳik̄īma. ¹¹ Mi wiḡīir̄ s̄ima, simamar k̄ipi naingwona, s̄ima kam s̄imiir̄īna aowa dwo. Mi s̄ima yaim̄in dim̄in̄im wara k̄ipi nombobōin, hindara d̄ink̄in tan, p̄i nwoki wakae n̄inokn̄ink̄in̄im iya s̄ima Adi Komii siir̄in̄iḡīir̄ hainaniya siir̄īna omaka h̄ir̄in. ¹² Kara h̄in̄in̄am naingwo rani, wiḡīir̄ s̄ima yai kam s̄imiir̄īna boinm̄imauuim mi b̄ii s̄ima nwow̄im. N̄ingaka. S̄ima hindara d̄ink̄in tan. ¹³ Tiki siȳīū h̄iriinan dimusi b̄i tirk̄in. Adi Komii siya b̄ii Adam siir̄īna nonkwokwok̄in mi m̄hoiyya Iv saiir yonkwokwo. ¹⁴ Setan siya Adam siir̄īna kwoin̄īir̄ b̄i n̄ikp̄itmaiḡin. N̄ingaka. Siya wiḡīir̄ saiir kwoin̄īir̄ n̄ikp̄itmaiḡin mi saeya dim̄in biȳie asi t̄irka. ¹⁵ Wiḡīir̄ s̄ima w̄i s̄imiir̄īna m̄iyya ȳin̄is̄im naokainaeyia, ȳim w̄i saiirar̄īna t̄ir. Mi s̄ima ha daingwo tibm̄ii mi s̄ima iikam̄im s̄imiir̄in̄iḡīir̄ ha tim̄i aingwokwonanae. Mi s̄imiir̄īna īga h̄inda t̄inda k̄ipi nokwo s̄ima sibgu dwoip̄isu. Mi s̄ima h̄iriinan t̄iri mi s̄imiir̄in̄iḡīir̄ w̄i Adi Komii siya nanmaiwarkainaeyia.

3

Inkam Komiiȳin iikam̄im naingwo tibm̄iyȳim s̄imiir̄īna k̄igr̄ir̄aowiȳin siir̄īna yaiga

¹ Taka yaiya kaimwoka. Mi inkam̄in taka Adi Komii kr̄m̄iir̄īna Wan̄in siir̄īna m̄iyya saiir̄īna b̄ii nwowam naingwowi mi ta m̄iyya siya m̄ir̄iyyam naingwowa m̄ii wad̄ie aeyairga. ² Mi inkam̄in iikam̄im naingwo tibm̄iyȳim s̄imiir̄īna b̄ii nwowiȳin siya sibgu dwowip̄isu īga h̄inda t̄inda k̄ipi nokwo. Minsika, s̄ima siir̄īna k̄ipi boin̄īna h̄uriyȳu. Mi siya wiḡīir̄īna īruani nonkwonan inkam dwo. Mi siir̄īna kwoin̄in sibgu daingwo omok mi siya siir̄īna n̄hie aiir̄īna k̄ipi n̄ikrip. Mi inkam̄in siiram namiȳin, siya siir̄in̄iḡīir̄ īo nhwo k̄ipi nanaow̄in mi siya inkam nokwo boinm̄imauuwan inkam wad̄ie dwo. ³ Mi siya op k̄ipi kwiyae whaowae mi siir̄īna kwoin̄in hauḡihauga asiima k̄ipi wh̄iȳie. Siya iwa inan dwo h̄inda k̄aikp̄imp̄it. Mi siya um̄iram k̄ipi naingwokwonanae. ⁴ Mi siya siir̄īna wiḡīir̄in̄iḡīir̄ s̄imiir̄in̄iḡīir̄ siyar sibgu k̄igr̄ir̄ao mi siya siir̄īna ȳin̄is̄im īm̄iir̄in̄iḡīir̄ sibgu siibobōin̄īu haiḡin̄īu. Mi s̄ima w̄i nwoki wakaeyoknam siir̄īna yai aiir̄in̄iḡīir̄. ⁵ Mi siya siir̄īna wiḡīir̄in̄iḡīir̄ s̄imiir̄īna sibgu k̄igr̄ir̄ao karam nwow̄i mi siya iikam̄im naingwo tibm̄iyȳim s̄imiir̄in̄iḡīir̄, w̄i Adi Komii siir̄īna omaka h̄ir̄īna k̄igr̄ir̄ao rani. N̄ingaka. ⁶ Mi inkam̄in yaeya k̄inkak naingwo tibm̄iyȳin, b̄iyan inkam siya k̄ipi nwo siya w̄i siyamar p̄i naingwonaesi Setan siya m̄ir̄ii īk̄iyya siir̄īna h̄iriinan. ⁷ Mi ti inkam̄in siir̄īna siȳīūin iikam̄im naingwo tibm̄ii karam nwowiȳim s̄imiir̄īna whwonkam̄īna īda sibgu dap.

Mi siya sibgu nap karam nwowi mi siirin wi Setan siya nanmaiwarkanae. Iriig.

Inkam komii komiiyim iikamim naingwo tibmiiyim simiir kigriraowiyim simiir boinkika ta yaiya

⁸ Inkam komii komiiyim iikamim naingwo tibmiiyim simiir kigriraowiyim, yim sima iriipi hiriinan iga hinda tinda kipi nokwo. Mi sima kipi mi gie mi sima opa kwiyae whaowaeiya saiir kipi kwiyae mi sima umiram kipi mi aingwokwonanae. ⁹ Mi simiir mhi kwoinim rirmiiya dwo mi sima daingwo tibmiikikin Adi Komii siir yai aiirim. Biya saeya bi nhinkiiga mi tariinanin saeya bidi nhinkiigiya. ¹⁰ Mi kira simiirin tiki kigoki sima dig nwowi mi kira simiirin wi hainii dokmwain okwo haiginu inkam komii komii, iikamim naingwo tibmiiyim simiir kigriraowamain. ¹¹ Mi simiir wigim iriipi hiriinan simiir kwoinim sibgu daingwo omok. Mi simiir iga hinda tinda kipi mi okwo mi sima kipi mi inkimikna mi simiir kwoinim sibgu dwo mi maiminim gwomaingwomair kipi mirii. ¹² Mi tiki inkam komiiyim iikamim naingwo tibmiiyim simiir kigriraowiyim, sima wiga irkharuar donkwona. Mi simiir wigiyinim simiirin simar sibgu kigrirao. ¹³ Mi tiki kamim simiir miya sibgu mirii mi iikamim sima wi simiir yai aiir wakaeyoknaei. Mi sima wi nidid rani, Krai Jisis siirim naingwo tibmiiya yaiya saiir nokwo boinmimauuwim. Iriig.

Adi Komii siir siyiuin siir yaimwo aeya

¹⁴ Iya kara ta yokwowa kiriirim winkiyin mi kariir kwoinin ini wiini hanina sargiyin, kiriir nini kigsisauniamain. ¹⁵ Kara kiriirin yokwoni asi win hauugikin kariirin wi dimin whirkin mi ipiyaokiisi kiriir kignakiyamain. Mi kira wi ta yokwo aiirar nwoki kig ninokninkinim siyiuin Adi Komii siir isidin sima tiram naingwowyin. Sima Adi Komiiyim yai minar nomboboiniyin siir isidgin mi sima ini ti iikamim Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir nonkworinu kripkaiiyim ini simiir hiriinan ywowim. ¹⁶ Ta Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir humii digim dig nwo rani, saeya ini komiigikomii ywowa. Inkamki saiir nikwowaisiiyim wi dig nwo rani. Nningakinngaka. Biya saeya Adi Komii saikar nwoka mi mhoiya saeya ini inkam kinar yimbiamu nu tirin mi ina nhinkigiya. Adi Komii siir naeyiuin siyar nhinkigikin ti inkamin dimin whirki kimbu karam nwowyin. Mi Adi Komii siir paekwosimim sima kigi siirin mi sima siirin ina boinmimauuwamim iki nu komii komiiyim hinda tindanim simiirin. Mi hinda tndan iikamim sima ina yaingwo tibmiiyim siirin. Mi siirin Adi Komii krimiir Wanin siyar swoki ikuna ninomor koua hiriir. Mi siya kou hirin ini namnaminan ywowin, ini hindara wokiiimtowin. Taka yaiya krma boinkiya, Jisis Krai siirga. Iriig.

4

Taka yaiya kamim niksisaeiyim simiirga

¹ Adi Komii siir naeyiuin siya bidi boininkiiyiyin. Mhoiyaki nuwi inkam nhirim sima wi ta yaimwowa, wi saiir nonkworinu rani. Mi sima wi uridyiu biyeyin, wi siir yai aiir sibgu wakaeyoknaei. ² Mi kamim priiyiksasaeyim yaiyim whwonkam sima ninkigii boiniyim mi sima inokinokin simiir simiirar tirinaeikim. Mi simiir mhi kwoinim paninsi hirgisi. Nningaka. ³ Mi tiki kamim niksisaeiyim krimiirin wi sima nikiduwi wig nonkwonasiyin. Mi sima nae nhirim wi krimiir nikiduwi krma mi aeisi. Mi Adi Komii siyar nonkwokwokiym ti nae digworaekwowim iikamim ta yaimwo aiirim naingwo tibmiiyim sima wi hiriir dae. Mi Adi Komii siirin wa boin wadieki.

⁴ Krɪma dɪnoknɪnkɪn, tɪkɪ dɪgworaekwo whɛkakɪm Adɪ Komii siyar nonkwok-wokiyɪm, ɪni wadɛkɪnar ywoswowɪm. Mɪ krɪma sɪmiirɪn kɪpɪ boriisop. Krɪma Adɪ Komii siir boɪn wadɛki. Mɪ ha dae. ⁵ Adɪ Komii siya bɪdɪ boɪnkiyɪn, tɪkɪ naeyɪm, nae wadɛkɪm. Mɪ krɪma srɪboɪnkiya tɪ nae ɪmiiram mɪ tɪ naeyɪm dɪmɪn whɪrki bɪ kɪmbugɪm. Friig.

Timoti siya Krai sɪir mɪ sɪbgu mɪriiyɪn inkam kɪbi dwo

⁶ Mɪ kɪra ta yaiya iikamɪm naɪngwo tɪbmiiyɪm sɪmiir boɪnmɪmauuwi mɪ kɪra wɪ Krai Jisi sɪir mɪiyan inkam kɪbi nwowi. Tariigina ya sɪmiir nɪsiimauuwi, kɪra wakaeyoknae saiir mɪ kɪra naɪngwo tɪbmiikikina Krai Jisi sɪirɪm. Mɪ tɪ hɪriinan siyɪuɪn kɪra tɪriyɪn yɪo naenan kɪriir hauu aekɪmkidu haigɪnɪuwi. ⁷ Niwiiyɪm inkam adiyaowaeyɪm sɪma whasiyɪm, sɪma hinda priiwhas nɪnkikinae. Mɪ kɪra hɪriinan niwiiyɪm sɪmiir kɪpɪ wakae. Mɪ kɪra Adɪ Komii sɪir mɪiya saiir mɪriinanae mɪ kɪriir naɪngwo tɪbmiiya wɪ kɪrie nwoki owɪm. ⁸ Kɪra bɪdɪ yɪnoknɪnkɪnɪn ɪiya kɪra mɪi kɪnan whomwho mɪriiyɪm kɪriir pɪua pɪ nhɪmɪ saeya kɪnhaigɪnɪuwi tɪ hɪriinan siyɪuɪn, yɪo siyɪu wadɛ ɪeya mɪ kɪra Adɪ Komii sɪir mɪiya hɪriinan mɪriinanae mɪ kɪra tɪ nu ɪirɪn wɪ wadɛyar sɪbgu owi. Mɪ mhoɪiya kɪra nɪnomor kou hɪrɪn wɪ hɪriiyar mɪ owi. ⁹ Taka yaiya kaimwoka iikam whɛkakɪm wɪ saiirɪm naɪngwo tɪbmii. ¹⁰ Krɪma mɪnam kaokaigii Adɪ Komiiyɪn yai mɪnar nomboɪnomokiyɪn sɪirɪm. Siya tɪ inkamɪn iikamɪm naɪngwo tɪbmiiyɪm sɪmiir nanmaiwarkainaeikɪn. Mɪ siya iikam whɛkakɪm sɪmiirɪn wara mɪ anmaiwarkainamar mɪ aɪngwowi. Tɪkɪ siyaɪrgɪn mɪini hanɪn kɪma mɪriinanaeyɪn. ¹¹ Kɪra sɪmiirɪn wɪ dɪkmiinɪnkɪn haigɪnɪu mɪ sɪmiirɪn wa timɪ owomwarkai haigɪnɪu. Mɪ sɪma wɪ nwoki wakaeyoknam. ¹² Mɪ sɪma kɪriirɪn wɪ whranisɪmar kɪgi mɪ sɪma wɪ hɪnɪn kɪpɪ naɪngwo, kɪra whranisɪm nɪngakɪn. Nɪngaka. Iikamɪm naɪngwo tɪbmiiyɪm sɪmiirɪn siyɪu mɪiyɪk kɪra dɪsiimauu mɪ kɪriir yaiya yai biyɛ whɪr kɪpɪ boɪn mɪ kɪriir siyɪuɪn rɪrmiiya dwo mɪ kɪra nongwomamair aeyan inkam dwo mɪ kɪriir kwoɪnɪn, sɪmiiram ha daɪngwokwonanae. Mɪ tɪ digworaekwo whɛkakɪm sɪbgu donkworɪnu kɪra mɪ kɪriir mɪhi kwoɪnɪm rɪrmiigɪrɪrmiiya dwokai. ¹³ Mɪ ɪiya kara nɪtana, kɪra wɪ ta mɪi aiarar mɪriikwokɪn, Yokwo Komii mwainiya saiir. Mɪ sɪmiirɪn wa boɪnmɪmauu ta yai aiarɪn mɪ wa dowomwarkaiyɪu haigɪnɪu. ¹⁴ Mɪ dɪmɪnɪn Adɪ Komii sɪir naeyɪuɪn siya priihauugiyɪn kɪriir mɪ kɪra sɪirɪn nonkwonanaomainan kɪpɪ nwo. Bɪiya profet kamɪm sɪma boɪnkiya, tɪ dɪmɪn Adɪ Komii sɪir naeyɪuɪn siya priihauugigɪn, kɪriir mɪi aiarɪsɪ. Mɪ inkam adiyaowaeyɪm siyɪu kɪgrɪraowiyɪm, sɪmiir ɪnɪm kɪriirɪn mɪnam nokmwɪn onkwokɪm ta mɪi aiarar nokmwɪn okwo haigɪnɪugɪm. Mɪ saiirɪn kɪra nwoki onkworɪnuwi. ¹⁵ Mɪ kɪriir kwoɪnɪn ta mɪiya saiirar hɪrɪrɪukrɪpkai. Mɪ sɪma wɪ kɪriir mɪi aiarar kɪgi ɪna namyokiyokɪiya. Mɪ saeya wɪ uridgɪ nɪtkɪ rani. Nɪngaka. ¹⁶ Mɪ kɪra kɪriir pɪu aiarɪsiyar sɪbgu haiya mɪ dɪmɪnɪn kɪra nowomwarkaiyɪuwiyɪn iikam sɪmiir yɪo kaimwower dwo. Mɪ kɪra hɪrii hɪriiya boɪnmɪmauuoyokiyokɪiyam. Mɪ kɪriirɪn wɪ Adɪ Komii krɪmiir Wanɪn siya nanmaiwarkainae. Mɪ iikam nhɪrɪm kɪriir yai wakaeyoknam, sɪmiirɪn ɪriipɪ hɪriinan. Friig.

5

Siyɪuɪn inkam sɪboboɪnɪu haigɪnɪuwiyɪn

¹ Mɪ kɪra inkam adiyaowaeyɪn sɪir kɪpɪ nɪkwao boɪn. Nɪngaka. Mɪ kɪra sɪirɪn hiɪnsɪma boɪn kɪra boɪniya kɪriir adɪn sɪir hiɪnsɪma mɪ saiir hɪriinan. ² Mɪ kɪra whranisɪsɪmɪm sɪmiirɪn sɪbgu sɪboboɪnɪu haigɪnɪu kɪra sɪboboɪnɪu haigɪnɪuwiya saiir hɪriinan, kɪra wig adiyaowaeyɪm sɪmiirɪn yaeya siyɪu kɪpɪ swoki tɪr hɪriinan siyɪu ɪiarar swoki tɪr, kɪriir yopuwai biyɛya saiir tɪri

siyũuĩn siir hĩriinan. Mi kĩa wig kopak mwĩgagakĩm simiĩrĩn ti hĩriinan siyũuĩn kaimwowaĩn kĩriir yokmana saiir siboboinĩuwiyĩn mi siir hĩriinanar swokĩ tĩr, yaeya siyũuĩn kĩpi tĩr. Mi kĩriir kwoinĩn simiĩramĩn rĩrmĩiyar dwo, dimĩn whĩrki kĩpi kinyĩskaigi. Iriig.

³ Mi kĩma iikamĩm naĩngwo tĩbmĩiyĩm mi kĩma wig igĩbae nĩngamĩ ad pomou karamaeyĩm, simiĩrĩn sibgu kigrĩrao. ⁴ Mi saeya yĩnisĩm mi namoukaki nĩuwi mi sima saiĩrĩn wĩ sibgu kigrĩrao, biya saeya niki imiĩyae whrokwhrokmaĩya saiir hĩriinan. Mi iikamĩm naĩngwo tĩbmĩiyĩm Adi Komii siĩrĩm, sima ti hĩriinan siyũuĩn iĩr sibgu onkworĩnu. Mi Adi Komii siya wĩ ogmwomĩr karam nwoki. ⁵ Mi wig igĩbaeya ad pomou karamaeya saiir kwoinĩn Adi Komii siĩraramar bĩdi yaĩngwo iskiya mi saeya ina naĩngwowa Adi Komii siya wa hauuwi. Mi saeya nĩ nabĩe pa srĩnanae, Adi Komii siya saiir kigrĩraowĩm. ⁶ Mi wig igĩbaeya iga saiira hĩnda tĩnda nokwowiya mi nae mĩn saiir kĩpi nĩkop hauu ae. Saeya inĩ naoni piĩnan ywowa. ⁷ Mi kĩa simiĩrĩn igaokak dwokĩ ti siyũuĩn hĩriinan iĩramĩn. Mi sima wĩ boĩn hĩuriyũuĩn rani, simiĩrĩn. Mi iikamĩm naĩngwo tĩbmĩiyĩm sima nwoki inoknĩnkĩni, siyũuĩn wig igĩbae kigrĩraowiyĩn. Mi sima wig igĩbaeyĩm mi sima, simiĩrĩn wĩ irĩpa hĩuwiyopmasu rani. Mi sima wĩ nĩdid rani. Nĩngaka. Mi simiĩr iga wĩ hĩnda tĩnda nokwo rani. ⁸ Mi inkamĩn siir piĩgan aiir nĩkop hauu ae karam nwowi, yĩo siyũuĩn miĩyĩk rani. Mi inkamĩn siirgĩsiir wig yĩnĩm simiĩr whĩnmĩmĩnae karam nwowi, yĩo ti hĩriinan siyũuĩn siyũuĩn miĩyĩki miĩyĩk rani. Yĩo hĩriinan inkamĩn Adi Komii siir yaiya digĩumii saiir haimriyũugigi. Mi inkamĩn naĩngwo tĩbmii karam nwowiyĩn, yĩo inĩ inkam biyĩe ywowaĩn. Mi inkamĩn ti hĩriinan siyũuĩn iĩr tĩriyĩn yĩo siyũuĩn miĩyĩki miĩyĩk rani, inĩ wranan ywowaĩn. Siya inĩ ti inkamĩn naĩngwo tĩbmii karam nwowaĩn, inĩ siir haĩburĩn.

⁹ Mi wig igĩbaeya biwiyĩm kam nwoĩma nwoki, 60 mi saeya kam nwĩruwanĩyar nwowi mi kĩa saiir inĩgĩn yokwoni wa wĩnaowid. Mi iikamĩm naĩngwo tĩbmĩiyĩm wĩ saiir kigrĩraowĩ. ¹⁰ Sima bĩdiya kĩgĩm saiir siyũuĩn, saeya iga hĩnda tĩnda bi nokwowika. Mi saeya yĩnar mi whĩnmĩmĩnaeika. Mi saiir kwoinĩngar mi priĩ naĩngwo hauu aeika. Mi iikamĩm naĩngwo tĩbmĩiyĩm big nasmĩrwaiya simiĩr nwokai wĩni mi nae mĩnĩm iikamĩm om whĩranĩm simiĩr hauu aeiki mi iikamĩm hĩkak nwowĩm saeya simiĩr mi kigrĩraowĩ mi saeya miĩ miĩyĩk simiĩr mi mĩrii mi ta wig hĩriinana saiir inĩgĩn kĩa yokwoni wa wĩnki.

¹¹ Mi kĩa wig wĩsmii nĩngam simiĩr inĩgĩm yokwo wara kĩpi wĩn. Dimusi rani, simiĩr kwoinĩm kam nwowam swokĩ aĩngwowi. Mi sima wĩ Kraĩs siir siyũuĩn iĩr haĩgĩngigi digĩuwa. ¹² Mi ta biya sima niki ombointĩbmĩiigiya Kraĩs saĩka, sima saiir haĩburgigi. Mi iikam nhĩrĩm sima wĩ yaiĩga saiir mi inĩuwi. ¹³ Mi siyũuĩn whĩrĩn wĩ sima mi tĩri hĩnĩngĩn sima iki omakam sim sibiĩ idwodwokaiyami mi sima wĩ maeyau maeyauwĩm, sim nĩdwo nĩnkĩmĩkna amtĩbi. Mi tĩki hĩriinan yai bibiyĩeyĩm yĩm wĩ iikamĩm simiĩr whwonkam ida kĩpi boĩn. Mi sima mĩmĩn bi mĩriĩgĩm hĩnda whĩsariiyar priiyapmamari. ¹⁴ Kariir kwoinĩn ha naĩngwowi, wig wĩsmii nĩnga sima ha ti swokĩ onkwona. Mi sima yĩnisĩm naokainaei mi wig sima wĩ simiĩr miĩ imiĩrar nwoki kigrĩraowĩm. Mi iikamĩm io krĩmiĩr nwowiyĩm mi nae whwokwoka krĩmaka nae karam nwowiyĩm sima wĩ yai bibiyĩe krĩmiĩr kinaopĩtkaigai boĩn tani. Nĩngaka. ¹⁵ Kĩa dĩnoknĩnkĩn, ti hĩriinan wig wĩsmii nĩnga nhĩrĩm, sima Adi Komii siir siyũuĩn miĩyĩk siir bĩdi haĩburgigĩm mi inĩ Setan siir siyũuĩn iĩr yapnamĩm. Mi iikamĩm sima simiĩrĩn asi nĩgbumbukĩm. Sima siyũuĩn miĩyĩk tĩriĩki waeyao. ¹⁶ Mi wig wĩsmii nĩngam simiĩr piĩgana, saiir hĩran iikam nhĩrĩm naĩngwo tĩbmii mi simiĩrĩn simar kigrĩrao. Mi ti wig

wismiiya mi ta saiir hiriinan hika, ya Adi Komii siir omakan iikamim simiir kipi hauu. Mi ti wig wismii nninga nhirim ad pomou karamim, simiirin Adi Komii siir omakan iikamim simar kigrirao. Iriig.

¹⁷ Mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim, sima mi miyik miyik sibgu mirii. Mi yaimin simiir boinmimauuwi mi simiir nowimwarkaiyuwi mi sima simiirin sibgu kigrirao. Mi simiir umirin wi kourig dii. ¹⁸ Yokwo Komii saeya hiniina boinka, kira bulumakau siir yaiya saiir kougripikou, witin siya nokwo namnadgiyim simiir naesiyin. Mi ini hiriinankinar ywowin, inkamin mi miriyyin, siya wi whisarii pi miriisi, siya digworaekwowar timi hai. ¹⁹ Mi inkam nwrki inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim yai simiir boin huriyugi mi kima wi siir yai aiir kipi wakae. Nningaka. Mi nwis nwoima nwokiswo, sima wara boinkiswo aeya nik rani. ²⁰ Mi inkam adiyaowaeyim siyu komii kigriraowiyim sima siyu biyie tirkin mi kira simiirin iikam whiekakim simiir whwonkam ida dikmiininkinhaiginiu. Mi iikamim naingwo tibmiyyim, sima wi nwoki wakae ninkiounakiyim.

²¹ Mi Adi Komii siir whwonkam ida mi Krais Jisis mi Adi Komii siir paekwosim ieya ti digworaekwowim yokwoni kara win hauugiyim kiriiram, kara igaokak nwokikin. Kira ti digworaekwowim simiir sibgu donkworinu kripkai mi wadieyin nhirmiyarar kipi nwo mi nhirim simiirin io whwonkam kipi kao. Nningaka. Kira simiirin wadie kinar dwo. ²² Mi kira inkamin Adi Komii siir mi miriyyamin, siirin aisiima kipi niki okmwun okwo haiginiu sasau. Mi kira inkamin dimin biyekakin siir nokmwun okwowi mi sima wi hiriyyar naingwowi, ni kira iriipi hiriinankakin. Mi kirasiyar kigriraona mi kira piu rirmiiya nwoki owi.

²³ Kira op nninga kipi kwiyae. Nningaka. Kira op wain haimii wara kwiyae, ta kiriir mai mhai tir nwokaiya saiir digiyim.

²⁴ Mi iikam nhirim simiir dimin biyeyim idowiiya nwowim, yim kira simiirin ina kig ninokninkinim mi kira wi simiir boiniyopnatkaigi. Mi nhirim simiir dimin biyeyim idowiiya nwo karam nwowim, mhoiyya sima wi idowiiya nwo iuguski. ²⁵ Mi hirii hiriinan kinar tani, iikam nhirim simiir siyu miyikin, yio wi idowiiyar mi owi. Mi kira wa kig ninokninkini mi nhirim idowiiya nwo karam nwowim mhoiyya wi idowiiya nwo iuguski. Iriig.

6

Ta yaiya mi nninga priimiriyyim kamim simiirga

¹ Mi kamim whisarii mi priimiriyyim, sima simiir biyan inkamin simiir mi kigriraowiyin, siir yai aiirara sibgu wakaeyokna mi sima siir inig iir hainan. Mi sima hiriinan tiri mi iikam whiekakim sima wi krimiir boinikikasna rani, ta Adi Komii siir yaiya krma boin boinmimauuwa. ² Mi kamim whisarii mi prii miriyyim sima ha kigi, simiir biyan inkamin simiir kigriraowiyin siya naingwo tibmii mi sima wi hiriyyar naingwowi siya krimiir nomiiyaugin. Mi sima wi ha kipi naingwo siirin wi sima ninkin idwowi. Nningaka. Simiir kwoinin mi aiirama hirirukikin. Mi ta miyya sima miriyya siir, saeya wi hiriyya namyokiyoki. Dimusi rani, siya ini simiir naingwo tibmiyyan inkam nomiiyau nwir ywowin. Iriig.

Inkamim niksisa owomwarkaiyuwiyim mi dimin mwoni haii akani yaiga

Timoti kira simiirin hirii hiriyyar siboboinu haiginiu ti digworaekwo whiekakim simiirin. ³ Inkamin ti Biyan Inkam Komii Jisis Krais siir yaimwowa yaewan saiir kindiyuwangigi mi siir kwoin arar priinaingwo boini. ⁴ Mi ti inkamin siya pi nantamyiryirkin, siya ninokninkin simkak

nwo rani. Nningaka. Siir kwoinin hindara kinswo ounaeikin, diminsimkar windi pi siyar nini hopswo iuwi mi sima pi saiirsiyar nhinaigin okwowi. Mi iikam whiekakim sima asi ninkininini mi sima yaii yaiya asi mi ninii nansaonanaei. Mi iikam nhirmi asi mi yaswaiyui mi iikam nhirim asi mi priiboin huriyui. ⁵ Mi kripiinani asi kigi mi tiki hiriinan iikamim simiir kwoinim ini habwowhaeni kwoinan ywowim mi sima ti hiriinan digworaekwo biyeyim simiir asi tirkiyami. Mi sima ta yaimwowa saiirin aru asi nwokim. Sim kwoinim hinina naingwokim, wou nikwo aeni siyuiin siyairgin digworaekwo hoimgak haiwiniyin mhoiia.

⁶ Ihi, inkamin Adi Komii siir siyu iir napiyin mi siir kwoinin ha naingwowi, kara digworaekwokaki mi iuwi yio ini mi owin, siya maingimainga ti hiriinan siyu iiramar timi o. Siya inkamin digworaekwo hoimgakak nwowiyin ini siir hiriinan ywowin. ⁷ Mi iya apu saeya naokainakiyim krimiirin, krima diminsim whir swoki hainananini rani. Nningaka. Mi iya krima mi ao nami wi iripi hiriinan, ningar mi haingikaigi. ⁸ Mi krima yuis nae minkaki niuwi mi wi idib idib haiyam kipi swoki aingwo. Nningaka. Ti hiriinanin ini digar mi owim. ⁹ Mi iikamim umir digworaekwo hoimgak haiyam naingwokwonanaeyim mi simiirin wi Setan siya nanmaiwarkanaei mi sima digworaekwowim simiir kinsis haiginu karam nwowiyim wi simiiram kigmairi. Mi tiki hiriinan iikamim wi sima nonkwobumbu ninkin haiginuwi. ¹⁰ Mi iikam nhirim umiram naingwokwonanaeyim mi ti hiriinan siyuiin siyairgin dimin biye tiriyin. Mi ti siyu hiriinanin siya kiyagin mi sima Adi Komii siir siyu iir asi nonkwo iguskikim. Mi sima, sima sima asi nonkwobumbu ninkinakim. Mi simiir kwoinim ini hinda haigiyiskaikiyim. friig.

Kimiir naingwo tibmiiya saiirin sibgu donkworinu kripkai

¹¹ Mi kira ini Adi Komii siir inkam ywowin. Mi kira ti hiriinan diminin siirin digumii haingig. Mi kiriir kwoinin siyu miyiki miyik tiri siyuiin siirgisiiramar daingwo hirirukripkai mi iga hinda tinda kipi nokwo. Mi kwoinin simiiramar daingwo irkak mi simiiramar daingwokwonanae. Mi kira iikam whiekakim simiiramar daingwokwo mi kira sibgu dokworinu mi kira inkam miuunan dwo. ¹² Mi kira kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin siir haiyam naingwowi mi kira inkamin ig ninkininin iwitiyin bi niwit okwowam mi siir hiriinan ti o ig ti wiriyyik mi Adi Komii siya kiriirin wipi hauwi. Biya Adi Komii siya kiriirin hiriinanam nikunakin ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin siirim, kira boinmimauuwa kiriir naingwo tibmiiya saiir, iikam whiekakim simiir whwonkam ida. ¹³ Mi digworaekwo whiekakim simiirin kwoinbudin omwai waiyaiyin Adi Komii siyar hauugim. Mi siir whwonkam ida mi Krais Jisis siya, inkamin siir naingwo tibmii aiir boinmauwun Pontias Pailatni whwonkam ida mi sowiir whwonkam ida, kara ta yaiya kiriirin igaokak asi nwokikin. ¹⁴ Kira wi mintarao Adi Komii siir yaiyim igaokak siya nwokiyim kira simiir ti wakaeyok kigna diriraerar. Mi kira wi kipi swoki itapyokmimin. Mi kiriirin wi inkam nwirki kipi boin huriyui, wi hiriyia damyokiyoki. Mi wi Jisis Krais siyar nwoki imbini kakim. ¹⁵ Adi Komii siya bidi yimbiniin iya idowiiya siya nimbiniyana mi siya wa nimbiyami. Adi Komii siyairgin inkamin maingimaingaeiyin. Mi siyairgin digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyin. Mi siyairgin biiki biya whuwununan nu kigiraowiyim inkam komii komiiyim simiir biyin ini siyar swoki owin. ¹⁶ Mi siyarin wi swoki ao rani. Nningaka. Wi hiriyar nwoyokiyokiikaeyami inokinokin. Mi maeyaua siya nwowiya hir niuyaeiya paeya ya ini kirie ywowaowa mi iikam wi saiir kingiin napkinmasu rani.

Mi siirin inkam nwirki bi kigsrankin biya mi tariinan. Nningaka. Siyargin digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyin inokinok. Mi siir inig iirin ha timi hainan mi siirin ha timi boin maigimaiga haiginu inokinokin. Iriig.

¹⁷ Kima kamim nu tiran digworaekwo hoimgakakim simiir boin, sima wi simamar kipi naingwona. Mi sima digworaekwo whiekakim nu tiranim sibgu o kripkai karam nwowiyim simiiram kipi nikpitkii. Mi sima Adi Komii siiramar dikpitkii kripkai, siyargin digworaekwo hoimgakim piu nhinmi kiniyim inokinok sim hauuwiyim. ¹⁸ Kamim digworaekwo hoimgakakim simiir boin, sima mi miyik miyik imiirar sibgu mirii. Mi sima digworaekwo nhirim hindara prihauu inkam nhirim simiirin. ¹⁹ Mi sima hiriinan tiri mi simiiram in wi digworaekwo miyik miyik kasa haingiriyu haigin tani ninomor kou hirin, wi Adi Komii siya hauuwi mi wi sima nwoki haiyim kwoinbudin omwai waiyayokiyoyin. Iriig.

²⁰ Timoti, ta miya Adi Komii siya hauuwa kariir, kira saiirin sibgu kigrirao. Mi kira yaiya hindara ninkin wamwarkii boiniya aru saiirsi dwo. Mi iikam nhirim yim ha mi aingwowi, ya ninokninkin miyik hauu haiginuwika. Nningaka. Yapi niksisaie. ²¹ Mi iikam nhirim yim ina nonkworinu kripkaiyim ta yai niksisaie aiirin mi sima naingwo tibmiiya Adi Komii siirim, sima saiir bi swoki tisiryiskaigim. Nningaka. Mi kariir kwoinin ha naingwowi Adi Komii krimiir Wanin siir naingwobumbu miyika wi kimaka nwoki owim. Iriig. Kariir yaiya ini dig ywokiya.

2 TIMOTI

Mi iya Pol siya maeyauwa mi biye mariiya saiir hirar niki hiugripkikikaiyin om komii Rom hir, mi siya ta yokwowa pasta Timoti siiram ha winkikin. Mi iya Pol siya hiriinan kigninokninkinin siir naoni iya ini kingiin nwowa, mi siya Timoti siirsi naingwoyimiyokin mi siya ta yokwowa mhoiyana asi swoki winkikin Timoti siir boinkiyam hinin siyu iikamim naingwo tɔbmiiyim om Efesas hiranim simiir kigiraowiyin. Iriig.

¹ Kara Polkin kara Krai Jisis siir yai naboimamauuan inkamkin. Adi Komii krimiir Wanin siya nikropkikin kariirin siir yai aiir napboimamauuam iikam whiekakim hinda tindanim simiir. Tikwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin siya nimbin tɔbmii kimaigiyin iikam yipiki Krai Jisis siiram naingwo tɔbmii mi wi simiir hauugi.

² Timoti kira ini kariir yinisimnan ywowin. Mi kara ta yokwowa kiriiram winkika. Adi Komii siya mi Krai Jisis krimiir Biyan Inkam Komii ieya, sowa nwoki hauugiyim naingwobumbu mi naingwoyimiyok mi kwoinin nongwomamair aei kin. Iriig.

Krima yai win kibiya saiirsi kipi kaiyrou

³ Kariir yidiwi wanwiyaeyim sima Adi Komii siir siyu iirar napkim mi an kara wi siirar mi api. Siya kara kiriiram naingwowin mi kara Adi Komii siiram boin wadieki kiriiram. Mi kara ni nabie kiriiram srigin. ⁴ Mi iya kara kiriir haiburgigin mi kara ina swoki aingwowoknakiyin, iya kiriir ouwoba saeya griekiinaiiniya. Mi kara kiriir kignakiyam naingwowi mi kariir maigimaigra wi prasae nwo rani. ⁵ Kara ina ninokninkinin, wa kiriir naingwo tɔbmiiya kaimwowaigra, niksiae rani. Ta hiriinan naingwo tɔbmiiya biya kiriir apaiya Lois saeya hiriinana saiir nwoki haiga mi kiriir apua Yunisa iriipi hiriinan. Mi an kara ina ninokninkinin ta hiriinan naingwo tɔbmiiya, kiriir waraurin ina mi owa. ⁶ Mi kara kiriir kwoin iir asi swoki hurworwokaigi. Ta miya kira ninokninkina Adi Komii siya priihauugiya kiriir, siya kara siiram srinya mi kariir ina ha nonkwowa kiriir piu aiir mi kira ta miya siya priihauugiya kira ninokninkina, kira saiirin sibgu donkworinukripkai mi saeya wi paenan hiriyar diudkripkai, wi nutinginan kipi nwo. ⁷ Whisarii rani, Adi Komii siir naeyuin krimiirin nidid kwoin bi hauugin. Nngaka. Siya krimiirin kirie hauu haiginugun. Mi siyuin iikamim naingwokwo nanaeyin siirin wara mi inkin hauugi. Mi siyu biyeyin inkam niyopakaiyu karam nwowiyin siirin warar mi inkin hauugi krimiirin.

⁸ Mi kira nimwo wi kipi kaiyrou Biyan Inkam Komii siir yai aiir boinmimauusiyin, an kara omaka hiuyokiyokaiya saiir hir nwokaii inkamkin mi kira nimwo kariirsi kipi kaiyrou. Mi kira Adi Komii siir kirie saiir hiriir dikpitkiikripkai. Mi kariirin wi siya nwoki whinwo haiginuwi hik kanaka haiyam, siir yai win kibiya saiir boimimauuam. ⁹ Krimiirin Adi Komii siya nanmaiwarkainakin mi siir iikam asi nwokim. Mi siya krimiirin mi miya krima mariiya saiirsi bi nanmaiwarkainakin. Nngaka. Siir naingwobumbuwa saeyar nanmaiwarkainakin krimiirin. Bidi bidiniyarin, iya Adi Komii siya nu ninomor sowira nonkwokwowin mi siya Jisis Krai siiram nua krimiiram tiri nikrop iuungiyamin saiirar nimbin tɔbmii kimaigin. ¹⁰ Adi Komii siir naingwobumbuwa krimiir hauugiya mi tariinanin inkamin krimiir nanmaiwarkaina haiyin Jisis Krai siya idowiiya bidi yimbiniyin. Mi krima Adi Komii siir naingwobumbuwa saiir asi ninokninkini. Mi krima tariinanin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin,

siir siyɔ miiyɔk iir asi ninoknɔnkɔnkɔni. Ta yai wɔn kibiya krimiirin saeyar nowomwarkaiyɔ haiginiugim.

¹¹ Kariirin Adi Komii siya nɔmbingikin aposel inkam nwowam, ta yai wɔn kibiya saiir napboinmamauuam. Mi kara yai napboinmamauuam mi nowomwarkaiyɔuan inkam asi nwokin. ¹² Mi kara hiriinan miya hik saiirsi asi haigin. Mi kara nimwo saiirsi bi kaiyirougin. Nɔngaka. Mi kara ina ninoknɔnkɔnin mi ina naingwo tɔbmiyyin siiramɔn. Ta miya siya hauugiya, siya saiirin wa kigriraowi mi saeya wi biyie nwo rani, wi hiriyyar nanyokiyokii. Mi wi ta ii komiyya siya swoki itana, wi saiirar nadigiuwi. ¹³ Ta yaiya kara nowomwarkai haiginiuwa kiriir kira saiirin sibgu wakaeyokna mi wi sibgu donkworɔnukripkai. Ya tariigina ya hindara niisiimauu haiginiugika kiriirin. Mi kira Jisis Kraiis siirimar daingwo tɔbmiikikin. Mi kira wi iikam whiekakim simiiramar daingwo irkak. Dimusi rani, kira ini Jisis siir isid ywowin. ¹⁴ Mi ta Adi Komii siir yai wɔn kibiya Adi Komii siir naeyiun siya hauugiya krimiir mi kira saiirin sibgu donkworɔnu.

¹⁵ Kira bidi yinoknɔnkɔnin, nu komii Esia hiran iikam whiekakim sima kariir bidi haiburgigim mi ti inkam nwiso, Fiselas mi Hemosenis yio iriipi hiriinan kariir bidi mi haiburgigo. ¹⁶ Kara ha naingwowi Biyan Inkam Komiiyin siya Onesiforas simiirniyin igi haigi idwokaigi. Mi ii kasa rani, siya kariir nkipimptmai haiginiuwɔn. Mi siya nimwo kariirsi bi kaiyirougin. Kara ti tir nwokaiyin, ta omaka huyokiyokaiya saiir. Nɔngaka. ¹⁷ Iya siya om komii Roma tiriir nitin mi siya miinan napmriiyokiyokinikin kariiramɔn mi ini kariirar ini kigniyin. ¹⁸ Kira bidiya iki inoknɔnkɔnin digworaekwo whiekakim iikamɔn naingwo tɔbmiyyim simiir hauuwim iya kara om Efesas hir nwowa saiir mi kara ha naingwowi, Biyan Inkam Komii siya siirsi daingwoyimiyok, ta ii komiyya siya tiriir swoki itana. Iriig.

2

Kira Kraiis Jisis siir sau nɔmbignan inkam kibi dwo

¹ Hae Timoti! Ti kariir yinisimɔn krɔma ini Kraiis Jisis siir isid ywowin. Mi kira ta siir naingwobumbuwa saiirin sibgu donkworɔnukripkai. Dimusi rani, kira ini siir isidin siir ywowin mi kira wi kirieyar dwo. ² Mi kira bidiya wakaekiyin yai whiekakim kara nowomwarkaiyɔuim, iikam whiekak nhirim naingwo tɔbmiyyim simiir. Mi ti hiriinan siyɔuɔn kira wi siir tir, kamɔn wi kiriir nwoki kig ninoknɔnkɔnim. Mi sima wi Kraiis Jisis siir mi aiir sibgu mirii. Mi yim sima iriipi hiriinan wi iikam nhirim simiir mi owomwarkaiyɔuami. ³ Kira Kraiis Jisis siir sau nɔmbignan inkam miiyɔk dwo. Mi iya kira hik haiiyim kira Kraiis siir isidin krɔma haiya saiir hiriinanar timi hai. Mi kira wi haimni hinɔn kipi krii. ⁴ Mi inkamɔn sau nɔnitɔn inkam nwowi mi siya oman miipai miipaiyim simiirin wara kipi nonkwo. Nɔngaka. Mi siya inkamɔn siir bi nwowiyin, siir yai aiirarar wakaeyokna iski. Mi siir biyan inkamɔn wi ogmwomir karam nwoki. ⁵ Mi inkamɔn ig ninkikin iwiti bi niwit okwowam mi siya ta gwowa saiir siyɔu iirara sibgu ap. Mi siya hiriinan tir karam nwowi siirin wi kauriirgi. ⁶ Mi inkam numir numira niyok ninkin nanaeyin sasae wai kwowi mi bi wi siyar nɔnguguae. ⁷ Mi ti boiniyio yai kwoimɔn kara boinkiyim kiriir, kira sibgu donkworɔnukripkai, kira wi kipi naingwo owou. Mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin kiriirin wi siyar nwoki hurworwokai haiginiuwim, ti boiniyio yai kwoimɔn simiirin.

⁸ Mi kiriir kwoinɔn Jisis Kraiis siya naonama mi siya swoki isiin idwowa ie hirankin saiirimar daingwokwokripkai. Mi siya krimiir brougaeyin Devid, siir isidin siir hirankin nitkin mi ta yaiya kara boinmimauugiya mi

saeyairga yai win kibiya. ⁹ Mi ta yaiya kara boinmimauua mi sima kariirin sairsi nonkwobumbuninkin haiginuugim, inkam biyienan nwowam. Mi kara omaka huuyokiyokaiya saiir asi nwokaigin. Mi kamim ta yai win kibiya io saiir kwowiyim mi kariirin sima hiriinansi hugripkiikikaigin. Mi kara ta omaka huuyokiyokaiya saiir asi nwokaigin. Mi sima wi kariirara hugripkiikikaii mi Adi Komii siir yaiya, saiirin wi wara nikiduu rani. Nningaka. ¹⁰ Mi iya sima kariir nonkwobumbuninkin haiginuwi mi kara sairsiyin wi nidid rani. Nningaka. Kara wi hirii hiriyyar miriyyokiyokiyami. Dimusi rani, tiriiginin wi ikamim Adi Komii siya nibingiyim siir ikam nwowam wi simiir nwoki whindiriraerar haiginuim. Mi yim sima iriipi hiriinan wi Jisis Kraiss siirim nwoki aingwo tibmiyim. Mi wi ti kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi siir nwoki haiyim mi sima wi saika nwowi om kibiyyin ni nwo karam nwowiyin siir hirin. ¹¹ Ta yaiya ikam whiekakim krimiir boina,

yai kaimwowainga, iya krima ta Kraiss Jisis siir mi aiirsi haii hik mi ha naonami ya dimin karamaeka, mhoiyya krima wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi siir swoki hai, siir hiriinan mi krima wi saika nini owouwi. ¹² Mi iya krima hirii hiriyyar tiriyyokiyokiyami mi mhoiyya krima wi saikar ninkin owi, digworaekwo whiekakim simiir kigirkakam. Mi iya krima siirin digiumii haimriiyugigi mi yio siya krimiirin wi hiriinan digiumiyyar mi haimriiyugigi. ¹³ Siya krima Adi Komii siir nimbini mhumuwiyim mi siya krimiirin bi nimbini mhumuwikin. Nningaka. Siya nimbiniyim, pi kaimwokinar nwoyokiyokiyami mi siya siyar bi swoki iksisaeikin. Nningaka. Iriigi.

Inkamim Adi Komii siir mi aiir mirii nonkworinukripkaii mi siya wi ogmwomir karam nwowi siirin

¹⁴ Mi kira ti yayim simiirin hirii hiriyya boin naingwokripkai ikam simiirin. Mi Adi Komii siir whwonkam ida kira simiir dokwao boinki, sima dimin sim whirin siir siirar kipi ninkinwamwarkii boin tiki hiriinan siyiuin siya ikam imiirin wi miyyik nwowaiginu rani. Iikamim ta yaiya saiir wakaeyim, simiirin wi saeya kiyopsibgi haiginuwi. ¹⁵ Mi kira Adi Komii siir mi aiir sibgu mirii mi siya kariirin wi ogmwomir karam nwoki. Mi wi nimwo kaiyirou rani. Nningaka. Kira Adi Komii siir yaimwokiyaimwowim simiir nowomwarkaiyuwan inkam dwo. ¹⁶ Mi kira kamim yai bibiye boiniyim simaka kingiin kipi nwo mi kira kamim dimin simin siir siira mi inkinwamwarkii boiniyim simaka kingiin kipi mi o. Ti hiriinan siyiuin siya inkam kiyopsibgikikaigigiyin dimin biyie tiram mi ta simiir dimin biyieya wi komiyya nasae owouguski. ¹⁷ Mi ta hiriinan yaiya ya ini paowai biyienan ywowa, wi komiyya nasae iyopbwaekin taraoki. Mi ti inkam nwiso Haime-nias Failitas sowiir yaiya ya ini hiriinan ywowa. ¹⁸ Mi sowa ti inkam nwiso siyiumwoni sibgu apiyin siyiuin siir haiburgigo mi sowa yaimwoni bi sibgu owomwarkaiyugo simiirin. Mi sowa hinina boin ikamim naingwo tibmiyim simiir biyan siyu biyeyim bidi yaonamim mi simiir piugina ini Adi Komii saikar nwowim. Mi mhoiyya sima swoki aonami simiir piuis biyieya ienau kikaigi mi sima wi swoki insiin idwo rani. Nningaka. Mi ta hiriinan yaiya, ikam nhirim simiir naingwo tibmiyya saeya kiyopsibgi haiginuwi. ¹⁹ Minsika, Adi Komii siir isidin wi siir siyiumwowin wi siir haiburgig rani. Nningaka. Adi Komii siir isidin ini yinpaenan ywowim, siyar ninansiin okwokripkaigiyim mi sima wi hiriyyar nokwoyokiyokii. Mi dimin whirkin simiir kinankiuwi mi sima wi ganmi wanmi kin tani. Nningaka. Adi Komii siir isidin ta yaiya saiir hiriinanka. Mi yai nhirim Adi Komii siir Yokwo

Komii aiir wɔnkɔyɔm, hɔnɔna wɔn boɔnkikɔm Adi Komii siya siir pɔugan aiirɔn bɔdi yɔnoknɔnkɔnɔn. Mi yai gwɔra siya wɔnkiya ya hɔnɔna boɔnkika iikam nɔhɔrɔm sɔma ha naɔngwowi nɔm krɔma bɔdi yaɔngwo tɔbmii kɔnɔm Adi Komii siirɔm mi sɔma siyɔuɔn dimɔn biyɔe tiriyɔn, siirɔn wi ti haiburgig.

²⁰ Ta yaiya hindara boɔniyɔka mi ta omaka komiia saiir yainaua, mobmɔrpai mobmɔrpaiyɔm ini hir nwokaiyɔm. Nɔhɔrɔm golni nonkwokwokɔm mi nɔhɔrɔm nuni mi nonkwokwokɔm mi nɔhɔrɔm kirɔekɔm mi nɔhɔrɔm kirɔe rani, hɔnɔn hɔnɔna nonkwokwo haigigɔm. Mi ti gol silvani nonkwokwowiyɔm, yɔm bɔmbɔuwi rani. Mi simiirɔn wou nikwo aeni iya saiirara haigɔn aeikɔm. Mi ta pae nu mɔni nonkwokwowɔm yɔm dimɔn karamaeka, yi hiriyar prii haigɔn aeikɔm ii nɔnga nɔngam simiirɔn. ²¹ Mi inkamɔn siir dimɔn biyɔeyɔm simiirɔn digɔmii haimriiyɔugigi mi ti inkamɔn siya wi mobmɔr mɔiyɔkɔm wi simiir hirɔinan nwowi. Mi Adi Komii siya siirɔn wi mɔi mɔiyɔk mɔiyɔkɔm simiirara hauu haigɔnɔuwi siirɔma nwoki mɔriiyɔm. ²² Mi kira iɔnokɔnɔkɔn yainan whrankɔm tiri siyɔuɔn siirsi dɔdamriirɔid. Mi kira iikamɔm siyɔu mɔiyɔk sɔbgu apiyɔm mi nɔmbin kisina karam nwowiyɔm mi iikam whɔekakɔm naɔngwoɔrkakiyɔm mi kwoɔn hiɔnsɔma nwowiyɔm sɔmaka dɔtinakɔukrɔpkai. ²³ Mi yai priibɔin priibɔin nɔnkinwamwarkɔi boɔniyɔn siyɔuɔn, kira wi hirɔinansi dɔdamriirɔid yɔm ti hɔnɔn yaiyɔm sɔmaɔrgɔm yayiyam nɔhɔnaigɔn okwowyɔm. ²⁴ Mi inkamɔn Biiyan Inkam Komii siir mɔi aiir mɔrii mi siya wi iɔ whwonkam kɔpi nanao iikam nɔhɔrɔm simiirɔn. Nɔngaka. Siya wi igi haigi idwokaigi simiirɔn mi mɔi sɔbgu nowomwarkaiyɔuan inkam nwowi mi siya wi inkam mɔuunan dwo. ²⁵ Mi hirɔinankɔ nɔuwi iikam nɔhɔrɔm siyɔu mwoni nap karam nwowɔm mi kira simiir nɔkaigɔnɔuwi mi kira simiirɔn wi igao yai kɔpi bɔin. Nɔngaka. Mi kira simiirɔn hirɔinan tiri mi sɔma wi kɔriir yai aiir wakaeyoknaei. Mi simiir mɔhi kwɔnɔm wi nwoki imkpit haigiyɔm. Mi sɔma ta yaimwo aiirɔn wa nɔnoknɔnkɔni. ²⁶ Mi hirɔinankɔ nɔuwi mi sɔma wa sɔbgu nɔnomoknɔnkɔnki. Mi ta hira, Setan siya hɔugrɔpkɔikikaiya simiir wi sɔmar nikwoyarkinanini. Iriig.

3

Iya digi mi siyɔu bibiyɔe whɔekakɔm wa nɔmbiyami

¹ Timoti kira ta yaiya saiir daɔngworɔnu krɔpkai, iya ti nu iɔ digiyana mi wi hik prasae prasae swoki imbiyam tani, iikam whɔekak imiirɔn. ² Mi sɔma wi sɔmamar naɔngwonae mi simiir kwɔnɔn wi umɔr siyar nonkwo krɔpkai mi sɔma wi simiir inig imiirar swoki hainani mi sɔma wi bigiriyɔr prasae kɔntani mi sɔma wi yopii aɔim simiir yai imiir wakaeyokna rani. Nɔngaka. Mi simiir kwɔnɔn wi mɔaɔrgɔmaɔrga nwo rani mi sɔma wi Adi Komii siirɔm naɔngwo rani. Nɔngaki, nɔngaka. ³ Mi sɔma iikam nɔhɔrɔm wi whwoka whwoka sɔma nwo rani. Nɔngaka. Mi sɔma simiirsɔiyɔn wi naɔngwoyɔmyok rani mi sɔma wi simiir mi igbumbuwi mi sɔma wi krɔpii nanii saiir mi kigi. Mi sɔma iikamɔm sɔmaka wi nɔnii nansao prasae kɔntani mi sɔma wi siyɔu mɔiyɔk tir tani. ⁴ Mi simiir nomiiyauɔm simiirɔn wi wir sɔma napwouwi, omomɔn sau nɔniti iirɔn. Mi simiir kwɔnɔm wi hindara niwit paomaiki mi sɔma wi sɔmamar naɔngwonaei. Mi wi om tir napmamairama naɔngwowi, wi mɔiyam naɔngwo rani. Nɔngaka. Mi Adi Komii siirɔn wi digɔmii haimriiyɔugigi. ⁵ Mi sɔma Adi Komii siiramɔn nɔhɔnmi pɔuargar kini, kwɔnɔn nɔhɔnmi wara kɔntani. Nɔngaka. Mi sɔma Adi Komii siir kirɔeya saiirɔn pɔ yaewan mi kɔndiyɔuwangigi. Mi ti hirɔinan kamɔm, kira wi sɔmaka kɔpi nɔtapiyoksrɔn. Nɔngaka. ⁶ Mi ti kamɔm ini wigɔm hinda sɔma sɔma sɔbwo maeyamiyɔm pɔ simiir omaka imiir sɔbii sɔbiyami. Mi yɔm ti hɔnɔn wigɔm simiir kwɔnɔm ini dimɔn biyɔeyɔm biiya sɔma niki tirɔm ini

simiirsiyar niki haigiyiskaiyim. Mi simiir kwoinim ini digworaekwo biyieyim simiiramar naingwo kripkaiyim. Mi iya sima ti wigim simiir omaka namiyim mi simiirin yayim pi simiir kwoinargar nini kinap itkaigai boinuwi, sima nwoki wakaeyoknam. ⁷ Mi ti hiriinan wigim sima iki kampai kampaiyim simiir yayim, simiir wakae ninokninkinamar naingwowi. Mi sima ta Adi Komii siir yaimwowa saiir ninokninkinim wi dig nwo rani. Nningaka. ⁸ Mi ti kam hininim ini ti inkam nwiso Janis Jambris so hinin ywowo. Bidi bidiniyarin sowa Moses saika ninkinwaomwarkiigo mi ti kamim Adi Komii siir yaimwowa saiirin wi hiriinan tiri, saiir haigin ikwowaisiiyam. Mi ti hiriinan kamim, simiir kwoinim miyiki miyiknan nwokai rani. Nningaka. Ini hindara sipimyokaeyamim. Mi sima bi naingwo tibmiikim. Nningaka. ⁹ Mi ta simiir miya wi hiriinar namyokiyoki rani. Nningaka. Sima wi ti hiriinan priiwhaowae siyuin siir kigi biya ti inkam nwiso Janis Jambris sowa tirin, wi siir hiriinan tiri. Iriig.

Kira ta Adi Komii siir yaiya saiirin sibgu donkwo kripkai

¹⁰ Mi tiriiginin yio kariir siyiu siir hiriinan tani. Nningaka. Ni kira siyuin kara nowimwarkaiyuwin siir napkin mi siyiu kara mi ap ikin. Mi diminin kira mi kigna diriraerariyim kariir kwoin iirar mi kira mi ninokninkin aka kariir naingwo tibmiya mi siyuin inkam miuunan kara mi o ikin mi siyuin kara mi naingwokwonanae ikin iikam whiekakam. Mi kariir siyuin ganmi wanmi kara nwowiyin kira bidi mi ninokninkinin. Mi ti hiriinan siyupai siyupaiyim kara bidi mi ninokninkinin. ¹¹ Sima kariirin siyiumwoni bi tir winkim mi kara hik kimpipisu prasae bi mi haigin, ti om whoim imiirin, om Antiok mi om Aikoniam mi om Listra hirin. Mi hiriinan siyuin sima tirwinin kariir, ha kipi naingwo siya whwoimoniki mi iuwi. Nningaka. Kirie waiwiigin kariirin Biyan Inkam Komiiyin siya hiri whinkinsiis naowid. ¹² Mi iikamim iga hinda tanda nokwo karam nwowi mi sima siyiu miyikin naingwo tibmiyin siir sibgu api mi yim sima ta hiriinan hik kimpipisuwa wi wara ninkin hai. ¹³ Mi iikam biyie biyieyim mi kamim mwrakboini ikim simiir siyuin wi hiriinar tiryokiyoki mi wi komiia nasae owouguski. Mi simiirin wi Setan siya mwrakboini mi yim sima iriipi hiriinan, wi iikam nhirim simiir mi mrakboini. ¹⁴ Minsika! Ta yaiya kirar wakae mi ha naingwo tibmiya, kira saiir wi kipi naingwo owou, kira wi saiir saiira daingwonanaekaigi. Kara bidi yinokninkinin iikamim kariir nowimwarkaiyuwim, sima bi niksisaekim. Nningaka. ¹⁵ Mi iya kira yinisim sapisapa niki owin ti siyiu iirin mi kira Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii nwowa ha wakaekin. Mi kariirin ninokninkin miyik saeyar sibgu ninokninkin haiginiugin, siyuin Jisis Kraiis siirim naingwo tibmiyin mi kira naingwo tibmi kani mi kariirin wi siya nwoki nanmaiwarkainam. ¹⁶ Adi Komii sikisiyar boinkikin ti yai whiekakim Yokwo Komii saiir nwokaiyim iikam imiir nowomwarkaiyuwam mi iikam imiir nisiimauuwam simiir dimin biyie imiir mi simiir sibgu grabaiginiuam mi siyiu miyik simiir nisiimauuwam sima tiram. ¹⁷ Mi Adi Komii krimiir Wanin siir iikamim ti siyiu iir wakaeyokna api mi sima wi mipai mipai kibi kasa mrii rani, Adi Komii siiram. Iriig.

4

¹ Mi Kraiis Jisis siya wi iikamim naokaowim mi iikamim irkak piu nwo ikim, siya wi simiir nauni hidni. Mi kira wi kipi naingwo owou mimin, wi hiriinar daingwokwo kripkai. Kraiis siya wi sipi swoki iti digworaekwo whiekakim simiir kigirkakam. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir whwonkam ida mi Kraiis Jisis siya kara kariirin igao yai asi boinkikin. ² Kira inokinokin Adi Komii

siir yai aiir ti boinmimauuwam. Mi kira ii miyik arar kipi boinmimauu mi ii biyieya kira kipi nwokiyu. Nningaka. Iikam whiekakim kariir yai aiir wakaeyim, simiirin kira ti boinmininkin haiginu. Mi simiirin kira hirii hiriya ti whinkinsiis haiginu. Mi kira simiir inkam miuunan dwo mi kira simiir nowimwarkaiyuwim kipi piyao. ³ Eki ii nhirim mhoiya nimbiniyamanim mi iikam nhirim sima wi ta yaimwokiyaimwowa saiir wakaeyim wi pi boriisopi. Mi sima wi yaeya inkamam hansiri, simiir nowimwarkaiyuwam. Mi diminin sima naingwowyin mi sima wi simiirarar dowomwarkaiyu. ⁴ Mi simiir winim wi pi kibnami, ta yaimwowa saiir wakaesiyin. Mi simiir winim wi amara ti yidiwi wanwiyaemi niwiiyim simiiram nwowi, simiir wakaeyam. ⁵ Mi kirarin iinokinokin sibgu daingwokwokai diminpai diminpaiyim nimbiamim simiirin. Mi kira nhwo kipi whwonkai, hik kimpipisu haisiyin. Nningaka. Kira mi kibiya saiirara sibgu ap mirii, yai napboinmamauwuiya iikam whiekakim simiir. Mi kira saiirin haimiyyara kipi kimakiuna. Nningaka. Iriig.

⁶ Kara kariirin minsi boinkikin, kariir iya ini kingiin nwowa kara wi kapi naowi. Kariir miya ini kingiin nwowa, wi sapi digi. Mi kariirin sima nisomaowi mi kariir nhieya wi nua naokiinainami. ⁷ Mi kara mi prasae bi miriigin Adi Komii siir mi aiirin. Mi tariinanin kara ninkikin iwitni hanin ikin dig bidi ywokiyin. Mi kara kariir naingwo tibmiya saiir bi kinisugin. Nningaka. ⁸ Kara ini kingiin nwowin wi kapi naowi. Mi miya kara miriyya saiir digworaekwo miyik miyikim, yim ini ninomor kou hir hangiriyu haiginkwokinim. Mi sima kariirara rani. Nningaka. Ti digworaekwowim Biyan Inkam Komii siya haiginkwokinim, yipiki iikamim siir siyu iir napim mi wi simiir hauuwi. Mi iikam whiekakim Jisis siirim naingwokwo nanaeyim mi iya siya nitana saiirim mi naingwokwowim simiirin warargin. Mi wi Biyan Inkam Komii siyar sibgu ninomokninkin hid haiginuwi krimiirin. Iriig.

Ta yai haimiyya ya kariiramarar winkika

⁹ Kara ha naingwowi, kira ha witsisau kariir nini kignakiyam. ¹⁰ Ta yaiya kara boinkiya mnsika! Dimas siya kariir bidi haiburgigin. Siya ti nuan siyupai siyupaiyim simiiram naingwokin. Mi siya om Tesalonaika hiriir asi namkin. Mi Kresensin yio nu Galesia hiriir yam. Mi Taitasin yio ini nu Dalmesia hiriir yamin. ¹¹ Mi kanaka tirin Luk sasa nwowi. Mi iya kira kariir nini kigniyam niti. Mi kira Mak siirin wi warar winkin boinani. Mnsika! Kariirin mi siya nwoki whin mirii. ¹² Mi Tikikasin yio kara bidi yikropkiyin om Efesasa hiriir. ¹³ Mi iya kira kariiram niti mi kira kariir yuisa kara kinirkingika om Troas Kapasni omaka sae, saiirin wi warar winkin hainani. Mi yokwowa iriipi hiriinan. Mi yokwo mimirim kara win haigingikim simiirin wi kipi naingwo owougik, yim wi warar winkin hainani.

¹⁴ Mi Alesanda inkamin bras nonkwowiyin, siya kariirin siyu miyiknan bi tirkin. Mi ti hiriinan siyuin siya tirin kariir. Mi mhoiya wi Biyan Inkam Komii yamdi siya swoki tiri siirin. ¹⁵ Mi ni kira iriipi hiriinan, ti inkamin siirsi timi idid. Siya minam tiri, ta yaiya krma boinmamauwuiya saiir nikwowaisiyyim.

¹⁶ Mi biiki biya kara nini okwo boinuwa, inkam komii yai hidiyin om komii Rom hiranin saika mi ta iya inkam nwrkin kariir bi swoki whinkinsiis srankin. Nningaka. Sima kanaka kingiin bi namasugin mi kara pi boriisopi Adi Komii siya hik yamdi simiir hauuwim ta sima kariir haiburgiga. ¹⁷ Biyan Inkam Komiiyin siya ini kinakar nwowin mi kariirin kirie siyar hauu haiginugin. Mi kara ta Yai Win Kibiya saiir

boinmimauusiyin bi nididgin, iikamim Juda iikam tani simiirin. Mi Adi Komii siya kariirin omomin sau kanaka ninitiyin, wi simiir in hiranki asi nanmai-warkainaei. ¹⁸ Mi kariirin Biyan Inkam Komii wi siya nanmaiwarkainaki iikam whiekakim kariir nonkwobumbuninkinam tirim simiir inankin. Mi ta iya siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkaki mi kariirin wi siya nanmaiwarkainanami siir oma hiriir. Mi krɪma inokinokin wi Adi Komii siir inig iir boin maigimairgae. Mi ta yaiya, yai kaimwoka.

Nikopkaigiyan yai aeya

¹⁹ Mi kira Prisila mi Akwila mi Onesiforas siir yinwig ima, wi simiir tini boiniu, siya yaigu kimiiram hauugikin. ²⁰ Mi Irastasin yio ini om Korin hir nwowin. Mi Trofimas siirin kara om Mailitas hirin dimusi bi haiburgigin, siya makakin. ²¹ Mi kira wi kipi nwoki nwo, wa ha witsau. Mi ni wi iya pankin nwowiya sae pi nitisi. Mi Yubyulas mi Pyudens mi Lainas mi Klodia mi nomiiyau nhir ikim, yim sima iriipi hiriinan, yaigu kiriir mi hauugiyam mi tiri.

²² Mi kara ha naingwowi, Biyan Inkam Komii siya wi kiriir paekwosimin saikar ninkin owi. Mi siir naingwobumbuwa iriipi hiriinan, wi kimaka mi inkın owi. Iriig. Kariir yaiya ini dig ywokiya.

TAITAS

Pol siya ta yokwowa Pasta Taitas siiram wɔnkika yɔpɔkɔn iikamɔm naɔngwo tɔbmiiyɔm mhuɔisɔm whɔrɔn Krit nɔkuwiyɔn solwara whɔii idopwoniya nɔdwomaiyɔn siir hɔranɔm sɔmiir kɔgrɔraowɔn. Taitas siya Juda inkam tani, siya Grik inkamkɔn. Biya Pol Taitas sowa irɔpar mɔriigo Jisɔs siir yayɔwɔn kɔbiya saiir bɔnɔmɔmauuwa sowa namswoko mhuɔgrɔbsɔm whɔrɔn Krit nɔkuwiyɔn solwara whɔii idopwoniya nɔdwomaiyɔn siir hɔriirɔn mɔ Pol siya siirɔn hɔr haiburgig iikamɔm naɔngwo tɔbmiiyɔm hɔranɔm sɔmiir kɔgrɔraowɔm. Mhuɔiya Pol siya ta yokwowa ha wɔnkiya Taitas siiram siir bɔnɔmauu wakaekiyam siyɔuɔn iikamɔm naɔngwo tɔbmiiyɔm sɔmiir kɔgrɔraowiyɔn. Iriig.

¹ Kara Polkɔn, ta yokwowa kara wɔnkika. Kara Adi Komii krɔmiir Wanɔn siir mɔiyan inkamkɔn mɔ irɔpɔ hɔriinan kara Jisɔs Kraɔs siir aposel inkamkɔn mɔ siyakɔsiyar nɔkropkikɔn kariirɔn, Adi Komii siirgɔsiir iikamɔm yɔpɔkɔ siya nɔmbinɔm sɔmiir naɔngwo tɔbmii aiir kiyɔrimdiyɔkikɔnɔm mɔ ta hɔriinan saiirsika mɔ yɔpɔkɔm siya nɔmbinɔm Adi Komii siirgɔsiirɔm naɔngwo tɔbmii kɔnɔm sɔmiirɔm. ² Mɔ sɔma Adi Komii siir siyɔumwɔkɔsiyɔumwo imiir nɔnoknɔnkɔni mɔ ta hɔriinan saiirsika mɔ sɔma wa nɔnoknɔnkɔni sɔmiir kwoɔn imiirɔn sɔma wɔ omwaiya waiyayokiyokɔi, iya Adi Komii siya tɔ nu iirar nonkwokwokiyɔn siya krɔmiirɔn saiirar nɔmbingɔn tɔ dimɔn iirɔmɔn. Krɔma ina nɔnoknɔnkɔnɔm Adi Komii siya bɔ nɔksɔsaeikɔn, dimɔn taemɔnɔm siyar bɔniyɔm pɔ kaimwokɔnar nwowi. ³ Mɔ iya siya nɔmbina siya siir yayi saiiir bwamkɔbwamɔn siir tɔrkikɔn kwoɔnbudɔn hɔriiyar nwoyokiyokɔikaeyamiyɔn siir nanaaknɔnki haigɔnugɔn kariirɔsi. Mɔ Adi Komiiyɔn krɔmiir nanmaiwarkainan inkamɔn kariirɔn siya nɔmbingɔn siir yayiɔm iki iikamɔm sɔmiir bɔnɔmɔmauuɔm.

⁴ Taitas, ta yokwowa kara kɔriiram wɔnkika. Tɔ dimɔn taemɔnɔm Adi Komii siirɔm krɔra wakaeyokna apiyɔm mɔ ta hɔriinan saiirsika, kara kɔriirɔn kariir yɔnisɔm asi nɔkuwi. Kara hɔnɔna naɔngwowi krɔriir Adi Komiiyɔn mɔ Jisɔs Kraɔs inkamɔn iikam krɔmiir nanmaiwarkainaeiyɔn sowa naɔngwobumbu mɔ nongwomamaɔrni siyɔuɔn wɔ kɔriir hauwi.

Taitas siir mɔiya nu Krit siya mɔriiya

⁵ Mɔ iya kara warɔ mhuɔisɔmɔn Krit whɔii solwara bopwoniya waraur dɔdwomaiyɔn siir haiburgigɔn mɔ mɔiyɔm iikamɔm naɔngwo tɔbmiiyɔm sɔmaka mɔriiyamɔn ini hɔriiyar iki okiyɔm. Mɔ kara kɔriirɔm niyɔpnɔsugikɔn tɔ dimɔn imiirɔn kira sibgu whɔndirɔraerar haigɔnuwɔm. Mɔ irɔpɔ hɔriinan kira kam nhɔrmi tɔ okmwɔn okwo haigɔnu wara iikamɔm yɔpɔkɔ Adi Komii siir inɔg iir hangiriyɔu hainaniyɔm warɔ om imiir nwowɔm sɔmiir kɔgrɔraowam. ⁶ Tɔ biyan kamɔm biya sɔma siyɔu biyɔe tɔr karamae nwowɔm mɔ tariinan irɔpɔ hɔriinan mɔ sɔma wigɔm irara irara donkwona mɔ sɔmiir yɔnisɔsɔmɔm Kraɔs siir yayi imiir wakaeyokna ap mɔ ta hɔriinan saiirsika iikam nhɔrim sɔma wɔ dimɔn biyɔe whɔr hansɔryɔskai rani sɔmiirɔn mɔ wɔ ha bɔn tani, sɔmiir yɔnisɔsɔm sɔma siyɔu biyɔeyar tɔrikɔm mɔ sɔmiir kwoɔnairgar pɔrinaɔngwo apdirɔraerarikɔm mɔ sɔma sɔmiir yɔpɔi admi yaimɔn dimɔn imiir bɔ wakaeyoknaeikɔm. Mɔ sɔma ta saiir hɔriinan kɔpi nwo. ⁷ Mɔ inkamɔn Adi Komii siir dimɔn taemɔnɔm sɔmiir kɔgrɔraowan bɔi nwowi mɔ siya biya siyɔu mɔiyɔk imiir tɔrkɔn mɔ ini tariinanar yadɔgniyɔn. Siya nantamyɔryɔran inkam kɔpi nwo siya kwoɔn haugɔhauga whiyɔesauan inkam kɔpi nwo, siya op wain kɔrie kɔrieyɔm sɔmiirɔn hɔriihɔrii kɔpi mɔ kwiyae mɔ siya yayi nɔniinansaowan inkam kɔpi nwo, siya umɔr haiyarama kɔpi naɔngwo ta hɔriinana saiirsika siya wɔ siyɔu biyɔe asi tɔri. Nɔngakɔnga. ⁸ Mɔ siya iikamɔm nu maeyau nhɔrankɔm nɔtim yɔpɔkɔ

siyü miiyik imiir wakaeyokna apim naingwowim simiir whindiriraerer haiginugim mi siya, siya siya kigriraonaei mi ta hiriinan saiirsika siya wi Adi Komii siir yai imiirar nwoki wakaeyokna apim mi siya siir kwoin iirar sibgu kintindinuna mi siya wi wadie nwoki owim. ⁹ Siya sibgu donkworinukripkai yai miiyik miiyikim biya krma nsiimauuwim simiir mi ta hiriinan saiirsika siya iikamim simiirin ti yai kibi kibiyim simiir nwoki owimwarkaiyuwim mi simiir whinkinsiis haiginu mi siya iikamim yipiki ti yai miiyik imiir nap karam nwowim simiir kwoin imiir kiyai mi ta hiriinan saiirsika sima wa ninokninkinim dimin biyie sima tirim. friig.

¹⁰ Siya ti dimin imiirar tir. Dimusi rani, iikam whiekakim sima pi boriisopi Adi Komii siir yai aiir wakaeyim. Sima yayim yaimwoni boin karamae nwowiyim simiirarar boinikim mi iikamim simiirin pi simar mi iksisaei. Mi ti iikamim niksisaeyim yim ti sima ti hinina boiniyim, kima kimiir miois imiir kitiyopnir hai mi ta hiriinan saiirsika kima wi Adi Komii siirar nwoki sibgu wakaeyokna apim. ¹¹ Kira mi biyan kam ikim waraur nwowim kima simiir dikidu sima hiriinan dimin bibiyeyim simiir kipi nomboboin. Ti kamim sima yai bibiyie imiirar boinikim iikam imiir niksisaeyim. Sima iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyam mi iikam nhirim om nhiranim simiir kwoin imiir warar mi kiyaiigim mi simiirar mi onkwobumbuninkin haiginuwigim. Sima yai biyie imiirar boinikim mi ti dimin imiirar tirikim mi ta hiriinan saiirsika sima wi umir nwoki haiyim iikam nhirim simiir maeyau hirankin. ¹² Biyan kamim simiir nwirin om Krit hiranin yipiki kwoin miiyik sima nwowiyin, siyakisiyar boininkikiikin mi siya ina boinin. Krit hiran kamim sima niksisaeyaki waiwiigim inokinokin, simiir kwoinim miiyik rani mi siyü bibiyeyim sima tiriyim ini siyüim niimauan wraisuim sima diriraerariyim ini simiir hiriinan ywowim. Sima nhaku kiriekim mi naeyarar naeikim. ¹³ Ti yayim ti inkamin siya boinkiyim kaimwokimargim kira simiir dikwao boin mi sima wi siir yai imiir nwoki sibgu wakaeyokna aingwo tibmii apim. ¹⁴ Mi ta hiriinan saiirsika sima wi Judami iikam simiir wanmi siyüim simiir wakaeyokna ap rani mi iriipa hiriinan sima wi iikamim yipiki Adi Komii siir siyü imiir haimriiyugigim sima wi simiir siyü imiir nap tani. ¹⁵ Iikam nhirim simiir kwoinim dimin whirki kimbu karamae nwowim yim sima hinina boini ti dimin taemin whiekakim dimin whirki bi kimbu miminkim mi simiirin kipi haiya mi iikamim yipiki Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii karamae nwowim mi yipiki iikamkim simiir kwoinim nanaingwoyimiyokim mi kipridkikaiyim mi biyie ha nwowim mi kwoin biyie ha naingwowi, sima hinina boini dimin whirki wadie bi swoki omiminkin. Dimusi rani, simiir kwoinin miiyik rani. ¹⁶ Sima hinina boinikim sima Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apikim mi ti diminim sima tiriyim krmiirin sima nsiimauuwi sima siir yai imiir wakaeyokna ap rani. Sima Adi Komii krmiir Wanin siir yai imiir bi swoki wakaeyokna apikim mi Adi Komii siir whwonkam idan sima ini biyekibiyie ywowim mi sima wi dimin miiyiksim whir swoki tirmimin tani. Nningakunga. friig.

2

Mi kira yai miiyikmiiyik imiirara wakaeyokna ap

¹ Taitas kira iikamim inokinokin dimin taeminim yipiki iikamim Adi Komii krmiir Wanin siirim naingwo tibmiiyim, sima naingwo tibmiiyim simiirin, siyüumwokisiyüumwowim simiirgisimiirara sibgu omwomwarkaiyu. ² Mi kira kamim waipiu nwowim simiirin hinina boinmauu, sima op kirie kiriyim kwiyae whaowaeyim simiir kipi kwiyae. Mi sima simiir kwoinim

sibgu kintimdinu mi sima Adi Komii siirim daingwo tibmii kin iski. Mi sima iikam nhirmiyam ha timi aingwokwonanae mi iikam nhirkim sima dimin biyie tir haiginuwi simiirin mi yim sima ha donkworinukripkai simiir naingwo tibmii aiirin. ³ Mi kira wigim waipiu nwowim simiirin sibgu boinmimauu, dimin taeminim sima tiriirim iki wigim yipikim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim simiir hiriinan miriirim. Mi sima hinda tinda kipi priiyam priiyam yai iikam nhirmi kinaopitkaigaiyuwam mi simiir kwoinim op biyieya kwiyae whaowaeiya saiir kwiyaeayam kipi naingwo mi sima sibgu dinokninkin mi wig nhirim simiir dsiimauu siyu miyik imiir. ⁴ Mi sima wig kopak mi nhirim waipiu nwo karamae nwowim sima simiir dsiimauu siyuin simiir yinkamam naingwokwonanaeyin siir. ⁵ Mi iriipi hiriinan wigim waipiu nwo karamae nwowim sima hiriinana timi o mi wi sima nwoki iisiimauuwim wig kopak imiirin siyu miyikin. Sima, simasima sibgu kigiraona. Minam, sima mi miyikmiyik simiir omakanau hirar miriirim mi dimin taemin miyikmiyikim iikam nhirmi tiram mi simiir kami yai imiir wakaeyokna api mi ta hiriinana iikam nhirim sima Adi Komii siir yai aiirin wi kipi mingigin.

⁶ Mi iriipa hiriinan, hiriinan siyu kaimwowin siirar ti swoki iisiimauu yainan whran imiirin mi yim wi simiir kwoin imiirar nwoki kintimdinunam. ⁷ Taitas, kira iriipi hiriinan mi miyik aiirar timi sibgu mrii. Mi kira hiriinan tiri mi yainan whran imiirin kira wi siyu miyik imiirar nsiimauuwi sima napamin. Mi iriipi hiriinan kira simiirin yai kibikibi imiirar boinmimauuwi ⁸ Mi kira yai miyik miyik imiirara boinmimauu. Mi kira hiriinan boini mi inkamki kiriirin wi ha boin tani, ti yayim kira boinmimauuim yim kaimwo rani. Mi kira iriipi hiriinana swoki boin mi iki iikam nhirim io whwonkam kiriir nanaowiyim sima wi yai bibiyie krimiir boin tani. Ningaka.

⁹ Mi kira kamim yipiki whisarii mi sibmiriirim simiirin hinina boinmauu, sima, simiir biyan kamim simiir yai imiir wakaeyokna diriraerar dimin taeminim sima boiniyim, maigimaiga simiir nwowaiginuwam. Mi sima wi kamim simiir kigiraowiyim simaka kipi swoki antamyiriyimim. Ningaki, ningakanga. ¹⁰ Mi iriipi hiriinan sima simiir biyan kamim simiir dimin taemin imiir kipi tauae hai. Mi hiriinan tiri hinin aka mi sima simiir biyan kam imiirin hinina dsiimauu, ti kamim simaigim yipiki inokinokin mi miyikarar miriirim. Mi sima hiriinan tiri yayim krma boinmimauuwim Adi Komiiyin iikam krimiir nanmaiwarkainan siirim mi iikamim simiir whwonkam ida wi wadeyar nwowi.

¹¹ Mi Adi Komii siir naingwobumbuwa bidi yimbiniya iikam whiekakim simiir nanmaiwarkainam iya sima dimin biyeyim simiir aowa niki owa saiirsi. ¹² Ti diminin tisi bidi yimbiamin, yo krimiirin hinina nsiimauugin, nu tiran dimin bibiyeyim inkam ima tiriirim, krma digumii simiir haimriiyugig. Mi krma krimasiyar mintaraona ti siyu miyikin krma tiriirin, inkamin yipikin Adi Komii siir wakaeyokna diriraerariyin siir hiriinan. Mi krma hiriinan siyuin mhoiia iriipi hiriinan iirar tirkripkaii mi wi iya Jisis siya nitana saiirar nwoki digim. ¹³ Mi iriipi hiriinanar swoki tiri mi krma maigimaiga nwokwokini ii kibiya Jisis Kraisi siya swoki iuuniyana saiiram. Mi ti inkamin yipiki krimiir nanmaiwarkainaeiyin mi krimiir Adi Komiiyin, siya wi siir dimin kibiyin paenan niyaeiyin saikar nimbini. ¹⁴ Mi siya krimiirsi naokin, krimiirin dimin biyie siir kirie komiia krimiir kiyopsimsibgi haiginuwa saiir hiranki nanmaiwarkainam. Mi siya ti hiriinan saiirsi tirikikin krimiir mhi kwoinim wi dimin whirki kimbu karamae nwoki owim mi krma wi siirgisiir iikam nwowim. Mi krma wi siir dimin miyik

miiyikim simiir tiram nwoki aingwowim mi krimiir kwoinim wi kirieya nwowim siir dimin miiyikmiiyikim simiir tirim.

¹⁵ Taitas, kira hiriir boinmauuyokiyokii ti dimin taemin imiirin, whisarii rani, kira kirie komiia Adi Komii siir hiranki haigin. Mi ta hiriinana saiirsika iikam imiirin siir kirieni diisiimaau ti dimin taemin hinin imiirin, iikam nhirmi yai wakaesi dimiiyu mi iikam nhirmi whinkinsiis haiginuwiiyim mi kiriir whwomisin kipi ninansiina mi sima digiumii kiriir kipi haimriiyu kiriir yai aair wakaesi mi sima kiriirin ha kipi naingwo kira inig karamae inkamkin. Nningaka. Iriig.

3

Krima whiekakar in dimin miiyikmiiyikim simiirarar kigna diriraerar

¹ Taitas ti iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir isid iir nwowim, kira simiirin ti swoki boinworwokai, sima simiir gavman iirin kipi swoki aingwo owouu, inkam yipiki simiir kou nwowiyin. Sima simiir yai imiirar wakaeyokna. Sima simiir kwoinim sibgu kisisop haiginkwokin mi miiyikmiiyik whiekakim simiir mriiyam. ² Mi iriipi hiriinan, simiirin domwarkaiyu, sima yai bibiyie iikam nhirmi kipi boin mi sima yai min kipi mi inii mi simiir kwoinim hiinsima dwo mi iripa nongwomamair aeyim daingwo iikam nhirim simaka. ³ Mi bidibidiniyar in krima Adi Komii siir dimin taemin imiir bi sibgu inomokninkinkim mi simiir bi wakaeyokna apkim. Mi krima habwwowhaenankim mi siir yai aka asi nantamyiriyirkim. Mi krimiir kwoin bibiyeyim sima kiyainamkin dimin biyie tiram mi ti hiriinan siyu iir nwowam. Mi krima whisarii mi primiriian iikam nwokim. Dimusi rani, krimiir kwoin bibiyeyim simar niki kiyopsimsibgi haiginugikin. Mi krima iikam nhirmi siyu bibiyie asi tiryokiyokiigim. Mi krima simiirin kwoin bibiyie asi naingwokim. Dimusi rani, sima krimiiram bi mi naingwokim mi nim iriipi hiriinan simiiram bi mi aingwokim. Iriipi hiriinan, ti hiriinan siyuin krima krimarin irni nwrniyin ini sau omomnan ywowim. ⁴ Mi ti siir hiriinan siyu miiyikin, krimiir nanmaiwarkainan inkamin Adi Komii siya, siya iikamim krimiir nsiimaugun, siya inkam wadiyairgin mi siya krimiiram naingwokwonanaeikin mi siya Jisis siir yikrop iuungi krimiir whinkinsiis haiginuwim. ⁵ Mi iya siya krimiir nanmaiwarkaina, siya iki krimiir mi miiyik miiyikim krima mriiyim simiirsi bi nanmaiwarkainakin. Nningaka. Dimusi rani, siir naingwobumbu kirie komiia krimiirsi nwowa mi ta hiriinan saiirsika siya krimiir asi nanmaiwarkainakin. Mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siir naeyuin siya haiyoprindiyiumiigikim ti dimin bibiyeyim krimiir kwoin nau nwokaiyim. Mi ta hiriinan saiirsika, krimiir kwoinim dimin whirki kimbu karamae asi nwokim. Mi iriipi hiriinan miia Adi Komii siir naeyu ieya mriiya, siya minam tirkin krimiir kwoinim simiir kisina haigiyim iikam winan nwowam mi yaeya kwoin win nwowam, Adi Komii siir pugan anakar. ⁶ Mi ta hiriinan saiirsika inkamin krimiir nanmaiwarkainan Jisis Kraisi Adi Komii siya krimiirin siirgisiir naeyu iirar hauugikin. ⁷ Mi iriipi hiriinan, ti dimin taeminim Adi Komii siir naingwobumbuwa saeya tirim krimiir, siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karamae nwowi mi ta hiriinana saiirsika, krima wi saika nwoyokiyokiikaeyami, krimiir kwoinka naingwowiya sair hiriinan. ⁸ Mi ti dimin taeminim yipiki kara boinanin kiriir, yim yaimwokiyaimwowaigim. Mi kara kiriirin minam naingwowi kira ti iikamim naingwo tilmiiyim simiirin hiriirar dowomwarkaiyukripkai mi sima, sima simasiyar mintaraona mi ti hiriinankinuwu sima mi miiyikmiiyik imiirarar mrii. Mi ti yayim yim wi digar nwowi iikamim simiir whinkinsiis

haiginiuwim. ⁹ Mi kima yai biyie nanga saiir kipi whrie boin mi kima kimiir yidiwi wanwiyaeyim biyanim simiir hiriinan kipi boinanae. Mi kima Moses siir siyu komiiyin siir yayim simiirsi kipi ninkinwamwarki boin. Mi ti hiriinan yayim yim wi iikamim simiir whinkinsiis haiginiu rani mi wi simiir haipridkikai haiginiuwim mi wi hik simiir hauuwi mi yim ti hiriinan yayim yim naekak rani. ¹⁰ Mi yipiki inkamki ti yai nae karamaeyim simiir wakaena diriraerari yio wi iikamim yipiki iikamim naingwo tibmiyim wi simiir ninikibiri yapa yapa nwowam mi mhoiia ti iikamim simiirin idip idipin wi kwisairnana boinmauu wakaei. Mi ta saiir mhoiian sima wi kiriir yai aiir wakaeyokna rani mi kima whiekakar in digumii wi ti iikamim simiir haimriyugigi. ¹¹ Mi kira ti hiriinan iikamim simiir bidiyar yinokninkinin simiir kwoinim uridyu biyekki bidi kwirii idwokaiyim. Mi ti hiriinan mi biyeyim inokinok sima mriiyim yim ha nsiimauuwi simiir kwoinim whirua nwo rani, ini hindara haipridkikaiyim. Iriig.

Mi yayisim nhir ikim

¹² Taitas kara wi om komii Nikopolis hir nwowi mi ta naop iya wi saeya digi. Mi kara Atimas Tikikas, siirin wi haningi nikropki kiriiram in. Mi kara ha naingwowi kira siyuam ti hansir kariiram nitam. ¹³ Mi kira Sinas siir whinkinsiis haiginiu yipiki om komii Roman siyu komiiyin siir dimin taemin imiir ninokninkinin. Mi kira Apolos siir warar timi whinkinsiis haiginiu. Mi kira sowiir siyu minim mi dimin taeminim sowa hanguguwim sowa hainamam simiir wara whindiriraerar haiginiugi. ¹⁴ Mi krimiir iikamim sima siyuin siyu miyik tiriyin siir dinokninkin mi iikam nhirim dimin taeminim simiir kiyopsibgi haiginiuwiyim mi yipiki hikak simiirsi nwowiyim simiir whinkinsiis haiginiu. Mi sima hiriinan tiri mi wi paeyin paenidgi bud karamae nwowiyin siir hiriinan nwo rani mi yim sima wi paeyin paenid budiyin mi ha naokingugunankaiyin wi siir hiriinan nwowi mi sima wi Adi Komii siir siyu iirar sibgu wakaeyokna api.

¹⁵ Taitas iikam whiekakim yipiki kanakar nwowim sima kiriir nokboin maingimaingikim. Mi krimiir nomiiyauim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir pugananim simiir warar mi ikboin maingimaingikim. Mi kara Adi Komii siir naingwobumbuwa saiiram sriigin saeya wi kimakar nwowi. Iriig.

FILIMON

Mi iya Pol siya mi biye om Rom hir mriyin mi ta yokwowa siya ha wnkikin siir nomiyauwin yipikin Failimon dapiyin siiramn. Failimon siya om Kolosi hir nwokin. Mi iikamim naingwo tibiimiyim sama Adi Komii siir inig iirin iripa Failimon siir omaka aiir haingiriyu hainankim. Mi Failimon siya umir digworaekwoki naokingugunankai inkamkin. Mi Failimon siir dimin whirin siir miyan inkam nwr ieya tauahainamin mi siya kimidiniya om Roma hirir yidamki. Mi siya Pol siirin om Rom hir nin kiguin mi siir mhi kwoinim ina kina haigikiyin mi siya ini naingwo tibiimiyin inkama ywowin. Mi Pol siya Onisimas siir boinki siya Failimon siiram swoki amin mi ta yokwowa siya wnkia siya minam wnkikin Failimon siiramn siya siir swoki ikunam mi siir dimin bibiyie imir haiyoprimdiyumuigiyim. Mi siya ha wndigiyin mi ta yokwo aiirin kimidiniya Onisimas siya hainam mi siya ini Failimon siiramar swoki amin. Iriig.

¹ Kara Polkin. Dimusi rani, kara Jisis Krai saika mriigin mi kariirin hiriinansi hugripkikaigin maeyaua mi biye mriiya sairin. Kara mi iikamim naingwo tibiimiyim krimiir tiran puganan inkamin Timoti, krira ta yokwowa Filimon kiriiram wnkikin, ta yokwowa krira wnkia yipiki inkamin krira naingwokwonanaeyin mi Adi Komii siir mi aiirin krira mriyin krira kiriiram hauugikin. ² Mi krimiir yokmana yipika krimiir pugana naingwo tibiimiyi Apia saeya mi Akipas siya yipiki sau krira nitiyin dimin taemin bibiyeyim simaka mi yipiki iikamim naingwo tibiimiyim krimiir omaka hir haingiriyu hainaniyim Adi Komii siir inig iir, ta yokwo kara kimiiram warar wnkika.

³ Kara Adi Komii krimiir Wanin siya mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis sowiiram sriigin sowiir naingwobumbuwa kimiir hauugiyim mi ta hiriinan sairsiyin kima wi kwoin nongwomamaer aekak niki owim.

Filimon siir kwoinin Adi Komii siiramar naingwokwonanaeikin

⁴ Inokinok kara Adi Komii siiram sriiyim kara kimiirar boin wadieikin. ⁵ Dimusi rani, kara ha wakaekin kima ini krimiir Biyan Inkam Komii Jisis siir yaiyar wakaeyokna apim mi ti hiriinan siyuin iikam nhirmiyam naingwokwonanaeyin iikamim Adi Komii siiram naingwo tibiimiyim simiirin ini kimar nisiimauum. ⁶ Kara Adi Komii siiram kwisboinikin kiriir whinkinsis haiginuim mi iki iikam nhirim simiir boinmimauum kiriir naingwo tibiimiyi Jisis Krai siiram naingwo tibiimiyi. Kira simiirin ti hinina boinmauu mi kiriir yaiya simiir kwoinim wi saeya kisop haiginuwi sama ninoknankinim Adi Komii siir siyupai siyupaiyim krimiir nokboinmamaer haiginuwiyim. Dimusi rani, krira Jisis Krai siirgin. ⁷ Ti kariir nomiyau miyikim, kara ha wakaekin kima Adi Komii siir iikam imiiramar naingwokwonanaeikim mi simiirar kigriraowikim mi simiir kwoin imiirar whinkinsis haiginuwigim kirie nwowim. Mi sama ini wadieya swoki sibgu owim. Dimusi rani, kariir kwoinin ta yaiya saeya nwoaiginugin wadie mi kara tisi maigimaiga nwowin. ⁸ Dimusi rani, ta kirieya Jisis Krai siya hauugiya kariir kara panao pi digar nwowi kiriir boinmauuim ta mi aiir mriiyam. ⁹ Mi dimusi rani, krira irni nwirniyam naingwokwonanaei, kara Filimon kiriir iikam imiir kigriraoni haninaka kara kiriirin tisi hindara sriigiyin ta mi aiir mriiyim. Ihi, kara Polkin, kara bidi ywowin, ti inkamin yipikin maeyaua mi biye mriiya huuyokiyokaiya sair nwokaiyin Jisis Krai siir mi aiirsi. ¹⁰ Kara Filimon kiriirin Onisimas

siiram sriigi. Mi iya kara maeyaua mi biye mriiya huuyokiyokaiya saiir hirar niki okaiyin mi siya bidi wakaeyim yaiyim kara boinim Jisis Kraiis siirim mi siya ina yangwo tibmiiyin. Mi ta hiriinanin Adi Komii siir pugan aiirin siya ini kariir yinisimnan ywowin. ¹¹ Mi ta saiir biyarin Onisimas siya tirim siyiuim yim kariir kwoin iir bi wokmai haiginugun, yim ini biyekibiyie ywowim. Mi ti siyiuim tariinan siya tirim yim wadiekiwadiekim kririirin wi simar whinkinsiis haiginuwi.

¹² Mi tariinanin siirin kara kimiiram swoki ikropki. Kara siiram naingwokwonanaei mi ta hiriinan saiirsika iya siya kimiiram waraur niti kariir mhi kwoinim wi hikakar nwoki. Dimusi rani, siya kariir haiburgikin.

¹³ Kara hinina naingwokin siya kanaka tirar nwokin mi kariirin siyar whinkinsiis haiginugun iya maeyaua huuyokiyokaiya mi biye mriiya saiir hir nwokaiyin Adi Komii siir Yai Win Kibi aiirsi. ¹⁴ Mi kima wi wadie nwo karamae nwowi mi ankara iripi hiriinan pi siir mi onkworinukripkai rani mi ta hiriinana siya kariir whinkinsiisam. Mi kara ha naingwowi miyim kimiir kwoinki naingwowim wi simiirar mirii. Mi ta hiriinan saiirsika kara pi boriisopi kimiir boinanaeyim kima siyu miyik kariir tiram.

¹⁵ Mi tari Adi Komii siyar kiwakikin Onisimas siirin kimaka waraur nwowim. Mi tariinan siya inokinokin wi kimaka waraurar nwoyokiyokikaeyami. ¹⁶ Mi tariinanarin siya wi kariir whisarii mi primiriyan inkam nwo rani. Mi ini wadie mi owin, siya wi kimiir naingwo tibmiiyan inkam nwowi yipiki kima naingwokwonanaeyin mi kara iripa hiriinan siya wi kariir puganan naingwo tibmiiyan inkam nwowi yipiki kara naingwokwonanaeyin. Mi kima siiram in wi nhami nhami naingwonanae rani. Dimusi rani, ni kira whisarii mi primiriyan inkamkin mi iripi hiriinan ni kira naingwo tibmii pugana saiir inkam waraargin.

¹⁷ Mi kariir kwoinin siya hinina naingwowi, kara ini kinaka yamasuin, o ini Adi Komii siir pugan anaka yamasuin, yo ini kira kariir kigninkinwiniyin mi siir mi kigninkinwiniya saiir hiriinan ywowin. ¹⁸ Mi siya dimin whir kariir bidi tirbuwin mi kariir dimin priihaii mi kariir boinmauu, kara nwoki sibgu tirim. ¹⁹ Kara Polkin, kariir inga nonkwo winkim ti nimbiniim kimiiram mi Onisimas siya dimin biye whir kimiir tiri, mi siya dimin whir kimiir warauranki priihaii mi ti diminin wi kara sibgu tiri kimaka mi Filimon kira ina sibgu inokninkinim, karar tirhaiginugikin kira Jisis Kraiis siirim asi naingwo tibmii. Mi hiriinanki nuwi, kima kanaka dimin priihaigakim.

²⁰ Ihi, ti kariir puganan naingwo tibmii inkamin, ti siir daingwoki mi kara ha naingwowi kira ti diminin siirin naingwo tibmiini siyiuin siir hauukiyyu kira ti siyiuin kamim naingwo tibmiiyim sima tiriyim kariir kwoin iir sibgu owaiginuwam mi ta hiriinan saiirsika kara wa maigimaigaei mi Onisimas siirin wi kariiram waraurar swoki ikropki.

²¹ Mi tariinanin kara ta yaiya kariiram winkika, kara ina ninokninkinin kira wa diriraerar kini. Mi ti dimin hiriinanin sima sima rani mi iripi hiriinan iki dimin nhirim kira tirim. ²² Mi diminin whir. Kira maeyaua kwira huuyokiyokaikwokin omakanau hirin. Dimusi rani, kara ha naingwowi dimininim kima sriiyim Adi Komii krimiir Wanin siirim kariirim mi iya siya siyu whir kariirim kigninkinki mi kara wa niti mi hiriinan saiirsika kara ha naingwowi siya kariir whindiriraerari, kara kariir kignakiyim. Iriig.

Boin maigimaigana nhirkim

²³ Epafras in yipiki kanaka ninkin owin mi sima siirin maeyaua mi biye mriiya huuyokiyokaiya saiir hir hukripkikikaigin. Kraiis siir mi aiirsi mi siya kimiir boin maigimaigakikin. ²⁴ Mak, Aristakas, Dimas, mi Luk, ti sima

kanaka m̄riiyim Jisis Krai siir̄im m̄i iriipi h̄riinan sima k̄miirar m̄i boin maigimaigakim.

²⁵ Kara k̄miir Biyan Inkam Komii Jisis Krai siir̄im s̄riigi siya w̄i siir naingwobumbuwa w̄i whiekak k̄miirar nwoki hauugiyim. Iriig.

HIBRU

Hibru yokwowa ya yokwo pr̄eiya Hibrumi iikam̄im ȳipiki naingwo t̄ibm̄iyyim̄ J̄isis siiram ya s̄ima w̄inki aeya. Hibru iikam̄im ȳim̄ Juda iikam̄im s̄imiir̄ in̄ig wh̄ir̄ ieya. M̄i kr̄ima n̄inokn̄inkin̄ tani, ta yokwo aiir̄in̄ nh̄inga piyamisi w̄inkiya. M̄i inkam̄in̄ w̄inkiȳin̄ siya h̄in̄ina k̄igin̄ Juda s̄imiir̄ iikam̄im̄ naingwo t̄ibm̄iyyim̄ k̄ir̄ie rani s̄ima s̄imiir̄ naingwo t̄ibm̄i w̄ina saiir̄ haiburgigam̄ t̄irkim̄ s̄imiir̄ b̄iyan̄ siȳiun̄ Mosesnī siȳi komii si napiȳin̄ in̄i siiramar swoki am̄im. M̄i ta yokwowa iikam̄ im̄iir̄in̄ m̄in̄ boinkika J̄isisin̄ Adi Komii siir̄ ȳinis̄im̄in̄ in̄i paekwosim̄ ikim̄ m̄i Moses in̄i s̄imiir̄ haibur̄in̄. M̄i ta J̄isis siir̄ m̄iyya ya in̄i Mosesnī m̄iyya saiir̄ kou ywowa. M̄i ta J̄isis siir̄ nh̄ieya ȳipiki dim̄in̄ biȳie biȳeyim̄ sim̄ haiyoprimdiȳumiigiya ya in̄i wraisumi nh̄ieya saiir̄ haibura. J̄isis siya omwai h̄ir̄iyyar waiyayokiyok̄iigin̄. M̄i ta h̄iriinan̄ saiirsika siya s̄imiir̄ asi boinkikin̄ s̄ima J̄isis siiram̄ naingwo t̄ibm̄iyyim̄ ȳipikin̄ b̄iḡib̄iyan̄ pris̄in̄ in̄ig komiigakin̄. Iriig.

Yaiya Adi Komii siir̄ ȳinis̄im̄in̄ siya hauuga kr̄imiir̄in̄.

¹ B̄idi b̄idiniyar̄in̄ ii wh̄iekakim̄ b̄idi yamkiȳim̄ Adi Komii kr̄imiir̄ Wan̄in̄ siya siir̄ yayim̄ profet kam̄im̄ s̄imiir̄ boin̄m̄im̄auugin̄, siȳupai siȳupaiȳim̄ s̄imiir̄. M̄i t̄i yayim̄ profet kam̄im̄ s̄ima in̄i kr̄imiir̄ brougaeyim̄ s̄imiir̄ hauugiyim̄. ² M̄i ta iyya d̄ig kingiin̄ nwowi Adi Komii siya ta siir̄ yayi w̄i siir̄ ȳinis̄im̄ iir̄ hauugi. M̄i ȳio siya w̄i kr̄imiir̄ swoki kwaboim̄m̄am̄auwi. Adi Komii siya siir̄ b̄idi ȳimbin̄in̄ siir̄ digworaekwo wh̄iekakim̄ s̄imiir̄ haiyim̄. M̄i b̄iyya Adi Komii siya siir̄ boin̄in̄ m̄i siya in̄i siir̄ yai im̄iir̄ar wakaeyoknan. M̄i siya n̄inomor nu sowiir̄ digworaekwo im̄iir̄in̄ asi nonkwokwokikim̄. ³ T̄i siir̄ ȳinis̄im̄in̄ J̄isis siya kr̄imiir̄ n̄isiim̄auugin̄ dim̄in̄ komii komiyyim̄ paenan̄ n̄uyaiyim̄ Adi Komii siir̄im̄, siir̄ ȳinis̄im̄in̄ in̄i siir̄ Ad̄in̄ siir̄ h̄iriinana ywowin̄. Siir̄ yayi saeya k̄ir̄iekaka, digworaekwo wh̄iekakim̄ n̄inomor nu sowiir̄im̄ siyar̄ sibgu k̄iḡirkaki. M̄i siyar̄ naokin̄ paeyin̄ h̄iniya n̄ir̄ion̄inkin̄in̄ siir̄in̄, iikam̄im̄ s̄imiir̄ dim̄in̄ biȳeyim̄ in̄i siyar̄ haiyopriim̄diȳumiigiyyim̄. M̄i siya ha swoki ins̄iin̄ idwonam̄in̄ m̄i siya n̄inomor koua h̄ir̄iir̄ yam̄ m̄i siya Adi Komii siir̄ in̄a in̄ig m̄iyya in̄i idwoiun̄ inkam̄ komii nu k̄igr̄iraowiȳin̄ siir̄ h̄iriinan̄. Iriig.

Adi Komii siir̄ ȳinis̄im̄in̄ siya in̄i paekwosim̄im̄ s̄imiir̄ haibur̄im̄

⁴ Dimusi rani, siya in̄i Adi Komii siir̄ in̄a in̄ig m̄iyya n̄idwowin̄ m̄i siya in̄i paekwosim̄ wh̄iekakim̄ kou h̄ir̄ nwowim̄ s̄imiir̄ haibur̄im̄. M̄i t̄i in̄igin̄ Adi Komii siya hauuw̄in̄ siya ir̄iip̄i h̄iriinan̄ siya in̄i paekwosim̄im̄ s̄imiir̄ in̄ig im̄iir̄ haibur̄im̄. ⁵ Dimusi rani, b̄iyya Adi Komii siya paekwosim̄ im̄iir̄in̄ h̄in̄ina b̄i boinkin̄,

K̄ima kariir̄ ȳinis̄im̄kim̄, panao kara p̄i h̄in̄ina boinki kara k̄imiir̄ Adgin̄. Adi Komii siya paekwosim̄ s̄imiir̄in̄ h̄iriinan̄ yai b̄i swoki boinkin̄. N̄ingaka, n̄ingaka k̄inḡa. Siya J̄isis siirara boinkin̄. ⁶ B̄iyya Adi Komii siya siir̄ ȳinis̄im̄ ȳinhaomiȳin̄in̄ siir̄in̄ nu t̄iriir̄ n̄ikropkiyam̄ m̄in̄in̄ m̄i siya paekwosim̄ s̄imiir̄in̄ h̄in̄ina boinki,

k̄ima t̄i kariir̄ paekwosim̄im̄ k̄ima siir̄ in̄ig iir̄ hainanprapraski.

⁷ M̄i siya yai nh̄ir̄im̄ paekwosim̄ s̄imiir̄in̄ h̄in̄ina boinkin̄, paekwosim̄ s̄ima kariir̄ m̄iyyan̄ inkam̄ dwo m̄i s̄imiir̄ m̄iyyim̄ opudnan hugidudu mir̄ii. M̄i s̄imiir̄ k̄ir̄ieya paenan̄ d̄iudkwakwa.

⁸ M̄i siir̄ ȳinis̄im̄in̄ siir̄in̄ h̄in̄ina boinkin̄,

kira ini Adi Komii ywowin kariir hiriinan. Kira inkam komii digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyin wi siir hiriinan nwowi. Inokinokin digworaekwo whiekakim kira wi wadeyar sibgu kigriraowi.

⁹ Kira wi siyu miyik miyikim simiiraramar naingwowi mi kira wi dimin biyeyim wi simiiram naingwo rani. Kara kiriir Adi Komiiyin kiriirin wi kara nokmwın okwohaiginuwi, inig komiigak nwowamin mi kira wi maigimaiga komiigakar nwowi. Mi ta maigimaiga wi iikam whiekakim simiir maigimaiga imiir haiburi.

¹⁰ Mi Adi Komii siya hinina swoki boinki, Biyan Inkam Komii, kira bidi bidiniyarın nu ninomoro kiriir ingar nonkwokwoko.

¹¹ Mhoiya ninomor nuwo sowa wa digiguski mi ni kira ningaka. Inokinokin wi hiriyar nwoyokiyoki mi ninomor nuwo yo wi wro namwoiwi yuis wronan.

¹² Mi yio ini inkamin yuis kaba nitkaigiya mi yaeya yuis win swoki haiyin mi ha niyin ini siir hiriinan ywowin. Mi kira nu ninomoro sowerin wi hiriinanar mi diguskii. Mi wi yaeya nu ninomor win swoki onkwokwoki mi ni kira wi hiriyar nwoyokiyoki ami, wi kina rani.

¹³ Biya Adi Komii siya hinina boinkin, kira wi kariir ina inig miya nidwowi, maeyaua inkam komii siya nidwowiya sair. Mi kira wi hiriyar nwoyokiyoki mi wi iya kara kiriir sauan omomim simiir nonkwobumbunin kin iguski wi sair nadiguwi.

Adi Komii siya ti yayim simiirin paekwosimim simiir bi boinkin. Ningaka. Siya siir yinisim iirarar boinkin.

¹⁴ Mi yipikim paekwosimim, ha? Sima naeyunankim mi dimin taeminim Adi Komii siya boiniyim sima pa wakaeyokna diriraerari. Mi siya simiirin iikamim naingwo tibiimiyim simiirim yikropki simiir whinkinsiisim Adi Komii siya nambinim nanmaiwarkainam simiir. Iriig.

2

Adi Komii siya krimiir swoki anmaiwarkainaei yio dimin komii ieyairgin.

¹ Dimusi rani, Jisis siya Adi Komii siir yinisimkin digworaekwo whiekakim ini siyar kigrkakim mi krıma krimiir kwoınau haigi nonkworinu sairin digumii kipi haimriiyugi, wım wi ini hanın kima kima priyakirirkiisi.

² Adi Komii krimiir Wanın siya biya siir yai nhirim siir paekwosimim simiir boınmauugikin. Mi ta yayia ha hainamim mi ina boınmımauwamim. Mi dimin taeminim sima boınmımauwım ina yımbiyamim. Mi iikam nhirim sima ta yayia saıka nantamyıriyiri mi sair wakaeyokna karam nwowi mi sima dimin biye tiri mi sima wi hik kimpısu prasae hai rani, ti dimin biyeyim sima tirim simiirsiyin, dimin biyeyim sima tirim simiir digar swoki haii. ³ Mi hiriinankinuwi mi krıma ta yai komiıya Adi Komii siya boına, siya nanmaiwarkainana digumii sair haimriııuwi mi krıma wi panına napiyoki iya Adi Komii siya dimin biyekak iikamim simiir tırbumbuwi sairın, ha? Siyu karamaeka. Ningaka. Biya, Biyan Inkam Komiiyin siya hinina boinkin, Adi Komii siya wi krimiir nanmaiwarkainaei, iikamim sima ta yai aıir wakaeyoknaım sima hinına boınkim, ta yayia saeya kaimwowaırga. Saeya nıksisae rani. ⁴ Adi Komii siyar niısiımauugin ti yayım sima kaimwowaırgım, kirıepai kirıepaiyim siya tirim. Mi siya siyu miyik miyikim iikamim simiir whinkinsiisim tirkim mi Adi Komii siya naeyıın siir kwoın aırgar naingwo hauugin iikam imiirin mi siya siir dimin miyik miyikim iikamim simiir hauwikim. Iriig.

Jisis siya inkamnan nimbiamkin krımıir nanmaiwarkainam.

⁵ Ti yayım tariinan krımıir boınım, sima ti nu whırın wı mhoııya Adi Komii siya tirkii mi siir boınkin. Iikam yipikim siir wakaeyoknaım sima wı ti nu iir nwowi. Adi Komii siya paekwosımım simiir bi nımbingın ti nu win siir kigrıraowamın. Nıngaka. ⁶ Inkam nwırın Adi Komii siir yayım yokwoni siya winım saeya hınına winboınkika,

Iikamım sima dimkim, kira simiiram naıngwowyın? Mi yınisisımım yım dimukim kima simiir sibgu kigrıraowiyım, ha? Iikam krıma ini inıg karamae ywowım.

⁷ Mi siya iikamım krımıirın wı ii prıei nokmwın owaıgınıu rani, paekwosımım simiir aowan. Mi kira dimınım inkam komiıyım nu kigrıraowiyım digworaekwo whiekakım simiir sima haiyım simiir hiriinan hauugin. Mi sima ini paenan yıuyakiyım. Mi sima ini inıg komiıgaka ywowın.

⁸ Mi kira digworaekwo whiekakım simiir nokmwın okwo haıgınıugin. Ihi, Adi Komii krımıir Wanın siya digworaekwo whiekakım iikamım simiir aowa haıgınkin. Mi dimın whırkin simiir koua bi swoki haıgın mımınkin. Nıngaka: Mi ti dimınım krıma tariinanın simiir niki kig rani. Sima bi niki imbinikım. Nıngaka. ⁹ Mi tariinanın krıma bıdi yınoknınkınım dimın taemınım ti inkamın Jisis siirım. Mi ii prıei rani, Jisis siya ti nu iir nwowın. Adi Komii siya siirın paekwosımım simiir aowa nokmwın okın mi siya ini inkam inıg karamaenar ywowın. Mi tariinan Adi Komii siya inkamın inıg komiıgakin siir hiriinan yokmwın owaıgınıu mi siya ti dimın paenan nıuyaeıyın Adi Komii siirım simiir hai. Dimusi rani, siya naokın iikamım krımıir dimın biyıeyım mi krımıir hikım simiir haiyım. Mi Adi Komii siya iikam krımıirın wı dimın mııyık mııyık imiir hiriinansi tir haıgınıuwı. ¹⁰ Mi ini mi owın Adi Komii siya digworaekwo whiekakım simiir Adi mi owın mi simiirın siyar mi onkwokwokiıyın ini mi owın. Mi siya Jisis siirın mınam nımbingın ti hik imiirın siyar mi hai siya kımııısuam ini owın. Mi ta hıka Jisis siir tıra mi siya ini iikamım simiir nanmaiwarkainan inkam komii kın yamwoııın. Mi krıma wı Adi Komii siir yınisım asi nwowi. Mi mhoııya krıma wı siir dimın mııyık mııyıkım nınomor kouanım wı simiir hai.

¹¹ Krıma dınoknınkın, ti inkamın siya iikam whiekakım simiir dimın biyıe imiir bıdi haiyoprımdiyııumııgiyım mi ti iikamım sima ini rırmııya ywokiıyım, simiirın dimın whırki bi kımbugım. Mi Jisis siya mi sima, sima ini Adi Komii siir yınisım arar ywowın. Mi Jisis siya simiirın siir nomousısım nıkıısi panıınsi yıdidsi. ¹² Mi siya boın,

Adi Komii kara kiriir inıgın wı kariir nomousımım simiir boınmauwı. Ihi, simiir whwonkam idain kara mwai waowı mi wı kiriir inıg iir hainani. Maeyaua iikamım naıngwo tıbmıı kınııyım ırıpa sima haıngırıııu omımırıya saıir hırın.

¹³ Mi siya hınına swoki boınki, Kara wı Adi Komii siir yai imiirar naıngwo tıbmıı kını. Mi siya hınına swoki boınki, kira kariir kigi, kara tisi tirar nwowın. Mi Adi Komii siir yınisımım kariir hauuwım sima tisi kanaka tirar nwowım.

¹⁴ Mi krıma ti siir nomousımım pıugak nhiekakaırgım mi Jisis siya ini ırıııı hiriinan inkama mi amwoııın pıugak nhiekak mi siya wa mi aowı mi siya Setan siirın wa nonkwobumbunınkın ıuguski mi siir siyııın iikamım simiir tırbumbu aokaowıyın siir warar. ¹⁵ Mi siya hiriinan mınsi tırkin, iikam krıma naosi naıngwo ididi mi Adi Komii siir kigi mi mhoııya krıma wı naosi nıdid rani. ¹⁶ Siya ti dimınım simiirın paekwosım simiir whınmırııyım bi mınkin. Nıngaka. Siya iikamım Ebrahim siir isidın siirın krımıir whındırıraeraram nıtkın. ¹⁷ Mi ti hiriinan siyııın siya inkam asi nwokın, siir nomousısımım

krimiir hiriinan. Mi siya wa mi mirii prismi biyan inkam komii siir hiriinan iki iikamim simiirsi naingwoyimiyo kim. Mi siya minsi naokin Adi Komii siir iowa siya nwowa dimin biyeyim simiir sairsi. Mi siya iikam imiirin Adi Komii saika nwoki inkiamasu haiginiuwim sima iripa nongwomamae aeyam. ¹⁸ Mi siya hikpai hikpaiyim siir nimbiamim mi siir kinankiuiim simiir kimpipisu bidiyar haiyin. Dimusi rani, siya wi nwoki kigninokninkinim iikamim ti hiriinan hik kimpipisu haiiyim simiirin. Iriig.

3

Jisis siir inig komiiyin ini Moses siir inig komii iir haiburin

¹ Nomiiyauwim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmii kinim. Adi Komii kimiiram in minam nikiunakin diminin big nasmirwaiya Adi Komii siya nwowanin siir tirim. Mi kima Jisis siirim sibgu daingwokwo, Adi Komii siya Jisis siirar nikropkikin siir yai aair boinmimauuwam dimin whiekakim siya tiriyim. Siya prismi biyan inkam komiiyin siya tiriyim siir hiriinan. Mi krima ti yayim siya boinim simiirar wakaeyokna boinmimauukin iikamim simiirin. ² Adi Komii krimiir Wanin siya bidi yimbinin ta siir miya sairin mi siya ta Adi Komii siir mi miyik aairar asi sibgu wakaeyokna mirii, siya Moses siya tirin iya siya Adi Komii siir iikam imaka nwowa sair hiriinan tirkin. ³ Mi Adi Komii siya minam kiwakikin Jisis siir inigin Moses siir inig iir haiburim. Inkamin omaka komii miriiyin mi inigak ha nwowiyin siir hiriinan. Omaka saeya bi nwowika inigakin. Niingaka. Inkamin nonkwo miriiyin siyar nwowikin inigakin. ⁴ Omakaim sima sima bi mirii naeikim. Niingaka. Omaka whiekakim simiirin inkamki nonkwo miriigim. Adi Komii siyairgin digworaekwowim simiir bwamkibwamin. ⁵ Moses siya whisarii mi miriiyan inkamkin. Mi siya Adi Komii siir yai imiirar sibgu wakaeyoknaeikin iya siya Adi Komii siir iikamim simaka hir nwowa mi siya Adi Komii siir dimin taeminim mhoiia nimbiamim simiir boinmimauugin. ⁶ Mi inkamin Adi Komii siir iikamim simiir kou nwowin yo Jisis Krai sasaigin. Mi Adi Komii siir yinisimin miyim siya miriiyin ini wadiekinar mi owim. Mi nim krima iikamim naingwo tibmii kinim nim krima Adi Komii siir piuganka. Mi krima naingwo tibmii kini Adi Komii siiram in mi kirie hiriirar nwowi mi krima siiram in maigimairga hiriirar nwowi, krimiir nanmaiwarkainam. Mi krima iikam naingwo tibmiiyim wi Adi Komii siir piugan nwowi. Mi krima naingwo tibmii kin karam nwowi, siya wi krimiir nanmaiwarkaina rani. Niingaka. Iriig.

Mi iikamim Adi Komii siir yai aka nantamyiriyiyim sima wi iripa nongwomamae ae rani.

⁷ Dimusi rani, krima ini Adi Komii siir iikamnan ywowim. Mi krima Adi Komii siir naeyu miyikin siir yai imiirar wakaeyokna. Siya hinina boinkin, panao kima pi siir yai aair wakaei,

⁸ mi kima kimiir mhi kwoinim pi kipi kikitindinu kripkai biya kimiir yidiwi wanwiyaeyim sima kariir yai aka nantamyiriyira sair hiriinan, iya sima nu siiyin apa niinga hir nwowa.

⁹ Mi sima kariirin sair kinankiugim. Mi ta maeyau airin kimiir brougaeyim sima dimin whiekakim kara tirim sima biewiyim kamnwosa kigim. Mi sima hiriinansi bi nwokim, sima ini kariiramar swoki kinankiui kripkaiyim.

¹⁰ Mi kariir kwoinin ti iikam isidin simiirimin hauugihauuga asi whwiyiekin. Mi kara ina boinin, inokinokin simiir mhi kwoinim yaeya siyu whirima naingwowi siir napam.

11 Mi kariir mhi kwoinim haugihauga asi whwiyekikim simiiram in mi kara hinina nikopaisirki, ti iikamim sima wi kariir om miyikin piu siisiyin wi siir swoki it rani. Nningaki nningakinga!

12 Mi kimiir kwoinim wi dimin biyeyim simiirim pinangwowski mi kima wi ti Adi Komiiyin omwai waiyayokiyokiiyin wi digiumii siir haimriiyugigisi.

13 Mi tariinanin inokinokin kima irira nwonwira kima kimar whinkinsiis ankinsiisnaei mi kimiiram kinankiwi mi kima wi Adi Komii siirin wi digiumii haimriiyugig rani. Nningaka. 14 Kima, kima kima whinkinsiisna. Dimusi rani, bigi biyin krma Kraisiir yai aiir wakaeyim, kima bidiyar yangwo tibmiyim mi krma bidiyar sibgu itinaku kripkaiyim. Mi krma hiriinan triyokiyoki ami mi iya krma naowi wi saiirar nadigiuwi. Mi krma inokinokin wi Kraisi saika nwoyokiyoki.

15 Krma ina ninokninkinim, ta yaiya ina nwokripkaiya. Saeya hinina boinka,

Mi tapa kima siir yaiya saiir wakaei mi krmiir mhi kwoinim kipi kantimdinu, biya kimiir brougaeyim biya sima nantamyiriyira saiir hiriinan.

16 Yipiki iikamim biya Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna karam nwowim mi saika nantamyiriyirim, ha? Ti iikamim Moses siya nikiunamim nu Isib hiranki mi ha namim sima. 17 Mi biewi kamnwisso Adi Komii siir kwoinin haugihauga nhiniram whiyekin, ha? Siya iikamim siyu biye tirim kwoin haugihauga simiiram whiyekin mi sima ini maeyau siiyin apain ini hir yaokaowim.

18 Biya Adi Komii siya nhinir nokwao boinkin, ha? Sima wi om miyikin piu siisiyin wi siir nam tani kara simiiram nimbini Nningaka. Ti iikamim Adi Komii siir yai nantamyiriyirim siya simiirar boinkin. 19 Krma ina ninokninkinim, sima binangwo tibmii kingim. Mi sima omin Adi Komii siya nimbini simiiram piu siisiyin siir binamkim. Nningaka. Dimusi rani, sima binangwo tibmikim mi Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyoknakim. Iriig.

4

1 Adi Komii krmiir Wanin siir nimbina saeya ina niki owa, saeya hinina boinka, kima kariir omin piu siisiyin siirin wa napninopkai nami. Mi hiriinanki niuwi krma mintarao Adi Komii siya krmiirin wi siir omin piu siisiyin siir kigninkin apninopkaigi karamae nwowski. 2 Krma Adi Komii siir yaiyim ina wakaeyim biya krmiir brougaeyim sima wakaeya saiir hiriinan. Mi sima hindara wakaekim mi sima binangwo tibmii kingim mi ta Adi Komii siir yaiya sima wakaeya, saeya simiir bi swoki whindiriraerarka. Nningaka. 3 Krma iikamim nangwo tibmii kniyim krma ti om miyikin piu siisiyin siirar namikim. Biya Adi Komii siya boinin saiir hiriinan, ta yaiya hinnga. kariir kwoinin hauugihauuga whwiyekin mi kara hiriinan asi nikopaisir boinkin, iikamim kariir yai waka karamae nwowim sima kariir omin piu siisiyin wi siir napninopkainani rani. Nningaki, nnga, kinga!

Adi Komii siya nu ninomor sowiirin ha nonkwokwo digiwin mi siya piu ina siisin. Mi mhoiya siya ti omin piu siisiyin simiiram ha boinkin. 4 Mi Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin ii iriyyar kwisaka saiirin hinina boinkin mi ii iriyyar kwirim Adi Komii siya mi whiekakim simiir mrii digi mi ii iriyyar kwisaka siya piu saiir siiskuwak. 5 Mi ta Yokwo Komiiya saeya hinina swoki boinkika, sima kariir om miyikin piu siisiyin wi siir napninopkainani rani. Nningaki, nnga, kinga! 6 Mi ta yaiya hiriinana ina niki okripkaiya mi nhirim nangwo tibmii kniyim, om miyikin piu siisiyin siirin wa napninopkainami mi iikam nhirim biya yai win kibi aiir wakaeyim mi ha swoki antamyiriyirim, sima wi omin piu siisiyin siir hiriir napninopkainam tani. Nningaka. 7 Dimusi

rani, iikamim yipiki biigi bi wakaeyim Adi Komii siir yai win kibi aiir mi ti omin piu siisiyin siir nam karamae nwowim Adi Komii saika mi Adi Komii siya simiiram in iya kwira swoki imbin piu saika siisim. Mi mhoiia biewi biewiyim bidi yamkiyim, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim Devidki si winboinkiyim Yokwo Komiini siya hinina boinkin,

Mi tariinanin kima ta yai aiir wakaei, kima wi kipi nantamyiriyir.

⁸ Mi Josua siya simiirin ti omin Adi Komii siya nimbinin piu sima siisam, siir hariir whinamkiswo mi Adi Komii siya wi yaeya igwir di swoki imbinin piu sima siisamin. ⁹ Mi hariinankin uwi, krima dinokninkin, igi ii kana piu siisiya Adi Komii siir iikamim simiira ya ina niki owa. Ya ini ta ii iriyyar kwisaka, iya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir nonkwokwo digiya mi piu ha siisa ini saiir hariinan ywowa. ¹⁰ Mi Adi Komii siya digworaekwo whiekakim ha nonkwokwo digiyin mi siya piu ina siisin. Mi iikamim yim wi hariinanar mi tiri, sima wi simiir mi imiir haiburgigi mi piu wi Adi Komii saika nini siisiuwi. ¹¹ Mi krima wi krimasiyar mintaraona krima wi omin piu siisiyin wi siir nwoki amim mi wi Adi Komii saika nini owouwim mi kima Adi Komii siirin digumii kipi haimriiyugigs mi saika kipi nantamyiriyir biya kimiir brougaeyim sima tira saiir hariinan.

¹² Krima krimasiyar mintarao ti digworaekwo imiirsiiyin. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya saeya hinda bi priiyokaeyamka. Nngaka. Saeya ina miriia. Saeya ini wismir iokaka saiir io aiir haibura. Mi saeya inkamni hanin ii tirirar bi naka ikwoyamyaenakika. Nngaka saeya mhi kwoina hariiyar krimkrikninopkainamika, inkamin inibgi iniba krimkrikninopkainamiyin siir hariinan. Mi krimiir kwoinin pi saeyar kisisop hid haiginuwi. Mi krimiirin pi saeyar mi isiimauuwi, wadiekipiyamisi owin, iyie? Wadie rani. ¹³ Dimin whir karamaeka Adi Komii siirsi kimirkaiyim. Nngaka. Digworaekwo whiekakim tika nwoyokiyokiiyim, siya simiirin ina kigirkakin. Mi siirin, krima digworaekwo whiekakim krima tirim, simiirin hariiyar boinmimauu swoki. Mi siya wi krimiir nwoki hidim. Iriig.

Jisis siya krimiir prismi biyan inkamkin.

¹⁴ Krimiir biyan pris inkamin siya bidi yamin mi siya ini Adi Komii saika nwowin siir om iir. Tiki inkamin, yo Jisis siyargin Adi Komii siir yinisamin. Mi krima sibgu daingwo tibmii kin mi sibgu daingwo omok Jisis Kraiis siiram in ti krima boinmimauuwun inkamin. ¹⁵ Mi iikam krimiir kwoinim bi sibgu owipisuwikim iki dimin biyie biyeyim krimiir kinankiuwiyim, krima bi sibgu okworinuwikim. Mi ti digworaekwowim krimiirin wi sima nikwowaisii krimiir kwoin imiiram kinankiuam. Mi krimiir biyan prisin siya krimiirsiiyin naingwoyimiyok prasae rani, ti inkam naingwoyimiyok komiigakin siir hariinan digworaekwowim krimiiram kinankiuim simiirsiiyin. Mi siya krimiiram dimusi naingwoyimiyok rani, ti digworaekwo hariinanim krimiir kinankiuim, siirin bidiyar mi kinankiuim. Mi siya simiir bi napkin mi siyu biyie ha bi tirkin. Nngaka. ¹⁶ Mi hariinanki nuwi, krima wi kipi nidid. Krima Adi Komii siiram in hariiyar kwisboinanae, krimiir dimin biyeyim simiir haiyopriimdiyumuigiyam mi krimiirin wi siyar mi whinkinsis haiginuwi, ti dimin biyeyim krimiiram kinankiuim simiirsiiyin. Mi krima simiir nikwowaisiiyim wi digar mi owi. Iriig.

5

Jisis siya krimiir biyan prisin siya wi digar nwowi krimiir dimin biyeyim simiir haiyopriimdiyumuigiyam

¹ Mi Juda iikamim, inkamin prismi Biyan Inkam Komii nwowamin siirin pi simar nokmwın okwo haiginıuwi. Mi ti prismi biyan inkam komiiyin, iikamim simiir miyim pi siya siyar mırıi yokiyokii inokinokin. Mi iikam imiiramın nhwo pi siyar kwisboini. Mi simiir nae miyik miyikim pi siya mi inkin imiyeaei Adi Komii krimiir Wanın siirım simiir dimın biye imiirsi. ² Mi prismi biyan inkamin siya iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna ap karam nwowım, habwowhaenan nwowım mi siyu biye ha tirım simiirsiyin naingwoyımıyok pranae bi kinikin. Mi siya krimiirsiyin wa naingwoyımıyoki. Dimusi rani, ii nhirım siirın dimın biyekı nıpiyaokii, yo wi hiriinan siyu biyeyar mi tiri, krimiir hiriinan. ³ Siya naeyım Adi Komii siiramın krimiiraramar bi nınkin imiyeaikin. Nıngaka. Siya, siyam warar mi inkin imiyeaikin. Dimusi rani, ii nhirım siirın dimın whırki kinankıuwi, siya wi siyu biyeyar mi tiri. Mi Adi Komii siya wi siir dimın biyeyım mi krimiir ikim wi simiirar haiyopriimdiyımıigi swowi. ⁴ Inkamin prismi biyan inkam nwowiyın, siya inig komiigakin. Siya siirara kwoınkar bi nwokin, ta hiriinan mi aiirin. Nıngaka. Siirın Adi Komii siyar nokmwın okwo haiginıugin, ta mi aiir mırıiyamin. Biya Eroni, siya nokmwın okwo haiginıuwın siir hiriinan prismi biyan inkam nwowam, saiir hiriinan.

⁵ Mi Krai siya prismi biyan inkam nwowamin sasair bi nwokin. Nıngaka. Siirın Adi Komii siyar nokmwın okwo haiginıugin. Mi Adi Komii siya siirın hınına boınki,

Kira kariir yinisimkin! Mi tariinanın kara ini kiriir ad ywowın.

⁶ Mi Adi Komii siya Yokwo Komii saiirın Jisis Krai siirın hınına boınkikin, kira wi prismi biyan inkam nwowi inokinokin. Ti prismi biyan inkamin Melkisedek dapiyin siir hiriinan.

⁷ Mi biya iya Jisis siya nu tir nwowın, inkam krimiir hiriinan mi nhwo ha kwisboının Adi Komii siiram, ouuba ini warar yaokiinaiiniya. Mi Adi Komii siya dimın taeminım siya kwisboınım simiir wakaeyın mi siya siirın ina whındiraerarın. Mi siya bıdiyar iki aonamin mi siirın Adi Komii siya swoki hidninsiin idwo ie hiranki. Mi siya ini omwaiyar swoki waiyain. Dimusi rani, siya, siyamar bi naingwonakin. Siya Adi Komii siir kwoın iirrarar napkin. ⁸ Jisis siya Adi Komii siir yinisimkin. Mi siirın dimın kasa kasaki bi nonkwonınwoımwırnınkin haiginıugin. Mi ti digworaekwowım siir nonkwonınwoımwırnınkin haiginıuwım yım siir whınkinsiis haiginıugin. Siya Adi Komii siir kwoın iirrarar sibgu wakaeyokna apım. ⁹ Mi siya Adi Komii siir kwoın iirrarar napkin. Mi ti hiriinan siyuın yo mın nısiimauugin siir kwoının dimın biye whır swoki aingwo rani. Nıngaka. Mi ti hiriinan siyuın siya wi dig asi nwowi, iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyokna apım simiir nanmaiwarkainam. Mi sima wi omwaiya nwoki waiya yokiyokıkaeyamim. ¹⁰ Adi Komii siya yokmwın okwo haiginıu Jisis siirın prismi biyan inkam nwowam biya Melkisedekni siya nokmwın okwo haiginıuwa prismi biyan inkam nwowam saiir hiriinan. Dimusi rani, ti dimının Jisis siya nanmaiwarkainan simiir dimın bibiyeyım simiir saiirsika. Iriig.

Krımı wigkam inkam adiyaowaenan dwo Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apamin.

¹¹ Mi Krai Melkisedek sowiir dimınpai dimınpaiyım kara simiir boınmımauwamin ina naingwowın. Mi kara simiirın wi sibgu nanaaknıkkıi rani. Dimusi rani, kimiir kwoının ini habwowhaenan ywowım. Mi kimiir kwoınım ta yai aiir wakaeyamin rırmıya bi nwokim. ¹² Kıma kwokıkwokıyaeya bi naingwo tıbmıi kınıgım wi Adi Komii siir yai aiir nowomwarkaiyuwan iikam pi ywowın. Dimusi rani, kıma Adi Komii

siir yai aiirin kwokiyaeya bi mi aingwo tibmiigim. Mi kima dig bi nwokim ini yinkinyaeyaowim. Mi Adi Komii siir yaiya biya kima wakaeya saiir bi sibgu ninokninkinkim. Mi wim kima iikam nhiramin ina naingwowim, kimiir swokini owomwarkaiyuniyim. Mi kima wa nwoki inokinkinim kima inakamae rani, nae kirie kirie bi rimtiowikim. Kima ini yinisim praigaknan ywowim, ini mwiiyar niki aeyim. Dimusi rani, kima Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyoknakim, kima tira saiir hiriinan. ¹³ Krima dinokninkin, iikamim biya ta Adi Komii siir yai aiir niki wakaeyim mi sima mhoiia kwisaka ha swoki wakaei mi yim ti hiriinan iikamim ini habwowhaenan ywowim. Sima kirie karamaeka yim ini yinisimin siir yopiini mwiiya niki aeyin ini siir hiriinan ywowin. Sima Adi Komii siir yai aiir bi ninokninkinkim piki hinina dimin ikin biyeyin mi piki hinin dimin ikin wadiyeyin. ¹⁴ Iikamim inakamae nwowiyim yim nae kirie kirieyim ha naeikim. Mi yim sima ina ninokninkinim, piki hinin nae ikin biyeyin mi piki hinin nae ikin kibiyin. Mi yim ini iikamim naingwo tibmii kuniyim mi kiriekak ha nwowim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi ti hiriinan siyiuin ini iikamim naingwo tibmii kuniyim sim naingwo omok diriraerariyim piki hinin dimin ikin biyeyin mi piki hinin dimin ikin kibiyin ini simiir hiriinan ywowin. Iriig.

6

¹ Krima yaiya Krai siira biya sima boinmimauuwa idowigiidowiiyana saiiraramar kipi naingwokripkai. Krima siir yai nhirim aowa aowanim warar wakaeyokna ap. Mi krima wi siir mhoiia nwoki amim, ta krima tira saiir hiriinan. Mi krima ti yayim biya krima wakaeyim simiir simiira kipi naingwokwonanae. Taka yaiya ya hininga, krima siyu biye siirin digiumii haigingig, naokaoiga krimiir ninuwiyin mi Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiir wakaeyokna apnam. ² Mi ta yaiya biya krima boinmimauuwa kimiir baptaisni siyupai siyupaiyim sim mi iikamim ina simiir mwo imiir mi onkwowim Adi Komii siir dimin kirie komii komiiyim simiirin ha mi isisiimauu mi ombud komiiyin ha naokaonamim mi simiirin ie hirankar mi kininsiin idwo mi iya Adi Komii siya simiir hidana nhirim wi paeya nami mi nhirim wi ninomor koua nami. Mi ninomor koua namim yim wi omwaiyar waiyayokiyokii. Mi hiriinan digworaekwowim yim kimiir nowomwarkai haiginugun. ³ Adi Komii siya krimiir whinkinsiis haiginuwam tiri. Mi krima wi iki siir yai nhirim simiir nwoki wakaeyokna apim, krima tira saiir hiriinan.

⁴ Kara kimiirin hiriinan minsi boinki. Dimusi rani, iikam nhirim biya sima bidiyar iki aingwo tibmii kinim. Mi sima Adi Komii siir yai aiirin bidiyar sibgu wakaeyoknam. Mi sima dimin miyik miyik bidiyar mi haiyim, Adi Komii siya hauugiyim siir om hirankin. Mi Adi Komii siir naeyiun simiir piu bidiyar mi ii okwokaiyim. Mi sima Adi Komii siirin digiumii haimriiyugigi mi krima simiirin wi panina swoki boini, ti siyu biyeyin siir haiburgigim mi Adi Komii siiram swoki amim, ha? Nngaka. Yio siyu rani. ⁵ Sima bidiyar yinokninkinim Adi Komii siir yaiya biya sima wakaeya, saeya yai bimbuiwi rani. Mi dimin kirie komii komii nhirim biya Adi Komii siya tirim bidiyar mi kigim. Mi mhoiia krima wi simiir whiekakar kigswowi. ⁶ Mi sima Adi Komii siir yai kibi aiirin digiumii haigingiki mi krima wi panina tiri, simiir swoki ikunaniyim Adi Komii siiram swoki itam ha? Nngaka. Yio siyu rani. Sima wi Adi Komii siir siyu iir swoki ap rani. Nngaka. Dimusi rani, yio ini Jisis siirin paeyin hiniya nironinkinin saika swoki inkin irinu isomaoni hinin ywowa. Mi iikam nhirim sima ti hiriinan siyiuin siir kigi, sima wi Krai siir tirigigini.

⁷ Iikamim yipiki naingwo tibmii kinim mi Adi Komii siir yai aiir sibgu wakaeyokna apam, yim ini ti nuin siir hiriinan ywowin, iya naoki kinkiiyim mi nao opa ha sinkainainamiya. Mi sasaeyim inkamki ninkinim ha sibgu inan iigiyim simiirin pi Adi Komii siyar kirie haiginuwi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir sibgu wakaeyokna apiyim yim ti nu miyikin ini siir hiriinan ywowin. ⁸ Mi iikamim biya niki aingwo tibmiiyim mi tariinanin, digiumii Adi Komii siir swoki haimriyugigim, yim ini nuin wapnao mankin ninkisaioae nankaiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi ti nuin yo nu miyiki miyik rani. Mi Adi Komii siya wi io ti hiriinan nu iir nwowi. Mi siya wi ha boini, ti nuin, nu paii rani, siirin wi siya haingimugii. Mi iikamim biya naingwo tibmiiyim mi Adi Komii siirin digiumii ha swoki haimriyugigim, simiirin wi Adi Komii siya boinwokiyopnatkaigi paeya. Ti nu biyeyin Adi Komii siya haingimugiyin siir hiriinan.

⁹ Ti kariir akam kingikininim, ta yai biye hiriinana kara boinkiya kimiir, kara ha naingwowi, kima wi dimin miyik imiirar tiri mi wa sibgu wakaeyokna api. Mi Adi Komii siya krimiirin wi hiriinansi nanmai-warkainaei. ¹⁰ Adi Komii siya inkam biye rani mi siya dimin taeminim kima tirim simiirin wi ha naingwo owouu rani. Nungaka, siya wadiekwadie ieyargin mi siya ina naingwowin dimin taeminim kima tiriiyim simiirin. Mi ti hiriinan dimin taeminim kima tirim iki iikam nhirim biyanim sim mi ha nityokiyokiiyim mi tisi tariinanar nadigniyim, yim Adi Komii siir nisiimauugin, kima siiram naingwowi. Dimusi rani, kima siir yai imiir wakaeyokna apkim. Mi Adi Komii siya ti digworaekwowim sima tirim simiirin wa naingwowi. ¹¹ Mi kara irira nwinwira kimiiram ha naingwowi, kima kirie hiriirar dwoyokiyokiyam, Adi Komii siir digworaekwo imiiram. Mi siiram hiriirar nwokwokininim iya Jisis siya swoki iti krimiir nanmai-warkainaim. Mi kima hirii hiriirar tiryokiyoki ami mi wi kimar naobudgii. ¹² Kara kimiiram minam naingwowi, kima Adi Komii siiram piugi kipi piyao. Kima iki iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim simiir yai imiir wakaeyokna. Mi iya siya swoki itana saiirim nwokwokini, sima wi dimin miyik miyikim biya siya boininim krimiir, wi simiirar hauwi. Iriig.

Krima daingwo tibmii kin.

¹³ Mi biya yai nhirim Adi Komii siya Ebrahim siir boinnimauuam tirim, siya simiirin wa boinnimauuwi. Mi siya ti yayim siir inig iirar swoki ikopaisisirnaeikin. Dimusi rani, siya Adi Komiiyin, siir kouin inkam nwrki bi nwokin. Nungaka. ¹⁴ Mi siya siirin hiniina boinkin, Ebrahim, kara kimiirin wi dimin kirie komii komii imiirar tir haiginuwi. Mi mhoiyya kariir isidin siir yinneyim wi kasa nwo rani. ¹⁵ Mi ta saiir mhoiyya Ebrahim siya ina kaoraraowin, ti dimininim Adi Komii siya boinkiyim siiram, sima nimbiamam. Mi siya hiriirar kaokaigiyin, ini ti digworaekwo imar yimbiniyim. ¹⁶ Mi iya inkamin dimin whir nimbiniyim, siya pi inkamin inigin kouwarigsim nwowin pi siir inig iirar nikopaisisirkii. Mi ti hiriinan siyuin iya inkam nhirkim siir yai aiirin hiriinan wakaekii mi sima wa boinki, ihi, dimin siya nimbiniin yo wa tiri. ¹⁷ Adi Komii siya iikam krimiir nisiimauuwam tiri, yipiki ti digworaekwowim biya siya nimbingiyim krimiir, simiir haiyanim. Siya krimiirin min nisiimauugin, ta siya nikopaisisira siir inig iirar mi saiir. ¹⁸ Mi ta yayia Adi Komii siya nikopaisisirkiiya siir inig iirar, ya krimiirin min nisiimauuga, diminin siya siir inig iirar dapikopsisirkiiyin, yo bi swoki ikopsasaeikin. Yim ti hiriinan dimininim yim krimiir kirie haiginugim. Mi ta kirieya ya wi hiriirar nwoyokiyokiiyami mi wi iya Adi Komii siya nimbiniim digworaekwo whiekakim krimiir hauuwam, wi saiirar nadigiuwi. ¹⁹ Krima

ina ninokninkinim, mhoiia krimiirin wi Kraisi siya nanmaiwarkinaei. Mi ti digworaekwo hariinanam, krimiirin wi sima kinsisi haiginiuwu, sibgu okworinuwamin, paeyin uridgi nitkiniyin mi ha sibgu okwowyin, siir hariinan. Mi ti digworaekwowim, ti krima wakaeyokna apim, wi bopwoniya sima niinikiwitkii, yuisa Adi Komii siir maeyaua sair nwowa. Mi Adi Komii siya mi krima, krima wi kwoin whiruar nwowiski. ²⁰ Ta Adi Komii siir maeyaua huuyokiyokaiya dimin whirki kimbu karamae nwowa biyyin Jisis siya napninopkainamin mi krimiir igsopa siyar yokwokairina. Mi krimiirin siya whinkinsisi haiginiu. Mi siya ini prismi biyan inkam ywowin inokininokin. Ti prismi biyan inkamin Melkisedek nikuwuyin siir hariinan. Iriig.

7

Melkisedek siya prismi biyan inkamkin.

¹ Jisis siya Melkisedek siir hariinan prismi biyan inkamkin. Melkisedekin yio om Selem hiran iikamim simiir kigirkakikin. Mi siya Adi Komii siir prismi biyan inkam warargin. Mi biyyarin Ebrahim siir isidin iki inkam komii komii nhirim om nhirim sau simaka ninitim simiirin yamdi kwiruwa sima hainurur haiginiugig. Mi iya sima sau ha ninidignaniyim. Mi Melkisedek siya simiirin siyu hir yapyiskaiwin. Mi siya simiirin ina yokboinmamair haiginiugiyim. ² Mi digworaekwo miyik miyik whiekakim, Ebrahim siya hainaniyim ti omim simiir hirankin, siya simiirin whieyim, iuura sioitkin. Mi siya whie iuur aka, ya kimidiniya Melkisedek siir hauu. Mi nokiinwokiyim yim ini siyar haiyim. Mi Melkisedek siir inigin siir inig mwoki, inig mwowin yio minkin, inkamin dimin kibi kibi tiriyin siya. Mi siir inig mwoki inig mwo whirin yio minkin, inkamin iikam iripa nongwomamair aekin. Dimusi rani, om Selem hiran iikamim, simiirin ini siya kigirkakim. ³ Mi biyyarin inkam nwrki bi winkan siir yopii ado mi siir yidiwi wanwiyaeyim mi siir isidin simiir inigim yokwoni. Ningaka. Krima ninokninkin tani, siirin wig inkamkar namisi aokainakin, iyie? Krima ninokninkin tani, siya bidi pi piyamisi aonamin iyie? Mi krimiir kwoinin ha naingwowi, siya Adi Komii siir yinisimkin. Dimusi rani, siya ini omwaiyar waiyayokiyokiyin. Mi siya wi prismi biyan inkam nwowi inokininokin.

⁴ Kima bidiyar yinokninkinim siya inkam komii ieyairgin. Mi Ebrahim siya inig komiigak siirar mi owaiginu. Mi ti digworaekwo whiekakim sau aka siya ninid hainakiyim iki om nhirim simiir inkam komii komiiyim om kigriraowiyim simiir hiranki, siya simiirin iuura sioitkin mi siya whie kwira kimidiniya siir hauu. ⁵ Mi kam nhirim Livai siir isidin siirin sima ini prismi miya sair haiyim. Mi Adi Komii siir siyu komiiyin hinina boinkin, dimin taeminim Isrel simiir iikamim sima haiyim sima ii nhirim simiirin iuura timi sioitkin mi iuur akain yio Livai siir isidin siir hauugi. Mi Isrel simiir iikamim yim Ebrahim siirgisir isid ieyairgin. Mi ti pris inkamim sima pi simiir pugana sair iikami digworaekwo imiirar swoki kwahai. Mi ti hariinan siyuin yio ini ywowin. ⁶ Mi Melkisedekin yio Livaini isidin siir tani mi dimusika siya Ebrahim siir dimin iir haiyin, ha? Siya Livai siir isidin siir inkam tani mi siya diminin iuur akain Ebrahim siirarim siyar sioitkinim simiirgisimiirar haigin. Mi siya siirin ina yokboinmamairgiyin. Siya hinina boinkikin, Adi Komii siya ini kinakar nwowin. Kima bidiya yinokninkinim Ebrahim siya inkam komii ieyairgin. Biya Adi Komii siya Ebrahim siir nimbingiyin mi siya wi simiirar tiri. ⁷ Krima ina ninokninkinim, inkamin, inkam nwirniyin hinina boini, Adi Komii siya ini kinakar nwowin mi ti inkamin ta yai kibi hariinana sair boinin, yio ini inkamin hindara

wakaeyin ini siir kou ywowin. Whisarii rani, yio Adi Komii siir igsopa saiir nokwokairiinakin, siir nokboinmamairam. ⁸ Mi pris inkamim yipiki Isrelmi dimin taeminim sim dimin iuur akaam sim haiiyim, yim wi wai biyeyar mi owi mi wa mi aowi. Mi yio Melkisedekin yipikin Ebrahamni dimin iuur akaan si haiyin, Yokwo Komii saeya ha boinka, siya wi nao rani. Ningaka. ⁹ Hiriinan mi boinin ti inkamin Livai nikuwiyin, siya dimin iuur akaan Melkisedek siir mi hauugiyin. Iya brougae Ebrahim siya ti dimin haamii iuur akaan Melkisedek siir hauuwun, yio ini siir apuin Livai siya hauuni hanin ywowin Melkisedek siirin. ¹⁰ Mi iya Ebrahim siya Melkisedek siirin siyu hir napyiskaiyin, Livaiyin yio bi niki aokainakin mi krima hinin dimusi boinkim, ti diminim Livai siya hauugikin Melkisedek siirin, ha? Ebrahim siya Livai siir brougaekin mi iya Ebrahim siya digworaekwowim Melkisedek siir hauuwim, yio ini Livai siyar hauuni hanin ywowin. Mi Melkisedekin yio ini Livai siir kou ywowin.

¹¹ Bidi bidiniya Adi Komii siya siir siyu komiini yayim, Moses siir hauugikin. Mi Moses siya Isrel simiir iikam imiir hauu. Mi ta yaiya hinina boinka, ti kamim Livai siir isidanim sima prismi miya wi saiirar mirii mi nae minim wi warar ninkinimiyaei, Adi Komii siirin. Mi Adi Komii siir omaka saiir warar timi kigrirao. Mi ti dimin biye krimiirim simiirin ti kam ima haiyoprindiyumiigikiswo mi mhoiyya Adi Komii siya Kraisi siirin wi di swoki imbingi krimiir prismi biyan inkam nwowamin. Ningaka. ¹² Mi Adi Komii siya nikropkiyin prismi biyan inkamin yio ini saa ywowin. Mi ini prismi biyan inkamim simiir kisina okwowam. Mi ti siyu komiini yayim biya Adi Komii siya hauugiyim Moses siir yim ina digiyim mi iripi hiriinan Adi Komii siya siyu komiini yayim yaeya yaiwin swoki hauugi, ti biyan siyu komiinyin siir maeyau aiir swoki kisina okiyam. ¹³ Ti yayim ti inkam iir boinin, siya Livai siir puganan inkam tani. Ningaka. Siir yidiwi wanwiyaeyim yapa puganan kim. Mi siir yidiwi wanwiyaeyim simiir pugana biya simiir nwrkin ta prismi miya nae ninkin imiyyaeiyya saiir bi swoki miriimiminkim ta miya ya simiir mi rani. Ningaka. ¹⁴ Krima bidi yinokninkinim, krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya Judami pugana saeya naokainakin. Moses siya ti isidin prismi miya sae miriyyim, simiirin yaimir sim kwir bi swoki boinmiminkin. Ningaka. Iriig.

Jisis siya prismi miya wi hiriinana nwoyokiyokiyami Melkisedek siir hiriinan.

¹⁵ Mi krima tariinanin bidi yinokninkinim mi iya ti prismi biyan inkam nwrin siya nimbiamin siya Livai siir pugana saiir inkam tani, siya Melkisedekin prismi biyan inkamin mi miriyyin siir hiriinankin. ¹⁶ Mi iya Adi Komii siya nimbinkiyin siirin prismi biyan inkam nwowam mi siya ti siyu komiini yayim Moses siya win boinkiyim prismi miya wi Livai siir pugana sasar nwowi siya hiriinan bi naingwokin. Ningaka. Mi ta siir kirieya omwai waiyayokiyokiiya inokinok, siirin saeya minkin prismi biyan inkam nimbiamam. ¹⁷ Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir wina mi saeya hinina boinka, kira inokinokin wi biyan inkamar nwoyokiyoki Melkisedek siir hiriinan. ¹⁸ Adi Komii siya bidi yinakiyim biyan prismi kamim simiir siyu komiini yayim. Dimusi rani, ti yayim yim wi dig nwo rani, krimiir whinkinsiis haiginuwim omwai Adi Komii saikar waiyayokiyokiyim inokinokin. Ningaka. Mi Adi Komii siya ti biyan siyuim simiirin asi digikim. ¹⁹ Whisarii rani, ti siyu komiini yayim Moses siya winim Yokwo Komii, krimiirin wi dimin whirki kimbu karamae sima nwo rani. Ningaka. Mi Adi Komii siya yaeya siyu win whirin siir diriraerarki

krimiirɪn. Mi tariinan siya yai wɪn kɪbiya Krais siir boɪnkɪn kɪrimiir, ɪni yayiɪm biya Moses siya wɪnim Yokwo Komiiɪni ɪni sɪmiir haiburɪm. Mi krɪma ta yayiɪn kɪbiya saiir wakaeyokna api mi ha naingwo tɪbmii mi saeya wa whindiraerari kɪrimiirɪn Adi Komii siir kingiɪn nwowam.

²⁰ Adi Komii siya Jisis siirar nɪmbingɪn pris inkam komii nwowamɪn, siya siirɪn whɪsarii bi nɪmbingɪn. Nɪngaka. Siya ti yayiɪm siir ɪnig ɪiirar bɪdi yɪkopwaisisɪrɪn. Fiya siya siir nɪmbingiya mi biyan pris inkamɪm sɪma siir hɪriinan tani. Mi Adi Komii siya inkam nwɪrniyɪn biya siir ɪnig ɪiirarɪn hɪriinan bi nɪkopwaisisɪrkɪn pris inkam nwowamɪn. Nɪngaka. ²¹ Mi iya Adi Komii siya Jisis siirɪn pris inkam komii nwowam nɪmbinɪn siya siir ɪnigɪn Adi Komii siirar bɪdi yɪkopwaisisɪrɪn kɪriiramɪn mi kira pris inkam komiia nwoyokiyokɪ ɪnokɪnokɪn. Mi kariir kwoɪnɪn wɪ swokɪ kisɪna haigi rani. Nɪngaka.

Kara, Adi Komiiɪn kara kariir ɪnig ɪiirar bɪdi yɪkopaisisɪrɪn kɪriiramɪn, kira wɪ pris inkama nwoyokiyokɪ ɪnokɪnokɪn. Mi kariir kwoɪnɪn wɪ kisɪna haigi rani. Nɪngaka.

²² Krɪma bɪdi yɪnoknɪnkɪnim ta yayiya Adi Komii siya nɪkopaisisɪrkiyɪn siir ɪnig ɪiirar Jisis siiram. Saeya yai kɪrɪe komiiɪgomiiga. Mi ta yayiya siya kitɪbmii boina ya ɪni yayiɪm biya Adi Komii siya Moses siir hauuwɪm mi Isrel sɪmiir iikamɪm sɪmiir mi hauuwɪm ɪni sɪmiir haibura.

²³ Mi dimɪn whɪrɪn yɪo hɪnɪngɪn, biya pris inkam kasa rani. Dimusi rani, sɪma pa mi aokaowi mi sɪmiir ɪgsopa pi inkam nwɪrkar mi okwokairi-nanaowidi. Mi ti hɪriinan siyɪuɪn ɪi kasa bi tɪrkɪn. Sɪmiir inkam nwɪrki omwai hɪriiyar bi waiyayokiyokiɪgɪn. Nɪngaka. ²⁴ Jisis sasaɪrgɪn omwai waiyayokiyokɪi mi wɪ ta hɪriinan saiirsi nwowi siya pris inkam nwowamɪn. Mi siir ɪgsopa wɪ inkam nwɪrki swokɪ okwokairiina rani. Dimusi rani, siya bi naowikɪn. ²⁵ Dimusi rani, ta saiirsika, Jisis siya wɪ digar nwowi iikamɪm yɪpikɪm siiram naingwo tɪbmii kɪnim sɪmiir nanmaiwarkainaei. Dimusi rani, krɪma Krais siir yai aiir wakaeyokna apkɪm. Kɪrimiirɪn wɪ siyar whɪnkɪnsiis haigɪnɪuwi. Dimusi rani, siya wɪ nao rani. Siya ɪni omwaiyar waiyayokiyokɪiyɪn. Mi siya ɪni Adi Komii kɪrimiir Wanɪn saɪkar nwowɪn mi siya nhwo ɪni kɪrimiiramar kwɪs boinɪn.

²⁶ Jisis siyaɪrgɪn prismi biyan inkamɪn mi siya inkam wadiɪkɪn siirɪn dimɪn whɪrki bi kɪmbugɪn. Siya iikam kɪrimiirɪn dimɪn biyɪeki naokɪngugunankaiyɪm kɪrimiirɪn nu tɪrar kwaeyopriigɪngig. Mi siya Adi Komii saɪka ɪni owou. Mi siirɪn Adi Komii siya ywowaigɪnɪu ɪnig komiiɪgak.

²⁷ Mi ɪki prismi biyan inkamɪm biyanɪm sɪmiir hɪriinan tani. Nɪngaka. Dimɪn taemɪnim sɪma nɪnkɪn ɪmiiaeyɪm, Adi Komii siir, sɪmiir dimɪn biyɪeyɪm sɪma bi haiyoprɪmɪdiyɪumiigikɪm. Nɪngaka. Mi ɪnokɪnokɪn, biyɪn sɪma pi sɪmiir dimɪn biyɪe ɪmiirsɪyar niki ɪnkɪn ɪmiiaei. Mi mhoiia sɪma Adi Komii siiramɪn pi iikam nhɪrmi naeyɪm sɪm nɪnkɪn ɪmiiaei. Mi Jisis siya ti kamɪm sɪmiir hɪriinan tani. Nɪngaka. Siya ta saiirɪn ɪi kwɪruwar tɪrkikɪn, iya siyar naowa paeyɪn hɪniya nɪrɪonɪnkɪnɪn si mi naeni hanɪnɪn siya siir pu aiirar nɪnkɪn ɪmiiaekɪn, Adi Komii siirɪn. Siya siir pu aiirɪn naeni hanɪn mɪnsi nɪnkɪn ɪmiiaekɪn, iikamɪm sɪmiir dimɪn bibiyɪeyɪm sɪmiir haiyoprɪmɪdiyɪumiigiyam. Mi siya saiir bi swokɪ tɪrkɪn, ɪdipɪdipɪn. Nɪngaka. Fi gwɪruwa siyar bɪdi tɪrki ɪskiya. ²⁸ Mi yayiya biya Adi Komii siya hauuwa Mosesni, prismi biyan inkam komiiyɪm saeya nokmwɪn okwo haigɪnɪuga. Mi ti kamɪm yɪm inkam paii rani, Adi Komii siya ha boɪnkɪn, sɪmiir kwoɪnim dimɪn biyɪeki bɪdi yaokɪngugunankaiyɪm. Mi ta yai kɪrɪeya Adi Komii siya boɪnkiya mhoiia, ya siir yɪnisɪm ɪiir nɪmbingiya saiir nɪkopwaisisɪrkika. Jisis siya ɪki prismi inkam komii nhɪrim sɪmiir hɪriinan tani, siyɪu biyɪe bi

tirikin. Nningaka. Siya prismi biyan inkam komiigin omwai hiriyyar waiya yokiyokikaeyamikin. friig.

8

Jisis siya Adi Komii siir omaka ninomor kou hirana saiir pris inkamkin.

¹ Mi ti digworaekwowim kara kimiir boinkiyim yim hinngim, krimiir biyan prisin, siya ini kara boina ini saiir hiriinanar nwokripkaiyin. Siya Adi Komii saikar nwowin, siir omin ninomor kou hir nwowin siir. Mi tariinanin siya ini Adi Komii siir ina iniig miya nidwowin, maeyauwa kamim inig komiigakim digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyim sima nidwowiya saiir.

² Siya ini ninomor kou hir nidwowin mi siya ini prismi inkamnan miriyyin. Siya ti hiriinan diminin ini omaka Adi Komii siyar nonkwo miriyya ninomor kou hir ini saiir hir miriyyin. Ya tariigina ya saeya maeyaugimaeyaua Adi Komii siir inig iir hainaniya saiirin inkamki bi nonkwo miriiga. Nningaka.

³ Mi bidi bidiniyarin, siyu komii siir siyuin Adi Komii siya hauuim Mosesni, iikamim sima sibgu apam siyuin prismi biyan inkam nokmwini okwo haiginuwiyyin, dimin taemin Adi Komii siir ninkin imiyyaeyam mi hiriinanar mi tir. Mi krimiir prismi biyan inkamin yo ti hiriinan siyu iirar mi tir, dimin taeminim Adi Komii siir ninkin imiyyaeyam. ⁴ Mi Jisis siya nu tir nwokiswo, siya wi prismi biyan inkam di yowoi. Dimusi rani, nu tirin iriipi hiriinan pris inkamkakaigin dimin taemin ninkin imiyyaeyamin Adi Komii siir, siyu komii siya boinkiya saiir hiriinan. Mi sima Jisis siiram paninsi kiwakisi. ⁵ Mi miyyim pris inkam ima miriyyim, omaka Adi Komii siir inig iir hainaniya saiir, ya aknainan hindara nisiimauuga dimin taeminim ninomor kou hiranin Adi Komii siirin simiir. Mi biya iya kingiin nwowa, Moses siya Adi Komii siir omaka hindara ini kaigrinu okwosasae mirii. Mi Adi Komii siya siirin hinina boinki, kira dimin taeminim kara boinmimauuim simiirin sibgu tir. Kara nisiimauuwa, iya kira mhu hir nwowa saiir hiriinan. ⁶ Mi taka i aiararin, Krais siya ini prismi biyan inkam komiinan miriyyin mi ini iki miyyim biya prismi biyan inkam komiyyim sim miriyyim ini simiir haiburim. Mi ti hiriinan siyuin, ta kitibmii boin wina Adi Komii krimiir Wanin siya nimbingiya Krais siir krma wakaeyokna apam ya ini biya siya nimbingiya brougae wanwiyaekim sim wakaeyokna apam, ini saiir haibura ya tariigina ya ini yowoa. Dimusi rani, ta kitibmii boin wina krimiirin wi saeyar whinkinsiis haiginuiskii. Biyan nimbina krimiir brougae wanwiyaeyim simiir ya krimiir bi sibgu whinkinsiis haiginuga. Nningaka.

⁷ Mi biyan nimbina saeya iikam imiirin Adi Komii siir whwonkam ida dimin whirki kimbu karam nwokiswo mi Adi Komii siya wi yaeya kitibmii boin win di swoki imbini. Nningaka. ⁸ Adi Komii siya bidi yinokninkinin siyuin iikam ima tiranin. Mi siya hinina boinki, Mhoiyya kara kariir iikamim Isrel hiranin Judami pugana saiirin wi yaeya kitibmii boin win swoki imbingii.

⁹ Mi kariir kitibmii boin wina ya wi biyan kitibmii boina kimiir brougae imiir iya kara simiirsi naingwoyimyoka, iya sima nu Isib hir nwowa mi simiirin ha kiyainaniyyin saiir hiriinan tani. Nningaka. Kara kimiirin wi biya kara kitibmii boina wi saiir hiriinan swoki kitibmii boin tani. Nningaka. Dimusi rani, kimiir brougaeyim sima bi sibgu apkim. Mi kara kimiir brougaeyim simiirin ti hiriinan siyuin digiumii siirsi haimriiyugin.

¹⁰ Mhoiyya iya ta biyan kitibmii boina saeya kigirkakim digworaekwo whiekakim sima digana, saeya digii mi kara Biyan Inkam Komiiyin

Isrel kimiir iikamim wi yaeya siyu boinki, kima napamin. Mi tariigina kara wi kimiir kwoinki kwoin iirar kinirakai haiginugii. Mi kima wi wakaeyoknam nwoki aingwowim. Mi an kara wi kimiir Adi Komii nwoki owim mi wim kima wi kariir iikam nwoki owim.

¹¹ Mi mhoyiya ta ii aiirin iikam whiekakim sima kariirin wa ninokninkini. Yipiki inigakim mi yipiki inig karamaeyim sima kariirin wa ninokninkini. Mi ta ii aiirin iikamim sima wi simiir nu whiruwani iikamim simiirin wi hiniina boin tani, Kima Biyan Inkam Komii siir dinokninkin. Nningaka.

¹² Mi kara wi simiirsi naingwo bumbuwi mi simiir dimin biyeyim sima tirim wi kara haiyoprindiyumiigi. Mi kara simiir dimin biyeyim wi simiir swoki aingwo rani. Nningaka.

¹³ Mi biyan nimbina biya Adi Komii siya Moses siir nimbingiya ya ini biyie wokiya. Whisarii rani, siya krimiir ha boinkin, siya wi yaeya kitibmii boin win swoki imbingi. Krima bidi yinokninkinim ta biyan nimbina ya wi sapi namki, yuis kaba inkamkin kabitkaigiya saiir hariinan. Iriig.

9

Biya prismi biyan inkam komiiyim wraisu nhie arar ninkin imiiaekim Adi Komii siirin.

¹ Mi biyarin Adi Komii krimiir Wanin siya siir bigibiyan nimbina krimiir brougae wanwiyaeyim Isrel simiir iikamim simiir nimbingikin. Mi siya simiirin siyu Adi Komii siir inig iir hainaniyim siir boinmauu wakaekin. Mi siya kam imiirin siyuin omaka Adi Komii siir yaimin dimin nidwokai wakaeya saiir miriini siyuin siir warar mi boinmimauu iripa sima nidwo wakaeyam. ² Mi sima sel omaka ira mirii mi ta omaka saiirin bopwoniya hugripkiigi haimii haimiyo whisa ywo. Mi ti haimiirin huyokiyokaikikayin anokar nwowinin, yio ha dapikin, dimin whirki kimbu karamae. Mi dimininim pae haingimuhaginiyim mi bretim Adi Komii siir ninkin imiiaeyim yim ini ta maeyaua huyokiyokaiya ini saiirar nwokaiyim. ³ Mi sima yuis kwira maeyau kwira huyokiyokaiya haimii whira nwowin siir ano iir yitimwanu. Mi ta maeyau ya Adi Komii siirgisiirga, siya nwowika. Mi ta maeyau huyokiyokaiya saiirin inkam nwirki bi swoki amiminika. Nningakinngaka. Mi sima ta maeyaua saiirin ha dapikim, dimin whirki bi kimbu miminka. ⁴ Mi dimin nhirim ini ta maeyaua huyokiyokaiya saiir hir nwokaiyim. Hiya golni tira aka mi ta hiya saiir idwo hirin haua wain piuii miyikakin siir op aiir naokin haingimugiiya, piuii miyik nusiin whakim ini hir nwokaiyim. Mi miya kwira paeni sima nirimtioninkin miriia saiir idwownin sima golni miriigikim mi ya ini hir warar mi inkin okaiya. Mi ta miya sima saiirin ha dapikim, nimbini tibmiini miyaka. Mi ta miya saiir yainau hirin mobmir kwira golni sima nonkwokwowa ini hir warar ninkin okaiya. Mi ta mobmira saiir yainau hirin, naeyim Adi Komii siya hauuwim iya sima nu siyin apain siir hir nwowa ini hir nwokaiyim. Mi paekopin biya Eronki si hogwokwo apin, siirin Adi Komii siya tirikikin, yio ini nhwokakar mi okaiyin ta miya aiirin. Mi siya nhiswo Adi Komii siya wankiyo kitibmii boin yayim sim yo ini hirar mi inkin okaiyo. ⁵ Mi ta miya saiir idwownin sima Adi Komii siir paekwosimwo nwisa yonkwokwo haigin hinda nisiimauuwam. Mi sima ti paekwosimo sowiir kigo mi sima boin, Adi Komii siir dimin miyik miyikim paenan nuyaeiyim ini tir nwowim. Mi ti paekwosim nwiswo hinda nisiimauugo sowa pidgakako. Mi ta maeyaua iikami dimin biyie haiyoprindiyumiia ini sowiir pidga owar yirinugiya mi ti dimininim simiir dimin mwokinwownin, kara pi kimiir boinmauu rani. Nningaka.

⁶ Mi mhoiyya sima digworaekwowim diriraerar digim mi pris inkamim, sima ta maeyaua huyokiyokaiya anoka kingiin nwowa sairin bi siiskim dimin taeminim Adi Komii siir ninkin imiiaeyim. ⁷ Mi biewi biewiyim, prismi biyan inkamin siya ta maeyauwa huyokiyokaiya dimin whirki kimbu karam nwowa sairin i kwiruwar namikin. Siya whisarii bi namikin, siya meme bulmakau ini nheyim, pi simiir hainami Adi Komii siir ninkin imiiaeyam iikamim hinda whaowaeya pridiriraerarim simiir dimin biye imiir haiyoprindiyumiigiyam. ⁸ Mi Moses siir yayim iikam krimiirin ta maeyauwa Adi Komii siya nwowiya, sair kigninkin apninopkaiyam bi boinkin. Mi ti hiriinan siyuin, Adi Komii siir naeyuin yio krimiir nisiimauugin, iikamim Moses siir yai aair wakaeyoknam sima wi Adi Komii siiram swoki haiyug naingwo rani, iripa saikar nongwomamair aeyam. Nngaka. ⁹ Mi ta Moses siir yaiya ha boina iikamim, Adi Komii siirgisiir maeyauwa huyokiyokaiya dimin whirminwhirminki kimbu karam nwowa sair kipi napninopkainam. Ya aknaini hanin hindara nisiimauuga krimiir. Mi ta iya pris inkam ima ninkin imiiaeya, Adi Komii siir ya iikamim simiir kwoinim rirmiia simiir bi nwowaiginuga. Nngaka. ¹⁰ Mi yim ti yayim yim krimiir kinsiis haiginuwankim, naeyim yim naeyankim mi opa ya kwiyaeyanka mi siyuin op whaui ikin mi krima ti siyu imiir sibgu api mi Adi Komii siya wi ha boini, krimiir puim, yim pu wadiekim, siyu komii siya boinkiya sair hiriinan. Mi ti digworaekwowim simiir yayim yim krimiir kigriraowankim. Tariinanar tir bwakainakiyin mi wi iya Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigrkakana wadiekwadie nwowi, wi sairar nadigiwi.

¹¹ Mi Krai siya krimiiram prismi inkam komiinan nitkin siir dimin taemin miyik miyikim simiirin krimiir hauuwam. Mi tariigina ya krimiir bidi yimbiniya mi siya prismi miya bidi mriigikin. Mi siya ini Adi Komii siir oma hiriir yapninopkainamin. Ya ini sel omaka biyan kamim sima tira ini sair haibura. Mi ti Adi Komii siir om winin siirin inkamki bi tirkin, yio nuan diminki waeyao. Yio Adi Komii siirgisiir omin ninomor hiranin siirgin. ¹² Mi iya Krai siya naonama siya ini Adi Komii siirgisiir maeyaua dimin whirmin whirminkin kimbu karamae nwowa Adi Komii siyar nwowiya ini sairar yapninopkainamin. Mi siya wraisu nhe bi hainamkin prismi hinin, siir ninkin imiiaeyam. Nngaka. Siya siir nheya nua naokiinainama sairar haininopkainamkin ta maeyaua Adi Komii siyar nwowiya dimin whirki kimbu karam nwowiya sair hiriirin. Mi Adi Komii siirin sairar ini hauuwu mi siya kwiruwar napninopkainamin, siir nhe aair ninkin imiiaeyam, ini saeyar digi iskiya. Mi siya wi mhoiyya idip idip swoki tir tani. Nngaka. Siya ti siyu hiriinanin minam tirkin krimiir whinkinsiis haiginuwim mi krimiir nanmaiwarkainam. Mi krima wi omwai saikar nwoki waiyayokiyokikaeyamim inokininokin. ¹³ Mi meme bulmakau ini nheyim krimiirin wi panina whinkinsiisi, ha? Saeya krimiirin wi ti hinina whinkinsiisi. Mi iikam nhirim diminim Adi Komii siya boinim, hinin kipi naingwo, sima simiir nonkwowi mi Adi Komii siya simiirin wi ha boini, simiir puua miyik rani. Dimusi rani, sima ti diminin Adi Komii siya boinin, hinin kipi nonkwo, siir bidi yonkwowim. Mi siir puua biye pi hiriyyar nwowinaka mipi pris siyar hainiyop nami meme bulmakau ini nheyim pi whrin min aka ninkin hainiyopnami. Mi mhoiyya Adi Komii siir yaiya pa swoki boinkii, sima ini wadeyar swoki okiyim, ti diminin simiir puua wadie sima bidi ywohaiginugiyim. Mi meme, bulmakauni nheya ya idan puua wadie sairarar nnows aiginuwi. Mi Krai siya, Biyan Inkam Komiiyin, yio ini meme bulmakau sowiir haiburin. ¹⁴ Mi siir nheya ini

meme, bulmakaumi nhieya mi simiir whrin ima, ini simiir haibura. Mi mi bibiyeyim naekak nwokaram nwowiyim mi dimin bibiyeyim iikami kwoinawu nwokaiiyim simiirin saeya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi Adi Komii siir naeyuun siirin siyar whindiriraerarkin, yipikin dimin biyie whir karamaeyin, siir nhieya saiir ninkin imiiaekin Adi Komii siirin. Mi siir nhieya iikam krimiir whinkinsiis haiginuwim mi krimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim wi digar nwowi. Mi krima Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim wi digar nwowi, yipikin omwai waiyayokiyokiyin inokinok. Dimusi rani, siyu whir karamaeka hiriinan tirim.

¹⁵ Jisis siyairgin iikamim nuanim mi Adi Komii siya, krimiirar kaoprige irkakiyin ta kitibmii boin wina krimiiram nita iikamim wakaeyokna apim saiir kirie haiginuwam. Mi nim krima iikamim Adi Komii siya nimbiniim siir iikam nwowam, krima wi omwaiya waiyayokiyokii, saikar inokinokin. Mi wi dimin kibi kibiyim biya Adi Komii siya nimbiniim wi simiir haii. Dimusi rani, siya Jisis bidi yaowin. Jisis siyairgin iikam krima mi Adi Komii siya krimiirar kaoprige irkakiyin ta kitibmii boin wina saiir kirie haiginuwam. Ya mhoiia nika iikamim sima wakaeyokna apam. Siya iikamim simiirsi naokin simiir dimin biyeyim sima tirim simiir haiyoprimdiyumiigiyim iya sima biyan kitibmii boin aiir napim. Mi sima wi saika nwoyokiyokikaeyami, inokinokin.

¹⁶ Mi iya inkamin omwaiyar niki waiyaeyin, siya yinisimim simiir inigin pa wini yokwoni mi dimin taeminim sima mi haiyanim yim iripi hiriinan pa mi wini. Mi siir mhoiia iya siya naonama siir yinim pi yokwo aiira kigmak hid haii. Sima pi hindara prihai prihai rani. Nngaka. ¹⁷ Mi inkamin omwaiyar niki waiyaeyin mi ta yokwowa siya wina, siir dimin taemin imiir, ya ini hriiyar niki owa. Mi mhoiia iya siya naonami, siya pi haini winmimauugigi digworaekwowim siir yin ima haiyanim. ¹⁸ Adi Komii siya biyan kitibmii boina saiirin wraisuim sima nisomsom aowim mi simiir nhieyim ha naokiinainamim simiirsi kirie haiginugin. Mi nhieyim iikam imiirin wi simar nwowaiginuwi dimin taeminim Adi Komii siya nimbiniim simiir haiyamim. ¹⁹ Mi Adi Komii siya siyu komiiyin Moses siir hauuwim mi Mosesin yio kimidiniya Isrel simiir iikam imiir hauu. Mi ta iya siya bulmakau haomin siir nhieya opaka yinkin aokaigi twonau. Mi siya paeyakwiyam ha mi hai mi sibsibni pio pariidnanim, ha mi haiyin mi siya ti sibsibni piowim ti paeyakwiyam simakar yin udgi. Mi siya kimidiniyan haunarin op nhieki nwomaiyin siir hopmaigi. Mi kimidiniya Yokwo Komiiya Adi siir yaigi nwowa Moses siir hauugiya saiir iyairpasoknam. Mi siya iikamim simiir puim simiir warar yinkin iyairpasoknam. ²⁰ Mi iya Moses siya yokwo aeya mi iikam ima simiirin ha niyairpasoknamim mi siya simiirin hinina boinki, ti wraisuim simiir nhieyim ti kara niyairpasoknamim, yim ta biyan kitibmii boina saiir kirie haiginuga, kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim. Mi kima wi yayim Adi Komii siya boinkiyim biya, kima wakaeyokna apam wi simiir wakaeyokna ap. ²¹ Mi Moses siya Adi Komii siir sel omaka saiirin iripi hiriinanar mi iyairpasoknam. Mi digworaekwo whiekakim saiir hir nwokaiyim, iikamim sima iripa haingiriyu idwokaiyuwiyim, iya sima Adi Komii siir inig iir hainaniyim mi ha diriraerariyim, simiirin warar mi inkin iyairpasoknam. ²² Mi ta yaiya Moses siya winkiya Yokwo Komii saiir, saeya hinina boinkika, mi kira ti digworaekwowim simiirin hiriinan niyairpasoknami wraisu nhieni, sima wi dimin whirki kimbu rani. Nngaka. Mi kira nhie simiir niyairpasoknam karam nwowi, saeya boina saiir hiriinan Adi Komii siya wi simiir dimin biyeyim wi haiyoprimdiyumiigi rani. Nngaka. Iriig.

Krais siya naeni han#n siir piu ailar n#nkin imiiaekin Adi Komii siirin, kramiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumuigiyam.

²³ Mi ti miyim mi ti nuan digworaekwowim krma tiriyim yim hindarar nisiimauugim iki dimin kingikininim ninomor kou hir nwowim simiir. Moses siya digworaekwo imiirin wraisu nhieni minam niyairpasoknamkim, sima whauriyina nwowam. Mi ta nhie hiriinana iki dimin miyik miyikim Adi Komii siir om hir nwowim simiirin wi whauriyinan saeya nwowaiginu rani. N#ngaka. Jisis siir nhieya sasairga whauriyinan iikam imiir nwowhaiginuwi. Mi ta hiriinan sairsika sima wi Adi Komii siir om iir asi nami. ²⁴ Mi Krais siya Adi Komii siir maeyaua huyokiyokaiya, dimin whirki kimbu karamae nwowa omaka inkamkar nonkwo miriia nu tirana, saiir omaka yainau nwokaiyin siir bi napninopkainamkin. N#ngaka. Siya Adi Komii siirgisiir om iirar namigusamkin. Mi siya ini Adi Komii siir whwonkam ida nidwowin, siir ina inig miya mi siya ini nhwo kramiiramar kwis boinin. ²⁵ Mi biewi biewiyim prismi bigibuyan iikamim sima Adi Komii siir maeyaua huyokiyokaiya dimin whirminwhirminki kimbu karam nwowa saiirin ii kwokwirar napninopkainamikin wraisu nhie Adi Komii siir n#nkin imiiaeyamin. Mi yo Krais siya ta maeyau ailar idip idip bi napninopkainamkin siir nhie ailar n#nkin imiiaeyamin Adi Komii siirin iikamim simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumuigiyamin. N#ngaka. Siya kwirkikwiruwar namkin siir nhie ailar n#nkin imiiaeyamin Adi Komii siirin. ²⁶ Mi Jisis siya hiriinan tirkiswo mi siya paeyin hiiniya nioninkinin siirin wi ii kasakasa di naowi. Iya Adi Komii siya nu siirar nonkwokwokiyan mi ha niyokiyokigiswo mi wi tariinanar pi yadigniyin. Mi Krais siya nu tiriir nitin, siya ii kwirkikwiruwar nauuni aonikin nu tirin ini sasair ywowiskiia. Mi iya dig kingiin nwowa, Jisis siya ha nitin mi siya paeyin hiiniya nioninkinin siirin ii kwirkikwiruwar nauuni aoniyin mi siir nhieya ha naokiinainiya mi siya saiirar y#nkin imiiae Adi Komii siirin, iikamim simiir nanmaiwarkainaim simiir dimin biye imiirsi mi sima Adi Komii siir whwonkam idain wi dimin whirki kimbu karam nwoki owim. ²⁷ Iikam whiekakim sima wa naowi mi mhoiia sima Adi Komii siir kigi, simiirin wi siyar hidi. ²⁸ Mi hiriinan siyuin Krais siya ii kwiruwar nao iskikin Adi Komii siirin siyar swoki ink#n imiiaenam. Siya siir nhieya iikamim simiir dimin biye biyeyim simiir haiyoprimdiyumuigiyam n#nkin imiiaekin. Mi mhoiia siya swoki iti, siya wi iikamim simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumuigiyam nit rani. N#ngaka. Siya iikam yipikim siiram wakaeyokna aingwo tibmiyim mi iya siya nitana saiiram nwokwokinim wi simiir nanmaiwarkainami sima siir om hiriir namam. Iriig.

10

Biyan naeyim sima n#nkin imiiaeya, ya dimin biyeyim simiir bi haiyoprimdiyumuigikim.

¹ Mi siyu komiyan biya Adi Komii siya hauugiyin. Mosesni, yo diminkidiminim mhoiia nimbiaman#m kramiir, aknainan simiir nisiimauugin. Mi biewi biewiyim, pris inkamim sima hirihiriinan naeyim simiir simiirar n#nkin imiiaenanae; Adi Komii siirin iikamim simiir dimin biye imiirsiyin. Mi siyu komiyan Adi Komii siya hauugiyin Moses siir siya wi dig nwo rani, iikamim yipikim Adi Komii siiram nitim simiirin dimin whirki kimbu karam nwowim. N#ngaka. ² Mi ti digworaekwowim Adi Komii siir sima n#nkin imiiaeyim iikamim yipikim Adi Komii siir inig iir hainaniyim simiir dimin biyeyim simiir kwoinaw nwokaiyim simiir digikiswo mi sima wi yaeya nae di swoki ink#n imiiaei Adi Komii siirin simiir dimin biyeyim

simiir kwoinawu nwokaiyim simiir digiyamin. Nningaka. Dimusi rani, simiirin wi dimin biyekak diyowwi. ³ Mi iya sima hiriirinananar ninkin imiiaenanaeyim biewi biewiyim mi iikamim pa swoki aingwokii, dimin biyeyim sima tir imiiramim. ⁴ Sima ti hiriinan siyuuin ii kasa kasa bi tirkim. Dimusi rani, Adi Komii siya bidi yinokninkinin bulmakau meme ini nheyim, iikamim simiir dimin biyeyim wi saeya digi rani. Nningaka.

⁵ Mi iya Krai siya nitam naingwowa siya Adi Komii siirin hinina boinki, kira iki siyuuin iikamim wraisu sima nisomsom inkin imiiaeyin kiriir siramin kira maigimaigra nwo rani. Mi kariirin kira pugak hiriinansi nwoaiginugun.

⁶ Mi kira wraisuim kiriir hii aiir haigin anagiyim mi dimin taeminim sima ninkin imiiaeyim kiriir, simiir dimin biyeyim sima tirim simiir digiyam, kira simiiramim maigimaigra bi nwokim.

⁷ Kara Kraiskin, kara kimiirin pi hinina boini, Adi Komii, kira kariir kigi, kara tisi tapi nwowin. Kara digworaekwo whiekakim kira naingwowim simiir tiram tiri, biya sima winboinkiya kariirin kiriir Yokwo Komii aiir saiir hiriinan.

⁸ Krai siya biya hinina boinkin, kira ini yimiyuwun iki diminpai diminpaiyim, inkamki ninkin imiiaeyim kiriir simiirin. Mi kira wraisuim kiriir hii aiir haigin anagim kiriir ninkin imiiaeyam iikamim simiir kwoinawu nwokaiyim dimin biyeyim simiir digiyam, yim ini mi imiiyuwim Krai siya ti simiirin hinina boinkikin. Mi yio siyu komiiyin Moses siya winkiyin Yokwo Komii yio ha boinkikin hiriinar tir. ⁹ Mi mhoiya siya ti yai imiir boinkiyin mi mhoiya siya Adi Komii siirin hinina boinki, Adi Komii kira kariir kigi, kara tisi tir nwowin. Kara digworaekwo whiekakim kira naingwowim kara tiram, kara simiirin wa tiri. Mi yim ti yai hiriinanim yim krimiir boinmauu wakaekim. Biyan siyuuin nae iikamim sim ninkin imiiaeyin Adi Komii siir, yio Krai siya bidi digiyin. Mi simiir igsopa ini siyar yokwokairinanaowidin.

¹⁰ Jisis Krai siya dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim siya tiram siya simiir wakaeyokna tirkin. Mi siya kwirkikwiruwar naokin siir pua saiir ninkin imiiaeyam Adi Komii siirin. Mi siya iikamim siir siyu iir napim, simiir dimin biyeyim, wi simiir nwoki digiyim. Mi sima Adi Komii siir whwonkam idain wi dimin whirki kimbu karamae nwoki owim.

¹¹ Mi pris inkamim sima mi Adi Komii siir omaka aiir nokwo miriirim mi nonkwo inkin imiiaeyim Adi Komii siirin, sima inokinokin hiri hiriinar tirkim. Mi ya tariigina iikam krima tirim dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim wi dig nwo rani. Nningaka. ¹² Mi yio Kraisin yio siyar ninkin imiiaekin mi ta saiirin kwiruwar tirkin. Mi iikamim simiir dimin biyeyim ini saeyar haiyoprimdiyumiigiyim. Mi ta ii kwiruwa siyar tirkiya, inokinokin wi saeyar nwoyokiyokii. Mi ta saiir mhoiya siya ha nini idwougin Adi Komii siir ina iniig miyan. Dimusi rani, siya Adi Komii siir hiriinan inkam komiigin. Digworaekwo whiekakim, siyar kigirkakikin. ¹³ Mi siya ini Adi Komii saika hirar nidwo kaoraraowin iya siir sau omomin Adi Komii siya hainururninkin haiginugii. ¹⁴ Krima bidi yinokninkinim, Jisis siya kwirkikwiruwar naokin siir pu aiirin Adi Komii siir ninkin imiiaeyamin. Mi siya iikamim yipikim Adi Komii siya haiyoprimdiyumiigiyim simiir dimin biyeyim, simiirin dimin whirki kimbu karamaeyin siya nwoaiginugun. ¹⁵ Mi Adi Komii siir naeyuun krimiirin ti hiriinan dimin iirar mi boinkin. Mi biya siya hinina boinkin,

¹⁶ Biyan Inkam Komii siya hinina boinkin mi iki iiyim mhoiya nitim kariir kitibmii boina wi iikamim simiir hauwi. Mi ti kariir siyu komiiyin

wi simiir kwoinkikwoin imiirar kinirkai haiginiuwi. Mi sima wi saiir saiira nwoki aingwokwonanaeyim.

¹⁷ Mi siya yai nhirim ina swoki boinkiyim, siya hinina boinki mi kara dimin biyeyim simiir kwoinawu nwokaiyim, wi simiir swoki aingwokwomimin tani mi siyu biyeyin, sima tiri ikin. Nningakinngaka. ¹⁸ Krimiir dimin biyeyim Adi Komii krimiir Wanin siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi iikamim Adi Komii siiramim wi swoki inkiniimiyamimin tani. Nningaka. Yio hiriinan siyuin yio bidi digiyin. Iriig.

Krīma Adi Komii siiram daingwo tībmii kīn mi saika damasukikin.

¹⁹ Mi ti kariir akamim, krīma Adi Komii siirgisiir maeyaua siya nwowiya dimin whirmim whirminki kimbu karam nwowa saiirin wa napninopkai nami. Dimusi rani, Jisis siya paeyin hiiniya nironinkinin siir naowin mi siir nhieya ha naokiinaiiniya mi krimiir dimin biyie biyeyim ini saeyar yinakiyim. Mi ta hiriinana saiirsika iya krīma nhwo kwisboinkii mi krīma hiriirin wa napninopkainami. ²⁰ Mi ta siya naonama, siya minam naonamkin krīma Adi Komii saika nwoki boinaiyim. Mi ya tariigina ya hininga ta yuisni hanin bopwoniya siya ninikiwitkiya krīma napninopkainamim maeyaua Adi Komii siya nidwokaiiya dimin whirki kimbu karamae nwowa krīma namsi saiir nitimwanuwa ya ini siir piu aeyar niyoknamnan ywowa. ²¹ Mi krimiir biigibiyan, prisin, siya ini omwaiyar swoki waiyain. Mi siyairgin, digworaekwo whiekakim, Adi Komii siir om hir nwowim. Mi iikamim siiram naingwo tībmii kīnim mi siir yinisim nwowim simiir kigirkakanin. ²² Jisis siya siir nhie aiirar niyairpasoknamkin iikamim krimiir kwoinawu nwokaiyim dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim mi krimiir kwoinim rirmiia nwokiyim. Mi siya krimiirin op miyikimiyik aiirar baptais haiginiugin. Mi ta hiriinana saiirsika krimiir piim whauriyina asi nwokim. Mi tariinanin krīma Adi Komii siir kingiin wa nwoki amim. Dimusi rani, ti hiriinan diminim Jisis Kraisi siyar tirkin. Mi krīma kwoin biyeyim krimiir kwoinawu nwokaiyim niksisaeyim simiirin wi asi niuguskii. Mi krīma Adi Komii siiramar dinmiininkin, ta krīma tira saiir hiriinan. Mi krīma kwoin whirua saikar dwo. ²³ Krīma digworaekwowim krīma naingwo tībmiyim simiiramim sibgu wakaeyokna ap. Krīma simiirin digiumii kipi haimriiyu. Dimusi rani, krīma bidi yinokninkinim digworaekwo whiekakim biya Adi Komii siya nimbiniim siya simiirin wa tiri. ²⁴ Krīma, krimiir iikam nomiyauwim naingwo tībmii kīnim simiiram daingwo. Mi krīma irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiisna. Mi krīma irni nwirniyamar timi aingwokwo. Mi irni nwirniyin siyu miyikimiyik iirar timi tir. ²⁵ Mi krīma siyuin iraka nwiraka haingiriyu owiyin Adi Komii siir inig iir hainam siir kipi haibur. Nningaka. Iikam nhirim yim ti siyu hiriinanin siir bidi haiburgigim. Mi nim krīma wi hiriinan kipi tir. Dimusi rani, iya Kraisi siya swoki itana ini kingiin nwowa mi krīma irni nwirni whinkinsiisamin minan mirii.

²⁶ Mi krīma ta Jisis Kraisi siya naonama iikamim simiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam, krīma saiir yaimwokiayimwo aiirin bidiyar iki wakaeyim. Mi krīma siyu biyie krimiir kwoinkar swoki aingwo tiri mi Kraisi siirin digiumii ha haimriyugigi mi yaeya inkam nwir karamaeka, siir nhieya saeya simiir niyairpasoknamim Adi Komii siir ninkin imiiaeyam, krimiir dimin biyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyam. Siyu whir karamaeka. Nningakinngaka. Sima wi hiriinyar nwowi. ²⁷ Mi krīma ta yaimwo aiirin hindara nmiiyu iugusami mi mhoiia krīma wa nididi Adi Komii siya boinwokiopnatkaigisiyin mi siya nitnoudnankaigiisiyin paeya. Mi krimiirin wi maeyauwa iikamkim, sim niurimtiokaigiia wi

saiir hiriir kabɩnouwidnankaigii. Mi simiirin wi hiriiriyar nɩurɩmtiokaeyami inokɩnokin. ²⁸ Krɩma bɩdi yɩnoknɩnkɩnim nwis nwoɩngɩ kɩgii, inkam nwɩrin Moses siir siyɩu iir nap karam nwowi mi Isrel simiir iikamɩm, simiir biyanɩm sima siirin wi donkwo. Mi siirin wa dipɩmpar aoki. Mi sima wi siirsi kipi haigwo. ²⁹ Mi kɩma panɩna naingwowi iya iikamɩm sima Adi Komii siir yɩnisɩmɩn digɩumii siir haimriiyugigi mi Adi Komii siya simiirin wi panɩna tɩri, ha? Siya simiirin wi hik prasae prasae hau rani, wi hindara nonkwobumbunɩnkɩn uguskii. Mi ti simiir siyɩuɩn Adi Komii siir yɩnisɩmɩn digɩumii siir haimriiyuɩn yi sima hinɩna boɩni, ta Jisis siya naonama paeyɩn hiɩniya nɩɩonɩnkɩnɩn si mi siir nhɩeya ha naokiɩnaiɩniya ta kitɩbmii boɩn aiir kirɩe haigɩniuwam mi sima ha boɩnkɩm ya tariigɩna ya dimɩn komii rani. Mi sima siyɩu kibiyɩn Adi Komii siir naeyɩu ieya tɩrin krɩmiir siirin ini hindara yɩtkɩnisugiyɩn. Mi ti siyɩu hiriinanɩn sima tɩrin yɩo mɩiyɩkɩmɩyɩk rani, ini biyɩeki biyɩe ywowɩn. Mi Adi Komii siya simiirin wi hik asi hauuwi. Mi simiirin wi asi nonkwobumbunɩnkɩn uguskii. Mi Jisis siya naonama mi siir nhɩeya ha naokiɩnaiɩniya, siya hinɩna boɩnkɩn, kɩma ta saiir wakaeyokna ap. Mi Jisis siir nhɩeya krɩmiirin saeyar whɩnkɩnsiis haigɩniugin mi krɩmiir dimɩn bibiyɩeyɩm saeyar haiyoprimdiyɩumiigikɩm. Mi krɩma dimɩn whɩrki kimbu karamae asi nwokɩm. ³⁰ Krɩma bɩdi yɩnoknɩnkɩnim yaiya Adi Komii siya boɩna ya hinɩnga, kara iikamɩm siyɩu biyɩe kariir tɩriyɩm simiirin wi yamdiyar swoki tɩri. Mi yai gwɩra siya mi boɩna ya hinɩnga, Biyan Inkam Komii kara kariir iikamɩm simiirin wi kara hɩdi dimɩn taemɩnim sima tɩriyɩm simiirsi. ³¹ Mi Adi Komiiyɩn, yɩpikɩn omwai waiyayokiyokiyɩn, siya wi iikamɩm siyɩu biyɩe siir tɩrim wi simiir hɩdi. Mi ti dimɩn hiriinanɩn wi dig siya nwo haigɩniuru rani. Nɩngaka. Mi yɩo hiriinan dimɩnɩn, simiirin wi nidid prasae prasae nwo rani.

³² Kɩma dimɩn taemɩnim biigi bi kɩmar wakaeyɩm Kraiis siir mi ha wakaeyokna naingwo tibmii kɩnim, simiiram ti swoki haiyug naingwo. Mi kɩma naingwo tibmii kɩna saiir mhoɩiya dimɩn biyɩe kasa rani, kɩmiir naingwo tibmii aiir tɩrbuwanɩm. Mi yɩm ti hiriinan dimɩn biyɩeyɩm sima wi kɩmiir nikwowaisii rani. Nɩngaka. ³³ Mi ii nhɩrim iikam nhɩrim pi kɩmiirar mi igbumbuwi. Mi siyɩu biyɩe pi kɩmiirar mi tɩri iikamɩm simiir whwonkam idain. Mɩpi kɩmiira mi iewaiyuwi. Mi ii nhɩrim kɩma bɩdiyar mi kɩgɩm iikam nhɩrim iki iikam mɩiyɩkɩm simiir tɩrim siyɩu biyɩe. Mi wɩm kɩma simiir whɩnwo, kirɩe sima nwowam. ³⁴ Mi kɩma iki iikam mɩiyɩk mɩiyɩkɩm iki iikam biyɩeyɩm omaka hiuyokiyokaiya, sima hiugripkɩkikaiyɩm simiirsiyɩn naingwoyɩmyok prasae bi kɩnkɩm. Mi kɩma iikamɩm kɩmiir dimɩn imiir tauae haiyɩm io bi nwokɩm. Nɩngaka. Mi ti digworaekwowɩm ini simiirar mi kɩgnɩnkɩn haigiyɩm. Dimusi rani, kɩma bɩdi yɩnoknɩnkɩnim, Adi Komii siya kɩmiiramɩn dimɩn mɩiyɩk mɩiyɩk imiirar haigɩnin mhoɩiya kɩma haiyamɩn. Mi ti digworaekwowɩm ini ti digworaekwowɩm sima tauae hainamɩm kɩmiir waraurankɩn ini simiir haiburɩm. Mi yɩm ti digworaekwowɩm wi hiriiriyar nwoyokiyokɩkaeyami. ³⁵ Biya kɩma kirɩeyar nwokɩm mi Adi Komii siir siyɩu iirar sibgu apkɩm. Mi kɩma wi kipi nidid dimɩn biyɩeki kɩmiir tɩrbuwam tɩri. Kɩma bɩdi yɩnoknɩnkɩnim mhoɩiya Adi Komii siya wi siir dimɩn kibiki kɩbi iirar hauugi yɩpiki siiram sibgu wakaeyokna naingwo tibmii kɩnim simiir. ³⁶ Mi kɩma sibgu donkworɩnu mi Adi Komii siir yai imiirarar wakaeyokna ap. Mi mhoɩiya kɩma, digworaekwo whɩekakɩm Adi Komii siya nɩmbingiyɩm simiir mɩrii digi mi siya kɩmiirin wi dimɩn mɩiyɩki mɩiyɩkɩm siya nɩmbinɩm yɩpiki siiram wakaeyokna aingwo tibmii kɩnim wi simiiram hauugi. ³⁷ Kɩma kirɩe dwo. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya Kraiis siir wɩn boɩnkiya Yokwo Komiini siya hinɩna boɩnkikɩn,

wi iimwan mwan rani, siyarin wa swoki kwiti. Siya wi ii hoimgak nwo rani.

³⁸ Iikam miyyik miyyikim yipiki kariiram naingwo tibmii kaniyim sima inok inokin wi omwai kanakar waiyayokiyokii. Mi kimiir nhirkim kariirin digiumii haimriiyuwi mi kara wi maigimaiga kimiiram nwo rani. Niingaka.

³⁹ Krima iki iikamim digiumii Adi Komii siir haimriiyuwiyim simiir hiriinan tani mi Adi Komii siya krimiirin wi ha nonkwobumbuninkin tani. Niingaka. Mi nim krima iikamim Adi Komii siir yai aair wakaeyokna apiyim krimiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi mi wi siya nanmaiwarkainaei. Iriig.

11

Siyyiin krima naingwo tibmii kaniinan siya.

¹ Naingwo tibmii kaniya hiniinga mi iya krima diminim Adi Komii krimiir Wanin siya boinim, simiiram naingwo tibmii kani mhoiia nimbiamanin mi krima hiriyar naingwo tibmii kani, sima wa nimbiamin. Mi krima tikinim nitim simiiram asi nwowi. Krima simiir kig rani mi krima hiriyar naingwowi, sima ina nwowim. Dimusi rani, Adi Komii siya bidi boinkiyin, sima ina nwowim. ² Mi biya, brougae nhirim sima Adi Komii siiramar naingwo hiriu kungim mi siya big nasmirwaiya simiiram asi nwokin.

³ Krima hiriyar naingwo tibmii kani, digworaekwo whiekakim siya boinim, yim kaimwokinaigim. Krima bidi yinokninkinim, iya nu ninomor sowa nimbiamin Adi Komii siya hindara yai ara boinkin. Mi sowa ina yimbibiamwo. Digworaekwo whiekakim ti krimar kigim yim Adi Komii siyar tirikim mi ti digworaekwoim, siya nonkwokwowim krima bi kigim, siya panina namisi onkwokwokin.

⁴ Mi inkam nwirin, siir inigin Ebelkin, siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kungin mi siya dimin taeminim Adi Komii siir asi ninkinimiiyaekim. Mi ti siya ninkinimiiyaeyim, yim ini siir yaowaeyin Ken siya ninkinimiiyaeyim ini simiir haiburim. Adi Komii siya hiniina boinkikin, ti naeyim siya ninkinimiiyaeyim wadiki wadiekim. Mi Adi Komii siya siir boinki, siya dimin whirki bi kimbugin. Whisarii rani, siya siir siyyu iir sibgu apkin, siya tira sair hiriinan. Mi bidi bidiniyarin, Ebel siir naingwo tibmii kani ha nwowa mi siya ha naonamkin. Mi ti yayim Yokwo Komii saeya boinim dimin taeminim siya tirim simiir, yo krimiir niisimaugim, piki hiniin dimin ikin krima tiriyim, Adi Komii siya maigimaiga krimiir nwowanin.

⁵ Inok siya bi naonamkin. Dimusi rani, siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kungin mi Adi siya siirin siyamar asi nikiunamkin. Mi iikamim sima siiram ha hansiranaeyim, sima siir bi swoki kigmiminkim. Niingaka. Dimusi rani, siirin Adi Komii siyar bidi yikunamin. Mi Adi Komii siya siir yayi sima winboinkiya Yokwo Komii sair, saeya hiniina boinkika. Mi iya siya siir niki ikunam karam niki owa, ninomor koua hiriir mi dimin taeminim siya tirim, siirin maigimaiga simar nwowaiginugun siiramin. ⁶ Mi yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii kan karam nwowim mi dimin taeminim sima sibgu tiriyim, Adi Komii siya simiiramin, wi simiiram maigimaiga rani. Niingaka. Mi yipiki Adi Komii siiram naingwowin, siir siyyu iir sibgu apim mi mhoiia siya dimin miyyik miyyikim wi ti iikamim, yipiki siir siyyu iir sibgu apim wi simiir hauwi.

⁷ Mi bidi bidiniyarin ta ii aairin, iya Adi Komii siya Noa siir boinkiya mi siya siirin hiniina boinkikin. Dimin biye whirin wi sipi nimbiamin mi ti diminin, yo opud naoki. Mi Noa siya ti digworaekwowim simiir bi niki kigim. Siya hindara naingwo tibmii kungin digworaekwowim Adi Komii siya boinim siir, sima wa nimbiamin. Mi siya siyaiya ira yonkwokwo mi iya

siya saiir nonkwokwo digiyin mi siyar kigi, opud naowo, nii okwonaniyo. Mi siya mi siir wigyin ima simaniiyin ina yapninopkainamim. Mi simaniiyin ini siyaiinawu hirar ywokaiyim. Mi sima paninsi yaosi. Siya iikamim siyiu bibiyie tirkaeyamim simiir nusiimauugin. Dimusi rani, siya siyairgin Adi Komii siir yaiya saiir wakaeyokna naingwo tibmii kinin. Mi yim sima. Nningaka. Mi Adi Komii siya ha boinkin, Noa siya inkam wadiekwadie ieyargin. Dimusi rani, siya siirgisiir yai aiirar wakaeyoknakin.

⁸ Mi Ebrahim siya yaiya Adi Komii siya boinkiya siir, siya saiir wakaeyin mi siya hiriyar yaingwo tibmii kinin, ta yaiya yai kaimwowainga. Mi siya siir om iir ha haiburgigin mi siya kimidiniya om whira yam. Omin Adi Komii siya siir hauuwanin siir. Mi omin Ebrahim siya namanin, siya bi ninokninkinkin. Siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kingin mi siya asi namkin. ⁹ Ebrahim siya Adi Komii siir yai aiiram naingwo tibmii kingin. Mi siya ti omin Adi Komii siya boinin siir asi nakripki whinugin. Mi siya amir omaka saiirarar nitkin whinkin, inkamin nu op karamaeyin hindara priiyakiririyin siir hiriinan. Mi Aisak siya mi siir yinisim ieya Jekop yoniyin iriipi amir omaka saiirarar mi itkin whinko, Ebrahim siir hiriinan. Mi yo sowa iriipi hiriinan wi ti hiriinan digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim Ebrahim siir, wi simiirar mi haii. ¹⁰ Mi Ebrahim siya amir omaka saiirarar whwonkaigin. Dimusi rani, siya Adi Komii siiram nwoyin, omin siya miriikwokinin, siir namim. Mi tiki omin yio hiriyar nwoyokiyokikaeyamikin bi digikin. Nningaka.

¹¹ Sera saeya bidi yaingwo tibmii kina. Mi saeya ta yaiya Adi Komii siya boina, saiir saiira naingwokwo nanaeka. Saeya waibiyie bidiyar ywowa mi ta saeya naingwo tibmii kina mi ta saeya naingwokwonanaeiya Adi Komii siya saiirin yinkak saiirsiyar nwowaiginugin. Siya hiriinan asi tirkin, saeya bidi yaingwo tibmii kina, digworaekwo whiekakim siya nimbinim biya sima wa nimbiyami. Siya hinina boinkikin, kowiir yinieyim sima wi kasa kasa nwo rani. ¹² Mi ti inkamin siya waibiyie bidi ywowin. Mi siya wi yiniekek nwo rani. Nningaka. Mi siirin wi Adi Komii siyar tirkii mi siya wi yinisim yinkamiyinar niyoninkini. Mi mhoiyya kiriir pugana wi kasa kasa nwo rani, sima wi yabsiyyinan nwowi mi wi nauunim ninomor kouanim sim hinin nwowi. Mi iikamim simiir mwainim wi dig nwo rani. Nningaki nningakinga.

¹³ Mi yim ti iikamim yim bidi yaonamim. Mi sima ina naingwo tibmii kinim, ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbinim siya tiram, simiiramim mi sima ti digworaekwowim Adi Komii siya boinim sima haiyam, sima simiir bi niki haigim. Mi ti digworaekwowim siya simiir hauuwam tirim, yim simiir nusiimauugin. Mi sima maingimairga komii ti simiiramar nwowi. Dimusi rani, sima bidi yinokninkinim tiriiginim siya wa tirkii simiiramim. Mi sima hinina boin, ti nuin, ti krima nwowin, yio krimiir nug nu rani. Nningaka. Mi krima ti tir nwowim, ini inkamin nu op karamaeyin, hindara priiyakiririyin ini siir hiriinan nwowim. ¹⁴ Mi iikamim ti hiriinan yai boiniyim yim krimiir nusiimauugin. Sima ina niki idwo kaoyokiyokiyim, nu maeyau miyikamin sima nwowamin. ¹⁵ Sima kwoin karamaekim, omin sima nhin haiburgigin siiram swoki amim. Nningaka. Mi sima siiram swoki nhinami, siir swokini waiyuam, sima wi swoki nhinkisaekimrae rani. Nningaka. Sima wi hirar nwokripkaii. ¹⁶ Mi sima ti omki omin ninomor kou hir nwowin, omin Adi Komii siya nwowin, siir siiramar naingwokwonanaeikin. Mi ti omin ninomor kou hir nwowin, sima hiriyar naingwowi, ini ti omin nu tiranin ini siir haiburin. Mi sima ti omin ninomor kou hiranin siir siiramar naingwokwonanaei siir namim. Mi sima Adi Komii siirin hinina boinki, kira krimiir Adi Komii gin. Mi Adi Komii siya ta yai aiirsiyin bi nididgin. Nningaka.

Mi Adi Komii siiramın minam naingwo tıbmii kını, siya om kibiyın simiiram bıdı tırkwokın, sima nini owouwam.

¹⁷ Bıdı bıdınanın Adi Komii siya Ebrahim siir kınankıugın. Mi siya Ebrahim siirın hınına boınki, wa kırıir yınisımın Aisakın siirın dısomaoki mi wraisunan kariir wınkin imiıyaeki. Mi Ebrahim siya ti yınisım nwrıruwan Adi Komii siya niki imbinın siirın ini wraisunan siirar swoki inkin imiıyaekiyın Adi Komii siiram. Mi Ebrahim siya pi naingwo tıbmii kınngın mi siir kwoının whırua ha nwokiyın mi siya hırıinan asi dirıraerarkın siir yınisım iirın. ¹⁸ Bııya Adi Komii siya Ebrahim siirın hınına boınkin. Mhoııya kırıir pıugana komii nwowi mi kırıir pıugankııugan aıirın wı Aisak siir yınisısımım simakisıma nwo iski inıgakin. ¹⁹ Ebrahim siir kwoının whıruaırgın, siya hınına naingwokın. Adi Komii siya siir yınisımın Aisak siirın wa swoki hıdnınsiın idwowi. Mi Ebrahim siya siir yınisım iirın ini Adi Komii siir yai aıirar wakaeyokna dirıraerarın. Mi siya hırıinanar mi tırın, ini kaimwovar mi owın. Mi Adi Komii siya Aisak siirın ina swoki hauugiyın siir adın Ebrahim siirar. Mi Aisak siya naoni hanınaka, Adi Komii siya sıbsıbın ıra hauukıııyugi mi Aisak siya bı naokın, ini ti sıbsıb ıeya yao iskiyın.

²⁰ Aisak siir kwoının whırıruwar nwokın digworaekwowım Adi Komii siya nımbınım sima wa nımbiyami. Mi Aisak siya siir yınisım nwrıso Jekop Iso sowiiramın ha nıkıunain mi siya sowiirın pıuai mııyık mııyıkım ina yıkıumamauwım, siir kwoının hınına naingwo tıbmii kınngın ti digworaekwowım wa nımbiyami.

²¹ Mi ırıipi hırıinan Jekop siya Adi Komii siirım naingwo tıbmii kınngın. Mi ııya siya nao kingiın nwowın mi siir pıuai mııyık mııyıkım ina yıkıumamaugıkın Josep siir yınisım yınkamıyın nwrıso sowiir. Mi siya siir paekopın siir ha haiyın mi siya ina hııugu okwokiyın. Mi siya Adi Komii siirın ina yokboınmamaırgiyın.

²² Mi Josep siya Adi Komii siiram naingwo tıbmii kınngın digworaekwowım Adi Komii siya nımbınım sima wa nımbiyami. Mi ııya siya naonam kingiın nwowın, siya siir yınisım imiirın hınına boınmımaugık. Mi mhoııya Adi Komii siya Isrel kımıir iikamım simiirın nu isib tırankı nıkıunami mi ta ıı aıirın sima kariir kımwo imiirın wı warar hainop hainam. Mi maeyaua sima nini owııwi mi wı hir ti swoki haıngıkaiıı.

²³ Mi Moses siir yopii ado sowawaiyın pi naingwo tıbmii kınngo, Adi Komii siiramın. Mi siya sowiirwaiyın wa whındırıraeri. Mi mhoııya yopııya Moses siir naokainakiya mi sowawaiyar kigi yınisım yınkamıyın bımbııwı rani. Mi sowawaiyın yaiya bııya inkam komııyın nu kıgrıraowiyın Pero siya boına yınisım yınkamıyın naokinaei mi wı dısomsom aokao, sowawaiyın saıırsı bı nıdidko mi sowawaiyın ti yınisım iirın bı nısomaokın. Nııngaka. Mi sowawaiyın ti yınisım iirın bwanıım whoııma haıgıprakai.

²⁴ Moses siya Adi Komii siiram naingwo tıbmii kınngın, siya hınına naingwokın Adi Komii siya wı saıka nwowi. Mi siir iikamım Isrelanıı simiirın wı sıyar whınkınsııs haıgıııwı nu Isib hir haıburgıgamın. Mi mhoııya siya komii namwo ııwın mi siya ini borıısopın sima siirın nu Isib hıran inkam komii nıkııwım. Mi inkam komii Pero siir yınisım yınugiyına saıırsı yınisım nıkııwım, yıpıka siir haıgıııwı imiıyaeya. ²⁵ Mi Moses siya iikamım Isrelanıı Adi Komii siir isıdın simaka nwowamar tıri mi hik simaka nınkın haiyama mıni. Mi ta ıı aıirın nu isib hıran iikamım sima hik prasae prasae bı hauugım mi sıyıı mııyık bı mı tırkıım, Isrel simiir iikam imiirın. Mi siya pi borıısopkın inkam komiınan nıdwomamaırıım nu Isib hırin mi Adi Komii siirın digıımıı haimrıııyugıgım. Mi ti sıyıı bıııyıe whıekakım yım ıı prıei maırgıımaırga rani. Nııngaka. Yım simiirın ıı harıwa saıırara

mairgimairgaki mi siya ti siyiu biyie imiirin pi boriisopi. ²⁶ Mi siya hinina naingwokin, Kraisiya niti mi digworaekwo miyik miyikim siya siir iikam imiirin wa hauuni. Mi siir kwoinin hinina naingwokin, siya siir iikamim Isrelranim simakar dinkin o. Mi siya Isib simiir iikam ima nigbumbuwa siir saiirsi bi naingwoyimyokin. Whisarii rani, siya hiriyar naingwo tibmii kani, siya hik Kraisiya siir inig iir mi haiyin, ini mi owin. Siir kwoinin ha naingwokin digworaekwo miyik miyikim Adi Komii siya siir hauuwi, yim wi umir digworaekwowim nu Isib simiirim wi simiir haiburi.

²⁷ Moses siya Adi Komii siiram naingwo tibmii kangin. Inkam Komii Pero siya wi dig nwo rani, Adi Komii siirin. Mi siya asi haiburgin nu Isib siirin mi siya ina yamin, siya inkam komii Pero siya nwowa iowa siir siya saiirsi bi nididgin. Mi Moses siya kwoin whisair bi nwokin siir kwoinin ini kirieya ywonamin, siya bidiya yinokninkinin Adi Komii siirin inkamki bi kigikin. Ningaka. Mi siir kwoinin hinina naingwo tibmii kangin, Adi Komii siya ini saika nwowin mi wi siirar whinkinsiisi. ²⁸ Adi Komii siya Moses siirin hinina boinki mi kira sibsib haomin ira hai mi siirin pa disomao mi siir nheyim Isrel iikamim kimiir omaka ano migmig imiir srieiyop. Mi mhoiya iya paekwosimin yinisim yinkamiyin yinaomiyinin sim nisomsom aowiyin Isib simiir yinisim imiir siya niti mi siya nheyim kimiir ano nwowim simiir kigi mi wi ti omakam simiir iikamim kimiir yinisim imiirin wa wara nisomao rani. Mi Moses siya ta Adi Komii siir yai airam wakaeyokna naingwo tibmii kangin. Mi ta ii aiiirarin Moses siya ii komiia wou nikwo aeiya saiirar nikwo ae bwakainakin.

²⁹ Mi Isrel simiir iikamim sima hiriyar naingwo tibmii kangim Adi Komii siiramim, simiirin wa siyar whinkinsiis haiginuwi, iya sima ta whi komiia solwara sima dapiya retsi saeya ninkiyakiyim mi sima wa nwoki apnaidamim mirmiia. Ti haimeii haimeiiyo ninkiyakiyo sowiir bopwovar. Mi sima siyiuin iikamki napiyin opmin nokwo nhu karam nwowiyin siir hiriinan napnaidamkim. Mi sima wa ta saiirsi nao rani. Ningaka. Mi mhoiya nu Isib hiran kamim ha swoki siunamim simiir nisomsom aokaowam mi ta opa ha swoki inaparnananiya, simiirin ini saeyar kairimdupu aokaakiyim.

³⁰ Mi Isrel simiir iikamim sima hiriyar naingwo tibmii kangim, Adi Komii siya simiirin wa whinkinsiis haiginuwi, Jeriko simiir iikamim simiir hainurur haiginuwim. Mi sima om Jeriko siirin iyim iriyar kwisa yapyokiyokai. Mi mhoiya simiirin Adi Komii siya whinkinsiis haiginu. Mi hira om komii iir nidyokiyokaiya omomsi ina nhimnhinkai iuguskiya. Mi sima ina yinsiin ansiinnoop kainamim iikamim simiir nisomsom aokaowam. ³¹ Mi wig ira Rehap nikiuwiya biya saeya hi nanaeyan wig nwoka mi saeya hiriyar naingwo tibmii kanga, Isrel simiir iikam imiirin wa Adi Komii siya whinkinsiisi mi sima Jeriko simiir iikam imiirin wa yamdi kwiruwa sima simar hainurur haiginuwi. Yio ti om komiyyin, ta wiga saiirar om komiigin. Mi Isrel simiir inkam nwisu tirnankaiyam nimprio amwo sowiirin saeya haigiprakaigigo. Mi mhoiya ti om komii Jeriko hiran iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmii kan karam nwowim simiirin sima hainwhrwoimginki. Mi sima ta wiga Rehap nikiuwiya saiirin wara bi ninkin haingim saiirin ini hiriyar haigwonaowida.

³² Mi kara iki niwii nhirim kimiirin pi wara boimimauu rani. Ningaka. Mi kara kimiirin Gidion, Barak, Samson, Jepta, Devid, Samuel mi profet inkam ikim, kara simiir niwii iir boimimauuwi, pi haruwa haruwa namki rani. Ningaka. ³³ Mi ti kamim yim Adi Komii siiram naingwo tibmii kangim mi sima iki omom omoman iikamim simiir asi hainurur haiginugim. Mi sima siyiu miyik iirar tirhaiginugin. Mi sima dimin taemin miyik miyikim

Adi Komii siya nimbiniim simiirim, simiir asi haigim. Mi sima laion simiir yaiyim hiriinan asi mi okmwın tipkripkaigim mi sima simiir panınsi mi aesi. ³⁴ Mi iikam nhirim naingwo tibmii kın karamaeyim, iikamim naingwo tibmii kınim simiirin sima kiyitkaigaiki paeya niudkwakwa sair. Mi simiirin paeki bi swoki iumiminkim mi ha bi naonamkim. Mi inkam nhirim simiir nisomaowamar tirkim mi sima ini yidamim. Mi sima, simiirin panınsi yisomsom aokaosi. Mi ti kamim sima kirie karamaekim mi simiirin kirie Adi Komii siyar hauu haiginugim. Mi iikamim omom omomanim sau sima ninit yokiyokiyamim. Mi simiirin sima hainurur haiginuwim mi sima ina yidam ninoopkiyim. ³⁵ Mi wig nhirim naingwo tibmii kınim, iya simiir yinkamkim naowiyim mi ta simiir naingwo tibmii kına Adi Komii siya simiir yinkam imiirin sairsiyar swoki hidninsiin idwowi ie hirankin. Mi iya omomkim nıtiyim, ti iikamim naingwo tibmii kınim, simiiram mi simiirin, pi sima nini ipimpar onkwobumbuninkin haiginugigi. Mi sima, simiirin pi hinina boini, kima kimiir Adi Komiiyin digumii siir haimriiyugigi mi krıma kimiirin pi rırmıya nwoki mi yim ti iikamim naingwo tibmiyim, yim sima hinina naingwokim, krıma naonami, krıma wi ie hirankar swoki insiin idwowi. Mi wi omwai Adi Komii saıkar swoki waiyayokiyokwi. Mi sima ti simiir sau omomim pi simiir yai aıir swoki wakaeyokna rani. Mi sima Adi Komii siirin pi digumii swoki haimriiyu mimin tani. Nıngakınıngaka. Mi simiirin pi simiir sau omom imar nisomsom aokaoki. ³⁶ Mi iikam biyie biyeyim, iikamim naingwo tibmii kınim, simiirin pi sima nıkbumbuninkin haiginuwi mi sima, simiirin pi idgıuni mi ipimpari. Mi simiirin pa nonkwonami mi simiirin pi maeyau biyie hıuyokiyokaiya mi biyie mırıya saıir nini hugripkiikikaigigi. Mi simiir iga in imiirin pi haini mi kogrımdınuwi. ³⁷ Mi nhirim sima, simiirin siyani kaiyamık aoki mi nhirim yim bopwoniya hıgrımkripki hisraeni, mwo sa mi dinairın yıo sa. Mi sima kamkıuwim ha mi ipimpar hampımpıt aokiyim. Mi iikam nhirim naingwo tibmii kınıyim, yim sıbsıb mi meme isim simiirrarar mi kaiyaprıir. Mi sima hinda tında hındarar prıiyap whaowaeyamkim. Sima umır digworaekwo mın karamaekim. Mi sima iikamim naingwo tibmii kınim simiirin siyu mwoni bi naphaiginugim. Mi sima simiirin hik kimpıpisu prasae prasae bi hauugim. Mi sima sıbgu bi nwokim. ³⁸ Mi iikam nhirim naingwo tibmii kınıyim, sima hındarar prıiyap whaowae whwonkaikaeyami iki maeyauwim iikam karamaeyim simiirar. Sima ti hinın maeyauim sim whwonkaigiyamkim, mhu, siyano mi ie minim sim, sima iikam bımbıuwi rani, ini iki iikam nhirim simiir haiburim mi sima ini digworaekwo karamae ywowim.

³⁹ Mi ti iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmii kınim. Siya simiirin hinina boinkikin, sima dimın whırmin whırmınkı bi swoki kımbugim. Mi sima inıg komıigakim. Mi ti iikamim sima ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbiniim iikam krımiir hauuwam, sima simiir bi niki haigim. ⁴⁰ Mi Adi Komii krımiir Wanın siya ti digworaekwowim simiir bi niki hauugim. Dimusi rani, siya ini digworaekwo nhirim ini simiir niki dirıraerarin, ti siyın bıya sima napın siir haıburanıim. Mi siya krımiirin dimın whırkin kımbu karamae sima nwowamar tiri, ta mıya Kraıs siya mırıya saıirsi. İriig.

12

Mi kimiir nhwowim Jıs siirara kaoıski mi siir siyu hiriinankına dapıski.

¹ Mi krıma ini panına nwowim? Mi ti iikam whiekakim bıdi bıdinanıim naingwo tibmii kınim Adi Komii krımiir Wanın siir yai wakaeyoknam mi kirie nwowim, kara niki boınmımauım kimiir mi sima iikam kasa kasa rani mi sima krımiirar kigiyim mi krıma ırıpa hiriinan simiir siyu hiriinana

timi ap. Mi krɪma dimɪn taemɪn bibiyeyim krɪmiir nɪpiyaokiyim sɪmiirin dɪgumii haimriiyugig. Mi krɪma tɪ dimɪn biyeyim sɪmiirin dɪuguski mi krɪma rɪrmiiya dwo mi krɪma ɪriipa hɪriinan inkamɪn nɪnkɪnɪn niwɪtiyin siir hɪriinan dwo, iya siya nɪnkɪn iwɪtiyim, siya yuiskak bi nɪnkɪn iwɪtikin, siya parurar niwɪtikin. Mi krɪma dimɪn biye imiirin dɪuguski mi krɪmiir mhi kwoinim kirie dwo, Adi Komii siya nimbina miya krɪmiir sairamɪn. ² Krɪmiir nhwowim Jisis siirima kɪgnɪkwonam, krɪmiir naingwo tɪbmiiya sair biyin ini siyar ywowin mi tariinanɪn mi mhoiya ɪriipi hɪriinan krɪmiir naingwo tɪbmii airin wi siyar dɪgaigɪnuwi mi wi siyar mi whɪnkɪnsiisi. Biya Jisis siya ha naingwokin mi ta nidid komiia kara haiya paeyin hiniya nɪrɪonɪnkɪn siir mi ta kara mi aonamaka ya dimɪn kabi rani. Mi whisarii rani, mhoiya kara wi maigimaiga komiigak nwowi, kara wi ipiia Adi Komii siir ina iniig miya nwowa wi sair nidwowi, maeyaua inkam inigakim sɪm nidwowiya sair.

³ Kɪma sibgu daingwo, inkam biyeyim siyu biye tirim Jisis siir biya sɪma io siir nwowim mi sɪma siirin hik kɪmpɪpsu prasae bi hauugim. Mi siya Adi Komii siir siyu miyik iirin ina yonkworɪnuwin mi siya ina yokworɪnukripkaiyin. Mi kɪma tɪ siir siyu iir daingwo, iya hik komii komiim kɪmiir nɪmbiyamiyim mi kɪma piugi kipi piyao mi kɪmiir mhi kwoinim opair kipi nwo. Nɪngaka. Kɪma Adi Komii siir siyu miyik iirin donkworɪnukripkai. ⁴ Mi iya siyu biyekɪ kɪmiiram kɪnankɪuwi mi kɪma wa nɪriiyu boini mi kɪma wi nhiekaka nwowi sairsiiyin, aniya? Nɪngaka. ⁵ Mi kɪmiir kwoinim ina yaingwo owouu iuguskiyim tɪ yayim Adi Komii siya kɪmiir boinkiyim, kɪmiir whɪnkɪnsiis haigɪnuwam, aniya? Bidi bidiniya inkamɪn Yokwo Komii sair winɪn Adi Komii siir yay imiirin siya hinina win boinkikɪn,

Kɪma kariir yɪnɪsɪsɪmkɪm, Biyan Inkam Komiiyin siya kɪgnɪnkɪn hikim kɪmiiramɪn kɪma haiyam mi kɪma nwokɪ ididim dimɪn biyeyim kɪma tirim sɪmiirsiyin yo siya kiriarar grab haigɪnuwi mi adɪn siir yɪnɪsɪmɪn igao yay siir boinaigɪnuwiyin mi siir hɪriinan mi kɪma hikak kipi nwo mi piugi kipi mi piyao tɪ siyuɪn Adi Komii siya tiriyin kɪmiirsiyin. Mi kɪma ha kipi naingwo tɪ dimɪnɪn yo dimɪn komii rani. Nɪngaka.

⁶ Dimusi rani, iikamɪm Adi Komii siya sɪmiiram naingwokwonanaeyim siya sɪmiirin hik pa kɪgnɪnkɪn haigi mi siya sɪmiirin siyu miyikim pa nɪsiimauwi. Mi iikamɪm Adi Komii siya kɪgnɪnkɪn haiyim hik mi sɪma dɪnoknɪnkɪn mi yim siirar yɪnɪsɪsɪmkɪm.

⁷ Mi hɪriinan kɪnuwi kɪma dokworɪnu hikim Adi Komii siya kɪgnɪnkɪnkiyim kɪmiiram kɪma haiyam. Siya kɪmiirar grabaigɪnuwi siir yɪnɪsɪmɪn mi kɪma siir yay aiarar sibgu wakaeyokna. Mi tɪ hikim kɪma haiyim, yim Adi Komii siya kɪmiir nɪsiimauwi kɪmiir whɪnkɪnsiis haigɪnuwam. Siya ha naingwowi kɪma siir yɪnɪsɪm miyik nwowim mi kɪma siyu miyik dwo. Yipiki adkɪn siir yɪnɪsɪm iir tɪo karamae nwowin, ha? Nɪngaka. Ad nwɪrkɪn siir yɪnɪsɪm iir bi kɪgnɪnkɪn, sɪma sɪmiir yɪnɪsɪm imiirin ha tiowikim. ⁸ Ad whiekakim sɪma sɪmiir yɪnɪsɪsɪmɪm pa sibgu grabi mi adɪm sɪma kɪmiir sibgu grab karam nwowi mi sɪma wi siir yɪnɪsɪm kɪn nwo rani. Nɪngaka. Yim wi mwraomii yin nwowi. ⁹ Mi krɪma tɪ siir daingwo mi krɪmiir adɪm nu tiranim sɪma krɪmiirin krɪmiir siyu biye imiirsiyar grabaigɪnuwikim. Krɪma sɪmiirsi nwokɪ ididim mi krɪma wa nɪnoknɪnkɪnim sɪma ini krɪmiir kou ywowim. Mi Adi Komii siya ini krɪmiir adɪm nuanim sɪmiir haiburin mi ini kougikou siyar ywowin mi krɪmiir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyin sɪmiir adɪn yo Adi Komii siyargin. Mi hɪriinankɪ nuwi, krɪma siirar kɪgnɪnkɪn krɪmiir siyu biyeyim krɪma tirim wi siyar nwokɪ grabaigɪnuwim mi krɪma wi omwai

saika nwoki waiyayokiyokiyim. ¹⁰ Krimiir adim nu tiranim sima krimiirin ii priei bi grabaiginiuwikim krimiir siyu biyie imiirsiyin iya krima yinisim sapisap nwowiyim mi sima simiir kwoinairga naingwo diriraerarikim, siyu miyikin krima nwowamin siirin. Mi Adi Komii siya hinin bi tirikin. Siya krimiirin siyu miyik iirar grabaiginiuwikin inokinokin mi siya krimiirin, wadieyar mi whindiraerar haiginiuwikin. Mi krima wi dimin whirki swoki kimbu rani, siir hiriinan. ¹¹ Mi iya Adi Komii siya krimiir siyu biyie imiirsi grabaiginiuwiyim mi krima hik prasae bi haigim. Mi ta ii aiirin krima maingimaingra bi nwowikin. Nningaka. Mi mhoiia ta siya graba krimiirin wi saeya whindiraerar haiginiuwi siyu miyikin. Mi krima wi wadieya nwowi. Mi krima wi iripar nongwomamae aekiyami. Iriig.

Mi krima wi mintarao Adi Komii siirin digumii kipi haimriiyugig.

¹² Mi krimiir nhirim ini piyaowim Jisis Kraiis siir yai aiir wakaeyokna apim. Ini iikamim aru maeyauanki napnaniiyim mi igrib paimwo ignanaokak ha naokiiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iya dimin biyieki kimiir nokwoninwomwihrininkini mi kima wi kimasiyar kipi naingwoyimyokna. Mi kima Kraiis siir yai aiiramim wi haini wakaeyokna ap bwakainam kima tira saiir hiriinan. ¹³ Mi kimiir siyuin kima tiriyin sibgu mintarao piki hinin siyu ikin kima sibgu apanin ti nu iirin. Mi kima siyu miyik sibgu tiri mi iki iikamim aru maeyau namam minim sima kimiir swoki kigi, kima Adi Komii siir siyu iir sibgu wakaeyokna api mi yim sima iripi hiriinan Adi Komii siiramim wa mi aingwowi.

¹⁴ Mi kima iikam nhirimaka dongwomamae ae. Mi kima siyuin Adi Komii siya naingwoyiyim kima napam siirarar dap iski. Dimusi rani, kima siyu miyik imiir sibgu ap karam nwowi kima wi Biayan Inkam Komiiyin saika nwo rani. Nningaka. ¹⁵ Kima kimasiyar mintaraona wim wi iki dimin miyik miyikim Adi Komii siya diriraerar haiginkwokinim wi simiir hai kamae pi nwowisi. Mi inkam nwirki kimaka nwowi mi siya Adi Komii siir yai aiirin hindara nitkii iuguskii mi kimiirin siya yaeya yai nowimwarkaiyuwi mi yaeya siyu biyie whir mi owimwarkaiyuwi mi kimiir iikamim sima siir yai aiir wakaeyo mi simiir naingwo tilmii kana ha nitkiigii mi yo ti hiriinan siyu biyie iir kipi tir. ¹⁶ Kima kimasiyar mintaraona kima hi hinda kipi priinanae priinanae. Mi kima ha kipi naingwo Adi Komii siir dimin taeminim yim dimin komii rani. Biya Isokin si tira saiir hiriinan. Nningaka. Siya ha naingwokin, ti yayim brougae Ebrahamni siya hauuwim yim yai komii rani. Mi siya dimin miyik miyikim siir ad ieya hauuwam tirim siir nomousimin siir asi kigninkan haigikin, ti diminim mi dimin kibi kibiyim Adi Komii siya hauuwanim siir mhoiia, siya simiirin warar yinkin hauugi. Mi iya siya mhiigi naowa siir nomousimin naesim ha hauuwim mi siya ti dimin miyik miyikim simiirin ina hauuwim siir. Mi siir kwoinin hiriiriyar yaingwo ti naesimin ini ti dimin miyik miyikim simiir haiburim. ¹⁷ Kima bidi yinokninkinim mhoiia siya ti dimin miyik miyikim simiir haiyam swoki tirin. Mi Aisak siir kwoinin Adi Komii siya hurworwokai siya ti dimin miyik miyikim Iso siir kipi swoki hauu. Mi siya siirin hinina boinki, kira wi dig nwo rani, kiririn bidi kiyopsibgikikaigigin. Mi Iso siya siir ad iiramim nhami nhami bi nougin. Mi Aisak siir kwoinin Adi Komii siya hurworwokaigin tiki dimin miyikmiyikim Iso siir kipi swoki hauu. Nningaka. Iriig.

Mi krima Adi Komii siir yai aiir sibgu wakaeyoknaei, krima wa nimbiamii mhu Saiona hiriirin.

¹⁸ Mi bidi bidiniyarim iya Adi Komii siir yayi wawin kima wakaeya kima kimiir nhwoki kigim mi kimar bi wakaekim, Isrel simiir iikamim simiir

hiriinan. Nɔngaka. Yim sima ti mhuin Sainai nikuwiyin siir nitkim. Mi ti mhuin siir mhu kiu hirin diminin ini paenan kou hirar niuyan. Mi mhuin siir koua simar kigi waumar yhuwinana siir kou hir nwowi ya ini nibwomambwonan ywonama. Opud naoki nindurunankainaiya ini hinin ywowa. ¹⁹ Mi simar wakaeki, inkamin ti mhu kiu iir nwowin kidin pi maskii. Mi ta saiir mhoiya, simar wakaeki, inkamin ti mhu iir nwowin kauwok boinkiyin mi iya Isrel simiir iikamim sima ti inkamin mhu kiu hir nokwo kauwokiyan siir yai aiir wakaeyim, sima nidid prasae bi kinkim. Mi sima Moses siir boin, krima pi nididi siir yai aiir swoki wakaeyim. ²⁰ Mi sima nidid prasae bi kinkim Adi Komii siir yai aiirsiiyan, siya kauwok boinkiya simiir sairsiiyan. Dimusi rani, siya hinina boinkin, wig biyie kam biyie yinisim nwirkin mi wraisu biyie irkin ti mhuin siir kingiin niti mi siir napririri kima siirin wi siyani kaiyimik aoki. ²¹ Ti iikamim ti dimin iir kigim, sima nidid prasae prasae bi kinkim. Mi yio Mosesin hiriyyar mi boin, an kara iriipi hiriinan nidid prasae bi mi kinkin.

²² Mi wim kima ti iikamim ti tariinan Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim, wim kima ti mhuin siir bi nitkim, wim kima wi mhu whirin Sainai nikuwiyin siiram nitkim. Omin Adi Komii siya nwowin ninomor kou hir, sima ti om iirin ha dapikim om Jerusalem, omin paekwosim whiekakiwhiekakim iripa sima nongwomamair aeyin krima nitandin siir. ²³ Wim kima iki Adi Komii siir yinisisim whiekakim simakar nitkim, yipiki siir dimin miyik miyik imiir haiyanim. Mi kima wi iripar nangiriyuuwi mi wi maigimaigra komiigakar nwowi. Adi Komii siya kimiir inigim mi simiir inig ikim, siya bidi winim siir yokwowa ninomor kou hirana saiir. Mi siya ina ninokninkinin, yipikin siir yinisimin. Wim kima Adi Komii siiram bidi yitim. Adi Komiiyan siyairgin, yipikin iikam whiekakim simiir kigirkakanin. Mi iikam ombud komiiyan simiirin wi siyar hidi. Mi iikamim biyanim, yipiki biya Adi Komii siya boinim hinin dimin whirki bi kimbugim sima wi saikar nwowi siir om iir. ²⁴ Kima Jisis siiram nitkim inkamin krimiir kaoprige okwowyin. Adi Komii siya yaeya kitimbii boin win hauugikin mi yio siya kimidiniya krimiir kwahauugi, krimiir whinkinsiis haiginuwa Adi Komii saika krima nongwomamair aekiyamam. Siya bidiyar yaowin, siir nhie aeya naokiniainiyam. Mi bidi bidiniyarin, inkam nwirin Ebel nikuwiyin siya naowa mi siir nhieya ina mi aokiinainama. Mi Jisis siir nhieya ini Ebel siir nhieya saiir haibura. Mi Adi Komii siya Ebel siir nhie aiir kigiyin mi siya Ken siirin io prasae prasae bi nwokin. Mi siya hinina yangwo, ti siyu biyie hiriinanin Ken siya tirkiyan yio miyik rani. Mi siya siirin siyu biyie ina swoki tir haiginuwin. Jisis siir nhieya Adi Komii siya krimiirin sairsiiyar nanmaiwarkainakin.

²⁵ Kima kimasiiyar mintirao wim wi yayim Krai siya boinmimauum kimiir simiirin wi digumii pi haigingigisi. Biya Adi Komii siya ti mhuin Sainai nikuwiyin siir nokwowin mi siya siir yayim iikam imiirin hirar nokwo boinmimauugi. Mi iikam nhirim yim ti yai imiirin ini yimiiyuwim. Mi sima ta Adi Komii siya tirbumbu haiginuwa simiir sairsi nidamim ini siyu karam ywowin. Mi nim krima ta siya tirbumbu haiginuwa sairsi mi idamim wi piki hinin siyuin si mi idami krima siir yai aiirin digumii haimriiyuwi, ha? Nɔngaka. Siya Adi Komii siir omin ninomor kou hirandin siir hiranki nitkin, krimiir digworaekwo whiekakim simiir boinmimauuwam. Mi nim krima nidamni siyu karamka. Nɔngaki nɔngakanga. ²⁶ Mi biya iya Adi Komii siya mhu Sainai hir nokwo boinmimauugiyin siir yai imiir, nu ini warar kiisikiyan. Mi tariinanin siya ini yaeya yai kwir swoki bingikaiyan. Kara wi nu siirara tirki rani, siya siyar kiisiam. Nɔngaka, kara wi nu

ninomor sower tirkii mi wi sower kiiswowi. ²⁷ Mi ta yaiya saeya hinina boinka, kara wa swoki tiri, saeya kramiirin hinina nsiimauuga. Biyarin iya Adi Komii siya nu iir nonkwokwokiya mi mhoiya ti nu iirin mi digworaekwo whiekak ikim simiirin siya tirkii, sima wa kiiskii. Mi digworaekwo whiekakim wa diguguskii. Mi digworaekwowim iki wara kiis karam nwowim, yim Adi Komii siya simiirin wi hriiyar kigninkin oki.

²⁸ Digworaekwo whiekakim Adi Komii siya kramiir hauuwanim yim ini siir om hirar nwowim, omin iikam whiekakim mi digworaekwo whiekakim simiir kigirkakiya siir. Mi yim ti digworaekwowim yim wi wara kiiski rani. Ningaka. Mi krma simiirsiiya maigimaiga komigakar dwo. Krma Adi Komii siir inigin asi hainanprapraskii. Krma siyu miyikin siya naingwowyin krma tiram siirsi hainan prapraskii. ²⁹ Mi krma wi hriinan digworaekwowim simiir asi tiri. Dimusi rani, kramiir Adi Komiiya siya ini paenan ywowin digworaekwo whiekakim pi siyar nugisinki. Mi digworaekwo whiekakim maigimaiga siir nwowaiginu karam nwowiyim, simiirin wi siyar nugisin uguski. Iriig.

13

Krma kramiir akamim simiiram naingwokwonanaei.

¹ Mi kima kramiir akamim Kraisiir, simiiram hriiyar daingwokwonanaei. ² Kima iikam nhirim om whiranki nitiiya simiirin igi haigi idwokaigi. Dimusi rani, biya iikam nhirim sima ti hriinan siyuuin siir bidi tirim. Sima bi ninokninkinim ti inkamim igi sima haigi idwokaigiyim yim paekwosim imairginim Adi Komii siir om hiranki nitkim. Mi iya sima kramiir omaka nitiiya kima ninokninkin kamaeka. Ningaka. ³ Mi kima iki iikam nhirim maeyaua huyokiyokaiya sair hugripkikaigiyim, simiirsiiya naingwoyimyok prasae kipi kin. Kima hir wara ninkin oni haninaka. Mi kima iki iikam nhirim iikam nhirim nonkwobumbuninkin haiginuwiyim simiirsiiya naingwoyimyok prasae kipi kin, kimar haini haninaka, ta hika.

⁴ Kima ha daingwo onkworinunani nonkwonani siyuuin yio siyu biye rani. Mi kima nonkwonani, siyuuin siir kipi haiburgik. Mi hi kipi prinanaeyam. Dimusi rani, kima ti hriinan siyu biye iir tiri, kramiirin wi Adi Komii kramiir Wanin siya hidi.

⁵ Kima umir hoimgak haiyim kipi kigmair. Diminin kima haiyin kima hinina daingwo, yio ini mi owin. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii sair nwowa saeya hinina boinkika. Kara wi kramiir haiburgig rani. Mi kramiirin wi digumii haimriiyugig rani. Ningaka. Kramiirin wi karar mi kigiraowi. ⁶ Adi Komii siya ta hriinan yaiya minam boinkikin, krma nwoki inokninkinim. Adi Komii siya ini krma kingiina nwowin. Mi krma iraka nwiraka kingiin dwo. Mi krma hinina boin, Kramiirin Biyan Inkam Komii siya whinkinsiis haiginugin. Mi krma siyu biyeyin iki iikam ima tiriyin kramiir, siirsiiya kipi nidid.

⁷ Mi kima iikamim biyanim simiiram ti swoki aingwoki. Kramiirin simar sibgu kigiraokim mi kramiirin sima Adi Komii siir yai miyik miyik imiirar boinmamaugim kima dimin taeminim sima tirim mi siyuuin sima sibgu apim Adi Komii siir yai aiiir siiram ti swoki aingwoki. Mi wim kima ti siyu hriinanin sima tirin siirar timi ap. ⁸ Mi kima Kraisiir yaiya biya kima wakaeya sair sibgu wakaeyokna ap. Dimusi rani, Jisis Kraisiir siya wi hriiyar nwoyokiyokii, inokinokin siya wi wara kisina rani, yaeya nwowamin. Ningaka. Mi siir yaiya siya mi boinmamauwa saeya wi wara kisina rani, yaeya, wi hriiyar mi okripkaigi. ⁹ Mi kima kramiir kwoinim kipi kiwaki, iki

yaipai yaipaiyim iikam nħirkim sim boiniyim biya kima wakaē karamae nwowim kimiir kwoin imiir kiyaiyamın, yim sima minam tiri, kima Adi Komii siir yai kibiya digumii saiir haigingigim. Mi iki dimın miyik miyikim Adi Komii siya tirim, kimiir whinkinsiis haiginuwam. Yim minam tirkim kima Adi Komii siir yai aiir nwoki wakaeyokna apim. Kima tira saiir hiriinan. Mi ti yayim iki iikamim sima boinmimauuim naeni siyuin si, yim dimın komii rani. Mi ti hiriinan siyuin siir tiriyim, yio Adi Komii siir yayia saiir bi sibgu onkworinuwikin. Nningaka. Adi Komii siir naingwobumbuwa krimiirin wi saeyar whinkinsiis haiginuwi, kima sibgu okworinuwamin.

¹⁰ Jisis siya paeyin hiiniya nironinkinin siirin minam naokin, kimiir nanmaiwarkainaim. Mi iikamim sima Moses siir yayia saiir wakaeyoknaei mi wraisu hirii hiriayar nisomsom aokao ninkinimiiyaenanaei Adi Komii siir, ya hininga, ta Jisis siya naonama paeyin hiiniya nironinkinin si wi dig di nwowi, simiir dimın biyie biyeyim simiir haiyopriimdiyumiigiyim. Mi sima hirii hiriayar tiri mi ta Jisis Kraisi siir miya simiir whinkinsiis haiginuwim wi dig nwo rani. Simiir dimın biyeyim simiir haiyopriimdiyumiigiyim. Nningaka. ¹¹ Mi prismi biyan inkam komiyyin siya pi wraisu nhieyim sim nisomsom aokaowim, pi simiir haii. Mi siya ti nhie imiir haiiyin mi siya pa napnınopkainami Adi Komii siir maeyaua hıyokiyokaiya dimın whirmın whirminki kimbu karam nwowa saiir hiriir, maeyaua Adi Komii siyar nwoyiya saiir. Mi siya ti nhieyim pi hi idwo hir nini haiginuwi, dimın biyeyim iikam ima tirim simiirsi. Mi ti prismi biyan inkam komiyyin siya wraisu imiirin pris inkam nħirim simiir hauugii, sima nani anagiuwim, om komii siir yaba maeyaua sima ninanakninkina saiir. Mi ti dimınin Kraisi siya tirin, yio iriipi hiriinanaırgın. ¹² Mi Jisis siya omın Juda iikam sima nwoyiın siir yaba hir naokin, maeyaua sima ninanakninkina saiir. Mi siir nhieya ha naokiinaiiniya mi iikam krimiir dimın biyie biyeyim saeyar yinaki. Mi krimiirin wi dimın whirki kimbu karamae saeya nwoki owaiginuim siya maeyau bwaekii idowıya hir naokin. Dimusi rani, wraisu sima naoni hanınaka, tasi siyar nao iskiyin. Mi siya siir pu aiirar ninkinimiiyaekin Adi Komii siirin. ¹³ Krıma biyin iikamim simiir yai imiir kipi wakaeyokna yayim biya Adi Komii siya hauuwim, Mosesni. Krıma Kraisi siir yai imiiram arar dınmiınınkın kripkai. Dimusi rani, tiki iikamim biya Moses siir yai aiir wakaeyokna apim, sima Kraisi siir nikwowaisiigim. Mi siirin, sima yisomkiyıtkaigi. Mi iikamim, krimiirin wi hiriinan siyu biyie iirar mi tiri biya Kraisi sima tira saiir hiriinan. Yio tiriiginın yio dimın komii rani. ¹⁴ Krıma dimın taeminim biya Moseski si napim simiirsi kipi nidid simiir haiburgigsi. Kima dimın taeminim simiirin haiburgig. Dimusi rani, ti nu iirin, krıma om karamaeka krıma nwoyokiyokiyim. Mi om kibiyin Adi Komii siya dirıraerarın mhoıya krıma nwoyokiyokiiyanın krıma siiramar nwowi. ¹⁵ Mi krıma inokıinokın maırgımaırga dwonanae. Mi Adi Komii siir inıg iirar dokboın praprasnanae. Mi siir inıgın siir timi boınmamauu iki iikam nħirim simiir. Dimusi rani, ti dimın komiyyin Kraisi siyar tirin siirsi. Mi ti dimın hiriinanım krıma tiriıyım krımar hauunaeyim yim ini wraisuım Adi Komii, krıma ninkinimiiyaeyim ini simiir hiriinan ywowim. ¹⁶ Mi inokıinokın kima ırni nħirni whinkinsiisam daıngwo. Yio ti hiriinan siyu kibiyin yio ini nae kibi kibiyim iikamkim sim ninkinimiiyaeyim Adi Komii maırgımaırga siya nwowam ini simiir hiriinan ywowın.

¹⁷ Kima kamım yipiki kimiir bi nwoyiım mi kimiir kigrıraowiyım simiir yai imiir sibgu wakaeyokna ap. Mi sima kimiir kigrıraowi mi kimiir whinkinsiis haiginuwi. Mi mhoıya simiirin wi Adi Komii siya hıdi siyuin sima kigrıraowın siirsi. Mi kima simiir yai imiir sibgu wakaeyoknaei mi

sima ta miya kimiir kigriraowiya saiirin wi nwoki sibgu kigriraowim. Mi kima simiir yai imiir wakaeyokna karam nwowi mi simiirin digumii haimriiyugigi mi sima ta mi aiiram, wi maingamaigakak nwo rani. Mi sima wi kimiir whinkinsiis rani, Krai siir yai imiir wakaeyokna apim kima tira saiir hiriinan.

¹⁸ Kima Adi Komii siiram krimiir whinkinsiis haiginiuwamin, hiri hiriir kwisboinanae. Dimusi rani, krima dimin biye whir bi tirbugin. Mi krima wi nididgak ha nwo rani. Inokinokin krima siyu miyikin, siirarar mrii ninkiyaenanaeikin. ¹⁹ Kara kimiirin dimusi boinwirwirkipkai rani. Kara minsi boinwirwiri, kima Adi Komii siiram hoingak kwisboinanae kariir whinkinsiis haiginiuwamin, kimiir swokini kignakisasauum.

Kima Adi Komii siiram kwisboin iikam krimiir whinkinsiis haiginiuwim.

²⁰ Adi Komiiyin yipikin iikam krimiir nwo haiginiuwiyin hisranua Jisis siirin ie hiranki siyar hidninsiin idwokin. Mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi siirin siya yokmwın okwo haiginiu, krimiir Biyan Inkam Komii nwowam. Inkamin sibsib kigriraowiyin siir hiriinan. Mi siirin siya nokmwın okwo haiginiugin krimiir kigriraowam. Dimusi rani, biya siya bidiyar yaonamin. Mi siir nhieya bidiyar yaokinaiiniya krimiirsi, ya tariigina ya kitbmii boina biyana Adi Komii siya nimbingika ya saiir kirie haiginiugika. Mi ta Adi Komii siir yaiya ya wi hiriir nwoyokiyokikaeyami inokinokin saeya wi siir kwoin iir kisina haigi rani. Ningaka. ²¹ Kara ha naingwowi Adi Komii siya dimin miyik miyikim wi kimiir nwoki hauuwim kimiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi krima wi digi digar niki owim dimin taeminim siya boinim krima tiram mi kara ha naingwowi Jisis Krai siir kirieni miya siya naingwowa kima mriiya saiirin wi siya nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi krima Jisis Krai siir inig iirin inokinokin hiriir hainananae. Kaimwoka. Iriig.

Nikopkaigiyani yai aeya.

²² Ti kariir akamim, kara kimiirin minam boinkikin, kima ta yaiya saiirin sibgu waka ta yaiya kara kimiiram winkiya saeya yai priei rani. Ta yaiya kara winkiya ya kimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginiugika. ²³ Mi kara ha naingwowi kima whiekakarın dinokninkin, krimiir akam kibiyin Timoti, kam biyeyim sima siirin maeyaua huyokiyokaiya saiir hirankar nonkwo iuguskikin. Mi siya kariir oma tiririn nimbiniisasauugiswo mi siirin wi kara pi yikunaniyin kimiir nini kignakiyamın.

²⁴ Kima iikamim kimiir kigriraowiyim mi iikamim naingwo tibmii kin ikim kimiir warauranim kima simiir dokboinmamair. Mi krimiir akamim nu Itali hiranim yipiki Krai siir yai aiir wakaeyokna apiyim, yim sima iriipi hiriinan kimiir mi okboinmamaigikim.

²⁵ Adi Komii krimiir Wanin siir naingwobumbuwa ini kimakar nwowa. Iriig.

JEMS

Ta yokwowa Jisis siir nomousimin Jems nikiuwiyin siya winkika siir nomi-iyauwim Judamiyim yipiki naingwo tibmiyim Jisis siiram yipikim hinda tinda nwowim simiiram. Biya Jems siya hinina bi naingwokin Jisis siya Kraiskin. Niingaka. Mi nhirim yim hinina naingwokin, siya Jisis siya naowa saiir mhoiya naingwo tibmiigikin Jisis siiram. Mi mhoiya siya iikamim naingwo tibmiyim om komii Jerusalem hiranim simiir kigrirao. Mi Jems siya ta saiir winkyin mi krimiir naingwo tibmiya Jisis siiram naingwo tibmiya yi siyuin wadie krima sibgu owanin yio siir nsiimaugin. Iriig.

Yokwowa Jems siya winkyia saeya

¹ Kara Jemskin, yipikin Adi Komii krimiir Wanin mi Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis sowiir mi nanga priimiriyan inkamkin. Kara ta yokwowa iikamim Isrel kimiirim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim hinda tinda nwowim kimiiram winkika kimiir nokboin mamaigika. Iriig.

Diminim yipiki krimiir kwoin imiir kiyaiyim krimiir whinkinsiis haiginuwam Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apam sima

² Ti kariir nomiyauim, iya ti dimin biyeyim nu tiranim kimiir kwoin imiir nipiyaokii mi kima wi maigimaigra nwo karam kipi nwo. ³ Mi kima wi maigimaigra dwo. Dimusi rani, kima ina ninokninkinim ti dimin taeminim kimiir whinkinsiis haiginuwanim yim whoimoni rani mi ti dimin taeminim kima naingwo tibmii kinim mi kima wakaeyokna apiyim mi kimiirin sima whinkinsiis haiginuwi mi ti dimin biyeyim sima wi kimiir nikwowaisii rani. Mi ta hiriinan saiirsika mi kimiir kwoinim wi kirie hiriyyar nwokripkai mi Adi Komii siirim wi hiriyyar sibgu wakaeyokna apim. ⁴ Mi kima kimiir mhi kwoinim kipi nimiiyu, kimiir kwoinim ti dimin hiriinanim simiiram ti kiwaki kimiir whinkinsiisam mi ta hiriinan saiirsika, kima wi siyuin iikamki sibgu mwriiyim wi siir nwoki owim. Mi wi dimin taemin whiekakim Adi Komii siirim, wi simiir nwoki sibgu wakaeyokna apim. Iriig.

Inkamim kwoin miyikam whaowaeiyin siya Adi Komii siirim srui

⁵ Kimiir nhirim kimaka waraur nwowim sima dimin miyikim mi dimin biye ikim simiir sibgu ninomkninkin karamae nwowi, sima Adi Komii siirim srui mi siya simiirin wi ti simiir whindiraerari. Mi Adi Komii siya wa whinkinsiis haiginuwi sima ti dimin imiir ninokninkinamin. Mi siya hindara bi kintioae hauuwikin siir diminim mi iya sima siirim sruiyim dimin taeminim siya bi nikwao boinikin. Niingaka. ⁶ Mi yipiki Adi Komii siirim srui diminam sima hinina daingwo tibmii kin Adi Komii siya simiirin wa whinkinsiis haiginuwi diminim sima sruiyin siirin. Mi sima naingwo tibmii karam nwowi mi yim ini diminim hininki kaiyprimdipuwiyin ini siir hiriinan ywowa whi komii solwara hir mi sima ninokninkin tani Adi Komii simiirin wi diminar namisi tiri iyie? Wi tir tani. ⁷ Mi ti iikam hiriinanim yim ha kipi naingwo Adi Komii siya wi simiir whinkinsiis haiginuwi mi wi dimin taemin simiir hauuwi. Niingaka. ⁸ Dimusi rani, simiir kwoinim pi naingwo isiiskim mi sima kwoinim whowisa nwokim mi sima dimin whirki whiruwam bi naingwo tibmii kingim. Niingaka. Iriig.

Iikamim digworaekwoki naokingugu nankaiyim mi iikam paeprikab ikim simiir yaiga

⁹ Yipiki kr̄imiir nomiiyauim simaka nwowim iikam paepr̄ikabim sima mārgimārgar dwo. Dimusi rani, simiir̄in w̄i Adi Komii siya nanmai-warkainaei. M̄i simiir̄ in̄igim w̄i Adi Komii siya hainanpr̄apras haiḡin̄uwi. ¹⁰ Yipiki kr̄imiir nomiiyauim digworaekwoki naokingugunankaiyim sima ti digworaekwo imiir̄im kipi mārgimārga. Dimusi rani, mhoīya sima w̄i simbi naonami, kipa swokiiya ii p̄iei nwo karam nwowiya saiir̄ h̄iriinan. M̄i ti simiir̄ digworaekwowim yim w̄i tirar̄ niyopgr̄ir̄ingigi. ¹¹ M̄i nugakin̄ kip saeya b̄im̄bīuwi b̄i nwowiyakwokika m̄i b̄ie siya p̄i whwoki m̄i ta kip̄ kibiya pa waiw̄iski m̄ipa houginami. M̄i inkam̄in siir̄ digworaekwo imiir̄amar nanmainonkwok̄ip̄kaiiyin, yio ti siȳu h̄iriinan kaimwowin̄ kip̄ki waiw̄isiyin̄ ini siir̄ h̄iriinan ywowin̄ m̄i siya wa naonami. M̄i kr̄ima kr̄imiir̄ digworaekwo imiir̄im kipi naingwokwonanaei sima wh̄ink̄insiis haiḡin̄uwam kr̄imiir̄in, wad̄ie kr̄ima sibgu owam. Adi Komii sasārgin̄ kr̄imiir̄ wh̄ink̄insiis haiḡin̄uwanin̄. Iriig.

K̄ima k̄imasiyar̄ m̄intiraona ti dim̄in taemin̄im, k̄imiir̄in w̄i sim̄ p̄i kinank̄iuwisi

¹² M̄i yipiki k̄ir̄ie h̄irīiyar̄ nwowi, iya dim̄in bibiȳeki simiir̄ kinank̄iuwi m̄i sima w̄i mārgimārga dwo. Dimusi rani, dim̄in biȳeyim̄ sima b̄idi ikwowaisiigiyim̄. M̄i ta h̄iriinana saiirsika, Adi Komii siya simiir̄ kwoin̄ imiir̄ t̄ir̄ki, sima siir̄ kwoinan̄ nwowam m̄i sima w̄i saika nwoki sibgu owim. Bīiya Adi Komii siya h̄in̄ina bōinkin̄. Yipiki siir̄im naingwokwonanaei m̄i sima w̄i saika nwoyokiyok̄ikaeyami. ¹³ M̄i iya dim̄in wh̄ir̄ki inkam̄ nw̄ir̄ni kwoin̄ n̄ipiyaok̄ii m̄i siya dim̄in biȳe ha t̄iri m̄i siya w̄i ha kipi bōin, Adi Komii siya kiyaiiḡin̄ siir̄ kwoin̄in̄ siȳu biȳe t̄iram. N̄ingaka. Adi Komii siya inkam̄ nw̄ir̄ni kwoin̄ b̄i swoki kiyaiiḡin̄ dim̄in biȳe t̄iram̄in. Yio h̄iriinan̄in̄ Adi Komii siir̄ kwoin̄in̄ saeya b̄i kiyaiiḡin̄ m̄i siya kr̄imiir̄in̄ w̄i dim̄in biȳe ha t̄ir̄ tani. N̄ingaka. ¹⁴ M̄i dim̄in biȳe biȳeyim̄ yipiki ir̄ira nwon̄iraki naingwowiyim̄, sima kiyaii simiir̄ kwoin̄ imiir̄in̄ m̄i sima dim̄in biȳe ha t̄iri, inkam̄in̄ dim̄in̄in̄ wraisuam kiyauhaiḡingigiyin̄ siya nakaiyam̄ ini siir̄ h̄iriinan̄ ywowin̄. ¹⁵ M̄i kr̄ima kr̄imiir̄ kwoin̄ki naingwowiyim̄ simiir̄arar̄ napi nim̄ w̄ipi k̄igugu iuguskii. M̄i kr̄ima dim̄in biȳe imiir̄arar̄ t̄iri nim̄ w̄i p̄i naowi.

¹⁶ T̄i kariir̄ nomiiyauim̄ kara naingwokwonanaeyim̄, kara k̄imiir̄in̄ n̄iks̄isae rani. M̄i k̄ima t̄iri, w̄im w̄i p̄i naowi. K̄ima daingwo omok! ¹⁷ Dim̄in taemin̄ m̄īyik̄ m̄īyik̄im̄ kr̄ima haiw̄iniyim̄ yim̄ Adi Komii sasāir̄ hauugikim̄. Adi Komii siyar̄ nonkwokwokikim̄ b̄ie bw̄an m̄i nauun̄ ikim̄. M̄i yim̄ t̄rīiḡin̄im̄ ini hindara napiyokw̄i ir̄kakim̄ m̄i akn̄ain̄ min̄im, simar̄ k̄is̄isaena oyokiyokw̄ii p̄aiidao p̄iei haruwa p̄iei haruwa nwowamin̄ m̄i m̄ipi n̄i aeya n̄iti m̄i kr̄imiir̄in̄ p̄i h̄aini haiburgigi. M̄i yio Adi Komiiȳin̄ ti h̄iriinan̄ tani. N̄ingaka. B̄i k̄is̄isaenaekin̄ siya kr̄imiir̄ haiburgigamin̄. N̄ingaka. Siya dim̄in m̄īyik̄im̄ simiir̄arar̄ t̄ir̄ikin̄ siya dim̄in biȳe wara b̄i t̄ir̄ikin̄. ¹⁸ M̄i ta h̄iriinan̄ saiirsika siya w̄i siir̄ kwoin̄kar̄ asi naingwo t̄iri kr̄imiir̄in̄ m̄i kr̄ima w̄i siir̄ ȳinis̄imar̄ nwowi. Dimusi rani, siir̄ yai k̄ibi k̄ibiyim̄ yipiki siya nanaakn̄ink̄ii haiḡin̄uwim̄ simiir̄si, tabnidnan, simiir̄ nh̄irim̄ bīiyin̄ p̄i sima h̄igii m̄i nh̄irim̄ yim̄biya m̄i h̄igi m̄i Adi Komii siir̄ kwoin̄in̄ yio ini ir̄īp̄i h̄iriinan̄ar̄ m̄i owin̄ kr̄imiir̄ iikam̄ nh̄irim̄ Adi Komii siir̄ wakaeyokna apiyim̄ yim̄ ini h̄iriinan̄ ywowim̄ iikam̄im̄ omom̄ omomanim̄ simiir̄ nh̄irim̄ m̄i mhoīya nh̄irim̄ yim̄bi han̄inḡin̄ m̄i wakaeyokna api siir̄ yai imiir̄in̄. Iriig.

M̄i yayim̄ k̄ima wakaeyim̄ k̄ima simiir̄in̄ wakaeyokna ap

¹⁹ T̄i nomiiyauim̄ naingwo tibm̄ii k̄iniyim̄ k̄ima ti dim̄in taemin̄ imiir̄in̄ dinomokn̄inkin̄. M̄i iikam̄ k̄ima ir̄ira nwonwira k̄imiir̄ w̄in̄im̄ amira dwo ti dim̄in taemin̄im̄ simiir̄ wakaeyam̄ m̄i ta h̄iriinan̄ saiirsika mhoīya k̄ima

boini mi kima wi io nwoisauu rani, iikam nhirim simakan mi simiirin wa mi okwao boin tani. Nngaka. ²⁰ Mi ti hiriinan dimin taeminim yim wi iikam sima whinkinsiis haiginu rani, sima wakaeyokna apam dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim krma wakaeyokna apam mi nhirmi nisiimauuwam. ²¹ Mi ta hiriinan saiirsika kima dimin biyie biyeyim kimiir kwoinawu nwokaiyim yipiki kimiir tiriyim dimin biyie imiir wakaeyokna apam simiirin digumii ti haimriyugig. Mi kima yaiya yipiki biya Adi Komii siya kinirkaimauuwa saiirara wakaeyokna apamar daingwo. Mi tariigina kimiir kwoinbud imiirin wi saeya whinkinsiis haiginuwi inokinokin Adi Komii saika nwoyokiyokikaeyamim.

²² Mi kima, kima kimar kipi swoki iksisaena hininin Adi Komii siir yai aiirarar mi wakaei ya ini digar mi owa. Nngaka. Kima hindara wakaeyokna apiski. Mi ta hiriinan saiirsika kimiirin wi saeya nwoki whinkinsiis haiginuwim. ²³ Iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiirara wakaeyim mi simiir wakaeyokna ap karamae nwowim yim ini inkamin yipiki siir aknain aiir kigiyin opnaini hinin siya kipiyapii nwo rani, ini siir hiriinan ywowim. ²⁴ Mi mhoiya siya pi ha namkii mipi kimimnki rani, pa swoki kwanaingwo owouugii siya panin panina kigin siya siyarin. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyim mi simiir wakaeyokna ap karamae nwowiyim yim ini ti inkamin yipiki siir whwonkamain tainakiyinan nwowiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi sima wi simiiram kiwaki rani, ti dimin biyeyim simiir haiburgigim mi siyu miyikim simiir napim. ²⁵ Mi yipiki Adi Komii siir yai kibiyim biya kamim sim wankiyim Yokwo Komii saiir simiir simiira mwainanaeyim yim ini ti inkamin siir aknaina saiir saiira kaonanaeyin ini siir hiriinan ywowin mi ti yaiyim simiirin wi sima whinkinsiis haiginuwi ti dimin biyie biyeyim simiir haiburgigim. Mi mhoiya sima simiir naingwowi mi simiir naingwo owouu karam nwowi mi simiirin hiriinan tiri mi Adi Komii siya wi simiir nokboinmamair haiginuwi.

²⁶ Mi nwirki ha boini siya Adi Komii siir siyu iir napi mi yai bibiyie whiekakim ha boini mi yo ti inkamin yo niksisaeyaki waiwiigin. Yo siyuin Adi Komii krmiir Wanin siiram wakaeyokna apiyin siir kiyipsibgi haiginugin mi siya bi sibgu aingwo omokin. ²⁷ Krmiir Adi Komiiyin siya krmiiramain minam naingwowi krma wadie sibgu owim. Siya krmiirin ti hinina boinkikin, wig igabeyim mi yinisisimim yipiki ad yopii karamaeyim simiir whinkinsiis haiginu mi hkar timi hai mi yaiyim simiirin siyu biyeni kipi nwo. Iriig.

2

Krma iikam whiekakim simiiramain hiriinankinar daingwokwo irkak

¹ Ti kariir nomiiyauim, kima krmiir Biyan Inkam Komiiyin kirie komi-igakin Jisis Kraiis siirar wakaeyokna apiyokiyoki. Kima iki siyupai siyupai nhirim sim nisiimauuwi iikam imiirin, yo siyu miyik rani. Tiki hiriinan siyuin Jisis siya boinin yo siir siyu ieya rani. Nngaka. ² Mi inkam nwiso sowa nitswowi maeyaua Adi Komii siir inig hainaniya saiiram mi nwirin yuis miyik iinani mi nwirin paeprikabgin yo yuis biyie iinani maeyaua kira nidwokaiya saiir hiriirin ³ mi kira ti inkamin yipikin yuis miyik ninaniyin siir boin wini kira ta bigibiyan ipiia saiir didwokai mi kira inkam paeprikabin yuis biyie ninaniyin siir boinkii, ni kira pi nu nnga didwo. ⁴ Mi yo ti hiriinan siyuin kira tirkiyin yo siyu biyekibiyie iirar tirkin. Mi kira iikam imiirin idain piu aiirarar kipi hid hinin yo ti biyekin mi yo ti miyikin.

⁵ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, kima ti diminim simiir wakaeki. Adi Komii siya bidi yimbinin iikamim yipikim dimin kara-maeyim siir wakaeyokna apim, sima nonkwowim siir digworaekwowim. Biya siya ha boinkin ti iikamim wi siya nanmaiwarkainaei yipiki siiram naingwokwonanaeyim simiirin wi siya nanmaiwarkainaei mi sima wi saika nwoki sibgu oyokiyokwiiigiyamim. ⁶ Mi kima ti iikam paeprikabim yipiki digworaekwo karamaeyim hik simiir hauuwi. Dimusi rani, kima simiirin siyu miyik bi tirkim. Mi kima iikamim digworaekwokakim simiir inig imiir dimusi hainankim. Yim sima kimiirin siyu miyik bi tirkim. Nningaka. Yimbi siyu biye whir kimiiram swoki tiri, kimiir kiyopsibgiyim mi kimiirin pa kiyitnimmir hainami, maeyaua yai hidiya saiirim. ⁷ Wim kima Kraisi siir inig kibi iirar niki baptaiskim mi tariinanin ini ti iikam kaimwowim simar swoki kwikbumbu boinin yai biye Kraisi siir inig kibi iirin. Mi yio ti hiriinan siyuin yio miyik rani, ti iikamim digworaekwoki naokingugunankaiyim simiir inig imiir hainanim. Mi kima ti hiriinan dimuam tirkim, ha?

⁸ Mi kima yayim biya Adi Komii siya win boinkiyim simiir wakaeyokna api mi kima iikam nhirim simiiram naingwokwonanaei kimamar naingwokwonaeya saiir hiriinan mi ti hiriinan siyuin kima tirin yio siyu miyikimiyik ieyairgin. ⁹ Mi kima iikam imiir ninikibiri yapayapa nwowamin mi kima nhir imiirim naingwowi mi nhirim kima simiiram naingwo rani yio ti hiriinan siyuin yio miyik rani. Adi Komii siir yai kibiya saeya hinina nisiimauuga yio kima Adi Komii siir yai imiir haipridkikaii. ¹⁰ Ti iikamim yipiki Adi Komii siir siyu komiiyin siir yai kwirni ninikripi yim ini iikamim yipiki siyu hoimgak imiirar ninikripi ini simiir hiriinan ywowim. Mi Adi Komii siya simiirin wi hiriinan saiirsi hidi. ¹¹ Bidi bidiniyarin Adi Komii siya hinina boinkin, hi kipi nanae mi iikam nhirmi kipi mi isomsom aokao mi inkamin yipikin hi nanae karamae nwowin mi siya inkam nwirni nisomaowi mi yio tari Adi Komii siir yai air bi wakaeyoknakin mi yio ini iikamim Adi Komii siir yaimwokiayaimwowa saiir wakaeyokna ap karamae nwowim ini simiir hiriinan ywowim. ¹² Mi hiriinanki nuwi kima dimin miyikmiyik imiirara boin mi dimin miyikmiyik imiirara timi tir. Dimusi rani, mhoiia Adi Komii siya kimiir naingwowarkainaei mi ta hiriinan saiirsika siya krimiirin wi saiirsi hidi, yipiki rirmiia krimiir nwowaiginuwim ti yayim biya siya hauuwim iikam krimiir dimin biye imiir haiburgigim. ¹³ Iikamim yipiki naingwobumbu nhirmi nisiimauu karamae nwowim mi Adi Komii siya iriipi hiriinan wi naingwobumbu kimiir mi isiimauu rani. Nningaka. Mi hiriinan saiirsika iikam nhirim simiirsi daingwoyimiyok. Mi kira hiriinan tiri, Adi Komii siya kiriirin wi mi onkwoninwomwirninkin tani. Dimusi rani, kiriir mi biye imiirsika. Iriig.

Adi Komii siir in daingwo tibmii mi miyik mriiyim

¹⁴ Ti kariir nomiiyauim mi inkam nwirin siya hinina boini kara Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii. Ti diminim siya tirim, yim hinina nisiimauuwi yim kaimwo rani. Mi takina siirin wi panina whinkinsiis haiginuwi. Mi ti diminim siya naingwo tibmiiyim siirin wi whindiriraerar haiginu rani mi Adi Komii siya wi siir nanmaiwarkaina rani. ¹⁵ Mi kiriir isidin siir wig biye kam biye nwirki naemin karamaeki nuwi mi kiriiram niti mi kira simiirin wi panina tiri? ¹⁶ Mi kira naemin diminim simiirin wa hauuwi, iye? Wi hauu rani. Mi kira simiirin wi hiriyar boinki kima dam mi wadieya tini owou. Mi kimiir puim pi wadieyar nwowi mi kimiir mhiyim pa kinugi. Mi kira simiir naemin dimin bi swoki hauugikin. Mi sima wi wadieyar nwowi? Nningakinngaka. Sima wi wadie nwo rani, sima wi hikar

hahi. ¹⁷ Siyɔuɔn krɛmiiir mhi kwoɔnki naɔngwo tɛbmiiyim Adi Komii siiram yɔ ini siir hiriinan ywowɔn. Mi krɛma krɛmiiir kwoɔn imiiramar naɔngwowi mi mi miiyik sibgu mirii karamae nwowi mi krɛma wi naɔngwo tɛbmii kɔn tani. Nɔngaka.

¹⁸ Mi inkamɔn ti hinɔna boɔni, inkamɔn Adi Komii siir yai imiiram arar naɔngwo tɛbmii kɔn iski mi mi kibi imiirarar kipi mirii. Mi inkamɔn mi miiyik mirii mi siir naɔngwo tɛbmiiya kɔrie nwo karamae nwowi mi Adi Komii siya ha boɔni sowa nwisairarin inkam wadiekinairgo mi ya tariigina ya kaimwo rani. Mi an kara ha boɔni, inkam nwirin siya mi miiyik bi miriigin mi siya kariirin wi panɔna nɔsiimauuwi siya Adi Komii siirɔn naɔngwo tɛbmiikɔn, siya wi dig nwo rani. Kara siirɔn wi hinɔna nɔsiimauuwi, kara Adi Komii siirɔn naɔngwo tɛbmiigin ta mi miiyika kara miriia sairɔn. ¹⁹ Kira yipikɔn hinɔna naɔngwo tɛbmiiyim Adi Komiiyin nwiruwaargin inokɔinokɔn omwai waiyayokiyokiiyin. Kira wadɛyar sibgu aɔngwo tɛbmiigin mi yɔ wi dig nwo rani. Yɔ biyeyim yim ina mi inoknɔnkɔnim Adi Komii omwai waiyayokiyokiiyin nwiruwaargin. Mi sima nididgak bidi ywowɔm mi Adi Komii siir bidi mi wakaeyokna apim? Nɔngaka. ²⁰ Kima iikam habwhaowaenankim. Kimiirin pi kara nɔsiimauuwi, kima hinɔna boɔni kima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apikim mi mi miiyik miriikim mi ti dimɔnim kima wakaeyokna apim kimiirin wi sima whindiriraerar haiginɔu rani, Adi Komii saika nwowɔm ta hiriinana sair daɔngwoki. ²¹ Biya Isrel Krimiir brougaeyin Ebrahim siya omwaiya niki waiyaɔn, siya siir yɔnisim yinkamiyɔnin Aisak siirɔn ha nikunamɔn mi pariiparii siir nɔsom aowam Adi Komii siir nɔnkɔn imiiaekiyim. Siya mi miiyik imiir miriigin hinɔna nɔsiimauuwɔm siya Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim mi Adi Komii siya wi hinɔna boɔni, siya inkam miiyikɔn ha sibgu aɔngwo tɛbmiikɔn siiramɔn. ²² Kima ina nɔnoknɔnkɔnim? Ti dimɔnim yipiki siya naɔngwo tɛbmiiyim sima whindiriraerar haiginɔugin mi miiyik siya miriim. Ti dimɔnim yipiki siya tirim simar nɔsiimauugin siya Adi Komii siirɔn sibgu aɔngwo tɛbmii kɔnim. ²³ Yaiyim yipiki biya Adi Komii siya boɔnkiiyim bidi yimbiamɔm, ti yaiyim sima hinɔna boɔnkim ti inkamɔn Ebrahim siya Adi Komii siir yai imiir wakaeyin mi siya ina yaɔngwo tɛbmii kɔnin ti yai imiiramɔn. Mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya siirɔn dimɔn whirkin kimbu karam asi boɔnkɔn mi siya Adi Komii siirɔn sibgu aɔngwo tɛbmiigin. Mi ta hiriinan sairsika, Adi Komii siya asi boɔnkɔn Ebrahim siya siir nomiiyaugin. ²⁴ Adi Komii siya siirɔn dimɔn taemɔnim siir mhi kwoɔnau hir nwokaiyim simiirarar bi kigin mi siirɔn ha bi dapkin siya inkam miiyikɔn. Nɔngaka. Siya sowerin whisairar kigin, siir naɔngwo tɛbmii aeya siir kwoɔn ieya mi miiya siya mirii aeya. Dimusi rani, ta hiriinan sairsi dapkin Adi Komii siya siirɔn, dimɔn whirki kimbu karamae.

²⁵ Biya igwira, hi nanaei wiga Rehap Saeya haigiprakaika inkam nwiso Josua siya nikropkiyo kanau kaonakiyam mi sowerin saeyar sibgu kigrirao mi saeya sowerin yaeya siyɔ whira yikropki. Mi saeya dimɔn miiyik imiirar tirka mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya sairɔn wig miiyik asi dapka mi saeya siirar sibgu wakaeyokna apka. ²⁶ Mi iripi hiriinan, inkamɔn yipiki Adi Komii siirɔn naɔngwo tɛbmiiyim mi mi miiyik bi miriigin, ti dimɔnim siya naɔngwo tɛbmiiyim ini nɔngaka ywowɔm, ini inkamɔn naonamɔn siir hiriinan ywowɔn mi siir naeyɔuɔn siir piuis biye aair bidi haiburgigin. Mi ta siir piuis nɔnga ini sasa hirar wokɔnainmimikiya. Iriig.

3

Dimɔn taemɔnim iikam krɛma tiriiyim krɛma sibgu mintirao.

¹ Tɪ kariir nomiiyauim, kɪma wɪ whiekakar nwo rani, Adi Komii siir yai aiir nowomwarkaiyuwamim. Dimusi rani, kɪma ɪna ninoknɪnkɪnim mhoiɪya Adi Komii siya krɪmiirin wa hɪdi iikamim yɪpiki siir yai ɪmiir nanaaknɪnki haigɪniuwim, siya krɪmiirin wɪ yapayapa hɪdi. Mɪ tɪ iikam nɪngam siya simiir hɪdi mɪ wɪ kiimiiwao kintani. ² Mɪ krɪma whiekakarɪn dimɪn bibiyɛ bidiyar tirim, dimɪn taemɪn krɪma tiram naingwo karam nwowim simiirin. Inkam nwirki yɪpiki yai bibiyɛ boin karamae nwowi siyairgɪn inkam miyikɪn dimɪn whirki kimbu karamae nwowin mɪ siya ɪna ninoknɪnkɪnin siya siir kwoin ieya sibgu owam. ³ Mɪ iikam krɪma uridin pi hos siir yai iir nomboruwi mɪ siirin pa kiyiriru diriraerari dimɪn taemɪnim krɪma diriraerarim tirim simiirin. Mɪ krɪma uridin mirmii kwira kiyikpɪtkii mɪ hosin pi warar mɪ inkin apiriyugi. ⁴ Mɪ krɪma siyaii komii komiiyim whi komii solwara hir nakiiyim simiir daingwoki. Tɪ siyaiiyim sima prasae prasae rani mɪ simiirin pi opudga mɪ hughainami mɪ inkamɪn ta siyaii aiir nɪndaokiyim pi tɪ idisim iirar nonkwo wreki mɪ ta siyaiiya pi tɪ inkamɪn siya namam naingwowa maeyaua pi hiriyar nami, paeyin yab nakiiniyin inkamaka nakiikindimdiyumainiyyin siir hiriinan ywowin, tɪ inkamɪn hinda nakiiyam yaingwo mɪ tɪ paeyin pi hiriyar mɪ akiiyami. ⁵ Mɪ kwiriyaeaya ya iriipi hiriinan, ɪni uridsimɪn hosni nomboruin mɪ idisimɪn siyaii aiir nɪndaowi ikɪn, ɪni sowiir hiriinan ywowa. Mɪ kwiriyaeaya ya dimɪn komii rani, ya ɪni yainau nwokaiya dimɪn kirie kiriyim pi saeya mɪ kinkikinaei mɪ piu irkaka saiirin pi saeya mɪ kigriraowi. Mɪ ta hiriinana saiir daingwoki. Parid simɪn pi siyar niuginkikinaei mɪ niimau mie komiiki wɪndi pi siyar niuginis iuguskii. ⁶ Mɪ kwiriyaeaya ya miyik rani, ya ɪni paenan ywowa. Mɪ ya ɪni krɪmiir mwo bopwo nwokaiya ɪni saeyar ywo iskiya mɪ dimɪn taemɪn bibiyeyim nu tiranim pi simiirar wakaeyokna diriraerari. Mɪ saeya ɪni paeya digworaekwo whiekakim sim niugisɪniya saiir hiriinan ywowa; mɪ kwiriyae saeya pi Setan siir siyu bibiyeyim simiirar mɪ wakaeyokna diriraerari mɪ digworaekwo whiekak ikim mɪ iikam ɪma krɪmiirin wɪ saeya nonkwobumbu nɪnkɪn haigɪniuwɪ. ⁷ Mɪ niimauan wraisuim mɪ ipiyin ikim mɪ wraisupai wraisupaiyim opnau nwomai ikim yimbi inkamɪn simiir nonkwo imiiaeyin pi siir yai aiirar mɪ wakaeyoknaei mɪ tɪ dimɪn taemɪn whiekakim simiir kouin ɪni inkam ieya ywo iskiyin. ⁸ Mɪ dimɪnin whirki whiruakin inkamki kigrirao karamae nwowiyin, ya yai biyie sasairga. Siya saiir kintɪndinuwi wɪ dig nwo rani. Nɪngakinɪngaka. Mɪ saeya ya saiir kwoinairga naingwo priboinɪnisami. Mɪ ya ɪni mipug biyeyin iikam piyin ɪni siir hiriinan ywowin. ⁹ Mɪ iikam krɪma Adi Komii siir inig iirin pi ta kwiriyae aeyar mɪ hainani mɪ yai bibiyie iikam nhirmi pi saeya swoki boini, yipiki krɪmiirin biya Adi Komii siyar nonkwokwokiyim siir kwoinkar. ¹⁰ Kwiriyaeaya kwiruwairga, iikam krɪma boiniya yai miyik miyikim mɪ yai bibiyie. Mɪ tɪ kariir nomiiyauim, tɪ dimɪn taemɪn bibiyeyim krɪma tiriyim mɪ yim wɪ kipi swoki tirmimɪn. ¹¹ Mɪ op biyieya kausriiya mɪ op miyik aka sowa ie whiruwanke niti mɪ sowa wɪ panin panina nwowi, ha? Mɪ sowa wɪ ie whiruwanke sowki it rani. Nɪngaka. ¹² Mɪ am saeya tabnid bi budika mɪ tab siya iriipi hiriinan am bi mɪ budikin. Mɪ iriipi hiriinan op miyika ieyin op biyieya kwoin kausriiya saeya nwomaiiyin siir hiranki bi swoki imbinika. Mɪ nim krɪma iikamim iriipi hiriinan, yai bibiyie mɪ yai miyik miyik ikim yim wɪ yai kwiruwɪ wɪ saiir hiriranki nitswo rani. Iriig.

Ninoknɪnkɪn miyika Adi Komii siya hauugika

¹³ Mɪ iikam kɪmiir inkam nwirin siya biyin wɪ siyu biyie mɪ siyu miyik sowiirar tɪ inoknɪnkɪn, ha? Mɪ ta hiriinan saiirsika mɪ tɪ hiriinan inkamɪn siya nɪsiimauuwi krɪmiirin tɪ dimɪn taemɪnim simiir siyumwokisiyumwowin

siya tiram naingwokwowim mi siya wi higak nwo rani mi yi siya hiriinanki niuwi, siya siyuin iikam nhirmiyam naingwokwonanaeyin mi ha naingwo tilmii apiyin Adi Komii siiram siir dapiski. ¹⁴ Mi kira kwoin bibiyie naingwowi mi io whwonkam iikam nhirmi nanaowi mi kira ha naingwowi iikam nhirim simiir whwonkam ida inkam miyikin ini karar ywowin mi mhoiia kira ha kipi naingwo kirairgin inkam miyikin mi dimin taemin whiekakim kirar sibgu inomokninkin iski. Mi kira hiriinan kwoin iir naingwowi mi kira pi niksisae mi Adi Komii siir yai kibi kibi imaka nantamyiriyiri. ¹⁵ Mi ti dimin taemin hiriinanim yim Adi Komii siir hiran tani, yim inkamim nu tiranim simiirairgin, bigibiyin simiirin yio Setan siya kinkikinakin mi iikamim nu tiranim sima ini simiirar kigna diriraerarim. ¹⁶ Mi kima kwoin bibiyie naingwowi mi io whwonkam nanaowi iikam nhirmi mi kima minam warar naingwowi, iikamim simiir bopwoniya kou kimar ywowim mi kima, kima kimar ninii nansaonaei mi kima wi dimin bibiyie whiekakim simiirar tiri. ¹⁷ Mi iikamim sima kwoin miyikin Adi Komii krimiir Wanin siya hauugiyin siirar wakaeyokna api mi sima biyin wi dimin miyik miyik imiirar tiri, ie miyikin sinwhrie karamaeyin siir hiriinan. Mi sima bigibiyin wi tiki dimin hininim simaka tiri: Mi sima wi iripa nongwomamae aei mi sima wi irni nwirni yayiar wakaeyoknaei mi simiir kwoinin wa kisina haigi mi sima iikam nhirmisi wa naingwobumbuwi mi wi simiirar mi whinkinsiis haiginuwi mi wi dimin taemin miyik miyik imiirara tiri. Mi sima iikamim hinda tindanim simiirin wi hiriinan siyau miyikin ar tirswowi mi sima wi iikamim yaibwowai nwowiyim simiir hiriinan nwo rani. ¹⁸ Mi iikamim yipiki irni nwirni whinkinsiis haiginuwi mi sima iripa nongwomamae aei mi yim ini iikamim yipiki paenid ninkiniyim simiir hiriinan ywowim. Tikinim yipiki ti hiriinan siyu iir tirim yim iikamim simiir kwoin imiir kiyai siyu miyik miyik imiir napam mi yim sima ini paenidim nikii whakiyim ini simiir hiriinan ywowim. Iriig.

4

Iikamim yipiki ti nuan dimin biyie biyeyim simiir wakaeyokna apim yim Adi Komii siir sau omomkim

¹ Piki hinin dimin bibiyie ikim iikam kimiir hopswoswowyim yaii kima kima niniiyam? Kimiir kwoin imar naingwokiiyim mipa tiri diminin kwoin ieya naingwowin mi kima kima yayiminim pa ninii. ² Ti diminim kira haiyim naingwowin mi kira simiirin pi hai karamae ywo mi kiriir kwoinin inkam nisom aowam pa naingwowi simiir haiyim. Mi kiriir kwoinin diminin kira hai karamae nwowin pi siirimar naingwokwonanaei mi kira yai pa ninkinwaomwarkii boininaei mi yaii pa ninii. Kira wi ti dimin imiir hai rani. Dimusi rani, kira Adi Komii siir bi sraigin ti dimin imiirim. ³ Mi mhoiia iia kira Adi Komii siirim srii diminim mi kira simiir bi haigin. Dimusi rani, kiriir kwoinin miyik rani mi ta hiriinan saiirsika, kiriir kwoinin dimin haiyamar naingwowi mi kira kiriir kwoin biyie wakaeyokna apim mi dimin biyie imiirar nwoki tirim. ⁴ Kima yipiki iikam biyeyim digumii Adi Komii siir haimriiyugigim. Takana ya ini wiga saiir kam iir haiburgika mi kam nwiram nama ini saiir hiriinan ywowa. Kima ini dimin biyeyim nuanim simiiram yaingwokwonanaeyim. Mi ti hiriinana kima ini Adi Komii siir sau omomnan ywowim. Kima ina ninokninkinim? Yipiki iikamkim nuan dimin taeminim simiirim naingwowim, yim ini Adi Komii siir sau omomnan ywowim. ⁵ Kima hinina naingwowi ta Adi Komii siir yayia biya kam nhirim sima winkiya yokwoni saeya whisariya priboini, ha? Sima hinina boinkim, ti Adi Komii siir naeyuin ti krimiir tir nwokaiyin siya

krimiiramın minam naingwowi, krıma siir siyü iirrarar napım. ⁶ Mi křimiiirın wı Adi Komii siya whınkınısiis haigınıuwi tı dimın taemin biyeyim simiirsi simiir nikwowaisiıym. Mi tı yayım Yokwo sair tir nwokaiyım sima hınına boınkım, Adi Komii siya wı digıumii iikamım inig komiıkakım iikam nhırmı haiburım wı simiir haimriıyüwi. Mi siya iikamım yipiki ha naingwowyım sima inig karamaekım mi simam naingwona karam nwowyım mi ha boınıyım Adi Komii sasairgin inig komiigakin siya simiir whındıraerarikın. ⁷ Mi kıma iikamım kimama kipi naingwona mi yio hanıngi niuwi kıma Adi Komii křimiiir Wanın siirara wakaeyokna ap iski. Mi iıya Setan siya kımıir kwoın imiir kiyaii mi kıma wa sibgu okworınuwi mi kıma digıumii wı siyü biyie imiir haimriıyüwi mi ta hiriinan sairsika, Setan siya kımıirın wa haiburgigi mi wa nami. ⁸ Kıma Adi Komii siir wakaeyokna apamar daıngwo iski mi siya wı kımıir kingiına nwowi mi kımıirın wı siya kigrıraowi. Kıma yipiki iikam biyeyim yai ara nhınkınıyım kımıir siyü biyeyim digıumii simiir haimriıyüugig biıya kıma tırım! Kwoın biyie kıma naingwowım simiir haiburgig! Kıma dimın biyeyim kıma tırım simiirsi daıngwoyımıyok mi kımıir kwoınım rırmııya dwo, iikamım simiir inaim hısokiyım mi wadie ha nwokiyım simiir hiriinan. ⁹ Kıma iikamım wı maırgımaırga nwo rani, iıya kıma dimın biyie biyeyim kıma tırım simiiram naingwowi mi kıma kımıir maırgımaırga wı sair haiburgigi mi kıma wa noui. Kıma wa haıngıgigi kımıir kwoınım digıumii, iıya kıma wadie nwowa mi biyie nwo aka. ¹⁰ Kıma iikamım tı idid mi dimın biyeyim kıma tırım simiirsi daıngwoyımıyok Adi Komii siir whwonkam ida mi Adi Komii siya kımıirın wı wadie nwowi mi kımıir inıgin wı siyar hainani. İriig.

Kıma kımıir nomııyau imiir kipi hid

¹¹ Tı kariir nomııyauım, kıma ırni nwırni kipi hid mi nıksısae yai kipi boın. Nıngaka. Yipiki iikamkım siir nomııyau imiir hıdi mi siir nokwao boını, yio Adi Komii siir siyü komii siir yai imiir haimriıyüugım. Tı dimınım yipiki siya tırım yım ini siya boınan ywowım, siir yayım ini kougıkou mi ini wadie ywowım. Mi ini Adi Komii siir ıgsop aıir yokwokairina. Mi kıma hiriinan tiri kıma Adi Komii siir siyü komii siir yai imiir bı wakaeyokna apıkım. Mi kıma pi hınına boını, kımıir yayım ini Adi Komii siir yai imiir haiburım. ¹² Adi Komii sasar wınkın tı siir siyü komiini yayım Yokwo Komii sairın. Adi Komii sasar hid iikamım mi wı siyar whındıraerar haigınıuwi křimiiirın o wı siyar tiowı křimiiirın mi siyar mi tırki krıma naowamın. Kıra ha naingwokwowi kıra adi komiıgın mi ta hiriinan sairsi hıdi kırıir nomııyau imiirın, aniya? Kıra ini paeprikab inkam ywowın. İriig.

Kıma dimınım Adi Komii siya naingwowım kıma tıram simiirım daıngwo

¹³ Ta yayıya kara boınkiya sair wakaeki, kıma iikamım yipiki hınına boınım, panao mi waka, kıra pi hında nami mi biewi pi whıra nini owowı, kırıir digworaekwo whiekakım inkam nhırkım sainım mi kıra pi umir simiirsi haiıyım, yio mııyık rani, kıra hiriinan yai boını. ¹⁴ Kıra nınoknınkın tani dimu dimınkın mhoııya nımbiyami, kıra wı omwaiya waiyai iyie wı omwai waiya rani? Kıra nınoknınkın tani. Křıma iikamım ini paowiinan ywowım saeya ha hiıgiya mıpa swoki whaowaeki saeya ii priei bı hiıga mi nım krıma ini hiriinan ywowım. ¹⁵ Kıma hınına kipi boın mi yio hınıngın kıma hınına tı boın Adi Komii siya hınına naingwowi krıma omwai waiyaım, krıma tı dimının siir tı tir iyie i dimının si tı tir. ¹⁶ Kıma tı iikamım tariinanın hiriinan boın tani mi kıma kamım inig komiigakım simiir hiriinan dirıraerari mi kıma wa boını, krıma mııyım křimiiir kırıeni mırii wı digar nwowi. Tı siyüın kimamar naingwonaeyım hının, kıma iikam inıgakım yio tı hiriinanın siyü

miiyik rani. ¹⁷ Mi ti hiriinan saiirsika iikamim yipiki hinina ninokninkinim piki hinin diminkan miiyikin mi sima siir tir karamae nwowi mi sima dimin biyie tirkim. Iriig.

5

Iikamim umirki naokingugunankaiyim simiir yaiga

¹ Mi kima iikamim umirki naokingugunankaiyim iya maigimaiga kima nwowana priei nwo rani. Mi saiir mhoiyarin hik komii komiiyim wi kimiir naninkiniuni mi kima wi ninouninki prasae kin tani. ² Mi kimiir digworaekwo miiyik miiyikim wi biyie namwoiwi. Mi kimiir yuis miiyik miiyikim yim wi kikom minki topkrimkripi mi wi miiyik namwo iuu rani. ³ Mi kimiir gol, silva, umir, minim yim wi aigak nwokiyami. Mi iikam nhirim sima kimiir umir aigakim simiir kigi mi sima wi ha boini, sima umir hirii hirii dimusi haingiriyu haigimimirkim, ha? Mi sima siyu biyie tirkim. Mi iya sima hiriinan boini mi kira wi kiriir umir imiirsi nididi. Mi iya digiyana Jisis siya niti ni wi paesi kira nididiya wi saiir hiriinan nididi. Mi ti hiriinan digworaekwowim yim miiyak rani. ⁴ Mi biya kira iikamim kiriir numir aiir miriiyim, kira simiir umirim haimeiyarar hauugin. Mi kira ti simiir umirim hiriyar biri hauu swokikin mi haimeiyin ini kirar tauae hai naowidim mi Adi Komii siya bidiyar kigiyin umir haimeiyin kira tauae hainaowid iirin. Mi Adi Komii siya bidi wakaekiyin kiriir miyan kamim sima boinim, kira simiir umirim biri hauu digim. Mi Adi Komii siya kirie komiigi komiigakin. Mi kira siirsi nidid rani, aniya? ⁵ Mi tariinanin kira ini wadiyar nwowin mi nae miiyik miiyikim ini simiirar naeyin mi dimin taeminim kiriir kwoinki naingwoyiyim mi kira pi simiirar diriraerari. Mi ti dimin taeminim kira tirim, yim ini naeyim hu kira nimeiyaenanaeyim mi iya simiir nisomsom aokaowi mi ha nadiguwi mi ini saiir hiriinan ywowim. Mi iriipi hiriinan iya saeya niti, saeya wa niti. Mi iya dimin whirki kiriir nationi mi kira wa naowi. Dimusi rani, siyu bibiyeyim kira tirim simiirsika. ⁶ Mi kira iikam miiyik miiyikim simiir boinwokiyopnatkaigikim mi simiirin ina yisomsom aokaokiyim. Sima kiriir nikwowaisiiyim dig bi nwokin mi kira simiirin ini hindara yisomaoki iskiyin. Iriig.

Sibgu dokworinu iya kira Biyan Inkam Komiiyin Jisis siiram nwokwokiniyim

⁷ Ti kariir nomiiyauim, kima sibgu okworinu dimin biyieki kimiir nimbini mi ha kinankiwi, iya kima Biyan Inkam Komiiyin siiram nwokwokiniyim siya nitam. Mi kima ti diminim simiir daingwoki. Mi inkam nwirin numir ninkiniyin mi siya pi siir sasae imiiramar kigriraowi, sima wai nwokiyam. Mi siya pa niki okaigi siir sasaeyim bie naoki nitkiigiyim mi siya pa kigi siir sasaeyim ini mwiigiyim. ⁸ Mi kima iikamim ti iriipa hiriinan siyiuin siirar timi okaigi Biyan Inkam Komiiyin siiram. Mi ta kira nwokaigiya kiriir kwonin kirie dwo. Mi iya krimiir Biyan Inkam komiiyin siya nitana priei nwo rani. ⁹ Mi ti kariir nomiiyauim, kima, kima kimarin kipi ninii nansao. Mi kima hiriinan tiri mi Adi Komii siya wi boriisopi. Mi siir iya siya nitana ini kingiinar nwowa siya wa swoki iti. Siya yipiki inkam nwirin anao nokwo kaigakaniiyin ini siir hiriinan ywowin. ¹⁰ Mi ti kariir nomiiyauim kima Adi Komii siir yaiya yipiki biya profet kamim sima boinmimauuim saiir ti swoki aingwoki. Kam bibiyeyim sima dimin bibiyie simiir tirhaiginuwi mi sima pi simiir swoki ikwowaisii rani. Nngaka. Sima pi kirie hiriyar nwokripkai mi sima simiiram pa kiwawini simiir tirbumbuwan. Mi krima ti hiriinan siyiuin sima tirin siirar swoki kigna ap. ¹¹ Mi krima simiirin

hina asi boini, sama inkam miyiki. Dimusi rani, sama kirieya nwokin mi hiriyar nokworinukripkaigin. Mi kima inkamin Job nikuwiyin siir bid yinokninkin siya kirie hiriyar mi oyokiyokigin Adi Komii siir siyu iir wakaeyokna apam, iya dimin bibiyeyim siir kinankuim mi siirin Adi Komii siyar whinkinsis haiginugin. Dimusi rani, Adi Komii siya iikam krimiirsi naingwokwonanaekin. Mi siya krimiirsiyin nhami nhami bi naingwoyimi yokin mi siya siir naingwobumbuwa krimiir asi nsiimauugin.

¹² Ti kariir nomiyauim, tio siyargin dimin komiiyin mi kara siirin kimiirin pi hina boinmaugi, iya kima dimin taemin tiriyim iikamim simakan mi kima ha kipi boin. Kariir adin siir inigin kira ha boini, ihi, kara ti dimin iirin wa tiri. Yio digargin. Mi kira ha mi boini, Ningaka. Kara pi borisopi mi yio iripi hiriinan ini digar mi owin. Mi dimin nhirim kima whisarii kipi mi boin mi kima wi Adi Komii siir kwoin iir hopswoiwow siya io kima nwowamin. Iriig.

¹³ Yipiki kimiir inkam nwirin waraur nwowin siya hik hika hainanaei mi siya Adi Komii siirim srii dimin imiirsi. Mi yipiki kimiir nwirin siya maigimairga nwowi mi siya mwai ha wao mi Adi Komii siir inig iirar hainan ti dimin imiirsiyin. ¹⁴ Mi yipiki iikamim kimiir nwirin siya maka nii, kima kamim Adi Komii siir diminim simiir bi nwowiyim simiirim dikugi mi sama wa niti mi Adi Komii siirim nhwo pa kwisboini, ti inkamin siirim. Mi sama waim wa naokinki siir idwo, Biyan Inkam Komii siir inig iir. ¹⁵ Mi sama Adi Komii siirim kwisboini mi ha naingwo tibi mi kuni siya ti inkamin siirin ha whindiriraerari mi Biyan Inkam Komii siya kiririn wa mi whinkinsis haiginuwi mi kiririn wi wadiyar nwowaiginuwi. Kima dimin biye tiri mi Adi Komii siya kimiir dimin biye imiirin wa haiyoprimdiyumiigi mi ti dimin biyeyim wa namki. ¹⁶ Dimusi rani, ti dimin biye imiirsika. Iikam kima irni nwirni dinboinmamauu dimin biyeyim kima tirim mi Adi Komii siirim kwisboini irni nwirniyin siya wa whindiriraeri mi kimiirin wi wadiya nwowaiginuwi. Iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim mi Adi Komii siya wa wakaei diminim sama kwisboini. Mi siya wa whindiriraeri ti diminin sama kwisboinim. ¹⁷ Ilaija yipiki biya nwowin, siya inkamkin iikam krimiir hiriinanaigin. Mi siya Adi Komii siirim kwisboinanaekin naoki kipi kin. Mi biewi waiyaeyim whwoim mi bwanim iriyar whir naoki kin karamae nwowim. ¹⁸ Mhoiya siya Adi Komii siirim swoki kwisboinkiyin mi naowin ina swoki kinin. Mi naowin ha kinin mi sasaeyim ina igiyim. Mi hiriinan sairsika krma Adi Komii siirim sriinanae mi siya krimiirin wa wakaei mi wa mi whindiriraerar haiginuwi. Iriig.

¹⁹ Ti kariir nomiyauim, ti iikamim kimiir nwirin siya Adi Komii siir yai kibi aair haiburgigi mi siirin inkam nwirki swoki kiyainami Adi Komii siir wakaeyokna apim, ²⁰ siya ta sair dinokninkin, yipiki inkamkin ti inkamin siir swoki kiyainamin, yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir haiburgigin mi siir Yai Win Kibi airim naingwo tibi karamae nwowin, siya siir kwoinbud iirar whindiriraerarnakin mi ta hiriinan sairsika, siya wi paeni omin siir nam tani. Mi siya tirikin Adi Komii siirin ti inkamin siir dimin bibiyeyim simiir haiyoprimdiyumiigiyim biya siya tirim. Iriig.

1 PITA

Pita yio Jisis siir kigna m̄riiyan inkam nw̄rkin. Mi ta yokwowa siya w̄nkika iikam̄m Jisis siiram naingwo t̄bm̄iiȳm m̄ siir yai aiiram wakaeyokna apiȳm s̄miiram. Pita siya minam w̄nkikin iikam̄m naingwo t̄bm̄iiȳm s̄miir k̄nsiis haiḡin̄uwam, dimusi rani iikam̄m naingwo t̄bm̄ii karamae nwowiȳm s̄miirin h̄k sima hauuḡm. Pita siya p̄i boriisopi s̄ma s̄miir naingwo t̄bm̄iia Jisis siiram naingwo t̄bm̄iia saiir haiburgiḡm siya ha naingwowi saeya h̄riiyar dwok̄r̄pkai m̄ h̄k h̄riiyar hai. Iriig.

Biiḡbiyan yokwowa Pita siya w̄nki aeya

¹ Kara Pitakin, kara Jisis Kraiis siir aposel inkam̄m m̄ ta yokwowa kara w̄nkika iikam̄m naingwo t̄bm̄ii k̄niȳm Adi Komii kr̄miir Wan̄n siir̄m k̄miiram ȳp̄iki biya, biyan iikam̄m s̄m nh̄n̄kr̄ropkiȳm k̄miir nu maeyau waraurank̄n m̄ k̄ma ha nam̄m m̄ k̄ma k̄midiniya t̄i om̄m s̄m ini owou, Pontas, Galesia, Kapadosia, Esia m̄ Bitinia. Wim k̄ma ini inkam̄m ȳp̄iki hindara nini boinakiȳm iki om̄ nh̄rim s̄m m̄ ha swoki amiȳm s̄miir oma h̄riir ini s̄miir h̄riinan ywow̄m. Mi t̄i h̄riinan siȳu kaimwōn, w̄m k̄ma t̄i om̄ iir̄n w̄i īi p̄r̄ei nwo rani m̄ mhōiia k̄ma w̄i k̄miir omk̄om̄n Adi Komii siya nwow̄n w̄i siir nwowi. ² K̄miir̄n Adi Komii kr̄miir Wan̄n siya b̄idi ȳmbingiȳm siir iikam̄m nwow̄m. Dimusi rani, biya siya b̄idiyar ȳnokn̄nk̄n̄n m̄ siya h̄riinan b̄idiyar m̄ aingwown̄ k̄miir kwōn̄m w̄i r̄irm̄iia siya nwowaiḡin̄uw̄i opa dim̄n taem̄n hinda k̄iḡuskiya saiir h̄riinan. Siya t̄i h̄riinan̄n siir naeȳuni t̄r̄kin m̄ ta h̄riinan saiirsika k̄ma w̄i Jisis Kraiis siir yai im̄iir nwoki wakaeyokna ap̄m m̄ siir nh̄eya k̄miir̄n dim̄n wh̄r̄ki k̄mbu karamae saeya nwoka. Kara ha naingwowi Adi Komii siir naingwobumbuwa w̄i k̄makar nwowi m̄ k̄ma w̄i ir̄ipar nongwomam̄ir aei. Kara ha naingwowi siya t̄i dim̄n m̄iȳk m̄iȳk im̄iir̄n wa t̄iri k̄miir̄n m̄ s̄miir̄n w̄i idwo idwovar n̄tk̄n iinainami. Iriig.

Mhōiia kr̄ma Adi Komii saika nwowi m̄ kr̄ma w̄i digworaekwo m̄iȳk m̄iȳk im̄iir̄n hai

³ Kr̄ma Adi Komii siir in̄ig iir̄rar hainanki ȳp̄iki kr̄miir Biyan Inkam̄m Komiiȳn Jisis Kraiis siir Ad̄n. Dimusi rani, siya kr̄miiram̄n nhami nhami b̄i naingwokwonanaek̄n m̄ siya siir naingwoȳmyoka saiir̄n warar m̄ īsiim̄auu kr̄miir̄n Jisis Kraiis siirsi ȳp̄iki biya niki aonam̄n m̄ siir̄n Adi Komii siyar swoki h̄idn̄nsīn idwo omwai swoki waiyam̄n m̄ tariinan̄n siya ini omwaiyar swoki waiyan. ⁴ M̄i n̄im kr̄ma dim̄n taem̄n̄m Adi Komii siya hauwan̄m kr̄miir̄n ȳp̄iki w̄i kr̄miir̄n kwōn̄m im̄iir̄n wh̄n̄k̄nsiis haiḡin̄uw̄i s̄miiram nwokwok̄ni. S̄miir̄n ini siyar k̄igr̄raow̄m siir om̄ h̄rar m̄ s̄miir̄n w̄i t̄oidwom̄ai rani, s̄ma w̄i wadie h̄riiyar nwok̄r̄p̄kaigiyami. ⁵ T̄i digworaekwown̄m ȳm iikam̄m ȳp̄iki naingwo t̄bm̄ii k̄n̄im ȳm k̄miir̄ḡm m̄ s̄miir̄n ini Adi Komii siyar k̄igr̄raow̄m. Dimusi rani, siya k̄ir̄e komiiḡak̄n m̄ s̄miir̄n w̄i k̄ir̄ar haibudw̄ni m̄ t̄i digworaekwown̄m ȳm w̄i Adi Komii siyar nanaak̄n̄k̄iihaiḡin̄uw̄i ta iya Jisis siya swoki itana k̄miir̄n nanmaiwarkaina iuguskiyana w̄i saiir nanaak̄n̄k̄ii haiḡin̄uw̄i.

⁶ Dimusi rani, k̄ma w̄i mārḡimaiga t̄i dim̄n taem̄n im̄iir̄n nwowi t̄riiḡin̄m ta īi aiir nwow̄m s̄ma h̄k k̄imp̄ip̄isu k̄miir̄r hauuga w̄indi k̄ma mārḡimaiga nwo karamae k̄ipi nwo t̄i dim̄n taem̄n im̄iir̄n. ⁷ M̄i t̄i digworaekwown̄m ȳm wa n̄imb̄imb̄iyami m̄ w̄i ta h̄riinan saiir̄n k̄nank̄uw̄i Adi Komii siya k̄miir̄n k̄miir̄n naingwo t̄bm̄iia ini pan̄n̄n pan̄ina namisi

owa kimiir kwoinaw nwokaiya. Mi iikamim golin paenau kabitkaigiyyim mi sima pa niki obriprigii mi ti golin pi opar nasae imbiyami mi sima dimin biyeyim iki siir idwo hir nwowiyim pa nitnoudnankaigii mi hapaiirin pi golkigolin pi sasar nwokii. Mi ti hiriinan siyiu kaimwowin, Adi Komii siya dimin biyie imiiramim asi kiwakii kimiir turbumbuninkin haiginuwamin mi ta hiriinan saiirsika ti dimin hiriinanim yim wi pi nitnouninkiiigii mi wi dimin kibi kibiyim sima simar nwokaigii kimiir kwoinawin mi krima wi Adi Komii siirgisiiramar naingwo tibmii kin iski. Mi ti dimin kibi kibiyim kimiir kwoinaw nwokaiyim yim ini gol imiir haiburim. Mhoiia ti golim yim wa digii mi wari diminim kimiir kwoinaw nwokaiyim yim wi wara digi rani. Mi mhoiia Jisis Krai siya swoki iti mi siya, siya siyar swoki anaakninkinaei mi wim kima wi inig komiigak hainii nwowi mi Adi Komii siya kimiirin wi hinina boini, kima dimin whirki bi kimbugim. ⁸ Kima Jisis siir bi kigim mi kima siiram naingwokwonanaeikim. Tariinanin kima siir bi kigim mi kima siiram in wakaeyokna apim mi kima ini maigimaigar nwoyokiyokiyim mi ta hiriinan saiirsika kima wi hinina boin tani saiir kirieya paninga ⁹ Dimusi rani, ta hiriinan saiirsika kimiir naingwo tibmiiya ya hininga, kima wi Adi Komii saiir nwowi yipikin kimiir nanmaiwarkainan.

¹⁰ Mi ta nanmaiwarkaina ta biya biyan profet kamim sima saiir naingwokwonanaekim mi sima bi sibgu inokninkin kungim. Mi sima kimidiniya naingwobumbuwa mhoiia Adi Komii siya nisiimauwana saiir winki mi ya tariigina ya nikrani wim kima wi ta nanmaiwarkaina saiir haii. ¹¹ Mi sima ta Adi Komii siya nanmaiwarkaina kimiir saiir saiira naingwokwonanaekim mi sima ini sima simar yinsrii ansriina ti dimin taemin imiiramim. Mi ti Krai siir naeyuin yipiki simiir hir nwokaiyin simiirin siyar yanaaknkii haiginu iya Krai siya nitana saiirin mi dimin taeminim ti ii imiir nimbimbiiyamim iya Krai siya haiya hik dimin biyie biyeyim simiirsi mi mhoiia siya wi inig komiigakar nwowi. Mi sima ti diminin siir siira naingwokwonanaekim mi siya wi panin panina nimbiiyamim. ¹² Biya Adi Komii siya simiirin hinina nisiimauugin, ti yaayim sima boinmimauuim yim wi simiirar swoki whinkinsiis haiginu rani. Mi ti dimin taeminim mhoiia iikam kimiir whinkinsiis haiginuwi yim ti dimin taeminim ti tariinan nwowim sima waraigim, yipiki tiki kamim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim kimiir, sima boinmimauuwim. Adi Komii siya yikropki siir naeyuin simiiram mi simiirin siyar whinkinsiis haiginugin mi sima ti dimin taemin imiirin asi boinmimauugim. Mi paekwosimim yipiki inkam nwowin Adi Komii siya nikropkiyim ta mai aiir mriiyam mi yim sima biya ti diminin Krai siya tiranin siiramar mi naingwokin siir mi inokninkinim mi sima ini yinkinyaeyaowim dimusi rani, Adi Komii siya simiir bi boinmauugin. Iriig.

Iikamim dimin miyik tiriyim kimiir kwoinim yim rirmiiyar dwokripkai

¹³ Mi ta hiriinan saiirsika kimiir kwoinim kirie hiriayar dwokripkai mi kima kimiir siyiu iirsiyar mantirao mi kimiir kwoinim sibgu sibgu daingwo omok ta naingwobumbuwa wi mhoiia Krai siya hauuwi kimiir saiiram nwokwokinim mi iya Jisis Krai siya swoki itana siya wi siya siyar nanaakninkinaei. ¹⁴ Kima Adi Komii siir wakaeyokna apiyim kima yinisimin siir ad yopiiyo sowiir yai imiir wakaeyokna apiyin siir hiriinan dwo. Mi ta ii aiirarin kima iki dimin biyie biyeyim biya kima tirim simiiram kipi naingwokwonanae iya kima Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowa saiir. Ningaka. Ti dimin hininim simiir tiram kipi naingwo. ¹⁵ Mi yio haningni nuwi kima wi Adi Komii siir hiriinan nwowi yipikin kimiir kwoin imiir kiyaiyin siir dimin miyik miyikim simiir haiyam. Yio siya ini dimin whirki

kimbu karamae hiriyar nwokripkaiyin mi wim kima iriipi hiriinan dimin whirki kimbu karamaeyar timi o waro dimin taemin whiekakim kima tiriyim simiirin. ¹⁶ Kima ti hiniina tir. Dimusi rani, Adi Komii siya siir Yokwo Komii aair winboinkiyin siya ti hiniina boinkikin, kima dimin whirki kipi kimbu. Dimusi rani, Adi Komii kara dimin whirki bi kimbugin.

¹⁷ Adi Komii siya wi ikam whiekak krimiirar hidirkaki mi siya dimin taeminim krima tirim wi simiir hiriinanar swoki tiri. Mi ta hiriinan saiirsika, wim kima ikam yipiki siirin hiniina dapikiuwiyim Adi mi siirim kwisboinkiyim, kima, kimasiyar mintiraona dimin taeminim kima tiriyim iya kima ti nu iirar niki owiyim, yim Adi Komii siir kipi tir big nasmirwaiya nwo karamae siya nwowim kimaka. ¹⁸ Kima ti dimin taeminim kara boinmimauugiyim simiir tir dimusi rani, wim kima ina ninokninkinim kimiirin Adi Komii siya bidi yanmaiwarkainam dimin biyeyim biya kima tirkaiyuwim simiir hirankin, ti diminim yipiki biya kima nonkwowim kimiir brougae wanwiyaeyim sima nisisiimauuwim kimiir. Adi Komii siya kimiirin silva, gol minmi bi saininiyoknakin. Ningaka. Yim ti dimin hiniinim yim wa tioidwomaii. Siya kimiirin Krai siir nhie kibi aair nanmaiwarkainakin. ¹⁹ Siya ini sibsibnan ywowin siirin whaigomkosimki bi pisorankin mi hankak sim bi swoki okin mi dimin whirki bi swoki kimbugin siir pua whauriyinki whauriyinka Adi Komii siir yai aeya boina saiir hiriinan. ²⁰ Mi biya iya Adi Komii siya nu iir niki onkwokwo karamaeyar niki owa, siya Krai siirin saiirar nimbingin tiriir nitamin mi iki i nhirim mhoiyanim simiiram niki okin mi siya sasar nanaakninkinakin kimiir whinkinsiis haiginuwamin. ²¹ Wim kima Adi Komii siiram asi naingwo tibmiigim. Dimusi rani, Krai siirsika. Siya bidiyar iki aonamin mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwoki omwai waiyayokiyokiyamin mi siya siirin inig komiigakar ywowaiginu mi ta hiriinan saiirsika kima siiram asi naingwo tibmiigim mi kima siiramar dwokwokin kimiirin wi mhoiya siya nikiunaki mi kima wi saika nwoyokiyokikaeyami inokin.

²² Mi kimiir kwoinim dimin whirki kimbu karamae bidi ywowim mi ta hiriinan saiirsika ti Adi Komii siir yai kibi kibiyim kima wakaeyokna apim simiirsika mi ta hiriinan saiirsika kima kimiir nomiyauim simiiram nhami nhami kipi naingwokwonanae. Mi kima irni nwirniyam naingwokwonanaeyim waro kimiir kwoinin dimin whirki kimbu karamae nwowiyin siya daingwokwonanae. ²³ Adi Komii siya kimiir kwoin imiirin yaeya kwoin win bidi tirkiyin yipiki wi hiriyar nwoyokiyokikaeyami kima wakaeyokna apa siir yaiya saiir kirieni tirikin wadie kima nwowamin. Mi siir yayim yim wi wara tioidwomai rani. Mi iriipi hiriinan kimiir kwoinim yim iriipi hiriinan yim wi waro mi digi rani. Wim kima inkam komiini yinisisimkim yipiki nao karamae nwowiyim sima. ²⁴ Tiki yayim yim kaimwowaigim. Dimusi rani, yayim yipiki Adi Komii siya winkiyim Yokwo Komiiini yim hiniina boinkikim,

ikam whiekakim yim ini konan ywowim mi ti inig komii komiigak sima nwowa yim ini kipnan ywowim. Mhoiya sima wi kowa inkamki tokisimsibginiya mi ha waiswaekiya wi saiir hiriinan nwowi. Mi kipa ya wa mi houginami nua hiriir mi saeya wa mi bropkinami. Mi ti kamim ti nu iir nwowiyim inig komii komiigakim yim wa digi. ²⁵ Mi Biyan Inkam Komii siir yai kibiya ya wi hiriyar nwokripkaigi.

Mi ti yayim simakisimaigim krima boinmimauuwim kimiir. Iriig.

Mi Biyan Inkam Komiiyin yio ini yinpaenan ywowin mi krimiirin siyar whinkinsiis haiginiuwi krīma nwowamin

¹ Mi kima wari dimin biye biyeyim kimiir kwoinawu nwokaiyim yim ti itnoudninkigi, ti dimin taemin hininim, niksise yai, yai iyop nwo mi kwoin bibiye naingwo mi yai kinaopitkaigai mi ti hiriinan diminim kima simiirin kipi tir. ² Kima yinisim sapisapin mwiyyaramar naingwowyin siir hiriinan daingwo Adi Komii krimiir Wanin siir yai kibi kibi imiiramim mi hiriinanki niuwi wim kima wi inakamae adiyaowaenan nwowi mi iki Adi Komii siir dimin taemin imiirin wi haningim sibgu ninomokninkin digi. ³ Dimusi rani, wim kima bidiyar yinokninkinim Biyan Inkam Komii siya wadieyairgin mi siya kimiirar bidi whinkinsiis haiginiuwim mi kimiir dimin biye biyeyim yim siya bidiyar mi haiyoprindiyumiigiyim. ⁴ Kima Jisis saika damasukikin yio siya ini yinpaem miyyiknan ywowin yipiki iikamkim sim boriisopin mi Adi Komii siya siiramim nhami nhami bi naingwokim mi siirin siya yimbingi ti dimin biyeyim krīma tirim simiir haiyoprindiyumiigiyam. ⁵ Mi iikam wim kima ini iriipi hiriinan iyyin paeyinanar mi owim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiir asi nanmaiwarkainaei mi kima Adi Komii siiram kiwaki kimiirin siir omakanan nwowim mi kima wi pugan kwiruwar mi owim mi wim kima ini pris inkamnan ywowim. Yim sima biya wraisuim ha nisomsom aokaowim mi simiirin sima hiya Adi Komii siir haigin anag hauugiya saiir idwo hir haigin anagi, Adi Komii siir ninkin imiiaeyam. Mi ti hiriinan siyu kaimwowin siirar timi tir dimin taemin miyyikmiyyikim Adi Komii siirim mi kima wi kimar hauunaei Adi Komii siirin nae ninkinimiiaeyamin mi dimin taeminim kima tiri Adi Komii siya wi maigimaigra nwowi simiiramim. Dimusi rani, biya Kraisiya bidiyar tirkiyim krimiirin krimiir siyu bibiye imiir haiyoprindiyumiigiyim. ⁶ Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir hir nwowa hinina boinkika,

kara yinpaem kibiyin wira yimbin om Saion hiramim omaka hir nwowa saiir kougou nwowim. Siya ini ti kougouwim siir hiriinan ywowin omaka miriyyim ninansiin okwowyin mi ha boiniyin yio miyyik rani mi yio Adi Komii siya hinina naingwowi yio bimbuiwi rani. Kraisiyaairgin omaka saiir nonkworinuwanin kougouwim mi iikamim yipiki siiram naingwo tibmii sima wi hik mirisikak nwo rani mi simiirin wi siya nanmaiwarkainaei mi wi siyar whinkinsiis haiginiuwi. ⁷ Mi ti kimiir iikam nhirim yipiki Kraisiiram naingwo tibmiyyim, wim kima siiramim nhami nhami naingwokwonanae rani mi tiriiginim yipiki siiram naingwokwonanae karamae nwowim Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii saiir hir nwokaiya ya hinina boinka,

Siya ini yinpaenan ywowin yipiki inkamkin diriraerarkikiniyin omaka miriyyam mi mhoiia pa swoki boini siya miyyik rani, mi yio Adi Komii siya siirin hinina naingwokim siya wadiekwadieyairgin. Ini siya siyar ywowiskiyin yinpaenanin yipikin omaka kougounan omaka saiir bopwoniya nokwoin omaka akou iir hougwowinam. ⁸ Mi iikamim yipiki Kraisiiram naingwo tibmii karamae nwowim mi digumii siir haimriiyuim,

Kraisiya siyanan ywowin mi ti iikam hiriinanim yim wi siya tirki mi sima wa nhimnhinkinami mi sima wi sima simar tioidwomai. Sima iikam whaowaenan nwowi mi wa nikii iuguski.

Dimusi rani, sima digumii Adi Komii siir yai kibi imiir haimriiyugim ti Adi Komii siir yaiyim yipiki biya niki winkyim Yokwo Komii saiir nwokaiyim sima wi digar nwowi simiir tirim.

⁹ Mi wim kima simiir hiriinan tani wim kimiirin biya Adi Komii siya bidi yimbinim yipiki siir pugan nwowim mi kima ini Pris inkamnan ywowim siir inig hainan prapasim mi kima ini iikamim yipiki Adi Komii siir mi aiirara miriyyim mi mi miyikmiyyik ha miriyyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi kima ini siir iikamnan ywowim dimin taemin kibiyim siya tiriyim simiir nanaakninkii haiginuim. Siya kimiirin minam kiyaii kima dimin taemin biyeyim nibwomambwonan nwowiyim digumii simiir haimriiyugigim mi kima siir yai kibiya yipiki bienan whwoyaiya saiir wakaeyokna apim. ¹⁰ Kima biya iikam nanga nwokim mi tariinanin kima ini Adi Komii siir puganan iikam ywowim. Biya Adi Komii siya kimiir bi whindiriraerar haiginugim mi tariinanin Adi Komii siya kimiirin prasae prasae bi whindiriraerar haiginugim. Iriig.

Krima Adi Komii siir mi miriyan iikam dwo.

¹¹ Ti kariir nomiyaukinim kima ti nuin siir siyiuin siir tiran tani. Ningaka. Kima tirin wi ii praei nwonam tani kara kimiirin asi boinonkwokwoki. Iya kima tirar niki owi dimin bibiyeyim digumii simiir haimriiyugig ti diminim kimiir kwoinim inokinokin simar nipiyaokii mi ta hiriinan saiirsika kima wi ti dimin biye imiirar wakaeyokna api mi wi dimin biyeya tiri. ¹² Kira, kirar diisimauuna iikam nhirim simiir bopwoniya yipiki Adi Komii siiram naingwo tibmii karamae nwowiyim simiirin. Mi dimin taeminim kima tiriyim miyikmiyyik imiirar diriraerar mi ta hiriinana sima kimiir nainugaugauwi mi ha boini kima miyik rani mi ta saiir mhoiia iya Adi Komii siya niti iikam imiir hidam mi ti iikamim naingwo tibmii karamae nwowim sima wi siir inig iirar hainanprapraskii whisarii rani, dimin miyikmiyyikim kima tirim simiirsika.

¹³ Mi kima iikamim yipiki kimiir kigriraowiyim simiir yai imiirar wakaeyokna. Dimusi rani, kima Biyan Inkamim Adi Komii siir wakaeyokna apikim kima gavmanmi biyan inkamim simiir wakaeyokna ap. ¹⁴ Mi iki iikamim siya nikropkiyim kimiir kigriraowam mi yipiki siyu bibiyie tiriyim simiir donkwoninwimwurnin kin haiginu mi yipiki iikamim dimin miyik tiriyim simiir inig imiir hainan prapas. ¹⁵ Kima dimin miyik miyik imiiraramar daingwo. Dimusi rani, Adi Komii siya minam naingwowi, kima simiir tirim mi ti inkam biyeyin siir yai bibiyeyim yim wi pi ninkinyaeyaowi mi ta hiriinan saiirsika ti dimin kibi kibiyim kima tirim mi yim wi kimiir swoki boinhuriyiu sran tani. ¹⁶ Kima iikamim rirmiya nwowim kimiirin dimin biye whirki nonkwo karam nwowim, dimin biye kipi tir. Dimusi rani, kima ini ti hinin siyiuin siir nwowim kima Adi Komii siir iikamim mi kima siir mi aiir miriigim mi kima dimin miyik imiirara tiri, siyu biye war kipi tir. ¹⁷ Kima iki iikamim simiir inig imiir hainan mi kimiir nomiyauim simiiram daingwokwonanaei mi kima Adi Komii siirsi didid mi siirin dimin whir kipi tirbu maigimaiga kimaka nwosiyin mi kima gavman inkam komiyyin yipiki krimiir kigriraowiyin siirin mhi hiinsima dwo. Iriig.

Dimin taeminim Krai siya tiriyim krima simiir wakaeyokna ap

¹⁸ Mi kima iikamim yipiki whisarii mi primiriyyim kima kimiir biyan inkamim simiir yai imiirar wakaeyokna ap mi hik simiir kipi hauu maigimaiga kima nwoi. Mi iikam nhirim sima kimiram naingwokwonanaei mi nhirim io kimaka nwowi, kima hiriyar tiki prii diriraerar. ¹⁹ Mi kimiir biyan inkamim sima wi kimiir nikwowaisii. Dimusi rani, kima Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiir wakaeyokna apikim mi kima ta hiriinan saiirsiyin yamdi kipi swoki diriraerar mi kima ta kara boina saiir hiriinan diriraerari mi Adi Komii siya kimiirin wi maigimaiga

komiigakar nwowi. ²⁰ Mi kima dimin biyie tiri mi yaowae adim sima kimiir nikaiginiuwi mi kima ti diminim sima kimiir tiriyim yamdi simiir kipi swoki tir. Yio tiriiginin yio ini ywowin. Dimusi rani, wim kima dimin biyie tirkim mi kima hik haigim. Dimusi rani, ti dimin miyik miyikim kima tirim simiirsika mi kima ta hiriinana yamdi saiirsi bi tirkim mi yio tiriiginin yio dimin komiigikomii ieyairgin mi Adi Komii siya ta hiriinan saiirsiyin kimiirin wi siyu miyikar mi tiri. ²¹ Adi Komii siyar bidi yimbinim kimiirin ta hik aiir haiyam yipiki kara boinmimauuwim kima simiir hai. Dimusi rani, Kraisiya hik kimpipisu prasae bi haigin kimiirsiyin mi ta siya nisiimauuwa ini aknain miyiknan ywokiya kima kigna apim inkamin huni siyuin siir kigna apnamiyin siir hiriinan. ²² Kraisiya siyu biyie bi tirkin mi niksiseae yai bi mi boinkin mi siyu biyie bi mi tirkin. Niingaki niingakinga. ²³ Mi iikamim sima siirin yai biyie nikbumbu boini siya nididim mi siya simiirin niksiseae yai mi igao yai bi boinkin. Iiya kamim sima siir tioa mi siya simiirin igao yai bi boinkin mi yamdi bi mi tiokim siya yaimin yaimin bi boinkin. Siya ha naingwo tibmugin Adi Komii siya mhoiia simiirin wi ti siyu bibiyeyim simiirsi hidi. ²⁴ Mi siya, siya siyar naonakin paeyin hiiniya nironinkin siirin dimin biyeyim yipiki krima tirim simiir haiyim mi ta hiriinan saiirsika iikam krima nu tiran dimin biyeyim digumii haigingik mi krimiirin wi sima nipiyaoki rani mi ta hiriinan saiirsika krima Adi Komii siir dimin kibi kibiyim simiir asi wakaeyokna api. Dimusi rani, siya pi naokin mi wim kima wadie asi nwowi. ²⁵ Kima ini sibsibnan ywowim yipiki inkamki naingwo ouwougikim mi siyuim ha whaowaiyim. Mi tariinanin kima ini Kraisiiram yaingwo tibmiiyim mi siyar kigriraowi kimiir kwoinbud imiirin, yipiki inkamin sibsib imiir sibgu kigriraowiyin simiir hiriinan. Iriig.

3

Ta yaiya iikamim nonkwonam simiir boinka

¹ Mi iikamim simiir biyan inkamim simiir yai wakaeyoknaeiya simiir hiriinan wakaeyokna mi wigim iriipa hiriinan, kima kimiir kamni yai imiirar wakaeyokna mi ta hiriinan saiirsika sima Adi Komii krimiir Wanin siir wakaeyokna ap karamae nwowi mi simiir kwoinim wi kima nwoki kiyaiyim dimin miyik miyikim kima tirim simiiram mi ta hiriinana sima wa nwoki aingwo tibmiiyim siiramim. Mi kima wi yai yaimin dimin kipi swoki boinmimin. ² Dimusi rani, sima wig kimiirin wa kigi kima dimin taemin miyikmiyik imiirar tiri kima wakaeyim sima boinim mi ta hiriinan saiirsika simiir mhi kwoinim wa kisina haigi Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknamin. ³ Kima simae mikin minim kima kima kipi piuai mwamana, kima indihop mi yuis miyikmiyikim simiirara nii mi ta hiriinana saiirsika iki iikam nhirim sima kimiirin wi ha boini kima bimbuiwi kig rani. Yio tiriiginin yio dimin komii rani. Niingaka. Kima wi hiriinan kipi swoki tir. ⁴ Mi ti dimin taeminim kima naingwoyimiyokim kimiir kwoinawu nwokaiyim yim hiinsima dwo mi kipi nikwokrimkrip. Yim ti dimin hinin ini mikin, indihop, mi yuis miyik minim yipiki kima piuaiyim kimiir piu, ini simiir hiriinan ywowim. Mi dimin taeminim kimiir mhi kwoinawu nwokaiyim yim mikin, indihop mi yuisnan tani bi nimbimbiriyamikim. Dimusi rani, Adi Komii siya kimiir kwoinawu ti hiriinan dimin taemin miyikmiyik imiiram naingwokin. ⁵ Mi ti hiriinan siyuin, biyan wigim yipiki miyikim yim sima minam nwowi dimin taeminim Adi Komii siya boinim, simiir hauuwim. Mi ti hiriinan siyuin sima tirin, yio sima, sima simar swoki tirnakin wadie kigamin mi sima simiir kamim simiir yai imiirar mi wakaeyokna apkim. ⁶ Mi Sera saeya iriipa hiriinan siyu iirar

mi tırka, saeya Ebrahim siir yaimin dimin imiirar mi wakaeyokna apka mi saeya saiir kam iirin saiir kigriraowan inkam asi nikiugun mi mhoiyya kima siyu miyyik tiri mi Adi Komii siir wakaeyokna api mi siirsi nıdid karamenowowi mi kimarın wi Sera saiir yinisimnan nwowi.

⁷ Mi ti hiriinan siyu kaimwowin, kima kamim yipiki wig nonkwonaim mi simaka ha nwowim kima dinokninkin sima kirie rani, kimiir hiriinan mi simiirin sibgu kigrirao. Dimusi rani, kima mi sima kima iriparin mhoiyya dimin miyyik Adi Komii siya hauwi wi simiirarar haiswowi mi kima hiriinan siyu iir tiri mi kimiir siyuuin wi dimin whirki haiginikou rani, Adi Komii siiram srii dimin taemin haiyam. Ningaka. Iriig.

Kima iikamim hiinsima dwo mi ti dimin taemin miyyikim simiir sibgu wakaeyokna ap

⁸ Mi ta kariir yaimirsım kwiruwa pi kimiir boinmauugi kima kwoin whiruwa dwo mi irni nwirniyam daingwokwonanae mi simiirsi daingwoyimyok iya sima hik haiyim mi dimin miyyik miyyik imiirar tir, irni nwirniyin mi hinina daingwo nhirim sima dwo kimiir kouwin. ⁹ Mi iikamim sima dimin biyye kimiir diriraerari mi kima simiirin dimin biyye yamdi kipi swoki diriraerar. Mi sima yai biyye kimiir boini mi kimiir tırbumbuwi mi kima simiirin yamdi kipi swoki tırbumbu. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siirim srii siya dimin miyyik tirim simiirin. Dimusi rani, Adi Komii siya hinina naingwokin kima ti hinina tirim mi kima siir dimin miyyik miyyik imiirin wa haii. ¹⁰ Kima ti hinina ti diriraerar. Dimusi rani, Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir nwowim hinina boinkim:

Ti iikam nhirim yipiki ti miyyik nhir nwowam naingwowim ti nu iirin, sima dimin taemin biyye imiirin digumii haimriiyugig mi niksıae yayim yim iriipi wara. ¹¹ Sima dimin bibiyye imiirin digumii haimriiyugig mi dimin miyyik miyyik imiirar timi tir. Sima iikam whiekakim simaka hiinsima dwo. ¹² Dimusi rani, Adi Komii siya iikam miyyik miyyikim simiirar kigriraowikin yipiki simiir kwoinim miyyik nwowim mi siya dimin taeminim sima sriiyim siirim simiirar wakaeyoknaeikin. Mi Adi siya iikam biyyeyim digumii simiir haimriiyuwikim.

¹³ Mi kira wadie tiram naingwowi kiriir kwoinin wi nhinga tırbuwi inkam nwir karamaeka. ¹⁴ Mi kima dimin miyyik tiri mi iikamim sima kimiirin dimin biyye tiri mi kima maırgımaırga taokitaoka dwokaeyam. Mi kima iikam imiirsi kipi nıdid mi ti dimin taemin imiirsi kipi naingwo yimyok. ¹⁵ Kima Kraıs siiram daingwokwonanaei mi kimiir kwoinim siirıramar daingwo iski yo dimin prasae rani. Mi inokınokın kima iikamim kimiir srii yamim simiir yai imiir nowarkiı boınam dwokwokın kimiir kwoinim dimin taeminim Adi Komii siirim simiiram dimuim naingwo tibmii? Mi kima simiirin io kwoin kipi nwo mi igao yai kipi mi boın Adi Komii siirsi didid yo wi inig biyyekak kima nwowisi. ¹⁶ Mi kimiir kwoinim maırgımaırga dwo dimin taeminim kima tiriyim mi kimiir kwoinin wi rırmııgirırmııyya niki owim. Mi ta saiir mhoiyya iikamim sima wi kimaka nınkinwamwarkıı boini ti dimin miyyikmiyyikim kima tiriyim simiirsi. Dimusi rani, kima Kraıs siiram naingwo tibmiıgım mi sima wi nıdidgak nwonami dimin taeminim sima boınim simiirsıyin. ¹⁷ Mi kira iikam imiirin sibgu sibgu tiri, iya ti iikamim sima dimin biyyeyar tırka wındi kimiirin mi mhoiyya Adi Komii siya kimiiramın wi big nasmırwaiyar nwowi. Mi kima iikam imiirin dimin biyye tiri mi yim ti iikamim kimiirin wi iriipi hiriinan dimin biyyeyar swoki kwatiri mi Adi Komii siya kimiiramın wi big nasmırwaiya nwo rani. ¹⁸ Tariıgina ya kamwowairga. Dimusi rani, Kraıs siya bıdi yaowın, siirin kam bibiyyeyim

sima tiokin mi ta siya naowa krimiir dimin taemin bibiyeyim simiirsi naokin, siyairgin inkam miyikin dimin whirki kimbu karamae nwowin, siya iikam biye krimiirsiyin kwiruwar naokin mi ta hiriinan saiirsika siya krimiir asi nanmaiwarkainakin Adi Komii siiram namim. Ti inkamin siyairgin piuarigi naowin mi siir kwoinbudin wari bi naokin ini omwaiya swoki waiyan. ¹⁹ Mi ti hiriinanin Adi Komii siir naeyuin Kraisiya maeyau biyeya kwoinbudgin nwowa saiir yam mi siya siir yai aiiirar yanaakninkii haiginu simiirin. ²⁰ Mi Adi Komii siya ti iikam imiiram minam nwogugugin iya sima omwaiyar niki waiya sima siiram naingwo tibiimiyim mi sima siir yai aiiir bi wakaeyoknakim iyim Noa siya miriimiyim siyaa aiiir. Mi ta ii aiiirin Adi Komii siya wikamim iriyyar oumuar hainaowid mi tiriiginim sima bi naokim. Dimusi rani, op komiyyin simiir wari bi nwomairipu aokin. ²¹ Ti opin yi iikamim yipiki baptaisiyim aknainan simiir nusiimauugin. Taka opa saeya iowim kimiir piu nwowim simiir hisokan tani. Nningaka. Ya min nusiimauuga iikamim yipiki Adi Komii siiram sruiiyim simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigiyim mi siya wi simiir kwoin imiir diriraerarki rirmiiya nwokiyim. Dimusi rani, Jisis Kraisiya bidiyar iki aonamin mi siya ha swoki insiin idwowin mi ini omwaiya swoki waiyan. ²² Kraisiya bidi yamin Adi Komii krimiir Wanin siir om iir mi siya ini Adi Komii siir ina inig miya ini idwokaiyuin maeyauwa iikamim inigakim sim nidwokaiya saiir. Mi paekwosim ima mi nonkwowu yu ikim mi uridyiu bibiyie whiekak ikim simiir kouwin ini siyar ywowiskiyin. friig.

4

Dimin taeminim kima diriraerariyim Adi Komii siir kwoin iirara daingwo tir

¹ Kraisiya inkam krimiir hiriinanar naokin mi ta hiriinan saiirsika kima biya siya tirim simiir ti swoki aingwoyokiyokigi mi siya ini inkam biyeyim simiirar kigninkin tiotin siirin sima siir nonkwobumbuninkinim mi inkamki kimiir tiowi mi kimpisu kimiir hauuwi yi ti hiriinanin, dimusi rani, kima Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiiirim naingwo tibiimigim, yim ti dimin taeminim ini wadie mi owim whisarii rani, iikamim yipiki inkamki tiowiyim simiir piuim mi ha kimpipisuwiyim mi ti hiriinan siyiuin yio simiir grabainginiuwi ti hiriinan dimin biyeyin sima tiriyim simiir haiburgim. ² Mi tariinan kima diminim kimiir kwoinki naingwowim ta iya kima nu tirar niki owa simiir kipi wakaeyokna diriraerar. Mi kima Adi Komii siir kwoin iirara wakaeyokna ap iski. ³ Ti nhirim biya namkiyim krima dimin biye kasa bi diriraerarkim iikamim nuanim sima tirim simiirin ti dimin taeminim yim hiniingim: Krima dimin biye imiirar wakaeyokna apkim mi krima simiir diriraeraramin nhaminhami bi naingwokim, krima hii nanaeyim krima siyu komii iirar taouuga diriraerari, krima op kiriekiriyim simiir kwiyaeyim iki krima kwiyaee nanaeyim mi krimiir piuim pi whaowakakar nwowi mi krima nae pranaepranae bi naeikim mi krima iki iikam nhirim simiir omakar mi amikim op kiriekirie imiir kwiyaeyim mi krima digiumii Adi Komii siir yai aiiir haimriiyugim mi krima pi uruwai siyaowaiyim simiir inig imiirar mi hainani. ⁴ Mi tariinanin iikamim yipiki ti dimin taemin imiirar niki tirkrpkaiyim sima ini hindara yanaakiyim. Dimusi ran, i siyu biye simaka tir karamae nwowin mi sima kimidiniya yai bibiyie kimiir boin, nididgak kima nwowim ⁵ mi ta saiir mhoiiyarin iya Adi Komii siya iikamim omwaiyar niki waiyam mi naokaowim simiir hidi mi ti iikamim sima wi sima simar nanaakninkinaei sima ti hiriinan dimin taemin biyeyim simiir dimusi tirkim mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya simiirin asi nonkwobumbuninkini. ⁶ Mi ta hiriinan saeya, Kraisiya siir Yai Win Kibiya iikamim yipiki

omwaiya waiyam mi iikamim yipiki biya naokaowim simiir boinmimauuim biya Adi Komii siya boinkiya hinin iikam whiekakim wa naokaowi. Kraisiya hiriinansi boinkin ti yayim iikamim yipiki biya naokaowim sima wa wakaei mi wa naingwo tibmii siir yai imiirimim mi mhoiyya sima wi Adi Komii saika nwowi. Iriig.

Kima dimin maiyikim Adi Komii siya hauuwiyim simiirin sibgu kigrirao

⁷ Mi iikam ima mi dimin taeminim yipiki ti nu iir nwowim sima ini kingiinar nwowim wa nidwomaii. Mi kima sibgu daingwo omok mi kimakimasiyar kigriraona dimin taeminim kima tiriyim mi kima Biyan Inkam Komiiyin nhwo siiramim sibgu kwisboin. ⁸ Ti diminin yio prasae rani, ini iki dimin taemin nhirim kima wakaeyokna apiyim ini simiir kou ywowin. Kima irni nwirniyam naingwokwonanaei. Dimusi rani, yio tiriiginin kimiir whinkinsiis haiginuwi dimin biyeyim iki iikam nhirim sima diriraerariyim kimiir simiirsi naingwoyimiyoksi. ⁹ Mi kima iki iikam nhirim naingwo tibmiyim yipiki kimiiram ntiyim kimaka nin oniyim simiirin sibgu kigrirao mi nae minim mi whwonkai hii ikim mi dimin taemin nhir ikim mi ti dimin hiriinanim simiir sibgu diriraerar haiginu mi kima kimiir kwoinim io kwoin kipi naingwo simiirin mi ha kipi diriraerar. ¹⁰ Mi ninokninkin komiyya Adi Komii siya priihauugiya kimiir wim kima iki iikam nhirim simiir whinkinsiis haiginu mi ta hiriinan saiirsika kima wi Adi Komii siir diminpai diminpaiyim kimiir hauuim wi simiir sibgu kigriraowan iikam nwowi. Yim hinngim, ¹¹ iikamim yipiki yai kimiir boinmimauuwi mi sima Adi Komii siir yaigiyai imiirara boinmimauu iski. Mi yipiki dimin taeminim iikamim simiir whindiriraerari Adi Komii siir kirieni mi ta hiriinan saiirsika iikamim Adi Komii siir inig iirin wa nwoki hainanim. Dimusi rani, Kraisi Jisis siya whindiriraerarkiyya kimiir saiirsika. Mi kara ha naingwowi iikamim siir inig iir hainan, siyairgin inig komiigakin mi pi siya kigriraowi iikamim nu tiranim mi dimin taemin whiekak ikim inokinokin. Iriig.

Kima kipi naingwoyimiyok, ti dimin biyeyim kimiir tərbumbuim sima Kraisi siir bidiyar iki tirim

¹² Ti kariir nomiyau kinim kima kipi nanaawin ti hiriinan hik kimpipisuim iikam kimiir nimbiniyim yim kimiir kinankiuim mini mi sima wa nwoki kigim kima ini Adi Komii siirar sibgu wakaeyokna apim, kimiir kwoinin ha naingwowi ti dimin biyeyim biya bi nimbiamkim mi ta saeya ninkakniya. Nnngaka. Biyyin Kraisi siirar bidi yimbiamim. ¹³ Mi kima maigimairga dwo kima Kraisi siir hiriinan nwokim dimin biyie kimiir nimbiniyim. Dimusi rani, mhoiyya iyya Kraisi siya swoki iti, siya, wi siya siyar nanaakninkinaei mi kima wi maigimairga taokitaoka saika nwowi. ¹⁴ Mi iikamim wi yai bibiyie kirie kimiir nikbumbu boini. Dimusi rani, kima Kraisi siiram naingwo tibmiikim mi kima maigimairga dwo. Dimusi rani, Adi Komii siir naeyiu kirieyin ini kimakar nwowin. ¹⁵ Mi kima siyiu biyie kipi tir mi gavman siir miyan iikamim kimiirin wi sima nonkwobumbuninkin haiginuwi ti siyiu biyie hiriinanin kima tiriyin siirsi. Yim hinngim, inkam min nisomsom aokao mi hii min tauae mi siyiu bibiyie iikam nhirmi tir mi kira ha naingwowi iki iikam nhirim simiir kouwin ini kirar ywowin mi simiir digworaekwowim yim ini kirar mi kigriraowim mi ti hiriinan diminim yim kipi tirminim. ¹⁶ Mi inkamim iikam biyeyim dimin biyie tiriyim sima wi kariir tərbumbuninkini. Dimusi rani, siya Adi Komii siir yai aair wakaeyokna apikin mi siya simiirsi kipi nidid siya Adi Komii siir inig iirar hainan. Dimusi rani, siya Adi Komii siiram naingwo tibmiikin.

¹⁷ Mi ta iya bidi yimbiniya Adi Komii siya iikam imiir hidana. Mi siya biyyin wi iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyokna apim wi simiir hidi. Mi siya biyyin iikamim naingwo tibiimiyim krimiir hidi mi mhoiyya wi panina tiri iikamim yipiki digiumii Adi Komii siir yai kibi aiir haimriiyuim simiirin? Simiirin wi siyar nonkwobumbuninkin iuguskii. ¹⁸ Mi Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir hir nwokaiyim yim hinina boinkim,

Mi iikamim yipiki naingwo tibiimiyim mi ti dimin biyeyim ha nimbiamy hik simiir hauuwam mi simiir kwoinim pariiparii sima nipiyaokiiyim Adi Komii siir wakaeyokna apsi, mi ti dimin biyeyim ti iikamim Adi Komii siiram wakaeyokna apiyim simiir kwoin imiir kiyaiyam in pariipariiya nwowi, mi ti iikamim yipiki digiumii Adi Komii siir haimriiyuim yim wi panin panina tiri, ha? Yim wi hindara nasae borninopkainam iuguskii.

¹⁹ Mi ta hiriinan saiirsika, ti iikamim yipiki dimin bibiyeki kiyikaigaiyim mi hikak ha nwowim, yim Adi Komii siir kwoinkin ti hiriinan nimbiamy in mi sima kipi naingwoyimiyok. Mi Adi Komii siiram daingwo tibiimiyim yipiki iikam whiekak krimiir nonkwokwoki yim mi siya simiir whindiriraerarin mi simiir mi kigriraokin. Dimusi rani, siya dimin taeminim biya siya boinim, siya diriraeraram, siya simiirin wa diriraerari. Iriig.

5

Kima adiyaowae iikamim kima Adi Komii siir piuganan iikamim simiir sibgu kigrirao

¹ Mi ta hiriinana saiirsika, iikamim Adi Komii krimiir Wanin siir piugananim iki iikam nhirim simiir kigriraowiyim kara kimiirin hiriinansi boinonkwokwoki. Mi kara iriipi hiriinan inkam adiyaowaeyairgin kimiir hiriinan mi karar kigin Kraisiya naonamin. Mi kara wi siyaka boinaii dimin taemin miyik miyikim mhoiyya Adi Komii siya nanaakninkiiyanim.

² Kara kimiirin tisa boinonkwokwoki yim kima iki Adi Komii siir iikamim sibsibnanim yipiki kimaka waraur nwowim simiirin sibgu kigrirao. Kima sibgu kigrirao Adi Komii siya naingwowin kima tiram siir hiriinan. Dimusi rani, kima wi kipi diriraerar dimin taeminim, sima kimiirin hinina boini ti hinin diminin siir ti diriraerar. Nningaka. Kima simiir tiri. Dimusi rani, kimiir kwoinim simiir diriraerarin naingwokim kima simiirin minam kipi diriraerar umir komii haiyim, kima simiirar diriraerar. Dimusi rani, kima simiirin nninginnga tiramar naingwokim.

³ Kima iikamim Adi Komii siya nokmw in okwo haiginuwim kima, kimamar kipi naingwona hininin kouwin ini kimar ywowim mi simiirin kimar nokminin tir dimin taemin tiramin. Nningaka. Wim kima ini aknainan ywowim iikamim warauranim simiir niisiimauuwam dimin taeminim sima kigna apam.

⁴ Mi mhoiyya iya Jisis Kraisiya krimiir kigriraowi inkam komiiyin siya swoki iti, siya wi siya siyar nanaakninkinaei mi kima wi saika ninkin haii dimin taemin kibikibiyim inokinok nwoyokiyokiiyim kigugu karamae nwowiyim.

⁵ Mi ti hiriinan siyu kamwowin kara pi yainan whranim kimiir boinonkwokwoki, kima iikamim yipiki kimiir kigriraowiyim simiir yai imiir sibgu wakaeyokna ap kima whiekakar in irni nwirni yai wakaeyokna. Dimusi rani, Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir nwowim yim hinina boinkim, Adi Komii siya iikamim yipiki ha naingwowim simairgin inkam komiikomiiyim, siya digiumii simiir haimriiyugin mi siya ti iikamim yipiki simamar naingwona karamae nwowiyim siya wi simiir whinkinsiis haiginuwi. ⁶ Dimusi rani, yaiya Adi Komii siya boina saiirsika, kima ha daingwo Adi Komii siya

inig komiigakin mi kima kimamar kipi naingwona mi kima siir yai imiirar wakaeyokna ap mi ta saiir mhoiiyarin iya siya nimbina siya kimiirin wi wadiyar whindiriraerar haiginuwi mi kima wi kiriekikirieya nwowi. ⁷ Mi ti dimin taeminim kima naingwoyimiyokim kimiir kiyaii, kima ti dimin taemin imiiram in Adi Komii siiram sri siya whinkinsiis haiginuwim kimiirin. Dimusi rani, siya kimiiram naingwokwonanaei mi kimiirin wi siyar kigriraowi.

⁸ Kima sibgu mintirao mi kimasiyar kigriraona. Kimiir sau omoman inkamin Setan siya ini wraisu komiyyin yipiki laion dapiyin ini siir hiriinan ywowin siya hinda tinda pa napririr kaowi iki wraisu nhirim simiir pisom-som aokaowim. Setan siir siyuin hinungin, siya hinda tinda pa napririr kaowi iikamim simiir nipiyaokiyim sima digiumii Adi Komii siir haimriiyugigim. ⁹ Kimiir kwoinim kirie hriiyar dwokripkai mi digiumii Setan siir haimriiyu mi ta hiriinan saiirsika kima iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim. Dimusi rani, kima ina ninokninkinim iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apim hinda tindanim, dimin biyeyim wi simiir tirbumbuwi kimiir tirbumbuni hanin aka mi kimiir kwoinim kirieya dwo. ¹⁰ Mi ta iya kima hik kimpipisu haii saiir mhoiiyarin Adi Komii sikisiyairgin yipiki dimin taemin miyik whiekakim simiir bwamkibwamin. Mi siir dimin miyikmiyikim wi kimiiram nimbini kima haiyim mi kima wi Krai saika nwoyokiyokikaeyami inokinokin. Mi kimiirin wi miyik Adi Komii siya siyar nwowaiginuwi mi wi siya kirie haiginuwi mi kimiirin wi siyar mi whindiriraerar haiginuwi. ¹¹ Kara ha naingwowi Adi Komii krimiir Wanin siya digworaekwo whiekakim simiirar kigrirkaki inokinokin. Iriig.

Mi kara pi yaimirsisim nhirim simiir swoki boinki

¹² Ti inkamin Sailas nikuwiyin yipiki kara naingwokwonanaeyin, siya whin win haiginugika ta yokwo mirisima kara kimiir boinonkwokwokiya mi kara ta yokwowa minam winkika kimiir nisisimauuim ta yaiya kima naingwo tibmiya yim Adi Komii siirgisiirar yaigim. Mi kimiir kwoinim kirie dwo mi simiir wakaeyokna ap.

¹³ Mi kima iikam naingwo tibmiyim yipiki om Babilon hir nwowim yipiki Adi Komii siya nimbiniim siirim simiir wakaeyokna ap mi sima mi Mak siya yipiki kariir yinisimkinanin kanaka wakaeyokna apiyin Adi Komii siir, simiir nokboinmamaira kimiiram hauugika. ¹⁴ Kima iikam whiekakim yipiki kimiir nomiiyauim naingwo tibmiyim simiir kigi mi simiirin dankabmamair mi dokboinmamair haiginu.

Mi kara ha naingwowi kima Krai siir iikam whiekakim kwoinin iripa nongwomamair aeyin siir bidi haiyin. Iriig.

2 PITA

Pita siya ta yokwowa iikamim naingwo tɔbmiiyim simiiram swoki wɔnkikin. Siya hiriayar naingwokin siya wɔ kimimin tani ti nu iirin wɔ sipi haiburgigi mi siya ta siir yaiya nikopkaigiyana saiir asi boɔnkikin iikamim naingwo tɔbmiiyim simiir kinsiiis haiginuwam. Siya simiirin ti hinina boɔnkikin, wari kamim niksisaeyim simiir yaiyim simiiram kipi naingwo tɔbmii. Siya simiirin ti profet niksisaeyim simiirsi boɔninkwokwokikin. Siya simiirin min boɔnkikin, sima simiir naingwo tɔbmii aiirin sibgu donkworinu dimusi rani, Jisis siya wa tiri diminim siya boɔnim mi siya wɔ sipi swoki iti. Iriig.

Yokwo kwisaka aeya Pita siya wɔnkiya

¹ Kara Saimon Pitakin, inkamin whisarii mi priimiriyyin Jisis Kraiis siirim, kariirin siyar nikmwɔn okwo haiginuugin siir yai imiir boɔnimmauuum. Kara ta yokwowa iikamim yipiki simiir naingwo tɔbmiiya krimiir hiriinan komii nwowa mi yipiki ti yai kirie kibi kibiyim sim wakaeyoknam yipiki wɔ whiekak krimiirar whinkinsiis haiginuwi kimiir wɔnkika. Dimusi rani, Adi Komii siirsika krimiir dimin biyeyim Jisis Kraiis siya haiyoprimdiyumuigikim mi krimiirin ini rirmiiya siyar ywowaiginuukiyim mi ini dimin whirki kimbu karamaeyar ywowim mi ti hiriinan siyu iirsi nanmaiwarkainakin whiekak krimiirin. ² Mi kara ha naingwowi, Adi Komii siya mi Jisis Kraiis sowa hauuwi kimiirin, naingwobumbu mi nongwomamaɔr ae wɔ nhami nhami hauu rani. Mi krimiir Adi Komiiyin mi Biyan Inkam Komii ikin Jisis Kraiis sowiir kirieni yipiki kima sibgu inokninkinim. Iriig.

Adi Komii siya bɔdi yimbinin krɔma siirgisiirgim

³ Adi Komii yipiki kirie komiigakin, krimiir bɔdi hauuwim dimin taemin whiekakim krimiir whinkinsiis haiginuwim siirim sibgu naingwo tɔbmiiyim. Dimusi rani, siya nanaakninkii haiginuugin krimiirin mi krɔma Kraiis siir asi nɔnkninkini, yipiki biya krimiir nimbinin siir dimin miyyikim simiir haiyim mi kwoin miyyikin dimin whirki kimbu karamae nwowin mi wɔ saikar waiyayokiyokikaeyami. ⁴ Ti hiriinan siyuin siya bɔdi hauuwɔn krimiirin siir dimin kirie miyyik miyyikim biya siya nimbinim krimiir mi ta hiriinan saiirsika mi tariinanin wim kima ti dimin taeminim simiir kirieya saiirin wim kima wa haiburgigi, ti dimin taemin biyeyim iikamim nuanim sima tɔriyim simiirin. Mi ta hiriinan saiirsika mi kima wɔ siir dimin miyyik imiir haii mi kima wɔ Adi Komii siir hiriinan nwowi. ⁵ Mi ti hiriinan siyuin, kima kimiir naingwo tɔbmiiya saiirin sibgu sibgu kisisop diriraerar sibgu nwowam. Mi kira ti hiriinan tiri saiirin mi wɔ minan nhami nhami kipi mɔrii Adi Komii siir yaiyim yipiki wari kimiir kwoinawu nwokaiyim biya kima niki aingwo tɔbmiiyim simiir swoki inomokninkinamin. ⁶ Mi iriipi hiriinan, iya kima ti hiriinan tiri, mi kimiir kwoin imiirar kintimtinuna mi ta hiriinan saiirsika kima wɔ nikwokrimkrip rani mi wɔ dimin whirki kimbu rani mi ti iyyim dimin taemin biyeki nimbiyami mi wɔ mini hanin nwoki miriyyim sibgu nokworinukripkaiyam. Mi wɔ maigimaigra hiriayar nwoki okripkaiyim Adi Komii siirgisiir siyuin wa kimiir waraur nwowin siiram. ⁷ Mi iriipi hiriinan, kima ti hiriinan tiri mi kima wɔ kimiir nomi-iyauim simiiram naingwokwonanaeiya mi simaka nomboin ii aeiya wɔ saiir diisimauu simiirin. ⁸ Mi ti hiriinan diminim kimiir kwoin nwokaiyim, yim ini yinkinuukikaiyim mi sima wɔ kimiir whinkinsiisi mi hiriinana saiirsika

kimiir kwoinim wi nningi nninga nwo rani. Nningaka. Saeya wi naeyar budi. Mi wim kima Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis siirin wa sibgu inokninkini mi kimiir naingwo tibmiiya siiramim wi kirieya nwowi. ⁹ Iikamim yipiki ti hiriinan dimin karamae nwowim simiir kwoinawin, yim sima ini iikamim yipiki kigimok karamae nwowiyim simiir hiriinan ywowim. Dimusi rani, sima nhwokwisaekim. Ti hiriinan iikamim sima bidi yaingwo owougiyim Adi Komii siya haiyoprimdiyumiigiya simiir dimin biyeyim sima tirim. Mi hiriinana saiirsika tariinanin simiir kwoinim dimin whirki bi kimbukim.

¹⁰ Mi ti kariir nomiiyauim iya Adi Komii siya nikuwa kimiirim mi siya bidi yimbiniim kima siirgim, kima minan mirii dimin miyik tiramin. Mi hiriinan saiirsika ti diminin wi kimiir whinkinsiis haiginuwi mhoiia Adi Komii siya wi kimiir nanmaiwarkainaei. Mi kima ti hiriinan dimin imiir tiri kima wi saika waiyayokiyoki siir om hir. ¹¹ Mi kima ti hiriinan dimin imiir wakaeyokna api mi Adi Komii siya anowin wi kimiiramar haiwaoki mi hiriinan saiirsika kima wi omin Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siya kigriraowiyin yipiki biya naonamin kimiir whindiriraerarin mi kimiir nanmaiwarkainamin mi kima wi inokinok saikar nwoyokiyokikaeyami.

¹² Kima bidi yinokninkinim ti diminim kara boinkiyim mi kima sibgu dokworinu Adi Komii siir yayim simiir kirieni biya kima wakaeyim mi ha wakaeyokna apim mi inokinokin kara kimiir boinurwokaiyim swoki aingwokwonanaei ti dimin imiir. ¹³ Kara ha naingwowi yio siyiu wadiekin kara kimiira boinmauu yokiyokiyim ti dimin imiirin mi hiriinana saiirsika kima wi simiirar nwoki aingwoyokiyokiyim iya kara ti omwaiya niki waiya tir. ¹⁴ Kara ina ninokninkinin, kariir iya naowana ini kingiin nwowa. Dimusi rani, biya Jisis Kraiis krimiir Biyan Inkam Komiiyin siya boinmauugin kariirin ti dimin imiirin. ¹⁵ Kara ta yokwowa minam winki mhoiia kara naonami mi inokinokin sima wi kimiir whinkinsiis haiginuwi ti dimin imiir naingwowoknakiyim. friig.

Krima iikamim bidi kigim Jisis Kraiis siir dimin kirie kirieyim paenan niuyaeiyim

¹⁶ Krima iikam krimiir yidwi wanwiyaemi niuwii nningam simiir biri wakaeyokna apkim biya iya krima boinmimauuim kimiir mi kimiir nanaakninkii haiginuwa Jisis Kraiis siir yipiki kirie komiigakin mi yipiki wi swoki iti. Nningaka, krimaki krimar kigin siir dimin kirie kirieyim paenan niuyaeiyim. ¹⁷ Mi Adi Komii siya siir inig iir hainanprapraski mi dimin komiiyin paenan niuyaeiyin siir ywowaiginugi. Dimusi rani, ti yai imiirsika. Krima aposel kamim bidi wakaekiyim iya siya hinana boinkiyin, tiriginin yio kariir yinisim nwirkinwiruwan siya yipiki kara naingwokwonanaeyin ¹⁸ Krimaki krimar wakaekim ti yayim Adi Komii siir om hirinki nitim. Dimusi rani, krima saika nwokim mhuin dimin whirki kimbu karamae nwowin Adi Komii siya nwowiyin hir.

¹⁹ Dimusi rani, diminim biya krimar kigim, krima ti yayim biya profet kamim sima boinmimauuim yipiki Adi Komii siir yayim sima nanaakninkii haiginuim simiiram naingwo tibmiikim. Mi kima ti iikamim ti yai imiir wakaeyokna api mi kima wi siyiu miyik tiri. Ti Adi Komii siir yayim yipiki ti profet kamim sima boinmimauuim ini paeya maeyau nibwomambwowa saiir niuyaeiya mi nugakan nauunin siya whwoyayakwokiyim kimiir nisiimauuwim biyeyin ini kingiin nwowin sipi nimbinaidni. Mi ti hiriinan yayim biya profet kamim sima boinmimauuim yim ini paeya niyika krimiir niuya haiginuwiya ini saiir hiriinan ywowim Adi Komii siir yayim simiir sibgu wakaeyokna apim mi iya Jisis siya swoki itana wi saiirar namwoiuwi

yipiki biyeyin nugak nimbinaidniyakwokiyein siir hiriinan. ²⁰ Mi biyeyin kima ti dimin taemin hininim pi kwaboini, simiir dinokninkin, wi nwrki siir kwoinara swoki ap rani, ti yayim krimiir kwoinawu nwokaiyem yipiki biya profet kamim sima boinkiyim. Ningaka. ²¹ Tikina ya kaimwoka. Dimusi rani, biya profet kamim sima dimin taeminim simiir kwoinawu nwokaiyem simiir biri wakaeyokna apkim mi ti yayim Yokwo Komiinawu ha bi winkim. Adi Komii krimiir Wanin siir naeyuun siya siyar kiyaiigin simiir kwoininim mi sima yayim Adi Komii siya boinmimauuim simiirin, ini simiirar swoki boinmimauuim. Iriig.

2

Dimin biyeyim yipiki niksisee kamim sima tiri ima

¹ Biya niksisee profet kamim Isrelan iikamim simaka nwokim. Ti iikam hiriinanim sima niti mi wi kimaka nini oni ti niksisee yai bibiyeyim simiir hainaniyem mi ti hiriinan diminim iikam nhirim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir piuganiyem wi ti diminim simar nonkwobumbuninkin haiginuwi mi sima wi digumii Biyan Inkam Komiiyin Kraisi yipiki biya simiir nanmaiwarkainam naowin mi hiriinan sairsika wi kimimin tani siya simiirin wi pae komiia sair nitnoudnankaigii. ² Mi iikam whiekakim wi simiir siyu biye imiirar wakaeyokna api mi wi ha boini, yio dimin karamaeka hi hiriirar danae. Mi mhoiya iki iikam nhirim wi yai bibiyee Adi Komii siir yai imiir nigbumbuwi ti diminim ti iikam bibiyeyim sima tirim simiirsika. ³ Sima niksisee niwiiyem simiirin minim naingwowi kimiir kwoininim imiir kiyayem mi umir kimiir warauranki haiyam. Adi Komii siya iya ti hiriinan iikamim simiir hidana sairamar nwokin. Adi Komiiyin yipiki simiir nonkwobumbuninkinanin siya nhwo whin tani, siya ta iya simiir nonkwobumbuninkinanana sairam in i haruwa haruwa bi nwonanaekin saeya nimbiniyam in.

⁴ Ti hiriinan diminim biya Adi Komii siya tirim yim krimiirin hinina nisiimauugim Adi Komii siya wi whisarii nwonanae rani. Adi Komi siya paekwosimim yipiki dimin biye tirim simiir bi swoki kigninkin okin saikar nwowamin. Ningaka. Siya simiirin maeyaua paekaka iikamim simiir nonkwobumbuninkinanana sair hiriir yikropki mi sima ini maeyaua paekaka sair hirar niki okripkaiyem iya Adi Komii siya iikamim simiir hidana sairim. ⁵ Biya Adi Komii siya iikam biyeyim simiir biri swoki kigninkin okin ti nu in omwai siir waiyam. Siya op komii whira yikropki mi iikam whiekakim ini siyar kaiyoprimdipu aokaokiyem. Inkam nwirin Noa niyuwiyin yipiki hinina boinmimauuwiyin iikam sima dimin taemin miyik imiiram daingwo tilmii, siya mi iikam iriirar is iko sima simar ywonaowid, Adi Komii siya simiir biri nisomaokin. ⁶ Adi Komii siya om Sodom mi Gomora sower iikamim simiir bidi hidgiyem mi siya simiir om owiir hangimugi mi simiirin ini wara yunamim. Ti hiriinan diminim yim aknainan iikamim simiir nisiimauugim yipiki mhoiya omwai waiyai ti nu iir mi diminim yipiki dimin biye simiir tiriyeim simiir nimbiam. ⁷ Adi Komii siya Lot siir kigiraokin inkam miyik nwirin, yipiki siir kwoinin hauugihauuga whiyeyin hinanaeni siyu biye sima tirim simiirsi mi iriipi hiriinan iikamim dimin miyikim sima tiranim sima digumii simiir mi haimriiyugin. ⁸ Inkam miyikin Lot siya iikam biyeyim simaka nwokin mi inokininokin siya dimin biyeyim sima tirim simiirar kigin mi dimin biyeyim sima mi boininim simiirar mi wakaekim mi siya haugihauuga siyu biye sima tirim simiiramar whiyekin. ⁹ Mi ti dimin hiriinanim krimiirin hinina nisiimauugim Adi Komii siya ina ninokninkin

siyiuin iikam miyikim simiir nanmaiwarkainainin dimin kirie kirieyim hikak nwowiyim simiir hirankin. Mi siya wi iikam biyeyim simiir naingwo owou rani, simiir tirbumbuam mi simiir nonkwobumbuninkinam mi sima wi ta iya Adi Komii siya siir iikamim simiir hidana wi sairsi napiyok rani. Ningaka. ¹⁰ Mi Adi Komii siya ina sibgu inokninkinainin mi siya wi niksise profet iikamim yipiki hii nanaeni siyiu biyeyim simiir kwoinaw nwokaiyim simiir wakaeyokna apim mi siir kitinisiinam wi simiir naingwo owou rani, simiir nonkwobumbuninkinainin mi ti yipiki iikamim, Adi Komii siir kirie imiir wakaeyokna karamae nwowiyim mi ti niksise profetim simiir kwoinim kirie ywowim mi sima simiir kwoin imiirar napikim mi sima yai bibiyie paekwosim imiir boinsi bi nididikim. ¹¹ Adi Komii siir paekwosimim simiir kirieya komiiga ini iikam biyeyim simiir kirie aiir haiburim. Mi sima ti iikamim simiir bi boinhuriyiu boinikim Adi Komii siir whwonkam ida, simiir boinwokiyopnatkaigiyamin. Mi ti niksise profetim yim ini ti hiriinan siyiu iirar tirkrpkaiyim. ¹² Ti iikam hiriinanim yim ini hu habim kwoin miyik karamaeyim mi dimin taeminim sima tiram naingwowyim sima pi hindarar pridiraerari iikamki sim haiyim mi sima nitim. Mi ti iikam hiriinanim yim wi mhoiia tioidwomaii. Mi sima dimin taeminim sima ninokninkin karamae nwowiyim simiirar priboin priboinikim. Mi mhoiia Adi Komii siya wi simiir nonkwobumbuninkini, niimauan wraisuim iikamki sim nitkikiniyim simiir hiriinan. ¹³ Mi simiirin dimin bibiyeyim sima tirim, wi simiirsi nonkwobumbuninkin haiginuwi. Sima ha naingwowi, kinaka naeiya ya dimin miyika mi simiir kwoinim simiir mhi imiirar mirninkinamar naingwowi, sima ini ta ma biyieya paowaigi piskimkopouim kimiir piu nonkwobumbuninkina ini sair hiriinan ywowim mi sima simiir niksise siyiu imiiramar maigimaigaei simiir wakaeyokna apam. ¹⁴ Mi sima wig imiirar kaonanaeikim iripa piu simaka nwowim mi ti hiriinanin simiir kwoinin dig saeya nwowaiginu rani. Ningaka. Mi sima iikamim simiir kwoin imiir kiyaiyim yipiki simiir naingwo tibmiiya kirie nwo karamae nwowiyim mi ta hiriinan sairsika sima dimin biyie asi tiri. Mi sima minam naingwoyokiyokii siyiu umir digworaekwo haiyanin yipiki iikamim simiir yai imiir wakaeyim simiir hiramki haiyim. Mi mhoiia Adi Komii siya wi ti hiriinan simiirsi nhinikriropki. ¹⁵ Sima digumii yaimwo imiir haimriyuwi mi dimin biyie imiir napi iikamim yipiki siyiu miyik iir haiburgigim mi ha napwaeyamim nae hir simiir hiriinan ywowim. Sima dimin taeminim biya inkam nwirin Belam nikiuwiyin Bioni yinisimin siya tirim simiir wakaeyokna apikim. Siya umirim naingwokin iikam sima hauuwim ti dimin biyeyim siya tirim simiirsi. ¹⁶ Mi siir donkiyin habwaowhaenan nwokin yai bi boinikim mi siya ini inkamnanar yomboboinin mi siya yai kirie siir boin mi siir mi ikidu dimin biyeyim siya naingwowyim kwoinaw nwokaiyim simiir tirsi.

¹⁷ Iikamim ti kamim simiir hiriinanim yim bi whindiriraerarikim, yim aeyoweyim op karamaeyim, samsinkaigaeyamim ini simiir hiriinan ywowim. Sima ini naoni wau komii komiiyim koua hir nakiibimbiramiyim ini simiir hiriinan ywowim, iki sima yayim sibgu whinkinsiis haiginuwam bointidwokiiyim mi yim sima pi dimin whirminwhirmin swoki tir tani. Adi Komii siya ta maeyaua nibwomambwonana simiiram nimbinga. ¹⁸ Sima yai kirieyim yaimwo karamaeyim simiir wakaeyokna apikim, sima wi iikamim ti dimin biyeyim simiir kwoinaw nwokaiyim wi simiir kwoin imiir kiyai. Sima wi iikamim yipiki ti dimin biyie imiir haiburgigim iki iikam nhirim sima niki apkrpkaiyim simiir kiyai. ¹⁹ Sima ti kam bibiyeyim hinina boinikim, yio dimin karamaeka iikamim simiir kwoin imiir naingwo apamin. Mi ta hiriinan sairsika, sima ti hiriinan iikamim yim sima wi sair nikwowaisii

rani, sɪma ɪni sɪmiiram priimiriyan iikam ywowim mi sɪma yaimwoni wakaeyokna apamin dig nwo rani. Dimin whirki inkam nwrni kwoin iir kwirii idwokai mi siya ti diminin siir kwoin kwirii idwokaiyin siir swoki tiri, yio yaeya dimin biyie tir tani mi siya wi ti dimin biyie iir swoki haiburgig rani. Ti dimin biyeyin siya bidi ywowin siir kouin mi yio siya ini whisarii mi priimiriyan inkam ywowin. ²⁰ Iikamim yipikim dimin biyie nuan iikamim sɪma tiriyim sɪmiir haiburgig. Dimusi rani, sɪma ina ninokninkinim mi ina naingwo tɪbmiyim dimin miyikim Jisis siirim biya siya naowa krimiir dimin biyie imiir haiyoprindiyumiyim mi krimiir nanmaiwarkainaam. Mi sɪma dimin biyeyim sɪmiir kwoinaw kwiri idwokaiyim ini sɪmiirar swoki apnamim mi sɪma wi biyeyar nwowougusi dimin biyie biya sɪma tirim wi sɪmiir haiburgigi. ²¹ Yio ti hiriinanin wi wadie pi ywowin biya sɪma Adi Komii siir yai kibiyim biya inkamki boinmimauuim sɪmiir wakae karamaekiswo mi sɪma bidi yasae iirgrak wakaeyim mi sɪmiir bidi wakaeyokna apim. Mi mhoiia sɪma digumii ti yai imiir haimriiyugig mi ini siyu biyie imiir swoki apnamim. ²² Ti hiriinan diminim bidi yimbiamim yaimwowim biya profet kamim sɪma boinim sɪmiir hiriinan, wrain diminim siya whiekingikiyim pi sɪmiimar swoki ami sɪmiir naeyimar huin inkamki hisokiyin yipa swoki ami maeyau bropa saiir wariprapraram. Ti yayim yim krimiir nɪsiimauuwi ti iikam yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir yai imiir wakaeyokna apim mi tariinanin sɪma digumii siir haimriiyugin. Iriig.

3

Iikamim krɪma ina ninokninkinim Jisis Krai siya wa swoki iti

¹ Ti kariir nomiyauim kara naingwokwonanaeyim, takina ya yokwo kwisaka aeya kimiiram winhauugiya. Tiki yokwo imiirin kara kimiir kwoin imiir swoki hurworwokaigi. ² Kara kimiirin minam naingwowi yayim biya profet kam miyikim sɪma nanaakninkiiyim sɪmiirim daingwo mi iriipi hiriinan kima Biyan Inkam Komiiyin siir yayim yipikin naonamin mi ha swoki insiin idwowin krimiir nanmaiwarkainam sɪmiir timi aingwoki, ti yayim siya aposel kamim krimiir boinmimauugiyim yim kimiir boinmaugikim, ti diminim nim krɪma kimiir swoki kwaboinmaugii. ³ Kima ina ninokninkinim tiki hiriinanin bi wi sɪma nimbiamim iya kingiin nwowi Jisis Krai siya swoki itana. Iikam nhirim yipiki niewaiyuwiyim yim wi simbi niti mi sɪma wi yai bibiyeyim bwam karamaeyim wi sɪmiir nini boini, sɪmiir kwoinkar naingwo apiyim. ⁴ Mi sɪma nɪksisae yai kimiir boini, biya Jisis siya hinina boinkin siya wa swoki iti mi siya papi nwowin? Yayim biya krimiir yidwi wanwiyae ima boinim, bi swoki imbiyamkim ini hindara yasae okainainamim. Mi biya iya Adi Komii siya nonkwokwowin ti nu iir siya whiuwiniunan mi tisi tariinana namwonyim, dimin taeminim ini hiriyar nwokripkaiyim. Mi ti dimin taeminim sɪma boinim hinin yim wi nimbiam tani, yim kaimwo rani. Adi Komii siya dimin kasakasa bi kisisana haiginkin. ⁵ Sɪma ti diminin siir ninokninkinam naingwo rani. Biya Adi Komii krimiir Wanin siya yayara boinkiyin mi nu ninomoro ina yimbiamwo. Adi Komii siya nuin whi komii solwara saiir op imiir nonkwokwokin mi nu iirin nao siya whinkinsiisi mi yio tiriiginin iriipi hiriinan yio wi sipi mi kisisae. ⁶ Mi mhoiia Adi Komii siya ha boinkiyin mi ha mi tirkiyin op aiirin mi opa ini nu iirar ywomairipugiyin mi dimin taeminim ti nu iir nwowim yim ina yaokaokiyim. ⁷ Mi ti nu ninomoro tariinan nwowo yo Adi Komii siir yai imar nonkworinukripkaii mi mhoiia iya Adi Komii siya iikam biyeyim yipiki

digiumii siir haimriyuim simiir nitkaigaigii paeya mi ti nu ninomoro yo wi warar ninkin iuwi.

⁸ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, kima ti dimin whiruwa siir kipi naingwo owou. Adi Komii siya ii kwiruwa ha naingwowikin biewi biewi kasaka rani mi biewi biewi whiekakim yim ini ii kwiruwanana ywowin. ⁹ Kimiir Biyan Inkam Komiiyin siya bi kimiminikin siir nimbimim simiir tirkiyim iki iikam nhirim sima naingwowim simiir hiriinan. Nningaka. Siya iikam whiekakim krimiiramar niki owin digiumii dimin biye imiir haimriiyugigim mi siiram naingwo tibiimiyim. Dimusi rani, siya inkam nwrkin maeyaua paekaka saiir hiriir namim pi boriisopi. Siya hininam naingwowi, iikam whiekakim sima digiumii simiir dimin biye imiir haimriiyugigim mi siir wakaeyokna ap. Iriig.

¹⁰ Mi mhoyia iya Biyan Inkamin siya swoki iti mi siya, siya siya nisiimauunaei wi inkamin yipikin inkam nwrni digworaekwo tauaeyam nitiiyin wi siir hiriinan niti iikamim wi ninokninkin tani iya siya niti mi nhirim wi siiram nwokwokin tani. Mi iya siya nita saiir mhoyia ninomora wi nhaminhami tioki rani, diyani hinin nu mi dimin taeminim siir nwowim mi digworaekwo iikamki nonkwokwowim wa nuginhiski mi wi op nimbiamyami. ¹¹ Mi dimin taeminim ti nu iir nwowim wa nuginiski mi wa digi mi wim kima iikamim wi panina nwowi? Kimiir kwoinim wi dimin whirki kipi kimbu Adi Komii siir yai imiir ti wakaeyokna ap, ¹² mi kima ti dimin taeminim simiir ti tir ta iya saeya nitiduduwm. Iya Biyan Inkam Komiiyin siya swoki iti mi ninomora wi paeki nuwi mi wa digi mi nauun sisim mi nauun komii komiiyim wa nuginiski mi wi opnan nimbiamyami. ¹³ Adi Komii siya bidi boinin siya wi yaeya nu ninomor nonkwokwowi mi nim krima simiirim nwowi. Iikamim yipiki biya dimin biye tirim tapairin sima wi iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowi. Iriig.

¹⁴ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, wim kima ti dimin hininim ti biya kwabongigim simiiram nwowi ninomor win mi nu win wi sowa nimbiamim mi kima miinan mirii dimin whirki niki kimbu karamae nwowim mi iriipa hiriinan dimin biye tirisi mi hiriinan saiirsika Adi Komii siya kimiirin wa naingwowi dimin whirki bi kimbugin mi kima wi saika nongwomamae aei. ¹⁵ Mi kima ta saiir daingwo krimiir Biyan Inkam Komii siya wi ntsisau rani, iikam imiir hidamin, siya krimiirin hinina nisiimauuwi siya pi boriisopi krimiir nonkwobumbuninkinamin mi siya minim naingwowi krimiir nanmaiwarkainaam. Siya ini krimiir nomiiyau miyikin Pol siir hiriinan ywowin, yipiki ti yai kibimi diminim Adi Komii siya hauuwim siir simiir winkyim kimiirim. ¹⁶ Iya Pol siya yokwowim ta iya Biyan Inkam Komii siya swoki itina saiir winiyim siya dimin taeminim kara niki boinimauuwim simiirar swoki winkikim. Krima yai nhirim siir yokwonau nwokaiyim simiir sibgu inokninkin tani mi hiriinan saiirsika iikam biye nhirim yipiki ninokninkin karamaeyim sima pi ti Pol siir yayim pi simiir ninkpitki niksiae yai nwowim mi ti hiriinan siyu kaimwowin sima iki profet kamim yipiki iki yai nhirim sima winim Adi Komiiyim pi sima mi inkipitki yai biye mi inkin owam mi hiriinan saiirsika sima wi sima sima mi turbumbunaei ti diminin sima tirim.

¹⁷ Mi ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim ta hiriinan saiirsika kima ina ninokninkinim ti dimin imiirin. Kima, kimasiyar mintaraona mi ti hiriinan saiirsika kima wi dimin biye tir tani iki iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowiyim sima tiriyim wi simiir tir tami mi hiriinan saiirsika kima wi Adi Komii krimiir Wanin siir yai kibiyim wi simiir haiburgik rani. Sima wi kimiir kinsis haiginuwi yinin omaka

nonkworɪnuwiyɪn siir hiriinan. ¹⁸ Mi kɪma Biyan Inkam Komiiyɪn Jisɪs Krais siir naɪngwobumbua saiir sɪbgu o, yɪpɪki biya naowɪn kimiirɪn siyar niki whɪndirɪraerarɪm mi nanmaiwarkainaam. Mi tariinanɪn kɪma siirɪn kɪpɪii nɪnoknɪnkɪn tani mi mhoiya kɪma siirɪn wa sɪbgu ɪnoknɪnkɪni. Kara ha naɪngwowi siya ɪnɪg komiigak dwo tariinan mi mhoiya mhoiya ɪriipa hiriinan. Iriig.

1 JON

Jonin ti kamim Jisis siya n̄isiisiimauuim simiir nw̄ir ieya. Ti Jonin saisakinairgin biya Jisisni yai w̄in kibiyim sim niki w̄inkiyin simiir nanaakninkiyam. Mi biigibiyan yokwowa Jon siya w̄inkiya ya iikamim naingwo tibmiyim simiir boinkika sima, simiir naingwo tibmiya pi sibgu onkwokripkaiyim ta yaiya yipika Jon siir nhwokinhwocar kiga mi siir w̄ingiw̄ingar mi wakaeya Jisis siirim. Siya simiirin min boinkikin sima iki kamim n̄ksisaeiyim sima boinmimauuim dimin taeminim Jisis siir yaiyim simiir hiriinan nwo karam nwowim simiirsi mantirao. Siya simiirin ti hinina boinkikin, sima ti nuan siyupai siyupaiyim simiiram kipi naingwokwo sima irni nwirniyam naingwokwonanaeya Jisis siya hauua saiir hiriinan daingwokwonanae. Iriig.

Yaiyim krimiir whinkinsiis haiginiuwiyim inigak krīma nwoyokiyokikaeyamam sima

¹ Ta yokwowa krīma w̄inkika Jisis Kraisi siir, yipiki krīma dapiyin Yai. Biigi biyarin Kraisi siya ha nwokin mi siyairgin kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokiiyin siir bwamkibwamin. Mi tariinanin krīma siir bidi wakaeyim mi siirin krimaki krimar kigin mi siirin krimiir ingar nonkwokiugin. ² Mi kwoinbudin omwaiwaiyayokiyokiiyin siir bwamkibwamin ini siyar ywowskiyin mi iya siya nita krīma siir bidiyar kigim mi tariinanin krīma siirin kimiir asi boinmimauuwi. Ti inkam nwiruwan yipiki inokinokin hiriyar nwowiyin. Biya siya Adi Komii krimiir Wanin saika niki okin mi ini siyar yanaakninkibudgiyin. ³ Dimin taeminim krīma kigim yim ti sima krīma boinmimauuwim kimiir mi ta hiriinan saiirsika kima wi iripa asi nongwomamairi krimiir hiriinan ta krīma nwowiya Adi Komii saika mi siir yinisim ieya Jisis Kraisi saiir hiriinan mi nim krīma ini kwoin whiruwar ywowskiyim. ⁴ Mi krīma ta yokwowa kimiiram hiriinanam w̄inkika kima wi nwoki sibgu inokninkinim ti dimin taeminim simiirin mi kima mi krīma, krimiir kwoinim wi maigimaiga niki owim. Iriig.

Krīma Adi Komii krimiir wanin, siir dimin kibi kibiyim simiirarar wakaeyokna ap

⁵ Ti yaiyim Kraisi siya boinmimauuim krimiir mi nim krīma tisi kimiir swoki kwaboimamauuim. Adi Komii krimiir Wanin siya ini bienan ywowin siya n̄i wara bi swoki ominominikin. ⁶ Mi krīma ti hinina boini siya mi krīma ini kwoin whiruwar ywowim mi krīma dimin biyie tiri, nim wi n̄ibwomambwo napririri, nim krīma pi n̄ksisaekim mi krīma Adi Komii siir yai kibikikibiya saiir bi wakaeyokna apkim nim siyu bibiyeyim dimin biyie tiriyim simiir napkim. ⁷ Mi krīma ti siyu kibikikibiyin Adi Komii siya nwowiyin siirgisiir nwowi mi krīma wi iripar nongwomamair aekiyami siir nh̄eya saiir kir̄eni mi ta nh̄eya yipiki siir yinisim iira Jisis naokiinaiiniya iya siya naonama mi ti dimin biyie biyeyim krīma tirim yim siya simiirin wi hiriyar haiyoprindiyumiiyokiyokiyami mi krimiir kwoinim ini r̄irmiigir̄irmiyyar ywokiyim.

⁸ Mi krīma ha boini nim krīma dimin biyie wh̄irm̄in wh̄irm̄in kamaeka, nim krīma, krīma krimar swoki priiyiksasaena ei mi Adi Komii siir yai kibi kibiyim yim wi krimiir kwoinaw haigi okai rani. ⁹ Mi ti dimin biyie biyeyim krīma tirim simiir boininkii. Dimusi rani, Adi Komiiyin dimin wh̄irki bi

kimbugin mi siya ta nimbina aiir nonkworinukripkaiyim dimin biyie biyeyim wi siya haiyoprimdiyumiigi mi krimiir kwoinim wi rirmiigirirmiia nwokii. ¹⁰ Mi krīma hiniina boini nim krīma dimin biyie bi tirkim mi krīma Adi Komii siirin wi hiniina boini, Adi Komii siya niksisaeyan inkamkin. Dimusi rani, ombud komiiyin dimin biyie kina bidi tirim. Iriig.

2

Kraisin, inkamin dimin whirki kimbu karamae nwowin krimiirin siya whinkinsiis haiginuugin

¹ Ti kariir nomiyauim kara naingwokwonanaeyim, kara ti yayim kimiiram winkikim mi ta hiriinan saiirsika kima dimin biyie painisi tirsi. Mi krimiir nwrki dimin biyie tiri, nim krīma Jisis Kraiskakaigim ti inkamin dimin whirki kimbu karamae nwowin siirin wi siyar whinkinsiis haiginuwi. Siya wi Adi Komii siiram asi srigi wi krimiirsi srigii. ² Yio Jisis Krai sasairgin yipiki bidi bidiniya sasair ninkin imiiaenan Adi Komii krimiir Wanin siir ti dimin biyie biyeyim simiirsi siirgisiir nhe aiirar mi ti io kwoin Adi Komii siya naingwowiyin krimiiram yio siya bidi yikripkiyin. Dimusi rani, dimin biyie biyeyim krīma tirim siya ti hiriinan simiirsi naokin simiir haiyoprimdiyumiigiyim. Yio krimiir dimin biyie biyeyim simiirara rani. Nningaka. Siya iki ikam whiekakim hinda tindanim simiir dimin biyeyim simiir warar haiyoprimdiyumiigikim.

³ Mi krīma siir yai imiir sibgu wakaeyokna api mi krīma siirin wi haningin sibgu ninokninkini. ⁴ Mi inkam nwirin ha boini, mi kara Adi Komii siirin ina sibgu inokninkinin mi siya yai imiir wakaeyokna ap karamae nwowi mi ti inkam hiriinanin yipi pi niksisaekin mi Adi Komii siir yayim yim siir kwoin hir wara nwokai rani. ⁵ Mi tiriiginim yipiki inokinok Adi Komii siir yai aiiram naingwowiyim yim sima ina ninokninkinim siyiuin siiram naingwokwonanaeyin siyumwokisiyumwoin. Mi ta hiriinan saeya krīma sibgu dinokninkin nim krīma Adi Komii saika bidi yamasuim. ⁶ Mi yipiki ha boini yio siya Adi Komii saika bidi yamasuwun mi siya wi dimin taeminim biya Krai siya tirim wi simiir hiriinanar timi tir. Iriig.

Mi yipiki siir nomiyauwam naingwokwonanaeyin yio Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apikin

⁷ Mi ti kariir nomiyauim kara naingwokwonanaeyim, ti yayim kara winkiyim kimiiram hinin kima wi panin panina nwowi yim yai win tani. Kima simiir bidiyar iki wakaeyim iya kima biigibii Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmii kina. ⁸ Mi ti yayim ti kara winkiyim kimiiram yim yai winkim. Mi ikamim yipiki ti miyim Jisis Krai siya miriyim simiir kigim mi ti kima mirii ikim mi sima wi haini ninokninkini taka yaiya ya yai kaimwowaiga. Mi yim ti yayim yim hiniina boinkim, krīma krimiir nomiyauim simiiram naingwokwonanae. Dimusi rani, krīma ini ti yai imiir wakaeyokna apim mi ti dimin biyeyim ti ikami kwoinaw nwoikaiyim nibwomambunan yim wi simbi kinimnisainami mi simiir maeyauwa wi ti dimin kibiyim paenan niuyaeyim wi sima kisina okainaowidi. Jisis Krai siyairgin bwamkibwamin paenan krimiir niuya haiginuwiyin.

⁹ Mi yipiki ha boini, yio siya Adi Komii siir yai imiirar wakaeyokna apikin mi siya io pi siir nomiyau inaka swoki owi mi yio hiriinan inkamin yio Adi Komii siir yai imiir bi wakaeyokna apikin. Yio ini inkamin niyaka napamwiiyin siyu si sikwo pae min niririya apnam karamae nwowiyin ini siir hiriinan ywowin. ¹⁰ Mi yipiki siir nomiyau iiram naingwokwonanaei mi Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api, yio ini inkamin siyu nabe kigimok apiyin ini

siir hiriinan ywowin mi yio siya siyiu iirin ina sibgu kigomok apin mi siya wi nigikiyamyao akai rani. ¹¹ Mi yipiki siir nomiyau inaka nwowi io mi yio tari Adi Komii siir dimin taemin bi ninokninkin. Yio dimin biyie biyeyim simiir wakaeyokna apikin inkamin yipiki siyiu si napamwiiyin niyaka si hinin. Mi siir nhwo iirin nii aeya nimui mi ta hiriinan saiirsika siya paniisi kigomok api siyiu iirin.

¹² Ti kariir nomiyauim kara naingwokwonanaeyim, ta yokwo kara winkiya kara dimusi bi winkikin wari dimin biyie biyeyim kima tirim simiirsi winkika simiirin Adi Komii siya bidi haiyoprindiyumiigiyim. Simiirin siya bidi haiyoprindiyumiigiyim. Dimusi rani, dimin kibi kibiyim biya Krai siya tirim simiirsika. ¹³ Kima ti adim, kara ta yokwowa kimiiram winkika. Dimusi rani, wim kima siirin ina ninokninkinin yipiki biya omwaiyar niki waiyayokiyokiyin mi tariinanar nadigniyin siiram. Kara yokwowa yainan whrwanim nonkwona kamae nwowim kimiiram winkika. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiya wi kimiir kwoin waraurar niki okaiyokiyokiyim mi kima wi Setan siir nwoki ikwowaisiyim. ¹⁴ Kara yokwowa yainan whran kimiiram winkika. Dimusi rani, wim kima ini kirie hiriyar nwokripkaiyim mi Adi Komii siir yaiya ini ini hanin kimiir kwoinan kwirii idwokaiya mi kima Setan siir bidi ikwowaisiigim. Kara yokwowa ad imiiram winkika. Dimusi rani, wim kima ina ninokninkinim yipikim omwai hiriyar waiyayokiyokiyin mi ini tariinanar yadigniyin.

¹⁵ Mi kima dimin biyie biyeyim iikamim sima tiriyim ti nu iiranin simiiram kipi naingwo simiir wakaeyokna apam. Mi yipiki ti nuan dimin taeminim simiiram naingwowi mi yio tari Adi Komii siiram naingwokwo rani. ¹⁶ Mi dimin taeminim nuanim yim hinngim, mi ti dimin taeminim ti sima kigim sima inokinokin simiir haiyamar mini mi dimin biyeyim simiiramar mi kigmairi mi siya iki siir inig iirar hainanaeyim mipi ha boini, kara digworaekwoki naokingugunankaigin ini iki iikam nhirim simiir haiburin. Mi yim digworaekwowim yim Adi Komii siir tani. Nngaka. ¹⁷ Mi dimin taeminim ti nuin siirim mi dimin taeminim kigmairi ikim yim wi simbi digii mi yipiki dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim simiir wakaeyokna api yim wi hiriyar nokwoyokiyokiyami. Iriig.

Krais siir sau omomin yim wi sima simar nisiimaunaei

¹⁸ Ti kariir nomiyauim, iya ti nu ieya digiyana ya kingiin bidi yitkiya. Mi wim kima ta yai airin bidiyar yinokninkinim hinin Jisis Krai siir sau omomin wi panin panina nimbiam. Mi Jisis Krai siir sau omom whiekakim yim bidi yitim mi yim sima simar bidi yanaakninkinam mi nim krma ta ii airin ina ninokninkinim ya ini kingiin nwowa. ¹⁹ Dimusi rani, ti kamim yipiki Jisis Krai siir sauan omom win nwowim yim sima iripa kwoin krimaka nwo rani, yipiki Jisis Krai siiram naingwo tibmii kinnyim, yim sima krimiir bidi haiburgim. Mi sima iripa kwoin krimaka nwokiswo mi sima pi iripa krimakar pi ywowin. Mi sima krimiir bidi haiburgim mi ta hiriinan saiirsika nim krma ta siirin bidiyar yinokninkin kinim, simiir nwirki iripa kwoin krimaka bi swoki okim. Nngaka.

²⁰ Adi Komii siir naeyuin ha nitin ini hanin kimiir kwoin imiir ini kwirii idwokaini mi ta hiriinan saiirsika, kima ti dimin taeminim simiir dimin mwokimwoim simiir asi sibgu ninomokninkini. ²¹ Kara ta yokwowa kimiiram ha bi win boinkikin, wim kima Adi Komii siir dimin taemin mwokimwoim simiir bi ninokninkin. Nngaka. Wim kima simiirin bidiyar yinokninkinim. Mi ti digworaekwowim yipiki kaimwo nwowim mi ti digworaekwowim yipiki kaimwo nwo karam nwo ikim wim kima

simiirin bidiyar yinokninkin digim. Mi kima ti niksisaeyaiyim yipiki yaim-wokiyaimwoim simiir niinikikrimkripiyim simiirin ina mi inokninkinim.

²² Mi yipiki niksisaeyin? Mi ti inkamin yipiki ha boiniyin Jisisin yio Krai rani mi ti hiriinan inkamin Adi Komii siya nimbingii mi siya siirin wa nikropkii. Mi yio ti inkamin yio Jisis siir sau omomkin. Mi Adi Komii siya mi siir yinisim ieya sowiirniyyin digumii bi haimriiyugigo. ²³ Mi ti iikam hiriinanim yipiki Jisis Krai siir misisaeyim mi yim sima iriipi hiriinan Adi Komii siir warar mi misisaeyi simiir Adin. Mi ti iikamim yipiki Jisis Krai siir haiyim mi yim sima iriipi hiriinan Adi Komii siir warar mi inkin haigim simiir Adin. Iriig.

Adi Komii siir naeyiun krimiirin siya nisimaugun yai miyik

²⁴ Mi ta hiriinan saiirsika kima wi kimasiyar mintiraona. Mi yai kibiya yipiki bigibii kimar wakaeya, ya kimiir kwoinaw waraurar haig-nonkworinukripkai. Mi kima ti hiriinan tiri mi kima wi kwoin whiruwa Adi Komii siya mi siir yinisim ieya wi sowakaniiyar nwowi. ²⁵ Mi yim tiriiginim yim sima Jisis Krai siya nimbingiyim krimiiram krima haiyim. Siya krimiir whinkinsiis haiginuwam nimbingikin mi krima wi Adi Komii saika nwoki sibgu oyokiyokikaeyamim.

²⁶ Kara ta yokwowa kimiiram winkika kimiir boinworwokaigiyim ti dimin taeminim yipiki ti iikam ima naingwowyim kimiir niksisaeyam. ²⁷ Mi Jisis Krai siya siir naeyiun kimiir bidi hauugiyin mi ta hiriinan saiirsika siya kimiir asi whinkinsiis haiginuwi. Mi ti naeyiun kimiir kwoinaw waraurar nwokaikripkai mi kima wi inkam nwiram noksir tani kimiir nowomwarkaiyuwamim. Mi ti naeyiun kimiirin wi siyar nowomwarkaiyuwi dimin taemin whiekakim. Mi ti dimin taeminim wi siya nowomwarkaiyuwi, yim niksisaeyi dimin tani yim kaimwowaigim. Mi yim wi ti hinina nwowi, kima ta Adi Komii siir naeyiun siir yai aiir wakaeyoknaei, wim wi Jisis Krai saika namasukikini.

²⁸ Ihi, ti kariir nomiiyauim, kima Jisis Krai saika damasukikin. Mi kima ti hiriinan tiri mi iya siya swoki iti nua tiriir mi nim krima wi maigimaiga nwowini siir kigamin, krima wi nididwin tani mi wi mi agwoprakai rani. ²⁹ Wim kima bidiyar yinokninkinim Adi Komii siya bimbuiwani rani mi yipiki dimin miyik tiri mi kima wa ninokninkini siya siir yinisimkin. Iriig.

3

Tariinanin krima ini Adi Komii siir yinisim nwowim

¹ Kima whiekakarın ta saiir wakaeki, Adi Komii krimiir Wanin siya krimiiramın nhami nhami naingwokwo rani mi ta hiriinan saiirsika siya krimiirin siir yinisim asi nikiugim. Yim ti yaiyim yim kaimwowaigim. Nim krima siir yinisimkim. Mi iikamim yipiki ti nuan siyu imiir wakaeyokna apninkinubumbunaniyim mi ti tariinanar nadigniyim yim Adi Komii siir bi ninokninkinim. Mi ta hiriinan aeya sima ti dimin taeminim krima wakaeyokna apiyim simiir paniisi yinokninkinsi. ² Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, nim krima Adi Komii siir yinisimkim. Mi krima sibgu ninokninkin tani mhoiia krima wi panin panina namisi owi. Mi Adi Komii siya ti dimin hiriinanin krimiir bi niki isimaugun. Mi ti diminin sasaigin krima sibgu inokninkinin Jisis Krai siir, yio hinuingin siya wi sipi swoki iunaiini mi krima wi siirar kigwini mi iya krima siir kigwini mi nim wa ninkpit iuguskii mi wi siir hiriinanar namwowaui. ³ Mi yipiki ti dimin taeminim nimbiyamanim simiiram nwokwokini mi yim sima wi hiriiriiriyar boininaei dimin biyie karamaeka mi sima wi dimin whirki kimbu

karamaeyar nwowi Krai siya nwowa dimin whirki kimbu karamae siir hiriinan.

⁴ Damin biyieya saiir bwamkibwamin Adi Komii siir siyiu komii siir yaiya siyar kwainakibiiri. Mi ta hiriinan saiirsika ti iikamin damin biyieki naokingugunankaiyim sima Adi siir siyiu komii siir yaiyim simiir asi ninakrimkripi. ⁵ Mi kima ina ninokninkinkinim ta Jisis Krai siya nuunaiiniya nua tiriir iikam simiir damin biyie biyieyim simiir haiyoprindiyi umiigiyam siya damin biyie whirmin whirmin bi swoki tirmintirminkin mi siya ti hiriinan tiramar mi aingwokin. ⁶ Mi ta hiriinan saiirsika, tiki iikam whiekakim yipiki Jisis Krai saika namasukikinim yim sima inokinokin damin biyie bi tirkim. Mi ti iikamin yipiki inokinokin damin biyie biyieya tirnanaeyim mi simiir kwoinim Krai siiram naingwo karamae nwowiyim yim siiram bi wakaeyokna apikim.

⁷ Ti kariir nomiiyauim, kima iikamin simiiram kipi kiwaki kimiir niksisaeyim. Mi yipiki siyiu miyikimiyikni nwowi mi yio sikisiya inkamin. Dimusi rani, Adi Komii siya krimiirin ha kigi nim krima damin whirki bi kimbugim Jisis Krai siir hiriinan damin whirki kimbu karamae siya nwowa saiir hiriinan. ⁸ Mi yipiki damin biyieyim simiirsimiira tirnanaei mi yio tari Setanikin. Biya mi tariinanin iriipi hiriinan Setan siya ini damin biyieyar tirkripkaiyin. Mi tiriiginim yipiki damin biyieyim simiir simiira tirnanaeyim yim siir iikakim. Mi Adi Komii siir yinisimin siya nitin ti nu iir siya dimusi bi nitkin siya Setan siir miyim simiir digiguskiam nitkin.

⁹ Mi yipiki Adi Komii siir yinisim nwowi mi yio tari siir naeyiu iir bidi haiyin. Mi ta hiriinan saiirsika, siya damin biyie paniisi tryokiyokiyamsi. Ningaka. ¹⁰ Mi ti hiriinan siyiuin, nim krima ina ninokninkinim yipiki Adi Komii siir yinisimin mi yipiki Setani yinisimin. Mi yipiki damin biyieyim simiir simiira tirnanaei mi yio tari Adi Komii siir yinisim tani. Mi yipiki siir nomiiyau iiram naingwokwonanaei karamae nwowiyin mi yio Adi Komii siir yinisim tani. Iriig.

Kima kimiir nomiiyauim simiiram daingwokwonanaei

¹¹ Mi ti yaiyim yipiki bigi bi kimar wakaeyim, kima siir yai aiirin hinina wakaekim krima irni nwirniyam daingwonanaei, ¹² mi krima io whwonkam kipi nanao ti inkamin Ken nikuwiyin siir hiriinan yio siya Setan siirgin mi yio siya siir nomousim iir asi nisomaokin. Mi siya siir dimusi nisomaokin? Siya siirin mansi nisomaokikin, damin taeminim siya tirim yim miyik rani mi damin taeminim siir nomousim ieya tirim yim wadiekim. Mi siya siirin io ha nwowin mi siya siirin ina yisomaokiyin.

¹³ Kima mouni hanin kipi siinkaoki. Dimusi rani, iikamin yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowiyim yim sima kimaka whwokwoka nwo rani. ¹⁴ Mi krima krimiir nomiiyau imiiram naingwokwonanaei mi krima wi haini ninokninkini krima damin biyieyim simiir wakaeyokna ap rani mi hiriinankinuwi, krimiir kwoinim yim wi paeki nu rani. Mi krimiir kwoinin yio wi pi ninkpitkii mi wi omwaiyar swoki waiyai mi siya wi Adi Komii saika nwoyokiyokiikaeyami Mi yipiki siir nomiiyau iiram naingwokwo karam nwowi mi yio tari damin biyieyim simiir wakaeyokna apikin mi siir kwoinin yio bidi yaowigusamin siya Adi Komii siir damin taeminim simiir naingwoyiskai rani. ¹⁵ Mi yipiki io whwonkam siir nomiiyau iir nanaowi mi yio ini inkamin iikam nisomsomaokaowiyin ini siir hiriinan ywowin. Kima ina ninokninkinim ti inkam hiriinanin yio siir kwoinin bidi yaowin mi yio siya Adi Komii siir damin taemin sim whir wara swoki aingwoyiskai rani. Mi siya wi saika nwoyokiyokiikaeyam tani. ¹⁶ Biya Jisis

siya kr̄imiirsi naokin mi ti hiriinan siȳiun siya kr̄imiir m̄in niisiimauugin iikam nhirmiyam siya naingwokwonanaeiya saiir bwamkibwam iir. Kr̄ima ti dim̄in taeminim Jisis siya tir̄im simiirarar tir. Kr̄ima kr̄imiir nomiiyauim simiiram daingwokwonanaei mi kr̄ima naosi kipi nidid simiir whinkinsiis haiginusiyin. ¹⁷ Mi yipiki siir nu iirar nwowi mi siya digworaekwoki naokingugunankaii mi ha ninokninkini siir nomiiyauin yio dim̄in karamaeka mi siir mwoin nikrimkrae karamae nwowi mi siya ha boini siya siirin wi dim̄in sim whir swoki hauu rani mi Adi Komii siir naingwokwonanaeya wi panina haigiprakai siir kwoinauin? Sima wi dig nwo rani! ¹⁸ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, kr̄ima yayim naekak nwo karam nwowiyim simiirin hinda kipi priiboin priiboin mi hinina kipi mi boin, nim kr̄ima iikam imiiramar naingwokwonanaeikim. Kr̄ima simiir whinkinsiis haiginu mi simiir diisiimauu hinin, kr̄ima simiiram̄in nhaminhami naingwokwonanae rani. Iriig.

Iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim yim sima siir whwonkam idan wi nididgak nwo rani

¹⁹ Mi ti hiriinan siȳiun, nim kr̄ima wa nwoki inokninkinim hinin nim kr̄ima Adi Komii siirgin yipiki dim̄in mwokimwoim simiir bwamkibwamin. Mi ti hiriinan siȳiun, kr̄imiir kwoinim wi nidid rani, kr̄ima Adi Komii siir whwonkam ida nokwowi. ²⁰ Mi kr̄imiir kwoinim sima kr̄imiirin hinina boini, nim kr̄ima dim̄in biye bidi tir̄im. Dimusi rani, Adi Komii siya dim̄in taemin imiirin ina ninomokninkin digin mi kr̄imiir dim̄in biye biyeyim yim wi siya haiyoprindiyumuigii mi kr̄ima wi simiirsi nidid rani mi siya ti dim̄in taemin imiirin whirm̄inwhirm̄in bi nokpaokigin, siya simiirin ina ninomokninkin digin. Mi ti dim̄in taeminim kr̄ima ninokninkin karamae nwoka, w̄indi yio siya ina ninokninkin. ²¹ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim mi kr̄imiir kwoinim sima kr̄imiirin hinina boinmauu karamae nwowi, kr̄ima miyik rani mi iya kr̄ima Adi Komii siir whwonkam ida nokwowi mi kr̄imiir kwoinim wi kir̄ie hiriyar nwokripkaii. ²² Mi kr̄ima Adi Komii siiram̄in dim̄inam srii mi siya kr̄imiirin wa hauuwi. Dimusi rani, nim kr̄ima yai imiir wakaeyokna apkim mi kr̄ima dim̄in miyik miyikim siya naingwowim kr̄ima tir̄am kr̄ima simiir tirkim. ²³ Biya Adi Komii siya ti yayim kr̄imiir bidiyar iki boinmauum. Kr̄ima siir yinisimin Jisis Krai siir wakaeyokna ap mi irni nwirniyam dinan aingwokwo. ²⁴ Mi yipiki Adi Komii kr̄imiir Wanin siir yai imiirarar wakaeyokna api, siya mi Adi Komii siya sowa wi kwoin whiruwa nwowi mi siir naeyiun yio Adi Komii siya hauugiyin kr̄imiir, ti Adiiyayin siya ini kr̄imiir kwoinau tir kwir̄ii idwokaiyin mi ta hiriinan sairsika nim kr̄ima ina mi inokninkinim nim kr̄ima ini kwoin whiruwa saika nwowim. Iriig.

4

Adi Komii siir naeyiu ieya mi yiu biyeyin niksisaei ikin

¹ Ti kariir nomiiyauim, iikam whiekakim yipiki yai bibiyeyim niksisaeyim sim nanaakninkii haiginuwiyim hinda tinda bidi yinoopkiyim. Mi iikamim kimiiram niti mi sima ha nini boini, yim sima Adi Komii siirgin mi kima wi kipi niki anka aingwo tibmii kin simiir yai aiiram̄in. Biyin kima simiir tiki kinankiu mi sibgu sibgu tiki kigimoki ti simiir hir nwokaiyin yio Adi Komii kr̄imiir Wanin siir naeyiu ieya piyami owin, iyie uridyiu biyeki piyami owin. ² Mi kima wa kigninokninkinkii, Adi Komii siir naeyiun siya ini hanin simiir kwoin imiir kwir̄ii idwokaii. Mi yipiki ha boini, Jisisin yio Adi Komii siir kwoinkar naingwo imbingikin, tiriir nitamin mi siya ini inkam kingikinar

yauni oniyin mi kima wi hanngi ninokninkinkii, Adi Komii siir naeyuun ini ti inkam iir nwokaiyin. ³ Mi yipiki Jisis Krai siirin hiniina boin kamae nwowi mi ti kwoinin siir kwirii idwokaiyin yio Adi Komii siir tani. Nningaka. Tiki kwoinin yio Krai siir sau omomkin. Kima bidiyar iki inokninkinim hinin siya wi sipi niti. Mi tariinanin siya ti nu iir bidi yauni oniyin.

⁴ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, wim kima Adi Komii krimiir Wanin siirgin mi wim kima ti iikam biye biyeyim simiir bidi ikwowaisiigim. Dimusi rani, yipiki wari kimiir kwoin nau kwirii idwokaiyin siyairgin yipiki ti iikamim nuanim simiir kwoin nau kwirii idwokaiyin yipiki niksisaeyin siir nikwowaisiyyin bi. ⁵ Mi ti iikamim yipiki niksisaeyim yim nu tiran ima yim sima Adi Komii siir tani. Mi ti dimin taeminim sima boiniyim yim nu tirankim mi ta hiriinan saiirsika tiki iikamim nuanim simiir asi wakaie mi simiir asi wakaeyokna api. ⁶ Mi nim krima Adi Komii siirgin. Mi ti iikam yipiki Adi Komii siirim sima inokninkin krimiir yayim simiir simiira wakaenanaeikim. Mi ti iikamim yipiki Adi Komii siir kamaeyim yim sima krimiir yayi imiir bi swoki wakaieikim. Nningaka. Mi ti hiriinan siyuun nim krima ina ninokninkinim ti iikamim yipiki Adi Komii siirgin siir naeyugakim mi ti iikamim yipiki Setani niksisaie naeyuun si nwokaiyim simiirin ina mi inokninkinim. friig.

Adi Komii sasairgin naingwokwonanaeyin

⁷ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, kima irni nwirniyam daingwokwonanae. Mi ti siyu hiriinanin irni nwirniyam krima naingwokwonanaeyin yio Adi Komii siirgin. Mi yipiki siir nomiiyau iiram naingwokwonanae yio Adi Komii siir yinisimkin mi yio siya siirin ina sibgu inokninkinin. ⁸ Adi Komii siyairgin naingwokwonanae saiir bwamkibwamin. Mi ta hiriinan saiirsika, yipiki siir nomiiyau iiram naingwokwonanae kamae nwowi mi yio tari Adi Komii siir bi ninokninkin. ⁹ Adi Komii siya krimiir bidi yisiimauuun hinin, siya krimiir naingwokwonanaeikin. Mi siya siir yinisim nwirkinwiruwan asi nikropkikin mi siya krimiir whinkinsiis haiginiuwam nitkin mi ta hiriinan saiirsika krima wi wadie saika asi nwoyokiyokaeyami. ¹⁰ Mi naeyuun naingwokwonanaeyin siir bwamkibwamin yio si. Ta krima naingwokwonanaeya Adi Komii siiram saeya rani. Mi krimiiramin bi siyar naingwokwonanaekin mi siya siir yinisim iirin ina yikropkiyin mi ta hiriinan saekisaeyairga Adi Komii siya krimiir dimin biye imiirin siirsiyar haiyoprindiyumiigikin.

¹¹ Ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, ti dimin taemin hiniinim yim krimiir nisiimauugim hinin Adi Komii siya krimiiramar naingwokwonanaeikin mi nim krima wi irni nwirniyam mi aingwokwonanaeyim. ¹² Adi Komii siirin inkamki bi swoki kigmiminkin. Mi krima irni nwirniyam naingwokwonanae mi ti Adi Komiiyin ti krimiir kwoin nau kwirii idwokaiyin mi krima wi siiram naingwokwonanae mi krima wa ninokninkini siya ini krimiiramar naingwokwonanae iskiyin.

¹³ Krima ina ninokninkinim krima mi Adi Komii siya krima ini kwoin whiruwar nwowiskiyim. Dimusi rani, biya siya siir naeyuun krimiir niki hauugikin mi siya ini krimiir tir nwokaiyin. ¹⁴ Nim krima Jisis siir bidi kigim mi krima ta yayi aair asi boinmimauuwi. Adi Komiiyin siir Adin siir yinisim iirin siya nikropkikin iikam krimiir nanmaiwarkainam mi ta hiriinan saiirsika siya iikam whiekakim nu tiranim simiir asi whinkinsiis haiginiugun dimin biyeyim ti nuin siirim simiir kirie aair kantiokiyam. ¹⁵ Mi yipiki ha boini Jisis siya Adi Komii siir yinisimkin mi ti inkamin siya mi Adi

Komii siya sowa wi kwoin whiruar nwowi. ¹⁶ Adi Komii siya siyaargin naingwokwonanae saiir bwamkibwamin mi nim krīma ina ninokninkinim siya krīmiramin ina naingwokwonanaeyin. Mi ti iikamim yipiki iikam nħirmiyam naingwokwonanaeyim, yim sima wi Adi Komii saika kwoin whiruar nwoyokiyokikaeyami. ¹⁷ Adi Komii siya ħinina naingwowi, nim krīma iikam ħiiramin nħami nħami naingwokwonanaei rani. Mi krīma ħiriinan tiri mi ti dimin taeminim ti tariinan krīma tirim yim ħini ti dimin taeminim biya Kraisiya tirim ħini simiir ħiriinan ywowim. Mi krīmirin wi Adi Komii siya whinkinsiis haiginuwi hindara naingwokwonanae iskiyim. Mi mħoiya iya Adi Komii siya ħidi iikam ħiir mi nim krīma wi nħidid rani. ¹⁸ Mi yipiki ħinina ninokninkini Adi Komii siya siiram naingwokwonanaei mi siya wi nħidid rani. Mi yipiki Adi Komii siirgisiram naingwokwonanaei mi siya wi dimin taeminsi nħidid rani. Inkamin dimusi nħididi? Siya dimusi nħidid rani, siirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini ti dimin biyie biyeyim yipiki biya siya tirim. Mi yipiki Adi Komii siirsi nħididi mi yio tari Adi Komii siya mi iikam ħima simiiramin sibgu naingwokwonanaei rani.

¹⁹ Nim krīma Adi Komii siya mi iikam ħima simiiram naingwokwonanaei. Dimusi rani, siya biigibiyin krīmiramin naingwokwonanaekin. ²⁰ Mi inkam nħirki ħinina boini siya Adi Komii siiram naingwokwonanaekin mi siya siir nomiiyau ħika pi io nwowi mi yio ti inkamin pi nħisisaekin. Iikam krīma Adi Komii siir bi swoki kigmiminkim. Mi yipiki siir nomiiyau ħir kigi mi siiram naingwokwonanae karamae nwowi mi siya Adi Komii siiramin wi panina naingwokwonanaei yipiki siya kig karamae nwowin, ha? Mi inkamin siir nomiiyauin saika nomboboin ae karamae nwowi mi yio wi Adi Komii siiram naingwokwonanaei rani. Nħngaka. ²¹ Jisis Kraisi siir yaiya ya krīmir bidi hauuwa, krīma saiir wakaeyoknam. Mi yipiki Adi Komii siiram naingwokwonanaei mi siya iriipi ħiriinan siir nomiiyauin siiram warar timi aingwokwonanae. Iriig.

5

Iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim dimin biyie biyie ħiirin wi sima nikwowaisii

¹ Mi yipiki ħinina naingwo tibmii kħini Jisis siya Kraiskin, yipikin Adi Komii siya nikropkiyin mi yio ti inkamin Adi Komii krīmir Wanin siir yinisimkin. Mi yipiki Ad ħiiram naingwokwonanaei mi siya siir yinisim ħiiramin wara timi aingwokwonanae. ² Mi krīma Adi Komii siiram naingwokwonanaei mi siir yai aiir wakaeyokna api mi krīma wi ħainii ninokninkini nim krīma siir yinisim ħiiramar naingwokwonanaekin. ³ Mi Adi Komii siya naingwokwonanaeiya saiir bwamkibwamin ya ħinina krīma ti dimin taemin whiekakim siya hauuwim krīma tiram simiirar wakaeyokna iski. Mi ti diminim siya boinanim krīma tiram, yim wi ħikak krīmir nħowaiginu rani. Nħngaka. ⁴ Mi siyiuin ti iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim sima nwowiyin yio wi dig nwo rani, Adi Komii siir yinisim ħiir nikwowaisiyim, simiir kirieya ħini ti simiir siyiu bibiyeyim simiir kou ywowa. Dimusi rani, nim krīma Adi Komii siiram naingwo tibmii kħinikim mi krīma wi digar nwowi ti siyiuin ti iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim sima nwowiyin siir nikwowaisii iuguskiyim. ⁵ Mi wi dig nħinga nwowi ti siyiu ħiriinanin ti iikamim yipiki Adi Komii siir ninokninkin karamae nwowim sima nwowiyin? Mi tiriiginim yipiki ħinina naingwo tibmii kħiniyim Jisis Kraisi siya Adi siir yinisimkin, yim wi digar nwowi. Iriig.

Adi Komii siya b̄idi sibgu anaakn̄nkii haiḡin̄ugiyim Kraiis siir dim̄in taemin̄im

⁶ Yio Jisis Kraiis sasairgin̄ ti inkam̄ nw̄iruwan̄ ti nū iir̄ niuunaiiniyin̄. Mī siya op̄ ha baptais̄in̄ mī mhoīiya siya ina yaonamin̄ paeyin̄ h̄iniya n̄ir̄ion̄ink̄in̄in̄ siir̄, siir̄ nh̄ie aeya naokiinainiyam̄. Mī īiya siya ti nū iir̄ niuunaiiniyin̄, siya min̄am̄ niuunaiin̄ik̄in̄ siir̄ nh̄ie aeya mī siir̄ op̄ aeya sowar naokiinainiswowim̄. Adi Komii siir̄ naeyīūin̄ siyaairgin̄ dim̄in taemin̄im̄ simiir̄ bwam̄k̄ibwam̄in̄ mī kr̄imiir̄in̄ siyar̄ n̄isiimauugin̄ h̄in̄in̄ Jisis siya Adi Komii siir̄gin̄siir̄ ȳinisim̄kin̄. ⁷ Dim̄in whoim̄uwam̄ sima simaairgin̄im̄ kr̄imiir̄ n̄isiimauuyokiyok̄iyamiyim̄ h̄in̄in̄. ⁸ Adi Komii siir̄ naeyīū ieya mī op̄, ta opa Jonki si baptais̄ haiḡin̄īuwa Jisisni mī nh̄ie aeya mī ta īiya bīiya Jisis siya naonama mī siir̄ nh̄ieya ha naokiinainīiya saiir̄ ti swokī aingwowoknaki. Mī ti dim̄in whoim̄im̄ yim̄ dim̄in wh̄iruwan̄ siirarar̄ n̄isiimauugin̄ Jisis siya Adi Komii siir̄ ȳinisim̄kin̄. ⁹ N̄im̄ kr̄ima yayim̄ inkam̄ki boin̄im̄ kr̄imiir̄ simiir̄ wakaeyim̄ mī kr̄ima inī simiirar̄ wakaeyokna apim̄ mī kr̄ima ti yayim̄ Adi Komii siya boin̄m̄imauuim̄ siir̄ ȳinisim̄ iir̄ simiir̄ wakae. Dimusi rani, siir̄ yayīa inī ikī inkami yayim̄ simiir̄ haibura. ¹⁰ Mī ȳip̄ikī Adi Komii siir̄ yaī imiir̄ wakaeyokna apī mī siir̄ kwoin̄in̄ pa n̄inokn̄ink̄ink̄ii ta Adi Komii siir̄ yayīa ya kaimwowainga, ya saeya h̄in̄ina boinka, Jisis siya kariir̄ ȳinisim̄kin̄. Mī ȳip̄ikī ti Adi Komii siir̄ yaī imiiram̄ naingwō t̄ibm̄iī k̄in̄ karamae nwowi mī ti yayim̄ ȳip̄ikī bīiya Adi Komii siya boin̄im̄ siir̄ ȳinisim̄ iir̄ simiir̄ wakae karamae nwowi mī yiō ti h̄iriinan̄ inkam̄in̄ ti h̄iriinan̄ boiniyin̄ yiō Adi Komii siir̄ n̄iksisaei. ¹¹ Tī yayim̄ yim̄ Adi Komii siya boinkikim̄ kr̄imiir̄. Siya kr̄imiir̄in̄ b̄idiyar̄ wh̄ink̄insiis haiḡin̄īuw̄in̄ mī kr̄ima w̄i in̄igak saikar̄ nwoyokiyok̄ikaeyami. Siya kr̄imiir̄in̄ ta h̄iriinan̄ saiir̄si wh̄ink̄insiis haiḡin̄īugin̄ ta siir̄ ȳinisim̄ iir̄ siya n̄ikropkiya saiir̄si. ¹² Mī ȳip̄ikī kwoin̄ wh̄iruwa Kraiis siiram̄ nwowi, yiō w̄i h̄irīiyar̄ nokwoyokiyok̄ikaeyami. Mī ȳip̄ikī h̄iriinan̄ t̄ir̄ karamae nwowi, yiō w̄i n̄inga nwowi. Iriig.

Kr̄ima h̄in̄ina n̄inokn̄ink̄in̄i kr̄imiir̄ in̄igin̄ w̄i omwaiyar̄ h̄irīiyar̄ nwoki waiyayokiyok̄ikaeyamim̄

¹³ Ta yokwowa kara w̄ink̄ika dimusi rani, wim̄ k̄ima iikamim̄ ȳip̄ikī Adi Komii siir̄ ȳinisim̄ iir̄ wakaeyokna apiyim̄ k̄ima d̄inokn̄ink̄in̄ h̄in̄in̄, wim̄ k̄ima w̄i in̄igak h̄irīiyar̄ nwoyokiyok̄ikaeyami. ¹⁴ Ya dimusi rani, tī h̄iriinan̄ siȳīūin̄ kr̄ima w̄i dim̄inam̄ Adi Komii siir̄ sr̄isī n̄idid rani. N̄im̄ kr̄ima ina n̄inokn̄ink̄in̄im̄ īiya kr̄ima Adi Komii siiram̄ sr̄īī dim̄inam̄ ȳip̄ikī siir̄ kwoin̄ iir̄ wakaeyokna apiyim̄ siya kr̄imiir̄ yaī imiir̄in̄ wa wakaei. ¹⁵ N̄im̄ kr̄ima ina n̄inokn̄ink̄in̄im̄ īiya siya tī dim̄in taemin̄im̄ kr̄ima sr̄igiyim̄ siiram̄ simiir̄ wakaew̄iniyin̄ mī kr̄ima pa n̄inokn̄ink̄ink̄ii kr̄ima simiir̄in̄ wa haii.

¹⁶ Mī ȳip̄ikī siir̄ nomiiyaū iir̄ k̄igi siya dim̄in biȳieyin̄ ȳip̄ikī paeya nami om̄in̄ siir̄ nam̄ karamae nwowiyin̄ siir̄ t̄iri mī siya Adi Komii siiram̄ sr̄īī mī siir̄in̄ w̄i siya wh̄ink̄insiis haiḡin̄īuwi mī ta h̄iriinan̄ saiir̄sika siya w̄i in̄igak h̄irīiyar̄ nwoki sibgu oyokiyok̄ikaeyamim̄. Mī tī inkam̄in̄ siya dim̄in wh̄ir̄ t̄iri mī siya w̄i paeni om̄in̄ siir̄ nami. Mī ȳip̄ikī tī h̄iriinan̄ t̄iri, yiō w̄i paeya nami om̄in̄ siir̄ nami. Adi Komii siiram̄in̄ tī h̄in̄in̄ inkam̄in̄ dim̄in biȳiekī naok̄ingugunankaiyin̄ siiram̄ k̄ipī sr̄īī. ¹⁷ Dim̄in taemin̄ kasa rani, ȳip̄ikī iikam̄ ima t̄irim̄ Adi Komii siir̄ yaī imiir̄ k̄ik̄in̄waimwaisīiyim̄ mī dim̄in taemin̄ biȳie biȳieyin̄ sima t̄iriyim̄ yim̄ w̄i Adi Komii siir̄ t̄ir̄ tanī iō siya nwowam̄ mī sima w̄i ta h̄iriinan̄ saiir̄si nam̄ tanī paeni om̄in̄ siir̄in̄.

¹⁸ N̄im̄ kr̄ima ta saiir̄in̄ ina n̄inokn̄ink̄in̄im̄ ȳip̄ikī Adi Komii siir̄ ȳinisim̄ nwowi siya w̄i dim̄in biȳie h̄irīiyar̄ t̄iriyokiyok̄iyam̄ tani. Mī tī h̄iriinan̄

inkamın siirın Adi Komii siir yınisım ıeya kigrıraowi mi ta hiriinan saiirsika Setan siya wi siir tirbu rani.

¹⁹ Nim krıma ına ninoknınkınım nım krıma Adi Komii siirgım mi ti iikam whiekakım ti nu iir nwowım, Setanın yio ini simiir kigrıraowan inkam ywowın mi yım sima wi siir wakaeyokna api.

²⁰ Krıma ına ninoknınkının Adi Komii siir yınisımın yio bıdiyar yıtın krımiir whınkınsiis haigınıuwam mi ta hiriinan saiirsika krıma Adi Komii krımiir Wanın kınngikının siir asi ninoknınkını yaeya Adi Komii nwır karamaeka. Krıma ini Adi Komii siir yınisımın Jisıs Kraıs ini saıka yamasuswın Adi Komii nwırkınwıruwan sasairgın mi siya ına nwowın mi krımiirın siyar whınkınsiis haigınıuwi mi ta hiriinan saiirsika krıma wi asi nwoyokiyokıkaeyami inokınokın.

²¹ Ti kariir nomiiyauım kara naıngwokwonanaeyım, kima ti tidiyıuım kamkim sim nıkrımtio kuuwiyın uruwai siyaowainan yıpiki iikamkim sim hainaniyım simiirsiyın aru dwo. Iriig.

2 JON

Mi yokwo kwisaka Jon siya winkiya Grik simiir yaigin aiir, ya min boinkika Jon siya, wig aeya mi saiir yinisisim ikim. Nhirim yim ta wig aiiram naingwo tibmiigim sima hinina naingwokim saeya iikamim naingwo tibmiiyim yipiki maeyau kwiruwa nwowim simiir hiriir swoki imbiyamim. Siya simiirin min boinkikin sima irni nwirnyam inanaingwokwowim mi kam bibiyeyim simiirsi mintiraowim yipiki Kraiis siir dimin taeminim simiirgisimiir nisiimauu karamae nwowim. Iriig.

¹ Kara Jonkin, Adi Komii siir pugana saiir biyan inkamkin mi ta yokwowa kara winkika wigim yipiki biya Adi Komii siya nimbimim siir yinisisim nwowam kimiiram. Mi saeya kimiiraram bi winkika, saeya kima mi kimiir yinisisim ima kimiiramar winkika. Mi kara kimiiram nhami nhami naingwokwonanae rani, kanakana rani, iikamim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir yai aiiram naingwo tibmiiyim sima warar winkika. ² Krima kimiiram asi naingwokwonanaei. Dimusi rani, wara Adi Komii siir yai kibikibiyim kimiir kwoinawu nwokaiyim yim wi waraur hiriyyar haig-nonkworinukripkaii.

³ Kara hinina naingwowi Adi Komii siya mi siir yinisisim ieya Jisis Kraiis krimiirin naingwoyimyo mi naingwobumbu mi iripa nongwomamair ae sowa hauugin mi ta hiriinansika sima wi krimiiram asi naingwokwonanaei mi krima wi wadie nwoki sibgu owim iripa nongwomamairamin. Dimusi rani, nim krima siir yaimwokiyaimwo imiir wakaeyokna apkim mi irni nwirnyam naingwokwonanaekim. Iriig.

Krima iikamim simiiram daingwokwonanae

⁴ An kara ha wakaekin kimiir pugana saiir iikam nhirim yim ha wakaeyoknaeikim. Dimusi rani, wim kima ti siyumwokisiyumwoin Adi Komii siya boinin krima tiram siir wakaeyokna tirin mi an kara ini maigimairgar ywokiyan. ⁵ Kara kimiirin ti hinina boinkikin, krima irni nwirnyam daingwokwonanae. Yim ti yayim tapar bi kwitkim. Yim ti yayim yim bigibi krima naingwo tibmii kana mi ha wakaeyim yim sima. ⁶ Mi krima Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwokwonanaei mi krima siir yai imiir warar timi wakaeyokna ap. Biya siya krimiirin ti hinina boinkin, krima irni nwirnyam daingwokwonanae.

⁷ Iikam whiekakim bidi yinoopkiyim hinda tinda iikam imiir priyiksasaeyam. Sima ti hinina misisae boinamkim, Jisis siya iikam krimiir punan nwonanikin mi siya nua tiriirin ha nuunaiinikin. Mi ti hiriinan siyuin ti iikam imiir sima niksisaeyin mi yim sima ini Kraiis siir sau omomnan ywowim. ⁸ Kima, kimasiyar mintiraona mi kima wara dimin kibi kibiyim kimiir kwoinawu nwokaiyim Adi Komii siya haigiyumauuwim simiir simiira tiranae, mhoiya kira wi dimin taemin kasa hai rani, kimiirin wi siya hauwi.

⁹ Mi yipiki yai nhirim Kraiis siir yayim simaka ninkin haiginkii, Adi Komii siya wi saika nwo rani. Nungaka. Mi yipiki Kraiis siir yai imiir wakaeyokna api, Adi Komii siya mi siir yinisisim ieya sowaniiyin wi saikar nwo. ¹⁰ Mi inkam nwirki niti mi siya Kraiis siir yai imiir wakaeyokna ap karamae nwo mi kira wi simiir kipi nikuna apninopkai kiriir omakanau hiriir namamin mi wi simiir kipi mi boinwin hinin, ha wit. Mi kira simiirin hinina kipi mi boin, Adi Komii siya ini kimakar nwowin mi kimiirin wi siya nwoaiginuwi

iripa nongwomamaɪr aeyam. ¹¹ Mi yipiki ti inkam biye hiriinanin siir boini hiniin siya wi saika nongwomamaɪr aei mi yio tari siir nomiiyaugin mi dimin biyeyim yipiki biya ti inkam ieya tirim yim iriipi siir waraigim.

Nikopkaigiyan yai aeya

¹² Dimin kasakasa rani, kara naingwowim kimiir boinmimauuam mi kara simiirin pi yokwoni ara winki rani. Kara kimiir kignakiyam tiri mi ta hiriinan saiirsika krɪma wi iripa nwoki boinaiyim ti dimin taemin imiirin mi krɪma wi maigimairga niki inan oswowim. ¹³ Mi kiriir yokman yaowae budieya saiir yinisisimim, sima nokboinmamaigikim. Iriig.

3 JON

Mi mhoigimhoiiyan yokwowa Jon siya wankiya, ya siir nomiiyauwin yipikin siya naingwokwonanaeyin Gaias nikuwiyin ya siiram wankika. Jon siya min boinkikin siyu miyikin Gaia siya nwowiyin mi siya ninkinwamwarki boiniyin siyu bibiyeyim inkam biyanin min dapiyin Daiotrefis siya tirim simiir. Iriig.

¹ Kara Jonkin, Adi Komii siir pugana saiir biyan inkamkin ta yokwowa kara Gaias kiriiram wankikin, yipikin kara naingwokwonanaeyin. Dimusi rani, ni kira ini Adi Komii krimiir Wanin siirgisiir siyu iirar nwowin.

² Ti kariir nomiiyauin kara naingwokwonanaeyin, kara ha naingwowi kira maki kipi nii mi yio ini mi owin kira hiriinan wadiyar mi owin kariir kwoinin rirmiiya siya nwowiyin Adi Komii siiram wakaeyokna apam siir hiriinan dwo. ³ Kara ina ninokninkinin. Dimusi rani, nomiiyau nhirim ha nitim kariirin sima ini boini hiniin kira Krai siir yai imiirin ha sibgu wakaeyokna apikim. Inokinokin ni kira Adi Komii siir siyugisiyiu iirar napikin. Mi ta yaiya kariirin maigimaiga saeya nwowaiginiugin. ⁴ Mi an kara hiniina wakaekin, kariir nomiiyauim tariinanin sima ini Adi Komii siirgisiir siyu iirar nwowin mi ti dimin hiriinanin kariir kwoinin siya hugrimkripkin maigimaiga komii nwowamin. Dimin whirki kariirin hiriinan bi tirkin maigimaiga kara nwowamin. Niingaka. Iriig.

Sima Gaias siir boinkim miyim siya miriyim wadie wadiekinaigim

⁵ Wim kima ti nomiiyauim kara naingwokwonanaei ima wim kima Adi Komii siir dimin kibi kibi imiir tirkim mi Adi Komii siir iikamim hinda tinda nwowim yipiki Adi Komii siir yai imiir boinmimauwiyim simiirin ini kimar kigriraowim. Kima simiir whwonkam imiir bi kig ninokninkinkim mi kima simiirin ina mi whinkinsiis haiginiuwim. ⁶ Mi iikam nhirim ha nitim krimiiram mi iikamim Adi Komii siir pugana saiirim krimiirin sima ini boinmauuni hiniin simiirin kima whinkinsiis haiginiugin. An kara hiniina naingwowi kima simiirin hiriyar whinkinsiis haiginiukripkai mi simiirin dimin taemin ha timi hauu mi ta hiriinan saiirsika sima wi hinda tinda asi nami Adi Komii siir yai imiir boinmimauuwamam. Mi ti dimin hiriinanin yipiki kima tirim simiir Adi Komii siya kimiir mi aiiram in maigimaiga ywokiyin. ⁷ Mi sima simiir om imiir haiburgigim mi ha namim Adi Komii siir yai imiir boinmimauuwam mi sima dimin taemin bi priihaigim iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiiram naingwo tilmii kin kamae nwowiyim simiir hirankin. Niingaka. ⁸ Mi simiirin krimar whinkinsiis haiginiu mi krima kigrirao mi ta hiriinan saiirsika sima krima dimin taeminim wi yaripar tiri mi Adi Komii siir yai ima. Iriig.

Daiotrefis Demitrias sowa

⁹ Mi kara yokwo bidi wankiyin ti iikamim ta maeyaua saiir hiranin yipiki Adi Komii siiram naingwo tilmii kiniyim simiiram. Mi yio Daiotrefisin, ti inkamin yipiki simiir biyan inkam nwowam naingwowin siya kariir bi nikuunakin siir kigriraowamin. ¹⁰ Mi ta hiriinan saiirsika, iya kara niti mi ti dimin taeminim siya tirim kara wi kiriir nini boinmimauuni, siya kinaopitkaigaiyu boinamim krimiir mi sima sima rani, siya nomiiyauim yipikim Adi Komii siir yai imiir boinmimauuwamim simiir boinkim hiniin ha wit mi simiiram bi mi kiwawinkim simiir omaka hiriir namam. Niingaka. Mi ti iikamim yipiki simiir nikuuna apninopkaiyam tirim simiir omaka hiriir,

simiirin kimidiniya siya mi ikidu. Mi siya simiirin hindara bi nikidugin, siya simiirin hindara nikrip uguskikin Adi Komii siir iikamim simaka hainanam. ¹¹ Ti kariir nomiyauim kara naingwokwonanaeyim, kima dimin biyie kipi tir mi ti dimin taemin hiriinanin simiir kipi wakaeyokna ap. Kima ti iikamim yipiki mai maiyik imiirara miriyim simiir hiriinan tir, yim sima Adi Komii siir iikamkim. Mi ti iikamim yipiki inokinokin dimin biyie biyeyim sim tannanaeyim, yim sima Adi Komii siir iikam tani. Ningaka. ¹² Iikam whiekakim yim hinina boinkim Demitriasin yio wadiek. Siir siyuin wadiek mi siya inokinokin siyarin hinina nisisimauuwikin siya wadiek. Mi nim krima iripi hiriinan hiriyyar mi boinkim siirin, siya inkam wadiek. Mi kima bidiyar yinokninkinim hinin krimiir yayim yim yay kaimwo imairgim.

Nikopkaigiyan yay aeya

¹³ Yayim kara winam tirim kimiiram kasa rani mi kara simiirin kimiiram winkyim pi boriisopi yokwoni. ¹⁴ Mi tariinanin kara wi kimimin tani wi kapi nitsauwi kimiiram, kimiir kignakiyam mi dimin taeminim wi krimar nwoke idwo boinaiyim.

¹⁵ Kara ha naingwowi kima iripa hiriyyar dongwomamair aekripkai. Nomi-iyauim tiranim sima kimiir nokboinmamaigikim sima kimiirin yapayapa nwinira nokboinmamair digikim. Mi simiir inig imiirar boinki, ti krimiir nomiyauwim yipiki waraur nwowim. Iriig.

JUT

Jutin yio Jems Jisis sowiir nomousimkin. Mi ta yokwowa siya winkika iikamim Jisis siiram naingwo tibmiiyim simiiram. Mi ta yokwowa siya simiirin min boinkikin sama kamim Adi Komii siir yaimwokiyaimwo aiir boinmimauu karamae nwowiyim yaeya yai boiniyim simiirsi mintirao. Siya simiirin min boinkin ti paekwosimin siya dimin biyie dimugi tirkin, mi iikamim dimin biyieki naokingugunankaiyim ti om whiso sowiir hiranim Sodom mi Gomora, mi Ken siyar yipikin siir nomousim iirar swoki isomaoin, mi yipiki tiriiginim dimin biyieni siyiuin si napim yim wi iriipi hiriinan warar mi inkin tirki ti kamim hindara priiyiksasaeyim simaka. Iriig.

¹ Kara Jutgin yipiki Jisis Kraiis siir mi sibmriiyan inkamin, kara Biyan Inkam Komiiyin Jisis, siir mhoigimhoiiyan nomousim ieya, kara ta yokwowa iikamim yipiki biya Adi Komii krimiir Wanin siya nimbiniim siir wakaeyokna apim kimiiram winkika. Mi Adi Komii siya kimiiram naingwokwonanaeikin iikamim yipiki Jisis Kraiis siya kigiraowim kimiirim.

² Kara ha naingwowi Adi Komii siya wi naingwobumbu mi nongwomamaie ae mi naingwonanae, wi kimiir nwoki hauumirim. Iriig.

Iikamim yipiki Adi Komii siir yai kibi imiir haimriiyuwi, yim wi siyu biyie tiri

³ Ti kariir nomiiyaum kara naingwokwonanaeyim, kara yokwo kimiiram win hauugiyam naingwokin ti dimin kibi kibiyim Adi Komii siya tirim krimiir nanmaiwarkainaim. Mi dimusi rani, ti niksisaie profet kamim kara kimiirin yai kirie pi dimin whirni boinki. Mi kima sibgu dokworinukripkai, yai kibiyim simiir wakaeyokna apamin, biya Adi Komii siya hauuwim whiekak krimiirar yipikim siir wakaeyokna apiyim mi ti yayim krimiirin iiyim kwirkikwiruwa hauugikin. ⁴ Kara ta yokwowa whisarii bi win hauugikin, iikam nhirim sama nimpriokim dimin taeminim sama naingwo tibmiiyim simiir kwoinawu hir nwokaiyim mi sama kimaka ninkin itkim omakam kima hainaniyim Biyan Inkam Komii siir. Biya Adi Komii siir yayim inkamkam winim Yokwo Komiiinawu, sama hinina boinkim, Adi Komii siya wi simiir nonkwobumbuninkini. Ti iikamim sama digiumii Adi Komii siir bidi haimriiyugigim mi ti siir yai kibiyim ini sama kisina haigina simiir whindiriraerim siyu biyie tirim. Sama digiumii Jisis Kraiis siir haimriiyugigim mi siya siyairgin, yipiki krimiir kigirkakin inkamin mi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis.

⁵ Mi kima bidi yinokninkinim Adi Komii siir yai kibi kibiyim biya iki nhirim sama boinmauwim kimiir. Mi kara kimiir whin diriraerim naingwowi kima ti yai imiir naingwo warkainam. Biya, Isrelmi iikamim Biyan Inkam Komii siya kihainanikin Isibmi nu hirankin mi siya simiirin hiranki yikiunani mi mhoiia siya ti iikamim simiir nhir imiir yisomsomaokao yipiki siirim naingwo tibmii karamae nwowim. ⁶ Mi paekwosim simiir nhirim dimin taeminim Adi Komii siya nimbiniim simiir biri sibgu wakaeyokna apkim. Mi sama dimin taeminim Adi Komii siya nimbiniim sama tirim simiirin wi omim ninomor kou hiranim wi simiir hir haiburgigi, maeyauwa sama nwowiyim simiir. Mi Adi Komii siya simiir niibwomambwo komiia sair yauni haigigig mi ini hirar yonkwowim. Mi weyin sopni bidi yinimnirkaiyim, kamim mi biyie mriiyim simiir hiriinan mi sama wi iya Adi Komii siya hidana iikam imiir wi sairim nwokwokini. ⁷ Mi iriipi hiriinan ti om komii komiyo Sodom mi Gomora mi om nhirim sowiir kingiin hir nwowim simiir daingwoki. Mi

sima ini wara iikam biyeyim kimakar nwowim ini simiir hiriinan ywowim. Mi sima hii iki kam nhirim sima sima nanaei, wig aka nanae rani. Mi hiriinan saiirsika ti dimin biyeyim sima bidi kwiridwokaiyim simiir kwoinim. Mi Adi Komii siya simiirin pae biyeni nonkwobumbuninkinkim ya ta paeya ina pae niuyokiyokiiya saiir hiriinan ywowa. Ti hiriinan diminim yim aknainan krimiir niisiimauwi, diminim iikam biyeyim simiir nimbiamy mhoiia.

⁸ Ti iikam biyeyim yipiki kima nwowim dimin biyeyim sima tiriyim ini Sodomian iikam biyeyim simiir hiriinana ywowim. Dimusi rani, ti kamim dimin sima naingwowim, sima dimin biye imiir tirkim, sima Adi Komii siya kigriraowim pi boriisopkim mi sima siyu biye Adi Komii siir oman paekwosimim simiir tirkim. ⁹ Bidi bidiniyarin bigibiyan paekwosimin Maikel, nikuiwiyin, siya mi Setan sowar ninkinwamwarki boinko, yipiki Moses siir piuis biye aiir hainakii. Maikel siya bidi yinokninkinin ti siyu hiriinan nokwao yai boiniyin yio miyik rani, mi siya siirin io yai bi mi boinkin siya iki yai bibiyeyim sim boinin. Niingaka. Siya hiriinanara boin Adi Komii siya kiriirin wi ti yai bibiyie imiirsi boinwokiyopnatkaigi. ¹⁰ Mi ti iikam yipiki kimaka nwowim yim sima yai biye ti diminim sima ninokninkin karamae nwowim simiira nikbumbuwikim mi ti diminim sima priidiraerar whaowaeiyim yim ini niimauan wraisuim sima priidiraerar whaowaeiyim ini simiir hiriinan ywowim. Yim sima simiir kwoinkar naingwowim simiirar napikim yim sima wi simiir toidwomai. ¹¹ Kaimwowairga, simiirin wa toidwomai haiginiuwi mi sima dimin biyeyin biya Kenki tirin simiir hiriinan wakaeyokna apikim. Mi sima Adi Komii siirimar naingwokwo nanaeikin mi iikam nhirim simiiram warar. Mi sima simiir kwoinim bidi yinkpit haigiyin dimin biye biya inkam Balamki siya tirim simiir wakaeyokna apikim, siya Isrelan iikamim simiir niksisaekim. Dimusi rani, siya umir haiyim naingwokin. Mi simiirin siya wa nonkwobumbuninkin haiginiuwi. Dimusi rani, sima dimin biye tirkim, Koraki si nantamyiriyira Adi Komii saika saiir hiriinan tirkin, iya siya Moses siir maeyau aiir nokwokairinain naingwowin. Mi siya wi kigriraowan inkam siya nwoki owim. Mi Adi Komii siya siir bi kigninkinkikin mi siya ini siirar kwisomaokiyin. ¹² Mi ti niksisaekim iikamim ini siya komi komiiyim whi komii solwara aowa hir nokwokwomaiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iya iki siyai komii komiiyim sima ntiyim mi ti siya imiir naeyikuuiyim mi siyai pa niyikinkirki mi ti iikam hiriinanin kinaka naeyim iya Jisis Kraisi siya naowa sima saiir swoki aingwowarkaigikim mi sima nidid rani, kima igao yai simiir boinsi. Sima, sima simar kigriraowikim. Sima niwipai niwipaiyim inkam nwirni whin diriraerar karamae nwowiyim simiir wakaeyokna apikim mi sima ini wauwim opudki hughainamiyim mi nao kin karamae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Sima ini paeyin nae bud karamae nwowiyin iya iikamim sima hiniin ninokninkiniyim ti paeyim simiir ii aeya nae budana. Sima ini paeyim ninanbimbirnaim mi ha naonamim ini simiir hiriinan ywowim mi simiirin wi iikam nhirim sima nikrimtiowi simiirin harara. Dimusi rani, sima nae bi budgim. ¹³ Ti niksisaekim iikamim ini ieyin owieki nakiiyim ini siir hiriinan ywowin. Mi ti dimin biyeyim ti iikam ima tirim ini ieyan whopiiyim ida nwowim iikamim sima kigam ini simiir hiriinan ywowim. Iikamim yipiki digiumii Adi Komii siir yai kibiyim simiir haimriiyugigim yim ini nauunim maeyau biya sima nidwowim ninomor kou hir simiir halburgigim mi ha ninoopamim maeyau maeyau ini simiir hiriinan ywowim. Mi Adi Komii siya bidi yimbiniin maeyauwa niibwomambwonan nwowiya ti iikam hiriinanin simiirim sima nwoyokiyokikaeyamim.

¹⁴ Bidi bidiniyarin inkam nwirin Inok nikuiwiyin, Adamni yinieyin, yaiyim siya winboinkiyim Yokwo Komii nau kima wakae, Biyan Inkam Komiiyin

wi siir paekwosimim dimin whirki kimbu karamaeyim simaka niti ¹⁵ iikam imiir hidim mi iikam biyeyim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna ap kara-mae nwowim wi idowiiya nwokii mi dimin biyie sima tirim wi idowiiya mi inkin okii mi iriipi hiriinan yai bibiyeyim biya sima nigbumbu boinim Adi Komii siir yim wi idowiiya wara mi inkin okii. ¹⁶ Ti niksisaei iikamim sima boinainanaeyim mi iikam nhir imiir boin huriyiwuwi dimin taeminim nimbiamim simiirsi. Sima diminim simiir kwoinki naingwowim simiirar wakaeyokna apikim. Sima simiir inig imiirar hainanaeikim mi pi hinina mi boinainanaei, krma dimin whirki bi kimbugim mi sima yaiiop pi iikam nhirim simaka ninuwuwi mi hiriinan sairsika sima minim tirkim diminim sima naingwowim simiir hiranki haiyam. Iriig.

Kima sibgu dokworinu mi Adi Komii siir yai miyik miyikim simiirarar wakaeyokna ap

¹⁷ Kima rani, ti iikamim wim kima ti dimin taeminim nimbimbiiyamanim simiir daingwoki, ti aposel kamim yipiki Jisis Krai siya nokmwim okwoim siir yai kibi imiir boinim mauuwim simiirar naingwoyokiyokigim, ti dimin taeminim sima boinim wa nimbiamim. ¹⁸ Mi sima kimiir boinmauwuwi mhoiia iya ini kingiin nita Jisis siya swoki iti mi ta ii aiirin iikam nhirim wi iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim wi simiir bointrop iei mi yaibu wi simiir mi iewaiyiwuwi, mi wi simiir mingigini mi sima wi dimin biyeyim simiir kwoinki naingwowim wi simiir wakaeyokna api. ¹⁹ Mi ti hiriinan iikamim sima ninikibiri yipiki iikamim Adi Komii siir isidanim simiirin, sima dimin taemin nuan iikamim simiir kwoinki naingwowyim simiir wakaeyokna apikim, Adi Komii siir naeyuin yio simiir hir nwokai rani. ²⁰ Mi ti kariir nomiiyauim kara naingwokwonanaeyim, kima irni nwirni ti whinkinsiis haiginu Adi Komii siir Yai Win Kibiya yipiki kima wakaeyokna apiya kimiir whinkinsiis haiginuwam kimiir naingwo tibmiiya kirie saeya nwowim. Kima Adi Komii siirim kwisboin diminim mi Adi Komii siir naeyuin siir kigninkinwin siya kimiir nwoki whindiriraerar haiginuwim ti dimin imiirin. ²¹ Kima Adi Komii siir sibgu wakaeyokna apikim mi ta hiriinan sairsika, siya kimiirin wi hiriayar nwoki isiimauu kripkaiyim siya kimiirim naingwokwonanaeikin. Kima iya mhoiia Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krai siya swoki iti mi dimin miyik kimiir tirni ta kimiir mi aiirsi mi kima omwai saika waiyayokiyokiyana sairim dwokwokin. ²² Kima iikamim yipiki Adi Komii siir wakaeyokna apiyim simiirim naingwokwonanaei mi simiir whindiriraerar haiginuwim mi yim iki iikam nhirim simiir kwoin imiir kiyai dimin biyeyim simiir wakaeyokna apim mi sima wi ninokninkin tani piki hinin siyiu ikin sima napanin. ²³ Wim kima iikam kasakasa whindiriraerar tani mi simiir kwoin imiir kiyai dimin biyie simiir haiburgigim inkamin diminin paeya nakainamiyin mi ha nanka hainaowidiyin siir hiriinan. Kima iikam nhirim simiiram naingwokwonanaei mi simiir whindiriraerar haiginu simiir kwoin imiir kiyaiyim dimin biyie imiir haiburgigim mi kima, kimasiyar timi mintaraona. Dimusi rani, ti simiir dimin biyeyim sima wakaeyokna apiyim wi kimiir kwoin imiir kiyaii mi kima wi simiirar mi inkin wakaeyokna api. Iriig.

Jut siya Adi Komii siir inig iir hainankin.

²⁴ Kara ha naingwowi iikam krma Adi Komii siir hainan prapraski yipiki kirie komiigakin, siya wi kimiir whinkinsiis haiginuwuwi kima wi dimin biyie simiir wakaeyokna ap rani mi siya kirie komiigakin mi siya wi digar nwowi kimiir kwoin budin miyikimiyikin siir nwowaiginuim siir whwonkam ida iya siya iikam imiir hidi, iya, ii aeya digii mi kima wi maigimaiga komiigak

nwowi. ²⁵ Kara ha naingwowi krīma Adi Komii krīmiir Wanin siir inig iirar hainan, ti inkam nwiruwan sikisiyairgin yipiki krīmiir nanmaiwarkainan ti dimin kibiyim biya krīmiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krai siya tirim simiirsika. Kara ha naingwowi siya ini kirie hiriyar nwokripkaiyin mi dimin taeminim ini siyar kigirkakim mi dimin taemin whiekakim simiir biigibiiyin ini siyar nwowin, biigibiiyar whiununan mi tariinanar yamwoniin, siir inigin wi kou hiriyar nwoyokiyokigiyami mi siya ti hiriinan siyu iirar ti oyokiyokiyam. Iriig.

REVELESEN

Ta yokwowa saiir winkyin inkamin Jonkin, Jisisni mai kigna mriiyin inkamin siya. Ti Jon nwiruwani yipikin Jisisni yai win kibikibiyim sim niki winkyin mi yokwo kwoimim siir inigi nwoki ikim sasa kinairgin ti Jonin. Mi iya Jon siya waibiyie namwoiun siya inkamin maeyauwa mi biyie mriiya saiir hir hugripkikikaiiyin siir hiriinan nwokin iya siya mhuusimin Patmos nikuiwiyin whi komii saiir whi idopwoniya nidwomaiyin siir nwowa. Mi siirin kimidiniya Adi Komii siya tarki nhwonan whinkigmimikim mi siirin kimidiniyan Jisis siya yisiimauu dimintaeminim mhoiyya nimbiniyanim simiirin. Mi Jisis siya dimintaeminim siya kigim simiir boinkikin siirin siya simiirin yokwoni winaowidim mi iikamim naingwo tibmiiyim pugan iriyyar kwiso sowiirim simiirim hauugiyim. Mi yokwo iriyyar kwiso siya winkyim simiir mhoiyan, mi ti dimin taeminim mhoiyya nimbiamanim yim siir nhwogar kigmimikim. Mi iya hik komii aeya nimbiamana, Setan siirin wi Jisis siya nokwokopougigi. Mi om Jerusalem winin yio wi panin panina namisi imbiyami. Mi ta hiriinan saiirsika tiriiginim yipiki simiir inigim ta yokwowa iikamim yipiki omwaiwaiyayokiyokiyanim simiir inigi nwowa saiirin wi wara nwo rani. Ningaka. Iriig.

¹ Ta yokwowa kara dimin taeminim yipiki Jisis Kraisi siya nisiimauuim kariir simiir win boinkikin. Biigibiyin Adi Komii krimiir Wanin siya ti digworaekwo imiirin Jisis Kraisi siir nisiimauugin. Mi simiirin siya wi hiriinan saiirsi nwoki isiimauuim siir miyan kamim krimiirin, ti dimin taeminim nimbiniisasauwanim. Mi Jisis Kraisi siya yikropki Adi Komii siir paekwosimin Jon kariiram siir miyan inkamin mi ti dimin taemin imiirin kariirin siya wi hiriinan saiirsi boinmimauuwi. ² Mi Jon Kara ti dimin taeminim simiirin ha kigin mi ti yayim yipiki kariir wingar wakaeyim, simiirin yim yokwoni kara bidi winkyim. Mi ti yayim Kara winkyim yim Adi Komii siir yaigim mi sima iriipa hiriinan Jisis Kraisi siir warargin. ³ Mi iikamim ti yai imiir mwaini mi Adi Komii siir iikam nhirim sima simiir wakaei mi sima whiekakarim wi maingimairga nwowi. Mi iikamim ti yayim yipiki Adi Komii siya tarkiyanim mhoiyya nimbiamanim simiir wakaei mi sima simiiram naingwo tibmii kani mi simiirin wadie tiri mi sima wi maingimairgar nwowi. Dimusi rani, iya ti dimin taeminim sima nimbiamana ya ini kingiin nwowa. Iriig.

Jon siya yokwoim Adi Komii siir iikamim om iriyyar whiso simiir hiranim simiiram winkika

⁴ Kara Jonkin, ta yokwowa kara winkyia saeya Juda iikam nhirim Adi Komii siirim ti om iriyyar whiso simiir hiranim nu haimii Esia hiranim wi kimiiram win hauugi. Kara ha naingwowi tiki Adi Komiiyin yipikin biyyar nwowin mi ti tariinan mi owin mi mhoiyya wi hiriyyar swoki oyokiyokiyanim kimiirin wi wadie siya nwowaiginuwi mi kima wi iripar nwoki ingwomamair aekiyamim naeyu miyikin yipiki insii iriyyar whisa nwowin siya siir whwonkam ida nokwowi ipiyya yipiki Adi Komii siya nidwokaiyya iikam krimiir kigirkakam, kimiirin wi wadie siya nwowaiginuwi mi kima wi iripar nongwomamair aekiyami. ⁵ Kara ha naingwowi, sima mi Jisis Kraisi siya kimiirin wi simar kinsiin haiginuwi mi kima wi iripa nwoki ongwomamair aeyim. Kraisi siya Adi Komii siir yai imiirin bidiyar sibgu anaakninkii haiginuwin. Siyargin inkamin yipikin biigi bii Adi Komii siya hidninsiin idwowin siya naonama saiir mhoiyya mi siya ini omwaiyar swoki

waiyayokiyokiii. Siya argin inkam komiigi komiiyin, yipiki wi iki inkam komii komiiyim yipiki wi ti nuan iikamim simiir kigirkaki, simiir kigirkakanin. Siya krimiiramar naingwokwonanaeikin mi dimin biyeyim krimiir kwoinawu nwokaiyim siya bidi haiyoprimdiyiumiigiyim. Dimusi rani, siya bidi iki aowin mi siir nhieya bidi mi aokiinainama. ⁶ Siya krimiirin hiriinan minam tirkin, krma siir pugana saiir inkam komii komii nwowim. Mi krma yapa yapa nwonira Adi Komii siiram in iikam nhirim simiiram kwisboin pris inkamim sima triya saiir hiriinan. Mi krma wi siir Adin siir dimin taeminim yipiki Adi Komiiyin wi simiir nwoki tirim. Kara ha naingwowi, Jisis Kraisiya siya wi inig komiigi komii iirar haii mi siya wi iikam imiir kigirkaki mi siya wi kirie komiigak hiriayar nwoyokiyokikaeyami.

⁷ Kima wakae, Kraisiya siya wi waua saiir nidwokainaiini. Mi iikam whiekakim mhoiia siima wi siirar kigwini. Ihi, tiki Juda iikamim yipiki yaii ninii kamim simiir tirim siirin tidiyini siima ninkin irinu aokiyam mi sauni siima mi itam siima siirin wa mi kigwini. Mi iya siya niti mi iikam whiekakim ti nuin siir tiranim yipiki siir karamae nwowim, siima siir kigwini mi simiir kwoinim wa naingwo ididwini mi siima wi nhaminhami nou rani. Ta yaiya yai kaimwoka.

⁸ Mi Adi Komiiyin inig komiigi komiigakin siya ha boinkin, dimin taeminim simiir biigi biiyin ini karar ywowin mi iya siima nibiyama an kara tapaiirin hiriayar nwokin mi an kara tapaiirin wi hiriayar mi owi iya siima digii. Siya wi kirie hiriayar nwoyokiyokikaeyami inokinokin mi ta siya nwowa mhoiia siya wi hiriinanar swoki owi.

Nhwonan Kraisiya siir whinkig iya.

⁹ Kara Jonkin, kara Adi Komii siir puganim krimiir inkam nwirkin. Dimusi rani, krma ini Jisis Kraisiya saikar yamasukikinim mi iikamim krimiirin dimin biyie asi tiri. Mi krimiirin Jisis siyar whinkinsiis haiginugun krma hik ti dimin bibiyeyim simiirsi haiya. Mi iriipi hiriinan, krma tariinanin ini iripa siir pugana saiirarar nwowim. Mi an kara Adi Komii siir yaiya saiirin iikam imiir bidiyar mi boinmimauuwun. Dimusi rani, kara simiirin Jisis Kraisiya siir boinmimauugin mi siima kariirin ha nonkwowim mi siima kariirin kimidiniya nu haimii whirin whi idopwoniya nidwomaiyin Patmos dapiyin siir hir yatkinugig. ¹⁰ Mi biri kimiminkikin, Biyan Inkam Komii siir iya Adi Komii siir naeyuin ina yitin kariir kwoinawu tiriir mi kara nhwo ha whinin mi karar wakae inkam nwirin kariir diguwa boinkiyin, siya pranae pranae bi kauwok boinkikin mi siir yaiya kingiin kingiin bi nyeyoknakika hapi kidgi maskika.

¹¹ Mi kara siya boinkiya hinin saiir wakaekiyin, kira dimin taeminim kira kigim yokwoni winpriginaowid. Mhoiia kira simiir kigi mi kira simiirin wi iikamim yipiki Adi Komii siir pugana saiirim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim ti om iriayar whiso simiir hiranim, Efasas, Smena, Pegamam, Taiataira, Sadis, Filadelfia mi Leodisiya, wi simiiram hauugi.

¹² Mi kara ina iyaeyimiyokaokiyin, yipiki ti kariir boinkiyin siir kigam. Mi ta kara niyaeyimiyok kaoa saiir mhoiia, karar kigi, yukid iriayar iso golni nonkwowim hirar nwowi. ¹³ Mi ti gol yukidim simiir bopwonau nokwokaiyin irin, yio ini inkamnan ywowin. Mi yuis bribriya siya niya ini siir iga hirar yauuni tioia. Mi puopa siya mi kikoga ya golni mi onkwowoka mi ya ini siir ii aiirar kwakikogriowa. ¹⁴ Mi siir mwoin mi kan aka yo ini wau whisinana ywowo mi siir nhwowo yo ini paenan yuyakiyo. Mi siya dimin taeminim iikam krimiir kwoinawu nwokaiyim wi hiriayar priikig imoki.

¹⁵ Mi siir iga kwiso yo ini aeyinin yipiki inkamki nanagiiyin paenau mi ha niuyakiyim, hiriinan niuyakiko. Mi kara siir yai aiir wakaekiyin mi

siya pranae pranae bi boinkikin, ini opa mhuanki naokiinainiia ini saiir hiriinan ywowa. ¹⁶ Mi siir ina niga nauun iriyyar iso simiir yonkwo. Mi karar mi kigi nhirida yipiki mirmii mirmii iokakinar nwowa siir yai hirankar kiniwoktkinaninii. Mi siir whwonkam in bieyin nabie bopwo whwowiyin siir hiriinan niuyakikin. ¹⁷ Mi iya kara siir kigiyin mi kara ini siir igmiiga kingiinar yakai igrarkinam inkamin yipiki naonamiyin siir hiriinan. Mi siir ina iniiga kariir nonkwokiya mi siya ina boinkiyin kariirin, kipi nidad. Kara ti inkamin yipiki dimin taemin ima nimbiam karamae niki owa ha nwowin siya mi kara wi wadie hiriyyar swoki oyokiyokiyami. ¹⁸ Kara argin omwaiyar swoki waiyan. Biya kariir kam ima nisomaokiyin mi kara ha naonamkin mi kira kariir kaoki, kara wi hiriyyar nwoyokiyokiikaeyami. Kara kirie ina nonkwowin iikamim yipiki naokaowim simiir tirkiyanin paeni omin siir namam mi Adi Komii om in siir hiriir mi ikropkiyam simiirin, wadie sima sibgu okiyamam. ¹⁹ Mi kira ti dimin taeminim kira kigim simiirin yokwoni winaowid dimin taeminim ti tariinan tirim mi dimin taeminim mhoiia nimbiniyan ikim. ²⁰ Mi nauun iriyyar iso yipiki kira kigim kariir ina inignau nidwokaiyim mi gol yukid iriyyar is iko, yim hindara nikrigim. Nauunim yim ti om iriyyar whiso simiir hiran inkam komii komii ima yipiki Adi Komii siir puganim simiir iikamim ti om iriyyar whis owiir nwowiyim simiir kigriraowiyim yim sima. Mi gol yukidim yim iikamim ti om iriyyar whiso simiirim yipiki Adi Komii siir kigna apiyim yim sima. Iriig.

2

Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om Efesas hiranim simiir boinkin

¹ Mi siya kimidiniya kariir boin, kira ti dimin taeminim simiirin yokwoni winki inkam komii komiyyin yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir pugana saiir iikamim simiir kigirkakiyim om Efesas hiranim simiiram. Kira ti yayim simiir winki, kara Biyan Inkam Komii gin, inkamin yipiki nauun iriyyar iso sim nonkwowin kariir ina inig aiir. Kara ini iikamim nu haimii Esia warauranim ini kimakar napriririn mi wim kima ini ti yukid iriyyar iso simiir hiriinan ywowim. ² Kara bidiyar yinokninkinin miya bidu bidu aonii kima nanaeya mi kimiir kwoin komiyyin saiiram mi aingwown. Mi an kara ina ninokninkinin wim kima iikam bibiyeyim simiiram naingwo rani mi wim kima tiriiginim yipiki inokinokin aposel inkamnan niksisaeyim simiirin bidiyar mi kinankuim mi dimin taeminim sima boinin mi sima tirim simiirin bidiyar mi wakaeyim mi kima simiirin bidiyar mi hidim mi kima bidiyar mi inokninkinim hinin, sima aposel inkam tani yim niksisaie inkamkim. ³ Mi iriipi hiriinan, kima kariiram nhami nhami bi naingwo tilmii kangim mi kima kariir kinsis haiginuwamin bidiyar mi miriyyim mi kima pugi bi piyaokim. ⁴ Mi kara kima maigimaiga nwo rani. Dimusi rani, ti dimin taemin imiirsika. Biya iya kima bigi bi kariir yai aiir wakaeyokna apa, kima kariiram pranae pranae bi naingwokwonanaeikim mi tariinanin kima kariiram kimii naingwokwo rani. ⁵ Miya yipiki biya kima miriyya kariiram mi ha naingwokwonanaeiyaa kariiram, saiiram ti swoki aingwoki. Mi kima nikiigiya saiiram ti swoki aingwoki, kima siyu biye iirin digumii haimriiyugig. Biya kima kariiram nhami nhami bi naingwokwokim mi tariinanin kima ini hindarar yikii uguskiyim. Mi kima dimin taeminim bigi bi kimar niki apim simiirar ti swoki ap. Mi kima hiriinan tir karamae nwowi mi iya kara niti, kimiir nonkwobumbuninkinam, kimiirin wi kimiir yukidim simiir hiriinan kara kisana haigini mi sima wi maeyaua sima nwowa wi saiir nwo rani mi kimiirin wi kara nonkwobumbuninkini. ⁶ Mi dimin whirin

kara naingwokwowyin kima napam yio ti si, kima dimin bibiyeyim yipiki iikamkim sim napim Nikolaski si tirim simiiram kipi naingwo. An kara iriipi hiriinan ti digworaekwowim yipiki sima tirim simiiram mi aingwo rani.

⁷ Kima wakae mi sibgu daingwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyuin siya boinmimauuwim kimiir, wigkam kima yipiki siir yai imiir wakaeyokna apim mi iikamim yipiki hiriyyar niki hougwokripkaiyim ti dimin biyeyim yipiki kimiir kwoin imiir kiyaiyim simiir mi mhoiyya Adi Komii siya kimiirin wa kigninkinkii siir numir aiir namamin mi kima wi paenidin yipiki kimiir whinkinsiis haiginuwanin wi siir naei inokinok hiriyyar nwoyokiyokikaeyamam. Iriig.

Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om Smena hiranim simiir boinkin

⁸ Kira ti yayim simiir winki inkam komii komiiyim Adi Komii siir pugana saiir iikamim simiir kigriraowiyim om Smena hiranim simiiram. Kira ti yai imiirin wi hinina winboinki, tiki yayim yim kariirgim yipiki biyyar nwowin iya digworaekwo ima niki imbiyam karamaeyar niki owa mi kara wi hiriyyar swoki oyokiyokiyami. Kariirin inkamkar bidi iki isomaokiyin mi kara ha naonamin mi kara ina swoki insiin idwowin. Mi ini omwaiyar swoki waiyan. ⁹ Kara biyyar ninokninkinkin, wari dimin biyeyim ti tariinan kimiiram nitin simiirin mi kara ina ninokninkinin iikam kima paeprikabgim mi kima dimin taemin hirii hirii karamaeka. Dimusi rani, wim kima kariir wakaeyokna apkim. Mi wim kima Adi Komii siir dimin miyyik miyyikim simiir nonkwokim. Kara ina ninokninkinin, yai bibiyeyim iikamim kimaka ninkikinim sima boinim simiirin. Sima ti hinina boinkim, sima Adi Komii siir pugana saiirgisaiir Juda iikamkim. Mi kara pi ti hinina boinkii, sima Juda iikam kungikkin tani sima Adi Komii siir bi wakaeyokna apkim, yim Setani pugana saiir iikamkim. ¹⁰ Ti dimin taemin biyeyim ti iikam bibiyeyim sima tirim kimiir simiirsi kipi nidid. Wakae! Ti iikamim simiir kwoinim wi Setan siya kiyai mi kimiir nhirim wi sima haii mi kimiirin wi maeyauwa mi biye miriyya wi saiir hugripkikikaigii. Mi ta hiriinan siya kinankiwi kimiirin, yio wi minam kinankiwi, kima wi kariir namisi wakaeyokna api, iyie? Wi kariir wakaeyokna ap rani. Sima kimiirin iyyim wi iuura turbumbuninkin haiginuwi. Mi iriipi hiriinan sima kimiirar mi isomaowamar minki windi, kariiram wi hiriyyar daingwo tibmii kin kripkai. Mi kima hiriinan tiri mi kimiirin wi kara tirkii, hiriyyar nwoyokiyokikaeyamam Adi Komii saika.

¹¹ Mi kima ti Adi Komii siir pugana saiir iikamim, kima wakae mi sibgu daingwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyuin siya boinmimauuwim kimiir simiiram. Mi iikamim yipiki inokinokin dimin taeminim kimiir kwoin imiir kiyaiyim simiir nikwowsaii mi mhoiyya ti dimin bibiyeyim paeniyim, yipiki wi iikam imiir nuwi, sima wi ti hiriinan iikam kibikibiyim wi kimiir wara nipampar tani. Nungaka. Iriig.

Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om Pegamam hiranim simiir boinkin

¹² Kira ti yayim simiirin yokwoni winki, inkam komii komiiyim yipiki Adi Komii siir pugana saiir iikamim om Pegamam hiranim simiir kigriraowiyim simiiram. Kira ti yai imiir winkii mi wi hinina boinki, tiki yayim yim kariir yaigim, ti inkamin yipiki kamkiuin si nonkwowin, yipiki mirmii mirmii iokakinar nwodigo. ¹³ Kara ina ninokninkinin omin kima nwoyiyin ti om komiiyin Setanki si nitin, siya kigrirkakiyin mi kima wari om iirar mi oki windi, wim kima kariir yai aiirin wa sibgu wakaeyokna aingwo tibmii kini. Mi taka iya inkam biyeyin siya nipampara kariir miyan inkam kibi iir Antipas yipiki kariir yai aiir boinmimauuwim iikamim simiir mi sima siirin ini wari omin kima nwowin ini siir waraur yisomaowin, yipiki Setanki si nitin,

iikamim sim kigirkakam. Mi kima kariirin digiumii bi haimriiyugim kima kariiram nhiriyar wakaeyokna apkripkaigim. ¹⁴ Kima wadieyairgim mi an kara kimaka ti digworaekwo nhirim simiirsiyin maingimairga nwo rani. Kimiir iikam nhirim yipiki kimaka waraur nwowim om Pegamam yim sima Belamni dimin teaminim sim napikim. Mi bidi bidiniyarin, siya inkam nwirin Belak nikuwiyin siir yisiimauu, siya Isrel simiir iikamim simiir kwoinim wi panin panina nikpitmai mi sima wi dimin biye tir karamae ha niki owim. Sima naeyim yipiki inkamki ninkin imiiaeyim uridyu bibiyeyim sim, simiir bidi yaeyim. Mi sima ha namim mi sima kimidiniya hai wig imakar prinanaeyam. ¹⁵ Mi kima ti hiriinan iikam bibiyeyim kimaka waraurar mi owim, ini hiriyar mi kigninkin owim. Yim sima yai bibiyeyim yipiki Nikolasni iikamim sim nowomwarkaiyiwim simiir napikim. ¹⁶ Mi kima war dimin biyeyim kimiir waraur nwowim simiirin digiumii haimriiyugig mi kimiir kwoinim ti kisina haigi mi simiirin kimiir warauranki ti nhinikropkisasauugi. Mi hiriinan tir karamae nwowi, kara niti, kara wi ti inkam hiriinanim yipiki ti yai bibiyie imiir napim wi yai simakar ninii. Mi kara yaiya wi kariir yaigiyagar kaokwo boinkii mi sima wa namkii. Mi simiirin wi sima nonkwoninwomworninkin haiginugigi yi ti kamkiu iirsika, yipikin wi kariir yai tiranki niti.

¹⁷ Kima wakae mi sibgu sibgu dangwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyu ieya hauuwim Adi Komii siir pugana saiir iikam imiir. Siya ti hinina boinkin, yipiki kima ti dimin biyeyim kimiir kwoin imiir kiyaiyim simiirsiyin hiriyar nokworinukripkaii mi kimiirin kara wi yaeya dimin miyik hauuwi, diminin mananin yipiki ti kariir om tirar niki haigiprakaiyin. Kara kimiirin ti dimin hininim sim hauuwi mi ti siiya whisinin yipikin yaeya inig sima winkyin yio wi warar ninkin hauugi mi ti inigin sima winkyin yio wadie ieyairgin. Tiki siyan yio min nisiimauugin kara kimiiram naingwokwonanaei. Mi ti siir inigin wi inkam nwirki swoki inokninkin tani. Ningaka. Inkamin ti siiya iir haiyin wi sasar ninokninkini siir inig iirin. Iriig.

Jisis siir yaiya Adi Komii siir iikamim om Taiataira hir nwowim simiir boinkin.

¹⁸ Kira ti yayim inkam komii komiyyim om Taiataira hiranim yipiki Adi Komii siir pugana saiir iikam imiir kigirkakiyim simiiram winki. Kira yayim wi ti hinin yayim sim winki, kariir nhwona nhiso paenan niuyakiko mi kariir iga kwiso kireko mi wadieyairgo yo ini aiyinin yipiki whisinin nwowiyin mi ha niuyakiyin yio ini siir hiriinan yuyakiyin. ¹⁹ Kara dimin taeminim yipiki kima tirim simiirin ina ninokninkinim. Kara ina ninokninkin kima iikam nhiramin ina naingwokwonanaeyim. Kara ina ninokninkin, kima kariir yai aiirar sibgu wakaeyokna apikim mi dimin miyikar mi tirikim mi ha mi itmaiougwokripkaiigim dimin bibiyeyim kimiir tiriyim yipiki ti iikam bibiyeyim sima ninkikin tiriyim kimaka mi ti dimin taeminim ti tariinan kima tirim yim ini wadiei wadie ywowim. Yim ini dimin taeminim biigi bi kima wakaeyokna apim yim ini simiir haiburim. ²⁰ Mi dimin taeminim kima tirim yim wadiekim. Mi kara maingimairga nwo karamae kimaka dimusi now rani, ti dimin whiruan siirsika. Taka wig biyeya yipiki wig biyeya min dapiya Jesebel saiir hiriinan nwowa, yipiki ha niksise boina saeya profet wiga mi kima saiirin kimidiniya hiriyar mi kigninkin okripkai kimaka waraurar saeya boin saeya profet wiga. Mi iikamim simiir kwoinim yayim saeya boinim simar mi kiyai. Saeya minam boinimauuga iikamim yipiki saiir wakaeyim simiir kiyipsibgiyim mi sima pi dimin biye nwoki tirim mi pi hai min nwoki prininaeyim mi naeyim yipiki

kamkim sim ninkin imiiaeyim uruwai siyaowaini simiir bidi yeayim. ²¹ Kara ii nhirim saiiram bidiyar mi imbinim saeya ti dimin biyeyim simiirin digiumii haimriiyugigim mi saeya hiriinan tiram bi naingwoka. ²² Mi hiriinanki niuwi, ta wig aairin wi kara nipimpari mi iikamim yipiki saiir wakaeyokna apim, yim wi kara tirkii kara nonkwobumbuninkinam mi ma minki niyam mi sima wi maigimaigakak nwo rani. ²³ Mi saiir yinisimim yim wi kara nisomsom aokao digii. Mi wim kima iikamim Adi Komii siir pugana saiirim yipiki kariir wakaeyokna apim, iki hinda tindanim wa ninokninkinkii ta saiirin, kara dimin taeminim iikam kimiir kwoinawu nwokaiyim simiirin ina ninokninkinim. Kara dimin taeminim kimiir kwoinawu nwokaiyim simiirin ina ninokninkinin mi kara wi dimin kibi iirar namisi tiri, iyie? Wi dimin biyie tiri kimiirin.

²⁴ Mi wim kima Taiataira warauran iikam nhirim, wim kima saiir yai bibiyie imiir bi wakaeyokna apkim. Kima saiir bi wakaeyokna apkim ti dimin taeminim yipiki iikamkim sim boiniyim hinin Setani dimin komii komiigim. Mi kara kimiiramim, wi yaeya mi gwir boin tani, kima kariiram mriiyim. Ti miyim kara kimiir boinim, sima simaigim yim simiirin kima wi digar nwowi kima tiri. ²⁵ Kima ti yai kibiyim ti tariinan kima napim simiirin hiriirar sibgu aprikaii mi iya kara swoki iti, kara wi idowiiyar nimbini. ²⁶ Mi kima iikamim yipiki wi hiriya nitmahogwokrikaii, ti dimin bibiyeyim kimiir kwoin imiir kiyaiyim simiirsi mi ti hiriinan iikamim kara kimiirin wi kirie hauu haiginuwi. Mi kima wi ta hiriinan saiirsi kigirkaki, iki iikamim iki omom hinda tinda nwowim simiirin. ²⁷ Mi dimin taeminim yipiki kara nimbimim kimiir, kima tiram, yim ti dimin taeminim kariir Adin siya nimbimim kariir yipiki kara tiriyokiyoyim, simaigim. Mi iikam kima wi iikam imiir kigirkaki mi sima wi yaeya om swoki kisina o rani, kimiir kigirkakamin. Simiirin wi kimar kigirkaki mi wi kimar nikwowaisii ti inkamin yipikin paekop nokwowin mi hauu sae nikimkirkiyin mi misimira ha nwokiyin saiir hiriinan. ²⁸ Mi ti dimin taeminim kara wi kimiir hauugi mi ti nauunin ninomor kouwanin yipikin punok whwoyayakwokiyin siirin wi warar ninkin hauugii ²⁹ Kima wakae mi sibgu sibgu daingwo omok ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyu ieya boinim, Adi Komii siir pugana saiir iikamim yipiki siir yai aair wakaeyokna apim simiir. Iriig.

3

Jisis siir yaiyo Adi Komii siir iikamim om Sadis hir nwowim simiir boinkikin

¹ Kira ti yayim inkam komii komiyyim om Sadis hiranim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir pugana saiir iikam imiir kigriraowiyim simiiram winki. Kira ti yai hininim sim winki. Ti yayim yim kariir yaigim yipiki Adi Komii siir naeyu kibi iriirar nwisu simiir hiriinan kara nonkwowim. Mi nauun iriirar iso yim ini karar mi kigriraowim yipiki wari inkam komii komiyyim yipiki Adi Komii siir pugana saiir iikam imiir kigriraowiyim kara kimiirin ti yayim simiir boinim mauugin. Kara ina ninokninkinin iikam whiekakim sima kariirin ini hiriirar naingwowim, kima mi wadie aairar mrii mi kariiramim ina naingwo tibmii kinim. Mi yi ini nunga ywowim wim kima inkamin naonamiyin si hinin nwonamkim kima kariir dimin whir bi swoki tirmintirminkim. ² Kima puu nhinmii kinki mi ti dimin taemin imiiram ti sibgu aingwo omoki, ti Adi Komii siir dimin taeminim yipiki wari kimar niki apkrirkaiyim, kima simiirin kima kimar ti sibgu kiiriimdiyuu haigina mi simiir sibgu ap. Mi ti dimin taeminim wari kimiir kwoinawu nwokaiyim yipiki kima napiyim yim ini inkamin yipiki naonamiyin ini siir hiriinan ywowim. Siya wi dig nwo rani. Kara ti dimin taeminim kimiirin dimusi boin

tani, kara dimin whirmin whirminsim bi swoki kigminkigminkan wari dimin taeminim kima tirim simiirin mi kariir Adi Komiiyin siya wi ha boin tani, sima wadiekinairgim. Nningaka. ³ Ti swoki aingwoyokiyokiigi biya iya biigi bi kima wakaeya kariir yai kibiyim kima simiir sibgu apamar mi aingwokim. Mi tariinanin kimiir digiim ti dimin taemin bibiyeyim simiirin digiimii haimriyugigim mi tariinanin kima ini yai kibikibiyim yipiki biya kima niki apim ini simiir swoki wakaeyokna apim mi hiriiran tir kamaekiswo, kara wi hiyan inkamnan niti, kara wi kimiir boinmauu rani, iya kara nitana. Mi kara niti, kimiirin wi kara nonkwobumbuninkini. ⁴ Mi kimiir iikam nhirim om Sadis hiranin, wim kima dimin biye wari bi tirkim wim kima iikam wadiekim, wim kima ini yuisa haingitiropkaiya yipiki iikamkim sim kaiiya ini saiir hiriinan ywowa. Mhoiya kima kanaka nwowi, nim krma wi dimin taeminim whisinanin wi simiir nii mi krma wi iripar napririri. Wim kima wi ti hiriinan tiri. Dimusi rani, wim kima dimin whirki bi kimbuwi iikamkim mi kima Adi Komii siir yai imiir sibgu wakaeyokna apikim. ⁵ Mi wim kima iikamim ti dimin taemin biyeyim kimiir kiyaiiyim simiirsi hiriyyar nokworinukripkaii mi Adi Komii siya kimiiram in wa kiwakii, ti yuis whisinanin simiir niyam in mi kimiir inigim yokwowa Adi Komii siir om hir nwowa saiir nwowim yipiki ha boina inkamin naingwo tibmii kinin saiir hiranki wi ninaki rani. Mhoiya kara wi ti inig imiir haii mi simiirin kara wi kariir Adi Komii siir boinmauuwi kariir Adin mi wi siir paekwosim ima boini, tiki iikamim kariir yai imiir wakaeyokna apkim mi sima kariir iikamkim. ⁶ Kima ti iikamim kima wakae mi kima sibgu daingwo omok, yayim yipiki Adi Komii siir naeyuin siya boininin Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir. Iriig.

Jisis siir yayia Adi Komii siir iikamim om Filadelfia hir nwowim simiir boinkika

⁷ Kira ti yayim inkam komii komiiyim om Filadelfia hiranin yipiki Adi Komii siir piugana saiir iikam imiir kigriraowiyim simiiram winki. Kira ti yayim simiir winki, tiki yayim yim kariir yaigim, inkamin yipiki dimin whirki kimbu kamae nwowin mi kaimwo kungikinin. Kara ti siya inkamin yipiki kirie komiigakin yipiki bidi bidiniya Devidgi si haiya. Kara om kibiyin Jerusalem nikuwiyin siir anowin bidi haiwaokiyin mi ti anowin kara haiwaokiyin siirin inkamki haiginikouwim wi digmindigmin swoki o rani. Mi kara siir haiginikounami, siirin wi inkamki haiwao rani, ti yayim karakikarar boinkikim iikam kimiiram in. ⁸ Kara dimin taeminim kima tiriyim simiirin ina ninokninkinim. Kariir wakaeki ti iikamim simiir kwoininin ti kara kiyaiiyim yim ini anowin kara haiwaokiyin iikam kimiiram hinda tinda namam Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwamam ini siir hiriinan ywowin. Mi iki iikam nhirim ti ano iirin kimiirsi haiginikouwim wi dig nwo rani, kimiir nikiduwam ti dimin taemin imiir tirsi. Kara ina ninokninkinin kima kariir kirieya saiirin komii nonkwo rani mi kima kariir yayim simiirin ha sibgu wakaeyokna apikim. Mi ta kima wakaeyokna apa kariir wim kima saiirin bi nimpriowikim kima simiirin bidiyar boinmimauu digim. ⁹ Kima wakae, kima ti iikam hiriinanin yipiki omaka yaimindimin nidwokaiwakaiya saiir nidwodwokai mwainiyim simiirin ina ninokninkinim. Yim sima ha boinkim, yim sima Isrelmi isidin siirgim mi Adi Komii siya simiir nimbingin sima siirgisiir iikam nwowim. Mi ya tariigina ya kaimwo rani, ti iikamim sima niksisaekim simiir kwoininin Setan siya kiyagim mi sima ini siir ywowim mi mhoiya ti iikamim yim wi kara tirki. Sima nitim mi sima ogmwo wi kimiir whwonkam idar nin waisii hunii mi sima wi haini ninokninkini, kara kimiiramar naingwokwonanaei mi kima kariirgi kariigim. ¹⁰ Mhoiya ii biyeya saeya niti mi ta hiriinan saiirsika Adi Komii siya wi iikamim yipiki

ti nu iir nwowim wi simiir asi kinanankiwi mi ta hiriinan saiirsika, sima wi iki dimin bibiyeyim simiirin wi digumii asi haimriyugigi mi sima wi siir wakaeyokna api. Mi tiki iyim kara wi kimiirar kigriraowi mi digworaekwo ikim. Mi kima wi wadiyar nwowi. Dimusi rani, wim kima yayim yipiki biya kara boinkiyim simiiram naingwo tibmiigim. ¹¹ Kara wa swoki itsauwi. Mi kima hiriyar sibgu apkripkaii, ti digworaekwowim ti tariinan kima napim simiiram mi iki iikam nhirim yim wi kimiir tir tani mi kimiir dimin miyik miyikim yipiki Adi Komii siir om hir nwowim yim wi sima mi hai rani. ¹² Mi iikamim yipiki dimin taeminim simiir kwoin imiir kiyaiyim simiirsi hiriyar nokworinukripkaiyim, mhoiya simiirin wi kara tirki, yinpaenan nwowam yipiki wi Adi Komii siir omaka aair nokworinuwi. Mi ti iikamim yim wi omaka kibi aairar nwowi, yipiki Adi Komii siya nwowa mi sima wi saiir haiburgig rani. Mi mhoiya kariir Adi Komii siir inigin mi Adi Komii siir om ikin sowiirin wi simiir piu hir wini. Mi krimiir Adi Komii siir omin yio om Jerusalem whir ikin, yipiki mhoiya wi Adi Komii siir om hiranki niti nua tiriir. Kariir inig kibiyin wi simiir piu imiir warar nankin wini mi yio tiriiginin yio wi hinina nisiimauwi, sima Adi Komii siirgim.

¹³ Kima wakae mi sibgu sibgu daingwo omok ti yayim Adi Komii siir naeyuin siya boinim Adi Komii siir pugana saiir iikam imiir. Iriig.

Jisis siir yayia Adi Komii siir iikamim om Leodisia hiranim simiiram boinkika.

¹⁴ Kira ti yayim inkam komii komiiyim om Leodisia hiranim yipiki Adi Komii siir pugana saiir iikamim simiir kigriraowiyim simiiram winki. Kira ti yayim simiir winki, tiki yayim yim kariir yaigim, yipiki yaimwokiyaimwo boini bwamkibwamin. Kara Adi Komii siir yayim simiir sibgu nanaakninkiihaiginugin. Mi ti dimin taeminim nuanim mi ninomor kouan ikim, yipiki Adi Komii siya naingwowim nimbimbiiniyim mi ha nwowim yim karar nonkwokwokikim. Mi ti digworaekwo whiekakim yim karar kigriraowikim mi ti yayim kimiiram karar boinkikin. ¹⁵ Kara miyim kima miriirim simiirin ina ninokninkinim. Wim kima kariiram bi naingwokwonanaeikim. Mi iriipi hiriinan wim kima kariir bi nikwowaisiigim kimiir kwoinim kariiram haimii haimiia naingwokin. Mi kima inokinokin kariiramar ti aingwokwonanae, iyie? Mi kima inokinokin kariirin hindarar ti ikwowaisii uguski. ¹⁶ Mi dimusi rani, wim kima kariiram bi naingwokwonanaeikim. Mi iriipi hiriinan wim kima kariiram hindara tantarao aingworaraowi ini ti inkamin yipikin nae whiekinam tiriyin ini siir hiriinan ywowin mi an kara iriipi hiriinan, ini ti siir hiriinan mi owin. Kara wi kimiiram mi aingwo rani mi kimiirin wi kara yaskiigi Kariir yai tirankin. ¹⁷ Kara kimiiram naingwo rani. Dimusi rani, ti siirsika. Kimiir kwoinim wim kima ti hinina naingwowi, wim kima ha boinikim, iikam krima umir hoimgakakaigim. Dimusi rani, miyim krimiir ingar nonkwo mirii nanaeyim simiirsika. Nim krima wadiekwadieyairgim. Mi kima ha bi ninokninkinkim kimiir kwoinim biyekim. Mi kima wadie panansi ywosi. Mi ta hiriinan saiirsika iikamim yipiki sibgu aingwo omokiyim yim wi krimiirsi naingwoyimyoki. Kimiir kwoinim kariir dimin taemin miyik miyikim simiirin hoimgakwao haigi okai rani. Wim kima ini iikamim ningar priiyokaeyamiyim dimin taemin kamaeyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi kimiir nhwonam yim nhwokwisaeikim yim ini iikamim nhwokwisae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi wim kima ini iikamim yuis kamaeyim hinda ningar priiyokaeyamiyim ini simiir hiriinan ywowim kimiir kwoinim. Mi kima ta saiir bi kigninokninkinkim mi kima ha bi mi

inokninkinkim wim ini ti hiriinan mi owim paeprikab. ¹⁸ Kara kimiirin igao yai boinkii, kima kimiir umir imiiram kipi naingwo mi kima kariiram wit, kimiirin wi kara hauugi kariir dimin taemin kibikibiyim yipiki umir imiir haiburim mi yipiki wi kimiir kwoin imiir whinkinsiis haiginuwi simiirin. Mi kima ti dimin taemin imiir haii kima wi wadie hiriayar nwowi. Mi kima kariir dimin taemin kibikibiyim simiir haii yipiki yuis whisinanim wi simiir haii. Mi simiirin wi kimar nwoki iiyim kimiir kwoin imiir higrinuam mi yim tiriiginim wi kimiir kwoin imiir nwoki isiimauuwim hinin kima dimin whirki bi kimbugim. Mi kima kariir dimin taemin kibikibiyim simiir haii, yipiki marasinanim mi simiirin kimiir nhwona imiir kiyiprinuwi mi kima wi haningisibgu kigimoki ti kariir dimin taemin imiirin. ¹⁹ Mi wim kima iikamim yipiki kara naingwokwonanaeyim, kimiirin kara wi whwokwoka boin tani mi kimiirin wi kara nonkwobumbuninkini. Mi hiriinankinuwi kima wi sibgu sibgu dwo. Mi dimin bibiyeyim simiirin digiumii haimriyugigi mi kariiram sibgu wakaeyokna api mi kara kimiirin wi nonkwobumbuninkin tani. ²⁰ Kariir kaoki! Kara tisi kimiir kwoinim simiir ano imiirar nokwo dapikiuwim kimiir inig imiirar. Mi tiki iikamim yipiki kariir yai imiir wakaeyim mi sima ha niti mi anowin ha nama haiwaokii mi kara wi saikar ninkin apninokainami mi krima wi kwoin whiruwar nwowi, iikamim yipiki iripa nongwomamaer aeyim simiir hiriinan. ²¹ Mi iikamim yipiki kariir yai imiir wakaeyokna apim sima hiriayar nokworinukripkaii ti dimin taemin biyeyim simiirsi, kariir hiriinan biya kara mi wakaeyokna apa kariir adin, Adi Komii siir yai aiir saiir hiriinan mi mhoiia simiiramim wi kara kiwaki, kanaka nidwowam ipii imiir mi inig komiigak nwowim mi iikamim simiir kigriraowam kariir adin Adi Komii siya mi kiwakiya kara tirim simiir hiriinan mi wi saikar mi idwowi, siir ipii aiir.

²² Kima wakae mi sibgu sibgu daingwo omok dimin taeminim Adi Komii siir naeyuin siya boinmimauuim Adi Komii siir pugana saiir iikam imiir. Iriig.

4

Mi iikamim Adi Komii siir omin siir hiranim sima siir inig iir hainan prapraskikim

¹ Ti dimin taeminim kara kigim simiir mhoiyan kara kigiyin yaeya dimin whirin, yio omin kou hiranin siir ano ieya kariir whwonkam ida haiwaokiyin. Mi mhoiia karar wakaeki yaiya kariiram kauwokii, saiir yainana kidgi maskinan nwokika. Saeya hinina boinkika, kira koua tiriir wit mi kiriirin dimin taeminim nimbimbiiyamanim wi kara nisiisiimauuwi. ² Mi dimin taeminim siya boinkiyim kariir simiir mhoiyan mi ti Adi Komii krimiir Wanin siir naeyuin kariir kwoinbud iirin siya kiswoki mi kara ina kigiyin ipii kibiya yipiki inkam komiiyin siya nidwokaiiya dimin taeminim sim kigriraowiyim. Mi kara ta ipii aiir kigiyin mi kara kigi inkamin hirar nidwokaii. ³ Mi kara siir whwonkam iir kigiyin, siir whwonkamim ini siya kibiyin jaspera nikuiwiyin mi siya pariidnanin konilian nikuiwi ikin sowiir hiriinan niuyakikin. Mi karar mi kigi diminin namnamiinanin Biyan Inkam Komii siir ipii aiirar yinyakiyin. Mi ti diminin ini siyan emeral nikuiwiyin prainan siya nwokiyim siir hiriinan nwokikin. ⁴ Mi karar mi kigi, ipii kamnwir kwiiyim inkam komii komiiyim kigirkakiyim sim nidwodwokaiiyim ta Biyan Inkam Komii siir ipii aiirar haiginyokaii mi kam kamnwir nwiiyim yim ini ti ipii imiirar mi idwodwokaiyim yuisim sima niyim whisinankim. Mi pagram simiir mwo mi haiginim yim gol pagrakim yipiki simiir nisiimauuwim hinin, sima inkam komii komiigim. ⁵ Mi diminin sinananin kimidiniya ta biigi biyan ipiia saiir hirankar yimbiam

mi ina yamkiya hinda tinda mi ta diya saeya tɔkiya saeya pranae pranae bi tɔkika. Mi karar kigi sikwopae iriyyar kwiso siir ipii aiirar nwowi. Mi yim ti sikwopae iriyyar kwiso, yim Adi Komii siir naeyu iriyyar nwis ima. ⁶ Mi ta ipiyya saiir kingiin hirin diminin hir nwowin yio ini whi komiyya solwara nikiuwa yio ini saiir hiriinan ywowin. Mi siya ini opnani hanin hindarar kigirkakiyin. Mi mhoiyya karar mi kigi dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim Biyyan Inkam Komii siir ipii haimee haimee whiiyim simiirar ninyokiiyim. Mi ti dimin whiiyim simiir whwonkamim mi simiir digiuwim mi simiir mwoim nhwona nhwonakakinairgim. ⁷ Mi ti diminin kingiin nwowin siir whwonkamim yio ini pusi komiyyin niimauanin laion dapiyin siir hiriinan ywowin mi dimin whisakan kwoin minkakin ha niyae diriraerariyin yipikin siir priska miyya nwowin, siir whwonkamim yio bulmakau komiyyin bul nikiuwiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi irin priska mirmii kwira nwowin siir whwonkamim yio ini inkamni whwonkamnanar ywowin. Mi irin yipikin mhoigi mhoi nwowin siir whwonkamim ini wabni whwonkamnan ywowin, ipiyyin yipiki siir pidga kwiso hindara masnaniyo. ⁸ Mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim sima irira irira pidgam iriyyar kwokwirakim mi simiir pu kwirkaka nhwonaki bidi yinkinua. Mi simiir pidga aowa iriipi hiriinan.

Ni nabie sima bi tanikim mi yai mikrim bi nwowikim. Sima hiriyyar boinaeikim, siya dimin whirki bi kimbugin mi siya kirie komiigakin. Siya biyyar whuwiniunan mi tariinanin tisi hiriyyar nwoyokiyokiiyin mi mhoiyya siya wi hiriyyar nwoyokiyokiiyami.

⁹ Mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim mwaiya sima waowa, sima sima Biyyan Inkam Komiiyin Adi Komii siir inig iir hainan-prapas waokim yipikin Biyyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin siya wi hiriyyar nwoyokiyokikaeyami mi mwaiya sima waowa, sima ti hiniina waokim, siya inig komiigakin mi sima siirin asi boin wadiekin. ¹⁰ Mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim ha niyae diriraerariyim sima ta mwai aiir waowim mi ti inkam komii komii kamnwir nwiyyim sima ogmwo kimidiniya Adi Komii siir whwonkam idar waisii hu yipiki siir ipiyya inkam komiyyin nu kigirraowiyin si nidwokaiya saiir nidwokaiyin siiram. Mi sima Adi Komii siir inig iir mi hainan yipikin wi hiriyyar nwoyokiyokikaeyami inokinokin mi simiir gol pagram siir ipiyya saiir kingiin hirar ini bwaeyaigin, yi tiriiginin yio min nusiimauugin ta kirieya sima kigirkakiya ya siirga. Yim sima inkam paeprikab nangakim sima siiraramar naingwo tɔbmii iskiikim. Mi sima hirar niki waisii hugripkaiyim mi sima mwaiya hiniina wao,

¹¹ Kira krimiir Biyyan Inkam Komiiyin mi kira krimiir Adi Komiiyin. Kira wadiekiwadiekin mi krɔma whiekakim kiriir inig iir asi hainan-prapras mi krɔma minam naingwowi, kira krimiir kigirkakim. Kira krimiirin wi dimusi kigirkak rani, dimin taeminim nuanim mi dimin taeminim ninomor kouan ikim, yim kirar nonkwokwo swokim kinakinar naingwokin hiriinan nwowamin mi ta hiriinan saiirsika kira simiir asi nonkwokwokikin. Iriig.

5

Jon siya yokwowa biyya Adi Komii siyar winitnakugiyi ambini saiir kigin

¹ Mi ti inkamin kara kigiyin Adi Komiiyin yipikin Biyyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin, siir ina iniga yokwo bripriya hindara whrina kwira nonkwowi. Yaiyim saiir digiwa whwonkama nwowim inkam nirkim sim wankim. Mi saiirin inkam nirkim sim bidi yitimamikiugiyim ambin iriyyar

nhiso so. Mi saiirin wi inkam inig karamaeki swoki haiwao kigi rani. ² Mi kara kigiyim simiir mhoiyan mi kara kimidiniya paekwosim komiigi komiyyin siir kigi. Siya kimidiniya komiyyar kauwok boinimnankii. Yipikin dig nwowanin ta yokwo bripriya hindara whrina saiir nitimamakiuwim ambanim simiir niinikibwaembwae haii? ³ Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyan, sima ina yinoopkiyim Adi Komii krimiir Wanin siir omin hinda tinda nwowim simiir, nu idwo mi nu aowa mi sima inkam nwir bi swoki hansiryiskaigim ti ambanim simiir niinikibwaembwae itkiyamim mi ta yokwo bripriya hindara whrina saiir haiwaowim. ⁴ Mi kara pranae pranae bi nougin. Dimusi rani, sima inkam kibi nwir bi hansranyiskaigin ti ambin imiir niinikibwaembwae yim mi ta yokwo aiir mi haiwao kigim dimu diminkim yipiki ta yokwo aiir nwokaiyim. ⁵ Mi kara ha nouin mi inkam komii nwirin ti kam nwir nwii simiir nwirin ha nitin mi kariirin kimidiniya siya ini boini tanki, kipi nou ti siir kaoki. Tiki inkam kibiyin ti tir nwowin yipikin iikam imiir kigirkakiyin siya inig komiigakin mi siya iriipi hiriinan kirie komiigakin mi siya Davidni pugana Juda simiir isidin siirin simiir yiniekim. Dimin biyeyim simiirin siya bidi ikwowaisiigiyim mi siya wi digar nwowi ti ambanim simiir niinikibwaembwae haii mi ta yokwo bripriya hindara whrina saiir haiwao kigi. Iriig.

⁶ Mi ti siya boinkiyim kariir simiir mhoiyan, kara kimidiniya sibsib irin siir kigi, yipikin hankakin biya sima niki isomaokiyin siya Biyan Inkam Komiiyin siir ipiyya saiir kingiin hirar nokwowi. Mi dimin whiiyim yipiki kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim sima mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim sima siirar kaeyokaii. Mi karar mi kigi hon iriyyar whiso bulmakau komiyyim bul nikiuwiiyim simiir honanim siir mwo hirar nwowi. Mi iriipi hiriinan kara nhwona iriyyar nhiso siir nwowim simiir warar mi kigi. Mi ti hon iriyyar whiso mi nhwona iriyyar nhis iko, yim Adi Komii siir naeyiu iriyyar nwiso siya nikropkiyim iikamim nuanim hinda tinda nwowim simiiram yim simiir kirie ima. ⁷ Mi ti sibsibin ti inkamin siir nikriyin ha namin mi siya ta yokwo bripriya hindara whrina kimidiniya Biyan Inkam Komiiyin yipikin Biyan Inkam Komii siir ipii aiir nidwokaiyin siir ina iniga saiir hirankar ini haiyiu. ⁸ Mi siya ha namin yokwo aiir ini hainaki mi ti inkam komii komii kamnwir nwiiyim mi dimin whiiyim kwoin minkakim, ha niyae diriraerariyim sima whiekakarim kimidiniya ti inkamin sibsibnanin siir kingiinar ini waisii huiiu. Mi sima nwonira nwonira diminin mwai tiowaowiyin gitananin ha dapiyin hap irira irira bidi yonkwo digim. Mi twowa golni nonkwokwowa diminin whrinanin si nwokaiya yipiki piuii miyik whakiyin saiirin iriipi hiriinan irira irira mi onkwo dig. Mi ti diminim ini mirmekirka yaki inkiniyim mi ti diminim simiir miyim simiir whiekakarim yim min boinkikim yayim iikam ima kwisboinkiiyim Adi Komii siiram simiir nikrigim. ⁹ Mi mwai wina sima waowa ya bimbuiwi rani biya saiirin inkamki bi waomiminka. Sima ti hinina waokim,

kira ta yokwo aiir haii wi digar nwowi mi ti diminim ambanim wa ninkinkibwaembwae kiira ti siirin wi digar nwowi. Dimusi rani, biya kiriirin inkam nisomaokiyin mi kira ha naenamim mi ta hiriinan saiirsika kiriir nhieya ha naokiinainama mi iikamim yipiki Adi Komii siirim simiirin ini kirar swoki anmaiwarkainam. Kira iikamim pugan puganiyim simiirar nanmaiwarkaina digin mi iikamim yaiginpai yaiginpaini ikim mi iikamim maeyau maeyauwan ikim mi ti iikam iki nu nhirim sim nwo ikim. ¹⁰ Mi kira simiir ha hai digin mi sima ini pugan kwiruwa ywowim. Mi sima ini pris inkamnan ywowim iikamim Adi Komii siirim. Mi sima irira nwonira wi Adi Komii siir mi

aiir m̄ir̄ii m̄i s̄ima w̄i iikam̄im nu t̄ir nwow̄im s̄imiir k̄igr̄iraowi.

¹¹ M̄i m̄hoīiya karar swoki k̄igi, Adi Komii siir paekwosim whiekakim yim Adi Komii siir ipīiya m̄i dim̄in whīiyim kwoin m̄inkakim m̄i ha niyae dir̄iraerarīyim m̄i inkam̄ komii komii kamnw̄ir nwii ikim s̄imiir nokwoyokaii. M̄i Adi Komii siir paekwosimim yim kaimwowārgim kasa rani kara m̄waiya s̄ima waowa saiirar wakaekikin. ¹² s̄ima pranae pranae bi waokim s̄ima ti hin̄ina waokim,

ti sibsibin ȳip̄ikin inkam̄in nisomaokiyin siir nikriyin siya w̄i digar nwowi.

Siya in̄igak nwow̄im w̄i digar nwowi iikam̄im s̄imiir k̄igr̄irkakim m̄i digworaekwo ikim. Siya w̄i dim̄in m̄īiyik m̄īiyikim s̄imiir haii m̄i siya dim̄in taeminim s̄imiirin wa ninomokn̄inkin digi. Iikam̄im s̄ima w̄i ha boini siya w̄i digar nwowi m̄i s̄ima w̄i siir in̄ig iir hainanpraprasi. M̄i s̄ima siirin w̄i ha boini, siya in̄ig komiigakin m̄i siya Adi Komii siir dim̄in m̄īiyik m̄īiyikim s̄imiirin wa haii.

¹³ M̄i ti dim̄in taeminim kara wakaeyim ti ha boinim, kara dim̄in taeminim Adi Komii siir omanim kasaka bi wakaekim m̄i nuan ikim m̄i nu aowan ikim m̄i whīi komii solwaran ikim m̄i kara ti hiriinan s̄ima boinim s̄imiirar wakaedig.

Adi Komiiyin ȳip̄ikin siir ipii komii aiir nidwokaiyin m̄i ȳip̄ikin inkam̄in sibsibnan nwo ikin, sowa nwisairarin kirie komīiya dim̄in taeminim sim k̄igr̄irkakiya ini saiirar nonkwo digo m̄i kr̄ima omkakin pi hin̄ina boini, sowa wadiekināirgo m̄i kr̄ima pi sowiir in̄ig owiir hainanprapraskii m̄i kr̄ima pi hin̄ina boini, sowa nwisairarin in̄ig komiigakināirgo. M̄i dim̄in kirie kibikibiyim hariiyar nwoyokiyokikaeyamiyim yim ini sowar m̄i onkwowim.

¹⁴ M̄i ti dim̄in taeminim s̄imiir m̄hoīyan ti hin̄ina boinki m̄i dim̄in whīiyim kwoin m̄inkakim m̄i ha niyae dir̄iraerarīyim ȳip̄iki hir nwow̄im s̄ima boinki, tiki dim̄in taeminim yim kaimwowārgim. M̄i ti s̄imiir m̄hoīiya inkam̄ komii komii kamnw̄ir nwiiyim ogmwo ha waisii h̄ium m̄i s̄ima kim̄idiniya sowiir in̄ig owiir hainanprapraski. Iriig.

6

Sibsibin yio inkam̄in ȳip̄iki naonam̄in dim̄in biyie biyeyim sim haiyoprimdiȳumiigiyin m̄i amb̄inim s̄imiir m̄i n̄inikibwaembwae itkīiyanim yio siir nikrīgin

¹ M̄i m̄hoīiya s̄ima ha wao digiyim m̄i ha m̄i hainan digiyim sowiiram m̄i kara ti sibsibin inkam̄nanin siya ti dim̄in bibiyeyim s̄imiir haiyoprimdiȳumiigiyin m̄i yokwowa amb̄in irīiyar nhiso sim nwowa saiir haiyin siir nikrīga m̄i ti amb̄inim s̄imiir n̄air iir ȳinikibwaeki. M̄i ta siya n̄inikibwaekiya saiir m̄hoīyan m̄i ti dim̄in whīiyim kwoin m̄inkakim m̄i ha niyae dir̄iraerarīyim s̄imiir ir ieya boinkiyin yaiya siya komīiyar kauwok boinkikin hapi diyaki namisi tiokika, siya ti hin̄ina kauwok boinkikin, kira wit ² Siya boinki, kira wit. M̄i kara k̄igi hos whisinan irin pi n̄iti m̄i inkam̄in siir idwo hir nidwowin siya irim hipigim ini warar n̄inkin haigin idwowin. M̄i ti kam̄im hiranim s̄ima hauugiyim dim̄in siir mwo iir piuaiyam m̄i ti inkam̄in siya kirie komiigakin m̄i siya inkam̄ n̄h̄irmisi bi nididkin m̄i siya yaii n̄in̄iyak̄iwaiwigin m̄i siya ha nam̄in iki n̄hir imiirin yamdi kw̄iruwa siya ini hanururgig.

³ M̄i siya namkiya saiir m̄hoīyan m̄i karar swoki k̄igi sibsibin ȳip̄iki inkam̄in naonam̄in siir nikrīyin ti amb̄in n̄hirin ta yokwo aiir nwowin siir n̄inakibwaekii m̄i karar wakaeki, ti dim̄in idiyim kwoin m̄inkakim m̄i ha niyae dir̄iraerarīyim s̄imiir nwirin siya boinki, kira wit. ⁴ Siya boinki, kira

wit Mi hos irin yipikin paridnanin yio ina yitin mi siir digiu idwowin inkamin nwira nidwowi. Mi siirin kirie bidiyar mi hauugiyin mi siya wi iikamim nuanim wi simiir nwoki tirim yaii sima niniiyam mi sima wi irni nwirni nwoki inan isomsom aokaowim. Mi sima siirin kamkiu komiiyin whira mi hauugi mi siya ha namin kimidiniya siirar ini tiriu.

⁵ Mi siya namkiya saiir mhoiyya mi karar swoki kigi sibsibin yipiki inkamin niki aonamin, ti ambin nhoumakan siir ninakibwae itkiiyin siir nikrigin. Mi karar swoki wakaeki ti dimin whiiyim mi ha niyae diriraerariyin simiir irin pi boinkii, kira wit. Mi siya boinkiya hiriinan saiir mhoiyyan karar kigi hos yhiuwinanin. Mi inkamin siir digiu idwo hir nidwowin siya skera kwira haiyidwowi. ⁶ Mi karar wakaeki yai kwira ti dimin whiiyim kwoin minkakin mi ha niyae diriraerariyin simiir bopwo hirankar nambiyamkii. Saeya ti hinina boinkika, iikamim sima ta wit twowa saiirin wi umir ii kwiruwani mrii haiiyin wi siir saini. Mi bali two ouumim yim iriipi hiriinan mi ii kwirua mrii haiiyin umirin wi siir saini. Mi welin mi wain op aka sowiir kipi tirbu. Mi siya boinkiyim kariir simiir mhoiyyan siya ina yamin.

⁷ Mi ta siya namkiya saiir mhoiyyan mi karar swoki kigi sibsibin ti inkamin yipiki niki aonamin siir nikriyin, siya ambin nhuii akan ta yokwo aiir nitinakuwin siir ninakibwae mi mhoiyya karar wakaeki ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim simiir nwirin siya ha boinkii, kira wit. ⁸ Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyyan hinin, kira wit. Mi karar mi kigi hos irin wirnanin pi niti. Mi inkamin siir digiu idwo hir nidwowin siir inigin, naokin. Mi inkam nwirin siir inigin yipikin ha dapiyin, hel yio ini hos irin siir mhoiyya nwowin yio siir nidwonanikin. Mi sima sowiirin wadie bidi ywokiyim iikamim nuanim hinda tinda nwowim simiirin sowa hidi mi sowa piuganim wi kwiiya nwowaiginiuwi hinda tindan ti nu whirkak iirar. Mi mhoiyya ti iikamim ti piugan kwiiyim simiir piugan kwira yio wi sowa nisomsom aokao digi. Sowa simiirin wi hinina nisosom aokaowi nhirim yim wi sima simar swoki inii aokaonaei mi nhirim yim wi maki nii aokaowi mi nhirim yim wi mhigi naowaokaowi. Mi nhirim yim niimauan wraisu biyeyim wi sim pisomsom aokaowi. Mi ti simiir mhoiyyan sowa ina yamkiyo.

⁹ Mi tiriigino ha namkiyo mi karar swoki kigi inkamin sibsibnanim ti ambin iriyyar akan siir ninakibwae. Mi karar mi kigi iikamim yipiki hiiya Adi Komii krimiir Wanin siir haiginankinimiiyaeya, saiir aowa nwowi simiir kwoinbudim. Biya ti iikamim sima Adi Komii siir yai aiir niki boinmimaugim iikamim simiir. Mi simiirin iikam bibiyeyim sima nisomsom aokaokikim sibsibnan mi sima ha naokaonamkim. Mi sima hiiya nae Adi Komii siir haiginankin imiiyaeya saiir aowa hir niki okim. ¹⁰ Sima hinina kauwok boinkikim, biyan Inkam komiiyin inig komigakin, kira dimin whirki bi kimbugin mi yaimwokiyaimwo boiniyim simiir bwamkibwamin siyairgin. Mi kira iikamim nuanim simiirin wi paka hinin iya sae hidi mi wi paki hinin iya sae nipimpari? Dimusi rani, biya krimiirin sima nisomsom aokikim mi krma ha naonamkim. ¹¹ Mi ta sima boinkiya hiriinan saiir mhoiyyan mi siya simiirin yuis whisinananim simiirin yapa yapar hauu dig mi sima simiir ha haiyim mi siya simiir boinki, kima ha tiki kwosisaeki ii nhirmi arar mi mhoiyya tiki iikam bibiyeyim sima kimiir nomiiyau imiir nisomsom aokao digi mi iikam nhirim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna api ikim kimiir hiriinan kima mi wakaeyakna apa kariir mi sima ha mi isomsom aokiya kimiir saiir hiriinan. Mi mhoiyya ti iikamim kara nimbiniim simiir nisomsom aokaowi mi simiirin wi kara hidi mi wi kara nipimpari.

¹² Mi siya tiriiginim simiir ha boinmimauu digiyin mi ti sibsibin inkamanin ina swoki kwini kibwaekiyin ti ambin iriyyar nhir akan ta yokwo aiir nwowin. Mi ta siya ninikibwaekiya saiir mhoiyya, nin komiyyin ina yitkiyin. Mi kara mi kigi bieyin yhiuwinan nimkpitkiyin yuis yhiuwinanan mi bwana ya pariidnan mi oki nhienan. ¹³ Mi ninomor kouan nauun whiekakim yim ina yikigiigiyim nua tiriir swapwonan, swapwoin swapwo pu hiranki nikiigiigiyim iya opud komiigi hugiya mi ha nikiigiigiyim simiir hiriinan. ¹⁴ Mi ti nauunim nikiiginaiiniyim nua tiriir simiir mhoiyyan karar kigi ninomora pi gropnanaiinami mi saeya ina whaowaekiya nibmir grophainamni hanin. Mi mhoiyyan mhuu minim mi mhuugribsisimim whii idopwoniya nidwodwomwaiyim yim ina mi kisranamim maeyauwa sima nwowa saiir hirankar. ¹⁵ Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyim simiir mhoiyyan karar kigi, iikamim yipikim nuan iikamim simiir kigirkakiyim, yim sima gavmani inkam komii komiyyim inigakim sima mi kamim yaii niniiyim sim kigriraowi ikim mi kamim digworaekwoki naokingugunakai ikim mi iikam whiekakim whisarii mi primirii ikim mi iikam whiekakim rirmiyya nwowi ikim sima whiekakar in ina iwit aogwoprakaiigiyim. Nhirim siyanoim sim mi nhirim mhuuan siya komii komiyyim sim bopwo yagwoprakakai. ¹⁶ Sima ha nagwoprakaiyim mi sima hiniina yaingwoki, sima wi mhuuan siyam simiiram boinkii hanin, krimiir dikiirindinugi mi hiriinanki niuwi mi krima wi Adi Komii siir whwonkam iir kig rani, yipikin inkam komiini ipiyya sae nidwokaiyin, siya mi inkamin yipikin sibsibnan ikin yipikin io krimiir nwowin mi yipikin wi krimiir nisomsom aowi. ¹⁷ Mi ii komiyya io sowa nwowana saeya niti mi Adi Komii siya wi iikam krimiir hidi dimin bibiyeyim krima tirim simiirsi. Mi wi dig nhinga nwowi tiki inkam nwiso io nwowo sowiir io aiir naomainoki, ha? Inkam nwir karamaeka. Iriig.

7

Mi Adi komii siir paekwosimim 144,000 iikamim yipiki Isrelmiyim simiir mwo imiir hainmamaku

¹ Mhoiyyan karar kigi Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosim nwiyyim ti nuin siir haimii haimii whiiyim simiirar nokwo digi. Mi sima hiriyyar nokwowim mi opud aiirin nuanki hugnanisiyin mi whii komii solwaranki mi hugnanisiyin sima yikidu. Mi saeya bi huga mi paekwo min bi mi hugswoka mi paeisim wir bi hugwankin ² Mi ti kara kigiyim diminim simiir mhoiyyan, karar swoki kigi Adi Komii siir paekwosim nwirin siya bieki nitiyin hindanki niti mi siya diminin Adi Komii siirin hiriyyar nwoyokiyokiiyin inokanok siya hainmakuwiyin iikamim simiir ini warar nonkwowin. Mi siya komiyyar kauwok boinmnanki mi siya ti paekwosim nwiyyim simiir boinki, yipiki Adi Komii siya nimbiniim nuin mi whii komii aka sima tirbugiyim. ³ Mi siya simiir boinki, kima nu ikin mi whii komiyya solwara nikiuwi aka mi paeyim nu nwo ikim simiirin aisiima kipi niki tirbugi ha tiki o paekwosim krimiiram, paekwosim krima diminin Adi Komii siirin iikamim simiir mwo imiir hainmakuwiyin siir hainmakuwii yipikin Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apiyim simiir mwo imiir, simiirin hiniina nisiimauuwam sima Adi Komii siirgin. Mi mhoiyya kima ti digworaekwo imiirin wi haninggin tirbugi. ⁴ Mi ta siya boinkiya saiir mhoiyyan, karar wakaeki sima diminin Adi Komii siirin hainmakuwiyin bidi hainmakugiyin Isrel simiir pugana saiir iikam 144,000 nim simiir mwo imiir.

⁵ Mi Judani pugana 12,000 iikamkam Adi Komii siir diminin hainmimakuwiyin siir hiriinankak nwowim. Mi Rubeni pugana yim iriipi

hiriinan 12,000. Mi Gatni pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. ⁶ Mi Asani pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Naptalaini pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000.

⁷ Mi Simioni pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Livaini pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Isakani pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. ⁸ Mi Sebyulani pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Josepni pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. Mi Bensamini pɔugana ya iriipi hiriinan 12,000. Yim ti iikamim Adi siya bidi hainmimakuim. Iriig.

Iikam whiekakim Adi Komii siir inig iir hainan prapraskikim

⁹ Mi ti dimin hiriiranim sima boinkiyim kariir simiir mhoiyan mi karar kigi iikam whiekakim simiir mwainim dig nwo rani. Yim ti iikamim yim pɔuganpai pɔuganpaini iikam ikim mi maeyau maeyauwan iikam ikim mi yaiginpai yaiginpaini iikam ikim mi nupai nupaiyan iikam, yim simiir iikam ima. Yim sima inkamim sibsibnanin siir ipii aiir nidwokaiyin siir whwonkam idar nokwokim. Mi yuisim sima niyim whisinankim mi simiir inim sikwowim warar mi inkim onkwokim tiriiginim yi min nisiimauugim sima dimin bibiyeyim simiir bidi ikwowaisiigiyim. ¹⁰ Mi ti iikamim ti sikwo imiir nonkwowim sima ini komiiyar kauwok boinkiyim, krimiir Adi Komiiyin yipikin siir ipii aiir nidwokaiyin siya mi inkamim sibsibnan nwo ikim krimiirin sowar whinkinsiis haiginuigo mi krimiirin sowar mi anmaiwarkainakim.

¹¹ Mi mhoiyya paekwosim whiekakim ini inkam komiiyim mi dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim ini simiirar yokwoyokaiyim. Mi paekwosimim ogmwo ha waisii huananainamim nua hiriir ipiyya saiir kingiin mi sima kimidiniya Adi Komii siir inig iir hainanprapraski. ¹² Sima ti hinina boinki, krima yaimwower boinkii. Krima krimiir Adi Komiiyin siiramim pranae pranae naingwo rani. Krima siir dimin kibikibiyim paenan niyaeiyim simiir boinkii. Siya siyairgin dimin taeminim simiir sibgu inokninkinin. Mi krima siir asi boin wadieki. Siir inigin komiigi komiigin mi siyairgin kirie komiigakin iki digworaekwo nhirim simiir haiburin mi krima hiriirar naingwowi, iki dimin taeminim iki hinda tinda nwowim wi siir inig iirarar hainanprapraskaeyami inokinokin.

¹³ Mi mhoiyya ti inkam komii komii kamnwir nwiiyim simiir nwirin siya srii kariirin, tiki iikamim tiranim ti yuis whisinin niyim, yipiki sima? Sima pindanki nitkim? ¹⁴ Mi kara siir yai akan hinina yowarki boin, Kinakinar ninokninkini simiirin an kara ningaka.

Mi siya kariirin ina swoki boinkiyin, ti iikam imiirin Adi Komii siya nanmaiwarkainakim iki hikpai hikpai komii komiiyim simiir bopwo hirankin. Yuis wina sibgu hisokiiya mi whisinin ha nwokiiya saiir hiriinan. Mi yim ti iikamim yim whauuriyinkwhauuriyanan nwo ima ti inkamim sibsibnan siir nhie aiirsi. ¹⁵ Sima Adi Komii siir siyiu iir napkim mi simiirin kimidiniya kam ima yipimpar aoki mi tariinanin sima ini Adi Komiiyin siir ipii aiir nidwokaiyin ini siir whwonkam ida nokwowim mi ni nabieyin sima siir mi imiir mriigim siir omaka kibiya saiir omaka yainau hir. Adi Komiiyin yipikin ipii aiir nidwokaiyin, siya ini simakar nwowin mi simiirin ini siyar kigiraowin. ¹⁶ Mi tariinanin sima wi mhigi swoki ao rani mi wi kwoinki mi haei rani mi sima wi ta saiir hiriinan biye swoki o rani. Mi bieyin wi simiir mi whwo rani mi sima wi bidugi swoki it rani. ¹⁷ Sima wi wadieyar sibgu owi. Dimusi rani, inkamim sibsibnanin yipiki ipiyya saiir whwonkam ida nokwoin simiirin wi siya kigiraowi mi sima inokinokin wi maigimaigwa nwoninaei mi wi dimin miyik miyik imiirarar haii. Mi ouubim simiir nhwo hir nwowim yim wi Adi Komii krimiir Wanin siya ninakii mi ta hiriinan saiirsika sima wi swoki ou rani. Iriig.

8

Inkamın sibsibnanın ambın iriıyar nhıs akan yokwo aiir nwowın siir nıinikibwae itkiigikın

¹ Mi karar swoki kigi inkamın sibsibnanın dimının ambınanın iriıyar nhıs akan yokwo aiir nwowın pı nıinikibwae kii. Mi ii pırei bı kwokikın dimın taeminım Adi Komii krımıir Wanın siir om hıranım ini hindarar yınkın tankiyım. ² Mi karar mi kigi Adi Komii siir paekwosım iriıyar nwıso Adi Komii siir whwonkam idar nokwowi. Sıma kid iriıyar iso sıma masanım warar nınkın haiyıkwowi.

³ Mi mhoııya Adi Komii siir paekwosım nwırın ha nıtın yıo ini hııya nae mın haigınınkın imııyaeıya, saiir kingiın hır haiyıkwowi gol twowa. Mi twowa saiir yainau hır nwokaiyım dimın whrinanım, yıpiki wı mhoııya nanagi mi sıma wı wadıeyar nıusiın whakii. Mi simiirın ha haiyım mi siya kimidiniya Adi Komii siir iikamım nhwo sıma kwisboınım yayım simakar yınkın haigınki mi ti simiirın wı siya nanagii gol hııya Adi Komii siir ipııya siya nidwokaiıya saiir whwonkam ida maırgımaırga Adi Komii siya nwowam.

⁴ Mi paowııya pıııı miıyık whakiya mi ti Adi Komii iikamım nhwo sim kwisboınki ikım simar yamswoki koua hiriirın Adi Komii siir paekwosımım Adi Komii siir whwonkam ida nokwowım simiir ın hırankın. ⁵ Mi mhoııya paekwosımın paeya ha haiya ta hııya saiir hırankın mi siya kimidiniya ta gol twowa saiir whaaigigi. Mi siya ina whaaigigiyın ta gol two aiir ya tariigına ya mın nıisiımauuga Adi Komii siya siir iikamım nhwo sıma kwisboınkiyım simiir bıdı wakaewının. Mi siya nuan iikam imiirın wı ti digworaekwo imiir nıımparı mi simiirın paekwosım siya yıtkiigi nua tıriir. Mi sinana ina sinankııya hında tında mi diya ini komııya tıokıya mi nuın ina kiısıkiyın. İriig.

Mi paekwosım iriıyar nwıso simiir kidım ina maskiyım

⁶ Mi ti Adi Komii siir paekwosım iriıyar nwıso yıpiki kid iriıyar iso sim nokwowım, sıma ini hindarar kwaeıkwokwowım ti kid imiir masamın. ⁷ Mi bııgı bııyan paekwosımın siir kidın ha maskiyın mi ta hıriınan saiırsika, naowın ina yıtın aısınanın mi pae aka mi nhıeya ina yaokıınaiiniya nua tıriir. Mi sıma ha nıkiıgıınaiiniyım mi kimidiniya ti nu haimii haimii whoımım simiir haimii whırın siir idwo yaunı ikııgıını mi hında tında ina yıunınaknınkın swokiyım mi ti haimii whırın siir pae mınım mi kii mınım yım ini hıriıyar yıunınaknınkınswokiyım.

⁸ Mi mhoııya paekwosım nwısakan siir kidın ha maskiyın mi ti paekwosımın dimının mhiıunanın ina yıtkiigiyın mi siya paeni hanın ha nıuyakiyın mi ini whıı komııya solwara nıkuwiya ini saiırar yamıımaiıuwın. Mi ta whıı komııya solwara nıkuwiya saiir whıı haimii haimii whoımım simiir haimii whırın yıo ini nhıeki yıkpıtmaıgıyın. ⁹ Mi ta whıı komııya solwara nıkuwiya saiir haimii whırın siir dimın taeminım kwoın mınkakım ha niyae dirıraerariyım yım opnau hır nwomaiyım ina yaokaokiyım mi haimii whıso sowiir dimın taeminım kwoın mınkakım ha niyae dirıraerariyım yım ini hıriıyar ywokiyım yım bı naokaokikım. Mi siyayı isid whoımım simiir isid whırın yıo ina mi tırbu uguskiyın. Mi isid whıso sowiirım yım ini hıriıyar ywokiyım yım wara bı tırbugıkım.

¹⁰ Mi paekwosım nwoımakan siir kidın ha mi maskiyın mi nauun komııyın nhıridmır parııdnanın ina yıkiınaiiniyın. Mi siya kimidiniya ti haimii haimii whoımım simiir haimii whırın siir ie komii komııyım mi siir ieno ienowım simiir yaunı amainı. Mi siya haimii whıso sowiirım simiir idwowın warı bı namaıgın. ¹¹ Mi ti nauunın siir inıgın yıo mınkın kausrıı. Mi opım simiir haimii whırın yım wı pı kausrıı mi haimii whıso yo wı hıriıyar nwokii yo wı

wara kausrɪr tani. Mi iikam whiekakim ta op kausrɪr aiir kwiyaeyim sima ini hiriyyar yaoswokiyim.

¹² Mi paekwosim nwii akan siir kidin ha maskiyin mi bie, bwan, nauun, simiir haimii whirin yio ini yhiuwinan ywokiyin. Mi sima bi swoki whwoyamiminkikim. Mi haimii whiso sowiuro yim ini hiriyyar ywokiyim yim yhiuwinan wara bi nwokikim. Mi ta hiriinan sairsika ni nabie sowiir haimii whirin yio bi whwoyakikin. Mi haimii whiso sowa sowar whwoyaki.

¹³ Mi ti kara kigiyim simiir mhoiyan mi karar kigi ipiyinin wab nikiuwiyin hapi kougi kou hirar siini. Mi kara ti siir kigiyin mi kara hinina yaingwoki, wi dimin biyieki kipi nimbiam. Mi siya hapi kougi kou hirar siinamin mi karar wakaeki, siya komiigi komiiyar kauwok boinkii, dimin biyie, dimin biyie, dimin biyeyim wi nuan iikam simiiram niti. Simiir tirbuwam iya Adi Komii siir paekwosim nwoimim sima maski simiir kid imiir. Iriig.

9

Mi paekwosim iriyyar akan siir kidin ina maskiyin

¹ Mi ti paekwo sim nwii akan siya siinamin siir mhoiyan, karar wakaeki, Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosim iriyyar akan siir kidin pi maskii mi karar mi kigi nauunin pi nikiinainii ninomor kou hirankin mi siya ini nua hiriyyar yikii igusnainamin. Mi hapairin ieyin ina ywokiyin mi ti ieyin kingiin kingiin bi ninirnakainainamin mi siya ini mwis karamae ywowin mi Adi Komii siya tidiyinin siir bidi hauugiyin ti ieyin ti nauun ieya nwokaiyin siir anowin siirin. ² Mi siya ti ieyin ninirnakainainamin siirin ha haiwaokiyin mi paowii komiia ini warar yowiiigiya inkamin numir haingomuwiyyin siir hiriinan. Mi saeya ie hirankar yowiiopitnananiya mi bie ikin mi ninomor aka yo ini warar yirunugiyo mi ini yhiuwinanar ywokiyo. ³ Mi ninomora ini nibwomambwonanar ywokiya mi karar mi kigi kokmwo graeyas minim ta paowiiya saiir hirankar niti nua tiriir. Adi Komii siya kirie simiir bidi hauugiyin mi sima wi digar nwowi iikamim simiir piyim iriini hanin. ⁴ Adi Komii siya simiir bidi boinkiyin hinin, kima ko minim mi paekwo minim mi dimin taemin nhirim ti nu iir whakim wi simiir kipi tirbu. Kima wi iikamim yipiki Adi Komii siir diminin simiir mwo hainmaku kara-mae nwowim wi simiirarar pikrimkrip. ⁵ Kima ti iikam imiir pikrimkrip mi simiirin bwanim iriyyaruwar donkwoninwomwirninkin haiginiu mi kima simiirin wi kipi pikrimkrip aoki. Ningaka. Mi ti kokmwo graeyasim ti iikam imiir pikrimkrip mi simiir piyim wi hiriyyar kimpipisunanaei owinyaigi si pikiiyim mi ha urugiiyim saiir hiriinan. ⁶ Mi ti iiyim ti kokmwo graeyasim ini nu hirar nwowim mi iikam whiekakim sima naoni siyiuam whaowaekim mi simiirin Adi Komii siya tirki mi sima bi naokim.

⁷ Mi ti kokmwo graeyasim yim ini ti hosim yipiki yaiiyam tirim ini simiir hiriinan ywowim simiir whwonkamim ini inkam kingikini whwonkamnan ywowim ini puaiyim mwo puaiiyim ini simiir hiriinan ywowim simiirin sima golni nonkwokwokim. ⁸ Mi simiir kanim ini wigni kani hanin ini digu hirar tioa mi simiir bigmiuwim, bigmiu prasae prasae rani, ini huni nasnan ywowim. ⁹ Mi diminim simiir irib imiir nitimwramwrakiuwim nhaonanim aiyini nonkwokwokim. Mi simiir pidgam sima siinbimagim ini ipiyinin mou nikiuwiyin iripa sima siinamiya ini simiir hiriinan ywowim. ¹⁰ Mi sima iriipi hiriinan kibgak mi simiir kibim ini irini kibnan ywowim amridamridnankim. Mi ti dimin hiriinan yim ini simiir nwowim. Mi sima kiriekakaigim mi iikam imiirin sima bwanim wi iriyara nipimpari simiir kib ima mi ti simiir kibim urur prasae bi kinikim sima ururiyim. ¹¹ Mi ti yumi biyan inkam

biyeyin yipikin ti kokmwo graeyis bibiyeyim simiir kigriraowiyin, yio ti inkamin yipikin ti ieyin ninirnakainainamin mwis karamaeyin yio siir warar kigriraowikin mi ti inkamin siir inigin Hibru simiir yaigina ha dapikin Abadon. Mi Grikmi yaigina ya min dapika Apolion. ¹² Mi dimin biyie kirie komiyyin iikam tirbuwin yio bidi digiyin mi dimin biyieki biyie whiso yo ina swoki itwo.

¹³ Mi ti dimin taeminim kara kigiyim simiir mhoiyan karar wakaeki, paekwosim iriyyar nwis akan siir kidin pi maskii. Mi mhoiia karar wakaeki inkam nwirin siir yaiya pi kauwokii, hon whiyyim hiiya golni nonkwokwowa sair nwowim simiir bopwo hirankin, ta hiiya paekwosim ieya haigin inkin imiyyaeya piuii miyyik Adi Komii siya whakwinam sair hirankin. ¹⁴ Mi siya kimidiniya paekwosimin yipikin siir kid iir maskiyin siir boinki, kira paekwosim biyie nwiyyim yipiki biiya Adi Komii siya kikog okwowim yab komii Yufretis hir kira simiirin ti onkwo iuguski yimbi nami. ¹⁵ Mi siya simiirin ha nonkwo iuguskiyin mi sima ina yamim mi iikamim nuanim simiirin sima hainmamakiuwam mi simiirin haimii haimiyyim whoima ywo. Mi mhoiia haimii whirin siir iikamim simiirin ina yisomsom aokao digiyim. Biiya, simiirin Adi Komii siya nimbingim mi sima hir asi nidwokim bwanin simiir nimbinin siiram, ti biewiyin siir ii airam ti diminin siir tiram. ¹⁶ Mi paekwosimim yim ini biyar yamim mi kamim yaii niniyyim yim hosim simiir idwo nidwowim yim ini simiir mhoiyyar yamim. Mi karar wakaeki inkamin ha boinkii, sima iriparin pariigim 200,000,000 kim. Kasa kasa rani. ¹⁷ Kara ti hos imiirin nhwonan whinkigim. Sima ti hinin hinina tirkim, kam nhirim yim hos idwo nidwokim mi hosim simiir iirib imiir nitimwramwrakium nhaoim aeyini nonkwokwowim yim paridnankim mi nhirim yim nhaowim aeyini nonkwokwowim prainanim yim simiir niigim mi nhirim nhaowim aeyini nonkwokwowim wirnanim yim simiir niigim. Mi ti hosim simiir mwowim yim ini laioni mwonan ywowim. ¹⁸ Mi paeya mi paowii aka mi siyam paeki paenan nwo ikim yim simiir yai hirankar wokitkikinaniini. Mi ti hiriinan sairsika sima haimii whirin siir iikamim yipiki biiya sima nimbinim simiirin asi nisomsom aodigikim. ¹⁹ Mi hosim simiir yaiyyim mi simiir kib ikim yim kirie komiigakim mi simiir kibim simiir mwowim yim ini mipugni mwonan ywowim mi iikam imiirin sima nisomsomi mi sima wa naonami.

²⁰ Mi iikamim yipiki ti hos ima nisomsom ao karam nwowim yim sima simiir mhi kwoinim bi kisina haigigim ti dimin biyie biyeyim sima tirim simiirsi. Mi sima uruwai siyaowaini inig hainanim bi digikim. Ti dimin taeminim sima tirim gol, silva, bras mi tidiyu mini sima nikrimtio diriraerarim, yipiki napririr wakae omok kigimok karamae nwoiyyim ti iikamim sima siyuin dimin biyie tiriyin siirin digumii bi haimriiyugim. ²¹ Iikam nisomsom aokao, nop min iikam nhirmi nao mi hii min nanae mi hii tauae mi ti dimin taeminim simiir mhi kwoinim simiirsiyin bi niki kinisugim. Niingaka. Iriig.

10

Adi Komii siir paekwosimin yokwowa siya hauuwa Jon siir mi siya sairin ina yaeyin

¹ Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyyim simiir mhoiyan, karar swoki kigi Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosim komii nwirin pi niti Adi Komii siir omin hirankin. Mi waua ini siirar yimwainginaliniya yuisni hanin. Mi namnamiinin siir mwo hirar yidwonaini mi siir whwonkamim bieni hanin whwoyakikin mi siir iga paeni hanin niuyakika. ² Mi siir ina, siya yokwosima kwira nonkwowi. Mi siir iga iniga whii komiia solwara nikiuwiya

saiir yokwomaigi mi iga yaioyaeya ya nu iir yokwoki. ³ Mi siya kimidiniya komiiyar kauwok boinamnanki laionki kaunamnankiyim hiniin. Mi iya siya hiriinan boinkiyin, mi diya idip idipin iriiyar kwisa tioki. ⁴ Mi ta sima tiokiya saiir mhoiiyan, kara ti yai imiir winamar kwatirkin mi karar wakaeki yai kwira Adi Komii siir omin siir hiranki kauwok boinki saeya kariirin ti hiniina kauwok boinkika, ti yayim yipiki ti diya iriiyar kwis owa boinkiyim simiirin kipi winki kiriir yokwoni. Nngaka. Yim kiriir kwoin arar haigi okai.

⁵ Mi karar swoki kigi Adi Komii siir paekwosimin yipiki whi komii solwara mi nu ikin sowiir idwo nokwowin, siya siir ina iniga ina kininansiinanainama kougikouwa hiriir. ⁶ Mi siya ina boinkiyin, kara kaimwokikaimwowar boinkii Adi Komii siir inig iirin yipikin ninomor nu mi whi komii solwara simiir nonkwokwokiyan mi dimin taeminim simiir nwo ikim mi yo siya hiriir nwoyokiyokikaeyamikin inokinokin. Mi kara ta saiirin pi hiniina boinkii, krima wi yaeya ii kwiram nwo rani, yaeya ii kwirki nimbiniyam. ⁷ Mhoiia kara wakaekii Adi Komii siir paekwosim iriiyar nwisakan siir kidin maskiyin mi dimin taeminim aowa aowa nwowim Adi Komii siya tirim yim wi simbi digii. Biya Adi Komii siya siir profet kam imiir boinkikin ti dimin taeminim sima winkyim yokwoni. Mi sima wi profet kamim sima boinkiyim wi simiir hiriinanar swoki imbiyami.

⁸ Mi karar wakaeki ti inkamin Adi Komii siir om hiranin yipikin biya kariir niki boinkiyin, siya pi swoki boinkii kariiram, kira damki mi kira ta yokwowa haiwaonisawa paekwosimin yipikin whi komii solwara mi nu ikin sowiir idwo nokwowin siya nonkwowa saiir tini hainaki. ⁹ Mi ta siya boinkiya saiir mhoiiyan, kara ha namin kimidiniya Adi Komii siir paekwosim iir nini kiguwin mi siirin ina ini boinuwun, kira wara yokwo kopsima kariir whauugi. Mi siya kimidiniya kariir boinki, kira saiir hai mpa daeki. Kira saiir naei mi kiriir kwoinin pi hiigakar nwokii haininan mi mhoiia kiriir mhiya wi saeya hugrimkripi. ¹⁰ Mi kara ta yokwosima Adi Komii siir paekwosimin siir in hiranki ha haiya mi ina yaekiya mi kariir kwoinin ini warar diewhrokwhroknainamin hainini hanin mi ta kara naekiya saiir mhoiiyan kariir mhiya nhaminhami bi hugrimkripkika.

¹¹ Mi ta kara naekiya saiir mhoiiyan mi inkamin kariirin siya boinki, tariinanin kira ti Adi Komii krimiir Wanin siir yayim simiir ti swoki boinmimauu ti dimin taeminim mhoiia nimbiniyanim iki iikamim maeyau maeyauwanim mi iikamim nupai nupaiyanim mi iikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi iikamim yipiki bi nwo ikim simiir. Iriig.

11

Mi inkam nwiso yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauwo nu tir sowa

¹ Mi ti dimin taeminim siya boinkiyim kariir simiir mhoiiyan mi sowa paekopin haigin kimariyan kimidiniya kariir hauugi mi sowa ina boinkiyi, kira dam omaka Adi Komii krimiir Wanin siir inig hainaniya saiir tini kimariu mi hiiya iikamim sim haigin inkin imiiaeya Adi Komii saiirin warar timi haigin kimar. Mi ta saiir mhoiia iikamim Adi Komii siir inig hainaniyam simiir warar timi mwain. ² Mi hiira omaka Adi Komii siir inig iir hainaniya saiir ndiyokiyokaiya saiirin wi wara kipi haigin kimar. Dimusi rani, Adi Komii siya wi iikamim Juda iikam tani wi simiiram kiwakii om komii Jerusalema sima nitim, iikamim hapairanim sima nini kigriraoniyim bwanim kamwis whis mi dimin taeminim hiranim wi sima tirbuwi. ³ Mi an kara, wi Adi Komii siya hauwi kariir inkam nwiso sowiirin kirie mi sowa wi kariir yai imiir boinmimauwami biewiyim whoim haimii. Mi sowa wi yuis

biyie imiirarar nii iikam imiir n̄isiimauuwam h̄in̄in sowa siȳu bibiyeyim sowa tirim simiirsi n̄ididi.

⁴ Mi ti inkam nwiso yo ini pae whiso olip n̄ikiuwiyo mi ȳukid is iko yipiki Biyan Inkam Komii siir whwonkam ida nokwowo yipikin nu whiekak imiirar kigirkakiyin ini simiir h̄iriinan ywowo. ⁵ Mi iikam n̄hirim ti inkam nwiso sowiir nisomaowam naingwowi mi paeya wi sowiir yai hirankar n̄imbiyami ti iikam biyie imiir n̄iuam̄in. Mi yipiki ti inkam nwiso sowiir nisomaowi yim wi naowi ta pae biyieya sairsi. ⁶ Mi sowa kiriekakaigo, ninomor airin wi sowar mi iripikougii mi saeya wi naoki kin tani, ti iiyim sowa Adi Komii siir yai imiir boin̄m̄imauuwi ti nu iir. Mi sowa kirieya op n̄inkpitkiyana n̄ieki n̄imbiyamam ina mi ankwowo mi iikamim nuanim simiir mi tirbuwana ma m̄inki sima niiya mi dim̄in bibiyie ikim. Mi sowa ti dim̄in h̄iriinan̄im simiir tiram naingwowi sowa wa tiri.

⁷ Mhoiia ti inkam nwiso sowa sowiir yai imiir boini mi ti uridȳu biyeyin yipiki wraisuni whwonkamnan nwowin, siya wi ti ieyin m̄wis karamaeyin wi siir hirankar n̄insiin idwonanii mi siya wokitkinaninii mi siya wi ti inkam nwiso yaii sowakar n̄inii. Mi sowirin wi siya niyopakaiȳuwi mi wi siya nisomaokii. ⁸ Mi siya sowaka n̄inii mi sowa wa naonami mi sowiir piuisa wi om komiyan siȳu komiyyin wi siir hirar kiwomwokini. Mi kr̄ima sowirin hindara haigipraprakai boini mi kr̄ima ti om komii iirin wi m̄in namisi ikuwi Sodom, iyie? Wi Isip n̄ikiuwi. Dimusi rani, ti omin siir iikamim yim Adi Komii siirgisiir sau omomkin. Mi ti om komii ti inkam n̄wis owa nwowin sowiir Biyan Inkam Komiiyin yio hir niki ink̄in ir̄on̄ink̄in inankigikin. ⁹ Mi iki piuganpai piuganpaini iikamim mi iikamim maeyau maeyauwanim mi iikamim yaiḡinpai yaiḡinpainiyim mi iikamim nu pai nupaiyanim sima sowiir piuis biyie airin iiyim wi kwoim haimiia kigi. Mi sima wi iikamiyam kiwaki rani, sowiir piuis biyie aiiir haingikaigiyim ienau. Dimusi rani, sima ti inkam nwiso io sowakar nwoko mi sima dim̄in biyie sowiir tiram tirkim. ¹⁰ Mi iikam whiekakim nuanim sima wi maiḡimaiḡar nwoki. Dimusi rani, ti inkam nwiso b̄idi yaonamwo. Sima wi maiḡimaiḡar nwokii mi dim̄in taeminim irni nwirniyam̄in wi hindara whisariiyar ninan priihauu priihauuwi. Dimusi rani, profet inkam nwiso yipiki nuan iikam imiir nonkwon̄inwoimw̄ir̄n̄ink̄inim yipiki dim̄in biyie simiir tiro b̄idi yaonamo. ¹¹ Sowa hapairin iiyim kwoim haimiia ywo mi mhoiia Adi Komii siya opuda ina yikropkiya sowa niyaeyam mi saeya ha nama sowiir m̄hi kwoin̄au h̄iriir mi sowa ina ȳinsiin idwokiyo mi sowa ini irkakar swoki owo. Mi sowa ha n̄insiin idwokiyo mi iikamim yipiki h̄iriinan kigiyim mi sima ina yididgiyim mi sima pranae pranae bi n̄ididgikim. ¹² Mi mhoiia ti Adi Komii siir profet inkam nwiso sowar wakaeki inkam nwirin Adi Komii siir om hiranin siir yaiya pi kauwokii siya sowirin ti h̄in̄ina boinki, kowa d̄insiin idwoki mi tir̄ir wit. Mi ti inkam nwiso sowiir sau omomim sima sowiir kigiyim sowa n̄insiin idwokiyo mi sowa waua sair yidwokainainam mi sowa ini Adi Komii siir om iirar yamo. ¹³ Mi biri kimim̄inkikin, n̄in̄in komiyyin ina yitin. Mi om komiyyin siir haimii haimii iuurim simiir haimii whirin yio ina tirbugiyin. Mi haimii haimii iriyyar whiyyim yim ina ywokiyyim. Mi iikamim 7,000 na mi aokaoki. Mi iikam n̄hirim omwai waiyakiyim om komii Jerusalem hiranim sima n̄idid prasae bi kinkikim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim yipikin om komiigi komii iir nwowiyin.

¹⁴ Mi tariinanin dim̄in whisakan yio b̄idi digiyin kira wakaeki. Mi ii priei bi kwokikin dim̄in biyie whoimakan yio ina swoki kw̄itin. Iriig.

Adi Komii siir paekwosim iriyyar n̄wisakan siir kidin ina maskiyin

15 Mi ti diminin hiriinan tirkiyim simiir mhoiiyan, karar wakaeki paekwosim iriyyar nwisakan siir kidin pi maskii. Mi siya ha maskiyin mi karar wakaeki, paekwosimin Adi Komii siir omin siir hiranin siir yaiya pi kauwok boinkii, iikamim hinda tindanim wari nuin siir nwowim simiir iikamim wi siya kigirkaki siya wi hiriyyar nwoyokiyokikaeyami inokinokin mi simiirin wi siyar kigriraowi. 16 Mi mhoiyya ti inkam komii komiiyim simiir ipii imiir nidwodwokaiyim Adi Komii siir whwonkam ida sima ogmwo ha waisii hunanainamim nua hiriir mi sima kimidiniya siir inig iir hainan.

17 Mi sima kimidiniya Adi Komii siir boin, krima kiriir boin wadiekii. Kira krimiir Biyan Inkam Komiiyin, Adi Komiiyin biyya kira hiriyyar nwokin mi tariinanin kira ini hiriyyar swoki oyokiyokiiyamim. Krima ini maigimaigargar nwowim mi krima kiriir inig iir hainanprapraskii. Dimusi rani, kira kirie komii bidi haiyin mi iikamim ini kirar kigriraowim. 18 Biyya iikamim sima io kinakar niki okim mi tariinanin kira ini io simakar mi owin. Mi iyya ta ti aeya niti, iikamim naokaowim yim wi kira hidi mi taka iyya saeya kira hauuwana iikamim yipiki kiriir mai aiir miriyyim mi kiriir profet iikam ima mi iikam whiekakim kiriir inig iir hainani ikim mi kiriir yai imiiram naingwo tibiim ikim simiirin wi kira hauuwi dimin taeminim. Mi iyya ini nita iikam imiirin kira nonkwobumbuninkinana yipiki iikamim nu nwowim simiir turbumbuninkin haiginuwim.

19 Mi ti dimin taeminim sima boinkiyim simiir mhoiiyan karar kigi omaka Adi Komii krimiir Wanin siir inig iir hainaniya siir om hir nwowa pi haiwaokii mi karar kigi miyya yayim Adi Komii siya nimbiniim sima nwokaiyya ya saiir omaka yainau hirar nwokaii. Mi karar kigi sinana pi sinankii mi karar wakaeki, diya pi tioki.

Mi karar mi kigi ninin pi nitkii mi karar mi kigi naowin aiskakin pi nikiinaini nua tiriir. Iriig.

12

Wig aeya mi mipug biyye ikin

1 Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyim simiir mhoiiyan karar kigi dimin kibiyin ninomor kou hir nwowi mi kara ina yanaakiyin. Diminin kara kigin wignankin. Mi yuisa saeya niyya ini hindirar kigninya ini biei saiir piu aiir whwonan ywokiyin. Mi bwana ini saiir iga aowa ywokaiya mi saeya nauun iuur iso simiir warar mi haigin saiir mwo iirin pagra inkamin inigakin si haiginiya saiir hiriinan. 2 Saeya yinpiugaka mi saeya yinisim iir naokainam tira siya dirisusua mi saeya asi kaugika.

3 Mi ti diminin kara kigiyin siir mhoiiyan karar swoki kigi dimin komiigi komiiyin ninomor kou hir nwowin ini diduka komiiyin kirie komiigakin dimin taeminsi nidid karamae nwowiyin ini siir hiriinan ywowin. Siir pua paridnanka mi siir mwoim iriyyar whisko mi honim siir mwo imiir nwowim iuurgim mi pagram siya haiginyokiigiyim siir mwo imiir yapa yapa yim ini pagram inkamim inigakim sim haiginiyim ini simiir hiriinan ywowim.

4 Mi siir kibin ha niyairyokiyin mi ninomor kou hiran nauun haimii whirin kimidiniya siya yipamkiigi mi siya simiirin nua tiriir yitkiigigi. Mi ninomor kou hirin nauun haimii whiso sowa sowa ywoki. Mi siya ini wiga yinpiugak nwowa ini saiir whwonkam ida kingiin hirar nokwokaowin siya minam nokwokaowi saeya saiir yinisim iir naokainam. Siya minam naingwowi, saeya saiir yinisimin siir naokainaei mi siirin siya nisomaowi mi siirin wi siya naei. 5 Mi yinisim yinkamiyinin saeya naokainan yipiki wi iki iikamim

yipiki hinda tinda nwowim wi simiir kigirkaki wadie sima nwowam mi kirie sima nwowam. Mi ti yinisimin saeya naokainakiyin siir mhoiiyan mi ti kain siya siir bi nisomaokin mi siir bi mi aekin. Mi siirin Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosimin siya hainam ipiiaya Adi Komii siya nidwokaiya saiir hiriir. ⁶ Mi ta wiga ina yidamkiya niimauu boskwokiboskwonaua maeyauwa inkamki nwo karamae nwowiya saiir hiriir, maeyauwa Adi Komii siya diriraerarkwokina ya maeyau kibi aeyairga mi saeya wi wadie nwoki sibgu owim hapairin. Mi siir paekwosimim saiirin sima kigriraowi iiyim parig 1,260.

⁷ Mi ti kara kigiyim simiir mhoiiyan mi paekwosimim Adi Komii siir om hiranin yaii ina yiniiyim. Maikel siya mi paekwosimim siir yai aiir wakaeyokna apiyim sima mi ka ieya mi siir paekwosim ikim yaii simakar yinii. ⁸ Mi sima ha niniiyim mi ka siya mi siir paekwosim ima sima simiirin dig bi nwokim. Maikel siya mi siir paekwosimim siir yai imiir wakaeyokna apiyim simiirin sima hainurur haiginu. Mi ta hiriinan saiirsika sima simiirin Adi Komii siir om hiranin iya wi kwira swoki kigninkin o rani. Niingaka. ⁹ Sima ka siirin mi siir paekwosim ikim simiirin ina nhinikropkiyim Adi Komii siir om iir haiburgigim. Mi ti kain, yio ti mipugin bidi bidiniyar nwowin inkamin yipikin Setan nikiuwiyin mi ti siyairgin ti kain niki oyokiyokiyin biiaya Adi Komii siir whwonkam idan siya niki boin huriyugun hinin, iikam krma iikam paii rani. Siya inkam miyik rani, siya minam kiwokinkaowi iikamin nu hir nwowim simiiram. Mi sima siirin ina kiyitkiigiyin mi siir paekwosimim iripi hiriinan mi sima simiirin nua hiriir kiyitnoudninkigi.

¹⁰ Mi karar wakaeki inkamin Adi Komii siir om hiranin siir yaiyim pi boinki. Siya boin, tariinanin kariir Adi Komiiyin krimiirin siya bidi sibgu grabaiginuun. Mi dimin taeminim siir kirie aeya bidi ikworipukimaigikim. Mi inkamin yipikin siya nimbinin nua tiriir nitam iikam imiir whinkinsiishaiginuwam siya kirieya Adi Komii siir hiranki bidi haiyin mi siya ini inkam komii ywowin. Siya inkam komiigin. Dimusi rani, yiu biyeyin yio paekwosim ima bidi kiyitkiigiyin yipikin biiaya nii nabie Adi Komii siir whwonkam ida nokwowin yai ninkinwaomwarki boiniyin mi ha mi boiniyin krimiir nomiiyauim nuanim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim yim biyekim. ¹¹ Krimiir nomiiyauim siirin bidi ikworipukimaigikin Kraisiir nhieya saiir kirieni inkamin yipikin sibsibnan nwowin mi siir nhieya ha naokiinainama biiaya nua hiriir. Mi Adi Komii siir yaiyim sima boinim mi sima boinimimauuim simiirin simar ikworipugii. Adi Komii siirar kwoinkin sima mi aowi sima wi maigimaigar mi owi. ¹² Mi ta hiriinan saiirsika iikamin kima Adi Komii siir om hir nwowim mi digworaekwo whiekak ikim kima maigimaigar dwo. Mi iikamin nuanim digworaekwo whiekakak ikim kima mintarao! Setan siya nua waraur bidi yitin mi siya kimaka wi io praesae prasae nwo rani mi kimiirin wi siya nonkwobumbuninkin haiginuwi. Dimusi rani, siya ina ninokninkinin iya ini kingiin nita Adi Komii siya siir nonkwobumbuninkinana mi siir kabitkaigiyaana paeya.

¹³ Mi ka siya ina kigninokninkinkiyin siirin bidi kabitkiigiyin mi siya nua bidi yamin mi siya ha ninsiin idwowin mi siya kimidiniya ta wiga yipika biiaya yinisim yinkamiyin naokaina saiir yinkinaeyokiyok. ¹⁴ Mi siya ta wig aiirin ha ninkin aeyokiyokin mi siya saiir bi nisomaokin. Mi saiirin pidga kwiso ipiyinin wab nikiuwiyin siir owiir hauugi mi saeya sowiirin ha haiyo mi saeya kimidiniya niimau boskwokiboskwonauwa hiriir yama niimauin inkamki nwo karamae nwowin siir mi saeya ka biyeyin siirin ha haburgiga mi saeya ini hapi arugi aru ini owouwa. Saeya hapairin biewiyin wi whis

haimiyya nwowi mi sairin wi simar kigriraowi. ¹⁵ Saeya ha nidamama mi ina siinama mi op komiyya iekinakiibormainamiyim hinina ina sair mhoiyyar yama. Saeya sair mhoiyya minam namka ta opa sair hinina ta wig aairin pi saeya nwoki kaiyoprindipu aokiyim mi sairin pi saeya nwoki hainamim mi sairin pa nwoki isomaowim. ¹⁶ Mi sairin kimidiniya nu siya whinkinsiis haiginu mi nuin ha pigigiyin mi ta opa ka ieya yaskiigiya siir yai hirankin sair hopnan hainawidam ya ini nua hariir yaokiinainama. ¹⁷ Mi ka siya ta wig anakan io prasae bi nwokin mi siya sairin ha haiburgigin mi siya ina yamin yinisim nhirim biyya saeya niki iyowim simiir nisomsom aokaowam yim ti yinisimim yim ti ikamim yipiki Adi Komii krimiir Wanin siir yai aair wakaeyokna apiyim mi ha boinmimauuwiyim yim sima ti Jisis siir yai aair boinmimauuwiyim. ¹⁸ Mi ka siya ha namin mi siya kimidiniya whi komii sair siiyin iir mi okwoi. Iriig.

13

Niimauan wraisu iso sowa sowar nimbiyam iko

¹ Mi diduka whi komii solwara sair siiyin iirar niki okwowin mi karar kigi wraisu komii irin op hirankar nomboknaini. Mi honim siir nwowim iuurgim mi siir mwoim siir nwowim iriyyar whisko mi pagra iuurim inkamim inigakim sima haiginiyim hininim ini ti hon imiirar haigin digim mi ti mwoim sima yapayapin inig bibiyiekakinairgim. Tiki inigim yim min nokdap haiginugim Adi Komii krimiir Wanin siir nikwowaisiigim. ² Mi ti wraisu komiyyin yipikin whi komii solwara hiranki nitin siir pua ini niimauan pusi biyeyin namaknamakanan kitiyin min dapiyin lepat ini siir punan ywowin mi siir iga inim kirie komii komiigakin ini wraisu biyeyin min dapiyin bea ini siir iga inin ywowim mi siir yaiya ini niimauan pusiya laion dapiyin ini siir hiriinan ywowa. Siirin kirie diduka siya hauugin mi siirin siya bidi yimbinin ikamim yipiki hinda tinda ti nu iir nwowim simiir kigriraowam. ³ Mi siir mwo whirin yo ini hankakar nwowin siirin sima nisomaonan bidi ywowin. Mi ta paowai hana ina swoki iyimwarkaigiya mi ikam whiekakim ta hana siir mwo iir nwowa sair kigim mi sima ini kakakar ywokiyim mi ina boinkiyin, siyairgin inig komiigakin. Mi sima ini siirar mi wakaeyokna apim mi ini siir yai imiirar mi wakaeyoknam. ⁴ Mi ikamim ini ka siir inig iirar hainan prapraskiyim. Dimusi rani, wraisu iirin kirie siya hauugin mi iki nuan dimin taeminim simiir kouwin ini siyar ywowin. Sima kimidiniya ka siya mi wraisu ikin sowiir inig owiir hainanprapraski. Dimusi rani, sima sowiiramim minam naingwo tibmigo inig komiigakin ini sowar ywowo. Sima ha boinkim, pisirin dimin komii irin inigakin ti wraisuin ti tir nwowin siir hiriinan kirie komiigakin? Mi yaii ninii siirin wi nhinga nikwowaisii? Inkam nwir kamaeka!

⁵ Adi Komii siya wraisu iirin minam kiwakikin siya yai bibiyie boinim Adi Komii siir nikwowaisiyyam. Mi siya siirin minam kiwakikin siya digworaekwowim nuanin simiirin biewiyim whoim haimiyya kigriraowim ⁶ Adi Komii siya siirin minam kiwakikin siya yai bibiyie boinim Adi Komii siir nikwowaisiyyam mi Adi Komii siir omin mi triiginim yipiki Adi Komii siir om hir nwowim simiir boinim. ⁷ Adi Komii siya siirin minam kiwakikin siya ikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim yaii simaka niniiyim. Mi simiirin yamdikwiruwa siya siyar hainurur haiginuwim. Siya kirie komiigakin mi siya wi iki ikamim pugan puganiyim mi ikamim maeyau maeyauwanim mi ikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi ikamim nupai nupaiyanim ti nu iirar nwoirkakim simiirin ini siyar kigirkakim. ⁸ Mi

iikam whiekakim ti nu iir nwowim yipiki simiir inigim ti inkamin sibsibnanin siir yokwo aiir win karam nwowim yim sima wi wraisu komiiyin siir inig iir hainani. Mi bidi bidiniyarin iya Adi Komii siya ti nu iir niki onkwokwo karamaeyar niki owin, siya saiirar winkin ti iikamim simiir inigim yipiki saika nwoyokiyokikaeyami inokinokin ta yokwo aiirin.

⁹ Kira kariir yai imiir wakaeki! Yipiki yai imiir wakaeki siya simiirin sibgu daingwo omok. ¹⁰ Tiki iikamim yipiki wi Adi Komii siya nimbini maeyauwa mi biyie miriia saiir hir hugripkiikikaiyam yim wi hirar hugripkiikikai. Mi tiki iikamim yipiki wi Adi Komii siya nimbini simiirin kamkiuni hampimpit aowam, simiirin wi kamkiuniyar mi hampimpit aowi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim yim wi kirie hiriyyar nwokripkaii mi sima wi Adi Komii siirar sibgu wakaeyokna api. Dimusi rani. Tiki dimin bibiyeyim nitim simiirsika.

¹¹ Mi ti digworaekwowim hiriinan tirkiyim simiir mhoiyan karar kigi nuin pi pigigi mi karar kigi wraisu irin hiranki nimbinaini. Mi tiki hon whiso tiki wraisuin siir mwo iir nwowo ini sibsibni honan ywowo. Mi siir yaiya siya boinkiya ka siir yainan boinkikin. ¹² Mi tiki wraisu komiiyin yipiki biyan wraisuin siir mhoiia nitin siya biyan wraisuin siir kirie aiir haigin mi siir igsopa ini siyar yokwokairina mi siirin siya whinkinsiis haiginu iikamim hinda tindanim sima tirim sima ti wraisuin yipiki biya paowaigi pisin mi naokingiin ha nwowin mi wadie ha swoki owin siir inig iir hainanim. ¹³ Mi ti wraisuin nuanki nitin siya dimin kirie komii komii kasa bi tirkin. Ti sima siya tirim, siya paeya ninomor kou hiranki kiyai nua tiriir mi iikam whiekakim hapair nokwowim sima ini ti dimin iirar kigiyim. ¹⁴ Mi iikam whiekakim hinda tindanim simiirin siya bidi kiyopsibghaiginuim dimin kirie komii komiiyim yipiki siya miriyyim simiir wraisu komiiyin siir whwonkam ida. Mi siya simiirin ha mi kiyopsibghaiginu mi simiir kwoinim ha mi kiyai mi ta hiriinan saiirsika sima pae asi nibirgim ti wraisuin siir piunan ti wraisuin yipiki siir mwoin kamkiugi niki haingirin mi siya pariipari naom. Mi siya ini wadieyar swoki owin siir hiriinan. ¹⁵ Mi biyan wraisu komiiyin siya ina kiwakiyin ti wraisuin mhoiia nitin siya ti paeyin sima nibirin ti biyan wraisu iiram hainam. Mi siya pi yai minar nwoki iyae diriraerar boinim. Mi ti paeyin sima nibirin ini ti iikamim yipiki siir inig imiir hainan karamae nwowin simiirin ini siya yisomsom aokaokiyim. ¹⁶ Siya ti dimin taemin hiriinanim iki dimin taemin nhirim simakar miriigin. Mi iikamim yipiki inig komii komiigakim simiirin siya tirki mi iikamim yipiki niinga priiyokaeyami ikim mi iikamim yipiki umarki naokingugunankaiyim mi iikamim yipiki paeprikab nwowim mi tiriiginim yipiki umiram mirii ikim mi tiriiginim yipiki whisarii mi primirii ikim, siya simiirar tirswo mi simiir ina inigim mi simiir mwo ikim ina hainmamakiuswowim. ¹⁷ Mi iikamim yipiki ti wraisu biyeyin siya hainmamaku karamae nwowim mi siir inig karamae nwowim simiir ina inigim mi simiir mwo ikim simiirin wi kiwaki rani, digworaekwo haiginim mi umir simiirsi haiyim mi digworaekwo wi mi sain tani. Niingaka.

¹⁸ Krima ti dimin taemin hiriinanim simiirin sibgu daingwo omok. Mi iikamim yipiki ninokninkin miyikakim yim wa sibgu inokninkini ti wraisu biyeyin siir dimina hainmakuua. Ta dimina hainmakuua ya inkamin siir inig ieyairgin mi ta siir dimina hainmakuuwa ya 666ka. Iriig.

14

Mi 144,000 iikamim mwai waokim

¹ Mi ti kara kigiyim simiir mhoiiyan karar kigi inkamin sibsibnanin om komii Jerusalem hir nokwowi omin yipiki ha dapiyin siir inig whirin Saion. Siya mi 144,000 iikam ikim yipiki siya mi siir Adi ikin Adi Komii kramiir Wanin sowiir inigak nwowim simiir mwowim sima hirar nokwokim. ² Mi ti kara kigiya simiir saiir mhoiiyan kara diminin ninomor kouwanin siir wakaeki. Siya pranae pranae bi kauwok boinkikin, hapi owieyin kouanki niswitnaomaigiiyin whwoowa ha kiniiyin ini siir hiriinan ywowin hapi diyaki tiokikin. Kara simiir wakaekiyin mi hapi iikamim simiir gita imiir tiowaowiyin ini simiir hiriinan ywowim. ³ Mi 144,000 iikamim yim ipiia Biyan Inkam Komii siya nidwokaiiya saiir kingiin hir nokwokim. Sima hirar nokwowim mi sima mwai kibiya kwira yokwo wao ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim mi inkam komii komii kamnwir nwii ikim simiir kingiin ta mwai aiirin iikam nhirkim wara ninokninkin tani. Ti iikamim yipiki biia Adi Komii siya niki anmaiwarkainam iikamim nuanim simiir inankin sima simar ninokninkini. ⁴ Tiki iikamim yim dimin biyieki bi kimbugim. Mi tiriiginim simiir kwoinim wigim bi kiyagim mi iripa piu simaka bi mi okim. Sima inokinokin tiki inkamin sibsibnanin siirrarar wakaeyokna apikim pi siya hinda mi am yimbi hiriinar mi ami. Ti iikamim yim Adi Komi siirgim mi sima iriipi hiriinan ti inkamin sibsibnanin siir waraigim, simaigim dimin taeminim Adi siya hauuwim bi simiir haii. Yim sima iki uridyu bibiyeyim sim inig bi hainanikim mi iki wraisu bibiyie ikim. Niingaka. Sima Adi Komii siirrarar hainanikim. ⁵ Tiki iikamim dimin whirki bi kimbugim. Mi iya sima nu hirar niki owa sima bi niksisaekim. Niingaka. Iriig.

Paekwosim nwoimim simiir yaiga

⁶ Mi ti kara kigiyim simiir mhoiiyan mi karar kigi paekwosim nwirin hapi ninomor kougi kou hirar siinii. Siirin Adi Komii siya nikropkikin nua tirii nitim siir yai kibikibiyim inokinok hiriinar nwoyokiyokikaeyamanim simiir nanaakninkiiyam. Siya ti yayim simiir boinmimauniam tirkin, iki iikamim nupai nupaiyanim mi iikamim pugan puganiyim mi iikamim yaiginpai yaiginpainiyim mi iikamim maeyau maeyauwanim simiir. ⁷ Siya komiiyar kauwok boinki, kira Adi Komii siirsi didid mi siir yai imiir wakae mi siir inig iir hainan. Dimusi rani, iya Adi Komii siya hidana ini nita iikamim ti nu iir nwowim simiir. Adi Komii siir inig iir hainan yipikin nu ninomor sowiir nonkwowin mi whii komiia solwara nikiuwi aka mi yab komii komii ikim mi ienosisim ikim mi whii ikim. Inkam nwirni inig kipi hainan.

⁸ Mi kara siir kigwinin siya nitin mi karar swoki kigi paekwosim nwirin siir mhoiia nitin siya komiiyar kauwok boinki, wakae ti om komiiyin yipikin Babilon nikiuwiyin yo bidi tirbugiyin. Mi iikamim yipiki ti om komii Babilon siir nwowim iikamim hinda tinda nwowim simiir kwoinim sima bidi kiyaiyim mi sima ini simiirar mi wakaeyokna apim mi dimin biyie bidiyar mi tirim. Mi uridyu biyie siir inig iir bidiyar mi hainanim. Mi Adi Komii siirin digumii bidi haimriyugigim. Mi iikamim yipiki om komii Babilon hir nwowim yim ini wiga wain mobin si kwiyaeya ini saiir hiriinan ywowa mi kamim simiir kwoinim pi saeya kiyaii sima nini kwiyaeniyam mi sima pi iripa piu saika nwoki owim.

⁹ Mi karar swoki kigwin paekwosim nwirin ti paekwosim nwiso sowiir mhoiiyar niti mi siya ina kauwok boinkiyin, iikamim yipiki wraisu siir inig iir hainanim mi diminim wraisu komii siir hiriinan niibir nonkwokwown siir mi hainani mi simiir inam mi mwo ikim simiirin siya hainmamakuwi, ¹⁰ mi Adi Komii siir kwoinin haughauga ha whiyiekii mi siya wi simaka

ninkikini. Mi siir krieya wi komiigi komiiyar nwowi. Mi Adi Komii siya simiirsiiyin wi hamiisima swoki aingwobuna rani mi simiirin siya wi nhami nhami nipimpar tani. Mi ti hiriinan ikamim, Adi Komii siya simiirin wi paeya nitnoudnankaigi maeyauwa siiyan nheridmir paridnanin si niuwa saiir hirir mi simiir kimpipisuwa wi miyiknan nwo rani, wi kipiigi kipii nwowi mi paekwosimin dimin whirki kimbu karamaeyim mi inkamin sibsibnan ikim yim sima wi pae anaka hirar nokwokaowi simiirin. ¹¹ Mi ta paeya simiir piu aiirin saiir paowii aeya kimpipisu haiginuwi inokinokin. Mi ikam yipiki wraisu biyeyim siir inig iir hainanim mi diminin sima nibirin siir whwonkamnan nwowam nwowin siir inig iir mi hainanim mi simiir ina mwo minim siir dimin hainmakuwiyin siir hiriinankak mi owim mi ta paeya simiir piu imiirin wi saeya kimpipisu haiginuwi mi saeya wi dig rani. Nii nabeyin wi simiiram kiwaki rani, piu sima siisam. Ningaka.

¹² Mi ti dimin bibiyeyim ti wraisu biyeyin siirim sima niti mi ikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna api mi Kraisiir yai imiir mi sibgu wakaeyokna api, yim sima wi hiriyar nokworinukripkaii.

¹³ Mi ti siya boinkiyim simiir mhoiyan, karar wakaeki Adi Komii siir paekwosimin siir om hiranin pi kauwok boinkii, ti dimin taeminim yokwoni haiginaowid. Mi ikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apim mi yipiki ti tariinan naowim. Mi mhoiia sima wi maingimairga nwowi. Tiki yayim Adi Komii siir paekwosim ieya boinim yim kaimwowaigim. Mi iki omin ninomor kou hiranin simiirin wi Adi Komii siyar Kigiraowi. Dimusi rani mi kibiya sima miriia sairsika mi sima wi maingimairgar nwokiyami. Dimusi rani, dimin taeminim sima tiriyim wi simakar niti. Iriig.

Paekwosim siya ha namin ikamim nuanim simiir ini ikunaki mi simiirin Adi Komii siiram yikunam.

¹⁴ Mi ti yayim siya boinkiyim simiir mhoiyan mi kara waua ninomorana saiir kigiyin mi karar kigi inkamin Kraisananin, Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, yio wau aiirar nidwowi. Mi pagra siya haigina inkamin inigakin si haiginiya ya hininaka. Mi kamkuin siya nonkwowin siir iowa hapi mhanki witi. ¹⁵ Mi mhoiia paekwosim nwirin ha swoki apninaniniyin Adi Komii siir inig hainaniya omaka hiranki mi siya kimidiniya inkamin wau aiir nidwowin siiram yani ikuni mi siya siiram praenae pranae bi kauwok boinkikin, kira kiriir kamkuu iir haigi mapi digworaekwowim simiir dikrimkripnam. Iya bidi yimbiniya ti sasaeyim nuanim sasae wai nwowim simiir ninguguhaiyana. ¹⁶ Mi ti inkamin wau aiir nidwowin siir kamkuu ha kinawanakiyin mi digworaekwowim nuanim ini siyar yikrimkrip swokiyim.

¹⁷ Mi ti digworaekwowim simiirin ha nikrimkrip digiyin mi paekwosim nwirin ina yapninaniniyin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiranki yio ti inkamin wau sae nidwowin siir hiriinankin siya kamkuu io mhani haniin witiyin whira nonkwowi.

¹⁸ Mi siya ha napninaniniyin mi tiki paekwosim nwirin yipiki paeya sae kigiraowiyin siya ina haiburgigin ta hiiya nae Adi Komii siiram haiginankin imiiaeyia saiirin mi siya ini komiiyar kauwok boinkiyin, ti paekwosimin yipikin ti kamkuu mhani haniin witiyin siir nonkwowin siir in siiram. Siya hinina kauwok boinkikin, kira kiriir kamkuu yomki mi uridin wain iirin simiir dikrimkripki yipiki nu hir whakim. Dimusi rani, sima bidi higiyim.

¹⁹ Mi mhoiia paekwosimin kamkuu iir nonkwowin siya siir kamkuu ha yomiwakiigiyin mi siya sasaeyim wai nwowim ina yikrimkripkiyim. Mi siya simiirin ha haiyin mi ina yitnoudnankaigiyim siya iya saiir hirir pi nikwobrombropkiyim hii aiiram, hii aeya nitam. Mi taka siya iya ya

hindara boɲiiyɔka ya io Adi Komii siya nwo aeya iikamim nuanim simiir nonkwobumbuninkinam. ²⁰ Mi sima ti sasaeyim kimidiniya iya om komii siir yaba nwowa saiir hir ikwobrombrop mi simiir hiiya ta iya saiir no hiranki nakiinaniniya ha niyopinaiiniya 320 kilomita hiniina yunananinam ini inkam mwodigimwodigar yaki owouwin. Iriig

15

Paekwosim iriiyar nwiso dimin biye iriiyar whiso ini sima nonkwowim

¹ Mi ti dimin taeminim mi nhie aka kara kigim simiir mhoiiyan karar kigi diminin nanaakak nwowiyin Adi Komii krimiir Wanin siir om hir nwowi. Mi karar mi kigi ninomor kouan paekwosim iriiyar nwiso mapai mapai biye iriiyar kwiso yipiki iikam imiir nonkwobumbuninkini simiir nonkwowi. Mi ti dimin biyeyim nua hiriir namkii mi iikam imiir nipimpari mi mhoiia Adi Komii siir ioa wi haningin digii. Mi ti dimin bibiyeyim yim wa digiguskii.

² Mi mhoiia kara kigi diminin whii komii solwaranandin mi ti diminin ini opnainan yowwin paeya ini siir hirar niugaiya. Mi kara whii komii solwara saiir kigiyin mi kara iikamim wraisu biye saika nwowim simiir warar yinkan kigi mi diminin siir hiriinan sima nibir ikin mi siir diminin hainmamakuwi ikin, sima yaii simaka niniigim mi simiirin iikam ima hainnurur haiginu. Dimusi rani, sima simiir inig imiir bi hainankim. Sima ini whii komiia solwara nikuwiya ini saiir nonkwowim mi gitam sima haiyikwowim yim Adi Komi siya hauugikim. ³ Mi sima ti gitam Adi Komii siya hauugiyim simiir nonkwowim mi sima kimidiniya mwaiya Adi Komii siir miian inkamin Moses nikuwiyin siya winkiya bidi bidiniya saiir waokim mi sima inkamin sibsibnanin siir mwai aiir warar mi wao. Sima ti hiniina waokim, Adi Komi krimiir inkam komiirin kirie whiekakim ini kinakinar nonkwo digim mi dimin taeminim kira tiriyim yim wadiekinairgim. Iikam krimiirin ini kirar Kigirkakin. Mi digworaekwowim bidi bidinanim mi tariinan nwo ikin mi mhoiiyan ikin yim ini iriipi hiriinan kirar mi kigirkakim, dimin taeminim kira tirim yim wadie kinairgim kirarin kaimwokikaimwowaigim.

⁴ Kiriir inigin wi nhinga hainani? Iikam whiekakim wi kiriir inig iirrarar hainani sima wi kiriir inig iir hainani krimiir Biyan Inkam Komii nwiruwun. Mi sima wi ha boini, kirie komiigakin ini kirar ywowiskiyin. Dimusi rani, inkam nwiruwun wadiei wadie nwowin ini kinakinar ywowiskiyin. Mi ta hiriinan saiirsika sima wi dimin taemin kibi kibiyim wi simiir asi kigi.

⁵ Mi sima waowa saiir mhoiiyan mi karar kigi omaka Adi Komii siir inig hainaniya Adi Komii siir om hirana hindara haiwaonisugii. Mi kara maeyauwa Adi Komii siya nidwokaiiya ini saiirar kigiya. ⁶ Mi ti paekwosim iriiyar nwiso dimin biye iriiyar whiso sim nonkwowim yim ta omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hirankar yapninanini. Mi yuisim sima niyim whisinankinairgim mi sima ini hindara kigninyam. Mi piuwopim sima kikogim gol piuwopkinairgim. ⁷ Mi sima ha napnaniniyim mi ti dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerariyim simiir nwir ieya hauugi twowim irira ti paekwosim iriiyar nwiso imiir. Adi Komiiyin yipikin hiriirar nwoyokiyokikaeyamiyin siya ini iowar niki okripkaiyin. Mi ta siir iowa ha ninkpitkiya mi ini op yimbiiyama ti two iriiyar iso simiir yainau hir mi ti two iriia iso ini mirkimirkar yinkankiyim. ⁸ Mi Adi Komii siir kirieya saiir paowiiya mi siir dimin miyik miyikim paenan niuyaeiyim ini ta omaka Adi Komii krimiir Wanin siir inig hainaniya ini saiirar yiniyokigiyi. Mi inkam nwirki ta omaka Adi Komii siir inig hainaniya wi saiir niki apninopkainam tani mi wi ti

dimin biye iriyyar whiso paekwosim iriyyar nwis ima nonkwowim wi simar digii. Iriig.

16

Mi paekwosimim ti dimin biyeyim ha haiyim two hirankin mi simiirin ina yitkiigiyim nua tiriir

¹ Mi mhoiyya karar wakaeki yai kwira omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir hiranki kauwok boinkii ti paekwosim iriyyar nwis simiiram. Kima wari two iriyyar iso Adi Komii siir io aeya nwokaiyim simiir haigi mi simiirin nua hiriir ditkiigi.

² Mi bigi biyan paekwosimin siir twowa ha haiya mi siya saiirin ina yami ininaokiigiya nua hiriir mi ti iikamim yipiki ti wraisu biyeyin siir inig iir hainaniyim mi diminin sima nabir ikin siir hiriinan mi diminin ti wraisu siirin hainmakuwiyin siir hiriinankak nwowim simiir puum mi ti diminin wi yhiyopnan simiir pu imiir nauni aogriginii. Mi sima wi kimpisu prasae kin tani mi wi paowaiyar nasae pisanami.

³ Mi karar swoki kigi paekwosim nwisakan ti dimin biyeyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigi mi siirin whi komiyya solwara nikiuwiya hiriir yami aomaigi. Mi opa ini nhieairgar yikpitmaigiya mi dimin taeminim saiir nwomaiyim yim ina yaokaokiyim.

⁴ Mi karar swoki kigi paekwosim nwoimakin ti dimin biyeyin siir twonau nwomaiyin pi haii mi siya ina yami aomaigiyin yab komii komiyyim mi ieno ienowim simiir mi sima ini nhieki yikpitmaigiyim. ⁵ Mi karar swoki wakaeki paekwosimin yipikin ti opim simiir kigriraowiyin pi boinkii, Adi Komii, kinakinairgin wadiyeyin. Mi ti diminim kira tirkiyim op aiir tirbugiyin yio min nsiimauugin kira wadiekwadieyar sibgu hidikin mi ta hiriinan nonkwobumbuninkina ti iikam hiriinanim simiir asi nonkwobumbuninkinim. ⁶ Kira wadiekin. Dimusi rani, biya tiki iikamim sima Adi Komii siir iikamim mi kiriir profet inkam ikin simiir nisomsom aokaokim mi simiir nhieya ina yaokiinainama. Mi ta hiriinan saiirsika kira op aiirin nhieki nikpitmaigiyam asi tirkin sima kwiyaeyam. Mi ti dimin biyeyim simiir yamdi swoki igonam. ⁷ Mi karar mi wakaeki inkamin haiya nae Adi Komii siiram haigin inkin imiyyaeiya saiir kingiin nokwowin pi kauwok boinkii, ihi, Biyan Inkam Komiiyin Adi Komiiyin kirie komiigakin dimin taeminim kira tirkiyim, simiiram, simiir nonkwobumbuninkinam mi simiir yamdi swoki igonam yim ini ywokiyim.

⁸ Mi karar mi kigi paekwosim nwiiyakain dimin biyeyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigi mi yio ini bie iirar yauni aokinuwun mi iikamim simiir puum ini ti beyin siya whwokiya ini saeyar whwogrimgririgiyim. ⁹ Mi ta yhiyopnana simiir niugrigrigiya mi sima Adi Komii saikar yinougwo ti dimin hiriinanin simiir tirbugiyin siirsi. Dimusi rani, ti diminin ti iikam imiir tirin yio Adi Komii siyar kigirkakin. Mi sima ti dimin biye hiriinanin simiirin digiumii bi haimriyugigim mi Adi Komii siir yai aiir bi wakaeyokna apkim mi siir inig iir bi mi hainankim. Nningaka. Sima ini simiir kwoin biye iirar napkrpkaiyim.

¹⁰ Mi karar swoki kigi paekwosim iriyyarakain ti dimin biyeyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigi mi ti diminin ini ta ipiyya ti wraisu biye ieya nidwokaiyya ini saiirar yauni akainiya mi iyya ha nita ini ti nuim ti iikamim sima nwowim siya kigirkakiyim ini simiira yimuuguskiya. Mi iikamim ini simiir kwiriyae imiirar kaupikrimkrpnamim. Dimusi rani, simiir puum pi kimpisugim. ¹¹ Mi sima Adi Komiiyin ninomor kou nwowin siir asi

ninougwokin. Dimusi rani, ti simiirsika. Mi sima dimin biyeyim sima tirim simiirin digiumii bi haimriiyugigim. Mi sima ini simiir kwoin imiirar napkripkaiyim.

¹² Mi karar mi kigi paekwosim iriyyar nwirakain dimin biyeyin siir twonau nwokaiyin pi naokiigii. Mi ti dimin biyeyin ha naokiigiyin ini ie Yufretis sirar yauni aomaiyuin mi ti ieyin ina sinkai uguskiyin mi siya ha ninkpitkiyin mi ini inkam komii komiyyim nuanim simiir siyuar yasae owuguskiyin inkam komiyyim maeyauwa biek nitiya hiranim simiir siyu nwowam, sima nitam. ¹³ Mi karar kigi ti uridyu biye nwoimim owak nimbiamim. Mi ti owakim ka siir yai hiranki nitkim mi wraisu biye ikin mi ti wraisu biyeyin ha dapiyin profet niksise. ¹⁴ Yim ti urid yu biyeyim yim Setan siir isid ieya, yipiki ti dimin kirie komii komiyyim simiir triiyim. Mi ti uridyu biye nwoimim ha namim iikam imiiram yipiki iikamim hinda tindanim ti nu iirar nwoirkakim simar kigirkakim simiiram simiir kwoin imiir kiyaiyam mi sima iripa haingiriyu onaniyam yaii Adi Komii saika niniyam iya yipiki Adi Komii siya nwowana kirie komiigak mi simiirin siya nimbini yaii saika ninkikin iniiyam.

¹⁵ Kara Jisiskin, karaigin ti kiriir boinkiyin. Kara wa nitsauuwi, kira ninokninkin tani iya kara nitana kara wi hiyan inkamin si hinin niti. Mi yipiki sibgu nokworinukripkaii mi dimin taeminim mhoiyya nitanim simiiram nwokwokini sima wi maigimaiga nwowi. Mi sima wi ti diminim nimbiamim wi simiirsi nidid rani, inkamin yuis karamae nwowiyin mi parura ha napnaniniyyin siir hiriinan.

¹⁶ Mi ti uridyu biye nwoimim ti inkam komii komiyyim simiirin ha nikiuuna digim mi sima maeyau kwiruwar ywomimir ta maeyauwa ha dapika Hibrumi yaigina Amagedon.

¹⁷ Mi ta maeyau kwiruwa iripa sima nangiriyu owouwa saiir mhoiyyan karar kigi, paekwosim iriyyar nwisakain dimin biyeyin siir twonau nwomaiyin pi naokiigii mi yim ti diminim ha naokiigiyim yim ini opuda saiir yainau yankiyim. Mi mhoiyya inkamin, omaka Adi Komii siir inig hainaniya ipiyya Biyan Inkam Komii siya nidwokaiyya saiir kingiin nokwowin siya ini komiyyar kauwok boinkiyin, ini wakaeyim, ini digi dig ywokiyin. ¹⁸ Mi karar kigi sinana sinankiya mi hinda tindan ini warar yuyayokiigiyin mi diya ha tiokiya mi nuin pranae pranae bi kiisiskikin. Biya ninin hiriinan bi nitkin. Nningaka. Tiki ninin yio ini iki ninim biya nitim ini simiir haiburim. ¹⁹ Mi nuin komiigikomii ha kiisiskiyin mi om komii Babilonin haimii haimiyyim whoima yinikibimbirgi mi om komii komiyyim iki hinda tindanim yim ini biyeyar ywokiyim. Adi Komii siya ti dimin bibiyeyim om komii Babilon hiran iikamim sima tirim simiirin bi naingwo owouugin mi iowa siya nwowa ini opa mobin op kwiyaeiyin hiranki naokiinainiyya ini saiir hiriinan ywowa mi ti siir kwoinbudin siir iowa ha naokiinonkwokwoswokiya ini ti om komiyyin siirar yauni aokiniyin. ²⁰ Mi nuin komiigi komii ha kiisiskiyin mi mhu whiekakim mi mhuigrisismim whi komii solwara saiir nidwodwomaiyyim yim ini whi komii solwara saiir hirankar kigugugiyim. ²¹ Mi mhoiyya karar kigi ais komii komiyyim pi nikiiginainiini siyanan. Mi ti aisim nikiiginainiyyim ninomor kouankin simiir hikim 50 kilokim mi iikamim nuanim hinda tinda nwowim yim ina tioidwomaigiyim. Mi iikamim kimidiniya Adi Komii siir yigbumbu. Dimusi rani, ti aisim simiir nauuni itniyim yim miyik rani. Iriig.

Hii nanaei wig komiyya saeya hik prasae prasae bi haiga

¹ Mi mhoiyan ti paekwosim iriyyar nwiso yipiki dimin biyeyim simiir twonau nwokaiyim simiir naokiigiyim simiir nwirin ha nitin kariiram mi siya ini boini, kira mi kara wi krirar nami mi kara kiriirin wi dimin biyeyin Adi Komii krimiir Wanin siya tiri wig biyeya hii nanaeiyaa saiir kara wi kiriir nsiimauui saeya ti om komiyyin yab komii komiyyim simiir kingiin mriyyin ya saiir nikrigin. ² Mi inkam komii komii whiekakim yipiki iikamim hinda tinda nwowim simiir kigirkakiyim yim sima saika iripa piu bidi ywowim. Mi iikamim hinda tinda nwowim ti nu iirar, simiirin saeya tirkim ti hiriinan siyiun saeya tirin siir tirim. Mi inok inokin simiir kwoinim saeyar kiyaigim.

³ Mi siya kariir kwoinbudin siirin ha haiyin mi krira ina yamwo mi krira niimau boskwokiboskwoin inkamki nwo karamae nwowin siir hiriir yimbiyam. Mi karar kigi wig ira wraisu komii irin yipikin paridnan nwowin siir idwo hir nidwowi. Inig kasa rani, siir piu aiir nwowim mi ti inigim yim Adi Komii siir nigbumbu dap ima. Mi mwoim siir nwowim yim iriyyar whisko. Mi honim siir mwo imiir nwowim iuurgim. ⁴ Mi yuisa ta wig aeya niya ya wirnan paridnan bidi wokiiwomwita. Mi dimin kibi kibiyim saeya piuaiyim mikin minim mi rin minim yim golni arar nokwokwokim. Mi mobin saiir ina aeya nonkwowin yio golni nonkwokwokin yio kam imiir kiyaiyankin dimin biye sima tiram. Mi ti dimin biyeyim io Adi Komii siya nwowam triiyim mi ti dimin biyeyim saeya tirim kam aka hii saeya nanaeyim mi ti dimin hiriinanim yim ini opni hanin saiir mob iir nwomaiyim. ⁵ Mi kara kigiyin inigin saiir mwo hir nwowin yio hinina boinkin, taka wiga ya om komii Babilon siir nikriga. Saeya wigim hii nanaeiyim simiir apuga. Mi saeya iki iikamim hinda tindanim yipiki dimin bibiyie whiekakim simiir triiyim simiir apuga. ⁶ Mi karar mi kigi saeya op biye bidi mi kwiyaeya. Saeya dimusi bi whaowaeka, saeya wigkamim yipikim Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii kinim mi Jisis Kraisiya simiirin hinina nanaakninkiihaiginuim sima simiir wakaeyokna apikim mi saeya simiir nhie imiir kwiyaekim. Mi simiirin ini saeyar yisomsom aokaokiyim mi ti hiriinan saiirsika saeya simiir nhie imiir asi kwiyaekim. Mi kara saiirin ti hiriinan kigin saeya ti hiriinan tira mi kara ini hindara yanaakiyin. ⁷ Mi ti paekwosimin ina swoki boinkiyin kariir, kira ta wiga saiir saiira dimusi naingwokwonanaei. Saiirin wi kara boinmauwi kiriirin mi wi kara nanaakninkiihaiginuwi hinin saeya yipika mi ti wraisu biyeyin yipikin mwowim iriyyar whisa nwowin mi honim iuura mi owin ta wig aeya nidwowin siirin iriipi hiriinan. ⁸ Mi ti wraisu biyeyin biya kira kigin irkak niki owin nu tir mi tariinanin siya bidi yaonamin. Mi siya wi sipi niti ti ieyin mwis karamaeyin siir hirankin mi siya nami mi siirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkinkii. Mi iikamim nuanim yipiki simiir inigim siir yokwo aiir haigin karamae nwowim biya siya nu ninomor sowiir nonkwokwowa, sima siir kigi sima wi hindara nanaaki. Sima siir kigi mi sima wi pi nanaaei. Dimusi rani, tiki wraisu biyeyin nu tirin kwiruwar nwonamkin mi tariinanin siya nwo rani. Mhoiyya siya swoki insiin idwowi mi siya omwaiyar swoki waiyaei mi sima siirin wi haini kigi.

⁹ Mi iikamim sibgu ninomokninkiniyim kima ti dimin hiriinanim simiirin sibgu daingwo omok. Mi ti mwo iriyyar whiso yim om komii komii iriyyar whiso yipiki iikam ima mriiyim mhu iriyyar whiso sim, yim sima. Mi ta wiga ti wraisuin siir idwo nidwowa ya min nikriga ti om komiyyin ti wraisu ieya nwowin siir. ¹⁰ Mi mwo iriyyar whiso yim inkam komii komiyyim iikam imiir kigirkakiyim yim sima. Mi ti inkam komii komiyyim simiir kam iriyyarim bidi yaonamin. Nwirin ti siyairgin ti tariinanar nwowin mi nwirin yio iikam imiir niki kigrirao rani, yio ina niki owin. Mhoiyya siya nwowi mi siya wi ii priei

kigrirao rani. ¹¹ Mi wraisu biyeyin yipiki biya nu tir niki owin mi siya ii priei bi nwokin, siya iriyyar nwoimakan iki inkam komii iriyyar nwiso simiir nwirin. Simaigim iikamim nuanim simiir kigirkakiyim. Mhoiyya siya nami, wi siya tirbuwi.

¹² Mi hon iurim kira kigim yim ti inkam komii komii iurim yi simiir nikrigim. Sima inkam komii komii bi niki okim mi mhoiyya sima wi inigak simbi nwowi ti wraisu biyeyin saikan mi sima iikamim nuanim simiirin wi ii prie kigrirao rani. ¹³ Mi ti inkam komii komii iurim sima wi kwoin whiruwar nwokii mi sima simiir kirieya wi wraisu biyeyin wi siir asi hauugii mi simiir igsopa wi siya nokwokairinanaowidi simiir dimin taemin imiir kigirkakim. ¹⁴ Mi ti inkam iurim mi inkamin sibsibnan ikin sima wi simbi ninii yaii mi siya mi iikamim yipiki simiir kwoinim siya kiyaiyim mi siya nikiunam mi sima ha naingwo tibmii kinim, ti inkam biye iirim wi sima nonkwoninwomwirninkini. Simiirin sima wi dimuni nonkwoninwomwirninkini tani, Adi Komii siir kirieya siyar hauugika mi sayarga inkam komiyyin iki iikamim hinda tindanim mi yipiki iki iikam nhirim sim kigriraowiya.

¹⁵ Mi ti paekwosim in kariirin hiriyyar kantirinu boinkripkai, ieyim kira kigim wiga hii nanaeiya saeya nidwowa maeyauwa saiir kingiin nwowim yim tiriiginim yim min nikrigim iikam whiekakim maeyau maeyauwanim mi iikamim yipiki yaiginpai yaiginpai boiniyim yi simiir nikrigim. ¹⁶ Mi hon iurim kira kigim mi wraisu biye ikin, yim ioa ta wiga hii nanaeiya iikamim simiir kwoin imiir kiyaiiya yim io saiir nwokim. Mi sima niti, iki saiir dimin miyik miyikim wi sima nini iskin priigin iuwi mi saeya wi wiga piu parura nwokiya wi saiir hiriinan nwokii. Mi mhoiyya sima saiirin wa nisomaowi mi saiir kipim wi sima naenami. Mi mhoiyya iki dimin taeminim nwokiyim simiirin wi sima nikomnamgin swokii. ¹⁷ Sima wi ti hinina tiri. Dimusi rani, simiir kwoinim wi Adi Komii krimiir Wanin siya kiyaii mi sima wi diminkidiminin Adi Komii siya boinin wi siirgisiir asi tiri. Mi sima wi siir kwoin iirarar napi mi sima wi kwoin whiruwar nwokii mi wa kiwakii wraisu biye iiram siya kigirkakim simiirin mi wi yaiyim biya Adi Komii siya boinkiyim wi simar nimbiyamkakii.

¹⁸ Mi ta wiga kira kiga ya min nikriga om komiyyin yipiki iki inkam komii komiyyim nuanim sima kigriraowiyim simiir kigriraowiyin ya siir nikriiga. friig.

18

Om komii Babilonin Adi Komii siya tirbugikin

¹ Mhoiyyan kara kigi paekwosim nwirin Adi Komii krimiir Wanin siir omanin pi niti. Adi Komii siya bidi hauugiyin siirin kirie komii mi siya hapi beki namisi whwoyakikin mi nu whirkakin ini warar whwoyakiyin. ² Mi siya ha nitin ini komiyyar kauwok boinkiyin, saeya tariinanin bidi yikiigiya om komii Babilonki biye si nwokiya siir hiriinan. Saeya bidi yaonama mi tariinanin uridyu biyeyin mi uridyu bibiyie ikim, Setani isidin siirim mi ipiyin bibiyie ikim yim ini saiir hir nwokaiyim. ³ Tiki digworaekwowim ina yimbimbiiyamim. Dimusi rani, iikamim omom omomanim uridyu biye siir inig iir hainanim mi yim tiriiginim yim hii saika bidi yanaeyim mi saiir op biye aiir kwiyaekim. Yim ti inkam komiyyim komii iki omom omomim sim kigirkakiyim ti nu iirar nwowirkakiyim yim iripi hiriinan sima saika iripa piu bidi ywowim. Mi iikamim omom omomanim yipiki digworaekwowim sim haiginim umir simiir haiyim mi sima ini umir simiirsiyar mi haiyim.

Dimusi rani, saeya minam naingwoka ti digworaekwo whiekakim umir simiirsi haiyim. Dimusi rani, saeya minam naingwoka saeya digworaekwo whiekakak nwowi mi saeya wi wadie nwoki sibgu owim mi wi saiir kwoin iirarar nwoki apim.

⁴ Mi karar mi wakaeki inkam nwirin Adi Komii siir om hiranin siir yaiya pi boinki, siya ti hinina boinkikim,

iikamim yipiki kariirim kima ta wiga yipika biyie nwowa saiir haiburgig mi siyu biyie saika kipi tir. Mi kara pi boriisopi kima saika ninkin onkwobumbuninkim mi mapai mapai saika haiyim. ⁵ Saiirin wi kara nonkwobumbuninkini. Dimusi rani, ti dimin biyeyim saeya tirim simiirsika

mi dimin biyeyim saeya tirim yim ini mhu komiinan huungiyim.

Mi Adi Komii siya saiir dimin biyeyim simiirin wi naingwo owouu rani.

⁶ Kima ti dimin biyeyim saiirin wi yamdiyar swoki tir ti saeya niki tirim iikam nhirim simiir, simiir hiriinan.

Mi dimin biyie whirin saeya tirin kima wi saiirar ti swoki tir. Mi biya saeya hauu kwiyaeyim kimiirin op biyeyim kwiyaehaewaiyim irira

mi tariinanin kima saiirin op biyeyim kwiyaehaewaiyim isisa hauu kwiyaehaeginu. ⁷ Biya saiir inigin komiiyar nwokin mi saeya saiir kwoin iirar napkin mi saeya wadiyar sibgu oka.

Mi tariinanin kima saiirin dimin biyie tir mi wi saiir pu aeyar nwoki kimpisugiyim

siyuu saeya tirin saiir kwoin iirar saeyar napin mi biya saeya sibgu owin siir hiriinan.

Dimusi rani, biya saeya hinina boinka, kara ti tir nidwowa ini wiga inig komiigaka iikam imiir kigirkakiya ini saiir hiriinan ywowa. Kara iki wigim simiir kamim naonamim simiir hiriinan tani mi kara wi maigimaiga nwo karam nwo rani, dimin taeminamin. Nngaka!

⁸ Mi ti dimin biyeyim saiirin wi ti kwira nipimpari saeya wi maki nii mi saeya wi pi naowi mi saeya wi mhiigi naowi mi kamim saiir pius biyeya wi paenau kabitkaigi.

Mi ti dimin biyeyim om komii Babilon siirin wi sima nonkwoninwoimworninkini. Dimusi rani, Adi Komiiyin yipikin Biyan Inkam Komiiyin yipiki wi iikamim hapairanim simiir hidi siya kirie komiigakin.

⁹ Mhoiiyan ti inkam komii komiiyim iikamim hinda tandinim simiir kigiraowiyim, sima hii saika bidiya yanaeyim mi digworaekwo miyik miyikim saika bidiya yindnokwokwo haiyim. Sima wi paowiiya saiir pu aiir nowiiya wi saiir kigi. Biya sima mi saeya sima saiir kwoin imiirar napkim mi sima wadiyar mi sibgu okim mi tariinanin sima saiir kigi mi sima wi maigimaiga nwo rani mi sima wi saiirsi noui. ¹⁰ Sima wi aru hirar nokwokaowi. Dimusi rani, sima ta pae biyeya saiir nuua wi saiirsi nididi. Mi sima wi ti hinina nouuboboini, aiyo! aiyo! Tiki dimin biyie hininim om komii Babilon siir tirkiyin yim miyiknan tani. Biya kira inig komiigakar niki okin mi biri kiminkikin kiriir iikam imiirin Adi Komii siya bidi bugiyim dimin biyeyim kira tirbuwim simiirsi.

¹¹ Mi iikamim omom omomanim yipikim simiir digworaekwowim umir haiyam minim om komii Babilon hir, sima simiirin ha kigi bidi tirbugiyim. Mi sima wi simiirsi noui. Dimusi rani, simiir iikamim wi ti simiir digworaekwo imiir sain tani. Yim bidi bugiyim. ¹² Mi ti iiyim saeya wi gol silva mi siiya kibi kibiyim yipiki iikamkim sim sainiyim umir komii komii

mi mikinim siyawis miyik miyikni nonkwokwowim mi yuis whisinin kibi aka mi yuis pariidnan paipai ikim mi yuisim hindara kigninyaei ikim mi paridnan prainan wokiirintio ikim, wi simiir saini. Mi paeyim piui miyik whakiyim dimin taeminin wraisuin elepen dapiyin siir nasim simiir nonkwokwo ikim mi paeyin umir komii mi sainiyin si mi onkwokwo ikim mi aiyini mi onkwokwo ikim mi brasni mi onkwokwo ikim. Mi siyam wadie sibgu kigiyim hindara haingitropkai ikim. ¹³ Mi sima paeyin sinamon dapiyin siir is aiir bidi mi haiyim mi mairakwo namsuopaiyim piui miyik whaki ikim mi dimin taeminin nae idwo sima haiginkiiyim ha dapiyin spais mi wain op aka mi praua mi wit mi bulmakau, sibsib, hos mi dimina kanana trela nikiuwiyim mi inkam kungikiiin ikim mi wigim whisarii mi mirii ikim. Mi ti dimin taemin hiriinanin simiirin bi swoki saingikim. ¹⁴ Mi kamim hiran digworaekwowim umir haiyim sim miriiyim sima saiir boinki, biya kira kopaksimar nwowa, kira wig irpakiyin bimbuiwi bi nwoka mi kira dimin taemin kasakasam bi naingwoka mi tariinanin kira ini waibiyie yamwo iua. Mi dimin miyik miyikim iikamkam sima sainiyim umirni mi dimin kibi kibiyim kira piuaimwamwanim yim bidi digiyim. Yim wi kiriram swoki hainani rani, kira swoki haiyam ningaka. ¹⁵ Mi ti kamim simiir digworaekwowim umir haiyim yim wi aru hirar nidid okwokaowi tiriiginim ti saiir nipimparim wi simiir pi nipimparisi mi sima wi saiirsi noui. ¹⁶ Sima wi ti hinina nouuboboni, aiyo! aiyo! Ti omin Babilon nikiuwiyin biya siya bimbuiwi bi nwokin siya ta wiga yipiki yuis whisinin niya mi yuisa pariidnanin hindara wokiwomwitim sim niya saiir hiriinan nwokin. Piuai miyik miyikim golni nonkwokwowim mi siya kibi kibi ikim mi mikinim umir komii saini ikim yim kinakinar piuainakim. ¹⁷ Mi tariinanin tiki digworaekwo kibi kibiyim biri konkwokikim, yim ina tirbu iuguskiyim. Mi kamim yipikim siyai kigiraowiyim mi kamim simiir mirii ikim mi iikamim yipiki siyai imiir ninidwodwowyim, yipiki digworaekwowim sim haiyim whii komii solwara hir umir haiyam mi iikamkam sim sainam, sima ini hapi aru hirar yokwokaokiyim om Babilon siirin. ¹⁸ Mi sima hapi aru hirar nokwo kaokiyim om Babilon siir nunamin mi sima ini komiiyar kauwokiyim, om whirkin ti siir hiriinan wadie bi nwokin biyan mi ha nitiyokiyokiiyim mi tariinanar yadigniyin. Ningaka. ¹⁹ Mi sima sin ha masim mi ina youubobonim, krma ti om komiiyin siirsi nouumwamwani. Dimusi rani, kamim hinda tindanim yipiki siyai tiriir nikropkiyim mi sima umir prasae bi haigim digworaekwowim sima haiginaniyim tiriir simiirsiiyin. Mi tariinanin biri kimiminkikin ti om kibiyin bidi tioidwomaigiyin.

²⁰ Mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir om hir nwowim wim kima ini maingimaingar nwowim. Mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siya nimbiniim siir mi aiir miriiyam mi wim kima ti profet kamim yipiki Adi Komii siir yai imiir boinmimauuim mi wim kima iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir sibgu wakaeyokna apim, wim kima maingimaingar dwoki. Adi Komii siya om Babilon siirin dimin biyie bidi tirin, siya saiir yamdi tirkin, dimin biyieyim biya saeya tirim simiir yamdi.

²¹ Mi mhoiiyan karar kigi paekwosim komiigi komiiyin siya siya komiiyin nhirkaknanin siir haii mi ti siyan ini aeyowienan ywowin mi siirin kimidiniya whii komii solwara saiir whii idopwonyaki idopwoniya hiriir ha nami kabitmaigiyin mi siya ina boinkiyin, ti siyan kara kabitmaigiyin whii komii solwara whii idopwonyaki idopwoniya mi Adi Komii siya om komii Babilon siirin wi hiriinanar mi tioidwomaii mhoiia siya wi swoki o rani. Ningaka. ²² Iikamim yipiki gita tiowiyim mi tiriiginim yipiki mwai waowiyim

mi kid masiyim mi tidiyu huni ikim, sima wi swoki it rani, ti simiir swoki tiram. Mi iikamim yipikim mi pai mi pai mriiyim yim om Babilon hir swoki o rani. Mi iikamim wi siya komiyyin twonid warbrombropiyin om komii Babilon hir nwowin wi siir yai aiir swoki wakae rani. ²³ Mi iikamim om komii Babilon hiranim wi paeya niyuaeiya wi hiriinankak nwo rani. Mi iikamim wi wigkamim nonkwonaeyim mi yaiya anaupaeni hanin ha naenamuya wi saiir swoki wakae rani. Mi iikamim yipiki simiir digworaekwowim simiir haiginim umir haiyam, simaigim inkam komii komiyyim ti nu whirkak iiranim. Mi wim kima iikamim om komii Babilonanim iki iikamim hinda tindanim simiir kwoinim kima kiyagim dimin bibiyeyim niksisaeyim kima tirim simiir.

²⁴ Om komii Babilonin yipikin iki om komii komiyyim simiir nikriyin yio Adi Komii siya bidi tioidwomaigiyin. Dimusi rani, Adi Komii krimiir Wanin siir profet inkamim mi iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apim yim saeya nisomsom aokaokikim mi simiir nhieya ini nu iirar prinoknamim. Mi simiir nhieyim mi iikam whiekakim yipiki hinda tinda nwowim ti nu iirar simiir nhie ikim. Simiirin kam ima nisomsom aokikim. Iriig.

19

¹ Mi ti dimin taeminim Adi Komii krimiir Wanin siir om hir tirkiyim simiir mhoiyan karar wakaeki, yaiya hapi iikam ombudgi whwonanaokiiyim hinina whwonanaokii Adi Komii siir om hirin, saeya pranae bi kauwokboinkika, krima Adi Komii siir inig iirarar hainanki. Krimiirin siya grabaiginugin. Siir inigin komiigi komiigin mi siya kirie komiigakin. ² Adi Komii siya iikam imiirin wi siyu miyiki miyik iirar hidi. Mi siya wiga hi nanaeiya yipika kami kwoin kiyaiiya saiirin bidi hidin. Iikam whiekakim nuanim ti dimin biyeyim saeya tirim sima bidi tioidwomaigiyim. Adi Komii siya saiirin mansi tirkin, ti dimin biyeyim saeya tirim iikamim siir yai aiiram nangwo tibmiyyim simiir, simiir yamdi swoki tirim. Simiirin saeya bidi yisomsom aokiyim. ³ Mi mhoiia sima ina swoki boinkiyim, krima Adi Komii siir inig iirarar hainanki. Mi om komii Babilon siir paowiiya saeya koua hariirin wi hariiyar nowiyokiyokinaenamkripkaii. ⁴ Mi mhoiia ti inkam komii komii kamnwis nwiyyim yipiki inkam komiimi ipiiyim sim nidwodwokaiyim mi dimin whiiyim kwoin minkakim mi ha niyae diriraerari ikim, sima ogmwo Adi Komii siir whwonkam ida kinginar ini waisii huuu yipikin siir ipii aiir nidwokaiyin. Mi sima ina boinkiyim, tiki yaiyim yim yaimwokiyaimwo maigim krima siir inigi inig iirarar hainanki.

Inkamın sibsibnanın nokwonan, siir wigwis nae komii aeya

⁵ Mi mhoiia karar swoki wakaeki inkam nwirin Adi Komii siir ipiia saiir kingiin nokwowin pi kauwok boinkii, iikamim inig komii komiigakim mi iikamim yipiki inig karamaeyim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyim mi siiram nangwokwonanaeyim, kima siir inig iir hainanki. Iriig. ⁶ Mi karar mi wakaeki iikam whiekakim iripa maeyau kwiruwa haingiriyu owim pi kauwok boinkii. Sima pranae pranae bi kauwok boinkikim, hapi owieki niswitnaomaiiyim mi dudua aeiya ha kiniiyim mi diyaki mi tiokii aka ini hinin ywowin. Mi sima hinina kauwok boinki, bidi wakaekiyim, krima Adi Komii siir inig iir hainanki. Siya siyairgin kirie komiikakin mi dimin taeminim ini siyar kigirkakim. ⁷ Krima maigimaigargar dwo mi siir inig iir hainanki. Dimusi rani, inkamın sibsibnanın siir wig aiirin wi sipi nonkwonaei mi saeya saiir piuaiyim bidi diriraerarim. ⁸ Mi saiirin yuis whisinin kibiya io karamaeya paekwosim siya bidi hauu iiya. Mi ta yuis

whisinana ya min nikriga dimin miyyik miyyikim iikamim Adi Komii siir siyu iir sibgu apim sima tirim simiir nikriga.

⁹ Mi mhoiia ti paekwosimin yipikin nokwowin siya boinki kariirin, kira ti digworaekwowim winaowid. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nikunam ti inkamin sibsibnanin wig nonkwonan siir nae aiiramim sima wi maigimaigra nwowi. Mi siya kariirin ina swoki boinkiyin, tiki yayim Adi Komii siirgisiiir yayi ima. ¹⁰ Mi kara ti yayim siya boinkiyim kariir simiir wakaekiyin mi kara ogmwo ha waisii hunanainamin mi kimidiniya siir inig iir hainan. Mi siya kariirin ti hinina boinki, kira kariir inig iir kipi hainan! Adi Komii siir inig iirarar hainan. Kara Adi Komii siir mariigin kiriir hiriinan mi kiriir nomiiyau ikim yipiki Jisis siir yayi imiir wakaeyokna apin mi siir yayi imiir boinmimauuim iki iikam nhirim sim. Mi ti yayim Jisis siya nanaakninkiihaiginuim yim ti dimin taeminim yipiki wi profet kamim simiir whinkinsis haiginuwi sima boinmimauuwam mi Jisis Kraiss siir yayi imiir nanaakninkiihaiginuanim yim sima. Iriig.

Inkamın hos whisinanin si idwo nidwown siya

¹¹ Mi mhoiia karar kigi Adi Komii siir omin siir anowin pi haiwaokii mi hos whisinan irin yio hirar nokwowi. Mi inkamin siir idwo nidwown siirin hinina dapkim inkamin yipikin siir digworaekwo imiir sibgu kigriraowiyin siya. Siya wi tikinim siyu miyyik sibgu apiyim wi simiirarar tiri ti hiriinanin. ¹² Siir nhwonan hapi paeki namisi iuyakikin. Mi pagram siya haiginim yim ini inkam komii komiiyim nu kigriraowiyim sim haiginim ini simiir hiriinan ywowim. Mi siir inigin ini siir mwo iirar winin. Mi ti inigin siir inig mwoki mwowin yio sasar ninokninkin iski. Inkam nwrki siir wara swoki inokninkin tani. ¹³ Mi yuis briipriya siya niya ya biya nhe opa sair tbgimaiga. Sima siirin ha dapkim, Adi Komii siir yayi. ¹⁴ Mi iikam whiekakim Adi Komii siir kamim yayi niniiyim simiirim sima ina siir mhoiyyar sidkaekiyim mi hosim sima nidwodwownim sima niyim yuisim whisiwhisinankinairgim mi yuisim bimbiiuwi rani mi simiirin io minsim whirki bi swoki kiyiprinusrankim. ¹⁵ Mi karar kigi kamku briipriyin io mhanan watin siir yayi hirankar nimbunaninii. Mi siya iikamim hinda tindanim simiirin wi siir hampimpit aokaowi. Mi ta sair mhoiyyan iikam imiirin wi siyar kigirkaki mi siya simiirin wi swoki onkwo whigi rani mi siir igsop aiirin wi inkam nwrki mi okwokairinanaowid rani. Siya simiir kigirkaki, wi inkamin bulmakau kigriraowiyin mi paekopin siya nonkwowiyin wi siir hiriinan kigriraowi. Mi iikam imiirin siya kigriraowi mi tiriiginim yipikim Adi Komii siiram wakaeyokna ap karamae nwowim yim wi siya tioidwomaii inkamin yipikin iya wain kimaiiya sair nokwokai okwobrombropiyin wain hi aiiram siir hiriinan. Mi ya tariigina ya Adi Komi siir ioa siya nwowi siir sau omom imiir simiirin wi hiriinan nokwobrombropi. ¹⁶ Mi inigim siir yuis aiir winim mi siir paimwo mi win ikim yio ti hinina boinkin, iikam kigirkakan inkam. Biyan inkam komii komii kigirkakan inkam.

¹⁷ Mi mhoiia karar kigi paekwosim nwrin bieyin siir bopwonau hirar nokwokaii mi siya ipiyinim kougikou siiniyim simiiram yikiugi mi siya simiiramim pranae pranae bi kauwok boinkikin, kima ti ipiyinim kima wit mi ti naeyim Adi Komii siya diriraerarim simiirin iripar wini haingiriyu idwo aeni. ¹⁸ Kima wi iikam whiekakim simiir kip imiir naei, kima iikam whiekakim nu kigriraowiyim mi kamim yayi niniiyim simiir bi nwo ikim mi kamim yayi niniiyim kirie komii komiikakim mi hos ikim mi kamim simiir idwo nidwo ikim. Mi iikam whiekakim yipiki mi umiram mirii ikim mi

iikamim yipiki hinda whisarii mi priimiriyim mi iikamim inigak ikim mi iikamim inig karamae ikim, simiir kipim wi kima naei.

¹⁹ Mi mhoiia karar swoki kigi wraisu biyeyin mi inkam komii komiiyim ti nu iirar nwowirkakiyim mi kamim simiir kamim yaii niniyim simiir kigriraowi ikim sima iripa maeyau kwiruwar haingiriyu idwowi. Sima inkamin hos whisininan si idwo nidwown mi kamim yaii nini ikim yaii simaka nini. ²⁰ Mi ta sima niniya saiir mhoiyan tiki inkamin yipikin hos whisininan si idwo nidwown mi siir kamim yaii nini ikim ti wraisu biyeyin mi profet niksisee ikin yipiki biya diminin kirie komii komii tirim wraisu biye siir whwonkam ida iikamim simiir niksiseeyam hiriinan saiirsi haiyim mi sima wi ti diminin hainmakuin, simiirin sima bidi yonkwowim. Wi siir inig iir nwoki hainanim sima sowiirin ha haiyo mi ina yami itmaigiyo whiia paekaka siya paekakin si nwowa saiir. ²¹ Mi mhoiia ti inkamin hos whisininan si idwo nidwown. Mi kamkiuwun siir yai hiranki nimbunaniniyin ti iikamim dimin biye biyekakim yipiki ti wraisu biyeyin siirim, ini siya hampimpit aokao digiyim. Mi siya simiirin ha hampimpit aokao digiyim mi ti ipiyinim ha nitim mi simiir kipim sima ini aeni mi simiir mhoiyim ini hindara yitipiyimpiyikiyim. Iriig.

20

Setan siya ienau hirin biewiiyim 1,000na nwokaii

¹ Mi mhoiia karar kigi paekwosim nwirin Adi Komi krimiir Wanin siir om hiranki niti siya tidiiyin whira nonkwowi mi senin whira mi onkwowi. Tiki tidiiyin yio ti ieyin mwis karamaeyin yio siirgin. ² Mi siya ha nitin kimidiniya ti kain yipiki bidi bidiniya mipug niki owin siir igsop aair ini okwokairinaki. Mi siirin Adi Komii siir paekwosim ieya yonkwo mi ti uridyu biyeyin bi nwoiiyin Setan nikiuwiiyin, ti inkam biyeyin yipiki biya Adi Komii siir whwonkam ida nokwown mi yai yakakiigi saika ninkiyin. Mi paekwosim siya siirin ha haiyin mi ina ikwowaisiigiin mi siirin kimidiniya senin aini nonkwowowin saika yinkin kogrinugi hiriinar nwoyokiyokiikaeyamim biewiiyim pariig 1,000. ³ Mi siirin paekwosim siya kabitkaigi tiki ieyin mwis karamaeyin siir mi siya ti ieyin siir anowin ina haingikougiyin. Mhoiia siya ie iir haiburgigi mi siya ha nami hinda tinda mi siya wi ii priei nwo rani.

⁴ Mi mhoiia karar mi kigi ipiiyim inkam komii komiiyim. Mi karar kigi iikamim simiirar ninidwodwokaii. Mi kara simiir kigiyin mi kara kamim mwo imiirara kaigrimkrip aokaowim simiir kwoinbud imiirin warar mi kigi. Dimusi rani, sima wraisu biyeyin siir inig iir bi hainankim. Mi diminin sima nibirin ti wraisu biyeyin siir whwonkamnan sima siir inig iir bi mi hainankim mi yipiki siir ti diminin siir hainmakiu karamae nwowim simiir ina mwo imiir. Mi simiirin Adi Komii siya hidninsiin idwokim. Mi sima mi Kraisiya sima iikam imiirin biewiiyim wi 1,000na kigriraowi. ⁵ Mi iikamim Adi Komii siir wakaeyokna ap karamae nwowiiyim sima naowi, sima wi swoki insiin idwo rani, omwai swoki waiyamim taka ii aairin. Mi ti 1,000 biewiiyim digiyanim simiir mhoiyan sima wi omwai haningin swoki waiyai. Tariigina ya Adi Komii siya hidninsiin idwuwana iikamim yipiki biya naokaowim simiir hidninsiin idwuwana biigibi ya saeya. ⁶ Mi iikamim yipiki biigibi Adi Komii siya hidninsiin idwowi omwaiwaiyam yim ti iikamim dimin whirki kimbu karamae nwowim yim sima mi simiir kwoinim dimin whirki bi kimbugim. Sima wi maigrimaigran nwowi. Dimusi rani, sima wi swoki ao rani mi wi omin paeniyin siir nam tani. Sima ini pris inkamim simiir hiriinan ywowim yipiki dimin taemin Adi Komii siya mi Kraisiya sowiir

ninkin imiyyaeyim simiir hiriinan mi sima mi Krai siya sima iikam imiirin biewiyyim wi 1,000na kigriraowi. Iriig.

Setan siirin Adi Komii siya nonkwobumbuninkini mi siya siirin wi paeya kabitkaigi

⁷ Mi ti 1,000 biewiyyim sima digii mi Adi Komii siir paekwosimin ti ieyin mwis karamaeyin siir anowin wi haningin haiwaokii mi Setan siirin ti ieyin senin siir hiranka nonkwo iuguskii mi siirin wa kigninkin amki. ⁸ Siya nami mi siya wi iki iikam whiekakim hinda tindanim ti nu iirar nwowirkakim wi simiir kisisana ami, iikamim ti om whiso sowiirim Gok mi Megok. Mi simiirin wi siya niksisaei mi sima ha niti mi wi iripar haingiriyu o nami iki iikam nhirim simaka nintiwam. Mi ti iikamim simiir kamim yaii niniyyim wi kasa kasa nwo rani, wi whi komii solwaran siyinkrinim wi simiir hiriinan nwowi inkamki simiir mwainim wi dig nwo rani. ⁹ Mi sima aru hiranka napnanii mi wi om komii Jerusalem siir nini kaeyokainii, ti omin Adi Komii siir iikam ima nwowiyin omin Adi Komii siya naingwokwonanaeyin. Mi sima simiir nisomsom aokaowam kaeyokaii mi paeya Adi Komii siir om hirana saeya niti mi ti iikamim simiir kamim yaii niniyyim simiirin wi saeya niugrimkrip aokii. ¹⁰ Mi Adi Komii siya Setan siir haii mi siya siirin wi whiyya yhiyopkaka siyan paekakin siya nwomaiyya saiir hiriir kabitmaigii. Mi siya hapairin wi wraisu biyeyin mi profet niksisaei ikin, wi sima iripar namwomaiyyuwi ta whi aiirarar. Mi sima hapair nwomaii mi simiir puim wi kimpipisu prasae kin tani, sima wi hiriyyar kimpipisuyokiyokiikaeyami inokinokin. Iriig.

Iikamim wi Adi Komii siya hidi

¹¹ Mi mhoiyan karar kigi inkam komiyyim sim nidwokaiyya ipii whisinana Biyan Inkam Komiyyin saiir hirar nidwokaii. Mi nu ninomoro siir whwonkam ida nwowo yo ina kigugugiyu. Mi sima maeyau kwirminkwirmin bi swoki hansrinyiskaigim sima naogwoprakaiyam. Ningaka. ¹² Mi kara iikamim inig inigakim mi iikamim inig karam karamim kara simiirar mi kigi. Mi sima ha nitim, kimidiniya inkam komiyyin siir ipii aiir nidwokaiyyin siir whwonkam idar ini okwoni mi paekwosimin ha nitin kimidiniya yokwowa hir nwowa saiir ini haiwaoni. Mi sima yokwo kwira saiir warar yinkan haiwaoki, yipiki iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiyyim yipikin wi hiriyya waiyayokiyokiikaeyami saika simiir inig ima nwowa. Adi Komii siya ti iikam imiir hidi, yipiki biyya naokaowim siya wi dimusi hid rani wi ti diminim biyya sima tirim ti nu iir ta yokwo aiir winim wi simiirsi hidi. ¹³ Mi ti iikamim yipiki biyya naokaowim whi komii solwara saiir hir mi maeyauwa paeki niuwiya sae mi aokao ikim mi ti iikam bibiyeyim naokaowim sima wi Adi Komii siir whwonkam ida nokwowi. Mi simiirin wi siya hidi. Ti digworaekwowim sima tirim ti nu iir simiirsi. ¹⁴ Mi ti simiir mhoiyan wi Adi Komii siya tioidwomaii ti digworaekwowim iikam imiir tiraokaowiyim mi maeyauwa iikamim simiir kwoinbud ima nwo aka. Mi siya simiirin wi ta whiyya paekaka wi saiir hiriir kabitnoudnamaigi mi simiirin wi hir tioidwomaii. Mi whiyya paekaka ya kwisaka sima naowan aeya. ¹⁵ Mi ti iikamim yipiki simiir inigim ta yokwowa ti iikamim yipiki Adi Komii krimiir Wanin saika nwoyokiyokiikaemanim simiir inig imiir wina, saiir nwo karam nwowim, simiirin wi siya kabitnoudnamaigi ta whi paekaka saiir hiriir. Iriig.

21

Ninomor nu win iko

¹ Mi mhoiyan kara kigi ninomor nu wino. Ti biyan ninomor nu biyeyo sowiir kisina owo, sowa mi whi komii solwara saeya yim bidi kigugugiyim.

² Mi mhoiiyan kara kigi Adi Komii kr̄miir Wan̄in siir om win̄in, om win̄in Jerusalem dapiȳin. Mi sima Adi Komii siir om iir haiburgigim̄ mi ina yit̄im nua t̄iriir. Siya wiga kamki nonkwonam̄ t̄riya saeya p̄uai mwamwaniyā ini h̄riinan ywow̄in. ³ Mi karar mi wakaeki inkam̄in Biyan Inkam Komii siir ipii āir n̄dwokaiȳin p̄i kauwok bōnki, wakaeki! Adi Komii siir omakā ini iikam̄im simiir bopwo nwowa. Mi siya w̄i simiir bopwo nwowi. Mi sima saika nwowi mi sima w̄i siir iikam̄ nwowi mi siya w̄i simiir Adi Komi nwowi. ⁴ Mi iikam̄ imiir̄in Adi Komii siya t̄irkii mārḡimārḡa sima nwowam. Mi sima w̄i swoki ao rani mi w̄i mārḡimārḡa mi okaramae mi o rani mi w̄i mi inoun̄inki rani mi w̄i kimp̄ip̄isu rani. Dim̄in taemin̄im biyan̄im yim̄ bidi digiȳim.

⁵ Mi inkam̄in yip̄ikin Inkam Komiini ipīiya sae n̄dwokaiȳin siya kariir bōnki, kira wakaeki. Kara w̄i yaeya digworaekwo win̄ nonkwokwokii, t̄iki digworaekwowim̄ biyan̄im simiir kis̄ina okiyan̄im. Mi siya ina swoki bōnkiȳim, kira ti digworaekwowim̄ w̄inaowid. Dimusi rani, ti digworaekwowim̄ kara bōnkiȳim kiriir, yim̄ kaimwowārḡim. ⁶ Mi siya kariir̄in ina swoki bōnkiȳin, t̄iki digworaekwowim̄ yim̄ bidi digiȳim. Kanakan̄ārḡin biyar̄ nwow̄in īiya digworaekwo whiekak̄ ima niki imbiyam̄ karamae niki owa mi mhoīya kara w̄i h̄riiyar swoki oyokiyok̄iyami. Mi dim̄in taemin̄im kara t̄iri mi sima w̄i kariir in̄ig iir swoki hainani. Mi iikam̄im ta opa kara hauwana m̄hiuno nwomaiya sāir kwiyaeyam̄ nāngwowi, kara simiir̄in w̄i hinda n̄ngar p̄rihauugii mi simiir̄in w̄i saeya t̄irkii, sima nwoyokiyok̄ikaeyamam̄in īinok̄inok. ⁷ Mi iikam̄im kariir yai imiir̄ sibgu wakaeyokna apiȳim mi k̄imar naobudḡii mi k̄ima kariir dim̄in m̄iȳik̄ m̄iȳik̄im simiirar t̄irk̄ip̄kaii mi dim̄in biȳeȳim k̄imiir t̄irbuwim̄ simiir̄in ha nikwor̄ipukimaigigi mi iikam̄im k̄imiir̄in ti dim̄in m̄iȳik̄ m̄iȳik̄im kara n̄mbin̄im k̄imiir hauwam̄ kara w̄i simiir hauwi k̄imiir̄in. Kara k̄imiir̄in Adi Komīḡin mi wim̄ k̄ima kariir ȳin̄is̄is̄im̄k̄im. ⁸ Mi iikam̄im yip̄iki bīiya Adi Komii kariiram̄ nāngwo t̄ibm̄iȳim mi tariinan̄in sima w̄i dim̄in biȳe t̄iram̄ k̄ipi swoki āngwo. Dimusi rani, simiir̄in w̄ipi t̄irbuwi, sima mi iikam̄im yip̄iki Adi Komii siir nikwowāsīiȳim. Mi iikam̄im yip̄iki dim̄in biȳeki biȳe t̄irim̄ mi iikam̄im yip̄iki iikam̄ n̄h̄irmi n̄somsom̄ aokaowim̄ mi kam̄im yip̄iki h̄i wigmaka nanaeȳim mi t̄irīḡin̄im yip̄iki nop̄ m̄in nanaowiȳim mi t̄irīḡin̄im yip̄iki iki uridȳu bibiȳeȳim sim̄ n̄ink̄in im̄iȳaeȳim mi t̄irīḡin̄im yip̄iki n̄ks̄is̄aeȳim, sima whiekakar̄in w̄i ieȳin paekak̄in sīiya paekak̄in sīi nwowiȳin w̄i siirarar namswokii. Mi ti dim̄in bibiȳe h̄riinan̄im yim̄ nao kwisaka aeya. Irīg.

Om Jerusalem win̄ ieya

⁹ Mi ti Adi Komii siir paekwosim̄ īriiyar̄ nwiso yip̄iki ti twowim̄ dim̄in biȳeki biȳeȳim mhoiḡi mhoīya n̄mbiyaman̄im sima nwomaiȳim simiir nonkwowim̄ simiir̄in siya bōnki kariir̄in, wit! Kara kariir̄in wiga yip̄iki w̄i inkam̄in sibsibnan̄in siir nonkwonaei p̄i sāir n̄sīimauwi. ¹⁰ Mi siya kariir̄in kwōn̄bud̄in siir ha haiȳin mi kr̄irā ina yamwo mi kr̄irā kim̄idiniya m̄hiu komīiȳin siir m̄hiu k̄uḡik̄iu h̄ir yam̄i okwoki mi siya kariir̄in ina ȳisīimauugiȳin om komii Jerusalem siir̄in. Ti om komīiȳin Adi Komii siya n̄mbin̄in sīrḡis̄iirar̄in, siya ina ȳikīin̄aīniȳin Adi Komii siir om h̄irankar. ¹¹ Mi Adi Komii siir dim̄in k̄ibīȳin paenan̄ n̄uȳaeȳin ini siirar̄ ȳuȳakiȳin mi siya b̄imb̄īuwi rani, ini sīyan̄ jasp̄a dapiȳin ini siir h̄riinan̄ ywow̄in yip̄iki iikam̄in sim̄ sāniȳin umir̄ komii. Mi ti om komīiȳin ini op̄n̄inā io karamaeya sīyanan̄ nwowā ini sāir h̄riinan̄ sin̄im̄nankiȳin. ¹² Mi hiirā ti om komii iir̄ n̄diyokiyok̄aiya ya harua harua rani mi anōim̄ sāir̄ nwowim̄ iur̄ whiskwo. Mi Adi Komii siir paekwosim̄ iur̄ nwisō ini ti anō iur̄

whis owiir waikaowim. Mi Isrel simiir piugan iuur kwiso simiir inigim ini ti ano imiirar winitimamakuwim. ¹³ Mi ta hira saiir mirmii mirmiiyim kwiigim mi ti mirmii mirmii kwiiyim simiirin anowim whoim whoima bidi ywonamim. ¹⁴ Sima ta hira saiirin siiya komii komii iuur nhiso simiir idwo haigin miriinamka. Mi aposel kam iuur nwiso simiir inigim kamim ti inkamin sibsibnanin siirim, simiir inigim ini ti siiyam simiir idwo hir nwowim.

¹⁵ Mi Adi Komii siir paekwosimin yipiki ti digworaekwowim simiir boinmauwin kariir siya paekopin golni nonkwokwowin whira nonkwowi. Mi ti paekopin yio ti om komiiyin siir haigin kimairikin mi siir ano ikim mi hir aeyar. ¹⁶ Mi ti om komii siir praiya mi siir bwaeya aka yo ini hirii hiriinankinar ywowo. Mi ti om komiiyin siir haigin kimairgiyin pariga yimbiam 2,400 kilomita siir praiya mi siir bwaeya mi siir praiya koua siya mi am aeya yim ini hirii hiriinankinar ywowim. ¹⁷ Mi Adi Komii siir paekwosimin siya ta hir aiirin ina haigin kimairin. Mi siya ta hira saiir praiya koua saeya namkiya siya haigin kimaira siir paekop iir inkamin dimin haigin kimairiyin siir hiriinan mi siya ina yisiimauugiyin mi pariga yimbiam siir praiya koua hirii namkiya 55 mita. ¹⁸ Mi ta hira Adi Komii siya tirkiya yipiki ti om komii iir nidiyokiyokaiya siya saiirin siiyan jaspapiyin siir nonkwokwoka. Mi ti omin siirin Adi Komii siyar mairigin golni mi siya ini opnainan sinimnankiyin. ¹⁹ Mi ta hira Adi Komii siya haigin mairiya ti siiyam simiir idwo mi ti siiyam yim hinin hiningim bigi biyan siiyan yio jaspakin. Mi siiya nhis akan yio minkin sapaia mi yio ti siiyan yio yhuwinankin mi yhuwinanwao rani. Mi siiya nhoumakan yio agetkin. Mi siya whisinankin mi siiya nhuii akan yio minkin emeralkin mi yio prainankin. ²⁰ Mi siiya iriiyar akan yio whisinin paridnan wokiirimtiowin yio min dapikin sadonikis mi siiya iriiyar nhirakan yio paridnankin mi yio min dapikin konilian mi siiya iriiyar nhisakan yio wirnankin mi yio min dapikin krisolait mi siiya iriiyar nhoumakan yio min dapikin beril mi yio iriipi hiriinan prainankin. Mi siiya iriiyar nhuiiakan yio min dapikin topas mi siya prainankin mi siya ini sa ywowin mi siiya iuurakan yio min dapikin Krisopres mi siya prainan whisinin bidi wokiirimtiowin. Mi siiya iuur nhirakan yio min dapikin haiasin mi siya prainankin mi prainan wao bi nwokin yio ini sa ywowin. Mi siiya iuur nhisakan yio min dapikin, ametis mi siya paridnankin mi siya paridnan wao rani, ini sa ywowin. ²¹ Mi Adi Komii siya ta hira saiir anowim mikinim umir komii sainiyim min dapiyim pian siirarar nonkwokwokim. Mi ano whiekakim simiir yapayapan ti pian siirarar nonkwokwokim. Mi siyuin om komiia hirii namiyin yio golim yipiki opnainan sinimnaniyim simiirarar haiginkin.

²² Mi kara ti om komii iirin omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiirin wara bi kigin. Dimusi rani, Biyan Inkam Komii siirsika. Adi Komiiyin kirie komiigakin mi ti inkamin sibsibnanin hinda tindan ini sowar kigirkakin mi iikamim simiir whwonkam idan ini sowar mi owo mi ta hiriinan saiirsika tiki omin omaka Adi Komii siir inig hainaniya hiriinankak paninsi ywosi, iikamim sima hainanam Adi Komii siir inig iir. ²³ Adi Komii siir dimin kibiyin paenan niyaeiyin ti om komii iirin siyar niyaei. Mi ti inkamin sibsibnanin siir dimin kibiyin paenan niyaeiyin yio ini yukidnan ywowin mi ti om komii iirin siyar niyua haiginuwu mi ta hiriinan saiirsika, bie bwano hapairin paninsi whwoyasi. ²⁴ Mi iikamim omom omomiyim sima niti mi sima ti sowiir dimin kibi komii komiiyim paenan niyaeiyim ti om komii iir nwowim simiir kigi mi sima wa niti mi wa mi ami hinda tinda. Mi inkam komii komiiyim yipiki dimin taemin whiekakim simiir kigirkakiyim sima wi umir kasakasa hainani rani, ti om komii iirin. ²⁵ Mi sima ta hira saiir anowim ti tir nwowim simiirin wi haiginikou rani. Dimusi rani, wi niigak

wara nwo rani. Wi nabie arar nwowiskii. ²⁶ Mi dimin taeminim yipiki iikam ima piuui mi simiir umir ikim, yim wi iki iikamim omom omomanim ti nu iirar nwowirkakim wi sima hainanii mi ti digworaekwowim sima hainanii, wi ti om komiyyin siir yainau hir ini haigigigi. ²⁷ Mi iikamim ti om iirin wi dimin biyeyim nhwo niginiga Adi Komii siya nwowiyim wi ti om iir haininopkainam tani. Mi iikamim yipiki inokinokin dimin biye tiriyyim mi ti iikamim yipiki niksisaega ninuwiyim mi ti hiriinan iikamim wi ti om iir wara napninopkainam tani. Mi wi ti iikamim yipiki simiir inigim ta yokwowa ti inkamin sibsibnanin siir aiir nwowim wi sima simar napninopkainami ti om iirin. Yim ti iikamim yim Adi Komii siya nimbini ima saika hiriyyar nwoyokiyokikaeyamanim inokinokin. Iriig.

22

¹ Mi mhoiyya ti Adi Komii krimiir Wanin siir paekwosimin kariirin siya yisiimauu opa iikam whinkinsiis haiginuwiya wadie sima sibgu owam. Mi taka opa Biyan Inkam Komii siir ipiyya hiranki nitka maeyauwa Adi Komii siya nidwokaiyya mi ipiyya inkamin sibsibnanin siya mi idwokaiyya aka. ² Mi ta opa ini hindara kigiguskiya mi saeya ini siyuum simiir yapa yapar nakinaniyam digim, siyuin siir bopwonau. Mi ieyin siir iegbid kwiso paeki bidi yinkin okwokwonamwo. Mi simiir paenidim iikam imiirin sima tiri wadie sibgu oyokiyokikaeyamim. Mi biewi biewiyim ti paeyim idip idipin iur kwisa budigim. Bwan bwanim sima paenidkinar budikim mi ti paeyim simiir kwowim iikamim makak makakim nupai nupaiyim ti nu iirar nwowirkakim simiirin wi sima ninimniski haiginuwi wadie sima sibgu owam inokinokin. ³ Mi dimin taeminim biyanim ti nuin siirim niki ti idwomaigiyim, yim wi Adi Komii siya digiguskii siya mi inkamin sibsibnan ikin sowa wi ti om komii iir nwowi iikamim simiir kigirkakam. Mi sima sowiir inigin wi hiriinan saiirsi hainani. ⁴ Mi ti iikamim wi siir whwonkam iir kigi mi siya siir inigin wi simiir mwo imiir hainmimakuwi. ⁵ Mi tapaiirin wi niisimki wara swoki omimin tani. Mi iikamim wi sikwo pae minam naingwo rani, sikwo pae minaka niriyya apam siyu iirin mi wi biyam mi aingwo rani, ninomor kou hirin. Mi Biyan Inkam Komiiyiin Adi Komii siya wi hir nwowi mi bie siir maeyauwa wi siya kisina owi mi wi siyar nuuya iskii mi iikamim yipiki siir yai aiir wakaeyokna apiyim sima wi iikamim iikam kigirkakiyim wi simiir hiriinan nwoyokiyokikaeyami inokinokin. Iriig.

Jisis siya wi sipi swoki itsauswi

⁶ Mi Adi Komii siir paekwosimin siya boinki kariirin, tiki yayim wari kira winaowidin yim kaimwokikaimwowaigim wi hiriinanar nimbiam. Mi Biyan Inkam Komiiyiin Adi Komii siyan yipiki wi profet kamim simiir kwoinim simiir hurworwokaii mi sima wi siir yai aiir nwoki anaakninkiihaiginuim. Siya siir paekwosim imiir bidi yikrokiyim mi sima ha nitim mi iikamim yipiki siir yai imiir wakaeyokna apiyim siya yauuni anaakninkiihaiginuuni dimin taeminim yipiki wi nimbiam.

⁷ Jisis siya ti hinina boinkikin kima hoingakar wakaeki. Kara nitam tiri. Mi ti iikamim yipiki kariir yayim ta yokwo aiir nwowim simiir wakaeyoknam mi ha naingwo tibmiyim, sima wi maigimaigar nwowi. ⁸ Kara Jonkin mi ti digworaekwowim kara kigim mi ti yayim kara mi wakaekim. Mi ti dimin taeminim kara kigim mi kara wakaeyim simiir mhoiyyan kara ogmwo kimidiniya ti paekwosimin yipikin kariir nisiisimauuin ti dimin taemin imiir siir igmiiga kingiinar ini waisi huuu. ⁹ Mi siya kimidiniya kariir boinki, tiki dimin taeminim simiir kipi tir. Kara Adi Komii siir mi aiir mriigin iikam

kimiir hiriinan iripa kima haingiriyu owiya kimiir Adi Komiiyin saika, kimiir piugana saiir iikamim naingwo tibmiiyim. Mi iikamim yipiki Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwiyim mi tiriiginim yipiki inokinokin ta yai aiir sibgu waekaeyoknaeyim siir yokwo aiir wina, kima whiekakarin Adi Komii siir miyan iikamim. Kariir kipi hainan! Adi Komii siirarar hainan iski. ¹⁰ Mi siya ina yimpiwirwir boinkripkaiyin kariirin, Adi Komii siir yayim ta yokwo aiir nwowim simiirin kipi haigiprakai. Dimusi rani, tiki iyim ini kingiin nitim ti dimin taemin ima nimbiiyamanim. ¹¹ Ti digworaekwowim wi kimimin tani wa kwimbiiyamsasauwi. Mi iikamim yipiki dimin bibiyie tirim yim wi simiirar kintirinu tirikripkaii. Mi iikamim yipiki dimin biyieyim simiiram naingwowim yim wi simiiramar kintirinu aingwokwo kripkaii. Mi iikamim yipiki dimin miyik tirim, yim wi simiirar kintirinu tirikripkaii. Mi ti iikamim yipiki wadie nwowim, yim wi wadie hiriayar kintirinu okripkaii.

¹² Jisis siya boin, kira wakae. Kara nitam swoki tiri. Kara niti, kara wi iikamim simiir digworaekwowim simiir nauni onkwoni. Mi kara simiirin wi nwoki hauuwim dimin taeminim biya sima tirim mi ti tariinan sima tir ikim.

¹³ Karaigin bi nwowin mi mhoiya wi karar swoki okii mhoigi mhoiyan. Biya kara biyar nwowin kara dimin taeminar mi tirkin mi mhoiya simiirin wi kara sibgu tiri.

¹⁴ Mi iikamim yipiki. Adi Komii siir yai aiirar naingwo tibmiiyim yim ini iikamim yipiki simiir yuis imiir hisokiyim mi wadie ha nwokiiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi iikamim ti hiriinan nwowi sima wi maigimaiga nwowi dimusi rani, Adi Komii siya simiirin wa kigninkin apninopkaigi ti omin siir ano imiir napninopkainamin ti paeyim simiir paenidim yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginuwiyim sima nokwoyokiyokiiyim wi simiir whinaei. ¹⁵ Mi iikam bibiyieyim yipiki simiir kwoin imiirar napiyim sima mi iikamim yipiki nop nanaowiyim mi iikamim yipiki hi priinanae priinanaeyim mi tiriiginim yipiki iikam nhirmi nisomsom aokaowiyim mi tiriiginim yipiki uridyu bibiyieyim sim ninkinimiiyaeyim mi tiriiginim yipiki yai priiyiksasaeyim mi ti hiriinan iikamim yim wi ti om komiiyin siir ano imiir napninopkainam tani. Yim wi idowiya hirar nwowi.

¹⁶ Jisis kara wi kariir paekwosim iir nikropki mi siya niti siya wi yayim iikamim Adi Komii siir piugana saiirim iki omom omomim simiir nwowim wi simiir nanaakninkiihaiginuwi. An Kara Devidni piugana saiirgin mi an kara siir piugana saiir yiniek. An Kara ini nauunin ninomor kou whwoyawiiyin mi nugak aiirar nadiguyakwokiyan ini siir hiriinan ywowin.

¹⁷ Adi Komii siir naeyuin mi inkamin sibsibnan nwo ikin, siir piugana saiir iikamim mi wiga yipiki siir wignan nwowa, sima iikam imiirin ti hinina boinkikim, kima wit. Ti iikamim yipiki ti yai imiir wakaeyim sima ha boinki, kima wit. Mi iikamim yipiki kwoinki haeyim yim ha wit ta opa yipiki iikam imiir whinkinsiis haiginuwana sima sibgu oyokiyokikaeyamam saiir kwiaeyam. Mi sima wi hinda nanga nanga priikwiyaei wi umir aka nwo rani. friig.

Nikopkaigiyan yai aeya

¹⁸ Kara Jonkin. Kara iikamim yipiki Adi Komii siir yai imiir wakaeyim kimiir boinkii mi ti digworaekwowim yipiki wi mhoiya nimbiiyami ta yokwo aiir nwokaiyim, kara kimiirin pi igao yai hinina boinkii, iikamim yipiki yaeya yai nhirim ti yayim ta yokwo aiir nwokaiyim simaka ninkin winkii mi simiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini ya yokwo aeya boina saiir hiriinan. ¹⁹ Mi ti yayim yipiki kara winkyim ta yokwo aiir nwowim simiirin iikam nhirkim ninaki mi mhoiya simiir digworaekwowim

yipiki ti pae iir nwokaiyim yipiki ikam imiir whinkinsiis haiginuwiyin wadie sima nokwoyokiyokikaeyamam inokinokin yim wi Adi Komii krimiir Wanin siya swoki haii. Mi siya simiirin wi ti siir om komiiyin wi siir hir kigninkin o rani. Niingaka.

²⁰ Mi inkamin yipiki yai imiir nanaakninkiiyin siya boin, ihi, kara wi kapi nitsauwi. Biyan Inkam Komii Jisis, krma whiekakarın kwoin whirua nwokikim mi ha boinkikim, kira ha witsau.

²¹ Kara ha naingwowi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya dimin taemin miyiki miyik imiirar tirkin ikam kimiirin siir yai imiir napam. Iriig.

Yaiyim simiir bwamkibwam ima

Yai nhirim Adi Komii siir Yai win kibiya sair yaimwoki yaimwo nhir ima.

Disaipel Disaipelim yim kamim Jisis siir kigna mirii ima. Sima saika napyokiyokii miriigim. Mi siirama mi aingwo tibmiigim. Kamim iur nwisko siir kigna miriirim. Mi simiir inigim ini Mak 3:13-19 hir nwowim.

Aposel Aposelim yim kamim Jisis saikar mirii ima. Mi dimin taeminim siya tirim simiir nhwoki kigimimikim mi sima simiirin iki iikamim hinda tinda nwowim simiir boinmimaugim. Mi iya Jisis siya naonama mi ha swoki insiin idwowin mi iikamim sima kamim siir kigna miriirim simiirin hinina yiku aposel inkam. Ti aposel inigin yio Grik simiir yaigin aeya. Ti inigin siir inig mwoki mwowin yio hiniingin. Kamim Adi Komii siya nikropkiyim sima.

Babilon Babilonin yio nu Irak simiir biigi biyan om komiigi komii ieya. Mi om komii Babilon hiran iikamimyim Isrel simiir iikamim sau omom nwokim mi sima sau simakar ninikim. Mi Babilon siir inig mwokimwowin yio hiniingi. Om biye. Yokwo Komii saeya boina sair hiriinan, Tiki om komiirin yio bidi tiodwomaigiyin mi tariinanin siya nwo rani. Mi yokwowa Jon siya winkiya Revelesen hiran yio hinina win boinkikin Babilon siirin. Ya tariigina ya boiniyio yaiga. Mi siir inig mwoki mwowin yio hiniingin. Yio iikamim ti iirar nwoirkakim yipiki siyupai siyupaiyim sim nonkwowim simiir om komiigin.

Devid Devidin yio Jisis siir brougae ieya. Siya bidi bidiniyar nwokin mi Isrel simiir iikamim inigak inkam komii ieya. Mi siya inkamin bimbuiwi rani. Mi siya Adi Komii siiram naingwo tibmiigin. Mi siya Yokwo kasa bi winkin. Mi ta yokwowa sair iniga Samka.

Farisi Farisi inkamim yim Judami pugana sairgim. Yim ti kamim yim kamim kwoin whiruwa nwowiyim sima. Simiir kwoinim ti hinina naingwokim, ti siyu komiirin Adi Komii si hauugiyin Mosesni yio ini sima nokwowin. Mi ti siyu komiirin yio ti hinina boinkin. Krima ini siyu miyik whiekakim simiirar wakaeyokna apim mi krima Adi Komii siir iikam miyik asi nwowi. Sima naingwoyimiyokni siyuin siir wara bi nonkwokim, ningaka. Sima Jisis siiram bi naingwo tibmiigim mi sima hinina boin. Siya Adi Komii siir yinisim tani. Jisis siya simiirin hinina boin, simiir kwoinim pi whaowaekim mi sima Adi Komii siir yai aiir bi sibgu wakaeyokim mi sima ha bi boinmaugim simiirin. Siyati hinina boinkikin.

Galili Galiliyin yio Isrel simiir nuin siir nu haimii whir ieya. Mi iya Jisis siya yinisim sapisapa niki owin mi siya hapairin siir yopii ado sowaka waiya nwokin. Sima omin Nasaret nikuwiyin siir hir nwokim. Kamim Jisis siir kigna miriirim yim Galili hirankim. Mi nu Judia hiran iikamim sima hinina boinkim. Iikamim nu haimii Galili hiranim sima ninokninkin kwoin miyik karamaeka mi sima miyik rani. Sima ti hinina boinkim.

Sabat Sabata ya iya Judami iikamim piu sima siiskuwakiya dimin taemin tir kamae nwowiya iya Adi Komii siir inig hainaniya ya saeya. Ta iya ya Fraide naiowaka nwobwakainanamtibika mapi sarere naiowaka digiribi. Mi inkam nwirin mi ta ii aiir mirii mi kamim siyu komiini yaimin dimin winiyim yim wi hinina boini, siya miyar miriigin mi siyu komii siir siyu iir tauugakim, Mi sima siyu biye bidi tirim, Jisis inkam nwirin Sabat aiir mi haiswoniskiigin. Mi kamim siyu komii

ninokninkiniyim yim hiniina boinkim, siya dimin biye bidi tirin dimusi rani, sima hiniina naingwokim ma min haiswonimniskiiya ya ini mi miriinan ywowa. Min kig Jon 5:1-18 Luk 13:10-17

Tempel Tempela ya omaka Adi Komii siir inig hainaniya yasaeya. Mi biya iya Solomon siya Juda iikamim simiir kigriraowan inkam nwowin mi Juda iikamim sima omaka komiia Adi Komii siir inig hainaniya ta ii aiir mariigim. Mi iya Juda simiir sau omomin ha nitin mi ta omaka aiirin sima yinimnhikiigi. Mhoiia iya inkam komiian nu kigriraowiyin Herot siyar niki owa mi siya Juda iikamim simiir boin sima yaeya omaka ir swoki mariiyim. Mi sima ta omaka aiirin siyani mariiga. Mi saeya biewi kasa bi nwoka. Mi iya Jisis siyar niki owa mi siya omaka aiir namkin Adi Komii siir inig hainanam. Mi mhoiia iya Rom hiran iikamim sima Isrel simaka niniya mi ta omaka aiirin sima yinimnhinkii uguski. Mi Isrel hiran iikamim sima yaeya bi swoki mariigim. Adi Komii siir yaiya ta hiniina boinka. Iya Jisis swoki itana saeya kingiin nwowi mi sima yaeya omaka komiia wi haini marii Adi Komii siir inig iir hainanam. Ta omaka aiirin tokpisina hiniina dapika Tempel.

Pris Prisim yim kamim Adi Komii siir inig hainaniya omaka saiir marii ima. Tiki kamim Pris mi mariigim. Sima Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwikim mi iriipi hiriinan sima Juda iikamim yipiki dimin biye tirim simiirsi ninkin imiiaeyikim. Yim ti kamim sima nhwo kwis boiniyim mi Tempel aiir mi kigriraowiyim.

Hetpris Hetprisin yio inkamin iki pris nhirim simiir kou nwowi ieya. Mi pris nhirim simiirin pi siyar nikropkii simiir yapayapa miyam. Mi ti inkamin siya ninokninkin komiigkim mi Juda iikamim siyupai siyupaiyim pi siyar mi kigriraowi. Mi Juda hiran iikamim sima eleksena ina yonwowa mi sima hiriinan inkam kibi iirar swoki okmw in okwo haiginiu ta hiriinan miya saiir bi nwowamin. Mi siya ta hiriinan miya saiirar mariiyokiyokii mi wi siyar naobugi. Mi sima nwirin wi haini mi okmw in okwo haiginiuwi.

Dimin whirki kimbu karamae nwowiya saeya. Taka maeyauwa dimin whirki kimbu karamae nwowa ya ini omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir mwowainbin digiwa nwowin siir nwokin. Mi Adi Komii siya hir nwokin. Mi hiriir namiyin biigi biyan Prisin saisar namikin. Mi biewibiewiyim siya hiriirin ii kwokwira kwokwira namtaraowikin. Min kig Hibru saptu 9

Profet Profetim yim kamim Adi Komii siir yai aiir nanaakninkii haiginiuwi ima. Adi Komii siya simiirin nwonwira nwonwira nikiuunakin mi siya simiirin ina yikropkiyin siir yai aiir boinmimauuamam. Mi iya dimin taeminki nimbiyamam tiriyim mi kamim pi simar nanaakninkii haiginiuwi simiir bwamki bwamin. Yim sima siyuum iikam ima tiriyin simiir boinimnhinkiiigim. Mi iriipi hiriinan, diminin nimbiyamam tiriyin Adi Komii siya pi ti kam imiirar boinmimauuwi. Mi sima pi iikam imiir swoki kwaboimamauuwi. Mi kam nhirim yipiki niksisaeiyim yim hiniina nikiuwikim niksisae profet. Mi kam imiirin yim Adi Komii siya bi nikiunakin simiirin mi ha bi nikropkikin. Nungaka. Mi yim sima Adi Komii siir yai aiirin sibgu sibgu bi boinmimauuwikim sima iikam imiirin hindara priiyiksasaeikim.

Adi Komii siir ipiiya siya nidwokai aeya. Adi Komii siya ipii komiia saiir nidwokaiigin mi dimin taeminim pi siyar kigirkaki. Ta ipiiya ipii bimbuiw rani mi saiirin bidi puaimwamwankikina. Mi ta ipiiya ya golni nonkwowkwoka. Mi ta ipii aiirin inkam nwirkin bi swoki idwovika.

Saiirin Adi Komii saisar ndwokai kigirkakikin nu ninomor sowiir.

Grik Grikmi iikamim simiir om komiyyin Atens. Mi simiir nuin siir Griskin. Bidibidiniyarin simiir iikamim kasakasa rani mi sima iki nu whiekak nhirim simiirar kigirkakim. Mi iki nuim Grik sima kigriraowim simiir iikamim sima ini simiir siyiu imiirara mi apim, Grikmi iikamim yim Juda iikam tani mi niksisaie adi komii kasa bi diriraerarkim mi sima ini simiir inig imiir hainanim. Mi mhoiia Rom sima yaii Grik simaka yinii mi Grik simiirin Rom sima iyopakaiyiu mi Grik simiir om komii komiyyim ini Rom sima kigrirao irkakim. Mi Rom sima Grik simiir siyiuim kasaka bi wkaeyokna apkim mi ini Grik simiir yai aiirar mi imboboininim. Kamim ta yaiwin kibi aiir winim sima Grik simiir yai aiir winkim mi mhoiia kam nhirim ta Grik simiir yai imiir kigim mi sima Adi Komii siir yaiwin kibiya yaigin nhir hininim simiir win. Latin, Inglis, German mi yaigin whiekak nhir ikim. Mi tariinan sima ini hiriinana miriyyokiyokiyim.

Heven Hevenin Adi Komii siir omkin. Iikam nhirim sima hinina boini Adi Komii siir omin Hevenin ini ninomor kou hir nwowin. Tiki omin bimbuiwi rani wadieki wadiekin, iikamim yipiki Jisis Kraiis siiram naingwo tibmiyyim wi simasimar nami, ti om iirin mi sima inokinokin wi hirar nwoyokiyokikaeyami.

Hibru Hibru ya Isrel sima boini aeya yaigina. Biyan Yokwo Komiiya sima saiirin Hibru simiir yaigin aiir winkim.

Hisop Hisopin yio paeisim wirkin. Iya biyan Prisin siya mi nhir miriyyim mi siya pi ti pae iir haii mapi siir hppmaigi op o nhie imiir mpa niyairpasokami.

Isib Isibin yio nu komii whirkin ini Isrel simaka kingiin hir nwowin. Iikamim yipiki Isib hir nwowim sima Adi Komii siiram bi naingwo tibmiigim. Mi sima iki niksisaie adi komii nhirim sima nonkwokwowim paeni mi nuni mi sima simiir inig imiirar hainan. Biya Juda inkam nwirin Jekop nikiuwiyyin siya mi siir wigyinima sima Isib hiriir yam mi hir ini owiu. Mi siir yinisimim sima nwowim hapaiir biewiyim kamarim kamnwir {400} mi Adi Komii siya boinki Moses siirin mi siya Isrel simiir iikam imiirin iripa ha haingiriyiu omimirim mi sima Isib siir haiburgik mi ini Isrel hiriirar swoki amim. Mi Isib simiir kamim ii kasaka bi niniikim yaii Isrel simiir iikamim simaka. Mi Isib simiir iikamim sima niksisaie adi komiyyim simiir hainanii siyiuin siirin ina haiburgikim mi sima Adi Komii kinin siirarar hainan iski. Mi sima siir inigin Ala dap mi sima Adi Komii siiraramar yaingwo tibmi sima Jisis Kraiis siiram wara bi naingwo tibmiikim. Ningaka. Sima naingwo tibmiini siyiuin siir bi nwokim.

Mastet Mastetin yio pae wirin siir inigin. Mastet nidin yio komii rani sapkisapisimkin sima siir nid imiir haiigim mi nae minaka nikrimkrin aeikim.

Narin Narin yio paeisim wirkin iikam sima siir mi imiir nopaiikim mi siirin pa sikini, mapi dimin taeminim Adi Komii siir ninkin imiyyaeyim pi simiir niyopki mapi piuii miyyikar whaki. Ti diminin siirin umir prasae bi sainikin.

Salpa Salpain yio dimin whirkin siyanankin. Iya iikamim sima siir nanagiyim mi siya huwa ha kinkiyim mi siir piuwiya miyyik bi whakika.

Samaria Samaria yio iikamim nu Samarianim sima, siya ini nu Galili mi nu Judia sowiir bopwo hir nwowin simiir siyiuin yapakin mi Isrel simiir iikamim sima hinina naingwo rani, sima miyyikim. Ningaka. Sima ini sau omomnan ywowim.

Saion Saionin yio mhiu inigin. Mi om komii Jerusalem siya ini ti mhiu iir waiyin. Mi iya Jisis siya om heven siir haiburgigi nua tiriri swoki iti mi

siya biyyin wi mhiu saion hiriirar niuuni.

Stoik Stoik kamim yipiki Juda simiir siyu komii whir iir nonkwowim. Sima hinina boinkim yipiki kimpipisusi nidid karamae nwowim mi yipiki maigimaiga nwowam kinankiugiu karamae nwowim. Mi ti sima kamim yipiki stoik simiir siyu komii whir iir sibgu onkworinuwiyim. Ti sima yaaiyim sima boinim.

Livai Livai kamim yim Isrel simiir pugan kwir aeya. Juda simiir brougaeyin Jekop siir yinisim nwir ieya Livaiyin. Moses siya mi siir nomousimin Aron sowayaowin Livai inkamko. Mi biigi bi nwowin biyan pris inkamin Aron siyargin. Mi mhoiya Livai simiir kam whiekakim ini Adi Komii siir omaka miriyan inkamina ywowim. Mi ta mi aiirin pugan kwiran inkamki bi miriigim Livai simiir kamim sima sima miriigim.

Mana Mana dimin whirni inigin. Biya iya Moses siya Isrel simiir iikam imaka nwowin mi sima ina haiburgikim nu Isib hiran. Mi sima maeyau siiyin apa nunga siir hir nwokim mi sima naemin karamaeka. Mi Adi Komii siya simiirsi naingwoyimi yokim mi siya inokinokim simiirin nae pa hauugi. Mi ti naeyim sima nugakarar hainakiyakwokikim mipa hainami simiir omaka hiriir mipa naei mi sima pi wadieyar nwowi. Min kig Eksodas 16:14-21 mi Nambas 11:7-9 Tikinim yim ini biyan Yokwo Komiiya saiir nwowim. Mhoiya iya Jisis siya nwowa, siya hinina boinkin. Karargin ti naeyin ninomor kou hiranin. Mi iikamim ti naeyin siir naei mi sima wadieya nwowi mi inokinokim wi hiriirar nwoyokiyokikaeyami. Siya hinina boinkin. Min kig Jon 6:46-51.

Isrel Isrelin Juda simiir nuin siir inigin. Iya simiir brougaeyin Jekop siyar niki owa, Adi Komii siya siir inigin Isrel siir asi nikiugin. Mi mhoiya sima maigimaiga ha nwowim ti inig iirimim mi ina boinim, krima Isrelni yinisimkim Juda iikamim sima min boinkim, simiir nuin siir inigin Isrelkin.

Juda Juda yio Isrel simiir iikamim simiir inig whir ieya. Mi iikamim Isrel hiranin simiir brougae nwirin Juda siyargin. Siya Jekop siir yinisimkin. Juda Isrel simiir pugan kwir aeya. Mi Isrel simiir Inkam Komii Komiiyim simiir kigriraowim Juda pugana saiir hirirankinaigim. Mi Juda simiir puganim iur kwisko.

Judia Judia yio Isrel simiir nu haimii whirkin. Mi siir yaimwoki yaimwowa hinanga. Inkamin Adi Komii siya nimbingiyin idowiya napmiriyam mi siya. Mi sima hiriinan asi dapi Jisis. Mi Adi Komii siya nimbingikin siirin mi siirin ha nikropkikin iikamim simiir dimin bibiyeyim simiirsi naowim. Mi sima siirin Kraisi asi dapkim.

Rom Rom in yio om komii whirkin. Ti omin tiriinanin ina niki oyokiyokiyin mi ini nu komii Itali hir nwowin. Biya Rom sima kasakasa rani mi sima pi iki nu nhirim simiirar mi ami mi pi yaii simaka ninii mi simiirin pi sima niyopakaiyuwi mi simiir nuin pi sima kigriraowi. Iya Jisis siya niki owa mi Isrel simiirin Rom sima kigriraokim. Mi tariinanin sima hiriinan tir tani.

Sam Sama ya biyan Yokwo Komii kwira saiir yokwo kwiraka. Mi Inkam Komii nu kigriraowiyin Devid mi iikamim Isrel hiranin ninokninkinkakim sima winka. Mi ta yokwo sama iya iikamim sima Adi Komii siir inig hainaniyim pi saiir mwai imiir kigmak waowi.

Sadyusi Sadyusi kamim sima Juda simiirar isid whirkin. Mi simiir kam whiekak nhirim sima omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiirar miriigim. Mi iriipa hiriinan simiir nhirim kaunsel kamargim. Farisi mi

Sadyusi simiir siyuuim iripa rani, ini yapayapa ywowim mi simasima io asi ninwo anwowi. Mi Sadyusi sima hinina boinikim, iya iki iikamim naonamiyim sima ie hiranki bi swoki insiin idwowikim. Niihgaka. Simiir kwoinbudin hindira kiguguuguskikin. Mi sima ha naingwowi Adi Komii siir om hirin iikam karamaeka mi Didu naopwai mi niksisaie adi komii karamaeka. Mi dimin taeminim nimbiamiyim sima hinina naingwowi, yim inkamki diriraerari, yim Adi Komii siya nonkwokwo rani. Niihgaka.

Sisa Sisa yio Rom simiir yaiginga. Saiir yaimwoki yaimwowa hininga. Nu kigriraowan Inkam Komii gin.

Wain Wainin yio hinina diriraerarikin. Inkamin pi paeyin grep nikiuwiyin pi siir nid imiir whinhai. Mi ti paeyin pi siir hii imiir nonkwo nhak-naokainaowidi. Mi iki iya saeya whibaomaigiyim mi sima saiirin pi haningi kwiyaei. Mi Juda sima kwiyae op miyik karamaeka. Mi iya sima nae naeyim pi ta op wain anaka naekwiyaei. Mi iikamim ta wain op aiirin homgak kwiyaeanaeyim mi sima pa kwiyae whaowaenami.

Baptais Baptaisa ya Yokwo Komii saiirin hinina winboinka, Jon siya iikam kasakasa bi baptais haiginiugin ie Jodan hirin. Mi Jon siya simiirin hinina boinkin, kima kimiir dimin biyeyim simiirin digiumii haimriyugik mi iikamim irira nwonwira wa nwoki ninokninkinim sima digiumii bidi haimriyugikim simiir dimin biye imiirin. Mi iikam nhirim yipiki Jisis Kraiis siirim naingwo tibiimiyim mi baptaisa ya min nusiimauwi sima naingwo tibiimiyin iikam bidi ywowim. Mi baptais saiir yaimwoki yaimwowa hininga. Ti inkamin op baptaisyin yio hinina nusiimauwi, siir kwoinin bidi kisina haigiyin mi dimin biyeyim siya tirim digiumii bidi haimriyugikin.

Hosana Hosana inigin yi min boinkin inkamin inigakin siir nokboinmamairikin. Yi hiniingin siir inig mwokimwoin Adi Komii siya wi siir nwoki hainan prapraskiyim.

Pailat Pailat siya Rom simiir nu kigriraowan inkam komii nwokin, yipiki biya omwai niki waiyan. Iya Jisis siya nwowa Pailat siya Isrel simiir iikam imiir kigriraokin.

Pasova Pasova ya Judain iikamim simiir ii komii kwir aeya. Mi ta iya iikam whiekakim mi bi mariigim. Mi sima Jerusalem hiriir yam mi iiyim iriyarkwisa ywo. Mi Adi Komii siir inig iir hainan mi nae komiia ina yaeya. Iya biya simiir yidiwi wanwiyayim nu Isib hir haiyim hik mi Adi Komii siya simiir whindiriraerarkikin mi sima nu Isib siir haiburgikin mi ina yamim. Mi ta hiriinan saiirsika biewi biewiyim sima ta pasova iya saiirimar naingwowikim mi pi Adi Komii siir inig iirar hainani.

Pentikos Pentikosa ya ii komii kwir aeya piu siisiya. Isrel hiran iikamim sima nonkwowiya biewi biewiyim sim. Mi iya pasova iya dig nwokiya wik iriyarkwiso sowiir mhoiia ii Pentikosa pa nimbiamii. Iya sima numiran sasaeyim sim nngugu haiyim mi bali, ta iya saeya pentikos iya. Mi ta iya iikam whiekakim sima Jerusalem hiriir namikin mi pi omaka Adi Komii siir inig hainaniya saiir napninopkainamiyin mi naeyim pi Adi Komii siir hauwi. Pris inkamim sima wraisu pa nisom haii pa nanagi mi pa ninkin imiiaeki Adi Komii siir iikamim simiir dimin biyeyim simiir haiyopriimdiyiumigiyim. Taka iya ya iikamim naingwo tibiimiyim simiir ii komii wararga. Siyu hiniingin sima tiriiyin. Iya Jisis siya naowa mi siya ina swoki insiin idwowin mi ini ninomor kouwa hiriir yamin. Mi mhoiia kamim siir kigna mriiyim sima omaka iruwar nidwokai omimirkim Adi Komii siir naeyu iirim. Adi Komii siir naeyuin ha nitin mi kirie simiir yauni hauuni. Mi sima ini yaiginpai yaiginpaiyim

simiirar boinamim. Iya sima hiriinan boinim iikam whiekakim sima Krai siir yaiya ini simiir yaigin aiarar wakaekiyim. Mi ta ii aiarin iikamim naingwo tibmiiyim simiir siyiuin ini komiia ywokiya mi ta iya ya iikamim naingwo tibmiiyim simiir ii komii aeya piu siisiya. Min kig Aposel 2

Wit Witin yio naekin. Mi witnidim numir komii aiar ninkiniyim sima raisnan whaknainikim. Mi iya witnidim wai nwowiyim sima pa ninguguhaii mi sima simiirin pi siiyaka nobrombropi mi sima nanagiyim mapi bret nambiyami mi sima pa naei.

Yis Yisin yio iikamim sima ninkin pridaeiya iya sima bret nonkwokwowiyim. Sima yisin yipa haii mi yipa pridgi witplaua aka. Iya sima hiriinan triiyim, bretin yipa niyopinaini mapi komiia nwoki. Iya Jisis siya iikamim simiir nowomwarkaiyuwiyim siya ii nhirim boiniyio yai nhirim yipi yis siirar boini. Ta yaiya saiar yaimwoki yaimwowin hiniinga. Yisin yio miyik rani.

Amen Amena ya hiniinga. Min kig Rom 1:25,9:5, 1Korin 14:16 2Korin 1:20. Juda simiir yaigina ya hiniina boini, "Ti diminin siya dimbiyam saeya kaimwoarga" Mi iya inkam nwirki sruiiyim Adi Komii siirim mi iki iikam nhirim sima pi iripa kwoinar nwoki mipa boinki, Amen.

Yaowae Adin ninomor kouwanki nitkin Bidi bidiniyarin Profet inkam nwirin siir inigin Danielkin siya inigin min daphaiginugun inkamin yipiki Adi Komii siya nikropkiyin siir iikamim simiir nanmaiwarkainaim mi simiir dimin biyie imiir haiyopriimdiyumiigiyim. Siir dimin mwoki mwowin yio ini Krai siir hiriinan ywowin. Jisis siya ti inigin siya siyar swoki kwaboinakin. Mi iya Jisis siya, siya siyar swoki dapnain Yaowae Adin ninomor kouwanki nitkin, siya boin siyairgin inkam Adi Komii siya nikropkiyin mi yipikin Adi Komii siir kiriekakim. Siya inkamargin mi iriipa Adi Komiiagin.